Universidad de Deusto
Biblioteca

CAIETANI

SVMMAE

DIVI THOMAE

Universidad de Deusto
Biblioteca

OPVSCVLA

OMNIA THOMAE DE VIO CAIETANI CARDINALIS

TIT. S. XISTI, IN TRES DISTINCTA Tomos, variis Quæstionibus, cum suis Conclusionibus, ac vtilissimis Annotationibus appositis, recèns aucta atque locupletata.

QVIBVS ACCESSERE, AD OBIECTA aliqua sanè quàm acutæ Responsiones, aliáque permulta, quæ sequens Index indicabit,

ITEM TRACTATVS QVIDAM CONTRA modernos Martini Lutheri sectatores, & eorum præcipuos errores, nunquàm antehac impressus.

LVGDVNI,
Sumptibus Philippi Tinghi Florentini.
M. D. LXXV.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX OMNIVM TRACTATVVM QVI IN HOC OPERE CONTINENTVR IN TRES TOMOS DIGESTORVM.

TOMI PRIMI tractatus.

1 De Comparatione autoritatis Papæ & Concilij.
2 De Comparata autoritate Papæ & Concilij apologiæ, pars prima & secunda.
3 De Romani pontificis institutione & autoritate.
4 De Attritione & contritione. 62
5 De Confessione. 71
6 De Satisfactione pœnitentiali.
7 De Ministro sacramenti pœnitentiæ.
8 De Indulgentiarum thesauro.
9 De Causa indulgentiarum.
10 De Suscipientibus indulgentias.
11 De Modo tradendi seu suscipiendi sacros ordines.
12 De Contractu matrimonij.
13 De Vsu matrimonij.
14 De Delectatione morosa.
15 De Indulgentiis.
16 De Indulgentiis quæstiones sex.
17 De Contritione quæstio vnica.
18 De Confessione quæstiones quinque.
19 De Excommunicatione quæstio vnica.
20 De Iniunctis pœnitentiis quæstio.
21 De Sigillo confessionis quæstio.
22 De Pollutione ex auditione confessionis prouenient quæstio.
23 De Purgatorio quæstiones duæ.
24 De Pœnarum timore quæstiones duæ.
25 De Obligatione & obseruatione præceptorum tam in religione, quàm extra quæstiones duæ.
26 De Sacri ordinis collatione quæstio.
27 De Dispensatione matrimonij cum Occidentali ecclesia quæstio.
28 De Matrimonio quæstio.
29 De Reddendo debito inter coniuges, altero eorum existente adultero quæstio.
30 De Vsu sacrarum scripturarum ab Ecclesia.
31 De 17. Responsionibus ad diuersos factis, præcipuè ad quædam obiecta, quæ pro Martini Lutheri assertionibus facere videbantur.

TOMI SECVNDI tractatus.

1 De Conceptione beatæ Virginis. 137
2 De Eucharistiæ sacramento, & erroribus in eo contingentibus.
3 De Celebratione Missæ.
4 De Valore orationum dictarum ab audientibus Missam in die festo.
5 De Præcepto Eleemosynæ.
6 De Monte Pietatis.
7 De Cambiis.
8 De Vsura.
9 De Simonia.
10 De Vsu spiritualium rerum in peccato mortali.
11 De Voto.
12 De Solutione maleficij, opera malefici ad hoc parati.
13 De Spasmo beatæ Virginis.

TOMI TERTII tractatus.

1 De sex orationibus Romæ habitis. 131
2 De Dei glorioso infinitate intensiua.
3 De Potentia neutra, & natura potentiæ receptiuæ.
4 De Subiecto naturalis Philosophiæ.
5 De Nominum Analogia.
6 De Conceptu Entis.
7 De Ente & Essentia.
8 De Solutionibus quorundam locorum sibiinuicem aduersantium in Commentaris sancti Thomæ contentorum.
9 De Vinculo Obedientiæ.
10 De Missæ sacrificio & ritu aduersus Lutheranos.
11 De Fide & operibus aduersus Lutheranos.
12 De communione sub vtraque specie, de integritate confessionis, de Valore satisfactionis, de Inuocatione sanctorum.
13 De Coniugio cum Relicta fratris.
14 De Eodem coniugio.
15 De Quibusdam Responsionibus ad quosdam articulos nomine Theologorum Parisiensium editos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD NICOLAVM A FLISCO EPISCOPVM, CARDINALEM SABINENSEM, THOMAE DE VIO CAIETANI, TVNC ORD. PRAEDIC. GENERALIS Magistri, nunc Sancti Xisti Cardinalis, in comparationem autoritatis Papæ & Concilij, Præfatio.

***

TAMETSI PUTO, Pater amplissime Flisce, eam comparationem quam nuper de Pontificis maximi Ecclesiæque totius autoritate scripsi, a multis hac tempestate, quemadmodum in diuersa studia scinduntur, ita dissimili ratione esse legendam, acceptandam, diiudicandam: omnibus tamen gratum fore puto, vel minimarum rationum, quæ ad hanc rem inusitatam, consentaneam tamen, his temporibus afferuntur, fieri certiores. Aduersarius quidem & æmulis, vt impugnent: amicis, vt ea quæ veritatis sunt, defendant, cæteris autem, vt præsto ad legendum habeant quid de tanta, his temporibus concursatione maximaque & olim sæpe & in præsentia contentione, sit constituendum. Ego Prædicatorum ordinis (Romanæ Ecclesiæ veritatisque studiosissimi) generalis Magister, hanc summæ autoritatis comparationem, in defensionem quidem veritatis & sedis Apostolicæ, non vt hominibus placeam (quanquam si id quoque assecutus fuero, non aspernabor) sed vt Iesu Christi veritatisque seruus sim, libentè scripsi, sibique impræsentiarum & dedico quidem rectè, & perquam libenter inscribo: quòd ab illa sede, quam defendo, & quam Flisco rum ornatissima familia tua ornatissimis viris, Episcopis, Cardinalibus, & summis Pontificibus semper ornauit, ipse sis tandem summis honoribus exornatus. Quumque te optimum Prædicantium ordinis protectorem & conciliandæ conseruandæque ecclesiasticæ vnitatis, & veritatis amplificandæ vehementer cupidum esse sciam, nil ambigo, quin ea quæ pro veritate, & tanta autoritatis vnitate, atque concordia ex eo ordine a me tibi inscripta dedicataque sunt, grato sis animo, & qua polles probitate & benignitate singulari susceptura sis, atque habitura inter cætera sempiternæ voluntatis & obseruantiæ ergate meæ testimonia. In cuius

Vale.

TRAC

TRACTATVS PRIMVS PRIMI TOMI THOMAE DE VIO CAIETANI, CARDINALIS SANCTI XISTI, DE COMPARATIONE AVTORITATIS PAPAE ET CONCILII, IN VIGINTIOCTO CAPITA DIVISVS.

***

IN OCTO ET VIGINTI capita de comparatione autoritatis Papæ, & Concilij, Summaria.

1 *Quòd Papa habeat supremam potestatem in Ecclesia Dei.*
2 *Opiniones aliorum de comparatione potestatu Petri primi Papæ & Apostolorum.*
3 *Rationabilis sententia, quòd Petro subiecti erant cæteri Apostoli.*
4 *Solutio obiectionum contra determinationem factam de Petri primatu super alios Apostolos.*
5 *Rationes tenentium quod Ecclesia vniuersalis seu Cœtus vniuersale habet potestatem supra Papam simpliciter, ita quod Papa est illi subiectus.*
6 *Quis sit sensus, quo quæstio de comparatione Concilij & Papæ vertitur in dubium.*
7 *Quòd Papa est supra potestatem & Ecclesia & Concilij vniuersalis, vt distinguitur contra Papam.*
8 *Responsio ad obiectiones sumptas ex autoritate concilij Constantiensis, & Basilensis.*
9 *Solutio reliquarum obiectionum contra autoritatem Papæ supra Concilium factarum.*
10 *De noua quadam fictione, qua imaginantur aliqui Concilium esse supra Papam.*
11 *Quòd secluso Papa non est in Ecclesia papatus suppletiuè, & sicut in regulante & sum illius.*
12 *Quod secluso Papa, non est in Ecclesia potestas legislatiua.*
13 *Quod secluso Papa non est in Ecclesia potestas applicatiua ecclesiastica potestatis ad personam, nisi in casu.*
14 *Solutio rationum contra Papam ex eo quod Ecclesia est totum, & autoritas illius maior in sex.*
15 *Opinio aliorum, quòd secluso Papa, in Ecclesia est autoritas congregandi generale Concilium.*
16 *Quomodo verificatur, quod generale Concilium potest, aut non potest sine Papa congregari.*
17 *Initium comparationis potestatis Ecclesiæ & Papæ in casu hæresis: & primo de modo, quo Papa propter crimen hæresis subijcitur Concilio, secundum vnam opinionem.*
18 *De modo, quo Papa hæreticus subijcitur Concilio secundum aliã opinionem.*
19 *Examen illius propositionis, Papa hæreticus, est ipso facto priuatus Papatu.*
20 *Rationabilis sententia, quòd Papa factus hæreticus, subest potestati ministeriali Ecclesiæ, & non autoritatiue super Papam.*
21 *Discussio prædictæ potestatis ministerialis depositiuæ Papæ hæretici.*
22 *Responsio ad rationes & autoritates allatas in capitulo decimo septimo ad probandũ quod Papa hæreticus, est ipso facto depositus iure diuino.*
23 *Quomodo cum Papa in hæresim lapso, parato corrigi agendum est.*
24 *Opinio quòd Papa propter incorrigibilitatem in quocunque notorio crimine scandalizantem Ecclesiam, subijcitur Concilij potestati. ita quod potest ab eo deponi.*
25 *Discussio & determinatio ad quam legem spectet determinare casus, in quibus Papa subest iudicio Concilij.*
26 *Quot casus sint diuina lege statuti, vt possit Concilium Papã deponere.*
27 *Responsio ad obiectiones factas in capitul. 24. ad probandum, quod Papa ex alio crimine quam hæresis potest deponi ab Ecclesia.*
28 *An in euentu aliquo Papa sine culpa sua subsit Ecclesia, ita quòd possit deponi.*

CAPVT I. ¶Quòd Papa habeat supremam potestatem in Ecclesia Dei.

INTENDENS Resolutè comparare potestatem Papæ potestati Ecclesiæ & Concilij vniuersalis, primò potestas Papæ suo loco ponenda est: deinde comparabitur specialiter Apostolorum autoritati: post Ecclesiæ & Concilij vniuersalis absolutè: & deinceps in casibus, primò hæresis, secundò incorrigibilitatis, & demum in euentibus, vt sic resolutè habeatur & simpliciter, & secundum quid. Et intendo pro solis viris doctis absque vila passione rationabilia tantùm dicere: sub iudicio tamen sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ.

¶Et ne quis putet ponere me falcẽ in messem alienam, præmitto, quòd quia autoritas Papæ immediatè est à Deo, & reuelata in sacra Scriptura & autoritas Ecclesiæ vniuersalis immediatè dicitur esse à Deo: vt Constant. Concilij declarauit: ideo materia ista primò & principaliter est theologorum, quorum est sacram Scripturam & diuina opera scrutari. Secundariò autem, inquantum scilicet est in sacris canonibus declarata: ad Canonistas spectat. Propter quod grauiter errãt in hac re, Canonistis primò deferentes, Oportet ergo virum doctẽ, vtrosque Theologos & Canonistas, in re hac perspicere. & in suo quenque loco honorãdo theologiæ primatum dare: vtpote quæ ex propriis potest hoc determinare. Canonicum autem ius nõ nisi ad theologicam recurrat autoritatem, scilicet sacræ Scripturæ: quæ vera theologia est.

¶A PRIMO Igitur inchoando dicimus, quod certa est ista propositio, Papa habet supremã potestatem in Ecclesia Dei: fundatúrque super institutione Iesu Christi, Matth. 16. & Ioan. vlt. Saluator siquidẽ noster, rex regum & dominus dominantiũ, quãuis potuisset Christianam rempublicã in terris, diuersis modis regẽdam disponere: voluit tamen & statuit, vt non populare, nõ diuitum, non potentũ, non optimatum multorum, aut paucorũ esset regimen: sed vnius tantùm: promittens soli Petro, Matthæi decimo sexto, Tibi dabo claues, &c. & eidem soli promissionem exhibens, curam omnium ouium suarum committens, Ioan. vlt. Pasce oues meas. Comparatiua siquidem interrogatio, à qua sermo incepit dicens, Simon Ioannis diligis me plus his? cõuincit etiam proteruos quòd Petro vt distincto ab Apostolis præsentibus, ad quos refertur cõparatio, & non in persona eorũ loquebatur Dominus. Et licet hic textus sufficere deberet, quoniã tunc factus est Petrus pastor vniuersalis, dũ dictũ est in præsenti, Pasce oues meas, non has vel illas, sed indistinctẽ, vt omnes comprehẽderet, vt Gregor. notat. Non de sunt tamẽ glossæ Chrysostomi dicentis ibidẽ, præteriẽs alios, Petro loquitur, Præpositus loco meo esto, & caput fratrum tuorum: & Theophili dicentis, quòd cõmissionem ouium mundi Petro commendat, non alij. Et Leo papa in cap. ita Dominus. distinctione decimanona, & in sexto de electionibus, cap. fundamenta dicit, Ita Dominus huius muneris sacramẽtum ad omnium Apostolorum officiũ pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi à quodã capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet. Et meritò, inquit diuus Thomas in quarto contra Gentiles c. 76. sic Saluator noster instituit: quia regimẽ Ecclesiæ est optimẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordinatum:optimum autem regimen est vnius. Quod ex fine regiminis apparet. est enim finis pax, quæ in vnitate cõsistit:& cõstat quòd melius est causa vnitatis vnus,quàm multi: qui nõ nisi vt in vnũ veniẽtes,eam causant.est ergo Ecclesiæ regimẽ institutum,vt vnus solus præsit vniuersæ reipublicæ. Et tu valde notabis assumptũ. scilicet q̃ Iesus Christus instituit tale regimen, vt claudas ora opponentiũ de regali regimine instituto à senatu, seu populo libero.non enim Ecclesia, aut populus Christianus, aut Cõcilium aliquod vniuersale,sed Christus ipse, qui viuit & regnat, instituit tale regimẽ.sic vt Petrus nõ Ecclesiæ,sed Iesu Christi vicarius esset vt ex Concilio Lugdunensi in c. vbi periculũ. de electionibus,lib. sexto, patet, vbi Papa dicitur Iesu Christi vicarius. Et in capitulo quãuis.distinctione vigesimaprima, Pelagius papa dicit,Sãcta Rom. Ecclesia catholica & apostolica nullis synodicis cõstitutis cæteris ecclesiis prælata est,sed euãgelica voce Domini & Saluatoris.primatũ obtinuit. Afferũtur quoque in dicto capitulo cõtra Gẽtiles,multæ ad hoc propositũ rationes, de primatu papæ & de necessitate eiusdẽ vltra Iesum Christũ in cælis : quas poteris ibi videre . Firmatur autem asserta propositio autoritate Matini quinti in Cõcilio Cõstantiẽsi: vbi diffinita est, vt patet in bulla condẽnationis Ioannis VVicleff . In Cõcilio quoque Oecumenico Florẽtino, sub Eugenio quarto (vbi vnio Græcorũ & Armenorũ cũ Romana Ecclesia facta est)habẽtur hæc verba,Diffinimus sancta apostolica sedẽ & Romanum Põtificẽ in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificẽ successorem esse beati Petri principis Apostolorum , & verũ Christi vicarium,totiusque Ecclesiæ caput,& omnium Christianorũ patrem ac doctorem existere & ipsi in beato Petro pascendi, regẽdi & gubernandi vniuersalem Ecclesiã. a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditã esse.Hæc ibi.Ex quibus patet propositionem dictam non solum esse veram,sed cõtrariam esse erroneam,vt etiam sanctus Thomas in tractatu cõtra errores Græcorum,cap. 65 .& tribus sequentibus, tangit: & pertinet ad errores Ioannis Huss, damnatos in Concilio Constant.à Martino quinto.

CAP. II.

¶Opiniones aliorum de comparatione potestatis Petri primi Papæ, & Apostolorum.

VAMVIS Autem papæ potestas Petro Apostolo primum collata.ostensa sit suprema:nõ desunt tamẽ qui Apostolos reliquos parem potestatem accepisse à Christo arguant.Et vt veritas clarius elucelat,scito quòd in hac re duo dubia inuoluuntur: quæ si separentur,perspicuam magis sortientur veritatem. Alterum dubium est de æqualitate potestatis Petri,& aliorum Apostolorum. Alterum,de modo habendi potestatem : an scilicet omnes immediatè habuerint eam à Iesu Christo,an solus Petrus immediatè à Christo, alij verò ab eodem mediante Petro.

¶Et quo ad vtrũque dubium,duæ sunt oponiones extremæ. Prima est dicentium,quòd omnes Apostoli parem potestatem à Iesu Christo immediatè habuerunt. Et hi vtrũque simul multipliciter probant ex sacra Scriptura.Primò ex eo,quòd Matth. 18. Saluator omnibus Apostolis replicauit quòd soli Petro dixerat in c. 16. ait enim, Quæcunque solueritis super terram, &c. Et verbum illud Ioan. vlt.dictũ Petro, Pasce oues meas.omnibus Apostolis in sententia dictum est:quoniam pascere tripliciter fit,doctrina,vita,& correctione. Hæc autem omnia omnibus dicta sunt Apostolis. Primum Matt. hyltimo, Docere omnes gentes. Secundum Matth. 5. Vos estis lux mundi : sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. Tertium Ioan. vltimo, quorum remiseritis peccata, &c. Secundò ex 2. c. ad Gal. vbi Paulus dicit, quòd Hierosolymis Petrus & alij Apostoli nil sibi contulerunt,nec doctrinæ,nec potestatis, vt ibidẽ bis habet sanct. Tho. fed dederũt ei dextras societatis: & quòd in Antiochia restitit Petro in faciem , quia reprehensibilis erat. Hæc enim nõ sunt inter superiorem & subditos, sed potius inter socios. In Actibus Apostolorum.8.capit. legimus, quòd Apostoli miserunt Petrum & Ioannem in Samariam. Cõstat autem, quòd maior non est qui mittitur , mittente: iuxta illud, Non est seruus maior Domino suo,nec Apostolus maior eo, qui misit illũ, Ioan. 13. Et confirmatur hoc autoritate sanctorum canonũ. Primò Anacleti Papæ,distin. 21.c.in nouo.Cæteri Apostoli,inquit,cum beato Petro pari consortio præditi , & honorem & potestatem acceperunt. Secundò, Cypriani in c.loquitur Dominus. 24.quæst.prima. Hoc cæteri Apostoli erant quod Petrus fuit, pari consortio prædi ri & honoris & potestatis. Tertiò. Hieronymi super epistolam ad Galatas, & habetur 2.quæstio.7. canone, Paulus. Paulus Petrum reprehendit:quod non auderet,nisi se non imparem sciret.

¶Altera extrema opinio est discordantium in vtroque , & dicentium,quòd nec parem potestatem, nec immediatè a Iesu Christo omnes Apostoli acceperũt potestatẽ: sed solus Petrus immediatè à domino Iesu Christo potestatẽ accepit,& omnes ei subiecti fuerunt,ab ipso potestatem habẽtes. Et de modo quidẽ habendi potestatẽ, scilicet quòd solus Petrus habuit eam a Domino Iesu immediatè, probant in communi quidem ex textu Anacleti, dist. 21. in nouo . Petro primo pontificatus in Ecclesia Christi datus est. In speciali autem quò ad potestatem ordinis , non sacerdotalis (hanc enim constat habuisse omnes immediatè à Christo in cœna dicẽte. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriã facietis, quo ad actum celebrandi missas :& post resurrectionem, quo ad actum absoluendi in sacramento pœnitentiæ, dicente . Accipire Spiritum sanctum : quorum remiseritis peccara remittuntur eis, &c.) sed episcopalis. probant ex consecratione Iacobi & Pauli ac Barnabæ. Iacobus enim ordinatus fuit archiepiscopus Hierosoly mitanus à Petro,& Iacobo & Ioanne:vt dicitur in can porro.distin. 66. Et Paulus & Barnabas ordinati ab aliis fuerunt. Dicitur enim Actuum 13. Dixit Spiritussanctus , Segregate mihi Paulum & Barnabam.&c. Et subiungitur. Imponentes eis manus, dimiserunt. glossa , in modũ ordinandorũ. & in c. quòd die dominico. dist. 75 Quo ad potestatem verò iurisdictionis(cùm nullibi clarius appareat,quàm Mat. 18. vbi Apostolis dicit dominus Iesus. Quecunque solueritis super terram .&c.) probant ex hoc,quòd Christus soli Petro dixerat. Quodcũque solueris.&c. Matth. 16. Ex ipso, inquiunt,ordine promissionum insinuat,quòd potestas ligandi & soluendi ordine quodam exhibẽda erat, vt scilicet per Petrum ad alios deriuaretur:vt sanct. Tho. in 4. contra Gent. cap. 76. & in 4. senten. distin. 24. q. vlti. dicit. Affertur quoque autoritas Leonis suprà inducta ex can. ita,Dominus, distinct. 19. clarè dicẽtis. quòd Christus hoc disposuit , vt ab ipso Petro quasi a quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.

¶DE AEQVALITATE Verò potestatis Apostolorum quatuor inuenio expositiones , sustinentes cum hoc Petri autoritatem super omnes. Prima distinguit potestatem ordinis & iurisdictionis:& omnes dixit esse æquales potestate ordinis,sicut omnes episcopi sunt æquales rali potestate. Petrus autem super omnes dicitur potestate iuridictionis. Secunda dicit.q̃ omnes Apostoli fuerũt in potestate iurisdictionis pares id eit.similes. Probãtque in Scriptura paritatem pro similitudine.lumi,ex Leui. 18 Cauete ne vos similiter euomat cum paria feceritis gloss id est. similia. Tertia declarat(& est sanct. Tho in 2. 2. quæstio. 33. artic. 4. ad secundum) quòd fuerunt pares aliquo modo quantum ad fidei defensionem. Inquit enim fic coram omnibus Paulus Petrum nó reprehendisset , nisi aliquo modo par esset quantum ad fidei defensionẽ. Quarta est eiusdem super epistolam ad Gal. 2. cap. quòd Apostoli fuerunt æquales , quantum ad exequutionem autoritatis. Ait enim. Apostol⁹.scilicet Paulus fuit par Petro in exequutione autoritatis.non autem in autoritate regiminis.

CAP. III.

¶Rationabilis sententia, quòd Petro subiecti erant cæteri Apostoli.

ALLATIS Duabus extremis opinionibus , media mihi via incedendum occurrit , & dicendum quod, Apostoli inter se possunt comparari dupliciter Primò inquãtum Apostoli:& sic omnes fuerunt æquales. Alio modo inquantũ oues Christi, ab eo hic corporali cõuersatione separatæ:& sic Petrus solus est pastor, & reliqui Apostoli, oues sub illius cura. Sed quia nõ sufficit dicere , sed oportet declarare & probare sic esse , vt dicimus. declaro primò dignitatem & potestatem apostolatus. Scribitur in primis Luc. 9. c. quòd conuocatis Iesus duodecim Apostolis,dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia , & vt languores curarent: & misit illos prędicare regnum Dei,& sanare infirmos. Matt. quoque vlt. legitur. q̃ eisdẽ Dominus dixit, Euntes in mundũ vniuersum docete omnes gentes , baptizantes & docentes seruare omnia quæ mandaui vobis. In prima quoque epistola Pauli ad Corint. 12 c. legitur. quòd Deus posuit in Ecclesia primùm Apostolos. vbi glos interlinearis in verbo primũ, dicit dignitate & tempore. Et in verbo. Apostolos, dicit, omnium ordinatores & iudices. In decre distinct 68. c. quorũ vices. dicitur ex Aug. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: patres missi sunt Apostoli. pro Apostolis filij nati sunt & cõstituti Episcopi. Et in Cõcilio Oecumenico Florentino sub Eugenio 4. inter documenta fidei de ministro cõfirmationis habentur hæc verba. Hanc , scilicet cõfirmationẽ nõ nisi Episcopus debet cõferre: quia de solis Apostolis legitur(quorũ vicẽ tenent Episcopi) q̃ per manus impositionẽ Spiritũ sanctũ dabant. ¶Diuus Tho super prælatis verbis ex prima epistola ad Cor. 12. cap. dicit hæc verba Maiores autem ministri in Ecclesia sunt Apostoli: ad quorum officium tria pertinent. Quorũ primũ est autoritas gubernandi fidelem populum, quæ proprie pertinet ad officiũ apostolatus. Secundò facultas docendi. Tertiò potestas miracula faciendi ad cõfirmationem doctrinæ Hæc ille:Et postquam subiunxit.quod tertium horũ ordinatur ad secundũ. & secundũ ad primum,subdit, Deus posuit primũ Apostolos, quorũ regimini commisit Ecclesiam. Et tripliciter probat. Primò per illud Luc. 22. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnũ. Secundo,per illud Apoca. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duo

duodecim & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorũ. Tertiò, per illud ad Rom. 8. Nos ipsi primitias Spiritus habentes. maiori enim gradui maior datur gratia.

¶Ex his omnibus facile est videre,quòd Apostoli,inquãtum Apostoli,habuerunt non solùm potestatem ordinis,sed iurisdictionis. Autoritas enim gubernandi Ecclesiam , quæ est apostolatus propria,sine iurisdictionis potestate nõ est. Et si huic adiũxeris,quòd non habuerunt apostolatum à Christo mediante Petro,sed immediatè ab ipso Iesu Christo,iuxta illud Ioan. 20. Sicut misit me pater,& ego mitto vos:& Matth. 10.& Marci 3.& Luc. 6. patet,quòd ipse fecit eos Apostolos. Et ad Galat. 1. Paulus probat se Apostolũ: quia neque ab hominibus,neque ab homine tam mittente,quàm docente est Apostolus. Solues vtrunque dubium,scilicet & de potestatis æqualitate , & de modo habendi : quòd scilicet Apostoli quantùm ad apostolatus autoritatẽ fuerunt æquales simpliciter, & quòd hanc potestatem habuerunt à Iesu Christo immediatè, sicut & apostolatum. Dixi autem simpliciter:quia secundum quid nihil prohibet,vnum Apostolum habere apostolatum digniorem altero, vt Paulus aliis:iuxta gloss interlinearem ad Galat. 1. in verbo, Qui suscitauit eum à mortuis,dicentem in persona Pauli , Et ita dignius me constituit per immortalem Christum, quàm alios per mortalem:& gloss. marginalem ex August. in libro Retractationum ex eadem radice. Propter quod Diuus Thomas ibidem dicit,Paulum ad dexteram, & Petrum ad sinistram in bullis papa bus imprimi. Dignitas enim ista ex parte status vocantis,qui sci licet est immortalis,non facit vocatum Apostolum maiorem simpliciter,sed quo ad hoc.

¶SI AVTEM cõsideremus, quòd etiam ipsi Apostoli oues erant Christi, à quo statutum est, vt sit vnũ ouile & vnus pastor, sic Petrus inuenitur ille vnus pastor,cui dictũ est,Pasce oues meas nõ has,vel illas:& reliqui inueniuntur vnius ouilis oues. In cuius signum Petrus statim factus pastor,curam Ioan. suscepit, interrogans de eo, Hic autem quid? vt patet Ioannis vltimo. Quomodo autẽ verificari possunt hæc duo simul,quòd scilicet omnes Apostoli fuerunt pares in authoritate gubernandi Ecclesiam, atque à Iesu Christo eam immediatè habuerũt, & quòd Petrus solus fuit institutus pastor vniuersalis Ecclesiæ,& maior autoritate super alios Apostolos,ita quòd ab ipso capite in totũ Ecclesię corpus potestas deriuata est difficile apparet prima fronte : sed si subtiliter contemplati fuerimus,videbimus de facto omnia vera simul fuisse. Sciendum est nanque, quòd sicut in natura dupliciter aliqua fiunt,scilicet naturaliter, vt cum homo generat hominem, & infirmus ex virtute nature sanatur:& supernaturaliter sicut cũ homo creatus est à Deo,& infirmus miraculo sanatur. Ita in Ecclesia duplici quoque modo aliquid fit, scilicet ordinarie, vt cũ seruato iuris ordine creatur Episcopus : & de speciali gratia a principe, vt si statim aliquis crearetur Episcopus : vt de Ambrosio contigit. Vtroque autẽ modo princeps noster Iesus Christus in primitiua Ecclesia vnus est. nam in institutione ecclesiastici regiminis ordinario iure perpetuo seruãdi monarchicum,id est vnius principatum instituit,& posuit Petrum caput vnũ totius corporis Ecclesiæ:à quo in omnes potestas iurisdictiõis & ordinis ordinarie deriuaretur. Et hoc intendunt omnes sacri autores,cũ dependentiã omnium à Petro doctrinam tradunt. In erogando verò ex speciali gratia , sicut præuenit Petrum in conferendo potestatem ordinis (dum ipse Dominus per seipsum etiam alios Apostolos fecit sacerdotes in vltima cœna, & confessores post resurrectionem,& sacramentum cõfirmationis in die Pentecostes)ita præuenit eundem in dando autoritatem gubernandi, ordinandi iudicandique Ecclesiam:vt ex allatis patet autoritatibus. Et quẽadmodum nihil obstat maioritati ipsius Petri capitis,quòd alij non habuerunt ab ipso potestatem ordinis (quia hoc non fuit ex defectu potestatis in Petro,aut exemptione aliorum ab ipso, sed ex præuentione superioris,qui prius dedit id subditis Petri ex gratia, quod ordinariè dandum erat eisdem à Petro)ita etiam,nihil officit excellentiæ potestatis iurisdictionis Petri super omnes quòd eius subditis Saluator superior omnibus dedit illam potestatem ex gratia, quã à Petro per viam ordinariam erant accepturi. Modus itaque varius dandi & accipiendi potestatem clarificat veritatem. In Petro enim,& à Petro inchoat omnis Ecclesiæ potestas, & deriuatur in totam Ecclesiam via ordinaria:& rursus aliqui Petro subditi plures potestates acceperũt à Christo immediatè,quas à Petro acceputi erant,via præuentionis gratuitę. Et sic Ecclesia vna sub vnico tantum capite,Petro scilicet,& habet Apostolos omnes,immediatè à Christo potestatem ordinis & iurisdictionis habentes ex gratia præueniente : & habet Petrum solum caput Apostolorum cæterorum & omnium à quo in Apostolos aliquos , & in omnes ordinariè potestas ordinis & iurisdictionis diriuanda est. Sunt ergo simul vera quæ aduersari sibiinuicem videbantur.

SET VT Clarius elucescant dicta,scito quinque esse differentias inter potestatem Petri & aliorum Apostolorum. Prima est in modo dandi & accipiendi:quia Petro data est ordinarie, aliis autem ex speciali gratia:vt explanatum est. Secunda est in officio(& sequitur ex prima) quòd Petrus factus est vicarius generalis Iesu Christi,alij verò facti velut legati seu delegati eius:iuxta illud Pauli 2. ad Corin. 5. Legatione pro Christo fungimur, & ad Ephes. vlt. Legatione fungor in catena ista. Et hoc ipsum Apostoli nomen importat à missione sumptum:quamuis extẽso vocabulo in præfatione dicatur vicarij. Tertia est in obiecto potestatis,quòd aliorum potestas iurisdictionis nõ erat suprà se inuicẽ.sed super alios: Petri vero potestas erat . & super alios , & super ipsos reliquos Apostolos dicente sibi soli Christo, Pasce oues meas : in quarum numero sine dubio erant Apostoli. Vbi Chrysost.dicit in persona Christi ad Petrũ. Loco mei præpositus esto, & caput fratrũ tuorum. Quarta est in perpetuitate potestatis:quia aliorum potestas finiẽda erat cũ vita eorũ : quoniã data est eis in personis propriis pro solis personis propriis & non pro eorum successoribus. Petri verò potestas vsque ad consummationem seculi perseuerat : quia data est sibi in persona propria non solũ pro seipso , sed omnibus successoribus suis:quod sancti doctores exprimunt sub aliis verbis.dicendo q̃ data est Petro in persona Ecclesiæ. Et ex hac differentia oritur q̃ nullus est successor Ioannis aut Iacobi.nec etiam Pauli Apostoli in autoritate Apostolatus vniuersalis gubernatiõis Ecclesiæ sicut Apostoli gubernabant vbique:sed tantum in potestate ordinis & regiminis vnius certę Ecclesię succedũt Episcopi. sed solius Petri successor est & dicitur Papa , vt patet in allegatis superius. Quinta & vltima pro nũc est in ipsa essentia potestatis: quoniam autoritas communiter Apostolis data,ex vi apostolatus fuit velut potentia executiua. vnde & à Sancto Thoma vocatur autoritas gubernãdi:gubernatio enim executionẽ sonat. Autoritas verò data soli Petro quum factus est Papa , dicente Christo, Pasce oues meas,est potentia præceptiua : & propterea vocatur à Sãcto Thoma autoritas regiminis. Propter quod dixit S. Thomas Paulus fuit par Petro in executione, non in autoritate regiminis, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiæ regimen quod sonat executionem,non autoritatem regiminis,quod sonat imperium, commissum dicit Apostolis. Vnde & in præfatione non appellantur vicarij absolutè,sed vicarij operis:dicente Ecclesia ad Deum de Apostolis,Quos operis tui vicarios,quasi diceret vicarios ad exequẽdum. Veruntamen quia vnum pro alio quandoque poni potest, si etiam inueniretur paritas in autoritate regiminis,piè exponendum esse pro executiua potentia. dedit enim Saluator omnibus Apostolis communiter vt exequi possent in eis,ad quos mittebãtur,omnia quæ poterat exequi Petrus:puta instituere Ecclesias & Episcopos,docere,excommunicare,&c. Petro autem absolute dedit potestatem omnium. Et si Paulus aliquo modo id est executiuè erat par Petro quantum ad defensionem fidei : vt ex Secunda secundæ dictum est. Et si non penetras differentiã hanc inter potestatem executiuam & præceptiuam, vide illam in exemplo. Episcopi habent officium prædicandi , & fratres Prædicatores habẽt etiam officium prædicadi(cùm ad hoc instituti sint)sed differenter : quia Episcopi ex propria autoritate hoc faciunt , fratres verò Prædicatores autoritate Papæ delegantis eis id officium, hanc prædicationis exercendæ potestatẽ. Sic enim proportionaliter de potestate gubernandi Ecclesiam in Petro & aliis Apostolis fuit: Petrus enim ex propria sui pontificatus officij autoritate gubernabat. alij verò Apostoli ex priuilegio domini delegantis eis gubernationis officium. Nunc supereſt respondere obiectis in sequenti capitulo.

CAP. IIII.

¶In quo soluuntur obiectiones contra determinationem factam de Petri primatu super alios Apostolos.

VT AVTEM Ordinatè satisfiat obiectis , primò ad primò inductas obiectiones : & sic deinceps respondebitur.

¶Ad autoritatem ergo ex Matt. 18. dicitur,quòd in verbis dictis Petro soli c. 16. & in verbis dictis omnibus , c. 18. perspicienda sunt duo , scilicet ordo & potestas data. Ordo fuit,quòd prius Petro soli est dictum,Quodcunque solueris:& deinde omnibus. Et ex hoc ordine insinuat Dominus ordinarium progressum potestatis soluendi & ligandi,quod scilicet à Petro ad cæteros deriuãda est propter vnitatem capitis & corporis Ecclesiæ:vt ex autoritatibus sancti Thomæ allatis ex 4. contra Gent. & 4. sent. apparet. Potestas data fuit,vt dictũ est , ad gubernatiuam Ecclesiæ potestatem pertinens , & æqualis modo dicto. Et ex hoc ostendit Dominus , quod ipse ex gratuita præuentione dare voluit Apostolis. Ambo igitur simul considerata ostẽdunt magis quod dicimus esse verum.

¶Ad illud Ioannis vltimo , quamuis malè probetur , quòd correctio iurisdictionalis sit commissa omnibus per illud , Quorum remiseritis peccata:quoniam hęc verba ad correctionem fori pœnitẽtiæ spectant : quia tamen posset probari per illud Mar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ther decimooctauo, Quæcunque solueritis : vbi Saluator loquitur de exteriori iurisdictione, qua Ecclesiam non audiens fit ethnicus & publicanus, respondetur quòd in veritate Saluator illa verba etiam quò ad sensum, Pasce oues meas, soli Petro dixit, vt probatum est. Et quòd si inuenitur aliquid simile cõmissum Apostolis (puta pastorale officium) vt ex eodem fundamento dicatur, quòd nulli cõmissæ sunt oues Christi indistinctè, vt comprehendantur omnes: nisi Petro: aliis verò cõmissæ sunt oues determinatè, saltem hac determinatione, scilicet aliæ ab ipsis Apostolis, saltè Petro. Et propterea alij possunt dici delegati pastores iuxta illud præfationis, Quos operis tui vicarios eisdem cõtuliisti præsse pastores, quasi diceret, quòd gregi tuo contulisti Apostolos præsse pastores, vt vicarios operis tui id est missos, vt vice tua ad executionem operis tui. Petrus autem creatus est pastor ouium Christi absolute & vniuersaliter, dicente Christo ipsi soli Pasce oues meas. Vnde (vt vnico verbo dicatur) plus datũ est per hæc verba Petro quàm per quæcunque alia simul congregata cæteris: quia autoritas regiminis vniuersalis simpliciter hic clauditur: quãuis totum pastorale officium executiue concessum sit omnibus Apostolis.

¶Ad autoritatem ex secundo capitu. ad Galat. iam patet, quòd nil doctrinæ aut potestatis accepit Paulus à Petro, non ex defectu potestatis in Petro, sed ex præuentione gratuita, qua à Domino Iesu habuit potestatem & scientiam. vt ipsemet in 1. cap. dixerat. Dextras autem societatis propter vnitatem fidei, quã docebant: non solum nanque socij, sed fratres in vnitate fidei sumus: iuxta illud Matt. 23. Omnes vos fratres estis. Quomodo verò in faciem restitit, vt par, iam declaratum est, quòd de paritate in executione officij defensiui fidei intelligitur.

¶At illud verò, quòd in Actibus Apostolorum Petrus & Ioannes missi sunt, facile patet ex Theologis in primo sent. dist. 25. responsio, quòd non oportet mittentem esse maiorem misso. Et nihilominus in proposito missi dicuntur. consilio vel amore, non autoritate aliorum.

¶Ad autoritates Anacleti, Cypriani, & Hiero. iam patet quid dicendum ex fundamento iam posito. Vnde vir docte: quia non vagando, sed ex eadem radice omnia soluuntur, testimonium habes quòd doctrina hæc vera est. Vero enim omnia consonant: & oportet ex quo quid est rei, omnes difficultates proprias soluere: vt Philosophus dicit 4. Phy. Ex eadem quoque radice paret de positione aliorum, quam recitauimus circa modum habendi potestatem à Christo immediatè. Patet inquã de potestate ordinis, quòd nihil refert an Dominus Iesus præuenerit Petrũ in faciendo omnes Apostolos episcopos (vt glo. in can. porrò. dist. 66. sentire videtur contra textũ) an eos ordinãdos Petro reliquerit: vt prælegata sonãt. Si enim Petro hoc dimisit, ordinarium progressum potestatis ordinis in statuto cursu nõ præuenit, & si ipse ordinauit per seipsum, gratuita præuentione, nõ reuocatione statuti ordinis hoc fecit. De potestate verò iurisdictionis, iam dictũ est quòd gratuita præuentione per seipsum eam omnibus exequẽdam dedit, qui in ordine dandi seu promittendi, ordinarium progressum deriuationis illius ad alios per Petrum fore statuit: vt allatæ autoritates docent. Ex his omnibus clarè liquet, quòd Petrus solus princeps caput & pastor est Apostolorum, & q̃ ei subditi fuerunt Apostoli, vt oues pastori, & quòd ordinaria via ab ipso potestatem sortiti erant ordinis & iurisdictionis, licet gratuita præuentione potestatem iurisdictionis executiuam æqualem à Domino immediatè habuerint. Potestatem autem ordinis episcopalem immediate vel mediatè, omnes etiam à Domino habuerunt æqualem. Et si prædicta perspicaciter intuitus fueris, videbis quòd Petrus licet Apostolus & Papa fuerit simpliciter maior cæteris: Linus tamen Cletus aut Clemens non sic se habebat ad Ioannẽ Apostolũ & Euangelistã, qui viuebat, sed aliquo modo vt par, & excedens, & excessus. Erant enim pares in potestate executiua regiminis Ecclesiæ: pro quanto Ioãnes poterat ex Apostolatu exequi quicquid poterat Papa. Erat Papa excedens in autoritate regiminis, sicut de Petri autoritate dictum est: quia illius erat successor, & Iesu Christi vicarius ipse, non Ioannes. Erat & excessus in dignitate Apostolatus: quia Ioannes erat Apostolus, Linus autem aut Clemens non. Et quia Apostolis non Papæ condendi libros sacræ scripturæ cõcessum est, dicente illis Domino, quòd Spiritus sanctus doceret eos omnia, & omnem veritatem: vnde Aug. de consensu Euange. Lucas & Marcus scripserunt illo tẽpore quo ab ipsis in carne manentibus Apostolis probari meruerunt: ideo præualuisset sententia Ioan. sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei & morum: sicut modo præualet Euangeliũ Ioannis sententiæ cuiuscunque Papæ & totius Ecclesiæ. Nec obstat illud Aug. Euangelio nõ crederem, nisi me autoritas Ecclesię admoneret: quia ipse Ioannes, & similiter quilibet Apostolus Ecclesia erat Iesu Christi autoritate: testante hoc ipso Ioan. qui de seipso loquens cap. vlt. dicit in persona Ecclesię, quam autoritate Christi gerebat: Et scimus quia verum testimonium eius. Ex quo nanque constat Apostolorum aliquem scripsisse ad doctrinã Ecclesiæ, Ecclesiæ autoritatem habet.

¶Ex his autem patet quòd duarum extremarum opinionum, scilicet dicentis, quòd omnes Apostoli eodem modo sunt instituti à Christo vicarij sui: & dicẽtis, quòd Christus immediatè soli Petro dedit potestatem iurisdictionis neutra videtur vera: quamuis ista secunda sit non reprobanda, sed exponenda. Media autem via sola vera est, quam declarauimus, scilicet quòd solus Petrus habuit vicariatum Iesu Christi, & solus immediatè potestatẽ iurisdictionis ordinariè à Christo accepit: ita quòd ab eo alij ordinario iure accepturi erant, & ei sunt subiecti: hoc enim modo verificatur secunda opinio. Et cum hoc Iesus Christus dominus iuris præueniendo delegauit cæteris parẽ in exequendo potestatem (vt dictũ est) & hoc veritatis habet prima opinio. Sequere ergo medium.

CAP. V.

¶In quo ponuntur rationes tenentium quod Ecclesia Vniuersalis seu Concilium Vniuersale habet potestatem supra Papam simpliciter, ita quod Papa est illi subditus.

EXAMINATA comparatione potestatis Papæ ad Apostolos ratione sui apostolatus, comparanda modo est Papæ potestas Ecclesiæ vniuersalis seu Concilij vniuersalis potestatiue: nunc quidem absolutè, postmodum verò in euẽtibus & casibus, vt promissimus. Et quoniam opposita iuxta se posita magis eluceſcunt, afferam primo rationes primarias, in quibus consistit vis: quibus probatur Papam subesse Ecclesiæ, seu Concilij vniuersalis iudicio. Et ne contingat sæpius Ecclesiam & Concilium iungere, pro eodem sumantur: quoniam non nisi sicut repræsentans & repræsentatum distinguuntur.

¶ Fundant igitur hi cõstitutionem dictam primò in actis Cõcilij Constantiensis sub Ioanne 23. anno Domini 1415. vbi in sessione quinta habita die 6. mẽsis Aprilis sic legitur, Hæc sancta synodus declarat, quod ipsa in Spiritu sancto legitimè congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiam catholicã repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet: cui quilibet cuiuscũque status vel dignitatis, etiam si Papalis existat, obedire tenetur, in his quæ pertinẽt ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ Ecclesię in capite & in membris. Hęc ibi. Et subiũgitur aliud decretum in hæc verba, Item declarat, quòd quicunque cuiuscunque cõditionis, status, dignitatis, etiam si papalis, qui mandatis, statutis seu ordinationibus aut præceptis huius sacræ synodi, & cuiuscunque alterius Concilij generalis legitimè congregati super præmissis, seu ad ea pertinentibus factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitẽtiæ subiiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia iuris subsidia si opus fuerit, recurrendo. Hæc ibi. Ex quibus habentur tria. Primo, quòd Concilium vniuersale habet autoritatẽ à Iesu Christo immediatè. Secundò, quòd Papa tenetur ei obedire. Tertiò quòd ipsa synodus habet potestatem coactiuã supra Papam, dum punitioni eum subiicit.

¶ Confirmatúrque eadem sententia per Consiliũ Basiliense celebratum anno Domini 1431. sub Eugenio quarto: vbi resumpta sunt hæc decreta in sessione secunda & 18. Deinde in condemnatione errorum Ioannis Vuicleff. in eodem Concilio Constantien. sessione octaua, & postmodum per Bullam Martini quinti, sacro approbante Concilio firmata ibidem. Vbi inter alia sic damnatur articulus iste scilicet, Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse suprematem inter alias Ecclesias. error si per Romanam Ecclesiam intelligatur vniuersalis Ecclesia, aut Concilium generale, aut pro quanto negare primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares. Hæc ibi. Ex qua condemnatione habetur, quòd Concilium vniuersale est suprema Ecclesiarum, & consequenter est superior Ecclesia Romana, qua est vna Ecclesiarum. Et confirmatur hanc esse intentionem Patrum: quia faciunt differentiam inter primatum Concilij & summi Pontificis: quoniam de Concilio dicũt simpliciter, quòd est suprema inter alias Ecclesias. De summo verò Pontifice dicunt quòd habet primatum respectu Ecclesiarum particularium.

¶ Fundant quoque hoc idem in Euangelio & doctoribus: ex eo quòd claues regni celorum, officium pastorale & potestas ligandi atque soluendi, Ecclesiæ data sunt dupliciter, scilicet autoritatiuè & finaliter. Et quòd autoritatiuè Ecclesia ipsa hæc habeat testatur in primis Matth. 18. c. vbi postquam Dominus dixerat, Dic Ecclesiæ: & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: statim subdit, Amen dico vobis quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo. Vbi manifestè Ecclesiæ hanc contulit potestatem vniuersalem: ad hoc enim illa verba subdidit Dominus (vt Hieronymus ibidem dicit cum Hilario) ne priuata autoritate reputaretur non audiens Ecclesiam ethnicus & publicanus, sed diuina autoritate Ecclesiæ collata.

¶ Test

¶Testatur deinde August. super Ioan. (vt habetur 24. q. 1. c. quodcunque.) vbi concluditur quòd Petrus quãdo claues accepit, ecclesiam sanctam significauit. Et rursus sermone 10. super Ioan. loquens de potestate ligandi & soluendi, dicit, Hoc Petrus cum omnibus tanquam personam gerẽs ipsius vnitatis accepit. Et iterum in sermone Apostolorum Petri & Pauli, Petrus totius Ecclesiæ gestabat personam: & propterea audire meruit, Tibi dabo claues regni cælorum. Has enim claues nõ ipse vt homo vnus, sed vt vnitas accepit Ecclesiæ. Et in libro de Agone Christiano, Non sine causa inter Apostolos, ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim ecclesiæ claues datæ sunt, cum Petro datæ sunt. Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur, Amas me? Pasce oues meas.

¶Et confirmatur hoc ratione. Quia non minus iuris habet ecclesia in clatibus ibi datis à Iesu Christo, quam in rebus, sed dominium rerum temporalium principaliter est in ecclesia: cum etiam Papa non sit dominus, sed dispensator rerum Ecclesiæ, vt sanctus Thomas dicit in 22. q. 100. artic. primo, ad septimum. ergo Ecclesia principalius habet claues quàm Papa. Et confirmatur hoc rursus. Quia cùm rectum sit iudex sui & obliqui, & Ecclesia vniuersalis adeò sit recta, vt errare non possit (vt patet) Papa autem errare possit etiam in fide (vt patet 40. distinctio. cap. 11. Papa) consequens est, quòd Ecclesia excellentius & prius habeat claues, quam Papa: imo quòd habeat etiam vt iudex Papæ.

¶Quod autem finaliter Ecclesiæ datæ sint claues, vt patet ex secundæ ad Corinth. 13. Potestatem mihi Dominus dedit in ædificationem, & non destructionem. Et Sanct. Thomas in tract. contra impugnantes religionem, expresè tenet quod potestas iurisdictionis prælatorum est propter bonum subditorum: & propterea nulla injuria fit prælato inferiori puta Episcopo, quando eximitur ab eo Abbas propter bonum ecclesiæ. Ex quibus sequitur, quòd Papa est propter ecclesiam, & non econuerso, & consequenter claues Papæ datæ sunt propter ecclesiam finaliter.

¶Fundant & tertio idem super principijs naturaliter per se notis. Omne, inquiunt, totum est maius sua parte: Ecclesia vniuersalis est totum, & Papa pars: ergo Ecclesia vniuersalis maior est Papa. Processus bonus. Et maior est principium per se notum. Minor est Apostoli ad Rom. 12. Multi vnum corpus sumus, & singuli autem alterius membra. & Hierony. ad propositum in cap. legimus, distinct. 95. Si autoritas quæritur, orbis maior est vrbe.

¶Fundant demum hoc idem super hoc, quòd Ecclesia constituta est à Domino Iesu Christo iudex Papæ in casu peccati: vt patet Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic Ecclesiæ, & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Ex qua autoritate licet loquatur in casu peccati, quia incipit, Si peccauerit, & propterea non spectet ad præsens capi. in quo comparatur Papa ecclesiæ non in casu, sed absolutè: volunt tamẽ elicere etiam quod Ecclesia sit absolutè supra Papam. Tum quia ordinarius iudex alicuius in puniendo est etiam ordinarius iudex illius absolutè: tum quia iudex & lex non differunt: nisi sicut animatum, & inanimatum: vt patet quinto Ethic. Ad eandem autem legis auctoritatem cuius est vnus actus legis scilicet punire, spectant tres reliqui, scilicet impetrare, vetare, & permittere. Ad eiusdem ergo iudicis ordinarij autoritatem spectabunt omnes iudicis actus, ad quem spectat punire. Et sic cùm ecclesia sit iudex ordinarius Papæ in puniendo, sequitur quòd erit simpliciter iudex eiusdem in imperando, vetando & permittendo: hi enim quatuor actus sunt legis, vt in 12. q. 92. artic. 2. habes à diuo Thoma.

¶ Et confirmatur hoc sacrorum autoritate canonum. vigesimaquinta enim quæstione prima contra statuta, dicit Zozimus Papa, Contra statuta Patrum concedere aliquid vel mutare, nec huius quidem sedis potest autoritas. Et in cap. 1. dicitur, Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, & à constitutis Patrum nullatenus deuiare. Ex quibus habetur & quòd Papa non est supra potestatem Concilij, & quòd ad primam salutem spectat statuta Patrum, non Papæ. Multa quoque in eadem causa & quæstione dicuntur ad hoc, quæ breuitatis causa omittuntur.

CAPVT VI.

¶Quãnam sit sensus quo quæstio de comparatione autoritatis Concilij & Papæ veritatem in dubium.

AD EVIDENTIAM Huius comparationis prædeclarandi sunt termini, quid scilicet nomine Ecclesiæ seu Concilij vniuersalis intelligitur, ne in vanum tota disputatio sit. Ecclesia vniuersalis duo significare potest in proposito, aut totũ corpus ecclesiasticum constans ex omnibus membris, comprehenso etiam capite, id est Papa: aut totum residuum corpus ecclesię distinctum contra caput, id est Papam. Concilium quoque vniuersale aut sumitur cum capite, id est Papa, vel personaliter, vel autoritatę eius autorizatum, aut sine Papa vtroque modo. Et sic tres comparationes examinandæ sunt.

¶Prima est inter Papam & Ecclesiam, seu Concilium sine capite, id est Papa omnino. Secunda est inter Papam & Ecclesiam, seu Concilium cum capite personaliter. Tertia est inter Papam & ecclesiam, seu Concilium autorizatum à Papa.

¶Et quoniam omnes hæ comparationes supponunt Papam esse caput Ecclesiæ vniuersalis, & non solùm singulorum membrorum, vt inimici veritatis glossant: hoc primò mõstratur. Primò ex autoritate ipsius Constantiensis Concilij ante & post electionem Martini 5. vt patet in sessione 15. eiusdem. & in bulla Martini 5. vbi damnatur propositio illa Ioannis Huss, Petrus nec est, nec fuit caput ecclesiæ sanctæ catholicæ. Et altera scilicet, Non est scintilla apparentiæ quòd oportet esse vnum caput in spiritualibus. regens ecclesiam, quod semper cum ipsa militante ecclesia conuersetur: Hic expresè damnatur, quòd Petrus non fuit caput catholicæ ecclesiæ: catholicum enim idem est quòd vniuersale. Et similiter damnatur quòd non oporteat esse præter Christum qui in cælis est, vnum caput quod regat ecclesiam, conuersans cum ea, quod est Papa: vt latius ostendit diuus Tho. hanc necessitatem in 4. cõtra Gent. cap. 76. Hieronym. quoque in lib. de hortu & obitu sanctorum in nouo testamento, Petrus, inquit, in Christi ecclesia firmamentum est. Cephas corporis Christi principatus & caput est. Si Petrus est caput corporis Christi, ergo totius ecclesiæ collectiuè: iuxta illud Apostoli ad Roman. 12. Multi vnum corpus sumus in Christo. Et 23. quæstio. 1. rogamus vos, Marcellus Papa expresè dicit, quòd Petrus est caput totius ecclesiæ. Et in Concilio Lug. Grego. 10. vt habetur in cap. vbi periculum, de elect. libr. 6. Papam vicarium Iesu Christi Petri successorem, rectorem vniuersalis ecclesiæ, & directorem gregis dominici vocat. Ritus quoque Rom. ecclesiæ habet. vt cum Papa se subscribit in aliqua vniuersalis negotij bulla, dicit sic. Ego N. catholicæ ecclesiæ episcopus. ex quibus patet, quòd Papa est caput membrorum ecclesię, & non ipsius simul ecclesiæ, erroneè est. Quo nanque pacto debuit, aut potuit melius explicari à Sanctis, quàm per nomina collectiua & appositа quandoque nomina vniuersitatis expresserunt ecclesiam gregem, corpus Christi, explicando totam, vniuersalem catholicam. Dicant isti quomodo debet dici, & conuincantur saltem ex verbis ipsius Constantiensis & Basiliensis Concilij: vbi eisdem verbis significatur ecclesia collectiuè: cùm millies ibi replicatur, Hæc sancta synodus vniuersalem, seu catholicam ecclesiam repræsentans.

¶ De prima ergo comparatione (scilicet inter Papam, & ecclesiam vniuersalem sine capite) aperè constat quid dicendum sit, scilicet, quòd Papa sit super eam. Tum quia est corpus enormiter diminutum, quia est truncum absque principali membro: ac per hoc non est vniuersalis ecclesia, quę perfectum significantum quia Dei perfecta sunt opera, Deuteronom. trigesimosecundo, ac per hoc non conuenit diuinæ prouidẽtię in tam imperfecto corpore supremam autoritatem locare, sed magis ipsum à capite dependere. Et si insistetur, quòd apostolica sę de vacante inuenitur vniuersalis ecclesia, & tamen sine capite, quod est Papa respondetur, quod non inuenitur vniuersalis ecclesia, nisi imperfecta: ita quòd imperfectio ista est conditio diminuens ly Vniuersalis Ecclesia, sicut corpus truncum diminuit à corpore integro. vniuersale enim vniuersitatem claudit in sę membrorum officialium, quorum præcipuum est caput. Vnde tunc ecclesia est acephala: & est absque eius suprema parte & potestate. Et qui hoc negat, in errorem Ioannis Huss. negantis necessitatem capitis ecclesiæ in terris (damnatum & à sancto Thoma, & à Martino quinto, cum Concilio Constant. vt dictum est) incidit. Et si de ecclesia vniuersali sic sumpta intelligatur, quod habet immediatè potestatem à Christo, & quòd ipsa repræsentatur per vniuersale Concilium erratur errore intolerabili: vt patet ex allatis autoritatibus, & inferius magis eluceſcet.

¶ De secunda autẽ comparatione in altero extremo, scilicet inter Papam ex vna parte, & ecclesiam totam, id est etiam cum Papa ex altera parte, dicitur, quòd Papa cum residuo ecclesiæ non est maioris potestatis iurisdictionis spiritualis, quam ipse solus: quia potestas sua continet in se omnium reliquorum potestates, vt earum causa vniuersalis. Nulla enim est potestas iurisdictionis in ecclesia, quę non sit in Papa: vt patet inductiuè. Quinetia potestas electiua ipsius Papæ, in Papæ potestate est. Quod patet tum ex facto Petri, qui elegit sibi successorem (vt 18. quæst. 1. ca. si Petrus. Dicit Ioannes tertius) tum ex eo, quòd Papa ordinat actum electiuæ potestatis, determinando quando & qualiter debet fieri electio: & quòd plus est, determinando subiectum illius potestatis. dum constituit quòd ad duas partes Cardinalium ad minus spectet electio. Probatur & ex c. si Papa. dist. 40. vbi dicitur, quòd vniuersitas fideliũ suam salutem post Dominum ex Papæ incolumitate animaduertit propensius pendere. Et dist. 19. c. Ita Dominus Leo Papa dicit, Huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorũ officiũ pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omniũ apostolorum summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi

Universidad de Bc
Biblioteca

sit quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Vbi manifeste patet, à Papa omne reliquum corpus Ecclesiæ velut a capite potestatem fortiri. Et sic sumendo ecclesiam vniuersalem, constat quòd habet immediate autoritatem a Iesu Christo, nihil enim mediat inter ipsam & Iesum Christũ. Sed ex hoc non habetur, quòd comparando membra aliqua, puta corpus sine capite, ad Christum, quòd habeant immediate potestatem ab ipso: sed sufficit, quòd totum habeat immediate a Iesu Christo: partes autem inter se ordine quodam, & ita in caput primò, quòd per caput in corpus reliquum potestatem diffundit Saluator noster, iuxta dicta & dicenda. Vnde patet, quòd tota Ecclesia non habet potestatem supra Papam solum nec ecõuerso: quia Papa cum Ecclesia reliqua non facit maius in potestate, sed plures potestates.

¶ De tertia autem comparatione, quæ est media, & est inter Papam & Concilium autorizatum à Papa, ex antedictis facile sumitur quid dicendum est, scilicet quòd non est maioris autoritatis, quam Papa, à quo solo autorizari potest, vt patet 17. distinctio. per totum. & extra, de electio. cap. significasti. vbi dicitur, quòd omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ autoritatem, & facta sunt, & robur acceperunt.

¶ His tribus comparationibus secundum veritatem præmissis, quarta superadditur secundum opinionem: & est inter Ecclesiam vniuersalem, & quandam communitatem, siue Papa prima pars eius, non caput totius autoritatis in ea velit in eam cõuenire, siue nõ, ex vna parte: & Papam ex altera parte. Et quia comparatio inter diuersa est, & eiusdem ad seipsum subiectio non est, sicut nec iustitia, proprie loquendo, cum dicunt hi, quòd Ecclesia vniuersalis est supra Papam, alterum duorum intendunt: aut enim intendunt per Ecclesiam vniuersalem congregationem fidelium, velut quandam communitatem, siue Papa pars prima illius velit interesse, siue non, aut intendunt ipsam fidelium cõgregationem autoritate capitis, scilicet summi Pontificis factam: Ita quòd ipsum congregari, solũ dependeat à Papa in Ecclesia vniuersali, in Concilio vero duo dependeant à Papa, scilicet congregari, & repræsentare vniuersalem Ecclesiam: ita quòd in his intendunt, quòd seclusa autoritate Papæ ex quo congregata est Ecclesia, vel Concilium, sit comparatio potestatis ecclesiæ, vel Concilij ex vna parte, & Papæ ex altera. Totus ergo futurus sermo de Ecclesia, seu Concilio vt distinguitur contra Papam, erit de Ecclesia & Concilio, seclusa Papæ autoritate post congregationẽ legitime factam.

¶ Et contra hos dicentes Ecclesiam habere autoritatem supra Papam, ratio est, quia positio ista peruertit ordinem regiminis Ecclesiæ: oportet namque secundum istos regimen Ecclesiæ esse democraticum, seu popularem: in quo tota autoritas apud nullum residet. sed in tota cõmunitate: sicut in capitulo accidit: vt sanctus Thomas in quarto sentent. distinctione decimanona, quæstione 1. articul. 1. q. 3. ad tertium dicit. Et hoc ipsi volunt, dum Ecclesiam velut communitatem liberam, potestatem supra Papam quasi Regem habere dicunt: vt Senatus populúsque Romanus habebat super Imperatorem. Et quia hoc ipsi non reputant inconueniens, quantum ad rem, licet vocabula horrere videantur: ideo circa rem insistendo, monstrandum est, quod non communitati Ecclesiæ, sed vni soli in illa Christus plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ dedit.

CAPVT VII.

¶ Quod Papa sit super potestatem Ecclesiæ vniuersalis, & Concilij generalis. Et distinguitur contra Papam.

PRINCIPIVM Huius veritatis ex Domini nostri Iesu Christi autoritate sumitur: vbi Ioan. vlti. soli Petro, vt distincto ab aliis, dicit, Pasce oues meas, vt deductum in primo capit. fuit: in hoc instituens regimen Ecclesiæ monarchicum. Et si ridiculosa illa responsio detur: quòd Christus dicit Petro: pasce oues meas, non Ecclesiam meam: quasi fecerit cum pastorem singularum ouium: non ipsius Ecclesiæ, quæ significat totum consurgens ex omnibus ouibus: manifeste excluditur hoc ex eo: quòd in oratione dicitur, Deus omnium fidelium pastor, rector famulum tuum N. quem pastorem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti. Et in Concilio Lugdunen. de electio. libro 6. vbi periculum, Papa rector vniuersalis Ecclesiæ, & gregis dominici director dicitur: vbi patet quòd respectu Ecclesiæ & gregis, quæ collectiones significant: & non solùm respectu particularium pastor & rector, & director est Papa. Et quia hoc est vltima fuga harum vulpercularum, vineam Domini demolientium: idcirco in omnibus auferendis vigilandum est, vt de ipsa collatione, seu communitate concludamus non prælatam, sed subditam esse Papæ.

¶ Amplius, Ioannis decimo, Saluator inquit, alias oues habeo, &c. & subdit, Et fiet vnum ouile, & vnus pastor. Certum est quòd ouile non significat oues, sed vnum continens oues. Et ex glossa interlineari in principio illius capituli, vbi dicitur, Qui intrat per ostium in ouile, exponẽte in ouile, id est, in catholicam ecclesiam: habetur quòd per vnum ouile intelligitur Ecclesia vna ex Iudæis & Gentilibus. Ex hac autoritate arguitur sic, Ecclesia vt vna ex Iudæis & Gentilibus, est ouile: & Petrus cui dictum est, Pasce oues meas, est pastor vnus illius ouilis: ergo Ecclesia, vt vna non est super Papam, sed sub eo, vt ouile sub pastore. Et confirmatur hoc. Quia Ecclesia, seu Concilium distinctum contra Papam, aut est oues aut ouile, aut pastor. Non oues: quia ex vtrisque ouibus ouile vnum constituendum dicit Dominus. Non pastor: quia cum Petrus sit vnus pastor Ecclesiæ, vt monstratum est: si Ecclesia esset alius pastor, essent duo pastores, contra Dominum dicentem, Fiet vnus pastor. Ergo ouile, & cum non sit ouile nullius pastoris, est ouile vnum vnius pastoris qui est dominici gregis rector & director, Papa, scilicet. Et confirmatur quòd de Papa specialiter loquatur: quia verbo futuri temporis vtitur significante futurum fieri. Fiet inquit ouile vnum vtrisque conuenientibus, & vnus pastor. Et quoniam quod est, fiet, nec fit, ipse Dominus, qui de seipso præmisit pluries ibidem, Ego sum pastor bonus, non est postmodum factus pastor vnus, sed dum soli Petro postmodum dictum est, Pasce oues meas, non has vel illas impletum est, Fiet vnus pastor, loco illius summi pastoris, qui solus est pastor bonus per essentiam Ecclesiæ.

¶ Amplius, Non minus Papa est Episcopus Catholicæ quàm quilibet Episcopus suæ Ecclesiæ: sed quilibet Episcopus est Episcopus, & singularum personarum, & totius collectionis earum in vnam communitatem. ergo & Papa est Episcopus singulorum, & vniuersorum Christianorum in vnam catholicam Ecclesiam collectorum. Et confirmatur hoc, Quia cùm Ecclesia sit nomen collectiuum, & significet collectionem fidelium (vt dicitur de cõsecratione distinc. prima capitulo Ecclesia.) & Episcopus dicatur episcopus Ecclesiæ talis, oportet vt primò sit episcopus ipsius ecclesiæ, & secundariò singularum personarum: ac per hoc Papa qui intitulatur Episcopus Ecclesiæ catholicæ, & non illorum aut omnium Christianorum, primò est episcopus ipsius Ecclesiæ catholicæ, & secundariò membrorum eius. Et verè sic est: quia primò debet superintendere bono proprio ipsius vnius Ecclesiæ catholicæ, & deinde bonis propriis membrorum omnium.

¶ Et si studiosè quæratur quo pacto Papa potest dici Episcopus, & caput ecclesiæ catholicæ, cũ ecclesia catholica includat ipsum Papam: patet responsio dupliciter. primò, quòd hæc est distributio accommoda: sicut cùm dicitur, Cælum continet omnia corpora: non quod contineat seipsum, sed quia continet omnia possibilia contineri: pariformiter enim dicitur, quòd Papa est caput & Episcopus ecclesiæ catholicæ: non quòd sit caput episcopus, rector, &c. suiipsius: sed quia est caput omnis possibilis habere caput, rectorem, & Episcopum. Secundò dicitur, quod quia secundum Hilarium sermo rei, & non res sermoni debet esse subiecta, ea ratione Papa dicitur caput & Episcopus Ecclesiæ catholicæ, quia in Ecclesia catholica ipse capitis & Episcopi locum tenet.

¶ Amplius, Papa habet supremam potestatem in Ecclesia Dei: ergo Papa non subest ecclesiæ. Antecedens patet ex condemnatione iam dicta in Concilio Constantiensi, per Martinum 5. vbi de Papa loquendo dicitur, habens supremam potestatem in Ecclesia Dei. Consequentia probatur: quia supra supremam autoritatem in Ecclesia Dei non potest maior intelligi in eadem ecclesia Dei, etiam si fingendi detur licentia. Imò ex hoc etiam sequitur, quòd tam ecclesia quàm Concilium Papæ subditur: quia non sunt duæ supremæ potestates in ecclesia Dei: principatuum enim pluralitas mala cum sit (vt patet 12. Metaphy.) à Iesu Christo summè bono, qui vult Ecclesiam suam optimè disponi, esse non potest. Et confirmatur hoc autoritate Innocentij 3. in Concilio generali, extra, de pœn. & rem. cap. cum ex eo. vbi dicitur, quòd Romanus Pontifex plenitudinem obtinet potestatis. Et in capitulo, proposuit. de concess. præben. idem dicit. Nos secundum plenitudinem potestatis, de iure possumus supra ius dispensare. Et extrà de electione, in capitulo, significasti, Paschalis dicit, Aiunt in Conciliis statutum non inuenmi, quasi Romanæ ecclesiæ legem Concilia vlla præfixerint: cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ autoritatem, & facta sint, & robur acceperint. Quæ omnia pro plenitudine potestatis Papæ supra Concilia, & consequenter vniuersalem Ecclesiam allata sunt. Et confirmantur autoritate sancti Thomæ in tractatu contra impugnantes religionem: vbi dicit hæc verba, Sancti patres in Conciliis congregati, nihil statuere possunt nisi autoritate Rom. pontificis interueniente, sine qua etiam nec Concilium congregari potest. Hæc ille.

¶ Amplius, Papa est proximus, & immediatus vicarius Christi, & Apostolorum: ergo nullam habet in terris potestatem priorem se. Antecedens patet in sæpe dicta cõdemnatione articulorum à Martino 5. in Concilio Constantiensi vbi vnus ex reprobatis

batis articulis est iste, Ecclesia Ro. est synagoga Satanæ nec papa est proximus & immediatus vicarius Christi & Apostolorum. Consequentia patet: quia proximo & immediato nihil est propinquius & immediatius. Et ex hoc patet primò, q̃ erroneũ est dicere, q̃ Ecclesia, vt distinguitur contra Papã habet immediatè autoritatẽ à Christo supra Papam: sic enim nõ Papa, sed Ecclesia esset proximè & immediatè Christi vicaria. Impossibile est enim esse duo subordinata ambo æquè proxima & immediata Christo, vt patet istos fingere. Et cõfirmatur autoritate S. Tho. dicentis in tract. contra errores Græcorũ c. 69. Christi vicarius suo primatu & prouidentia vniuersalem ecclesiã tanquã fidelis minister Christo subiectam seruat. & oppositum sentire dicit esse errorem. Postremò videatur quæsto, diffinitio facta in Cõcilio Florẽtino: quia ex Orientali & Occidentali simul Ecclesia conflatum est, cæteris Occidentalibus tantum auertur. Et ibi (vt in 1.c. verba adduximus) nõ solùm dicitur, quòd Papa est omniũ Christianorũ pater & doctor: sed q̃ est etiam vniuersalis Ecclesiæ pastor gubernator & rector, cum plena potestate à Domino Iesu Christo institutus in beato Petro. Dicãt ipsi quomodo potuerit clarius exprimi, q̃ non solùm omnium membrorum, sed ipsius vniuersalis Ecclesiæ pastor, rector & gubernator est, & quòd non mediante Ecclesia sed in Petro, cuius est successor, plenam potestatem pascendi, regendi, gubernandi vniuersalẽ Ecclesiam à Domino Iesu Christo accepit. Et videant si tantum luminis eis concessum fuerit, quòd hereticorum more Scripturas & Sanctorum dicta oportet eos extorquere, vt eorũ proteruus error defendatur. forte nulla Scriptura tam clara in fide habetur, quam nõ posit extorta expositio ad suum trahere propositum, sed veritas tunc inuenitur, cum planus Scripturę sensus iuxta Sanctorum consensum quæritur.

CAPVT VIII.

¶ In quo respondetur obiectionibus sumptis ex autoritate Concilij Constantiensis & Basiliensis.

VTORDINATE Autem obiectis distinctè satisfiat, inchoandum est à decretis Concilij Constantiensis, ad quę responsiones dantur.

¶ Prima, negans illa esse autentica autoritate veri Concilij facta: quomã facta sunt tẽpore schismatis, quo erant tres Papæ in Ecclesia Dei, ab vna sola obedientia, scilicet Ioannis 23. absente etiam illo suo Papa. Quod constat ex eo, quòd illa promulgata sunt anno Domini 1415. die 6. Aprilis in sessione 5, & obedientia Gregorij 12. coniuncta est illi die 4. mensis Iulij eiusdem anni in sessione 14. & obedientia Benedicti 13. iũgi cœpit anno Domini 1416. die 3. Octobris in sessiõe 22. Vnde dicere, quòd illa obedientia cõstitueret Concilij generale, catholicam Ecclesiam repræsentans, nihil aliud est quam renouare antiquum schisma, & damnare, vt schismaticas duas obedientias, & quòd semper fuit, & est dubium facere certum.

¶ Et si dicatur, quòd Martinus 5. approbauit illa decreta, & illam synodum, decreta quidem in sessione vltima, vbi legitur, q̃ dixit quòd omnia & singula determinata, concluſa & decreta in materiis fidei per præsens Concilij, concilialiter tenere & inuiolabiliter obseruare volebant, & nunquam cõtraire quoquomodo: ipsáque sic concilialiter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio modo. Hæc ille. Constat autem q̃ Concilij esse supra Papam, vel Papam supra illud, materia fidei est. ergo decreta illa in sessione 5. facto super superioritate Cõcilij supra Papam, sunt approbata. Synodum verò in bulla condemnationis articulorum Ioannis Vuicleff. sacro approbante Concilio, vbi interrogatoria ponẽs dicit, Vtrum credat quòd condemnationes Ioannis Vuicleff, Ioannis Huſs, & Hieronymi de Praga factæ de personis eorum, libris & documentis per sacrum generale Constantiense Concilij, sint ritè, & iustè factæ, & à quolibet catholico pro talibus tenendæ & asserendæ: Hæc ibi. Et cum constet, quòd contra Ioannẽ Vuicleff in sessione 8. contra Ioannem Huſs in sessione 15. & contra Hieronym. de Praga in sessione 21. sententia lata fuerit cõsequens est, quòd tunc ante vnionem obedientiarum omnium Concilium generale fuerit, si Martinus in tali bulla verum dicit.

¶ Respondendũ est, quod tractari aliquid in materia fidei contingit dupliciter, scilicet materialiter & formaliter. Tunc tractatur formaliter materia fidei, quando tractatur vt credenda vel dãnanda à fide. Tunc autem tractatur materia fidei materialiter, quãdo tractatur res quidem pertinens ad fidem, sed non vt credẽda, vel non credenda, sed quacunque alia ratione: extra formale enim infinita contingit esse. Et quia nisi sermo intelligatur formaliter, perit certitudo: ideo verba Martini 5. in illa vltima sessione formaliter sunt intelligenda. In Concilio siquidem illo fuerat in materia fidei tractatũ & decisum formaliter: vt patet in sessionibus allegatis contra illos tres supradictos, vt etiã in sessione 19. & fuerant multa alia tractata, sed non vt materia fidei: inter quę sunt illa sessionis 4 & 5. In cuius signũ nulli fuerunt deputati ibi ad videndũ de fide: quin potius deputatio in materia fidei cœpit post hæc in sessione 6. vt patet ibi. nulla etiã fit ibi mentio de credendo vel nõ credẽdo. Martinus autẽ 5. approbauit decreta in materia fidei formaliter tantùm, & non illa alia. Et hoc euidenter etiã patet: quia illa verba dixit, respondens requisitioni oratorum Regis Poloniæ exigentium, quòd acta per Cõcilium contra illos prænominatos hæreticos firma essent, vt patet in sessione vltima: & propterea bulla illa condemnationis subsecuta est. Ad inflãtiam verò de approbatione synodi dicitur, quòd per illud & alia interrogatoria ibidem de Concilio Constantiensi posita, totum à nobiliori parte Martinus nominauit: congregatio siquidem Constantien. quæ inchoauit in sola obedientia sub Ioan. 23. & iterum post in coniuncta obedientia sub Grego. 12. in coniunctione obedientiæ Benedicti 13. consummata est, & post Martinum electum autorizata, facto præsidentię personalis in Concilium vniuersale, ab hoc nobiliori & certiori statu cum Concilũ vniuersale vocatur & nuncupatiuè in quolibet statu Cõcilium vniuersale appellatur, nominibus vtendo vt plures. Fundatur autem hæc declaratio super eo, q̃ non est rationi consentaneum, Martinum voluisse declarare alias obedientias fuisse extra Ecclesiam: sed verba proferre honoris: nominibus vtendo vt plures vtuntur, absque veritatis tamen offensa. Vnde in illa bulla bis oppositum declarauit, scilicet in articulo, Papa habet supremam potestatẽ in Ecclesia Dei: & in illo, Petrus fuit caput Ecclesiæ catholicæ. Et vt infinuaretur, quòd Concilium ab vltima parte appellabat, in præcedenti interrogatorio, præterito adiunxit præsens, dicens, quòd Concilium approbauit & approbat, condemnauit & condemnat, quasi præteritum non sufficerit. Et quia iam ex isto priore interrogatorio habitum erat, quod Concilium Constantiense in præsenti sub Martino 5. condemnat illos tres, non oportuit in vltimo interrogatorio præterito iungere præsens: iam enim præteritum supponebat pro Concilio sub Martino, quia iam damnauerat. & sic etiam verba saluãtur verbaliter. Hæc est prima responsio ad principale motiuum.

¶ Secunda autem est, dato quòd decreta illa valeant, intelligenda sunt cum grano salis: quomodo autem dicendum est ad singula? In primis, cum dicitur quòd Concilij potestatẽ à Christo immediate habet, potest dupliciter intelligi primò Cõcilio, vt distinguitur contra Papam. Et sic est falsum, vt patet per inductas autoritates, extra, de electi. c. significasti. vbi dicitur q̃ robur habent omnia Concilia à Rom. sedis autoritate: & dist. 19. ita Dominus vbi Leo dicit, quòd à Petro quasi à quodã capite in corpus omne autoritas manat. & S. Tho. in tractatu contra impugnantes religionem dicit, quòd sancti patres in Conciliis cõgregati nihil possunt statuere sine Ro. pontificis autoritate interueniente, sine qua nec congregari Concilij potest. Hæc ille. Et nota quod dicit, sancti Patres: quia patribus non sanctis, sed præsumptuosis nulla lex posita est, sed præsumptio eorũ sibi ipsis est lex. Secundò potest intelligi de Concilio, incluso Papa. Et in hoc sensu est verum, quòd habet immediate autoritatem à Iesu Christo. Et quòd sic interpretandum sit, ex duobus verbis illius decreti colligitur. Primum est, Legitimè congregata: constat enim q̃ legitima congregatio Cõcilij generalis ad Papam spectat: vt ex nũc allatis testibus patet, & dist. 17. per totum. Secundũ est, Ecclesiam catholicam repræsentãs, corpus namque Ecclesiasticũ vniuersum (quod Ecclesia catholica, id est vniuersalis significat) nõ est ipsum vniuersum corpus Ecclesiasticum si fine capite sit vel intelligatur. Papa autẽ ex dictis constat caput esse totius Ecclesiæ catholicæ, ac per hoc Cõcilij ipsam repræsentantis. Et si mundi cordis oculo perspiciatur, apparebit q̃ Concilium habet, quòd repræsentet vniuersalem Ecclesiam à Papa qui habet plenissimam curam vniuersalis Ecclesiæ. Quis enim Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus & prælatis paucis (vt cõmuniter accidere videtur) contulit vota totius populi Christiani, nisi Papa? oportet enim aut ipsos Christianos hoc fecisse, aut aliquem supplere potenté eorũ vota. Et cum ipsos nõ transferre vota sua in eos, experientia testetur: quin potius si requirerẽtur Christiani infiniti inuenirentur qui refutarẽt transferre vota in alios & per seipsos interesse mallent, aut Concilio nõ celebrãdum ducerẽt. Relinquitur ergo, q̃ papa qui solus est pater, pastor, doctor, rector & gubernator omnium, & singulorum Christianorum cum plenitudine potestatis, vota totius Ecclesiæ transfert in Concilũ congregando & roborando, vt ei videtur. Propter q̃ sine Papa Patres sancti cõgregati nihil possunt & dissolui potest Concilũ à Papa, auferẽdo ab eis q̃ amplius vniuersalẽ Ecclesiã non repræsentent autoritatiue. Nec est verum si dicatur, quòd Ecclesia ratum habet Concilium. non reclamando: ideo enim non reclamat, quia in vero Concilio Papa supplet: in fallo autem quia cõtra præsumptuosos præualere non sperant docti. ignorãtes autem nescij silent. hoc autem non est approbari ab Ecclesia, sed non molestari ab illa.

¶ Deinde cum dicitur, q̃ ipsi Concilio, seu eius decretis etiam Papa obedire tenetur, multis distinctionibus iuxta multos terminos opus est. Distinguendum est enim de Papa dubio, vel certo. sicut enim quod nescitur cõsecratũ pro nõ cõsecrato habetur: & reconsecratur secundum sacros canones (vt patet extrà de presbytero nõ baptizato c. veniẽs & de cõsecra. dist. 1. ca. solẽnitates.)

sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic qui dicitur legitimè electus Papa, tanquam non Papa obedire teneatur, & hoc directè pertinet ad illa decreta ratione schismatis, quando erant tres Papæ, & nullus indubitatus ex sua electione. De Papa autem certo & indubitato distinguendum est, quia vel est sermo de his quæ à Cõcilio & decretis eis statuuntur de iure diuino, vt est quæ sunt fidei, vel naturalis iuris, vt ea quæ sunt virtutum & vitiorum moralium & sic Papa tenetur obedire, nec potest cõtra ea dispensare. Et sic interpretanda sunt decreta illa, vnde in tribus dicit debitũ obedire, scilicet in his quæ sunt fidei reformationis, & amotionis schismatis: hæc enim cum spectantibus ad ea, aut ad ius diuinũ, aut ad ius naturale spectant. Vel est sermo de his, quæ sunt pure iuris positiui, & sic distinguendum est de obedientia, scilicet quo ad iudicium diuinum vel humanum: & dicendum quòd licet princeps sit solutus legibus, nec Concilia legem vllam coactiuam in iudicio humano præfixerint Ro. sedi, in iudicio tamen diuino tenetur Papa obedire, vt S. Tho. expressè habet in Prima secundæ. q. 96. artic. 5. ad tertium. Et in capi. cõfidimus. 25. q. 1. Gelasius Papa dicit vniuersalis Ecclesiæ constitutum nullum magis exequi sedem præ cæteris oportere, quàm primam.

¶ Demum cum subditur de punitione cõtumaciter contemnentium, potest dupliciter intelligi. primò indifferenter, vt quilibet etiam indubitatus Papa in quocunque peccato cõtra ius diuinũ aut naturale cõtumax, punitioni humanæ subiiciat. Et hic sensus est cõtra sacros canones: vt patet in c. si Papa. dist. 40. & dist. 79. cap. electionem, & in capi. aliorum 9. q. 3. Nec est acceptandum q̃ id quod infinito temporis spatio à tot est Patribus approbatum, vnico verbo destruere voluerunt cõditores canonum. Secundò potest intelligi discretè secundũ proportionem materiæ & personæ. & sic cum prælati cõmuniter nõ sint puniendi (exemplo Dei, qui nõ punivit publicè Aaron de idololatria: vt S. Th. dicit in 4. sen. dist. 46. q. 2. art. 2. q. 2. ad quintũ.) & Papa nõ sit puniendus facto, sed verbis reprehendendus publicè (vt ex S. Thoma colligitur in 4. senten. dist. 19. q. 2. art. 2. q. 2. ad secundum, & in Secunda secundæ. q. 33. art. 4. in casu quo publicè in periculum Ecclesiæ peccat: vt Petrus reprehensus fuit a Paulo ad Gala. 2.) & in casu quo potest deponi, etiã facto depositionis puniri possit: cõsequens est q̃ sic discretè & proportionaliter intelligantur verba illius decreti.

¶ Ex quibus omnibus clarè patet, q̃ nec ex illis decretis habetur superioritas Cõcilij, aut Ecclesiæ supra Papam. Vnde nõ oportet aliter respõdere ad eandem ex Cõcilio Basiliensi, in sessione 2. & 18. De quo tamen sciendum est, q̃ licet ab Eugenio 4. fuerit approbatum quo ad inchoationem & prosecutionem, & multa pro illo Cõcilio in bullis suis dixerit: nunquam tamen illius approbauit decreta: quin potius in Cõcilio Florẽtino ftãtim diffiniuit Ro. Põti. esse caput, pastorem, doctorẽ, & rectorẽ vniuersalis Ecclesiæ: vt superius attulimus. Refert quoque domin. Ioan. de Turre Cremata (qui fuit præsens vtrique Cõcilio) in lib. 3. de Ecclesia, c. 100. multos defectus qui in Cõcilio Basiliens. in cõflatione illorũ decretorum interuenerunt, scilicet q̃ nõ fuerunt vnanimiter cõclusa nec cum cõsensu præsidentium legatorum domini Papæ, qui talibus interesse recusarunt: nec expectatis oratoribus Angliæ & Castellæ quos in via nouerãt cõstitutos: nec auditi sunt viri multi sapientes, videntes hæc esse cõtra doctrinã Sanctorum: sed promulgata sunt ad furoré hostiũ apost. sedis, cũ multitudine populi nullius autoritatis. Vnde ex neutro Cõcilio admittunt̃ vt valida.

¶ Nos tamen ex abundanti iustitia, illa glossauimus. Et si glossas contra intentionem autorum dixerit aliquis ex aliis actis eorum Cõciliorum hoc conuincens: respõdebo primò, quòd ego homo sum, & video quæ foris sunt quo ad ipsa decretorũ verba: Deus autem intuetur cor. Quo ad alia verò acta eorundem Cõciliorum attestantium aliam fuisse autorum intentionem, dicam de Constantien. q̃ sicut errauit vsurpans in vna sola obedientia vniuersalem Ecclesiam, ita errauit consequenter in procedentibus ex ea: quoniam tũc illa decreta fecit. De Basilien. verò notorium est, quòd errauit, cùm cõtra vnum verũ & indubitatũ põtificem Eugenium 4. processit vsque ad depositionem inclusiuè, qui tamen cum successoribus suis verus Papa est. Dicam secundò quòd si honorem veritatis recusant, falsa, erronea, ac igni obnoxia sunt.

CAPVT IX.

¶ In quo soluuntur reliquæ obiectiones contra idem factæ.

EXPEDITIS Autoritatibus Conciliorum Constantiensis & Basiliensis, quæ nullius autoritatis cẽsentur, soluendæ cõsequenter sunt obiectiones, quæ ex vera ac certa autoritate procedunt, iuxta ordinẽ, quo inductæ sunt.

¶ Ad declarationem igitur Martini quinti in condemnatione articulorum, scilicet quòd error est nõ credere Rom. Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, si per Rom. Ecclesiam intelligitur Ecclesia vniuersalis vel Concilium vniuersale: aut pro quanto negat primatum summi Pontificis super particulares Ecclesias. Respondetur, quòd quia comparatio est inter diuersa: & hæc tria, scilicet Ecclesia vniuersalis, Concilium vniuersale, & Ecclesia Romana, singula sunt quædam corpora mystica integra cõstantia ex capite & membris reliquis: & in capite nõ solum cõueniunt, sed identificantur (Papa siquidem caput proprium vniuersalis Ecclesiæ & Cõcilij & Romanæ Ecclesiæ est) in membris autem reliquis distinguuntur, vel sicut repræsentans & repræsentatum, vt membra Ecclesiæ & Concilij, vel sicut pars & totum, sicut membra reliqua Romanæ Ecclesiæ partes sunt membrorum reliquorum, Concilij & Ecclesiæ vniuersalis vt patet: idcirco cùm sit comparatio inter Ecclesiam, seu Cõcilium vniuersale, & Ecclesiam Romanã, nõ fit comparatio secundum caput, sed secundum reliqua vtriusque membra: secundum quæ rectè dicitur, quòd tam Ecclesia, quam synodus vniuersalis est superior Ecclesia Romana. vt ex illo articulo deducitur. Vnde admissio illius comparatiuè nihil concludit contra Papæ autoritatem.

¶ Posset nihilominus dici, quòd quia esse supremam inter Ecclesias, cõuenit Ecclesiæ ratione capitis, & Ecclesia Rom. ratione capitis est de essentia Concilij & Ecclesiæ vniuersalis. & nulla comparatio etiam cum dictione exclusiua excludit intrinseca, idcirco non est admittenda comparatio Cõcilij ad Ecclesiam Ro. quo ad hoc quod est esse supremam inter Ecclesias, sicut nec quo ad caput: quia sicut idem est caput, ita eadem est superioritas. & negaretur illa illatio, ergo Concilium est suprema inter alias Ecclesias etiam Rom. Et ad probationem, quia Ro. Ecclesia est vna Ecclesiarum, respõdetur quòd plus requiritur ad cõparationem istam. oportet enim quod sit vna, & distincta capite proprio ab Ecclesia quæ est Cõcilium: quod hic nõ est. Ex calce verò illius articuli, scilicet q̃ primatus Papæ est super Ecclesias particulares, cũ sit sermo affirmatiuus de primatu super particulares: & non negatiuus de primatu super vniuersalẽ Ecclesiã, nihil habetur in oppositum: quod enim nõ fuit expressũ ibi, est expressum alibi, vt additũ est.

¶ Ad obiectionem sumptam ex Euangelio Matth. 18. quæcunque solueritis, &c. dicitur, quòd ad literam hæc tria tantùm ad propositum habentur. Primum est, quòd à Christo immediatè Apostolis data est potestas ligandi & soluendi: quod superius concessimus conformiter ad capit. in nouo. dist. 21. Secundum est quòd potestas data est vniuersalis, iuxta illa verba, Quæcunque solueritis. Sed tamen non est adeò vniuersalis vt verba sonant: sed ly Quæcunque distribuit pro subiectis: ita quòd sensus est, Quæcunque vobis subiecta solueritis, aut ligaueritis, &c. alioquin oportet dicere, quòd omnino occulta potuissent soluere vel ligare: contra illud Apostoli 1. ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus qui illuminabit abscondita, &c. Et quia Petrus non erat eis subiectus, sed prælatus, cùm factus fuit pastor Ecclesiæ, ideo sub illa distributiua non concludebatur Papa, vt potè non subiectus.

¶ Tertium autem est, quod ex illo contextu infinuatur, quòd Ecclesia quælibet habitura esset potestatem ita ligandi & soluendi, vt soluta & ligata ab ea, essent soluta & ligata in cælo: & hoc in sibi subiectis. Vnde sicut ridiculum est ex hoc, quòd Ecclesia Bononiensis haber hanc autoritatem, inferri ergo potest ligare aut soluere non subiecta: ita ex hoc, quòd Ecclesia vniuersalis habet hanc autoritatem, non potest inferri nisi quòd potest in subiecta. quamuis enim multo plura sint subiecta vniuersali Ecclesiæ quam Bononiensi nihilominus in hoc formali conueniunt, quòd nulla Ecclesia potest nisi in sibi subiecta. Ex hoc autem non habetur, q̃ Papa est ei subiectus: nec etiam habetur, vt superius dictum est, quòd habeat à Christo immediatè potestatem: quia modus habẽdi, scilicet immediatè à Christo, ex speciali gratia ad personas suas fuit. Quòd autem alicui gratiosè conceditur, non debet ab aliis trahi in exemplum: à Christo enim habent omnes Ecclesiæ hanc potestatem, sed non immediatè.

¶ Ad autoritates Augustini dicentis, q̃ Petrus in persona ecclesiæ & vnitatis, &c. claues accepit. Dicẽdum est, quòd per hæc omnia intelligendum est hoc, scilicet quòd nõ soli personæ Petri, sed officio suo perpetuò duraturo hæc collata sunt. Et quia officium Petri est officium capitis, quod habet influere in corpus reliquũ: ideo officio capitali data toti corpori data dicuntur & sunt. Non potest siquidem expers corpus remanere, si caput officium suum facit: vnde & Leo Papa dist. 9. ca ita Dominus. ipsi Domino attribuit, q̃ à Petro in corpus omne potestas deriuaretur. Quia ergo vnitas officij cõmunicatiui toti Ecclesiæ claues accepit in persona Petri ideo dicitur q̃ Petrus personam Ecclesiæ gerebat, & quòd vnitas non vnus claues accepit, & q̃ ad omnes dicitur, Amas me, pasce oues meas, & similia: & non propterea dicitur quasi cõmunitas populariter, aut senatoria potestatẽ acceperit. Hic enim sensus cõtra August. & Iesum Christũ est, vt ostensum est. & ipse Augustinus in quæstio noui & veteris Testamenti aperit dicens. Saluator cùm pro se & Petro dari iuber didragma, pro omnibus soluisse videtur: quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij: ita & post Saluatorẽ, in Petro omnes continentur: ipsum enim constituit caput eorum, vt esset pastor gregis dominici. In quibus verbis docet, q̃ in officio capitali Petri omnes subintelliguntur.

¶ Ad

¶ Ad primum autem rationem dicitur, quòd licet nõ minus iuris habeat ecclesia in potestate iurisdictionis, quam in bonis temporalibus, tamen non eodem, sed alio modo habet. Nam potestatem iurisdictionis obtinet vt regimẽ monarchicum, dominiũ autem temporalium, vt cõmunitas. Et ratio diuersitatis est, quia potestas iurisdictionis est à Iesu Christo, qui tale ftatuit regimen, dominium autem rerum est à donatoribus hominibus transferentibus dominium quod ipsi habebãt in communitatem ecclesiæ, & in vnum aliquem. Et hoc apparet in ecclesiis particularibus, in quibus manifestè Ecclesiæ in Episcopo habent potestatem iurisdictionis, non autem dominium rerum.

¶ Ad aliam verò rationem quòd Ecclesia nõ potest errare, distinguendũ est de errore personali in credendo, & sentẽtialiter autoritatiuè definiendo, & rursus de Ecclesia vniuersali claudendo in se Papam, & vt distinguitur cõtra eius autoritatem & dicendum est, quòd errore personali certum est quòd Papa, quia est vna singularis persona, magis potest in fide errare quàm totũ residuum Ecclesiæ, sed hoc non spectat ad propositum. Errore autem iudiciali in fide est econuerso, quia magis potest errare communitas Ecclesiæ sine autoritate Papæ, quam Papa. Et ratio est, quia error Papæ in diffinitiua sententia fidei est error totius Ecclesiæ & verę vniuersalis Ecclesiæ capitis & membrorum, quia ad ipsum spectat determinare finaliter de fide quid tenendum, & quid repellendum, vt ab omnibus incõcussa fide teneatur, vt Sanctus Thomas in tractatu contra errores Græcorum, capite sexagesimo septimo, autoritate Cyrilli & Maximi ostendit, & in Secunda Secundæ. quæstione prima, articulo vltimo, probat ratione. Impossibile est autem vniuersalem Ecclesiam errare in fide, ergo impossibile est Papam in iudicio diffinitiuo autoritatiuè errare in fide. Secus est in aliis, vt Sanctus Thomas in quolibeto octauo, articulo vltimo ostendit. Vnde argumentum militat ad oppositum, quia Papa in huiusmodi iudicio est rectissimus propter assistentiam Spiritussancti, in iudicio fidei propter vniuersale bonum fidei, sicut promisit Ioannis decimoquarto, Spiritussanctus docebit vos omnem veritatem, & Petro dixit, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos, Iuxta quod etiam vigesimaquarta quæstione prima, dicit. Innocentius Papa capitulo, quoties, Quoties ratio fidei ventilatur, non nisi ad Petrum, id est sui nominis honorem, seu autoritatem habentem, recurrẽdum est. Et scito, quòd cùm dicitur de errore iudiciali, quòd sola vniuersalis Ecclesia errare in fide nõ potest, non excluditur summus Põtifex, sed includitur, quia autoritas determinandi de fide competens vniuersali Ecclesiæ, principaliter residet in Romano pontifice, vt Sanctus Thomas in Secunda Secundæ, quæstione vndecima, articulo tertio, ad tertium dicit. Imò ipsa autoritas, quæ vniuersalis Ecclesiæ dicitur, non nisi illa Papæ est, vt ex inducta autoritate ex q. j. Secunda Secundæ, (vbi finalis sententia de fide ad Papam spectare probatur) patet. Et propterea in allegato quolibet. Sanctus Thomas iudicio Ecclesiæ & Papæ vt synonimis vtitur, aperiens expressè quòd, sententia Papæ per assistentiam diuinæ prouidentiæ ftandum est. Et propterea oportet esse cautum, ne vocabulis aliter intellectis fallamur. Certi nanque sumus, quòd nec Papa, nec Ecclesia aut synodus vniuersalis integra, potest in fide errare, iudicando autoritatiuè de fide. De Ecclesia autem ac synodo acephala nihil inuenio: quia nihil autoritatis sine capite in ea video, quamuis merita multa. Et non aduertere ad hanc distinctionem de fide personali vel in iudicio autoritatiuè, est causa quare a multis ignoranter & in materia fidei ecclesia, imò doctores papæ præferantur: considerant enim ipsum non officium cum assistentia diuina ad fidem in officio, etsi non in persona.

¶ Ad id verò quòd additur, quòd claues sunt propter Ecclesiam finaliter, concedo ingenuè quòd Papa vt potestat iurisdictionis habens est propter bonum fidei & pacis Ecclesiæ, vt ex capitulo septuagesimo septimo, quarti cõtra Gent. sancti Thomæ apparet: & est ignobilior ipsa pace Christi, quæ excuperat omnem sensum. & hoc est, quia Papa non est princeps nisi vt minister & vicarius naturalis principis, qui est summum bonum, ad quod ordinatur bonum commune totius communitatis, vt ex 12. Metaphysic. habetur.

¶ Ad rationem ex principio illo, Omne totum est maius sua parte, dicitur concesso illo principio formaliter (scilicet de toto & parte vt sic) quòd licet Papa quo ad personam & merita, sit pars Ecclesiæ vniuersalis: secundum potestatem tamen iurisdictionis (de qua est termo) non est pars, ita quòd potestas Ecclesiæ vniuersalis non consurgit ex potestate iurisdictionis Papæ & aliorum, vt totum ex partibus. sed potestas Papæ est tota potestas Ecclesiæ vniuersalis & aliæ potestates sunt participationes ipsius in partem solicitudinis datæ. iam enim dictum est quòd non plus potest Papa & Ecclesia quàm Papa solus: licet plures potestates sint potestates Papæ & Ecclesiæ, quàm Papæ solius. Et si ex ratione capitis, quia est membrum & pars corporis, instare velis, respice ad Iesum Christum, qui caput verum totius Ecclesiæ sic est, vt non solum quo ad potestatem. sed nec quo ad nobilitatem & sanctitatem sit pars Ecclesiæ. Et vide quòd in his mysticis loquutionibus non oportet ea, quæ imperfectionis sunt (vt est esse partem) saluare in his quæ sunt superioris ordinis, quales sunt Iesus Christus. & eius vicarius generalis, qui quo ad nobilitatem & sanctitatem & personam pars est Ecclesiæ.

¶ Ad illud verò Hieronymi, quòd orbis maior est vrbe, respondetur quòd verum est quo ad multa puta merita, virtutes, scientiam, & in proposito secundum vigorem consuetudinis, non potestatis, id est consuetudo orbis præualet consuetudini vrbis: sed potestas vrbis est supra potestatem orbis. Et quòd hæc sit intentio Hieronymi, ex contextu patet: quia de consuetudine Ecclesiarum, qua diaconi sub presbyteris sedent, loquitur.

¶ Ad rationem formatam super mandato Domini, Dic Ecclesiæ: quia aduersarij sanctas glossas refugiunt (vt pro Ecclesia præsatus vt sic intelligatur cum sacris doctoribus eadem sententia) aliter dicitur, quòd Dominus in illo mandato affirmatiuo plura ordinatè mandat. Primò actum charitatis, Corripe eum inter te & ipsum. Secundò actus iudiciales, Adhibe duos, vt in ore duorum vel trium ftet omne verbum, & Dic Ecclesiæ. Inter hos autem actus hæc est differentia, quod actus charitatis extendit se ad omne peccatum in proximum, & ad omnem fratrem, vt patet: actus vero iudiciales non extendunt se ad omne peccatum in proximum, nec ad omnem fratrem. Et quòd non ad omne peccatum in proximum, ex eo lucidissimè patet, quòd sunt quædam peccata contra nos quibus conuicendis non possunt adhiberi testes, vt patet de peccato coniugis tentantis facto coniugem in lecto ad peccatum contra naturam, & de secretissimis sermonibus. In his enim quia non possunt testes adhiberi: locum non habet præceptum hoc affirmatiuum, Adhibe tecũ duos, vt in ore duorum vel trium ster omne verbum. nec illud, Dic ecclesiæ: quia intelligitur in peccatis subiectis adhibitioni testium. Quòd etiam non ad omnem fratrem, ex eodem fundamento habetur: quia scilicet si est aliquis frater, qui non sit subiectus alicui in terris, de illo non intelligitur præceptum, Adhibe tecum. nec, Dic Ecclesiæ: vanum enim hoc esset.

¶ Et quia Papa est talis frater, ideo præceptum hoc non habet locum simpliciter contra Papam. Dico autem simpliciter, vt præseruem me à casu in quo potest deponi.

¶ Et quòd hæc sit vera expositio ad literam, probatur ratione & autoritate. Ratione quidem: quia Saluator in hoc præcepto duo exprimit vniformiter, scilicet personam peccantem: Frater tuus, & peccatum, Peccauerit in te (vtrunque enim absque exceptione aliqua indefinitè ponit) & tamen oportet quo ad peccatum limitare ad peccatum capax adhibitionis testium: ergo quo ad fratrem limitare etiã oportet ad fratrem subiectum communicantem tecum in Patre in terris. Et hoc potest accipi ex illo verbo, Frater tuus, id est, purè frater, id est, qui ita sit tibi frater, vt non sit plus quàm frater: cæteri nanque prælati tui non sunt simpliciter plus quàm frater, sed quo ad aliquid: Papa verò simpliciter. Quia ergo ratione limitatio admittitur peccati, admittenda est & limitatio peccantis fratris. Autoritas est Sancti Thomę in quarto sententiarum distinctio. decimanona., quæstio. ij. artic. secundo quæstionis tertiæ ad secundum, dicentis, quòd si prælatus non habet superiorem, recurrendum est ad Deum, qui eum emendet, vel de medio subtrahat. hoc enim propter solum Papam oportet dicit quia cæteri prælati habent superiorẽ. Nec solus est Sanctus Thomas, sed nuncnunc infinitæ ferè autoritates afferentur, ostendentes Papam omnino non habere superiorem: ac per hoc non claudi sub appellatione fratris peccantis quo ad actus iudiciales.

¶ Ex quo patet quàm temere quidam dicant, quòd super hoc textu absque omni calumnia, plenitudo potestatis gladij spiritualis, & executio eius in Ecclesia collegiata, ac per hoc in Concilio vniuersali super quemlibet Christianum qui est frater noster, etiam si Papa fuerit, fundatur: & quòd super hoc fundatur potestas diffiniendi, determinandi, statuendi, exercendi, constituendi leges, etiam supra personam Papæ & visum potestatis eius.

¶ Hæc eñ ex dictis & dicẽdis patet esse erronea. & dicẽtes hæc, nesciunt discernere, quòd præcepta quæ datur de actibus iustitię iudicialis. intelliguntur tã in factis quàm in personis subiectis & non aliis: & quòd ista præcepta nõ probãt subiectionem talis facti, vel talis personæ ad Ecclesiã: sed de subiectis illi quæcunq; & quicunq; sint disponit. Ignorantiæ ergo est ex hoc tex. subiectionem Papæ arguere. Et vt cõuincantur isti: prælicetur rexi, iste sic. Primò tex. nõ magis loquit̃ de Ecclesia vniuersali, quã particulari

pura

Universidad de Deusto
Biblioteca

puta Mediolanensi. Et hoc etiam cõuincitur ex hoc q̃ peccante in me fratre meo Mediolani, sufficit dicere Ecclesiæ illi, & si ille tam non audierit, erit sicut ethnicus, & cætera. indistinctè ergo de Ecclesia loquitur. Tunc vltrà cùm dicitur, Dic Ecclesiæ, aut sumitur Ecclesia cõuniter pro collectione fidelium quomodo libet, & hoc non, quia si non audiret totam collectionẽ Mediolanensium absq; prælatis, non esset sicut ethnicus & publicanus, vt patet. Aut sumitur Ecclesia pro collectione fidelium cũ prælato, & si sic sumitur, ergo etiam Ecclesia vniuersalis, cùm sibi dicendũ est. non sumitur pro acephala, sed cum capite qui est Papa. Ex hoc ipso ergo præcepto Domini intellecto proportionaliter de Ecclesia vniuersali, Papa comprehendi ostenditur nõ sub appellatione fratris peccantis, sed Ecclesiæ iudicãtis, quia Ecclesiæ cum capite, & non acephalæ dicendum mãdat peccatũ fratris peccantis. Rursus Papa non est deterioris conditionis respectu Ecclesiæ suæ, quàm quilibet Episcop' respectu Ecclesiæ suę, sed Episcopus peccans in fratrem suum, non denuntiatur Ecclesiæ suæ acephalæ. sed Ecclesiæ, id est prælato superiori, & sufficienter impletur mandatum Domini, ergo Papa nõ denũtiatur Ecclesiæ Catholicæ, cuius est Episcopus, acephalæ, sed superiori qui est Iesus Christus, clamando ad Deum, qui est paratus citò facere vindictam, clamantium ad se, multo magis quàm iudex terrestris, vt ipse testatur Lucæ decimooctauo.

¶ Negandum est igitur, quòd Ecclesia Vniuersalis sit iudex ordinarius Papæ in puniendo, & consequenter quòd sit simpliciter & absolutè illius iudex, & consequenter, quòd quemcunque legis actum possit super eum. An autem in aliquo euentu vel casu sit illius iudex inferius examinabitur.

¶ Repugnare quoque Sacris Canonibus, quòd Ecclesia Vniuersalis sit iudex Papæ in puniendo absolutè, manifestè patet, quia sic de quolibet peccato Papæ in proximũ posset denũtiari Papa, iudicari & puniri si fraternam admonitionem non audisset, contra capitulum, si Papa, distinctione quadragesima, & capita multa, nona quæstiõe tertia, scilicet patet, nemo, aliorum, facta, cuncta, & contra omnes canones Pontificũ, scilicet Bonifacij, Nicolai, Innocentij, Simachi, Anterij & Gelasij. Et licet aliquod horum patiatur forte glossam quòd loquitur de particulari iudice, & non de Vniuersali Ecclesia, multa tamen capitula omne iudiciũ citra diuinũ excludũt, vt capitulum patet, vbi sunt de sede apostolica hæc verba, Cuius autoritatiuè maius nõ est iudiciũ. Similiter capitulum aliorum. vbi sunt hæc verba, Aliorũ causas hominũ Deus voluit per homines terminare. sed sedis istius præsulem suo fine quæstione reseruauit arbitrio. vbi etiam Papa excludit, prosequendo obiectiones in contrarium. Est & contra extrauagantem Bonifacij octaui vnam sanctam, vbi diffiniens, inquit, Si deuiat terrena potestas, iudicatur à spirituali, si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori, si verò suprema, à solo Deo, & nõ ab homine potest iudicari. Hæc ille. Et est cõtra multos Doctores in Theologia quidem (vt refert dominus Ioannes de Turre Gremata in libro secundo, de Ecclesia, c. nonagesimoquarto, Hugonem de Sancto Victore, Albertum Magnum, Sanctum Thomam, Alexandrum de Ales, Sanctum Bonauenturam, Petrum de Tarantasio, Vlricum, Ricardum, Petrum de Palude, Herueum, Augustinum de Ancona, Alexandrum de Alpido. In iure autem canonico Hostiensem, Ioannem Andræam, Guidonem, Archidiaconum, Innocentium, & Auerroim.

¶ Ad vltimò allata ex Sacris Canonibus, ex eo quòd Papa non potest contra statuta Patrum, responsionem habeo diui Thomę in tractatu contra impugnantes religionem, quod intelligitur quo ad ea quæ sunt iuris diuini vel naturæ. Et hoc etiam habetur in glossa illius & præcedentis capituli, sunt quidam.

¶ Ad capitulum, prima salus eodem modo dicendum est, aduertendum quòd Patrum appellatione venit principaliter Papa, qui est pater Patrum.

¶ Quòd autẽ Ioannes Gerson affert contra summos Pontifices illud Gratiani, distinctione quarta, Leges instituuntur cùm promulgantur, firmantur autem cùm moribus vtentium comprobantur, quasi examẽ supremũ legum sit, vnde firmantur, risu magis quàm responsione dignum est. Relinquitur igitur certũ & indubiè tenendum, quòd Papa est supra Vniuersalem Ecclesiã, nõ solùm secundũ singulas personas & Ecclesias, sed secundum ipsam Ecclesiæ communitatem, solum Deum superiorẽ habens.

CAPVT X.

¶ De noua quadam fictione, qua imaginantur aliqui Concilium esse supra Papam.

HACTENVS simpliciter est disputatum & concluium, quòd Papa habet potestatẽ super Vniuersali Ecclesia & concilio, vt caput, pastor, rector & director illius. Deinceps noua quædam imaginatio Ioannis Gerson in tractatu de Potestate Ecclesiastica, & in tractatu, de Auferibilitate sponsi seu Papæ, tractanda confutandáque est: quoniam periculosa est valde, & sanctæ Matri Ecclesiæ plurimum nociua. Et vt melius obseruare se ab his omnes possint, recitanda est sua imaginatio.

¶ Ponit imprimis Potestatem Ecclesiasticam velut quoddam totum integrale distingui in suas partes integrales, Papatum, Cardinalem, Parriarchatum, Episcopatum, Sacerdotiumque, Ecclesiámque integrari ex his ita vult, vt sublato non Papa, sed Papatu, non sit Ecclesia Vniuersalis. Vúltque proinde in Ecclesia & concilio Vniuersali siue Papa sit, siue non, claudi autoritatem Papalem, quam supremam Potestatem Ecclesiasticam & plenitudinem potestatis Ecclesiasticæ, formaliter potestatiuè & originaliter reliquas continentem, & in solo Romano Pontifice formaliter & subiectiuè esse fatetur, à Iesu Christo Petro datam. Fatetur quoque Ecclesiæ regimen à Iesu Christo institutum Monarchicum, ita quòd hoc non nisi à solo Deo mutabile est, & Monarcham esse Papam.

¶ Cum his quoq; distinguit & bene, & potestatem Ecclesiasticam tripliciter accipi, primò, secundũ ipsum, vt Papatum, secundum se. Secundò, secundum applicationem ad hanc vel illã personam, vt quòd Papatus sit in Ioan. vel Mart. Tertiò, secundum exequutionem, vt quòd Papa faciat vel non faciat hoc vel illud. Et apposita altera distinctione de multiplici modo essendi in aliquo, vult q̃ licet quælibet Ecclesiastica potestas sit formaliter & subiectiuè tantum in suppositis formaliter denominatis ab illa puta Papalis in Papa, Cardinalitia ĩ Cardinali, Episcopalis in Episcopo) nihilominus quælibet Ecclesiastica Potestas est in Ecclesia Vniuersali seu Concilio Vniuersali illam repræsentante tripliciter. Primò, sicut in fine, quia data est in ædificationem corporis Christi. Secundò, sicut in regulante applicationem ipsius ad personam. Tertiò, sicut in regulante vsum seu exequtionẽ potestatis in persona existentis. Et de primo ac secundo modo nõ esse dicit facultatem, de tertio autem similiter dicit, si consideretur quòd Potestas Papalis data est in ædificationem Ecclesiæ. Et probat sic, Papa est peccabilis, & potest hac potestate in destructionem Ecclesiæ abuti, similiter Sacrum Collegium Cardinalium non est in gratia vel fide confirmatum, ergo oportet vt alia sit reliqua inoblicabilis & indeuiabilis regula ab optimo legislatore Christo, secundum quam possit abulus huiusmodi Potestatis reprimi, dirigi, atque moderari. Hæc autem est Ecclesia seu Vniuersale Concilium, ergo in Ecclesia Vniuersali est Papatus, vt in regulatiuo exequutionis ipsius.

¶ Et confirmatur, quia cùm medium virtutis non habeatur nisi prout sapiens iudicabit, & Papa habeat Potestatem in ædificationem, prout sapiens iudicabit, finalis resolutio huius iudicij fiet ad Ecclesiam seu Cõcilium, vbi est sapientia indeuiabilis. Et hic, inquit, fundatur multa, vt quòd Papa iudicari potest & deponi per Concilium, q̃ concilio subiicitur quod vlum suæ potestatis, & sibi potest dici, Cur ita facis? & quòd in concilio est etiam Potestas Papalis quarto modo, scilicet suppletiuè, q̃ scilicet supplendo facere potest quicquid potest Papa, vt Decreta & acta Concilij Constantiensis testantur.

¶ Distinguit præterea Potestatem Papæ in eam, quæ sibi à Iesu Christo tributa est in Petro, tãquam suo Vicario & Monarchæ, tam ordinis, quàm iurisdictionis in foro voluntario & inuito (& hanc vult esse supernaturalem) & in eam quæ conuenit Papæ ex iure naturæ & positiuo. Naturæ quidem, quia dictamen naturalis iuris vult, vt supremus in aliqua politia, gaudeat multis priuilegiis & honoribus super alios. Positiuo verò multiplici, & in proposito ipsius Ecclesiæ seu generalem Conciliorum, sicut communitas perfecta suo capiti dare potest. Et hanc vult esse autoritatem interpretandi dispensandique in statutis Concilij generalis, prout occurrens necessitas vel euidens vtilitas postulat, vbi pro tunc recursus ad generale Concilium non patet. Propter cuius distinctionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnia posse Papam ex autoritate sibi à Christo tradita.

¶ Concilium igitur esse supra Papam, haberéque vim coactiuã super illum, posséque illi leges imponere circa vlum potestatis, suspendere ab exequutione, & deponere cum culpa & sine culpa, infert. Comparare propterea, inquit, Ecclesiam Papæ, nihil aliud est quàm cõparare totum parti integrali, & quærere quid sit maius. Constat enim, quòd Ecclesiæ seu Concilij Vniuersalis autoritas maior est autoritate Papæ in sex. Primò, in amplitudine vel extensione: secũdò, in infallibili directione: tertiò, in morũ reformatione in capite & in membris: quartò, in coactiua potestate: quintò, in caularum fidei difficilium vltimata decisione: sextò, quia copiosiorem complectitur enim saltem virtualiter omnem potestatem & omne politicum regimen, Papale, imperiale, regale, aristocraticum, & timocraticum.

¶ Cõfirmat dicta sua ex apostolorũ actibus plurib': quia scilicet Iacobus

Iacobus non Petrus diffinuit in Cõcilio, Act. decimoquinto: & ibidem non Petri nomine, sed communitatis scribitur ad Antiochiam, Apostoli & seniores, &c. & miserũt Petrum & Ioannem tanquã subditos Ecclesiæ, Act. octauo. & Petrus cõpulsus est rationem reddere de ingressu ad Centurionẽ, act. vndecimo. Fundat autẽ super allatis prius ex Matthæi decimooctauo autoritatibus, Dic Ecclesiæ, & Quæcunque ligaueritis super terram, & Concilio Constantien. Et cõcludit quòd luce clarius ex principiis Theologiæ conclusa est subiectio Papæ ad Concilium, Et vsque adeò progreditur, vt pestiferã pernicioßissimámq; doctrinam appellet, ponentem Papam supra Concilium, aut saltem non imparem illi.

CAPVT XI.

¶ Quod secluso Papa in Ecclesia non est papatus suppletiue, & sicut in regulante vsum ipsius.

PRINCIPVM Veritatis videndæ circa recitata à radice sumendo declarabimus. Primò, id super quod tota hæc consurgit fabrica: falsum esse scilicet, quòd secluso Papa, quomodolibet in Ecclesia Dei sit Papatus, sicut in regulatiuo ipsius quatum ad vsum & suppletiue. Deinde ostenditur falsum esse quod Papa habeat aliquam potestatem ab Ecclesia: sed omnia potest ex papatus autoritate. Et deinceps sigillatim omnia examinando determinabuntur manifestata prius veritate, circa potestatem applicandi potestates ecclesiasticas ad personas, an sit in Ecclesia secluso Papa. Sic enim modum Ecclesiæ distinguitur contra Papam, loquimur: & sic volumus intelligi dum de his sermo est. Si papatus igitur est sic in Ecclesia cũ Ecclesia nõ habeat ipsum ex seipsa (vt aduersarius fatetur) oportet q̃ datus sit ei à Deo. Et cum huiusmodi donata Deo nesciamus nisi per reuelationẽ in sacra Scriptura, vel traditione Apostolorũ, vel in sanctis doctoribus, aut determinatione apostolica contenta, aut per rationẽ ex principiis theologicis efficaciter probãtem: si in nullo horum reuelatio hæc inueniatur, sed oppositũ, si theologica ratio non cõuincit, sed potius abducit ad hoc, sentiendũ est oppositum. Et quidem quòd in sacra Scriptura donatio ista non reperiatur, ex antedictis patet: autoritates enim sumptæ ex Matthei decimooctauo, nihil dant nisi supra subiecta Ecclesiæ indefinitè, vt prædeclaratum est. Vnde ex eis non potest huius vel illius subiectio probari: sed haberi quam potestatem in subiecto habeat.

¶ Ex gestis verò ab Apostolis nihil tale habetur: q̃a Act. octauo licet Petrus & Ioannes sint missi, non tamẽ vt subiecti: Spiritus enim sanctus missus est Filio iuxta illud Ioan. 16. Quę ego mittam vobis: & tamen non est subiectus. Act. theologus est, qui ex missum esse, infert subditũ esse. Act. verò, 11. disceptatio eorũ qui erant ex circuncisione aduersus Petrum, nullam superioritatẽ, sed ambiguã æmulationẽ legis Moysi præ se fert. Et quod ista disceptatio nõ ab Apostolis, sed cõuersis Iudæis & præcipue Pharisæis fuerit: textus ille iunctus cum ca. 15. vbi illi de hæresi Pharisæorum, dicebant legalia imponenda etiã gentilibus, insinuat. Et rursus reprehensio non factis, sed verbis subditis quãdoq; licita est aduersus Platos, vt de Petro & Paulo apparet ad Gal. 2. & superius ex sancto Thoma ostendimus. Et idẽ Gregorius: vt habetur secunda quæstione septima, cap. Petrus, hoc soluit, quòd Petrus noluit vti autoritate sua. Act. verò, 15. non fuit Cõcilium vniuersale, nec Iacobus dedit sententiã & ideo nihil facit ad propositum. Quòd nõ fuerit Cõcilium vniuersale, patet ex hoc, quod non fuerũt ibi nisi tres ex 12. Apostolis, vt ad Gal. 2. habetur, scilicet Petrus, Iacobus & Ioannes. Quod enim narratur Act. 15. tũc fuit, quando Paulus post annos 14. ascẽdisse se Hierosolyma, ad Gal. 1. refert, vt glossa ordinaria dicit Act. 15. Quod Iacobus ſẽtentiam non dederit sed iudicium suum dixerit post Petrũ loquẽs, ex eo patet quod subditur. Tũc placuit Apostolis, & Senioribus cũ omni Ecclesia eligere & mittere, &c. scribentes per manus ipsorũ. Conclusio ergo in qua stat proculdubio sententia definitiua, in communi facta est, non à Petro nec Iacobo. Et scio q̃ quia solutio quęstionis peredatur non à Petro, sed ab Apostolis & presbyteris præsentibus (Hierosolymis) vt patet in eodem decimoquinto ca. ideo Petrus simplici apostolatu nõ papali autoritate vsus, exhibuit se sicut vnũ ex aliis in tali cõuentu: & communi nomine Apostolorũ appellatione cõtentus fuit. Et bene: quia omnia tempus habent: nec dum autem erat tẽpus vtẽdi plenitudine potestatis suæ: in statuto præcipue trãsitorio quale fuit propositum à Iacobo, cùm dicit, Ego iudico, id est, hoc est iudicium meum, &c. Aduenit postmodũ tempus, quo Papa manifestauit suæ plenitudinem potestatis, vt patet legẽti gesta Patrũ & Ecclesiæ. Quamuis & hic Petrus primus inueniatur & in electione Matthæi & in cõdemnatione Ananiæ & Saphiræ & Simonis, & ex traditione successiua Apostolorũ, Papã potius quã Concilũ primatũ obtinere animis vocibúsque Christianorũ inhiotũ est vsq; ad Concilia Constantiense. ad quod vsq; tẽpus sancti doctores absque dubio hoc docuerunt. Nec Concilia Constantiense, aut Basiliense oppositũ determinare potuit: quia si Hieronymi solius autoritas innixa sacræ Scripturæ prævaluit Cõcilio (vt patet 36. q. 2. c. tria. iuncto capitulo, placuit) quanto magis tanta lucida nubes testiũ inductorũ innixa sacræ Scripturæ aperta, vt mõstratũ est & mõstrabitur, prævalet cõgregatio di Cõstantiẽsi, ante Martinũ, & Basiliẽsi Cõcilio? Omnia enim Cõcilia per Romanæ sedis autoritatẽ robur acceperunt, & facta sunt, vt c. significasti, de elect. allatũ est. Quòd autẽ nec ratione ex theologicis principiis hoc habeatur. sed potius in hoc, q̃ summus prouisor & legislator dñs Iesus Christus non reliquit Ecclesiã dilectissimã sine sufficiẽti regula & inobliquabili in remediũ concurrentiũ defectuũ: sed Papa est peccabilis, Ecclesia vero errare non potest: ergo. Hæc enim ratio ad hoc propositũ non solum nõ procedit ex principiis theologiæ, sed in hæresim adducit dãnatã. pro fundamento enim sumitur, q̃ Ecclesia potest nõ errare, & Papa potest errare: aut loquitur de errore personali in gratia gratũ faciẽte, aut de errore iudiciali, definiẽdo in quacunq; re Ecclesiæ, vel in fide. Si loquitur de errore personali in gratia, in hæresim inciditur dãnatã: q̃ potestas ecclesiastica, fundatur super charitate, & tamen hoc modo contra seipsum oportet q̃ intendat ille homo, quia expresse asserit pro ratione, quia Papa est peccabilis, & sacrũ collegiũ ei assistens nõ est confirmatũ in fide & gratia. Ex hoc ergo q̃ apud ipsum Ecclesia est firmata in fide & gratia & propterea inobliquabilis, oportet dicere q̃ à Deo habeat regulatiuam potestatem vsus omnis ecclesiasticæ potestatis. Et hoc quid aliud est dicere, quã sequi hæresim illorũ, qui. quoniã vbi sunt duo vel tres congregati in nomine Domini, in medio eorũ est dominus, ecclesiastica potestas in nomine Christi in nis ponunt? Amplius, Quis reuelauit huic homini, quòd prælatorum congregatio in Concilio generali, secluso Papa, sit confirmata magis in fide & gratia personali, quam collegiũ Cardinalitiũ quare non possunt omnes illi esse in peccato mortali sicut ille? Præterea, Quamuis Ecclesiæ sit promissa gratia personalis in aliquo supposito semper (iuxta illud Matt. vlt. Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi) quis hoc promisit prælatis istis congregatis magis, quam collegio Cardinalium cũ Papa? Quæcunque enim autoritas afferatur de cõgregatis, scilicet, Vbi duo vel tres, & cætera &, Si duo ex vobis cõsenserint, & similia, nõ magis habet locum in illa acephala congregatione, quã in ista nõ acephala, quæ verè est in nomine Domini, licet quo ad autoritatem. Nec potest dici, quòd hoc conueniat Concilio dicto ex representata Ecclesia vniuersali, quia gratiæ personales, repræsentari non transeunt in repræsentatem, vt patet inductiue. Si verò loquimur de errore iudiciali ter diffiniendo de re qualibet, constat & quòd Papa, & quòd Concilij simul cum Papa errare potest, malè iudicando de vno regno, quod ille habet ius eius, & non alter, aut q̃ ille Episcopus sit simoniacus, vt patet in c. a nobis. de sententia ex communi. & in quol. Sancti Thomæ, vbi supra. Si autem de iudicio fidei sit sermo, aut cõparatur Papa & concilium secundũ propriam naturam & vires: & sic tã Papa, quam Concilium potest errare: quia omnis homo mẽdax. Aut secundũ assistentiã diuinæ prouidentiæ: & sic falsum & erroneũ est dicere q̃ Papa possit errare: quia hoc esset dicere, q̃ Ecclesia tota potest errare in fide: quia ad ipsum pertinet determinare de fide, vt habetur de baptismo & eius effectu, capit. maiores & 24. quæstio. 1. capit. a recta. memor sum. &, quoties. Et quicquid determinatũ est ab ipso de fide, omnes Christi fideles sequi oportet, vt patet ex hoc. q̃ hæreticus censetur, qui damnatæ ab Apostolica fede cõclusioni in fide, adhæret pertinaciter: & ex hoc q̃ qui aliter docet & sentit de fide & sacramentis Ecclesiæ quam Roma, Ecclesia hæreticus est vt patet ex S. Thoma. in secunda secundæ, quæstio. 1. arti. vltim. docente quòd ad summi Pontificis autoritatẽ pertinet, finaliter determinare ea, quæ sunt fidei, vt ab omnibus incõcussa fide teneatur. & in quæstione 11. articlo 2. ad tertiũ. quòd contra Papæ autoritatem in materia fidei, nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorũ doctorum stant sententiam defendit, & ex c. si Papa, distin. 40. vbi dicitur, quòd ex ipso post dominum vniuersorum salus dependet: & per hoc ineffabile Papæ iudiciũ, impletur illud Ioã. 14. quòd Spiritus sanctus docturus est nos omnia. Colligendo igitur rationis solutionem, dicitur q̃ semper altera præmissarũ est erronea. Si enim est sermo de obliquate à gratia, illa vniuersalis est erronea, scilicet oportet regulari in terra à recto: & est expresse dãnata etiã à Concilio Constantiensi sub Martino. Si autẽ est sermo de obliquitate à iudicio fidei, illa propositio

est err

Universidad de Deusto
Biblioteca

est erronea, scilicet q̃ Papa potest errare, & reliquum Ecclesię non. Confirmatur hęc autoritatibus suprà allatis. Et hæc respõsio est ratio sumpta ex parte causæ materialis, ex hac enim habetur q̃ non magis communitas quàm vna persona in officio vicaria tus Christi posita, quantũ ad ea quæ sunt fidei, habet q̃ sit subiectũ seu materia assistentiæ diuinæ, cùm nõ sit differẽtia apud Deũ in multis aut paucis, vno vel pluribus saluare, imo ex quo monarchicũ institutũ est regimen, in vno solo cõstituta est potestas, vt S. Thomas in 4. sentẽ. dist. 19. q. 1. dicit. Ex quo patet, q̃ voluntariè dicitur quòd papa habet potestatem in ædificationẽ, prout sapiẽs, id est, Conciliũ determinabit. In his enim quæ sunt fidei secundum diuinam sapientiam in Scripturis reuelatã & sibi assistentẽ, in directione autem morũ secundum prudentiam monasticã & politicã, quæ in principe est, ædificare Ecclesiã debet. Et ad hæc multum adiuuatur ex Concilio sanctorum Patrũ. & propterea cum veneratione à summis Pontificibus suscipiuntur, oblẽdunt siquidẽ statuta iter Papæ, quod sequi secũdum Deũ debet, quamuis cogere ipsum nequeant, vt ex prima secundæ S. Thomæ allatum est. Rationes autem quæ concernũt depositionem Papæ, inferius soluentur.

¶ Ex parte vero causæ formalis, quia Papatus est ex formali sua ratiõe suprema in Ecclesia Dei potestas, vt ex antedictis habetur, & ipsemet fatetur, suprema autẽ potestate in Ecclesia repugnãt dari in Ecclesia superioré, quia iã nõ esset suprema in Ecclesia, sed potestas in Ecclesia, regulariua Papæ quò ad vsũ est superior Papatus, ergo in Ecclesia Dei nõ est talis potestas, & cõsequenter nõ est in illa Papatus, sicut in regulatiuo vsus illi⁹. Prima ꝓpositio assumpta (vt dictũ est) patet ex determinatiõe etiã Cõcilij Cõstãtiẽsis, sub Martino quito, secũda autẽ est nota ex terminis: tertia autẽ, & probatur, & est ab eo confessa. Probatur quidem, quia cũ par in parẽ nõ habeat imperiũ, & propter ea vnus Papa nõ potest ligare manꝰ alterius, oportet si Ecclesia potest ligare manus Papæ cõstituẽdo leges coactiuas circa vsũ Papatus & suspẽdẽdo ab exequutione, q̃ potestas Ecclesiæ nõ sit par papatui, sed superior papatu. Cõfessa est autẽ ab hoc viro quũ loquẽs de dispensatione facta à Papa dicit, Tenet, &c. Hęc dispensatio si non contineat erroré apertũ, aut nisi fuerit superiori lege prohibita, quòd dicitur propter statuta fieri possibilia circa Papalis vsũ potestatis per generale Cõciliũ. Hæc ille.

¶ Et vt magis pateat horum fictio, aduertendum est q̃ quemadmodum in aduñatione omnium sẽsuum exteriorum in vnum subiectum, non inueniretur aliquis vnus iudex præter singulas sẽsuum potestates, nisi sẽsus superior eis omnibus & communis omnibus præsungeretur (& propterea oportet ponere sẽsum cõmunẽ, vt patet in secundo de Anima, vnicũ & communem, omnium sensibilium in iudicem altiorem omnibus, quo vno vnũ subiectum habens plures sensuum potestates iudicat) ita posito, sed non concesso quòd in Ecclesia inuenirentur oẽs potestates ecclesiasticę, scilicet papatus, cardinalatus, &cętera. si ex eis non resultaret, aut quomodolibet eis iungeretur vna alia potestas, nihil posset nisi quòd secundum singulas potestates papatus, cardinalatus, episcopat⁹, &cętera. posset. Perinde enim est (vt dicitur in 2. de Anima) duabus potẽtiis iudicare, ac si duo iudices essent. Ex concursu igitur omniũ potestatũ in Ecclesia vniuersali etiam cũ Papa, non plus potest apud sapientes tota Ecclesia cũ Papa, quàm possint singulæ potestates, ac per hoc cũ papatus non possit ligare manus Papæ nec tota Ecclesia hoc potest, nisi fingatur superior quædam potestas papatu, qua Ecclesiæ cõmunitas vtens iudicet de singularũ potestatũ actibus, & si hoc fiẽgitur, contradicitur veritati & sibiipsi, qui Ecclesiam ex papatu, cardinalatu, &cætera, componi vult.

¶ Ex causa demum finali probatur intentum quadrupliciter. Primò, quia incidit in Scyllam, cupiens vitare Charibdim. Si enim propter hunc finem, vt quilibet potens errare, habeat superiorem in terris, oportet hanc in Ecclesia supra papam potestatẽ ponere, quis corriget Conciliũ ipsum potens errare? imò quod de facto errauit in decretis illis Constantiensi, & Basiliensi, & in multis aliis errare potest propter quòd à Concilio ad Papã conceditur appellatio, vt Sanct. Tho. in quæst. de potentia Dei quæst. 10 articu. 4. ad decimumtertium dicit. Et de Concilio Basiliensi, quòd quamuis legitimè congregatum, errauerit notoriè, conuincitur ex ipsius verbis in secũda cessione, scilicet, Synodus Basiliensis, decernit & declarat, quòd ipsa pro hæresum extirpatione ac morũ generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procurãda, in Spiritusancto legitimè congregata per nullũ quauis autoritate etiam si Papali dignitate præfulgeat, dissolui, aut ad aliũ locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut potest, debebit aut poterit in futurum, absque eiusdem synodi Basiliensis deliberatione & consensu. Hæc ibi. Vbi manifestissimè apparet, quòd etiam in his quæ sunt iuris positiui (qualia sunt tempus & locus Concilij) determinauerũt nõ habere potestatem summum pontificem, etiam antequam ipsa synodus congregata ibi tũc esset: quod tam erroneũ est, vt argumentatione non egeat. Et hoc vnum ideo attuli, vt ostẽdatur & quod Concilium ritè esset congregatum autoritate Romani Pontificis, ipso absente aut non cõsentiente decretis, errare potest, & errauit. & vt ex hoc vno manifeste falso in principio Cõcilij illius decreto omnium decretorum illius autoritas quanta sit cognoscatur. Inquit enim Augustinus quòd si vel minimum mendacium in sacra Scriptura admittitur, tota perit.

¶ Secundò, quia verus finis potestatis ecclesiasticæ, scilicet, vnitas fidei, charitatis, & pacis, qua vna est Ecclesia, & peruenitur ad patriam cælestem, melius causatur per vnum, quàm per plures conuenientes in vnum.

¶ Tertiò, q̃ a nimis derogat dignitati supernaturalis ordinis positio ista, quasi sicut Deus in naturalibus creauit hominẽ liberũ & reliquit eum in manu consilij sui, (quo fit vt cõmunitas, libera Regem constituat cum certis legibus tacitis vel expressis) sic disposuerit Christus in supernaturali regimine Ecclesiæ, dando cõmunitati potestatẽ supra principẽ. Lõgè quippe aliter est, nã supernaturalis regiminis firmitas nõ super humano cõcilio, sed super diuina assistẽtia supernaturali fundatur: ac per hoc ad in fallibilitatẽ infallibiliter consequendam, ipsa supernaturalis regiminis resolutio respuit recursum ad potestatẽ communitatis.

¶ Quartò, quia cùm gratia perficiat naturam per modũ eius, & diuina Sapiẽtia disponat omnia suauiter, oportet vt Iesus Christus disponat regimẽ Ecclesiæ suæ, vt viuus nõ vt defunctus: præter quod nõ ante mortẽ, sed post resurrectionẽ in æternũ non moriturus, Petrum instituit non successorem, sed vicariũ suum. Cõmune est autẽ omnibus principibus viuẽtibus vicarios instituẽtibus, vt potestatẽ Reipub. super vicarium non dent, sed sibi reseruent iudicandũ. Dominus igitur Iesus Christus communitati Ecclesiæ nõ dedit potestatẽ sup suo vicario: sed illi suã assistentiam nõ defuturam aperiens Lucæ 22. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, ipsi cõfirmationẽ aliorũ cõmisit subdẽs, Cõfirma fratres tuos. Et hęc ratio licet magis ex modo, quã fine regiminis sumatur: ostendit tamẽ quod ad consequendũ Ecclesiæ finẽ ex eo modo regiminis nõ cõuenit in Ecclesia talẽ ponere potestatem. Quia ergo posita potestas ista in Ecclesia supra Papam regimini Ecclesiæ per vicarium sub Iesu Christo viuente non consonat, & supernaturali resolutioni ecclesiastici iudicij derogat, & ad verum Ecclesiæ finem inepta est, & intentum finem correctionis omnium errare potentium non assequitur: rationi formali papatus repugnat, assistentiæ Christi ad Papæ iudicium in his, quæ sunt fidei obstat, & nulla autoritate authẽtica, aut ratione efficaci asseritur, totque sanctorum testimoniis aduersatur: concludendum est quòd frustra, ignoranter, temerè atque impiè prædicatur, scribitur, & defenditur.

CAPVT XII.

¶ Quod sęcluso Papa, non sit in Ecclesia potestas legislatiua.

QVONIAM autem præter dictam potestatem duas alias in Concilio locat sęcluso Papa (scilicet potestatem applicandi potestates ecclesiasticas ad personas, & potestatem condendi interpretandique autoritatiuè leges) de his aliquantisper dicendum est. Autoritas Ecclesiæ in condendis legibus conuenit Ecclesiæ secundum istum ex hoc, quòd est communitas perfecta. Vnde si quælibet communitas libera & perfecta potest condere leges, & ipsius solius autoritate possunt mutari conditæ ab ea leges: sic in Ecclesia etiam oportet.

¶ Sed vt breuiter error istius pateat, omisso quòd Ecclesia absq; Papa non est communitas perfecta (quia sine capite) dicimus, quòd quia Ecclesia vniuersa distincta cõtra Papam est cõmunitas subiecta à Iesu Christo Papæ (vt patet ex autoritatibus inductis testantibus ipsum esse pastorẽ, rectorẽ, episcopum, directorẽmque omniũ Christianorum, & vniuersalis, seu catholicæ Ecclesiæ) consequens est q̃ Ecclesia, etsi possit ordinare per modũ societatis cuiusdã, non tamen potest aliquid statuere, habẽs vim coactiuam, non solum circa actus Papæ, sed nec circa quẽcunque Christianum, nisi ratione autoritatis prælatorum illius, si illi ad hoc concurrũt: & si fiat de facto, nõ valet, nisi autoritate Romani pontificis implicitè vel explicitè roboretur. Vnde S. Thomas (vt superius adductũ est) inquit, Sãcti patres cõciliis cõgregati nihil possunt statuere, nisi interueniẽte autoritate Rom. Põtificis. Et (vt supradictũ est,) rectè dixit, Sãcti patres: q̃ a multi patres ex sua temeritate possunt statuere, etiã ligando manus Põtifici sũmo. Et cõfirmatur hoc ex diffinitiõe legis posita à sancto Tho

Thoma in prima secundę. q. 90. vbi in vlt. ex prædeterminatis concluditur, quòd lex est rationis ordinatio ad bonum commune ab eo qui curam habet communitatis, promulgata. Ex hoc enim patet, quòd lex Ecclesiæ nihil aliud est, quàm rationis ordinatio ad Ecclesiæ commune bonum à Papa (qui curam habet communitatis ecclesiasticæ) promulgata: ac per hoc communitas Ecclesiæ, cui suprẽus cura non est relicta à Iesu Christo, sed commissa Papæ, non potest leges autoritatiue facere. Et hoc cognoscentes sancti patres a Papa robur decretorum suorum recognouerunt, vt etiam exorto hoc errore post electum Martinũ Papam quintum: ipsa requisitio oratorum regis Poloniæ, quòd approbarentur decisa in materia fidei à Martino testatur, vt patet in sessione vltima. Et Basilienses multum institerunt apud Eugenium quartum, vt decreta Basiliensis Concilij approbaret. & nũquam obtinuerunt: vt dominus Ioannes de Turrecremata refert. & in gestis Basiliensis Concilij apparet.

¶ Amplius Autoritas Ecclesiæ determinatiua de his, quæ sunt fidei, principaliter residet in summo Pontifice & non solum principaliter sed finaliter, ita quòd ad ipsum spectat finalis de fide determinatio: nec spectat ad Concilium, sed Concilij sententia à Papa confirmatur, & à Concilio, ad Papam appellatur: vt sanctus Thomas in allatis locis. & Secunda secundæ, & quæstio. de potentia Dei, & contra errores Græcorum docet. ergo à fortiori ad Papam principaliter & finaliter spectat cætera statuere, & frustra à Concilio ad eum appellaretur, nisi iustitiam posset supra Concilium ministrare.

¶ Amplius Consuetudo Ecclesiæ habet & habuit, vt Papa in omnibus quæ non sunt de iure naturæ aut diuino, possit non solum dispensare, sed mutare iura: non ergo ipse à Concilio in interpretando dependet, sed econuerso. Et ex hoc patet quòd capitulum, frequens in Concilio Constantiensi decretum: nisi apostolica autoritate firmatum sit non habet certam vim obligatiuam: quoniam in sessione 39. ante electum Martinum factum est.

CAP. XIII.

¶ Quod potestas applicatiua ecclesiasticæ potestatis ad personam, non est in Ecclesia seclusa Papa nisi in casu.

DE AVTORITATE autem applicatiua Papatus & aliarum ecclesiasticarum potestatum ad hanc personam vel illam, sciendum est, quòd potestas ista regulariter & principaliter est in Papa & non nisi in casu in Concilio seu Ecclesia. Et in Papa quidem esse potestatem hanc quo ad applicationem potestatum inferiorum papatu, patet tum ex gestis Apostolorum, dum singulos Episcopos per loca instituebant: tum Ecclesiæ consuetudine, quæ quotidie hæc à Papa faciente suscipit absque conscientiæ scrupulo, tum ex ratione officij sui, ad eundem namque spectat plena potestas supremi regiminis, & assumptio aliorum in partem solicitudinis, vt patet Exodi decimooctauo, vbi Moyses dux populi ex consilio Iethro elegit & cõstituit principes populi, & millenos, & centuriones & decanos. Quo ad applicationem verò papatus, & ex gestis Beati Petri Apostoli, cum instituit Clementem Papam (vt habetur octaua quæst. 3. si Petrus. ex autoritate Ioannis tertij, qui sedit anno Domini 600. tempore Iustini Imperatoris) & ex continua obseruatione liquet. Papa nanque instituit ad quos spectet electio, & mutat & limitat sic actum electionis vt oppositio modo sit irrius. In Ecclesia autem, seu Concilio non esse hanc autoritatem sęcluso Papa, ex hoc patet, quòd tota Ecclesia non potest autoritatiuè mutare legem factam a Papa: puta quòd electio non spectet ad Cardinales veros, & indubitatos quòd electus à minus quàm duabus partibus Cardinalium sit Papa, sed bene econuerso Papa posset statuere, q̃ electus à minus, quàm duabus partibus Cardinaliũ, sit Papa. & quòd electio spectaret ad tales & tot prælatos, & nõ ad hos qui vocantur Cardinales: quia eiusdem est destituere, cuius autoritatiuè est constituere in his quæ sunt iuris positiui: quale est, q̃ electio spectet magis ad presbyteros & diaconos talium Ecclesiarum Romæ qui vocãtur Cardinales, quàm ad canonicos Lateranenses, & sancti Petri: magis ad Episcopos Hostiensem, Sabinensem, Prænestinum, Tusculanensem, Albanensem & Portuen. quàm ad alios Episcopos. Hoc enim nec à diuino nec à naturali iure esse cõstat. Si enim potestas ipsa applicatiua esset in Ecclesia, sęcluso Papa, posset Ecclesia mutare statuta Papæ, circa applicationem huiusmodi. Vnde secundum veritatem, Concilium, sęcluso Papa, quia nihil potest nisi quod per singulas potestates in eo contentas potest: nec vnum quidẽ & illum minimum potest constituere Episcopum, si illi prælati ad quos spectat illum constituere defuerint. Papa autem potest & eligere, & constituere Episcopos: vbique terrarum sua sola autoritate: quæ non sua sed illius est qui graditur in multitudine fortitudinis suæ.

¶ In casu autẽ permissionis (puta quia Papa nihil statuit in oppositũ) & ambiguitatis (quia nescitur si aliquis est verus Cardinalis) & similium euentuum, mortuo, vel incerto Papa (vt tempore magni schismatis inchoati sub Vrbano sexto cõtigisse videtur) in Ecclesia Dei esse potestatem applicatiuam papatus ad personam seruatis debitis requisitionibus, ne perplexa sit, asserendum est. Et tunc per viam deuolutionis ad vniuersalem Ecclesiam potestas hæc deuenire videtur, tanquam non existentibus electoribus determinatis à Papa ad repręsentandum illam in hoc actu pro bono ipsius Ecclesiæ. Iam enim ostensum est, quòd Ecclesiæ cura nõ sibiipsi, sed Petro à Christo commissa est. & propterea determinatio Petri ad exercendum electionis actum nomine Ecclesiæ prævalet tam determinationi quàm actui ipsius Ecclesiæ, cuius nomine, sed non autoritate fit.

¶ Quid autem de potestate depositiua sentiendum sit, inferius tractabitur, Domino concedente. Hæc autem dicta sunt, vt pateat, Concilium sęcluso Papa, nec regulatiuam vsus Papalis potestatis, nec legum conditiuam & interpretatiuam, nec applicatiuam omnis potestatis ęcclesiasticæ ad personam potestatem autoritatiuè habere, sed omnia à Papa mendicare ipsum oportet.

¶ Et per hæc etiam satis clarum restat, quòd Concilium nõ habet papalem potestatem suppletiue. Et si contra hæc afferantur gesta in Concilio Cõstantiensi, iam dictum est quòd propter incertitudinem Papæ & electorũ in his quę electionis actus exigebat, admitti potest congregatio illa post vnionem trium obedientiarũ. Veruntamen perfectum ac indubitatum Concilium absque vero, & indubitato Papa, & vno eorum contradicente, esse non potuit, propter quod illius acta non nisi sub Martino quinto autentica sunt, sub quo nihil gestum est a Concilio sicut prius.

CAP. XIIII.

¶ In quo soluuntur rationes contra papam quod Ecclesia sit totum & autoritas eius maior in sex.

QVOD VERO Dicitur, quòd comparare Ecclesiam Papæ, est comparare totum parti integrali, de potestatibus ecclesiasticis loquendo (quia de his est sermo) facillimũ est soluere: uno sophisticum monstrare, nã sophisma est. Nam sicut vnitas est pars numeri, & senarius numerus est maior tã vnitate, quàm dualitate: ita papatꝰ, qui est vnica potestas ecclesiastica, est pars totius numeri potestatis ecclesiasticæ. Et hoc modo potestas Ecclesiæ est maior potestate Papæ: sicut totũ parte. & hoc est dicere, quia sunt plures potestates quam potestas Papæ: quod gratis concedimus. Sed ex hoc nõ sequitur, quòd potestas Ecclesiæ sit maior, id est plus possit quam Papa: in quo sensu disputatur. Vnde puerile est, quod ex distinctione potestatis ecclasiasticæ in papatũ, cardinalatum, episcopatum, &c. inferatur, quòd quærere an Ecclesia sit maior Papa, est quærere an totum sit maius parte integrali.

¶ Quod etiã dicitur quòd Ecclesiæ autoritas est maior autoritate Papæ in sex, falsum & erroneum est: quoniã si sumatur Ecclesia vt distincta cõtra Papã, nullo modo est maior Papa, nisi amplitudine seu extensione numeri: quia Papa est vna potestas, illa multæ, Ex quo enim ostensum est, quòd papatus, sęcluso Papa, non est in Ecclesia nisi potentia ministerialiter electiua (quia scilicet potest sede vacante Papam eligere per Cardinales, vel per seipsam in casu) & papatus est potestas suprema, ad quam spectat causas fidei determinare, & qui certus est, non eget amplius certificari: erroneum est dicere, quòd vltima decisio fidei non ad Papam, sed ad Concilium spectat: & tantò magis erroneum, quantò de Cõcilio dicitur distincto contra Papam.

¶ Et quoniam sola diuina assistẽtia causa est inobliquabilis directionis & iudicij in Ecclesia, & hęc adest Papæ, & similiter papatꝰ est potestas omnium aliarum potestatum, coactiuam vim habens & omnem potestatẽ virtualiter continens, consequens est quòd autoritatiuè Ecclesia nõ sit maior Papa: sed econtrario in cæteris quinque enumeratis capitulo 10. Et sic patet quãta cęcitate percussus fuerit iste Gerson, dicẽs q̃ luce clarius ex principiis Theologiæ deducta erat cõclusio ista, quam monstruosius erroneam. Et rursus quàm præsumptuosus fuerit, appellando doctrinã Sanctorum, anno 140. approbatam, pestiferam & perniciosissimam. Nec excusatur nisi affectata forte ignorantia ex declaratione Cõcilij Constantiensis in vna tantùm obedientia sub Ioanne 23. Papa dubio, profugo etiam & reclamante, vt dicitur.

CAP. XV.

¶ Opinio aliorum, quod in Ecclesia seclusa Papa est autoritas congregandi generale Concilium.

ET igitur non nullorum opinio, q̃ quamuis regulariter cõgregatio Concilij spectet ad Papam (vt in capit. significasti. de elect. & distin. 17. per totum in decretis patet) in casu tamen aliquo cõgregari generale Concilium posse, Papa non consentiente: ac etiam inuito. Fundãt hoc super illo principio scilicet, Regulæ generales patiuntur exceptiones præsertim vbi casus particulares incidunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

variabiles modis infinitis:quod probatur ex *in idem* in 5.Ethic.& gnome in sexto Ethic.virtutibus positis ab Arist.ad has exceptiones.Ex his nanque oportet dicere,quòd quandocunque obseruatio legis dissiparet vnitatem quę est finis legis,& obesset Reipub. non esset in illo casu seruanda.Et propterea si Papa requisitus nol ler necessarium congregare Cōcilium, non est seruanda pro tunc lex,quòd ad ipsum spectat congregare,sed ipso inuito congregari potest. Explanat autem dictus Ioannes Gerson in specie casus, in quibus congregatio generalis Concilij fit legitimè sine Papa. Primus est dum desinit esse: quod tripliciter accidere potest, scilicet vel per mortem naturalem, vel per mortem ciuilem: vt si cadat in perpetuam *amen*, aut si ad eum captiuitatum nō pateat accessus:vel per mortem canonicam,puta depositionem.Secundus est, dum sufficienter requisitus Papa de conuocando Concilium, renuit contumaciter in perniciem Ecclesiæ, præsertim si tangat ipsum.Tertius est,si Concilium postquam à Papa est legitimè congregatum,statuat certum tempus & locum pro celebrando generali Concilio: puta intra quinquennium,vel de decennio in decennium,etiam vbi Papa renuerer.De autoritate autem Concilij sine Papa, dicit quòd fulcitur & vtitur autoritate primò Iesu Christi indefectibilis capitis Ecclesię. Secundò legum suarum tam diuinæ,quàm naturalis: quę hanc licentiam vel necessitati vel manifestę charitati,vel religiosę pietati concedunt.pro quo facit auctoritas Domini Marci 11.exclantis discipulos à violatione Sabbati, exemplo Dauid,propter necessitatem.

¶Sunt & alij duo casus positi à Felino in cap.super literis,colūna decima in titulo de rescript.& ab Alexand.in decimaseptima dist. can.synodum.Primus est in casu,quo Papa potest legitimè deponi:quia exquo Concilio cōtra Papam distinctio inest potestas deponendi Papam, oportet quòd posit seipsum dispersum congregare vt deponat:alioquin cum Papa deponendus nollet congregare Concilium,non posset deponi. Secundus est. cum dubia est electio facta de Papa:alioquin perplexa esset Ecclesia, dum nescirет se habere Papam, & non posset obuiare. Et hoc modo consummata est congregatio Concilij Constantiensis, Benedicto 13. nolente Concilium autenticare,quantum sua intererat.

CAP. XVI.

¶Quomodo verificetur, quod Concilium potest, aut non potest sine Papa congregari.

AD EVIDENTIAM propositæ ambiguitatis scire oportet, quòd aliud est loqui de conuocatione & congregatione personarum, ex quibus constitui potest Concilium : & aliud est loqui de conuocatione seu congregatione Concilij. Primum enim significat solummodo congregationem ad simul esse quo ad locum, tempus, collationem mutuam & huiusmodi : secundum autem significat congregationem ad autoritatiuè disponendum de vniuersali Ecclesia.

¶Et si de primo fiat quæstio,dicendum est, quòd regulariter spectat ad Papam : sicut adquemlibet principem spectat conuocatio procerum regni sui : & si ipso inscio huiusmodi conuocatio fit: suspicio generatur coniurationis. Hoc tamen non sic spectat ad Papam quin in multis casibus possit & sine ipso & contra ipsum fieri. Et secundum hunc sensum verificari potest dictum aliquorum,quòd Concilium potest congregari sine Papa,& quòd Papę potestas congregandi Concilium introducta est de iure positiuo, vt in cap. vlt. distinctionis decimæseptimæ, Alexander dixit, pro quanto ad modum iuris positiui exceptiones patitur: & vana est quæstio de potestate sic congregandi, quando sunt vndecunque congregati Patres.

¶Sed si de secundo modo congregandi fiat quæstio, distinguendum est,quòd duplex est Concilij autoritatiuum:quoddam perfectum simpliciter : quoddam perfectum secundum præsentem statum Ecclesiæ. Vocatur Cōcilium perfectum simpliciter, quod constat ex capite & membris. quod potest simpliciter statuere & ordinare vniuersalem statum Ecclesiæ. Vocatur Cōcilium perfectum secundum præsentem statum, quod constat ex mēbris possibilibus inueniri,Ecclesia in tali statu existente : & potest quo ad aliquid tantùm de vniuersali Ecclesia se impedire. Et vtrunque horum licet habeat latitudinem:quia Concilium perfectum simpliciter sit capite præsente personaliter. & hoc est perfectum in summo:de quo nō est dubium quòd errare in his quę sunt fidei, non potest.Quando autem fit per legatos,cùm adhuc supersit Papa,ad quem finalis determinatio eorum quæ sunt fidei, & consequenter reliquarum causarum spectat, & à quo sentētia Concilij confirmatur,(vt patet ex dictis,) si erraret in aliquo. (vt de Concilio Basilienſi patet.)habet correctorem Papam:sicut & illud habuit & habet. Concilium quoque perfectum secundum præsentem statum Ecclesiæ pluribus modis contingit : quia & existente vno Papa hæretico deponendo, & existentibus pluribus pontificibus summis dubiis : quale fuit Concilium Constantiense. Licet inquam latitudo sit in vtroque, quo ad congregationem : tamen sic se habent, quòd concilium perfectum simpliciter solus Papa potest congregare. Ita quòd nec mortuo,nec hæretico,nec quomodolibet aliter se habente Papa, potest Concilij perfectum simpliciter absque Papæ consensu fieri : & si fiat, de facto nullius autoritatis est. Probatur hoc primò ex dictis : quia scilicet communitas Ecclesiæ sine Papa non habet potestatem papalem , nisi in potentia electiua , vt ostensum est. Concilium autem perfectum simpliciter includit potestatem papalem in actu:ergo Concilium hoc non est perfectum simpliciter. Secundo , Quia si communitas Ecclesiæ absque Papa constitueret Concilium perfectum simpliciter, cùm ad tale Concilium spectet ordinare simpliciter vniuersalem Ecclesiam , & hoc sit proprium vicariatus Iesu Christi (vt paret) sequitur quòd communitas Ecclesiæ esset vicaria Christi , & sic Iesus Christus haberet in terris duos vicarios suos : & Papa non esset vicarius Iesu Christi immediatè , sed esset vicarius vicarij , puta Concilij acephali in terris : quod non solùm est erroneum,sed fatuum.

¶Tertiò quia cùm Papa ex cura vniuersalis Ecclesiæ habeat potestatem determinandi de fide, ordinandi symbolum, & congregandi Cōcilium(vt in quæstione prædicta Sanctus Thomas probat ex ratione vnitatis fidei)sicut cura vniuersalis Ecclesię ex iure diuino conuenit soli Papę:ita hæc spectantia immediatè ad ipsam curam vniuersalis Ecclesiæ.Et confirmatur hæc ratio ex doctrina eiusdem Sancti Thomæ in Prima secundæ,quæst.100.arti.8. Quia scilicet ea quæ sunt de iure diuino determinata ab ipso Deo, non solùm in communi ratione iustitiæ, sed etiam quantum ad determinationem ad singulares actus,non sunt dispensabilia à prælatis Ecclesiæ , sed à solo Deo. Verbi gratia,quia à Deo prohibita est, simplex fornicatio:quod est coniungi non suæ,non potest fieri ab Ecclesia,q̄ coniunctio cum hac non sua sit quandoque licita, sed sol⁹ Deus hoc pōt.sed Deus in solo Petro & successoribus possuit curā vniuersalis Ecclesię:& non reliquit ipsi Ecclesiæ curam suiipsius:& ad curā vniuersalis Ecclesiæ spectat Concilij congregatio & celebratio.vt paret ex ei⁹ officio principali.ergo solus Deus potest in hoc dispensare. Nec habet locum in hoc *in idem*, aut gnome:quoniam expresse in 5.Ethi.dicitur q̄ est directio iusthiæ legalis.quā nos ius positiuum vocamus:quòd quia ab homine est non potēte prævidere &, providere singulis euentibus defectibile est in casu:& tūc gnome in intellectu practico,& *in idem* in volū tate supplent:non interpretando ambigua sed manifesta spectando & eligendo,vt S.Thomas in secunda secundæ, quæst.120. art. primo ad tertium , aperit. Non est ergo regula hæc , vt morales, grammaticales,ciuiles,aut canonicæ:sed diuini iuris . à quo excipi nequit.Et sic intelligenda sunt quę dicuntur in distinctione decimaseptima,& propterea dixit S.Thomas quòd sancti Patres nihil possunt in Conciliis congregati statuere , nisi autoritate Romani pontificis interueniente.

¶Concilium perfectum secundum præsentem Ecclesię statū potest cōgregari sine Papa,& eo inuito si requisitus non vult ipse illud cōgregare , sed non habet potestatem ad ordinādam vniuersalem Ecclesiam , sed ad prouidendum illi casui tunc occurrenti. Et licet casus humani variabiles sint infinitis modis,puta si cōtingeret mori omnes electores Papæ,si contingeret tale quid (quòd electores nō possent eligere sine conuocatione Cōcilij) ad reprimendum,discernendum,vel pacificandum,&c.) omissis his & similibus duos tantum certos casus, & qui fuerunt quandoque & possunt esse,affero,in quibus Concilium tale congregandum est. Primus est.si Papa propter hęresim est deponēdus, tunc enim ex quo requisitus renuit,possunt Cardinales,potest Imperator, possunt Prælati congregationem vniuersalem facere , inqua erit non vniuersalis cura Ecclesiæ,sed tantùm depositiua potestas Papæ:& electio ad solos Cardinales (ad quos de iure spectat) pertinebit. Probabitur hoc,cùm de depositione Papæ inferius agetur. Secūdus est,quando Papa vnus vel plures in certa electione laborant, vt contigisse dicitur in magno schismate Vrbani sexti,& aliorum. Tunc enim ne perplexa sit Ecclesia,illa membra Ecclesiæ quæ inueniuntur,potestatem habent iudicandi verum.si potest sciri : & si sciri nequit prouidendi, quòd electores in vnum eorum vel alium conueniant:& si certi electores neseirentur, cùm electio ad Ecclesiam deuoluta sit,ex ipso electorum defectu Concilium sic imperfectum eliget,vt in Concilio Constantiensi factum videtur in electione Martini quinti. In aliis autem recitatis casibus nulla necessitas apparet talis Concilij,nā si non sanæ est mentis perpetuò,& hoc constat,alius eligi à Cardinalibus potest:qm mortuus est Papa vita rationali non solùm in actu(vt dormiēs, aut ebrius, aut phreneticus)sed in potentia naturali.Constat autē quòd Papa eligitur in pastorē Ecclesiæ secundum vitam rationalem:& propterea nō est trepidandū timore.vbi non est timor. Et si dubium esset de sanitate recuperanda expectandum est sicut in diuturnis ægritudinibus. Posset quoque propter dubios euentus statuto Pontificis obuiari huic casui.si statueretur, quod Papa insanus sactu

factus,tanto tempore expectetur:& si post, nullum vestigium sanitatis recuperandæ appareat,& à collegio medicorum iudicatus incurabilis fuerit,censeatur mortuus, & Apostolica sedes vacare. Ex quo nanque quilibet sub ista lege pontificatum acceptaret:& eam non renocaret,tacito consensu renuntiare,aut depositionem acceptare sc profiteretur , adueniente tali casu : & sic si post electum alium Pontificem sanus fieret , Papatum repetere non posset,à quo semel ritè cecidisset. Ex eo autem quòd Papa captus esset,& non pateret accessus ad eum alter non esset creandus. Petrus nanque seruabatur in carcere nullo patente accessu (vt patet ex Actibus Apostolorum) & tamen non est electus alter,sed oratio facta sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo , ipsum liberauit. Nunquid abbreuiata est manus Domini , aut statuendus est terminus Domino, intra quem debeat liberare Papam? vt fecit Ozias cum illis de Bethulia : & reprehensi à Iudith sunt,dicente,Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei:vt patet Iudith septimo, & octauo. Posset tamen in hoc & in præcedenti casu,pontificio statuto prouideri, quòd à Cardinalibus eligeretur vnus, qui vices Pontificis in omnibus, & per omnia illo fatuo, aut isto incarcerato durante obtineret. Et tunc ille electus posset omnia facere in vtroque foro: sicut modo potest summus Pœnitentiarius in foro conscientiæ absoluere autoritate iuris , mortuo Pontifice , vel fatuo, vel detento.

¶In casu autem, quo Papa non hæreticus certus & indubitatus, renuit requisitus congregare Concilium,& statutum esset concilij generalis cum omnibus clausulis derogatoriis (vt Constantienses cœperunt,& Basilienses apposuerunt) nescio ad quid contentio ista fieret : cùm nihil posset facere , quod renitens Papa non posset irritare. Pro erronea ergo habenda est omnis opinio, dicens Concilium perfectum , id est habens autoritatem disponendi & statuendi simpliciter de vniuersali Ecclesia,posset absque Rom.Pontif.autoritate celebrari,seu congregari:quia derogat singulari priuilegio potestatis papalis:concesso sibi à Christo immediatè,vt patet ex dictis.

¶Dicentibus autem,quòd quia Concilium Constantien.in sessione 39.& post Basilien.in sessione 11.constituit cap.frequens. ideo etiā inuito Pontifice de decennio in decennium potest celebrari Concilium, etiam perfectum , propter autoritatem statuti:respondendum est,quòd sunt in magno errore,& quòd in veritate schismati operam dant tales:& tanquam schismatici puniri possunt, si sic exequerentur : quoniam rebelles sunt Roma. Pontif.qui est supra totum ius positiuum , & constat quòd determinatio temporis & loci Concilij de iure est positiuo. Et si doctores aliqui inueniuntur sentientes, quòd quia tempus interpellat, & autoritas deuoluitur ad alios , & huiusmodi , aut sunt sectatores illius erroris, quòd Concilium est supra Papam : aut loquuntur stante statuto in robore, ita quòd Papa non tollat aut interpretetur,aut dispenset aut prohibeat.

¶Quo ad negationem verò consensus requisiti Papæ ad congregandum Concilium.quia tantùm ponderatur,sciendum est quòd oportet hic discretione vti:nam si requiritur à viris probis , quos præterita & perseuerans vitæ ac morum integritas cōmendat. & subest causa Cōcilij(puta hæresis vel schisma) debet Papa annuere, & nunquā credo q̄ fuerit Papa, qui negauerit,sic rebus se habentibus. Si autē requiritur à viris,qui volunt alligare onera aliis & digito suo nolunt mouere ea,qui Prisorum Conciliorū statuta non seruant ambitiosis infatiabilibus suarum passionum sectatoribus,& huiusmodi pro reformatione Ecclesiæ : nonne responsio Christi conuenit:Hypocrita eiice primū trabem de oculo tuo: & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui:præsertim quòd melius potest Papa solus reformare Ecclesiam inchoādo sponte à seipso & suis,quam per Cōcilium : oportet enim primò seruare quæ scripta sunt,& deinde alia scribere statuta. Sufficiens quoque est causa negandi consensum Concilio probabilis timor vsurpandæ autoritatis à Concilio supra Papam,vt Basilienses mox ostenderunt bis,scilicet cum primum inchoatū est Concilium, sessione 11.& cùm iterum redintegratum fuit ab Eugenio sessione 18. Finis enim Concilij, est pax,quæ per istam vsurpationem perturbatur,vt experientia rerum magistra testatur.

¶Ex his igitur patet, quòd inter extraneas opiniones de congregatione & celebratione Cōcilij absque Papæ consensu, media via sola vera est,quam declarauimus, scilicet quòd Concilium perfectum simpliciter , nunquam , perfectum verò Concilium secundum præsentem Ecclesiæ statum quandoque sine Papa & contra ipsum congregari & celebrari potest. Et secundum hanc distinctionem potes diuersa si vis,dicta doctorum saluare.

CAP. XVII.

¶In quo incipiat comparatio potestatis Ecclesiæ. & Papæ in casu hæresis. Et primo de modo quo Papa propter crimen hæresis subijcitur Concilio , secundum vnam opinionem.

POST collatam potestatē Papæ cum autoritate Ecclesiæ , & Concilij generalis simpliciter & absolutè, & manifestationē superioritatis Papæ supra Ecclesiam vniuersalem , & Concilium vniuersale : consequenter comparanda est autoritas Concilij ad Papam in casibus. Et primo in casu hæresis:deinde in casu incorrigibilitatis & aliis casibus,& demum in euentibus.

¶Et quoniam innata est nobis via vt ex certioribus nobis in minus certa progrediamur supponamus cum doctoribus , & communi animi conceptione ex c.si Papa. distin. 40. quòd Papa propter crimen hæresis potest deponi à Concilio generali : & inuestigemus modum depositionis. & potestatem depositiuam, vt sic nosse possimus an Papa in aliquo casu sit subditus Concilio , seu Ecclesiæ vniuersali.

¶DE MODO quo Papa propter crimen hæresis deponitur, varia est opinio.Quidā dicunt quòd hoc sit propter defectū subiecti. Subiectū nāque papatus dicunt esse hominem fidelē ac per hoc sicut deficiente vita corporali per mortē , desinit subiectum papatus:ita deficiēte fide in illo homine qui est Papa per hæresim desinit subiectum papatus.Fundatur hæc opinio super hoc,quòd fides cōstituit viatorē in hoc quod est esse mēbrum Ecclesię Christi. Huic enim adiuncta alia propositione,scilicet q̄ negatio prioris inducit negationē posterioris in essentialiter ordinatis ordine causæ formalis(quę patet inductiuè:si enim non est animal,nō est homo,& si non est color,non est albedo,& sic de aliis)subiungūt, sed esse mēbrum & esse caput,sunt sic essentialiter ordinata quòd esse mēbrum est prius quàm esse caput,vt patet, quia caput oportet esse membrū:sed non ecōuerso:quod igitur non est mēbrum, non est caput.Et sic homo carens fide (qualis est hæreticus) non est membrum Ecclesiæ:igitur non est caput eiusdem , ac per hoc cùm Papa nihil aliud sit , quā caput Ecclesiæ, eo ipso quo sit sine fide,sit non Papa.Et hoc est,quòd sub aliis verbis ab aliis dicitur, quòd cum Papa sit hereticus,ipso facto iure diuino,quo fit distinctio fidelium ab infidelibus , sit priuatus papatu. Et quando per Ecclesiam propterea deponitur, non iudicatur neque deponitur Papa,sed qui iam iudicatus est(quia non credit secundum verbū Domini Ioan.3.) & qui iam depositus est,dum propria voluntate translatus est extra corpus Ecclesiæ factus infidelis , declaratur iudicatus & depositus.Primam autem propositionem radicē huius propositionis(quæ sola negari in hac ratione potest) fundant super autoritatibus plurimis : quibusdam directè ex ratione fidei & Ecclesiæ quibusdam ex consequentibus ad esse extra fidem, & Ecclesiam id testantibus. Ex ratione fidei quatuor afferuntur autoritates.Prima Saluatoris,Matth.16.Super hanc petram ædificabo Ecclesiam:siue enim per Petram intelligatur Christus,siue Petrus,siue confessio fidei in idem redit quo ad fidei rationem:ipsa enim semper inuenitur fundare Ecclesiam. Secunda est Abacuc 2.& Apostoli ad Rom.1.& Hebr.10.Iustus ex fide viuit. Sicut autem viuere viuentibus est esse in naturalibus,ita in Ecclesia viuere est esse in ea:bene viuere autem est per charitatem. Tertia est Apostoli ad Heb.11 Fides est sperandarum substantia rerum. Substantia enim primum locum tenet. Quarta ita est sancti Thomæ in tertio senten.distinct.13.quæst. 2. arriculo 2. expresse dicentis, quòd homines infideles non pertinent ad vnionem corporis Ecclesiæ,secundum quod est vnum simpliciter.& ideo respectu horum Christus non est caput nisi in potentia , secundū quòd sunt vnibiles corpori.

¶ Ex ratione Ecclesiæ affertur diffinitio Ecclesiæ,scilicet quòd est collectio fidelium.de consec.distinct.prima.capitulo Ecclesia. Ex consequentibus verò ad esse extra fidem,& Ecclesiam multæ afferri possunt autoritates,dicentes,ad statum extra fidem & Ecclesiam consequi extra cōmunionē fidelium,sine clanibus , sine protestate,sine honore,sine officio pascēdi oues fieri & esse procul à cōmunione fideliū hæreticos faciunt : imprimis Dominus Num. 16.Recedite,inquit à tabernaculis impiorum Dathā,scilicet & Abiron,schismaticorū.Constat enim omnes hæreticos esse schismaticos.Deinde Paulus Apostolus ad Gal.1.Si Angelus de cęlo euāgelizet vobis præter id quod euangelizauimus vobis anathema sit.Et secundæ ad Thessal.3.Rogamus vos fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi,vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè,& non secundum doctrinā quam acceperunt.Et 2.ad Corin.6.Nolite iugū ducere cum infidelibus:quæ enim participatio iustitię cū iniquitate aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conuētio Christi ad Belial?aut quæ pars fidelis cū infideli?Demum Ioannes Euangelista 2. Ioann. 2. Si quis venit ad vos,& hanc doctrinam non affert:nolite eum recipere in domum nec Aue ei dixeritis.Amisionem clauium Ambrosius in Psalo.(& habetur de pœn distin.1.c.verbum)explicat.Dominus parius , & solnēdi esse voluit & ligandi,& subdit,Certum est quòd Ecclesiæ vtrunque licet,hæresis vtrique non habet. Honoris verò & potestatis perditionem Cyprianus prōmulgat : vt habetur 7. quæst. 1. capit.Nouatianus. Qui nec vnitatem Spiritus, nec communionē

Universidad de Deusto
Biblioteca

pacis obseruat,& se ab Ecclesiæ vinculo atque lacerdotum collegio separat:nec Episcopi potestatem potest habere nec honorem. Et 24.q.1. cap. didicimus dicit omnes omnino hæreticos & scismaticos nihil habere potestatis & iuris. Ad idem est Gelasius ibidem in c.Agathius.Ad idem est expresse S.Tho.in Secunda secundæ.q.39.arti.3. volens quòd potestas spiritualis iurisdictionis non maneat in hæreticis nec quo ad vsum,nec quo ad substantiam:ita quòd si quid fecerint,nihil est actum.Officium pascendi oues admittit Augustinus in sermone de past.tractans illud Cantic. 1. Pasce hædos tuos. & dicens . Manenti Petro dicitur , Pasce oues meas: exeunti hæretico Pasce hœdos tuos. Et hanc sententiam repetit in epistola ad Vincentium.

¶Ex his omnibus clarè patet radicalis illa propositio, quòd fides facit membrum Ecclesiæ. Si enim secluso iure positiuo (vt loquimur) cum perditione fidei remanerent membra in locis suis,non esset eis subtracta communio, non honor,non potestas,non officium:vt de se patet. imò subtractio sola potestatis sufficit ad propositum,quia Papa sola potestate iurisdictionis constituitur.Confirmatúrque hæc positio ex eo quòd Papa hæreticus est excommunicatus,vt patet ex glossa in capit. Agathius.24.quæstione,dicente. Hic est casus,in quo Papa Papam ligare potest:in quo Papa in canonem latæ sententiæ incidit. Nec huic obuiat illa regula, quòd par parem soluere vel ligare non potest:quia si Papa est hæreticus,est minor quolibet catholico vt habetur duodecima quæstione 1.cano.audiuimus. Hoc idem Hugo dicit in capit. inferior. distinctio.21. Est etiam accusandus, adeo (vt glossa in capit.si Papa distinctione quadragesima . dicit) quòd Papa non potest statuere, quòd non possit accusari de hæresi. Est etiam iudicandus, vt in dicto capitulo.si Papa.habetur. Quæ omnia arguunt hæreticum non esse Papam,sed minorem.Et ad hoc est sanctus Thom. in quarto distinctione decimanona, quæstione secunda, articulo secundo,quæst.tertia,ad primum : tractans illud ad Galat.2.quomodo Paulus restitit in faciem Petro , dicit , quòd non debent prælati à subditis coram multitudine corripi , nisi imminet periculum fidei:tunc enim prælatus minor fieret, si in infidelitatem haberetur , & subditus fidelis maior. Constat enim quòd non de maioritate & minoritate charitaris loquitur (quia hoc est commune omni peccato mortali)sed potestatis : quia prælatus præest subdito.ergo vt prius.

¶Ex his autem infertur,quòd in vtroque modo quo certus Papa viuens desinit esse Papa , eadem est causa desitionis , scilicet propria voluntas illius qui est Papa.nam renuntiando propria voluntate,abdicat à se esse caput Ecclesiæ:hæresim autem amplectendo propria voluntate aufert à se esse membrum Ecclesiæ , & consequenter esse caput.Et sic ex nullo certo modo desitionis Papæ viuentis habetur quòd Papa inuitus deponitur : propter quod remanere dicunt inconcussum,quòd Papa manens Papa non habet superiorem in terris potestatem.

CAP XVIII.

¶De modo quo Papa hæreticus subijcitur Concilio secundum aliam opinionem.

QVAMVIS autem dicta positio illustrium sit virorum , & communis videatur esse : non placet tamen omnibus.cótradicunt nanque duobus ponentes duas propositiones. Prima est , quòd Papa hæreticus non est ipso facto depositus , sed deponendus. Secunda est,quòd Papa hæreticus manens Papa,habet superiorem iudicem in terris, Concilium vniuersali. Primam propositionem licet multipliciter probent , quatuor tamen solum afferuntur , quia in his consistit vis. Primò ex facto Marcellini , & glossi.distinct.21.cap. nunc autem. qui idololatra non fuit depositus,& fuit sanctus.Et glossi.affert Hugonem dicentem , Quia paratus erat corrigi:nõ deponitur, vt in 14.quæst.3.dicit Apostolus. Secundo ex cap.audiuimus.24.q.1.vbi dicitur de Episcopo hæretico. Si autem in corde suo nouam hæresim cõfinxit,ex quo talia prædicare cœpit,neminẽ damnare potuit.Antequam igitur prædicaret hæresim, damnare voluit:& sic non erat depositus ipso facto. Tertio,quia alij prælati non sunt ipso facto priuati,sed perseuerant in prælationibus suis redeuntes ad pœnitentiam.ergo nec Papa,cùm non sit deterioris conditionis Assumptũ patet 1.quæst. 7.maximũ. Quartò,quia(vt patet extrà de hæretic.cùm ex iniuncto)ad eundem pertinet institutio & destitutio:sed institutio Papæ pertinet ad electores : ergo & destitutio, absque ergo iudicio electorum non destituitur Papa.

¶Secundam autem propositionem.quòd Papa hæreticus. manẽs Papa,habet iudicem in terris vniuersalem Ecclesiam,probant quo ad primam partem sic, Papa hæreticus est accusandus & iudicandus secundum omnes , vt habetur distinct.40.si Papa. & non est ipso facto depositus,vt probatum est. ergo habet iudicem coram quo accusetur,& à quo iudicetur. Quo ad secundam ex eo quòd Ecclesia vniuersalis, seu vniuersale Concilium est supra Papam in hoc casu,vt communiter tenetur.

CAP. XIX.

¶Examen illius propositionis. Papa hæreticus est ipso facto priuatus papatu.

PRAEMISSIS duobus modis dicendi contrariis, quomodo Papa hæreticus desinit esse Papa : examinanda primò occurrit illa propositio,quæ est fundamentũ primi modi.An sit vera. Et breuiter facilè ostenditur, q̃ est falsa simpliciter , quamuis fortè tracta ad aliquẽ sensum,sit vera.Mostratur igitur q̃ nec iure diuino, nec humano Papa hæreticus, est ipso facto priuatus : tali ratione, Alij Episcopi si sint hæretici,nõ sunt ipso facto priuati iure diuino aut humano.ergo nec Papa.Sequela patet:quia Papa non est deterioris cõditionis quã alij Episcopi. Assumptũ probatur sic Episcopus discredens contra fidẽ solo actu interiori est verè, propriè & perfectè hereticus.& nõ est priuatus potestate iurisdictionis ipso facto.ergo perfectè hæreticus Episcop. nõ est priuatus ipso facto.

¶In hoc processu sunt duæ propositiones. Prima est, q̃ solo actu interiori cõstituatur pfectè hereticus. Et hæc est manifesta per se: quia hæresis est peccatũ mortale oppositũ fidei.quæ perfectè consistit in solo actu interiori cui' effectus est cõfessio exterior iuxta illud ad Rom.10.Corde creditur ad iustitiã ore aũt cõfessio fit ad salutẽ.Secunda aũt probatur:quia potestas iurisdictiõis inest huic homini,qui est Episcopus ex simplici commissione hominis,vt S. Tho.expresse dicit in Secunda secundæ.q.29 artic.5.Ex hoc enim deducitur intentũ sic.Episcop' hereticus solo actu interiori,nulli hominis iudicio subditur, ex hoc est, quia solius Dei est iudicare de interioribus puris:iuxta illud 1.Reg. 16. Homo videt quæ foris sunt,Deus aũt intuetur cor.Et 1.ad Cor.4.Apost.dicit,Nolite ante tẽpus iudicare,donec veniat Dominus,qui illuminabit abscondita tenebrarum , & manifestabit consilia cordium. Proprer quod talis hæreticus non est excommunicatus:non enim potest Ecclesia excommunicare quod non potest iudicare.Ergo multò minus est priuatus iurisdictionis potestate,quæ est ab hominis commissione.vtrũque enim est humani iudicij committere scilicet,& auferre illam.& dixi multò minus , quia plus exigitur ad incurrendam priuationem ipso facto,quam ad incurrendam excommunicationem : quoniam incursus censurarum non requirit declarationem,sicut incursus priuationis apud Iuristas.

¶ Ad hanc rationem non video responsionem, nisi dicatur quòd potestas iurisdictionis nõ est ab homine,quod est primò cõtra S. Tho.Est secundò contra sententiam omniũ doctorum catholicorũ sentientium,q̃ a Petro omnis iurisdictio in totum residuũ Ecclesiæ corpus manauit & manat,iuxta illud I.eonis papæ,c.ita Dominus.dist.19. Ita Dominus huius muneris sacramentũ ad omniũ Apostolorum officiũ pertinere voluit,vt in beatissimo Petro Apostolorũ omnium summo principaliter collocaret:vt ab ipso quasi à quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.Ad hoc idem sunt tot autoritates & rationes,quot sunt ad ostendendũ vnitatẽ capitis & principis in Ecclesia militante propterea nolo immorari,sed pro constãti supponere.Et si dicatur , quòd non est par ratio de Papa & aliis Episcopis in hoc casu:quia potestas iurisdictionis in aliis Episcopis est ab homine : in Papa verò est à Deo immediatè:& propterea meritò accidit , vt Episcopi , quorum potestas est ab homine nõ sunt ipso facto priuati(quia homo videt quę foris sunt)& Papa,cuius potestas est à solo Deo,sit ipso facto priuatus:quia Deus intuetur cor.Hęc obiectio facilè excluditur,discernendo inter opus Dei,& opus hominis. Quòd enim in papatu sit potestas iurisdictionis est a Deo immediatè:iuxta illud Matth. 16.Quodcũque ligaueris super terram,&c.Quòd autem papatus ipse habens hanc potestatem , sit in hoc homine, ab homine est(sola Petri persona excepta, quem Deus ipse Papam fecit,Ioan.vl.Pasce oues meas) nam ab homine eligitur hic homo, vt in eo sit papatus.Et quoniam cùm deponitur Papa, non aufertur potestas iurisdictionis a papatu , quod esset auferre opus Dei (quoniam,vt dicitur ad Roma 11.sine pœnitentia sunt dona Dei) sed aufertur potestas iurisdictionis ab hoc homine,in quo nõ fuit posita à Deo immediatè, sed mediante iudicio humano:ideo eadem ratio est de Papa & aliis Episcopis, quo ad perditionem potestatis iurisdictionis à Deo , seu iure diuino. In vtrisque enim à Deo cùm sit mediante iudicio humano, consequens est quòd nõ auferatur à Deo immediatè,sed mediate humano iudicio : ac per hoc non auferetur per id,quòd humano iudicio secundum se non subiacet,scilicet occultans in solo corde hæresim.

¶SI QVIS Autẽ hæsitaret de illa altera propositione,scilicet quòd de hæresi interiori.Ecclesia nõ se potest impedire : propterea quia doct.dicũt quòd hæretici etiam occulti,sunt excommunicati:& quia in clem.de hæret.capit.multorum,excommunicantur inquisitores qui odio vel amore omiserint procedere. Vbi de interiori amore . vel odio Ecclesia iudicat. Facillimè certior fieri potest q̃ hæretici vt sic foro ecclesiastico subditi, quantumcũque occulti,sunt excommunicati & non hæretici solo actu interiori. Vnde si quis incidit in hæresim interius , & solus secum loquẽdo verbo exteriori profert submississimè illã hæresim , est excommunicatus,quamuis sit omnino occultus:quia actus exteriores loquutionis subiacet humano iudicio secundum se quãuis careat testibus. In clemen. aũt illa & similibus nõ iudicatur actus interiores secundum se in sua puritate manẽtes.sed vt sunt causę exteriorum commissionũ aut omissionũ:ad idem nanque genus pertinet cõmissio & omissio,sicut affirmatio & negatio:sermo autẽ noster est de hæretico interiori puro. Et ex inaduertẽtia huius distinctionis , scilicet de occulto per se , & occulto per accidens multi in hac re errauerũt.Nec mirũ:quia cõtingit in his quę sunt per accidens etiã sapientes falli:vt Arist.dicit.Actus enim interiores puri sunt in genere occultorum per se,quia ex propria natura habent quòd sint iudicio humano ignoti.Actus autem exteriores sunt de genere occultorum per accidens: quia ex propria natura subsunt cognitioni humanæ:possunt nanque sensibus percipi:sed ex hoc,quòd fiunt sine teste occulti sunt, proprer quod nunquã, (vt dictum est,) ab Ecclesia actus interior purus sed exteriori iunctus dicatur. Vnde , quia præsens ratio conuincit intellectum meum:ideo concludo quòd illa propositio, Papa cùm sit hereticus ipso facto est iure diuino,seu humano depositus,est falsa.

¶Confirmatur autem sic esse vt dicimus,etiam ex ipsis contrariũ sentientibus:quoniam dicunt,quòd Papa quãuis hæreticus , si est paratus corrigi,non deponitur:vt glol.in distinct.21.cap.tunc autem adducit Hugo.Si enim hæreticus est ipso facto depositus iure diuino à papatu,quomodo iterũ fit Papa?imò quomodo ex sola nõ depositione perseuerat Papa? imò quomodo nõ deponitur? Hæc enim contradicunt positioni anteriori, scilicet quòd sit ipso facto iure diuino depositus,vt patet.Nec sufficiẽter dicitur quòd nondum Ecclesia deponit, recligit:tum quia fallum est quòd non depositio sit reelectio vt patet:tũ quia electores. ad quos spectat, si peteretur, an velint ipsum reeligere, dicerent q̃ non, aut quòd vellent meditari super hoc:sed nõ deponunt.quia ius videtur habere,quòd si est paratus corrigi non deponatur:Vnde nihil ei tribuunt non deponendo.sed sustinent quod habet:& si nihil habet (vt posirio illa dixit) nihil sustinent decepti. Et si quis eorum dictum suscipiat vt verũ,quòd Papa factus hæreticus,paratus postmodum corrigi non deponitur . sequitur manifeste , quòd Papa manifestus hæreticus nõ est ipso facto depositus,quia enim paratus corrigi nõ deponitur, sequitur quòd nõ erat prius depositus.

CAP. XX.

¶Rationabilis sententia,quod Papa factus hæreticus subest potestati ministeriali Ecclesiæ, & non autoritatiua super Papam.

PRAEMISSA certitudine trium(scilicet quòd Papa ex hoc quòd factus est hæreticus,nõ est ipso facto diuino , aut humano iure depositus : & quòd Papa manens Papa , non habet superiorem in terris. & quòd Papa si à fide deuiat,deponendus est:vt in cap. si Papa 40.distinct.)Magna restat ambiguitas,quomodo & à quo iudicabitur Papa deponendus, quòd sit depositus:cum iudex inquantum iudex sit superior eo qui iudicatur. Vnde Apostolus ad Romanos decimoquarto. Tu inquit,quis es, qui iudicas alienum seruum?domino suo stat aut cadit & sanct. Thom. in secunda secundæ.q.67.determinat quòd iudex non potest nisi subditum iudicare.& in decret.distin.21.cap.inferior.idem dicitur. Si nanque à Concilio vniuersali iudicãdus deponendúsque est,statim sequitur quòd Papa manens Papa habet Concilium vniuersale supra se,sltem in casu hæresis.Si autem nec Concilium nec Ecclesia est supra ipsum,statim sequitur quòd Papa deuius à fide sit iudicandus & deponendus:& tamen à nullo est iudicandus & deponendus:quod est ridiculum.Quid ergo dicemus.vt euitemus vtrunque extremum ? non est quo diuertendum sit , nisi ad medium, quod difficilè attingitur:in cuius attinctione cõsistit virtus.quod multas consueuit soluere quæstiones.

¶Dicamus igitur:quod hic sunt duæ viæ extremæ & ambæ falsę: altera est , quòd Papa factus hæreticus est ipso facto diuino iure absque humano iudice depositus:altera est, q̃ Papa manens Papa habet supra se in terris superiorem potestatẽ, a qua potest deponi. Media autem via est adhuc duplex : altera dicens . quòd Papa licet absolutè non habeat superiorem in terris Ecclesiam, ipse tamen in casu hæresis habet superiorem in terris Ecclesiam vniuersalem. Altera dicẽs quòd Papa nec simpliciter,nec in casu habeat superiorẽ in terris,sed subest potestati ministeriali vniuersalis Ecclesiæ quo ad solam depositionem. Prima via fundatur in virtute coactiua & iudicatiua Ecclesiæ super Petrum Papam in casu hæresis:oportet enim subditũ esse,qui iudicatur,& cogi posse.& hęc est via cõmunis quantum vidi hactenus.Contra tamẽ hanc viam est:quia cùm Papa diuino iure sit supra Concilia, & Ecclesia. (vt ostensum est,)oportet.si in aliquo casu est illi subditus,quòd ex diuino iure sit facta exceptio ista : nullũ enim aliud inferius iu- potest exceptionem hanc facere vt patet. In diuino autem iure non exprimitur subiectio. sed separatio,cũ casus hæresis excipitur, vt patet in singulis textibus sacræ scripturæ inductis.Num.enim 16. dicitur, Recedite. Ad Galat.primo.Anathema, id est separatum, sit. Secundæ ad Thessal.tertio. Subtrahatis vos. Secundę ad Corint.sexto.Nolite iugum ducere.Secundę Ioan.2.Nolite recipere, nec ei Aue dixeritis.Ad Tit.tertio.Deuita.Et breuiter nullibi inuenio superioritatem & inferioritatem in casu hęresis ex diuino iure.sed separationẽ. constat autem quòd separare se potest Ecclesia à Papa sola ministeriali potestate qua potest ipsum eligere.Nõ igitur ex hoc,quòd diuino iure sancitum est, vt habeatur hereticus, vitetur , & procul sit ab Ecclesia , maiori potestate opus est quã ministeriali ex quo ipsa sufficit,& eam cõstat esse in Ecclesia. Et confirmatur hoc, quia non est iuri diuino tribuendum, quod nec expressum est in eo,nec ex expressis necessario sequitur. Potestas autem supra Papam in casu hęresis propriè loquendo non habetur in diuino iure nec ex ipso necessario sequitur:ergo. Probatur minor:quòd enim non habeatur.puto patere legenti.Dico autem , puto : quoniam imminens schisma opusculum hoc intra duos menses fieri impulit ex improuiso. Quod verò non sequatur , patet ex eo . quòd quia non oportet multiplicare entia sine necessitate. melius est vnum principium, quam plura facere , ex quo igitur potestas ministerialis sufficit,alia opus non est.

¶ERIT ergo media & vera via,quod Papa factus hereticus, & perseuerans,habet in terris potestatem non superiorem se, sed ministerialem ad sui depositionem.

¶Ad cuius euidentiam altius ordiendo,tria premittenda sunt.

¶Primò quòd in Papa inueniuntur tria:scilicet papatus,persona,quæ est Papa.puta Petrus,& coniũctio vtriusque,scilicet papatus in Petro.ex qua coniũctione resultat Petrus Papa. Secundo, quòd discernẽdo & applicãdo proprias causas suis propriis effectibus inuenimus,quòd Papatus est à Deo immediate,Petrus est à Patre suo,&c. coniunctio autem papatus in Petro post Petrum primùm à Christo immediatè institutum,nõ est a Deo,sed ab homine,vt patet:quia hoc fit per electionem hominum. Concurrit autem duplex consensus humanus ad causandum hũc effectum, scilicet eligentium & electi. oportet enim electores , voluntarie eligere,& personam electam acceptare electionem,alioquin nihil fit. Est ergo coniunctio papatus in Petro non a Deo immediate, sed mediante ministerio humano,tam ex parte electorum, quam ex parte electi:nec se habet huiusmodi ministerium hominum in causando hanc coniunctionem,vt applicans actum passiuo,(vt applicans ignem stipulæ)vel applicans virtutem passionis Christi subiectio vt facit baptizans,& sacramenta ministrans quonia nullum est hic applicatum actuum,sed sola voluntas humana electorum,& electi:nõ facilè enim esset fingere aliquod aliud actuum. Ex hoc autẽ,quòd coniunctio papatus cùm Petro est effectus voluntatis humanæ : cùm ipsa constituat Petrum Papam , sequitur quòd licet Papa à solo Deo dependeat in esse & fieri,Petrus tamẽ Papa dependet eriam ab homine in fieri,fit enim Petrus Papa ab homine,dum ab hominibus electus ipse homo acceptat,& sic nigitur Petro papatus. Tertiò, quòd quia iam nihil tã naturale est, vt vnaquæque res per quæcunque causas fit, per easdem contrario modo dissoluatur(vt dicitur in capitulo omnis.de regulis iuris.)idcirco Petrus Papa qui ex consensu suo,& electorum causatus est,ex consensibus eiusdem,scilicet suo & electorum ad contrarium dissolui potest.Et hoc iam determinatum est facto Celestini,& decretalis Bonifacij 8.in sexto,de renunc.cap.1.

¶EX HIS Tribus premissis habetur primò absque omni hęsitatione certũ.quòd Petrus Papa,& in fieri & in corrupi dependet à potestate humana , nõ superiori nec æquali potestati Papæ, sed minore : quia nec ad faciendum de Petro non Papa Petrum Papam,nec ad faciendum de Petro Papa Petrum non Papam,exigitur alia facultas quàm volũtaris humanæ,scilicet electi , & electorum.Nec sit curę in proposito vtrum bona, vel mala cõscientia ex bona,vel mala intẽsione, vel causa moueatur:sit est in proposito quòd facta tenẽt,ita quòd in veritate Petrus sit, aut nõ sit Papa.Quòd etiam ista potestas sit minor potestate Papæ,absque alia probatione ex eo liquet , quòd mortuo Papa nullo eius præsupposito statuto iuris positiui,ista potestas est in Ecclesia:& non se extendit ad ea , ad quæ se extendit summi Pontificis autoritas:alioquin essent duæ supremæ potestates in Ecclesia , & Christus non instituisset ecclesiasticum regimen monarchicum. Et cum par in parem non habeat imperium,non potuissent Pontifices huic potestati executionis modũ imponere, per quos , quos, scilicet,& quomodo debeat electio celebrari cũ irritatione actũ, si secus factum fuerit. Hæc enim ostendunt potestatem hanc nec minorem, nec parem . sed inferiorem potestate Papæ : superioris nanque virtutis est disponere de actu inferioris autoritatiuè , ita quòd si secus fiat nihil valeat , vt in proposito inuenitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Habetur secundò certo certius,quòd aliud est posse supra coniunctionem Petri & papatus cõstruendam,seu destruendam,& aliud est posse supra Papam : ex eo namque quòd potestas minor papatu scilicet simplex voluntas electi & electorum potest construere & destruere hanc coniunctionem & huiusmodi potestas cum, sit minor papatu, non potest supra Papam,manifestè coniungitur quòd aliud est posse supra illam coniunctionem & aliud est posse supra Papam.Vnde potestas supra Papã non inuenitur nisi in Domino Iesu Christo.potestas autem supra coniunctionem papatus & Petri inuenitur in terris.Et merito,quia papatus opus Dei immediatè est,coniunctio autem papatus & Petri opus nostrũ est.

¶Nec mireris tu, qui philosophiam profiteris, quòd inueniatur potestas super coniunctionem formæ cum materia, quæ non est super formam,quia coniunctio formæ cum materia formam consequitur. Cessabit admiratio tua, si contemplatus fueris, quòd coniunctio formæ & materię vtrinque attingi potest, scilicet ex parte materiæ & ex parte formę : & quòd potens super coniunctionem formæ,& materię ex parte vtriusque seu ex parte formę, potest etiam supra formam : sed potens super coniunctionẽ illam ex parte materiæ nõ oportet quòd possit super formam, vt patet in generatione hominis. Sol enim & homo generant hominem, qui consistit in coniunctione corporis & animę intellectiuæ, aut resultat ex illa coniunctione : & constat Solem & hominem non posse supra animam intellectiuam, quæ venit de foris /sed supra coniunctionem illam ex parte corporis,quæ est materia. Sic enim accidit in proposito:nam papatus & Petrus se habent vt materia & forma : & solus Dominus Iesus Christus potest super coniunctione eorum ex parte papatus, & consequẽter vtriusque& propterea solus potest)limitare & ordinare potestatem Papæ.Ecclesia autem potest super coniunctionẽ eorum ex parte Petri solùm : & propterea nihil potest super Papam,sed super coniunctionem tantum. Et quoniam amotio Papæ siue per renuntiationem siue per depositionem, siue per electionem non est corruptio papatus nec Petri, sed coniunctionis papatus & Petri, idcirco diligentissimè & cautissimè oportet pro regula habere ante mentis oculos cum de amotione Papæ tractatur, quòd non requiritur potestas superior Papa,sed superior coniunctione inter Petrum & papatum.

¶Quod vt clarius pateat,scito,quòd certum est quòd tribus modis potest Petrus Papa viuens amoueri a papatu. primò, per electionem a Domino Iesu Christo:secundò per renuntiationẽ spontaneam a seipso ; tertiò per depositionem inuitam propter incorrigibilem hæresim ab ecclesia. In omnibus autem his modis non desinit papatus nec Petrus,sed sola coniunctio vtriusque,differenter tamen:quia in primo modo,scilicet per electionem à Domino Iesu Christo coniunctio illa corrumpitur à potestate superiori non solùm respectu coniunctionis, sed respectu papatus:est enim autoritas Domini supra coniunctionem illam etiam ex parte formę. Et quia, (vt dictum est,) nulla alia potestas est supra Papam, ac per hoc nulla alia potestas potest coniunctionem illam attingere ex parte formæ, consequens est, vt nulla alia potestas possit amouere Papam,vt potestas superior Papa : sed hoc est propriũm Saluatoris nostri. Et hoc modo intelligẽdum est dictum Anacleti Papæ distinctionis septuagesimænone, can. electionem, dicentis. electionem summorum Pontif. sibi Dominus reseruauit Differentia namque inter Papam & alios Pontifices in hoc consistit, quòd alij Pontifices possunt eiici tanquam a potestate superiori ipsis potestatibus Pontificum:Papa autẽ non:quia in Ecclesia terrestri inuenitur potestas supra potestatem iurisdictionalẽ Episcopi,nõ autem supra potestatem Papæ. Ex hoc enim habetur,quòd illorum electionem Dominus concessit Papæ concedendo potestatem superiorem : Papæ verò electionem sibi reseruauit, nulli concedendo potestatem superiorem papatu. Vnde si Papa Ioan. Episcopum de plenitudine potestatis eiiceret,eiectus esset nec haberet amplius potestatem iurisdictionis. Nulla autem potestas in Ecclesia relicta est à Domino,quæ possit hoc facere in Petrum Papam.In secundo autem modo(scilicet per renuntiationem)& tertio scilicet per depositionem. coniunctio illa corrumpitur,non à potestate supra papatum, sed à potestate supra coniunctionem solam:quia nec voluntas Petri. nec volũtas Ecclesiæ est supra papatum:& ex ipsis causatur coniunctio illa,& corrumpitur:vt patet. Quia ergo certum est Papam hæreticum incorrigibilem factum nec esse ipso facto depositum, & esse deponendum ab Ecclesia:& Ecclesiam non habere potestatem supra papatum, & Ecclesiam habere potestatem supra coniunctionem inter Petrum & papatum, vtpote opus suum : oportet dicere, quòd cum Petrus Papa factus hæreticus, incorrigibilis, deponitur ab Ecclesia iudicatur & deponitur à potestate superiori,non papatu,sed coniunctione inter papatum & Petrum.

CAP. XXI.

Discussio predicte potestatis ministerialis depositiua Pape hæretici.

QVAMVIS autem ex certificatis habeantur in Ecclesia respectu coniunctionis inter Petrum & papatum duo posse(scilicet posse coniunctionem talem construere & destruere pari consensu & posse coniunctionem eandem ipso hæretico incorrigibili ; inuito destruere) non tamen liquet, quòd hæc duo posse sint vnius & eiusdem potestatis. Quod tamen concluſum est in præcedenti capite, per viam diuisionis, propter identitatem obiecti : quia vtrumque est circa ipsam coniunctionem papatus & Petri.

¶Nec solùm obscurum & falsum multipliciter apparet. Primò ex ipsius potestatis natura nam,quando vna causa totalis ex duabus partialibus constans, exigitur ad aliquem effectum, neutra illarum partialium sine altera sufficit ad talem effectum, vt patet in vinculo matrimonii. Quia enim ad vinculum matrimonij concurrunt duo,consensus,(scilicet viri & mulieris,) & causa totalis eius constat ex vtroque consensu : neuter sine altero sufficit ad causandum vinculum matrimonij in altero. In proposito autem ad coniunctionem Petri & papatus construendam vel destruendam concurrunt duo, consensus,scilicet electorum ex vna, & Petri electi ex alia parte, tanquam causæ partiales, & vterque simul tanquam causa totalis.ergo consensus alter tantum non potest in talem effectum scilicet dictam coniunctionem construendam vel dissoluendam. Et quia potestas depositiua Papæ inuiti propter hæresim incorrigibiliter, includit alterũ consensum tantum, sequitur quòd & ipsa nõ est idem quod illa potentia totalis, & quòd si est pars eius, non potest deponere.quod repugnat potentię depositiuæ.Malè ergo dictum est,quòd potentia depositiua Papę est illa potentia,quæ euidenter est in Ecclesia super coniunctione dicta.Et confirmatur hæc ratio : quia de quo magis videtur inesse & non inesse, ergo nec de quo minus:magis autẽ videtur,quòd solus consensus Petri papæ possit se facere non papam, quam solus consensus aliorum, quia potest renuntiare, sed hoc non potest Petrus solus:quia quantumcunque Petrus ipse renuntiet semper est Papa donec renũtiatio sua acceptetur.sicut econtrario quantumcunque Petrus sit electus,nunquã est Papa,quousque electioni de se consentiat.Hæc enim ostendunt,quod causa totalis tam constructiua quam destructiua cõiunctionis Petri & papatus,quę est in Ecclesia minor papatu,non est Ecclesię solius, aut Petri solius,sed vtriusque simul consensus:ac per hoc per hãc non potest inuitus Papa deponi quacunque ex causa,quia implicat contradictionem.

¶Secundo apparet falsum ex modo eundi in actum talis potestatis:quoniam Papa hæreticus iudicandus est : iuxta capit. si Papa distinctione quadragesima. & doctores. Potestas autem ista minor papatu.non potest citare,compellere, & breuiter non habet vim coactiuam supra Petrum Papam:repugnat ergo quòd sit potestas minor & quòd sit iudex,ex ipso modo:quia scilicet vi coactiua procedere posse debet.

¶Tertiò apparet falsum ex subiecto etiam istius partialis consensus ; quia cùm consensus iste partialis ex parte Ecclesiæ sit in electoribus papæ,qui modò sunt soli Cardinales(ad quos spectat eligere,& renuntiationem acceptare, vt pater in facto Cęlestini) sequeretur quòd apud eosdem solos resideret potestas depositiua Petri papæ facti hæretici : cuius oppositum communiter tenetur.

¶SED HORVM Solutio magis propositum confirmabit. Si namque consensus electi & electorum in hac causanda coniunctione concurrerent,vt consensus viri & mulieris ad causandũ vinculum matrimonij.ratio procederet:quoniã vterque consensus habet se vt partialis causa quasi efficiens vinculum matrimonij.In proposito autem isti duo consensus diuersimode concurrunt:nam consensus electorum se habet vt causa faciens illam coniunctionem:consensus autem electi se habet vt reddens subiectum capax illius coniunctionis:non enim est capax nisi Christianus voluntarius.Sicut enim esse fidelẽ non est causa illius cõiunctionis factiuæ:ita nec esse voluntarium ad illam. Et hoc patet in acquisitione aliarum iurisdictionum : cùm enim alicui imponitur aliqua prælatio, certum est quòd quousque ipse illam acceptet, non est prælatus : acceptatio tamen sua non facit in se prælationem, sed subiectum reddit capax prælationis : & sic actio imponentis fortitur effectum in subiecto capaci faciens iurisdictionem quę propter dispositionem subiecti non poterat intentum facere in eo. Actus enim actiuorum fiunt in patiente disposito : vt dicitur in secundo de Anima. Consensu igitur electi concurrente vt reddente subiectum capax coniunctionis cum papatu.restat vt consensus eligentium vt faciens coniunctionem illam. Ostensum est enim, quòd non est à Deo immediatè, sed mediante humano opere : quod est electio in subiecto disposito.Et sic ex hoc relinquitur, quòd potestas faciens vel quasi faciens hanc coniunctionem.est in electoribus, & non in electo vt sic

sic nemo enim sibi assumit honorem, sed qui vocatur à Deo vt Aaron:vt dicitur ad Heb. 5.

¶Ad cõfirmationem dicitur, quòd si papa sola sua renuntiatione absque acceptatione Ecclesiæ non potest a se abdicare papatum: hoc magis confirmat propositum, quod eius consensus non fuit inter causas facientes. Ratio autẽ quare acceptatio requiratur est quia nemo potest renuntiare iuri alterius,quod habet in se.nullus enim qui ex pacto tenetur alicui soluere censum, potest renuntiare huic vinculo absque voluntate eius, cui tenetur, quamuis ab initio voluntariè se obligauerit.Papa autem acceptando papatum, obligat se Ecclesiæ ad regimen ipsius. vnde iuri Ecclesiæ, quòd habet in Petrum papam, non potest ipse renuntiare inuita Ecclesia,cui tenetur.Et confirmatur,quia papatus non coniungitur sibi ratione sui,sed ratione Ecclesiæ dicente Domino in creatione Petri primi papæ, non aliud : quam pasce oues meas. Vnde non est verum, quòd magis videatur de cõsensu solo electi quòd possit dissoluere; quoniam ipse non est causa efficiens etiam partialis illius coniunctionis, sed dispositio tantum subiecti.

¶Ad secundũ in quo pẽdet tota vis huius rei,dicitur quòd potestas ista minor papatu habet vim coactiuam,nõ super Petrum papam,sed super coniunctionẽ papatus & Petri : nõ simpliciter,sed in casu hæresis,ita quòd potestas ista relata ad Papam,est ministerialis : relata ad coniunctionẽ Petri,& papatus in fieri vel dissolui (subiecto existente dispositio) est autoritatiua : ira quòd sententia diffinitiua ex hac autoritate procedẽs super cõiunctione talis materiæ Petri hæretici cum papatu,dissolui autoritatiue cõiunctionem illam. Sicut enim electio Ecclesiæ autoritatiuè super coniunctionem non super Papam coniungit Petrum dispositum,id est fidelem & voluntarium cum papatu:ita talis sententia dissoluit : agit enim in materiam dispositam per hæresim. Exemplum horum habemus in naturalibus : cùm homo generatur, & corrumpitur ab agente non potente super animam hominis,sed super cõiunctionẽ animæ,& corporis ex parte materiæ.Et si quæratur quomodo præcedentia per sententiam depositiuam fiant, cùm vsque ad illã Petrus duret superior.posset dici quòd quia nec Deus, nec natura deficit in necessariis,quòd eadem autoritas extendit ad se omnia præambula. Quorũ nullum video oportere esse coactiuum Petri papæ, sed sufficit,q̃ sint intimatiua, reprehensiua & huiusmodi.iudiciũ enim hoc non ex confessione sua extorta preceptis, censuris aut tormento,sed ex euidenti facto vel verbo hæresis incorrigibiliter expectatur, quòd sine eius coactione fit.Si quis autem diceret,quòd non est inconueniens hanc minorẽ potestatem indirectè posse cogere Petrũ ad præambula necessaria ad sententiã non video quare erraret, cùm Petrus papa hæreticus incorrigibilis,iam sit incorruptionis via:& Deus(cuius perfecta sunt opera)potestatem depositiuam in casu hæresis absque necessariis præambulis non dederit Ecclesiæ, quę nunquam deficit in necessariis. Et hoc dico, si aliqua præambula coactiua ex necessitate iudicij essent necessaria:quòd iuristis discutiendum relinquo. Bene tamen aduertant quòd non loquor nisi de necessariis ex necessitate huius iudicij, & non loquor de necessariis ex occasionibus euentuum,& aliorum extraneorum à ratione iudicij.

¶Ad tertium dicitur,quòd potestas ista depositiua non est in Cardinalibus:quia in eis non est potestas super coniunctione Petri,& papatus nisi limitate. scilicet tempore quo papatus vacat. In ecclesia autem vniuersali est potestas super coniunctione ista absque limitatione. si secluso iure positiuo loquimur. & ideo Cardinales non possunt deponere Papam hæreticum,sed hoc spectat ad vniuersalem Ecclesiam. Posset tamen hæc potestas committi Dominis Cardinalibus à iure statuto Pontificis:sicut cõmissa est eis potestas eligendi,scilicet per viam determinationis:quòd ipsi repræsentarent vniuersalem Ecclesiam, sicut in eligendo,ita & in deponendo quando deponendus est. Manifestum autem exemplo fieri potest quòd dictum est si quis namque Episcopus iturus in regionem longinquam instituat suum generalem vicarium cum plenissima autoritate,ordinans,quòd si institutus vicarius moriatur, aut publicus blasphemus fiat,Canonici possint illum amouere & alium nominare in vicarium absque alia confirmatione,&c. constat, quòd canonici nullam autoritatem super vicarium haberẽt, neque simpliciter neque in hoc casu : sed super amotione eius in illo casu,quod est habere potestatem super coniunctione vicariatus cum persona in casu,&c.Eodem enim modo est in proposito. nam pastor, & Episcopus animarum nostrum Dominus Iesus Christus abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum & reuerti : & instituit Petrum Apostolum in suum generalem vicarium cum plenissima autoritate,ante ascensionem dicens ei Pasce oues meas:& cùm effectu exhibens promissam sibi prius potestatem amplissimam,Tibi dabo claues:& quodcũque ligaueris, &c. Et ordinauit vt si vnquam aliquis Petri successor hæreticus fiat, Ecclesia eum possit amouere,& loco eius alium nominare 40. distinct.cap.si Papa.

¶Ex hac igitur cõcessa potestate patet:quòd Ecclesia nihil potest super papam absolutè,nec in casu hæresis propriè loquendo.potest supra papam,sed super coniunctionem papatus cum Petro, quam dissolui amotio.Et si clarè liquet,quòd potestas Ecclesiæ est super coniunctione papatus & Petri in fieri & in corrumpi, subiecto existente disposito ad fieri, per fidem & voluntatem,ad corrumpi verò per hæresim vel voluntatem:& cùm hoc potestas ista est minor papatu:& ideo nõ potest limitare eius potestatem. Et sic patet,quòd papa nullam etiam in casu hæresis habet supra se potestatem:quod erat intentum.

CAP. XXII.

¶In quo respondetur rationibus & autoritatibus allatis in cap.17.ad probandum.quod Papa hereticus. sit ipso facto depositus iure diuino

QVAMVIS autem ex determinatis manifesta sit rationabilis sententia, quod scilicet certus & indubitatus papa.nec simpliciter nec in casu hæresis est subditus.propriè loquendo Concilio, aut Ecclesiæ vniuersali, quia est adhuc papa,sed in casu hæresis connexio papatus cum persona ipsa subdita est determinationi Ecclesiæ & Concilij vniuersalis.ita quòd potest deponi: oportet tamen satisfacere rationibus & autoritatibus tot illustrium virorum tenentium, Papam ipso facto depositum, & propterea subditum Concilio.

¶Et quoniam vis principalis consistit in hoc, quòd fides, saltem informis,exigitur ad membrum Iesu Christi : ideo sciendum est, q̃ baptismus,quo primum regeneramur, & pertinemus ad Iesu Christi corpus mysticum,quod est Ecclesia, tres quantũ ad propositum spectat facit in anima nostra effectus. primò imprimit characterem indelebilem:secundò fidem:tertiò charitatem. Et de tertio quidem effectu scilicet charitate,manifestũ est, quod licet constituat membrum viuum Christi, non tamen exigitur ad habendam iurisdictionis, vel ordinis potestatem. oppositum enim spectat ad hæresim pauperum de Lugduno.

¶De secundo autem,(de quo tota est quæstio.)quòd nõ exigatur ad potestatem ordinis, etiam clarum est:quoniam hæretici conferant verum corpus Christi & faciunt veros sacerdotes si seruata forma,& intentione Ecclesiæ hoc faciant. & ex hoc ipso inchoat splendor veritatis:quòd,scilicet licet fides informis cõstituat membrum Christi secundũ quid, vt dixit in tertia parte sanct. Thom. quæstione 8.articulo 1. ad secundum : quia tamen latitudo datur in membris Christi secũdum quid.etiam sine fide informi. ex solo charactere sacramenti fidei constituitur membrum Christi secundum quid.remotius à Christo:hæreticus enim nisi membrum secundũ quid Christi esset,nec corpus Christi, nec ministros cõsecraret.nec sacramentum confirmationis daret. Hęc enim à solis Christi membris non quibuscunque,sed in magno sacerdotij, scilicet vel episcopatus gradu constitutis facta tenent,&c. Altius quoque contemplando videbimus, & q̃ tanta est vis characteris baptismalis,vt etiam fides formata eius vices non suppleat vt patet ex hoc quòd presbyter non baptizatus reordinatur : vt patet ex presbytero non baptizato.cap.si quis presbyter. Et quòd ipse character constituit membrum Christi dicente Innoc.eodem tit. in capitulo veniens.Non solùm per sacramentum fidei,sed per fidem sacramenti efficitur quis præcul dubio membrum Christi. Constat enim, quòd proprius & inseparabilis effectus sacramenti fidei,(quod constat esse baptismus) est solus character, vt patet, cùm aliquis hæreticus baptizatur secundum formam & intentionem Ecclesiæ:nihil enim aliud recipit quàm characterem.

¶Et si altius adhuc mẽtis oculos eleuauerimus,inuenimus quòd habens solùm fidei characterem, est simul & fidelis, & infidelis membrum Christi & Ecclesiæ,& extra membra Christi & Ecclesię,diuersis respectibus. & propterea à doctoribus diuersa & cõtraria de eo dicuntur. Habens namque solum characterem fidei, quantum est ex parte sua infidelis est & extra membra Christi & Ecclesię, quoniam voluntariè discredit:ex parte autẽ Iesu Christi, qui characterem fidei semel datum indelebilem conseruat,est fidelis inuitus.& est membrũ Christi & Ecclesiæ velit nolit ipse: vtpote non valens abdicare,aut abiicere à se susceptũ semel fidei characterem.Propter quod à diuo Thoma, in secunda secundæ, quæstione decima,articulo tertio,ad tertium,computatur talis inter fideles,cũ dicitur,quòd pro adulterio grauius punitur fidelis, quam infidelis propter sacramenta fidei,quibus est imbutus,quibus peccando contumeliã facit.& in eiusdem quæstionis,articulo quinto,numeratur inter infideles,dum ponit hæresim speciem infidelitatis. Differt autem habens solum characterem ab habente etiam fidem informem quo ad officium membri Christi, quia habens characterem & fidem,suscipit influxum interiorem à Iesu Christo,capite quo ad hunc actum vitalẽ, qui est credere:vt sanctus Thomas dicit in tertia parte,quæstione octaua,articulo tertio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad secundum.Habens autem characterem solum,non suscipit influxum alicuius actus vitalis interius, sed tantú quo ad exteriorẽ operationẽ,sicut brachio arido potest quis vti ad alios percutiendos vel mouendo aliquid extra.Quia ergo character fidei est primum in compositione membri Christi : quod patet ex hoc,quòd ipse à solo baptismo cũ sit solus,est inseparabilis ab eo:ac per hoc proprius effectus baptismi quo efficitur primo mẽbrum Christi & Ecclesiæ : oportet q̃ sit vltimú in resolutione mẽbri Christi & Ecclesiæ:& consequenter quãdiu character manet,nõ desinit esse totaliter membrum Christi. Et quia nunquam desinet character, ideo semper erit intra latitudinem membrorum Christi , etiam cum absciſſum totaliter est per damnationem in inferno. & per hoc differt à purè infidelibus dãnatis:& magis cruciabitur, iuxta sententiam Apostoli ad Hebr. 10. Et hæc ratio vltra tot allata testimonia,ex propria efficacia sufficit : quia secũdum veram theologiam diuinam & humanam,attributú alicui causæ vt proprius effectus,intelligitur attribui ei secundum id quod illi causæ proprium est : vt patet in causis naturalibus , moralibus & ecclesiasticis inductiue. periret enim aliter omnis certitudo moralis. Ex quo ergo attribuitur baptismo vt proprius effectus , quod faciat membrum Christi. oportet quod intelligatur attributum ei secundum id quod huic sacramentali causæ,quæ est baptismus, est proprium,quod differt à cæteris.hoc autẽ est pro quanto est causatiuus characteris fidei,hoc enim solus habet hoc solú primo & infallibiliter causat ſolis essentialibus requisitis ad sacramentum concurrentibus. Quia ergo Papa factus hæreticus licet amiserit fidem etiam informem : quia tamẽ retinet sacramentũ fidei etiam inuitus , quo constituitur primò quis in hoc quod est esse membrum Christi : deo rationes & autoritates quæ fundantur super hoc , quòd fides saltẽ informis requiritur ad esse membrũ Christi , non sunt efficaces ad inferendum ipsum non esse membrum Christi:ac per hoc ipso facto iure diuino depositum : quamuis ex defectu fidei informis optimè inferatur , quòd ipse quantum est ex se , est extrà latitudinem membrorum Christi : ac per hoc à membris Christi segregandus per depositionem ab officio capitis , & post per alias pœnas ab Ecclesia puniendus , & demum curiæ seculari tradendus.

¶SIGILLATIM ergo respondendo , autoritas in primis Domini Ioan.3. non est ad propositum : quia loquitur de iudicio æternæ damnationis,in quo qui non credit, iam iudicatus est : & ex parte Dei,quia nouit Dominus qui sunt eius,vt glossa ex Aug. sumpta exponit.& hoc ex parte meritorum:quia habet in se causam æternæ damnationis,vt Chrisost.dicit:& ex parte claræ condemnationis in vltimo iudicio absque examine,vt Greg.explicat.

¶Ad illud verò, super hanc Petram.id est fidem,dicitur quòd sacramentum fidei,quod remanet in hæretico,non est extra fidem, sed primus lapis fidei ædificandæ in quolibet . & propterea illo solo remanente lapide , super petram fidei remanet ecclesiastica potestas in via ad ruinam, quo ad illud suppositum.

¶Ad id autem:quòd iustus ex fide viuit,si de fide informi admittatur, dicitur quòd sumitur viuere pro operatione vitali , & non pro esse:sicut sumitur cum dicitur viuere viuentibus est esse.

¶Ad diffinitionem fidei. Fides est substantia:ac per hoc primum dicitur , quòd fides habent rationem primi sustentátis inter virtutes pertinẽtes.ad fideles:& ideo dicitur substãtia. Cũ quo stat, quòd ipsius fidei sacramẽtum prius sit ipso ordine generationis.

¶Ad autoritatem allatam ex tertio sent. S. Thomæ dicitur, quòd doctrina S.Thom.ibidem est malè intellecta,& est contra istos in proposito:nam ibidem appellatione infidelium non veniunt, nisi hi,qui nunquã actu fuerunt de Ecclesia,vt patet ex hoc quod dicit,id est respectu horum Christus non est caput nisi in potentia: secundum scilicet , quòd sunt vnibiles corpori. Constat namque quòd respectu baptizatorú hæreticorũ Christus est caput aliter, quàm in potentia:quia est actu caput eorum secundũ sacramenta fidei:non ergo appellatione infidelium ibi veniunt hæretici.

¶Appellatione quoque fidelium peccatorum ibi veniunt hæretici,qui per fidei sacramentũ in vno numero obiecto, fidei vnionẽ illam(quam vnionem simpliciter autor nominat:)retinent vtcunque velint nolint.Et hoc insinuatur ex hoc quod dicit,quòd velut membra arida possunt non in se,sed aliis sacramenta ministrando & docendo:hæc enim omnia per hæreticos non inquantú tales, sed inquantum aliquid ipsius capitis participant.Christus facit.

¶Ad diffinitionem Ecclesiæ dicitur, quòd quia hæreticus ex ipso est infidelis:ideo simpliciter est infidelis & extra Ecclesiam. Cùm hoc tamen stat, quòd secundum quid sit in ecclesia ad tempus vt abiiciendus.sic enim manet Papa hæreticus.

¶Autoritates omnes testamẽti noui & veteris prohibentes communionem cum hæreticis,nõ probant quòd sit depositus ipso facto,sed deponendus, vt non cõmunicemus cum eo.sic enim sufficienter satisfit præcepto huiusmodi. Si enim ipso facto vitãdus præciperetur à Deo hæreticus,non dixisset Apostolus ad Titũ. 3. cap. Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita. Amissio clauium apud hæreticos intelligitur quatenus hæretici sunt,& quo ad licitum vsum.

¶Honoris & potestatis iurisdictionalis perditio ipso facto intelligitur quãtum est ex eorum parte,& iuris dispositione in his, qui subsunt iuri humano , & sunt in Ecclesiæ foro hæretici.sic enim interpretanda sunt Sanct.Thomæ,& aliorum in cõmuni loquentium dicta.Tales enim soli sunt excommunicati, & consequenter priuati ipso facto, saltem per suspensionem potestatis iurisdictionis.si est crimen occultum,& declarandi priuati. Papa autem ex diuini & humani iuris dispositione:& hæresis propriè exactione, est priuandus humano iudicio,à quo comiũctus est papatus huic personæ,vt dictum est. Officium quoque pastorale ab hæreticis, inquantum hęretici sunt,August.adimit ipso facto:quia impossibile est , vt hæreticus,inquantum hæretici officium exercet, paſcat oues Christi. Possibile tamen est,vt ille, qui est hæreticus,in seipso sit hæreticus,& oues Christi pascat:officium Petri non hæretici exercens. Sed quia periculosum hoc est valde,ideo abiicien dus est ab officio pascendi oues Christi.

¶Illud demum, quod ex glossa decreti affertur,quòd Papa cadẽs in hæresim damnatam,incidit in excommunicationẽ, falsum est. nam, cum omnis excommunicatio,quæ est ecclesiastica censura: (de hac enim loquimur) sit a iure positiuo.& ius positiuum non habeat vim coactiuam in foro ecclesiastico supra Papam , & excommunicatio coactionẽ importet in foro ecclesiastico:oportet dicere,quòd Papa in nullam incidere censuram potest. Et vsque adeò docent hoc doctores,vt dicat Sanctus Thomas,in 4.senten. distin.19.quæst.2.artic.3.ad tertium, quòd Papa non potest committere alicui,quòd excommunicet ipsum.Et in eadem sententia sunt Albertus Mag.& S.Bonauent.vt dominus Ioan.de Tur.Cre. de istis refert. Vnde audiendi non sunt illi, qui omnia hæreticorum iura ad Papam hæreticum extendunt:dum Papa enim est,soli depositioni subiicitur:depositus autem subiicitur iuri sicut alij.

¶Ad probationem autem(scilicet quòd si Papa fiat hæreticus,est minor quolibet catholico sumptam ex cap.audiuimus 24. quæst. 1.& S.Thom.)dicendum est,quòd cum hoc non possit intelligi de maioritate & minoritate meritorum seu charitatis : (quia extra propositum esset , & prælatus non solùm per iufidelitatem , sed quodcunque mortale crimen sit minor.sic omni existente in charitate) nec de minore & maiore secundú iurisdictionem de facto perditam(quia secundum illud prælatus cadens in hęresim fit minor:secundum quòd quilibet catholicus est maior,) cùm ista sint correlatiua. sed quilibet catholicus nõ est maior secundum iurisdictionem:non enim ex hoc quòd papa vel prælatus meus,sit hæreticus,ergo vnus catholicus qui nihil habeã iurisdictionis,iurisdictionem acquiro super eum, aut alios, oportet sanè verba hæc intelligere & exponere tantò diligentius,quantò super his verbis sancti Thomæ magna fabrica erigitur , & dicitur quòd Papa est depositus ipso facto:dicendum est igitur aliter.

¶Ad cuius euidentiam scito primò , quòd cùm maior & minor sint correlatiua,cõsequens est,quòd oportet proportionaliter minorem maiori referre , vt & in quo prælatus sit minor , subditus quilibet catholicus fiat maior.

¶Scito secundò, quòd cum sermo sit intelligendus secundum subiectam materiam,& ibidem sit sermo de correctione prælatorum à subditis , manifestè sit comparatio inter prælatum & subditum , non quo ad personas puras . sed considerato prælationis officio. Potest igitur tripliciter dictum hoc verificari primò , vt intelligatur de maiore & minore simpliciter , & est sensus, quòd prælatus si labitur in infidelitatem sit minor simpliciter & absolutè , & quilibet subditus fidelis maior simpliciter & absolutè. Et hoc est verum:quia quilibet catholicus , absolutè , & sine limitatione aliqua loquendo , est in Ecclesia Dei maior infideli, cum quo tamen stat,quòd prælatus donec deponatur aut declaretur,sit maior secundum quid,scilicet secundum potestatem iurisdictionis iam propè mortem.Secundò (& sequitur ex hoc iam dicto)potest intelligi,quòd etiam quo ad potestatem iurisdictionis prælatus infidelis est minor,& subditus fidelis maior,quãtum est ex se , quia infidelis quantum est ex se , extra membra Christi est:ac per hoc quantum ex ipso pendet , inhabilis ad potestatem iurisdictionis spiritualis.fidelis autem quilibet ex ipsa spõtanea fide dispositus,est habilis ad potestatem spiritualis iurisdictionis in Ecclesia Christi. Et sic prelatus ob infidelitatem fit minor secundum potestatem iurisdictionis, quantum est ex se , & catholicus subditus maior.Tertiò , (& sequitur ex dicta expositione) potest intelligi de maiore & minore in officio defendendi fidem , ex eo nãque quòd prælatus à fide deuiat, & subditus permanet in fide minor fit ille in officio executiue defendendi fidẽ, & subditus fidelis econtra maior fit in officio fidei defendendæ.Et hoc totum simul iunctum satisfacit literæ decreti & intentioni S. Thom. & concordat cum dictis suis alibi. Accusandum denique esse & iudicandum Petrum Papam hæreticum,nihil aliud concludit , nisi quòd iudicem habet superiorem , non Papa (vt isti putant) sed coniun

coniunctione papatus & Petri in casu hæresis : & concederitur Concilium esse iudicem in tali casu.Et per hoc patet solutio allatorum etiam in cap.18.pro quanto cõtra determinationem præsentem militant.

¶Vnum tantum superest declarandum , an scilicet sola hæresis sufficiat,an exigatur etiam incorrigibilitas, seu perseuerantia obstinata in hæresi ad hoc,vt deponatur Papa , quòd sequens capitu.declarabit.

CAPVT XXIII.

¶Quomodo cum Papa in hæresim lapso parato corrigi, agendum sit.

AD ABSOLVENDVM demum totam hanc difficultatem de potestate cõcilij ad depositionem papæ in casu hæresis scire conuenit quòd duæ sunt hic extremæ opiniones. Altera quòd papa propter crimen hæresis etiam confessum non potest deponi.Fundatur hæc opinio primò super facto Marcellini, & responsione Episcoporum,vt patet in vigesimasecunda distinctione, capitul.nunc autem & sunt verba Nicolai papæ. Cùm enim idololatriæ crimen incurrisset papa , congregatum Concilium videns eum compunctum corde, dixit , Tu teipsum iudica , prima sedes non iudicabitur à quoquc,& sic nó depositus martyr effectus est postmodum.Secundò super glossa in dicto capit. & in capi.si papa distinctio.40.& multis doctoribus. Tertiò super ratione: quia cùm hæreticus nomẽ sit vitij, & Papa hæreticus sit deponendus, tanditi deponẽdus venit quandiu hæreticus seu à fide deuius est: ac per hoc si pœnitet eum sui delicti, non est amplius hæreticus, aut à fide deuius,& cõsequenter nõ subiacet amplius pœnæ depositionis. Et firmatur hæc ratio superdictis Gratiani in Decretis trigesimasexta quæstione prima , de matrimonio inter raptorem & raptam , vt patet ibi in capitul. nullus. Quartò, super autoritate Apostoli ad Titum tertio , hæreticum hominem post vnam & secundam correctionem deuita.Si enim deuitatio non sequitur crimen hæresis,sed secundam correctionem, à fortiori nec depositio.

¶Altera opinio est,quòd Papa propter crimen hæresis potest deponi.Et hæc fundatur super hoc, quòd reus est & obnoxius pœnæ criminis quicunque crimen illud admisit, etiam si non perseueret in illo,vt patet inductiuè. Qui enim semel homicidiũ commisit,reus est pœnæ homicidij:& simile est de adulterio,simonia, furto,blasphemia, periurio:& sic de aliis, sed papa propter hæresis crimen pœnæ depositionis reus est, vt communiter doctores ex cap.si Papa.40.distinct.moti dicunt. Non ergo exigitur perseuerantia in hæresi,sed sicut si pro adulterio deponendus foret,sufficeret ipsum adulterium commisisse:ita quia pro deuiatione à fide deponendus dicitur.sufficit quòd hæresim incurrerit. Et confirmatur,quia alij prælati puta Episcopi ex hoc solo,quòd damnatam incurrunt hæresim , in foro Ecclesiæ sunt ipso facto excommunicati,& possunt declarari priuati,cõstito de crimine. Et confirmatur iterum,quia si Papa paratus corrigi non potest deponi, cùm centies in veritate possit relabi & resurgere : sequeretur quòd centies relapsus, paratus tamen corrigi, non posset deponi. quod est fatuum.

¶LICET Autem hæ duæ opiniones contrariæ videantur,ad medium tamen expositæ discordes nõ inueniuntur. Vnde media rationabilisque sententia est,quòd Papa hæreticus post duas monitiones deponendus est,ipso Paulo apostolo hoc diffiniente ad Titum 3. Hæreticum hominem post vnam & secũdam correctionem deuita.Et rationem quare non amplius sustinendus est assignans,subdit.Sciens,quia subuersus est.qui eiusmodi est.Vbi glo. interlinearis in verbo.Subuersus,exponit, Perditus, & in verbo, eiusmodi exponit,Incorrigibilis.Et est intentio literæ, quòd quia iudicium humanum datur secundú id,quod vt in pluribus inuenitur & secundum communẽ cursum.qui ab ea,quam verã sponte professus est.fide declinat primò , & post vnam correctionem secundò,& post secundam correctionem.tertiò,abiiciendus tanquam incorrigibilis cẽsetur.idcirco Papa hæreticus post primam & secundam monitionem delinquens in fide, deuitandus est depositione.Non enim possunt fideles euitare Papam manentẽ cum ex eo post Dominum Iesum omnium salus dependeat: vt dicitur 40.dist.si Papa.Quia ergo Apostolus hæreticũ hominẽ post duas correctiones delinquentem in fide,non sustinẽdum, sed deuitandum præcepit:cõsequens est primò,quòd quantumcunque Papa hæreticus post duas correctiones relapsus,paratus sit corrigi, nõ solùm potest,sed debet deponi.Et meritò,ne in infinitũ protrahatur humanum iudicium.sed limite aliquo terminetur.Rationabilis autem terminus est statutus trinus error cum trina monitione prima.in professione fidei,& duabus post deuiationem subiũctis. ita,quòd tertius error tres monitiones contempsit. sicut hæretici relapsi post professionem,excommunicationem & adiurationem, non ampliùs admittuntur ab Ecclesia. Consequens secundò est, quòd ante correctiones non est deponendus Papa hæreticus,qui propter hæresim nõ est excommunicatus,sed excommunicandus depositione.Et propterea in eo ad literam seruandum est præceptum Apostoli de publica correctione : quòd in aliis inferioribus propter adiunctam excommunicationem latæ sententiæ quam tulit Ecclesia contra hæreticos, non seruatur. Alij enim,quia excommunicati sunt post,ab Ecclesia statim euitantur.Papa autem, quia excommunicatus non est,sicut nec excõmunicati erant homines hæretici tempore Pauli Apostoli,sed excõmunicandi. post duas correctiones deuitandus est.Duplex enim correctio à Paulo concessa nõ abstulit potestatem ab humano iure, rigorosius procedendi contra hæreticos subiectos humano iuri, sicut cõcedendo ius diuinum matrimonium cum sorore consobrina, non ademit potestatem Ecclesiæ inhibendi tale coniugiũ,sed ostẽdit quid secluso humano iure seruandũ est.Propter quod, quia Papa vt patebit,solo diuino iure iudicãdus,deponẽdúsque venit, quia illi solo subiectus est , ideo in eo solo apostolica regula seruãda remãsit, cæteris propter hæresim ab Ecclesia excommunicatis. Nec obstat dictis, si dicatur q̃ hæretici etiam tempore Pauli erãt excommunicati ab ipso,ad Gal.1.Cùm enim sententia illa se extendat ad superiores,scilicet Angelos de cœlo,& cõstet quòd nullus superiorem,sub quacunque conditione excõmunicare potest: cõsequens est,quòd non fuit excommunicatio sed denuntiatio,quòd à Deo anathema fieret quicunque etiã Angelus de cœlo, si contra Euangelium Christi prædicaret. Et hoc est denunciare separatum esse à Deo, & dignum excommunicatione Ecclesiæ quo ad homines. Et confirmatur ex San. Tho. ibidem dicente , quòd sententia illa ab Apostolo data est autoritate euangelicæ doctrinæ promulgata Ioan.10.ca.Sermo quem sum locutus,ille iudicabit eum in nouissimo die.Cõstat namque quòd excõmunicandos ab Ecclesia non excõmunicatos ab eadẽ cõstituit sermo diuinus cõtradicẽs sibi.

¶AD RATIONES igitur primæ opinionis,vnico verbo dicitur,quòd Papa post secundã correctionem deuius à fide,non admittitur vt paratus corrigi apud humanum iudicium,sed tanquam incorrigibilis hereticus censetur. Quanquam apud Deum semper possit corrigi,& fortè in veritate fit correctus.

¶Ad rationes autem alterius opinionis dicitur,quòd vbi est speciale ius,non oportet ex communi procedere iure. In hac autem causa est speciale ius apostoli,& satis rationi consonũ,& stylo Ecclesiæ in excommunicandis personis , præsertim in persona tam excellentis dignitatis. De aliis autem Episcopis iam reddita est ratio dissimilitudinis,quia , scilicet non sunt in illo statu , in quo erant tempore Apostoli propter superueniẽtem Ecclesiæ excommunicationem,qua hęreti sunt statim vitandi, & propterea possunt declarari priuati:propter tamen dignitatem eorum,& fragilitatem humanam vnica correctio declarationem si præcederet, misericordia æquitatis esset. Faciunt ad prædicta quę scripsit diuus Thomas in Secunda secundæ , quæst. 11. arti. 3.& quarto de receptione hæreticorum ab Ecclesia.

CAP. XXIIII.

¶Opinio quod papa propter incorrigibilitatem in quocunque notorio crimine scandalizante Ecclesiam subiiciatur Concilij potestati:ita quod possit ab eo deponi.

EXPEDITA relatione Papæ in casu hęresis ad Cõcilium,oportet in aliis extra hæresim casibus decernere , si papa subest potestati depositiuæ Concilij in alio casu,quam in casu hæresis.Et nunc quidem verè casus,qui peccata sunt, tractandi sunt.postmodũ de euentuum casibus sermo erit. Est igitur nonnullorum opinio, quòd Papa extra casum hæresis deponi à generali Cõcilio potest. Probatúrque hoc ex septẽ capitibus. Primò,ex ratione criminis papa potest deponi pro hęresis crimine:ergo, & pro aliquo alio. Probatur sequela.tum primo,quia aut hoc est singulare in hæresi ratione grauitatis:& hoc non,quia odium Dei est grauius peccatum hæresis:vt patet in Secunda secundę San.Tho.quæst.3.articulo secundo.Aut ratione damni Ecclesiæ:& hoc non, quia plus nocet Ecclesiæ Papa omnia beneficia vendens, prauos extollens, bonos deprimens, tyrannidem exercens,vitiorum dux.blasphemiæ,auaritiæ , &c.notoriè plenus,quam si pertinaciter sentiens, quòd Spiritussanctus nõ procedat à filio,rectè aliàs viuat, & hãc hęresim solus teneat.Tum secundò , quia in sacra Scriptura non inuenitur specifice expressum , quòd papa possit deponi magis pro hęresi, quam alio crimine : relictum est ergo interpretationi doctorũ,& canonum.Et sicut Bonifacius Papa & martyr expressit casum hęresis.distinctione 40. si papa:ita potest casus incorrigibilis notorij & scandalizantis Ecclesiã criminis,excipi : vt glos. ibidem sentit. Tum tertiò,quia qui potest in maius,potest in minus:vt dicitur in cap.ex parte.extra de decimis. sed Conciliũ potest iudicare papam de maiori crimine,puta hæresis:ergo de minore.scilicet simonia notoria,&c.

¶Secundò.ex parte abusus potestatis.constat namque.quòd gladius de manu furiosi potest , & debet auferri : inuasor , & occi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cisor corporum detineri, & pertinax in proposito in custodiam poni, quanto magis sæuiens in perditionem animarum Papa gladio papalis potestatis abutens, illo priuandus est tanquam phreneticus & ebrius, suarum passionum commotione actus. Cogit enim alios malefacere suo exemplo, & Apostolus testatur ad Gal. 2. dicens ad Petrum, Cogis Gentes iudaizare: glo. conuersationis exemplo. Et confirmatur, quia si Papa vellet mulierem opprimere, vel occidere, posset & repelli & percuti & occidi, cum moderamine inculpatæ tutelæ: à fortiori si opprimit Ecclesiam, si occidit animas, resistendum primò: & si opus est occidendus deposition est. Et confirmatur hoc ex ratione finis potestatis acceptæ: quia scilicet ad ædificationem est, & non in destructionem.

¶ Tertiò, ex parte obligationis ipsius Papæ. tenetur enim papa ad purgationem sui cum infamis est de crimine scandaloso. vt patet de Damaso accusato de adulterio: teste Hiero. de viris illust. & de Sixto, Leone & Symacho 2. quæstio. 7. Et probatur ratione, quia tenetur pascere oues suas: & constat quòd scãdalum depascit oues. Purgationi autẽ subiectus si deficit, iudicandus est. igitur papa potest ab Ecclesia de alio crimine, quam de hæresi iudicari. Et confirmatur autoritate Gregorii in capit. si quis. secunda questione septima, dicentis, Si quis super hoc nos redarguere voluerit, vel extra autoritatem facere nos contenderit, veniat ad sedem apostolicam, vt ibi ante confessionem beati Petri mecum iustè discepter, quatenus vnus ibi ex nobis suscipiat sententiam suam. Nec hoc inquit Gerson, ex humilitate, sed ex debito Gregorius fecit.

¶ Quartò, ex parte Ecclesiæ: quia sicut papa spõsus potest dare libellum repudij Ecclesiæ suæ sponsæ, renuntiando papatui: ita econuerso. cùm nõ debeant quo ad hoc impari iure censeri: & potior adducitur ratio pro ipsa contra sponsum: vel quia prostituere eam quærit quantum in se est, vel tyrannide sæua laniando eam, vel placitando, bona sua dissipando, vel quia abuti conatur ea in perniciem filiorum. Et confirmatur hoc: quia ad communitatem totã spectant principis correctio, vel destitutio, apud Aristotelem in 7. Politic. si inemendabilis perseueret. Et hæc potestas inauferibilis vel inabdicabilis est à communitate libera: quantò magis hoc habebit Ecclesia?

¶ Quintò, ex parte diuinæ prouidentiæ. Cùm enim Dei perfecta sint opera, & Ecclesia opus ipsius immediatè sit (multò magis quàm synagoga, cui tamen dicit, Quid vltra tibi debui facere, & non feci? Esa. 5.) oportet Ecclesiæ regimini, & corpori perfectè prouisum esse. Constat autem, quòd perfectum non est corpus, quod nõ potest putrida à se membra abiicere, vel sanare. sed cum totius damno euidenter emergente oportet sustinere. Et similiter non est perfectè dispositum regimen, quod nõn potest commune bonum & necessarium conseruare, abiiciẽdo manifestè & notoriè commune bonum vsurpantes, diripientes, &c. Hæc enim omnia papa notoriè scandalizans, simonia, luxuria, blasphemiis, tyrannide, promotione indignorum, &c. manifestè facit contra bonum charitatis commune Ecclesiæ militantis, & triumphantis bonum.

¶ Sextò, ex parte decretorum & gestorum Cõcilii Constantien. & Basilien. In Concilio nanque Constantien. depositus fuit Ioan. 23. quem ipsi tenebãt vt verum Papam. & Benedictus 13. de consensu suæ obedientiæ. In consilio quoque Basilien. depositus fuit Eugenius 4. & creatus Fœlix, Stephanus, Christophorus, Benedictus: Grego. 6. Ioan. 12. Et confirmatur locus iste autoritate multorum doctorum sentientium idem quod Concilia ista: vt patet de gloss. in cap. si Papa. distinct. 40. & sequacibus.

¶ Septimò, ex parte naturæ iudicij humani. scilicet secundum allegata & probata. vel præsumpta iudicãtis. Quo fit ratione præsumptæ hæresis Papa non hæreticus propter cõtumaciam: iuxta cap. cùm contumacia. de hæret. lib. 6. Vel per mansionẽ in excommunicatione per annum deficiente purgatione, iuxta ca. excommunicamus. extra de hæret. Vel dum timore mortis actus hæreticales exterius tantùm fecit: vt de Marcellino dicitur vel simili timore verba hæreticalia absque intentione protulit: vel si per falsos testes conuincitur hæreticus relapsus: vel dum suam excusationem in causa fidei probare non potuit. Ex his & similibus creditur Papam in casibus pluribus incorrigibilibus subesse iudicio Concilij generalis, sic vt possit ab ipso deponi.

CAPVT XXV.

¶ Diffusio & determinatio, ad quam legem spectet determinare casus, in quibus iudicio Concilij subest Papa.

DICTAE AVTEM Opinioni communis sententia doctorum Theologorum & Canonistarũ antiquorum obuiat, tenens, quòd si sit catholicus Papa nõ iudicatur à quocunque iudice in terris, iuxtà capitul. si Papa, quadragesima. dictinct. cap. oues. secunda quæstione septima.

Et quoniam hinc inde multum disputatur, oportet primò videre in quo consistit hæc difficultas, vnde scilicet quæstionis veritas pendet: quo ignorato veritas huius latet, & quò cognito veritas liquet. Nisi enim hoc sciatur, contingit quidem aliquem verum assequi, sed nescire se verum assecutum.

¶ Sciendũ est igitur, quòd tota difficultas pendet ex hoc. An iure diuino vel humano Papa in casu criminis, quodcunque sit illud, deponendus sit potestate Ecclesiæ, seu Concilij. Si enim lex diuina exigitur ad faciendam exceptionem hanc. scilicet quòd in casu criminis hæresis possit ab Ecclesia deponi. lex quoque diuina exigitur. statuens quòd propter tale crimen. puta notorium, scandalizãs & pertinax deponi possit. Et si solùm ius humanum sufficit ad statuendum, quòd Papa in casu hæresis est deponendus. solùm quoque ius humanum sat est ad statuendum, quòd Papa propter notorium crimen deponatur.

¶ Dicentes, quòd ius diuinum exigitur. fundãt se super hoc, quòd licet Petrus potestate ministeriali Ecclesiæ sit iunctus papatui. factus iam Papa diuina lege est supra Ecclesiam & Concilium: ac per hoc nulla inferiori lege potest subiici, (nec simpliciter in casu) Cõcilio. aut Ecclesiæ. sed sola diuina lege. Et quia lex diuina in solo casu hæresis subdidit illũ potestati Ecclesiæ ministeriali, vel vt aliis placet autoritatinæ: ideo in solo hoc casu iudicari deponique potest. Quod enim casus hæresis inueniatur excepti in lege diuina, patet ex multis inductis textibus sacræ Scripturæ expressè separationem ab hæretico quocunque indicentibus. Quòd autem solus sit exceptus, patet ex sententia Saluatoris. Matt. 23. Super cathedram Moysi sederũt Scribæ & Pharisæi: omnia ergo quæcunque dixerint facite. secundum autem opera eorum nolite facere. vbi Dominus apertè statuit subditos debere audire Prælatos malæ vitæ, & bonæ doctrinæ. Constat autem quòd doctrina ad fidẽ spectat: vita autem & opera ad malos mores aliorum criminum. secundum igitur sententiam Domini, audiendi sunt fideles prælati, quamuis mali. Confirmatur quoque eadem sententia à Petro Apostolo in prima Epistola 2. ca. Obedite præpositis vestris, non tantùm bonis & modestis, sed etiam discolis.

¶ Dicentes autem quòd ius diuinũ nõ exigitur. sed Deus reliquit hoc in manu cõsilij humani sicut & multa alia fundat se super hoc quòd opus purè humanum. secundum se nec bonũ nec malum moraliter subiacet plenariè legi humanæ: coniunctio autem inter Petrum & papatum est opus purè humanum quandoque bonum, quandoque malum. ergo subiacet plenariè legi humanæ: ac per hoc lex humana disponere potest de illa coniunctione, quòd quando est bona perseueret, quando mala. dissoluatur. Dixi. Opus purè humanum ad differentiam operationum sacramentalium quæ non sunt pure humanæ. In coniunctione autem Petri cum papatu sola humana actio interuenit. coniungens electionis actu vtrunque. supponendo materiam formæ: vt patet ex hoc, quòd si cessat à papatu (vt Celestinus fecit) nihil diuini operis in se restat. sicut restat in Episcopo renuntiãte, & in sacerdote degradato potestas ordinis à Deo data. sine pœnitentia nanque sunt dona Dei. vt dicitur ad Roma. 11. Dixi. Secundum se nec bonum nec malum moraliter ad differentiam actuum secundum se bonorum. (vt credere, amaréque Deum &c.) & secundum se malorum: vt blasphemia Dei, mendacium & similia. hæc enim naturali diuinóque iure regulantur. Coniunctio autem Petri cum papatu, quandoque bona est vt patet in ror sanctis Romanis põtificibus: & quãdoque mala. vt patet in multis eisdẽ sceleratis quos vtinam nescire licuisset. Et confirmatur: quia potestas ministerialis existens in Ecclesia ad coniunctionem Petri & papatus. regulatur humana lege. vt patet de actu electionis Papæ. qui irritus & nullus ab humana lege si non seruatur. redditur. Vnde sicut Bonifacius papa & martyr promulgauit quod in casu hæresis potest papa iudicari & deponi põr alia lege humana promulgari. quòd pro simonia in beneficio posset deponi, & sic de aliis maximis excessibus. obseruata consonantia legis humanæ ad naturalẽ & diuinam. Et etiam sine noua lege (quia in defectu manifesto humanæ legis locum habent gnome &) *nuuda* posset papa ex notorio excessu scandaloso & incorrigibili deponi sicut pro hæresi.

¶ SI QVIS autem diligentius perspiciat, videbit, quòd diuina lege opus est statuente casus depositionis papæ. nec vlla lege humana potest, aut potuit hoc fieri. Quod probatur ex ratione humanæ legis breuissimè & clarissimè sic. Omnis lex ecclesiastica potest tolli & mutari à papa. ergo nulla lege humana potest contra papam inuitum procedi. Antecedens constat ex eo quòd est Dominus iuris positiui. Consequentia est euidens: quia ex quo potest tollere legem & non vult subire ipsam, tollet eam: & sic nihil contra eum fiet.

¶ Et licet hæc ratio sufficiat: quia Papa diuina autoritate hoc potest, & nulla deuolutione, interceptione, inchoatione, appellatione, suspensione, aut quouis alio termino potestas sua munitur, aut impeditur in his quæ sunt positiui iuris, attamen ex pro

ex propriis rationibus potestatis ecclesiasticæ concurrentis ad propositũ. idem ostenditur. Quadruplex nanque potestas hic nominatur. Primò potestas papalis, de qua cum par in parem non habeat imperium, non oportet solicitari. Secundò, potestas Ecclesiæ seu Concilij vniuersalis, supra Papam simpliciter & absolutè. Et hæc nihil est. sed chimera: vnde nullum effectum in mille quingentis annis in Ecclesia Dei habuit: omnia enim iura positiua subiecta sunt, & fuerunt semper Papæ, velit nolit Concilium testante hoc vniuersalis Ecclesiæ per orbem diffusæ obseruantia. Tertiò, potestas autoritatiua Concilij supra Papam in casu criminis, puta hæresis. Et hæc potestas licet minus rationabiliter poni videatur. Veritatem in attestatur propositoquia ponentes eam in solo casu, à diuina lege statuto dicunt eam posse exire in actum. Quartò, est potestas ministerialis Ecclesiæ, quæ habet pro obiecto coniunctionem personæ cum papatu. Et hæc etiam attestatur proposito: quia cum ipsa non se directè extendat supra coniunctionẽ Petri & Papatus in facto esse sed in fieri (quia nihil potest supra coniunctum scilicet Petrum Papam, vtpote superiorem iam nominatum, ac per hoc ministerialiter constitutum:) consequens est. quòd ad ipsam non spectat determinare dispositiones coniunctis, scilicet Petri Papæ disponentes ad dissolutionem coniunctionis: nam dispositiones tales adueniunt coniuncto iam facto, ad quod non se extendit potestas ista. Et propterea nisi diuino, aut naturali iure dispositio Petri Papæ ad dissolutionem determinata sit, potestas ista non potest exire in actum dissoluendi, vtpote non habens partem dispositum, nec potens per seipsam, illud disponere determinando, quæ est dispositio subiiciens subiectum, scilicet Petrum Papam tali potestati. Et ex hac conclusione, scilicet quòd lex diuina exigitur statuens casum depositionis Papæ, patet quàm ignoranter procedant quotquot ex vi canonici iuris proceduntad ostendendum, quòd Papa ex crimine notorio scãdaloso, & incorrigibili deponi potest, vt glossa super canone, si Papa. distinctione, quadragesima. & super canone Agathius & vigesimaquarta quæstio. prima, nesciens quid dicat, erruit cum tota multitudine sequacium. Oportet nanque ex iure diuino casus inuenire subiectionis Papæ ad Concilium, ex quo iure diuino ipse absolutè est supra Concilium. & vniuersam Ecclesiæ communitatem. Et hic iacet Lepus: non est hac illacque amplius vagandum. Vnde ipsamet glossa veritate inducta, dicit quòd Papa non potest statuere, quòd non possit iudicari de hæresi: hoc enim ideo verum est. quia diuino non humano iure iudicium hoc in casu hæresis statutum est: nam iuris humani Papa est Dominus.

¶ RATIO Autem in oppositum allata non cõcludit oppositum: quoniam opus humanũ indifferens subiici humanæ legi, potest intelligi dupliciter. primò quo ad modum fiendi: & sic est verum. Secundò, quo ad ipsum fieri secundum suam substantiam. Et sic est falsa: vt patet de abscissione ligni vel ferri, præcidi siquidem potest bene & male moraliter, & lege humana determinari potest. quando bene & quãdo male. sed non spectat ad humanam legem, si potest vel non potest præcidi, sed ad naturalem potestatem præcisoris. & dispositionẽ subiecti cædendi. Vnde in propositum humanæ legi subiicitur modus actionis, quo coniunctio Petri & papatus fit, aut dissoluitur. sed si potestas ista potest exire in actũ ex altiori pendet principio. Nam nõ potest exire in actum coniunctionis nisi vacante sede: & tunc in subiectum dispositum, scilicet Christianum voluntarium. Depositionis verò nisi dispositio subiecto, aut per recessum à Christianitate, aut per recessum à voluntario, vt patet de Papa hæretico vel renuntiante. Propter quod non potest lex humana statuere. quòd coniunctio papatus & Petri, quando est mala propter alia crimina ab hæresi, dissoluatur: non potest, dico efficaciter statuere coactiuè: quia Papa criminosus posset illam legem tollere: cùm par in parem non habeat imperium.

CAPVT XXVI.

¶ Quot casus criminum sint diuina lege statuti. Et positis Concilium Papam deponere.

VIA igitur ad solam diuinam legem spectat determinare casus depositionis Papæ, in ipsa, & ex ipsa scrutari oportet, quot sint casus depositionis Papæ. Et vt probabitur, solus casus hæresis est à lege diuina, in quo Papa potest deponi ab Ecclesia, siue autoritatiua, siue ministeriali potestate non curando in proposito.

¶ Probatur hoc tripliciter, scilicet ratione ex principiis theologicis certis & autoritate sacrorum doctorum, & diffinitione sacræ scripturæ. Ratio est ista, Constat, quòd secluso Papa, in Ecclesia est potestas electiua Papæ, seu applicatiua papatus ad Petrum, quomodocunque vocetur, habet pro obiecto coniunctionẽ personæ, & papatus in fieri & in dissolui. vt patet de actu electiõis. quo Petrus fit papa. & de actu depositiõis quo Petrus papa hereticus in corrigibilis deponitur. Constat etiam, quòd ad hoc q̃ Petrus fiat Papa efficaciter, ita quòd fit Papa, & consequenter ad hoc quòd potestas illa Ecclesiæ exerceat actum constructiuum coniunctionis efficaciter inter Petrum & papatum, aliquæ dispositiones requiruntur in Petro de necessitate simpliciter, aliquã ad bene esse. Requisitæ de necessitate simpliciter sunt duæ, simpliciter esse voluntarium, & esse Christianum. nunquam enim aliquis quantumcunque electus, est papa, nisi consentiat: & similiter non est papa, nisi sit membrum Christi. Secunda dispositio exigitur de iure diuino: & quia ordo gratiæ presupponit ordinem naturæ, prima dispositio exigitur de iure naturæ. Requisitæ autem dispositiones ad bene esse, sunt boni mores, scientia ecclesiastica, charitas, experientia regiminis, & huiusmodi: sine his enim Petrus fi est electus & acceptat, est papa: quamuis inepte & malus. Constat etiam, quòd quia facilius est destruere quàm construere duabus simul requisitis necessariò conditionibus ad constructionem, quæcunque earum deficiat, solui potest coniunctio ista. Nanque si Petrus non vult amplius esse Papa, potest renuntiatione dissolui coniunctio ista: & dissoluitur dum acceptatur renuntiatio, vt patet de Celestino. Et rursus, si Petrus papa labitur in hæresim incorrigibiliter, potest deponi inuitus, ex quo desitit quantum est ex se esse membrum Christi: sicut in primo casu desiit esse voluntarius. Hæc omnia certa sunt, ex quibus necessariò sequitur, vt deficientibus in Petro conditionibus, quæ non sunt necessariæ simpliciter, sed ad bene esse, non propterea fit dispositus, vt possit dissolui coniunctio ista, vt possit attingi Petrus à potestate depositiua. Nam dispositiones illæ, quæ non requiruntur in subiecto ad hoc quòd vniatur efficaciter formæ, sed tam cum eis, quàm cum suis contrariis vniri potest formæ, & constituere compositum, non sunt tales vt earum contrariæ pertineant ad dissolutionem compositi. Quod est dicere, quòd si Petrus, sceleratissimus & criminosissimus, scandalosus, & incorrigibilis, Christianus tamen & consentiens, fit & est Papa, si eligatur oportet, quòd huiusmodi crimina superuenientia Petro iam papæ, aut perseuerantia, etsi reddant ipsum malum papam & non solùm malum hominem vt prius, non tamen reddunt ipsum deponibilem. Ex quo enim ad bene esse papæ requiritur bonitas, & non ad esse papam, consequens est quòd malitia ad malè esse papæ. & non ad nõ esse papæ spectet: ac per hoc sicut non spectat bonitas ad esse, quod est effectus electionis, ita malitia non spectat ad non esse, quod est effectus depositionis. Ex his patet ratio, & potest formari breuiter sic, Sola contraria conditionibus necessariò requisitis ad esse papæ reddunt papam deponibilem: sed inter crimina infidelitas contrariatur condicionibus necessariò requisitis ad esse papæ: ergo sola infidelitas inter crimina reddit papam deponibilem. prima propositio patet ex hoc. quòd depositio est nõ esse Papæ, & vnumquodque in suo esse perseuerat, si contrarium non superuenit. Nunquam enim homo desineret esse, si non superueniret aliquod contrarium illi esse. & simile est in aliis. Secunda autem propositio probata est: quia cætera vitia contrariantur conditionibus requisitis ad bene esse papæ. Hanc rationem vellem in statera poni. & non friuolas & apparentes, per accidentia vagantes. Hæc de primo.

¶ AVTORITATES Sanctorum sunt in primis Anacleti papæ & martyris: & habetur septuagesimanona distinctione canone. electionem. Si nanque papa posset propter crimina deponi, sicut alij Episcopi. frustra dixisset, quòd electionem summorum Pontificum sibi Dominus reseruauit. Deinde Bonifacij papæ & martyris. & habetur quadragesima distinctio. capit. si papa. Nisi, inquit, à fide deuiauerit papa, redarguere eius culpas mortalium nullus præsumit. Vbi solùm infidelitatis crimen subiicit iudicio à quo papa potest iudicari quemcunque constat esse vniuersalem Ecclesiam, seu Concilium generale: ab eodem enim excipit, à quo negat redarguendum id fore. Sanctus quoque Eusebius papa, (& habetur secunda quæstio. septima. in cap. oues) dicit, Oues papa, (& habetur secunda quæstio. septima. in cap. oues) dicit, Oues quę suo Pastori commisse sunt, eum nec reprehendere nisi à fide exorbitauerit, nec vllatenus accusare possunt. Sanctus Anterius papa & martyr, (& habetur nona quæstione terria. in ca. farius papa & martyr, (& habetur nona quæstione terria, in ca. facta) inquit, Facta subditorum iudicantur à nobis: nostra verò iudicantur à Domino. Et quòd loquatur de factis peccatorum, patet ex eo quod subdit, Deteriores sunt (qui viram, moréque bonorum corrumpunt, his qui substantiam aliorum prædaque diripiunt. Sanctus Beda (& habetur nona quæstione terria, canon. Episcopo) tractans de iudicio peccatorum, ait, Sola enim Romana Ecclesia sua autoritate valet iudicare de omnibus: de ea verò nulli iudicare permittitur. Sanctus Bernardus Innocentio secundo scribens, inquit, Quis faciet mihi iustitiam de vobis: si haberem iudicem, ad quem vos trahere possem, iam nunc ostenderem vobis. vt parturiens loquor quid mihi imminet. extat quidem tribunal Christi, sed absit vt ad illud appellem vos. Sanctus Thomas in 4. sentent. distinctio. decimanona quæstio. secunda. articulo 2. quæst. 3. ad secundum, dicit. Quamuis Prelati sint corripiendi à subditis, non tamẽ est pœna infligẽda, sed recurrendum est ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

est ad superiorem denuntiando, vel si non habet superiorem ad Deum, vt eum emendet, aut de medio tollat. Et ibidem ad primum excepérat crimen infidelitatis, cùm dicit, Prælatus minor fierer si in infidelitatem laberetur,& subditus fidelis maior.

¶Et licet hæ autoritates deberent sufficere ad promulgationem diuini iuris (quia tot sanctorũ sunt, & Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines vt dicitur, secundæ Petri.1.capit.)ad maiorem tamen firmitatem debilium adsunt Symachus Papa in ca.aliorum 9.quæst.3.dicens,Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminare: sed sedis istius præsulé suo fine quæstione reseruauit arbitrio. Et quòd loquatur de causis peccatorum,patet ex eo quod subdit, dicens, Voluit beati Petri Apostoli successores cœlo tantùm debere innocentiam & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam habere conscientiam. Et excludens obiectionem subdit.Nolite æstimare eas animas inquisitionis non habere formidinem,quas Deus præ cæteris suo reseruauit examini,&c.Innocen.3.in sermone consecrationis Papæ dicit, In tatum mihi fides est necessaria: vt cum de cæteris peccatis Deum iudicem habeam, propter solum peccatum quod in fide cõmittitur, possem ab Ecclesia iudicari.Bonifacius quoque 8.in extrauagãti,vnam sanctam,dicit,Si deuiat suprema potestas, à solo Deo iudicatur: vt superius allegatum est. Albertus mag. Perrus de Pal. Herueus Vlricus Aug.de Ancha. & alij quos refert domin. Ioan. de Tur. Cremat. in lib. de Ecclesia, hanc viam secuti sunt quibus magis credendum est,quàm canonistis, multis: ad quos non spectat,nisi secundariò de iuris diuini rebus tractare, sicut de vsura, sacramentis Ecclesiæ,hæresibus,& huiusmodi. Hæc de secundo.

¶DIVINA scriptura solùm casum hæresis apertè excipit, dum, (vt supra allatum est,) hæreticos separandos ab Ecclesia instituit, & sanè doctrinæ Prælatos, malorum autem morum tolerandos constituit. Hoc enim nihil aliud est, quàm dicere,Pro sola hæresis crimine deponendum instituimus quantũ est ex diuina lege,prælatũ:ac per hoc iuri humano reliquas depositionis causas dimittimus, quo ad subditos iuri humano, de non subditis enim nullus statuit. Et de haretici quidem separatione extant textus Pauli Apostoli & Ioan. Euangelistæ iam dicti. De toleratione verò,imò obedientia & audientia malorum Prælatorum fidelium,extat sententia Domini,Matt.23. Super cathedram Moysi, &c.& Petri Apostoli. Obedite Præpositis discolis, qui iam inducti sunt. Et nunc adiungitur sententia Domini, Luc.12. manifestans iudicium Papæ mali in seipsum & in proximum, agendum per ipsum Dominum,dum respõdens Petro ait,Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam,&c. Et subdit de eodem Quòd si dixerit seruus ille in corde suo.Moram facit Dominus meus venire,& cœperit percutere seruos & ancillas & edere & bibere & inebriari, veniet dominus serui illius in die qua non sperat,& hora quam nescit,& diuidet eum partémque illius cum infidelibus ponet.Vbi notandum est primò,quòd ad literam loquitur de seruo constituto super familiam,id est Ecclesiam: vt glo.inter linearis exponit. Quod patet ex officio,scilicet vt det illi in tempore tritici mensuram: & ex præmio,Beatus ille seruus,quoniã super omnia bona sua constituet eum. In quo apparet differentia (vt glos.dicit)inter subditum & prælatum benefacientem:quia subdito promittitur quòd præcinget se Dominus & transiens ministrabit illi, prælato verò quòd super omnia bona sua est constituendus. Notandum est secundò,quòd distinguit manifestè crimina tria,in seipsum, in proximum,& in Deum:ac per hoc comprehendit omnia. In seipsum per gulam & ebrietatem. scriptum est enim, Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adiicietur vitam Ecclesiastici 37.In proximum,per percussionem suæ cuiæ commissorum vtriusque sexus. In Deum per infidelitatem. Et non describit dispensatorem criminosum in Deum per infidelitatem, sed in seipsum & in proximum.& dicit seruum talem cõsidentem in mora Domini iudicandum à Domino per mortem, qua diuidetur à familia,& per damnationem æternam cùm infidelibus. Hæc manifesta sunt in litera & clarè ostenditur quod diximus, scilicet q̃ quantum est ex lege diuina, prælati de criminibus cæteris à Domino iudicandi statuuntur de infidelitate autem Ecclesiæ iudicio dimissi intelliguntur, ac per hoc si alij prælati non subessent iuri humano,quòd super appositis suis subditis alias causas criminum iudicandas,ab Ecclesia non essent iudicandi & deponẽdi nisi pro infidelitate.sicut Papa:qui quia soli diuino iuri subest in casibus à diuino iure toleratis nulli subiicitur.Quia enim sola negatio statuti casus à iure diuino quo ad Papã soli diuino iuri subiectum, sufficit ad constituendã legem, quòd non potest iudicari aut deponi.multò magis expressa toleratio casuum in iure diuino constitutt ipsum tolerandũ,alios autem tolerabiles: si à superueniente iure positiuo cui subiecti ex diuina lege sunt permittatur. Vnde inter Papam & alios,quo ad casum criminis iudicandi & puniendi ab Ecclesia,tantum interest quòd in Papa locus ab autoritate diuini iuris negatiuè efficacissimus est: quia soli illi iuri subiectus est.In aliis autem nec toleratio, nec negatio diuinæ legis efficax est: quia quod superius ius non statuit, aut tolerat,inferius potest & statuere, & punire:vt manifestè patet in contrahendis matrimoniis. & administratione sacramentorum. in quibus multa permissa ex diuino iure prohibita sunt ab Ecclesia in sibi subditis.Et si absque velamine aliquo obumbrante,sententia Domini perspiciatur.apparebit.quòd propter Prælatum. qui nullum habet supra se nisi Dominum.(vtpote constitutum super reliqua familia Domini absentis.) promulgata est hæc sententia. Quod etiam ex eo habetur, quòd constitutus super familiam absentis Domini neminem timere describitur, nisi Domini aduentum: in cuius mora confisus tanquàm neminem habens supra se peccare cœpit.De prælatis nanque habentibus superiorem præsentem in hac vita non consonat.quòd in sola mora Domini cõfidant: quia habent statim superiorem iudicem.quem timeant vtrorem. Nonnihil quoque ad hoc confert, quòd Petro futuro Papæ hæc Dominus dicit.

¶Ex his autoritatibus perspicaciter intellectis habetur.quòd pro reliquis criminibus manifestis non est Papa deponendus.Docens enim Dominus secundum opera malorum Prælatorum nolite facere proculdubiò de notis opibus loquebatur,de quibus dixit, a fructibus eorum cognoscetis eos. Ne autem propter adiunctam scandali rationem deponendum putares, docuit Matth. 18. quòd pes manus vel oculus non tamen caput scandalizans amputaretur:instruens ad literam. quòd si aliquod nobis opportunum (vt manus,pes vel oculus) scandalizans occurreret, præscindendum esset: secus autem de organo habente officium capitis sentiebat, nunquam dicens,Si caput tuum scandalizat te, abscinde illud & proiice abs te.Hanc autoritatem qui credit,Iesum Christum Dei virtutem & sapientiam omnia prouidentem, & cunctis prouidentem,non sperpet,sed reuerenter considerabit,non casu nominasse Dominum manum,pedem & oculum membra summè necessaria,& tacuisse caput: sed ideo non esse mandatam præcisionem capitis scandalizantis,quia nec propter scandalũ caput simpliciter præcidendum est. Dico autem simpliciter, ad differentiam capitis in hac vel illa Ecclesia. quia quantumcunque caput huius vel illius Ecclesiæ præcidatur,semper restat caput Ecclesiæ in terris. Papa scilicet.Patet igitur,quòd nullum extra infidelitatem crimen notorium ac scandalizans,depositionem Papæ inducit.Hæc de tertio.

CAP. XXVII.

¶ In quo respondetur rationibus factis in capi. 24. ad probandum, quod Papa ex alio crimine quam hæresi potest deponi ab Ecclesia.

MANIFESTATA sufficienter veritate, quòd scilicet,si Papa est fidelis,nec iudicari, nec deponi potest ab Ecclesia pro quocunque alio crimine quantumcunque notorio & scandaloso, superest allatis in oppositum satisfacere.

¶ Ad primum ergo motiuum ex parte criminis neganda est sequela,quia nec maior,nec par ratio est de hæresi & aliis criminibus.Et ratio iam tacta est, quia scilicet infidelitas spectat ad non esse,alia autem crimina ad malè esse Papæ.Cum ergo dicitur, aut hoc est ratione grauitatis,aut nocumenti, dico quòd diuisio non est sufficiens:quia datur tertium, scilicet quòd est ratione status. Infidelitas enim mutat statum hominis:quia facit quãrum est ex parte hominis,de Christiano non Christianum. Odium autẽ Dei licet sit grauius peccatum, ac per hoc faciat hominem peiorem, quàm infidelitas faciat:non tamen facit de Christiano non Christianum.Nec obstat,quòd hæreticus restat Christianus inuitus ex charactere:quia quod non voluntariè habetur,non est ab homine inquantũ homo:vt in principio Primæ secundæ San. Tho.dicitur.Propter quod fides informis saltem, & character non sunt duo constituentia distinctos status humanos ecclesiasticos,sed vnum & eundem statum Christianitatis constituunt cõplete,concurrente vtroque altero vt humano:scilicet fide, quæ non est. si non est voluntaria:& altero,vt hominis,scilicet charactere,qui & sine voluntate acquiritur,(vt patet in pueris,)& inuitè conseruatur,vt patet in hæreticis. Propter quod sublata fide mutatur status Christianitatis, in quantum erat humanus:quod est mutari ipsum eo modo quo per hominem mutari potest.Mutatio autem status Christianitatis,extra Christianos hominẽ ponit ex propria natura:& propterea crimẽ hæresis nõ ratione maioris grauitatis, sed mutationis status deponendũ constituit Papã,alia autem crimina non.Et licet hæc responsio sufficiat etiam ad alterum membrum de nocumẽto:sciendum tamen est q̃ aliud est loqui de nocumẽto per se annexo peccato & aliud de nocumẽto annexo peraccidẽs:quia scilicet est in isto homine sic dispositio.Si enim loquimur de nocumẽto per se,maius nocumẽtum est annexum hæresi ipsius Papę, quàm cuicũque alteri crimini:quia hæresi quãtũ est ex se,adhæret doctrina hęretica,quæ in capite quantum ex se est, indu-

inducere hæresim in Ecclesiam vniuersalem, quò maius nocumentum inferri nequit.Si verò loquimur in isto, qui non docet hæresim,& benè gubernat & dispensat, hoc est per accidens: & ideo desperciendum.Ad aliam probationem, scilicet quod non inuenitur in Scriptura sacra expressum, quòd magis sit pro hæresi Papa deponẽdus,quàm pro alio crimine:iam patet respõsio,quòd non inuenitur quòd magis pro hoc quàm pro alio, sed inuenitur in sacra Scriptura, quòd pro sola hæresi est deuitandus & declinandus,vt patet ex textibus inductis.Vnde nõ est verum quòd sit hoc relictum interpretationi doctorum, & canonũ, nisi sicut explanantibus,quomodo etiam articuli fidei sunt relicti doctoribus & canonibus sacris.Sed sicut articulos fidei declarare non mutare possunt doctores & canones, ita legem hãc diuinam declarare non mutare,addendo aut subtrahendo possunt. Ad tertiam probationẽ dicitur, quòd illa maxima,qui potest in maius, potest in minus,si philosophice discutienda est,inuenitur falsa,tam de actu, quàm de obiecto,quàm de effectu.Intellectus enim qui potest in actum maiorem, scilicet intelligere, non potest in actum minorem,puta odorare. Similiter visus qui potest in obiectum maius, puta lucidum,non potest in obiectum minus,puta sonum.Virtus quoque generatiua hominis potest in effectum maiorem scilicet hominem (homo enim generat hominem)& tamen non potest in effectum minorem, puta Leonem. Si autem politicè discutienda est,(vt Innocen.3.in dicto capit. ex parte, inducit sub aliis verbis: scilicet cui concessum est maius, minus quoque concessum esse videtur)dicitur quòd intelligenda est cæteris paribus: modò autem cætera non sunt paria,quia in crimine hæresis (quod est maius crimen)subiectum mutauit Christianitatis statum, in aliis verò criminibus minoribus subiectum permanet in eodem Christianitatis statu.Et hæc est vera responsio ex parte crimmis maioris & minoris. Ex parte autem maioris vel minoris effectus iudicij,negatur minor:quia maius esset iudicare Papam in statu Christianitatis de adulterio, quàm iudicare ipsum à Christianitate ruente de hæresi:quia in primo attingitur superior status gradus, quàm in secundo, vt patet.

Qui potest in maius potest in minus, & philosophice est falsa, tam de obiecto, quam de effectum honoris Deo est vera, cæteris paribus.

¶ Ad secundam rationem (ex parte actus, scilicet actus) dicitur, quòd fallacia cõsistit in hoc,quòd aliud est auferre gladium, resistere, impedire, & huiusmodi: & aliud est facere ipsamet autoritatiuè. Auferre nanque gladium de manu furiosi, resistere tyranno,impedire oppressorem,& huiusmodi,cuilibet licet,& debitum est vt actus virtutis,sed facere ista autoritatiuè, soli superiori licitum est. Vnde licet cuilibet liceat vim in se & in proximũ vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ: non tamen cuilibet licet punire eum qui vim infert. Et similiter quamuis quilibet licitè possit Papam inuaforem, se defendendo, occidere: nulli tamen licet Papam propter homicidium punire pœna mortis. Vnde huiusmodi argumenta & similia non concludunt autoritatem iudicis ad puniendum,sed cuiuslibet priuati debitum ad resistendum,impediendum,defendendúmque: nisi quis adeò desipiat, vt dicat quemlibet esse iudicem cuiuslibet. Resistendum est ergo etiam in faciem Papæ publicè dilanianti Ecclesiam. verbi gratia, quia non vult dare beneficia ecclesiastica nisi pro pecunia, aut commutatione officij: & cum omni reuerentia & obedientia negãda est possessio talium beneficiorum his qui emerunt,& allegãda est causa simoniæ etiam cum Papa commissæ: & sine dubio principes seculi & clariùs gladium de manu furiosi sic cum modestia tollerent.Multæ quoquæ sunt viæ, quibus absque rebellione principes mundi & prælati Ecclesiæ, si vellent vti, resistentiam,impedimentúmque abusus potestatis afferrent. Sed quando principes & prælati non curant nisi quasi somniando,cur cõqueruntur quòd non potest deponi?cur opponũt, quòd potestas data est in ædificationem, & non in destructionem? Abusui nanque potestatis,qui destruit.obuiam eant congruis remediis, non obediendo,in malis non adulando, non tacendo,arguendo,aduocando illustres ad increpandũ exemplo Pauli,& præcepto eiusdẽ(,Dicite Archippo,Vide ministeriũ quod accepisti in Domino,vt illud impleas ad Col.vlt. &c.) & parum aut nihil abuteretur potestate.

¶ In responsione tamen ad quintum habebis vltimam satisfactionem huius argumenti.

¶ Ad tertiam rationem ex parte ipsius Papæ, dicitur, quòd etiam est falsa: nam aliud est purgatio ad remouendum scandalum, & aliud est purgatio ipsa coram iudice.Ad primam tenetur Papa de iure diuino.ad secundam non: vnde Damasus nõ coram generali Concilio,sed coram quadraginta Episcopis se purgauit, vt patet secunda quæstione septima:nos si competenter.Et Gregorius ipse testatur,quòd ex humilitate exhibuit se ad iudicium: vt patet secunda quæstione septima.capitulo Petrus. vbi ipse Gregorius dicit.Petrus potestatem regendi acceperat: & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factę, cur ad Gentes intrasset,non ex potestate officij(qua posset dicere, Oues pastorem suum nõ accusent,nec reprehendant) Sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum sanctum, respondit. vbi apparet, quòd ipse imitatus est, Petrum Apostolum, non vtendo potestate sua,& quòd potuisset illa vti.

¶ Ad quartam ex parte Ecclesiæ vt sponsę,breuiter dicitur:primò, quòd Papa non potest inuitam Ecclesiã deserere: quia non potest iuri Ecclesiæ renunciare: Prælatus enim est propter Ecclesiam, & non econuerso:vt super Epistolam ad Colũ fine diuusTho.dicit.

¶ Secundò,quòd non est par ratio ex vtraque parte: quia Ecclesia est subdita Papæ & non econuerso. Nec etiam in lege Moysi vxor poterat dare libellum repudij viro. Nec est periculum de ipsius dilaniatione:quia scriptum est, Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Ex parte verò Ecclesiæ vt communitatis liberæ, breuiter dicitur, quòd licet sit libera libertate gratiæ, est subdita tamen secundum iuris dictionem Papæ. Vnde ipsa Ecclesia non abdicauit à se potestatem supra Principem:sed Iesus Christus Dominus Ecclesiæ non subiecit eam ipsius communitati Ecclesiæ, sed suo vicario:& propterea nihil potest supra suum principem. Non sic est de aliis communitatibus,de quibus affertur Aristot.

¶ Ad quintã,(ex parte diuinæ prouidentiæ, & operationis immediatè, & perfectè operis,) dicitur, quòd Deus perfectè Ecclesiæ corpus fecit,disposuit, ac ordinauit: ita vt ordinatissimum optimè extet,& nihil opportunum desit illi. Et cum dicitur, Ergo est relictum Ecclesiæ remedium contra Papam fidelem criminolum, &c. concedendum est. Sed cum infertur, Ergo Ecclesia potest illum incorrigibilem deponere, membrum illud abscindere & huiusmodi,respondetur,quòd est sophisma consequẽtis à Superiori ad suum inferius affirmatiuè:a prouisione & remedio cõmuni ad hanc prouisionem,seu hoc remedium,ac si non esset alia prouisio & aliud remedium. Dicendum est enim, quòd Iesus Christus altioris ordinis remedium reliquit in Ecclesia ad repellendum sui proprij vicarij incorrigibile scandalosumque regimen. Ad cuius euidentiam sciendum est,quòd sicut in naturalibus diuina sapiẽtia inferiora per media, & media per supremas causas secundas gubernat:ita in supernaturalibus,(inter quæ est ordo gratiæ fidei & Ecclesiæ super illã fundatæ,)inferiora per media, & media per supremas causas secundas supernaturales gubernat. Rursus cum causæ effectibus proportionatæ sint, vt superioribus effectibus superiores causæ respondeant, & inter causis secundas prouidentia humana Ecclesia autoritate fulta, inferioris ordinis causa fit,quàm oratio,quæ in supremo ordine secũdarum causarum locata est à Deo,(qđ ex eo patet,quòd tota creatura corporea & in corporea subiecta est illi) & prouisio supra Papam fideiẽ sit inter supremos effectus in Ecclesia:consequens est, quòd sapientissimè Deus disposuit remedium in Ecclesia supra fidelem Papam, non prouidentiam humanam,cui subiecit reliquum Ecclesiæ,sed orationem.Nec est minus efficax causa secũda oratio Ecclesię pro se petens necessaria ad salutẽ perseueranter, quàm prouidentia humana:cũ constet q̃ cuiuslibet particularis personæ oratio pia per seuerans, petens necessaria ad salutem pro se est causa efficacissima,& infallibilis: vt diffusè habes in tertio contra Gent. à beato Thoma.cap.95.& 96.Vnde si necessarium est ad salutem Ecclesię, quòd Papa talis auferatur,sine dubio oratio sic conditionata, auferret illum de medio.Et si non est necessarium, quòd auferatur, quid causamur bonum Dominũ,qui negat quod volumus,& tribuit,quòd nollemus?Si est necessaria eius ablatio.non potest non auferri ab eo rogato.qui promisit, quòd nihil deesset timentibus eum.Si non est necessaria diuino iudicio,& tamen iudicio humano vtilis,& necessaria creditur, cur præponis te Deo volens illum deponere?Tu quis es,qui iudicas alienum seruum? Domine suo stat,aut cadit Iesu Christi vicarius.Nõ dico hoc ego,sed Dominus,qui Lucæ decimooctauo docet, quòd Deus multò magis quàm homo faciet citò vindictam electorum suorum clamantium ad se.Constat enim Ecclesiam electos claudere,& vindictam hanc,quia ipsi soli Domino reseruata est, ab ipso præ cæteris sanandam.Non dormitat neque dormit,custodiens Israel, qui nauiculæ fluctuanti quarta vigilia noctis ex oratione surgens subuenit:qui à Sennacherib exercitu Ezechiã liberauit,Assueri cor mutauit Nabuchodonosor prædicatorem suum fecit:Anastasium secundo, oratione Ecclesiæ percussit. Leonem etiam Papam (seu Liberium apud alios) Hilarij orationi subiecit: qui etiam omnia temporalia bona superadiicienda promisit:qui demum dedit nobis Filium, & omnia donauit cum illo. Sed heu impletum quasi est illud, Putásne Filius hominis veniens: inueniet fidem in terra? nam prouisio istius tam excelsæ, & tam efficacis causæ secundæ pro nihilo habetur.Oportet.inquiunt, prouidentia nostra puniri Papam,non diuinæ prouidentiæ soli,& orationibus relinqui.Quare hoc dicunt,nisi quia prouidentiam humanam præferunt orationum efficaciæ? quare hoc dicant, nisi quia animalis homo non percipit quæ Dei sunt? quare hoc dicunt, nisi quia didicerunt confidere in homine, & non in Domino, & ponere carnem brachium suum? Quò fit, vt si incorrigibilis existimetur quandoque Papa in propriis vitiis, manentes subditi quotidie murmurent de malo regimine, nullum orationis remedium adhib

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhiberi procurantes, nisi forte, vt somniantes absque fide, & facto suo adimpleant Scripturas (quod scilicet propter peccata populi regnat hypocrita, officio sanctus, animo diabolus) & detur ac consideretur Rex in furore Domini. Iram enim & clementiam Dei in omnibus orationum nostrarum esse Spiritus sanctus in Psalmo testatur, Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam & misericordiam suam a me.glo. Quia non est amota oratio, sed tarda vilo, quia non auferetur misericordia. Verum ita stolidi sumus, vt nolimus orare vt debemus: & tamen velimus orationis fructum, nostris laminis, & velimus metere. Aut Christiani non nominemur, aut Christi promissionem amplectamur: & sic phreneticum, furiosum, tyrannum, dilapidatorem, dilapidatorem, corruptoremque Ecclesiæ (cum contingeret talem præsse) superabimus. Sed qui nostrum non superamus nostris orationibus (quia eas non vt decet agimus) quomodo conqueri possumus, quod aliorum malorum vitam non superamus orationibus, quæ non solum tectum non transeant, sed nec oratium capita propria penetrant? Et quod peius est, olim conquerebatur Deus, Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est a me. Tempore reuelatæ gratiæ, nec labijs honoratur: quoniam nihil dicitur minus intelligibiliter quam diuinum officium, nihil tam celeriter persoluitur, quam Missa. Tempus diuini officij & Missæ, onerosum est valde: loci autem & negotia accommoda secularia distinctè dicuntur & repetuntur, & absque temporis mensura delectant. Vnde concluditur, quod aut abscisio Papæ fidelis & incorrigibilis potè humana remedia est in veritate necessaria ad salutem Ecclesiæ: & oratio sic sine intermissione ab Ecclesia: & sic habetur certa, & multo celsior, ac efficacior prouisio, quā si autoritas deponendi humanę esset prouidentiæ delegata. Aut non est necessaria, vel non fit oratio vt debet: & tunc nullus est querelæ locus, si in non necessarijs abest prouisio exterminatiua: quoniam nec humana protuidencia extra veram neceisitatem deberet illa vti autoritate, si eam haberet, vel si nolispsi cœcesso remedio efficaci nolumus vti. Quamuis etiam non fit abbreuiata manus Domini, vt non possit saluare extra omnimodam necessitatem: nec aggrauatæ sint aures eius, vt non exaudiat extra necessitatem. sed iniquitates nostræ sunt, quæ diuidunt inter nos & Deum nostrū, & multas malas actiones in rectoribus nostris procurāt: vt Hiero. in caudacter. 8. q. 1. & Greg. 7. q. 1. c. ex merito. dicunt. Et si contra hæc instetur: Quia oratio comune est remedium omnibus occurrentibus malisin hac autem re proprium quæritur remedium, sicut in ceteris rebus, vltra communem cautam propria assignanda est: videtur, quòd suprema causæ quamuis sint causæ communes respectu inferiorum, sint tamen propriæ respectu superiorum effectuū. & propterea oratio quia est inter supremas causas secundas supernaturales respectu inferiorum est causa communis: respectu autem summorū effectuum (qualis est exterminatio Papæ fidelis, vtpote effectus reseruatus Deo) est causa propria & remediū propriū, vltra quod sunt multa alia humana adminicula, quæ scripsit Dominus Ioan. de Tur. Cre. in li. 2. de Ecclesia. ca. 106. Cum his tamen omnibus memento, quòd possimus Papa fidelis toleratus à Deo, non potest totum corpus Ecclesiæ inficere, aut in perniciem ducere, & huiusmodi: vt argumenta autumant in similitudinibus corporum. & huiusmodi. Nam Deus non potest seipsum negare: de quo scriptum est, Fidelis Deus, qui non permittit vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiā cum tentatione prouentum.

¶Ad sextam, quantum ad gesta Concilij Constantien. iam dictum est, quòd Concilium perfectum secundum presentem statum Ecclesiæ potest deponere incertum Papā: nullus enim fuit illo tempore certus Papa. Quantum ad gesta Concilij Basilien. respondet vniuersalis Ecclesia, quæ Eugenium a Concilio depositum adorauit, & adorat vt Papam olim in persona sua. & post in successore Nicolao, quem ipse eodem anno creauerat Cardinalē, & sic deinceps. Et hæc responsio facti testatur quantum delirent, qui Papam Concilio submittūt. Ad priscorum temporum gesta dicitur, quòd licet multi legātur depositi Pontifices summi, aut nō erant indubitati Pontifices summi, aut defacto non legitimè depositi, sunt, vt in c. 103. secundi libri de Ecclesia, domin. Ioan. de Tur. Cre. manifestat, diffusè. Ad autoritatem glossæ, & plurium Canonistarum sequentium illam, dicitur, quòd glossa est cōtra textum, quia textus excipit solam hæresim, & ipsa leui ratione mota, extendit ad omne crimen notorium scandalizans incorrigibile: quia scilicet contumacia est hæresis. Cōstat enim quòd late vocabulo cōtumacia hæresis dicitur, sicut & simonia: nec æquiparada est veræ hæresi, quæ mutat statum Christianitatis. Et quamuis glossa quia sobrie loquitur dicens, Credo, &c. mereatur ventam, assertores tamen illius documenti super illam se fundantes, quia contra antiquam fidei doctrinā tam leuiter mouentur, nescio excusare. Canonistarum autem autoritas in hac, (quia principaliter est theologica) parua est. nec maior ratione super qua se fundant. non sic est de autoritate Sanctorum, qui Spiritu sancto inspirati loquuti creduntur. Rursus secundum ipsosmet Canonistas, in materia fidei magis standum est antiquorum, quam modernorum autoritati. licet in his quæ iuris sunt quāto iuniores, tanto peripiciores. Cum igitur hæc sit materia fidei (quia immediatum opus Dei non ratione naturali. sed sola diuina reuelatione scibile, in quæstione est) consequens est vt sanctorum autoritas sacræ Scripturę innixa omnibus Conciliis & Theologorum vniuersitatibus, ac Canonistis posterioribus. imò quasi modernis ponenda sit.

¶Ad septimam ex parte iudicij humani dicitur, quòd cōditiones iudicij humani sunt duplices: quædā ex naturali iure, vel diuino determinatæ, quædā à iure positiuo. Inter quas hoc est differentia: quia illæ quæ sunt ex iure positiuo non possunt in inuitū Papam exerceri, quia non subest positiuo iuri. illæ verò quæ sunt à naturali vel diuino iure habent etiam locum in Papa. Ex iure autem diuino statuta est forma iudicij humani circa hæreticum, vt post primam & secundam monitionem enituerit ac per hoc (vt dictum est) potest contingere vt Papa fidelis nunc: sed bis relapsus deponi possit & debeat. Ex iure etiam naturæ est, vt homo videat quæ foris sunt, ac per hoc propter actus manifestè hæreticales & verba manifestè serió hæretica cognita, &c. sic facta & dicta vt humano iudicio corde consentiente facta sint & dicta, iudicetur quis hæreticus. Ex ipso quoque diuino iure est, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum: vt patet Matth. 18. Et ex iure naturæ vnicuique contra se creditur si est sani capitis, &c. ætera. Vnde, ex non suspectis, &c. testibus conuictus quis de dānata & nota, &c. hæresi, hæreticus iudicabitur. & similiter si sua sponte se confitetur hæreticum quamuis coram Deo mentiatur, iudicabitur hereticus. Ex iure autem positiuo contumax & perseuerans per annum, siquis alius est eiusmodi, præsumitur hæreticus. Vnde primi duo casus non habent locum in Papa, qui non potest excommunicari, nec iuri positiuo subiici ur: sed seruanda est lex ab Apostolo Paulo in sacra Scriptura tradita. Similiter si timore mortis certo vel probabili secundum humanum iudicium absque interiori consensu gesta vel verba hæreticalia habuit, non deponitur Papa. vnde Petrus Apostolus, qui solo verbo negauit Christum, quia fides eius non defecit, sed charitas (teste Iesu Christo dicente, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua) conuersus à peccato negationis cum periurio quo perdidit charitatem, confirmatus instituit fratres suos, non deponendus. Et hoc imitati Patres Marcellinum (qui etiam solo exteriori actu peccasse videtur) deponendum non censuerunt. dist. 21. nunc autem. Ex casibus autem in quibus propter conditiones humani iudicij iure diuino vel naturali determinatas Papa in corde fidelis, coram Ecclesia verò in fidelis deponitur, non constituitur alius casus quàm casus infidelitatis. Nam nihil refert esse & apparere sufficienter quòd ita sit secundum humanum iudicium coram Ecclesia, quæ nō videt nisi quæ foris sunt: nec verius iudicium ab Ecclesia exigit Deus, qui naturam hominis iusque diuinum condidit. Vnde ex his nulla alia subiectio Papæ ad Concilium remanet, sed illa sola quę dicta est, scilicet in casu hæresis propriè sumptæ. Et sic, Si sit catholicus, Papam non iudicat vllus.

CAP. XXVIII.

¶ Sex casuum solutio quod in nullo euentu Papa absque sua culpa subesse Ecclesiæ ita quod deponi possit.

VT PROMISSA perficiantur, superest discutere, an in aliquo euentu sine culpa Papæ, subsit Papa Ecclesiæ, seu Concilio vniuerso, ita quòd possit deponi. Inuenio siquidem notatos sex casus, in quibus Ecclesia sine culpa quidem Papæ, sed non sine causa deponere potest Papam.

¶Primus est cùm coram vniuersali Ecclesia testibus comprobaretur, quòd Papa, qui diu detentus erat à Saracenis, iam obiit, & Concilium determinat nouū Papæ electionem: & sic fit, decernendo quòd pro bono Ecclesiæ etiam si viueret, iste nouus sit Papa, potest enim ipsum captivum sine spe reditus deponere.

¶Secundus est, cùm propter indispositionem corporalem, (puta dementiam,) esset inutilis, & Concilium per eum congregatum, dum sanæ mentis esset, decerneret alterum Papam creandum.

¶Tertius est, quando cardinales omnes statim post canonicā electionem Petri in Papam moreruntur: ita ꝙ non possent publicare electionem, tunc Ecclesia cum non teneatur illum acceptare, alium eligere: & sic istū deponet: quia duo simul esse non possunt.

¶Quartus est, quando Cardinales etiā viuentes non possunt facere fidem de electione sua canonica in vnum: vt videtur accidisse in schismate magno ab Vrbano 6. vsque ad Marti. 5. tūc Ecclesia deponit nolentes renuntiare: vt in Concilio Constan. factum est.

¶Quintus est, quando propter communem errorem, aut æstimationem subditorum aut ipsorū maliriam generalem: præsumitur quòd nunquam præstabunt obedientiam tali qui fuit rite electus in Papam, alteri tamen nouiter eligendo parati sunt obedire: vt si forte Græci vellent ad vnitatē Ecclesię redire, dummodo tolleretur Papa iā existēs, & nouus ritè canonicè crearetur. Et consertur hoc ex autoritate Iuristarū dicentiū religiosum professum posse vxorē ducere pro salute magnæ gentis, aut conuersione ad fidem.

¶Sextus est, quando Papa veras iuramento vel voto seipsum ad celsionem obligasset, sed differret adimplere in scandalum populorum putantium ex tali facto Papæ, quod nec ipsi votis aut iuramentis propriis obligantur: vt Ioan. 23. contigisse videtur in principio Concilij Constantiensis.

¶SED EX NVLLO euentu Cōcilium posse deponere Papam, quamuis ex hoc haberi possit, quod supra dictum est: scilicet quòd euentus locum habent in his, quæ humani iuris determinationi subsunt, non in his, quæ solius diuini sunt iuris, (qualis est autoritas immediatè à Christo tradita, quæ ad depositionem fidelis Pontificis exigitur) examinando tamen singulos, idem apparebit inconcussum permanere.

¶In primo itaque euentu de Papa eaptiuo, duo tanguntur. primum retrogrado ordine est, quòd nulla existente spe reditus, & nullo patente accessu, potest per Concilium deponi. Quod primitiuæ Ecclesiæ gestis nō consonat: quia Petro seruato in carcere, & sine humana spe reditus ac accessus ad eum (quia inter tot milites vinctus catenis, post tot custodias erat) nō depositio tractabatur, sed oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deū pro eo: & sic per Ecclesiæ orationem liberatus est. Secundum, quòd constito per testes de morte, licet non ita fuerit, potest eligi alter. Et hoc non aliter verum est, quàm quòd constito per testes, quòd maritus Marthæ mortuus est, licitè ipsa Martha nubit alteri, filiōsque generat, & tamen adueniente primo marito, qui reuera non erat mortuus, ad primum maritum (qui solus est verè maritus) redire eā oportet, alioquin adultera esset. Sic nanque esset in casu hoc, redderetur quippe Papę viuo spōsa sua, etiā non veniēti (quia vbique præsens est) & ex humano errore electus Papa cessaret.

¶In secundo euentu de dementia perpetua, dicitur quòd Papa non potest deponi: sed si constat de dementia perpetua, cùm sit mortuus vita rationali, secundum quam homo est subiectum papatus sine Concilio generali possunt Cardinales procedere ad alterius electionē: vtpote sede vacante in veritate non minus quàm cùm sedes vacat per renuntiationem.

¶In tertio euentu de morte omnium Cardinalium dicitur quòd cùm Ecclesia videat solùm quæ foris sunt, si electio Papæ nō constat Ecclesiæ sufficienter, tunc nullus est Papa certus Ecclesiæ: & propterea Ecclesia non deponit Papam in foro suo, licet deponat Papam in foro conscientiæ. Hoc autem nō solùm posse sed debere Ecclesiam facere, ex eo patet, quòd ille posset eam decipere dicendo se electum, & tamen non esset. Vnde euentus iste & quartus de defectu probationis, nihil aliud inferūt nisi quòd Papa incertus Ecclesiæ potest deponi: quod gratis conceditur. Sed non est quæstio de hoc, sed de Papa certo: paria enim apud Ecclesiam sunt non esse & non apparere.

¶In quinto euentu rebellionis cōmunis, dicitur ꝙ quia non sunt facienda mala vt eueniāt bona, nec periculis humanis subuenien-dum est vsurpatione diuinæ autoritatis. nec debēt mali ex iniquitate reportare cōmodum cum iniuria innocentis, non potest Papa deponi. Si enim boni faciant quod in se est, & orationi vacent sine intermissione, omnem solicitudinem suam in eum, proiicientes, cui est cura de Ecclesia, impossibile est vt desit diuinum adiutorium: scriptum est enim, Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum.

¶In sexto euentu dilatæ celsionis post votū & iuramentū breuiter dicitur, quòd licet ipse teneatur ex voto & iuramento cedere: Ecclesia tamen non potest ipsum ad hoc cogere inuitum. quia potestatem coactiuam super fidelem Papam non habet. Et bene hic caue: quia non valet argumentū Papa tenetur ad hoc, ergo potest ad illud per Ecclesiam cogi. patet naque quòd tenetur ad solicitè vigilandum ad non formicandū & infinita alia, & tamen non potest cogi ab Ecclesia: vt in canone, si Papa. distinctione quadragesima patet. Quibus autem scandalum præbetur de suo periurio & voto facto, & aliis huiusmodi, præuemens Dominus dixit, Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: quæ dicunt facite, secundum vero opera eorum nolite facere.

¶Et sic patet ꝙ Papa ordinaria potestate à Iesu Christo tanta donatus est cùm ipsius est institutus vicarius, vt ei Apostoli. Ecclesię singula membra & communitas subiecta sit: ipse verò soli ipsi Iesu Christo subiectus viuat, sic vt in nullo euentu nullóque casu nisi hæresis propriè sumptæ iudicari aut deponi possit, nisi ab ipso domino Iesu Christo. Pro cuius fide, Ecclesia & apostolica sede, hæc ipso donante, scripsi. Ro. die xij. Octobr. anno salutis millesimo quingēteſimo vndecimo, ætatis verò meæ quadragesimotertio. Rogoque lectores omnes, vt soli veritati intenti passiones, sectas paternasque traditiones, calus, volūtarias glossas omnēmque nebulam à mentis acie abiiciant: & sic censores se exhibeant: rectos. Ad Dei, & gloriosæ virginis Mariæ, & Apostolorum Petri & Pauli laudem & honorem. Amen.

IN SEX CAPITA APOlogiæ primæ de comparata autoritate Papæ & Concilij,

SVMMARIA.

1 *Examen fundamenti iuris naturæ, quo communitas Ecclesiæ supra Papam in potestate exponitur.*
2 *Examē fundamēti iuris diuini, quo etiā cōmunitas Ecclesiæ Papa in potestate præfertur, & pro quo Ecclesia sumitur, cum dicitur, Dic Ecclesia.*
3 *Discussio quid significet Ecclesia cum dicitur. Dic Ecclesia.*
4 *An Dominus immediatè dederit potestatem iurisdictionis Ecclesiæ, & quantam autoritatem eidem dederit.*
5 *Quomodo Ecclesia habeat potestatē iurisdictionis, quæ in Verbis Dominis cōtinetur: an scilicet ratione sui totalitatis, an ratione partis.*
6 *Quomodo intelligi possit, quod Ecclesia ratione sui totalitatis potest habere & habet quandoque potestatem aliquam iurisdictionis.*

TRACTATVS SECVNDI THOMAE de Vio Caietani Cardinalis, tit. S. Xisti, de Comparata autoritate Papæ & Concilij Apologiæ, Pars Prima ad Eundem in Sex Capita diuisa.

¶ Prologus in quo ratio, intentio, ordoque operis est.

CHARITAS IESV CHRISTI, sanctæque eius Ecclesiæ, reuerendiss. in Christo pater, protector & domine cogit me virum periculosū enerauatorem ecclesiasticæ potestatis, fallarium, adulatorem atque blasphemum, ad hæc quidē exemplum illius sequi, qui cùm maledicēretur nō maledicebat, ad obiecta autem contra doctrinam in opusculo de comparatione autoritatis Papæ, & Concilij per me edito, tuæque reuerendissimæ dominationi dicato contentam pro veritate respondere.

¶Et licet plura obiecta sint, quę à viris doctis, pro quibus solis opus illud scripsisse mihi sum cōtestat⁹,) facile soluerētur: quia tā men sapientibus & minus sapientibus debitores sumus, qui parati esse debemus omni poscenti nos rationē reddere de eā, quæ in nobis est fidei: ideo responsiones iuxta obiectorum amplitudinem extendendæ sunt. Visus est autem conueniens ordo, si obiectiones, iuxta ordinem capitulorum illius libelli afferantur, atque soluantur, erunt siquidem hæc velut commentaria illius. Rogo igitur in primis omnes, vt meminerint sermonis formalis, & subiectæ materiæ, meditentúrque diutius, antequam sententiam proferant, ne multiplicatis argumentis pro gloria ingenij rēs tāta de qua agitur, in disputationem dialecticam, aut etiam sophisticam deducatur. Et quoniam communia singulis, & radices ramis præponi debent ideo & latius secundum vires repetenda sunt rei huiusmodi fundamenta. Sciendum itaque est, quòd cùm iura positiua ab ecclesiastica sint condita potestate, & in quæstionem versetur ipsius autoritatis ecclesiasticæ subiectum, non ex iure positiuo, sed naturali vel diuino, aut vtroque veritas pendet vt ex causa, à positiuo autem iure vt à teste. Et secundum luminis mihi concessi facultatem duo sola sunt fundamenta, alterum iuris naturalis, alterum iuris diuinisin quibus vniuersa moles doctrinæ extollentis communitatem Ecclesiæ supra Papam in potestate, sic quòd Papa fit illi subditus, sustinetur, quæsi euulsa fuerint, ruent omnia. Primo igitur hæc tractanda sunt sex capitulis: deinde sigillatim singulis iuxta propositum ordinem respondendum.

CAP. I.

¶ In quo fundamentum iuris naturæ examinatur.

EX naturali igitur iure stabilitur autoritas communitatis Ecclesiæ supra Papam in hoc, quòd de iure naturæ est, quòd cōmunitas perfecta, & libera est, ad quam spectat prouidere sibi de principe: & tueri se contra eum quādo in destructionē vtitur potestate, & cogere, punire, ac amouere illum quādo demeretur. Huic enim principio si adiungatur, quòd Ecclesia vniuersalis est communitas perfecta & libera, & quòd ordo gratiæ institutus à Iesu Christo nō tollit, sed perficit naturā: manifestè concluditur, quòd ad Ecclesiam vniuersalem spectat prouidere sibi de Papa, & tueri se contra eum, & punire, ac etiam deponere illum, & vniuersaliter esse supra illum.

¶HAEC RATIO quamuis in capit. 27 soluta sit, ex eo quòd Dominus Ecclesiam non reliquit in hoc liberam: altius tamen eadem tractādo dicimus, quòd natura reginiinis cùm sit multiplex ex ipso naturę: fonte (nā quoddā naturaliter in vno: qui est natura le caput cōmunicationis illi⁹, residet: vt patet in regimine domus: cuius autoritas, naturaliter in patrefamilias est, quoddam vero natur

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturaliter in ipsa cõmunitate multitudinis manet, vt patet in regimine ciuitatis, secluso omni superaddito dominio) ecclesiasticum regimen cum domesticum & ciuile complectatur (iuxta illud Apostoli ad Ephesios quarto, Estis ciues Sanctorũ & domesti ci Dei) ac per hoc alterius quid sit, non ex diuinæ potentiæ immensitate, nec ex diuinæ sapientiæ, iustitiæ aut bonitatis decentia (quoniam non est impossibile apud Deum omne verbum, nec dedecere Deum potest quicquid vult) qualis naturæ sit, sed ex ipsa natura facti contemplandum est. Sicut enim domesticum regimen & politicum ex ipsis diffinimus, ita oportet ecclesiasticũ regiminis naturã ex seipso speculari. Et quoniam naturalis propagatio regiminis sicut & aliarum rerum, ortæ rei naturam ostendit, libet intueri quòd ecclesia nõ à singularibus aut à communitate, sed à capite homogeneo Iesu Christo initiũ sumpsit originis, perfectionis & potestatis, propter quod Ecclesię suę dixit Ioan. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Natura igitur ecclesiastici regiminis ab ipsa sua natiuitate est: non vt in communitate sit nec vt à communitate ad vnum, vel plures deriuetur (quemadmodum accidit in regimine ciuili humano) sed vt in vno certo principe suapte natura sit. Et cùm princeps iste vnus atque idem dominus Iesus heri, hodie, & in secula viuat & regnet, secundum naturalis iuris consequentiam oportet, vt ad ipsum principem non ad communitatem Ecclesiæ spectet in sua absentia ordinare de vicario, non communitatis Ecclesiæ (quę vtpote serua nata, principan di iure caret,) sed ipsius principis naturalis Domini communitatis Ecclesiæ. Et hoc ipsum Saluator noster per semetipsum exequi dignatus est, dum Petrum Apostolum solum instituit suum vicarium post resurrectionem, antequàm cœlos ascenderet: vt patet Ioannis vltimo. Relinquitur igitur quòd sicut princeps Ecclesiæ non à cõmunitate Ecclesiæ naturaliter autoritatem habet, ita illius vicarius non ab Ecclesiæ communitate, sed à Iesu Christo autoritatem naturaliter habet.

¶Patet ergo primò, quòd Ecclesiæ communitas secundum propriam naturam considerata, non est talis naturæ, vt ad ipsam spectet prouidere sibi de principe: ac per hoc nec ad ipsam spectat suapte natura punire, deponere, & alia huiusmodi contra principem suum: quia serua (vt dictum est) nata est.

¶Patet secundò, quòd Ecclesiæ communitas secũdum propriam naturã sumpta non est talis naturæ, vt ad ipsam spectet instituere aut destituere vicarium sui principis, qui vocatur Papa. Et si Ecclesiæ communitas potestatem aliquam habet in disponendo de vicario principis, quæcunque sit illa, non habet illam ex sua natura, sed aliunde.

¶EX HIS autem facilè patet cuiusũ esse fundamentũ iuris naturalis pro potestatem Ecclesiæ supra Papã, quoniam falsum assumit dicendo Ecclesiam esse communitatem liberam quo ad ius principandi: licet sit summè libera libertate gratię, quin potius ex ipso naturæ iure suppositа Ecclesiæ natura, quam Deus illi statuit, oppositum sequi mõstratum est: Vnde ordo gratiæ non tollit in Ecclesia naturæ ordinẽ, qui ibi natus est esse. Non enim in Ecclesia natus est esse ordo talis, vt eius sit ius principatus, & à gratiæ ordine tollatur: sed in Ecclesia ex sua natura natus est ordo talis vt ius principatus sit non in se, sed in domino suo naturali. Et hunc naturæ ordinem in Ecclesia, consequens est quòd gratia non tollat, sed perficiat: & Iesu Christi sapientia disponens omnia suauiter complectatur.

¶Facilè quoque patet ex hac radice prouenire, quòd omnia, quæ inducuntur, conuenire alicui corpori mystico ad ius principatus spectantia, non spectant ad communitatẽ Ecclesiæ ex sua natura. Dico autem ad ius principatus spectantia, propterea quæ ad personas spectant: vt vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ, & auferre gladiũ de manu furiosi, & si quid eiusmodi est, hæc siquidem discernendo non fallemur. Signum autem infallibile seruitutis Ecclesiæ cõmunitatis, quo ad ius principatus est, quòd non potest sibiipsi regimen retinere, nec duobus aut tribus committere, hæc enim posse cõmunitatem liberam, manifestum est. Potest enim & per seipsam regere, potest & triũuiratum instituere, & alia huiusmodi, etiam supra Regem quem eligunt, quod Ecclesiam non posse manifestè liquet: alioquin posset aut in pluribus simul locare potestatẽ iurisdictionis Papæ, aut officium aliquod supra Papam quo ad iurisdictionem & regimen Ecclesiæ instituere in vno vel pluribus suppositis, sic & à talibus nominandis, quod loco ipsius communitatis Ecclesiæ Ecclesiam & Papam regeret. Quia igitur naturale ius fundatum supra ipsam Ecclesiæ naturã, non instituit Ecclesiam supra Iesu Christi vicarium: perseruandum est, an aliunde ex iure scilicet diuino Ecclesiæ communitas hoc habeat ius.

CAP. II.

¶In quo fundamentum iuris diuini examinatur: & pro quo Ecclesia sumitur, cum dicitur.

Dic Ecclesia.

ETLICET hoc à multis affirmetur, & in Constantiensi atque Basilien si Conciliis diffinitũ sit, quòd ab ipso principe Iesu Christo Ecclesiæ communitas habet immediatè potestatem supra Papam ipsius principis vicarium, nullibi tamen in sacra Scriptura, in qua ius diuinum promulgatur, hoc haberi asseritur: nisi Matthæi decimooctauo, vbi Dominus ait, Si peccauerit in te frater tuus, &c. & subdit, Dic Ecclesiæ: & si ecclesiam nõ audierit sit tibi sicut ethnicus & publicanus. amen dico vobis, quęcũque solueritis super terrã, erunt soluta & in cœlo: & quæcunque ligaueritis super terram, erũt ligata & in cœlo. In his enim verbis patet, quòd Ecclesiæ non alicui eius membro (Ecclesia enim non aliquod membrum, sed collectionem eorum significat) datum est vt audiat, excommunicet, liget, soluat omnem fratrem: & quæcunque super terram. Pluraliter quippe subiectum est, Quæcunque solueritis, ad ostendendam Ecclesiæ autoritatem.

¶Ex hoc textu apparet primò, quòd Ecclesia habet immediatè autoritatẽ à domino Iesu Christo. Per seipsum quippe hoc dixit Ecclesię, nõ minus quàm Petro cùm dicit, Pasce oues meas: &, Quicquid solueris super terram, &c. Apparet secundò, quòd quum vicarius principis huius sit frater cuiusque fidelis (iuxta illud Matt. 23. Omnes vos fratres estis) & si peccauerit in me, potest denuntiari Ecclesiæ, & procedit secundum subsequentia. Apparet tertiò, quia eiusdem potestatis est esse ordinarium iudicem vicarij principis, & aliorum singulorum membrorum Ecclesiæ, & ordinare de illis. quòd ex hoc eodem textu Ecclesiæ communitas institutа est simpliciter superior ad ordinandum de vicario Domini & aliis Ecclesiæ membris.

¶HAEC RATIO quãuis in cap. 9. illius libelli multipliciter tractata ac soluta sit, altius tamen & latius (si fieri à me potest) repetẽda est: quia hinc omnia pendent. Et quoniam principia cognoscim⁹ ex terminis, examinemus primo quomodo oportet hic sumi Ecclesiã, quum dicitur, Dic Ecclesiæ: & si Ecclesiam non audierit, &c. Oportet nanque sermonem hunc verificari de Ecclesia, aut vniuersaliter, id est de omni Ecclesia: aut singulariter de Ecclesia vniuersali, seu de Ecclesia simpliciter, aut de aliqua determinata Ecclesia, aut de Ecclesia indistinctè nõ determinãdo hãc vel illã. Cùm enim sermo sit de Ecclesia in actu audiẽdi & iudicãdi, ali⁹ mod⁹ esse nõ potest, quo de Ecclesia hoc verificetur. Oportet eñ aut omnibus, aut alicui Ecclesię, aut toti vniuersali Ecclesię cõpetere iudicium hoc à Domino traditum. Et quidem quòd non singulariter de sola vniuersali Ecclesia sermo sit, ex hoc conuincitur quòd præceptũ hoc Domini de denuntiatione peccantis proximi in me, nõ me obligat ad recurrendum ad vniuersalem Ecclesiam. Non enim oportet vt peccãte in me fratre meo, & post adhibitos testes incorrigibiliter pnitioso, dicã Concilio vniuersalis Ecclesiæ, vt patet. Et tamẽ si sermo iste esset de sola vniuersali Ecclesia, præceptum Domini ad hoc obligaret: quia obligat ad dicendum Ecclesiæ vniuersali iuxta hunc sensum. Esset enim sensus, Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic Ecclesiæ vniuersali.

¶Amplius, Si in hoc text. data est potestas Ecclesię vniuersali, cùm non sit ei data maior intẽsiuè potestas quàm Petro, vtrique enim eadẽ potestas data est, dum vtrique dicitur, Quodcunque ligaueris vel solueris super terram, &c. quomodo Ecclesiæ communitas maiorem sibi quàm Petro potestatem iurisdictionis vsurpat? Quomodo rursus Christus æterna sapientia duas æquales intensiuè potestates in Ecclesia absque tertia supra ambas instituit? mutuò enim se impedient: cùm par in parem non habeat imperiũ. Quomodo perplexas reliquit oues, vel liberas vt aut obediant cui volunt, aut neutri, aut vtrique præcipienti contraria simul? Non igitur est sermo præsentis textus de sola Ecclesia vniuersali.

¶Et per idem patet, quòd non est sermo de Ecclesia simpliciter: vt distinguitur cõtra Ecclesiam talem (vt puta Mediolanẽsem, Bononiẽsem, &c.) hoc enim nihil aliud est dicere, quàm quòd est sermo de Ecclesia vniuersali, quod exclusum est. Et quia nõ est maior ratio de vna Ecclesia quàm de alia: ideo patet quòd nõ est sermo de aliqua Ecclesia determinate, nec de omni collectiuè aut distributiuè propter prędictam rationem: quia non teneor denũtiare omnibus Ecclesiis peccãtem in me fratrem: sed sermo est de Ecclesia indistinctè seu indefinitè. Ita quòd Ecclesiæ datum est iudicium fratris peccantis, non determinando hanc, vel illam. Et quoniam actiones sunt singulariũ, & actor sequitur forum rei, determinatur in qualibet Ecclesia à fratre peccante, ad Ecclesiam, scilicet fratris peccantis. Ita quòd sensus literalis illius textus est, Si peccauerit in te frater tuus, dic Ecclesiæ illius: & si illã non audierit, &c. Et ad hoc procul dubio obligat præceptum absque vllo incõuenienti, & communi animi conceptione ac consuetudine Ecclesiæ roboratur: disponit nãque sic intellecta doctrina Domini omnia suauiter. Nec fallaris malè intelligendo Ecclesiam peccantis fratris: quoniam Ecclesia illius est non sola sua propria, sed quæcunque alia iurisdictionem habens super illam, vt patet.

Cap.

CAPVT III.

¶Quid significet Ecclesia cum dicitur. dic Ecclesia.

DE HOC rursus vocabulo Ecclesiæ videndum est quid significet in hoc textu, quum dicitur, Dic Ecclesiæ. Et ne in multitudine expositionum vagi æstimemur, admittatur Ecclesiam propriè sumi pro cõuocatione, seu collectione fidelium. Aiunt autem isti quòd Ecclesia hoc in loco significat cõmunitatem fidelium non in seipsis, sed in prælatis eorum, siue Papa interſit, siue non.

¶Sed quòd hic non sit sensus literalis, ex eo patet, quòd in vna & eadẽ significatione oportet intelligere in hoc textu Ecclesiæ nomen respectu cuiusc̃unque peccantis Ecclesia sit. Quum enim, vt ex dictis pater, indistinctè dictum sit, Dic Ecclesiæ peccãtis fratris (quam ille tenetur audire) & non magis de vniuersali quam particulari, aut econtra oportet vniuocè significare Ecclesiam quum applicatur ad vniuersalem, & quum applicatur ad particularem, vt patet. Constat autem quòd non denuntiandus est frater Ecclesiæ illius. id est communitari, siue Episcopus interſit, siue non. Ergo cùm præcipitur dicendum Ecclesiæ indistinctè, non intelligitur communitas, siue caput velit esse, siue non.

¶Vnde sciendum est, quòd licet ex vi vocabuli, Dic Ecclesiæ, significet, Dic cõuocationi, proculdubio fidelium, ex contextu tamen literæ (quia subditur Amen dico vobis, quæcunque solueritis super terram, &c.) sumitur quod nõ de quacunque cõuocatione fidelium, sed de autoritatiua intelligitur: alioquin conuocatio fidelium Mediolan. sine eius prælato haberet à Domino potestatem iudicandi, &c. Perinde ergo est, Dic Ecclesiæ, & Dic autoritatiuæ conuocationi. Constat autem inductiuè in singulis Ecclesiis quòd autoritatiua conuocatio non est, vbi Prælatus illius conuocationis deest: igitur nec autoritatiua, conuocatio omnium fidelium est, vbi omnium fidelium pastor & rector, qui est Papa, deest omnino, scilicet tam per se quàm per alium. Et est sermo de autoritatiua conuocatione, seu Ecclesia simpliciter & absolutè, & non secundum quid seu respectu huius: puta Papæ hæretici deponendi, vel electionis futuræ &c. inquirimus siquidem nunc superioritatem simpliciter & absolutè.

¶Explanatur autẽ amplius quod dicimus, scilicet quòd in nomine Ecclesiæ in hoc textu clauditur illius Ecclesiæ prælatus. Quia si non includitur prælatus illius, oportet alterum duorum dicere, aut quòd communitas fidelium in Ecclesia aliqua particulari habeat etiam inuito Episcopo à Domino iurisdictionis potestatem excommunicandi, &c. aut quòd non de communitate sit dictum. Dic Ecclesiæ, & similiter quòd non est ei dictum, Quæcunque solueritis super terram, &c. Sequela patet: quia Ecclesiæ data est autoritas, & si nomine Ecclesiæ intelligitur communitas, ipsa communitas velit nolit, Episcopi autoritatem habet: & si non habet, relinquitur quòd ipsa non significatur Ecclesiæ nomine, hoc in loco. Primum autem horum affirmari non potest: secũdum igitur est verum. In cuius signum, sacrorum doctorum ei consonat glosa, Dic Ecclesiæ, id est Prælato vt capiti conuocationis. Iuxta hunc etenim sensum etiã ipse, qui est Papa, dicere potest crimẽ alterius Ecclesiæ, id est autoritatiuæ conuocationi: vt Nicolaus papa II. quæstione 3. cap. præcipuè, Lothario regi comminando scribit. Nec obstat, quòd ipsemet sit illius caput: quia hoc est per accidẽs, scilicet, quòd denuntians, & prælatus conuocationis coincidant in vnam & eãdem personam. Et si benè contextus Euangelij notetur, vbi vult Dominus autoritatiuam conuocationem adhiberi in qua ex pluralitate conuocatorum Concilij vigor, ex autoritate autem Prælati autoritas iudicij inueniretur. Propter quod etiam conuertit sermonem ab Ecclesia ad Prælatos: cùm enim prius de Ecclesia dixisset, Dic Ecclesiæ: & si illam non audierit, &c. nõ subdidit, Amen dico vobis, quicquid solueris Ecclesia super terram: sed subdidit, Amen dico vobis, quicquid solueritis, insinuans per hoc communi quidem cõuocationis Concilio correctionem tractandam: Prælatorum autem autoritate soluendum ligandúmque (iuxta conclusa) per Ecclesiam esse. Pluraliter autem dixit Solueritis, vel propter pluralitatem conuocatorum ad tractandum, & concludendum, vel propter pluralitatem capitum in pluribus Ecclesiis, de quibus indistinctè dixerat, Dic Ecclesiæ.

CAPVT IIII.

¶An Dominus per illa Verba Matth. 18. dederit immediatè potestatem Ecclesiæ, & quantam ei dederit.

QVAMVIS autem ex Ecclesiæ in hoc textu suppositione, & significatione manifestũ sit, quòd ad Ecclesiam vniuersalem nõ restringitur præsens litera, sed quòd indistinctè de Ecclesia est sermo: adhuc tamen obscurum remanet: & propterea declarandum, an Dominus immediatè dederit potestatem iurisdictionis Ecclesiæ indistinctè, & quantam autoritatem eidem dederit. Est autem ratio obscuritatis in primo: quia si dominus dedit immediatè potestatem iurisdictionis Ecclesiæ fratris peccãtis in me: quum quælibet Ecclesia sit talis, sequitur quòd quælibet Ecclesia habeat immediatè potestatẽ iurisdictionis à Domino, quod nõ benè sonat: si autem non dedit omni Ecclesiæ fratris peccantis in me, quum nõ sit maior ratio de vna quàm de reliqua: nulli dedit in hoc textu: quod non admittitur. Ratio autem obscuritatis in secundo est: quia æqualem potestatem continent verba dicta in hoc textu Ecclesiæ: & verba dicta Petro, scilicet, Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Non consonat autem æquales esse in Ecclesia Dei potestates iurisdictionis non habentes in eadem aliquam tertiam supra se: principaturum enim pluralitas mala est.

¶PRINCIPIVM autem huius claritatis sumẽdum puto à destructione sensus opinati, vt vel sic veritas eluceſcat. Dicendum est ergo primò, quòd ipsum dominũ dare immediatè potestatem illam, Quæcũque solueritis, communitati vniuersalis Ecclesiæ repugnat ordini inter Papam & Ecclesiam: quia: (vt dictũ est,) ponit duas æquales intensiuè potestates iurisdictionis in Ecclesia, non habentes tertiã supra se in eadem Ecclesia, à Domino immediatè ordinatas: scilicet communitatis Ecclesiæ vniuersalis, & Papæ. Patet sequela ex textu Matth. 16. & Matth. 18. vbi (vt dictũ est) eadem verba vtrique dicta leguntur. Et licet hoc sit secundum se inconueniens: maius tamẽ ostenditur, si attẽdamus quomodo Christus æterna sapientia, principatuum pluralitatem in Ecclesia instituit, quomodo mutuò sese impedirent duæ potestates: quomodo perplexæ essent oues Christi, vel liberæ contraria præcipientibus, vt aut obedirent alteri ad libitum, aut neutri, aut vtrique ad cõtraria: quod est impossibile. Et quod amplius est, si hæc etiam poneretur data immediatè potestas vniuersali Ecclesiæ vnde sibi potestatem supra papam habentẽ æqualem cõmunitas Ecclesiæ vendicaret: cùm par in parẽ non habeat imperium. Quum enim potestas intensiuè æqua sit qua ratione Ecclesia supra papã, quia mẽbrum eius iurisdictionem haberet, quia dictum est, Si peccauerit, &c. Dic Ecclesiæ: eadem ratione quia Ecclesia est ouile papæ, quia dictum est: Fiet vnum ouile, & vnus pastor, Papa supra Ecclesiæ cõmunitatem iurisdictionem haberet, aut neuter super alterũ.

¶Dicendum est secũdò, quòd ipsum dare immediatè potestatem illam, Quæcũque solueritis &c. cõmunitati cuiusc̃unque Ecclesiæ, repugnat consuetudini Ecclesiæ, & est semper sermo de communitate Ecclesiæ, vt aduersarij intelligunt: scilicet siue prælatus adsit, siue non omnino. Patet hoc ex communi Ecclesię consuetudine, quia talis communitas inuito suo Episcopo, & Papæ nõ potest absoluere & ligare: quæ tamen posset si à Domino immediatè haberet potestatem communitas cuiusque Ecclesiæ.

¶Dicendum est tertiò, quòd ipsum dare immediatè potestatem, Quęcunque solueritis super terram, erũt, &c. in sua amplitudine, vt sonat cuicunque Ecclesiæ autoritatæ proprio capite, nisi cuius proprium caput est Papa, repugnat Ecclesiarum ordini essentiali, & earum professioni. Ordini quidem: quia si ex hoc loco summa autoritas cuicũque ecclesię autorizatę proprio capite (vt Dominus loquitur) indistinctè data asseritur à Domino immediatè oportet dicere duo, primò, quòd quælibet Ecclesia immediatè habet autoritatem à Domino. Secundò, quòd quælibet Ecclesia habet æqualem intensiuè à Domino potestatem iurisdictionis: quamuis extensiuè vna excedat alteram, & vniuersalis Ecclesia omnes. Et conuincitur sequela vtriusque: quia Ecclesiæ indistinctè, immediatè & inæqualiter datum est. (vt patet in litera & ex dictis. & non magis vni quàm alteri: vt patet ibidem. Et ex hoc sequitur vlterius vtraque pars contradictionis: scilicet, quòd vna Ecclesia est superior simpliciter, & non est superior simpliciter altera. Nam ex eo quòd quælibet Ecclesia habet à Domino in suos potestatem, sequitur quòd Ecclesia vna, puta vniuersalis, est superior simpliciter qualibet ecclesia particulari (vtpote eius membro) ac per hoc potest disponere, & ordinare de illa: & ordinare aliquid de illius potestate, irritando si secus factum fuerit. Ex eo verò quòd quælibet Ecclesia habet à Domino immediatè potestatem æqualem intensiuè, sequitur quòd Ecclesia vniuersalis non potest aliquid subtrahere potestati iurisdictionis Ecclesiæ particularis: potestas enim data alicui à principe, non potest ab inferiori auferri. Et consequenter sequitur, quòd Ecclesia vniuersalis non est simpliciter superior secundum potestatem iurisdictionis respectu Ecclesiæ particularis: superioris enim potestatis iurisdictionis simpliciter est posse irritare inferioris actũ, si hoc faciat. Reliqua inconuenientia quæ sequuntur ex æqualitate intensiua potestatis iurisdictionis in qualibet Ecclesiã (vt puta quòd subditus non teneatur magis vniuersali quàm particulari obedire, quòd par in parem habet imperium, quòd quicquid ab vna fit, à reliqua potest impediri, & reliqua) viris mediocriter doctis relinquo deducenda. Professioni autem Ecclesiarum hoc repugnat: quia Papa reseruante, vel prohibente, &c. Ecclesiæ reliquæ potestatem iurisdictionis in reseruatis prohibitis, &c. se non habere confitentur: quod non vere dicerent si illam

Universidad de Deusto
Biblioteca

potestatem à Domino immediatè accepissent. Et est sermo semper in huiusmodi de dare ordinario iure potestatem.

¶EX QVIBVS Omnibus collige,quum hæc potestas tam ampla soli Petri Ecclesiæ cõueniat,& hæc verba nõ soli Petri Ecclesiæ dicta sint, quòd per hæc verba aut nulla ordinaria potestas iurisdictionis data est aut non tam ampla vt est illa data Petro. Et vere sic est:verba siquidem Domini manifestè continent potestatem iurisdictionis in Ecclesia(nec hoc vertendum est in dubium) sed non cõtinet quòd per ipsa data sit à Domino talis potestas, vt discurrendo per singula,& ratione manifestatur. Discurrẽdo quidem per singula:nam per illud verbum, Dic Ecclesiæ, nulla datur potestas, sed præcipitur denuntiatio. perinde enim est, Dic Ecclesiæ,ac Dic iudici:vbi patet non dari iurisdictionem, sed præcipi denuntiationem. Per illud verò, Si Ecclesiam non audierit,sit tibi sicut ethnicus & publicanus:quum perinde sit, ac si iudicem non audierit sit tibi sicut ethnicus & publicanus, manifestè patet nullam dari potestatem,sed in casu pertinaciæ euitationem illius à Domino indici.Per illud demum, Amen dico vobis,quęcunque solueritis,&c.nullam etiam dari tunc potestatẽ ex eo patet, quòd nec Petro ex eisdẽ verbis scilicet,Quicquid solueris,&c. vlla data est tunc potestas,sed post resurrectionem Domini,quum dictũ ei est Pasce oues meas. Ratione autem. Nam potestas iurisdictionis contenta in his Domini verbis,aut est data tunc Ecclesiæ,cui Dominus loquitur,aut nõ est data tunc:inter hęc enim cum cõtradictorie opponantur,nõ datur medium. Si non,habetur intentum. Si est data tunc Ecclesiæ,ergo cuilibet collationi seu cõuocationi fidelium cui Ecclesiæ nomen verè cõuenit,data est a domino immediatè potestas illa iurisdictionis:hoc autem spectat ad hæresim pauperum de Lugduno, dicentiũ quòd vbi sunt fideles cõgregati in nomine Domini,ibi est potestas, eo q̃ potestas sequitur sanctitatem personæ : solùm enim differt ab ea secundum vnum & multa. Sequela autẽ patet: quia Dominus indistinctè de Ecclesia loquens,ad quamcunque Ecclesiã peccantis fratris præceptũ sententiamque extendit.Constat autem collectionẽ, seu cõuocationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

los in propriis tantũ personis, & nõ in successoribus suis legatos vniuersales fecit,ad præuētionem gratuitã spectat.Hæc enim Ecclesia fatetur Petri solius successore vniuersali potestate cognoscens.Et per hoc etiam patet non fuisse in Ecclesia ante institutũ Petrum papam, potestatem electiuam papæ. Nam tantam potestatem habet nunc quantam tunc: quum Papa non posit illam auferre,& Dominus qui instituendo dederat, eam statim non diminuerit preueniendo secundũ illos in institutione Petri.Quemadmodum igitur poterat tũc quemlibet alium Episcopum in Papam eligere, ita mortuo Petro qui ex gratia factus fuerat à principe, potest alium Episcopum, quam Romanum Papam instituere.Et sic Rom.Pontifex recognoscere debet se prælatum cæteris ab Ecclesia,hoc illi concedente,non auferendo, saltem : cuius tamen oppositum docet Pelagius in cap.quamuis. distinct.21. Sancta Rom.Ecclesia catholica & apostolica,nullius synodochis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est , sed euangelica voce Domini & Saluatoris primatum obtinuit.

¶Amplius,Si Dominus immediatè dedit hanc potestatem electiuam Papæ vniuersali Ecclesiæ , qua præsumptione clerus Romanus & populus eius, &c. vsurpauerunt sibi hanc potestatem electiuam Papæ tãto tempore antequam institutũ aut approbatum fuerit per generale Concilium de electoribus? qua cõscientia tot sancti viri electionem toti Ecclesiæ à Christo commissam irrequisitis aliis à paucissimis tractauerunt,fecerũt,acceptauerunt,exercuerunt? Sed de his latior erit sermo : hæc autem dicta sunt ad ostendendam falsitatem assumpti in hac obiectione.

CAPVT. II.

DIXI In capit.4.eiusdem , quòd prævaluisset sententia Ioan.&c. Sed obiectio contradictionis propriè in cap. 3.tractabitur.

DIXI In cap. 6. eiusdem , Papam esse caput Ecclesiæ vniuersalis non solùm singulorum membrorum vt inimici veritatis glossant.

¶OBIICITVR Contra hoc dupliciter. Primò,Quia falsum est Papam esse caput Ecclesiæ vniuersalis collectiuè sumptæ, Tum quoniam Ecclesia non est Petri, sed Christi : iuxta illud Matth. 16. super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam,non tuam.Tum quia Papa est minister Ecclesiæ, non Dominus:Ecclesia autem est cui ministratur,ac per hoc maior : iuxta dictum Saluatoris, Maior est qui recumbit , quam qui ministrat. Tum quia omnes autoritates dicentes Papam esse caput Ecclesiæ , intelliguntur de Ecclesia pro singulis Ecclesiis particularibus , respectu quorum est caput ministeriale , & non pro tota Ecclesia collectiue.

¶Secundò,Quia licet concedatur Petrum esse caput ministeriale etiam totius Ecclesiæ vniuersalis:nõ tamen oportet omnem proprietatem capitis in eo saluari:& specialiter superioritatem in autoritate respectu totius residui.Et hoc præcipuè,quia tota Ecclesia nõ dicitur corpus Petri, sed corpus Christi:vt patet ad Rõ.12, Et confirmatur hoc,quia Rex dicitur caput regni,non tamẽ propterea est regno congregato superior , sed qualibet eius parte.

¶RESPONDEO. Et ad primi quidem probationem primam. quod Ecclesiam non esse Petri sed Christi , non arguit Petrum non esse caput eius:sed Petrũ non esse caput illius ex se, sed loco Christi:vt patet. Ad secundam verò probationem,quòd Petrum esse ministrum Ecclesiæ,vt cui ministrat. nõ est esse inferiorem potestate , sed exercitio : vnde ipse Dominus de seipso dicit, quòd venit ministrare, & Papa vocat se seruum seruorum Dei:& sic est in veritate. Ecclesiam autem esse maiorem Papa vt finis est maior eo quod est ad finẽ,verificatur quòd est esse melius : in his enim,quæ non mole magna sunt idem est maius quod melius secundum August.papatus siquidem est propter Ecclesiam.& non econtrario. Vnde ex hoc,quòd Papa non est Dominus, sed minister,& Ecclesia maior bonitate & nobilitate,nihil habetur contra potestatem capitis contra quem tenditur. Ad glossam demum communem,dicitur quòd licet multæ autoritates possent sic glosari, non omnes tamen sunt illius capaces:vt in libro ostẽsum est.

¶Ad secundum autem dicitur quòd Ecclesia non esse corpus Petri,sed Christi, verum est : quia Christus non solùm caput mysticum eius,sed mysticum suppositum ipsius est:vt patet ad Ephes.1. Vbi de Christo duo dicũtur quòd est caput Ecclesiæ,& quòd Ecclesia est corpus eius. Et primæ ad Cotinth. 12. expresse dicitur, Sicut enim vnum corpus est,& multa membra habet, omnia autem membra corporis cùm sint multa vnum tamen corpus sunt: ita & Christus.Ex hoc autem,quòd Ecclesia est corpus Christi & nõ Petri,non sequitur quòd Petrus nõ sit caput loco Christi, sed quòd Petrus non ille qui operatur per mẽbra huius corporis,sed Christus,qui per Petrum & cæteros operatur. Et similiter non sequitur, quod illud caput loco Christi non sit superius autoritate residuo corporis Christi,vt manifestè liquet.Ad confirmationem dicitur dupliciter. Primò quòd nullus dicit , quòd ex esse qualitercunque caput alicuius multitudinis,sequatur potestas iurisdictionis super illa multitudine,cùm multipliciter aliquid possit dici caput alterius metaphoricè.Papa autem est sic caput , quod est Pastor,Episcopus,& rector totius Ecclesiæ,& non solùm singulorum:vt autoritatibus & ratione ibi probatum est. Dicitur secundò, quòd sicut Rex est caput regni, ita superior eo , & propterea rex qui depẽdet à regno collectiuè,nõ est caput illius: & ideo nõ est superior eo,sed singulis partibus. Rex autem qui etiã à regno collectiuè non dependet(vt est Rex regum)est caput etiam totius congregati , & superior eo. Vnde arguere ab esse caput in Rege dependente à regno, ad esse caput in papa, nõ est rectũ: eo quod Papa non dependet à regno Ecclesiæ , nec vices Ecclesiæ gerit sicut Rex talis vices regni:sed solius Iesu Christi vicarius est.

CAPVT III.

DIXI In eodem capitulo sexto quòd potestas electiua ipsius Papæ, in Papæ potestate est. Sed quia in capitulo vigesimosecũdo,latius tractatur,ibidẽ obiecta soluẽtur.

DIXI In eodẽ capit.6. quòd nõ est maioris autoritatis Concilium autorizatũ à Papa , quàm ipse Papa.

¶OBIICITVR Cõtra.Primo ex glossa in cle gimus.93.distinct.Statuta Concilij generalis præiudicant statutis Papæ,si contradicant.

¶Secundo , quia constitutio Calcedonensis Concilij prævaluit reclamationi Leonis de Constantinopolitana sede : vt patet in cap.antiqua.de priuilegiis.& 22.dist.renouantes.

¶Tertiò,quia cõsuetudo gñalis Ecclesiæ põtificale statutũ abrogat.

¶RESPONDEO. Et de glossa primò dico, quòd ipsamet non assertiuè dicit illam sententiam , sed argumẽtum ad illam dicit:vt patet etiam ex seipsa in cap.nemo.q.9.ad quam se remittit.

¶Secundò dicitur,quòd verificatur de statuto Concilij superuenientis statuto Papæ:quoniam quemadmodum ipsemet Papa ius condendo priori contrarium,illud tollit(vt patet in cap. licet , in sexto)ita etiam Concilij autorizati à Papa constitutio Papæ constitutionem priorem contrariam tollit.

¶De vigore autem Concilij circa sedem Constantinopolitanam, dicitur quòd non concludit superioritatẽ Concilij supra Papam, sed tolerentiam Papæ. Videmus enim continuè prælatos cedere multitudini magnatũ:quamuis si potestate vti vellent , cõpescere possent. Quamuis de reclamatione Leonis nihil in capitulis illis habeatur,imò ibi humilis est loquutio dicentium, Petimus , &c.

¶De vi autem consuetudinis vniuersalis dicitur,quòd si hoc cõcluderet Ecclesiam supra Papam:concluderet etiam Ecclesiam supra seipsam Ecclesiam:quoniã etiam statutum vniuersalis Ecclesiæ,generalis consuetudo abrogat:vnde abrogatio istiusmodi nõ fit potestatiuè,sex executiuè ex parte Ecclesiæ,& negatiuè ex parte principis;quia scilicet non cogit.

CAP. IIII.

DIXI In eodem sexto capit.quòd,si Ecclesia,hoc est communitas Ecclesiæ,secluso Papa,haberet potestatem supra Papam,quòd Ecclesiæ regimẽ esset democraticum,seu populare : in quo tota autoritas apud nullum residet,sed in tota communitate.

¶OBIICITVR Contra sequelam:quia non dicitur regimen regale,in quo sit vnicus toto residuo superior:quia tunc non esset in ciuilibus aliquod regimen regale:sed quia est vnicus , qui totius populi vices gerit quolibet particulari superior.

¶RESPONDEO Quod sequela est optima formaliter intellectis terminis:quia , si in tota communitate sola est autoritas: ergo vt sic constituit regimen populare:quamuis inquantum aliquem vnum præficit,constituat aliam speciem regiminis.Rursus sequela est optima de supremo regimine Ecclesiæ de quo est quæstio:quoniam , si in tota cõmunitate & sola est vniuersalis Ecclesiæ potestas,summum regimen,summúmque tribunal eiusdẽ , ad quod omnia resoluẽda sunt.esset populare(vt patet) quicquid esset de regimine medio per vnũ. Vnde,si in regno aliquo populus est supra regem,manifestè sequitur,& quòd communitas populi vt sic regimen est populare,& quod summũ tribunal est populare:quamuis exerceat per aliam regiminis speciem (puta per regale)supra alios iurisdictionem suam communiter. Nihil igitur obstant obiecta dictis:quoniam cum regimine regali medio, stat supremum,populare,de quo est quæstio.& formalis sermo.

CAP. V.

DIXI In cap.septimo,probando quòd papa esset supra communitatem totius reliquæ Ecclesiæ,ex illa autoritate,Pasce oues meas,&c.quòd papa est pastor vniuersalis Ecclesiæ,& non solùm singulorum ouium.

¶OBIICITVR Respondendo dupliciter.Primò per interemptionem negando scilicet hoc. Secundo per limitationem, quòd Papa est pastor totius Ecclesiæ quantum ad administrationem pabuli spiritualis verbi Dei & sacramentorum. Hæc enim non exercentur per communitatem,sicut actus iuridici.

¶RESP

¶RESPONDEO,Et negatio quidem irrationabilis inferius in septuagesimo cap. ratione monstrabitur ; nunc autoritate inducta ostenditur. Quum Dominus dicit, Pasce oues meas,illimitatè adimittitur : ergo non est limitandum ad singulas & non omnes,vt negatio ista limitat : nam singulæ , & omnes suæ oues sunt.Secunda autem responsio aut nihil dicit,aut seipsam interimit.Nam dupliciter potest intelligi concessum:quòd Papa est pastor totius Ecclesiæ quantum administrandum verbum Dei & sacramenta,primò autoritatiuè ; secundò ministerialiter,respectu totius Ecclesiæ. Si autoritatiuè , ergo ipse verè superior tota Ecclesiæ communitate est : nam autoritatiuè pascere verbo Dei & sacramẽtis,est actus superioris absolutè respectu illius,qui sic pascitur,vt patet inductiuè:& sic responsio interimit seipsam.Si autem ministerialiter , ergo non habet Papa ex se in pascendo plus quàm in actibus iuridicis:potest siquidem , & actus iuridicos omnes vt minister Ecclesiæ comunitatis apud istos:& sic responsio nihil dicit. Est ergo Papa verè pastor autoritatiuè vniuersalis Ecclesiæ,& singularum personarum eius in iudicio,& iustitia & verbo Dei,&c.vice illius qui pascit omnes in innocentia cordis.

CAPVT VI.

DIXI in eodem septimo cap. ex illa autoritate , Fiet vnum ouile & vnus pastor,quòd Papa est pastor illius ouilis.& non econuerso.

¶OBIICITVR,Quòd Christus dixit Petro, Pasce oues meas,non tuas ; & quòd Christus dedit potestatem ouili supra pastorem.

¶RESPONDEO.Quod Petrum esse pastorem ouium nõ suarum,sed Christi,concludit ipsum esse pastoré non ex se,neque loco Ecclesiæ communitatis:vt obiicientes dicũt:quoniam oues, nec sunt Petri,nec sunt cõmunitatis Ecclesiæ, sed loco Iesu Christi.cuius solius sunt oues ,prout. Vnde ex hoc nihil aliud habetur nisi q. Petrus præest ouili non suo,sed Christi:non ex se, sed loco Christi.Quod autẽ additur,Christũ dedisse autoritatẽ ouili supra pastorem,volũtarie dicitur,& ipsis verbis Domini dissonat & repugnat Dissonat quidem,quia ouile illius pastoris Ecclesiã constituit.regulare est autẽ vt pastor præsit ouili,& non econtra. Repugnat autem, vt ibidem deductum est:quia non fieret vnus pastor iuxta verbum Domini,sed duo:silicet Petrus & ipsum ouile. Et, quia de Petro voce Domini constat dicentis, Pasce oues meas,& quòd vnus tantùm fit, eiusdem autoritate Domini patet : consequens est vt alter pastor fictus sit contra Domini sententiam.

CAPVT VII.

DIXI in eodem septimo cap, quod non minus Papa est Episcopus Ecclesiæ Catholicæ , quàm quilibet Episcopus suæ Ecclesiæ : ex hac propositione inferendo superioritatem eius super Ecclesiam catholicam, & non solùm super singula membra , sicut est in aliis Episcopis respectu suarum Ecclesiarum.

¶OBIICITVR contra similitudinẽ. Tum quia Episcopus particularis gerit vices vniuersalis Ecclesiæ : quæ est supra suam communitatẽ.Tum quia Ecclesia particularis,cui præficitur Episcopus,habet superiorem in terris,qui præficit illum Episcopum.

¶RESPONDEO, Et primò,quòd ratio nõ funditur super similitudine : sed super proprietate huius sententiæ.Papa est Episcopus Ecclesiæ catholicæ : quamuis declaretur ex simili,imò eadem ratione in aliis Episcopis. Ambr. est Episcopus Ecclesiæ Mediolanen. &c. Vnde , cùm ex ista propositione formaliter intellecta , Papa est Episcopus Ecclesiæ catholicæ , sequitur ipsum esse Episcopum communitatis Ecclesiæ satis habetur intentum.

¶Obiecta autem afferunt dissimilitudinem,in non causa vt causa. nã in eo,quod est esse Episcopũ catholicę,vel talis Ecclesię potest considerari quid importet esse Episcopum,& potest considerari à quo fiat Episcopus. Et obiecta quidẽ procedũt cõsiderãdo à quo fiat, vel fieri debeat Episcopus:ratio autem procedit considerado quid est esse Episcopum.Constat autem,q ad iudicandum de naturis rerum,causa formalis,& quod quid est concludit efficaciter vndecũque fiant effectiue:siue enim homo fiat à Deo,vt Adã,siue ab alio homine,vt nos:vnius naturæ sumus. Et similiter siue Episcopus fit à Papa,siue ab vniuersali Ecclesia,siue habeat superiorẽ, siue nõ:vnius naturæ est, inquantũ Episcopus:quãuis alterius natur̃ fit,inquantũ subditus.Vnde vt vnico verbo dicatur,ratio de Episcopo vt sic loquitur:obiectiones autẽ de Episcopo,inquantũ subditus alteri & alterius & ab altero.Propter quod cùm Papa sit verè Episcopus Ecclesiæ catholicæ, sequitur,vt ibidẽ dixit, q est primò Episcopus ipsius Ecclesiæ catholicæ, & secũdario singulariũ.Tamẽ quia nõ minus est ipse catholicæ Ecclesiæ Episcopus, quã Ambr.Episcopus Ecclesiæ Mediol. esset enim longe minus, si non esset Episcopus totius,sed singulorũ mẽborum tatùm.Tum quia actus proprius Episcopi,qui est superintendere , primò fertur super bono ipsius catholicæ Ecclesiæ, & secũdario super bono singulorũ:vt patet ex hoc,quòd Papa ad hoc tenetur sub precato mortali ex hoc quòd est Papa : constat autem potestates per actus proprios cognosci.Nec ad hoc video responsionem:in isti diceretur quòd Papa habet hunc actum, inquantũ gerit vices vniuersalis Ecclesiæ,cui primò conuenit,iste actus,& ex eius cõmissione conuenit Papæ. Sed hæc responsio potest dupliciter intelligi. Primò,quòd Papa habeat hunc actum dependenter ab Ecclesia:sicut Rex creatus à regno, & in hoc sensu falsa est:quia sic Papa esset vicarius Ecclesiæ , & non immediatè ipsius Iesu Christi: quod demonstratum est esse falsum,& amplius monstrabitur.Secundò potest intelligi quòd Papa habet hunc actũ ex suo officio: supplendo id , quod Ecclesiæ conueniret, si non esset subdita Et in hoc sensu est vera responsio : sed nihil obstat rationi , vt patet.

CAPVT VIII.

DIXI in eodem septimo cap. quòd Papa habet supremam potestatem in Ecclesia Dei : & ex hoc deduxi ipsam esse supra vniuersalem Ecclesiam.

¶OBIICITVR glossando.primò,q potestas Papæ dicitur suprema respectu potestatũ particularium.non autem respectu potestatis cõmunitatis totius Ecclesię.

¶Dicitur secũdò,quòd ex hoc quòd ponitur suprema potestas in Papa,& suprema potestas in Ecclesia,nõ sequitur, quòd sint duæ supremæ potestates in Ecclesia Dei : quia potestas Papæ est propter Ecclesiam:auxta illud, Posuit vos Deus regere Ecclesiam, vbi autẽ vnum propter alterum,ibi vnũ tantum ; vt patet in Topicis.

¶RESPONDEO,Et glossa quidẽ allata repellitur ex magna differentia inter secundũ quid & simpliciter. De Papa asseritur simpliciter , quòd habet supremam potestatẽ in Ecclesia Dei, vt patet in tex.allegato ibi,glossa autẽ ponit Papam habere potestatem supremam secundum quid,quia in respectu ad aliquas,& nõ ad omnes potestates in Ecclesia Dei.Repellitur quoque ex literali expositione illius superiatiui suprema ; potest enim exponi negatiuè & positiuè,id est non habens superiorem , & omnia superior.& vtroque modo repugnat glossæ iiii.

¶Quod autẽ obiicitur sequelæ,nihil est:quoniam si communitas Ecclesiæ est tantæ potestatis,quòd Papa subest ei,oportet q obiectum propriũ potestatis Ecclesiæ, & obiectum proprium potestatis Papæ se habeant secundũ supra,& sub proportionalitate sicut ipsæ potestates.Et hoc etiam est manifestũ ex eo , quòd commune bonum Ecclesiæ totius est proprium obiectũ potestatis communitatis Ecclesię:bonum autem singulorũ est proprium obiectum potestatis Papę consequenter loquendo quia potestas ista propriale cundũ illos est primò respectu singulorum.& respectu boni cõmunis totius,Papa non intromittit se,nisi vt vres potestate Ecclesiæ,vt instrumentum illius. essent ergo verissimæ duæ potestates supremæ,& subordinatæ simul:quod est ridiculum.

¶Ad id verò quod dicitur:Potestas Papæ est propter Ecclesiã,dicitur quòd secũdum veritatem est verũ:& nihil impedit secundum hypothesim eorum non esset propter. Ecclesiam eodẽ modo formaliter sumptam propter quam esset potestas illa Ecclesiæ:quia ista propter Ecclesiam collectiuè,illa verò propter Ecclesiam distributiue.Vnde cùm regula ex vnitate obiecti põ obtinet. & potestas non sit propter potestatem, sed sub potestate:non video quomodo obstet regula Topica.

CAPVT IX.

DIXI in eodẽ septimo cap. quòd Papa est proximus & immediatus vicarius Christi : ergo nulla habet in terris potestatem priorem se,& inde infra , Ecclesiam non habere immediate ordinariam autoritatem à Christo,& Papam non mediante Ecclesia habere autoritatem,&c.

¶OBIICITVR Glossando,quòd Papa dicitur immediatus vicarius Christi:quia potestas vicariatus sibi collata immediate infusa à Christo & Ecclesiæ collata:& non propterea quòd habeat a Christo non mediante Ecclesia.dicit quòd Papa est immediatus vicarius Christi,sicut apud Apostolum , Reges sunt ministri Dei in vindictam malefactorum : qui tamen mediante populo fiunt.

¶RESPONDEO,Et glossa quidem repellitur ex differentia inter medium in instituendo principatũ:& medium in principando:differunt enim hęc sicut cælum & terra.Et esse immediatum, vel mediatum vicarium non attenditur secundum institutionem solam,sed secundum ipsum principaliter.Declaro singula breuitatis causa in exemplis.Christus instituit absque medio potestatem episcopalem & sacerdotalem, instituit mediante Ecclesia potestatem ordinũ minorum,& subdiaconatus secundũ aliquos,in illis est medium in instituẽdo,in illis non. Papa instituit legatum,qui committit vices suas alteri:legatus principatur sub Papa absque medio:vicarius autem legati cum medio in principando:quo:dependet enim principari huius à principatu legati. & non sola electio ipsius.Ex his autem liquet quale mediũ negatur, quum absolutè dicitur aliquis immediatus vicarius alicuius principis:quod,licet negatur mediũ in principãdo,vt patet inducẽdo. Vnde cùm Papa absolutè , & absque limitatione aliqua asseratur proximus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& immediatus Christi vicarius, negatur medius principatus inter Christũ & Papam inferior Christo & superior Papa, cuius vices gerit Papa. Si enim medius principatus talis est, vt illi concedunt ponentes Ecclesiæ totius communitatem esse talem principatũ licet Papa posset dici vicarius Christi: non tamen potest verè dici simpliciter & absolutè immediatus vicarius Christi: sed immediatè vicarius Ecclesiæ, & mediatè ipsius Christi. Immediatio autem institutionis potestatis Papæ à Christo, nõ facit ipsum Papam Christi vicariũ immediatum, nisi secundum quid scilicet secundum potestatis institutionem: sic enim quilibet Episcopus potest dici immediatus vicarius Christi: quia cuilibet potestas immediatè est instituta à Christo. Constat autem q̃ aliud intendit determinatio Ecclesiæ & Sancti patres, cùm asseritur Papam immediatum esse vicarium Christi. Vnde ratio stat in suo robore.

¶Ad id verò quod additur de simili in Regibus, dicitur, quod nõ dicuntur proximi & immediatè ministri Dei: sed vices multitudinis gerendo, Dei ministri proculdubio sunt. Longè autem aliter est de Papa, qui non gerit vices multitudinis, sed Iesu Christi. Et scito, quod inter Regem creatum à populo, vt Saul (vt stando in naturali iure fit) & Regem datum à Deo, vt Dauid: & Papam factum à Christo, vt Petrus: & Papam electum ab Ecclesia, vt reliqui: tanta est in præsentando populum differentia, quòd Rex tam creatus à populo, quàm datus à Deo, populum & eius potestatem repræsentat: licet nanque in fieri differant inter se, quia alter à populo, alter à Deo præficitur: in natura tamen officij & potestatis non distinguuntur. Nam quemadmodũ organum naturale (putà manus) fit à Deo miraculosè, perinde est ac si esset à natura: ita organũ politicum, puta Rex cùm est à Deo perinde est ac si esset à populo. & propterea eius potestatẽ vtroque modo factus repræsentat & exercet illiúsque vices gerere dicitur, & non Dei immediatè. Papa autem siue à Christo immediatè, siue ministerio Ecclesiæ mediante factus, eiusdem etiam est naturæ & potestatis: & nõ repræsentat potestatem populi ecclesiastici, nec ipsum: sed Dominum Iesum Christũ immediatè, ex illius solius vices gerit immediatè. Et ratio diuersitatis in Rege & Papa est: quia potestas regia naturali iure est in populo primo, & ex populo deriuatur ad Regẽ: potestas autem Papalis supra naturam est, & diuino iure in persona vnica, nõ in cõmunitate primò est: statuẽte Christo, Ioan. 10. formã supremi ecclesiastici Regis in vnica persona, cum dixit, Alias oues habeo, & illas oportet me adducere: & fiet vnũ ouile, & vnus pastor: & determinante eodẽ talẽ formã ad personã Petri in sua perpetua successione, Ioannis vltimo, cum dixit illi, Pasce oues meas. Vnde Papa solius Christi vicarius est, & non Ecclesiæ. & propterea diffinitum est per Ecclesiam, q̃ Papa in Beato Petro officium suũ vniuersale susceperit, vt patet ex allatis in libello, &c.

CAPVT X.

DIXI in eodem septimo capitulo, conclusionẽ hanc, Papæ potestas est supra Ecclesiam vniuersalem & Concilium generale, vt distinguitur contra Papam.

¶OBIICITVR Primo autoritate Augustini in epistola ad Glorium Eleutium, Felicem Grammaticum, &c. quæ inter Epistolas est 162. vbi loquens de depositione Cęciliani Carthaginen. Episcopi, dicit, Ecce putemus illos Episcopos qui Romæ iudicarunt: non bonos iudices fuisse: restabat adhuc plenarium Ecclesiæ vniuersale Concilium, vbi etiam cum ipsis iudicabas causa posset agitari: vt si male iudicasse conuicti essent, eorum sententiæ soluerentur, &c. & inter Episcopos Romæ iudicantes, comprehendit Melchiadem Papam: vt patet ex epistola illa. Ex quibus verbis manifestè sequitur, quòd à Papa & Concilio simul particulari, potest appellari ad Concilium vniuersale, & sententia eiusdem solui.

¶Secundò, autoritate octauæ synodi, can. vigesimoprimo, cuius pars habetur vigesimasecunda distinctione, in capitulo diffinimus. vbi dicitur, Vniuersalis synodus cum conuenienti reuerentia, quamlibet quæstionem de Rom. sed exortam audire tenetur, & in ea proficere: non tamen audacter sententiam in Romanum Pontificem dicere. Ex quo patet quòd licet omnem quæstionem de Romana sede diffinire habeat synodus: id tamen cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet.

¶Tertiò, autoritate Damasi Papę, que ponitur inter epistolas Ambrosij, epistola septuagesimasecunda, vbi Damasus dicit respõdendo, Cùm huiusmodi fuerit Concilij Capuẽsis iudicium, vt finitimi Bonoso atque eius accusatoribus iudices tribuerint, aduertimus q̃ nobis iudicandi forma cõpetere nõ posset. nam si integra esset hodie synodus, rectè de his quæ vestrorum scriptorum comprehendit series, decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc recepistis iudicium, sententiam ferre: vicem enim synodi recepistis, quos ad examinandum synodus elegit. Et infrà, Vos enim, vt scripsimus, totius synodi vice Dei decernitis: nos quasi ex synodi autoritate iudicare non conuenit. Ex quibus manifestè patet primò q̃ Papa dicit se non posse de illa causa cognoscere: de qua posset si synodus adhuc esset integra, id est, nihil commisisset. Secundò, q̃ Papa cõfitetur nõ solùm Concilij esse in eo in iudicãdo superius sed etiã deputatos per Concilij, in ea causa in qua deputati sunt.

¶Quartò, autoritate canonis in capit. si duo. diffinct. 79. vbi dicitur, quòd si duo contendunt de papatu, Concilium est iudex: ergo habet superioritatem in vtrunque: nullus enim est alterius iudex ordinarius, quin sit iurisdictione superior.

¶Quintò, ratione. Papa & reliqui prælati quidquid iudicant, &c. faciunt vt ministri Ecclesiæ, nõ solùm finaliter (id est, propter Ecclesiam) sed effectiuè autoritate Ecclesiæ: ergo in Ecclesia est primò autoritas. Antecedens probatur: quia agere dicuntur secundum intensionem Ecclesiæ. Sequela autem est manifesta: & cõfirmatur, quia suffragia quibus priuatur excommunicatus, & indulgentiæ non sunt prælatorũ, sed Ecclesiæ. Et confirmatur iterum: quia sicut Deus cõdens humanum genus, dedit potestatem regiminis ciuilis ad finem naturalem: non vni sed communitati, &c. ita regenerans idem ad finem supernaturalẽ, dedit potestatem spiritualis regiminis ad illum finem cõmunitati Ecclesiæ, &c. Et sicut quãdoque prouidit populo, dando principem, vt Moysen: ita prouidit Ecclesiæ, dando Petrum. Et confirmatur tertiò: quia aliter politia ecclesiastica nõ esset ita bene ordinata sicut ciuilis: nam ista põt prouidere sibi, principe potestate abutẽte in destructionẽ: Ecclesia autem non posset si nõ esset superior Papa. Et confirmatur quartò: quia ipse Papa esset miserabilior cæteris, si à malo cõpesci non posset. Et confirmatur quintò: quia Papa est Ecclesiæ filius, ac per hoc subditus. Antecedens patet ex Ambrosio in libro de Symbolo, Nõ habebit ibi Deum patrẽ, qui noluit habere Ecclesiam matrẽ. Sequela patet Prou. 10. Stultus despicit matrẽ suam.

¶Sextò etiã ratione, Si Papa habet potestatem super totum residuum Ecclesiæ collectiuè, ergo potest aliquem actum iurisdictionis in illud totum etiam inuitũ exercere: sed hoc est falsum: quia non potest illud totum excommunicare aut interdicere: nec ad aliquid ipso renitente obligare: vt patet per illud August. Leges instituuntur cùm promulgantur: firmantur cum moribus vtentium comprobantur. distinct. 4. ca. in istis.

¶Septimò: quia potestas ecclesiastica prius tẽpore est in ecclesia, quã in aliquo summo Pontifice: quia illa fuit instituta & Ecclesia collata Matt. 8. ista autẽ Ioan. vlti. Petro data est. Et ideo si Christus Petrum papam non instituisset, potuisset hoc ecclesia facere: committẽdo ei suam potestatem: nec potuisset illam ab eo auferre nisi ex causa rationabili: sicut populus potest respectu Regis.

¶RESPONDEO. Ex autoritate illa Augustini nõ sequitur Concilium esse supra papam, sed dupliciter argumentũ ex illa deficit. Primò: quia æquiuocat de Cõcilio. nam quæstio nostra est de Concilio distincto cõtra papã, seu secluso papa, quod est Concilij acephali. Augustinus autẽ loquitur de vniuersali concilio cum papa, vt patet ex hoc, quòd ponit præsentiam iudicũ, id est Episcorũ, qui iudicauerãt. Constat autẽ quòd non licet arguere à cõcilio, ad concilium acephalum. Secundò deficit: quia ex hoc, q̃ restabat refugiũ concilij vniuersalis, infertur superioritas: est enim hic sophisma consequentis. Potest enim recursus iste haberi propter multas causas, scilicet exclusionẽ suspitionis, plenioręm discussionẽ, maiorem sapientiam, personalem tractatũ & quicquid eiusmodi est: vt patet ex continua consuetudine appellantiũ ad eundem iudicem (puta papam) plenius informandum. & causam per alios tractaturum iudices, &c. Et hoc consonat literali sensui Augustini: vbi propter præsentiam omniũ prælatorũ potuisset causa ita discuti, vt etiã iudices qui primò in partibus, & qui secũdò Romæ iudicarũt, personaliter præsentes rationes iudicij conferre potuissent, & vniuersali omnium iudicio decerni, & etiã dissolui prius malè iudicatum. Ad nihil enim horũ exigitur maior autoritas intensiuè, quàm papæ: sed sua sufficit cum maiori discussione, sapiẽtia, &c. vt quotidie videmus. Est etiã cũ his omnibus in cõcilio vniuersali maior autoritas extẽsiuè, & maior solẽnitas iudicij: quę omnia sentẽtiã eius omni exceptiõe maiorẽ reddere videtur.

¶Ad secũdam ex autoritate octauæ synodi, dicitur q̃ malè exponuntur verba synodi, dicẽdo q̃ synodus negat modum iudicãdi papam (scilicet audacter) & non iudicium ipsum. Et quòd hęc expositio sit mala, probatur: quia ly Audacter, aut importat vitiũ audacię, aut importat autoritatem. Si primũ, cùm illud sit vitãdum respectu cuiuscunque, & non solùm respectu papæ, ridicula esset decisio synodi, q̃ ipsa non debet vitiosè, vel ex passione iudicare papam, &c. si secundũ haberetur contrarium expositionis allatæ. Vnde literalis sensus est, quòd dicere sententiã in Romanũ pontificẽ est audaciæ vitium: illa siquidem negatio præposita nõ modum solùm, sed totum negat. Dicendo igitur, Non tamẽ audacter dicere sententiã in Romanũ Pontificem, significat quòd non nisi audacter dicere potest sententiam in Romanum Pontificẽ. Sicut cũ dicimus, quòd de manifestis licet nobis iudicare de cordis autẽ occultis non licet nobis temere diffinire: non intẽdimus negare modum diffiniendi tantũ (puta temere) sed intendimus determinare, quòd ipsa diffinitio de occultis cordis est temeraria: Determinat ergo ly Audacter, naturam iudicij in papã: sicut ly Temere

mere, in exemplo dato naturam iudicij in cor. Et propterea ex hac autoritate habetur oppositum, eius quod arguentes intendunt. In cuius signum, synodus dicit sibi competere audientiam & progressum in quæstione de Papa cum reuerentia, & de sententia subdidit illam negatiuam, quam non subiunxisset, si etiam sententia cum reuerentia sibi competeret, ipsa quippe distinctio expositionis confutatæ defectum ostendit. Cùm autem legeris hæc, memento quòd sermones morales de his sunt, quæ regulariter accidunt. In casu quippe hæresis pertinacis in Papa, synodi iudicium depositionis Papæ absque audacia esset.

¶Ad tertiam ex autoritate Damasi, dicitur, quod neutrum deductorum ex illa autoritate sequitur. Nam in illis verbis non negat potentiam, sed formam iudicandi sibi competere posse. Et huius negationis causam reddit, non impotentiam aut subiectionem suam. sed indecentiam: vt patet in illis verbis. hoc autem familiare est principibus. Quin etiam si diuisset se non posse iudicare, verum diuisset, & à consuetudine principum non recessisset: qui ea se negant posse facere, quæ indecenter facerent si exaudirent. Constat autem, quòd indecens est determinationes Concilij etiam prouincialis soluere: quantò magis Concilij generalis, quorum decreta etiam Papam in foro conscientię ligant, non minus quàm propriæ: vnde, & secundum sacros canones ad Romanum Pontificem præcipuè spectat seruare statuta Patrum. Et si notaueris eandem autoritatem, contra arguentes facit: pro quanto insinuat excellentiam suam tantam, quòd eum quasi ex synodi autoritate iudicare non conuenit.

¶Ad quartum ex autoritate Canonis, dicitur quod gratis concessum est, quòd Papa incertus subditur Concilio. Duobus enim contendentibus incertis, iudicat Ecclesia: sed si alter esset certus & indubitatus, Ecclesia non iudicaret, sed adiuuaret certum obediendo, condemnando antipapam, &c.

¶Ad quintum ex ratione, quia prælati sunt ministri Ecclesiæ, dicitur quòd prælati dicuntur ministri Christi & Ecclesiæ. Christi quidem & effectiuè (quia ab illo habent suam potestatem effectiuè) & suppositaliter, misticè tamen: quia omnes prælati sunt velut membra Christi iuxta illud August. super Ioan. Si præpositi Ecclesiæ pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnius membra pastoris? Ecclesiæ autem integræ (id est cum capite suo, quod Christus est) ministri etiam dupliciter dici possunt, scilicet effectiuè ratione partis, scilicet capitis, à quo habent prælati autoritatem & integraliter: quia sunt membra Ecclesię reliquæ à capite, non vt suppositi, sed vt corporis mystici partes integrales. Et hæc dicimus loquendo de prælatis Ecclesiæ absolutè, non de isto ordinato & instituto ab illo: sic enim esset quæstio de illo alio, & sic de aliis. Ex quibus patet, quòd prælati Ecclesię propriè loquendo, non sunt ministri Ecclesiæ effectiuè, nisi ratione capitis, scilicet Christi: & consequenter non sunt ministri Ecclesiæ vt dominæ, nisi ratione capitis: propter quòd Paulus dicit, Si quid ego donaui, in persona Christi. & rursus, Sic nos existimet homo, vt ministros Christi. Ex hoc autem quòd ministri Ecclesiæ dicuntur agere secundum intentionem Ecclesiæ, non plus habetur quàm dictum est: quia, scilicet agunt secundum intentionem Ecclesiæ in capite, & in corpore ab ipso capite diffusam. Quãuis hoc possit etiam intelligi secundum intentionem Ecclesiæ, id est secundum intentionem Ecclesiastico officio debitam: hæc enim intentione confici, & conferri dicuntur sacramenta. &c.

¶Ad primam confirmationẽ, quia suffragia sunt nõ prælatorum, sed Ecclesiæ dicitur, quòd falsum est suffragia non esse prælatorũ, vt dispensatorum: quamuis sint Ecclesiæ integræ vt proprietariæ: sed hoc nihil aliud concludit, nisi prælatos ab Ecclesia integra ratione capitis potestatẽ habere. Vnde omnia deficiũt ob æquiuocationem ad propositum ab Ecclesia integra ad Ecclesiã, vt distinctam contra caput. Ad secundam cõfirmationem de similitudine conditionis, & regenerationis generis humani, dicitur q̃ apertissimè cõstat falsum assumi, & dissimiliter Deum instituisse. Nam in ordine ad finem naturalem potestatem cõmunitati indidit, & non vni, in ordine autem ad finem supernaturalem potestatẽ dedit vni, & non cõmunitati, præfecit enim Iesum Christum, secundum q̃ homo est, in principem & caput omnis Ecclesiæ, vt patet, & hoc non præueniẽdo sicut in ciuilibus, sed instituẽdo, vt patet. Et scito, quòd argumẽtum deficit ex eo, q̃ non attendit ordinem primarium regenerationis humanę, sicut attendit primarium ordinem conditionis humanæ: sed declinat ad ordinẽ secundarium Ecclesiæ, qui est in tẽpore absentiæ principis, qui abiit in regionẽ longinquam accipere sibi regnũ & reuerti. Quę declinatio manifestè defectiua est: quia primariũ in vno, primariũ in altero reddẽdum proportionaliter est. Hic autem secũdarius ordo in Ecclesia naturam si sequitur principalis, absque omni cõtradictione optimus videtur. Sic autẽ potestas in vno principis vicario nõ in communitate locanda est, & locata ab ipso principe in Petro. Vnde patet, quòd non præuenit princeps Ecclesiã, sed suapte natura ordinẽ regiminis spiritualis prosecutus in Petro & eius successoribus vicariatum suum locauit. Ad tertiam confirmationem iam patet, quòd optimè prouisum est politiæ spirituali in suo naturali principe, qui peccare nõ potest, in ordinatione autẽ vicarij illius optimè quoque prouisum est, dũ suauis dispositio seruata est. Supernaturale nanque regimẽ (quale est Papatus) suapte natura supernaturalem defensionẽ & remediũ sibi vendicat: quale Dominus Iesus Christus sibi autoritatiuè reseruãdo electionẽ, & Ecclesiæ reliquæ ministerio orationum instituit. Hoc enim suauè, & efficax est remediũ, vt in loco suo inferius amplius monstrabitur. Vnde falsum est Dominũ Iesum Christũ minus bene ordinasse politiã Ecclesię etiã sub suo vicario quam politiã ciuilẽ in humanis, quoniã vtrobique non idem, sed proportionale remedium contra malum principem datum est. Ita q̃ Ecclesia potest se & contra illũ tueri, & deponere votis & operibus Ecclesiæ proportionatis, scilicet orationibus, ieiuniis, eleemosynis, hæc enim efficaciora sunt cęteris causis secũdis: quia superiores sunt reliquis, & propriæ vnuersali saluti Ecclesię, sed non omnes capiunt verbũ illud. Ad quartã confirmationẽ, dicitur quòd immediatè susceptus sub cura Christi viuentis, & specialiter de ipso curam habentis, nõ est miserabilior cuuctis, nisi ratione seruitutis vniuersalis & periculi maximi, & huiusmodi, talis autẽ est Papa, qui nõ potest coactiua pœna puniri, sed tenetur ex amore liberè operari. Fœlicitatis enim quædã inchoatio est non miseriæ, esse in statu in quo nõ sicut seruus sub lege, sed sicut liber in gratia constitutus homo adhuc mortalis est positus: vt in Papatu contingit. Ad quintũ dicitur, quod Papa inquantum singularis persona est filius Ecclesiæ, quia regeneratus, nutritus & instructus ab Ecclesia sicut cæteri, inquantum autem Papa, est filius Ecclesiæ integræ, hoc est cum suo capite, & pater non filius reliquæ Ecclesiæ. Sed in his & similibus aduerte tu, cui hæc & similia obiiciuntur, ne æquiuocatio de Ecclesiæ vocabulo te fallat, vt ea, quæ dicuntur de Ecclesia integra (siue cum capite siue cum vices capitis habent) ad Ecclesiæ communitatem secluso capite applicata suscipias: hæc enim te deciperent.

¶Ad sextum argumẽtum principale dicitur cũ Apostolo. Quòd omnia mihi licent, sed non omnia expediũt: & rursus: Omnia possum, sed nõ omnia ædificant. Cõceditur igitur, quòd papa potest quãtum ex potestatis suæ autoritate est, actum iurisdictionis etiã in inuitam Ecclesiam reliquam exercere: sed non expediret si non ædificaret. Nec valet argumentum. Non potest illam excõmunicare, ergo non potest aliquẽ actum iurisdictionis in inuitam exercere: vt patet. Ad probationem autẽ ex autoritate Augustini dicitur, q̃ potius probat oppositũ. Si enim leges instituuntur cũ promulgantur, Papa promulgando legem in totam Ecclesiã instituit absque Ecclesiæ consensu: potest igitur ipse solus instituere legẽ in illam. Firmitas autẽ ex consensu vtentiũ, non ex parte autoritatis, sed exequutionis se tenet. Quod conuincitur ex eo, q̃ statutũ vniuersalis Concilij integri etiam consensu vtentium firmatur, ita quòd non ligat quando est à dissensu vtentiũ infirmatum: & tamẽ nullus dubitat vniuersale Concilium integrum firmitatem autoritatis legibus fui dare. Prouenit autem hæc legum infirmitas ex dissensu vtentium etiam ab ipsis legislatoribus negatiuè, pro quanto tolerando dissimulant, & implicitè renocant quod fecerunt. Et merito: quia lex (vt dicitur dist. 4. cap. erit) debet esse patriæ, loco, temporique conueniens.

¶Ad septimũ dicitur, q̃ falsum assumitur nam potestas ecclesiastica primo fuit in primo summo Põtifice domino Iesu Christo, qui Põtifex alsitẽs futurorum bonorũ, æternam redemptionẽ inuenit. Falsum quoque monstratũ est esse q̃ Dominus per illa verba quæ habentur Matth. 18. potestatẽ ecclesiasticã dederit Ecclesiæ, quamuis promiserit ei super suos subditos: vt superius diffusè discussum est. Aequiuocatio demũ inciditia dicta ab Ecclesia, ad Ecclesiã secluso capite declinando. Reliqua autem quæ arguendo afferuntur (scilicet q̃ Ecclesia potuisset instituere Petrũ Papam) quàm falsa sint, ex supradictis patet: quia si potuit Ecclesia vnquã instituere Papatũ in vno & eius successore, vt Christ⁹ fecit, posset quoque illũ instituere in triumuiratu, vel aliquo huiusmodi: quia eiusdem est instituere, & instituta mutare pro loco & tempore.

CAP. XI.

DIXI in 8. cap. quòd Constantiẽse pro illo tempore primo quo fecit illa decreta de potestate synodi, non erat verum Concilium vniuersalis Ecclesiæ. Et quòd Basilien. errauit illud sequendo.

¶OBIICITVR dupliciter. Primò quòd blasphemaui. Secundo, quia Concilium Cõstantiense sub obedientia Ioannis 23. erat verum Concilium vniuersale: quia succedebat Concilio Pisano, in quo fuerat vnio Ecclesiæ, depositis vtroque Papa (scilicet Grego. 12. & Bened. 13.) & electus Alexander quintus, cui successit Ioan. 23. qui congregauit illud Constantiense Concilium.

¶RESPONDEO. Et primo quo ad Constãtiẽse cõcilium.

¶Si ego blasphemo, quare Gregorius 12. qui expresè recusauit in actu vnionis Ecclesiæ recognoscere Concilium illud pro tunc, vt Conciliũ illud, non blasphemus, sed vir pacis, & Ecclesię amator

Universidad de Deusto
Biblioteca

habitus est:vt patet in gestis eiusdem Concilij. sessione 43. Quare obedientia Benedicti 13. inter fœdera vnionis, & in actu vnionis Ecclesiæ recusationem talis pro tunc Concilij volens & faciens, non blasphema, sed catholicę vnitatis studiosa est habita:vt patet in sessione 20. & 22. Quare Sigismundus Imperator, qui præsedit illi Concilio, vt satisfieret recusationi illius Concilij, non blasphemus, sed defensor Ecclesiæ habetur? Quare demũ ipsummet tunc Constantien. Concilium, cùm negauit facto seipsum esse Concilium non semel, sed bis (primò in acceptando præsidentiam Imperatoris, & autorizari se in Concilium à Gregorio 12. secundò in acceptando se conuocari ab obedientia Benedicti 13. & conuocare illam) non blasphemauit? Et si potius scandalum permitti debet à quilibet singulari persona, qua veritas deseratur, quomodo Concilium vniuersale a spiritusancto rectum, potius veritatem deseruit seipsum facto negans, quam scandalum permittere voluit iam natum? Ex his autem rectè consideraris patet, quòd Concilium illud non reputauit seipsum certum & indubitatum Cõcilium illo tempore: & propterea huiusmodi negationes admittebat dans operam vt vnum certum & indubitatum Concilium fieret cum in dubitato capite: vt randem fuit. In quo igitur ego erro, si dubia & incerta pro dubiis incertisque habui? nihil enim dixi aliud in sententia. Nam dubia & incerta pro vera autoritate refutari constat, veritatisque autoritatem eis tribuere nephas est.

¶ Ad secundam obiectionẽ de successione ad Cõcilium Pisanum, dicitur, quòd nec illud Concilium cõstat fuisse certũ & indubitatũ: vt cæteris omissis patet ex duobus. Primò: quia assertio ista reuocaret antiquum schisma: quid enim aliud est dicere, Concilium illud Pisanũ cum Alexãdro 5. certum & indubitatum, quàm certè & indubiè damnare Gregorium 12. & Benedictum 13. cum suis obedientiis? Hoc autem est redire ad illud schisma. Secundo: quia ipsum Constan. Cõcilium sub obedientia Ioan. 23. licet crediderit se esse vniuersale Concilij succedẽs Pisano, nõ tamẽ hoc pro certo & indubitato tenere se cõtestatũ est facto suo: vt patet ex dictis.

¶ Accedit ad hæc, quòd sine Papa diffiniuit: & propterea si fuisset etiam tota reliqua Ecclesia repræsentatiuè potuisset errare, nec fuisset Cõcilium generale perfectũ simpliciter: vt patet in libello.

¶ Quo ad Concilium verò Basilien. vniuersalis Ecclesiæ responsionem replico: quæ Eugenium adorauit, Concilium Florentiæ vniuersale ex Orientali eriam Ecclesia celebrauit in materia fidei, &c. Si ego blasphemaui, quis excusat Ecclesiam à blasphemia?

CAPVT XII.

DIXI In cap. 9. glossando verba Aug. Petrus quando claues accepit, Ecclesiam significauit, & similia quæ in hoc sensu dicta sunt: quia officio capitis perpetuo, in Petro & successoribus data hæc sunt: & propterea in persõna Ecclesiæ dicitur Petrus suscepisse hęc.

¶ OBIICITVR, Quòd non sit iste sensus intentus ab Aug. quia sequeretur, claues datas esse Ecclesiæ finaliter, & non formaliter: cuius oppositum vult ibi Aug.

¶ RESPONDEO. Quòd sequela nõ tenet: imò sequitur ex illo sensu claues esse datas Ecclesiæ formaliter: tũ quia quod datur capiti formaliter, verè etiã datur corpori, cuius est illud caput formaliter: tum quia datum capiti & corpori formaliter: quamuis corpori mediante capite, constat datum esse toti formaliter sic autem est in proposito, vt patet. Sed argumentũ præter hoc fallitur in æquiuoco de Ecclesia: ab integra Ecclesia in terris, capite scilicet & corpore, (de qua loquitur Aug.) ad Ecclesiam pro corpore tantum, vt quoddam vnum integrũ, cuius Papa sit vicarius: quod est fictitium. Firmatur autem sensus à me assignatus, ex eo quòd exposui Augu. ex ipsomet Aug. inquit enim in lib. de Agone Christiano. Non sine causa inter Apostolos, Ecclesiæ catholicæ personã sustinet Petrus: huic enim Ecclesiæ claues datę sunt cum Petro datæ sunt. & cum ei dicitur, ad omnes dicitur, Amas me, Pasce oues meas. Hæc ille. Constat enim quòd Petro vt distincto ab aliis, & pro se & successoribus datus est Papatus, per illa verba, Pasce oues meas, Ioan. vlt. Et Aug. idẽ iudicat de hoc actu, & de acceptione clauium: ratione igitur officij capitalis & perpetui in Ecclesia diffusi August. dicebat quòd personam Ecclesiæ gerebat.

CAPVT XIII.

DIXI In eodem capit. 9. quòd Papa non potest errare errore iudiciali in fide, quamuis possit errare personaliter: quia ad ipsum spectat finalis determinatio de fide: vt decret. primo: & S. Thom. post dicit: & probat ratione & autoritate Cyrilli & Maximi.

¶ OBIICITVR. Primò, quia duo summi Pontifices determinauerunt contraria in his, quæ fidem tangunt: ergo alter eorum errauit errore iudiciali in fide. Assumptum patet de Ioan. 22. & Nicolao 3. quorum vnus determinauit iudicialiter Christum & Apostolos nihil habuisse in communi nec in particulari; alter oppositum: vt est videre in eorum extrauagantibus.

¶ Secundò. Quia Innocentius tertius, & Celestinus determinauerunt contraria super illa propositione, Vno cõtingum ad hæresim transeunte alter qui remanet in fide, potest ad secunda vota transire: vt patet in cap. quanto, de diuortiis & glossa ibidem.

¶ Tertiò, Quia aliqui statuerunt contra Euangelium: vt Pelagius, qui constituit vt subdiaconi Siciliæ à suis vxoribus abstinerent, quas in minoribus duxerant, aut ab officio cessarent: quam constitutionẽ quia erat impia & contra Euangelium retractauit beatus Gregorius primus eius successor: vt patet in distin. 31. cap. ante triennium. in textu & gloss. sicut enim potuit iudicialiter statuere contra Euangelium, ita & diffinire.

¶ Quartò, Quia sequeretur quòd summus Pontifex non posset fieri hæreticus circa propositiones nondum determinatas, vt erat articulus de processione Spiritussancti à Filio. Et tenet cõsequentia: quia non posset esse pertinax contra suipsius determinationem. Sequeretur etiam quòd determinatio etiam solius summi Pontificis ligaret suum successorem. Sequeretur etiam, q. Papa verè hæreticus malè iudicari posset: qui. decideret obiecta contra eum esse intelligenda in aliquo sensu suæ assertioni consono.

¶ Quintò, arguitur ad hominem, Quia ego contradico mihimet in hoc eodem libello, nam in fine quarti capituli dictum est, quòd sententia Ioannis Euangelistæ præualuisset sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei, & nunc dicitur, quòd Papa non potest errare in iudicio fidei. hæc enim contradicunt, quia non præualuisset sententia Ioannis, sed tantum fuisset standum sententiæ Clementis Papæ quantum sententiæ Ioannis, imò & plus: quia apud Clementem fuisset vltima decisio fidei iuxta hic dicta, sicut apud Petrum si adhuc superuixisset.

¶ Sextò, Quia frustra fuissent congregata quatuor Concilia generalia principalia contra quatuor hæresiarchas, puta Nicenum, Constantinopolitanum Ephesinum & Calcedonen. Et tenet consequentia: quia sufficisset solius Papæ decisio: imò apud aduersarium tantæ est potestatis solus Papa in diffiniẽdo, sicut aggregatum ex ipso residuo.

¶ Septimò ex Occham, Quia Innocentius tertius (vt habetur extrà qui filij sint legitimi in ca. per venerabilem) dicit: Cum Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt quòd ibi decernitur. in nouo testamento debeat obseruari. Quæ verba si vniuersaliter secundum literalem sensum intelligantur, hæresim sapiunt: quia cæremonialia ibidem in cap. 13. & 14. non sunt seruanda. Si verò misticè intelligantur, nihil speciale de Deuteronomio dicunt: quia omnia mysticè seruãda sunt: vt legitur distinct. 6. cap. his itaque.

¶ Octauò ex eodem, Quia nonnulli summi Põtifices inueniũtur diffiniuisse se in temporalibus habere supremam potestatem, cæteri verò oppositum.

¶ Nonò, Quia non est verisimile, quòd homini potenti in iis quæ sunt fidei errare, commiserit Deus vltimam fidei decisionem.

¶ RESPONDEO. Et ad primum quidem dicitur quòd falsum assumitur, scilicet quòd vnus Papa, scilicet Nicolaus determinauit iudicialiter Christum & Apostolos nihil habuisse in cõmuni. Nam manifestè Nicolaus (vt patet in 6. de verborum significatione exiit qui seminat) dicit, Egit nanque Christus & docuit per *propter* sectionis opera: egit etiam & infirma. sicut interdum in fuga pa- *duasin se* tet & loculis. sed vtrunque perfectè perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet. Hæc ille. Vbi manifestè patet, quòd Nicolaus asserit Christum habuisse aliquid: vã- *rumgene* let enim sequela, Nicolaus asserit Christum habuisse aliquid, vt *ra opera* imperfectis se viam salutis ostenderet: ergo asserit Christum ha- *tus est* buisse aliquid. Ioannes ergo 22. qui determinauit hæreticum esse, *Christum.* tenere quòd Christus & Apostoli nihil habuerunt in commun, quia contradicit sacræ Scripturæ veritatem fidei determinauit, cuius contrarium non determinauerat Nicolaus.

¶ Ad secundum dicitur, quòd neuter illorum Põtificum diffiniti uè determinauit. Nam de Celestino in cap. quanto. de diuortiis, Innocentius dicit, Licet quidam prædecessor noster sensisse aliter videatur: & de seipso subiungit, respondendo oppositum, Non credimus quòd in hoc casu is qui relinquitur, viuente altero, possit ad secundas nuptias conuolare. Vbi verba ipsa (videlicet videtur aliter sensisse, & Non credimus) ostendunt quòd non diffiniendo in materia fidei loquuti sunt.

¶ Ad tertium dicitur, quòd Pelagius, si statuit illud, nihil contra, sed supra Euangelium statuit. Quod manifestè patet ex hoc, quòd statutum illud suos obseruatores aut in bono supererogationis locabat, si continerent: aut in nullo malo, si non cotinentes se suspendebant ab officio: vt quidam subdiaconus fecit.

¶ Est autem hic aduertẽdum, quãtum crescat infamia per diuersa ora paulatim. nam sanctus Gregorius de hoc statuto loquẽs dicit, & quòd diaconus autoritate tamen Papæ hãc prohibitionem fecit (vt patet. 27. q. 2. c. multorum) & quod sibi durum ac incompetens videtur. vt patet in cap. ante triennium. distinct. 31. Glossa verò ibidem auget, dicens, quòd Pelagius hoc fecit, & quòd illa constitutio fuit iniqua, arguens autem amplius auget, dicens, quòd Romanus Pontifex statuit contra Euangelium.

¶ Ad

¶ Ad quartum dicitur, Nequãdo primam sequelam, scilicet quòd papa non possit esse in non decisis hæreticus. Nam si ille, qui est papa, tenuisset pertinaciter, Spiritum sanctum non procedere à Filio, etiam si ab Ecclesia sic determinaretur, fuisset hæreticus. Per accidens autem est, quòd ab ipso vel alio determinatio Ecclesiæ fieret, standum est enim in formalibus & per se, & non declinandum ad ea, quæ sunt per accidens in quacunque scientia. Ex hoc patet responsio ad secundam sequelam. Nam determinatio vnius papæ in materia fidei ligat per se omnes personas Ecclesiæ. quarum sunt actus credendi. & sic persona propria & successoris ligatur ad tenendam determinationem semel factam de fide. Ad tertiam autem sequelam dicitur, quòd cum id quod imputaretur papæ pro hæresi, non esset decisum adhuc per Ecclesiam, & ipse non teneret hoc pertinaciter: sed defenderet esse consonum sacræ Scripturæ & fidei Ecclesiæ, non esset hæreticus formaliter, etiam si materialiter erraret in his quæ sunt fidei. Et propterea non sequitur, quòd papa malè posset iudicari de hæresi in casu quo iudicandus est, scilicet de hæresi formaliter: in his enim non habet locum interpretatio ad istum vel illum sensum.

¶ Ad quintũ dicitur, quòd nulla est cõtradictio in dictis meis allatis. Nam bene simul stat tam Ioannem quam Clementem non posse errare, & tamen alterum esse supra alterum: possunt enim esse duo omnino recta subordinata: vt patet apud omnes de Ecclesia vniuersali præsenti, & de sacra Scriptura. Dicendo autem, quòd sententia Ioannis præualuisset sententiæ Clementis Papæ, nihil aliud dixi, nisi quòd Clementis sententia subordinata erat sententiæ Ioannis. Ad id verò, quòd adiungitur, quòd sequeretur oppositum huius, negatur sequela. Nam cùm dicitur, quòd ad Papam spectat finalis determinatio de fide. intelligitur in ordine & gradu suo scilicet sub sacra Scriptura, cuius autor est Spiritus sanctus. Et, qua Ioannes Euangelista in doctrina fidei locutus sacræ Scripturę tenebat (sicut Euangelium suum hodie tenet) ideo non sequitur quòd magis Clementis quàm Ioannis esset standum sententiæ, sed econtrario. Et ex hoc patet responsio ad fimile allatum arguendo de Clemente & Petro, quòd scilicet non est eadem de vtroque ratio: quia Petrus non ratione papatus, sed apostolatus, locum etiam sacræ Scripturæ tenebat, sicut nunc tenent Epistolę eius, & hunc sensum expresse aperuit in libelli illius loco allegato dicens, Præualuisset sententia Ioannis sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei, sicut modo præualet Euangelium Ioannis sententiæ cuiuscunque papæ & totius Ecclesiæ.

¶ Ad sextum negatur sequela: quòd scilicet frustra fuissent Cõcilia illa principalia in materia fidei congregata. Concilia enim non propter potestatem intensiuam, sed extensiuam, & propter discussionem & collationem cum multitudine vniuersali sapientum in fide, & propter indubitabiles & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio autem sequelę procedit, acti propter habendam solam autoritatem intensiuam Concilium congregandum esset: quod falsum est. Nam licet papa solus tantæ intensiuæ sit autoritatis, quantæ ipsæ cum residuo: non tamen tantæ extensiuæ non tamen tantæ sapientiæ, nõ tamen tantæ acceptationis indubitatæ ab omnibus (vt patet de ipsis oppositum sentientibus) non tamen tantæ solennitatis (quæ animos humanos communiter multum afficit) non demum tantæ bonitatis & gratiæ corã Deo: quæ apud multitudinem hominum multum valet ad persuadendum quòd a Spiritu sancto regitur, errare non potest. Oportet enim ea quæ totam Ecclesiam tangunt in singulis sic fieri, vt acceptabilia tacillimè omnibus sint: & ad hoc multum valent vniuersalia Concilia à probis præcipuè prælatis celebrata.

¶ Ad septimum dicitur, quòd quia duæ sunt leges diuinæ (scilicet vetus & noua) & noua est secũda ordine generationis, ideo vocabulum illud, scilicet secunda lex, nouæ legi conuenire ex vi vocabuli dicitur: & argumentũ ex conuenientia vocabuli sumpsit Innocentius. Et hoc expresit, ne intelligeretur quòd absolute cõcluderet, sed quantum est ex vi vocabuli. Et hoc diminuit argumentum, nõ auget (vt patet) quoniam in voce vna latent multa. Vnde ex hac cõuenientia quandam persuasionem intendebat, qua man data in Deuteronomio, nõ ad literã, sed proportionabiliter secundum conuenientiã ad tẽpus gratiæ seruãda erant, quãdo, vbi, &c. expediret. Vnde ipse mandatũ vnum iudiciale ex Deuteronomio assumẽs, & tractãs, non ad litterã, sed iuxta conuenientiã ad sacerdotium Petri exposuit. Nec obstat q. omnia veteris testamẽti hoc modo seruari possunt, cõceditur enim q. nihil speciale de Deuteronomio intendebat, nisi persuasionem ex conuenientia nominis.

¶ Ad octauum dicitur, q. quia potestas Papæ directè est respectu spiritualium ad supremum simpliciter finẽ humani generis: ideo suę potestati duo cõueniunt, primò, quòd nõ est directè respectu temporaliũ: secundò, quòd est respectu temporalium in ordine ad spiritualia: hoc enim habet ex eo, quòd ad supremum finẽ omnia ordinari debẽt, etiam temporalia, ab eo procudubio, cuius interest ad illum finẽ omnes dirigere: vt est Christi vicarius. primum autem ex natura suæ potestatis consequitur. Ex his autem sequitur, quòd vtrunque verè potest determinare, de Papa, & q. habet supremam potestatem in temporalibus: & quòd nõ habet supremam potestatẽ in temporalibus: quoniam vtiunque verum est ad sanum intellectum. Affirmatio naque est vera in ordine ad spiritualia: negatio vero est vera directè, seu secundum seipsa tem poralia. Vnde nihil ex vtraque decisione erroris accidit. Aduerte tamen, q. quia aliud est determinare de fide formaliter, & aliud de eo, quod est fidei materialiter (nam primum importat determinare quid credendum vel non credendum est: secundum autem determinare de quæstionibus, quæ in rebus creditis accidũt, & constat, quòd cùm determinatur quæstio aliqua secundo modo non determinari dicitur de fide, sed de tali vel tali materia: ideo, cum dicitur, quòd Papa non potest errare in iudicio fidei, non accipio dictum esse nisi de iudicio fidei formaliter, quando, scilicet determinatur quid credendum vel non credendum. Contra quod nulla harum obiectionum procedebat, nisi prima apparenter: ne tamen fingere videar, figillatim solutæ sunt omnes.

¶ Ad nonum dicitur, q. non verisimile, sed verum & humanæ diuinæ que rationi & autoritati consentaneũ est, vt homini potenti errare secũdum seipsum, nõ autem vt directo à Spiritu sancto, Deus vltimam fidei decisionẽ sub sacra scriptura comiserit. Cum enim nõ sit differentia apud Deum in vno & in multis saluare. & omnes in Cõcilio præsentes secundũ se & proprias vires cõsiderati, possint errare, malè determinando de fide: ob ignorantiã vel aliquem alium defectum, ac per hoc ad assistẽtiam Spiritussancti recurratur, magis attestatur assistentiæ Spiritussancti & eius virtuti, salus fidei per vnũ quã per totũ Concilium: hoc enim humanæ sapientię opus esse videtur (propter omnium Patrum cõcursum) illud autẽ solius Dei opus est & apparet. Vnitas quoque fidei vnitatem quoque iudicis cui præ est toti Ecclesiæ exposcit: vt in Secunda secundæ, q. 1. art. vlt. diuus Tho. affert.

CAPVT XIIII.

DIXI in eodem 9. ca. ratione, quare Papa nõ potest errare in iudicio fidei, quia hic error esset error vniuersalis Ecclesiæ: quia tenetur sequi diffinitionem Papæ in fide, afferens ad hoc autoritatẽ sancti Thomæ, & post Decretalis in cap. maiores. & Iesu Christi. Ego rogaui pro te, Petre.

¶ OBIICITVR Negãdo, q. Ecclesia de necessitate tenetur credere sententiæ diffinitiuæ Papæ in materia fidei: & dicendo, q. sicut Papæ præcipienti contra Euãgelium, non est obediendũ, ita nec sententię erroneæ in fide. De autoritate S. Thomæ, nõ est cura.

¶ Ad capitulum, maiores. dicitur dupliciter, primò, quòd non pro vltima & necessariò credẽda determinatione habenda, sed regulariter ad papã est recurrendum, quia regulariter non est Ecclesia congregata. Secundò (& in idem redit) quòd referendæ sunt summo pontifici causæ fidei, vt conuocet Concilium: quia ad ipsum spectat congregare illud.

¶ Ad verbũ Domini, Ego rogaui pro te, Petre, dicitur quòd non pro sola persona Petri, aut successoribus orauit Christus ne deficeret fides eius, sed pro vniuersali Ecclesia per Petrũ repræsentata.

¶ RESPONDEO, Negationem illam consuetudo Ecclesię autoritatéque sanctorum confutant, & ignis experientia comprobaret, si quis nõ teneret, quod sola Rom. Ecclesia determinaretur, hereticum esse, vt patet, extra, de hereticis. ad abolendam in textu & glossa. Et hæc responsio manifestat, ad quid fateantur ipsimet se declinare oportere, defendendo subiectionem Papæ in aliquo corpori Ecclesiæ, vel Concilij.

¶ Quod autem additur, quod sententiæ erroneæ, sicut nec præcepto diabolico adhærendum esset, verisimum est, sed nihil obstat: quoniã ex his nihil aliud quam cõditionalis veritas habetur, scilicet si determinaret erroneè. si præciperet contra Euangeliũ, non audiretur. Hoc enim non solùm de Papa, sed de Angelis sanctis ve risimum est, iuxta illud, Si Angelus de cælo Euangelizet aliud, &c. anathema sit. Ex his enim consequitur, quòd antecedens, aut consequens possit esse verum, vt patet.

¶ Quod autoritas sancti Thomæ paruifiat, nõihil est: quoniam Ecclesia non paruifacit. Sed esto, quòd sanctus Thomas paruifiat, Cyrillus & Maximus ibidem allegati etiã paruifient. Hieron. quoque dicens ad Damasum (vt habetur 24. quæstione 1. canone, hæc est fides) si hæc nostra cõfessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, se imperitum, vel maleuolum, vel etiam non catholicum. non me hæreticum comprobabit. manifestéque in his verbis cõtestans, q. ex approbata fidei cõfessione à Papa aliquis obstãs nõ catholicus sit, paruipẽdendus erit.

¶ Ad expositionem verò dictam de cap. maiores. dicitur, quòd literæ contradicit. Nam textus causam quare ad Petri sedem sit recurrendum, assignat veritatem Petri in consitendo fidẽ & indefectibilitatẽ eius in eadẽ propter orationẽ Christi. Ex hac enim causa manifestè sequitur, quòd ideo ad Papã referendas esse maiores causas dicitur, quia ipse cõstitutus est indefectibilis iudex in fide.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et quia eum, qui certus est, amplius certificari nō oportet. sequitur ꝙ sententia papæ in fide est finalis determinatio & necessariò credenda, secundum illam Decretalem. & sic vtraque expositio ruit. Quod autem de oratione Christi pro Petro dicitur, potest bene & malè intelligi. Malè quidem, si intelligatur quòd Christus pro ecclesia, siue cū papa siue sine papa orasse se dixerit: quoniam expresse Christus dixit hæc verba Petro, vt distincto ab aliis, vt patet ex contextu, inquit enim Lucæ 22. Simon ecce Satan expetiuit vos, vt cribraret sicut triticū: ego autem rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquādo conuersus confirma fratres tuos. Vbi manifestè patet, quòd distinguit tētationis actum ab oratione quo ad hoc, quòd communiter expetiti erant, & tamen ipse singulariter pro Petro rogauerat, dicens, Expetiuit vos, ego autē pro te rogaui. Apparet quoque idem ex eo, quod Petro commisit vt confirmaret alios, tanquam diceret, Ego tui, tu autem aliorum cura habeas. Bene autem si intelligatur Dominū orasse pro Petro & aliis, diuersimode tamē. Pro Petro quidem immediatè, pro aliis autem mediante Petro: pro Petro in seipso Petro, pro aliis autem in Petro ipsorum capite. Et in hoc sensu magis confirmatur intentum nostrum: vt patet. Et vt vnico verbo dicam, si hæc autoritas de Petro & successoribus verificatur (vt dictū cap. maiores affert) satis habetur intentum quòd Petri sedes non potest errare in fide propter Christi orationem. Et cùm hoc non sit verum de errore personali, sequitur quòd verificatur de errore iudiciali.

CAPVT XV.

DIXI in eodem 9. cap. exponendo illud Hiero. Si autoritas quæritur, orbis maior est vrbe. quod verum est quo ad multa: puta merita, virtutem, scientiam, & in proposito vigorem consuetudinis, &c.

¶OBIICITVR, tu glossas de maioritate meritorū, & Hierony. non dicit, si merita quærantur, sed si autoritas quæritur: & sic de maioritate potestatis, non meritorū loquitur.

¶RESPONDEO, satis diminutè glossa mea adducitur, nam, (vt patet in libello) ego dixi quòd dictum Hiero. verum erat quo ad multa: puta, meritum, scientiam, &c. & ꝙ in proposito & ad literam Hiero. loquitur de vigore consuetudinis: & obiectio in solis meritis se ponit. Propter quod etiam addo, quòd merita ad autoritatem consuetudinis plurimum valent: quoniam cōsuetudo non virorum malorum, sed virorum sanctorū, maximæ est in Ecclesia Dei autoritatis, & proponitur imitanda. Et propterea stando etiam in meritis Hiero. textus optimè intelligitur: vt quia orbis maior est vrbe in autoritate consuetudinis, propter maiora merita orbis quàm vrbis, ideo consuetudo orbis, qua diaconi subesse, non præesse consueuerunt. imitanda est. Et sic dicendo, si autoritas quæreretur ratione materiæ de qua erat sermo, scilicet de loco diaconorum, maioritatem meritorum non potestatis in causam autoritatis afferebat. Facilè tamen contendentibus in verbis dici potest, quòd orbis autoritas maior est extensiuè, non intensiuè autoritate vrbis, & similiter potestas.

CAPVT XVI.

DIXI in eodem cap. 9. multas autoritates ex lib. decretorū, quòd Papa non habet superiorem in terris.

¶OBIICITVR duabus glosis. Prima est, ꝙ intelligitur hoc in criminibus non scandalosis Ecclesiæ. Secunda est, quòd intelligitur hoc regulariter: quia regulariter ad superiorem summi Pontificis, Concilium, scilicet recursus haberi non potest.

¶RESPONDEO, quòd prima glossa est volūtaria & falsa, Voluntaria quidem, quia Ecclesiæ Canonū, aut Sanctorum autoritate non roboratur: falsa autē, quia sit exceptio de solo crimine fidei: Constat enim quòd ab vniuersali cum vna exceptione facta non nisi falso alia exceptio fit. Cum ergo solū in fidelitatis crimen exceptū ab vniuersali sit, restat vt alia crimina omnia inclusa sint. Secunda autem glos. manifestè falsa cōincitur ex eo, quòd etiam de crimine hæresis papa diceretur non habere superiorem: quoniam regulariter Concilium non est congregatum. Tertia autem glossa quòd autoritates istæ sunt summorum Pont. qui vt in pluribus fimbrias suas nimis extendentes, sibimet tribuerunt quòd Ecclesiæ est proprium: quia non procedit de Theologiæ aut sacrorum Canonū, &c. autoritate: quàm bene sonet, aduertat qui notat in quanta veneratione Decretales summorum Pontifi. in Ecclesia sunt. Et tantò plus, quantò multorū sanctorum Pontificum autoritates refutandæ sic essent: vt patet de Bonifacio, Antherio, Eusebio, & aliorum sanctorum in libello allatorum. Taceo de tot doctoribus in Theologia & in iure illustribus ibi allatis.

CAPVT XVII.

DIXI in cap. 11. quòd Ecclesiæ Dei, secluso Papa non est data potestas papalis, aut superior papali in Euāgelio Matth. 18. & quod in Ecclesia huiusmodi non est talis potestas.

¶OBIICITVR, quòd Dominus ibidem dixit, Si Ecclesiam nō audierit, &c. per hoc enim Ecclesiæ iurisdictionem ostendit in effectu, scilicet in pœna excommunicationis, & subdidit in plurali numero, Quæcunque solueritis, &c. per hoc enim ostendit, quòd pluribus in Ecclesia nomine contentis, dabat illam potestatem.

¶Affertur etiam ad hoc vsus primitiuæ Ecclesiæ, quando Act. 15. diffinitum est ab Ecclesia. Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil amplius oneris vobis imponere, &c.

¶Affertur tertiò autoritas Gregorij, quæ ponitur in cap. sicut sancti. vbi Gregorius fatetur se quatuor Concilia illa, scilicet Nicenum, Constantinopolitanum. Ephesinum & Calcedonen. tenere sicut Euangelium: & subdit causam, quia dum vniuersali sunt constituta consensu, se & non illa destruit quisquis præsumit absolvere quos ligant, aut ligare quos absoluunt. Ecce, quòd non dicit, quòd summi Pont. sed vniuersali consensu: nec quos Pontifex ligat, sed quos illa ligant.

¶Quartò, ad hoc est canon. decretuit 80. dist. vbi dicitur, Decreuit sancta synodus & non dicit, decreuit summus Pontifex.

¶Quintò, capitulum nimis. de iureiurando: vbi autoritate sancti Concilij, non propria summus Pontifex præcipit.

¶Sextò, Ecclesia potest elargiri indulgentias. ergo habet claues iurisdictionis. Probatur antecedens: quia dantur indulgentiæ de thesauro Ecclesiæ & non Papæ: ergo à fortiori Ecclesia potest dispensare.

¶Septimò, Ecclesia potest condere canones latæ sententiæ, depositionis, excommunicationis: ergo Antecedens patet de Concilio Carthaginen. in cap. placuit. 8. quæst. 1. & habetur extra de clericis non residentibus, in cap. ex gestis.

¶RESPONDEO, Et vt his & similibus respondendi via detur, quatuor pūcta prę oculis semper habēda in hac materia & huiusmodi autoritatibus assigno. Primum est, aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatē plenariam ratione partis (puta capitis, sicut homo videt, audit, &c.) & aliud est Ecclesiam, seu synodum habere eandem ratione suæ totalitatis. Et propterea cauendum est, ne à primo in secundum oratio declinet. Secundum est, Aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatem plenariam, & aliud est eam habere immediatè à Domino Iesu Christo. Et propterea cauendū est, ne à primo in secundum oratio declinet. Tertium est, Aliud est ecclesiam, seu synodum habere potestatem: & aliud est eandem habere potestatem talem, scilicet coactiuam respectu talis, scilicet vicarij principis sui: potentia enim actiua, cùm dicatur non absolute, sed respectu passiuæ, (vt patet 5. & 9. Meta.) plenaria potestas plenissimè est, quando respectu subiectorum omnia potest. Cauendum est propterea ne à primo in secundum oratio declinet. Quartum est, Aliud est ecclesiam seu synodum habere potestatem plenariam, & aliud est ecclesiam, seu synodum acephalem seu truncam habere eandem. Et propterea cauendum est, ne à primo in secundum oratio declinet.

¶Ex his siquidem quatuor sapienter dispēsāris, vniuersa quæstionis istius argumenta facilè elucescent: sic, vt nullū forte obicurū relinquatur. Ad singula tamen descendendo respondetur. Et ad verba Domini, Mat. 18. dicitur (vt iam probatum est) ꝙ Dominus non dat ibi ecclesiæ autoritatem, sed significat eam habituram potestatē: non explicando ibi quomodo habitura sit, & an secūdum se totā primò, an ratione partis: hoc enim non negamus, sed docemus. Verba quoque illa in numero plurali nō cogūt ad autoritatē ecclesię ratione suæ totalitatis: imò absque determinatione ad hunc vel illum modū potestatis ecclesiæ, scilicet ratione totius, vel partis oportere intelligi ex hoc conuincitur, ꝙ vtroque modo verificari possunt: vt patet ex dictis. constat enim euidenter quòd cōmune duobus abstrahit ab vtroque. Potest igitur ille numerus pluralis referri ad pluralitatem ecclesiarum futurā, & ad pluralitatem conuenientium in ecclesia. ad conferendum, discutiendum, probādum, &c. & ad pluralitatē accumulantium suas autoritates in cōmuni: propter quod ex illa litera nihil habetur obitās dictis.

¶Ad secundum ex primitiua ecclesia, dicitur, quòd gratis cōcedi tur ecclesiam statuisse. sed an potestate partium (puta trium Apostolorum) an cōmunitatis per accumulationem in cōmuni. an aliquo alio modo (puta à Christo immediatè, vt isti falsò putāt) nihil ibi exprimitur. Et propterea ex ista autoritate, & cæteris subiunctis, & similibus, nec habetur ista affirmatiua, scilicet ecclesia, seu synodus habet immediatè à Christo potestatē. nec habetur ista negatiua, Synodus non habet potestatem à Domino mediāte papa. Et de affirmatiua quidem ex eo constat: quia, cum multipliciter possit verificari synodum habere potestatē, (vt patet ex dictis) & ex his nihil aliud habeatur, nisi quòd synodus habet potestatem, oportet hoc sit communiter intelligi, vt à singulis huiusmodi sensibus determinatè abstrahat. De negatiua autem ex eadem radice constat: quia scilicet synodum habere potestatem, non oportet quòd intelligatur determinatè ad illum modum, quo excludatur habere potestatem à Domino mediante papa, (vt contingit quando per accumulationem ecclesia habet potestatem) quia omnes partiales potestates sunt à Petro, & communicatio potestatis

statis suę cum aliis ab eodem est, qui solus à Domino, vt pote eius vicarius immediatè potestatem habet: & ratione eius solius synodus integra potest verè dici, quòd habet immediatè potestatem à Christo domino.

¶Ad autoritatem Gregorij dicitur, quòd causa reddita à Gregorio manifestè fauet intento nostro: quoniam non reddit pro causa autoritatem immediatè datam à Christo, sed vniuersalem consensum: ac per hoc etiam ipsius summi Pontificis, qui caput est & propterea seipsum negaret Papa, illa negans. vt ibi dicitur. Ex hac quoque Gregorij ratione habetur quod diximus, quòd autoritas synodi includit caput: alioquin non faceret vniuersali consensu quæ facit. Et innuitur quòd potestatem habet à suis partibus: ad quarum negationem deducitur negās illam. Et rursus ex hac autoritate nihil aliud habet, nisi quòd synodus habet potestatem diffiniendi, &c. Et per hoc patet responsio ad quartum.

¶Ad quintum verò dicitur, ꝙ cum synodus integra habeat potestatem vniuersalem, quocunque id modo contingat, & autoritas, quæ est ipsius papæ absolutè, & vt propria sit ipsius synodi pro tunc, & vt cōmunicata, quēadmodum quilibet alius posset verè dicere autoritate sacri Concilij, statuto, &c. ita ipse papa, cùm nō sit deterioris conditionis aliis. Neque enim per hoc, ꝙ affirmat se synodi autoritate facere, negat sua se autoritate facere: imò potius affirmat hoc, quia autoritas synodi de necessitate claudit in se autoritatē capitis. Neque rursus per hoc, quod affirmat synodi autoritate se facere, affirmat se aliena autoritate facere: licet enim synodus sit aliud à Papa, sicut ecclesia alicuius Episcopi differt ab Episcopo non tamen oportet, ꝙ potestas ecclesiæ sit aliud à potestate Episcopi, sed vna & eadē potest esse vtriusque diuersimodē: Episcopi vt propria, ecclesiæ vt cōmunicata. Et per hoc etiam patet, ꝙ per hoc quòd affirmat se sacri Cōcilij autoritate facere. non propterea affirmat se minorē in autoritate. Et quāuis hæc satisfaciant, veruntamen condescendēdo multorum sensui, scito ꝙ dupliciter papa potest dici minor synodo secundum potestatem, scilicet extensiuè, & quasi intensiuè secūdum quid: extensiuè quidem, quia synodus integratur ex tot potestatibus tantæ multitudinis, intēsiuè verò secundum quid, hoc est secundum illam partem potestatis, quā communicat papa Cōcilio, quasi proportione sua. Papa enim præsens synodo non intelligitur (vt prædictum est) totam suam potestatem totaliter synodo cōmunicare, sed tantum suæ potestatis quantum ad decernendum, &c. oportet, & sic ex eo potestatis papæ & reliquis potestatum aliorum fit vna potestas, quasi intensiuè maior, quàm id potestatis papalis solū esset. Et hæc maior potestas intelligitur esse in tota synodo tanquā in subiecto. Dixi autem quasi intēsiuè: quia potestas illa papalis, eo quòd cōmunicatur vt limitata sic, vt cum aliis potestatibus possit velut quædam singularis potestas accumulari: intelligitur & superari à tota, pro quanto tota potest vniuersale statutū condere, diffinire, &c. quòd illa vt sic non potest per seipsam solam. Sed quoniā tota potestas synodi non plus potest quàm ex singulis huiusmodi potestatibus habeat: ideo non simpliciter, sed quasi intensiuè maiorē appellaui. Et ne putes me hanc opinionem papalem fingere, contemplare potestatem legatorum papæ in synodo, quando per legatum papa synodum celebrat, & videbis clarè, quòd quia papa tunc non erit legatum illum in papam: sed potestatem committit quantam oportet pro synodo haberi, ex sola præsentia papæ in synodo nō habetur quòd plus suæ potestatis synodo impartiatur quàm oporteat, quamuis maior dignitas, & infallibilis assistentia Spiritussancti in synodo quo ad ea quæ sunt fidei, præsentiā papę per seipsum consequantur. Vnde quamuis non cogamur, possumus tamen dicere quòd papa tāquam minor extensiuè & secundum quid intensiuè synodo, autoritate sacri Concilij dicitur facere, quòd tamen de plenitudine suæ potestatis posset & facere & tollere. Et, quoniā verba prædicta (scilicet facere autoritate synodi vel Concilij) in papa habent speciem minorationis, ideò à sacris Canonibus non sunt extensa: sed more similium locutionū sunt piæ interpretationi relicta, & quasi correcta, dum papa in Concilio dicit, Statuimus sacro approbante Concilio: approbare enim commune est potestati, sapientiæ, consensui: nec superioritatem, nec æqualitatem potestatis in approbantibus exigit: vt patet.

¶Ad sextum dicitur, quòd licet ecclesia integra possit dare indulgentias, &c. & eius sit thesaurus meritorum, vnde fiunt indulgentiæ: vt propter cuius vtilitatem est, non tamen eius sunt vt dominæ: quoniam ipsa est serua Domini Iesu, & quicquid acquirit seruus acquirit domino suo: & ipsi dictum est, Cùm feceritis quæcunque mandauero vobis, dicite, Quod debuimus fecimus, serui inutiles sumus. Vnde non magis ad ecclesiam, sed ad vicarium Domini spectat dispensatio thesauri in vtilitatem ecclesiæ, pro qua est.

¶Ad vltimum iam patet, quòd gratis concedimus, synodum quæ verè synodus est, scilicet integram potestatem habere deponendi, excommunicandi, &c. De hoc enim non est quæstio, sed de modo habendi: vt patet ex dictis. Et hæc sufficiant ad similia.

CAPVT XVIII.

DIXI in eodem 11. cap. quòd ex hoc, quòd Apostoli miserunt Petrum ad Ioannem & Samaritanos, non potest inferri eos subditos esse apostolis, quia ex Missum esse, non sequitur, Subditum esse: vt patet de Spiritu sancto.

¶OBIICITVR, Ista consequentia est optima, Spiritussanctus mittitur à Filio, ergo est ab eo, vel eo inferior: & sic oportet fateri, quòd Petrus est ab Ecclesia, ex quo non est inferior.

¶RESPONDEO, Quod consequentia illa, quæ vocatur optima, non est verè optima, cùm non sit bona gratia materiæ, quoniam Spiritussanctus mittitur à seipso, (vt patet in primo sent. dist. 16.) & tamen non est à seipso nec inferior seipso. Et similiter Filius mittitur a seipso, imò etiā filius mittitur à Spiritussancto, qui est à Filio: vt patet. in eodem libro dist. 15. Et quia consequentia non est bona de forma: ideo non infert, Ergo Petrus est inferior ecclesia, vel est ab ecclesia.

CAPVT XIX.

DIXI in eodem cap. 11. quòd ex 36. q. 2. c. placuit iuncto can. tria. habetur, quòd Hieronymi autoritas innixa sacræ Scripturæ præualuit Concilio.

¶OBIICITVR, Quòd Hieronymus, & dictum Concilij intelliguntur pro diuersis temporibus: & quòd verba Gratiani ibidem inter paleas computanda sunt.

¶RESPONDEO, Quòd licet certum sit, quòd Hieronymus absolutè & non secundum hoc vel illud Concilium futurum loquatur, & quòd Cōcilium generale posset prohibere quod non est absolutè prohibitum, verba tamen Cōcilij non tanquam constituentia, sed declarantia ius, sumpta Hieronymi autoritati non præiudicant, & hoc intendit Gratianus, & non quòd non posset statuere. Veruntamen quicquid de hoc sit, satis liabeo intentum meum ibidem, cùm ex illo loco habetur siue autoritate Gratiani, siue quacūque alia, quòd Hieronymi autoritas præualuit Concilio: & ita hodie iuxta Hieronymi, non iuxta Concilij autoritatem seruat Ecclesia.

¶Quòd autem computentur verba Gratiani inter paleas ab arguentibus nihil obstat: quia oportet quòd ab aliis & non ab ipsis solis inter paleas computentur.

CAPVT XX.

DIXI in eodē c. 11. ex autoritate Decretalis de electione in c. significasti, ꝙ Concilia à papa autoritatem habent.

¶OBIICITVR, Dicendo, quòd illud est intelligendum de Concilio quantum ad suum congregari, quia regulariter autoritate Romani Pontificis congregatur: sed ex quo congregatum est, siue autoritate Romani Pontificis, siue alias habet immediatè autoritatem à Christo.

¶RESPONDEO, Quòd expositio ista repugnat textui. Nam ibi duo dicuntur habere Concilia à Rom. ecclesię autoritate, quòd facta sunt, & quòd robur acceperūt. & primum, vt patet, refertur ad ipsum Congregari: secundum autem nisi superfluat, ad autoritatem congregati. Et cōincitur hanc esse absque omni ambiguitate intentionem literæ illius: quia reddit rationem, quare Conciliorum legibus Apostolica sedes non subest. Si enim dependerent Concilia tātùm in congregari à papa, ex quo leges faciunt postquam congregata sunt, nihil valeret ratio assignata ad intentum inferēdum. Patet nanque manifestè quòd ex hoc, quòd Concilia regulariter non congregantur nisi per papā, non sequitur, Ergo non præfigunt legem papæ: quia stat, quòd congregata præfigant legem, si congregata non pendent ab ipso.

CAP. XXI.

DIXI in eodem 11. c. quòd Cōcilium vniuersale legitimè congregatum errare potest diffiniendo papa absente, aut non cōsentiente: & quasi dixi quòd potest errare eodem modo in his, quæ sunt fidei.

¶OBIICITVR, Quia ad Concilij generale spectat determinatio eorum, quæ sunt fidei: & ipsi promittitur, Quod docebit vos Spiritussanctus omnem veritatem.

¶In cuius signum Act. 15. ponitur Spiritussanctus præfidēs Concilio Apostolorum, cùm dicitur, Visum est Spiritui sancto & nobis: & non dixerunt, Visum est Petro & nobis.

¶Hoc satis innuere videtur August. Euangelio non crederem, nisi me autoritas ecclesiæ admoneret.

¶Et in sexta synodo (vt patet dist. 16. c. placuit) dicitur, Placuit huic sanctæ synodo, vt ammodo cōfirmata & rata sint canonum Apost. 83. capitula. Hoc quoque deduci potest ex illo, Ecce, ego vobiscū sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi, hoc enim successoribus Apostolorum dicitur. Concilium enim generale repræsentat Concilium Apostolorum & Seniorum.

¶Hoc idem patet ex eo: quòd quilibet fatetur se credere in vnam sanctam ecclesiā catholicam: ex hoc enim sequitur, ꝙ ad eam vltima decisio eorū, quę sunt fidei, spectat, Cùm enim papa fatetur se credere in vnā sanctam ecclesia, nō dicit se credere in semetipsum.

¶Præt

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Ecclesia vniuersalis non potest errare in fide: & Concilij (gaudet enim priuilegio, quo Ecclesia repræsentata sicut eadem persistere. Imo cum Ecclesia, vt dispersa nullũ actũ iurisdictionis exercere possit, nec aliquid sententialiter diffinire, insallibilitas in diffinendo ei cõpetere debet, vt cõgregatæ in Cõcilio.

¶Et si dicatur, quòd papa repræsentat Ecclesiam sicut Cõcilium, dicerem, quòd papa repræsentat Ecclesiam remotè, Concilium autem propinquissimè: quia in eo est aliquis de qualibet Ecclesia saltem sufficienter vocatus: & priuilegium Ecclesiæ transit in Concilium immediatè, eam repræsentans. non autem in summum pontificem.

¶RESPONDEO, hæc obiecta dupliciter deficiũt: & primus defectus communis est omnibus, secundus autẽ quibusdam obiectionibus cõmunis. Defectus omnium obiectionũ est, quia à Concilio declinant ad Concilij, seclusso Papa. Ex cuius proprio priuilegio (Concilij quippe generale sine papæ consensu nõ diffinit) constat quòd non vniuersali consensu diffinitio illa facta est, cum papa supremũ in Ecclesia Dei teneat locum, officiũ, & regimen etiam vniuersale. Quod autem vniuersali consensu diffinitum non est, proculdubio à Concilio vt Ecclesiã vniuersalem repræsentat, diffinitum non est. Dico igitur, quòd propositio dicẽs, quòd Cõcilium generale no potest errare in iudicio fidei, est vera simpliciter & absolutè de Cõcilio iudicante in fide cum papa, & non est vera de Concilio Acephalo. Et hæc respõsio sufficit ad omnia obiecta quantum ad intentam conclusionẽ: sed quantũ ad vim ipsarum obiectionũ, in speciali dicitur. Et ad primã quidem, quòd ad Concilium generale spectat vltima decisio fidei, dicitur quòd hoc verificatur de Cõcilio ratione capitis, sicut de homine quòd videt ratione oculi. Et quòd hoc sit verũ, patet de Cõcilio Ariminensi & Ephesino secundo, quorum primum errauit in fide cum Ario, secũdum autem etiam errauit in fide cum Euthicete.

¶Et quod amplius est notandum, illud secundum fuit eriam autoritate apostolica congregatum: & in neutro consensit erroneæ diffinitioni Romanus Pontifex. Et de Ephesino quidem secundò clarè patet ex multis epistolis Leonis, & gestis Calcedonen. synodi. De Arimínen. verò patet ex Rufino in ecclesiast. historia, & in historia tripartita, li. 5. ca. 39. Ex effectu igitur manifestũ est, quòd verbum Domini, Spiritus sanctus docebit vos omnẽ veritatem, non dicitur est Concilio dissidentici à Papa, quamuis legitimè congregato. Hæc rectè examinent omnes, qui hac de re decertant, vt caueant, & à sensatis non recedat iudicium.

¶Ad secundum dicitur, quòd etiam si Concilium illud Apostolorum, &c. fuisset Concilij generale nihil aliud haberetur, nisi quod Concilio integro cum Petro præsente & primo Spiritus sanctus præsideret: quòd gratis conceditur. Sed quare ibi in communi diffinitum fit, & quod non fuerit generale Concilium illud, in libello illo diximus.

¶Ad tertium, patet etiam, quòd Augu. dixit, Nisi autoritas me admoneret Ecclesiæ, & non dixit Ecclesiæ acephalæ.

¶Ad quartum fateor me non videre quid probet, nisi contra asserentes, quia canones Apostolorum quamuis à synodo confirmati etiamuerunt: hoc enim non facit ad celsitudinem potestatis synodi quam illi intendunt.

¶Ad quintum dicitur, quòd ad literam loquitur de Ecclesia vniuersali, quæ nunquam deficiet: hæc enim est, quæ succedit Apostolis, & aliis quibus Dominus loquebatur. Ab Ecclesia autem vel etiam Concilio eam repræsentante, ad Concilium acephalum, non valet argumentum.

¶Ad sextum dicitur, ꝙ antecedens assumptum ex articulo fidei de vna sancta Ecclesia potest dupliciter legi, scilicet cum præpositione, In (dicendo, Credo in vnam sanctam Ecclesiam catholicã) & sine illa præpositione, quòd melius iudicat diuus Thomas, dicẽdo, Credo vnam sanctam Ecclesiam catholicam. Et siquidem dicatur, Credo in vnã, &c. sumitur Ecclesia pro Ecclesia integra, corpore scilicet & capite, quod est Christus dominus: ratione cuius in Ecclesiam dicimur credere. Et tunc optimè valet consequentia: ergo ad huiusmodi Ecclesiam pertinet vltima decisio fidei, & ꝙ papa non dicitur credere in semetipsum. Sumi quoque potest pro Ecclesia in terris, vt iungitur Spiritui sancto, ratione cuius dicimur credere in Ecclesiam, vt diuo Thomæ placet. Et sic etiam patet ꝙ optimè valet consequentia, quòd ad Ecclesiam catholicam inuctam Spiritui sancto, vt sic spectat vltima decisio fidei, & quòd papa non dicitur propterea credere in seipsum, sed in Spiritum sanctum, vt est Ecclesiæ rector, sed non valet vlterior consequentia, ergo Ecclesiæ acephalæ. Si autem legatur sine præpositione, tunc dicitur vt supra, quòd creditur vna sancta catholica Ecclesia: sed non valet, ergo Ecclesia acephala. Et conceditur quod ad vnam sanctam Ecclesiam catholicam spectat vltima decisio fidei, sicut & potestas iurisdictionis, quæ conuenit ei ratione partis. Nec papa credendo Ecclesiam dicitur credere seipsum, sed dicitur credere officium suum & aliorum. in cuius signum à fide deuiaret, si non crederet officium suum.

¶Ad septimum dicitur primò, ꝙ Cõcilium etiam integrum non admitto gaudere de necessitate priuilegio personali Ecclesiæ (quale est esse semper in ecclesia fidem formatam.) quoniã de ecclesia hoc constat, de Concilio autem nullibi inuenisse me fateor autentica autoritate firmatum, quãuis rationabile sit de facto ita esse, quòd scilicet in aliqua persona Concilij sit fides formata. Dicitur secundò, quòd nõ posse errare in fide iudicialiter est priuilegium ecclesiæ ratione capitis, ad quod spectat iudicium. Et ideo non est priuilegium Ecclesiæ acephalæ, nec Ecclesiæ, id est collectionis fidelium, ad quã non spectat potestas iurisdictionis, quam tamen ecclesiam pro collectione fidelium omnium tamen, concilium representat, & cui promisit Dominus quòd secum esset. Et ex hoc patet quantum deficit argumẽtum illud. nam procedit, ac si Ecclesiæ ratione communitatis conueniat priuilegium illud non posse errare iudicialiter: cum constet quòd sicut iurisdictio cõuenit Ecclesiæ ratione capitum, ita actus iurisdictionis. Et quia actus iste, scilicet iudicialiter diffinire de fide, concernit vniuersalem Ecclesiam, ideo conuenit Ecclesiæ ratione capitis. cui commissa est cura vniuersalis Ecclesiæ: sicut alij actus ratione aliorum capitum proportionaliter. Dicitur ergo tertio formaliter, quòd Concilium integrum gaudet eodem priuilegio officij non personæ, quo gaudet Ecclesia, & eodem modo, scilicet ratione partis, puta capitis: & similiter gaudet eadem potestate, & eodem modo: sed ex hoc magis habetur intentum. Et concedo gratis, quod infallibilitas in diffinendo de fide conuenit Concilio integro ratione capitis & non ab Ecclesia: cui etiam hoc non conuenit nisi ratione capitis, sed à Domino Iesu, cuius caput vices gerit.

¶Quod autem dicitur de repræsentatione immediata & remota duo importat, scilicet repræsentationem ecclesiæ per papam & Concilium, & modum repræsentandi. Et quo ad repræsentationem dicitur, quòd inter papam & Cõcilium tanta est in hoc differentia, quòd Cõcilium repræsentat vniuersalem ecclesiam integrã (hoc est corpus cum capite) proportionaliter: sic quòd caput Concilij repræsentat Christũ caput ecclesiæ, & corpus Concilij corpus ecclesiæ. Et hic est verus & indubitatus sensus, quo Concilium vniuersalem ecclesiam repræsentare dicitur, & à Domino immediatè potestatem habere. Ecclesiam autem in terris positam Concilium integrũ quo ad potestatẽ repræsentare dicitur, pro quanto omnis ecclesiæ potestas in eo inuenitur per seipsam, vel in sua vicaria. quo ad vota vero, quia intelligitur in ipsum consentire omnium personarum ecclesiæ vota: vt patet ex autoritate Gregorij suprà inducta. papa autem vniuersalẽ ecclesiam integram & in terris ecclesiæ potestatem & vota diformiter repræsentare inuenitur, nam caput Dominum, scilicet Iesum Christũ participatiue, papatum in seipso formaliter, reliquæ ecclesiæ potestatem & vota eminenter repræsentat. De differentia autem obiiciendo tacta, totum oppositum est: quia dum ratione prælaturæ Concilium ecclesiam repræsentare dicitur, & solus papa immediatè à Christo prælatus est, reliquum autem ecclesiæ corpus à Domino mediante Petro munus hoc habet, oportet dicere quòd papa immediatius repræsentat ecclesiam, quam Concilium: quia papa, mediante solo Christo, Concilium autem mediante Christo & Papa.

CAPVT XXII.

DIXI in capit. 13. Quòd potestas applicatiua papatus ad personam regulariter & principaliter est in papa, & non nisi in casu in Cõcilio, seu ecclesia, & in ca. 6. idem sub aliis verbis, scilicet quòd potestas electiua papæ in papæ potestate est. Et attuli ad hoc vtrobique, duo argumenta. Primum ex facto Petri 8. quæst. 1. ca. si Petrus. Secundum ex eo quòd papa determinat de actu electionis, ita quòd contrario modo factus sit irritus.

¶OBIICITVR Contra quatuor, scilicet contra hoc, quòd talis potestas est in papa: & contra hoc, in casu tantum est in Ecclesia seu Concilio: & contra vtrunque argumentum.

¶Primò ergo arguitur contra primum ex Occham. Si potestas electiua papæ esset in potestate papæ, sequeretur, quòd papa posset relinquere ecclesiam absque potestate electiua: quod est impossibile: ergo. Et tenet sequela, ponendo quòd mortuis, vel priuatis electoribus papa non ordinaret electores. Fit si dicatur, quòd in tali casu deuoluitur ad ecclesiã: contra, quia tunc sequeretur quòd ecclesia esset superior papa: quod tu negas. Et tenet sequela, quia nunquam potestas aliqua ex negligentia alicuius deuoluitur ad alterum, nisi sic simpliciter & absolute superior. potestas enim papalis non deuoluitur ad Episcopum ex negligentia papæ non prouidentis alicui beneficio, sed econuerso. Præterea, si ecclesia in illo casu habet potestatem electiuam, queritur à quo habet immediatè: cum à seipso non habeat. Si dicatur à Christo, difficile erit reperire in sacris literis fundamentum, in quo possit stabiliri quòd in illo casu habeat, & non regulariter.

¶ Secũdò principaliter arguitur ex Armachano. Nõ est verisimile, ꝙ Dominus voluntati vnius hominis commisisset potestatem electiuam summi Pontificis: quia posset euenire, quòd vna progenies diceret, Hæreditate possideamus sanctuarium Dei: dum quilibet in fine vitæ suum consanguineum subrogaret.

¶Tertiò, quia sequeretur, quòd etiam potestas destitutiua Papæ in casu hæresis, quo deponi potest, esset in Papa: & sic par in parem haberet imperium. Et rursus quòd Papa posset constituere quòd Papa hæreticus à duobus vel tribus deponi posset. Et tenet sequela: quia per eadem causas habent generali & destrui potestates istæ.

¶Quartò, si in Papa esset potestas electiua Papæ, vel ergo est in eo potestas illa sic, quòd per eã ipsum potest successorem eligere vel solum, quia aliquibus potest illam potestatem communicare. Hoc secundum nihil habet apparentiæ. Ex primo autem si concedatur, sequitur hoc inconueniens, quòd esset in potestate duorum facere quòd alternatis vicibus quilibet per annum in ordine suo esset summus Pontifex, more Annæ & Caiphæ. Et patet consequentia: quia vnus Papa pro sua voluntate potest eligere alterum in Papam, & in fine anni ille alter reeliget eundem, & sic deinceps.

¶Quintò, Christus non contulit Papæ aliquam potestatem pernicio sam Ecclesiã: sed (vt habet glosa in cap. Petrus) hoc est pernicio sum, quòd aliquis eligeret sibi successorem: ergo Christus non contulit illam potestatem.

¶Contra rationem ex facto Petri allatã, dicitur primò, quòd Petrus non instituit Clementem, sed instituendum ordinauit. Dicitur secundo, quòd hoc fecit instinctu Spiritus sancti: quo etiam præuidit mortem. Dicitur tertiò, quòd Papa in casu necessitatis, quo electores non possent congregari, & pro occurrenti periculo opus sit pastore, potest Papa morieus instituere successorem.

¶Contra rationem autem, ex hoc quòd Papa statuit circa actum electionis etiam electores determinando, &c. dicitur quòd Papa non dedit potestatem electiuam Cardinalibus, sed Ecclesia vniuersalis in sexta synodo in cap. in nomine Domini. vbi Nicolaus Papa non propria autoritate, sed sanctorum Patrum statuit. Et propterea vbi Cardinales potestate sibi tradita abutterentur manifeste, vniuersitas fidelium posset eos priuare potestate electiua Papæ, & cæ aliis eam committere.

¶RESPONDEO, Et primò declaro sensum verborum meorum in libello illo. secundò quid in hac materia mihi videtur: tertiò, satisfacere curabo obiectis.

Quamuis electiua potestas principaliter & regulariter sit in Papa, nõ tamẽ potest sibi eligere successorem.

¶Quo ad primum nunquam dixi, quòd Papa potest sibi eligere successorem, nec quòd potestas electiua Papæ sit in Papa formaliter, nec quòd potestas applicatiua papatus ad personam sit in Papa formaliter: sed dixi quòd huiusmodi potestas est in Papa regulariter & principaliter. Cõstat nanque apud viros doctos quòd multa sunt in potestate superioris quæ nõ sunt in illo & eius potestate formaliter: & quæ etiam nõ potest per seipsum immediatè facere. Sunt enim in intelligentiis (quas Angelos dicimus) formæ inferiorum: & eorum potestates, non tamen formaliter, nec sic quòd possint earum actus per seipsas exercere, sunt in corporum cælestium potestate formæ elementorum & eorum potestates, non tamen formaliter nec sic quòd eorum opera possint per seipsa exercere. Stat igitur, quòd huiusmodi electiua potestas sit in Papa regulariter & principaliter: & non sit in eo formaliter nec possit per seipsum huiusmodi potestatis actum exercere. Sumantur ergo verba mea in hoc sensu, quòd potestas electiua est in potestate Papæ virtualiter, seu eminenter, & hoc quo ad modum essendi, & quòd est in potestate papæ regulariter, id est ordinario iure, ad differentiam ecclesiæ viduæ: in qua est huiusmodi potestas in casu, & principaliter ad differentiam eiusdem Ecclesiæ, in qua est secundario: pro quãto in casu posset nõ solùm eligere, sed facere electores & ordinare de modo electionis. Hæc de primo.

¶Quo ad secundum: quia eius est potentia, cuius est actus (vt dicitur in De Somno & vigilia, & electionis papæ actus simpliciter & absolutè nõ est papæ, ideo potestas electiua papæ nõ conuenit formaliter papæ. Probatur minor, Electio papæ est actus factiuus, quantum ex se est tũc papæ: ergo repugnat ei, quod præsupponat pro tunc papã. Et tenet consequẽtia: quia quod fit, non est: si enim esse, iam non fieret. Tunc vltra, Ergo electo papæ nõ est papa. & tenet sequela: quia electo præsupponitur secũdum naturam electionis & est simul tẽpore cum electione. Tunc vltra, Ergo actus electionis papæ nõ est papæ. & tenet sequela: quia electio papæ est actus electoris papæ. Ex hoc igitur patet, ꝙ potestas electiua papæ, cuius actus simpliciter & absolute est electio factiua ex natura sua tũc papæ, non est in potestate papæ formaliter. Et cõfirmatur autoritate cõsuetudinis ecclesiasticæ, qua fit, vt electiones Pastorum non fiant nisi vocationis tempore, uecnon diuinæ sapientiæ suauiter omnia disponentis: quæ dixit, Sufficit diei malitia sua: crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. In subiecto igitur opportuni tẽporis quo potestas electiua eligere debet, locata est formaliter, & non in papa: qui solùm præueniendo solicitudinẽ crastini diei eligere posset: vt patet. Subiectum autem huiusmodi electiuæ potestatis formaliter (iuxta Peripateticam & Apostolicam simul autoritatem, qua inuisibilia ex inuisibilibus cognoscenda à nobis sunt) ex ipsius electionis actus exercitatione inuestigandum est. Apparet autem absque omni ambiguitate, ꝙ electio papæ ad Romanã Ecclesiam spectat cõputando intra Romanam ecclesiam Episcopos & Cardinales, qui velut suffraganei Romani Archiepiscopi introducti videntur. Et propterea cessante omni humano statuto certisque existentibus Ecclesiæ Romanæ membris, in eadem regulariter est potestas electiua papæ non minus quam in cæteris Ecclesiis potestas electiua suorum Episcoporum. Ex eo enim quòd Christus, Dominus Romanam ecclesiam elegit in Petri ecclesiam propriã, dum ipsi ne ex Roma, sicut ex Antiochia patum transferret, inhibuit, dicens, Venio Romam iterũ crucifigi) Ecclesiæ Romanæ potestate electiuam papæ non positiue, sed negatiue, hoc est oppositum non ordinãdo concessisse dicitur. In casu autem incertorum electorum, Ecclesiæ vniuersali eandem potestatem eadem ratione (quia scilicet est Episcopus vniuersalis ecclesiæ) & eodem modo scilicet negatiuè dedisse intelligitur. Ex statuto autem humano, apostolica autoritate contractũ per viam determinationis positiue est subiectum potestatis electiuæ ad Cardinales Romanæ ecclesiæ solos, papa eum ex eminentia potestatis, curiæ ac regiminis vniuersalis, potest de electiua potestate decernere: ipsamque sic dirigere & ordinare, vt contrario modo faciendo, irrita sit in suo opere & subiecto: vt patet in gestis ipsorum Pontificum, & obseruatione ecclesiæ. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertium, respondeo obiectis pro quanto militant aduersus hæc dicitur ad primum, quod impossibile est ecclesiam relinqui absque papa & potestate electiua papæ: quoniã decedente papa absque vllo decreto de hoc negatiue relinquit potestatem electiuam ecclesiæ Romanæ: sicut Linus successor Petri immediatus electus creditur. Responsio quoque data, quòd per viã deuolutionis potestas applicatiua papatus ad personã esset in ecclesia vniuersali in casu, pro quanto ex meo libello assumitur, non intelligitur de deuolutione propter negligẽtiam, contra quam obiicitur, sed cõmuniter, & propterea non sic arctatur Deuolutionis vocabulum, quin siue deuolutionis siue successionis, siue suppletionis, siue cuiuscunque alterius modi in hac sententia viam includat. Vnde non super negligentia electorum, sed super defectu ordinatiorum electorum fundauit: & in tali non in alio casu ibi dicta intelligo. Existentibus siquidem certis electoribus, qui hodie sunt Cardinales, non succedit Romana ecclesia vniuersalis: defunctis autẽ omnibus Cardinalibus Romana ecclesia, à qua Linus est electus ante humana iura nobis nota, immediatè succedit. Quia ea tnen pars clauditur in toto, & in ecclesia vniuersali clauditur ecclesia Romana, si Concilij generale cum pace Romanæ ecclesiæ eligeret in tali casu papam, verus papa esset ille qui electus sic esset. A quo autem ecclesia Romana, aut ecclesia vniuersalis haberet in casu potestatem electiua papæ, & non regulariter, facilè patet. Nam costat quòd haberet à Christo, & eius vicario negatiuè: quia, scilicet neuter ordinauit oppositum, & Christus Dominus statuit Petrum in successoribus perpetuum. State siquidem hoc secundo, cum successio carnalis in nouo testamento cõcilio castitatis, maximè conuenienti perfectissimo statui (qualis papæ est) dissonet, volũtaria quoque quasi adoptio vel institutio successoris suaui ecclesiæ dispositioni aduersetur: via electionis perpetuandus relinquitur successor Petri, proculdubio ab ecclesia sua, quæ quia est Romana & vniuersalis, nisi ipse papa determinet, qui Romanam & vniuersalẽ ecclesiã repræsentent in eligendo, determinationi ipsius Petri & Domini, qua facto morte, scilicet Petri in Episcopatu Romano determinatũ est, ꝙ Ecclesia Romana repræsentet Ecclesiã vniuersalẽ in electiua potestate (vt patet si secluda mus omne ius positiuũ per intellectum & aspiciamus ad Ecclesiæ antiquæ consuetudinẽ) standum est. Vnde non oportet solicitari de autore potestatis electiuæ in casu, & nõ regulariter in Ecclesia.

¶Ad secundũ dicitur, ꝙ non est contra sensum declaratum. Argumentum tamen non est offensiuum. nec ducens ad inconueniens ex natura potestatis: sed ex abusu ex quo si liceret arguere, nescio quæ potestas vniuersalis rectè committi posset vni homini.

¶Ad tertiũ dicitur, quòd quia quælibet potestas Ecclesiæ est inferior potestate papæ cui reliquæ subiacẽt potestates, nullum inconueniens video concedere, quòd in papæ potestate eminenter continetur potestas etiam depositiua papæ hæretici, & quòd posset constituere, & quòd à collegio Cardinalium posset deponi in casu quo deponendus est. Nec sequitur quòd par in parẽ habeat imperium: quia non supra papam, sed supra coniunctionem papatus cum persona exercet imperium, in statu in quo coniũctio illa est in corrumpi ex diuino iure.

¶Ad quartum dicitur, quòd propriè loquendo, neutro modo est potestas electiua in papa: sed quia potest determinare electores & modum eligendi. Vnde non oportet ad inconueniens deductum respondere: quod tamen ex abusu potestatis sequeretur.

¶Ad quintum dicitur, quòd non potestas: sed abusus potestatis, si data

Universidad de Deusto
Biblioteca

si data esset à Christo: esset pernitiosius. Ad obiecta verò contra rationem ex facto Petri, dicitur, quòd prima glossa videtur contra textum dicenté tradente sibi Petro, & non dicit ordinante, quòd sibi traderetur. Secunda verò glossa acceptari potest quamuis non sit authentica: præsertim quia mortem non instinctu Spiritu sancti, sed Domini voce agnouit, dicentis, Venio Romam iterum crucifigi. Tertia autem glossa si acceptatur, eminentiæ potestatis papæ tanet, vt patet: sed quomodo tunc fuerit talis necessitas, deberet aperiri. Videtur tamen mihi, quòd vel iuxta secundam gloss. instinctu Spiritus sancti Petrus hoc fecerit, vel de eminentia potestatis (propter quod dissolutum à Spiritu sancto dicitur factum Petri, non semper erunt Petrus & Clemens) vel potius quàm tanquam incertum factum, autoritatem firmam non faciat. Dico autem incertum, quia Ecclesia Linum & Clerum reputans summos Pontifices, computatis annis, quibus quilibet eorum rexit Ecclesiam Romanam ante Clementem, testari videtur, quòd veba illa Ioannis Papæ tertij tanquam narratiua crediti facti accipienda sint, & non vt autorizantia factum quod narratur, propter quod autoritate illa vtimur. Vt valeat quantum valere potest. Accedit ad hoc versus in glossa ibidem de Clemente dicens.

¶*Disputat hoc mundus quartæ fuerit ne secundus.*

¶Ad obiecta demum contra rationem ex hoc, quòd papa statuit de electoribus papæ, dicitur quòd manifestè constat ex illo can. in nomine Domini, quòd propria autoritate papa illud statuit in synodo: vt patet ex illis verbis, Venerabilis Pontifex decernens autoritate apostolica, inquit, Mirum est autem, quòd arguentes non aduerterint grammaticam constructionem in sequentibus, (vbi dicitur, Quapropter instructi prædecessorũ nostrorũ, aliorúmque sanctorum Patrũ autoritate, decernimus, vt obeũte, &c.) & dixerint propter hæc verba, quòd papa nõ propria, sed sanctorum patrũ autoritate statuit: cùm ly autoritate, determinet ly Instructi, & non ly Decernimus, vnde solidum stat, quòd Papa autoritate propria statutum illud fecit. Quamuis etiam omnia statuta de electione papæ, quòd summus Pontifex etiam in synodo fecit propria autoritate fecerit: & sancti Patres in synodo congregati nihil posint sine autoritate Rom. Pontificis statuere. Hæc quoque ex autoritate papæ fieri cõprobantur, dum statutum Gregorij decimi cum Concilio Lugdunen. (quod habetur in sexto de elect. vbi periculum: disponens de electione Papæ reuocatum per Adrianũ & Ioan. 29. ac deinde reassumptum Celestinum quintum & Boni facium octauum) robur autoritatis habet: vt glo. in eodẽ c. dicit. Clementinam quoque ne Romani, de electione papæ, à papa non à Concilio generali factum esse patet, in clementinis de electione. Multa quoque circa electionẽ papæ statuta in di. 79. patet à Gratiano referri. Et nouissimè Iulius 2. qui viuit & regnat, statutum nouum edidit de electione Papæ absque Concilio generali. Vnde negare huiusmodi potestatem in papa, est negare sensum.

CAPVT XXIII.

DIXI in cap. 20. 21. & 22. quòd in ecclesia Dei est potestas autoritatiua super coniunctionem Petri & papatus, non autem super Papam.

¶OBIICITVR contra tripliciter. Primò, quia contrariantur dictis in libello illo. Secundò, quia contrariantur hæc duo inter se. Tertiò, quia falsum est, quòd potestas depositiua Papæ quæ in Ecclesia, non sit autoritatiua supra Papam.

¶Primum ostenditur sic, In c. 6. & 13. dictum est, quòd potestas applicatiua ecclesiasticæ potestatis ad hanc vel illam personam est in solo papa, nunc dicitur, quòd potestas autoritatiua super coniunctionem est in Ecclesia. ergo contradictio.

¶Secundum autem ostenditur exemplo, quo vtor retorquendo in me. Habere enim potestatem super hominem, non est habere potestatem super animam, nec super corpus, sed super separationem animæ à corpore, cùm nihil aliud faciat occidés hominem. Quid ergo aliud est habere potestatem autoritatiuam super Papam, quam posse paparum ab ipso autoritatiuè separare?

¶Tertium autem (quòd scilicet Ecclesia autoritativa super papam ipsum deponit) probatur tripliciter. Primò, quia aliter Papa hæreticus citatus non tenebitur comparere, nec erit contumax non comparens: iudicabunt ergo inauditum, aut non obligatum respondere. Secundò, Omnis actus punitiuus personæ ratione proprij peccati est ab habente iurisdictionem super eum qui punitur. Tertiò arguitur ad hominem, meipsum scilicet. Ecclesia potest excommunicare papam hæreticum antequam deponat: ergo habet autoritatem iurisdictionis super papam. patet sequela, & antecedens ex re est: quia quum tu dicas hanc cõsequentiam esse bonam, non est excommunicatus ipso facto, ergo non est depositus. & ista erit bona, Non potest excommunicare: ergo non potest deponere. & ista, potest deponere. ergo potest excommunicare.

¶RESPONDEO, & ad primum dicitur, quòd nulla est in dictis meis contrarietas: quoniam superius de autoritate eminentiæ erat sermo, vbi Ecclesiæ potestas papæ potestati comparabatur. Vnde dictum est ibi, quòd papa est moderator & director potestatis Ecclesiæ, & non econuerso: hoc enim ad eminentiam & non eminentiam potestatis spectat. Hic autem sermo est de autoritate efficaciæ, dum dicimus, quòd potestas Ecclesiæ autoritatiuæ potest super coniunctionem, &c. hoc enim nihil aliud sonat, nisi quòd talis potestas tanquam superior coniunctione illa potest efficere illam: agens enim vt sic, præstat eo quòd sit vt sic. Cùm hoc nanque patet bene stare, quòd potestas applicatiua potestatis ecclesiasticæ, secundum eminentiam est in solo Papa.

¶Ad secundum verò dicitur, quòd hæc duo, scilicet potestas est super coniunctionem, & non super papam, in nullo repugnant inter se, quia diuersa sunt. Et papa significat aliquid maius coniunctione: quoniam significat formam papatus, sicut dominus formam dominij. Propter quod retorsio exempli de homine nihil valet. nam non conuenit papę significatũ æquiparare significatio hominis & simile de vtroque ferre iudicium: quia homo significat formaliter compositum ex anima & corpore, papa verò significat formaliter purum papatum, quamuis in concreto, vt patet. Sed hoc totum petrus papa se habet vt ly homo, & conceditur, quòd potestas illa Potest super Petrum papam ratione subiecti (vt in libello dicitur) non autem super papam: quia non potest ex parte formæ. Vnde patet nullam esse repugnantiam, & quòd aliud est posse super papam, & aliud super Petrum papam: sicut aliud est posse super compositum & aliud super formam.

¶Ad primum autem cõtra tertium hoc, scilicet quòd potestas Ecclesiæ non est supra papã, respondetur, quòd Petrus papa hæreticus tenetur ad omnia quæ sunt necessaria ad iudicij depositionis ipsius: vt in libello ca. 21. expressè dictum est, vnde mirandum videtur de obiectionibus. Dico igitur, quòd Petrus papa hæreticus ratione subiecti sic dispositi, subditur potestati depositiuę Ecclesiæ, & in omnibus necessariò præambulis & consequentibus. Nec ex hoc sequitur, quòd potestas Ecclesiæ sit supra papam, sed supra Petrum papam, sic depositum in hoc tantum. Et per hoc patet solutio primi & secũdi. Ad tertium verò dicitur, quòd (vt patet in capit. 19. libelli, vnde impositum est mihi quòd dicam illam consequentiam bonam) nunquàm ego dixi hoc, nunquã somniaui connexionẽ inter excommunicationem & depositionem: imò oppositum expressè sensi. Ego enim ex illa communi radice, id quod insigitur à iudicio humano, nõ incurritur ipso facto ex solo peccato interiori putè: intuli duo, scilicet negationem excommunicationis, & negationem priuationis, & dixi quòd si ex hac radice sequitur nõ esse excommunicatum, multò magis sequitur non esse priuatum: quia ibi non requiritur declaratio apud Iuristas, sicut hic. Argumentum autem procedit contra ducẽtem illationem formalem à negatione excommunicationis ad negationem depositionis: & ideo non est ad propositum.

CAP. XXIIII.

DIXI in ca. 21. quòd papa posset committere potestatem depositiuam papæ hęretici collegio Cardinalium.

¶OBIICITVR quod non possum sic dicendo sustinere, quin par in parem habeat imperium.

¶RESPONDEO, quòd facillimè patet ex hoc non sequi parem in parem habere imperium: quia potestas depositiua non est supra Papam, sed supra coniunctionem Petri cum papatu: quæ in coniunctio non est par papæ. Quare autẽ huiusmodi potestas depositiua papæ, quanquã minor papatu, non sit auferibilis ab Ecclesia à papa, in promptu causa est: quia diuino iure illi conuenit contra papam hæreticum, vt patet ex dictis in libello.

CAPVT XXV.

DIXI in cap. 26. rationem, quare papa pro infidelitate sola potest deponi, quia sola infidelitas inter crimina contrariatur ad esse papæ.

¶OBIICITVR dupliciter contra hanc rationem.

¶Primò, quia falsum est quòd fides requiratur ad esse Papæ, cum papa si fiat hæreticus, adhuc sit papa apud meisufficit enim character baptismalis.

¶Secũdò, quia hæc ratio æquè fortiter probaret, quòd pro hęresi deponi non posset: quia hæresis non opponitur ad esse papæ.

¶RESPONDEO, quòd ratio mea non est intellecta vt est, studiosè nãque non posui inter cõditiones requisitas ad esse papę fidem, sed Christianitatem, vt excluderẽ hanc obiectionem. Nec assumpsi, q infidelitas sola inter vitia contrariatur fidei, sed Christianitati, seu conditioni requisitæ ad esse papæ, vt patet in libello, Constat enim Christianitatis statui (qui membrum Christi constituit) solam infidelitatẽ inter vitia opponi, & quòd Christianitas requiritur necessariò ad esse papæ. Et in libello eodem, ca. 27. clarè manifestaui differentiam inter Christianitatem & fidem: & quòd Christianitas est status quidam Ecclesiasticus ex charactere & fide constitutus. Sed vt melius vis rationis perspiciatur, ex conclusione intenta & directa oppositione infidelitatis, considerandum est, quòd non est intenta, aut deducta conclusio ex

illa ratione, quòd Papa habet non esse propter infidelitatem, sed quòd est dispositus propinquissimè ad nõ esse: quod significat conclusio dicens, quòd est deponendus. Et propterea non oportet, quod infidelitas sic opponatur Christianitati, quòd auferat totaliter esse Christianum. si enim hoc tolleret, non deponendũ, sed depositum Papam inferret, sed sat est, quòd opponatur Christianitati. sic, quòd constituat Christianũ hominem, quantum est ex parte hominis in non esse Christianitatis. Per hoc siquidem non esse Christianitatis in Petro Papa, constituitur Petrus Papa in esse deponibile: quia per tale nõ esse est dispositus sic vt deponi possit, vt patet ex dictis in libello. Et manifestatur ex officio Papæ, cum enim Papę officium sit pascere doctrina & opere, cùm habet fidem formatam velut sanus viuit in papatu: cùm autẽ habet fidem informem ob perditam charitatẽ, non pascit amplius exemplo, sed doctrina tantùm: ac per hoc velut ager in papatu est. Si demum etiam fidem omnino amiserit, iam nec doctrina pascere potens est, & quasi mortuus sicut in extremis vitæ cõstitutus, ad omne opus inualidus dispositus est, vt morte depositionis auferatur à vita papali. Vnde patet responsio ad primum: quia non obstat rationi, quòd infidelitas stat cum esse Papæ: vt patet ex dictis. Et potes eandem sententiam vnico verbo dicere, quòd fides est necessaria ad esse Papæ simpliciter, quamuis non sit necessaria ad esse Papæ sic, scilicet quasi mortui: imò ex hoc quòd constituit Papam in esse Papæ simpliciter, & eius oppositum constituit in esse Papæ quasi mortui: manifestè sequitur, quòd constituit Papam in esse deponibili.

¶Et per hoc patet solutio secundi: hæresis enim nõ stat cum esse Christianum simpliciter, nec cum esse Papam simpliciter: quamuis non auferat totaliter vtriusque esse. Sed quia constituit non esse Christianum quantum est ex parte hominis, ideo constituit dispositum ad non esse Papæ: quoniã esse Papam simpliciter supponit esse Christianum simpliciter. Sed argumentum in hoc fallitur: quia accepit hanc rationem ac si inferret non esse Papæ sic, quòd esset depositus: cuius tamen contrarium patet in litera. Manet ergo ratio illa non inuenta adhuc minus habens, quamuis in statera posita, vt desiderare me dixi.

CAP. XXVI.

DIXI in eodem 26. ca. iuncto 25. quòd ex sacra Scriptura solus casus hæresis excipitur ab impunibilitate Papæ respectu Ecclesiæ.

¶OBIICITVR, quia in sacra Scriptura inuenitur etiam, alias criminosum esse separandum, vt patet primæ ad Corinthios septimo. Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibũ sumere. Et Dominus Matt. 18. innuit hominem pro quolibet mortali, cui annexa est contumacia, esse excommunicandum. Et glossati fuerunt hi textus de subditis in terra, similiter glossabũtur textus allegati per te de hæretico. Et ad dicta Saluatoris & Petri conceditur, q quandiu bene docent & remanent Prælati sunt audiendi.

¶RESPONDEO, quòd quum sacra Scriptura tota sit ab vno autore, (qui est Spiritussanctus,) & velut vna integra doctrina legis diuinæ, non est glosis, sed textui attribuẽdum quum ex coniunctione diuersorum locorum Scripturæ, sensus vnus colligitur: sic autem est in proposito. Quum enim propter hæresim inaximè & propter alia etiam crimina sint diuino iure vitiosi multi separandi ab Ecclesia, & exceptio fiat de solis prælatis ab ipso diuino iure in criminibus aliis ab infidelitate: manifestè colligitur absque nostris glosis, quòd reliqui pro multis criminibus: prælatus autem pro sola infidelitate diuino iure separandus ordinatur. Scriptura igitur loquens de hæretico, communis est prælatis & subditis: quia nulla fit exceptio in ea de prælato. loquens autem de aliis criminibus, prælatum simpliciter non comprehendit: quia excipit eum.

¶Ad responsionẽ verò datam exceptioni Domini & Petri (quando exceptus est prælatus Matt. 23. Super cathedrã Moysi. & 1. Pet. 2. Obedite præpositis diſcolis) dicitur quòd responsio illa, scilicet quandiu bene docent & sunt prælati, potest bene & malè intelligi. Bene quidem, si sit sensus, quòd quandiu per se bene docent & sunt prælati. Et sic nihil obstat proposito, quoniam fides Christi est, qua fit doctrina, & quæ sustinet prælatum in esse simpliciter, ac per hoc quandiu habent fidem, habent vnde per se rectè doceant, & sint prælati, quantum est ex iure diuino: vt patet in libello. Malè autem si sit sensus, quòd non dicitur prælatus toleran dus, sed si toleretur, audiendus: quoniam quum in maiori includatur minus, & plus sit malos prælatos audire cum effectu, & obedire eisdem quàm tolerare (vt patet) consequens est, quòd mandatum Domini & Petri de obedientia prælati malæ vitæ & bonæ doctrinę, claudat in se mãdatum de toleratione ab eisdem, quibus obedientiam indidit. Et sic autoritas iuris diuini allata efficax ad propositum restat, supra firmam petram fundata.

CAPVT XXVII.

DIXI in eodem 26. capitul. concluſiuè, quòd in solo casu hæresis Papa subiicitur Ecclesiæ, ita quòd possit deponi.

¶OBIICITVR, primò, quia in epistola Clementis ad Iacobum ex ore Petri Apostoli ordinatur, quòd Clemens Papa deponatur propter negligentiam: Ecclesia siquidem non spernit illam epistolam, quòd sufficit.

¶Secundò, quia cùm Ecclesia in casu hæresis sit iudex Papæ, & talem potestatem nõ habeat nisi Matt. 18. & ibi non cõmemoretur magis peccatũ hæresis, quàm quodcunque aliud cũ contumacia, sequitur quòd non solùm in casu hæresis Ecclesia sit iudex Papæ.

¶Tertiò, quia si vicarius regis absentis tyrannicè regeret, communitas posset illum deponere: ergo Ecclesia potest deponere vicarium Christi Domini, si tyrannicè regat.

¶RESPONDEO, quòd Epistola illa eadẽ facilitate reiicitur, qua recipiturimo maiori reiicitur, vt patet ex oppositio decreto 40. dist. si papa, vbi manifestè, propter negligentiã papa nõ iudicãd' dicitur, quãuis permitiosum: vnde nõ sufficit illius autoritas.

¶Autoritas autem Domini secundo loco allata, potestatẽ Ecclesiæ supra subditos sibi vt sic manifestat. Et propterea cum papa ex aliis locis sacræ Scripturæ nõ sit subditus Ecclesię nisi in casu hæresis, consequens est, vt ea illa sententia Domini non habeat Ecclesia potestatem super eũ, quia est papa, nisi in casu hæresis: quod enim ibi non est expressum, sufficit alibi inueniri declaratum.

¶Ad tertium dicitur, quòd similitudo illa deficit dupliciter. Primo, quia communitas libera habet potestatem deponendi principem, & regem, scilicet, si tyrãnicè regat: & ideò non est mirum, si potest deponere etiam Vicarium illius. Ecclesia autem serua est principis sui Iesu Christi. Secundò, quia Rex purus homo absens supponitur, & solum per vicarium gubernare: Rex autem noster sic absens est corpore, vt per seipsum audiat querelas contra Vicarium suum ab Ecclesia & membris singulis: & propterea non est ab Ecclesia eius vicarius deponendus, sed recurrendum est ad principem audientem, & optimum vt deponat.

CAP. XXVIII.

DIXI in eodem 26. c. q. propter scandalum nõ est præscindendum caput iuxta Domini sententiam Matt. 18.

¶OBIICITVR. Quòd licet non sit auferendum caput totaliter sic, quòd nunquam sit futurum aliquot caput: tamen auferendum est istud caput: sine quo in corpore remanet vita, imò quod corpus inficit quantum est ex se.

¶RESPONDEO, Quòd ex verbis Domini, negatiuè tamen (vt in libello dictum est,) sumitur q nec totaliter, nec hoc caput præscindendũ est: quoniam expressè dicitur si manus tua, oculus tuus, pes tuus. Pronomen siquidem adiunctum ostendit, quòd de membro hoc loquitur: & consequenter de capite isto negatũ accipimus q præscindatur. Falsum quoque est, q sine isto capite sit vita, quum ipsum loco Domini saluificet Ecclesiã, vt in c. si Papa. dist. 40. dicitur. Nec inficit hoc caput, sed rectè docet: quãuis abusus potestatis capitalis in isto infieiat quantum est ex se, Ecclesiã: non hoc caput: sed abusus illius in culpa est: & non est præscindendum caput, sed illius abusui congruis remediis obuiandum.

CAPVT XXIX.

DIXI in c. 27. Quòd Deus optimè prouidit Ecclesię, disponens, quòd orationis remedio contra Papam malum vteretur, non autem depositionis potestate.

¶OBIICITVR tripliciter. Primò, quia minus bene instituta esset politia ecclesiastica, quàm ciuilis. Et tenet sequela, quia ciuilis potest principem tyrannicè regentem pertinaciter deponere, ecclesiastica autem non posset.

¶Secundò, quia Deus ademisset cõmunitati Ecclesiæ potestatem sibi naturaliter conuenientem, & necessariam ad pacificam conuersationem, qualis est potestas depositiua principis in casu tyrannidis. Et tenet sequela: quia talis potestas naturaliter conuenit communitati perfectæ & liberæ.

¶Tertiò, quia quum Deus opportunius remedium, quàm orationẽ ecclesiæ potuerit instituere (scilicet potestatem depositiuam) dicere non aliud remedium quàm orationes reliquisse, est dicere politiam ecclesiasticam non bene institutam, & effectum seruam strictissima seruitute.

¶RESPONDEO, Quòd Deus longè melius & eminẽtius instituit ecclesiasticã rempublicã, quàm ciuilẽ: quoniã illam instituit eũ proximo & homogeneo capite viuo in perpetuũ sine potẽtia errandi, præsente spiritualiter totis omniũ, & singulorũ vbique. hæc enim est institutio reipublicæ Christianæ simpliciter. De institutione autem ad tẽpus, scilicet corporalis absentiæ principis nostri, dicitur etiã, q optima est, quãdo cõsonat primariæ institutioni. Et quoniã Respu. Christiana secũdũ suã primariã institutionẽ seruata est nata: & tota potestas est in suo principe naturali, ideo optimè cõsona institutio ad tẽpus est, vt nõ cõmunitati, sed vicario principis potestas plena cõmittatur, (vt prędictũ est,) & quòd respub

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maxima orationis virtutem trime cognoscat potestas.

respublica quandiu Vicarius principis sub principe est simpliciter (quod fit per esse Christianum) simpliciter recognoscat principem virum, & recurrat ad eum audientem & paratum exaudire. Et scito quòd contingit homines in hac re falli quasi à negatione modi ad negationem rei. Quum enim deponere Papã contingat multis modis scilicet per prouidentiam humanam, & per orationem Ecclesiæ perseuerantem, & neutro modo opus sit nisi in casu veræ necessitatis, ex hoc quòd Ecclesię non est concessũ quòd possit deponere per viam prouidẽtiæ humanæ: non sequitur ecclesiæ non esse concessum, quòd possit deponere Papam: quoniam alia via, scilicet orationis perseuerantis, infallibiliter potest: quæ enim per amicos possumus, per nos aliqualiter posse testatur Philosophus, quantò magis quæ per patrem possumus?

¶AD PRIMVM ergo negatur sequela: & ad probationem dicitur, quòd vtraque politia (scilicet tam ciuilis quàm ecclesiastica) potest deponere tyrannicè regentem ipsam, sed diuersimode: quia ciuilis perfecta & libera potestatiuè & per prouidentiã humanam: ecclesiastica autem per potestatem sui patris per orationis perseuerantiam, quando verè oportet. Et hic modus quidem excellentior, & non potens errare, sicut primus, & melior, & propterea non minus bene, sed melius prouisum est ecclesiasticæ reip. de modo abiiciendi à se malum ministrum quàm ciuili.

¶Ad secundũ negatur etiam sequela: quia communitas Christiana nata est serua, ac per hoc naturali iure sibi non cõpetit potestas super principẽ suum: & consequenter nec super principis vicarium, nisi à principe sibi concedatur. Vnde licet verum sit quòd ecclesiastica communitas distincta contra principem non habeat super principem & eius vicariũ tyrannizantem autoritatiuã potestatẽ, non tamen adempta est sibi à Christo, aut quocũque alio modo, sed ex natura suæ quia serua nata est, cõtraxit hãc negationem. Ad tertium autem dicitur, quòd non fuisset opportunius remedium prouidentia humana, quàm oratio ecclesiæ perseuerans. Tum quia prouidentia humana falli potest (cogitationes siquidẽ mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ nostræ) oratio autem Ecclesiæ perseuerans falli non potest. Deponeremus forte, quando non oportet, non prouidẽtes futura, nec occulta scrutãtes. Oratio autẽ Ecclesiæ perseuerans non deponet quando non oportet: quia bonus dominus negat quod volumus, vt tribuat q̃ melius. Tum quia facilior, minus impedibilis, & efficacior causa est oratio Ecclesiæ perseuerans prose in necessariis ad salutẽ Ecclesiæ, quàm tota omnium hominum prouidentia: hęc enim difficile consonat, potentia impediri potest, & omnia subiecta non habet: de scripta autẽ oratio facilè consonat, non potest potentia aliqua humana impediri, & omnia sub Deo subiecta habet. Mirum est autem de subiunctis scilicet q̃ dicere Deum solum orationis remedium reliquisse, &c. solum enim hoc remedium tanquàm supremum & efficax simpliciter relictũ dicimus existentibus multis aliis remediis per viam admonitionis, &c. Mirum autẽ dico, quia quum naturaliter ex eisdẽ tueamur, ex quibus sumus & conseruamur, & Christiana respub. ex oratione sit adaucta, & in vno ouili cõstituta (dicente Patre ad Christum, Postula à me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam) & ex oratione conseruetur (dicente Christo ad Petrũ, Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua) naturali quoque ordine oratione defendenda est, contra tyrannicè regentem. Mirum dico, nisi quis putet orationem Ecclesiæ perseuerantẽ pro se in vera sui necessitate posse deficere, q̃ propriè infidelitatem esse, si infidelitas non est paruulo meo iudicio videtur, diuinæ siquidem prouidentiæ, quam in specie de Ecclesia sua habet, derogare videtur. Si enim natura non deficit in necessariis, quomodo Deus qui dedit semetipsum Ecclesiæ, deficiet illi in necessariis, seruatis ex parte Ecclesiæ seruãdis: vt patet ex descriptis cõditionibus orationis? Mirũ demum dico, quoniam si efficax hoc orationis Ecclesiæ, &c. remediũ indubiè creditur, cur insufficienter prouisum Ecclesiæ dicitur de remedio opportuno? Et per hũc modum excludendi papam tyrãnum ab Ecclesia tatisfit omnibus quæ obiiciuntur de corpore respectu membri cõtagiosi, & similibus. ad omnia siquidem sat est oratio perseuerans Ecclesiæ. Pro cuius zelo hanc respõdendi curam suscepi: arbitratus quibusdam licet non omnibus friuolis obiectis respondisse, vituperandũ non esse hac vice. Rogo igitur lectores, vt æquos se præbeãt interpretes aut cẽsores: nihil enim hic aut alibi mihi, sed rationi vel autoritati allatæ tribui volo: hoc etiam vbique & semper sub sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ correctione. Romæ die 26. Nouembris. 1512. Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, Amen.

AD LEONEM DECIMVM PONT. MAX. DE DIVINA INSTITVTIONE PONTIFICATVS TOTIVS ECCLESIAE IN PERSONA PETRI APOSTOLI, LIBELLVS

Ius Thomæ de Vio Caietani Cardinalis sancti Xisti.

ILLVSTREM sapientibus sententiam in vulgarem quoque lucem proferri exigunt, Pater beatissime, qui ea, quæ à seipsis manifesta sunt, ab his quæ per alia nota fiunt, non discernentes, nodum (vt aiunt) in scripto quærunt: & meridiana in luce cæcutientes, offendunt. Obnubilandi siquidem euangelicam claritatem tanta est licentia his, qui sua nõ sunt sorte contenti, vt Ecclesiæ vultus, licet serenissimus, nouitatum inuolucris perturbetur: quippe quorum studium est certa & lucida in quæstionem vertere, ac obscura aliis reddere. Ea propter Petri, successorũmque eius Romanorum Põtificum principatus (tot ætates, tempora, atque ætitates tranquilla possessione obtenti) ius euangelico Sole fulgens, impetitum argumentationibus inuoluentibus exercitatos parum in sacris literis tueri, tenebris exuere atque in medium proferre sic intendimus, vt veritas hæc omnibus luceat, & propriis splendoribus vniuersæ creaturæ penetralia attingat. Habeat igitur catholica Ecclesia tibi credita, Pater benignissime, lucubratiunculam hanc pro rudioribus, ne obscuritatibus obruantur.

CAPVT I.
IN QVATVORDECIM CAPITA de Romani Pontificis institutione & autoritate.

SVMMARIA.

1 *Quid, quomodo, & quo ordine tractandum est.*
2 *Petri persona & non dono reuelationis, aut beatitudinis promissa sunt claues.*
3 *Persona Petri in se, & nõ solũ in persona Ecclesia promissa esse claues.*
4 *Verba Christi, Tibi Petro dabo, non in persona omnium Apostolorum dicta esse.*
5 *Apostolis aliis non esse alias collatum quod Petro.*
6 *Solum Petrum accepisse claues, consonat ei quod est, Ecclesiam accepisse claues.*
7 *Promissum esse Petro totius Ecclesia pontificatum in antedictis promissionibus.*
8 *Persona Petri quãuis charitate qualificatæ dictũ esse, Pasce oues meas.*
9 *Soli Petro ita quod non aliis Apostolis, dictum est, Pasce oues meas.*
10 *Petro soli Vniuersam commissi Ecclesiam per hæc verba Christi, pasce oues meas.*
11 *Petro per hæc verba Pasce oues meas, commissum à Christo pontificatum totius Ecclesia.*
12 *Petrum habere ex Christi institutione successorem in Pontificatu Ecclesia catholica.*
13 *Romanum Pontificem succedere Petro in pontificatu totius Ecclesia.*
14 *Autoritates sanctorum antiquorum & Conciliorum, affirmantes Romani pontificis successorie Petri pontificatum super totam Ecclesiam à Christo institutum à Petro.*

TRACTATVS TERTIVS THOMAE de vio Caietani Cardinalis S. Xist. de Romani Pontificis institutione & autoritate in Quatuordecim capita diuisus.

Quid, quomodo, & quo ordine de Romani Pontificis institutione tractandum est.

PRINCIPATVS Romani Pontificis super vniuersas Christi Ecclesias, quãuis quæstionibus multis pulsatus fuerit, nostro tamẽ proposito vnica inuestigatione absoluẽdus occurrit. Non enim vertitur hic in dubium an Rom. Põt. sit de facto caput Ecclesiæ: nec an idem potestatẽ habeat à Deo eo modo quo iuxta Apostolum Ro. 13. Nõ est potestas nisi à Deo, & quę à Deo sunt ordinata sunt

sunt: & sicut potestas regia in veteri testamento erat à Deo iuxta illud primi Reg. 8. Audi vocẽ eorum, & constitue super eos regẽ. eiusmodi enim omnia aduersariorum multi affirmãt. sed vertitur in quæstionem, an à Christo institutus fuerit Rom. pontifex super omnes Ecclesias principatus in beato Petro: ita quòd instituerit Christus Petrum cum eius successoribus suum vicarium ad gubernandum omnes Christi Ecclesias. Quo fit vt loca à rationibus & autoritatibus affirmantibus Petrum, seu Romanum Põtificem fuisse, seu esse caput omnium Ecclesiarum, à præsenti secreta sint intentione: & ea duntaxat afferenda sint ex quibus Christum Dominum contulisse huiusmodi principatum Petro soli habetur.

¶QVIA verò ex sacris literis pendet omnis quæstionis huius veritas, & duo sunt præcipuit textus, scilicet Matth. 16. & Ioã. vlt. expresse de hoc mysterio loquentes: ideo primò iuxta vtrunque textum inuestigandum est an soli Petro verba Christi dicta sint. Secundò, an per hæc soli Petro Põtificatus totius Ecclesiæ à Christo commissus sit. Tertiò, an hic totius Ecclesiæ Põtificatus Petro à Deo commissus, sit ab eodem Domino datus successori Petri. Quarto an sit à Christo hic Pontificatus datus Rom. Pontifici, vt Petri successori. vt autem primi clara sit solutio, Matthæi textus prius discutiendus sic est: vt in primis tractetur opinio dicentium verba Christi non Petro, sed personæ qualificatæ, deinde dicentium non Petro, sed Ecclesiæ: posteà dicentium Petro & Apostolis aliis, demum negantium soli Petro, quia Ecclesiæ, dicta esse. Multifariam siquidem obnubilare conati sunt dominicam promissionem Matth. 16. relatam, Tibi dabo claues, &c. Quidam nanque adeò restrinxerunt verba hæc, vt personam etiam Petri ab illis eximerent, & ad solum diuinum donum in Petro directa intelligerent. Alij etiam restringentes & eximentes Petri personam, ad solam Ecclesiam in Petro significatam Christi verba dirigunt. Multi autem extenderunt Domini promissionem ad alios Apostolos: ita quòd Petro in persona omnium Apostolorum dicta accipiũt. Sed & nonnulli sunt admittentes soli Petro hæc dicta: principatus tamen singularitatem collatam Petro negant: eò quòd similis potestas aliis Apostolis à Christo collata alibi legitur, puta Matthæi 18. Quæcunque alligaueritis super terram: & alibi. Hæsitant denique aliqui, quo pacto soli Petro claues datas esse verificatur, & tamen datas quoque Ecclesiæ esse claues omnes affirmamus. Quocirca ordine quo numerata sunt quinque hæc, sigillatim tractanda sunt. Præponendo vbique rationes dubitandi, vt opposita iuxta se magis eluescant.

CAPVT II.

¶Petri persona, & non dono reuelationis, aut beatitudinis promissa sunt claues, &c.

NON desunt dogmatizantes pontificiam potestatem homini non immediatè collatam, sed dono virtutis mediante: ita quòd perdito virtutis dono, perire simul pontificiam potestatem necesse sit, tanquam virtus glutinum quoddam sit iungens homini pontificatum. Quo fit, vt horum iudicio claues non Petri personę sed eius dono collatæ sint in aliquo singulari ministro, puta sacerdote, seu iusto quocunque.

¶ARGVMENTANTVR autem hi ex huius Euangelij textu multipliciter.

¶Primo quia ante omnia Dominus beatitudinem Petri affirmat, dicens, Beatus es proculdubio in spe veræ fidei, non inchoasset enim à Simonis beatitudine nisi ad subsequentem pontificatum spectaret huiusmodi beatitudo: nihil enim impertinens dixisse Christum decet.

¶Secundò, ex eo quòd Dominus adiungit, Simon Bariona, hoc est filius columbæ: vt Hiero. exponit. Quorsum enim Petrus accepturus pontificatum, filius columbæ prænominatur, nisi vel eius simplicitas columba significata: iuxta illud, Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ: vel Spiritussanctus, qui columba designatur, eo quòd in specie apparuit in Christi baptismo: ad ecclesiasticum principatum pertineret.

¶Tertiò ex ratione subiuncta, Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Monstrant enim hæc non à carne & sanguine, sed diuina reuelatione instruendum esse qui aliis præficitur in Christiana fide eruidiendis.

¶Quartò, ex eo quòd Dominus addidit, Tu es Petrus: & non dixit, Tu vocaris Petrus, vt glossi. ibi notat, ob fortitudinem fidei, & confessionis constantiam. Hæc enim cum omnibus præcedentibus ad virtutum munera spectant, quæ vt dictum est aut impertinenter præposita sunt, aut ad principatum tunc subsequenter promissum opportuna media sunt.

¶Vnde & quinto arguunt ex subiuncta prima promissione, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiã meam. Quum enim ista sit prima promissio Petro facta, quoniã vt Cypria. Hiero. & Aug. exponunt per hanc Petram demonstratur ipse Petrus: inquit enim Hiero. super Matth. ædificabo Ecclesiam meam super te: & Augu. in lib. retract. refert seipsum dixisse, quòd in Apostolo Petro tanquam in petra ædificata est Ecclesia: nec retractat hanc sententiam. Cypr. quoque vbi supra dicit. Loquitur Dominus ad Petrum, Ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: super vnum ædificat Ecclesiam, &c. Quum inquam hæc sit prima promissio facta Petro, & hæc promissio nõ immediate, sed mediante dono firmitatis, & soliditatis ad personam Petri pertineat vt ipsa Domini verba testantur, dum non dicit, Super te, sed super hanc Petram, hoc est, super te petram ædificabo Ecclesiam meam: consequens est, vt subsequentes quoque promissiones intelligantur factæ personæ Simonis, quatenus erat Petrus & filius columbæ, & beatus, &c. Et confirmatur: quia ista promissio non solùm est prima, sed principalis: nam præcipuum donum Petro collatum est esse fundamẽtum Ecclesiæ. Ex hoc autem quòd hæc promissio est prima, & principalis: consequens est, vt alię promissiones consequentes sequantur naturam principalis: ac per hoc nulla promissio est facta personæ humanæ, nisi mediante dono virtutis: quod erat intentum manifestandum.

¶NON est difficile catholico doctori monstrare falsam esse relatam sententiam, dubitando ad damnata in conuenientia. Nihil enim aliud est huiusmodi dogma, quàm hæresis quorumcunque dicentium in malis ministris non inueniri ecclesiasticam potestatem clauẽsque Ecclesiæ in solis, & omnibus iustis haberi Ecclesiámque ex solis iustis constare: quæ omnia reprobata, & damnata esse constat. Verùm, ne hæretici causentur se opprimi autoritate prælatorum, & non euangelij, ex ipso Euangelij textu catholicæ doctrinæ reddenda est ratio. Ad cuius euidentiam aduerte duas esse in hoc Domini sermone ad Petrum partes: quarum prima secundum planum Euangelij cõtextum, ac sensum ad confessionem, quam Petrus fecerat pertinet. Nam nihil aliud continet, nisi reuelatæ confessionis actorem fructum seu præmium: & per sonam, seu personæ conditionem, cui reuelatio facta est. Dicendo, Beatus es, fructum, seu præmium pronũtiat: dicendo, Simon Bariona, personam ad literam, seu conditionem personæ mysticæ, puta simplicitatem, seu spiritualitatem aperit. & dicendo, Quia caro & sanguis non reuelauit, sed Pater meus, actorem reuelationis monstrãt: tota ergo prima pars sermonis ad reuelatam confessionem spectat, & non ad futurum principatum. Quod vt plenius intelligas, vide singula. Meritò ex accepta reuelatione Simõ beatus dicitur: quoniam, si secundum philosophiam beatus in hac vita est, qui ad cognitionem supernarum substantiarum peruenit, & secundum Euangelicam veritatem beatitudo viatorum in spe veræ fidei consistit (iuxta illud, Beati qui non viderũt & crediderunt) longè magis Simon beatus fuit, quum ad cognoscendum Trinitatis mysterium peruenit, non innixus reuelationi aliis factæ (vt nobis contingit) sed reuelationi sibiipsi interius factæ. Ad hanc enim cognitionem Petrum peruenisse testatur verba Petri: testatus est Dominus: cõfessus est enim Petrus, Tu es Christus filius Dei viui. confessus fuerat olim Nathanael, Tu es filius Dei: Ioannis primo. confessi fuerant qui erant in nauicula, Verè filius Dei es, Matthæi decimoquarto. confessus fuerat, & Petrus in persona omnium, Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei, Ioannis sexto. Nunquam tamen Dominus beatitudinis præmium apposuit, nisi nunc: quia nunquam confessio facta fuerat quòd esset filius Dei naturalis, qualem modo Petrus explicauit, adiungendo illud adiectiuum, Viui. hoc enim dupliciter potest intelligi: primò, vt sit adiectiuum determinans suum substantiuum absolutè: vt ita dictum sit Dei viui, tanquam dictum fuisset. Dei veri, aut Dei omnipotentis: & sic per accidens adiungeretur Petri confessioni ad maiorem expressionem, Veri Dei, ad differentiam deorum lapideorum, seu mortuorum: vt Saturni, Iouis, & reliquorum. Alio modo, vt determinet suum substantiuum, scilicet Dei in ordine ad filium, cuius enũtiatur Pater, dum dicitur, Filius Dei viui: & sic per se, & essentialiter apponitur confessioni Petri, & constituit Petri confessione esse per se essentialiter, ac formaliter, veram, & altissimi sensus: significatur siquidem hinc plenissimè, & formaliter modus quo Christus est filius Dei, scilicet quòd est naturalis filius Dei. Et ne altitudo sensus seu tentiam clarãm obumbret, manifestatur quod dicimus ex differenti filiatione nostra & Christi: commune nanque est Christo & nobis, quòd sumus filij Dei, (secundum quòd de nobis scriptum est Ioannis primo, Dedit eis potestatem filios Dei fieri) sed nos sumus filij Dei, quia vult, iuxta illud Iacobi primo, Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis: Christus autem est filius Dei, non quia vult, sed quia est. Ratio siquidem quare Deus nos genuit filios, est sua voluntas, qua elegit nos: ratio autem quare Deus genuit Christum, est sua essentia, qua genuit vnigenitum Deum, quia & ipse Deus est.

profundissima fides Petri expositio qua Christum ex cens. Bea tus es: & ex hoc ver bis, tu es Christus, tu es filius Dei viui, id est filius Dei naturalis, & coessentialis patri: & spiritus sanctus dicit, quis Christ. cõfessus est.

¶Hoc autem vocando ancillas ad theologicam arcem (quia viuere viuentibus est esse: vt dicitur secundò de Anima) significatum est per Deum viuum: ex eo nanque, quòd viuere viuentibus est esse, idem est, Filius Dei viui inquantum viuit, & Filius Dei inquantum est. Meminit tamen Petrus non Dei esse neque Dei,

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturæ,sed Dei vitæ:quoniam cuicunque est Filius,conuenit generare filium non ea ratione,qua est,nec ea ratione qua res naturalis est,sed ea ratione qua viuit. Quod si aliter perspicere cupis:iunge hæc simul, scilicet Filius Dei viui : quum enim constat ex vna parte filium sonare genitum talem qualis eius parēs est,& ex altera parte parentem significari Deum viuum : si cointellecta fuerit philosophica traditio, scilicet naturalissimum operum esse omnibus viuentibus facere tale quale ipsum est(vt habetur secundo de Anima) manifestè videbis quòd dicendo Filius Dei viui significatur naturalis filius Dei:ex eo enim quòd filius Dei ponitur genitus à Deo dicitur, ex eo autem quòd Filius Dei, inquantum est viuus,ponitur,quia naturalissimum opus viuēti quatenus vinens est, genitus significatur. Acutissimè ergo & formalissimè, Petri confessio Christum non adoptiuum Dei filium,sed naturalem Dei filium manifestat,dicendo,Christum Filium Dei viui. Et si altius adhuc intuiti fuerimus, percipiemus in hac responsione claudi non solùm duas Trinitatis personas Filiū scilicet & Patrē, & rationem ac modum generationis, scilicet quòd ille naturalis Pater & iste naturalis Filius(vt declaratum est) sed substantialitatem,coæternitatem ac coæqualitatem vtriusque.nam ex eo quòd naturalis Filius est talis qualis est Pater,& Christus dicitur Filius Dei viui,significatur quoque quòd ipse est Deus viuus :& quum non sint multi dij, consignificatur quòd est vnus Deus cū Patre, ac per hoc consubstantialis, coæternus,& coæqualis. Nec Spiritussancti persona omissa est.Christus enim sonat vnctum Spiritu-sancto, vt ipsemet Petrus declarauit Act. 10. Quo fit vt hac confessione Petrus non minus diuinæ Trinitatis ac generationis mysterium docuerit, quàm Ioannes dicendo , In principio erat verbum,& verbum erat apud Deum,&c.imò licet Ioannes spiritualius , dum ad immaterialem , intelligibilémque gradum penetrauit , Petrus tamen personas nominibus propriis Filij ac per hoc Patris & generationem naturalem cum ratione generādi clarius significauit , dicens , Tu es Christus filius Dei viui : & ideo iure à Saluatore mundi beatus affirmatur. Ad hunc tam altum huius confessionis sensum intendisse inuenies Origenem, Chrysost.atque Hilar.hunc tam altum isthius confessionis sensum testatur Ecclesia quotidiana veneratione repetens prima diei hora Christe fili Dei viui, &c. Meritò quoque ad eandem reuelationem spectat Bariona.dupliciter siquidem vt Hieronymus dicit, potest intelligi : vel legendo, Bariona:ad est,filius Ionæ(Bar enim idem sonat quòd filius) vel quòd vitio scriptorum detracta sit media syllaba:quum deberet legi Bar ioanna:id est filius Ioannis:Simon siquidem creditur à multis filius Ioannis:secundum tamen veritatem filius fuit Ionæ:vt patet Ioan.primo.Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas:licet vitio scriptorum Latinorum Latini codices sint corrupti.Est ergo primus sensus,mysticus tamen,Tu es filius Iona, id est columbæ, secundus autem literalis, Tu es filius Iona seu Ioanna. Vterque autem sensus propositum fouet:nam si filius exponitur columbæ , simplicitatem ac spiritualitatem personæ ipsius Petri tanquam habilis ad reuelationem susciendam indicat ad reuelationem nanque diuinam susciendam simplicitas & spiritualitas maximè præparant:Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum (vt dicitur Sapientiæ primo) & animalis homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei, primæ Corinthiorum secundo. Si autem ipius Iona vel Ioanna intelligitur , ad confirmationem confessiæ veritatis valde spectat : quoniam pertinet ad hæc, quòd ideo Dominus naturalis patris ipsius nō Petri, sed Simonis meminit : vt subiungendo , Quia caro & sanguis non reuelauit, sed Pater meus:ex hoc ipso quod patrem suum & naturalem Patrem Simonis è regione ponit.tanquam diceret,Beatus es Simon filius Ionæ seu Ioannis:quia nō pater tuus secundum carnem, & sanguinem reuelauit tibi : sed Pater meus,qui in cælis est : ex hoc inquam ipso eruditus quisque intelligat patrem , qui in cælis est, ita esse naturaliter patrem meum,sicut Ionas est naturaliter pater tuus. Et hoc iam notauit Chrysost.dicēs,Vanum est dicere,Tu es filius Ionæ vel Ioanna,nisi vt ostēdat, quoniā ita naturaliter Christus est filius Dei,sicut Petrus filius Ionæ:eiusdem subsistantię cum eo qui genuit. Oportuit autem Saluatorem nostrum cōmendare Petri confessionem manifestando illius actorem & præmiū , &c. vt Petri cōfessio vera habeatur:& sic ipse verus ac naturalis filius Dei credatur ex Petri confessione , non à carne & sanguine, sed à cælesti patre deriuata : nisi enim hoc manifestasset, confessionem Petri vt humanum verbū acciperemus : nunc autē vt à Deo prolatā sententiā habemus. Ex quibus omnibus clarè potest, quòd hucusque nihil ad principatum Petri pertinens dictum est. Tota igitur prima pars dominici ad Petrum sermonis, circa illius confessionem versatur:& ad probationem fidei de seipse Christo filio Dei viui pertinet : secunda autem ad Petro promittendum conuertitur : vnde & inchoat a reddendo vices ipsi Simoni Petro, Et ego dico tibi : tanquam diceret(vt Hieronymi notauit) Tu mihi dixisti, Tu es Christus filius Dei viui,& ego dico tibi, Tu es Petrus,& super,&c. Vbi aduerte non solum diuersas,verum non vnius , sed diuersorum generum promissiones Petro factas esse.nam prima promissio constructionē respicit Ecclesiæ,Aedificabo Ecclesiam meam : secunda autem autoritatem.Dabo claues regni cælorum. & quodcunque solueris , &c. illa ad Ecclesiæ subsistantiam,ista ad officium respicit:tantúmque inter se differunt,quantum est inter subsistantiam & officium distantiæ. Et licet in prima promissione triplex inueniatur intellectus , exponendo per hanc petram vel Christum vel Petrum , vel confessionem Petri , vt Chrysostom.exponit:si tamen subtilius perspexerimus vnicus est sensus literalis : hoc est,quòd per hanc petram demonstratur Petrus. Augustenim in libro primo retractationum cap.21. lectoris iudicio relinquit quæ duarum sententiarum sit probabilior. Petrúsne,an Christus demonstretur per hanc petram. Vnde hac libertate freti, ex ipso Euangelij textu dicimus , per hanc petram Petrum demonstrari : vt patet ex eo quòd Dominus dixit , super hanc petram ædificabo. Si enim seipsum demonstrasse,non dixisset,Aedificabo,sed ædifico:quoniā tunc verè super seipsum ædificabat faciendo de Simone Petrum:super Petrum autem nō tunc sed post resurrectionem ædificare cœpit.& propterea dixit in futuro,ædificabo:ac si aperte diceret, Te quem nunc facio Petrum, postea faciam fundamentum Ecclesiæ meæ. Confirmatúrque hic sensus,quia aliter impertinenter præmisisset,Tu es Petrus quū tamen pro maxima re hoc Petro dictum Euangeliū infinuet:quum Dominus quasi reddens vices Petro(vt prædictum est)dixerit,Tu es Petrus : quid enim tā magnum sonaret esse Petrum,aut quorsum,Tu es Petrus,nisi subsequenter demōstraretur.Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam? Vnde Hieron. exponēs hunc locum ait,Secundum autem metaphoram petræ,rectè dicitur ei, ædificabo Ecclesiam meam super te.Expositio autē Chrysostō,de confessione Petri,in idem redit:quoniam confessio fidei in idem redit cùm solidkate seu firmitate fidei,quam denotat Petrus:non enim differt ab ea nisi tanquam actus ab habitu.& rursus constat quòd Ecclesia magis habet pro fundamento fidē,quàm fidei confessionem. Vnde relinquitur quòd ad literam per hanc petram, demonstratur Petrus.Exactius autem loquendo , dic hāc petram, id est,in te petram,in te soliditatem fidei, in te Christū creditum, ija te Christum confessum:vt complectaris omnes sanctorum expositiones.nam singulę verę quidem sunt,sed partem tantum veritatis explicaruntfidem seu fidei confessionem,aut Petrum , vel Christum exponētes.Quum autem vtrunque simul iungitur. ita quòd & Petri personam & Christi seu fidem simul significari exponitur,integra veritas,integer sensus habetur literæ dicētis non super petram,sed super hanc petram.Indiuiduatur siquidem metaphorica petra, & fit hæc:quia est in hoc demonstrato suppositio:sicut quòd licet aliud in Petro existens indiuiduatur:& fit hoc quia est in ipsa Petri persona.

¶ Hoc igitur integro sensu literali patefacto & admisso,& ampli⁹ aperiendo , scito ex Euangelio omnes promissiones Petro factas conuenire in hoc quòd omnes sunt factæ vnicæ personę ipsius Simonis,qui dicitur Petrus:cui dictum est,Tu es Petrus.Manifestatúrque sic esse primo de prima promissione, & deinde de secunda.In prima promissione tria respice.Primò , Tu, secundò,es Petrus,tertiò.super hanc petram.Ex pronomine, Tu, demonstratur persona illa cui Christus loquebatur:persona,dico,nō qualitas aliqua,nam constat pronomen, Tu, demonstrare subsistantiam sine qualitate etiam apud grammaticos. Rursus ex pronomine , Tu monstratur vnica persona:vt patet.Ex cōiunctione propterea huius quod est esse Petrū ad ly,tu cùm dicit,Tu es Petrus,significatur apertè affirmari à Domino illam vnicam personam esse Petrum:& quia per hanc petram demonstrāt illam eandem petram quam tūc pronomine demonstratiuo mōstrabat,Tu es Petrus. Significantissimè siquidē ille articulus hanc exprimit eandē monstrari petram,de qua tunc erat sermo,quæ & per pronomē,Tu es Petrus,monstrabatur:& hoc tantò clarius, quātò nulla alia petra tunc monstrata,aut nominata inuenitur in Euangelio.Esse igitur futurū Christi Ecclesiæ fundamentum,iungitur huic petræ, quæ quia iungitur personæ monstratæ pronomine,Tu oportet intelligere,quòd esse Christi Ecclesiæ fundamentum permittitur vnicæ personæ demōstratæ per,Tu:cui tunc datū est quòd esset Petrus. Et vt hoc magis ac magis notares,inchoauit Dominus.Et ego dico tibi,nō beatitudini tuę,non filio colūbæ,non filio reuelationis: sed tibi.De secunda autem promissione clarissimè patet:quia exprimitur pronomen demonstratiuum subsistantiæ,dicendo,Et tibi dabo claues. Oportet nanque hæc valdè notare : quoniam hinc commenta hæreticorum schismaticorum specie tenus sancta,sed re venenosa confutantur:aiunt enim , Super petram , id est,fidei firmitatem Ecclesiam fundatam. Verum dicunt sed diminutum: quoniam Dominus dixit quidem,super petram : sed non hoc solum dixit,sed addidit articulum,hanc dicens, super hanc petram: quam proculdubio tunc monstrabat,dicens.Tu es Petrus:si enim super fidei solidū absolutè ędificaturus esset,nō de articulasset soliditatē ad personā illā.Sed schismatici personalis fundamenti vnitatem

tatem à Christi Ecclesia tollere,per hæc commenta nituntur,Dominus autem hos omnes præueniēs, fermonem ad Simonem Petrum sub pronomine direxit,inchoās, Et ego tibi dico.& ſſbdēs, Tu es Petrus:tu,non beatitudo tua, aut aliquid eiusmodi:tu,non vos , vt vnitas fundamenti Ecclesię , vnitas quoque personalis à Christo affirmata intelligatur:dū dicitur,Tu es Petrus,tu vnus es Petrus futurus postea fundamentū:quādo super hanc petrā,id est te Petrum ædificabo Ecclesiā meam. Duplex autē aduertenda est inter has promissiones differentia prima est, quòd esse fundamen tū Ecclesię non promittitur personę Petri absolutè,sed quatenus est Petrus seu petræclaues autem regni cęlorū promittūtur personę Petri absolutè. Et habes hanc differentiā ex Euangelio:dum de primo dicitur, Et super hanc petram ædificabo Ecclesiā meam non dixit,Super te ædificabo Ecclesiam meā : per hanc enim petram demonstrauit totum quod dixerat, Tu es Petrus:nā petram reddidit ad ly Petrus, & articulū hanc reddidit ad pronomē, tu, tanquā si diceret,Tu es Petrus,& super te Petrū ædificabo Ecclesiam meam.De clauibus autem regni cælorum nō dicitur, Et tibi Petro,neque huic petrę,sed simpliciter & absolutè,Tibi dabo claues,monitrās per hoc,quòd dixit,tibi,quòd personę nō qualitati per petrā significatæ,puta fidei promittebat claues : personæ ergo qualificatę promissum est fore Christi Ecclesiæ fundamentū:personæ verò nudæ promissæ sunt claues regni cælorū. Altera differentia est, quòd in prima promissione Petro promittitur Ecclesiā sustinendi officium,non se Petro,sed Christo actorē:nā non dixit, Et super hanc petram ædificabis Ecclesiam meam:sed dixit,Super hanc petram ædificabo Ecclesiā meā:tanquām si diceret, Tu sustinebis tanquam petra me ædificante Ecclesiam meam super te petra. In promissione verò clauium aperiendi officium,& claudēdi non sibi reseruauit Dominus,sed se daturū claues promisit:vt ille cui dantur agat aperiendo, vel claudendo regnum cælorum. Hæ ex Euangelij pleno sensu differentiæ constāt. Ex quibus euidēter colligitur differentia inter officium Petri quo ad potestatē vtendi clauibus,& soluendi,atque ligandi,& officium eiusdem ad sustinendam Ecclesiam in fide:dum officium clauium homini cōmittitur:officium verò sustinendi Ecclesiā in fide ad Christū vt actorem,ad petram vt rationem sustinēdi,ad hominem verò Petrum, vt fundamentum ſuppositúmque ſpectare dicitur.Oportet siquidem hæc diligentius contempłari.vt sciamus hinc rationem reddere posſcētibus nos de ea,quæ in nobis est fide:ex his enim facilè est perspicere,quòd claues regni cælorum nō sunt datæ sanctitati seu iustitiæ hominis , sed promissæ sunt homini futuro pastori ouium Christi.Si quis autē cōtra huiusmodi exactā expositionem verborū Euangelij obiiciat,eo quòd Petrus non fuit ex tunc re,& nomine Petrus:quoniā nō perseuerauit solidus, ac firmus in fide, ter siquidem postea dominum negauit:ac per hoc verba Domini sonantia in præsenti.Tu es Petrus,non sunt sic exactè intelligēda: aduertat sic obiiciens se falli confundendo firmitatem fidei & firmitatem charitatis:Petrus quidē ex tunc factus est firmus in fide, dicente Christo,Tu es Petrus:vt Hieron.testatur,exponēs, Et ego tibi dico,non sermone cassō &,nullum opus habēte,sed dico tibi, quia meum dixisse fecisse est,quia tu es Petrus.Nec deficit negando Dominum in fide,quæ in corde est,quamuis defecerit in confessione fidei : horum enim distinctio à Paulo Apostolo manifesta est ad Rom.10.Corde creditur ad iustitiam,ore confessio fit ad salutem.Testatur siquidem Dominus Petrum non defecisse in fide, Luc.22.dicens,Ego rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua:constat enim Christum in omnibus exauditum fuisse pro sua reuerentia, vt dicitur Hebr.cap.5.Defecisse autem ipsum in charitate,& periurium manifestat.& Dominus testatur subiungens, Et tū aliquando conuersus confirma fratres tuos:auersus enim fuit à charitate Christi non à fide,perseuerauit ergo semper Petrus.

¶HIS PRAEMISSIS Ad obiectiones in oppositū dicendū est. Et circa tres primas non oportet insistere,quia iam declaratum est, q⁹ impertinentes sunt:nam ad confessionem Petri spectant omnia,quæ in eis afferūtur. Ad alias verò obiectiōes,ex illis verbis,Tu es Petrus & super hāc petrā ædificabo Ecclesiā meam, dicitur quòd hæc quidē spectant ad pontificalem gradum,nō secundum officium clauium,sed secundum officiū fundamenti. Et ex proposito Dominus dixit.Nō tu vocaberis Petrus,sed tu es Petrus vt affirmaret, tu es Petrus re & nomine : hoc es solidus , firmus,cōstans.&c.in fide tanquā petra:vt Leo,Greg.Bedāque exponūt. Nec ex his aliud potest inferri,nisi q⁹ soli habēti fidē conuenit esse fundamētum sustinendi Ecclesiā in fide,quod gratis concedimus:nam ex hoc non habetur,q⁹ esse fundamentum mediante charitate,seu iustitia conueniat Petro,sed mediāte fide. Et rursus hinc non habetur, quòd sit fundamentū promissum sit fidei simpliciter & absolute:ac per hoc promissum sit cuicūque in quo inuenitur fides:quoniam Christus non dixit,Et super petram,sed dearticulauit eam ad personam adiungens ly,hanc,dicendo,super hanc petram:proculdubio enim petra tunc demōstrata per præmissa verba,Tu es Petrus,repetitur:ac qui modo est Petrus futurum sit fundamentum.Quocirca clarè patet,quòd sicut solus Simon demonstratus est dicendo,Tu es Petrus, solus quoque repetitus est Domino. Et super hanc petrā ædificabo Ecclesiā meam. Nulla ergo promissio facta est dono virtutis absolute:sed solæ primæ inter eas : scilicet ædificatio Ecclesiæ facta est dono fidei, non in quocunque,sed in persona futuri pastoris ouium Christi.

¶Ad confirmationem autem inferentē simile esse iudicū de officio clauium & officio fundamentii:respondetur,q⁹ ex differentibus verbis Domini manifestè declaratum est non esse simile de vtroque iudicium.Et licet accessorium sequatur naturā principalis cæteris paribus:vbi tamē(vt in proposito)maxima est in cæteris disparitas:non oportet secundarium ąsimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc,quòd in officio fundamenti homo se habet quasi totaliter passiue, dicēte Christo, Ego ædificabo super te Petro:in officio autem clauium non dixit,Ego aperiam,aut claudam,sed absolutè , Tibi dabo claues regni cælorum.Non est propterea mirum,si aliter promissum est fundamenti officium,& aliter officium clauium:illud mediante firmitate fidei,istud homini absolutè. Cōsentanea est autem huiusmodi differētia à Christo instituta humanę etiā rationi:nam vsus clauium siue rectus siue abusus fuerit,non in vniuersalem redundat Ecclesiam : officium autem sustinendi fidem si aberraret, Ecclesiā vniuersalis rueret:de qua tamen Dominus dicit, Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Promissæ sunt ergo claues regni cælorum non dono virtutis(vt hæretici fingunt)sed personæ Simonis Petri,futuri pastoris ouium & agnorum Christi.

CAPVT III.

¶ *Personæ Petri in se, & non solum in persona Ecclesiæ promissa esse claues.*

NON longè à prioribus recedunt affirmantes claues regni cælorum non Petro,sed Ecclesiæ à Christo promissas,dicente, Tibi dabo claues regni cælorum : tanquam dixerit , tibi, hoc est Ecclesiæ significatæ per te,non tibi, dabo claues regni cælorum. Nam istis cum prioribus commune est , & eximere Petrum ab hac Domini promissione , & nulli singulari homini datas esse claues,sed dono Dei promissas esse claues : solùm in hoc differunt , quòd priores dono Dei in quolibet iusto, aut saltem in quolibet sacerdote,isti dono Dei in Ecclesia inuento claues datas asseuerant,eo quòd Petro non vt vni homini, sed vt personam gerebat Ecclesiæ Christum dixisse contendunt.Tibi dabo claues regni cælorum:nituntur quæ hoc multis argumentis astruere.Vnde primò arguunt.Christus exponit seipsum in Euāgelio,cui loquatur & cui tradat claues dicens , Beatus es Simon Bariona,caro & sanguis non reuelauit , sed pater meus qui est in cælis. Vbi apertè Petrus in hac persona non est Petrus , non est caro , neque sanguis ; non Simon Bariona,omnino Petrus extra hominem ponitur:& iam non est vlla persona per se,sed reuelantis Patris auditor cui dantur claues. Nulli ergo priuato homini datæ sunt claues,sed soli Ecclesiæ, quia de nullo priuato homine certi sumus habeat nécne reuelationem Patris : Ecclesia autem ipsa est de qua dubitare non licet:ipsa est ergo ille Petrus auditor reuelationis,& acceptator clauium.

¶ Secundò,ex cohærentibus,Christus enim post gloriosam istam Petri commendationem,quum ei Petrus prohibuit ne moreretur reprehendit Petrum,Vade post me Satana:non enim sapis ea quę Dei sunt.Vt ex subsequuta post commendationem vituperatione clarum fiat illum superiorem Petrum qui claues accepit,nō fuisse Petrum filium Bariona , sed Ecclesiam filiam Dei : quæ verbo Dei genita:verbum Dei audit & confitetur perseueranter in finē: non aliquando non sapiens quæ Dei sunt,nec vnquam retrò abire iussa sicut Petrus.

¶Tertiò.ex eo quòd Christus dixit,Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:hoc est,super fidem à Petro totius Ecclesię persona confessam:ac per hoc in qualibet Ecclesia.vbi est fidei petra, illic & claues. Firmatur autem hoc, quia nec ipse Petrus petra fuit in eadem perseuerans confessione : quoniam mox post acceptas claues erravit:& tamen non sunt ei claues rursum allatæ: quare non in sua,sed Ecclesiæ persona eas accepit.

¶Quartò.Quando papa eligitur, an secum affert claues vel nō?si affert,ergo erat à papa antequam eligeretur:si non affert à quo accepit?nunquid ab Angelo de cælo?nónne ab Ecclesia?Item, quādo papa moritur cui reliquit claues , nisi Ecclesiæ à qua accepit? quid igitur potest dici contra hanc euidentissimam experiētiam optimam Euāgelij interpretem claues , nec Petro nec successori, sed soli Ecclesiæ datas?à qua tanquam minister accepit vsurus eis sacerdos in qualibet Ecclesia.

¶Quintò formatur argumentum simile formæ argumento,quo Paulus Ro.4.& Gal.4.vtitur dicens,quòd sicut Abrahæ ex fide reputata est iustitia:ita & omnibus,qui credūt ruputabitur ad iustitiā.Quare etiā hic similiter:si Petro habenti reuelationem Patris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Christum confitenti claues dantur:ita necesse est homini similiter confitenti & reuelationem habenti,claues donatas esse:quòd nulli nisi Ecclesiæ conuenire potest:quum nullus singularis fidelis constanter, certo, ac perseueranter habere possit hanc confessionem:vt etiam de ipso Petro patet.

¶Sexto,quia non solùm(vt Aug.primo li.de doct. Christia.ca.17. testatur)has claues Christus dedit Ecclesiæ suæ vt quæcũque solueret in terra soluta essent & in cælis:sed etiã,vt ipse testatur super Ioan.Petrus Apostolus propter apostolatus sui primatũ Ecclesiæ gerebat figurata generalitate personã, in persona ergo nõ sua,sed Ecclesiæ claues accepit.Quod ex Aug.verbis ibidem amplius firmatur quum dicit,Quod enim ad ipsum Petrũ proprie pertinet, (nam vnus homo erat gratia vnus Christianus)abundantiæ gratia vnus,idemque primus Apostolus:sed quando ei dictũ est,Tibi dabo claues regni cælorũ,vniuersam significabat Ecclesiam. Confirmatúrque eadem sententia ex verbis eiusdem Aug.Psal.108.Sicut quædam dicuntur quæ ad Apostolũ Petrũ pertinere videtur:neque tamen habent illustrem intellectum,nisi quum referuntur ad Ecclesiam:cuius ille agnoscitur in figura gessisse personã propter primatum,quẽ in discipulis habuit:sicut est, Tibi dabo claues regni cælorum:ita Iudas personã sustinet inimicorũ Christi. Ex his enim verbis apparet Petrũ nõ in sua, sed Ecclesiæ figurata personã claues suscepisse.dum hic dicitur nõ haberi illustre intellectũ, nisi ad Ecclesiam referatur : & ibi contra personales conditiones Petri aduersatiua coniunctione subditur:sed quando ei dictũ est, Tibi dabo,Ecclesiam significauit. Et cõfirmatur rursus autoritate Euangelistæ describentis interroganti Christo, Quẽ dicunt homines esse filium hominis?nullũ certum discipulum respondisse opiniones,quæ de eo erant.interrogãti verò de se Apostolos,vnũ certum Petrum respondere, & constanter absoluere,ac pronuntiare fidei confessionẽ,vt veram Christi cognitionem in vnitate & firmitate consistere, nõ multorum opinionibus velut arundinẽ agitari doceret.Tenet ergo Petrus ecclesiæ vnitatis figuram.Accedit ad hæc Cypriani autoritas habita 24.q.1.loquitur Dominus : dicentis, Quamuis apostolis omnibus post resurrectionẽ suam patrem tribuat potestatem:tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem autoritate sua disposuit: hoc vtique erant cæteri Apostoli quod Petrus fuit,pari consortio præditi & honoris & potestatis:sed exordium ab vnitati proficiscitur,vt Ecclesia Christi vna monstraretur. Vnde non vnus, sed vnitas claues accepit, vt attestantur etiam capitula, omnibus. & quodcunque.24.quæst.1.ex Hieronymo & Augustino.

¶AD EVIDENTIAM horum considerandum est,vnum dici à sanctis : scilicet Petrum significasse Ecclesiam,quum claues accepit.Duo autẽ exponi seu deduci:primum est,Ecclesia accepit claues,quum Petrus claues accepit : secundum est,quòd persona Petri non accepit claues. Vnde dupliciter cõtingit hic errare, vel negando primum, vel affirmando secundum. Et negare quidem Petrum Ecclesiã significasse , est contradicere expositioni sanctorum. Affirmare autem Ecclesiam sic accepisse claues , q; persona Petri nõ acceperit,error est plusquã hæreticus:quoniã Euangelica per hoc negatur historia.& historia in parabolã vertitur. Parũ dixi,quoniã omnis etiã veteris testamenti historia in parabolam verteretur. Declaro singula:si enim Petro nõ in persona propria, sed solũmodo in persona significate per eũ ecclesię promissæ sunt claues,quũ dictum est ei.Et tibi dabo claues,&c. parabolicus Petrus inducitur,& nõ narratur historia, sed parabola,quũ dicitur, Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi , & interrogauit Discipulos suos:cũ reliquis quæ sequũtur. Et eadẽ licentia qua hæc historia vertitur in parabolam,omnis alia historia non solùm noui,sed etiam veteris testamenti in parabolam verti potest : scriptum est enim,Omnia in figurã cõtingebant illis.Si enim quia Petrus figuram gerebat ecclesiæ,parabolicus ponitur , & nõ in propria persona circa claues, parabolam quoque necesse est fateri de Martha & Maria,quæ figurã gerebant vitæ actiuæ & contemplatiuæ:parabolæ quoque erunt resuscitationes trium mortuorum à Christo : quia figuram gerebant trium generum peccatorũ spiritualiter resurgẽtium:quinimo & mors Christi & resurrectio parabola erit : quia illa nos mortuos peccato:ista nos in nouitate vitæ significat:& breuiter vniuersa ruit rerũ gestarũ fides in sacra Scriptura ex hac licentia.Vera autem & probata sententia est,dupliciter aliquid significari:vno modo per modũ parabolæ (sicut filius prodigus significat peccatorẽ, & operarij conducti ad vineam, significat cultores Dei in Christi ecclesia, & sic de aliis) alio modo per modum rei gestæ:ita q; res verè gesta significat rem aliam:sicut transitus Hebræorum per mare rubrum significat transitum nostrum de vitijs ad virtutẽ : & aduentus Magorum adorantium Christum , significat viatorum progressum ad cælestem patriam. Inter hos autem significandi modos hæc est ad propositũ disparitas , quòd in parabolica significatione nulla est cura de significantibus personis secundum seipsas : quoniam ad significandum tantum describuntur:quemadmodum apud Poëtas fit in comœdiis & tragœdiis. Quum autem res gesta significat , oportet primò omnem curam adhibere ad rem, quæ geritur.& ad personas secundum seipsas:quia sensus literalis in hoc cõsistit, ex quo solo secundũ Dionys.& Aug.efficax trahitur argumentũ. Vnde oportet primò verificare in historiis res gestas & dictas de personis secundũ seipsas ad veritatẽ fidei : & deinde potest superaddi sensus spiritualis,quo res gesta significat aliã,quo persona historica figurat aliquid aliud:& hoc ad ædificationem Christi fidelium:nõ ad comprobandum ea fidei,quæ in controuersiam veniunt.Quocirca oportet primò ad veritatem fidei saluandã sensum historicum tenere, & personam Petri non vertere in personam parabolicam, quum de fidei agitur historia,& sensus literalis inuestigatur Euangelicæ historiæ:quando venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi,& interrogauit primò ac secundò, audiuit respõsiones primò Discipulorum,deinde Petri:respondit Petro,dixit, promisitque claues regni cælorum. Et firmata veritate sensus literalis, quòd personæ Petri dictum promissúmque est superaddere licet sensum mysticum,quo Petrus figurat Ecclesiam.sicut apparet in similibus,puta in significatione vitæ actiuæ per Martham(cui dictum est, Solicita es & turbaris erga plurima) & contemplatiuæ per Mariam, de qua dictum est,Optimam partem elegit, quæ nõ auferetur ab ea:& sic de aliis. Patet ergo Petro in persona Ecclesiæ promissas esse claues,verum est sic vt personæ ipsius Petri primò,& ad literam promissæ sunt : quia illud verificatur secundum sensum mysticum,hoc autem secundum sensum literalem.

Mysticus sensus ex literali fundatur & in primo.

¶AD PRIMVM ergo in oppositum dicitur,clarũ ex antedictis esse verba illa Domini (Beatus es Simon Bariona:quia caro & sanguis non reuelauit,sed Pater meus)non ad Petri primatum, sed ad ipsius confessionem , & confessionis fructum spectare : & propterea tanquam impertinentia longè sunt à proposito secundum literalem sensum.Has autem Petri conditiones trahere mystica interpretatione ad Ecclesiam,quamuis sustineri possit,intolerabile tamen est, vt sensus mysticus excludat literalem , Petrus excludat seipsum,auditor excludat eum,qui audit,& Simõ Ioannis vertatur in parabolicam personam.

¶Ad secundum verò dicitur,falsò interpretari fidẽ,cur post tantam cõmendationem Petrus reprehensus fuerit : nam secundum planum literæ sensum commendatur primò persona Petri ratione diuini doni,deinde reprehenditur ratione proprij sensus,neutrum autem secundum historiæ fidem spectat ad alium quàm ad Petrum:quoniam tam commendatio quàm reprehensio personalis fuit.Secus autem est secundum sensum mysticum : quo quilibet proprij sensus & affectus in Petro reprehenditur, & quilibet diuinæ reuelationis sectator in Petro commendatur.

¶Ad tertium dicitur,per hanc Petram demonstrari ad literam fidem in hoc,id est Petro,vt ex dictis patet. Et propterea non sequitur,quòd cuilibet partiali ecclesiæ,vbi est fides,æqualiter date sint claues : sed sufficit cuilibet fideli ecclesiæ datas esse in totius ecclesiæ capite,quod est hæc petra,super quam Christus ædificat ecclesiam suam.Et ad confirmationem dicitur, quòd licet Petrus errauerit,non tamen desiit esse petra:tum quia per illa verba,quæ obiiciuntur,Abfit à te Domine,non erit tibi hoc,Petrus,nec fidẽ nec charitatem perdidit.Vnde & Dominus non dixit ei,Vade Satana:vt tentatori dixerat , sed modificauit dicens , Vade post me Satana.tanquam diceret , Sequi tu me debes , non ego affectum tuum.Tum quia,vt prædictum est,quum postea Christum negauit fidem non perdidit , sed petra fidei perseuerauit in corde. Et tamen,vt Theop.Lu.22.notauit , Christus iterum ipsum in Apostolico gradu restituit,dicens,Confirma fratres tuos.

Vade post me Satana conuenitur dictũ q; Petro no Vade Satana.

¶Ad quartum dicitur , quòd quum Papa eligitur , neque secum claues affert neque ab ecclesia illas accipit:sed à Christo,non noua traditione,sed antiqua illamet,qua tradidit Petro. Ecclesia siquidem ministerio electionis personam deputat, quæ Petro succedat:Christus autem ipse in beato Petro cuilibet successori claues tradidit,& propterea vana est quæstio,à quo accipit , aut cui relinquit moriens : verbum enim Christi semper viuum dat claues cuilibet succedenti,& non vnus alteri relinquit.

¶Ad quintum dicitur, argumentum esse similis formæ:sed dissimilis materiæ:& propterea non tenere. Iustitia siquidem & fides bona sunt animæ,ad vtilitatẽ ipsius credentis & iusti:claues autẽ potestatem significant , ad aliorum regimen ordinatam : & ideo licet cuilibet credenti imitanti Abraham , reputetur fides ad iustitiam, sicut Abrahæ : non tamen cuilibet credenti & confitenti Christum , imò nec cuilibet Petro imitanti Petrum in fide dari oportet claues : id est , potestatem aperiendi & claudendi aliis: sicut nec cuilibet imitati fidẽ Abrahæ datur, quòd sit pater multarum gentium,quòd in semine suo benedicantur omnes gentes, quæ tamẽ Abrahæ credenti data sunt.Quòd autem additur,nulli Ecclesiæ conuenire posse constanter , certò ac perseueranter habere Petri confessionem,si ad singulares personas referatur Paulus Apostolus ad Romanos octauo,confirmat,dicens,Quis nos sepe rabit à charitate Christi,tribulatio,an angustia,&c.& subdit,Certus sum

Claues intelligendæ Scripturæ diuinæ.

sum enim,&c.loquens ad literam de electis. Quòd si non contra rem, sed contra notitiam nostrum arguitur : quia nos nescimus quis perseuerabit.facilè satisfit per hoc,quòd Deus suauiter disponens omnia , non exigit ab homine maiorem certificationem ea. quæ est fidei & humani moris,à fructibus,scilicet eorum cognoscendo homines.

¶Ad sextum dicitur verum esse & q; Ecclesiæ datæ sunt claues, & q; Petrus personam Ecclesiæ figurate gerebat , & quòd vnitas Petri vnitate Ecclesiæ significauit.Sed in hoc falluntur argumenta,quòd ex his veritatibus in aliam veritatem insurgunt:hæ siquidem veritates non cõtrariantur huic alij veritati, quod Petrus in propria persona accepit claues:sunt hæc enim omnia simul vera. Et primum quidẽ & vltimum,vt sexto patebit ca.ad veritatẽ sensus literalis spectant : quoniã ad literam Petrus in propria persona sic accepit claues , quòd etiam Ecclesia accepit easdem. Reliqua autem ad mystici sensus veritatem spectant : secundum spiritualem siquidem sensum,vnus Petrus vnitatẽ Ecclesiæ significat, & vniuersalem Ecclesiam repræsentat. Vnde Cypria. Hieron. & Augustin.dicta,quæ obiiciendo allata sunt.verissima sunt,sed iuxta sensum mysticũ.Sed non aduersantur sensui literali:quo(vt Euangelica testatur historia)ipse Petrus in propria personã,cui reuelatio facta est,respõdit,clauiúmque promissione accepit.Ad clariorem tamen notitiam habendam verborum Augu.ẽcito duplicem Euangelij sensum:hoc est,literalem(quo verificatur,Tibi,id est Petro,dabo claues regni cælorum.)Et mysticum quo verificatur tibi, id est Ecclesiæ significatæ per te dabo claues regni cælorũ esse ab Augusti.comparãtum non penes verũ vel falsum,sed penes clarum vel minus clarum. Ad sensum siquidem mysticum spectat, quòd Petrus gerat in figura personã Ecclesiæ:sicut ad sensum mysticum pertinet,quòd Iudas gerat personam inimicorum Christi: ad literam autem ipse Iudas erat Christi inimicus , & ipse Petrus est cui promissæ sunt claues.Vnde Augustin.quia sensus mysticus alrior est,quàm sensus literalis,in proposito(vt testatur tot quæciones,quæ circa sensum literalem emergunt) & sensus mysticus ista est omnibus manifestus.vt etiam vulgares sciãt claues esse Ecclesiæ,comparauit sensum literalem(iuxta quem claues promissæ sunt personę Petri futuri pastoris totius Ecclesiæ)ad sensum mysticũ.iuxta quẽ claues promissæ sunt Petro in figura Ecclesiæ : & dixit, quod mysticus sensus est clarior:hoc enim sonat illa verba: Non habent illustre intellectum,nisi ad Ecclesiam referantur, cuius ille gessit in figura personam. Negauit siquidem illustrem, & non negauit verum intellectum nisi ad Ecclesiam referãtur:constat enim illustre ad claritatem pertinere. Et hoc intendere Augustinum patet ex contextu:volens enim exponere Psalmum illum, Deus laudem meã,partim de Iuda, partim de populo Iudæorum inimico Christi,præmittit,si autem de tali genere malorum,id est inimicorum Christi ingratorum Iudæorum, omnia mihi videtur posse clarius aperiri:& statim subdit verba allata, vbi clarè videre quilibet potest non derogari veritati sensus literalis(quo personę Petri sunt claues promissæ)ex hoc quòd sensus iste non est ita clarus sicut mysticus:neque enim solus est tex.iste talis,sed innumeros habet in sacra Scriptura consodales : quorum sensus illustris nõ nisi mysticus est.Allata quoque verba Augu.super Ioã.non negant Petro secundum propriam personam dictum esse,Tibi dabo claues:sed affirmant,Petro in persona Ecclesiæ figuratiuè dictum esse,Tibi dabo claues. Ex hac autem vera affirmatione non sequi negationem illius alterius veritatis satis patet. Ad vim autẽ,quæ fit in coniunctione aduersatiua,respõdetur q; coniunctio illa augmentatiua , est iuxta frequentatiuum loquendi vsum, quo dicimus aliquem virtute bonum virum, sed officio bonum ciuem:& similia.Tanquam enumeratis Augustin. quibusdam personalibus Petri conditionibus,auxerit cõditionem Petri, transeundo ad extensionem eius in vniuersam Ecclesiam significatiuè,cum qua significatiua conditione stat, quòd per proprietatem pastoralis officij idem Petrus ad vniuersam se extendat Ecclesiam : quamuis hoc non sit ibi ab Augustino explicatum, qui de Petro & Ioanne mystice tractabat , vt ille actiuæ , iste contemplatiuæ vitæ personam gerebat.Vnde quum infertur,quòd non vnus,sed vnitas claues accepit.pro quanto affirmatur vnitatem claues accepisse, verum dicitur,sicut verum est Ecclesiam accepisse claues:quatenus verò negatur vnum Petrum accepisse claues , aut falsum dicitur, aut pie exponendum est.Nam si ideo negatur vnus,vt negetur Petrus, falsum dicitur contra Euangelicam historiam:si autem ideo negatur vnus , vt negetur solitudo personalis , hoc est , vt Petrus non acceperit claues secum sepeliendas,sed vt in ipso Ecclesia vsque ad finem seculi duraturas claues acceperit,verum dicitur:sic enim nõ vnus,id est,pro se tantum,sed vnitas Ecclesiæ in illo vno claues accepit.In nullo tamen citatorum locorum habetur negatiua ista. Non vnus claues accepit.Et ex iis quæ diximus,soluendas similes obiectiones relinquimus:vt non sit opus omnia, quæ obiici possunt,referre. Reliqua ex Cypria,allata de paritate Apostolorum,inferius loco suo patebunt.

CAPVT IIII.

¶ Verba Christi, Tibi dabo claues, Petro non in persona omnium Apostolorum dicta esse.

EXCLVSIS prioribus erroribus,tractanda est eorum opinio,qui Petro intelligunt in persona omniũ Apostolorum dictũ à Christo,Tibi dabo claues, &c. Afferunt autem ad hoc argumenta quatuor. Primum ex interrogatione Domini : nam non Petrum solum , sed communiter omnes interrogauit , Vos autem quem me esse dicitis?

¶Secundum ex persona Petri , quia Petrus primus omnium erat Apostolorum,& personam omnium induit,pro omnibus respondendo. Vnde Chryf.dicit omnibus discipulis interrogatis,Petrus tanquam os Apostolorum & caput pro omnibus respondet. Et confirmatur : quia nisi in persona omnium Petrus respondisset, fuisset expectanda aliorum responsio:aut rei fuissent alij Apostoli omissæ responsionis ad interrogationem Domini , Vos autem quem me esse dicitis.

¶Tertium ex fructu:quia claues regni cælorum datæ sunt omnibus Apostolis.

¶Quartum ex communibus,quia Christus dixit , Quod vni dico,omnibus dico.

¶ANTEQVAM autem ad hæc respõdeatur,ex plano sensu tex.Euang.monstrandum est directa esse hæc domini verba ad Petrum solum.Patet siquidem hoc primo ex principio sermonis Dominici ad Petrum,quum dixit,Beatus es Simõ Bariona:hoc enim non potest referri verè ad omnes. Tũ quia exprimitur proprium nomẽ Simonis,& explicatur cuius sit secundũ carnẽ filius dicendo,Bariona,id est filius Ionæ. Tũ quia fallum hoc fuisset de Iuda: quoniam non credidit in Christũ:vt testatur Io.6. cap.refert Dominum dixisse.Sed sunt quidã ex vobis,qui non credũt:& statim subdit rationem dicti,Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes , & quis traditurus esset eum. Et rursus in calce eiusdem cap.dicẽte Petro pro 12. Apostolis:Et nos credimus & cognouimus,quia tu es Christus filius Dei:respondit ei Iesu , Nonne ego vos 12.elegi,& ex vobis vnus diabol⁹ est?nõ potest ergo verificari quod ad omnes Apostolos dictũ sit, Beatus es:quum vnus eorum non crederet,& diabolus esset.Secundò ex subiuncta ratione:quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi sed pater meus qui est in cælis. Nam ex his Domini verbis constat,Petro reuelationem factam esse à cælesti patre,ita quòd hoc negare esset contrarium fidei:sed non propterea hinc cõstat aliis Apostolis huiusmodi reuelationem esse factam:scriptura enim hoc non tradit,& propterea eadem facilitate contemnitur,qua affirmatur. Cõstat igitur hinc quòd ad Petrũ verba diriguntur,& non cõstat,quòd ad alios extẽduntur.Tertiò ex subiũcta affirmatione.Tu es Petrus:monstrat enim & pronomẽ,tu , & nomẽ sibi prius impositũ à Christo Io. 1.Tu vocaberis Cephas,quod interpretatur Petrus, quod ad solũ Petrũ sermo dirigitur. nam si per pronomen demonstratiuum ad sensum,adiũctis & nomine proprio à natiuitate, scilicet Simõ,& nomine patris carnalis, & nomine quo solus cognominatus est à Christo à principio discipulatus,scilicet Petrus & interiori dono reuelationis(quod non cõstat aliis fuisse cõcessum)nõ sufficienter signatũ est quòd ad ipsum solùm est sermo:quibus quæso verbis describendũ fuit ab Euangelista,quòd ad solum Petrum erat sermo?Et cõfirmatur:quia eodẽ pronomine demonstratiuo ad sensum vsus est Dominus subiungẽs,Et tibi dabo,&c.Et cõfirmatur ex eo,quòd nõ pluribus nec maioribus circũstantiis describũtur & nominantur à notariis personæ hæredes, aut legatariæ, quàm persona Petri in hoc textu descripta ac nominata est:vt patet colligendo , Simonem filium Ionæ Petrum ex interna reuelatione commendatum.Ex verbis igitur & ex sensu verborum clara luce patet,soli Petro dictum esse,Tibi dabo claues,&c.

¶AD PRIMAM autem obiectionem in oppositũ dicitur, ex hoc quòd Dominus interrogauit omnes,non cogi reliquũ sermonem dirigi ad omnes frequenter enim diuertitur sermo à pluribus ad vnum,aut econuerso. Mater siquidem filiorum Zebedæi petiit,vt sederent duo filij sui,vnus ad dexterã,& alter ad sinistrã: Dominus autẽ ad filios respondendo,sermonẽ dirigit,Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?Et si diligẽter perspectus fuerit euãgelicus tex.ipsã cõuersio sermonis attestatur,quòd non omnẽ sermonẽ ad omnes dirigebat:inquit enim Matthæus quòd primò & secundò interrogauit discipulos cõmuniter, deinde ad Petrũ sermonẽ vertit:& rursus ad discipulos sermonẽ conuertit: nã subditur,Tunc præcepit discipulis suis,vt nemini dicerẽt quia ipse esset Iesus.&c.Si enim totus iste sermo ad omnes fuisset directus nõ narrasset Euãgelista huiusmodi variam conuersionẽ sermonis.Nec officit,quòd cõmunis Petro & aliis causa effecta Domini interrogatione sit,cum hæc enim cõmunitate stat,q; appropriata sit Petro,nam in maiori causa,communis,scilicet tentationis,solius Petri ratio habita est:vt iple Domin⁹ testatur Luc̃ 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dens, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribaret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vbi patet omnes expeditos a Satana: & tamen Dominum pro solo Petro orasse: Oraui, inquit, pro te, non pro vobis: imò alios Petro commendauit.

Vnē pro multis respondere tripliciter cōtingit.

¶ Ad secundā obiectionem ex persona Petri dicitur, quòd gereret personam communem, seu respōdere pro omnibus Apostolis. potest intelligi tripliciter. Vel ex officio, puta quia habet curam eorum. Vel per viam commissionis, puta quia Apostoli commiserunt Petro vt in persona omnium pro omnibus responderet. Vel per viam ratificationis: vt quia responsio data a Petro, grata fuit cōmuniter Apostolis, vtpote congrua ac eximia, Et quidem quòd Petrus non gereret personam communem ex officio, ex eo patet quod nondum erat constitutus pastor eorum: neque proprie erat caput eorum, nisi sicut primus inter canonicos potest dici caput canonicorum. Similiter q̄ non ex commissione Apostolorum responderet, nō solùm ex eo patet q̄ huiusmodi commissio voluntarie affirmaretur (quoniam ex Scriptura non habetur) sed ex eo conuincitur, quòd Dominus expresse testatur, Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus. Vbi excludit non solùm omne humanum consilium. sed etiam disciplinam, & ex sensibili auditu doctrinæ ipsius Christi, dū interiori spirituali reuelationi Patris, qui in cælis est, Petri notitiam, qua Christū Filium Dei viui confessus est, attribuit. Si enim ex consultatione cū aliis Apostolis responsum dedisset, non sibi dictum fuisset, Quia caro & sanguis non reuelauit tibi: quum inter eos esset cōsanguinitas & carnalis propinquitas: & similiter non fuisset recursum ad actorem omnino spirituale & designatum tam a remotis, scilicet in cælis. Hæc enim omnia manifestè testantur Petri cōfessionem nō ex Apostolorum commissione, sed ex interiori ipsi Petro facta reuelatione processisse. Et confirmatur hoc ex contextu Euangelij: nam præposita Domini interrogatione prima Discipulorum (quem dicūt homines esse filium hominis?) quia responsio fuit cōmunis, Euangelista dicit, at illi dixerunt: in secunda verò interrogatione eorūdem (Vos autem quem me esse dicitis?) quia respōsio propria fuit Petro, Euangelista dicit: Respondens Simon Petrus dixit. Et confirmatur rursus ex Ioan. 6. cap. Vbi differētiam apertè notare possumus inter Petrum in persona omnium loquentē vel in persona propria: nam ibidem loquens Petrus in persona omnium Christo Domino dicenti, Nunquid & vos vultis abire? respōdit ei Simon Petrus in persona omnium, Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus quia tu es Christus filius Dei. Et subdit Euangelista, Respondit ei Iesus, Nōne ego vos 12. elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Vbi conferendo textū Ioānis textui Matthæi, apertè apparet, quum tūc apud Ioannē in persona omniū Petrus respondit, loquutus est in numero plurali primæ personę, dicēs, ad quē ibimus? & nos credimus & cognouimus, & similiter Dominus respōdit non Petro: sed eis, hic verò apud Matth. omnia sunt in numero singulari eū pronominibus demonstrativis solius Petri, tam in respōsione Petri, quā in replicatione Domini, & promissionibus ac assertionibus, Tibi, inquit, dabo, nō vobis: quodcunq; ligaueris non quodcūque ligaueritis: tu es Petrus, non vos estis Petrus vt patet in litera. Huiusmodi enim differentia manifestat q̄ Petrus ex propriis intus à cælesti Patre habitis solus respondet, solúsq; a Christo monstratur. Nec putes propterea hanc eandē esse lectionē apud Matthæum & Ioannem: quoniam illa Matthæi fuit postea, quæ referuntur à Ioāne, Quod ex multis patet: illa enim Ioannis fuit post miraculum de quinque panibus, & in Capernaum: vt ibidem apparet: quod autem refere Matthæus, fuit non solùm post miraculum de quinq; panibus, sed etiā post aliud miraculū de septem panibus: vt patet Matt. 16. & fuit in partibus Cæsareæ Philippi. Dicēdum est ergo, quòd respōsio Petri tanquam grata & rata pro omnibus, dicitur fuisse in persona omniū, sicut frequenter cōtingit, quòd collegis pluribus interrogatis, primo bene respōdente, ab omnibus, vt rata habetur responsio, & pro omnibus respondisse primū frequentissimo vsu dicimus. Et sic intelligenda sunt verba Chry. & glo. in terli. & quoruncunq; aliorum dicentium, quòd Petrus respōdet pro omnibus: erat enim os omnium tanquā ratificatū ab omnibus. Vnde Chry. Homel. 55. super Matt. subdit: Solus Petrus respōdet: & cōfestim præsiliit, ac præueniens ait, Tu es Christus, &c. Vbi vides non consilio aut commissione aliorum respondisse, sed præueniēdo. Et Aug. de verbis Apostoli sermone 31. ait, respōdit Petrus vnus pro omnibus, quia vnitas in omnibus. Vbi videre potes quare dicitur Petrū respōdisse pro omnibus, non ex cōmissione omnium, nō ex officio, sed ex vnitate omnium: quia scilicet omnes erant fratres, & q̄ primus eorum optimè respondit omnibus placere fecit. Sicut inter fratres vnitos, ac vnanimes quòd ab vno bene dicitur, ab omnibus ratū habetur, & vt ab omnibus dictum sumitur. Et hinc patet responsio ad confirmationē subiunctam ex eo enim, quòd Christus Petri responsionē approbauit & commendauit, Petrumque beauit, ac illi tot promisit, vanum apparet expectationem ingerere, vt audiantur alij. quis enim aliud dicturus esset quam quod diuinitus reuelatum, & sic remuneratum videt. Vnde nec remanserunt non respondentes alij: quia gratam eis esse Petri responsionem suffecit. Infinuatur autem Petri responsionem aliis Apostolis gratam fuisse non solùm ex hoc, q̄ est rationi consentaneum iuxta humanum morem: sed ex subiunctis statim Euangelistæ verbis, Tunc præcepit Discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Iesus. Hoc siquidem præcepto monstratur Discipulos Petri confessionem tenuisse: ideo enim ne aliis dicant inhibentur.

Ad tertiam.

¶ Ad tertiam autem dicitur, quòd si intendit argumentum promissas per verba hæc omnibus Apostolis claues, principiū petit: hoc enim est quod probandum erat. Si verò intendit: quod per alia verba Dominus Apostolis alijs claues regni cælorum tradiderit ad sequens spectat capitulum, vbi hoc tractabitur.

Ad quartam.

¶ Ad quartam obiectionē dicitur, quòd autoritatem illam, Quòd vni dico, nullibi inuenio in Euangelio. Veruntamen vbicunque inueniatur, dicitur quod ad literam intelligitur de dicere doctrinali: vt Marcus testatur in simili c. 8. Quod vobis dico omnibus dico: vigilate. Potest nihilominus ad proteruos dici, quòd in hac autoritate non habetur, quòd vni do omnibus do: aliud est enim dicere, & aliud dare: præsens autem sermo non de dicere, sed de dare est: inquit enim Dominus, Tibi dabo claues regni cælorum: & propterea autoritas non est ad propositum. Ex quibus omnibus patere potest, quod ex his Domini verbis Matth. 18. solus Petrus promissionem accepit clauum regni cælorum.

CAPVT V.

¶ *Apostolis alijs non esse altas collatum quod Petro,*

QVAMVIS fateatur multi prēmissum textū Euangelij ad solū Petrum pertinere, affirmāt tamen nonnulli totum hoc, quod Petro promissum est, datū esse à Christo aliàs reliquis Apostolis, idque verum esse multis affirmant argumentis ex sacra Scriptura. Primò Matth. 23. Apostolis communiter dicitur, Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram erunt soluta & in cælo. Vbique apparet potestatem prius Petro promissam, ad omnes extentam esse.

¶ Secundò, Ioan. 20. Apostolis communiter exhibētur claues Petro promissæ dicendo, Quorum emiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.

¶ Tertiò, Ioan. quoque 20. Apostolis cōmuniter dicit Christus, Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Et similiter Mar. vlt. & Matt. vlt. omnes cōmuniter misit ad docendū, prædicandū, &c. Deinde manifestatur idem ex facto: nā Act. 8. Petrus missus cum Ioanne legitur in Samariam ab Apostolis, qui erant Hierosolymis. Et Act. 15. in synodo de legaliū obseruatione presente Petro Iacobus dedit sententiam, dum dixit, Ego iudico non inquietari eos, &c. Ad Gal. quoque 2. Petrus & Iacobus & Ioannes qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt Paulo & Barnabæ societatis. Ex quibus gestis æqualitas cōprobatur Petri & aliorū Apostolorū.

¶ Afferuntur demum mille autoritates Sanctorū sonantes æqualitatem Petri & aliorum Apostolorum, vt est illa Cypria. & habetur 24. q. 1. Ioquitur Dominus. dicentis, quòd parē potestatē omnibus Apostolis tribuit: & hoc vtique erat ceteri Apostoli. quod Petrus fuit, pari cōsortio prediti & honoris & potestatis. Et illa Hierony. contra Iouin. lib. 1. c. 14. At si tu dicis, Super petrū fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apost. fiat, & claues regni cælorum cūcti accipiant, & ex æquo super eos Ecclesię fortitudo solidetur. Et quæcunque aliæ similes.

¶ AD EVIDENTIAM Horum, scito ex Euāgelico textū duo inueniri singulariter promissa Petro. quibus Orig. addidit tertium. Primū est, Super hāc petrā ædificabo Ecclesiā meam, hoc enim soli Petro promissū legimus. Secūdum est, Tibi dabo claues regni cælorum, quod nulli alij inuenitur promissum. Tertium ab Orig. notandum est, quod Petro dicitur, Quodcunque ligaueris super terram, erit &c, in numero plurali: & similiter. Quodcūque solueritis super terram, &c. Apostolis autem cōmuniter dicitur, quòd erunt ligata, aut soluta in cælo, in numero singulari. Et rationem subdit: quia non sunt tantæ perfectionis, sicut Petrus,

Quo intelligatur Petrum respondisse primo pro omnibus Apostolis cū ipsum vnū interrogauit. Vos autē quē me esse dicitis? Ad cōfirmationē.

¶ Inter quatuor ergo promissiones Petro factas prima ab aliis differētia clara est: nā cōstat aliud significari per claues potestatem, per ligare autē & soluere explicatos esse actus potestatis: vt efficacia clauium declararetur, quo pacto scilicet ad cælorum regnum pertingerent. Huiusmodi enim efficacia manifestatur dicendo, Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis, & quia pluraliter cælorum regnum præmiserat, ideo pluraliter dixit in cælis, Et iuxta hunc sensum promissio clauium a promissione soluendi & ligandi differūt, sicut promissio potestatis a promissione actuū illius explicativa. Sed hæc verā quidem, sed non totam continent Euangelij sententiam. Quod vt plenius intelligas, scito duplicis generis inueniri actus clauium, quidam enim sunt actus adæquati ipsis clauibus: quidam verò minores ipsis. Illi sunt velut actus totales, isti actus partiales. Adæquati autem clauibus actus sunt, aperire, & claudere: partiales autem sunt, ligare, & soluere. Declaro singula. Quòd aperire, & claudere sint actus adæquantes claues, & voces sonant, & officium clauium clarissimè testatur, claues enim solummodo ad aperiendum & claudendum sunt. Nec desunt Scripturarum testimonia tā ex veteri quam ex nouo Testamento. Esa. enim 22. quum dictum esset: Et dabo clauem domus Dauid, subditur, Et aperiet, & claudet: & similiter Apoc. 3. idē repetitur. Quòd verò soluere & ligare sint actus clauium doctores omnes testantur. Quòd autem sint actus partiales, & non adæquati clauibus, ex hoc patet, quòd soluere & ligare se habēt ad aperire & claudere, vt partes ad totū: omnis enim, qui soluit aliquem, aperit illi regnum cælorum: sed non omnis qui aperit alicui regnum cælorum, soluit illum: & similiter omnis qui ligat claudit, sed non omnis qui claudit, ligat.

Infitiatio.

¶ Et ne per multa diutius vagemus sed solida ratio simul cum veritate pateat, soluere & ligare actus sunt iudiciales, siue in sacramēto pœnitētiæ, siue in foro ecclesiastico, aperire & claudere actus sunt superiores, comprehendentes sub se & actus iudiciales, & actus nō iudiciales: vtrisque enim clauditur & aperitur regnū cælorum. Et quidē, quòd cælorum regnum multi claudant aliis absque vinculo iudiciali, testatur Dominus Lucę 11. dicens, Væ vobis legisperitis, qui tulistis clauē scientiæ, ipsi nō introistis, & eos qui introibant prohibuistis. Quòd verò regnū cælorum aperiant absque actu iudicij, magistra rerum experientia monstrat: dum pastoris prouidētia, gubernatione, ordinatione, doctrina, dispēsatione, commutatione, &c. cōtinuè aperitur Ecclesiæ regnum cælorum. Differt ergo promissio clauium (Tibi dabo claues regni cælorū) a subiunctis duabus reliquis (Et quodcūque ligaueris, & quodcunque solueris secundum rē promissam, nō solùm sicut potestas ab actibus, sed sicut potestas ab actibus inadæquatis, seu minoribus & partialibus: ita q̄ quum promissæ sunt claues Petro, promissa est potestas aperiendi & claudendi regnum cælorū: quum autem promissum est eidē. Et quodcunque ligaueris, Et quodcunque solueris explicata est clauiū efficacia in actibus minoribus vt perciperemus q̄ si partialium actuum tanta est efficacia, multo magis adæquatorum actuum efficacia pertinget ad cælos. Quocirca promittendo claues, promittitur totum: promittendo autē actus soluendi & ligandi non promittitur totum, sed promittitur actus partialis. Et propterea ex hoc, quòd soli Petro promissæ sunt claues regni cælorū, fateri oportet soli Petro promissam esse potestatem aperiendi & claudendi regni cælorum: nō q̄ solus aperire & claudere possit cælorum regnum: nā vt prædictum est, quicūque soluit aliquem, aperit illi regnum cælorum, sed quia solus potest quicquid pertinet ad aperiendum & claudendum regnum cælorum, nō istis vel illis, sed Ecclesiæ ædificatæ super eum à Christo. Hunc sensum, hāncque differentiā ad literam verificari ex tribus vltra predicta declaratur: primò ex interposita semper, cōiunctione copulatiua in textu euangelico: ait enim, Tu es Petrus & super hāc petrā, &, tibi dabo claues, & quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris: diuersitatē enim promissarum rerum cōiunctio copulatiua insinuat. Secūdò, quia Dominus nō dixit, & quicūque aperueris, & quicūque clauseris: sed dixit, quodcūque solueris, & quodcūque ligaueris. Si enim claues exponere voluisset per adæquatos proculdubio actus (qui sunt aperire & claudere) exponendæ erant: sed vbi ad ligandum & soluendum descendit, manifestauit se non exponere claues, sed ad minores actus clauiū transire. Tertiò, ex eo quòd nunquam Apostolis promisit, aut dedit claues regni cælorum, vel illarū adæquatos actus, scilicet aperire & claudere regnum cælorum: sed de partialibus actibus clauium locutus legitur cum Apostolis: & dicendo, Quæcūque alligaueritis super terram, &c. dicendo, Quorum remiseritis peccata, &c. Et si instetur, quòd nec etiam Petro Dominus actus adæquatos clauibus dedit, aut promisit: quia claues quidem illi promisit, sed nunquam promisit q̄ aperiret & clauderet. Absit à diuina sapientia, vt silentio inuoluerit actus adæquatos clauium: quum enim expli cauit cuius essent claues, vt aperiēdi & claudēdi, explanauit proculdubio actus adæquatos clauium, qui sunt aperire & claudere. Constat autem ideo apposuisse, regni cælorum, vt exponeretur, q̄ claues sunt regni cælorum, vt aperiendi & claudendi. Eo ipso igitur, q̄ promisit soli Petro claues regni cælorum, promisit soli Petro adæquatos actus clauium: seu, quod idem est, claues secundum actus adæquatos clauibus: & post hanc promissionē descendit ad actus iudiciarios, Et quodcūque ligaueris, Et quodcunque solueris: vt prædictū est. Ex Euangelico igitur textu duæ uideter restant soli Petro promissiones: hoc est fore fundamentum Ecclesiæ, (super hanc petram ædificabo ecclesiam meam) & dandas ei claues regni cælorum: Et tibi dabo claues regni cælorum.

Oppositio cōtra primā promissionē.

¶ Nec carent hæc obiectionibus. Nam cōtra primam promissionem opponitur aut solùm Christum esse fundamentum Ecclesiæ (iuxta illud primæ ad Cor. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter illud quod positū est, quòd est Christus Iesus) aut si multiplex fundamentum admittitur, non solus Petrus est Ecclesiæ fundamētum, sed etiam alij Apostoli: iuxta illud ad Ephe. 2. Super ædificati super fundamentum Apostolorum: & Apoca. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum.

Primæ oppositio trā secundā promissionē.

Secunda.

¶ Contra secundū verò opponitur primò, Si promissione clauiū promittitur tota potestas, cur post totum promittuntur partes, Quodcunque ligaueris, &, Quodcūque solueris? fuisset enim hæc promissa in toto. Secundò, Si soluere & ligare sunt partiales actus clauium, cur theologi in 18. & 19. & dist. 4 sen. de clauibus tractando, diffiniunt eas per actus iudiciales, qui sunt ligare & soluere? diffinitio enim per proprios & adæquatos actus dari debet.

Tertia.

¶ Tertiò, Cur claues, apostolicæ in ordinatione presbyterorū dari affirmātur, si illis non conferuntur nisi minores actus clauium?

Quarta.

Quartò, Cur claues dicuntur claues Ecclesiæ, & non dicuntur claues Petri, si soli Petro primò datæ sunt?

Ad obiecta cōtra primam promissionē Petro factam, vt foret fundamentum Ecclesiæ.

¶ Non est autē difficile his satisfacere. Et obiectis quidem contra primam promissionē Petro factam, vt foret fundamentum Ecclesiæ, respondetur, q̄ esse Ecclesiæ fundamentum simpliciter, id est totaliter propriū est Christo: esse autem fundamentū Ecclesiæ secundum aliquod tempus, vel secundum aliquam rationem particularem, cōmunicatum est aliis. Et sanctis quidem quibus reuelata est doctrina fidei pro Ecclesia, cōmunicatum est esse fundamentum sub rationibus Apostolorum & Prophetarum, Petro autem vltra prædictam rationem promissum est fore fundamentum secundum rationem pastoris totius Ecclesiæ Christi: secundum quam rationem non conuenit aliis Apostolis esse fundamentum. Et propterea diuersimode dicitur fundamentum de hoc triplici modo. de Christo enim dicitur cum exclusione aliorum (Fundamētum aliud nemo potest ponere, &c.) de Apostolis verò & Prophetis dicitur cum additione fundamenti totalis, id est Christi: dū & ad Ephes. 2. adiungitur, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. (vbi Aug. dicit, Ne Apostoli vel Prophetæ, in quibus fundata est ciuitas, se tenerent in se, in Christo totum innititur primo fundamento: quod fundamentum in summo est non imo, vt in corporali fabrica.) Et Apoc. 21. subiungitur. Et agni id est Christi. De Petro verò adiungit ipse Christus, ædificabo Ecclesiam meam, vt ostendatur ex Christo principaliter pendere Ecclesiæ ædificium.

Ad primū cōtra secundam promissionē.

¶ Ad quæsita verò circa promissas claues respōdēdo, dicitur ideo post promissum totum per claues, promissas quoque esse partes per. Quodcunque ligaueris, &, quodcunque solueris, vt monstraretur diuersitas rerum promissarum. (Si enim sub vnica promissione omnia comprehensa essent absque coniunctionibus copulatiuis, aut solæ claues promissæ fuissent, adæquatas putasses, & exhaustas claues per hæc duo, Quodcūque ligaueris, &, quodcunque solueris. Nunc autem, quia tam apertè promissarum rerum diuersitas monstrata est, exprimendo singula cum coniunctionibus copulatiuis, clarè intelligimus non totum quod promissum est Petro, promitti aut exhiberi cuicunque alteri per hoc, quòd promittitur aut datur, Quodcunque alligaueris, & quodcunque solueris, &c. sed per hoc promitti aut dari tantùm quòd tertio & quarto loco promissum est & Petro.) Et inde videres manere primas promissiones apud Petrum solùm.

Ad secundam.

¶ Ad secundum verò quæsitum respondetur, ideo claues à Theologis per actus iudicis diffinitas, quia de clauibus ordinis tractabant: vt patet in tex. Magistri sent. tam in principio di. 18. (vbi assertur Amb. dicens, Ius enim hoc solis permissum est sacerdotibus) quàm in principio dist. 19. vbi dicitur, Dantur hæ claues per ministerium Episcopi in promotione sacerdoti): quum enim sacerdotalem recipit ordinem simul, & has claues recipit. Et per hoc soluitur tertium quæsitum.

Ad tertium.

¶ Ad quartum, autem quod non de re, sed de nomine est, & propterea extraneum quodammodo est, respondetur quòd claues di cuntur & Ecclesiæ & Petri: solus enim Petrus clauiger dicitur regni cælorum. Et petri quidē sunt vt capitis vtentis, vt per quem ad Ecclesiam deriuantur: ecclesiæ autem sunt & vt finis (quia propter Ecclesiam Petrus habet claues) & vt vtentis in suis episcopis & sacerdotibus: ita tamen quòd secundum earum totalitatem Ecclesia vtitur illis in suo capite, secundum autem partiales vsus vtitur in Episcopis & aliis ministris. Remanet ergo solida sententia dicta.

Ad quartam.

Ad primū principale.

¶ AD PRIMVM autē argumentorum in principio allatorū, dicitur Dominū per illa verba, Quæcūque alligaueritis super terrā, &c. non adæquasse promissiones, quatuor factas Petro, sed solas duas vltimas, vt litera ipsa testatur. Et propterea nō dixit Dominus, Dabo vobis, aut Ecclesiæ claues regni cælorum: quum tamen dixisset Petro corā eisdem, Tibi dabo claues regni cælorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde ex hoc ipso, q̃ aliis Apostolis Dominus dixit, Quæcunque alligaueritis, &c. non facta mentione de clauibus manifestè habetur quòd non totum quod promiserat Petro repetiit in potestate aliorum, tanquam Petro totum, aliis verò partes commissurus.

Ad secundum.

¶ Ad secundum verò dicitur, q̃ post resurrectionẽ dicẽdo, Quorum remiseritis peccata, &c. date sunt quidẽ Apostolis claues, sed non in sua totalitate: quoniã datæ sunt tantum claues ordinis, vt cõmuniter Doct. dicunt & bene. Vnde ad literam quum dicitur, Quorum remiseritis: cõstituitur iudex ecclesiasticus in sacramẽto pœnitẽtiæ, quantum est ex parte ordinis: quum verò Matt. 18. dictũ fuit eisdẽ, Quæcũque alligaueritis super terrã, sermo erat de iudicio ecclesiastico in foro iudiciali. Vnde & cõmuniter dicitur & bene, q̃ tunc sermo fuit de actibus clauium iurisdictionis: postea autẽ de actibus clauium ordinis. Et quoniã (vt declaratũ est) neutrum iudicium etiam simul sumptum adæquat claues Petro promissas, sed soluere & ligare in vtroque foro partiales sunt actus clauium Petro promissarũ: ideo per vtrãque potestatẽ simul nõ adæquatur potestas Petro promissa. Vnde disputationibus vacantes, caueãt a sophistis, opponentibus claues ordinis & claues iurisdictionis adæquare claues Ecclesiæ Venenum latet hic: quoniam, proprie & formaliter loquendo, claues Petro promissæ superiores sunt & clauibus ordinis, & clauibus iurisdictionis & propterea Dominus nõ per actus ordinis aut iurisdictionis eas exposuit, sed per regnũ cęlorũ proculdubio aperiẽdum vel claudendum. Ita quòd perspicacius intuendo (vt prædictum est) Domini verba, Tibi dabo claues regni cęlorum: per illã particulam, regni cęlorum, exposuit claues per actum adæquatũ scilicet aperire vel claudere: regnum enim cælorum aperiẽdum vel claudendum, actum aperiendi vel claudendi secum fert: constat autem, quòd aperire & claudere regnum cęlorum, actus sint lõgè superiores omnibus actibus iudicialibus, tam clauium iurisdictionis, quàm clauiũ ordinis. Importunè denique instãtibus nouas nunc inferri Ecclesiæ claues: hactenus enim nõ sunt auditæ nisi claues ordinis & claues iurisdictionis. Vnde nũc tertiæ claues in Christi Ecclesia? Respondetur, me non inuenisse, aut fingere nouas claues re, aut nomine: sed si æqua lance librare fas est, hæc cum obiectis, inueniẽtur obiicientes seipsos arguere: nam neque claues ordinis, neque claues iurisdictionis tradidit sacra Scriptura, sed doctores explicarunt: claues autem regni cęlorum Christus Dominus ore proprio confecrauit. Ego de clauibus regni cælorum loquor, non nouitates introduco: ex ipsis Domini verbis iuxta sensum literalẽ perspicacius intellectum manifesto quæ dico. Oportet autem arguentes considerare subtilius Doctorũ sensum, & vel ex hoc ipso quòd doctores distinguunt regni cęlorum claues in claues ordinis & claues iurisdictionis, intelligere superiores esse claues regni cælorum vtrisque, & vtrasque significare partes clauiũ regni cælorum, ac per hoc claues regni cælorum significare totum maius & superius suis partibus, quum simpliciter, & absolutè dicuntur, vt Petro promissæ sunt: quoniam verò ad partes applicantur, significare tam claues ordinis, quàm claues iurisdictionis: vtræque enim claues regni cælorum appellantur. Vnde acuti lectoris officium erit discernere quãdo doctores de clauibus regni cælorum absolutè, & quando de clauibus regni cælorum applicatis ad ordinem vel iurisdictionem loquuntur.

Claues ecclesiæ, Petro, & cæteris collata, non eadẽ prorsus sunt.

Ad tertium.

¶ Ad tertium dicitur, quòd ipsa Domini verba testantur quòd de apostolatus autoritate sermo est quum dicitur sicut misit me Pater, & ego mitto vos: mittere enim & mitti ad apostolatũ spectat: iuxta illud Ioannis 13. Non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior est, eo, qui misit illum: & propterea hinc non habetur nisi paritas apostolatus. Et similiter per alios textus, quibus missi sunt pariter ad docendum & prædicandum, &c. non habetur nisi paritas quo ad huiusmodi commissiones: Petro autem supra hæc omnia promissum est, & quòd foret Ecclesiæ fundamentum, & quòd sibi darentur claues regni cælorum.

Ad autoritatem Act. 8.

¶ His autẽ quæ ex gestis Apostolorum adducuntur, facillimè satisfit. Docent siquidem concorditer Theologi in primo sententiarum non oportere missum minorem esse mittente, neque etiam esse ab illo: nam Filius missus est a Spiritu sancto, quo non est minor: & à quo non est. Ad literam tamen dicitur, quòd Petrus erat tantæ humilitatis, vt inter Apostolos se gereret, vt vnus ex illis: & non volebat vti potestate quam habebat: & propterea tanquam vnus ex Apostolis ab eisdem cum Ioanne missus est. Patet autem manifestè huiusmodi Petri humilitas Act. 11. quum aduersus illum disceptabant alij fideles ex circuncisione: quod & Gregorius, & habetur 2. quæst. 7. cap. Petrus, notauit dicens, Petrus potestatem regni acceperat & tamẽ idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex potestate officij qua posset dicere, Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum sanctum respondit.

¶ Et per hæc posset similiter dici in synodo de obseruatione legalium, Petrum se habuisse vt vnum Apostolum. Veruntamen si res gesta rectè notetur, non fuit Petrus consultatus, nec soli Apostoli: sed Apostoli & presbyteri in Hierusalem, & propterea conclusio nec a Petro, nec à Iacobo facta est, sed ab Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia scribentibus tamen nomine Apostolorum & seniorum. Vnde falsum est, quòd Iacobus sententiam protulerit: quoniam sententia conclusio est quam constat ab omnibus factam: sed dum Iacobus dixit, Ego iudico, perinde est ac si dixisset. Hoc est iudicium meum. Vnde non introducitur Iacobus iudicans, sed respondens: sic enim legimus. Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus: imò Petrus pastoris personam in principio gessisse videtur, quoniam ipse primus surgens allegans diuinam gratiam reprehendit eos, qui libertatem à legalibus vertebant in dubium. Legimus enim sic, Quum autem conquisitio fieret, surgens Petrus dixit, &c. vbi mõstratur Petri autoritas. Quòd dexteras demum societatis Petrus cum aliis dederit: hoc fecit quod quotidie Pontifex facit, omnes Episcopos non solùm, vt locios, sed vt fratres habens.

¶ Ad autoritates denique Doctorum sanctorũ, sonantes æqualitatẽ Petri & Aliorum Apostolorum, dicitur verificari de paritate eorum secundum apostolatũ: fuerunt enim æquales omnes in autoritate apostolica. Et reinfletur, sub potestate apostolica comprehendi posse omnia, quæ Petrus poterat: in promptu respõsio est satisfactiua, quòd dato quòd vera esset huiusmodi comprehensio: ex ea tamen non sequeretur omnimoda æqualitas ad Petrum: essent enim eorũ potestates æquales quo ad res, quas facere possent: sed non essent æquales extensiuè, neque quo ad modum. Apostoli siquidem potestatem à Christo acceperũt, vt Apostoli, hoc est, vt legati: Petro autem, supra apostolatum promissa est (vt infrà manifestabitur) potestas vt ordinario pastori Ecclesiæ. Et hinc patet tam superior gradus atque vnitas potestatis Petri quàm maior extensio: quoniam extendebat se ad ipsos etiam Apostolos vtpote Christi oues. Nec paruifacias differentiam penes modũ habendi: magni siquidẽ lapsus periculum est si confundantur. Aliud quippe est habere claues vt Apostolos, & aliud habere claues vt caput & pastorem etiam ipsorum Apostolorum: illud nõ derogat Petri singulari excellentiæ: hoc autem ipsum Petrum super omnes statuit, omnibusque præficit Apostolis ac toti Ecclesiæ. Ad horum differentiam modorum spectat, quòd Dominus soli Petro claues promittit, aliis autem non dat claues, sed ea quæ sunt clauium, legat aut tribuit: siue Matth. 18. siue Ioan. 20. siue Matth. & Mar. vltimo, siue Luc. 22. Ego disponо vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum. Et vt allatæ primum autoritates manifestentur, patet Cypria ita pares fateri Apostolos vt tamen super vnũ Petrum ædificari dicat Ecclesiam (ex verbis Domini, Super hanc petram) & autoritate sua Dominum disposuisse dicat vnitatem ecclesiasticam ab vno Petro originem habere. Hieron. quoque verba Christi apud Matth. Tu es Petrus, &c. soli Petro relinquens, ad alium se transfert locũ, vbi similia Apostolis data narrantur, tria numerans. Primò fundari Ecclesiam super Apostolos omnes: hoc enim fieri promulgatum est ad Ephes. 2. Superædificati super fundamẽtum Apostolorũ: secundũ verò quòd scilicet cunctì Apostoli claues regni cęlorum accipiant, Matth. 18. Quæcunque alligaueritis: & Io. 20. Quorum remiseritis habetur, tertium autem & ex quo super eos Ecclesię fortitudo solidetur, & ex relatis textibus: scilicet Matth. & Mar. vlt. & Luc. 22. Ioan. 20. aut etiam ex aliis similibus textibus sumptum est: vnde patet ex iam dictis æqualitatem Apostolorum quatenus Apostoli sunt, & in fundando Ecclesiã & in clauibus iurisdictionis & ordinis & in robore doctrinæ, miraculorũ & vitæ, Ecclesiæ fortitudinem solidantiũ (quam Hier. affirmat) nihil officere Petri singulari autoritati, qua solus cunctę præponitur Ecclesiæ. Vnde & Hier. ibi subiũgit itaque, Propterea tamen vnus inter 12. eligitur, vt capite cõstituto schismatis tollatur occasio. Vbi manifestè vides ita ex æquo apostolatus pares dixisse Apostolos, vt tamen Petrus electus & cõstitutus à Christo sit caput omniũ: hoc siquidẽ est quod tuemur. Hoc ad differentiã modi habẽdi spectat, quoniã hinc habes omnes hæc habuisse vt Apostolos, præter hunc autem modum, Petrum singulariter habuisse vt caput omniũ. Ex duabus autẽ his autoritatibus declaratis facilè esse putamus reliquas rectè interpretandas iuxta sensum prædictarũ. Manifestatur autẽ hunc esse verum sensum doctrinę sanctorum tripliciter. Primo, ex eo quod pares dicũt Apostolos: non solũ potestate, sed honore: quod nisi ad Apostolatũ referatur, cõstat esse falsum: quũ Petrus primatũ honoris manifestè habuerit secundũ omnes: Secũdo ex textibus euangelicis, quos Sancti afferũt ad probandã huiusmodi æqualitatẽ: afferunt enim istos quos nunc discussimus: ex quibus cõstat non plus habere, quam æquali tatem secundum Apostolatũ. Tertiò ex ratione, qua vtũtur: quia scilicet Petrus in persona Ecclesiæ vnus accepit claues, &c. vt vnitas Ecclesię hinc probaretur. Vbi propter schismaticos fiste pedẽ: & scito dupliciter posse intelligi vnitatem Ecclesiæ per Petri vnitatem commendatam, primò, vt significata sit Ecclesiæ vnitas in Christo capite vno, vnitatęque articulorum fidei, sacramẽtorum

Eccle

Ecclesiæ & spei ac charitatis. Secundò, vt significata sit Ecclesiæ vnitas simpliciter & absolutè vnitæ in capite vno Christi in terris vicario, Petro, Scilicet. Primum sensum eligunt schismatici ex Sanctorum vera ac sancta doctrina, sæpe vnitatem Ecclesiæ per ea quæ in primo numerantur, sensit explicante: verè quidem, sed non totaliter, nisi sub vnitate capitis scilicet Christi intelligatur ipse Christus in se & in suo in terris vicario, ipse Christus vt caput: Petrus autem vt vicecaput. Quod propterea quandoque tacitum est: quia acceptato capite, intelligi consuetum est acceptari ipsum in se & in suo vicario, dum absens fuerit.

¶ Secundus autem sensus, (in quo clauditur primus adiuncta vnitate capitis in terra) catholicis omnibus communis est, comprobatúrque quadrupliciter. Primò: quia ad designandam vnitatem Ecclesiæ in suo capite cælesti, Iesu Christo, non congruit vnitas Petri, sed & sufficiebat & decentissimè congruebat vnitas ipsius Christi: quam Dominus hic non tacuit, sed expressit dicens, Ego dico tibi: & rursus: Aedificabo Ecclesiam: & iterum, Dabo claues. diuinam autem sapientiam, quæ est Christus, disponentem omnia suauiter, cõuenientissimè per vnitatem Petri, vnitatem Ecclesię in capite terrestri loco Christi significare nullam habet difficultatem. Secundò, ex eo quòd historiæ fides periclitaretur: nam quasi similis esset Petrus in his paruulo, quem Matth. 24. aduocãs ad se Dominus statuit in medio discipũlorum dicens, Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, &c. sicut enim paruulus ille assumptus est ad exemplũ seu similitudinem humilitatis, ita Petrus nominatus esset ad exemplum, seu similitudinem vnitatis: ac per hoc sicut ad fidem historiæ curæ non est, quis fuerit paruulus ille: ita nihil aut parum curandum Ecclesiæ esset, an fuerit Simon Petrus, cui dictum est, Tibi dabo claues regni cælorum, &c. quod tamen Doctorum omnium & totius Ecclesiæ aures offendit. Sanctorum propterea sensus est, quòd secundùm historiæ fidem res ita gesta est, quòd vni Simoni Petro claues sunt promissæ, vt res rẽ significaret, vt vnus Petrus primò accepturus claues vnitatem significaret Ecclesiæ. Tertiò, ex eo quòd oportet saluare nõ solùm significationem sed etiam derivationem: hoc est non solùm vt vnitas Ecclesiæ significetur per vnitatem Petri, sed etiam vt vnitas Ecclesiæ proficiscatur ab vnitate Petri: vt Cypria. in autoritate allata dicit, Loquitur Dominus ad Petrum, Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: super vnum ędificat Ecclesiam. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parẽ potestatem tribuat: dicens, Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum: tamen vt vnitatem manifestaret vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem autoritate sua disposuit. Vbi manifestè vides ex hoc, quòd Dominus autoritate sua disposuit originem vnitatis Ecclesiæ ab vno incipientem: non solam significationem vnitatis ab vno, sed derivationem vnitatis ab vno assertam. Nam ad significãdam autoritatem non erat opus: sed ad hoc quod initiũ haberet Ecclesiæ vnitas ab vno Petro, autoritate Christi opus fuit: poterat enim si voluisset instituere vnitatem Ecclesiæ à multitudine Apostolorum proficisci. Quartò, quia vnitas Ecclesię catholicæ non solùm opponitur hæresi: sed schismati. Si verò vnitas Ecclesiæ attenderetur solùm penes vnitatem cælestis capitis, illiúsque sacramentorum, ac rei separatæ, creditæ & amatæ, vnitas Ecclesiæ, non opponeretur schismati: nam cum huiusmodi vnitate stat schisma: vt patet ex eo, quòd schismatici habentur qui ab vnitate Apostolicæ sedis separati sunt. Ex hoc igitur, quòd vnitas Ecclesiæ per Petrum vnum significatur, non excluditur, imò magis ex modo quo per Petrũ significatur, includitur, quòd Petrus vnus claues accepit, vt Ecclesiæ vnitatem non solùm significaret, sed etiam inchoaret ac conseruaret. Et si perspectum acutius fuerit hoc, quòd est Ecclesiæ vnitatem accipere claues, verius perfectiúsque & fit, & significatur accipiendo claues in suo vno capite Petro, quàm si non in Petro, sed absolutè Ecclesia illas acciperet: quoniam vnitas capitis claues accipiens, vnitatem Ecclesiæ non solùm significat, sed constituit, sicut & conseruat: quibus omnibus careret Ecclesia si de vno non fuisset illi capite prouisum à Christo Domino. Et hinc habes vnde innumeras Sanctorum autoritates rectè intelligere queas.

CAPVT VI.

¶ *Solum vtrum accepisse claues, consonat ei, quod est Ecclesiam accepisse claues.*

Oppositio Gui. Confirmatio.

CCVRRIT Post præmissa satisfaciendum his, qui quærunt quònam pacto stant hæc duo simul, Solius Petrus accepit claues, & Ecclesia accepit claues. Apparet enim, quòd si solus Petrus ergo non Ecclesia: & si Ecclesia ergo non solus Petrus. Augetúrque quæstio ex Augusti. verbis super Ioan. recitatis 24. quæstione prima, quodcunque. Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlis: si hoc Petro tantùm dictum est, non hoc facit Ecclesia: si autem & in Ecclesia fit, Petrus, quando claues accepit, Ecclesiam sanctam significauit.

Accepit Petrus claues. Verè est historicè, tamquam ea dum caput principium est corporis. Inter has autem duas relationes duplex ad propositum est differentia. Prima est, quòd significatio pertinet ad sensum mysticum, quo Petrus significat Ecclesiam: inchoatio autem pertinet ad sensum literalem, quo institutus est Petrus pastor totius Ecclesiæ. Secunda est, quòd penes significationem non attenditur dependentia rei a re, sed dependentia significationis a significante: penes inchoationem autem attenditur dependentia rei a re, hoc est corporis a capite. Vnde Ecclesia dupliciter accepit claues in Petro tam & accepit eas vt significata in Petro, & secundũ vtrumque accipiẽdi modum oportet præsupponere hanc priorem veritatem ad literam, solus Petrus accepit claues. Ad significationem siquidem spectando, quum significatio ista non sit per modum parabolæ, sed per modum rei gestæ (quia non Petrus parabolicus, seu parabolicè accipiens claues: sed Petrus secundum rem gestam significat vniuersam Ecclesiam) oportet fateri vnum solum Petrum secundum historiam accepisse claues: vt ex re gesta significetur vnam solam Ecclesiam catholicam habere claues: iuxta illud Ambros. Certum est quòd Ecclesiæ vtrunque ius, scilicet soluendi & ligandi licet, hæresis vtrunque non habet. Si enim solus Petrus secundum historiam non accepisset claues: nequaquam per modum rei gestæ figurã gereret: vnius ac solius ecclesiæ vniuersalis. Dependet ergo catholicæ ecclesiæ significatio figurata in Petro ex veritate rei gestæ, quòd solus Petrus acceperit claues: & non contrariatur illi. Si ad inchoationem quoque spectetur: nulla est opus declaratione, quoniam manifestum valde est corpus dependere à capite & quod conuenit capiti conuenire quoque corpori in suo capite: & ideo solùm Petrum accepisse claues est solam ecclesiam, cuius Petrus est caput, accepisse claues in suo capite. Quocirca solùm Petrum accepisse claues, non excludit, sed infert vniuersalem ecclesiam illas accepisse, vt significatam & inchoatam in Petro. Esse autem hanc sanctorum doctrinam, perspicere potes ex Cypriani verbis in præcedenti capitulo declaratis vbi vtrunque modum, scilicet significationis per modum rei gestæ, & originis ecclesiæ à Petro docuit: dum dixit, Super vnũ ædificat ecclesiam, & subdit, Et vnitatis eiusdem originem ab vno incipientẽ autoritate sua disposuit. Et rursus exordium ab vnitate proficiscitur, vt ecclesia Christi vna monstretur: vt prædeclaratum est. Augustini autem verba inducta eundem confirmare sensum patet ex duobus. primò ex eo quòd aduerbio tantùm vtitur ad excludendam extensionem Petri ad ecclesiam: dixit enim, Si Petro tantùm, perinde ac si dixisset, Si Petro secundum seipsum tantùm: & non secundum quòd se extendit ad ecclesiam significandam vel figuratè vel connotatiuè, vt caput significat corpus, cuius est caput. Vnde non intulit August. ex secunda veritate, scilicet ecclesia habet claues, negationem primæ, scilicet solus Petrus accepit claues, sed expositionem ipsius, scilicet quòd Petrus accipiens claues significauit ecclesiam: perinde ac si dixisset, quòd non accepit secundum seipsum tantùm, sed vt extẽditur ad ecclesiam vniuersam significando illam: hic enim planus est sensus verborum Augustini. Secundò, ex eo quod subiungit, Si ergo in persona Petri signifi̇cati sunt mali in ecclesia. Hinc enim pater, quòd de significatione per modum rei gestæ loquitur: nam Iudam inter Apostolos significare per modum rei gestæ malos in ecclesia, dubium non est.

Modus autoritatis tis clauiũ susceptus ab ecclesia ex Petro tra in autem hoc est partialibus ecclesiis, claues habet secundum actus capite per ordinis, & partialis iurisdictionis. successiones.

¶ Intendit ergo Augustinus Petrum secundum rem gestam accipientem claues, inferre ecclesiam quoque per ipsum significatam accipere claues. Modus autem quo ecclesia per Petrum vsque ad consummationem seculi accipit claues, est suauissimè disposítus à diuina sapientia: nam vniuersalis ecclesia sicut distributur in caput & membra, ita distribuitur in suaui acceptione clauium, vt in capite quidem accipiat per successionem, in membris per regni cælorum secũdum actus claubus ad æquatos: in membris autem hoc est partialibus ecclesiis, claues habet secundum actus ordinis, & partialis iurisdictionis.

In membris participat ecclesia quam successor in solo Petro includitur: quia ex hoc quòd solus Petrus accepit claues regni cælorum, infertur eãdem accepisse ecclesiam inchoatã, ac significatam in suo capite: ac propterea eã eandem semper claues habere in capite quidem per successio-

Ad obiectionem.

¶ VNDE PATET oppositum esse eius quod apparebat nẽ quam proponendo quæstionem: quum enim dicimus, Solus Petrus accepit claues regni cælorum, socij compares excluduntur: non illius corpus ecclesia, non illius successor excluditur: imò tam Ecclesia quam successor in solo Petro includitur: quia ex hoc quòd solus Petrus accepit claues regni cælorum, infertur eãdem acce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem,in membris autem per participationem:vt sic verè vnum sit corpus tota Ecclesia sub vno capite.Nec fallaris antiqua schismaticorum inuectione in catholicos,tanquã monstra fingentes,dum Ecclesiæ caput Petrum dicimus:quandoquidem Christus est caput corporis Ecclesiæ(vt dicitur ad Colos.1.) & si Petrus quoque caput Ecclesiæ ponitur,duo capita vni corpori non sine monstro iunguntur.Frigida sunt hæc : quoniam Petrus alia ratione caput Ecclesiæ dicitur , ab ea ratione , qua Christus est caput Ecclesiæ. Christus enim est caput ratione suiipsius , Petrus autem ratione Christi.Vnde Christus est simpliciter & absolutè caput Petrus autem ideo caput , quia est vicecaput:est enim loco Christi in cælis residentis,caput in terris.Vnde totius ecclesiastici corporis vnum tantum ponitur caput simpliciter & absolutè,id est Christus, loco cuius in terris Petrus non aliud caput,sed vicecaput constitutus est. Vnde nulla interuenit monstruositas in ecclesiastico corpore, nisi apud nolentes intelligere ecclesiastica nomina in sensu, in quo dicũtur omnibus ferè manifesto. Libet autem intueri hoc in loco omnibus huiusmodi obuiationibus commune esse vnum errandi iter : inter omnes siquidem discussas positiones prima ex affirmata iustitiæ qualitate,negauit substantiæ personam : secũda ex afirmata Ecclesia significata , negauit personam Petri significantem:tertia ex affirmata Petri principalitate negauit eius singularitatem: quarta ex affirmato communi parique Apostolatu negauit vnitatem pastoralis officij in Petro.quinta ex affirmatis Ecclesiæ clauibus, negauit solum Petrum accepisse claues , sexta ex affirmatio vnico Ecclesiæ capite Christo,negauit Petrum esse caput loco Christi , Et simile inuenies inferius , quum ex affirmata charitate Petri Pastoris , negabitur persona Pastoris sine charitate, & ex affirmato pascendi opere , negabitur Pastoris autoritas. Aperiantur itaque lectorum oculi, & laqueos deprehendant.

CAPVT VII.

¶ *Promissum esse Petro totius Ecclesiæ Pontificatum in antedictis promissionibus.*

QVATVOR Promissa esse Petro à Domino Matthæus euangelista in supra allatis refert verbis:quorum duo vltima, Quodcunque ligaueris , & quodcunque solueris , communicata quoque à Domino aliis Apostolis idem testatur:prima verò duo, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam , & tibi dabo claues regni cælorum,propria Petro perseuerauerunt. In quibus promitti Petro totius Ecclesiæ Pontificatum declarandum est postquam ambæ promissiones amplius dilucidatæ fuerint.

Dixit Christus Petro Ædificabo Ecclesiã meã, non Ecclesias meas: nõ aliquam non omnem, non Ecclesiã nõ Ecclesias, non aliquid addẽdo, sed, Ecclesiam meam.

¶QVOCIRCA In prima promissione notãda sunt sex significantius enim vide primò,Ecclesiam meam,non, Ecclesias meas: secundò,Ecclesiam meam, non aliquam Ecclesiam meam : tertiò, Ecclesiam meam non omnem Ecclesiam meam:quartò,Ecclesiam meam,non indefinitè:quintò,Ecclesiam meã,singulariter seu vnicam:sextò,Ecclesiam meam,sine additione aliqua.Attende sigillatim,non dixit Ecclesias meas.sed Ecclesiam meam,vt vna ecclesia significaretur:quæ quãuis multas comprehendat partiales ecclesias non propterea scinditur,diuiditur aut multiplicatur ecclesia: sed vnitate numerali retenta multas habet partes,sicut vnum corpus multa habet membra:iuxta verbum Apostoli ad Col. ipse est caput corporis Ecclesiæ.& Cant.6.Vna est colũba mea.Dixit non aliquam Ecclesiam meam , sed Ecclesiam meam : vt non de parte Ecclesiæ,non de particulari aliqua Ecclesia, sed de integra seu tota Ecclesia intelligeres , neque enim decebat diuina sapientiã aliquam Ecclesiam ædificare super vnum Petrum & aliquã non:Dei siquidem perfecta sunt opera.Nõ dixit,omnem Ecclesiam meam: tum quia multitudinem Ecclesiarum supponeret distributiuum signũ,contra Domini sententiã Ioan.10.Alias oues habeo,quę nõ sunt ex hoc ouili,& illas oportet me adducere , & fier vnũ ouile, & vnus pastor. Tũ quia singulare distribui vniuersaliter,implicat contradictoria , nisi vniuersalitas referatur ad partes integrantes ipsum,quod est extra propositum. & inferius nihilominus declarabitur, quomodo partes Ecclesiæ ædificatæ sunt super hanc Petram. Dixit,Ecclesiam meã:non indefinitè, vagũ relinquendo intellectum ad quærendum quæ esset Ecclesia Christi ædificãda super hanc Petram:sicut dubium reliquit intellectum,quũ in cœna dixit, Vnus vestrum me traditurus est:certificati enim sumus per hęc verba,q̃ vnica tota Christi Ecclesia ędificata est super hãc petram.& nõ sumus suspensi relicti,Dixit ergo, Ecclesiam meam:vt singularem vnicam solãmque suam Ecclesiam integrã (de qua in symbolo dicitur , q̃ est vna Ecclesia catholica) intelligeres.Vnde per solum pronomẽ,meam,determinauit illam:vt perciperemus, quòd de illa vna Ecclesia loquitur,quę est Christi Ecclesia sine ad ditione aliqua(quæliber nanque partialis Ecclesia vocatur Christi Ecclesia cum aliqua additione)puta Romana, Antiochena, Constantinopolitana,&c.Et hoc nõ solùm secũdum Modernũ vsum, sed secundum sacras Scripturas : vt patet in principio vtriusque Epistolę ad Corint.vbi dicitur Ecclesiæ quæ est Corin.& in principio ad Gala. Ecclesiis Galatiæ : & ad Thessal. Ecclesiæ Thessal. &c. Habes igitur quid intelligere debeas per Ecclesiã meã : idem scilicet quod intelligis per vnam Eccl:siam catholicam. Non desunt tamen sophisticæ importunitates ex eo q̃ quælibet particularis Ecclesia verè est Christi Ecclesia arguentes. De illa Ecclesia Christus loquitur,de qua verificatur quòd est Ecclesia mea,id est Christi:sed de qualibet particulari Ecclesia verificatur , q̃ est Ecclesia mea : ergo de qualibet particulari Ecclesia Christus loquitur,quum dixit,Super hanc Petram ędificabo Ecclesiã meam.Potest siquidem facilè detegi fallacia argumenti , ad rem spectando, & dicendo,quòd quælibet particularis Ecclesia est quidẽ Ecclesia Christi,sed non tota,nec sine additione aliqua, sed talis,puta Mediolanen. nec ita est Ecclesia quin sit pars Ecclesiæ:Christus autẽ loquitur de Ecclesia integra,quæ non est Ecclesia talis,nec Ecclesia aliqua sed est absolutè ipsius Ecclesiæ. Nihilominus dicendum est,q̃ eo modo quo quælibet Ecclesia est Ecclesia mea,i.Christi,illo eodẽ modo verificatur de ea q̃ est ædificata super hãc petram. ¶Quòd vt plenius intelligas,perspice differentiam in modo,quo Ecclesia catholica est Christi, & quo quælibet particularis Ecclesia est Christi:conueniunt siquidẽ omnes partiales Ecclesię cũ Ecclesia catholica in hoc,q̃ sunt Christi (nam quælibet partialis est Christi Ecclesia & Ecclesia catholica est Christi Ecclesia) sed differũt in modo:quia Ecclesia catholica est Christi vt totum, quælibet autẽ Ecclesia est Christi vt pars.& propterea ecclesia catholica est ædificata vt totum super hanc petrã:quælibet autẽ Ecclesia particularis est ædificata super hanc Petram vt pars.Illo igitur modo , quo verificatur de Ecclesia particulari , quod est Ecclesia mea,eodemmet modo verificatur de illa,quòd est ædificata super hanc petrã,& propterea quia est Ecclesia mea vt pars.est quoque ædificata,vt pars super hãc petrã.Ecclesia verò catholica,quia est Ecclesia mea vt tota, est quoque ædificata vt tota super hanc petram.Et quia totum comprehendit quamlibet partem,& ad partes se habet vt perfectũ ad imperfectã & vnitas & integritas ecclesiæ pari passu currunt:ideo verbum Christi ad literam intelligitur de ecclesia vna catholica , ratione cuius intelligitur quælibet particularis Ecclesia , vt pars vnius Ecclesiæ catholicæ ædificata super Petrum sicut ratione vnius Ecclesiæ catholicæ quæ libet partialis ecclesia vocari potest à Christo Ecclesia mea,tanquã pars ecclesiæ catholicæ,nec aliter verificaretur:quoniam si ab vnitate Ecclesiæ diuisa esset,non esset ecclesia Christi. Nec pures aduersari hæc sacris canonibus, aut Sanctorum dictis : quæ sonare videntur Ecclesiam Rom.ædificatã esse à Christo super hanc petram.Appellatione siquidem Rom.Ecclesiæ, (vt multi putant) ex verbis Concilij Constantien.in condemnatione articulorũ Ioannis Vviclet, intelligitur quandoque Ecclesia catholica : & secundum hũc sensum nulla esset in proposito quęstio nisi de nomine. Sed quoniam sensus hic non consonat intentioni scribentium de Rom.Ecclesia, intelligentium ipsius nomine quandam particularem Ecclesiam, distinctam cõtra alias particulares Ecclesias:ideo aliter dicendum est Rom.Ecclesiam ædificatam esse à Christo super hanc Petram verificari,non per proprietatem,sed per appropriationem.Quod ex conuenientia & differentia inter ecclesiam Rom.& alias manifestatur:commune siquidem est cuilibet particulari Ecclesiæ esse partem.Et hinc fit quòd nõ per proprietatem verificatur de quacunque particuli Ecclesia , sed tantummodo de Ecclesia catholica,quòd est ædificata super hãc petram:de ipsa enim sola ad literam loquitur Christus,dicens,Super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam:in qua tamen omnes partiales Christi Ecclesiæ clauduntur,vt partes in toto.Differt autem Rom. ecclesia ab aliis partialibus Ecclesiis propinquitate ad caput Ecclesiæ catholicę:nam Ecclesia Ro.in suo proprio capite non solùm proxima,sed eadem facta est cum capite Ecclesiæ catholicæ:ex facto enim Petri vnus atque idem factus est Pontifex Rom. & Pontifex Ecclesiæ catholicæ:secundũ seipsam verò immediatè hæret Pontifici Ecclesiæ catholicæ. Alia autem quæcunque partialis ecclesia nec secundum seipsam immediatè iungitur pastori Ecclesiæ catholicæ,nec secundũ suum caput coincidit cũ capite ecclesię catholicæ. Ob hanc igitur proximitatẽ & coniunctionem Ecclesiæ Rom.ad pastorẽ Ecclesiæ catholicæ , appropriantur verba Christi ad Rom.Ecclesiã potius, quam ad alias:non quòd illi sint propria,sed ecclesiæ catholicæ:vt dictum est. Promisit igitur Dominus Petro prima promissione super hanc petram ædificabo ecclesiam meam,fururum ipsum fundamentum Ecclesiæ catholicæ.

Claues regni cælorũ Petro promissa. Ecclesiæ potestas in quatuor.

¶PER SECVNDAM Autem promissionem , (Tibi dabo claues regni cælorum,)plenitudinẽ potestatis ecclesiasticæ eidem promisit:quòd tripliciter manifestatur.Primò,ex ipsa re significata per claues regni cælorũ:potestate scilicet aperiẽdi & claudẽdi cęlorum regnũ:non his vel illis, sed absolutè:vt comprehendantur omnes viatores,quibus claudi vel aperiri regnum cęlorũ potest. Huiusmodi siquidem potestas quadruplex potestatis genus sub se cõprehendit:hoc est iudiciaria tam in foro pœnitentię,quã in foro Ecclesię:quoniã omnis ecclesiasticus iudex vtriusque fori, soluendo,vel ligando aperit,vel claudit regnum cælorum illi, qui soluitur vel ligatur. Potestatem quoque gubernatiuam Ecclesiæ catholicæ,nam prouidendo,gubernando,instituendo , disponendo, &c. eiusmodi faciendo,nihil aliud sit quàm aperitur vel claudi tur regnum cælorum. Potestatem etiam ad purgatorium extensam comprehendit:vbi nota quod licet Christus non dederit Petro iudiciariam potestatem super purgatorium : dedit tamẽ illi claues regni cælorum , aperiendi etiam vel claudendi his , qui sunt in purgatorio. Et propterea de potestate iudiciaria loquens apposuit locum:scilicet super terram dicens, Quodcunque solueris super terram, & quodcunque ligaueris super terram:eximens per hoc eos,qui super terram amplius non sunt, à iudiciali potestate Petri. Loquens autem de clauibus regni cælorum : nullum exemit viatorem , cui per Ecclesiam potest aperiri vel claudi regnum cælorum.sed absolutè & illimitatè dixit, Tibi dabo claues regni cælorum:vt posset Petrus cuicunque viatori regnum cælorum aperire positiuè , claudere verò saltem negatiuè. Hæc autem dicẽtes,nequaquam Augustinum, sacrósque canones potestatem Petri ad excommnnicandum etiam defunctos,tuentes oppugnamus : imò hinc quod dicimus , confirmamus nam Ecclesiastica cẽsura in defunctos quatenus soluit aut ligat, ad id respicit,quod super terram est,hoc est viuos,qui ligantur ne communicent,aut soluuntur vt communicent defuncto : quatenus verò aperit aut claudit regnum cælorum, ad defunctorum animas respicit, quibus verè hinc aperitur,aut clauditur regnum cælorum.Terminatur ergo iudiciaria potestas super terram, claues autem regni cælorum ad omnes viatores se extendunt. Potestatem demum imperatiuam vniuersis ad Ecclesiam quomodolibet spectantibus in ordine tamen ad regnum cælorum : exigit siquidem recta ratio, vt potestas,quæ supremum sortita est finẽ, reliquis omnibus imperet in ordine ad supremum finem:vt facilè manifestatur inducẽdo tam in artibus,quam in rectoribus,ducibus & principibus. Quilibet nempe artifex,rector,dux,princeps,superiorem sortitus finem,ordinat alios artifices rectores , duces , principes ad suum finem,ac per hoc illis quatenus ad suum diriguntur finem,præcipit.Constat autem regnum cælorum supremum esse finem,potestatique clauium Petro promissarum respondere:reliquà verò omnia temporalia ad hunc finem quãdoque oportere:disponi.Sub hac igitur Petri potestate comprehenditur posse imperare regnis & principibus omnibus in ordine ad regnum cælorum:nec enim huiusmodi imperium aliud est quàm aperire & claudere regnum cælorum , vt de se patet. Ex re igitur promissa per claues regni cælorum , patet primò , quòd plenitudo potestatis Ecclesiasticæ Petro promissa est à Christo dicente, Tibi dabo claues regni cælorum. Declaratur deinde idem ex modo loquendi sacræ Scripturæ.Isa. quidem 22.de Eliachim summi Sacerdotis plena potestate dicitur.Et dabo clauem domus Dauid super humerum eius, & aperiet,& non erit qui claudat,& claudet,& non erit qui aperiat.In nouo quoque Testamento Apoc.3.de Christi potestate dicitur,Qui habet clauem Dauid, aperit,& nemo claudit : claudit, & nemo aperit. Nec obstat si obiiciatur , in textu Euangelij non haberi,quòd si Petrus aperiat , nemo claudit,& si claudat , nemo aperit : quia etsi non habentur hæc verba , habetur tamen idem sensus.Ex eo siquidem quòd de minoribus actibus clauium in Euangelio habetur : Quodcunque ligaueris super terram,erit ligatum & in cælis : & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in celis:manifestè habetur,quòd ita Petrus ligat,quòd nemo soluit,& ita soluit, quòd nemo ligat:quod enim in terra ligatum,in cælo quoque ligatum est, constat ita esse ligatũ quòd nemo soluit:& similiter quod in terra solutum:in cælis quoque solutum est,cõstat ita esse solutum, quòd nemo ligat.ex hoc autem sufficienter habetur , quòd ita Petrus aperit regnum cælorum, quòd nemo claudit,& ita claudit,quòd nemo aperit : æquum est enim,vt non minus , sed potiori modo possint claues Petri adæquatos sibi actus,quam actus minores exercere.Et aduerte,quòd verba illa Isa. 22.dicta sunt de Eliachim in persona Christi:vt glo. ibi dicit. In cuius signum Ioannes Euangelista eadem repetit de Christo,tanquam monstrans illum esse in Eliachim significatum: & ipsemet Isaiæ 10,cap.de Christo scripserat, & factus est principatus super humerum eius:vt ostendatur clauis super humerum eius principatus super humerum eius:ac per hoc vndique percipiamus per claues regni cælorum plenitudinem potestatis significatam.Accedit autem ad hoc testimonium à consuetudine:in signum enim summæ potestatis claues regni regi offeruntur.Quocirca iungendo ambas promissiones , quum ex prima Petrus futurus sit fundamentum Ecclesiæ catholicæ,vbi in Petro officium sustinendi Ecclesiam catholicam in fidei soliditate statuitur , & pariter Ecclesiæ catholicæ autoritas inhærendi Petro vt fundamento imponitur:ædificationis enim ratio expoſcit,vt ædificium necessitatem habeat inhærendi petræ,super quam fundatum est) ex altera verò Petro Ecclesiæ potestatis plenitudo pollicita sit manifestè liquet promissum huiusmodi verbis Petro Ecclesiæ catholicæ pontificatum esse: hæc enim duo præcipua esse in totius

Generaliter assumpta quæ est iurisdictionis Gubernatiuæ & eam quæ ad purgatorium extenditur.

Dixit

Solutio.

Exclusio obiectionis.

Christianæ Ecclesiæ Pontifice constat. Ex Matthæi Euangelistæ igitur verbis,Tu es Petrus , &c. collatis cum aliis Euangelijs , ac discussis, manifestatum credimus soli Petro Pontificatum Ecclesiæ catholicæ esse promissum à Christo.

CAPVT VIII.

¶ *Persona Petri quamuis charitate qualificata, dictum esse pasce oues meas.*

EXPEDITO Tractatu de promissionibus soli Petro factis à Domino apud Mat.tractanda occurrit commissio quam Saluator Petro fecit apud Ioannem,quum toties ei dixit, Pasce oues meas.Vbi sicut in antedictis,quatuor dilucidanda occurrunt.hoc est,quòd personæ Petri , quòd soli dicta hæc intelliguntur ita quòd nullquam alias ceteris similia dicta sunt, quòd tota Ecclesia pascenda commissa est Petro,& quòd per hęc pontificatus Ecclesiæ catholicæ datus est Petro.

¶Quoniam autẽ soluere nescit,qui nodum ignorat,quæ rem dubiam reddere possunt,in horum singulis afferenda sunt. Ex duobus in primis appareat,quòd nõ personæ, sed qualificatæ personæ dictũ est,Pasce oues meas. Primo ex cognominatione Petri:dum appellatus est Simon Ioannis.hoc est obediẽs gratia :neque enim frustra(vt Beda hic dicit) sic eum Dominus appellauit:sed ad hoc mysterium infinuandum.Deinde ex trina interrogatione , Diligis mẽ?vbi manifeste amanti dixit,Paſce oues meas. Et his enim apparet,quòd non persona, sed personæ qualificatæ obedientia diuinæ gratiæ & amore ipsius Christi dictum est , Pasce oues meas.

Primo.

Secundo.

¶HOC In loco obseruandum est ne in extremos declinemus errores.sed media incedamus via:quum enim de qualificatę personæ officio agitur quatuor occurrunt,scilicet persona , qualitas eius,vsus officij,& rectitudo eius. Quæ omnia licet diuersa sunt, heretici tamen nolentes discernere inter potestatis vsum & rectitudinem vsus totum qualitati tribuunt : malos Christi ministros cognoscere recusantes:quia qualificati Christi charitate nõ sunt: tanquam potestas & rectus potestatis vsus idem sint , vel saltem vtrunque qualitati,hoc est charitati cõmissum sit : vnde latius aberrantes,cuilibet iusto ecclesiastica arrogant potestatem. Scilti autem(quorum infinitus est numerus) rectitudinem vsus pariipendentes, si personæ ecclesiasticam tribuunt potestatem , quicquid sit de charitatis qualitate,fecisse putant satis. Recta verò ac catholica ratio mediam amplectitur viã, personæ qualificatæ dare tam & dari debere ecclesiasticam potestatem censens : ea tamen ratione,vt personę potestas seu potestatis vsus, qualitati verò rectitudo vsus respondeat.Sic enim vterque vitatur error, dum sapienter qualificatæ personæ committitur,vt rectè vtatur ecclesiastico ministerio:& si contingit malos esse ministros, Ecclesia ambiguitati aut fallaciæ periculo nõ subsit, sed per malos etiam bona suscipiat. Et si sapiens quicunque qualificatæ debet personæ committere rectum vsum officij,hoc maximè decuit Sapientiam incarnatam. & propterea tertiò à Petro exigit qualitatem charitatis,committendo ei actum optimum:ita q̃ exacta charitas bonitatem actus respicit & ipsa rectitudo seu bonitas actus charitati tribuitur:vt omnes communiter Docto.sonant. Patet autem actum optimum à Saluatore Petro committi dicendo.Pasce oues meas,ex singulis trium dictionum:pascere enim est conferre nutrimentũ,quo oues nutriuntur,augentur,multiplicãtur,& viuũt. Oues dixit,nõ hœdos,non lupos,& id generis hominum,luxuriosos,superbos,rapaces, inuidos, maledicos , &c. Meas addidit, vt proprio amore subtracto,amor Christi ratio pascendi oues significata explicetur.Ex quibus tribus simul iunctis perspicuum fit,q̃ actum optimum committebat Petro dicens,Paſce oues meas:& quia(vt dictũ est) actus optim* nõ potest nisi à charitate Christi prodire,ideo personæ qualificatæ charitate à Domino cõmissus est.Ex hoc autẽ non sequitur(vt hæretici fingunt)q̃ qualitati commissum est pastorale officiũ:sed charitati quidem comissa intelligitur bonitas,seu rectitudo vsus officij pastoralis:ipse autem vsus personæ commissus intelligitur. Vnde & Dominus hoc in loco ter exacta charitate non dixit , Charitas tua pascat oues meas:sed personam ter alloquitur dicens Pasce tu agnos,seu oues meas.Et sicut apud Matthæum persona Petri descripta est nomine proprio,& nomine proprio patris carnalis quo ad corpus, & internæ reuelationis gratia quo ad animam,vt ex his singulariter Petro conuenientibus personam eius intelligeremus:ita quoque hoc in loco non semel , sed ter eodem nomine proprio & patris carnalis persona Petri secũdum carnem describitur,Simon Ioannis,seu Ionæ (vt correctiores codices habent) & secundum animam ex propria humiliatione,qua cor Christi scientiæ submittit, ter repetens.Domine scis,quia amo te:& ex propria contristatione,contristatus est Petrus , &c. vt ex his sibi propriis , Petri personam aperte intelligeremus esse illam , cui Christus dixit , Paſce oues meas:ac proinde non dono charitatis,sed personæ commissum officium pastorale perciperemus : exacta autem charitate intelligeremus charitati committi rectitudinem vsus officij pastoral

Sensus huius capitis hic est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

storalis: nemo enim sine charitate potest officio pastorali rectè uti. Et hæc secundum literalem Euangelij sensum sunt: ad mysticum verò sensum (vnde efficax non potest argumentum trahi) spectat quòd Simon Ioannis interpretatur, Obediens gratiæ. Vnde patet, quod Christus non qualitati, sed personæ Petri qualificatæ charitate dixit, Pasce oues meas: ac proinde si decidisset Petrus à charitate, non amisisset pastorale officium, sed rectum vsum illius: quoniam à charitate pendet non officium, sed rectitudo vsus: vt planum est apud quemlibet catholicum Doctorem, & solos habet hæreticos contradictores.

Exclusio obiectionum.

CAPVT IX.

¶ Soli Petro ita, quod non alijs Apostolis, dictum esse, Pasce oues meas.

QVOD Autem soli Petro dictum sit à Christo, Pasce oues meas, textus ipse clare manifestat, tum ex nomine proprio suo & patris carnalis tertio repetito, tum ex comparatione appositа ad alios, Diligis me plus his: comparatiuum enim diuersitatem monstrat ipsius ad alios Apostolos præsentes, quibus comparatur. tum ex propria Petri passione, qua contristatus describitur ex tertia interrogatione memor negationis Christi prædictæ sibi olim ipso parato mori: ita vt locus dubitationi non relinquatur. Et quoniam hæc fuerunt Petro data post resurrectionem Domini, & aliis Apostolis, nec antea nec postea inuenitur simile quid dictum, restat vt omnino soli Petro dictum sit, Pasce oues meas. Nec obstat, quòd Ecclesia Apostolos omnes vocat pastores dominici gregis in præfatione (quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores) quando hoc ad Apostolatum manifestè refertur: & propterea eo modo dicuntur pastores Dominici gregis, quo ad Apostolatum spectat pastoralis cura: vt autem Apostoli nomen testatur, pastorale exercitium ad Apostolos spectat, vt ad legatos Christi. & sic hoc est, vt legati Christi dicuntur pastores dominici gregis. Petrus autem (vt ex supradictis & dicendis patebit) constitutus est, vt ordinarius pastor etiam ipsorum Apostolorum: & hoc significant Christi verba, Pasce oues meas.

CAPVT X.

¶ Petro soli Vniuersam commissi Ecclesiam, per hæc verba Christi. Pasce oues meas.

VNIVERSAM autem committi Ecclesiam Petro per hæc verba, Pasce oues meas, sophisticè in dubium vertitur ex sex.

¶ Primò, Quia non dicitur, Pasce oues meas omnes: si enim tota Ecclesia comprehensa esset, dici debuisset, omnes oues meas: sicut dictum est: Docete omnes gentes, Mat. vlti.

¶ Secundò, Quia nihil impossibile commissum est à Christo, vniuersam autem per orbem Ecclesiam pasci ab vno est impossibile. Et si dicatur, quòd vnus per alios posset pascere totum orbem: contra, quia Dominus dixit, Pasce, & non dicit fac pascere oues meas: hoc enim etiam ethnicus posset facere, committere, scilicet aliis, vt pascerent oues Christi.

¶ Tertiò, Quia peccasset Petrus si non omnes solus pauisset, si omnes soli commissæ sunt.

¶ Quartò, Quia Petrus, nullum Apostolum misit: & quilibet Apostolus ordinauit Episcopos absque Petri autoritate.

¶ Quintò, Quia confitemur Apostolos in diuersas mundi partes tanquam suas portiones distributos.

¶ Sextò, Quia Petrus circumcisionis tantum oues sortitus est: vt patet ad Gal. 2. vbi dicit Paulus, Quum vidissent, quòd creditum est mihi Euangelium præputij, sicut & Petro circumcisionis: qui enim operatus est Petro in apostolatu circumcisionis, operatus est mihi inter Gentes.

¶ QVOD Manifestè autem exorbitent hæc à vero Euangelij sensu, nō est difficile aperire, dicendo siquidem, Pasce oues meas: oportet aut omnes, aut istas, aut nullas, vel vagè oues cōmitti pascendas. Et quidem quòd non has vel illas determinate commiserit, verba ipsa testantur: q verò nullas, veritati aduersatur, quòd autē vagè reliquerit, & Christi sapientiæ derogat, & veritati pronominis adiuncti contrariatur, sapienti enim gubernatoris & potentis diffinitè prouidere, non est vagam relinquere prouisionem suam. Et cōstat quòd ex hoc ipso, quod solo pronomine Meas demonstrat oues, nō vagè, seu indefinitè loquitur, sed ex hoc ipso, q nullas suas eximit, omnes suas cōprehendit dicendo, Pasce oues meas. Et obserua peruersitatē exponendi, quādo apud Matth. dicitur, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, de omni Ecclesia Christi intelligendum putant, ne vnam solam Ecclesiam super petram ædificatam fateantur: quando verò apud Ioannem Petro dicitur, Pasce oues meas, indefinitè exponunt, ne oues Christi sub vno pastore comprehendant. Ibi rem singularem, vnam scilicet Ecclesiam catholicam, contra omnem rationem distribuunt vniuersaliter, hic res diuersas, multas scilicet oues distribuere vniuersaliter recusant: vt hinc videas falsos esse eorum sensus: falsum enim etiam à seipso dissonat. Et per oppositum: quia verò omnia consonant, Ecclesiasticus sensus sicut habet, quòd ibi ita vnica intelligitur Ecclesia catholica, vt comprehendantur omnes Christi particulares Ecclesiæ in ea tanquam partes in toto: ita hic oues Christi ita intelliguntur explicatæ per pronomen meas: vt nulla relinquatur, quæ sub pronomine, meas comprehenditur.

¶ ET PROPTEREA Nō oportuit apponere omnes: quia quæcunque oues, ad quas extenditur pronomen, meas, comprehenduntur: quum dicitur, Pasce oues meas: sicut Ioan. 10. omnes comprehensæ sunt Christi oues, quum dixit Dominus, Animam meam pono pro ouibus meis: & rursus, Oues meæ vocem meam audiunt, &c. Vnde ly meas, vniuersalis signi supplere effectum altiori ratione necessariò appositum patet: & propterea non esse simile: iudicium de hoc text. & illo, Docete omnes gentes: ibi enim tam suas: quàm non suas per electionem gentes docendas manduit, hic verò, oues suas pascendas cōmisit sufficiēter, per ly meas, comprehēdens omnes: vt ratione & testimonio Scripturæ monstratum est clarissimè constare ex codē Euangelista. Et hinc confirmatur sensus catholicus: quoniam quod ibi Christus promisit: hic exhibuit: & propterea quia ibi totam Ecclesiam promisit, hic omnes oues commisit. Et confirmatur rursus ex verbis domini. Ioan. 10. Alias oues habeo, quę nō sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile & vnus pastor: si enim ex oui bus omnibus ouile vnum constare debet sub vno pastore, consequens est: vt quum vnus pastor instituitur, & dicitur, Pasce oues meas: illius vnius ouilis cura committatur. Dubitandū enim forte fuisse si plura haberet Christus ouilia, de quibus suis ouibus loqueretur: quum autem vnum tantum ouile se habere testetur, dubitari non potest, quas suas oues committat, nisi quis adeo desipiat, vt de parte tantum ouilis curam committat. Et confirmatur rursus hic sensus ex Sanctorum expositione: quorum autoritates latius inferius afferentur. Vnde Theophilus hic dicit, finito prandio commissionem ouium mundi Petro commendat, non alij.

Ad primam.

Ad secundam.

¶ Ad secundam verò obiectionem dicitur, quòd non est impossibile, sed necessariū atque vtile, omnes Christi oues pasci ab vno, vt catholicæ Ecclesiæ capite. In hoc autem pascendi modo, scilicet vt à capite catholicæ Ecclesiæ, clauditur quod Christi oues diuersis coadiuuantibus membris pascuntur à capite: sicut totum corpus à capite regitur coadiuuantibus aliis membris. Vnde non est dicendum, quòd Petrus pascit: id est facit pascere: sed quòd ipse vt caput per alia commembra coadiuuantia pascit omnes Christi oues. quod non posse per principem laicum, aut quemcunque alium, qui non est caput Ecclesiæ, fieri constat. Tantoque possibilius est à Petro pasci omnes Christi oues, quantò Petrus vicarius est Christi viuenti, regnantis & assistentis ad dirigendū, inspirandum atque adiuuandum.

¶ Vnde patet solutio tertiæ obiectionis: commissum est enim Petro soli, non vt solus omni modo, sed vt solus tanquam caput catholicæ Ecclesiæ pascat omnes Christi oues. & propterea nō peccat si per commembra adiuuatur ad pascendum Christi oues, sed peccaret si concaput Ecclesiæ catholicæ sustineret.

Ad tertiam.

¶ Ad quartam dicitur, Petrum nullū misisse Apostolū quia præuerus est à Christo domino, qui misit Apostolos, Io. 20. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Et propterea poterant autoritate Apostolatus Episcopos ordinare absque habita à Petro facultate.

Ad quartam.

¶ Ad quintam dicitur, quòd distributio Apostolorum ad apostolatus exequutionem spectat: & nihil penitus obstat pastorali officio Petri, sicut in nullo eius autoritas imminuta est ex hoc, quòd Christus Apostolos misit, hoc enim ad legationem, illud verò ad exequutionem pertinet.

Ad quintam.

¶ Et per hoc etiam soluitur sexta obiectio: nam quantum ad exequutionem apostolatus Paulus loquitur: vt ipsa verba clarè testātur, Qui operatus est in apostolatu. Cùm his enim diuersis exequutionibus euidenter stat vnitas pastoralis curæ apud Petrum.

Ad sextam.

CAP. XI.

¶ Petro per hæc Verba, Pasce oues meas, commissum à Christo pontificatum totius Ecclesiæ esse.

ECCLESIAE Totius pōtificatum Petro per hæc verba collatum inficiantur aliqui.

¶ Primò, Quia pascere non significat principari aut esse primum.

Primo.

¶ Secundò, Quia verbum Christi est vel exhortatorium vel præceptorium ad pascendum, non ad subiiciendum oues. Et si dicatur, pascere non potest nisi superior, quid ad me? quære locum vbi verba sunt conferentia Petro potestatem super Ecclesiam: hic enim solummodo pascere committitur.

Replica.

¶ VERVM Difficile non est pontificatum monstrare sub his verbis datum. Pascere siquidem Christi oues, actus est autoritatis in pascente, vtilitatis in ouibus, finis in Christo. Eo nāque ipso q Christus suos vt oues pascēdas Petro commisit, meridiana luce clarius patet, quòd ipsum præfecit aliis vt pastorem ouibus.

¶ Non oportet ergo aliū quærere locum, vbi Petro potestas data est super Ecclesiam: quoniam hic locus eam attestatur datam: nisi quis vsque adeo desipiat, vt Petro dictum putet, Pasce oues meas, non officio pastoris, sed officio mercenarij. Quæ etiam insipiētia confut

Ad primam.

confutatur ex trina exactione charitatis Christi à Petro: cui enim amore Christi pascēdę oues cōmittuntur, procul abest amor mercenarius. Vnde etsi pascere nō significat principari, significat tamē actum ecclesiastici principis, & rursus si non significat principari, præsupponit tamen principatum, quia præsupponit priorē. Vnde & bene respondebatur, q pascere non potest nisi superior. Et quū dicitur, Quid ad me? respondetur multū profectо ex ipsa ratione cōnexorum: habent enim hoc vt altero collato reliquū tributum intelligatur. Quo sit vt si pascere non potest nisi superior, cui datum est pascere, datum quoque est esse superiorem: vnde ex hoc etiam capite liquet, q non est alius quærendus locus Scripturæ, vbi Petrus factus est super Ecclesiam: quoniam hi clarè habetur.

Ad secundum.

¶ Affirmamus autem Christi verbum præceptorium esse: nam si Apostolo Paulo væ est, si non euangelizauerit, multò magis Petro væ est, si non pauerit oues Christi. Sed non præceptorium solummodo est Christi verbum, sed institutorium: nam, si in conditione primæ partis vniuersi verbū Dei instituit creaturas præcipuas, & simul propriū earū opus præcepit (iuxta illud, Statuit ea in æternum, & in seculum seculi, præceptū posuit, & nō præteribit) par est, vt in creatione Christianę Ecclesię primum eius membrū eo dem verbo perfecerit, præcipiendo summum pōtificatus opus, & instituendo ipsum pontificatū. Eo verò ipso, quo Petro, vt pascat Christi oues, committitur, Christianus populus, vt oues iubetur se habere ad Petrum: frustra enim cōuntterentur oues pascēdæ à Petro, nisi vt oues exhiberētur eidem à communi Domino, Vnde necessitas nō solū pastus, sed subiectionis in verbis Domini signi ficatur, quū dicitur, Pasce oues meas. Attestante etiam hoc Augu. hic exponente, pascere non solùm docere, sed regere, dum dicit, oues ipsas pascendas, hoc est docendas regendasque committit. & Chrysost. Pasce oues meas, fratrum curam suscipe: & glossa ex Alchuino, Pascere oues est credentes in Christo, ne à fide deficiant, confortare: terrena subsidia, si necesse est, subditis prouidere, & exempla virtutis cum verbo prædicationis impendere, aduersariis obsistere, errantes subditos corrigere. Quocirca etsi pascere non significat principari: significat tamen Christi oues regere, in quo clauditur principari. & si non significat principari: trahit tamen secum principari: sicut trahit secum requirere, reducere alligare, consolidare, custodire & sanare: quorum meminit Dominus Ezech. 34. vnde & Petrus princeps Apostolorum, & princeps super plebem Christi constitutus dicitur: & iuxta Greg. verba ad Mauritium, Cura totius Ecclesiæ & principatus committitur.

¶ Et si quæratur quare Dominus cōmisit pōtificatum Petro non sub vocabulo prælationis, seu autoritatis, vel dignitatis, sed actus pascendi suas oues? In promptu ratio est, & ex parte rei: quia prælatio, seu autoritas est propter pascere oues Christi, & nō econtra. Et ex parte appetitus regulādi, quia non locus superior, nō dignitas, aut autoritas ambienda est, sed pastus ouiū Christi appetēdus in pōtificatu, iuxta quod Apostolus postea dixit, Qui episcopatū desiderat, bonum opus desiderat. Et ex parte Scripturæ adimplendæ: dixerat enim ante passionem. Lucæ vigesimosecundo, Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem exercent in eos, benefici vocantur: vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor. Hinc enim à ministeriali actu pascendi Christi oues significauit pontificatum tacitum tanquam annexum: quid, & non æstimandum nisi propter vtilitatem omnium Christi: cuius oppositum contingit in regibus & dominis gentium: qui ad hoc vt regnent & domini sint omnia ordinant.

¶ Porrò commissum inter actus pōtificios opus præcipuū, Petri monstrat pontificatum: pascere siquidem electos præcipuus est Pontificis actus. Nam sicut ad supremam diuinæ prouidentiæ partem spectat cura electorum (ad quorum fœlicitatem non solum cæli motum ordinauit: testante Ioan. in Apoc. capit. 6. Dictum est illis, vt requiescerent adhuc modicum tempus, donec implearetur numerus conseruorum eorum, sed etiam ipsemet descēdit de cælis, & homo factus crucifixus, mortuus, sepultus, &c. omnia sustinuit propter electos) ita ad summā ecclesiasticā curam, quā pontificatum vocamus spectare oportet, pascere electos. Constat autē solos electos significari, quum dicitur, Pasce oues meas: testante hoc ipso Domino Ioan. 10. dicente, Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitā æternam do eis, & non peribunt in æternum, & nō rapiet eas quisquam de manu mea. Nec propterea Petri pōtificatus quasi ad solos electos se extendat, restrictus est: sed subordinatus electorum pastui hinc est omnis circa alias pontificatus actus. Sicut enim secundū vniuersi ordinem vnicus cæli motus propter implendum numerum est electorum, & idem tamen etiam ad propagandos non electos se extendit: & secundum ordinem gratiæ summæ bonus pastor Christus animam suam posuit pro ouibus suis, hoc est electis, & tamen eadē mors pro totius mundi vita fuit: ita in sacris mysteriis summus pontificatus propter pascendos est electos, & idem non electos comprehendit. Nec immeritò: quoniam eiusdem est cura finis & dispositio eorum, quæ sunt ad finem: vita autem electorum finis est gubernationis aliorum. Omnia, inquit Apostolus secundæ, Timo. 2. sustineo propter electos, & ad Roma. 8. Omnia electis donata testatur: & super omnia bona Domini constituēdi affirmatur electi Matth. 22. Nec silentio inuolutos propterea dixerim præscitos: quoniam sub agnorum nomine comprehendi aliquos præscitorum non inconuenit: sunt enim Christiani multi imperfecti semper dilcentes & nunquam ad perfectionem ouis peruementes: quos Dominus pascēdos simul cum ouibus hoc est electis, commisit Petro. Vnde bis commisit agnos, & tertiò oues: non solùm quia imperfecti maiore egēt cura, sed vt ipso numero diuersitatem insinuaret agnorum suorum, hoc est Christianorum communem vitam ducentium, dum alij reprobi, alij electi sunt. oues autem semel & vltimò committuntur: quia omnes Christi oues inter electos sunt, & crescens oratio ad summū terminatur. Et quum omnes pastoralis curæ committantur, soli agni & oues pascendæ committuntur: lupi siquidem leones & vrsi commissi intelliguntur cauendi, fugiendi, aut exterminādi. Vnde nullus à Petri pōtificatu exemptus relinquitur: etiam si solùm fuisset illi commissum: Pasce oues meas: propter quas fiunt omnia, vtpote quibus omnia cooperātur in bonum, vt Apostolus ad Rom. 8. testatur. Fit autem rursus huius excellentia commissi operis manifestior, discurrendo per pastoralia pontificiaque opera: nam sex illos actus pastorales Ezech. 34. positos, scilicet requirere q perierat, reducere quod abiectum erat, allegare quod confractum fuerat, consolidare quod erat infirmum, sanare quod erat ægrotum, custodire quod pingue & forte ad pastum ouium ordinari testatur Dominus, argues de his pastores dicēs, Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, nónne greges à pastoribus pascūtur: lac comedebatis & lanis operiebamini, &c. vbi rationem omissionis manifestè reddit ex eo & non oues, sed semetipsos pastores mali pascant, tāquam omnium horum operum ratio sit vacare ad pascendum ipsas oues. Actus quoque iudiciales, qui in Ecclesia fiūt tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro contentiolo, ad pascēdas Christi oues ordinari nō est dubiū. Aperire denum & claudere regnum cęlorum ad pastum ouium sic spectāt, quòd aperire regnū cælorū est pascere oues Christi claudere autem illud, ad pastum earūdem ordinatur: qui quidem ad bonum refertur electorum quibus omnia cooperantur in bonū. Constat igitur, si colligātur cuncta significata per hanc promissionē, Pasce oues meas, commissum Petro esse totius Ecclesiæ pontificatum. Nec vt noua hæc cudimus, sed à patribus, quæ didicimus, proferimus, eorundē attestatione Petri pontificatum firmātes: vt in vltim. patebit cap.

Ad sextam.

CAP. XII.

¶ Petrum habere ex Christi institutione successorem in pontificatu Ecclesiæ catholicæ.

FIRMATO Petri pōtificatu Ecclesiæ catholicæ oportet de successore eius tractare. Et vt intelligatur manifestè differentia inter catholicos & schismaticos, prænotandum est in quo conuenimus, & in quo dissentimus. Concorditer siquidem fatemur Petrum Apostolorum principem, &c. fuisse Rom. Pontificem, sicut Iacobus Apostolus fuit Pontifex Hierosolymit. & propterea quem libet Rom. Episcopū successorem esse Petri in pontificatu Rom. Ecclesiæ, sicut quilibet Hierosolymitanus Episcopus successor est Iacobi in pontificatu Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Concorditer quoque affirmamus Hierosolymitanum Episcopū non succedere Iacobo nisi in Hierosolymitanæ Ecclesiæ Episcopatu: non enim succedit Iacobo in autoritate apostolatus. Sed statim dissentimus, quum inferre conantur Ro. Pontificem non succedere Petro nisi in Episcopatu Rom. Ecclesię: fatentur enim catholici Ro. Pontificem succedere Petro non solùm in Episcopatu Rom. Ecclesiæ, sed etiam in pontificatu Ecclesiæ catholicæ. Vbi si perspicaciter scrutati fuerimus, videbimus duo supereſſe tractanda: an scilicet Petrus habeat diuino iure successorem in pōtificatu Ecclesiæ catholicæ & an huiusmodi successor sit Ro. Pontifex. Schismatici enim negant Ro. Pontificem Episcopum esse Ecclesię catholicę: & pernegāt oportere institutione diuina aliquem vnum succedere Petro in regimine totius Ecclesiæ: & ante omnia negant Petrum institutum a Christo Pontificē Ecclesiæ catholicæ. Quum autem iam declaraverimus huiusmodi Petri pontificatum supereſſe vt primò an habeat aliquē successorem, & demū an ille sit Ro. Ponti. tractemus.

Num catholica Ecclesia sit aliquis Petri successor. Primo.

¶ ET IVXTA præfixum modum afferenda censuit argumēta, quibus contra vnicum Petri successorem in pontificatu Ecclesiæ catholicæ insurgitur.

¶ Arguitur ergo primò ex coniunctis. Si hęc verba Christi ad Petrum, Tibi dabo claues regni cælorū, Matt. 16. &, Pasce oues meas Ioan. vlt. extenduntur ad successorem: par est vt verba anteceden tia concomitantia, & subsequentia dicta Petro à Christo, intelligantur quoque dicta non soli Petro, sed successori. sed hoc cōstat esse falsum: vt patet sigillatim discurrendo. Nam apud Mat. Dominus præmittit, Tu es Petrus: & post subiungit reprehēdendo Petrum, Vade post me Satana, quia non sapis quę Dei sunt, similiter

apud

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud Ioan.præmittitur.Diligis me plus his?& similia cõmentator interponũtur cum Petri responsionibus:& postea subiũgitur, Quum esses iunior,cingebas te, &c. nihil autẽ horum spectat ad successorem secundum literalem sensum:ergo nec illa verba, Tibi dabo,& Pasce oues meas, sunt ad literã dicta Petro & successori: sed sicut reliqua mystice applicantur ad successores,ita & hæc.

¶Secundo ex similibus,Verba Christi Luc.22.Ego rogaui pro te, &c. non sunt ad literam dicta Petro & successori: ergo nec ista, Tibi dabo claues,&,Pasce oues meas, &c.sunt dicta Petro pro se & successore. Consequentia tenet à simili:præsertim quũ iste textus à sacris Doctoribus afferatur pro soliditate successionis Petri in fide.Antecedens verò manifestatur ex eo, quòd ibi dicitur, Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.si enim de quolibet successore hæc dicta sint oporteret successorem quemlibet auersum quandoque esse vel fuisse, vt de ipso posit verificari, & tu aliquando conuersus:sicut Petrus auersus fuit negando Christum cum periurio,& postea conuersus confirmauit fratres suos.

¶Tertiò ex aliis idem Petro à Domino dictis,puta,Antequã gallus cantet,ter me negabis,Matth.26.&:Vade ad mare & mitte hamum , &c. Matth. 17.cur enim huiusmodi soli personæ Petri ita q̃ non successori dicta exponuntur : illa autem,Tibi dabo,& Pasce,ad successorem referuntur? voluntariè enim hoc fieri videtur.

¶Quartò ex omissis. Nullibi siquidẽ dixit Christus se loqui in illis verbis Petro pro se & successore:quũ tamen debuisset hoc docere,quum hoc vt vnũ de necessario credibilibus proponatur Ecclesiæ : & ipse Isa. 5. dixerit, Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ,& nõ feci eẽsi enim totũ quod debitũ erat,effecit synagoge Iudæorum,multò magis totum effecit Ecclesię Christianę.

¶Et augetur hoc argumentũ ex hoc, quòd Dominus Matth. vlt. dicit, Ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus vsque ad cõsummationem seculi.Vbi quia le fore in toto hoc tempore cum Ecclesia nos certificare voluit,dicendo, Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi , manifestauit quòd ad discipulos pro se & successoribus eorum loquebatur.Hinc enim arguitur , quòd si Petro & successori intendisset hæc dicere:explicasset aut insinuasset successorem , sicut insinuauit ibi successores discipulorum.

¶Quintò ex coapostolis. Quænam ratio est,vt nullus aliorũ Apostolorum habeat successorem in Apostolatu , & solus Petrus habeat?Et rursus quæ ratio est,vt Apostolorũ successores sint,& dicantur Episcopi (quos cõstat esse æquales:vnde & fratres vocantur,)& vnus tantum Episcopus successor sit Petri super totam Ecclesiam? Et rursus vt prætactum est, quæ ratio fuerit, vt Episcopus Hierosolymitanus succedat Iacobo in Episcopãtu illius Ecclesię,& nõ in apostolatu:successor autẽ Petri succedat ei in apostolatu ac pontificatu totius Ecclesiæ? hoc enim non nisi humana ratione,aut voluntate factũ videtur:quũ Scripturæ desit autoritas.

primo. ¶Deinde arguitur ducendo ad incouenientia multa.Et primò.Si ad solum Petrum refertur Christi verbum:ergo non ad successorem:& iterũ,ergo cum Petro claues venerũt & abierunt. Et probantur sequelæ:quia non potest ad plures pertinere quod ad vnũ tantum dicitur.Secundò:Quia si ad successorem extenditur,ergo necessaria ratione, & ad alios Apostolos: quia tunc erant præsentes successores autem Petri nondum erat. Tertiò : quia ridiculum esset,quòd omnium Ecclesiarum idem Baptisma, eadem Eucharistia eadem Confirmatio , idem verbum Dei, idem Sacerdotium, eadem Pœnitentiæ Vnctionis , Matrimonij & reliqua sacramenta,eadẽ fides,spes,charitas,gratia, mors,vita,gloria esset, vna hæc temporalis potentia vni tributa esset successori Petri per Verbum Dei quod commune est omnibus. Quarto si vnus Episcopus iure diuino cæteris præfertur,manifestè Hieron. in epistola ad Euandrum : quæ habetur 93. dist.cap.legimus hæresim docet, non solum ipse,sed Petrus,Paulus,Ioannes, Lucas,quos inducit irrefragabiles autores. Patet enim ibi Episcopos eosdem esse cum presbyteris,& Episcopos æquales esse. Quintò:quia idem Hieron.super epistolam ad Tim.& habetur 95.dist.cap.olim dicit. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex Ecclesię consuetudine ei , qui sibi præpositus fuerit,esse subiectos : ita Episcopi nouerint se magis consuetudine , quam dispensationis dominicæ veritate presbyteris esse maiores. & in communi debere Ecclesiam regere. Non ergo diuino iure vnus Petri successor Episcopus mæior est aliis.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Non modo Petro sed successoribus dictũ est pasce oues meas

¶AD HVIVS rei euidentiam considerandum est , triplici viã manifestum fieri hæc Christi verba toties repetita Petro, non solùm pro se , sed pro successore suo dicta esse. Prima via ex ipsis verbis Domini,quũ dixit,Pasce oues meas,procedit. Nã dicendo, Pasce oues meas,vnũ ouium suarum pastorẽ instituit(vt ipsa verba testantur,absque vlteriori probatione) Pastor autem significat ordinarium rectorẽ ouium : vt patet tum ex ipsis nominibus Pastoris & ouium, tum ex ipsa ratione pascendi : tum quia oportet eum qui ordinariè gerit curam ouium,vel mercenariũ vel pastorem esse sed mercenarius non est:quia cùm videt lupum venientem fugit , & non pertinet ad eũ de ouibus qui mercenarius est: vt dicitur Ioan.10. Relinquitur ergo quòd is , qui ordinariè curam ouium gerit,pastor est.Cõstat autem pastorem vtpote ordinarium officialem, non finiri morte illius , qui pastorale officium exercebat,sed per successionẽ oportere durare.Et hinc fit,vt institutio pastoris sit institutio perpetui officij:ac per hoc q̃ in prima institutione pastori tribuitur, pro quolibet successore eidẽ datur. Vnde ex hoc ipso,q̃ Dominus dicẽdo,Pasce oues meas,pastorem totius Ecclesiæ instituit , pastorale officiũ totius Ecclesiæ statuit ex tunc & in seculum seculi.& consequenter,quòd dedit tunc Petro, significauit sed dare cuilibet Petri successori in Petro. Rursus dicendo, Pasce oues meas, perpetuitatem pastoris intelligendam ex alio capite monstrauit:nam oues suas duraturas sciebat, & dixit , vsque ad consummationem seculi in præsentis miseriæ ouili vno : & propterea eo ipso quo ouibus in vno ouili duraturis vsque ad consummationem seculi prouidit de pastore vno,dicendo Petro , Pasce oues meas , significauit se prouidere de vno pastore vsque ad consummationem seculi. Habemus ergo dupliciter ex ipsis Euangelij verbis à Domino institutum esse quemlibet Petri successorem pastorem totius Ecclesiæ in ipso beato Petro.

¶Secunda via ex rationibus fundatis super sacra scriptura procedit, tum quia desipientis est putare Christũ prouidisse de pastore suarum ouium pro parte tẽporis & ea minima qua , scilicet vixit Petrus:& non pro toto & tam prolixo tempore vsque ad cõsummationem seculi,quo durant suæ oues.Tũ quia rationabile est,vt vniuersalitas tẽporis cointelligatur vniuersalitati locorũ : & proinde quia dicẽdo,Pasce oues meas,oues suas vbique terrarũ comprehendit,cõsequens est vt eadem pro quocunque futuro tẽpore cõprehendat.Tum quia Christus synagogæ dicens,Quid vltra debui facere vineæ meæ.& nõ feci insufficiẽter locutus fuisset Christianæ Ecclesiæ constituẽs eam vnũ ouile sine vno pastore cogno ouili:conuersante cũ ouibus suauiter,hoc est sensibiliter secundũ modum ipsarum ouium:vtpote , quæ viuunt non sola spirituali, sed sensitiua natura:quum tamen de ipso scriptum sit, Attingit a fine ad finem fortiter,& disponit omnia suauiter,Sapien.8.

¶Tertia autem & ea oprima pariter & certissima via procedit ex expressa diuina reuelatione facta Ecclesiæ suæ sanctæ.Vt enim inferius de verbo ad verbũ afferentur autoritates, manifestè habetur,quòd in hoc sensu à Sanctis innumeris , & à sacris Conciliis vniuersalibus intellecta est institutio pontificatus Petri super totam Ecclesiam à Christo facta. Certo autem certius est illum esse verum Scripturæ sensum, quem concorditer tradentibus Sanctis, vniuersalis synodi diffinitione accedente habemus. Fatemur igitur absque omni hæsitatione quemlibet Petri successorem institutum in beato Petro esse pastorem totius Ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergo argumentũ in oppositũ de concomitantibus,dicitur, præcedentia concomitãtia & subsequẽtia inueniri duplicia,vel pertinentia ad pastorale officiũ,vel non pertinentia ad hoc.Et de non pertinentibus quidẽ ad pastorale officiũ (quale est illud,Vade post me Satana:vt patet in ipso Euãgelij textu) nõ oportet esse solicitũ an spectẽt ad successorẽ:de pertinẽtibus autẽ dicitur,quòd eo modo, quo pertinent ad officiũ pastorale,eodẽ modo pertinent ad successorem.Vnde,vt ad singula descendatur,quia verba præmissa apud Matt.Beatus es Simon Bariona,&c.non spectant ad pontificatum,sed ad confessionẽ,quam fecerat Petrus(vt declaratum est,) nec ad successorem pertinent. Quod verò dicitur,Tu es Petrus,& super hanc petram,&c. quia ad pontificatum totius Ecclesiæ necessariò pertinet, ad successorem quoque pertinere oportet : necesse est enim successorẽ Petri esse Petrum,id est in fide solidum,vt super hanc petram Christus ędificet Ecclesiam suam.Difficultates autem,quæ circa hoc sunt, in sequẽti tractabuntur cap.Quod autẽ dicitur apud Ioannẽ,diligis me & amas me?quodãmodo ad pastorale officiũ spectat , & quodammodo non.Nam rectitudo pastoralis officij amorẽ Christi exigit,ipsum autem pastorale officiũ sine Christi amore potest & haberi & exerceri : & propterea amor Christi ad successorem quoque spectat, quantũ ad rectitudinẽ vtẽdi pastorali officio:nõ autem quantum ad habendum vel exercendum ipsum pastorale officium.Et similiter quod adiungitur , Quum esses iunior, licet cum Petro finitum sit,quantum ad prophetiæ cõsummationem: quantum tamen ad infimatam præparationem animi pastoralis ad ponendum animam pro ouibus Christi, & frequentem euentum persecutionum,aut mortis pro Christi ouibus bono pastori, ad successoris rectitudinem atque fortitudinem pertinet.

Ad primum.

¶Ad secũdũ dicitur,q̃ verba illa dñi iuxta regulã de pertinẽtibus vel impertinẽtibus ad officiũ pastorale (quia ad pastorale spectat officiũ confirmare fratres)Petro pro se & successore dicta intelliguntur.Vnde Theo.hoc dicit,Hoc autẽ Petro dixit,eo q̃ superbire poterat in his,q̃ promissa erãt à Christo.Et rursus. Postquã me negato ploraueris,ac pœnitueris, corrobora cęteros:quũ te principẽ Apostolorũ deputauerim:hoc eñ decet te,q̃ mecũ robur es & petra ecclesię.Cyrillꝰ quoq; hoc dicit. omissis cęteris venit ad Petrũ cęteris prælatũ.Nec ꝓpterea oportet quẽliber Petri successorẽ,cadere à Christi charitate:hęc eñ Dñi verba nõ necessitatẽ, sed

Ad secundum.

sed possibilitatem auersionis à charitate cum indeficientia fidei significant : sic vt si auerti contingat , conuersus confirmet fatres suos. Indeficientia itaque fidei in Petro & ipsius successione impetrata asseritur,confirmatio fratrum imponitur,auersio possibilis significatur,conuersio prædicitur. Et hoc insinuat aduerbium, Aliquando:ex hoc enim quòd non semper, sed aliquando conuersus prædicitur,auersio quoq; e. quod quandoque futura sit, insinuatur. Ad quod verificandum non oportet quemlibet successorem auerti:sed sat est & minis etiam ; quòd quandoque successor aliquis auertatur à Christi charitate.

Ad tertium.

¶Ad tertiũ pãcere potest iam solutio: nam sola ea quæ dicta sunt Petro pertinentia ad pastorale officium , dicta sunt sibi pro se & successore ad literam:reliqua autem ad literam dicta sunt sibi soli.

Ad quartum.

¶Ad quartum(quòd maximè vrgebat) iam patet responsio:significauit enim Christus ipse in Petro , cuilibet eius successori se loqui,eo ipso q̃ instituit eum pastorem ouium suarũ, tum ex parte officij pastoralis : tum ex perpetuitate ouium suarum:vt prædeclaratum est.Vnde non minus aperuit hic in Petro eius successorem,quàm aperuerit apud Matth. in discipulis suis eorum successoribus:ibi enim ex vno tantum capite,scilicet diuturnitate successionem significauit.hic verò ex duobus , scilicet & ex officio pastorali,& ex perpetuitate ouium suarum:vt prædeclaratum est.

Ad quintum.

¶Ad quintum dicitur,quòd nõ est eadem ratio de successione in apostolatu,& de successione in pontificatũ : Apostolus enim , vt ipsum nomẽ testatur,sonat,ab alio missum, seu legatũ iuxta illud Apostoli.2.ad Cor.5.Legatione pro Christo fungimur:& ad Ephe. 6.Legatione fungor in catena ista) nõ est autẽ legatorũ vẽdicare sibi successores.sed finitur legatio cum legato,nisi à domino alius mittatur. Pastor autem ordinariũ officium sonat:cuius est habere successorem, & propterea Ecclesia non habet Apostolos qui successerint in apostolatu Christi Apostolis,sed habet Episcopos succedentes Apostolis:nõ quo ad apostolatus autoritatem,sed quantum ad Episcopalem tam digniratem,quam autoritatem. Vnde si formaliter & exactissimè loquendũ est , nec Petrus habet successorem in apostolatu,tum quia apostolatum communem habebat cum reliquis apostolis,parẽsque in apostolatu omnes fuerunt, ac per hoc par est ratio in apostolatus successione de omnibus:tum quia experiẽtia testatur nullius Petri successoris libellos quãtuncunque sanctos inter sacras esse Scripturas: vsque adeò, vt Epistola Pauli ad Philemonẽ, quamuis cõmendatitia vnius seruuli inter sacras computetur Scripturas. Veruntamen quia successor Petri succedens ei in pastorali officio ouium Christi(quod est põtificatus mundi) ex hoc ipso succedit in præcipuo apostolatus officio: quod , vt diuus Tho.dicit, erat gubernare catholicam Ecclesiam: hoc enim communiter Apostolis omnibus à Christo delegatum fuit : hoc Petro singulariter pastorali officio datum est , hoc solus Petri successor hæreditat:ex hoc ipso quòd succedit Petro in põtificatu Ecclesiæ catholicæ. Hinc igitur sola successoris Petri sedes, vocatur,& est sedes Apostolica:vtpote ea,in qua sola autoritas gubernandi ecclesiam catholicam(quę inter facultates legatas Apostolis summum tenet locum) residet:hinc successor Petri apostolicus,hinc eius dignitas seu officium apostolatus,hinc eius autoritas apostolica vocatur : vtpote complectens supremam omnibus Apostolis triburam autoritatem.Vnde solutio patet omniũ quæsitorum:& cur solus Petrus inter Apostolos habet successorem in apostolica autoritate:quia scilicet solus institutus est à Christo pastor ouium suarum.Et quo pacto cum hoc stet.Episcopos omnes succedere Apostolis in Episcopali dignitate & autoritate,& quatenus Episcopos esse omnes pares:hoc enim nihil omnino obstat veritati declaratæ. Et quare Episcopus Hierosolym. non succedit Iacobo in autoritate Apostolica.Episcopus autẽ Ro.succedit Petro apostolica autoritate:quia scilicet Petrus autoritatem apostolicam habuit , etiã vt ordinarius pastor à Christo institutus super vniuerso ouili suo:Iacobus autem eam habuit tantum vt Apostolus.Et hoc non ratione aut voluntate humana factum,sed Christi veri Dei institutione ordinatum esse monstratũ est : dum Petrum solum pastorem suarum ouium instituit dicens,Pasce oues meas.

Solutio quæsitorum.

Ad primum q. tumo alterorum.

¶AD ARGVMENTA deinde allata ducendo ad inconueniens , respondendo ad primum dicitur , sequelas nihil valere: Ad probationem autem(quia nõ potest ad plures pertinere quod ad vnum tantum dicitur) respondetur ad innumeros successores posse pertinere quod ad vnum tantum officialem instituendo dicitur : quoniam quod sibi dicitur, cuilibet succedenti inrelligitur dictum. & propterea dictum Petro primo pastori Christi ouium instituto cuilibet ei succedenti in huiusmodi officio pastorali dictum est.Et eadem est ratio de promissionibus eidem factis.

Ad secundum dicitur.

¶Ad secundum similiter dicitur , sequelam nihil valere : nec esse maiorem aut parem rationem , quòd extendantur hæc verba ad alios Apostolos,qui erant præsentes, quàm ad successorem Petri: quoniam quilibet successor, licet in seipso tunc non esset:erat tamen in ipso Petro , sed eadem officij forma : quo constat modo non fuisse alios Apostolos in Petro : quoniam nullus sub eadem officij forma fuit aut futurus fuit.

Ad tertium.

¶Ad tertium dicitur,quòd non ridiculũ,sed diuinæ rationi consentaneum est, vt omnium Ecclesiarum communicantium in eisdem sacramentis , &c.sicut est vnum numero ouile institutum à verbo Dei communi omnibus , ita sit vnus numero pastor illius vnius ouilis institutus ab eodẽ verbo de comuni omnibus. Hoc siquidem diligenter perspectum , non est vni particulari Ecclesiæ aut personæ consulere,sed vnitati ouilis prouidere, ac per hoc sicut vnitas ouilis communis est Ecclesiis omnibus particularibus, ita vnitas pastoris ad omnium est vtilitatem Ecclesiarum. Et sic optimè adimpletur quòd Apostolus dicit 1.ad Corinth. 3. Omnia vestra sunt,sive Paulus sive Apollo, sive Cephar.

Ad quartum tum & quintum.

¶Ad quartum dicitur simul.& ad quintũ consequentias nihil valere,vtpote ex impertinẽtibus ad propositũ deductas.Dicta siquidem à Hieron.in vtroque loco, impertinẽtia sunt ad propositũ:vtpote quæ de Episcopis & presbyteris quatenus Episcopi & presbyteri sunt dicũtur:qualitas nãque seu idẽtitas diuino iure inter Episcopos & presbyteros,sive sit,sive non sit, nihil refert ad vnitatẽ pastoris totius Ecclesię:nõ enim ideo vnus est pastor totius Ecclesiæ:quia Episcopus maior est presbytero : sed ideo quia vnus est successor Petri,sive presbyteratus , sive Episcopatus sit maximus in Ecclesia Dei ordo. Aequalitas autẽ diuino iure Episcoporũ inter se quatenus Episcopi sunt,nõ eget probatione : quoniã illã asserimus,sed impertinẽs est proposito,quoniã nõ ideo vnus est pastor totius Ecclesiæ:quia vnus Episcopus est sacrator altero (oẽs enim Episcopi sunt æquales in episcopat⁹ ordine,& nõ est magis aut plus Episcopus successor Petri quicũque alius Episcop⁹.sicut nõ est magis presbyter, quàm quicũque alius presbyter) sed ideo vn⁹ est pastor totius Ecclesię,& reliquis prelatis Episcopis atque presbyteris,quia vnus est successor Petri. Vnde patet ex hoc , q̃ diuino iure à Christo instituto vnus presbyter,sive episcopus Petri successor cæteris Episcopis & presbyteris,imò toti ecclesię prę fertur,nõn sequi Hier.& allatos à Hier.Petrum, Paulũ, Ioannem, Lucã,hæresim docere:vt arguẽtes audent inferre,sed prudens lector intelligit dicta horũ impertinenter deducta ad propositum.

CAP. XIII.

¶ *Romanum Pontificem succedere Petro in Pontificatu totius Ecclesiæ.*

Primo.

SVPPOSITA Petri successione, oportet monstrare q̃s sit ille successor Petri in pastorali cura totiꝰ ecclesiæ. habet enim proprias difficultates an is sit Ro. episcopꝰ.

¶OBIICITVR,igitur in primis ex parte tẽporis quia Rom.Ponti.natus est per multos annos post Petri põtificatum : quum prius Petrus sederit Antiochiæ,& per multos annos ante absque particulari aliqua sede fuerit.

¶Et cõfirmatur hæc ratio arguẽdo sicut arguit Apostolus ad Ro. 4.vbi probat ex circunstãtia tẽporis & facti Abraham nõ ex circoncisione,sed ex fide iustificatũ nulla alia ratione vsus, quàm q̃ Abraham ante circuncisionẽ fuerit iustus apud Deum per fidem. Si hoc eius argumentũ,valet necesse est valere & hoc,scilicet Petrus quando claues accepit à Christo, nondũ erat Episcopus vrbis Romæ,sed erat vnus inter Apostolos:ergo claues non sunt ei datæ.secundum quòd postea,vel factus vel mutatus est,vel loco, vel officio (sicut Abrahæ non est iustitia reputata qualiscunque post fidem factus fuerit)sed prout fuit Apostolus tantùm.

Secundo.

¶ Secundò,Si Romanus Pontifex esset Petri successor in cura totius Ecclesiæ(de hac enim successione,ne contingat idem sæpius replicari,semper loquimur nisi quãdoque explicemus de sola successione in episcopatu Romano nos loqui)oporteret de quolibet Romano Pontifice verificari verba Christi spectantia necessario ad successorem Petri , sed non de quolibet Romano Põtifice hæc verificari oportet:ergo Rom.ponti. non est successor Petri. Probatur autem destructio consequentis, ex eo q̃ Romanus Põtifex potest labi in hæresim, & sic non verificabũtur de eo verba Christi,Tu es Petrus , id est in fide solidus : neque super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:quoniam soliditas fidei in ipso , super quam ædificãda est ecclesia:non inueniretur:nec,Ego rogaui pro te,vt non deficiat fides tua:quę omnia ad successorem Petri dicta esse monstratũ est. Tertiò,quia nõ omnis Rom.põti.habet Christi charitatem,quam tamen tertio Christus exegit in institutione officij pastoralis:nõ est ergo Petri successor, qui exactè à Christo tunc in Petro charitati non succedit.Quartò,quia non omnis Romanus Põt.pascit oues Christi,sed multi eorũ pascunt oues suas: dum ad propria gloriam,autoritatem,vtilitatẽ , & alia huiusmodi pontificatũ exercent.Dicente autẽ Domino, Pasce oues meas: significauit Petri successores,aut pastores esse debere oniũ Christi,ipsum amãtes & illas pascẽtes,doctrina,iustitia,& aliis huiusmodi:aut si non amãt & docẽt,nihil hoc verbũ ad eos pertinere: ac per hoc non esse Petri successores.Quinto,quia prisci Romani põt.recusauerũt se vniuersales appellari.Greg. enim senis epistolis hoc reprehendit:& narrat prædecessores suos hoc renuisse. Si enim Greg.cũ aliis noluit vocari Episcopus vniuersalis,cõsequẽs est quòd non erat aut non se credebat vniuersalẽ Episcopũ,idem autem sonat Põtifex vniuersalis,& Pontifex totius ecclesiæ. Non

Tertio.

Quarto.

Quinto.

succed

Universidad de Deusto
Biblioteca

succedit ergo Roma. Ponti. Petro in pontificatu totius Ecclesiæ.
Sexto. Sexto concilium Nicenum(vt scribitur libr.10,cap.6.histo.eccle-siast.)statuit sic.Et apud Alexandriam vel in vrbe Roma, vetusta consuetudo seruetur : vt vel ille Aegypti , vel hic suburbanarum Ecclesiarum solicitudinem gerat.Si enim Rom. Ponti. successor esset Petri in pontificatu totius Ecclesiæ,non præsumpsisset Nicenum conciliũ fines suæ solicitudini decernere in suburbanis Ec-
Septimo. clesiis,Septimo.si Rom.Ponti.Christi institutione præest toti Ecclesiæ,vt Christi vicarius generalis,sequitur peccasse , & peccare omnes,qui non fuerunt,& qui non sunt sub Rom.Pon.obedientia.Et hinc sequitur primò primitiuã Ecclesiã totã errasse : quum adhuc non esset Rom.Pon.Sequitur deinde tot Sanctos & Martyres vsque ad 400.annos post Christũ.errasse:quum tunc non recognosceretur Rom.Pont.vt pastor totius Ecclesiæ.Sequitur postea Asiam.Aphrica, atque Græciã in damnatione fuisse : vtpote non recognoscentes Rom.Pont. vt omnium caput. Sequitur demum Christianos , qui hodie sunt in Perside, India , Scithia , totóque Oriente,damnarieo quòd non subsint Rom. Pont. Manifestatur autem hos non r cognouisse Rom.Pon.eo quòd non ab ipso seu eius autoritate eorũ Episcopi sunt instituti, eorum Concilia sunt
Octauo. celebrata. Octauo.Hieron.de viris illustr.scribit, quòd Achatius Episcopus Cæsarien sis discipulus Eusebij Pamphili , impetrante Constantio Liberium Papam deposuerit , & Felicem cõstituerit. Constat autem hoc repugnare primatui Rom.Pont. si totius Ec-
Nono. clesiæ Antistes esset. Nonũ, Si vlla ecclesia est prima & mater omniũ Ecclesiarum,& à Christo Domino immediatè fundata non est alia nisi Ecclesia Hierosolymitana, quæ per multos annos fuit ante Romanã:vnde exierunt omnes Apostoli & Episcopi ad vniuersum orbem terrarum. In cuius signum ab omnibus Ecclesiis etiam Romana collectæ soluebantur Ecclesiæ Hierosolymitanæ.

Roma- ¶AD HVIVS rei euidentiam consideranda sunt duo, pri-
nus non- mum vnde est,secundum vnde scitur Rom.Pon.succedere Petro.
tifex non Circa primum autem distinguendum est de ratione succedẽdi &
diuina in ratione succedẽtis:nam ratio succedendi est non Euãgelica institutio. tutio.sed subsequutũ factum Petri,quo Ecclesia Rom.appropriased facto ta est Petro appropriatione firmata.Deducto igitur,caurum red
Petri ca- dendo lectorẽ in primis , quòd aliud est succedere Petro & aliud
put est G. est succedere Petro hunc,scilicet Rom.Pon.Ratio enim quòd Pe-
nuersa- trus habeat successorẽ,institutio est euangelica : qua Dominus in
lis Eccle- Petro pastorale totius mundi instituit officiũ, vt in præcedẽtibus
sia & Pe- manifestatum est.Ratio verò,ꝙ Petro succedat hic, hoc est Rom.
tri vere Pon.non est institutio euãgelica:tum quia euangelica voce nõ est
successor. Ecclesia Rom.appropriata Petro, sed tota Ecclesia commissa sibi, dũ dicitur, Pasce oues meas : & propterea si Petrus perseuerasset vsque ad finẽ,vt incepit absque appropriatione alicuius particularis Ecclesiæ nec Rom.pòt.nec aliquis alius particularis Episcopus esset Petri successor : sed migrante ad cælũ Petro fuisset vnus electus in Episcopũ catholicę Ecclesię,qui successor fuisset Petri.Tũ quia si Petrus in sede Antiochena, quam sibi prius appropriauit, perseuerasset vsque ad mortem,non Rom.Pontifex,sed Antioche nus successor esset Petri.Tum quia si Petrus discessisset ex Roma. non tantum loco,sed sede,ita quòd alibi sedẽ elegisset,nõ successisset Rom.Pontifex Petro, sicut nec modo succedit Petro Antiochenus:quia inde discessit mutando non solùm locum sed sedem. Ex his enim patet, non ex euangelica institutione ortum habere, ꝙ Rom. Pontifex succedat Petro : euangelica siquidem institutio de his mutationibus non se impedit.sed subsequẽtibus factis disponendũ hoc reliquit.Quo circa ex eo,quòd appropriatione firmata.Rom.Ecclesia Petri Pontificatui addicta est,inde ortum est, vt Rom.Pontifex Petro succedat.Appropriationem autem firmatã dicimus, quia Petri morte firmata est:& quia Christi autoritate robur firmitatis obtinuit.Nam (vt Ecclesia cantat,& Ambr.in oratione contra Auxentium,de Basilicis tradendis.quam habes in lib.5.Epistolarũ Ambr.post 32. Epistolam asserit. & ante ipsum in lib.3.de excidio Hierosolymitano, cap.2. Egesippus affirmat) volẽti Petro ex vrbe Roma discedere obuias Christus iusit, vt Romæ mortem pateretur,eidem dicendo, Venio Romã iterum crucifigi,vt non nuda Petri mors Romæ. sed mors iussa à Christo in vrbe Roma,firmaret Romanã sedẽ in Petri successione. Si ad ortum itaque atque initium successionis Rom.Pontificis Petro spectes rationẽ succedendi,inuenies fuisse Ecclesiæ Rom.appropriationem ad pontificatum Petri , firmatam & Petri morte & Christi mandato.Quum autem dicimus, Petrum & Rom.Pontificem & Pontificem Ecclesię catholicę,nõ duos intelligas Pontificatus:non enim sunt duo in actu,sed in potentia tantũ,hoc est,quia potuissent esse duo:vt patet ex dictis,Vnde nõ se habẽt sicut duo Episcopatus vniti:non erat siquidem in Rom. Ecclesia Episcopatus ante Petrum:sed ipse Petrus Rom.Ecclesiã euexit in pontificatum, non alium,quàm suum,quem secum vehebat:ita quòd pontificatus Petri,quem à Christo habuit relatum ad Ecclesiã catholicam , retulit ipse Petrus ad Ecclesiã Rom. appropriando sibi illam. Confert autem nonnihil hæc pontificatus vnitas ad hoc,vt idem sit Romanus Pontifex, & Pontifex Ecclesiæ catholicæ:non solũ vnitate personæ,sed identitate pontificatus.In cuius signũ non datur Romano Pontifici duo pallia, sed vnũ tantum:quum tamẽ plura dari constet habenti plures pontificatus,quibus debentur pallia. Si autem de ratione succedentis est sermo,euãgelica institutio,ratio inuenitur succedẽtis.Rom.siquidem Pont.Petro succedens autoritatem habet apostolicam ab euangelica Christi voce , Pasce oues meas: nam cuilibet Petri successori, in Petro dixit Christus. Pasce oues meas.Licet itaque Apostolicam sedem Rom.esse Pont.initium habuerit ex appropriatione Ecclesiæ Rom.ad Petrũ : ex quo tamen firmatum sic est eo ipso quo aliquis verus est Rom.Pon. verus est Pon.Ecclesiæ catholicæ à Christo in beato Petro institutus. Manifestũ est igitur,Vnde Rom.Pon.est Petri successor,ac totius Ecclesiæ pastor.Scitur autẽ hoc diuina reuelatione factã,tum vniuersali Ecclesię,tũ sanctis Doc.innumeris,tum sacris Conciliis.Nullus siquidem Christianus dubitare permittitur ex diuina prodite reuelatione quicquid ad fidei Christianę rationem spectãs(de quorum numero hoc constat per Decre.vnam sanctam esse) cõtestatum inuenitur à prefatis.Cõmunis Christianorũ & olim & nunc & semper cõfessio fuit,est,& erit.Rom. Pont.sedem esse sedem Apostolicã:hoc autem nihil aliud est quàm fateri Rom.Pon. Petri successorem esse rectorem catholicæ Ecclesiæ, nam in apostolica sede(nisi quis propriã ignoret vocem)clauditur apostolica autoritas : in apostolica autem autoritate facultatem regendi totam Ecclesiam includi, intelligũt exercitati in sacris literis.Et hoc vsque adeò est clarũ,vt concorditer dicatur Apostolicæ autoritati à Christo orbem cõmissum terrarum : sic vt quilibet Apostolus vbicũque cõtingeret ipsum fore instituebat ecclesias. instituebat Episcopos,& id genus reliqua faciebat:vt eorũ etiam gesta testãtur.Vnde cũ 1.ad Cor.11.dicitur, Posuit Deus in ecclesia primum Apostolos:dicit glo.inter li. omniũ ordinatores & iudices:manifestans apostolicam autoritatem esse omnium ordinatricem & iudicem.Confitentes igitur apostolicę autoritatis sedem,cõfitemur velimus nolimus sedem ordinatricẽ & iudicem omnium. Hanc autem esse intentionẽ confitentiũ ex eo etiam comperitur,quòd solam successoris Petri sedem Apostolicã confitemur.Extat sequi dẽ Hierosolym.sedes,in qua Iacobus Apostolus sedit , cuius successor est Episcopus Hieroso.cur sedes illa in qua Iacobus apostolus sedit(quæ prius tempore fuit,quàm quæcunque alia partialis sedes)non est ipsa quoque sedes apostolica,nisi quia in illa nõ est autoritas apostolica , & in ista est ? Nam si ex sola successione ad personam Apostoli affirmaretur,à Christi fidelibus sedes apostolica,dubium non est,quòd multæ essent sedes apostolicæ:& Hieroso.sedes esset apostolica,& Rom.sedes esset apostolica.modò autem,quòd vnicam tantum nouit Christianus populus sedem apostolicam,eámque Rom.Ponti.sedem esse plenã voce confitentur, clarum relinquitur, per sedem apostolicam intelligi sedem autoritatis apostolicæ.Et cõfirmatur:quia sicut in episcopali se de clau ditur pontificia autoritas,& in Archiepiscopali sede autoritas archiepiscopalis.& in sede patriarchali autoritas patriarchalis:ita in sede apostolica claudetur autoritas apostolica. ac per hoc quemadmodum Christianus populus ad huiusmodi sedes recurrẽs, ad dictas autoritates recurrere intenditita ad apostolicã sedem recurrens,aut ipsam quomodolibet venerans, autoritatem apostolicam confitetur. Porrò in professione sedis apostolicæ claudetur eius diuinæ institutionis confessio:nam quia secundum veritatẽ, Apostolica tam sedes , quàm autoritas à solo Christo est vel esse potest.à quo solo possunt Apostoli fieri(neque enim minus est apostolicam sedem ac autoritatem, quàm apostolum instituere.sicut non minus est episcopalẽ autoritatem ac sedem facere,quàm episcopum)necesse est vt qui apostolicam confitẽtur sedem,à Iesu Christo immediatè illius esse autoritatem fateantur , diuinóque proinde iure institutam illam esse profiteantur. Et hinc habes ꝙ Doctores confitentes Rom.Pont.sedem apostolicam aut apostolatum,aut autoritatem apostolicam fatentur Ro. Pontificem esse totius Ecclesiæ rectorem:quod notandum valde est,& secundum se,& ne oporteat sæpe repeti in autoritatibus sanctorum,&c.

Ad pri- ¶ANTE QVAM autem autoritates adferantur, ad obiecta
mum. respondendum est.Ad primum ergo dicitur,nihil obstare succes-
Ad cõfir- sioni Rom.Pon.Petrum,quatenus Rom.Pon.fuit. natum esse post
mationẽ. acceptas claues:sufficit enim successori natum esse ante mortem eius,cui succedit.Ad argumentum autem formatum ad similitudinem argumenti Pauli Apostoli de iustificatione Abrahæ : responderur militare illud non contra nostram sententiam,sed potius contra arguentes.Manifestatur autem hoc distinguẽdo, sicut in Abraham reputationem iustitiæ à iustitia reputata,ita proportionaliter in Petro acceptationem clauium à clauibus acceptis. Nam quemadmodum reputatio ad iustitiam Abrahæ cõuenit ex fide,& non ex circũcisione postea subsequuta:ita Petro acceptio clauium conuenit ex pontificatu ecclesiæ catho.(tunc enim datæ sunt ei claues,quando factus est pastor Christiani ouilis)& nõ ex ecclesia Ro.seu Pon.Ro.postea subsequuto. Et similiter quemadmodum

modum iustitia reputata Abrahæ,non est restricta ad statũ præputij, sed est extensa ad subsequutum statum circuncisionis (dicente Apostolo ibidem:ideo ex fide , vt secundum gratiam firma sit promissio omni semini,non ei qui ex lege est solum , &c.) ita acceptæ claues extensæ sunt ad subsequutum postea Petri pontificatum Rom.Rursus quemadmodum Abrahæ iustitia reputata appropriata est subsequutæ circuncisioni, seu ipsi Abrahæ , vt postea pater factus est circuncisionis,sic vt eius semen ex circuncisione prælatum sit omnibus in cõsummatione iustitiæ promissionũ,& benedictionũ Abrahæ(dicente Apostolo ad Gal.3. Abrahæ dictæ sunt promissiones & semini eius,qui est Christus:quem constat ex circuncisione natum)ita acceptæ claues appropriatæ sunt Ecclesiæ Rom.seu Petro,vt factus postea est Pon.Rom.sic vt per ipsam aperiatur regnũ cælorũ omnibus cognationibus terręVnde patet ꝙ ex huiusmodi argumẽto etsi habetur,quòd acceptio clauium non pertinet ad Petrum nisi secundũ , quòd erat tunc quum accepit claues,)erat autem non solùm Apostolus,sed pastor ouium Christi)non tamen habetur, quòd acceptæ claues restrictæ sint & conclusæ ad statum illum præcise:sed subsequendo similitudinem Abrahæ habetur , quòd claues acceptæ & extensæ & appropriatæ sunt ad Põtif.Rom.secundũ mutationem, qua & loco & officio , appropriata est Petro Ecclesia Romana.

Ad secũ- ¶ Ad secundum dicitur,posse dupliciter intelligi successorẽ Petri
dum. seu Rom.Pon.non posse esse infidelem seu hæreticũ.Vel de ipsius persona in ordine ad Ecclesiã catholicã:vel de ipsius persona secundũ seipsam. Et vtroq; modo verificatur:& vtrunq; expressit Dominus in Euãgelio. Fidem enim solidã in Petro & successoribus suis secundũ proprias personas,significauit Dominus,& dicens,Tu es Petrus in præsenti:& dicẽs,Ego rogaui pro te,vt non deficiat fides tua,in futuro.Fidẽ verò eiusdem in ordine ad Ecclesiam significauit Dominus,& dicẽs,Super hanc Petrã ædificabo Ecclesia meam:& dicens,Confirma fratres tuos.Nec obstat personæ Rom.Pontif.fidei secundum propriam personam, quod illa persona potest esse hæretica:quoniã quamprimùm desinit esse fidelis,desinit etiam esse Petri successor secundum rei veritatem & apud Deũ:apud cuius tribunal qui non credit,iam iudicatus est: vt dicitur Ioan.3.quidquid sit secundũ forum ecclesiasticum. Ex quo tamen idem habetur:nam ex hoc ipso,ꝙ ille homo qui vocatur Petri successor,ex casu à fide, iudicio etiam inuitus subiicitur Ecclesiæ manifestatur ipsum nõ esse amplius Petri successorẽ secundum veritatẽ:nam si verè esset Petri successor,iudex esset totius Ecclesiæ,& non esset illi subiectus inuitus.Ex soliditate autẽ in fide personæ.Rõ.Pon.in ordine ad Ecclesiã, prouenit vt errare nõ possit sententialiter diffiniẽdo de fide Christiana:quoniam in huiusmodi diffinitione construitur fides vniuersalis Ecclesiæ , & per eam ædificatur Ecclesia Christi ab ipso Christo super petram sedis apostolicæ. Impossibile autem esse constat vniuersalem Ecclesiam errare in fide.Libet autem intueri quam suauiter cõmendata sit huiusmodi fidei diffinitio voce euangelica.fide siquidem construi Ecclesiam constat,quum sit (vt ad Hebræos 10.dicitur) sperandarum substantia rerum:& ideo ędificandi & confirmandi actui respondet.vterque enim substãtiam ædificij respicit. Sed quoniam fides donum Dei est , idcirco Christus sibiipsi attribuit ædificationem Ecclesiæ super sedem Apostolicam:dicẽs.Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã , firmare verò fideles fluctuates in ambiguitatibus & quæstionibus,quæ circa fidẽ emergunt, quia miniteriale opus est Petri & successoris , ideo dicitur Petro & successori,Confirma frarres tuos:quidquid enim agit fides Apostolica diffiniendo de fide, nihil aliud est quam declarare quid sub fide à Christo data continetur:sic enim cõfirmat fratres suos.Vnde & in Calcedon.synodo dixerunt patres,quòd congregati in Cõstantinopolitano Concilio doctrinam de Spiritusanct. tradiderunt : non quòd minus esset in præcedentibus , qui apud Nicæam congregati sunt inferentes , sed intelligendum adueršus hæreticos declarantes.Et hinc oritur vt diffinitis de fide ab apostolica sede subsit etiam ipse Rom. Pontif. sicut subest fidei : non enim alicui propterea de nouo subiicitur,sed quòd implicitè credebat , tenetur explicitè credere , ex hoc quòd fides sufficienter explicata est,quo ad hæc,quæ prius explicata non erant fidei veritati subesse. At si cuiquam mira in hac responsione dicta apparebunt:meminerit scriptum esse,Mirabilia testimonia tua,sunt enim hæc Iesu Christi testimonia.Sed quid mirari fidelis debet de tali tantaque diuinæ gratię assistentia suo in terris Vicario:quum Caiphę Pont.synagogę minus legitimo ac persecutori ipsius Christi altiterit ad prophetandũ ratione pontificatus : testante Ioan. Euangelista,dum dicit, A semetipso non dixit sed quũ esset Pontifex anni illius , prophetauit ꝙ Iesus erat moriturus pro gente, Ioannis 11.Cur enim Ioanes hoc docuit,cur hoc reuelauit, nisi vt
Ad ter- diuinam assistentiam peculiarem Pontifici esse reuelaret? Ad ter-
tium. tium dicitur,quòd exacta trina dilectio à Petro restitudinẽ respexit pastoralis officij,& ꝓterea qui nõ succedit Petro in dilectione Christi, nequaqua succedit eidẽ in bonitate pastoralis exercitij:sed pastor est officio & nomine, mercenarius autem studio &

exercitatione.Ad quartum dicitur , quòd amare , & pascere oues Christi.spectat ad successores Petri iub ratione commissi:& debiti:Christus enim commisit,vt pasceret oues suas.& ad hoc successor tenetur , & ad hoc se obligauit suscipiendo pontificatum. Vnde si nec amat nec pascit, nõ propterea locus iste ad ipsum nõ spectat:nam multũ ad eum spectat pascere Christi oues:ad quem spectat vt præceptum & ex officio debitum. Exigit quippe locus iste pascentem & amantẽ,quia exigit,vt amare & pascere debeat. Et quamuis non amans nec pascens indignus sit pastorali officio, & miereretur illo priuari : non esse tamen propterea priuatum ex vtroque testamento dicimus.Ezechie siquidem 34.reprehenduntur mali pastores, qui non Dei gregem:sed semetipsos pascebant, appositis ,pheticis minis priuationis pastoralis officij per ipsum Deum exercendę,pastores tamen relinquũtur.Matth.quoque 23. Super cathedrã,inquit Dominus Moysi, sederunt Scribæ & Pharisæi,quæcunque dixerint vobis seruate & facite, secundùm verò opera eorum nolite facere.Ad quintum dicitur , Greg.prædecessorum veštigia imitatum refutasse ex vniuersalem appellari, ea ratione,vt ipse millies dicit, quia si vnus vniuersalis Episcopus dicitur, solus ipse Episcopus videtur dici : & sic cæteris Episcopatus tolleretur.Non autem ea ratione , quòd Rom. Pont.autoritas restricta sit,& ad vniuersalem non se extendat Ecclesiam:superbum enim vocabulum,vtpote reliquorum Episcoporum iniuriam præferens, horruit Greg. & non rem Apostolicæ autoritatis extendentis se ad vniuersalem Ecclesiam. Vnde post inferius ad Mauricium Imperatorem adferẽda verba de Petri autoritate super totam Ecclesiã,subiungit de Petro,Cura ei totius Ecclesiæ & principatus cõmittitur & tamen vniuersalis Apostolus non vocatur. Vbi patet Gregor.simul affirmare curam totius Ecclesiæ , & negare vniuersalis vocabulum.Propter quod posteriores Pontifices Rom.rem tenentes,nec à Gregor.humilitate discedentes,vniuersalis nomen a recto in obliquum transtulerunt:& subscribunt se in hodiernum diem,Ego enim Episcopus Ecclesiæ catholicæ.Ad sextũ dicitur,quòd aliud est loqui de autoritate,& aliud de executione:cum autoritate siquidem Rom. Pon. super totam Ecclesiã. mos fuit laudabilis,vt non exequeretur Papa ea,quę ad particula res aliarum Ecclesiarum curas pertinebant nisi casus aliquis id exegisset.Et hinc mos fuit, vt Episcopi ab Archiepiscopis cõfirmarentur,curati ab Episcopis darentur,& innumera similia fiebant.

Ad quar tum.

Ad quin tum.

Ad sextũ.

Et hæc est illa vetusta consuetudo,cuius meminit Nicenum Concilium,quod annuente Rom. Pont. ibi per suos legatos præsente de obseruatione huiusmodi vetustæ consuetudinis statuit.Ex hoc autem non sequitur statutum esse de autoritate Rom. Pon. aut læsam fuisse illius autoritatem:sicut nec hodie minuitur aut læditur Rom.Pontif.autoritas ex eo quòd in multis prouinciis Ro. Pont.obedientibus,huiusmodi executiones per prouinciales fiũt. Ad septimum dicitur,quod Rom. Pontif. Christi institutione esse prælatum cæteris,potest dupliciter intelligi:vel quo ad rationem initij:& sic fallum est,iuxta superius declarata. Vel præsupposita appropriatione Ecclesiæ Romanæ ad Petrum , & sic verissimum est:& propterea conceditur sequela,scilicet omnes peccare & peccasse,qui eum non cognouerunt vt prælatum. Et quum infertur primo quòd primitiua Ecclesia erraret,negatur sequela:quoniam tunc adhuc non fuerat appropriatio Ecclesiæ Rom. ad Petrum: quę præsuppositа Pon.Ro.præest omnibus.Sufficiebat siquidem tunc,quòd tota Ecclesia recognosceret Petrum,vt totius Ecclesiæ pastorem:post appropriatam autem Rom.Ecclesiam, oportet recognoscere Rom. Pon. successorem Petri pastorem totius Ecclesiæ,non quatenus est Rom. Pont.sed quatenus est successor Petri per se,& formaliter loquendo. Quũ verò infertur secundò,quòd tot Martyres & Sancti ad quadringentos annos peccassent,quia nõ recognouerunt Rom.Pont. respondetur falsum esse , huiusmodi Martyres & Sanctos non recognouisse Ro.Pon.à principio enim Ecclesiæ Petrus recognitus est,& successiuè Ro.Pon.ei succedẽs: vt subsequentes manifestent autoritates Sanctorum. Et similiter quum tertiò infertur,Asiam, Aphricam & Græciam errasse, quia non fuerunt subditæ Rom.Ecclesiæ manifestè erratur & quæ falsissima comprobantur inducuntur : plenum siquidem regitrum Greg.curis,Asiæ,Aphricæ,& Græciæ,testatur oppositum.

Ad sep tim. mum.

Ad pri- mũ illaquę tionem.

Ad secũ- dam.

Ad ter- tiam.

Ad octã- um.

¶ Quod demum inducitur Christianos hodie Orientales nõ subesse Rom.Ecclesiæ(nisi de schismaticis sit sermo)falsum esse,ex gestis in Cõcilio Floren.sub Eugenio IIII patere potest:sibi siquidem Iacobitæ Armeni,atque Græci Rom. Pontificẽ vt pastorem totius Ecclesiæ recognoscere se confessi sunt.Ad probationẽ autem subiuncta:quia nec Episcopi ibi à Papa instituũtur nec Cõcilia eorum Papæ fiunt autoritate,iam patet quid dicendũ est,scilicet,ꝙ huiusmodi exequutionum consuetudo in quibuscunque prouinciis,Papę nec tollit,nec lędit autoritatẽ. Verũtamẽ pluries nostra ętate visum est,ab Orientalibus missum ad Ro.Pon.pro surrogãdo Episcopo,seu cõfirmando electo:& tẽpore Alexãdri VI. & Iulij II.Ad octauũ dicitur,nos de iure diuino loqui:argueres autem obiiciunt damnatum violentiæ factum : vt ipsamet verba Hier.testãtur:ait enim,Achatius in tantum claruit , vt in locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Liberij Felicem Arrianum subſtituereſ, Vnde Felix ille in catalogo Pontificum non eſt computandus:vt teſtatur Aug.in Epiſtola ad Generoſum:& eſt Epiſtola 165.Ibi ſiquidem Aug. a Petro.vſq; ad tũc tẽporis Rõ. Pon. Anaſtaſium ſingulos ſucceſsiuè recẽſens, Liberio Damaſum ſucceſſorem ponit, non Felicem. Ad nonũ dicitur Rom.Eccleſiæ appellatione intelligi poſſe, vel ipſum corpus Rom.Eccleſiæ ſecundum ſe,vel ſecundum ſuum caput:& q̃ licet Rom.Eccleſia ſecundum reliqua eius membra non ſit prima, nec mater omniũ Eccleſiarũ, nec immediatè inſtituta à Chriſto : ipſa tamen eadem Eccleſia Rom. ſecundũ ſuum caput Petrum ac Petri ſucceſſorem prima eſt ac mater & magiſtra omnium Eccleſiarum:& immediatè à Chriſto euangelica voce autoritatem ac firmitatem habens:vt prædeclaratum eſt. Vnde tam Canonũ quàm Sanctorum ſententiæ Romanam Eccleſiã primam magiſtrã, matrémque Eccleſiarũ omnium , aut à Chriſto Domino euangelica voce fundatam firmatámque ſonantes , verę ſunt ratione capitis. Et hoc intendunt qui hæc ſcripſerũt:vt ex eo patet, quòd eorum ſententia fundatur ſuper verbis Domini ad Petrũ,qui caput fuit, & in ſuis ſucceſſoribus eſt Eccle. Rom. Vnde nihil obſtant huic primatui quæ de Hieroſolymitana Eccleſia afferuntur : nam illa nõ fuit prior Petro:ſed ſubdita fuit Petro.Collectæ autẽ Eccleſiæ Hieroſolymitanæ non vt prælatæ,ſed vt indigenti ab aliis dabantur vt patet ad Gal.2. vnde impertinentes ſunt ad propoſitum.

CAPVT XIIII.

¶ Autoritates Sanctorum antiquorum & Conciliorum . affirmantes , in Petro ac Rom. Pont. ſucceſſore Petri, totius Eccleſiæ pontificatum inſtitutum.

RELIQVVM Eſt,vt illis quoque fiat ſatis qui neſciunt a priſcis Eccleſiæ Patribus in Aſia, Aphrica,& Europa veneratũ eſſe Rom. Pont.vt totius Eccleſiæ patrem nõ humana,ſed diuina ratione, ſcilicet quia in Petro inſtitutus eſt rector Eccleſię vniuerſalis. Aſſerendas propterea cenſui Greorum ac Latinorum antiquorum Eccleſię Patrum ac Doctorũ ſententias non omnes,nec omnium, ſed tot vt ſufficiãt ad claram notitiam,q̃ Rom.Pont.Petri ſucceſſor eſt , & habitus eſt ſemper in Petro inſtitutus Paſtor & rector totius Eccleſiæ. Et à Græcis incipiendo , Chryſ. homil. 55. ſuper Matt.exponens illud, Super hanc Petram:dicit , Petrum Eccleſiæ futuræ paſtorem conſtituit.Et infrà, Deus concedere ſolus poteſt peccatorum remiſsionem,& vt futura Eccleſia tot, tantíſque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat:cuius paſtor & caput piſcator homo , atque ignobilis terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate ſuperet. hæc inquam omnia , quæ ſolius Dei ſunt,ſe pollicetur daturum.Et infrà, Hunc, ſcilicet Petrum , vniuerſo terrarum orbi Chriſtus præpoſuit. Et licet ſuperius gloſſauerit,ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam,id eſt fidem atque confeſsionem : inferius tamen ait , Ego dico tibi, Tu es Petrus , & ego ſuper te ædificabo Eccleſiam meam. Et homil.vlt.ſuper Ioan. tractans illud , Simon Ioannis diligis me plus his,&c. dicit , Aliis omiſsis duntaxat Petrum affatur , fratrum ei curam committit:neque negotiationis meminit,neque exprobat: tantum dicit, Si amas me fratrum curam ſuſcipias. Et infrà , tractans illud,Sequere me,ait.Inquit ei, Sequere me : quibus verbis iterum curam & familiarem in eum affectum oſtendit. Quod ſi percunctaretur quomodo Iacobus Hieroſolymis ſedem acceperit , reſponderem hunc totius orbis magiſtrum præpoſuiſſe. Et infrà,tractans illud.Domine hic autem quid?dicit,Nam quum magna Dominus Petro communicaſſet , orbis terrarum curam demandaſſet,martyrium prædixiſſet,& maiora &c.

Graeco-gnouerint Romanũ pontificem Petri ſuc ceſſorem & eũ de nerauit fuerunt.

Theophilus.

¶Theophilus quoque Luc.22,tractans illud,Et tu aliquando cõuerſus confirma fratres tuos,ait,Poſtquam me negato ploraueris, ac pœnituęris,corrobora cęteros:quum te principem Apoſtolorum deputauerim:hoc enim decet te,qui mecum robur es,& petra Eccleſiæ.Et infrà,Quum eſſet Apoſtolus, denegauit ac iterum per pœnitentiam obtinuit prærogatiuam, vt eſſet Antiſtes mundi.Et ſuper Ioan.vlt.cap.ſuper illud,Quum ergo prandiſſent , ait. Finito prandio commiſsionem ouium mundi Petro commendabat non alij.Et ſuper illud,Sequere me,ait,In hoc quòd dicit Dominus Petro,Sequere me,cunctorum fidelium prælaturam ei inſtituit.Et infrà,ſuper illud,Donec veniam ait,Id eſt,dum hunc ſcilicet Ioan.volens dirigam ad prædicandum : te nanque nunc dirigo ad orbis pontificatum,& in hoc me ſequere.

Cyrillus.

¶Cyrillus Patriarcha Alexandrinus in lib.Theſau. Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrũ Eccleſiæ gentiũ,dux ex Iſraël egrediẽs ſuper omnẽ principatum & poteſtatẽ ſuper omne quodcunq; eſt, vt ei cuncta curuentur:ſic & Petro & eius ſucceſſoribus pleniſsimẽ cõmiſit.& nulli alij quàm Petro Chriſtus quod ſuũ eſt plenũ, ſed ipſi ſoli dedit.Et rurſus , pedes Chriſti humanitas eſt , ſcilicet ipſe homo cui tota Trinitas pleniſsimã dedit poteſtatẽ:quẽ vnus triũ aſſumpſit in vnitatẽ perſonę tranſuexit ad patrẽ ſuper omnẽ principatũ & poteſtatẽ,vt adoret eum omnes Angeli Dei,quẽ totũ dimiſit per ſacramentũ & poteſtatẽ Petro & Eccleſiæ eius. Et iterũ, Petro omnes iure diuino caput inclinant:& primates mundi tanquã ipſi Domino Ieſu obediunt. Et iterũ, ipſius Apoſtolici throni Romanorũ Pontificũ ſolius eſt reprehẽdere,corrigere,ſtatuere,ſoluere,diſponere,& loco illius ligare,qui ipſum ędificauit. Maximus in Epiſtola Orientalibus directa.Omnes fines orbis qui Dominum ſyncerè receperunt:& vbique terrarum catholici veram fidẽ confitentes , in Eccleſiam Romanorũ tãquam in Solem reſpiciunt.& ex ipſa lumẽ catholicæ & Apoſtolicæ fidei recipiũt. *Maximus.*

¶Cyrillus Patriarcha Hieroſolymitanus , ex perſona Chriſti loquens dicit Petro , Tu cum ſine & ego ſine fine cum omnibus, quos loco tui ponam,plenè & perfectè ſacramẽto & autoritate ero ſicut ſum & tecum. *Cyrillus.*

¶Concilium Calcedon. (vt in eius geſtis legitur) tempore ſancti Leonis & Martiani Imperatoris acclamauit Leoni Papæ:Leo ſanctiſsimus Apoſtolicus & vniuerſalis. Et prius tẽpore Diocletiani & Maximiani Imperatorum (vt habetur diſt.21.nunc autẽ)quum Marcellinus Papa.& poſteà Martyr timore ducẽ thuraſſet idolis,ſynodus Epiſcoporum collecta huius rei gratia dixit, Prima ſedes non iudicabitur à quoquam.Et longe antè Anacletus Martyr Traiani tẽpore natione Græcus,patria Athenien.ait Sacroſ.Rom. & Apoſtolica Eccleſia nõ ab Apoſtolis,ſed ab ipſo Domino & Saluatore noſtro primatũ obtinuit:ſicut beato Petro Apoſtolo dixit: Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo Eccleſiam meam:& tibi dabo claues,&c.vt habetur diſt.22.Sacroſanctа.Et rurſus , vt habetur diſt.21.in nouo.idẽ dixit,In nouo Teſtamento poſt Chriſtum dominum à Petro ſacerdotalis cœpit ordo, quia ipſi primo põtificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt:Domino dicente ad eum, Tu es Petrus & ſuper hanc petram , &c. Et iterum , Eiectionem ſummorũ Pontificum ſibi Dominus reſeruauit 79.diſt.eiectionẽ. Marcellus Papa & Martyr tempore Diocletiani & Maximiani, ſeu Conſtãtij & Galeri,qui imperij gubernacula ſuſceperũt, poſt Diocletianum & Maximianum in can.rogamus vos.24.q.1. ait de Petro,Ipſe eſt caput totius Eccleſiæ:cui Dominus ait , Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,&c. *Concilium Calcedonenſe.* *Marcellinus.*

¶Cyprianus quoque Martyr in tract.de Simplicitate prælatorum dicit ea quæ referuntur 24.q.1.loquitur Dominus,quę breuitatis cauſa non duxi repetenda. In illis ſiquidem Petri pontificatus ſatis patet.vt declaratum ſuperius eſt. *Cyprianus.*

¶Ambr.in ſermone 47.de fide Petri Apoſtoli,& habetur diſt. 50. Ambrocan.fidelior.dicit de Petro,Tanquam bonus paſtor tuẽdum gregẽ accepit:vt qui ſibi infirmus antè fuerat,fieret omnibus firmamentum:& qui ipſe interrogationis tẽtatione nutauerat, cęteros fidei ſoliditate fundaret.Denique pro ſoliditate deuotionis Eccleſiarũ petra dicitur:ſicut ait Dominus,Tu es Petrus,& ſuper hanc petram ædific.Eccleſ.meam : petra enim dicitur,eo q̃ primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit.& tanquã ſaxum immobile totius ꝙperis Chriſtiani compagẽ molémque contineat.Et idẽ in hymno Dominicali Petrũ petra Eccleſiæ appellat,dicens,Hæc ipſa petra Eccleſiæ canente culpam diluit. Teſtatur ſiquidẽ Aug. in li.1.Retrac.c.21.hunc hymnum Amb.eſſe. Et in ſerm.11.de mirabilibus:Hãc igitur ſolã Eccleſiæ nauẽ aſcẽdit Dominus, in qua Petrus magiſter eſt conſtitutus:dicente domino,Super hãc petrã ædific.Eccleſiam meam. Quæ nauis in altũ ſeculi iũius ita natat, vt pereũte mũdo omnes,quos ſuſcipit.ſeruet illæſos.Cuius figurã iã in vereri videmus Teſtamẽto. Sicut enim Noe arca,naufragãte mũdo cunctos,quos ſuſceperat incolumes reſeruauit:ita & Petri Eccleſia cõflagrante ſeculo,omnes quos amplectitur repreſentabit illeſos.Et ſicut tunc traſacto diluuio ad arcã Noe colũba ſignũ pacis detulit:ita & traſacto iudicio ad Eccleſiã Petri Chriſtus gaudiũ pacis referet:quia ipſe colũba,vel pax eſt.Et idem ſuper Epiſt.1.ad Tim.ca 3.tractãs illud,Vt ſcias quemadmodũ oporteat te in domo Dei conuerſari,quæ eſt Eccleſia Dei viui,&c.ait: Quum totus mũdus Dei ſit Eccleſia.tamẽ domus eius dicitur,cuius hodie rector eſt Damaſus:mũdus enim in prævaricatione eſt diuerſo turbatus errore :ideo illic neceſſe eſt dicatur eſſe domus Dei & veritas,vbi ſecundũ voluntatẽ ſuã timetur. Et in li.de exceſſu fratris ſui nomine Satyri,narrat,cõmẽdat ac tuetur cautelã ac ſapiẽtiã eiuſdẽ in peregrinis partibus percũctãtis,ſi Epiſcopus eſſet catholicus hoc eſt cũ Rõ.Eccleſ.cõueniret:diçẽs ca.7.Aduocauit ad ſe Epiſcopũ nec vllã putauit veră niſi vere fidei gratiã:p cunctatũſq; ex eo eſt,vtrũ nam cũ Epiſcopis catholicis,hoc eſt cũ Ro. Eccle. cõueniret.Cũ Rõ.dixit nõ Hieroſolymitana nõ Antiochena,nõ Cõſtãtinopolitana,&c.cur hoc niſi.quia Rõ. cõmunis eſt omnib⁹ catholicis,proculdubio vt caput:Simile ſiquidẽ apud Hieron refugium inuenies , ſcribentem ad Damaſum Epiſtola 17. Ego interim clamito,Si quis cathedræ Petri iungitur meus eſt. *Hieronymus.*

¶Hieronymus,ſuper Matth.ait, Simoni , qui credebat in petram Chriſtum , Petri largitus eſt nomen : ac ſecundum metaphoram petræ rectè dicitur ei,Aedificabo Eccleſiam meam ſuper te.

¶Rurſus ad Damaſum : & habetur vigeſimaquarta quæſtione prima ,c.quoniam vetus.Ego nullum præmium niſi Chriſtum ſequens , beatitudini tuæ , id eſt , chatedræ Petri communionem conſortior, ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiã ſuam ſcio. Et infrà.Quicunq; tecũ non colligit, ſpargit:hoc eſt qui Chriſti non eſt,Antichriſti eſt. Vbi nota Hier. pro eodẽ computare Chriſtum & Papam quantũ ad ea quæ ſunt fidei:de his enim eum loqui clarẽ patet videti Epiſtolam 4.Item quoque 1.lib.cõtra Iouinianum ca.14.ait,Inter 12.vnus eligitur,vt capite cõſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio. & loquitur proculdubiò de electione Petri non ab Apoſtolis,ſed à Chriſto:vt patet ex ſolutione ſubiũctæ mox quæſtionis.ſed cur non Ioãnes virgo electus eſt?ſoluit enim , Ne magiſter bonus,qui dixerat,Pacem meam do vobis,&c.in adoleſcentem,quẽ dilexerat,cauſam prębere videretur inuidiæ. Idem rurſus Epiſtola 2.ad Damaſum.& habetur 24. q.1.Hæc eſt fides,ait,Si hæc noſtra confeſsio apoſtolatus tui iudicio comprobatur quicunque me culpare voluerit , ſe imperitum vel maleuolum , vel ſciam non catholicum,non me hęreticum comprobabit.vbi quia vides,ex ſedis apoſtolicæ iudicio pendere eſſe,vel non eſſe catholicum , aut hæreticum ſummum Chriſti in terris tribunal agnoſcere potes:ad quod de fide iudicium ſpectare conſtat. *Auguſtinus.*

¶Aug. non ſolùm Petrũ principem Apoſtolorũ affirmat:ſed quũ conſultaretur ſedes Apoſtolica de fide cõtra Pelagianã, hæreſim à duobus Conciliis Carthagi. & Mileuitano ſubſcriptus inuenitur. Et reſpondẽte Innocẽtio Papa ad Carthaginẽſe quidẽ Concilij. Patrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio nõ cẽtetis eſſe calcanda,quòd illi non humana,ſed diuina decreuere ſententia,vt quidquid de diſſidẽtijs remotiſque prouinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, niſi ad huius ſedis notitiã peruenireť:vbi tota huius autoritate iuſta, quæ fuerit pronũciatio firmaretur : indẽq; ſumerent cæteræ Eccleſiæ, velut de naturali ſuo fonte aquæ cunctæ procederent, Et per diurnas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent:quid præcipere,quos abluere, quos velut in cœno inemundabili ſordidatos mundis digna corporibus vnda vitaret?Concilium verò Mileuitanũ,Quoties fidei ratio ventilatur arbitror omnes fratres & cœpiſcopos noſtros nõ niſi ad Petrum, id eſt ſui nominis & honoris autorem referre debere: vel ut nunc retulit veſtra dilectio , q̃ per totum mundum poſsit omnibus Eccleſiis in communi prodeſſe. Et idem ad Paulinum Epiſtola 106.referens hæc geſta,commendat Innocẽtij literas reſponſiuas,ſubiungens, Ad omnia nobis ille reſcripſit eodem modo,quo fas erat atq; oportebat apoſtolicæ ſedis Antiſtitem. Rurſus ſecundo lib.de Baptiſmo cõtra Donatiſtas ca.1. (& habetur 2. q.7.puto)Petri cathedrã cuilibet præſert Epiſcopatui,quũ comparando Cyprianũ Petro ait,Vereri debeo ne in Petrũ contumelioſus exiſtam : quis neſcit enim illum apoſtolatus principatũ cuilibet Epiſcopatui præferendum? ſed & ſi diſtat cathedrarum gratia vna tamen eſt Martyrũ gloria.Idem in 2.lib.de Doct.Chriſtia.non longè verſus principiũ , decretales Epiſtolas apoſtolicæ ſedis inter canonicas habendas ſcripturas cenſet,dicens,In canonicis ſcripturis Eccleſiarũ catholicarum quàm plurium diuinarũ ſcripturarum ſolertiſsimus indagator, autoritatẽ ſequatur:inter quas ſanè illæ ſint,quas apoſtolica ſedes habere , & ab ea alij meruerunt accipere Epiſtolas. Quid enim Decretales fidei, quas apud ſe habent,vel aliis miſit apoſtolica ſedes inter canonicas eſſe habendas ſcripturas affirmat,ſupponit proculdubio apoſtolicã ſedẽ non ſolùm cunctis prælatã ſedibus:ſed diuinam vtpote fidei magiſtram.

Augustinus.

Gregor.

¶Greg.in regiſtr. libro 4.Epiſtola 32. ad Mauricium Auguſtũ ait: Cunctis Euangelium ſcientibus liquet, quòd voce Dominica ſancto , & omnium Apoſtorum principi Petro Apoſtolo totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt:ipſi quippe dicitur,Petre amas me?paſce oues meas. Ipſi dicitur,Ecce ſatanas expetiit cribrare vos ſicut triticũ:& ego pro te rogaui,vt non deficiat fides tua:& tu aliquando cõuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dicitur, Tu es Petrus,& ſuper hanc petram ædiſ.Eccleſiam meã, & portæ inferi non prævalebũt aduerſus eam:& tibi dabo claues regni cælorũ:& quodcunque ligaueris ſuper terram,erit ligatum & in cælis, & quodcunque ſolueris, ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Ecce claues regni cæleſtis accepit : poteſtas ei ligandi & ſoluendi tribuitur:cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur.

Leo primus.

¶Sanctus Leo primus in ſermone 3. de anniuerſario ſuæ aſſumptionis die ait , De toto mundo vnus Petrus eligitur qui & vniuerſarum gentium vocationi , & omnibus Apoſtolis cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur , vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint , multique paſtores , omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus. Magnum & mirabile , dilectiſsimi,huic viro conſortimm potentię ſuæ tribuit diuina dignatio : & ſi quid cum eo commune cæteris voluit eſſe principibus, nunquam niſi per ipſum dedit, quicquid aliis non negauit.

Beda.

¶Venerabilis Beda ſuper illud Ioan.1. Intuitus autem in eum Ieſus dicit,Vidit cordis eius ſimplicitatem.animi ſublimitatem:cuius meritò cunctæ eſſet præferendus Eccleſiæ.

Bernar.

¶Bernardus nõ ſolùm pluries Rõ.Pon.Ieſu Chriſti vicariũ & totius Eccleſiæ caput appellat:ſed in Epiſtola prima ad Eugeniũ Papam 237.in ordine Epiſtolarũ ait,Locus in quo ſtas , terra ſanctа

eſt,locus Petri eſt, locus principis Apoſtolorũ, vbi ſteterũt pedes eius:locus illius eſt,quem conſtituit Dominus dominũ domus ſuę & principẽ omnis poſſeſsionis ſuæ:merito tali paſtori, tali nutritori cõmiſſa eſt Eccleſia,quã adhuc tenera adhuc in cunabulis eſſet.Et in Epiſt.242.ad Ro.quando diſceſſerũt à Domino Papa ait, Cur regem terræ,cur dominũ cæli furore tam intolerabili, quam irrationabili in vos pariter prouocatis, dum ſacrã & apoſtolicam ſedem diuinis regalibuſq; priuilegiis ſingulariter ſublimatã , auſu ſacrilego inceſſere, ſuoq; minuere honore cõtenditis?Et in Epiſt. 131.ad Mediola.de plenitudine poteſtatis apoſtolicę ait.Ro.Eccleſia valde clemens eſt,ſed nihilominus potens:fidele conſiliũ & omni acceptione dignũ,noli abuti clementia,ne potẽtia opprimaris.Sed dicit aliquis, Debitã ei reuerentiã exhibebo , & nihil amplius.Eſto.Fac quod dicis.quaſi exhibeas debitã,& omnimodam. Plenitudo ſiquidẽ poteſtatis ſuper vniuerſas orbis Eccleſias ſingulari prærogatiua apoſtolicæ ſedi donata eſt:qui igitur huic poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Poteſt ſi vtile iudicauerit nouos ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus nõ fuerũt;poteſt eos,qui ſunt alios deprimere , alios ſublimare, prout ratio ſibi dictauerit: ita vt de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, & ecõuerſo ſi ne ceſſe viſum fuerit. Poteſt à finibus terrę ſublimes quaſcunq; perſonas Eccleſiaſticas euocare, & cogere ad ſuã præſentiã:nõ ſemel aut bis , ſed quoties expedire videbit. Porrò in promptu eſt ei omnem vlciſci inobedientiã , ſi quis forte reluctari conatus fuerit.

¶In geſtis concilij Conſtan.inter damnatos articulos.Io. VViclef, & Io.Huſs reperiuntur hi duo,ſcilicet Petrus non eſt nec fuit caput ſanctæ Eccleſiæ catholicæ , non eſt de neceſsitate ſalutis credere Rom. Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. Et ſubditur,Error eſt,pro quanto negaret primatum ſummi Pont.ſuper alias Eccleſias particulares. *Concilium Conſtan.*

¶Sanctus Th.in 4.cõtra Gen.c.76. poſtquã multipliciter probauit vnũ Epiſcopũ præſtare à Chriſto,toti Eccleſiæ,ſubdit,per hoc autẽ excluditur quorũdã præſumptuoſus error , qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubiectione Petri,ſucceſſorem eius Romanum Pon.vniuerſalis Eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes. *Concilium Floren.*

¶In cõcilio quoque vniuerſali Florẽtiæ ſub Eugenio 4.vbi Grecorum, Armenorũ , & Iacobitarũ cum Ro.Eccleſia facta legitur vnio, habentur hæc verba.Diffinimus ſanctã apoſtolicam ſedem, & Ro.Pon.in vniuerſum orbem tenere primatum , & ipſum Ro. Pont.ſucceſſorem eſſe beati Petri principis Apoſtolorũ, & verum Chriſti vicarium, totiúſque Eccleſiæ caput & omniũ Chriſtianorum patrem ac doctorem exiſtere:& ipſi in beato Petro paſcẽdi, regendi & guberbandi vniuerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe , quemadmodum etiam in geſtis œcumenicorum Cõciliorum & in ſacris canonibus continetur.hæc ibi.Vbi non nouiter ab hac ſynodo inuẽtum fuiſſe hanc diffinitionem,ſed ipſam contineri in aliorum vniuerſalium Conciliorum geſtis , & propterea hoc vnum Concilium ſufficit pro omnibus ad firmandam fidem huiuſmodi veritatis.

¶Prætereò turbã Canonum & doctorum(quam dinumerare nemo poteſt)idem ſentientiũ.Tam euidenter ſiquidẽ ex his,quę attulimus,clarum eſt Ro.Pont.Petri ſucceſſorẽ, à Chriſto in Petro inſtitutũ eſſe totius Eccleſię paſtorẽ, vt locus dubitationi nullus relicť ſit.Si quis autẽ poſt hæc hæſitãs inuenitur,aut rudis & ineptus,aut cũ hæreticis ſeu ſchiſmaticis ſapit,aut certè Chriſtianus nõ eſt,ineruditus quippe valde & indocilis eſt quiſque cerutudinẽ mathematicã in omnibus quærit,vt Philoſophi tradũt: Hæreti corũ atq; ſchiſmaticorũ proprium eſt ſacra vũ ſcriptura , ſecundum ſenſum tamẽ quo ipſi fãciunt illam ſonare.Chriſtianorũ autem,qui verè catholici ſunt,ſapientia ſacram ſcripturam intelligit ſecũdum ſenſum,quem ſancti Doctores,quem ſacra Cõcilia,apoſtolica autoritate roborata interpretãtur.Hũc ſciẽdi Chriſtianam veritatẽ modum quiſquis repellit Chriſtianus non eſt:ab hac via qui recedit,infidelis inuenitur.Nã licentia exorbitandi ab hac via ſi admittitur, Trinitatis vnã ſubſtantiam reuocãre in dubiũ cum Arrio fas eſt:Spiritum quoq; ſanctũ procedere à filio ambiguum adhuc cum priſcis erit:panẽ in ſacramẽto altaris conuerti in corpus Chriſti dubitatur.Hęc enim omnia nulla alia via aut autoritate ſunt Chriſtianis reddita certa & indubia fide tenẽda,niſi interpretatione ſacræ ſcripturæ,iuxta Sanctorũ documenta, & ſacrorum Conciliorum autoritate apoſtolica firmatorum diffinitionem.Quocirca quum textus euangelici ad propoſitum adſint,& Sanctorum doctrina cõformis in propoſito pateat,nullo penitus Sanctorum reluctante,ſacrorumque Cõciliorum cum Apoſtolica autoritate inueniatur definitio, omniſque Chriſtianorũ ætas à Petro huciuſque in ſancta Eccleſia catholica hoc cõfeſſa inueniatur,reliquorumq; Doctorum teſtimonia innumera ſint:certũ ita redditur Ro.Pon.Petri ſucceſſorem in Petro à Chriſto inſtitutum totius Eccleſiæ paſtorẽ,vt certior fides haberi non poſsit, Amen.

¶Romæ , anno Chriſtianæ ſalutis,1521.ætatis verò propriæ 52. die 17. Februarij.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TRACTATVS QVARTVS
De Attritione & Contritione in quatuor Quæstiones diuisus.

SVMMARIVM.

1 *Num Attritio possit fieri contritio.*
2 *Num Contritio debeat esse singulorum peccatorum.*
3 *Num peccator teneatur ad contritionem quandocunque recordatur suorum peccatorum.*
4 *Num contritio non modo culpæ, sed pœnæ debitum peccatis remittat.*

PROLOGVS.

INTENTIO Mea in subsequentibus, quæ ab autore tractanda erant ad perfectionem operis, est non aggredi ordinem per quæstiones & articulos sigillatim decidendo, quasi complere vellem tertiam partem (imparem enim me tanto negotio & cognosco & fateor) sed dubia aliqua vtilia necnon discussione digna tractare, & iuxta ingenij vires diuina alpirante gratia determinare. Seruabóque ordinem sacramentorum suprapositum.

¶De partibus igitur pœnitentiæ in speciali tractando primùm occurrit de prima parte pœnitentiæ dubium circa quidditatem eius: quæ ex differentia inter attritionem & contritionem facilius cognoscetur.

QVAESTIO I.

¶An attritio possit fieri contritio.

ET PROPTEREA Quæritur primò an attritio possit fieri contritio. Videtur enim quòd non. Tum quia contritio & attritio differunt penes principia: quoniam contritio est à charitate, attritio autem est a voluntate sine charitate. Tum quia imperfectio attritionis est de ratione eius: ac per hoc remota imperfectione non remanet attritionis actus, qui possit perfici per charitatem.

¶AD EVIDENTIAM Huius tria facienda sunt, primò dicetur quid nominis: secundò manifestabitur quotuplex est tam attritio, quàm contritio, tertiò respondebitur quæsito.

Contritio & attritio displicentiam, non dolore significant: illa perfectum, hæc imperfectum.

¶Quo ad primum attritio sonat imperfectam displicentiam peccati: contritio autem sonat displicentiã perfectam peccati. Et est sermo de peccato mortali. Notanter autem dico displicentiam, & non dico dolorem seu tristitiam: quoniã contritio proprio significat displicentiam quæ est causa tristitiæ seu doloris, quãuis frequenti vsu dicatur, quod contritio est dolor, significando causam ab affectu. Quanta autem differentia sit inter displicentiam & tristitiam, quæ est in voluntate, manifestat status cælestis patriæ: in qua sanctis displicebunt peccata olim ab eis cõmissa, nullam tamen tristitiam de eis habebunt. Ex hoc enim quòd in patria erit displicentia, & non erit tristitia, manifestè patet quòd tristitia ipsa, quæ est in voluntate non est essentialiter displicentia, sed ad displicentiam sequitur tristitia in iis, qui sunt tristitiæ capaces. Et hanc doctrinam habes superius ab Autore in q. 84. art. 4. Hæc de primo.

Contritio & attritio duplex: perfecta atque imperfecta.

¶Quo ad secundum, quia imperfectum dicit negationem perfecti, & negatio per affirmationem oppositã cognoscitur: ideo inchoandum est a contritione, quæ est displicentia perfecta. Ex tribus siquidem constat huiusmodi perfecta displicentia: primũ est ipsa displicentia peccati. Secundùm est propositum de cætero non peccandi mortaliter: tertiùm est quòd sit charitate informata. Et siquidem primum defecerit totaliter, nec attritio, nec contritio est: quoniam displicentia communis est vtrique. Si verò defecerit secundũ quid, puta quia adest peccati displicentia modica: seu leuis) tunc attritio esse potest, verum vsque ad quem terminum quãtitas displicentiæ limites habeat, ita quòd ibi sint cõfines attritio & contritio, in tertia cõditione declarabitur. Si verò secunda defecerit conditio (scilicet propositũ de cætero non peccandi mortaliter) tripliciter hoc contingere potest. Vel per positionem contrarij præpositi in actu: puta, quia actualiter intendit peccare mortaliter: & tunc non habet locum attritio. Vel per positionem contrarij habitualiter tantùm: puta quia non intendit actualiter committere peccatum mortale, nec intendit mutare statũ suum, quo detinetur in peccato mortali, vt patet in vsurariis, cõcubinariis, & aliis similibus: qui confitentur peccata sua, displicétq; eis peccasse, habéntq; velleitatem relinquendi peccatum, nõ tamen desernnt concubinatũ, aut restituunt vsuras, &c. Et hæc displicentia cum huiusmodi velleitate attritio dici potest, vel per negationem propositi expliciti puta quia pœnitẽs est sic dispositus quòd displiceat ei peccata præterita, & nõ inrendit peccatum mortale aliquod committere, & intendit tanquam in quodam cõfuso cauere à peccatis: ita quòd duo prima, scilicet affirmatio displicentiæ & negatio intentionis peccandi habẽtur explicitè: tertiũ autem, scilicet affirmatio propositi de cætero non peccandi mortaliter, non nisi in confuso habetur: pro quanto in voluntate nõ peccandi confunditur & tempus proximè futurum, & totũ tempus vitæ fuæ: ad quod non explicitè extendit se hoc debile propositũ, de quo est sermo. Et talis displicẽtia forte est valde communis: & illa quæ communiter vocatur attritio. Circa defectũ verò tertiæ conditionis aduertendũ est, quòd in conditione illa claudũtur duo, quorũ vnum est in potestate nostra, & de eo certi esse possumus, alterum est ex diuina gratia, & nobis incertum. Horum primum est diligere Deum super omnia: Secundum est, quòd huiusmodi diligere sit informatum charitate diffusa à Spiritu sancto in cordibus nostrorũ Dei. Et si quidẽ defecerit primũ (scilicet dilectio Dei super omnia) attritio non contritio erit: si verò primũ affuerit, cõtritio vocatur. Esse autẽ hanc dilectionem in potestate nostra, ex eo patet: q̃ sicut in potestate nostra est cõstituere nobis pro vltimo fine delectationẽ veneream, aut lucra, aut regnũ: ita in potestate nostra est habere Deum etiã vt beatitudo est Sanctorũ, pro vltimo fine: ita quòd intendamus & deliberemus præferre ipsum in voluntate nostra omnibus, quæ desiderari haberive possint. Quòd etiã huiusmodi dilectio exigatur ad contritionẽ, & distinguat ab attritione, ex eo patet, q̃ sine huiusmodi dilectione nõ potest esse informatio charitatis: subintrauit enim huiusmodi dilectio acquisita charitatis formationi, & tũc tam sapiẽtes, quã boni fideles, tã seipsos, quàm alios habent pro contritis, quũ hæc dilectio testimoniũ perhibet. Quod denum huiusmodi tam dilectio, quàm contritio possit esse sine charitate, ex eo patet, quòd multi sciunt se habere hanc dilectionẽ, & nesciunt se esse in charitate. Si enim huiusmodi tam cõtritio, quàm dilectio nõ posset esse informis manifestè sequeretur, quòd scire possemus euidẽter, nos esse in Dei gratia: quia euidẽter certi sumus de nobis ipsis quòd habemus hanc voluntatem deliberatã præferendi omnibus Deũ, &c. Et hæc est dilectio similis charitati infusæ incantũ quòd propter similitudinẽ actuũ censet diuus Thomas non discerni a nobis, an dilectio nostra, qua Deũ diligimus & proximũ, sit ex infusa gratia, vel non? Et ab hoc amore prouenire potest q̃ Apostolus ait, Si distribuero facultates meas in cibũ pauperum, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem nõ habeam, &c. Et hinc habere potes terminos quãtitatis cã displicentiæ peccati quam propositi non peccãdi: quantificatur enim vtrunque horũ ex quantitate amoris. Dicitã q̃ sicut amor Dei est super omnia amabilia, ita propositũ vitãdi peccati debet esse super omnia euitabilia, & similiter displicentia peccati super omnia odibilia. Ac per hoc displicentia peccati modica, quæ non peruenit ad displicentiam cõtritionis, est illa qua minus odio habemus peccatum, quàm aliquod aliud dãnum, & similiter propositum illud est debile ac deficiens à proposito contritionis: quo plus proponimus cauere ab aliquo alio malo, quàm à peccato mortali. Si postremò deficiat charitas ſtantibus reliquis conditionibus, contritio, vt dictum est, vocatur quamuis appelletur attritio ab illis, qui sine charitate contritionem non nouerunt.

Quantũ oportet esse peccatorum displicẽtia in cõtritione.

¶Ex quibus omnibus colligere possumus duplicẽ esse attritionẽ & duplicem contritionem. Prima attritio est, displicentia peccati cũ velleitate nõ peccãdi, in statu tamẽ peccati: & hæc est attritio meretricum, vsuriorum, & aliorum huiusmodi: & hæc vocatur attritio impœnitentium. Secunda attritio est displicentia peccati cum non voluntate peccandi, & cum voluntate non pecandi in confuso: & hæc est attritio pœnitentium, qui sic in confuso, tam totum tempus futurum, quàm comparationẽ peccati ad alia odibilia, quam etiam comparationem Dei ad alia amabilia in voluntate sua habent: & hæc vocatur attritio imperfectorum. Prima verò cõtritio est acquisita displicentia peccati supra omne odibile, cum proposito vitãdi peccatum supra omne vitabile, ex amore Dei supra omne amabile: & hæc vocatur cõtritio informis. Secunda autem contritio est hæc eadem displicẽtia cum dicto tam proposito, quam amore, charitate informata: & hæc vocatur cõtritio formata. Hæc de secundo.

CONCLVSIO.

¶Quanquam de attrito possit fieri contritus, attritio tamen imperfectorum & impœnitentium contritio fieri non valet: & informis cõtritio, qua perfecta attritio dicitur Dei munere fit contrita.

¶Quo ad tertiũ prænotandum est quòd aliud est quærere an de attrito fiat contritus, & an attritio fiat cõtritio. Prima enim quæstio clara est: quoniã cõstat multos peccatores paulatim ad pœnitẽtiam conuerti, & ex imperfecta displicentia ac ex imperfecto proposito imperfectóque Dei amore ad perfectionẽ cõtritionis deduci, ita vt verè contritionem charitate informatam assequantur. Secunda autem quæstio, de qua est sermo) non est vsquequaque clara: quoniam permanentia actuum interiorum in idẽtitate numerali satis occulta videtur. Veruntamen dicendum est, quòd attritio impœnitẽtium non potest fieri cõtritio. Quod probatur non solùm, ex eo quod velleitas non est idem actus cum volũtatẽ deliberata: & similiter displicentia proportionalis velleitati non est idẽ actus cum displicentia proportionali voluntati deliberatæ, sed præcipuè ex eo quod actus vnius speciei non trãsit in actũ alterius

alterius speciei: displicentia autẽ summi odibilis, quæ est cõtritio & displicentia odibilis non summi, quæ est attritio differunt specie: quia summũ odibile ex suo genere specie differt ab odibili nõ summo: & hoc tã in genere mali, quàm in genere odibilis. Et hæc intellige formaliter, id est quia attritio est displicentia peccati sub ratione nõ summẽ odibilis, cõtritio autẽ sub ratione summe odibilis. Cui enim offensa Dei est summè odibilis, illi Deus est summè amabilis: & à quo Deus nõ summè amatur, illi offensa Dei nõ est summe odibilis. Attritio quoq; imperfectorũ non fit contritio eadem ratione, qua cognitio confusa nõ fit cognitio distincta: sed sicut cognitio confusa approximat intellectum ad cognitionem distinctam: ita displicentia confusa, quæ attritio dicitur, ducit & appropinquat voluntatem ad displicentiam distinctam, quæ est cõtritio. De acquisita autem contritione, quæ contritio informis dicitur dicendum est, quòd potest fieri cõtritio formata: quoniam potest continuari idem numero actus acquisitæ contritionis vsque ad charitatis infusionem inclusiuè, & fic charitate informari. Et quia huiusmodi contritio antequã informetur charitate, vocatur etiã quãdoque attritio: ideo hoc tertio modo sumpta attritio potest fieri cõtritio. Et hoc iam habere potes à diuo Tho. superius in q. 89. vbi dixit, quòd cõtritio est vltima dispositio ad charitatẽ.

¶Sed occurrit hic non dissimulandum dubiũ, per quid, seu quomodo huiusmodi attritio seu cõtritio acquisita sit vltima dispositio ad gratiã. Est enim quãdoq; nõ vltima dispositio: vt patet ex eo quod potest esse informis. Si enim semper esset vltima dispositio, quum Deus tam in naturalibus, quàm in gratuitis dat semper vltimò dispositis formã, pro qua sunt vltimò disposita, sequeretur q̃ homo habẽs huiusmodi cõtritionem acquisitã certus esset se esse in gratia Dei. Quandoq; autem est vltima dispositio: vt diuus Tho. dixit, & ratio approbat: quia gratia perficit naturã, ac per hoc rationabile est, vt à nobis acquisita displicentia peccati suprema, perficiatur quandoque gratuita charitate. Si dicatur, quòd huiusmodi transitus fit per motũ intensionis, ita quod acquisita huiusmodi perfecta displicẽtia peccati, si est remissa est attitio, & non habet rationem vltimæ dispositionis ad charitatem: si autẽ intenditur & crescit, est cõtritio & vltima dispositio ad charitatẽ: vt sic verificetur quasi cõmune dictum, quòd contritio & attritio differunt secundũ magis & minus. Contra: Nam loquẽdo de attritione tam impœnitentium quàm imperfectorũ, cõstat quòd differt à contritione non penes obiectum materiale: quia vtriusq; materia est peccatum mortale, sed penes obiectum formale: quia contritio attingit mortale peccatũ sub ratione summi odibilis: attritio autem tam impœnitentiũ, quàm imperfectorũ attingit mortale peccatũ non sub ratione formali summi odibilis. Et propterea neutra differt à contritione penes magis & minus tum quia differentia secundũ magis & minus, non est differentia formalis: tum quia quantumcunq; creseeret displicentia mortalis peccati extra formalem rationẽ summi odibilis, nunquam esset contritio. Tertio verò modo sumpta attritio, nec penes materiã, nec penes rationem formalẽ obiecti differt à cõtritione acquisita: quia sunt respectu eiusdem mortalis peccati, & sub ratione summi odibilis. Et quòd nec differant penes magis & minus, ex eo patet, q̃ minimus gradus huiusmodi displicẽtiæ sufficit ad charitatem operientem multitudinem peccatorũ. Quod ex Ecclesiæ testimonio cõprobatur: credimus enim omnes tam nosmetipsos quam alios esse in charitate, quum ad huiusmodi displicentiã quantumcunque remissam peruenimus. Vnde nec est verum cõtritionẽ & attritionem differre secundũ magis & minus in eadem specie, licet sit verum secundũ magis & minus in diuersis speciebus: sicut album habet magis de luce, quàm viride. Nec allata respõsio satisfacit quæsito. Aliter ergo dicendũ mihi videtur, quòd gratuita Dei motio est, quæ huiusmodi acquisitam contritionẽ efficit vltimam dispositionem ad gratiam seu charitatem: ita quòd ex hoc ipso, q̃ Deus non per aliquod superadditum donum habituale sed per gratuitam dilectionẽ, qua dignatur vti nostra acquisita contritione: vt dispositione vltima ad suum proprium opus, quòd est charitas, quæ infunditur, transfertur nostra cõtritio in fore vltimam dispositionem pro gratia habituali: iuxta illud Hiere. Ad Deum postquam conuertisti me, pœnitentiam egi. Hæc de tertio.

¶AD ARGVMENTA in oppositum, pro quãto contra attritionem tertio modo dictam militant, respondendo dicitur: q̃ quidquid sit de diuersitate penes principia in esse naturæ, diuersitas ramen principiorũ in genere moris, seu meriti non infert vnũ eundémq; actũ non posse esse sine tali principio, & cũ tali principio: vnus namq; & idem actus exterior, qui a principio non fuit bonus moraliter, potest esse bonus moraliter in prosequutione. Et similiter in proposito contritio acquisita, quæ à principio nõ est meritoria, potest in sui prosequutione fieri meritoria, superueniẽte charitate: nec oportet reinchoarẽ actum, quo ad substantiam actus, sed sufficit quòd inchoetur actus quo ad esse meritorium: Quum enim dicitur actum meritorium inchoari à charitate, est sermo formalis: hoc est non de actu simpliciter, sed inquãtum est meritorius: & propterea stat actum esse simpliciter inchoatum sine merito & charitate, & eundem continuari cum merito, & inchoari a charitate secundum esse meritorium.

¶Ad secundum dicitur, quòd licet imperfectio attritionis tam impœnitentium, quam imperfectorum sit de illius ratione, quia penes defectum obiecti formalis attenditur: imperfectio tamen contritionis acquisitæ, quæ attritio tertio modo vocatur, non est de ratione illius quoniam penes solam negationem potentis superuenire diuini doni attenditur: non enim informitas huiusmodi contritionis, seu attritionis est magis de ratione ipsius, quam informitas fidei sit de ratione fidei. Et propterea sicut actus fidei informis potest in sui prosequutione formari charitate, ita actus acquisitæ contritionis potest superueniente charitate imperfectionem suæ informitatis deserere, & formatus continuari.

QVAESTIO II.

¶An exigatur ad contritionem quod sit singulorum peccatorum mortalium.

SECVNDO QVAERITVR de materia contritionis, an exigatur ad contritionem, quòd sit singulorum peccatorum mortalium. Videtur enim quòd sic.

¶Tum quia contritio debet adæquare confessionem: confessio autem comprehendit omnia mortalia: vt patet in cap. omnis vtriusque sexus. ergo.

¶Tum quia hæc est differentia inter pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium: quòd ad remissionem venialium sufficit virtualis displicentia: ad remissionem autem mortalium exigitur, vt homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur. Et confirmatur hoc autoritate diui Tho. superius in calce corporis primi ar. q. 87. dicentis quòd displicentia virtualis non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.

CONCLVSIO.

¶Non oportet contritionem quæ ad sacramentum pœnitentiæ ordinatur terminari formaliter sed virtualiter tantum ad omnia & singula peccata mortalia.

¶AD HVIVS euidentiam sciendum est, quæstionem hanc posse intelligi tripliciter. Primò an exigatur, q̃ singulis secundum numerum peccatis mortalibus respondeant totidem cõtritiones. Et sic intellecta quæstio, facilè soluitur negatiuè: quoniã nec quo ad actum displicentiæ, nec quo ad actum cõfessionis, nec quo ad actum satisfactionis oportet multiplicari actus pœnitentiæ iuxta multitudinem actuum peccatorum: vnicus siquidẽ satisfactionis actus potest satisfacere pro multis mortalibus cõmissis. Et similiter vnica enuntiatione potest quis simul confiteri mille mortalia: dicendo, Peccusi millies. Et similiter vnica displicentia potest respondere mille peccatis, non minus quàm confessio & satisfactio. Tum quia ridiculum est ita velle adæquare numerum cõtritionum numero peccatorum, tanquam in multitudine actuum, & non in perfectione potius actus consistat virtus: quasi non possit vna perfecta displicentia æquiualere decem millibus imperfectis: quum tamen etiam in sensibilibus videamus, quòd vnum numisma aureum æquiualet mille æreis.

¶Secundo verò modo potest quæstio intelligi, an singula peccata mortalia in seipsis, seu formaliter attingi debeant à cõtritione: ita quòd nõ sufficiat homini displicere sibi in generali quæcũq; cõmisit contra Deum, sed exigatur, vt displiceat sibi in speciali peccata à se patrata: puta decem adulteria, centum furta, mille blasphemiæ, &c. & hoc quo ad peccata, quorum memoria subest.

¶Et sic intellecta quæstio, dupliciter examinanda est. Primò, de cõtritione relata ad sacramentũ pœnitentiæ: deinde de contritione absolutè. Multum enim refert sic vel sic loqui, quoniam contritio relata ad sacramentum pœnitentiæ, sub euangelica lege incepit: contritio autẽ absolutè, post Adæ peccatum, & ante scriptã legem, & sub lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶Si igitur contritio relata ad sacramentum pœnitentiæ, exigat quòd terminetur ad singula mortalia formaliter, seu in seipsis, oportet quòd hoc habeat vel ex satisfactione, vel ex cõfessione, vel ex seipsa, vel ex absolutione sacerdotali: plura enim in sacramẽto pœnitẽtiæ non mueniũtur. Sed nõ conuenire sibi ex satisfactione, patet ex hoc q̃ vna satisfactio virtualiter potest adæquare multa mortalia. Quod nec etiam ex confessione, ex eo patet quòd ratio quare confessio exigit singula mortalia, pro materia est: quia confessio fit humano iudici, qui nõ potest iudicare, nisi de cognitis: in cognita autem sibi vt iudici remanerent quæcunque nõ essent à pœnitente in seipsis explicata. Quæ ratio non habet locũ in contritione, quæ Deo offert cor: qui non pensat quantũ aut quot, sed ex quanto offertur. Vnde de Magdalena legitur, Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum: & non dixit quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niam displicuerunt ei multa. Quòd etiam hoc non proueniat ex absolutione, manifestat vnica absolutio;quæ simul fit absque explicatione singulorum. Quòd demum cõtritio nõ habeat hoc ex seipsa,ex eo patet,quòd cõmunis doctrina tenet sufficere post singulorum peccatorum mortalium attritiones,vnam contritionem in generali. Ex hoc enim dicto manifestè habetur, quòd licet aggregatũ ex cõtritione & attritione seu attritionib⁹ terminetur ad singula mortalia in seipsis:ipsa tamẽ contritio non terminatur ad singula mortalia in seipsis,seu formaliter, sed tantum virtualiter.

¶Et si dicatur,quòd contritio sequens tot attritiones,operatur in vi illarum, ac per hoc terminatur ad obiecta illarum formaliter, manifeste paret nihil valere illationem hanc, sed destruere commune dictũ:quoniam hinc non sequitur contritionem terminari formaliter ad obiecta attritionũ,sed virtualiter tantum:sicut non formaliter, sed virtualiter claudit in se attritiones. Et falsum esset quòd contritio sequens esset vna contritio generalis. Ex quibus omnibus apparet,quòd propriè loquendo, contritio relata ad sacramentũ pœnitentiæ,non exigit quòd terminetur formaliter ad singula mortalia,sed sufficit q̃ terminetur ad ea virtualiter.Si autem spectemus ad cõtritionẽ simpliciter & absolutè,dicendũ est, quod nõ exigit determinari formaliter ad singula mortalia pecca ta:sed exigit virtualiter attingere singula mortalia etiam oblita & incognita. Dico autem virtualiter ætingere singula:quia per hoc simpliciter & absolutè differt cõtritio remittens peccata venialia à contritione remittente peccata mortalia.Ad remissionẽ siquidẽ peccatorum mortaliũ, exigitur quòd contritionis displicentia sit adeò perfecta extensiuè, quòd formaliter, aut virtualiter attingat omnia & singula mortalia, quorũ pœnitẽs est reus:& hoc manifestatur ex eo, q̃ impium est dimidiam à Deo sperare veniã mortalium peccatorum. Ad remissionem autem venialium nõ exigitur hæc extensiua perfectio:potest siquidem vnum peccatũ venia le dimitti sine alio,& illa tantum venialia remittuntur,ad quę displicentia virtualis se extẽdit. Probatur ergo declarata conclusio, ex eo quòd contritio generalis virtualiter se extendens ad omnia mortalia,sufficit ad remissionẽ eorum concurrente charitate,&c. Probatur hoc:quia in instãti fit iustificatio impij,&cõuerti potest peccator ad Deũ:scriptum est enim,In quacunq; hora ingemuerit peccator,&c.Et si fortè obiiciatur contra hoc, dicendo,q̃ huiusmodi momẽtanea ac generalis contritio fert secũ propositum specialis cõtritionis de singulis mortalibus in seipsis,sicut Baptismus flaminis fert secũ propositũ baptismi fluminis:& ideo cõtritio illa generalis vtpote imperfecta:cõcurrit ad remissionẽ peccati,vt tẽdens ad contritionẽ specialem, quæ est perfecta. Aduertat hæc obiiciens, quòd voluntariæ oppositur iste ordo cõtritionis perfectæ virtualiter ad contritionẽ perfectã formaliter: tum quia nec ex sacra scriptura,nec ex sacris Doctoribus traditur,cõmuni sentẽtiæ superius recitatæ aduersatur:nã si contritio perfecta virtualiter remittit peccata,vt tendens in contritionem perfectã formaliter,sequeretur quòd post omnes attritiones in speciali subsequuta vna cõtritio generalis perfecta virtualiter, nõ sufficeret ad salutem:quoniam exigeretur,quòd post generalem contritionem perfectam virtualiter, sequeretur contritio specialis perfecta formaliter. Si enim perfecta virtualiter, fert secum propositũ perfectæ formaliter,oporteret post illã hanc exequi, cuius contrarium pro certo habemus.Et bene nota, q̃ aliud est dicere contritionẽ generalem perfectam virtualiter coëxigere ante vel post detestationes speciales peccatorũ mortaliũ in seipsis : & aliud est dicere contritionẽ generalem perfectam virtualiter, coëxigere ante vel post contritiones speciales peccatorũ in seipsis. Nos enim hoc secundũ dicimus esse falsum tam nunc, quàm omnibus præteritis téporibus primũ autem sacri Doctores tradunt. Et verũ procul dubio est tempore euangelicæ legis : in quo contritio fert secum propositũ confessionis sacramẽtalis,ratione cuius exiguntur speciales detestatione peccatorum:siue vt præcedentes cõtritionem generalem virtualiter perfectã (vt contingit illis,qui suscipiendo actualiter sacramentũ pœnitentiæ fiunt de attritis cõriti)siue vt consequentes sæpe dictam contritionem,vt cõtingit illis qui ex toto corde statim conuertũtur ad Deum habẽtes virtualiter saltem propositum cõfitendi suo tempore peccata sua. Vtrũ autem hoc sacrorũ Doctorũ dictum, verum etiã sit de contritione simpliciter & absolutè ex dictis apparere potest,quòd non. Nulla siquidẽ apparet ratio cogens ad huiusmodi detestationes speciales seeluso sacramento pœnitentiæ:nam & voluntas potest perfectè mutari & exercitari in necessariis virtutũ actibus & pro peccatis potest perfectè satisfieri absq; huiusmodi specialibus detestationibus:vt patet ponendo peccatorem pœnitentẽ,qui totum se diuinæ dilectioni, eleemosynis, ieiuniisque daret:hic enim, prisco tempore perfectè satisfeciset pro peccatis absque tot detestationibus. Et hinc patet quid dicendũ sit ad quæstionẽ tertio modo intellectam:scilicet an cõtritio exigat quòd terminetur ad omnia & singula peccata mortalia, non curando de modo terminandi. Ex dictis siquidem patet respondendum esse affirmatiuè : quoniam non curando de modo, hoc est an formaliter vel virtualiter,certum est oportere sub contritione cõprehendi omnia mortalia peccata commissa,siue sint sibi cognita, siue incognita:quoniam(vt dictum est)impium est à Deo dimidiam sperare veniam.

¶AD PRIMVM Ergo in oppositum dicitur, quòd propriissimè loquendo, contritio respondet absolutioni, & detestationes respondent confessioni;& propterea detestationes suat æquales numero actibus confessionis:& sæpe sunt simul tempore, quando scilicet pœnitens simul recordatur peccati,& confitetur illud. Vnde contritio secundum annexas detestationes adæquat confessionem quo ad modum attingendi peccata, scilicet in speciali,& non conuenit hoc contritioni secundum se.

¶Ad secundum dicitur,quòd assumptum verum est de pœnitentia seu contritione relata ad sacramentum pœnitentiæ : & similiter intelligenda sunt verba diui Thomæ.

¶Potest quoque & aliter dici iuxta differentiam vltimò explicatam inter perfectionem displicentiæ requisitam ad remissionem mortalium & requisitam ad remissionem venialium,quòd remissio mortalium exigit generalem contritionem perfectam virtualiter, sic quòd actualiter homo huiusmodi displicentiam perfectam extensiuè ad omnia & singula mortalia habeat:remissio autem venialium non requirit huiusmodi extensiuè perfectam displicentiam. Sed cùm hoc quod aliquis in solis venialibus constitutus non habuerit generalem displicentiam de omnibus suis venialibus, stat quod ex aliquo feruore charitatis, in quo si occurrerent,displicerent contrariantia venialia, consequatur remissionem venialium illorum,quæ displicerent : quod non sufficere dicitur ad remissionem peccati mortalis,nisi obliti:quia (vt dictum est)oportet actualiter habere illam contritionem generalem perfactam virtualiter,ad remissionem mortalium.

QVAESTIO III.

¶An peccator teneatur ad contritionem, quando recordatur peccatorum suorum.

TERTIO Quæritur circa tempus contritionis,An peccator teneatur ad contritionem quando recordatur peccatorum suorum. Et quia quæstionẽ hanc discussimus in quolibetis nostris,ideo quære ibi. sat sit hic scire partem negatiuam esse veram.

QVAESTIO IIII.

¶An contritio remittat non solum culpam,sed pœnam debitam peccato.

QVARTO Quæritur circa effectum contritionis, An contritio remitta nõ solum culpam, sed pœnam debitam peccato.

Videtur enim quòd non. Tum quia ad remissionem pœnæ ordinatur tertia pars pœnitentiæ, scilicet satisfactio:non ergo ad illam ordinatur contritio,nisi quatenus forte habet satisfactionem annexam.

¶Tum quia contritio sufficiens ordinatur per se ad remissionem culpæ:nec apparet vnde habeat quòd pœnam sensus remittat.

CONCLVSIO.

¶Contritio non modo culpam sed pœnam damni delet,non autem pœnam sensus nisi aternam:charitate autem formata pro gradu suæ quantitatis omnem pœnam delere potest.

¶AD HVIVS Euidentiam sciendum est, duplicem esse modum dicendi de hac re: quamuis omnium sententia in idem tandem concurrat. Primus est, quòd alia est pœna, quæ debetur incontrito, & est alia, quæ debetur contrito : nam incontrito debetur pœna inferni, contrito autem pœna temporalis. Et propterea quum contritio tollat pœnam inferni(nunquam enim contritus perseuerans, ad pœnam infernalem ibit) dici potest, quòd contritio tollit totam pœnam peccato mortali prius debitam. Alter verò dicendi modus est, quòd contritio non tollit totam pœnam, sed commutat pœnam æternam in temporalem: nam incontritus reus erat æternæ pœnæ, contritus autem reus est pœnæ temporalis. Sed vterque dicendi modus deficit. Primus quidem tripliciter, scilicet & dicẽdo pœnam deberi contrito, nam non nisi per accidens hoc verificatur. Contritio enim vt sic,non ponit reatum pœnæ:alioquin cuilibet contrito deberetur pœna : & dicendo alteratem pœnæ debitæ contrito & incontrito : nam,vt patebit, non alia pœna est quæ vtrique, siqua contrito alicui debetur, & inferendo, quòd dici potest totam pœnam incontrito prius debitam per contritionem remitti: nam, vt patebit, pars quædam pœnæ sibi prius debitæ communiter remanet (scilicet pœna sensus) absque æternitate tamen. Secundus autem modus deficit ponendo commutationem:nam idem est quòd Deus interius operatur in pœnitente, & quòd Dei minister sacramentum adhibendo significat : exterior enim sacramentalis actus significat interiorem Dei operationem. Sed sacramentalis actio in sacramento pœnitentiæ nõ significat commutationem,sed absolutionem : ergo interior Dei operatio, quæ in contritione interuenit,non est commutatio.sed absolutio.

¶Ad cuius pleniorem intelligentiam aduertendũ est, in pœna inferni inueniri tria:pœnã damni,pœnam sensus & æternitatem pœnæ:iuxta tria quæ sunt in peccato mortali. Per peccatum siquidem mortale ĩt auersio ab incommutabili bono,cui respondet pœna damni,separans animã à Deo,& fit conuersio ad commutabile bonum, cui respondet pœna sensus:& constituitur inimicus Dei,cui respõdet æternitas pœnæ,inimicus enim quia est hostiliter exterminandus, est æternaliter puniendus. Quum autem peccator conteritur,quia charitate Deo coniungitur, tollit contritio pœnam damni,quæ separationem à Deo ponebat, & quia per eandẽ charitatem amicus Dei constituitur,tollit contritio æternitatem pœnæ:amicus enim non est æternaliter puniendus.Et si nihil aliud efficit contritio,remanet cõtritus obligatus ad pœnam sensus,ad quam prius tenebatur:sed nõ æternaliter sustinendam,sicut prius tenebatur.Et sic licet cõtritus perseuerans nunquam ad infernum iret, passurus totam pœnam inferni:nihil tamen prohibet obligatum eum remanere ad partem illius pœnæ quæ in inferno sustinenda ab ipso erat:scilicet ad pœnam sensus.

¶Vbi vides,quòd non est alia pœna,quæ debetur alicui cõtrito, ab illa, quæ sibimet incontrito debebatur : sed est illamet pœna sensus relicta,& hoc contra primum modum dicendi.Nec interuenit commutatio pœnæ æternæ in temporalem : sed expoliatio pœnæ ab æternitate, & hoc contra secundum modum dicendi.

¶Vt autẽ restans dubitatio(an,scilicet contritio remittat pœnam sensus)soluatur,sciendum est,quòd hic certa sunt duo.Primũ est, quòd quanto cõtritio est maior,tanto plus tollit de pœna sensus peccato debita. Secundũ est, q̃ tanta potest esse contritio, quòd tolleret totã pœnam sensus.Ambiguũ verò est, an quantulacunque contritio charitate informata (de tali enim est sermo) tollat aliquid de illa pœna sensus:multi enim videtur de hoc dubitare, mihi autẽ apparet q̃ pars affirmatiua est vera propter duas rationes:quarũ qualibet verificata sufficiens est. Potest enim cõtritio ex duplici capite tollere in toto, vel in parte pœnã sensus. Primò ex pœnalitate sibi annexa,displicẽtia enim comissi criminis non fert secum necessariò pœnalitatẽ:quum sit in patria,vbi nulla est pœnalitas:sed in subiecto susceptiuo doloris seu pœnæ, fert secũ naturaliter displicentia pœnalitatem quanda,dolemus enim cõmuniter de nostris,quę nobis displicẽt.Et quoniã huiusmodi pœnam parere,contritioni conueniret secluſa relatione ad sacramentum pœnitentiæ:ideo secundum hoc caput dicendũ est, q̃ contritio quælibet simpliciter,& absolutè ex annexa pœnalitate tollit aliquid pœnæ sensus:habet enim satisfactoriã vim pœna volũtariè assumpta secundũ Deum.Secundo ex merito passionis Christi:est enim passionis Christi meritum remissiuum suis membris pœnæ pro peccatis debitæ,plus,& minus prout illis cõiungitur. Quod primò apparet in Baptismo:vbi quia passio Christi totaliter cõmunicatur baptizato,quasi ipse baptizatus passus esset,tota pœna tollitur.Apparet deinde & in sacramento pœnitentiæ actualiter suscepto,dum ex vi sacramẽti cõmunicatur meritũ passionis Christi ad remissionem aliquantæ saltẽ pœnæ sensus.Et quia coniunctio ad meritũ passionis Christi conuenit contritioni nõ simpliciter & absolutè,sed relatæ ad sacramentũ pœnitẽtiæ : ex hoc quòd contritio fert secum votũ sacramenti pœnitentiæ,coniungit merito passionis Christi per sacramẽta nobis cõmunicato.Et secundũ hoc caput dicendum est, q̃ quæcunque nostra contritio tollit aliquid pœnæ sensus ex merito passionis Christi, nã rationabile est, q̃ plus pœnæ tollat charitas extensa ad sacramentum,quam non extensa ad illud:sed charitas nõ extensa ad sacramentum(qualis erat antiquorũ pœnitentium charitas) tollebat ex vi quidẽ charitatis,& pœnam damni:& æternitatẽ pœnæ. ex annexa autem pœnalitate tollebat in toto, vel in parte pœnã sensus:ergo charitas pœnitentiũ in noua lege,quæ est charitas extensa ad sacramentũ pœnitentiæ, plus pœnæ tollit. Minor huius rationis propositio clara est.Maior autẽ facilè suadetur ex eo,quòd pœnitentiæ sacramentum actualiter exhibitum, est proculdubio remissiuum pœnæ sensus in toto, vel in parte:ex hoc enim consequens est,vt idem ipsum sacramentum in voto charitatis existens apud contritum,aliquid huiusmodi pœnæ remittat.Simile enim quid perspicimus in baptismo : q̃ scilicet id quod operatur Baptismus exhibitus,operatur etiã in voto charitatis habitus nõ ita copiosè.Nec excluditur maioris huius veritas : si dicatur, quòd charitas extensa ad sacramentum , habet ex extensione ad sacramentum,quòd tollat illamet, quæ tollebat charitas antiquorum pœnitentium absolutè. Nam hoc non est charitatem extensam ad sacramentum efficere plus, sed est efficere pluribus rationibus vnum & idem extense siquidem charitas ad sacramentũ duplici ratione tollit pœnam damni,& æternitatem pœnæ, scilicet ex vi charitatis, & ex vi sacramenti in voto. Sed hæc veritas non excludit quin verum quoque esse debeat, quòd huiusmodi extensa charitas plus efficiat, plus pœnæ tollat : quia hoc ad vim sacramenti spectat. Ex quibus omnibus patet dicendum esse ad quæsitum, quòd contritio ratione charitatis, qua formatur, non solum tollit culpam,sed & pœnam damni, & æternitatem pœnæ: ratione verò annexæ pœnalitatis tollit aliquid pœnæ sensus : & ratione sacramenti in voto tollit rursus aliquid pœnæ sensus. Et tam vehemens,inquit diuus Thomas in 27.cap.contra Gen. potest esse huiusmodi coniunctio contriti ad meritum passionis Christi,quòd tolleret totam pœnam sensus.

¶AD PRIMVM ergo argumentum in oppositum,dicitur, quòd satisfactio distincta est a contritione secundum ea : quæ communiter in humano genere inueniuntur; communiter enim contriti non tam vehementer iunguntur passioni Christi,vt non sit opus satisfactione ad arbitrium sacerdotis.Traditur enim tam doctrina,quam lex moralis secundum ea quæ vt in pluribus contingunt.

¶Ad secundum dicitur,quòd iam ex dictis apparent duo capita, vnde quantulacunq; contritio tollat aliquid pœnæ sensus;interquę capita coniunctio ad meritum Christi præcipuè perspici debet : quoniam illud est de ratione contritionis annexus autem dolor quasi vicem satisfactionis tenere videtur.

TRACTATVS QVINTVS

De Confessione, in quinque quæstiones diuisus.

1 *Num omnis teneatur ad confessionem.*
2 *Num peccata mortalia totaliter occulta, & in solo corde latẽtia sint necessario confitenda.*
3 *Num oporteat confiteri singulas species singulorum peccatorum.*
4 *Num peccata semel mortaliter confessa subsecuta absolutione, & satisfactione possint iterum fructuose confiteri.*
5 *Num informis confessio sit iteranda.*

QVAESTIO I.

¶An omnes teneantur ad confessionem.

DE CONFESSIONE Quæ secunda est pars pœnitẽtiæ,quæritur primò circa eius necessitatem, an omnes teneantur ad confessionem. Et est ratio dubitãdi:quia nonnulli sunt viuentes absque peccato mortali:& propterea in dubium vertitur,an omnes teneantur confiteri.

¶Videtur enim quòd sic:quia extra,de pœnitẽ.& remiſ.expreſsè dicitur,Omnis vtriusq; sexus quum ad annos discretionis peruenerit,&c.Et confirmatur,quia quum nullus excipiatur, sequeretur quòd Ecclesia in hoc statuto præsupponeret omnes fideles singulis annis peccare mortaliter.Et patet sequela, si sola peccata mortalia præcipiuntur confitenda.Et rursus confirmatur,ex hoc quod absque distinctione aliqua omnis vtriusque sexus ibidem obligatus est semel in anno ad confessionem,& ad communionẽ in Pascha:sed constat,quòd omnis vtriusque sexus &c.siue peccauerit mortaliter,siue non,comprehenditur sub illo præcepto quo ad communionem : ergo omnis etiam vtriusque sexus, &c. siue peccauerit mortaliter,siue non, comprehenditur sub illo præcepto quo ad confessionem.

CONCLVSIO.

¶Ex vi sacramenti & Ecclesiæ institutione non tenentur confiteri,nisi mortalia peccata Christi fideles.

¶IN OPPOSITVM est, q̃ nullus tenetur confiteri venialia.Ad hanc quæstionem respondetur distinguẽdo & benè, de necessitate, vel sacramenti, vel præcepti ecclesiastici. Et dicitur, quòd de necessitate sacramenti,nullus tenetur confiteri,nisi peccatum mortale certum,vel dubium:quia post Baptismũ non potest aliter remitti mortale peccatum,nisi per sacramẽtum pœnitẽtiæ in re vel in voto.De necessitate autẽ præcepti Ecclesiæ duplex est opinio.Vna est,q̃ carens peccato mortali tenetur cõfiteri semel in anno aliquod veniale, vt sic impleat Ecclesiæ præceptũ. Altera est,quòd carens peccato mortali, non tenetur cõfiteri aliquod veniale : quia non comprehenditur sub Ecclesiæ præcepto.

¶Et licet prima opinio sit tutior,secũda tamen est verior imo sola vera:quod probatur multipliciter. Primo ex ratione præcepti: ratio enim ecclesiastici præcepti non est præcipere cõfessionem, sed præceptam diuino iure confessionem determinare, quo ad tempus executionis:& propterea sub Ecclesię præcepto non alia comprehenditur confessio, quam illa, quæ à Christo est præceptaſed à Christo non est præcepta,nisi confessio mortalium : ergo ab Ecclesia sola peccatorum mortalium , confessio præcepta

Universidad de Deusto
Biblioteca

est. Secundò, & est confirmatio præcedentis, patet idem ex verbis ipsius statuti, dum dicit, Omnia sua peccata, non enim hoc potest intelligi de peccatis venialibus: quum constet neminem quocunque præcepto teneri ad omnium venialium confessionem oportet ergo intelligi de mortalibus. Et propterea ex explicata materia cêfessionis, scilicet quod sint omnia sua peccata, clarè patet quòd de sola cõfessione præcepta ex diuino iure ecclesiastico statutum loquitur: est enim materia confessionis a Christo præceptę omnia pœnitentis peccata comprehendens; materia autem confessionis venialium non cõprehendit omnia pœnitentis peccata.

¶ Tertiò patet idem ex pœna subiuncta: scilicet quòd viuus arceatur ab ingressu Ecclesiæ & moriens Christiana careat sepultura. Huiusmodi enim pœnæ nõ sunt a pia matre Ecclesia perfectioribus viris, quales sunt viuêtes sine peccato mortali, pro omissione confessionis venialium, ad quam alij non tenentur infligendæ: quinimò ex hoc sequeretur, quòd meliores essent deterioris cõditionis. Quartò patet idem ex subiuncta causa frequentis publicationis dicti statuti scilicet, ne quisquam ignorantiæ cęcitate velamen excusationis assumat. Hoc enim in huiusmodi confessione venialium locum habere non videtur. Et confirmantur hæc omnia ex Clemen. ne in agro dominico, de sta. mona. vbi menstrua confessio nigris monachis imponitur, absque explicatione materiæ. non enim dicitur quòd confiteantur omnia sua peccata, vt ex hoc intelligatur astringi illos, etiam si mortali peccato careant ad confessionem semel in mense, vnde non supradicta, sed pœna regularis disciplinæ subiungitur imponenda temerario violatori: sicut enim religiosi ex suis statutis obligantur ad alia quæ absolutè sunt bona super erogationis: ita obligantur ad confessiones statutas, etiam si mortali careant peccato. In cuius signum puniuntur in religionibus qui statutis diebus non confitentur: quantumcunque nullum habeant mortale.

¶ AD OBIECTIONEM Ergo primam dicitur, quòd materia confessionis explicata per ly, omnia sua peccata, restringit ly, omnis vtriusque sexus, ad indigentes cõfessione: ac per hoc excipit omnes carêtes mortali peccato: ita quòd sensus est, omnis vtriusque sexus indigens confessione, &c. Et ad primam confirmationem dicitur quòd falsum assumit seu supponit: scilicet nullum excipi ab illa vniuersali, omnis vtriusque sexus, &c. imò ideo Ecclesia apposuit ly omnia sua peccata, vt exciperet multos, quos credit sine peccato mortali vitam ducere. Ad secundam autem confirmationem dicitur, quòd quum duo prædicata exigant duo subiecta, enuntiatio illa, qua omnis vtriusque sexus confiteri & communicare præcipitur, est enuntiatio non vna, sed plures: licet secundum vocem sit vna. Vnde sensus primæ est, omnis vtriusque sexus indigens confessione, omnia sua peccata confiteatur, &c. Sensus verò secundæ est, Omnis vtriusque sensus communicet in Pascha, &c. Et ratio diuersitatis iam dicta est: quia ibi explicatur materia restringens ly omnis vtriusque sexus respectu confessionis, & non restringens respectu communionis.

QVAESTIO II.

¶ An peccata mortalia totaliter occulta (vt sunt peccata in solo corde) sint necessario confitenda.

CIRCA materiam confessionis quæritur secundò, an peccata mortalia totaliter occulta (vt sunt peccata in solo corde) sint necessario confitenda. Videtur enim quòd non. Tum quia non sunt de necessitate ecclesiastici præceptionis potest enim Ecclesia de huiusmodi occultis secundum se præcipere aut iudicare. Et si datur, quòd occultorum confessio cadit sub præcepto Ecclesiæ indirectè, scilicet ratione integritatis, pro quanto is, qui tenetur singulis annis alia peccata confiteri tenetur quoque ex consequenti peccata cordis singulis annis confiteri, vt confessio omni anno sit integra. Hæc instantia nihil valet: quoniam posito homine, qui sola peccata cordis mortalia haberet aliquo anno, sequeretur, quòd illo anno non teneretur confiteri: quoniam tunc non haberet locum ratio integritatis.

¶ Tum quia huiusmodi occultorum confessio non est de necessitate sacramenti: quoniam sola illa peccata sunt de necessitate sacramenti, quæ sub iudicio homini commisso a Christo comprehenduntur: sed nullum iudicium commissum homini a Christo extendit se ad huiusmodi occulta: ergo occulta hæc, non sunt de necessitate confitenda. Maior patet quoniam iudicium fori pœnitentialis homini commissum est a Christo, & non Angelis, aut quibuscunque aliis. Minor verò probatur autoritate Apostoli, Nolite ante tempus iudicare, &c. Si dicatur, quòd duplex iudicium commissum est: homini a Christo: alterum secundum potestatem iurisdictionis (& hoc non se extendit ad huiusmodi occulta: & de hoc loquitur Apostolus) Alterum secundum potestatem ordinis, & hoc extendit se ad occulta: & est iudicium quod exercet Ecclesia per suos ministros in foro pœnitentiali. contrà dupliciter. Primò: quia iudicium pœnitentiale licet exigat potestatem ordinis exigit quoque potestatem iurisdictionis: quoniam solus sacerdos ordinarium vel delegatam iurisdictionẽ habens, & minister huius sacramenti, vt patet in cap. omnis vtriusque sexus, est alibi. Secundò: quia vnumquodque recipitur in alio secundum modum recipientis: ac per hoc iudicium secundum potestatem ordinis a Christo commissum homini ex hoc ipso, quod homini commissum est, modificari oportet secundum conditionem ipsius hominis, quæ est non se extendere ad occulta cordium: hæc enim soli Deo sunt reseruata, non in minus iudicando, quam in cognoscendo. Et confirmatur hæc ratio ex hoc, quòd quum apud ipsum Dominum Iesum Christum resideat vtraque potestas, scilicet ordinis & iurisdictionis, non diminutè, sed plenissimè: & vtranque inueniatur Ecclesiæ suæ commisisse non imperfectè, sed latissimè (vt de potestate iurisdictionis patet Matthæi decimooctauo, & de potestate ordinis Ioannis vigesimo) sicut potestas iurisdictionis ex hoc ipso, quòd commissa est homini, non extendit se ad occulta omnino, ita potestas ordinis ex hoc ipso, quòd commissa est homini, non debet se extendere ad totaliter occulta.

CONCLVSIO.

¶ Non modo manifesta peccata mortalia Christi fideles confiteri tenentur sed qua ita occulta sunt, vt solo corde peccata sint.

¶ AD VERITATEM Dubij huius plenius percipiendam, sciendum est, quòd licet quidam ex huiusmodi fortè rationibus, aut melioribus moti opinari videantur peccata omnino occulta non esse necessariò confitenda sacerdoti, sed soli Deo, eorum tamen error ex tribus patet. Primò ex formali ratione materiæ confessionis, seu (quod in idem erit) iudicij pœnitentialis, quium enim Dominus pœnitentiale iudicium instituerit ac commiserit post resurrectionem suam, dicens Ioannis vigesimo Apostolis iam sacerdotibus, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt: & materiam iudicij explicauerit quo ad substantia tantum, dum remittendo vel retinendo explicauit peccata: & non potsit intelligi ita nudè, vt sonat litera (quoniam certum est, quod per huiusmodi cõmissionem non possunt nec potuerũt ministri noui Testamẽti remittere peccata eis totaliter incognita, incõfessa, obstinata) oportet aliquas subintelligere conditiones peccatorum remittendorum: & quia iudicium præsupponit cognitionem, & modus iudicij modum cognitionis: ideo communi catholicæ Ecclesiæ sensu subintelligitur, spontanea cõfessione ad vos delata: ita quòd sensus est, Quorum remiseritis peccata spontanea confessione reorum ad vos delata, remittuntur eis, &c. Vbi clarè patet materiam iudicij pœnitentialis esse peccata spontanea reorum confessione delata: hæc est enim formalis ratio materiæ huius iudicij: ad quam totam, se extendit, & extra quam non se extendit pœnitentiale iudicium: quoniam hæc omnia & sola remittere vel retinere potest. Ex hac autem formali ratione materiæ huius iudicij, habetur facile quod peccata quantũcunque occulta, sunt materia huius iudicij: nam quantumcunque occulta peccata, cõprehenduntur sub iis, quæ sunt spontanea confessione detegenda: nullum enim est ita latens, quod non possit eius, qui commisit, confessione spontanea aperiri. Et confirmatur ratio hæc ex parte formalis materiæ ex ipsis verbis Domini. Differenter siquidem significauit Dominus materiam iudicij pœnitentialis seu potestatis ordinis, & materiam iudicij secũdum potestatem iurisdictionis: quoniam respectu potestatis ordinis explicauit pro materia peccata, dicens, Quorum remiseritis peccata: respectu verò potestatis iurisdictionis explicauit pro materia peccatum in alium, dicens, Si peccauerit in te frater tuus, &c. Ex qua differentia docuit nos diuina sapiẽtia, a materia iudicij pœnitentialis nullum peccatum excipi: ac per hoc comprehendi pręcipue peccatum in sua primaria sede residens, hoc est peccatum cordis: sub materia verò potestatis iurisdictionis non comprehendi peccatũ omne, sed exterius tantùm, quod solum potest alium offendere: & propterea ab illa excipi peccatum cordis, nisi pro quanto esset ratio exterioris commissionis vel omissionis.

¶ Secundò, ex ratione proprij finis ipsius cõfessionis, ex quo fine sumitur formalis ratio eiusdem confessionis, quatenus est actus pœnitentiæ: ordinatur enim confessio ad subiiciendum voluntariè reum ministro Dei offensi: vt ad arbitriũ ipsius recompenset. Et hinc cõfessio ipsa, quæ est actus veritatis, fit actus pœnitentiæ: dum reus veraciter proponendo in quo offendit, seipsum accusat ac subiicit ad recompensandum non de quibusdam sic, & de quibusdam non: sed omnes accusando offenias, vt de omnibus arbitrari possit minister offensi. Hoc autem constat, quòd non fieret si omnino occulta peccata cordis non accusarentur: vt igitur de peccatis cordis possit ad arbitrium offensi recompensare oportet peccatorem offensas cordis subiicere ipsius Dei offensi iudicio, in persona sui ministri.

¶ Tertiò, ex vsu Ecclesiæ. Nam communis animi conceptio Christianorũ est peccata omnia siue occulta, siue manifesta oportere in sacramento pœnitentiæ confiteri. Et ad hoc est determinatio generalis Concilij primò Lateranensis sub Innocentio 3. Vbi dicitur, quòd omnis vtriusque sexus confiteatur peccata sua omnia nullum ergo excipitur peccatum. Et deinde in Concilio Florent. sub Eug. 4. Vbi dicitur omnia sua peccata, quorum memoriam habet, confiteatur, vbi patet etiam peccatum cordis non excipi.

¶ AD PRIMAM autem obiectionem in oppositum dicitur, quòd Ecclesia potest præcipere & præcipit singulis annis confiteri omnia sua peccata mortalia, etiam si solùm peccatum cordis occultissimum haberet: non quia ipsa habeat iudicare de occultis, sed quia ipsius est determinare præcepta Christi ad certum tempus. Hinc enim fit, vt præcipiente Christo confessionem cuiuscunque mortalis peccati post Baptismum, siue peccatum sit solum in corde, siue ad extra prodierit, Ecclesia determinans tempus confessionis ad singulos annos, obligat ad confitendum singulis annis omnem, qui pro tunc habet aliquod peccatum mortale, siue occultum, siue non. Nam determinatio Ecclesiæ non minuit aut restringit materiam confessionis præceptæ a Christo: sed tempus tantum confessionis determinat, relinquens materiam in suis limitibus.

¶ Ad secundam verò dicitur, quòd responsio ibi data vera est. Et ad primam illius impugnationem dicitur, quòd concursus potestatis ordinis & potestatis iurisdictionis, no tollit aliquid à potestate ordinis: & ideo cum hoc quòd potestas ordinis extendit se ad occulta cordium peccata, stat quòd eum ea cõcurrat potestas iurisdictionis, quæ secundum se ad huiusmodi occulta nõ se extendit. Et si perspicacius fueris intuitus, videbis quòd quo ad forum pœnitentiale potestas ordinis concurrit, directè respiciens ipsa peccata: potestas autem iurisdictionis concurrit directè respiciens personam peccatoris: vt scilicet peccator sit subditus sacerdoti, vt habeat potestatẽ ordinis, iniquem exerceat actu suum remissionis, vel retentionis peccatorum. Ad secũdam verò dicitur, quòd quia omne iudicium homini commissum intelligitur de cognitis, & diuersus est institutus a Deo modus cognoscendi in vtroq; iudicio: ideo ex huiusmodi instituta diuersitate modi cognoscendi, prouenit diuersitas ista: scilicet quòd iudicium pœnitentiale extẽdit se ad omnino occulta peccata, iudicium verò iurisdictionis pure extendit se ad externa tantùm: ideo non est miranda disparitas vtriusq; potestatis in homine. Quod enim iudicium omne commissum homini a Christo intelligatur cum cognitione causæ, probatione non eget: quum non sit delegatum purum ministerium, sed commissa sit autoritas iudicandi, remittendo vel retinendo, absoluendo vel ligando. Quod etiam diuersus modus cognoscendi sit vtrobique a Christo institutus, patet: nam modus cognoscendi in potestate iurisdictionis est cognitio per testes: vt patet Matthæi 18. modus autem cognoscẽdi in iudicio potestatis ordinis, est spontanea confessio secreta, &c. vt vniuersalis Ecclesia testatur. Quòd demum ex hac diuersitate modi cognoscendi, proueniat differẽtia dicta inter materiam, & materiam, ex supradictis clarè patet: quoniam ex hoc, quòd peccatum spontanea rei confessione accusandum, est materia iudicij pœnitentialis, conclusum est sub hac materia comprehendi peccatum cordis, quantumcunque occultissimum & per oppositum, quia solum peccatũ testificabile est materia iudicij exterioris: ideo pecata in solo corde manẽtia exempta remanent a materia ecclesiæ iurisdictionis. Quum ergo obiicitur, vnumquodque recipi in alio per modum recipientis: admittatur. Et quum infertur, ergo iudicium secundum potestatem ordinis commissum homini, modificatur secundum cõditionem hominis, conceditur, formaliter loquendo: quoniam nullum actum commisit Christus ministro sacramenti pœnitentiæ, qui non exerceatur ab eodem secundum conditionem hominis: nam & audire peccata, & discernere interea, & interrogare circunstantias peccati & peccatoris, & retinere seu remittere, facit humano more, vtendo diuina potestate. Et ideo quum vlterius infertur, ergo non se extendit ad occulta, negatur illatio: quoniam aliunde prouenit, quòd iudicium se extendat, prouenit enim ex modo accusandi quo reus tenetur se accusare, scilicet spontanea confessione, &c. & hoc quia Christus sic instituit. Cognoscere autem & iudicare de occultissimis spontanea confessione accusatis, non excedit modũ conditionis humanæ vtentis potestate diuina. Vnde ad confirmationem & simili ratione in potestate iurisdictionis, dupliciter dici potest (vt patet ex dictis) quòd non est similis ratio de vtriusque potestatis iudicio. Primò, quia modus cognoscendi in vtroque iudicio est ex diuina institutione diuersus. Secundò, quia ipse Dominus expressit diuersimode vtriusque materiam, dum vnius materiam dixit peccata absque limitatione aliqua; alterius verò dixit peccatum in alium, limitando peccatum in alium.

QVAESTIO III.

¶ An oporteat confiteri specialia singulas species, & numerum certum peccatorum.

CIRCA Materiam rursus confessionis quæritur tertio, verùm oporteat confiteri in speciali singulas species, & numerum certum peccatorum. Et est ratio dubij, quoniam pars affirmatiua communi autoritate Doctorum firmata videtur. Et ratione comprobatur. Tum quia circunstantia varians speciem peccati mortalis, est necessario confitenda: ergo a fortiori quælibet species mortalis peccati est exprimenda. Et similiter numerus peccatorum, quum non sit circunstantia peccati, sed multiplicatio eiusdem, necessario est exprimendus, prout memoriæ occurrit: quum non magis teneatur pœnitens accusare se de decimo, quàm de vicesimo secundo peccato vel eo nouerso. Et confirmatur, quia si non omnes species & omnia singularia oportet exprimere, consequens est quòd aut nulla species nullaque singularia, aut quædam species & quædam singularia sic & quædam ac quæda non, necesse est explicari: & quum non possit affirmari primum, oportet reddere rationem quare quædam sic, & quædam non.

¶ Tum quia pœniteus tenetur explicare omnia quæ oportet cognosci a confessore ad hoc, vt possit suo arbitrio adæquare pœnam culpæ: quoniam confitendo nihil aliud facit pœnitens quam quòd submittit se sacerdoti in persona Christi ad recompensandum secundum illius arbitrium. sed confessor non posset arbitrari de æqualitate recompensationis: nisi cognosceret diuersitatem offensiarum, quæ in diuersitate specifica consistit, & numerum peccatorum: quoniam recompensa adæquans centum offensas, non adæquat mille. & sic de aliis, ergo.

¶ PRO PARTE autem negatiua videtur esse vsus maioris fortè partis confessorum, ac pœnitentium non curantium de huiusmodi subtili discussione. Et confirmatur ratione: quia huiusmodi discussio est molesta, inutilis atque melioris boni impeditiua. Et molesta quidem satis patet expertis. Quòd verò sit inutilis, ex eo patet, quod tam cum huiusmodi discussione, quam sine ea pœnitẽtibus prouideretur eodem modo. Quòd autem sit impeditiua maioris boni, testatur experientia: quoniam & confessores circa huiusmodi discussionem solicti impediuntur a multorum confitentium audientia, dum forte totum tempus consumũt circa vnum: & pœnitentes minus deuote confitentur implicati huiusmodi discussionibus.

CONCLVSIO.

¶ Ju salutari pœnitentia iudicio confiteri oportet singulas peccatorũ species, & numerum certum prout expediens ad salutem, & peccatori possibile fuerit omni ad hoc diligentia præmissa.

¶ AD HVIVS quæstionis euidentia sciendũ est, duplex esse iudicium: quoddam est cuius actus est propter seipsum intentus: quoddam verò, cuius actus est propter aliud. Ad primũ iudicium, quia spectat facere iustũ absolute, pertinet quoq; cognoscere singula peccata, vt singula possit adæquare puniẽdo. Ad alterũ verò iudiciũ, quia non tendit ad punitionẽ secundum se, sed in ordine ad alium finem, puta bonum cõmune: ficut sufficit punire prout expedit illi fini, ita sufficit cognoscere quatum opus est ad illum finem. Inter præsentis autem vitæ tempus & futuræ hoc interest, quantum ad iudicium, q̃ nullum præsentis vitæ iudicium tendit ad punitionem secundum se, sed vt medicinalem, eo q̃ præsentis vitæ tẽpus non est tempus punitionis, sed in quo pœnæ sunt medicinæ: vel ipsius qui punitur, vel aliorum. Iudicium autem futuræ vitæ est id, quod ad punitionẽ secundum seipsam tendet: quoniam ad adæquãdam pœnam culpæ ordinatur: non ad bonũ puniti, nec ad cautelam aliorum, sed vt reus patiatur quod meretur.

¶ Nec putet aliquis iudiciũ quod in foro pœnitentiali exercetur. locari debere sub iudicio primo modo, propterea quia iudicium hoc est magis diuinũ, quam humanum, & confessor in tantũ persona Dei in actu illo tenet, vt nesciat ipse quod scit, vt Deus. Falsa est imaginatio ista. Tum quia iudicium pœnitentiale ad præsentis vitæ tempus spectat, ac per hoc non est exemptum a communissima ratione iudicij præsentis vitæ. Tum quia Saluator noster hoc attestatur, dicẽs, Io. 3. Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mũdum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Hinc enim apparet, q̃ Christus non venit in primo aduẽtu ad iudicandum mundũ per ministros suos, hoc est ad iudiciũ secundum se exercendũ, sed ad saluandũ, hoc est quantum ad pœnitẽtiæ sacramentum spectat, ad iudicium saluare per suos iudices exercendum: Idem est autem iudicium saluare & iudicium medicinale, & pœnitentiale iudicium ad primum Domini aduentum spectat proculdubio, ad quem spectat sacramentum pœnitentiæ. Est igitur pœnitẽtiale iudicium non iudicium absolutè, sed iudiciũ saluare, seu medicinale: ac per hoc non tendit ad punitionẽ secundum se, sed in ordine ad salutẽ, non alioru m, sed ipsius rei solius.

¶ Et quia hoc proprie est officiũ confessoris, ideo hinc perspicere oportet, quanta debet esse cognitio peccatorũ. oportet enim tantum manifestari peccata, quantũ exigit huiusmodi salutare iudicium. Si enim ad hoc saluare iudiciũ exigitur manifestatio omnium, & singularũ specierũ, & certi numeri singularium, consequẽs est, q̃ oportet pœnitentem hæc expiicare iuxta possibilita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem figam: si verò huiusmodi discussio non exigitur, consequès est quòd non oporteat pœnitentem hæc explicare. Et si hæc negatiua admittatur, consequens est vt declaretur, quæ & quàta discussio exigitur ad hoc salutare iudicium. Dicamus igitur, q̃ iudicium huiusmodi claudit in se duo, scilicet esse iudicium, & esse salutare; ita q̃ secundũ est finis primi: & propterea ex secundo manifestan dum est primũ: tantum enim debet concurrere de eo quod est iudicij, quantum expedit vel saltem opus est ad hoc, vt iudicium sit salutare pœnitenti. Et quia salutare pœnitenti iudicium à iudicio absolute differt (vt dictũ est) quantum ad punitionem, in hoc quòd in iudicio absolutè intenditur punitio salutaris pœnitenti: in iudicio verò salutari intenditur punitio salutaris pœnitenti: consequens est vt differentia quoque sit quo ad cognitionem. Nam quia punitio secundum se consistit in adæquatione pœnæ ad culpam, oportet in iudicio absolute cognoscere exactè culpas omnes & singulas: vt à quari illis possit pœna. Et quia punitio medicinalis consistit in comensuratione pœnæ ad pœnitentẽ & illius infirmitatẽ (sicut medicina consistit in comensuratione ta ad infirmũ, quam ad sanitatẽ acquirendam) & comensurata pœna tam pœnitenti, quam ipsius saluti absq; exacta cognitione omnium & singularium culparum rectè iudicatur, atque imponitur (vt patet quatenus ad peccatorũ species de superstitionis seu diuinationis, & similibus speciebus) absque dicti stione harum, commensurata tam pœnitenti, quam eius saluti punitio atq; prouiso fit. Quantum verò ad peccatorum numerum, ex eo quod medicinalis tam punitio, quam prouisio idem habet iudicium, si certificatus fuerit numerus vicenarius & si incertus relictus sit an duobus dẽptis, vel adiunctis: & similiter si certificatus fuerit centenarius, an dubium inter nonagenarium & decem supra centum: & sic de aliis. Hæc enim & similia manifestant quòd salutare iudicium nõ exigit exactam omnium, & singularium culparum cognitionem: sed ex sua formali ratione exigit omnes & singulas mortales culpas cognosci vsque ad hoc, quod notum fiat confessori, quæ, qualis, & quanta pœna commensurati debeat huic pœnitenti rectè dispositio, & minus saluti. Dico autem rectè dispolito: quia licet aliquis pœnitens sit minus deuotè dispositus, ac per hoc comensurata sit indispolito pœnitentia erit fortè oratio dominica semel: manifestatio tamen peccatorum in iudicio salutari debet perducere confessorem ad cognoscendum, quanta, qualis, &c. pœna deberet sibi commensurari: si etiet rectè dispositus: huiusmodi enim indispositio pœnitentis: quia est per accidens, non variat id quod per se exigit salutaris iudicij ratio. Notanter quoque dixi, iudicium salutare non requirit cognitionem exactam omnium & singulorum peccatorum mortalium, & non dixi quòd requirit imperfectam eorum cognitionem: quoniam nec exigit nec excludit plenam eorum cognitionem. Sub formali namque ratione iudicij medicinalis potest materialiter quandoque contineri exacta notitia peccatorum.

Species quæ peccatorũ & quæ genera oportet cõfessorem in salutari pœnitentia iudicio cognoscere.

¶ Et quoniam practica nimis est & valde communis notitia de confessione, idcirco ad particularia descendendo dicimus, quòd species peccatorum mortalium sunt in duplici differentia. Nam quædam sunt, quarũ diuersitas diuersitatem iudicij salutaris inducit: aliter enim iudicandus est pro sua salute blasphemus, aliter adulter, aliter homicida, &c. & tales sunt species peccatorũ, quæ in communi habentur notitia: vt adulterium, fornicatio, furtum, rapina, contumelia, detractio, &c. Quædam vero species sunt quę nullam videntur tacere in salutari iudicio differentiam, vt sunt species diuinationis: idem est enim iudicium pœnitentiale si quis aqua vel terra abusus fuerit: & sic de aliis, & huiusmodi videntur esse species gulæ, & vniuersaliter omnes latentes: quas fortè vix doctores discernunt. Et propterea explicare primas peccatorum species in confessione oportet: secundas vero sufficit explicare in generibus subalternis: puta peccata in necromatia: & sic de aliis.

¶ Circa numerum verò peccatorum sciendum est, quòd dupliciter accusandus occurrit. primo secundum se, secundò vt circunstantia peccatoris. Et secundum quòd est circõstantia peccatoris, differentiam quodammodo inducit in iudicio salutari: & quodammodo nõ inducit: nam aliter iudicandus est & medendus qui semel tantum, aut bis offendit, & aliter qui centies offendit. Sed qui toties quoties potuit offendit, eodẽ modo iudicatur ac medetur si millies, & si centies millies offendit: nec hoc eget probatione: quoniam experientia testatur. Secundum se autem numerus peccatorum accusandus venit, non vt facit differentiam in iudicio absolute, sed vt facit differentiam in iudicio salutari: & propterea si nesciat: sufficit explicare illũ crassa quadam æstimatione: nam salutaris iudicij ratio non variatur ex hoc Verbi gratia. Commisit quis furtum multoties: videtur sibi quòd parum plus aut minus fuerit quam vigesies, non est opus solicitari, forte fuerunt viginti duo, forte 19. sed sat est, ita confuse numerum explicare vt occurrit. Quocirca numerum peccatorum tam vt circunstantiam peccatoris, quam secundum se, si certus non est (nam ad certum numerum occultandum nulla conducit ratio) vel explicandus est sub quodam verisimili numero: vel quum consuetudo peccandi præcessit, explicato tempore, puta quòd per decẽnium fuit in hac mala cõsuetudine & frequẽtia delinquendi, puta quòd quotidie aut feriesue quouis alio modo multitudine maxima seu frequentia manifestata aperiendus est. Nec oportet in huiusmodi numeris pœnitentem aut confessorem multum solicitari: quoniam par est salutaris iudicij ratio. Et quandoque vtrique nocet solicitudo circa hoc: magis enim debet manifestari frequentia cum promitate, quam indagari verisimilis certus numerus: puta ter centum, seu mille, &c. Vnde si meretrix audienda est ad pœnitentiam conuersa, facillimè potest quo ad hæc expediri, narrando discursum vitæ suæ in annis meretricis: nec oportet solicitari quoties cum coniugatis, quoties cum clericis potuit peccare, sed ex discursu vitæ suæ discretè magnitudo arbitretur & medeatur prudẽs confessor. Hæc sunt quæ ex parte salutaris iudicij exprimenda videntur in confessione. Quibus si adiunxeris, quòd ex parte pœnitentis tenetur reus ipse accusare se de omnibus, vt reconciliatio amicitiæ fiat: dicendum est, quòd pœnitẽs debet habere intentionem explicandi omnia mortalia, ac per hoc sub quocunque modo dicendi debet intendere comprehendere omnia: ita quòd explicare species, vel individua tali, vel tali modo, non exigitur à pœnitente, aut confessore ad occultandum aliquid, sed ad faciliorem modum explicandi omnia. Ec sic dicendo cuitatur error putantium, quòd sufficit explicare numerum in communi: puta dicendo quòd pluries furatus sum. hoc enim non sufficere manifestè patet: ex eo: q̃ aliter iudicandus est & medendus qui bis tantum, & qui centies furatus est. Et vitatur molestia ac solicitudo reducendi incertum numerum ad certum: media siquidem via incedendum est, vt salutaris iudicij ratio habeatur: quod medium est inter purum iudicium & certum iudicium. Et vtraque pars quæsiti aliquliter est vera: & autoritati Doctorum & vsui confessiorum ac pœnitentium simul defertur.

¶ AD OBIECTIONES Tamen primò allatas: pro quãto contra conclusa militant respondendum est. Et ad autoritatem quidem Doctorum dicitur, quòd intelligitur quando certus est numerus peccatorumæx quo enim pœnitens intendit omnia dicere, & certus est de numero peccatorũ, nulla apparet ratio quare non debeat numerum illum explicare: de incerto autem numero in solis forte verbis ab aliquo Doctore dilcordare credimus. De speciebus vero dicitur, quòd de communiter notis speciebus verificatur eorum dictum: alioquin non relinqueretur in Ecclesia Dei millesimus quisque confessor, non errans: quum huiusmodi latentes species rarissimis sint manifestæ.

¶ Et per hoc patet solutio sequentis obiectionis & suæ confirmationis: nam non dicimus quæ dã singularia esse confitẽda. & quædam non: nec dicimus quasdam species peccatorum esse manifestandas, & quasdam occultandas: sed dicimus alio modo aperiri quasdam species, scilicet communiter notas: & alio modo aperiri quasdã alias species: scilicet quarum diuersitas est latens: illas in speciali, istas in vna earum, seu aliquo huiusmodi. Et similiter dicimus omnia singularia confitenda: sed non eodem modo: nam certa in numero certo incerta autem non, excelsiuæ tamẽ multitudinis in numero verisimili (etiam si aliqualiter crassa fuerit æstimatio) seu frequẽtia idem insinuante: incerta autẽ excelsiuæ multitudinis sufficit in cõfuso significare, vt prudens confessor inueniligat. Et ratio diuersitatis est diuersa habitudo ad salutare iudicũ: hinc enim omnia pendent. Et quia non omnes confessores sunt æqualis perspicacitatis ac prudẽtiæ: ideo aliquis applicandi modus sufficit apud aliquem confessorẽ, perpendentem inde totum quantũ sufficit ad iudicium salutare, qui alteri non sufficeret. Similis quoque accidit quandoq; disparitas ex parte pœnitẽtium, quibusdam scientibus ante confessoris oculos breuissime & clarè omnia sua peccata, vt ipsimet sciunt proponere: quibusdã autem inuoluẽtibus, aut laborantibus in singulorum explicatione.

¶ Ad rationem autem magis vrgentem, dicitur q̃, vt iam dictum est, adæquare pœnam culpæ contingit dupliciter, vel simpliciter propter se vel quodammodo in ordine ad aliud. Et q̃ primo modo exigit exactam cognitionẽ cuiusque tam culpæ, quam pœnę: quia in æqualitate pœnæ ad culpam consistit: secũdo autẽ modo non exigit exactam cognitionẽ culpæ & pœnæ: quia non consistit in vtriusque æqualitate, sed exigit cognitionẽ commensurationis pœnæ ad finẽ. Et quoniã primo modo non est actus iudicij præsentis vitę: ideo ad confessorẽ nõ spectat actus ille: & quum potẽtia sit propter actum, non est opus vt confessori sic exactè nota fiat peccata, vt possit pœnã culpæ adæquare simpliciter & absolute. Sed quia ad confessorẽ spectat commensurare pœnam pœnitenti in ordine ad suam salutẽ (quoniam hic est actus iudicij salutaris sibi commissi) & huiusmodi commẽsuratio in quada proportione media inter pœnitentẽ & illius salutem consistit: sicut medicinam oportet esse proportionatam & sanitati recuperãdæ & infirmo (sunt enim medicinales pœnæ præsentis tẽporis) ideo & vera est Doctorum sententia dicentiũ, q̃ confessor debet potie adæq

adæquatam pœnitentiam, arbitrari, saluatur enim commensurationis adæquatio: licet non interueniat æqualitas inter culpam & pœnam. Et verum est, quòd peccatorum notitia non exacta sufficit ad adæquatam pœnitentiam arbitrandam a confessore.

QVAESTIO IIII.

¶ An peccata semel rite confessa, subsequuta absolutione & satisfactione, possint iterum fructuose confiteri. &c.

QVAERITVR Quartò adhuc circa materiã confessionis, an peccata semel ritè cõfessa, subsecuta absolutione & satisfactione, possint iterum fructuosè confiteri, &c. Videtur enim quod non.

¶ Primò, quia nulla forma sacramenti est iterabilis super eadem numero materia: peccata autem sunt materia in hoc sacramento: ergo.

¶ Secundò, quia oportet saluari veritatem efficacem in formis sacramentorum, quæ in hoc casu non saluaretur: falsum nanque diceret sacerdos, dicendo, Absoluo te a peccatis tuis, &c. quoniam non absoluitur nisi ligatus: hic autem præsupponitur absolutus.

¶ Tertiò, quia hoc sacramentum quum ministretur per modum iudicij, exigit cognitionem vinculi: quæ in proposito non haberetur, si confitens denuò, peccata alias confessa solummodo exprimeret: lateret enim confessorem istum esse alias ab his absolutum: ac per hoc lateret ipsum, pœnitentem hunc vinculis horum peccatorum astringi vel non astringi: quod est inconueniens.

¶ Quartò, quia si replicatio confessionis eorundem esset fructuosa, sequeretur quòd aliquis eidem confessori replicando solummodo in communi confessionem, puta, dico meam culpam de his, quæ alias dixi, &c. fructuum sacramenti perciperet: & sic in vno die centies replicando, centies fructum sacramenti perciperet: quod est ponere sacramenta in ridiculum.

¶ Quinto, quia iudiciũ semel latum sine errore à confessore. Deus sic ratificat, quòd est irreuocabile. Ergo rationabile est, inquit, Scotus quòd etia sic ratificet quod sit irreiterabile, quo ad fructum.

¶ Et confirmatur ex his, quæ videmus in foro litigioso: nam sententia diffinitiua absolutoria accusati innocentis, non replicatur: nec si replicaretur, absolueret: quia non est amplius obligatus, vt absolui possit.

CONCLVSIO.

¶ Non tantum licet peccata semel confessa pluries confiteri, sed ex sacramenti. si rite confiteatur peccator, maximam assequitur vtilitatem quo ad pœnæ remissionem & gratiæ augmentum.

¶ IN OPPOSITVM videtur esse communis opinio. Ad euidentiam huius sciendum est contineri hic duo quæsita, scilicet an iterare eorundem confessionem sit licitum, & an sit fructuosum. Et est sermo de confessione non mixta, quæ scilicet continet quædam peccata alias confessa, & quædam nunquam cõfessa: sed de confessione continente solummodo alias confessa. Et similiter est sermo de fructu ex parte sacramenti, seu clauium, & non de fructu ex parte pœnitentis, scilicet erubescentia & ampliori satisfactione & huiusmodi. Nullus enim dubitat huiusmodi erubescentiam ac satisfactionem esse fructuosam: & similiter nullus dubitat confessionem istam esse licitam & fructuosam, saltem ea ratione, quia vtile per inutile adiunctum non vitiatur.

¶ De primo igitur quæsito non memini legisse me aliquem tenentem esse illicitum iterare eorundem puram confessionem. Et quæ circa hoc ingerere possent ambiguitatem, in primis argumentis tanguntur, ex quorum solutione manifestum erit, licitum esse eadem peccata pluries confiteri purè.

¶ Et quia ratio, quàm in secundo quæsito adducemus hoc idem concludit: ideo trafeo ad secundum quæsitũ. In quo inuenio Sco. in 4. sent. dist. 18. respondendo ad primum, tenere partem negatiuam esse probabiliorem: ita quòd sentit iteratam confessionem non esse fructuosam ex parte clauium, hoc est nec remittere culpam (quæ iam dimissa supponitur) nec remittere partem aliquam pœnæ. Mouetur autem ex argumento quinto loco allato cum sua confirmatione. Sed reuera non solùm minus probabilis, sed falsa est eius opinio. Quod sic patet: Quicunque suscipit quodcũq; Ecclesiæ sacramentũ ritè ac dignè, concurrentibus omnibus requisitis ad sacramentũ (puta forma, materia, partibus omnibus, ministro idoneo, &c.) non solùm licitè recipit sacramentum, sed etiam recipit fructum sacramenti: sed in casu proposito pœnitens ritè ac dignè suscipit sacramentum, &c. ergo est illi fructuosum sacramentum: quod est intentũ. Maior est per se nota: positis enim omnibus tam ex parte agentis, quàm ipsius sacramenti, quàm suscipientis, non est intelligibile, regulariter loquendo, non esse fructuosum sacramentum. Et patet inductiuè in singulis sacramentis. Minor autem facilè patet discurrenti per singula requisita ad sacramentum pœnitentiæ, tam ex parte ministri, quàm suscipientis, quàm ipsius sacramenti. Vnde dicendum est, quòd fructus iteratæ confessionis, præsuppositio fructu primæ, est augmentũ gratiæ & remissio aliquantæ pœnæ: si tota, prius non est remissa. Similem enim fructum habet prima confessio, ad quam iterũ cõtritus hodie accessit: augmẽtauit enim gratiã, & remisit aliquantam partem temporalis pœnæ, si pœnitens adhuc debitor illius erat.

¶ AD PRIMA ergo argumenta, quæ contra primum militant quæsitum, respondendo dicitur, quòd materia sacramẽti pœnitentiæ existente duplici, scilicet remota, & propinqua (nam remota est peccatum: propinqua verò est ipse actus pœnitentis scilicet confessio) non inconuenit super eadem materia remota, diuersa tamen existente materia propinqua, iterari formam sacramenti. Et propterea quia confessio non est eadem: licet sit eorundem peccatorum, potest licitè replicari forma, imò rectè loquendo, sicut materia propinqua est alia numero, & non est replicatio eiusdem: ita forma est alia numero, & non est replicatio eiusdem.

¶ Ad secundum dicitur, quòd hoc argumentũ petit difficultatem communẽ huic quæsito, & alteri quæsito, quid scilicet soluit quãdo totaliter contritus & solutus a culpa & pœna accedit prima confessione ad sacramẽtum pœnitentiæ, eadem est enim vtrobique difficultas. Et eadem responsione satisfit vtrique, dicendo, quòd quia sacramentum est exterius sensibile signum, secundum ea, quæ exterius geruntur, ab Ecclesia iudicatur & ministratur, ac per hoc quia pœnitens proponit peccata sua, vt expiabilia, ac vt ea, quibus seipsum alligauit: ideo Ecclesiæ minister absoluit, id est sacramentum absolutionis impendit licitè profitenti alligationẽ. Et quia in sacramẽto efficitur intus quod significatur extra, ideo intus communiter fit absolutio peccati, saltem quo ad aliquam partẽ pœnæ. Et licet hoc sufficere videatur, quia ad id quod communiter inuenitur, leges respiciunt: subiungendũ tamen est strigentibus casum ad immunes etiã à pœna, quòd ipsa gratia augmentata, quæ per sacramentalem absolutionem confertur, habet rationem magis absoluturi. Quia enim sacramentum pœnitentiæ expropria ratione habet quòd sit medicinale, & curatiuum infirmitatis peccati actualis: & peccati actualis infirmitas consistit non solùm in culpa, & vocata pœna siue æterna, siue tẽporali, sed in multis aliis malis (vt clarè patet in augmento vulnerum originalium) ideo absolutio sacramentalis, non solùm extendit se ad culpam, & pœnam sed ad alia ex peccato actuali incursa mala. Ita quòd gratia per sacramentalem absolutionem significata & collata, quatenus est sacramentalis huius sacramẽti, eo ipso, quòd extenditur ad amplius sanandum à morbo peccati actualis, habet rationem magis absolutorij a peccato, sicut gratia baptismalis, si baptizaretur quis plenè prius consequutus baptismalem gratiam ex baptismo flaminis, esset magis ablutiua a peccato, dum a peccati reliquiis magis mundaret. Cuilibet siquidem Christiano sicut conuenit orare, Amplius laua me Domine ab iniquitate mea. ita conuenit orare, Amplius, sana Domine: & ampilus, Absolue Domine, &c. Nec putes nouam me introducere de effectu sacramenti pœnitentiæ doctrinam. Vide superius diuum Tho. in articulo 1. quæstione 65. dicentem, Extrema vnctio ordinatur contra reliquias peccatorum, quæ, scilicet non sunt sufficienter per pœnitentiam sublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia. Et percipe ex his, sacramentum pœnitentiæ ad tollendas etiam reliquias peccatorum se extendere, si ignorantia, aut negligentia ex parte nostra non impediat sufficientem illarum ablationem.

¶ Ad tertium dicitur, q̃ quia confessio fit de actibus peccatorum, & nõ de esse sub peccato (debemus enim confiteri. q̃ fecimus tale & tale peccatum: an autem adhuc detineamur illius peccati vinculo, vel sub peccato non simus, sub cõfessione non eadit) ideo satis est confessori cognoscere pœnitentẽ confitẽtem se perpetrasse tale peccatum. & paratum ad pœnitentiam, &c. sufficit enim q̃ subiiciat se iudicio, accusando seipsum, &c. Et confirmatur: quia pœnitentiam egisse de talibus peccatis, pertinet ad circunstatias alleuiantes sententiã iudicis, quas cõstat non esse opus confiteri.

¶ Ad quartum dicitur, quòd quia præcipuus sacramenti effectus est gratia prima vel eius augmentum: ideo frequentia sacramentũ illis solis conuenit, qui seipsos paratos reddũt ad gratię augmentum. Et propterea non sequitur, quòd fructus sacramẽtorum exponat ea ridiculo: non sunt enim frequentanda quantumcunque fructuosa sint, nisi à dispositis ad præcipuum eorum effectum: communiter autem huiusmodi dispositio non tam frequenter inuenitur in hominibus, vt totiens expediat confiteri.

¶ Ad quintum dicitur, quòd sequela nihil valet: quoniam irreuocabilitas sententiæ pertinet ad firmitatem iudicis (& iudicij), infructuositas autem suppositæ iterabilitate præ se fert, aut infirmitatem, aut minorem largitatem iudicis vel iudicij, iudicis quidem, si non vult, aut non potest virtutem dare finalem iterato iudicio. iudicij autem si iudicium ipsum secundum se non est virtuosum, quale est humanũ iudicium in foro litigioso. Et per hoc patet responsio ad confirmationem. Nontare autem dixi, supposita iterabilitate: quoniam ex hoc ipso, quòd Deus iterabile instituit sacramentum pœnitentiæ super eisdem peccatis, consequens est, vt fructuosum replicet. Secus autem est in non iterabilibus sacramentis: huiusmodi enim eo ipso quòd sunt non iterabilia, vana sunt, si iterantur.

QVAEST

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO V.

¶An confessio informis sit iteranda.

CIRCA Qualitatem confessionis quæritur an confessio informis sit iteranda? videtur enim quòd sic. Primò quia instrumentum oportet moueri à principali agente, alioquin instrumenti ratio non saluatur: ergo iudicium pœnitentiale oportet a ministro exerceri, prout mouetur à Deo: sed confessione existente informi non exercetur iudicium pœnitentiale secundum motionem diuinam: ergo oportet denuò confiteri vt exerceatur pœnitentiale iudicium, vt instrumentum motum à Deo principaliter absoluente.

¶ Secundò, Confessione existente informi, deest vna pars sacramenti, quæ est contritio: ergo sacramentum non valet: sed est iterandum: vt patet in aliis sacramentis quando deficit aliqua pars.

¶ Tertio, quia confessione existente informi, necesse est peccatum aliquod mortale subtrahi à materia absolutionis, ac per hoc necesse est confessionem non esse integram & consequenter esse reiterandam. Assumptum probatur, tum quia communiter confessio informis accidit propter aliquid non explicatum in confessione. Tum quia peccatum illud, quod dum absolutio fit à pœnitente committitur, irreuerenter suscipiendo sacramentum, non est materia absolutionis: quoniam non potest simul pœnitens peccare & absolui ab illo peccato.

¶ Quarto, quia fructus sacramenti pœnitentiæ est remissio peccati ex coniunctione passionis Christi per sacramentum ad pœnitentem: sed confessione existente informi non fit huiusmodi coniunctio, nec habetur hic fructus. ergo vanum fuit huiusmodi sacramentum. & consequenter iterandum est.

¶ IN OPPOSITVM est autoritas diui Tho. in 4. sen. dist. 17.

CONCLVSIO.

¶ Informie illorum confessio. & si illis diuina non absit gratia si fecerunt quod in se est. non est infructuosa. sed valida.

¶ Circa hãc difficultatem (quæ propter diuersas opiniones adhuc sub iudice videtur esse) sciendum est, quòd vitadi sunt duo extremi errores. Alter est, quòd omnis confessio informis est valida, ita vt non sit iteranda: clarè siquidem patet confessionem illius, qui propter verecundiam peccatum aliquod mortale tacuit, esse informem & reiterandam. Alter est, quòd nulla confessio informis est valida, ita quòd non sit iteranda. Nam clare constat nescire nos an aliqua nostra confessio fuerit formata. quia nescimus nos esse in gratia, & cum hoc dubio non curare nos amplius de memoria peccatorum, vt denuo confitendorum: quum tamen oportet nos esse solicitos ad pluries confitendum, vt quandoque fieret confessio formata: & sic nũquam finis imponendus esset confessioni, vt tutior pars eligeretur: quod constat vniuersalis Ecclesiæ aures offendere. Ex vtroq; autem errore perspiciendum est, quod non ad ipsam informitatem, sed ad informitatis causam resoluere oportet validitatem vel non validitatem informis confessionis: ex eo enim, quòd aliqua informis confessio est valida, & aliqua non est valida, non ex ipsa informitate, sed aliunde, puta ipsius informitatis causa prouenire debet, quòd aliqua sit valida, & aliqua non. Et quoniam causa hæc se tenet ex parte pœnitẽtis cuius duo sunt actus vsque ad absolutionem, scilicet contritio & confessio: ideo hinc scrutandum est quid veri appareat. Ex parte igitur confessionis certum est confessionem ex proposito non integrã propter verecundiam, aut aliquid huiusmodi, esse inualidam ac reiterandam: & in hoc nulla est quæstio.

¶ Ex defectu autẽ contritionis tota oritur difficultas, quæ vt clarius eluceſcat, distinguendus est cõtritionis defectus: habet enim multos gradus. Minimus autem contritionis defectus est ipsa absentia charitatis: qui enim sunt ita attriti, quòd doleant de præteritis omnibus, vt de summo odibili, & proponunt vitare mortale peccatum vt summum vitabile, si confessionem subeunt informem, non tenentur iterare confessionem, sed est eorum confessio valida. Nec alia hoc eget probatione, quam superius adducta ex vniuersalis Ecclesiæ testimonio: omnes enim sapientes & timorati viri sic dispositis mandant imponendum esse confessioni finẽ. In inferiori autem gradu contritionis, sunt sic attriti, vt doleant quidem de omnibus præteritis: non tamẽ ascendunt vlq; ad hoc, vt doleant de eis tanquã summo odibili: & similiter proponũt cauere de futuro non tamen tanquã a summo vitabili. Et hoc bifariam contingit. Primò sine discussione talis defectus: quia scilicet non discutit pœnitens dolorem suum de commisso mortali, an sit tanquam de summo virabili, & similiter propositum suũ vitandi mortale, an intendat vitare tãquam summum vitabile: sed occurrit tantùm ei dolere de peccato & cauere de futuro (sicut si offendisset vnum hominem & doleret de offensa præterita & intenderet amplius illum non offendere) in eius tamen animo non ita dominatur effectus tam vitandi offensam in futuro, quam detestandi commissam in peccato, vt pro summis malis hæc habeat. De horum numero vtinam non maxima pars Christianorum pœnitentium sit, quos non sicut primos puto virtute clausum de attritis regulariter fieri contritos: sed in sua attritione absolui & communicare. Cuius signũ est, quòd charitas sicut positiuè præfert Deum omni amabili, ita facit apud habẽtem ipsam offensam Dei odibiliorem omni odibi. & magis vitandam omni alio vitabili, operatur enim hæc magna amor Dei, si est: & si hæc non operatur, non est charitas Dei. De istorum confessione intelligo doctrinam diui Thomæ quòd confessio informis per defectum contritionis est valida, ita vt non sit iteranda: & erit eis fructuosa quando ascendent ad cor altum, vt habeant peccatum pro summo odibili & summo vitabili, & confitebuntur fictionem suam hanc. qua vt contriti sacramentum susceperunt: quum in veritate contriti non essent. Quare autem huiusmodi confessio sit valida, inferius declarabitur. Si verò huiusmodi attriti animaduerterint, se non esse contritos, simile est de eorum confessione iudicium & de confessione illorum qui sunt in tertio gradu: de quibus modò subiungimus, quòd in infimo loco atteritorum sunt, qui ambas contritionis partes, aut parum attingũt, aut saltem altera carent. Ad contritionem enim quum duo spectent: dolor de peccato, & propositum cauendi de cætero, infimi proculdubio sunt, qui de præteritis quidem aliqualiter dolent, & de futuro velleitatem habent cauendi. Inter quos est etiam latitudo, non solùm secundum gradus doloris & velleitatis, sed etiam secundum differentiam percipientis, vel non percipientis statum proprium: & similiter secundum differentiam explicantis, vel non explicantis in confessione plenè seipsum. Nam qui huiusmodi statum suum non percipit, ac per hoc non explicat cõtendo, integrè quidem confitetur quantum est ex intentione: qui autem percipit & cõfitetur, etiam integrè ex intentione confitetur: qui verò percipit & non confitetur, quia non occurrit sibi hoc quasi peccatum confitendum, adhuc integrè ex intẽtione confitetur, secus autẽ si nollet hoc confiteri: tunc enim ex proposito dimidiaretur confessio. Et similes distinctiones fieri possunt de attritis in secundo gradu positis. Quocirca de omnibus dicitur, quòd quũ ex proposito tacetur peccatum sacrilegij ex tali statu pœnitẽtis consurgẽs confessio non est valida, sed iteranda: ideſt siquidem confessioni non sola contritio, sed integritas ex proposito. Quando verò confessio ex proposito est integra, omnium confessio videtur validanda quòd non est necessariò iteranda. Quamuis differentia sit inter eos. quo ad vitandum sacrilegij peccatum: quoniam percipientes statum suum malum, & confitentes eundem, putantésque se nõ sacrilegio, sed bono operam dare, rogando confessorem, vt eos absoluat, excusantur, si bona fide cum sacerdote docto id tractẽt, à sacrilegij peccato. Nec obstat, si dicatur, quòd ista est ignorantia iuris diuini: quoniam in huiusmodi, quę sunt iuris diuini positiui, excusantur indocti, quando à doctoribus iudicibus sic eruditur: statuit enim Deus leges suas ad infimos per medios peruenire. Vnde & Apostolus, mulierem à viro suo interrogare iubet, si quid voluerit scire. Illos autem qui non explicant, confitendo, huiusmodi malum statum suum, nescio excusare à nouo sacrilegij peccato: deberent enim saltem sacerdotis arbitrio iudicandos offerre seipsos in his, quæ cõmuniter pœnitentes nosse & confiteri consueuerunt: communissimum autem est pœnitentibus omnibus confiteri voluntatem suam de non cauendo de cætero: hoc enim etiam mulierculæ & sciunt & seruant.

¶ Communis autem ratio quare attritorũ omnium integra quidem, sed informis confessio est valida, ita quòd non est iteranda, assignatur à dicto Tho. quia sacramentum pœnitentiæ verum inuenitur & fructuosum non tunc, sed quando aderit contritio. Et quidem quòd verum inueniatur sacramentum, non solùm secũdum illorum opinionem, qui negant contritionem esse partẽ sacramenti pœnitentiæ, apparet, quia nihil deest huic sacramento nisi contritio: sed etiam tenendo contritionem esse partem sacramenti pœnitentiæ, manifestatur ex eo quòd contritio non secũdum se, sed relata ad confessionem (hoc est: vt est spõtanea voluntas recompensãdi ad arbitrium sacerdotis) pars sacramenti est posita superius à diuo Thoma. Hæc autem in proposita cõfessione inuenitur, dum quilibet sponte eligit submittere se iudicandum sacerdoti, &c. Quia concurrunt igitur ad sacramentum huiusmodi, omnes partes eius, quæ se tenent loco materiæ, & forma & minister debitus, consequens est vt sit verum ecclesiasticũ sacramentum. Quòd autem existente vero sacramento, informitas non pariat reiterationem, sed fructum futuro tempore, à diuo Thoma probatur: quia sic est in aliis sacramentis, & vere sic est de Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. Nec obstat, dicere quòd hoc verificatur in istis sacramentis, quia non sunt iterabilia, aut quia imprimunt characterem: vtrunque enim per accidens se habet ad fructum pro futuro tempore. Ex quo inferri potest, quòd non oportet iterari, etiam si esset iterabile: ex eo namque quòd sacramentum est propter fructum eius: & fructus eius potest in futurum haberi sine ipsius iteratione optimè sequitur, quòd non oportet sacramentum ipsum iterari. Amplius extrema vnctio est sacramentum iterabile: & tamen

si incontritus suscipit quis extremam vnctionem, & post horam cõteratur, non reiterabitur extrema vnctio: nec carebit infirmus moriens illius fructu: quoniã si careret illius fructu, petenti infirmo iterari extremã vnctionem, ob suam incontritionem Ecclesia non negaret: quam tamen negat, dum super eundem morbum, &c. ordinat non repetendã. Ex hoc ergo, q; informiter suscipiens sacramenta, siue iterabilia, siue non, ex ipsa informitate licet perdat fructum pro tunc, imo quãdoq; addat nouum peccatum mortale pro tunc, non tamen perdit fructum sacramenti, pro quanto erit contritus, habetur non oportere iterari sacramentũ. Nec oportet aliam huius rationem quærere, quam ipsam sacramenti vim ritumque Ecclesiæ. Augustinus enim primus hoc docuisse videtur de Baptismi fructu: diuus Thomas ad alia sacramenta hoc extendit: & Ecclesiæ ritus hoc videtur semper seruasse: fructu quoque extremæ vnctionis attestante. Et propterea concludendum videtur hoc loco, non plus sapere quam oportet.

¶ AD PRIMVM In oppositũ dicitur quòd sacerdote presumente soluere impœnitentem, sacramentale iudicium exercetur, vt Dei instrumentum quodammodo non, & quodammodo sic. Nam quo ad modum exercendi non procedit à Deo: quoniam sacrilegè exercetur: quo ad substantiam verò sacramenti, à Deo procedit simpliciter & absolutè. Et quia sacramentum secundum se est fructuosum, ideo à Deo procedit vt sacramentum fructuosum sortiturum effectum, quando suscipiens est dispositus. Et licet tempus dispositionis ex parte recipientis arctetur ad tunc: tamen ex diuina largitate extensum intelligimus ad tunc, vel postea, quando erit dispositus: vt in Baptismo contingit, ideo non oportet sacramentum repetere, vt Deo actore exerceatur.

¶ Ad secundum dicitur, quòd in cõtritione duo sunt: scilicet velle recõpensare, & charitas informans illud velle. Et respectu quidem sacramenti pœnitentiæ absolutè, sufficit cõtritio quo ad primum, respectu autẽ eiusdem fructuosi in ipsius præsentia, cõcurrit contritio etiam quo ad secundũ: & hoc solùm deest in proposito. Vnde nulla pars sacramenti vt necessaria est ad sacramẽtum, deficit: quamuis deficiat vt necessaria ad sacramẽti effectũ nunc.

¶ Ad tertium dicitur, quòd quia actus morales ex per se obiecto iudicantur, ille solus dimidiat confessionem, qui ex intentione integritatem violat: & propterea quum in proposito supponatur, confessionem esse ex intentione integram, licet materialiter non sit integra: non sequitur, confessionem esse iterandam. Aduerte tamen hic, quòd sicut in aliis vitiis tam enormiter contingit errare materialiter, vt actus redeat ad naturam formalẽ sui generis (vt patet in detractione, cõtumelia, & huiusmodi: contingit enim tam grauiter absque intentione detrahendi derrahere famæ proximi, vt ipsa magna læsio incursa minus æstimata, detrahendi actum in detractionis naturam reducat) ita potest cõtingere quòd ex nulla aut tam crassa & supina conscientiæ discussione: aliquorum peccatorum mortalium confessio omittitur, vt materialis violatio integritatis in formalem reducatur, tanquam dimidiationis incursus ille, qui pro nihilo æstimatus est, intentus fuerit. Vnde tales ad reiterandam confessionem inducendi sunt. In quorum numero videntur esse illi, qui cum sola velleitate abstinendi à peccato confitentur & absoluuntur, tacentes huiusmodi peccatum & impedimentum, quod etiam mulierculæ nouerunt, & consueuerunt explicare.

¶ Ad quartum dicitur proportionaliter sicut ad primum, quòd licet sacrilegè, sacramentum tamen coniunctionis fructuosæ secundum se passionis Christi ad pœnitentem exercetur: cuius fructus etsi non tunc, quando tamen erit dispositus pœnitens, percipietur, vnde non fuit sacramentum vanum, quòd Deus adeò acceptat, vt non exacta repetitione sacramentalem gratiam conferat, quam primũ pœnitens fuerit dispositus, quam per sacramentum præsens erat daturus, si tunc pœnitens fuisset dispositus.

TRACTATVS SEXTVS, DE Satisfactione pœnitentiali in duas Quæstiones diuisus.

1 *Num pœnitentialis satisfactio de aliàs debito fieri possit.*
2 *Num pro contrito & confesso peccatã imposita satisfactio si exoluatur in peccato mortali sit iteranda.*

QVAESTIO I.

¶An satisfactio pœnitentialis possit esse de aliàs debito.

CIRCA Satisfactionem pœnitentialem quæritur primò, an possit esse de aliàs debito. Et videtur, quòd non, primò ex ipsa ratione satisfactionis. nam satisfacere est facere æquale debito: non fieret autem æqualitas, si aliàs, id quod fit esset debitum, minus enim fieret quàm deberetur. Et confirmatur hoc ex simili in reliquis satisfactionibus.

¶ Secundò, quia ritus Ecclesiæ hoc habet vt pœnitentias iniungat non de ieiuniis & orationibus, quæ sunt in præcepto.

¶ Tertio, quia secundum Anselmũ lib. Cur Deus homo, per illa fit satisfactio, quæ non possent ab homine exigi nisi peccasset: sed præcepta possent ab homine exigi, etiam si non peccasset: ergo de præceptis non potest fieri satisfactio pœnitentialis.

CONCLVSIO.

¶ potest homo propeccatis sais satisfacere ex operibus aliàs Deo debitis. Vel ex præcepto diuinus iuris. Vel positiui.

¶ IN OPPOSITVM est, quòd in casu quo martyrium est in præcepto, satisfactio per illud fit non derogat ergo satisfactioni pœnitentiali esse alias debitum.

¶ Ad huius euidentia sciendum est plures tenuisse doctores partem negatiuam quæstionis propter argumenta inducta. Et quoniam pars affirmatiua nulla videtur vera, ideo eius veritas monstranda est, assumẽdo pro fundamẽto, quòd vnum & idem opus à diuersis directum seu assumptum principiis, multiplicis est efficaciæ in his, quæ sunt iustitiæ mixtæ, qualis est inter hominem & Deum. Sub qua constat comprehẽdi satisfactionem pœnitentialem: quoniam nulla nostra satisfactio est sufficiens secundũ æqualentiam exactam a pura iustitia, sed secundũ diuinam acceptationem. probatur ergo primò intentum sic. eadem pœna si à minori charitate procedit, est minus satisfactoria, & à maiore charitate procedens est magis satisfactoria: ergo pœna aliàs debita, si procedat à maiore charitate, vel à virtute clauium, erit plus satisfactoria, quàm ipsa secundum se, vt erat aliàs debita: ergo pœna aliàs debita potest assumi in satisfactionem pœnitentialem. Assumptum est notum, & approbatum de excellentia satisfactionis in passione Christi propter excellentissimam illius charitatem, à qua procedebat. Consequentia autem est per se euidens, & tanto euidentior, quanto in satisfactione pœnitentiali plus pensatur quantitas ex diuina acceptatione, quam secundum substantiam operis seu pœnæ, quam pura iustitia consideraret.

¶ Præterea vnum & idem opus cum hoc quòd est aliàs debitum Deo, est meritorium de condigno æternæ vitæ: ergo potest esse etiam satisfactorium pœnæ pro peccatis debitæ. Assumptum patet: quia honorando parentes (quod est opus præceptum) mereor si ex charitate illos honoro, vitam æternam de condigno. Consequentia probatur, ex eo quòd ratio aliàs debiti non minus officit ad constituendum ius futuræ mercedis, quàm ad constituendum ius recompensandi peccatum debitum: opus siquidem aliàs debitum, si potest cum hoc efficere, vt exigente iustitia merces sibi debeatur, tam excellẽs qualis est æterna scilicet, multò magis sufficiens est, vt constituat ius soluti pretij debiti. tam minimi, quale est temporalis pœna. Et confirmatur: quia tribus existentibus virtutibus, scilicet charitate, gratificatione & pœnitentia, & actus aliàs debitus potest ex charitate efficaciam meritoriam, ex gratificatione efficaciam gratiarum actionis sortiri: cur non assumptus à pœnitentia vim satisfactoriam sortietur? nunquid diuina acceptatio tam larga in merito & gratificatione, manca est in satisfactione? an forte plus iustitiæ locum habet in amico circa solutionem pœnæ, quam circa gratiarum actionem, aut meritum?

¶ Præterea, ad particularia descendendo, & discurrendo per confilia, quãdo sunt in præcepto, idem apparet: in casu enim quo tenetur quis eleemosynã facere, cur non potest pœnitens ordinare illam pro satisfactione pœnitentiali? & similiter in casu quo præbere alteram maxillam, vel angariari, vel elũire, aut siture, penuriam pati, aut huiusmodi aliquid, esset in præcepto, quis sapiens prohibeat pœnitentem offerre hæc Deo in satisfactionẽ, aut neget solui per hæc pœnã debitã pro peccatis? an forte huiusmodi opera debita ex præcepto, possunt ab ipso quidem pœnitẽte assumi in satisfactionem pœnitentialem, sed per confessoris ministerium non possunt hæc in pœnitentiam dari. Hoc enim Ecclesiæ clauibus est derogare, maioremque virtutem humanę intentioni, quàm Christi clauibus tribuere: tanquam humana intentio, quædam posit pro satisfactione assumere, ad quæ claues nõ se extendunt: quod à fideliũ æstimatione longè sit. In cuius signũ laudabilis multorũ confessorũ consuetudo antiqua, absoluẽdo pœnitentẽ dicit, Quicquid boni feceris & facere intẽdis, & mala quæ sustines, & sustinebis, sint tibi in remissionẽ peccatorũ, &c. & nõ dicit, Quicquid supererogationis boni feceris, aut mali sustinebis.

¶ AD PRIMVM ergo in oppositũ dicitur, quòd aliud est loqui de satisfactione infra limites puræ iustitiæ, & aliud est loqui de satisfactione sapiẽte magis naturam amicitiæ quàm iustitiæ: argumentum enim procedit de satisfactione infra limites iustitiæ concluſa, de qua non est hic sermo. Vnde & pœnitentia posita est à diuo Thoma differens a iustitia vindicatiua: quia illa ius attendit, hæc autem voluntatem offensi & offendẽtis, quòd amicitiæ, magis est, quàm iustitiæ.

¶ Ad sec

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicitur, quia ecclesiasticus minister homo est, (qui non intuetur cor, quem latet pœnitētis charitas,) ideò prouide ad tutiorem partem iudicium suum declinat: & id quod est amicitiæ prætextens, ad id quod est iustitiæ se conuertit. Et quoniam ex parte iustitiæ satisfactio habet, quòd sit de non alias debito, ideò confessores non imponunt ieiunia alias debita, sed opera ad quæ alias pœnitens non tenetur: cum quo stat, quòd si opera, ad quæ alias pœnitens tenetur, imponeret in satisfactionem peccatorum, prodesset saltem virtute clauium pœnitenti satisfactio huiusmodi ex charitate adimpleta.

¶Ad tertium dicitur, quòd autoritas non videtur adduci ad propositum, quoniam ex illa nihil aliud habetur, nisi quòd satisfactio sit per pœnalia: hæc enim sunt quæ si homo nō posset, ab eo non exigerentur. De hoc enim nulla est quæstio: sed an huiusmodi pœnalia sint satisfactoria, si sint alias debita, de quo nihil dicit autoritas allegata. Veruntamen scito, quòd opus hoc, quod est honorare parentes (quod etiam si homo non peccasset, præceptū fuisset) si in præsenti statu exercendum cum pœnalitate aliqua occurrat, illud vnum opus præceptum, quatenus est pietatis esset meritorium, vt est à charitate, & gratiarum actio Deo, vt est à superexcellenti gratitudine vocatur religio, & esset satisfactorium, quatenus esset à pœnitentia: & simile est in aliis. Vnde habes, quòd etiam per ea quæ si homo non peccasset, essent exacta. alio tamen modo post peccatum exercita satisfactio sit.

QVAESTIO II.

¶An pro contrito & confesso peccato imposita satisfactio, si exoluatur id peccato mortali, sit iteranda.

SECVNDO circa satisfactionem pœnitentialem quæritur, an pro contrito & confesso peccato imposita satisfactio, si exoluatur in peccato mortali, sit iteranda. Videtur enim quòd non.

¶Primò ex ipsa ratione iustitiæ. Ex quo enim secundum plenam iustitiam punitiuā semel imposita est pœna temporalis pro peccato, de quo vere pœnituit, nunquam pro illo debebitur, nisi pœna temporalis: & illa soluta nulla. Et confirmatur hoc in actibus humanis. Si enim alicui culpæ præcisè correspondeat secundum legem abscisio manus, non debet secundum iustitiam manu abscisa exigi maior punitio: ergo à simili si quis remanet debitor præcisè temporalis pœnæ (qua quatuor dierum) non debet secundum diuinam iustitiam illa soluta plus exigi.

¶Præterea, Si huiusmodi satisfactio extra charitatem dicatur non sufficere, sententia nimis dura & occasio peccandi videtur: quoniam pœnitens quum hoc audierit, post lapsum in peccatū mortale non prosequetur executionem pœnitentiæ, vtpote inntiliter: & sic incidet in nouum peccatum mortale, trangrediendo præceptum Ecclesiæ & vicarij Dei in illo actu. Et hinc formatur, inquit Scotus talis ratio, Si post lapsum non exequatur quis satisfactionem pristinam sibi impositam peccat mortaliter: ergo si exequatur, bene facit: quia actum obedientiæ facit: sed non facit actum obedientiæ nisi inquantum illud est sibi impositum, tanquam pars satisfactionis: ergo, &c.

¶Præterea, Sequitur aliud inconueniens, scilicet q̄ huiusmodi peccator si dānaretur, æternaliter puniretur pro peccatis semel dimissis: ac per hoc dimissa peccata redirent simpliciter: quia redirent quo ad pœnam æternam. Et vlterius sequitur, quòd ita æternaliter punitur quis pro peccatis dimissis, sicut pro non dimissis.

CONCLVSIO.

¶Quauis pœnitentialis satisfactio à confessore pœnitentibus imposita, in foro militantis Ecclesiæ, quamus extra charitatem fiat, sufficiens tamen est. & si pro tunc non ualeat. Valere tamen incipiet charitate accedente ad illum qui ad eor aliquando redibit.

¶IN OPPOSITVM est, q̄ satisfactio mortua non est satisfactio, sicut nec homo mortuus est homo. Hæc quæstio sub iudice ab omnibus cōmuniter videtur derelicta, quū ipse Scotus, qui partem negatiuam tenet (cuius sunt argumenta inducta) non audeat eam afferere: sed dicat se ablq; præiudicio loqui in 1. quæstio. dist. 15. 4. sentent. & diuus Tho. varia videatur sentire: Durandus soluat ad vtranq; partem, &c. Quocirca vt radicales rationes examinentur, & rationabilior pars eligatur, hanc mouimus. Et quoniam rectum, est iudex sui & obliqui, hinc incipiendum reor, quòd secūdum omnes nulla nostra pœnitētialis satisfactio apud Deum est sufficiens sine charitate: quia nulla est sufficiens secundum æquialentiam simpliciter, sed quæcunque est sufficiens, ex diuina acceptatione est sufficiens: acceptabilem autem charitas reddit. Ex hoc communi principio oportet doctrinam procedere per se, absq; diuersione ad ea, quæ sunt per accidēs, aut extranea: alioquin doctrina magis erit volūtarium dogma, quām vera doctrina. Ex hoc autē principio manifestè deducitur, nullam satisfactionem sufficere nisi charitas reddat eam acceptabilē: nec oportet in hac deductiōe laborare: sed tantūmodo subsumere, sed hæc est satisfactio: ergo. Vnde quum reliqua ista de qua quæritur satisfactio, sit verè satisfactio pro peccati pœna, & nulla habeat conditionem diminuentem rationem satisfactionis, mirum, vt non dicam voluntarium, videtur eximere huiusmodi satisfactionem a communi regula satisfaciēdi: aut enim oportet negare illud vniuersale ac commune principiū, aut illo concesso oportet vniuersaliter dicere, nullam satisfactionem pœnitentialem sufficere nisi secundum acceptationem: quæ extra charitatem non inuenitur. Et confirmatur ex casu simili, ponendo hominem post contritionem suorum peccatorum, & aliquot dies pœnitētiæ, citra tamen confessionem, relapsum. & nihilominus prosequi actus pœnitentiales pro peccatis pristinis. Hoc enim sic se habente, quæratur an huiusmodi actus pœnitentiales post relapsum sint satisfactorij, an non. Si dicitur quòd sunt satisfactorij, sequitur quòd nō oportet recurrere ad determinationem pœnæ factam per punitiuam iustitiam clauē non errante, &c. quum in hoc casu huiusmodi determinatio per claues non interuenerit: & vltra hoc videtur negari communis Doctorum sententia. Si verò non sunt satisfactorij, quum sola temporalis pœna pro pristinis peccatis in vtroq; casu remanserit soluenda, nulla est ratio, quare solutio vnius extra charitatem valeat, & alterius nō: si enim iniustum est plus exigere in primo casu, iniustū quoque est plus exigere in secundo: quoniam secundum diuinam iustitiam vtrobiq; debitum solius pœnæ temporalis remanet. Et si illa soluitur extra charitatem, nullius restat pœnæ debitum: si autem charitas exigitur ad hoc, vt solutio sit sufficiens, neutrius solutio aliquid valet. Concludendum igitur ex communi hoc principio videtur, quòd nulla satisfactio pœnitentialis est sufficiens nisi secuundū diuinam acceptationē, quam constat (vt sæpe dictum est) extra charitatem non inueniri. Et confirmatur hoc ex ipso modo remissionis peccatorū. sit enim remissio mortalis peccati per modum amicabilis reconciliationis, ex hoc enim modo fit: vt peccator ex proprio demerito hostiliter puniendus, amicabiliter corripiēdus restet: hoc est enim auferri reatum pœnæ æternæ, & transire in reatum pœnæ temporalis. Ex hoc autem quòd peccator de hostiliter puniendo, transit in amicabiliter puniendum hic, vel in purgatorio, sequitur quòd nisi amicabiliter pœna exoluatur, nunquam soluetur: quia quòd amicè debeo nunquam exoluo nisi amicè tribuam.

¶Ex eodem quoq; principio deduciter, exceptionem aliā de satisfactionibus relinquētibus post se effectum, non esse vsquequaque veram: sed ex famosa apparētia humanāq; compassione processisse videtur distinctio inter satisfactiones relinquentes post se effectum, & satisfactiones non relinquentes post se effectum: ita vt licet vtraque extra charitatem factæ sint mortuæ, effectus tamen primarū remanens potest viuificari per subsequentem charitatem: & ideo primæ non sunt reiterandæ, secundæ autem quia totaliter tranſierunt, sunt reiterandæ. Fauorabilis siquidē magis, quām vera videtur interpretatio hæc. Nam opus satisfactorū relinquens post se effectum (puta ieiunum, vel eleemosyna extra charitatem) si est sic per sequentem charitatem viuificabile, vel hoc habet ex sacramentalitate sola. & hoc nō: quia sic etiam conueniret satisfactionibus non relinquentibus effectum: quoniam ipsæ etiam sunt sacramētales. Vel hoc habet ex relicto effectu solo: & hoc non: quia hoc conueniret similibus satisfactionibus factis ante contritionem & confessionem: quod omnes negamus, dicentes cum Augustin. quòd peccator non est dignus etiam pane quo vescitur: & cum Apostolo, Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, &c. Vel hoc habet ex vtroque simul, scilicet sacramentalitate & effectu relicto & hoc non: tum quia ad hoc, quòd opus sacramentale sortiatur effectum per sequentem charitatem, non requiritur relictus effectus: vt de confessione informi patet. Tum quia huiusmodi relictus effectus non est sacramentalis: quoniam non est effectus operis satisfactorij, vt est sacramentale, aut morale, sed secundum naturam operis: afflictio enim carnis nō est effectus ieiunij, vt est actus moralis, aut sacramētalis, sed vt est subtractio cibi. Et similiter diminutio boni exterioris non est effectus eleemosynæ, nisi secundum naturam operis: puta quia subtrahit illud à se: vnde effectus iste est valde remotus à sacramentalitate. Tum quia vacillans, aut claudicās ineuiretur hoc verum: nam non esset verum vniuersaliter, sed in solo illo casu quo relictus effectus duraret vsque ad aduētum nouę charitatis: vt sic inuentus posset à charitate viuificari. Nam si non perduraret, non posset per illā viuificari pluſquam trāſitoria quæ præteriit oratio. & sic si quis extra charitatem iejuniorum iniunctam pœnitētiam peregisset, & debilitatis seu afflictionis derelictus effectus non duraret, post duos menses (qui interim pœnitens bene se confortauit) & noua charitas non fuisset recuperata vsque ad quartum mensem, iteranda essent prædicta ieiunia.

¶Quia igitur neutra via solidè fundata videtur, occurrit media via incidendum, dicendo tria. Primum est, quòd omnis, pœnitentialis satisfactio à confessore imposita etiam si extra charitatem fiat, sufficiens est quo ad forum militantis Ecclesiæ. Probatur hoc

hoc: quia satisfactio huiusmodi est sacramentalis: est enim tertia pars sacramenti, ac per hoc satisfacit Ecclesiæ, si est informis, sicut confessio informis. Et hinc oritur, vt nō solùm ieiunia & eleemosynas, verum etiam orationes non sit solita Ecclesia, iterum imponere pœnitētibus, qui eas semel soluerunt, quāuis iuniores nonnulli trepidantes timore vbi non est timor, & adinuenerint quandam momentaneam satisfactiunculam pro pœnitentia sacramentali: & deinde arbitrantur, quasi condignam pœnitentiā, quæ aut non est pœnitentia sacramentalis, aut si est, vanum monstrat eorum timorē. Nec hoc facere sunt edocti à sancta catholica Ecclesia, & propterea reprehensione magis dignum est, quam vsu. Secundum est, quòd quæcunque sacramentalis satisfactio si extra charitatem fit, nihil tunc valet ad expiationem pœnæ pro peccato debitæ apud Deum. Hoc ex supra dictis satis probatum est, & à Magistro sen. multis autoritatibus in 15. dist. 4. c. firmatur. Tertiū est, quòd omnis satisfactio sacramentalis si extra charitatem fit, valere incipiet quando recuperata charitate pœnitens ad eor redibit, &c. Probatur hoc ex eo quòd regulariter opus sacramentale vtpote opus Dei recedente fictione sortitur effectum (vt de Baptismo, confessione, & extrema vnctione dictum est) satisfactio autem sacramentalis pars sacramenti est, vimque habet ex clauibus: ergo, si est informis, sortietur postea recedente fictione effectum. An autem totū effectum sortiatur postea quem sortita fuisset si in charitate peracta esset, non facile dixerim. Videtur tamen mihi, quòd non totum satisfactionis effectum sortiatur postea: quia sacramentalis satisfactio plus se tenet ex parte humani operis, quām ex parte diuini, hoc est sacramenti. Cuius oppositum accidit in aliis: vt patet in Baptismo, in quo totū opus est Dei, & hominis est solum ministerium in satisfactione verò sacramentali opus est præcipuè pœnitentis, & tam parum habet sacramenti, vt multi Doctores negent ipsam esse partem sacramenti. Et propterea rationabile videtur, quòd satisfactio sacramentalis informis aliquem effectum postea sortiatur ex illa parte quia sacramentalis est: non totum autem ex illa præcipua sui parte, qua humanum opus mortuum habuit.

¶AD PRIMVM Ergo in oppositū dicitur, quòd obiectio consecta est ex lana & lino, quoniam orta est ex amicitia, & contexta est ex mera iustitia. Supponit enim pœnitentem secundum meram iustitiam debere pœnam solummodo tēporalem, & cum hoc reconciliatum esse ex gratia, quasi post reconciliationem satisfactio sit sufficiens secūdum æquialentiam simpliciter, & non secundum acceptationem. Et quoniā satisfactio secundum æqualentiam simpliciter, non consonat satisfactioni amicabili & possibili inter hominem & Deum: ideo, vt prædictum est, repetitur dicendo satisfactionem impositam tēporalem pro pœna peccati siue imposita sit à sacerdote, siue non, esse amicabiliter soluendam: & si amicabiliter non soluitur, nunquam soluitur. Et propterea quæ de mera iustitia & humanis punitionibus adducūtur extra propositum sunt: quoniam de vindicatiua loquuntur iustitia, in qua attenditur æqualitas rei ad rem: nos autem de satisfactione pœnitentiali loquimur, inqua attenditur æqualitas secundum acceptationem Dei offensi.

¶Ad secundum dicitur, quòd sententia hæc non est dura, sed dulcedine amicitiæ diuinæ plena, nec est occasio peccandi nisi fortè accepta. Et ad formam rationis dicitur primò, ipsam valde errare: vt patet applicando eam ad peccatorem communicaturum in paschate, dicendo, Si non communicat peccat nouo pecato: ergo si communicat, bene facit obediendo. Quod patet esse ridiculum.

¶Et quia multiplicare inconuenientia, non est soluere, dicitur secundo, quòd huiusmodi rationi in quacunq; materia fiat respondendum est sic: Si non exequitur peccat, admittitur: ergo si exequitur condignè, bene facit: alioquin negetur sequela: quoniam & communicando & non communicando in Paschate peccat nouo peccato indignus. Dicitur tertiò quantum ad materiam quæ tangitur de nouo peccato mortali omittētis pœnitentiā iniunctam à confessore pro mortalibus, quòd nulla ratione apparet omissionem huiusmodi esse peccatum mortale, vt patet discurrendo per omnia concurrentia ad huiusmodi actum, iniuncta siquidē à confessore pro mortalibus satisfactio, quatuor habet capita. primum est, quòd est iudicata & præcepta à Christi vicario: & hinc satisfactio fit actus iustitiæ cuiusdam & obedientiæ: & hinc satisfactionis omissio non habet peccati mortalis rationem, fi desit contemptus, qui contrariatur præcepto: & abiiceret gratiam iudicij facti. Secundum est ex pare pœnitentis, quod est actus pœnitentiæ & charitatis: & hinc nulla est in omissione ratio peccati mortalis, nisi actus iste iustitiæ, pœnitentiæ & charitatis sit necessarius ad salutem. Quod constat esse falsum: quia actus iste non est necessarius ad dilectionem Dei, aut suipsius, aut proximi: quoniam versatur circa ea, quæ sunt ad finem scilicet solutionem pœnæ temporalis: quam potest pœnitens reseruare sibi in purgatorio absque mortali offensa Dei. tertium est ex parte finis, quod est expiatiua pœnæ pro peccato debitæ: & hinc, vt nunc mōstratum est, non habet omissio, q̄ sit mortale peccatum, sed quòd sit reseruatio luendæ pœnæ. Quartum est, quod est pars sacramēti: & hinc, quòd omissio non constituat sacrilegium, ex eo apparet, q̄ Ecclesia vtitur pœnitentiæ sacramento quandoque absque hac tertia parte (vt patet de pœnitentibus in fine, quibus nō imponitur secundum canones satisfactio) & ex eo quod si quis sua ſpōte ante confessionem satisfeciſſet, non esset imponenda satisfactio aliqua à confessore. Nec desunt dicentes posse pœnitentem malè pāratum ad suſcipiendam satisfactionem in hac vita, absolui reseruata satisfactione in purgatorio: ex his enim omnibus habetur, quòd omissio huius partis sacramenti non est peccatum mortale ex suo genere. Vnde quum satisfactio a confessore, non imponatur, nisi vt descripta est, & vt sic illius omissio non habeat ex suo genere rationem peccati mortalis, concludendum est peccare quidem omittentem iniunctam satisfactionem (quum agat præter obedientiam & alias virtutes) nō tamen mortaliter, deficiente contemptu, quum nec cōtra obedientiam, charitatemve omittat.

¶Ad tertium dicitur, quòd distinctio inter per se & per accidens euitat hæc inconuenientia: pœnam siquidem temporalem fieri per se æternam est inconueniens: per accidens autem æternari non inconuenit. Sic autem est in proposito: quoniam tēporalis pœna amicè soluenda propterea ordinatur in inferno, quia nunquam amicè soluitur. Vnde nec propterea redeunt simpliciter dimissa peccata, nec æquè punitur pro peccato dimisso & pro nō dimisso: si enim redirent simpliciter deberetur per se pœna æterna: & similiter peccato non dimisso deberetur pet se pœna æterna. In proposito autem æternitas pœnæ inuenitur per accidēs: non tamen sicut in pœna venialium: ratio enim proxima æternitatis pœnæ perseuerantium venialium in inferno est æternitas culpæ: perseuerante enim culpa semper debet perseuerare pœna. Ratio autem æternitatis pœnæ in proposito est defectus acceptabilitatis: quia scilicet solutio pœnæ nunquam est acceptabilis, quia nunquam soluitur amicè.

TRACTATVS SEPTIMVS DE Ministro sacramenti pœnitentiæ, cuius vnicum est Quæsitum.

QVAESTIO VNICA.

¶An sacramenti pœnitentiæ minister possit esse sacerdos absque iurisdictione.

CIRCA Ministrum sacramenti pœnitentiæ quæritur an possit esse sacerdos absque iurisdictione. Et est ratio dubij. Tum quia confessor summi pontificis ministrat ei sacramentum pœnitentiæ sola potestate ordinis: quum potestatem iurisdictionis super eum habere nequeat. Tum quia videtur communiter dici, quòd sola potestas ordinis sufficit ad absoluendum à peccatis venialibus. tum quia videtur etiam communiter dici, quòd potestas ordinis ex se, se extenderet ad omnes absoluendos, nisi per Ecclesiam essent limitatæ iurisdictiones.

CONCLVSIO.

¶Sacerdos sola ordinis potestate fultus non est idoneus sacramēti pœnitentiæ minister sed necessaria est illi iurisdictionis autoritas à superioribus sibi collata.

¶IN OPPOSITVM est decretū omnis vtriusque sexus.

¶Ad euidentiam huius sciendum est, quòd licet multa Doctorum verba sonare videantur, solam ordinis potestatem quādoque sufficere ad hoc sacramentum, secundum tamen rei veritatem nunquam sufficit, sed semper exigitur vltra potestatem ordinis, autoritas iurisdictionis aliquo modo. Et hoc quidem non solùm per Ecclesiam determinatum est, sed ex ipsa sacramenti natura habetur, legimus enim in Concilio Floren. sub Eugenio 4. quòd minister huius sacramenti est sacerdos habēs autoritatem ordinariam vel delegatam. Ex quo patet quòd sacerdos sola ordinis potestate fultus, non est minister huius sacramenti: Et quum in proposito non habeat locum distinctio illa de ministro ex officio vel in articulo necessitatis sicut in Baptismo, oportet dicere, quòd si sacerdos sola ordinis potestate absoluat, sacramentum nullum est: quia deficit minister. Est quoque sacramentum hoc ex sua natura iudiciale: quoniam forma eius consistit in actu judicis, vt sic, actus autem iudicialis, etiam si fingendi detur licentia, non potest intelligi exerceri, nisi in subditum: igitur non ex Ecclesiæ constitutione, sed ex ipsius sacramenti iudicialis natura exigitur potestas iurisdictionis in hoc sacramento. Dupliciter autem contingit haberi potestatem iurisdictionis: primò ex parte principij iudicandi, ita, quòd potestas ipsa iurisdictionis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit principium iudicij: sicut in naturalibus calor est principium calefaciendi, & in politicis potestas principis est principium puniendi, & in ecclesiasticis potestas pontificia est principium excommunicandi, & huiusmodi. Alio modo inuenitur iurisdictio ex parte eius, qui iudicandus est: sicut contingit in iudicio arbitrorum à partibus tantum potestatem habentium, ex hoc ipso quod illis se submittunt in illa causa. In ministro verò sacramenti pœnitentiæ quum ordinaria vel delegata à superiori potestate est ministerium, licet inueniatur potestas iurisdictionis primo modo, ad ministrandum tamen sacramentum pœnitentiæ, sufficit potestas iurisdictionis secundo modo. Et ratio est: quia sacramentalis absolutionis principium non est potestas iurisdictionis, sed potestas ordinis: potestas autem iurisdictionis concurrit quo ad hoc solum, quòd facit de peccatore subditum: vel simpliciter vel quo ad talia peccata. Et hinc fit, vt quicunque potest se subiicere in foro pœnitentiali cui vult, non egeat aliunde iurisdictione in ministrante ei hoc sacramentum.

¶ ET PER hoc patet responsio ad primum: ex hoc enim q̃ summus Pontifex nulli in terris subditus est, potest seipsum subdere in foro pœnitentiali cuilibet sacerdoti, nec confessior ille habet, propriè loquendo, potestatem iurisdictionis super Papa pœnitente, à Christo, vel Ecclesia, vel ab ipso Papa tanquam à superiore: sed ex hoc ipso quòd Papa se subdit illi. Et hic modus iurisdictionis reductiue spectat ad iurisdictionem delegatam: quamuis propriè non sit delegata.

¶ Ad secundum dicitur, quòd quia quo ad peccata venalia quilibet est liber respectu sacramenti pœnitentiæ (eo quòd nullus tenetur cõfiteri venialia) ideo satis rationabile est, q̃ quilibet potest se subdere cui vult sacerdoti pro sacramento pœnitentiæ venialium. Et sic inuenitur hic non sola potestas ordinis, sed potestas iurisdictionis reductiue: quę quia non est propriè delegata, tacita videtur à dicentibus, quòd sola potestas ordinis ministrat sacramentum venialibus: quum tamen secundum veritatem si nullo modo iurisdictio interueniret, nullum esset peccatum: vt dictum est. Caue tamen ne huiusmodi iurisdictionem extendas ad absolutionem ab excommunicatione minori, etiam per peccatum veniale incursa: nam quia excommunicatio minor vinculum est introductum à potestate iurisdictionis, quæ est principium iudicij, impossibile est quòd sine huiusmodi potestate iurisdictionis, quæ est principium actuum iudicialium, absoluat quis ab excommunicatione minori. Vnde quamuis habens venialia tantum possit à quocunque sacerdote pœnitentiæ sacramentum suscipere ex hoc ipso, quòd se subdit illi: non potest tamen à quocunque sacerdote absolui ab excommunicatione minori: sed si illam habet, oportet prius à proprio sacerdote ab illa absolui.

¶ Ad tertium dicitur, quòd illud dictum potest dupliciter intelligi: vel vt omnes sacerdotes à principio ex hoc ipso, quòd erant sacerdotes poterant omnes absoluere: vel quòd omnes sacerdotes instituebantur non solum sacerdotes communes: sed iudices communes in foro pœnitentiali. Primus sensus est falsus: quia de necessitate sacramenti iudicialis est iurisdictio. Secundus sensus est verus, suppositâ veritate dicti, quoniam ante distinctiones parochiarum: &c. sacerdotes vtranque potestatem accipiebant: ita q̃ tunc erãt & sacerdotes communes & iudices communes, postea autem ordinantur quidam sacerdotes communes, fiunt autem iudices proprij, assignando eis plebes proprias. Et multi relinquuntur sacerdotes communes qui nunquam fiunt iudices, nec communes, nec proprij: vt patet de his, qui non sunt expositi ad audientiam confessionum, nec aliquis se subdit eis quo ad venialia.

TRACTATVS OCTAVVS, DE Indulgentiarum Thesauro in quatuor Quæstiones diuisus.

1 *Num aliquis thesaurus sit necessarius ad efficaciã indulgentiarum.*
2 *Num, & quibus satisfactionibus & meritis constet thesaurus indulgentiarum.*
3 *Num satisfactiones, ex quibus est thesaurus indulgentiarum, sint Christi veritatis & sanctorum.*
4 *Nam thesaurus indulgentiarum subdatur Papæ absque sacramentorum collatione.*

CIRCA Indulgentias post tractatum quendam alias editum, & plures quæstiones in secundo quolibet positas, iam tertiò scribendum occurrit tripertita consideratione. Primo de thesauro. Secundò de causa. Tertiò de suscipientibus.

¶ Circa thesaurum occurrunt quatuor quærenda: primum, an aliquis thesaurus sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum. Secundò, ex quibus constat dictus thesaurus. Tertiò, quorum sint vel fuerint reposita in dicto thesauro. Quartò, an dictus Thesaurus subsit dispensationi summi Pontificis.

QVAESTIO I.

¶ An thesaurus aliquis sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum.

CONCLVSIO.

¶ Non minus necessarius est ad indulgentiarum efficaciam aliquis thesaurus, meritorum Christi, quam sacramentorum.

CIRCA Primũ (an thesaurus aliquis sit necessarius ad efficaciam indulgẽtiarum) sciendum est, quòd ex duplici capite dubitatio hæc oritur. vel ex eo quòd creditur à papam posse facere effectum indulgentiæ autoritatiue, sicut potest absoluere ab excõmunicatione: sic quòd ita potest absoluere à debito pœnarum temporaliũ, quas pœnitentes pro suis debent peccatis, sicut potest absoluere à vinculis suspensionis, ictetdicti & huiusmodi. Vel ex eo q̃ creditur effectum indulgentiarum non esse aliud, quàm solutionem ecclesiastici vinculi, quo pœnitens alligatus est ad iniunctas pœnitentias. Ex vtraque siquidem opinione sequitur nullo opus esse thesauro ad efficaciam indulgentiarum: vt manifestè patet.

¶ Prima autem opinio est Francisci Maironis in 4. dist. 19. Et fundatur super verbo Christi, Quodcunq; solueris super terram, &c. Hinc enim vult Papam veluti principem Christianæ Reipub. constitutum: & postea ex regulari potestate principum, qua quilibet princeps habens plenariam potestatem, potest remittere debita peccatoribus in sua politia, infert Papam posse remittere debita pœnarum temporalium, quas pœnitẽs tenetur in hac vita vel in purgatorio exoluere. Firmatur q̃; hoc, inducendo quòd sacerdos absoluendo trãsfert pœnam æternam in temporalem: ac per hoc de foro inferni in forum temporale, &c. Sed hic dicendi modus tripliciter errat. Primò in hoc, quòd non distinguit inter forum pœnitentiale & forum extrinsecæ iurisdictionis ecclesiasticæ: Papa enim, licet sit quasi princeps in foro ecclesiasticæ iurisdictionis exterioris (cuius signum est, quòd est solutus ecclesiasticis pœnis & legibus, vt princeps) in foro tamen pœnitentiali est subditus: vnde & potest solui & ligari à sacerdote in foro pœnitentiali, & potest & debet sibi negari absolutio, sicut & reliquis fictè accedentibus ad sacramentum pœnitentiæ: pœna autem temporalis pro peccatis actualibus post contritionem & confessionem debita non spectat ad extrinsecum forum, sed ad forum pœnitentiale. Quod etiam ex eo patet, quòd est eiusdem rationis cum suis aliis partibus, quæ remissæ sunt ex virtute clauium, vel per satisfactionem pœnitẽtialem, vnde quo ad hoc non habet Papa à Christo potestatem tanquam princeps, sed tanquam minister. Secundò errat in hoc quòd non dicernit inter causas debitorum: nam si princeps non posset remittere causam debiti, nec ipsum debitum remittere posset. Vnde quum Papa non possit remittere causam debiti (quoniã causa debiti est peccatum: Papa autem non potest etiam veniale remittere peccatum) non igitur ad potestate principatus eius spectat remittere pœnam ex peccato debita. Tertiò errat non discernens modũ potentiæ: aliud est enim Papam posse remittere huiusmodi pœnas. Dato enim, quòd Papa possit sicut rei veritas est quòd potest ex illo Christi verbo, Quodcũque solueris, &c. non tamẽ sequitur, potest hoc tali modo, puta solo iussu: stat enim quòd potest hoc alio modo, puta per ecclesiastici thesauri dispensationẽ. Et hoc patet in simili: nam sicut Christus dixit Petro, Quodcunque solueris, &c. ita dixit discipulis, Quorum remiseritis peccata, &c. & sicut nõ valet, Discipuli seu sacerdotes possunt remittere peccata, ergo possunt solo iussu seu autoritate: (sed stat, quòd possunt alio modo, scilicet ministrando sacramentũ pœnitentiæ) ita non valet, Papa potest quodcunque soluere super terram: ergo solo iussu seu autoritate hoc potest: stat enim quòd hoc possit diuersimode, quo ad exteriora quidem solo iussu, quo ad intima verò, peccata scilicet & eorum pœnas, apud Deũ mediante sacramento, quo ad peccata: mediante verò dispensatione thesauri, quo ad dictas pœnas. Nec sacerdos aliter quàm per sacramentum transfert pœnam æternam in temporalem.

¶ Secunda autẽ opinio verborũ sonum habens pro se (pro quanto indulgentiæ sonant pro iniunctis pœnitentiis) fundatur super hoc, quòd pœna debita à pœnitente apud diuinã iustitiã est reseruata superiori tribunali, scilicet ipsius diuinę iustitię: ac per hoc non potest ab inferiori (qualis est Papa) remitti. nisi papa posset supra ius diuinum: quod constat esse falsum. Et hæc opinio tripliciter errat. Primò diminutissimè exponendo remissionem iniunctarũ pœnitentiarũ, dum exponit pro remissione solius vinculi: quum etiam ipsa verba sonent remissionẽ ipsarum iniunctarum pœnitentiarũ, & non solius vinculi iniũctionis: nõ enim dicitur, quòd relaxamus iniunctionẽ, sed quòd relaxamus iniũctas pœtentias. Secũdò, quod impietatem tribuit Ecclesiæ: nam si indulgẽtia liberaret à sola iniunctione pœnitẽtiæ, impiè ageret Ecclesia dando indulgẽtias: quoniã absoluendo à vinculo iniũctionis, trãsmitteret pœnitentes ad pœnas purgatorij, à quibus liberati fuissent exequendo iniunctas pœnitentias. Vnde magna impietas esset, dicere se facere gratiam dando indulgentiam. Tertiò errat in hoc, quòd non discernit inter posse remittere ministerialiter, & posse remittere autoritatiue. Licet enim Deo debita solus Deus autoritatiuè remittere possit: homo tamen minister Dei, diuina autoritate sibi concessa potest Deo debita remittere ministerialiter, nec solùm debita pœnarum, sed etiam debita culparum: vt patet in sacramento pœnitentiæ. Nec hoc est posse supra ius diuinum: sed est ministerialiter fungi autoritate diuina.

¶ HIS IGITVR exclusis opinionibus, quia ex fine necessitas medij sumitur, finis autem & effectus in huiusmodi coincidunt: (finitas enim est finis, & effectus medicinæ) ideo stabiliendus est effectus indulgentiarũ ex his quæ certa sunt. Et quoniam certum est omni hoc attestante Ecclesia, indulgentias succedere loco iniunctarum pœnitentiarum, consequens est, quòd idem est effectus indulgentiæ, qui erat futurus effectus iniunctæ satisfactionis pœnitentialis. Constat autem quòd per iniunctam satisfactionem pœnitentialem dignè exequutam soluitur pœna temporalis pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam (hoc enim vniuersalis credit Ecclesia) igitur per indulgentiam loco satisfactionis succedentem, si veraciter ac dignè acquisita fuerit, soluetur quoque tantùm de pœna temporali pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam, quãtum apud eandem æquiualet indulgentia acquisita. Et hæc ratio non eget ampliori confirmatione: quum iam determinatum sit per Ecclesiam Romanam id quod communis doctorum opinio sentiebat, scilicet effectum indulgentiarum esse remissionem pœnæ temporalis pro peccato actuali debitæ apud diuinam iustitiam: sed hinc fumenda est necessitas quæsiti thesauri. Vnde considerandum est, quòd remissio peccatorum, vt tota clamat scriptura, effectus est passionis Christi: ita quòd cuicunq; remittitur peccatum, siue quo ad culpam, siue quo ad pœnam, ex virtute passionis Christi remittitur. Credimus autem in huiusmodi remissione sicut & in vniuersis viis Domini non solùm misericordiam, sed etiam iustitiam mueniri: misericordiam quidem in hoc, quòd miseriam peccatoris compatitur Christus quasi suam: iustitiam verò in hoc, quòd meritum ac passio Christi communicatur peccatori, quasi peccator ipse patereturː vt sic peccator debitum Deo soluat de suo, nõ per seipsum: sed per Christi communionem acquisito: vt patet in Baptismo: in quo propterea fit plenaria peccatorum remissio, quia plenissimè commoritur & consepelitur Christo baptizatus. Ex quibus formatur talis ratio, Ad remissionem peccatorum, siue quo ad culpam, siue quo ad pœnam per sacramenta habendam, exigitur thesaurus aliquis, puta meritorum passionis Christi remanentium in diuina acceptatione: ergo à fortiori ad remissionem peccatorum quoad pœnam tantùm per indulgentiam, exigitur aliquis similis thesaurus. Antecedens patet discurrendo per sacramenta, & Ecclesiæ doctrinam, quam diximus. Consequentia verò ex se est satis euidens: quoniam omnis ratio expoſcit quòd diuina prouidentia si subiicientibus se sacramentis ordinauit, non remitti pœnam peccatorum, nisi computando pœnam Christi pro his, quibus remittitur, multò magis ordinauit non remitti pœnas peccatorum per indulgentias, nisi computando alienas pœnas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submittere se indulgentiis, multominus est, quàm submittere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

QVAESTIO II.

¶ Ex quibus constet thesaurus, Vnde fiunt indulgentiæ.

CIRCA secundum quæsitum (ex quibus constet thesaurus, vnde fiunt indulgẽtiæ) ratio dubitandi est: quoniam interdum merita, interdum passiones, interdum satisfactiones dicuntur esse ea, quę sunt in hoc thesauro reposita. Veritas autem (vt patebit) formaliter explicatur per satisfactiones superfluas.

CONCLVSIO.

¶ Indulgentiarum thesaurus, satisfactionum thesaurus est superfluarum, quæ per pœnalia opera & meritoria fiunt, quæ superflua sunt.

¶ AD CVIVS euidentiam non aliunde quã ex fundamento prius posito procedendum est, ex hoc, scilicet, quòd indulgentiæ succedunt loco pœnitentialium satisfactionũ. Hoc enim dictum oportet: cum grano salis sumere. In pœnitentiali siquidem satisfactione dignè exequuta (puta ieiunio) cõsiderandũ est quadruplex officium. habet enim huiusmodi opus quatuor officia, scilicet, bonificandi, medendi, merendi, & satisfaciendi. Nam ex eo quòd est opus bonum, bonificat operantem, & disponit illum ad alia bona opera. ex eo verò quòd est tale opus (puta ieiunii) medicinã præbet cõtra carnis concupiscentiam, sicut eleemosyna contra auaritiam, &c. ex eo autẽ quòd à charitate procedit, meritorii est vitæ æternæ & ex eo demum q̃ pœnale satisfactorium est pro pœna tẽporali pro peccato debita. Soluitur enim pœna absq; omni contradictione per opus pœnale vt sic: indulgẽtia autẽ non succedit loco satisfactionis pœnitentialis, nisi quo ad vltimũ officiũ quod est satisfacere: nã ex vi indulgentiæ non fit homo bonus, nec medicatur, nec meretur, sed sohimmodo soluit pœnam quã per pœnitentiam soluisset. Et propterea doctores cõsulunt, aliequẽtibus indulgentias, ad implere nihilominus suas pœnitẽtias: & meritum longe melius esse prædicant quàm indulgentia. Nec propter hoc tamen vilipendendæ sunt indulgentiæ: quoniã salutares sunt tollendo pœnam quæ impediret ingressum cælestis patriæ. Notanter autem dixi ex vi indulgentiæ, quoniã si indulgentiæ mixtum cõintelligatur opus sanctũ, quo acquiritur indulgẽtia, puta eleemosyna, aut aliquid huiusmodi, sic mixta intellecta indulgẽtia melior esse potest, quam satisfactio pœnitentialis. Nam nullũ officiorum inuentorum in satisfactione pœnitentiali sibi deficit: est enim digne data eleemosyna pro acquirenda indulgentia, reddens bonũ, & disponens ad bona opera dantem illam, & præbet medicinam cõtra cupiditatẽ pecuniæ, & est meritoria vitæ æternæ, & est satisfactoria ex propria pœnalitate: & vltra hæc superuenit sibi solutio pœnæ, seu satisfactio per indulgentiã. Ex hoc igitur, quòd in dulgentia pura succedit satisfactioni pœnitentiali solùmodo quo ad vim satisfactiua, manifestè sequitur, quòd thesaurus indulgentiarum, thesaurus est satisfactionum, quæ quia per opera pœnalia & meritoria fiunt, ideo idem dicitur thesaurus passionũ & meritorum, quatenus satisfactoria sunt. Rationabile autẽ, vltra dicta, in præcedenti articulo monstratur esse, debere esse thesaurũ hunc thesaurum satisfactionum, seu meritorum, quatenus satisfactoria, ex eo quòd vnus pro alio & in tẽporalibus, & in spiritualibus satisfacere potest: non medicatur autem nec fit bonus, nec meretur vnus pro alio sunt igitur ea quæ sunt reposita in hoc thesauro satisfactiones. Quòd autẽ non quæcunq; satisfactiones, sed solę superfluæ in eodem reconditæ sint, ex eo patet, quod satisfactiones illæ, quibus satisfacientes indigerunt pro seipsis: iam cessêrũt in solutione pœnarum debitarum pro propriis peccatis: & propterea non possunt pro aliis soluere. Et simile est iudiciũ de satisfactionibus quæ pro quibusda determinatè oblatæ sunt: sunt enim & ipsæ fortiræ iuum effectũ. Quia igitur oportet satisfactiones in thesauro repositas pro alienis pœnis soluẽdis offerri posse, oportet huiusmodi satisfactiones esse superfluas, ita quòd nec pro his qui illas egerunt, nec pro aliis hactenus satisfecerint: hoc enim est merita seu opera esse superflua, quo ad officium satisfaciendi.

¶ OBIECTIONES autem, quæ ingerere videntur plus requiri ad recondita in hoc thesauro, puta quòd non solùm sint satisfactiones superfluæ, sed etiam non plenè remuneratæ, in sequenti articulo monstrabuntur vanæ. Et ideò concludendum est, thesaurum indulgentiarum esse thesaurum superfluarum satisfactionum, seu meritorum, quatenus superfluunt quo ad officium satisfaciendi pro pœna actualibus peccatis debita.

QVAESTIO III.

¶ Quorum sint satisfactiones, ex quibus constet thesaurus, Vnde fiant indulgentiæ.

CONCLVSIO.

¶ Indulgentiarum thesaurus satisfactionum & meritorum Christi, & sanctorum thesaurus est.

CIRCA tertium de thesauro quæsitũ (scilicet quorum sint huiusmodi superfluæ satisfactiones) dubitadi ratio est: quia dicitur, quod sunt Christi & Sactorum: multis tamẽ doctoribus aduersantibus. Dum quidam nec in Christo, nec in Sãctis superfluas cõcedunt satisfactiones: quidã autem etsi in Christo concedunt, de Sanctis tamẽ dubitant. Franciscus igitur Maironis in quarto distinct. 19. negas omni ex parte hunc thesaurũ dicit nulla esse Christi superflua merita: quoniã omnia sunt plenè sibi remunerata: iuxta illud: Exinaniuit semetipsum, factus obediẽs vsq; ad mortẽ, propter quod & Deus exaltauit illũ, & dedit ei nomẽ, &c. Duradus verò in quarto distinct. 20. Christi quidẽ superflua merita in thesauro hoc affirmat, de sanctorũ verò superfluis meritis dubitat duplici ratione. Prima cõmuni sibi & Francisco: quia merita Sanctorum sunt plenissimè remunerata, imò vltra co dignum: quoniam non sunt condignæ passiones huius tẽporis ad futuram gloriam. ¶ Secũdò, quia ad hoc quòd satisfactio vnius valeat pro alio exigitur intentio dirigens, & applicans satisfactionẽ illam ad alium: de nullo autem sanctorum autenticè constat, quod habuerit intentionem satisfaciendi pro nobis: non igitur sanctorum sunt merita satisfactoria, ex quorum thesauro fiunt indulgentiæ.

¶ Sed horũ opinio tam in rationibus, quàm in cõclusione, falsa & irrationabilis inuenitur. Et à Christo inchoãdo, falsissimũ est Christi merita esse remunerata: quũ Christus meruerit nobis, & cõtinuè remuneretur in mẽbris suis: vt patet in baptizatis, qui nõ proprio, sed Christi merito ad cęlestem peruenĩunt patriam. A ratione

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoque hoc alienum est quoniam Christus est caput mystici corporis, quod est Ecclesia, ac per hoc gratia eius est gratia capitalis, & proinde meritum eius ita se habet ad membra eius, sicut meritum priuati hominis se habet ad corpus suum: & propterea sicut quilibet homo meretur nō solùm animæ, sed etiā corpori suo: ita Christus non solùm sibi, sed aliis meruit. Imò maius quid meruit nobis, quàm sibi: quia nobis meruit beatitudinem, quam sibi ipsi non meruit: sed sine merito à principio conceptionis suæ habuit. Auctoritas autē Apostoli non dicit, merita Christi fuisse plenè remunerata in seipso, sed duo illius præmia narrat, scilicet exaltationem ipsius, & excentiam sui nominis, meruit enim præter hæc multa alia Christus, vt patet ex supradictis à diuo Thoma. De Sanctorum autem remuneratione duo dicenda sunt. Primum non curādo de proprietate vocabuli: sed cōmunicādo in vocabulis cū arguētibus: deinde propriè loquēdo de remuneratione. Loquendo liquidē de remuneratione cōuniter, siue sit propriè remuneratio, siue non, distinguendū est, q̄ merita Sanctorū quo ad aliquid, sunt totaliter remunerabilia in ipsis Sāctis: quo ad aliquid verò non sunt totaliter remunerabilia in ipsis sanctis: & quo ad hoc superfluunt in ipsis Sāctis, & ponūtur in thesauro remanētia in diuina acceptatione, remuneranda in aliis. Merita siquidē Sanctorum, licet secundum reliqua officia sua possint remunerari in ipsis Sanctis: secundum tamen hoc officium, quod est satisfacere pro pœna temporali peccatis actualibus debita, remunerari non possunt in ipso Sancto si non est debitor alicuius tēporalis pœnę pro suo peccato actuali: ex hoc enim ipso, quòd Sanctus ponitur non debitor talis pœnæ, necessariò sequitur q̄ non sit capax talis remunerationis scilicet quòd satisfactio sua valeat sibi ab solutionem pœnę pro se. Si supponamus ergo (quod postea probabitur) Sanctos plus satisfecisse, quàm pro propriis peccatis erāt debitores: oportet cōsequenter dicere, quòd satisfactiones suæ inquantum excedūt sua debita, nō sunt remuneratę in ipsis Sanctis: quia ipsi non indigebant solutione pœnarū: quæ est seu dicitur remuneratio satisfactionis, abusiuè (vt dictum est) de remuneratione loquendo. At si propriè loquendum est de remuneratione dicēdum est, quòd merita Sanctorum omnia sunt plenissimè remunerata sibi: ita quòd etiā ipse eis superfluæ satisfactiones sunt plenissimè remuneratæ, vel remunerandæ in ipsis Sāctis: quoniam quicquid inde meruerunt, totū eorum erit, siue sit præmium essentiale siue accidentale. Sed plenissima remuneratio non minuit vim satisfactiuam pro aliis: quoniam soluere pro se vel alio, nō est meritum aut merces, aut remuneratio quæcunq;: actus enim satisfaciendi, qui à Sāctis processit, pro quāto fuit meritorius remuneratus est vita æterna, &c. Et rursus pro quanto fuit tale opus pœnale sibi, remuneratus est gaudio accidētali: gaudebit enim de hoc, q̄ plus passus est, quàm peccata sua demeruerint: vnde & laureola datur quibusdam generibus operum ex ipsa executione. Sed propter huiusmodi & quascunque alias remunerationes non perdit actus ille officium suum, quod est soluere pro pœna temporali actualis peccati proprij vel alieni: imò quū contingit superfluam satisfactionē Laurentij soluere pro pœna debita Ioāni pœnitenti, gaudium quoddam accidentale Laurētius in cælo habebit de hoc q̄ satisfactio sua soluit pro Ioanne. Interuenit igitur in huiusmodi ratione super plena remuneratione meritorum fundata, error in hoc, quòd satisfacere, seu soluere pœna temporalem pro actuali peccato debitam, inter remunerationes, seu remunerabilia cōputatur: quum longè sit à genere tam meriti, quàm mercedis, vt etiā attestatur doctores, tenentes huiusmodi residuas pœnas si cōtingat inueniri in damnatis, posse solui in inferno: vbi constat nō inueniri meritum aut mercedem. Attestatur etiā & communis doctrina, tenēs in purgatorio solui huiusmodi pœnas: & tamē in huiusmodi solutione non mereri neque remunerari. Quia ergo plenissima remuneratio quantumcunque vltra condignū, non tollit à meritis Sanctorum superfluens officium satisfaciēdi pro pœna temporali actualium peccatorū: si constat Sanctorū merita plus esse satisfactoria, quā ipsi essent debitores, nihil obstabit ratio de plena remuneratione. Quòd autem sancti plus satisfecerint, quā demeruerint, testatur Iob 6. c. dicens, Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram meruī, & calamitas, quam patior in statera: quasi arena maris hęc grauior appareret. Vbi clare liquet Iob plus passum fuisse, quam pro peccatis suis debuerit patiūi superabundantia satisfactionum: vt patet ex antedictis. Simile autem esse de multis aliis iudicium, nemo dubitat. De intentione verò Sanctorum, quòd scilicet fuerit pati pro nobis, testatur Apostolus ad Colos. 1. dicens, Adimpleo ea quæ sunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius quod est Ecclesia. Vbi manifestè patet, diuinam prouidentiam disposuisse passiones aliquas in carne Sanctorum, spectare ad complementum passionum Christi pro corpore eius quod est Ecclesia, & hanc diuinam ordinationem Sanctos adimplere suis passionibus superabundantibus.

¶EX QVIBVS omnibus patet, argumenta supradictorum doctorum falsa esse. De conclusione autem non est amplius dubitandum: quoniam iam per Romanam Ecclesiam determinatum est indulgentias fieri ex thesauro super abundantium meritorum, seu passionum Christi & Sanctorum. Quæ etiā conclusio quo ad superabundantiam passionum Christi pro nobis fundamentū habet in Scriptura primæ Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autē tantùm, sed totius mundi. Ex qua auctoritate patet passionem Christi sufficienter satisfacere pro toto mundo: ac per hoc quū exequutiuè pro paucis tantū satisfaciat, infinitū thesaurum satisfactionū Christi superesse in sacramentis: quibus eadem Christi passio satisfacit. De sanctorum autem superabundātibus meritis quo ad officium satisfaciendi pro nobis, fundamentū est in Scriptura in locis allegatis ex Iob & Apostolo. Vnde apparet quàm rationabiliter Ecclesia Rō. determinauerit.

¶Et si quæratur, ad quid vtilis erit tāta superabundantia satisfactionum Christi & Sanctorum, quāta secundum prædicta supererit post vniuersale iudicium, quādo nulli amplius proderit, dum pro nullo amplius soluere poterit pœna pro peccato debita: dicendum est, quòd hoc ipsum quod est merita Christi & Sanctorum vt satisfactoria, tam excellenter superare omnes quæ soluendæ fuerant, pœnas, non est vanum: sed ad gloriam Christi & Sanctorum, & ad commēdandam libertatem saluationis electorum. Hæc enim superabundantia meritorum attestatur quòd non ex insufficientia satisfactionum Christi & Sanctorum damnati sunt reprobi, quasi solis electis illa sufficissent, sed ex propria iniquitate damnati sunt reprobi, pro quibus sufficiens remanet satisfactio, si diuina misericordia ad illos eam applicare veller.

¶Si autem quæritur, ad quid superabūdans satisfactio Sāctorum ponitur, quum Christi satisfactio sufficiētissima sit pro toto mūdo: respondendum est, hoc propterea esse, vt Christi membra simillima essent capiti: videmus enim diuinam prouidētiam disposuisse, quòd Christi membra præsertim præcipua, sibi assimilarētur quantum fas est. Vnde sicut sunt Sācti quidam aliorum curatores, quidam aliorum doctores, quidam qui pro aliis merentur, de congruo tamen: quidam qui pro aliis impetrant: ita quidam sunt alienarum pœnarum satisfactores: ita vt assimilentur Christo etiam in hoc quòd pro aliis passus est, dum & ipsi qui patiuntur, plus quam demerentur, pro aliis satisfaciunt.

QVAESTIO IIII.

¶An hic thesaurus subditus sit dispensationi Papæ aliter, quàm per sacramentorum collationem.

CIRCA Quartum de thesauro quæsitum (an scilicet thesaurus hic subditus sit dispensationi Papæ aliter, quàm per sacramentorum collationem) ambiguitas magna est: quòd conferre effectum sacramenti sine sacramento, spectat ad claues excellētiæ, quas cōstat non esse cōmunicatas Papæ, sed reseruatas soli Christo: remissio autem pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ est effectus sacramenti: quoniam hoc fit per Baptismum, & per tertiam partem sacramenti pœnitentiæ, quæ est satisfactio.

CONCLVSIO.

¶Aliter quàm per sacramenta dispensari potest indulgentiarum thesaurus à Papa & cæteris Ecclesiæ prælatis.

¶IN HAC Quæstione sciendum est, totam difficultatē consistere non in hoc, an thesaurus iste sit dispēsabilis per Papam, sed in hoc, an aliter quam per sacramentoru collationem possit Papa thesaurum istum communicare: quoniam nulla autoritate Scripturæ, nullāve ratione haberi videtur, quòd dispensatio talis sit credita Petro. Autoritates siquidem illæ, Quodcunque solueris super terram, & quorū remiseritis peccata: intelligūtur procul dubio secundū subiectam materiam, vt scilicet ea, quæ spectant ad remissionem peccatorum, commissorum sint soluenda & remittenda mediantibus sacramentis. Ratio quoque communiter allata, scilicet quòd communia bona Ecclesiæ sunt dispensabilia per præsidentem Ecclesiæ: eandem patitur difficultatem. Declaratur enim, quòd communia Ecclesiæ bona spectantia ad remissionem peccatorum, sunt quidem dispensabilia per præsidentem Ecclesiæ, sed nō quomodolibet: sed certo modo, hoc est per collationem sacramentorum. Ratio demum ducens ad inconueniēs, puta quòd superfluæ satisfactiones Sanctorum frustra repositæ essent in thesauro: quia illæ non communicantur per sacramēta, sicut satisfactiones Christi, nec possunt dispēsari sine sacramentis: ergo vanè sunt in thesauro Ecclesiæ. Hæc inquam ratio facilè soluitur, dicendo quòd sunt in thesauro Ecclesiæ, vt à Christo dispēsentur membris Ecclesiæ militātis, & quòd hoc fit quotidie, dum meritis Sanctorum petimus remissionem peccatorum, & exaudimur. Ita quòd secundum has difficultates, huius thesauri dispensatio aliter, quàm per sacramētum, reseruata videtur summo Sacerdoti Christo, qui solus nouit merita causarum circa remissionem peccatorum.

¶LICET Autē difficilis sit notitia quæstionis huius: quia tamen vniuersalis Ecclesia facto declarauit, Ecclesiæ prælatos posse huiusmodi

huiusmodi thesaurum, sine sacramentis dispensare (cum Episcopi omnes indulgentias dant nō crudeliter loco solius vinculi iniunctionis trāsmittendo ad pœnas purgatorij: sed gratiosè loco ipsārum satisfactionū iniunctarū: ex hoc enim, vt in superioribus manifestatum est. oportet dicti thesauri dispensationem interuenire: quū non possint aliter fructuosæ huiusmodi indulgentiæ succedere pœnitentiis iniunctis: ideo absq; hæsitatione aliqua etiam, si nulla adesset ratio, fatendum est dicti thesauri dispensationē, non solùm per sacramenta, quo ad merita Christi, sed aliter quam per sacramenta quo ad merita Christi, & Sanctorum cōmissam esse prælatis Ecclesiæ: & præcipuè Papæ. Et hoc tantò magis fatendū est, quantò per Leonem 10. determinatum est. Suffragatur autem huic veritati ratio, tantò acceptabilior, quātò magis soluit omnes difficultates accidentes in hac re. Est autem ratio hæc, Cōmunia præsentis Ecclesiæ bona communicabilia aliter, quàm per sacramenta, sunt à Præsidente Ecclesiæ dispēsabilia aliter, quam per sacramenta: sed merita Christi & Sanctorum vt superabundanter satisfactoria, sunt communia bona præsentis Ecclesiæ communicabilia aliter, quàm per sacramēta: ergo sunt à Præsidente Ecclesiæ dispensabilia aliter quam per sacrameta. Maior propositio nullam videtur habere instantiam. Minor autem ex supradictis clara est, excepta vltima particula, scilicet, q̄ hæc bona sint cōmunicabilia aliter, quàm per sacramenta. Quæ particula manifestatur ex eo, q̄ hæc eadem bona potuissent si voluissent Sancti cōmunicare, non per viam sacramenti aliis membris Ecclesiæ in particulari: ex hoc enim q̄ ipsi potuissent hoc efficere aliter, quā per sacramenta, sequitur, q̄ satisfactiones istæ suapte natura sunt communicabiles aliis aliter, quam per sacramenta. Hinc quoque monstratur validam esse ad propositum autoritatem illam, Quodcunq; solueris: nam verus illius intellectus est, Quodcunque solueris eo modo, quo illud est solubile, & sic in omni materia currit, & ad propositum efficax inuenitur. Est enim sic practicanda. Quodcunq; per sacramentū solubile, solueris, per sacramentū: & similiter, Quodcunque aliter, quam per sacramentum solubile, solueris etiam aliter, quam per sacramentum, &c. Et sic subsumendo, quòd pœna temporis pro actuali peccato debita, est solubilis & per sacramentum & per alienam satisfactionem sine sacramēto applicatam, infertur quòd huiusmodi pœna potest à Petro solui, non solùm per sacramentum, sed etiam per alienam satisfactionem sine sacramen to applicatam. Per hoc etiam saluatur ratio communis de potestate Præsidentis Ecclesiæ: quoniam vera est respectiuè intellecta, hoc est, quòd bona communicabilia per sacramēta solùm, potest per sacramenta cōmunicare: bona autem communicabilia etiam aliter, quàm per sacramenta communicare. Illud verò quod glossando, seu respondendo dicitur, ea quæ spectant ad remissionem peccatorum commissa esse prælatis Ecclesiæ mediantibus solummodò sacramentis. Verum est de spectantibus ad remissionem peccatorum simpliciter: non autem de his quæ spectant ad remissionem peccatorum secundum quid. de quorum numero est remissio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ: præsupponit enim peccatum simpliciter remissum, & secundum minimum quid tantùm, puta temporalem pœnam remittendum.

¶SET PER hoc patet solutio principalis argumenti. Nā sine sacramento conferre sacramenti effectū simpliciter, seu totalem, spectat ad claues excellentiæ: conferre autem sine sacramento id, quod partialiter potest esse effectus sacramenti, potest pertinere ad claues ministerij. Sic autem est in proposito: quoniam remissio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ, nullius sacramenti est simpliciter, seu totalis effectus: licet sit partialis Baptismi effectus, & possit esse partialis aliorum sacramentorum effectus & possit etiam sine sacramento effici, & sine actu clauium. Quia constat, quòd potest, vel per proprios actus pœnitentis, vel per amicorum satisfacientium pro eo actus fieri: vt patet quum aliquis mortificat seipsum ieiunando, peregrinando, &c. pro peccatis suis: vel amicus similia facit, vt pro amico satisfaciat.

¶CIRCA PRIMVM, videtur pars negatiua vera, quoniam indulgentiæ indiscretæ, licet peccet concedens, sunt efficaces. Dicuntur autem indulgentiæ indiscretæ, quæ ex causa non rationabili procedunt.

¶Præterea dispensatio ministeriorum Dei in Ecclesia præsenti, est valida etiam sine causa rationabili facta: ergo dispensatio indulgentiarum etiam sine causa rationabili facta, debet esse valida. Antecedens patet in promotione indignorum: si enim indigni aliqui promoueatur ad episcopatum, prioratum, Abbatiam, &c. quamuis promotor peccet grauissimè dispenset huiusmodi ministeria: facta tamen tenent. Consequentia verò probatur: quia sicut credita est Papæ dispensatio indulgentiarum, ita & dispensatio ministeriorum Deiauxta illud, Sic nos existimet homo vt ministros Christi & dispensatores ministeriorum Dei.

¶IN OPPOSITVM autem est, quòd indiscretæ indulgentiæ eneruant satisfactionem pœnitentialem, vt dicitur extra, de pœnit. & remiss. cap. quum ex eo. non eneruarent autem, si essent validæ, sed supplerent, adimplentes in veritate, quod per satisfactionem pœnitentialem agendum erat.

¶IN hac quæstione aliquid supponitur, & aliquid quæritur, supponitur enim cum doctrina communi, q̄ vnum requisitorum necessariò ad efficaciam indulgentiæ est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quòd si daretur indulgentia ob causam prophanam (puta pro eundo ad theatrum) cōstat quòd indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in quæstionem venitur, an quemadmodum ad collationem indulgentiæ requiritur rationabilis causa, ita necessariò quòd sine illa indulgentia non est valida ita ad efficaciam tantæ indulgētiæ (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tatæ quantitatis indulgetiæ, ita quòd sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiæ est inualida.

¶Ex communibus autem applicatis ad hoc, non est difficile concludere partem affirmatiuam veram, scilicet ad efficaciam tantæ indulgentiæ exigitur rationabilis causa quantitatis indulgentiæ, ita quòd sine illa non est valida. Nam si vt supponitur & communiter confitemur, rationabilis causa est sic necessaria ad indulgentiam, necessario sequitur, quod ad tantam indulgentiam est etiam sic necessaria rationabilis causa illius quantitatis. Et probatur sequela inductiuè.

¶Verùm ad minus cōmunia descendēdo considerandū est, quòd licet potestas Papæ super comunia Ecclesiæ bona tam spiritualia quam corporalia sit dispensatiua iuxta illud Apostoli, Dispēsatio mihi credita est: res tamē subiectę huiusmodi potestati, diuersimodè illi subduntur & diuersimodè ab illa attinguntur. Et quantum ad propositū spectat, distinguēda sunt in duo genera, scilicet valida vel ex solo imperio, vel non validorum ex solo imperio: sunt enim quæda in Dei Ecclesia: quæ quāuis ad hoc quòd rectè fiat, vltra Pontificis imperium exigat rectam regulam voluntatis imperantis, si tamen absque recta regula solo Pōtificis imperio fiat, valida sunt, de quibus iurā dicūt, q̄ multa fieri prohibentur, quæ tamē facta tenēt. De quorum numero sunt distributiones beneficiorū, dispensationes matrimoniorum in casibus dispēsabilibus & similia. Secundum autem genus, scilicet inualidorum, ex solo imperio, adhuc subdistinguitur: nam quęda inualida ex solo imperio, attingi cum hoc possunt à Pontifice verbo & opere per viā factī: quæda verò sunt inualida ex solo imperio, quæ cum hoc per viam facti attingi non possunt opere, sed verbo tantùm. In primo mēbro huius subdiuisionis continetur dilapidatio bonorū Ecclesię. si enim Pōtifex pro suo libito Ecclesiæ terras, &c. donaret, donatio esset inualida: quoniā ipse nō est dominus bonorū Ecclesię. & si tacto & bullis poneret eos, quibus donauit in possessione, no propterea trasferret dominium rerum illarum in illos. In secundo autem mēbro continetur dispēsatio votorum: in enim votum castitatis solo imperio à Papa dispensetur: cōstat dispensationem esse nullam: & circa voti vinculū propterea per viā facti nullum actum Pontifex haberet nisi verborū: exequutio enim cuiuscūq; operis Pōtificij ex solo imperio emanans, nō attingit aliquid circa voti vinculum. Tribus igitur existentibus generibus rerū subiectarum dispensatiuæ potestati Pontificis, facilè patere potest quòd primū genus dupliciter à potestate pōtificia attingitur, scilicet dispensatione regulata, & dispēsatione non regulata. Secundum autem à potestate quidem pōtificia vnico modo attingitur, scilicet dispensatione, hoc est rationabili operatione: sed ab ipso Pontifice aliter de facto attingitur, puta dissipatione, dilapidatione, &c. Tertium verò sola dispensatione: id est rationabili operatione (seclusis verbis, sicut & in secundo) attingi potest tam à potestate pontificia, quàm ipso Pontifice. In quo autem horū generum indulgentiæ contineantur, facilè est discernere. Quòd enim non sint sub primo genere (quæ, scilicet sunt valida ex solo imperio) ex eo patet, quod Papa non potest dare indulgentias, hac sola ratione, quia vult: & si pro solo libito daretur indulgentia, non esset valida: vt ex communi doctrina supponimus, &

TRACTATVS NONVS, DE causa indulgentiarum in duas Quæstiones diuisus.

1 *Num necessaria sit aliqua rationabilis causa indulgentiarum.*
2 *Nū causa in bulla indulgentiarū expressa ex hoc ipso sit rationabilis.*

QVAESTIO I.

¶Vtrum necessario requiritur rationabilis causa indulgentiarum.

CIRCA causam indulgentiarum dubium duplex occurrit, primum, an necessariò requiratur causa rationabilis: secundum, an causa expressa in bulla, ex hoc ipso, quòd est expressa, sit rationabilis.

CONCLVSIO.

¶Indulgentia tum secundum se, quàm secundum suam quantitatem non subiacent libero imperio Voluntatis prælatorum, nisi adsit rationabilis dispensandi causa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqualiter probatum est. Et iterum probatur,ex hoc quòd communia Ecclesiæ bona temporalia non potest Pontifex donare donatione valida:ex hoc solo quia vult:non minus enim pretiosa ac chara Ecclesiæ sunt bona communia spiritualia quam temporalia: & propterea si illorum donatio ex solo imperio est inualida, multo magis inualida erit horum effusio ex solo imperio.Nec soluitur hæc ratio,dicendo,quòd donatio tẽporaliu est cum damno Ecclesiæ:donatio verò horum spiritualium est sine damno Ecclesiæ:nam habere damnum annexum,vel carere annexo damno, per accidens, se habet ad potestatem dispensatiuam : vt patet ex hoc, quòd etiam in quibusdam habentibus annexum damnum Ecclesiæ,donatio ex solo imperio est valida:vt attestatur distributio prælationum.Vnde non penes damnum,vel non damnum attenditur vis potestatis dispensatiuæ.

¶Quia igitur communia Ecclesiæ bona ex quibus efficaces sunt indulgentiæ,non continentur sub primo genere, & à secundo genere ex hoc distant,quòd per viam facti nullum operis solius ver bi actum Papa habere potest circa illa(non enim potest transferre possessorium de facto horum bonorum sicut potest respectu temporalium)restat,vt sub tertio genere thesaurus contineatur indulgentiarum.Ex quibus potest formari talis ratio,Thesaurus indulgentiarum non potest veraciter attingi à potestate pontificia,nisi actu veræ dispensationis:ergo tam indulgentia,quam tanta indulgentia data sine causa rationabili tantæ indulgentiæ est inualida. Antecedens probatum est,& supponitur secundum communem doctrinam. Consequentia verò quo ad secundam partem probatur : tum quia eiusdem rationis est actus dans indulgentiam & dans indulgentiam tantam:ac per hoc si solus actus veræ dispensationis potest attingere thesaurum indulgentiæ, solus etiam veræ dispensationis actus poterit attingere thesaurum tantæ indulgentiæ:tum quia si quantitas indulgentiæ attingitur aliter, quàm per veram dispensationem, oportet alium actum fingere, puta actum imperij seu liberæ donationis respectu talis quantitatis:& tunc aut iste actus attingit thesaurum via facti, aut via iuris:non via facti, quia ad istum thesaurum nullus est humanus accessus per viam facti : nec via iuris, quia de iure sola dispensatio credita est Papæ. Sicut sunt ergo inualidæ indulgentiæ quæ ex causa rationabili non fiunt,ita non est valida tanta indulgentia,puta mille annorum,nisi fiat ex causa rationabili tantæ quantitatis:scilicet mille annorum.

¶AD PRIMVM autem in oppositum dicitur,quòd sententia illa scilicet indulgentiæ indiscretæ sunt validæ, verificatur de indiscretis quo ad euentũ:non autẽ de indiscretis quo ad causam. Sunt enim indulgentiæ indiscretæ ratione euentus,quãdo indulgentiæ alias bene cõcessę pariunt propter earũ multitudinẽ quasi contemptum,aut ipsarum aut satisfactionum pœnitentialium:& tales sunt validæ. Sed si sunt indiscretæ, quia carent rationabili causa,aut omnino, aut quo ad tantã quantitatem, sunt inualidæ.

¶Ad secundum iam patet responsio ex dictis:nam ministeria sunt in alio genere dispensabilium & indulgentiæ sunt in alio dispensabilium genere : illorum enim efficacia ex solo pendet imperio, horum autem efficacia absque vera dispensatione esse nequit. Et propterea non est similis ratio.

QVAESTIO II.

¶An ex hoc ipso, quòd in bulla exprimitur aliquid pro causa indulgentiæ, sit rationabilis causa tantæ indulgentiæ.

CIRCA Secundum de causa rationabili indulgentiarum quæritum (an ex hoc ipso quòd in bulla exprimitur aliquid pro causa indulgentiæ, sit rationabilis causa tantæ indulgentiæ) pro parte affirmatiua occurrit multiplex argumentum. Primò, quia aliter prædicatio Ecclesiæ esset falsa. Secundò,quia doctrina Romanæ Ecclesiæ periclitaretur. Tertiò,quia non esset vniuersaliter vera illa communis sententia,indulgentiæ tantum valent quantum sonant. Quartò,quia aliter deciperetur Populus ab Ecclesia:audiens tantam indulgentiam pro tali opere,& exequens illud,vt habeat indulgentiam,& tamen non acquireret illam in veritate.

Quanquã indulgẽtiarum causa in bulla expressa nisi manifestus sit error, est semper rationabilis: ¶QVAESTIO hæc nõ est mota propter difficultatẽ,quam in seipsa habeat,sed ad excitandos illos qui sciunt in vniuersali, & deficiunt in singulari.Vnde distinguendo de rationabili præsumpto, vel verò duo dicenda sunt. Primum, Causa indulgentiæ expressa in bulla nisi manifestus sit error, est semper rationabilis,loquendo de rationabili præsumpto:nam sicut sententia à iudice lata,nisi errorem contineat manifestum,præsumitur iusta : ita causa à principe expressa in dispẽsationibus præsumitur rationabilis,nisi vt dictum est,error sit manifestus. Secundum est, Causam indulgentiæ tantæ expressam in bulla, nõ oportet esse rationabilem in veritate. Et ratio in promptu est multiplex:tum quia Papa potest in istis errare, quum non sit hæc sententia iudicialis de his, quæ nõ sunt fidei. Vbi scito,quòd licet accessus ad indulgentias & earum susceptio sit quædam Christianæ fidei professio,fides tamẽ Christiana eo modo,quo est de indulgentiis,non est de hac vel illa indulgentia. Sed sicut fides nostra circa Eucharistiæ sacramentum est,quòd sub hostia ritè consecrata cõtinetur corpus Christi,non autem est,quòd ista hostia sit ritè consecrata, neque est quòd sub hac hostia,quæ proponitur adoranda, continetur corpus Christi (quoniam vtrunque eorum potest esse fallum : fidei autem Christianæ non potest subesse falsum)ita circa indulgentias nõ curando pro nunc quomodo spectent ad fidem, fides nostra est quòd indulgentiæ ritè datæ sunt validæ:& non spectat ad fidem,an ista indulgentia sit ritè data, an ista causa eius sit rationabilis, an ista indulgentia sit valida.Et simile est de aliis singularibus : quoniam hæc omnia possunt esse falsa:& propterea non spectant ad fidem nostram, sed ad humanam opinionem seu credulitatem, quæ est de his singularibus,& potest falli.Et propterea accessus ad indulgentias,in communi quidem est quædam fidei professio : sed accessus ad istam indulgentiam, procedit ex fide tanquam ex causa remota, & humana credulitate huius indulgentiæ, huius causæ, & huiusmodi tanquam ex causa proxima. Et quia effectus sequitur conditionem causæ proximæ sicut cõclusio minorem seu deteriorem præmissam : ideo potest concursus iste falli absq; Christianæ fidei detrimento. Tum quia non solùm potest Papa errare in huiusmodi, sed etiam facilè potest errare, sicut & in aliis similibus actibus. Dare siquidem indulgentias,consistit in actibus absolutionis & dispẽsationis:absoluuntur enim per eas pœnitentes ab iniunctis pœnitentiis,& dispensatur thesaurus meritorum Christi & sanctorũ:sed tã in actu absolutionis, quàm in actu dispẽsationis facilè cõmitti potest error, etiam ex proposito:vt patet in dispẽsatione votorum, & in dispensatione bonorum tẽporalium Ecclesię,& ministeriorum ecclesiasticorũ,& in absolutionibus à censuris & iuramentis in præiudicium aliorum,&c. ergo in hoc quoque singulari facto quo dat indulgentiã, seu exprimit talẽ causam pro tanta indulgentia,errare facilè potest.Nec est recurrẽdum ad Spiritumsanctum assistẽtiam, & propterea piè deberet credi,q̃ non potest Papa in istis errare.Nam in maiori causa permisit Spiritussanctus Romanos Pontifices errare, scilicet in causa spectante ad sacramentũ matrimonij:in qua (vt habetur extrã,de sponsa.duorum in clicet)Alexander 4.dicit,quamuis aliter à quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquãdo iudicatũ,quòd longè plus est quàm dare indulgentiam indiscretã ex causa:tum quia erat causa sacramẽtalis:tum quia iudicialiter actum est:indulgentiæ autem possunt dari pasim sine cõsilio & sine meditatione:ac per hoc sine discretione.Quamuis igitur nõ spectet ad subditos, discutere & indicare de pontificiis indulgentiis, aut causarũ meritis:dubium tamen non est posse etiam per Papam dari indulgẽtias indiscretas,& quo ad causam,& quo ad euentum.

¶AD PRIMVM Ergo in oppositũ dicitur,quòd prædicatio Ecclesiæ quo ad indulgẽtias,tripliciter se habet. Primò narratiuè:prout scilicet narrat contenta in bulla:& hic nulla est falsitas quoniam narratio est.Secundò doctrinaliter:& hic subdistinguitur.Vel docendo doctrinam fidei, & sic etiam nullũ est periculũ falsitatis:quoniam sicut fides non se extendit ad istã indulgẽtiam aut istã causam istius indulgentiæ,ita nec doctrina Ecclesiæ extẽdit se ad hæc singularia. Vel docendo opiniones doctorum:& sic potest prædicare falsa si opinio prædicata est falsa : & propterea ad præseruandam prædicationem ab huiusmodi falsitate, debent prædicatores, aut opinatiuè aut recitatiuè opiniones prædicare.

¶Ad secundum dicitur,quòd aliud est loqui de doctrina Romanæ Ecclesiæ,seu Romani Pontificis, & aliud est loqui de operibus eiusdem.Docuerunt siquidẽ Romani Pontifices multi indulgentias ex causis rationabilibus dari : in qua doctrina contineatur quòd etiã tanta indulgentia debet procedere ex causa rationabili tantæ quantitatis,vt superius deductũ est.Factum autem,quod in bullis indulgentiarum continetur,si quandoque periclitaretur non propterea Romanæ Ecclesiæ doctrina periclitaretur.

¶Ad tertiũ dicitur dupliciter.Primò quòd illa sententia communis intelligitur negatiuè,hoc est non plus valent quàm sonãt:diuulgata enim videtur sentẽtia illa ad excludendas extensiones indulgentiarum ad ea quæ sub earum tenore non continentur.Secundò dicitur,quòd vera est de indulgentiis discretis:non autem de indiscretis quo ad causam. Potest & tertiò dici,quòd vera est in foro exteriori:in quo stat or præsumptionibus iuris.

¶Ad quartũ dicitur,quòd populus potest quidẽ decipi in huiusmodi:sed non decipitur ab Ecclesia,sicut etiam potest decipi adorando hostiam propositam à sacerdote in missa.Si cõtingeret autem huiusmodi populũ falli, falleretur aut à propria credulitate, aut ab humanis opinionibus,aut ab indiscreto factõ dantis indulgentiã,vel ab omnibus simul:& non ab Ecclesia,ad cuius doctrinam non spectant hæc singularia,sicut nec ad eius fidem.

TRAC

TRACTATVS DECIMVS DE Suscipientibus indulgentias,in duas quæstiones diuisus.

1 ¶*Num præter gratiam ex parte suscipientis necessaria sit aliqua dispositio.*

2 ¶*Num tempore, quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem esse in gratia.*

indulgẽtia non oportet ex veritate esse ratione habilem.

QVAESTIO I.

¶An præter gratiam requiratur ex parte suscipientis indulgentias aliqua alia dispositio.

CIRCA Suscipientes indulgentias, dubium duplex occurrit. Primum, an præter gratiam requiratur ex parte suscipientis aliqua alia dispositio.Secundum est, an tempore quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem esse in gratia.

¶ET IN PRIMO Quidem dubio pro parte negatiua est autoritas doctrinæ communis, tenentis ad indulgentiam sufficere tria : autoritatem in dante,gratiam in suscipiente,pietatem in causa.

¶In oppositum est,quod ad plenariam remissionẽ pœnæ per viã sacramenti pœnitentiæ,nõ sufficit gratia ex parte suscipientis:ergo nec ad plenariam huiusmodi remissionem per viam indulgentiæ sufficit gratia ex parte suscipientis.Antecedens est clarũ alioquin quilibet confessus in gratia,consequeretur plenariam remissionem pœnæ.Cõsequentia verò probatur:tum quia sacramentũ est potius,quam indulgẽtia:& distributor thesauri per sacramentum est longè liberalior,quàm quilibet Pontifex:quoniam liberalitas diuina in infinitum excedit liberalitatem humanam.

CONCLVSIO.

¶Indulgentiarum thesaurus illis minimè prodest qui tametsi sint in gratia constituti,negligunt tamen per seipsos satisfacere:Est autem illis profunt, necessaria tamen illis est, præter gratiam quam habet, dispositio, & solicitudo satisfaciendi per seipsos, quantum sibi possibile fuerit de iniunctis pœnitentijs.

¶IN HAC Quæstione, quia difficile admittitur oppositum eorum, quæ consueuimus, censorem desidero intellectum mundum ab opinionibus. Videtur siquidem mihi rationabiliter dici quòd nõ sufficit sola gratia ex parte suscipientis ad veraciter consequendam indulgentiam coram Deo. Sunt siquidem confessi in gratia duplicis ordinis:quidã soliciti ad satisfaciendũ per seipsos pro peccatis suis,quidam negligentes satisfacere per seipsos. Primi condignas pœnitentias vel petunt à confessoribus sibi imponi,parati eas implere:vel sponte illas assumunt,dum continue student per sua sancta opera satisfacere,ieiunãdo,orando,eleemosynas dando,&c.ad hoc. Secundi verò paruissimam pœnitentiam aut rogant,aut læti suscipiunt:& quum illam impleuerint (quam sciunt esse minimam)non curant amplius de satisfaciendo,reputantes sibi sufficere,quòd non ibunt ad infernum. Et hi sunt,quibus indulgentiæ nõ prosunt,iudicio meo.Et ratio quę me mouet est:Nullus indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita,cõsequitur veraciter fructũ indulgentiæ:sed quilibet in gratia constitutus negligens satisfacere per seipsum, est indignus aliena satisfactione pro pœna propriis peccatis debita:ergo nullus constitutus in gratia negligẽs satisfacere per seipsum, acquirit fructum indulgentiæ. Maior propositio intelligentibus terminos est euidens : indulgentia enim per satisfactionem alienam(hoc est Christi, & Sanctorum) parit fructum,qui est remissio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ:ac per hoc si est aliquis indignus aliena satisfactione,indignus est indulgentia. Indignos autem indulgentia non consequi veraciter fructum illius, tam verum ac manifestum est, vt probatione non egeat, apud intelligentes, distributionem diuinorum donorum in solis dispositis habere locum:constat autem indignos non esse dispositos, & diuina operatione remissiones fieri pœnarum per indulgenrias humano ministerio rite concessas.

¶Ad euidẽtiam autem minoris prælibãda sunt duo:primum est, q̃ satisfactio pro pœna tẽporali, actuali peccato debita, est onus personale:tenetur enim ipse qui peccauit,facere satis. Secũdũ est, quòd licet tam contritio quã confessio sit ita personalis,quòd non possit per amicũ suppleri,satisfactio tamen quia per exteriora bona fit,inter quę cõputantur amici,ita est onus personale,quòd ca pax est amicabilis adiutorii. Quibus præmissis probatur minor primò sic:Indignus amicabili adiutorio est indignus aliena satisfactione,sed cõstitutus in gratia, negligẽs satisfacere per seipsum indignus est amicabili adiutorio:quoniã amicitiæ ratio poscit, q̃ amicorũ sit idẽ velle & idẽ nolle : & propterea,si ego pro meipso nolo satisfacere:par est vt amicus quoque hoc nolit, quin potius non amicè peterem vt me negligẽte satisfaceret,ipse pro me pareretur. Possentque rectè huiusmodi negligentes,quærentésq; per indulgẽtias satisfacere, verbo Domini reprehẽdi, Alligant onera grauia & importabilia in humeros hominũ,id est amicorum:digito autem suo nolunt mouere ea.Nec obstat q̃ Sancti iam passi sunt:quoniã similis est ratio de passionibus præteritis & futuris, quia illis solis profunt præteritæ. pro quibus patiẽdum fuerat:& ideo si pro huiusmodi negligentibus non fuerat ab amicis patiendum,nec postea quòd passi sunt illis amicorũ profunt passiones. Secundo probatur eadem minor similiter ex habitudine ad communem Ecclesiæ thesaurũ:quia in qualibet bene ordinata repub. quantumcunq; rationabilis adesset quãdoque causa dispensandi communem thesaurum in ciues grauatos ære alieno,negligentes tamen soluere,indigni censerẽtur adiutorio thesauri:ex eo enim, quòd possunt de suo soluere,& nõ curant,indignos se reddũt tali subleuamine.Et nisi tales pro indignis haberentur,foueretur negligentia:quoniã alij horũ exemplo ad similem negligentiã prouocarentur:legis autem est facere non negligentes.sed virtuosos. Quum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata,a quum non est,vt spiritualis dispensatio thesauri, negligentes satisfacere pro dignis habeat : hoc enim verè esset eneruare satisfactiones pœnitentiales. Non profunt igitur indulgentiæ constitutis in gratia negligentibus satisfacere per seipsos:quoniam indigni sunt indulgentia, sed oportet vltra gratiam dispositos ipsos esse,vt digni sint alienis satisfactionibus : fiunt autẽ digni per hoc,q̃ sunt parati per seipsos satisfacere:sic enim sunt digni amicabili adiutorio ad satisfaciendum:parati autem ad satisfaciẽdum per seipsos sunt, non qui negligunt per seipsos satisfacere,sed illi soli,quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata,quòd non retardat opus nisi impedita. Confirmatur autem hoc ex antiqua forma indulgẽtiæ, quum dicitur,Vere pœnitentibus. Pœnitens enim dupliciter dicitur, vel per exclusionem contrarij : quia scilicet nihil habet in suo animo contrarium pœnitentiæ:& hoc modo quilibet existens in gratia, est pœnitens,etiam si sit negligẽs ad satisfaciendum.Vel per positionem virtualis pœnitẽtiæ:quia scilicet vis affectus pœnitẽtialis in eo secundum veritatem viget:& hoc modo pœnitẽs non est nisi solicitus ad per seipsum satisfaciendum. Quum ergo dicitur, Verè pœnitentibus,nisi superfluę, seu ad maiorem expressionem appositũ sit ly Verè, denotat indulgentias non cõsequi pœnitentes negligentes,sed pœnitentes solicitos,qui soli sunt verè pœnitentes,significante Participio actum pœnitendi : qui non inuenitur apud negligentes,sed apud solicitos Manifestius quoque suadetur hoc idem ex alio verbo eiusdem formæ, quum dicitur, de iniunctis pœnitentijs:constat enim communiter, quemlibet pœnitentem paratum esse ad iniunctam pœnitentiam peragendam, alioquin non acceptasset illam.Et propterea ex hoc verbo duo habentur alterum est,quòd indulgentia nisi noua forma detur,non absoluit,nisi à pœnitentijs iniunctis.Alterum est,quòd indulgentia non prodest,nisi parato per se satisfacere, primum enim horũ explicite secundum autem implicitè (inquantum paratus ad satisfaciendum supponitur)ex eodem verbo habetur.

¶Et hinc sequitur primò,quòd frustrà faceret quis sibi iniũgi magnas pœnitẽtias a confessore, non vt ipsas adimpleret, sed vt per indulgentias ipsas exolueret:quoniam hoc non est esse paratũ ad satisfaciendum,sed ad imponendum amicis iugum suum. Sequitur secũdo,quod si forma indulgentiæ mutaretur,& ad nõ iniunctas extẽderetur pœnitẽtias, dispositio ramẽ suscipiẽtis non propterea mutaretur, quoniam ex natura rei exigitur ex parte suscipientis esse paratum ad satisfaciendũ secundũ vires per seipsum: vt declaratum est. Nec intelligo hanc præparationem ad satisfaciendũ ita strictè,quin per aliquid æquiualens,aut maius suppleri possit,vt patet ex hoc quòd contigit quandoque causam pro qua datur indulgẽtia tale,ac tãtum exigere opus vt excedat præparationem ad satisfaciendũ:puta si detur plenaria pro actu quo se exponit morti pro Christo,aut perpetuę mãcipationi alicui° pij seruitij, aut aliquo huiusmodi:& tũc causa indulgẽtiæ ex parte cõcedentis tenet locum cautæ rationabilis tantæ indulgentiæ, & ex parte suscipiẽtis supplet locũ dispositionis reddentis dignũ amicabili satisfactione. Secus autẽ est si daretur plenaria pro visitante aliquam Ecclesiam : nam dato quòd causa esset rationabilis ex parte concedẽtis,visitatio tamen ipsa non supplet vicem præparationis ad satisfaciendum : quum nec illi æquiualeat,nec excedat.

¶AD OBIECTIONEM Autem in oppositum dicitur, quantũ ad diuum Tho.spectat,quòd aliorum opiniones sequutus est,vt ipsemet tria illa colligẽdo explicat in 4.sent.dist. 20.q.1.art. 3.q.2.Quantũ verò ad cõmunem doctrinã,quia nõ nisi opinatiua est,cum bona reuerẽtia dictum sit)non incouenit ad inuentis ab ipsis aliquid noui superaddi,quod sub forma indulgẽtiæ latebat, & ratione probabili roboratur. Et scito,quòd iuxtã hunc dicendi modum soluuntur omnes quæstiones tam de nimis largo Dei foro,quàm de omittẽdis suffragijs pro plenariè absolutis in morte,quam de admiratione sapiẽtum,& de obloquutionibus detrahentium,& excitantur Christi fideles ad pœnitentiæ opera. Nec aliquid adimitur efficaciæ indulgentiarum : sicut nihil adimitur efficacię sacramentorum ex hoc,quòd oportet accedentes ad illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse dignè dispositos.si fructuosa sibi esse volunt:soli siquidem indigni indulgentia, ab illius fructu iuxta hunc dicendi modum excluduntur.

QVAESTIO II.

¶An tempore, quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem esse in gratia.

CIRCA secundum verò quæsitum de causa indulgentiarum,sciendum est, quòd dupliciter dantur indulgentiæ. Vel ita quòd tempus indulgentiæ & tempus operis sit vnum & idem, vt quum datur indulgentia visitanti Ecclesiam. Et tunc non habet locum hæc quæstio:quoniam constat tempus fructus indulgentiæ coexigere gratiam in percipiente illam. Vel ita quòd aliud sit tempus operis,& aliud sit tempus percipiendi fructum indulgentiæ:vt quum datur indulgentia semel in vita & semel in morte suscipientibus crucem:& tunc habet locum proposita quæstio, an exigatur gratia tunc, quum fit opus pro quo datur indulgentia.

¶Videtur enim pars negatiua vera.Tum quia absque gratia tempore operis saluari possunt omnia requisita ad fructum indulgentiæ:nam saluatur autoritas in dante, pietas in causa, gratia etiam solicita in suscipiente tempore quo suscipit illam:ergo,&c.

¶Tum quia non minus valer huiusmodi opus pro se, quam pro alio,sed si pro alio(pura existente in purgatorio)opus hoc quis faceret sine gratia,indulgentia valeret pro illa anima,præsuppositio, vt quandoque fit, quod possit quis accipere indulgentiam pro defuncto faciendo tale opus:ergo ad faciendum opus pro indulgentia non requiritur gratia.

CONCLVSIO.

¶Eo tempore, quo fit opus indulgentiarum, necessarium est sic operantem pro indulgentia consequenda esse in gratia.

¶IN HAC quæstione videtur mihi non solùm tutior sed longé rationabilior pars affirmatiua, scilicet q̃ exigitur gratia etiam tempore operis. Probatur q̃; hoc dupliciter.Primo ex antiqua indulgentiarum forma, quum ordinatè vtrunque exprimitur, ita quòd primo loco exprimitur gratia,& secundo exprimitur opus, non qualitercunque,sed vt ipsa gratia afficiat operantem: dicitur enim sic omnibus verè pœnitentibus & confessis,qui visitauerint talem ecclesiam seu qui manus porrexerunt adiutrices, &c. Vbi manifestè patet, ex forma ecclesiæ consueta haberi pœnitentiam seu gratiam coexigi ad tale opus,pro quo fit indulgentia.Deinde probatur hoc ratione. Sicut thesaurus ciuilis non nisi pro ciuili causa dispensatur:Ita thesaurus vitalis non nisi pro sola vitali causa dispensatur,sed thesaurus indulgentiarum est thesaurus vitalis, vtpote ex passionibus viuis Christi & Sãctorum constans, & vitæ æternæ impedimenta tollens: ergo pro sola vitali causa communicatur:sed opus extra gratiam non est viuum,sed mortuum: ergo pro eo thesaurus indulgentiarum non communicatur.

¶Et confirmatur ex hoc,quòd reliqua requisita ad dispensationẽ thesauri indulgentiarum sunt viua: viuunt enim qui passi sunt Sancti, viuæ sunt & passiones eorum, viuit & summus Sacerdos qui est vt principalis dispensator indulgentiæ, viuit particeps indulgentiæ:ergo & viuam oportet esse causam indulgentiæ: quæ est enim conuentio lucis ad tenebras,& vitæ ad mortem?

¶Nec obstat quòd Pontifex dãs indulgentiã, possit esse mortuus secundum vitam gratiæ:quoniam ipse minister tantùm est,& velut instrumentũ Christi concurrit. Ad causam enim principalem respiciendum est,vt patet in simili:quum sciljcet dominus in charitate existens per reprobũ dispensatorẽ eleemosynas distribuit: est enim opus illud viuum non obstante spirituali morte ministri. Oportet ergo viuum esse opus pro quo datur indulgentia.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem in oppositum, dicitur falsum esse, quod sine viuo opere omnia requisita ad indulgentiam saluantur:nam pietas in causa claudit in se vitam operis. Ex hoc enim quòd exigitur pietas in causa,hoc est in opere,pro quo datur indulgentia:consequens est quòd exigatur etiam vita: nam pietas ipsũ nisi sit viua pietas, non est quum nulla sit Christiana virtus sine charitate.

¶Ad secundum dicitur:quòd opus mortuum sicut nõ sufficit ad indulgentiã pro se pro tempore,quo erit in gratia: ita non sufficit ad indulgentiã pro alio existente in gratia. Et si instetur,quòd eleemosyna facta extra charitatẽ pro existente in purgatorio, valet pro illo, ergo multò magis valet mediante indulgentia:respondetur quòd eleemosyna talis non valet pro defuncto per modum satisfactionis, sed per modum supplicationis: scriptum est enim: Abscondite eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orat pro vobis. Peccatorum autem supplicationes quandoque exaudiri Augustinus testatur, reprehendens verbum cæci nati: Nos scimus quia peccatores Deus non exaudit.Ex hoc autem quòd valet per modum supplicationis mortuæ non sequitur quòd valet pro indulgentia acquirenda: quoniam indulgentia habet vim satisfactionis viuæ,supplicatio autem mortua, soli misericordiæ innititur Dei,cui supplicatur.

TRAC. XI.

TRACTATVS VNDECIMVS,

De modo tradendi seu suscipiendi sacros ordines.

ARTICVLVS VNICVS.

¶Quomodo tradantur, vel suscipiantur sacri ordines.

CIRCA Sacramenta tam extremæ vnctionis, quam ordinis nihil mihi scribendum occurrit nisi circa sacramentum ordinis cautos reddere ne pertinax quisquam, aut leuis sit circa modum tradendi, aut recipiendi ordines. Nam, si collecta fuerint quæ pontificales codices, quæue ratio autoritasque doctrinæ tradidit, incerta valde apparebit presbyteratu excepto, reliquorum natura ordinum. Et de minoribus quidem ordinibus & subdiaconatu Magister sentent. in 24. distinctione 4. sentent. dicit institutos esse ab Ecclesia. De diaconatu verò ambiguum magis est:quia non constat ex actibus Apostolorum Diaconos altaris, sed Diaconos mensarum & viduarum institutos esse ab Apostolis Actuũ sexto,quin potius oppositum ibi dicitur quoniã Diaconi altaris ad orandum & prædicandum ordinantur (vt in pontificalibus patet) ibi verò dicunt Apostoli,Nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus. Quocirca licet tunc nõ fuerint Diaconi altaris instituti, videntur tamen ab Apostolis instituti, licet nesciatur quando, & vbi. Iungit siquidẽ Diaconos Episcopis Paulus ad Philippenses secũdo,dicẽs:omnibus sanctis in Christo Iesu,qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconibus:& primæ ad Timotheum tertio, describito Episcopo,describit qualis debet esse Diaconus.Et quia ambæ Ecclesiæ:scilicet Philippensis & Ephesina(cuius erat Timotheus Episcopus)erant Ecclesiæ Gentium,in quibus non legimus vixisse in communi Christianos:vt Hierosolymis, ac per hoc non egebant Diaconis mensarum & viduarũ:ideo Diaconi altaris videtur esse isti.Et confirmatur ex Dio. ponente diaconatus ordinem in primitiua Ecclesia: vnde diaconatũ ab Apostolis credimus cœpisse. Et quod magis vrget, nulla videtur certa forma in diaconatu:nã secũdum antiqua pontificalia impositio manuum super Diaconũ non habet certam verborum formam,nisi orationem illã: Emitte, quæsumus,in eos Sanctum spiritum,&c. quæ secundum noua pontificalia post impositionem manuum dicẽda est.Datio autem libri Euangeliorum certam habet formam verborum:sed tũc non imprimi caracterem ex eo videtur, quòd antequam Euangelium aliquod esset scriptũ, Diaconi ab Apostolis videntur ordinati,non dicendo:Accipe potestatem legendi Euangelium, sed vt creditur per impositionem manuum. Idem quoque apparet in subdiaconatu,in quo nullum pontificale habet nisi materiam sine forma,scilicet traditionem calicis vacui,&c.Taceo de minoribus ordinibus, in quibus varietas multiplex inuenitur etiam inter antiqua pontificalia:ex quibus apparet quòd huiusmodi ordines sacramentalia quædam videntur magis quàm sacramenta. Et ad hoc ducit ratio:quia per nullum dictorum ordinum potest ordinatus actum aliquem,qui si sine illo ordine fieret, esset nullus:vt patet discurrendo per singulos actus Diaconi & inferiorum. Et per hanc rationẽ episcopatus videtur ordo:quia aliquem actum potest Episcopus, quia non Episcopo factus nullus est:vt confirmare,præsuppositis veritate decretalis extra de consuetudine,cap. quanto.

¶HAEC Autem sint collecta non ea ratione,vt nouã velimus ingerere doctrinam de sacramento ordinis:sed vt doctus quisque percipiat incertitudinem materiæ,de qua est sermo: & non velit plus sapere,quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: hoc est,vt sit contentus consueto pontificali Ecclesiæ,in qua ordinatur. Et si aliquid fuerit omissum eorum, quæ ex nouis pontificalibus sunt addita(puta quia non est datus subdiacono liber Epistolarũ cum illis verbis,Accipe librũ,&c.) non propterea suppleri oportet in alia ordinatione huiusmodi omissum:huiusmodi enim noua additio non facit legem nouam.Nec mihi aliquis obiiciat oppositum me alibi scripsisse,dum de simultate contactus in primo quolibeto scripsi.Hæc enim non aduersantur illis: quoniam non nisi de his quorum contactus simul cum traditione in pontificali mandatur,loquutus sum.

¶Tutius tamẽ esse constat sequi antiqua pontificalia in tribus infimis ordinibus,quàm modernum, in quo ostensio materiæ prius mandatur cum verbis,& postea tactus materiæ. Et certe mirum est,quum corrector ille mutauerit ministrum materię in acolytatu,scilicet Archidiaconum in Episcopum,vt tutiorẽ viam eligeret quòd in præcedentibus ordinibus labori Episcopi tantũ pepercit vt nimis tutam viam eligeret.In antiquis siquidem pontificalibus diuersimodè de minoribus ordinibus habetur:nã alicubi de ostiario & lectore habetur, Tradit sibi claues vel librũ Episcopus,dicens,de exorcista verò habetur:Accipiat librũ de manu Episcopi dicentis

dicentis sibi:de acolyto autem accipiat candelabrum,&c.de manu archidiaconi dicente sibi Episcopo.Vbi apparet semper simultas formæ & materiæ: & quòd materia non est monstratio, sed traditio & acceptio. Alicubi verò habetur vt in nouo pontificali tempore Innocentij octaui impresso legis.

TRACTATVS DVODECIMVS de Contractu matrimonij in tres diuisus quæstiones.

1 *Num matrimonium contractum per procuratorem sit sacramẽtum.*
2 *Num contractus matrimonij clandestinus sit quandoque licitus.*
3 *Num matrimonij contractus non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem sit licitus.*

¶De sacramento matrimonij Triplex quæsitum.

CIRCA sacramentum matrimonij paucula tractanda occurrũt.Et primò circa ipsum matrimonij contractum tria occurrunt dubia. Primum est, an matrimonium contractum per procuratorem sit sacramentum.Secundum,an contractus matrimonij clandestinus sit quandoque licitus. Tertium est, an matrimonij contractus non propter prolem, nec propter vitandam fornicationem,sit licitus.

QVAESTIO I.

¶An matrimonium contractum per procuratorem, sit sacramentum.

CIRCA primum ratio dubij est, quia matrimonium inter fideles verum & ratum est sacramẽtum: contractus autem huiusmodi per procuratores efficit matrimonium verum & ratum:ergo est ibi sacramentum.

¶Præterea, Coniugium inter infideles est sacramentum, vt dicitur extra de diuortiis cap.gaudemus: ergo à fortiori coniugium huiusmodi quod est verum & ratum est sacramentum.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium per procuratorem contractum quanquam Ecclesiæ sacramentum non sit, Veruntamen est tale coniugium sic contractum, quod dirimit omnẽ contractum postea consummatum, & non nisi apostolica autoritate factum de consensu partium dissolui potest.

¶IN OPPOSITVM est,quòd nullum sacramentum ministratur per procuratorem.Ad hoc dicuntur duo:primum directè respondendo quæsito, quòd matrimonium contractum tantummodo per procuratorẽ non est sacramentum Ecclesiæ.Quod manifestatur dupliciter. Primò,quia nullum sacramentum suscipitur per procuratorem:quia receptio sacramenti est passio personalis, quum sit intus quidem receptio gratiæ sacramentalis,foris verò exigat aliquam in sua persona sensibilem actionem vel passionem, vt patet ex communi ratione in omnibus sacramentis. Et confirmatur ex hoc,quòd sacramentum pœnitentiæ non potest suscipi per procuratorem: nam sicut sacramentum matrimonij consistit in contractibus,ita sacramentum pœnitentię consistit in actibus iudicialibus: tam autem in iudicialibus quàm in contractibus nihil prohibet multa fieri per procuratorem,nisi ratio sacramenti: potest enim quis iudicari,absolui,ligari per procuratorem, sed non sacramentaliter: & similiter potest quis contractum facere de propria persona per procuratorem, sed non sacramentaliter. Et confirmatur rursus: quia si per procuratorem posset suscipi sacramentum,sequeretur, quòd dormientibus ambobus coniugibus dum procuratores contrahunt, coniuges sacramentum susciperent,& nihil omnino à seipsis,aut ministro aliquo sacramenti circa ipsos tunc fieret: quod non solùm est absurdum,sed non intelligibile, stante constantia sacramenti ex materia & forma,&c. & vltra:hoc sequeretur,quòd dormiens peccaret mortaliter peccato sacrilegij, suscipiens sacramentum in peccato mortali, si contigisset vt iuisset tunc dormitum in peccato mortali:non est ergo coniugium contractum inter fideles per procuratores sacramentum,donec coniuges ipsi coram ratificent contractum: quòd tunc fit, quum coram positi primò manifestant sibi inuicem se habere vt coniuges.

¶Secundum est,quòd licet huiusmodi coniugiũ per procuratorem contractum nõ sit sacramentum:est tamen verum coniugiũ, dirimens quodcunq; aliud postea contractũ consummatũ, multo magis quàm primum coniugium inter infideles dirimit secundum:vt dicitur extra de diuor.c.gaudemus. Potest tamen facilius dissolui de consensu partium apostolica autoritate matrimonium per procuratorẽ contractum, quàm per seipsos coniuges cõtractum: quoniam in illo deest sacramentum,quod non deest huic.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem in oppositum, dicitur quòd coniugium dicitur ratum dupliciter,vel radicaliter,vel formaliter. Et quod cõiugium fidelium per procuratores contractũ est ratum in radice Baptismi,non autem est ratum ex forma ipsius sacramenti matrimonij: coniugium autem inter infideles neutro modo est ratum.

¶Ad secundam dicitur quòd vel est loquutio intransitiua, vt dicatur sacramentum coniugij pro coniugio: vel latiori vocabulo sumitur sacramentum: & non propriè, vt restringitur ad significandum sacramentum nouæ legis,de quo solo est nostra quęstio.

QVAESTIO II.

¶An matrimonij contractus clandestinus sit quandoque licitus.

CONCLVSIO.

¶Matrimonij contractus clandestinus nonnunquam licitus est. Vbi absunt omnia scandala.

CIRCA secundũ (an matrimonij contractus clandestinus sit quandoquè licitus) absque argumentis dicendum est,quod quũ contractus clandestinus non sit secundum se malus mortaliter, sed ratione accidentium ex illo cõsequentium:ideo in casu,quo cessarent omnia inconuenientia, licitum esset cõtrahere clandestinè, quoniam tunc etiam cessaret obligatio iuris positiui:quod propter huiusmodi inconuenientia constat emanasse. Contingit autem de facto pluries casus iste quãdo matrimonium contractum est in facie Ecclesiæ & consummatum, & tamẽ fuit in veritate nullum propter aliquod occultum impedimentum dirimens:puta quia præcognouerat consanguineam vxoris. Tunc enim habita dispensatione per secretas vias potest & debet contrahi matrimonij sine testibus,ad euitandum scandalum, imò nec coniungi debet impedimentum manifestare, sed dulciter rogare vt pro consolatione sua velit se iterum accepiare in coniugem,& parte assentiente sufficit.Sic enim euitatur omnis infamia, & intentum habetur:& nullum potest inconueniens sequi ex huiusmodi clandestino contractu.

¶AN VERO ante contractum in facie Ecclesiæ matrimonium accidere possit casus, in quo licitus sit contractus clandestinus,non mihi occurrit de clandestino per se,sed potest contingere de clandestino per accidens, q̃ sit aut licitus, aut sine mortali peccato. Licitus quidem, si contingeret carere testibus, & oportet contrahere: vt si in bello seu direptione ciuitatis salui fierent coniugati, possent personæ habiles contrahere & consummare: vt vel sic euaderent opprobria, &c. cessant enim omnia inconuenientia, & præter intentionem est clandestinum matrimonium.Absque mortali verò, vt si puella sub malignis tutoribus, ne tradatur viro imprudenti cum damno debitæ sibi dotis,aut hæreditatis propriæ, oblata commoditate non valens habere testes præsentes,contraheret cum viro grato, prudente,&c. sciens quòd post factum publicabunt ipsa & vir contractum: & sic prætialebunt. Ex quo enim parati publicare,contrahunt præter intentum ex rationabili causa clam, excusantur saltem a mortali.

QVAESTIO III.

¶An matrimonij contractus non propter prolem aut vitandam fornicationem, sit licitus.

CIRCA tertiũ verò an matrimonij contractus non propter prolem, aut vitandam fornicationẽ sit licitus:ratio dubij est,quia videtur sacrilegiũ,sacramentum non ordinari ad finem proprium: finis autem proprius sacramenti coniugij est proles educanda ad cultum Dei, & remedium concupiscentiæ.

¶In oppositum est coniugium inter beatam Virginem & Ioseph, quod neutrum finem habuit ex parte virginis.

CONCLVSIO.

¶Contrahere matrimonium non propter prolem nec propter vitandam fornicationem hominibus licet, cum non hæc tantum finis matrimonij sint.

¶AD HOC DICITVR quòd in contrahendo matrimonium,multiplex finis potest inueniri:& quantũ ad propositũ spectat,quintuplex finis potest cõsiderari. Primus est finis istius cõtractus ratione actus:& hic est proles,vel remedium concupiscẽtiæ:hic enim est finis coniugij mediante concubitu:vt patet.Secũdus est ipsius contractus ratione sui: & hinc est mutua potestas corporum: ad hoc enim fit hic contractus, vt neuter coniugum habeat potestatem sui corporis, seu alter alterius. Tertius est eiusdem contractus ratione sacramenti:& hic est sanctificatio coniugum,vt vnusquisque possit vas suum possidere in sanctificationẽ. Quartus esset, si contractus iste daretur a contrahente ad aliud extraneum:puta ad aliquod maleficium. Quintus esset finis non contractus,sed contrahentis tantummodo: hoc est quòd esset moriuum vt finis ad hoc,vt homo qui alias nollet contrahere matrimonium,applicaret se ad contrahendum matrimoniũ.Verbi gratia,quum Dauid contraxit cum Abisach Sunamite,non ordinauit coniungium ad calefaciendum se, sed applicauit se ad contrahendum coniugium vt per mulierem quę fieret,quum non esset alias dispositus ad contrahendum matrimonium.

¶Quibus præmiis dicenda sunt, ad quæstionem motam, duo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primùm directè respondendo quæsito, quòd contractus est licitus: quoniam sufficit coniugio habere vtrumque finem suum proximum, finis autem proximus ipsius contractus secundum se, est mutua potestas corporum: quatenus verò sacramentum, est sanctificatio, & propterea, etiam si non intendant prolem, neque remedium concupiscentiæ, sed solummodo esse coniuges, secundum Ecclesiam, contractus est licitus. Et sic inter senes, & quoscunque non intendentes concumbere, potest licitè contrahi matrimonium.

¶Secundum est, quòd communiter extranei, seu accidentes fines altero duorum modorũ contingunt: vel vt ratio non cõiugij, sed coniugij cum tali: vel vt ratio applicationis ad contrahendũ coniugium. Ideo communiter huiusmodi contractus sunt liciti: quoniam vterque modus est licitus. Exemplum primi modi habetur inter Iacob & Rachelem: propter pulchritudinem enim ipsius, elegit contrahere potius cum Rachele, quàm cum Lia, dicens socero, Seruiam tibi pro Rachele filia tua minore, &c. Exemplum secundi, habetur inter Dauid & Sunamitem. Et primus quidem sæpe contingit, & clarus est omnibus: secundus autẽ amplius manifestatur exemplo & ratione. Simile quidem est, si lacerdos aliquis nolet hodie celebrare, superueniente autẽ amico, vt illi morem gerat, applicat se ad celebrandum: ita siquis non intenderet matrimonio coniungi, superueniente autem vidua promittente maria & montes, vt sibimet vtile faciat, applicat se ad contrahendum matrimonium cum illa, intendens illã habere cõiugem, &c. vtrobique enim aduentitius finis non ponitur finis celebrationis aut coniugij, sed applicationis ad celebrandum seu ad contrahendum. Et hæc est ratio quare contractus non redditur illicitus.

¶ET PER hoc patet responsio ad obiectionẽ in oppositum. Nam sicut sacerdos alias nõ celebraturus hodie, vt morem gerat amico applicans se ad celebrandum, non constituit per hoc amicum finem celebrationis, sed applicationis sitæ:ita qui propter bona temporalia alias non contracturus mouetur ad cõtrahendum coniugium, non constituit bonum illud extrinsecum finem coniugij, sed mutationis suæ, qua de non volente contrahere factus est volens contrahere: coniugium verò ipsum suscipit cum fine ipsius coniugij, etiam si de fine ipsius nihil cogitet: sicut dictus sacerdos celebrationẽ ordinat in finem celebrationis, etiam si nihil cogitet de fine. Eo ipso nanque quod intendit coniugium, intendit ipsius finem, quamuis fortè ad illum non se disponat: sicut sacerdos intendens celebrare, vult ex hoc ipso finem celebrationis, quamuis fortè non se disponat ad illum.

TRACTATVS DECIMVS TERtius de Vsu Matrimonij in duas quæstiones diuisus.

1 *Num Vsus matrimonij ante benedictionem sit licitus.*
2 *Num Vsus clandestini coniugij sit illicitus mortaliter.*

QVAESTIO I.

¶An Vsus matrimonij sit illicitus ante benedictionem.

CIRCA Vsum matrimonij, dubium primò occurrit, an sit licitus ante benedictionem.

¶Videtur enim quòd non. Tum quia fit contra statutum ac consuetudinẽ Ecclesiæ: vt patet 30. quæst. 5. in pluribus cap.

¶Tum quia quum sine causa rationabili hoc fit, non euaditur contemptus: quem constat constituere peccatum mortale.

CONCLVSIO.

¶Vsus matrimonij ante benedictionem quamuis mortale peccatum non sit, à venialitate alterum non est.

¶AD HOC dicitur, q̃ licet quibusdam visum fuerit distinguendum de reddente, aut petente debitum: & similiter de loco vbi est vel non est consuetudo huiusmodi benedictionis: & similiter de causa an sit rationabilis, vel non: Mihi tamen videtur, simpliciter & absolutè dicendum, q̃ huiusmodi actus nõ est peccatum mortale. Et ratio est: quia nullũ apparet in iure præceptum obligans ad mortale: imò expresse in fine c. nostrates. enumeratis concurrentibus ad nuptias, iubditur, quòd hæc omnia nõ seruare non est peccatũ. Consuetudo quoq; non obligat ad mortale plus quàm statutũ, & tanto minus hæc consuetudo obligat, quãto alicubi (vt in Germania) nobiles nocte præcedente benedictionem, consummant matrimoniũ: alicubi verò (vt in Italia) pœna apposita ab Ecclesia maritis consummantibus matrimoniũ ante benedictionem. tam leuis est, vt testetur minimũ aut nullum esse peccatum. Ex parte verò benedictionis quum nulla fiat sibi iniuria (quoniam nec contemnitur, sed suscipitur etiam cõsummato matrimonio) nec admiscetur propterea aliquod falsum seu mẽdacium, quoniã nulla fit de virginitate ibi mẽtio, nulla habetur ratio mortalis peccati. Nec obstat si dicatur q̃ canones præsupponunt virginitatem in benedicendis saltem in sponsa: vt patet ibidem, cap. sponsus. Quoniam hoc de congruitate, & secũdum communiter accidentia intelligitur: vt patet ex hoc quòd puella corrupta ante cõiugium secretè ab alio nihilominus licitè nuptialẽ benedictionem suscipit. Ex parte demum finis ipsius benedictionis idem apparet: quoniam ad duo ordinatur, scilicet ad solennem traductionem vxoris (quam cõstat propterea omitti) & ad diuina obtinendam benedictionem ipsorum coniugũ, quę etiam non omittitur. Ex quibus omnibus potest formari talis ratio: Actus cõiugij ante benedictionem, &c. quum nõ sit illicitus nisi quia præuenit benedictionẽ ante debitam, non plus habet illiciti, quam ex iniuria vel legis, seu consuetudinis inhibentis, vel benedictionis ipsius seu eius finis contrahat: sed ex nullo horum contrahit rationem peccati mortalis, vt declaratum est, ergo non est peccatum mortale. A veniali autem peccato nõ excusari matrimonij consummationem ex parte tam petentis, quàm reddentis ex eo patet, quòd ordo ipse statutus lege vel consuetudine non seruatur, dum ante benedictionem fit, quod post benedictionem agendum erat.

¶AD PRIMVM autem in oppositum, dicitur, quòd hoc argumentum nihil valet, Statutum seu consuetudo Ecclesiæ non seruatur, ergo est peccatum mortale: plus enim exigitur ad peccandum mortaliter, quàm violare statutum, seu consuetudinem Ecclesiæ: quoniam nec omne statutum, nec omnis consuetudo Ecclesiæ obligat ad mortale.

¶Ad secundum dicitur, falsum esse, q̃ vbi deest rationabilis causa violandi seu non seruandi statutum & cõsuetudinem Ecclesiæ ibi est cõtemptus: stat enim quòd ex infirmitate seu concupiscentia veniali fiat transgressio, & sic communiter videtur accidere in huiusmodi casibus: Et propterea quia communiter ex contemptu non fit, communiter non est peccatum mortale.

QVAESTIO II.

¶An Vsus clandestini coniugij sit illicitus mortaliter.

SECVNDO Quæritur an vsus clandestini cõiugij sit illicitus mortaliter. Et est ratio dubij: quia si pars affirmatiua poneretur: aut hoc esset ratione annexi scandali, aut ratione inhibitionis Ecclesiæ: sed scandalum tollitur, si vsus est occultus, inhibitio autem Ecclesiæ non facit peccatum mortale, quum in præcedenti artic. conclusum sit vsum coniugij ante benedictionem non esse peccatum mortale, quamuis sit contra inhibitionem Ecclesiæ.

¶IN OPPOSITVM Est, quòd vsus coniugij non legitimi est peccatum mortale: clãdestinum autem matrimonium quamuis sit verum & ratum, constat non esse legitimum: ergo.

CONCLVSIO.

¶Vsus coniugij clandestini malus est. & mortale peccatum, si aliqua turpitudinis & scandali ratio adsit secus autem veniale esse potest.

¶AD HVIVS Euidentiam recolendum est, in coniugiis dupliciter inueniri illicitum & mortale, vel quia malũ, vt coniugium cum parente: vel quia prohibitum, vt coniugium cum affinibus seu consanguineis quarti gradus. Vsus autem coniugij clandestini vtroq; modo illicitus inuenitur, & quia malus & quia prohibitus. Est siquidem malus, non secundum se, sed secundum sibi annexa. Ad cuius pleniorem intelligentiam sciendum est, quod licet clandestinum coniugium cum suo vsu habeat omnia requisita ad substantialia cõiugij & eius actus, & propter hoc dicitur quòd neutrum est secundũ se malum: ex naturali tamen hominis proprietate, qua est animal sociale atque politicum, prouenit turpido in clandestino coniugio & eius actu. Ex hoc nanque, quòd homo est animal sociale & politicum, prouenit quòd coniugium & ipsius actus debeant sic fieri vt sint sine offensa. & periculo offendẽdi societatem politicam: vsus autem clandestini coniugij annexũ habet scandalum vitæ socialis dum scitur commisceri personas quę nesciuntur coniuges: nec etiam sine scãdalo appareret mulier grauida, & proles fieret, &c. Ipsum verò coniugium clandestinũ annexum habet periculum offendendi vitã socialem: quoniam posset alter coniugum noua inire connubia, dum ignoratur ligatus altero coniugio. Est igitur tam clandestinum coniugium quàm ipsius actus, etiam si prohibitio legis non esset de genere malorum moraliter, non secundum se, sed secundum sibi annexa.

¶Vtrum autem sit mortale peccatum, considerandum restat ex vtroque principio: scilicet annexæ moralis malitiæ & legalis inhibitionis. Ex parte siquidem moralis iniquitatis distinguẽdum occurrit, & dicendum: quòd quãdo actus huiusmodi habet annexã scandali turpitudinem, est peccatum mortale: quando verò caret annexa turpitudine, nõ est peccatum mortale. Et horum ratio est in promptu: quia ex quo ratio peccati mortalis consurgit ex annexa turpitudine extante, illa fit peccatum mortale: & illa non extãte, non est peccatum mortale. Notanter autem dixi actus huiusmodi, ad differentiam vsus: quoniã frequens actus, qui vsum constituit, impossibile est, moraliter loquendo, quòd careat scandalo: nam frequẽs secreta cõuentio personarũ, quæ possunt esse cõiuges, semper est suspecta, & experientia teste videmus scandala maxima

maxima ex huiusmodi vsu prouenire. Ex parte autem inhibitionis Ecclesiasticæ mortale peccatum videtur: quoniam Eticaristus Papa (vt habetur 30. quæstione 3. canone, aliter) damnat huiusmodi coniugia ita quòd non coniugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes esse non dubitat. Quod quia verum esse constat in iudiciali foro, in quo clandestinum matrimonium non est matrimonium ex auctoritate Papæ promulgatum, damnabilem constituit clandestini vsum matrimonij. Simpliciter igitur & absolutè loquendo, vsus matrimonij clandestini peccatum mortale est: vtpote scandalosus scandalo notabili, reddente vtrunque coniugem infamem, & à iure damnatus vt adulterium, seu fornicatio. Quocirca caueant cõfessores viduarum nobilium, ne consulant fornicarię, vt contrahant clandestinum matrimonium, quasi licitè deinceps satisfacturæ voluptati suæ cum clandestino coniugio: tum quia non sunt facienda mala, vt veniant bona, & multominus vt euitentur peiora: tum quia per hoc non euaditur peccatum mortale in vsu dicti coniugij. tum quia adiungitur periculum homicidij vtriusque, aut alterius coniugis: vt pluries vidimus nostra ætate: consanguinei enim multò magis vindicant talia coniugia, quàm si fornicatio sola fuisset.

¶AD OBIECTA Ergo in oppositum dicitur, quòd licet actus vnus seu aliquis possit esse ita occultus, quòd careat secundum se omni turpitudine scandalosa: frequens tamen actus, vt dictum est, esse nõ potest: & ille vnicus actus omnino occultus non caret periculo scandali: quia posset inde coniunx concipere, & sic scandalum sequeretur. Inhibitio autem Ecclesiæ non similiter se habet ad vsum coniugij ante benedictionem, & ad vsum coniugij clandestini, quoniam primum simpliciter inhibet: secundum autem non solùm inhibet, sed damnat vt stuprũ, seu fornicationem. Et ratio est disparitatis: quia actui coniugali debetur torus publicus, hoc est, publicè præparabilis seu præparatus: vnde & coniuges contorales dicuntur: clandestini autẽ coniugij actui non potest publicè torus præparari quum coniugium ipsum publicè habeatur tanquam non fit, quum probari non possit. Ante benedictionem verò publicis coniugibus potest publicè torus præparari, imò & de facto millies præparatur & propterea actus coniugij clandestini meritò reprobatur ac damnatur: actus vero publici coniugij nõ reprobatur nec damnatur, sed solius cæremoniæ defectu accusatur: est enim præceptum cæremoniale de non præueniẽdo benedictionem, de non vtendo vero clãdestino, est præceptum proprie substantiale. Et hinc sequitur, quòd non solùm vsus sed etiam actus vnus coniugij per se clandestini, etiam cum sterili seu vetula, quæ non potest concipere, quantumcunque occultus est mortale peccatum, sicut & ipse contractus clandestinus propter damnationem Ecclesiæ damnantis omnem cõtractum & concubitum clandestinum in sua specie: ac per hoc omnem concubitum & contractum clandestinum: & consequenter nisi rationabilis causa subsit contrahendi clandestinè, aut clandestinè consummandi, damnationem suæ speciei incurrit.

TRACTATVS DECIMVS quartus de Delectatione morosa in tria quæsita diuisus.

1 *Num Voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter sit mortale peccatum.*
2 *Num Vidua, quæ Voluntariè delectatur de coniugali actu præterito, peccet mortaliter.*
3 *Num Voluntaria delectatio de visa pulchra muliere sit computanda inter peccata mortalia delectationis morosæ.*

CIRCA Actum coniugij, quoniam multa scripsimus in commentariis præcedentis libri in tractatu de luxuria, & quędam etiam in quolibetis, ideo ne eadem repetamus, pertranseundum est. Incidenter tamen dubia aliqua, de delectatione morosa soluendo.

DVBIVM I.

¶An Voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, sit mortale peccatum.

EST AVTEM Primum dubium, an voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, sit mortale peccatum. Verbi gratia, cogitat quis de actu coniugali cum tali muliere si esset vxor sua, & voluntarie delectatur de actu cogitato, an in hoc & similibus sit peccatum mortale. Et est ratio dubij: quoniam pro parte negatiua est quòd delectatio est de actu licito, intantum quòd consensus in huiusmodi actum non est peccatum: si enim consensus in actum non est peccatum, à fortiori nec cogitatio de illo erit peccatum. Pro parte verò affirmatiua est omnis religiosa conscientia, cauens huiusmodi delectationem: vt peccatum mortale.

CONCLVSIO.

¶Voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter est peccatum mortale, cum fit de consensu peccati mortalis.

¶AD HOC dicitur, quòd sine dubio huiusmodi delectatio voluntaria est peccatum mortale, quia est simpliciter de concubitu peccati mortalis. Ad cuius euidentiam discernendum est inter consensum & delectationem: quoniam tam consensus, quam desiderium ferri potest in obiectum vel absolutè vel conditionaliter: potest enim quis desiderare cibum absolutè, & potest rursus desiderare ipsum sub conditione: puta si non esset dies ieiunij. Et quod dicimus de actu, idem intellige de delectatione consequente actum exterius exercitum: nam potest quis desiderare delectationem cibi & absolute & sub conditione puta velle delectari in comedendo, si non esset dies ieiunij. Delectatio autem voluntaria consequens obiectum interius apprehensum & concubitum siue absolutè, siue conditionaliter, non potest distingui in delectationem cõditionalem, vel absolutam: sed ex hoc ipso quòd inest huiusmodi delectatio voluntariè, est simpliciter & absolutè delectatio. Vnde cum aliquis desiderat actum coniugij cum aliqua conditionaliter: id est si esset sua, nõ peccat quoniam desiderium obiectum habet rectæ rationi consonum: sed quum delectatur quis de huiusmodi actu conditionali cogitato, delectatio ipsa non est conditionalis: quoniam conditionalis nihil ponit in esse: huiusmodi autem delectatio ponitur in esse voluntarie. Et propterea delectatio ipsa non spectat ad obiectum desideratum & cogitatum, quatenus est conditionale: ac per hoc redit ad naturam sui generis: scilicet delectationis morosæ de illicito concubitu. Ex hoc nanque quòd actus vt conditionalis, non facit ipsam delectationem conditionalem: sequitur quòd relinquat eam in genere delectationis voluntariæ de concubitu seclusa conditione, quę sola faceret illum licitum. Et hoc est nihil aliud dicere, quàm re-relinquerere illam in specie delectationis voluntariæ de concubitu, ac si illa conditio non esset cogitata: & hoc est quod timoratæ conscientiæ vtriusque sexus testantur.

¶ET PER HOC patet solutio ad obiectum: quoniam non est idem iudicium de consensu, & desiderio in actum exteriorem illiúsque delectationem sub conditione, & de præsenti delectatione voluntaria de eodem actu eadẽmque delectatione cogitata. Nec est verum, quòd præsens delectatio sit de actu licito: quoniã non est de illo conditionaliter, actus autem non nisi conditionaliter est licitus.

DVBIVM II.

¶An vidua, quæ Voluntarie delectatur de coniugali actu præterito peccet mortaliter.

SECVNDVM Dubium est, an vidua quæ volũtariè delectatur de actu coniugali præterito, peccet mortaliter. Et est ratio dubij ambiguitas scribentium.

CONCLVSIO.

¶Voluntaria delectatio de præterito actu coniugij non est peccatum mortale.

¶AD HOC Dicitur, quòd formaliter loquendo, voluntaria delectatio de præterito actu coniugij non est peccatum mortale. Et ratio est, quia eiusdem moris est delectari de præsenti, præterito, vel futuro: huiusmodi enim differentiæ non variant speciem moris de bono in malum: & propterea sicut simpliciter, & absolutè, viduæ cõsensu approbatiuo potest placere actus præteritus, ita potest delectari de illo. Et licet hæc ratio sufficiat, manifestatur tamen ex simili: iudex enim functus officio, potest voluntariè delectari de vindicta, quam exercuit occidendo perturbatores Reipublicæ: nec solùm intus potest delectabiliter memorari, verùm potest etiam delectabiliter hæc enarrare: vt patet. Idem autem est iudicium de voluntaria delectatione in cogitatione, memoria, narratione & facto vindictæ, & cuiuscunque alterius actus: memoria enim de iustis seu licitis, eodem more est delectabilis, quo & ipsa iusta & licita fuerunt delectabilia.

¶Aduertendum tamen est hic, quod aliud est loqui de voluntaria delectatione præteriti actus liciti, & aliud est loqui de concomitantibus illã: nam stat quòd ipsa delectatio de actu præterito voluntaria immunis sit secundum seipsam à peccato mortali: & tamen ipsamet, vt annexum habet malum aliquod (puta pollutionem, vel delectationem interiorem, consequentem velleitatem actus similis præterito, aut consequentem insurgentem concupiscentiam) sit peccatum mortale. Et quia venerea quantumcunque licita, quum cogitantur, annexam habent concupiscentiã carnis, motúsque qui etiam non præcipiente intellectu insurgunt (vt experientia testatur) ideo si viduæ delectatio periculum habet annexum pollutionis aut ruinæ animæ ad aliquem prauum consensum huiusmodi delectationum annexarum (vt communiter videtur accidere voluntariè immorantibus in memoriis talibus) tenetur euitare huiusmodi memoriam, sicut tenetur fugere huiusmodi pericula. Sine his tamen, huiusmodi memoriæ communiter sunt peccata venialia: quia carent pia necessitate & vtilitate.

DVBIVM III.

¶An Voluntaria delectatio de visa pulchra muliere, sit computanda inter peccata mortalia delectationis morosæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TERTIVM est, An voluntaria delectatio de visa pulchra muliere, sit computanda inter peccata mortalia delectationis morosæ. Et est ratio dubij, quia simile videtur iudicium de delectatione omnis sensus: sed voluntaria delectatio de muliere tacta, spectat ad delectationem morosam, ergo & de visa.

CONCLVSIO.

¶ Delectabilis cogitatio de visa pulchra muliere nisi in malum finem dirigatur, nullum peccatum est.

¶AD HOC dicitur, quòd quum nulla sensatio naturalis sit secundum se peccatum (quoniam est à natura ipsa, cum consequente delectatione) proculdubio nisi mulieris visus aut tactus sit mortaliter malus, delectatio voluntaria de ipsa visa aut tacta non est mala. Verùm inter tactus & alios sensus est quo ad propositum differẽtia in hoc quòd visus mulieris pulchræ secũdum seipsum delectabilis, non est libidinosus nisi ex parte videntis ad malum ordinetur: tactus autem per oscula & amplexus, vt est secundum tactum talem delectabilis, est libidinosus, sicut & concubitus, nisi coniugij bono honestetur. Quoniam delectatio sensibilis secundum quendam tactum, scilicet osculorum, amplexum & huiusmodi, est secundum se à natura ordinata ad venerea: delectatio autem visus non est secundum se ad hoc ordinata. hinc enim fit, vt illa ob solam delectationem exercitata sint libidinosa: visus autem minimè. Et propterea sicut sensibilis delectatio osculorum, &c. extra coniugum illicita est, & secundum se mortalis (vt in commentarijs præcedentis libri diffusè declaratum est) ita voluntaria delectatio de huiusmodi cogitatis, mortale peccatum est delectationis morosæ. Et per oppositũ, quia videre mulierem pulchram, non est secundum se ordinatum ad venerea, ideo delectabiliter videre mulierem pulchram, & ex suo genere nullum est peccatum: ac per hoc delectabiliter cogitare de visa muliere pulchra nisi orjose vel ob malum fiat, peccatũ nullum est. Et hæc similiter intellige de huiusmodi actibus secundum se: nam secundum annexa pericula iudicãdum est iuxta canones periculorum: multi enim ex aspectu mulierũ corruerũt: vt patet de Dauid, &c.

¶ET HAEC Sufficiant pro hoc libro super tertia parte diui Tho. ac per hoc pro cõmentarijs integris super tota summa eiusdem: ad gloriam in primis omnipotentis Dei, deinde ipsius diui Tho. vtilitatem autem Ecclesiæ. Sub correctione sanctæ sedis Apostolicæ (in qua nunc sedet Leo decimus Pontifex Maximus) cui & scripta & scribenda omnia submissa semper esse volo. Romæ die 19. Decembris. Anno Christianæ salutis millesimo quingentesimo vigesimo, ætatis autem meæ quinquagesimo secundo, Amen.

AD REVERENDISS. AC ILLVSTRISS.

D. D. IVLIVM MEDICEM S. ROM. ECC. PRESBYTERVM CARDINALEM, AC VICECANCELLARIUM, *Tractatus de Indulgentijs, Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis Sancti Xisti.*

PROLOGVS.

SATIS constat, pater amplissime, inter eos thesauros qui ab apostolicæ potestatis throno ad animarum salutem per Ecclesiam diffunduntur, nequaquam in extremo loco ponendas esse remissiones illas, quas trito iam nomine indulgentias appellamus. De quarum vt quum varias & pontificij iuris & theologię professorum opiniones esse animaduerterem, libuit mihi pro mea consuetudine qui omnes meas lucubrationes ad Ecclesiæ vtilitatem semper contuli, pro virili mea id quoque in summam compendiúmque redigere: quid illud denique sit quod tanquam ratum certúmque de huiusmodi remissionibus habeamus. Nostrum verò de hac re opusculum tibi iure optimo dedicandum censui, tum sequutus illorum morem qui principibus viris integritate, prudentia, fortitudine ac magnanimitate excultis (qualem te esse omnes gaudemus) libros suos nuncupare præstituunt: vt sub illorum auspicijs honestati, gratiores in vulgus prodeant. Tum quia sanctissimi Domini nostri Leonis x. benignitate, in sacrum Rom. Ecclesiæ Senatum accitus, inclytæ familiæ vestræ in vniuersum, ac seorsum & singulis vestrum, tibique præsertim (quem præcipuum mihi patronum dominúmque elegi) & meipsum, & omnes ingenij mei fœtus dedicandos esse cognosco. Addo etiam quòd quum tu Rom. Ecclesiæ vicecancellarius diuo suffectus sis Laurentio, cuius est officium sedis Apostolicæ tractare thesauros, ac dispensare: iure quodam suo nostrum hunc libellum, in quo agitur de spiritualibus Ecclesiæ thesauris, vt patronus ac præses tibi vendicas & asciscis. Oro itaque amplitudinem tuam, vt ea benignitate munus hoc quoque meum accipias, qua & meipsum maximo tuo beneficio honestatum dignatus es in clientelam accipere.

TRACTATVS DECIMVS-quintus de Indulgentijs in Decem Capita diuisus.

1 *Quæ à priscis constant de indulgentijs.*
2 *Quid sit indulgentia.*
3 *Obiectiones contra assignatam indulgentiæ definitionem.*
4 *Quæstiones tres contra assignatam definitionem indulgentiæ.*
5 *Soluuntur obiectiones in tertio cap. posita, num indulgentia spectent ad iurisdictionem.*
6 *Solutio obiectionum 3. cap. num indulgentia sit absolutio.*
7 *Solutio obiectionis 3. capit. quod indulgẽtia sit de iniunctis pœnitẽtijs.*
8 *Responsio ad quæstionem de indulgentijs causa 4. cap. posita.*
9 *Responsio ad secundam quæstionem de tempore vera pœnitentiæ cap. positam.*
10 *Responsio ad tertiã quæstionem 4. capit. positã de tẽpore cõfessionis.*

CAP. I.

¶ Quæ à priscis constant de indulgentijs.

DE ORTV Indulgentiarum, si certitudo haberi posset, veritati indagandæ opem ferret: verum quia nulla sacræ Scripturæ, nulla priscorum doctorum Græcorum, aut Latinorum autoritas scripta hunc ad nostram deduxit notitiam: sed hoc solùm a trecẽtis annis Scripturæ commẽdatum est de vetustis Patribus, quod beatus Greg. indulgentias stationũ instituit, vt in 4. sen. diui Tho. habetur. Longè siquidem post Greg. legimus, quòd quidam indiscretas & superfluas indulgentias dabant: vt Innoc. 3. in ca. quum ex eo. extra de pœ. & re. dicit. Et per 40. forte annos antè ab Alex. 3. propositam de indulgentijs datis ab Episcopis quæstionẽ solutam inuenimus ibidẽ in c. quod autem. Ex verbis quoq; Inno. 3. in c. excommunicamus. extra de hære. §. catholici. apparet cõcessam fuisse indulgentiam euntibus in subsidium Terræ sanctæ. Et quamuis non inueniatur in iure, indubie tamen tenetur cruciatæ expeditionem sultam fuisse indulgentia plenaria. & hoc haberi dicitur in parte decisa decretalis ad liberandum. extra de Iudæis.

¶Ex his autem textibus nõ solùm habetur, quòd indulgentiarum gratia antiqua est in Christi Ecclesia, & non noua adinuentio, sed habentur clarè quatuor. Primò, quòd dare indulgẽtiam alicui est illum absoluere. Secundò, q̃ ista absolutio spectat ad forum pœnitentialem. Tertiò, quòd ista absolutio est à pœnitentijs iniunctis. Quartò, quòd quandoq; sunt indiscretæ. Et primum quidem eorum habetur expresse in dicto cap. quod autem. ab Alex. 3. respõdere Archiepiscopo Cantuarien. quòd quia nullus potest ligari, aut solui à nõ suo iudice, ideo indulgentiæ cõcessæ ab aliquo Episcopo, non se extendunt ad non subditos sibi nisi de consensu proprium iudicum. Hæc enim responsio clarè docet q̃ quia indulgentia est absolutio, ideo à proprio iudice vel de consensu proprij iudicis ab alieno potest fieri tantùm. Reliqua verò tria habentur ex Concilio generali sub Inno. 3. in ca. quum ex eo. extra de pœ. & re. Quòd enim spectet ad forũ pœnitentialem inde habetur: quia ibi dicitur, quòd eneruat pœnitẽtialem satisfactionem indiscreta indulgentia. Quòd ab iniunctis liberet pœnitentijs, clarè ibi habetur: & similiter, quòd superfluè & indiscretè quandoque fiant.

Cap

CAPVT II.

¶ Quid est indulgentia.

Diffinitio.

PRINCIPIVM Igitur inuestigandæ quidditatis indulgẽtiæ ex his quę cõstant sumẽdo, ab illius stabilito genere ex sacris canonib⁹ ordinamur. Et dicimus, q̃ indulgentia est quædam absolutio: nisi enim per se & propriè indulgẽtia absolutio esset, nõ reddidit iet per se rationẽ ius, quare indulgentia nõ prodest non subdito: quia ligari absoluive nõ nisi subditus potest. Si enim ratio est per se, oportet indulgentiã consistere in absoluendo aut ligando: constat autem q̃ indulgere non est ligare: igitur est absoluere. Necessarium est autem asserere rationem canonis esse per se: quia ea quæ sunt per accidens, repellũtur à qualibet sciẽtia. Est igitur Ecclesiastica indulgẽtia (colligẽdo omnia certa ex sacris canonibus) absolutio ab iniuncta pœnitentia in foro pœnitentiali. Et quãuis prima facie videantur hæc nõ sufficere ad indulgentiæ diffinitionem: scrutando tamẽ singula subtilius, apparebit sufficiẽs. Differt siquidẽ imprimis indulgentia ab omnibus priuatis actionibus ex genere, sub quo continetur absolutio: est enim absoluere sicut & ligare actus iurisdictionis. Et ex hoc indulgẽtia differt tã ab actionibus priuatis (puta quũ vnus orat, aut facit pœnitentiã pro alio aut seipso) quàm ab actionibus communibus personis publicis & priuatis: puta cõpensatione vnius ad alterũ, aut subuẽtione dãdo alicui pretium, vnde soluat creditori. Nullus siquidem horum actuum est actus iurisdictionis: quilibet enim absq; quacunq; iurisdictione potest huiusmodi actus exercere, nõ solũ in profanis, sed etiam in proposita materia: vt enim in 4. sent. Theologi dicũt: Vnus homo existens in charitate, potest facere pœnitentiã & satisfacere pro altero in charitate existẽte. Quod Ecclesiæ cõsuetudine approbatur, ieiunia aliáq; opera satisfactoria esse pro pœnis debitis animabus in purgatorio existẽtibus affirmante, si pro illis à personis in charitate existentibus fiãt vbi patet opera satisfactoria priuatarũ personarũ absq; vlla iurisdictione Ecclesiastica compensari pro pœnis animarũ quæ purgãtur, & pro pœnitentijs illis iniunctis satisfacere: & est quasi pretium q̃ priuatę personæ animabus donant, vnde quasi soluant & liberentur. Differt deinde indulgentia, ex hoc, quod non est quicunque iurisdictionis actus, sed talis, scilicet absolutio, ab actu distributionis, quo curã habens boni cõmunis distribuit illud partibus eiusdem cõmunitatis: vt quũ distribuit princeps, aut cõmunitas honores Reip. inter ciues. Absolutio enim est actus iudicis ad vnũ subditũ nulla habita ratione æqualitatis ad alterũ, vt patet etiã in hac materia, quum datur indulgentia alicui vni: quod quotidie per cõfessionale aut indultum fit. Distributio autẽ vt patet 5. Ethic. fit secundũ æqualitatem proportionalem: quę sine ratione ad alterum fieri non potest vni quũ hoc intelligi nõ possit: vnde quum vnus tantũ quandoq; honoratur in Rep. si iusta distributione honor talis illi defertur, rationẽ illius habere ad alios est necessarium: & quantò aliis præstat simpliciter vel tunc, quo ad hoc, tantum nunc honoratur. Monstratur quoq; ex hoc, quòd indulgentia est absolutio, & effectiua illius causa, scilicet iudex: actus enim iurisdictionis operatio est iudicis: & per hoc monstatur requiri tam autoritatẽ in dante indulgentiã (non enim est iudex sine autoritate) quàm rationem: non enim pro libito, sed ratione suadẽte absoluit, aut ligat iudex nisi cuius voluntas lex est: quod soli Deo conuenit. Et materialis, scilicet subditus, in quem exercetur: non enim absolui potest nisi subditus: vt Alex. 3. ad hoc propositum in allato canone dixit. Sed materia circa quã exercetur per subiunctã particulam monstratur, quum subiũgitur, ab iniuncta pœnitentia. Est siquidẽ indulgentia subditi absolutio quo ad iniunctã sibi pœnitẽtiam non in foro contentioso, sed pœnitentiali, ita q̃ li, in foro pœnitentiali determinat duo, scilicet absolutionẽ & iniunctam pœnitentiam. Et est sensus q̃ indulgentia est absolutio in foro pœnitẽtiali à pœnitentia iniuncta in foro pœnitentiali. Etenim indulgentia, quia actus est iudicis, ad aliquę forum spectat, liquet autem q̃ nõ cõtentiosi est fori, pœnitẽtialis igitur erit. Et hinc patet qualitas iudicis: forus enim pœnitentialis ad ecclesiasticum tantũ iudicem spectat: & propterea ecclesiasticum oportet esse iudicẽ, qui indulgentiã concedit. Verùm quum pœnitentialis absolutio secetur in eam, quæ est ordinis, quæ sacramentalis est (vtpote sacramentum pœnitẽtiæ perficiẽs sacerdotis ministerio) & eam quę est iurisdictionis tantum, quæ à legatis & electis tãtum pontificibus exercetur: & illa directè & per se primò culpã respiciat (est enim absolutio ab ipso peccato) ista autem culpa remissionẽ præsupponat, & pœnam peccato debitam respiciat, non quamcunq;, quia non pœnam æternam (non enim liberat indulgentia à pœna inferni) sed temporalem: quæ hic, aut in purgatorio exoluenda pro commisso peccato est. ideo ad differentiam sacramẽtalis absolutionis remittẽtis culpam & æternitatem pœnæ subiunctum est in diffinitione, ab iniuncta pœnitentia. iniuncta siquidem in foro pœnitentiali pœnitentia non nisi tẽporalis esse potest, & remissionem culpæ præsupponit. Monstratur nihilominus ex eadem particula qualitas subditi, cui confertur indulgentia: quòd scilicet sit vere pœnitens & confessus. Nam quia in sacramento pœnitentiæ non ligat ad pœnam sacerdos, iniungendo pœnitentiam, nisi absoluendo à culpa: & prius natura absoluit, quàm ligat (quia obligatio ad pœnam temporalem supponit remissionem culpæ absolui autem a culpa ab ecclesiastico iudice nullus potest nisi verè pœnitens & confessus): ideo ex hoc ipso, quòd indulgentia est absolutio à pœna iniuncta in foro pœnitentiali, monstratur quòd recipiens indulgentiam debet esse vere pœnitens & confessus: attestante consueta forma indulgentiarum: in qua dicitur verè pœnitentibus & confessis. Differt demum indulgentia a remissione pœnarum iudicialium ad forum contentiosum spectantium per eandem particulam: scilicet iniuncta in foro pœnitentiali: indulgentia siquidem non liberat à pœnis iniunctis in foro contentioso, & vsque adeo ab illis elongatur, vt diuus Thomas propterea dicat, religiosos per indulgentiam non liberari à pœnitentijs sibi iniunctis in capitulo, à suis prælatis. Ex quibus omnibus apparet, quòd diffinitio indulgentiæ collecta ex sacris canonibus, cuncta complectitur quæ ad rationem indulgentiæ concurrunt. Est igitur Ecclesiastica (de qua est sermo) indulgentia, absolutio à pœnitentia iniuncta in foro pœnitentiali.

CAPVT III.

¶ Obiectiones contra assignatam rationem indulgentiæ.

QVESTIO.

¶ Num dare indulgentias spectet ad iurisdictionem.

SABET Autem dicta diffinitio indulgentiæ difficultates multas & obiectiones, contra tria in illa contenta.

¶Contra illud in primis dictum: scilicet, dare indulgentias est actus iurisdictionis. opponitur à Durando in quarto sent. dist. 20. Tum quia iurisdictio exerceri potest in inuitum: indulgentiam autem nullus consequi potest inuitus. Tamẽ quia nullus potest vti actu iurisdictionis, in seipsum: indulgẽtia autem aliis data potest concedens vti sicut alij. Ab aliis verò: tum quia Archiepiscopus potest in tota sua prouincia indulgentias dare, vt patet in cap. nostro. extra de pœn. & re. & tamẽ constat Archiepiscopum non habere nisi in articulis quibusdam potestatem in subditos suffraganeorum: extra de offi. or. cap. paitoralis. Tamen quia indulgentiæ dantur etiam defunctis existentibus in Purgatorio: qui à iurisdictione Ecclesiæ sunt exẽpti, vtpote extra hanc vitam: & quos ecclesia non potest ligare, cui data est potestas ligandi atque soluendi super terram tantùm,

QVAESTIO.

¶ Num absolutio potius quam distributio, vel compensatio sit indulgentia.

¶CONTRA aliud deinde dictum, scilicet quòd indulgẽtia est absolutio, non compensatio, aut distributio, opponitur communis tam theologorum, quàm canonistarũ doctrina, canonizata à Clemente 6. in extrauaganti, vnigenitus. de pœn. & re. decernentium indulgentias fieri per modum distributionis, & compẽsationis, seu solutionis. Dicunt enim quòd thesaurus Ecclesiæ, in quo sunt recondita merita Christi & sanctorum, quatenus satisfactoria sunt non pro seipsis, distribuitur per indulgẽtias in Christi fideles, ita quòd pœnitentiæ nostræ compensantur per pœnas Christi & sanctorum, dum ex thesauro illo conceditur cuique quasi pretium pœnale. vnde soluat Deo debitam, pro suis peccatis pœnitentiam. Hæc autem patet contrauenire sententiæ, qua dicitur, quod indulgentia est absolutio: quum longè distet actus absolutionis iudicialis ab actibus his: quoniam isti actus omnes sunt actus non iudicij proprij, sed communes tam publicis quàm priuatis personis, excepto distributionis actu, cuius tamen differentia ab absolutionis actu clarè liquet. Opponitur quoque, quòd ex illo canone Alexandri 3. non habetur nisi quòd dare indulgẽtiam est actus iurisdictionis in subditum: quòd quidem potest vt verificari ponendo, quòd est actus dispensationis, seu distributionis. Nam hic actus est iurisdictionis, & super thesaurum dispensandũ & super eum, cui communicatur: quia commune bonum non nisi in partes communitatis distribuendum est: & sic ruit tota diffinitio assignata. Potest quoque & aliter exponi canon ille vt intelligatur cauſaliter indulgẽtiam esse absolutionẽ, quia causat absolutionem, dispensatio namque thesauri dicti causat in illo, cui communicatur, absolutionem, à pœna peccato debita, & à sacerdote iniuncta. Et sic redit ruina diffinitionis.

QVAESTIO.

¶ Num indulgentia sit absolutio ab iniuncta pœnitentia.

¶CONTRA tertium demum dictum (scilicet ab iniuncta pœnitentia) obiicitur. Tum quia diuus Thomas cum multis theologis & canonistis dicit indulgentiam liberare hominem ab iniunctis, & non iniunctis, pœnitentijs.

¶Tum quia indulgentiæ tantùm valent quantum sonãt: vt communiter tenetur: constat autem, quòd in plenarijs indulgentijs non fit mentio de iniunctis. Tum quia indulgentiæ, quæ dantur

pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro defunctis,non dantur pro iniunctis:nam non presupponitur iniunctas eis pœnitentias non perfeciße, eos qui sunt in purgatorio. Tum quia quum pœnitentiarius Romæ iniungeret pœnitentiam plenariam indulgentiarum consequutus, accepit mandatum a Papa, vt non iniungeret pœnitentiam : vt refert Petrus de Pal.in 4.sent.dist.20.quæst.4.in calce. Tum quia in forma plenariæ absolutionis,quæ conceditur in morte, continetur restitutio ad innocentiam baptismalem,quæ non esset verè efficax, si ab iniuncta tantum pœnitentia absolueret.

CAPVT IIII.

¶ Quæstiones tres circa assignatam diffinitionem indulgentiæ.

QVAESTIO.

¶Num quæuis causa indulgentiæ sit et iam causa quantacunque.

SVNT Preterea circa dicta in suprapositа diffinitione indulgentiæ tres quæstiones.Prima omniũ difficillima est circa causam effectiuam indulgentię.Dictum est enim,quòd oportet dantem indulgentiam fultum esse autoritate & ratione.In dubium autem non parũ vertitur,an quælibet rationabilis causa dãdi indulgẽtiam,sit etiam rationabilis causa quantæcunq; indulgẽtiæ:an potius quædã sit rationabilis causa tãtæ indulgẽtię(puta vnius anni)quę nõ esset rationabilis causa multò maioris indulgẽtię,puta viginti millium annorũ. Est autem ratio ambuiguitatis quia pro prima parte,hoc est q causa legitima indulgentiæ est etiam sufficiens causa quantæcunq; indulgẽtiæ,extat autoritas diui Tho.in 4.sent.dist.20.expresè dicentis,q indulgentiæ ratio seu causa nõ exigitur ad mensurandam indulgẽtiam.Et probat hoc : quia eadem stante ratione Ecclesia modo maiorem, modo minorem dat indulgentiam.Et tandem dicit, q licet dans indiscrete indulgentias,ita vt homines pro nihilo ab operibus pœnitẽtiæ retrahãtur, peccet nihilominus consequuntur homines plenam indulgẽtiam datam.extat(& quam continua experientia Romæ docet autoritas Ecclesiæ) dantis indulgentiam plenariam pro sola visitatione alicuius Eccles.sine manibus adiutricibus:& in die sancto Paschę data benedictione à Papa super plateas S. Petri.pronuntiant duo Cardinales indulgentiam plenariã omnibus præsentibus.Si enim hæ causæ sunt legitimæ causæ indulgentiæ plenariæ , nulla restat causa pia tã parua,quæ nõ sit legitima causa quantæcunq; indulgentiæ.Extat & autoritas veritatis ecclesiasticæ:secundum quam oportet indulgẽtias tantũ valere quantum sonant:cõstat autem, quòd sonant ex quacunque causa etiam plenariam indulgentiã.

¶IN OPPOSITVM Autem est : quia a ratione dissonat indulgentiam exigere vltra autoritatem in dante & charitatem in recipiente , rationabilitatem in causa , ita quòd sine legitima causa indulgentia est nulla , & tamen quantitatem indulgentiæ non exigere aliquid ex parte legitimæ causæ.

¶Contra quoq; rationem est,quod potestas Ecclesiæ quę nõ nisi ministri & dispensatoris est , nulla ratione dispensandi vtatur in quãtitate tã pretiosi thesauri. Et cõfirmatur:quia si in prophanis possunt Ecclesiæ ministri ita dispensare,vt dispensatio sit nulla (vt si Papa donaret totũ statum tẽporalem Ecclesiæ filio suo, quamuis esset rationabilis causa donãdi sibi aliquid)multò magis viderur q errare possit in dispensando thesaurũ spiritualiũ bonorũ, ita vt dispensatio sit nulla.vtriusq; enim est dispensator nõ dominus,in ædificationem corporis Christi mystici, non illius dissipationem.Accedit ad hoc autoritas apostolica Clemẽtis 6. in dicta extrauagante, vnigenitus:de autoritate data à Christo dispẽsãdi hunc thesaurum, dicentis,Quem quidem thesaurum per beatum Petrum cæli clauigerũ , eiúsq; successores suos in terris vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandũ:& propriis & rationabilibus causis, nũc pro totali, nũc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis pro peccatis debitæ tam generaliter , quàm specialiter prout cũ Deo expedire cognoscerent, verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandũ.Vbi patet q non solùm rationabiles,sed proprias oportet esse causas quãtitatis indulgentiarum.

QVAESTIO.

¶Num & quomodo & quando pœnitentia sit necessaria pro consequenda indulgentia.

¶SECVNDA Quæstio est,an vera pœnitentia exigatur tẽpore,quo indulgẽtia cõceditur, aut opus exercetur, an extẽdatur ad tẽpus aliud quo quis vult illa indulgẽtia vti. Verbi gratia quo ad concessionẽ, dat Papa quinque annos de indulgẽtia omnibus præsentibus,quum infra missam in capella sua singulis diebus dominicis aduentus & quadragesimæ absolutionem facit , si teneor tunc esse verè pœnitens,an sufficiat quòd intẽdo verè pœnitere: & tunc,vt ista indulgentia quinque annorum:Et similiter quo ad exercitium operis,dat Papa quòd dicẽs septem Psalmos,vel dans tantam eleemosynam , habeat plenariam remissionem semel in vita & semel in mortis articulo , an teneatur esse verè pœnitens tempore quo dicit septem Psalmos,aut dat eleemosynam.

¶TERTIA Quæstio est,an oporteat esse cõfessum, ita quòd nullum sit in conscientia mortale peccatum cõmissum non confessum tempore,quo acquirit quis,& vtitur indulgentia,an sufficiat esse confessum secundum præceptum Ecclesiæ:hoc est semel in anno.Et est ratio dubij: quia hinc apparet quòd verba iudicũ sunt secundum iura interpretãda, ac per hoc quòd sunt illo anno confessi. Inde verò apparet , quòd si non requireretur confessio alia sufficeret dicere pœnitentibus : quoniam in vera pœnitentia clauditur propositum obseruandi præcepta Christi & Ecclesiæ.

CAPVT V.

¶Soluuntur obiectiones in 3.cap.posita, contra hoc,quod dare indulgentiam, est actus iurisdictionis.

NONEST Autem difficile ad obiecta, primò contra assignatã diffinitionẽ respondere. Falsum nanq; est quod Durandus dicit , omnem iurisdictionis actum posse in inuitũ exerceri,quum absolutio sacramentalis sit actus non solũ ordinis,sed iurisdictionis (vtpote à non proprio iudice ordinario , vel delegato facta nulla existens) & tamen non potest exerceri in inuitum. Sed q nullus possit exercere actũ iurisdictionis in seipsum absoluendo & ligando se,verũ est:& propterea licet alij aliter sentiant, concedo ego, quòd dans indulgentiã aliis,non acquirit illã:quia absolutus alios, nõ absoluit se.Nec tamẽ est deterioris cõditionis,quàm alij,quia & si non per istã viam:per aliam viam potest eandẽ indulgẽtiam consequi,scilicet cõmittendo cõfessori suo:vt sic absoluat ipsum, sicut ipse absoluit alios : hoc enim modo Papa subiicit se absolutioni sacramẽtali,& similiter indulgentię eadẽ ratione Archiepiscopi quoq; potestas super totã prouinciã ex hoc ipso,q in quibusdã articulis affirmatur, manifestatur extẽdi ad dandas indulgẽtias in tota sua prouincia:quandoquidẽ ille est vnus illorũ articulorũ,qui in iure numerãtur:vt Panor.ibidem scripsit. Defunctos autẽ in purgatorio existentes, extra iurisdictionem Ecclesiæ quidam negãt:eo quòd sicut sunt medij inter nos & beatos(dum nos viatores sumus quo ad meritũ,vel demeritũ. & quo ad pœnam & præmiũ,& beati extra viam totaliter sunt:qui purgantur autẽ quo ad meritũ,vel demeritũ extra viam,sed quo ad pœnam, vel præmium in via adhuc sunt)ita sunt quodãmodo subditi vicario Christi viatoribus dimisso:vt sicut quo ad punitionẽ adhuc sunt in via ita quo ad releuationem à pœna adhuc subsint iudici viatorũ.Sed hęc opinio multa vera dicẽs non infert efficaciter intentũ:plus enim requiritur ad subditum iudici viatorum , quàm adhuc participare aliquid de via.Exigitur enim q possit causa fiat quantũ ad illud quod sapit viæ,cognosci à iudice viatorum.nullus enim potest esse iudex causæ omnino incognoscibilis ab ipso: cõstat autẽ à Papæ cognitione omnino esse alienas causas existẽtiũ in purgatorio:& ideo patet Papã nõ posse absoluere,aut ligare existẽtes in purgatorio.Manifestatur quoq; hoc idem ex verbis Domini : limitatis Petri potestatem super terram:ita q licet effectus potestatis Petri penetret cælos , dicente Domino, Erit ligatum aut solutũ in cælis:iurisdictionis tamen actus terminatur ad hoc,vt sit super terram dicente Domino, Quodcũq; solueris,aut ligaueris super terrã.Scriptura autem sacra mortuos non esse super terrã vocat:vt patet Gen.42.vbi de Ioseph tanquam de mortuo loquẽtes fratres & pater,introducuntur dicentes , q non est super.Purgatoriũ rursum nõ super , sed sub terra esse ex eo patet q Christus descendit ad inferos:vbi erat limbus Patrũ:neq; enim fas est credere q de purgatorio exciтes animæ ante Christi mortẽ:& ad limbũ Patrum euntes, ad inferos à superis descenderint: sed econtra ex inferno inferiori ad infernum superius ascenderẽt: quum etiam secundum Philosophos loca quanto superiora,tanto nobiliora sint.Quocirca nõ dat Papa defunctis indulgentiam autoritatiuè absoluendo,sed per modũ suffragij. quod etiam ipsæ Apostolicæ literæ attestantur , clarè apponentes istam clausulam, per modum suffragij,quum pro defunctis dantur indulgentię.Et potes videre quòd ex hoc ipso diuerso modo dandi indulgẽtiam viuis & defunctis,insinuatur intentum:nam ex eo quòd non audens Ecclesia defunctis autoritatiuè remittere pœnas sicut viuis, suffragantis personam induit,concedendo defunctis indulgentia, monstratur quòd indulgentia simpliciter & absolutè remissio est autoritatiuè ab Ecclesia facta. Nisi enim esset autoritatiua remissio,ex applicatione ecclesiastici thesauri non oporteret ad suffragij modum descendere, quum ad defunctos extenditur : quibus Ecclesia non nisi suffragari potest.

papa potest in Apostolicæ literæ attestantur, defunctos extendi tur per modum suffragij

CAPVT VI.

¶ Solutio obiectionum in tertio cap.contra hoc quod indulgentia est absolutio.

AD EVIDENTIAM autem specificæ naturæ ipsius indulgẽtię oportet nosse duo cõcurrere ad indulgentiã,absolutionem à pœnitẽtia iniunctã & dispensatione spiritualis thesauri, applicando pœnam Christi & sanctorũ ad hunc,cui datur indulgẽtia.Et primum quidem probatum est ex canone Alex.3.secundum autẽ non solùm ex cõmuni Sanctorum doctrina sed ex allata extrauagante Clemẽtis sexti patet.Verũ multũ interest ad naturã indulgẽtię cognoscẽdã an primũ indulgẽtia sit absolutio.an dispẽsatio. Nã si indulgẽtia primo cõsistat in absolutione,dispẽsatio thesauri accesso

accessorię concurrit ad indulgentiam:et quia Ecclesia non potest liberè relaxare debitam Deo pœnã pro peccato in illum cõmisso, ad hoc, vt remissio sua sit efficax : iungit absolutioni dispensationem pœnarũ solutarum à Christo & Sanctis,applicando aliquid earum huic,& aliquid illi:vt sic & remissio fiat efficax ex adiuncta satisfactione Christi & Sanctorũ pro istis quibus indulgẽtia datur,& Deo debita pro peccato pœna exoluta inueniatur. Si autẽ primùm indulgentia fit dispensatio prędicti thesauri,absolutio ab iniuncta pœnitẽtia accessorię cõcurrit ad indulgentiã:ex eo nanque q applicatur mihi per indulgentiam tãtum de pœna recondita in thesauro,sequitur q sim absolutus ab æquiualenti pœna, quam debebam Deo pro peccatis meis exoluere.Quid autem horum verius sit,non ex ratione,sed ex facto pendet.nã rationi consentaneum est, quòd Ecclesia vtroq; modo potest indulgentias facere:sed an de facto indulgentias altero tãtum,& quo aut vtroq; modo faciat,scire oportet si indulgentiæ natura cognoscenda est. Apparet autẽ prima facie inspicientibus doctores & dictã extrauagantem Clementis, primũ in indulgẽtia locũ tenere, dispensationem Ecclesiasticã thesauri , & absolutionẽ accessorię comitari. conferenti verò posteriores indulgentias priscis, apparet Ecclesiã olim fuisse viã indulgentiis principaliter per modũ absolutionis, quã necessariò comitatur dispensatio thesauri : à tempore autem Bonifacij 8.primi autoris perennis Iubilæi vsum fuisse, principaliter indulgẽtiis distributione thesauri: & comitãter absolutione à pœnitẽtia:quoniã tãta abundãtia indulgẽtiarũ plenariarũ quanta vix credi potest patsim data:super hoc fundari videtur.Et secũdum hoc diffinitio indulgentiæ collecta ex sacris canonibus, quã assignauimus,nõ est diffinitio indulgẽtiæ quæ modo fit ab Ecclesia Ro.sed illius quę olim fiebat:quoniã sacri can.loquũtur de indulgentia,quæ erat cõsueta in Ecclesia,& nõ de illa,quæ poterat inueniri de nouo.Sunt enim diuersarũ rationũ istæ & illę quo ad naturas: quãuis sint vnius & eiusdem rationis quo ad vltimũ esse ctũ qui est remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccato. Et sic dicẽdo cõcordia fieret inter nouã & vetera.Sed hęc opinio ponẽs de facto indulgẽtias diuersarũ rationũ in Ecclesia dissonat ab vsu Ecclesiæ & Doctorũ.nã Bonifacius ipse 8.indulgentiã Iubilæi inchoat ab indulgentiis magnis cõfessis a prioribus,manifestãs per hoc se sectari vestigia prædecessorũ.Rom.quoq; Pont. in hodiernum vsq; diem indulgẽtias tot annorũ,adiũctis tot quadragesis dando coram se in capella põtificia,testantur apertè se modo priscorũ dare indulgentias : & apponendo semper explicitè clausulã illã scilicet,In forma Ecclesię cõsueta,nulli dubitationi relinquũt locũ q antiquam intendunt sequi indulgentiæ formã,& non inducere indulgentiã alterius rationis.Doctores quoq; omnes siue Theologi siue Canonistę quantũ hactenus memini me vidisse,de indulgẽtia,vt de vna quadã ecclesiastica actione,& nõ vt de actionibus diuersarũ rationũ tractãt.Vnde vnius rationis de facto esse indulgentiã nunc & olim colligimus: & ipsam primò esse absolutionẽ comitatã applicatiõe thesauri ad hũc. cui datur indulgẽtia, & nõ ecõtra: hoc est ipsam esse applicationẽ thesauri ad hũc comitatã absolutione ipsius canõ sæpe dicti Alexandri 3. mõstrat & cõuincit.Nã si principaliter natura indulgẽtiæ cõsisteret in dispẽsatione & applicatione thesauri ecclesiastici ad hũc posset Episcopus Bono.indulgentiã concedere alieno : quoniã ad cõmunicandũ alicui thesaurum non exigitur aliquis actus iurisdictionis super illũ,sed sufficit autoritas super thesauri dispensatione:vt patet in dispẽsatione thesauri temporalis. Absolutio autem a pœna, per viã sequelæ comitaretur absq; aliquo alio actu iurisdictionis: quia iam exoluisset pœnam debitam,ex pœna Christi & sanctorũ sibi communicata,ac per hoc alienus,qui solùm ad 40.dies pœnitentiæ teneretur,ab Episcopo Bonon.per indulgentiã 40.dierum sic absolueretur , q saltem coram Deo ad nullam pro peccato pœnam teneretur,cuius oppositum in canone habetur,dum dicitur, quòd alieno nõ prodest indulgentia nisi de cõsensu proprij iudicis.At si quis dixerit,quòd quia indulgẽtia liberat eum, cui datur pœna & coram Deo & coram proprio iudice , quia liberat ab iniuncta pœnitentia:& alienus Episcopus licet cõmunicando pœnam thesauri non subdito pœnitentiam iniunctã pro illo exoluat coram Deo,nõ tamẽ coram proprio iudice, & ideo remanet ille adhuc ad pœnitentiã iniunctam obligatus coram proprio iudice(sicut si sine indulgentia aliqua per alia opera satisfactoria totam pœnam exoluisset peccatis suis debitã,& pœnitẽtiam iniunctam à sacerdote non peregisset,remaneret obligatus in foro Ecclesiæ ad pœnitentiã iniunctam peragendam) idcirco Alexander 3,dicit quòd indulgentia non subdito nõ prodest,scilicet in foro Ecclesiastico, in quo iura fiunt. Aduertat sic dicens quòd si indulgentiæ natura principaliter consistit in cõmunicatione thesauri exoluẽtis pœnã coram Deo,& absolutio iudicialis comes ponitur, nõ debebat consultus Alexander respondere negatiuum simpliciter & absolutè, dicendo q non prodest nisi de licẽtia proprij iudicis:ex quo oppositũ verum est simpliciter & absolutè:quia vnaquæque res simpliciter & absolutè iudicatur secundum suam naturam, & nõ secundum concomitantia. Imo hęc ipsa responsio monstrat intentum:quia duobus concurrentibus ad indulgentiam (altero pertinente ad Ecclesiam & Deum,scilicet dispensatione & communicatione thesauri pœnam debitam exoluentis coram Deo : altero pertinente ad Ecclesiam tantũ,scilicet iniunctæ pœnitentiæ solutio in foro Ecclesiæ)si indulgentia est principaliter & essentialiter illa thesauri communicatio , debebat affirmari:quòd prodest non subditis, ex quo illã quo ad principale & essentiale cõsequuntur. Et quia negatum est illis prodesse, dicimus inde quòd indulgẽtia principaliter & essentialiter est absolutio , quã quia non subditus cõsequi nequit,ideo indulgẽtia ab alieno non sibi prodest tã quo ad Deũ, quàm quo ad Ecclesiã. Et hic est planus sensus illius decretalis absq; extorsione aliqua vt patet intuẽti. Est igitur indulgentia qua de facto olim vsa est,& nunc vtitur Ecclesia vnius rationis : & est principaliter ac essentialiter absolutio iudicialis in foro pœnitẽtiali, annexam habens cõmunionem thesauri patsionum Christi & Sãctorum.Et confirmatur hoc ex forma plenariæ indulgentiæ,quando per viam commissionis fit.Cõceditur siquidem quòd possit plenariè absolui in vita & in morte:cõstat enim quòd non est sermo de absolutione sacramentali,sed spectante ad indulgentias:& cõstat quòd per modum & verbum absolutionis confertur. Et constat quòd eiusdem est rationis indulgentia collata sine ministro medio absoluente, cùm Papa dat indulgentiam præsentibus,aut visitantibus, &c.& quum per ministrũ medium concedit quòd semel in vita , & semel in morte plenariè absoluatur.Tenet igitur absolutio primùm in indulgentiæ ratione locum

¶AD OBIECTA Igitur ex communi doctrina fulta autoritate multorũ Rom.Pontificum, dicitur,quòd non contrariatur doctrina hæc assignatæ diffinitioni:quoniã non docet principaliter indulgẽtiã esse applicationem thesauri:sed docet vnde est valor,& efficacia indulgẽtiæ ad remissionẽ pœnæ Deo debitæ pro peccato videlicet ex thesauri spiritualis dispensatione. Et ad hanc efficaciã spectat modus solutionis,compẽsationis, distributionis, communionis,dispẽsationis & similiũ,quum dicitur quòd indulgentiæ valent,aut dãtur per modũ dispensationis, & huiusmodi, & non spectant hæc ad principalẽ actum indulgẽtiæ,qui est iudicialis in foro pœnitentiali absolutio : propter quẽ exigitur quòd indulgentia fiat à proprio iudice:& si est nõ à proprio iudice facta,nulla fit:vt ex sæpe dicti Alexãdri 3.canone patet.Nec suscepit canon ille obiectam prius expositionem,scilicet,q indulgẽtia est distributio inter subditos:quoniã distributio arctata ad subditos vt partes cõmunitatis,est actus iustitię distributiuæ,exigẽs æqualitatem proportionalem in sua forma:vt patet in 5.Eth.quod alienum constat esse ab indulgẽtia ex ipso Ecclesiæ vsu tam moderno,quàm antiquo.Refutat quoque alteram dictus canon,deinde obiectam expositionem,scilicet quòd sit est illi, quòd indulgẽtia est absolutio causaliter:hoc est,quòd est dispensatio thesauri causans absolutionem:quoniã si sic esset,nõ esset opus proprio iudice ad consequendam remissionem pœnæ peccato debitæ ab alieno Episcopo indulgentiam concedente, quandoquidẽ absolutio per viã sequelæ comitaretur ex applicatione thesauri facta à potenti dispensare thesaurum.Dispensatio siquidẽ thesauri non exigit iurisdictionẽ super personis,quibus donatur, sed super thesauro:sat enim est personis illis,vt sint capaces cõmunionis illius,quę quidem capacitas in proposito consistit in hoc,q homo sit verè pœnitẽs & confessus.Vrgẽtq; tantò magis canon iste,quantũ creditur indulgẽtiam valere ad remittendas pœnitentias non iniunctas:cõstat enim q respectu non iniunctarũ pœnitentiarum nullus requireretur proprij iudicis consensus, si indulgentia esset essentialiter communicatio thesauri. Cõmunicato siquidem mihi ab alieno Episcopo thesauro,coram Deo soluissem , & coram proprio iudice non remanerẽ ligatus , quippe qui nõ eram ab eo ligatus ad aliquam iniunctam pœnitentiã.Quia igitur hoc est falsum,restat vt indulgẽtia sit essentialiter absolutio : cui annectitur dispensatio Ecclesiastici thesauri ad hoc,vt absolutio à pœna , fit efficax,non solùm quo ad Ecclesiã,sed etiã coram Deo.Et si peripicaciter intuiti fuerimus ordinẽ manifestati vsus thesauri ad vsum indulgentiæ,videbimus ex eo intentum, scilicet quòd indulgentia est essentialiter absolutio. Nam quum viderent Doctores Ecclesiam absque sacramẽtali medio remittere pœnas peccatis confessis debitas,nec ab ecclesia instrucri essent quomodo huiusmodi remissiones valerẽt , supponẽtes Ecclesiam absoluere à vinculo pœnitẽtiarum,in varias inciderunt opiniones de efficacia huiusmodi remissionis,seu absolutionis:quibusdã nescientibus hunc Ecclesiæ militantis thesaurum:opinãtibus absolutiones has in foro tantũ militantis Ecclesiæ liberare à pœnitentiis, aliis non curantibus de hoc thesauro,putãtibus ex potestate data Petro posse Papã remittere liberaliter pœnas peccatis debitas, ita q nec hic, nec alibi oportet illas exoluere , aliis dicentibus, q absolutio seu (quod idem est)remissio efficaciã habet ctia coram Deo ex applicato thesauro passionis Christi & Sanctorũ:quorũ dogma approbari meruit ab Apostolica sede.Hæc si quidem manifestant,quòd

pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pro certo supponebatur ab omnibus essentia indulgentiæ, quòd esset remissio,& ad inuestigandum ipsius efficaciam,tot concurrerunt opiniones multiplicatæ valdè:quas nunc omitto, quia sat est proposito omnes conuenire in præsupposito genere indulgentiæ,scilicet quòd est absolutio seu remissio.

CAPVT VII.

¶ Solutio obiectionum in 3. cap. contra hoc quod indulgentia respicit pœnitentiam iniunctam.

NON Parua prætereà intelligentia opus est ad euidentiam habendam de pœnitentia, à qua absoluit indulgentia,dum sacri canones non nisi de iniuncta mentionem faciunt : Doctores autem ad iniunctas & non iniunctas exstẽdunt.Et licet Doctorum opinio,quam etiam sequutum se dicit diuus Tho.magnificienda sit: quia tamen huius rei veritas ex facto pendet & in facto consistit, & sacri canones solùm de iniuncta faciunt mentionem , ideo tenendo certum,& dimittendo incertum, diffinita est indulgentia, quòd est absolutio à pœnitentia iniuncta. In Concilio siquidem Lateran.sub Innoc. 3. determinatur potestas episcopalis circa indulgentiam,& expressè post tempora indulgentiæ decreta , subiungitur,De iniunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat, in ca. quum ex eo. de pœ.& re. Vbi secundum textum & omnes Doctores episcopa is potestas dandi indulgentias,limitatur:quod non esset verum , si indulgentia absolueret à non iniunctis. Nam si indulgentia liberat ab iniunctis & non iniunctis pœnitentiis, & Episcopalis potestas est restricta solùm quo ad iniunctas pœnitentias.cõsequens est, quòd respectu pœnitentiarũ non iniunctarum non sit limitata episcopalis potestas: quod contra textum esse constat,obuiantem expressè in discretis indulgentiis simpliciter & absolutè : & contra Doctores ex illo textu affirmates limitatam esse Episcoporum potestatem circa indulgentias absolutè. Quòd etiam pater in cap.nostro.eo.ti. Vbi Archiepiscopum dicit nõ posse excedere circa indulgẽtias statutum illius capituli. Nec potest responderi q restricta potestate quo ad pœnitẽtias iniunctas,intelligitur & restricta quo ad nõ iniunctas:quoniam restrictio potestatis quo ad maiora , non infert restrictionem eiusdem quo ad minora,quamuis econtrario restrictio , quo ad minora,à fortiori refræ net à maiori. Sed plus est remittere iniunctas,quam non iniunctas.tum propter vinculum duplex ibi,& simplum hic: tum propter forum ecclesiasticũ ibi,qui non interuenit hic : igitur ex hoc,quòd limitata esset quo ad iniunctas , episcopalis potestas,non propterea limitata esset quo ad nõ iniunctas , si indulgentia respiceret iniunctas & nõ iniunctas.Nec potest rursum dici, quòd quia pœnitentia iniuncta est principalis materia indulgentiæ, ideo prohibitio indulgẽtiæ de iniũctis infert prohibitionem etiã de non iniunctis, quia accessorium sequitur principale: & sic materia indulgentiæ principalis quidẽ,sed non sola est pœnitentia iniuncta.Nam hæc responsio nostrum infert intentũ : & quòd rectè diffinita est indulgentia per iniunctam pœnitentiam, (vtpote principalem materiã)& quòd iniuncta pœnitentia sic est principalis materia indulgẽtiæ, vt ipsa principali materia subtracta subtrahatur accessoria:ac per hoc si indulgẽtiæ nõ substernitur iniuncta pœnitentia,intelligitur non substerni eidẽ pœnitentiam non iniunctam, quod esset voluntariũ:quum nullo canone, nulla ratione fultum inueniatur , si indulgentia liberat ab vtraq; pœnitentia,quòd non liberet ab vna sine altera.Est ergo iniuncta pœnitentia & principalis & sola materia indulgentiæ secundum sacros canones intellectæ. Seruauit quoq; Ecclesia multo tẽpore hunc stylum,vt exprimeret in literis relaxationẽ ab iniunctis pœnitentiis:intãtum vt Durandus cùm dixisset in 4 sentẽt.q indulgentiæ tantum valent,quantum sonant,subiunxit, Sonant autem q ab iniunctis pœnitentiis liberant.Quocirca quando nõ exprimitur,an ab iniuncta vel nõ iniuncta pœnitẽtia liberat, intelligitur de iniuncta:quia verba iudicis sunt intelligenda secundũ formam iuris:in iure autẽ solùm fit mentio de iniũctis igitur de iniunctis tantùm pœnitẽtiis intelligẽda est indulgẽtia data simpliciter & absolutè.Expositio vero dicens,quòd ly ab iniunctis pœnitẽtiis intelligitur subintellecta cõiunctione etiam (ac si diceretur etiã ab iniunctis pœnitentiis)non est expositio,sed diuinatio: nam si liceret in textibus apponere ly,etiam,infiniti text.subiecti essent diuinationi,quandoq; etiam contra textum : vt facilè patet discurrenti.Attestatur autem sic esse intelligendũ , ratione Ecclesię consuetudo in viridi obseruantia consistens:dum R.o.Pon.ſingulis diebus Dominicis & Quadragesimę & Aduẽtus,dat omnibus præsentibus quinq; vel septẽ annos & totidem quadragenas de vera indulgentia.Exprimendo siquidem tot annos,& totidem quadragenas,manifestat se loqui vt canones pœnitẽtiales loquũtur,taxantes pœnitẽtias per annos & quadragenas.Cúmq; de illis taxatis per sacros canones annis & quadragenis liberat illos, q̃cludubio quid ad illos & illas sunt obligati, mõstrat ab iniũctis pœnitentiis tantúmodo indulgentias datas liberare. Accedit ad hoc , q̃ cõmunis forma indulgentiarũ fit per tempora:puta dies, quadragenas,annum vel annos:quia sic taxatæ sunt pœnitẽtiæ in sacris canonibus.Nec obstat quando fit plenaria indulgẽtia:quoniam plenitudo etiam plenissima non mutat substantiã,sed auget quantitatẽ ipsius substantiæ:vt patet. Et propterea si pœnitentia, à qua liberat indulgentia, est substantialiter pœnitentia iniuncta, quãtumcunque indulgentia sit plenissima, non liberat nisi ab iniuncta.Et aliæ quidẽ liberant ab iniũcta vnius anni, vel tot annorum,aut dierũ:plenissima autẽ liberat à tota iniuncta, fiet si per quotã data indulgentia est (puta remissionẽ tertiæ partis) liberat a tertia parte iniunctæ pœnitentiæ. Et si quæratur an intelligatur hic de pœnitentia iniuncta tam à iudice,quàm à iure,an de iniũcta tantũ à iudice,respondetur quòd quum à iure nulli sit pœnitentia iniuncta,sed taxata iniungenda, ideo dicendo quòd liberat solùm ab iniuncta,soluta est quæstio. Et probatur q dicitur,quia ad pœnitẽtiam iniunctam ille,cui iniuncta est,tenetur:nullus autẽ tenetur ad pœnitentias taxatas in canonibus pœnitẽtialibus, nisi sibi specialiter imponãtur:igitur pœnitentiæ illæ nõ sunt iniunctæ.Sed Ecclesia sicut præsupponit homines egere remissione pœnarũ debitarum pro suis peccatis,ita præsupponit verè pœnitentibus & cõfessis iniunctas esse pœnitẽtias secundũ sacros canones , pensata tamẽ qualitate personarũ & aliis meritò pensandis, & supponẽs illos esse obnoxios iniũctis pœnitentiis:dat illis indulgẽtiam seu remissionẽ iuxta formã canonũ pœnitentialiũ. Quocirca multum verisimile ac rationi consentaneũ est,vt ortum habuerit indulgentia à pœnitentium vinculis,quibus olim alligabãtur à cõfessoribus iuxta canones pœnitẽtiales:hinc enim persęuerat vsq; hodie,vt dictũ est,indulgẽtia tot annorũ & tot quadragenarum:hinc indulgentia absolutio est, quã a proprio iudice fieri iura testãtur:hinc emanauit opinio illa,quãuis falla,quòd indulgẽtiæ solùm valent quo ad forum Ecclesię militãtis:hinc omnium est consonãtia canonũ.Cum his tamẽ scito, quòd licet indulgẽtiæ tam pro viuis quàm defunctis sic sint secundũ iura interpretãdę:quũ non sint melioris cõditionis defuncti,quàm viui quo ad cõsequendas indulgentias(imò sint deteriores,quia ad eos nõ peruenĩt nisi p suffragia)si tamẽ Papa daret alio modo indulgẽtiã,scilicet nõ solũ ab iniũctis,sed etiã à quomodolibet debitis pœnis pro peccatis, dicẽdum secus esset:potest enim absoluere a pœna debita licet nõ iniũcta,dummodo culpa remissa sit. Vtrum autem hactenus Põtifices sic dederint indulgentiã,nescio.Si enim verum est,quòd Petrus de Pal.refert (quod etiam Ioannes Monachus in extrauaganti Bonifacij 8. de Iubilæi expositione refert) non ex litera,sed ex intentione Papæ illius,scilicet Bonifacij 8.habetur.quòd non solùm ab iniuncta,sed iniungenda intẽdebat liberare per illam indulgentiam plenissimã. Sed vercor,ne Bonifacius non vt Pontifex,sed vt doctor & illius opinionis sectator,illa dixerit verba.Nec inconuenit ipsum vt doctorem minus benè dixisse:quum etiam dixisse referatur ab eodem ibidem, quòd indulgentia illa liberabat etiam à votis:quod cõstat non nisi extortè posse benè intelligi, perspecta illa Iubilæi extrauagante. Quocirca propter huiusmodi, quæ ex literis non constant apostolicis, non est recedendum à iuris tramite recto, quo cõtestor iniungere debet pœnitentiam , etiam si ipsemet vt minister indulgentiæ statim absoluturus sit eundem pœnitentem plenariè à pœna.

¶ Adid verò quod ex forma plenarię absolutionis obuicitur,dicitur q de autoritate talis formæ quicquid sit potest dupliciter exponi.Primò,vt intelligatur edita secundũ opinionem illam valde, vt videtur,communem scilicet q indulgentia liberat ab iniunctis & non iniunctis pœnis.Nec mirũ alicui videatur si Ecclesiæ ministri in formis huiusmodi vtantur opinatis:quum in præfatione communi vtatur Ecclesia opinione dicentiũ cælos esse animatos, dum inter creaturas intellectuales cælos inseruit dicens, Maiestatem tuã laudant Angeli,adorãtq; dominationes,tremũt potestates,cęli cęlorúmq; virtutes,ac beata Seraphim.Et q cum formidine aliqua vtantur Ecclesiæ ministri opinione illa in hac forma, infinuatur ex eo,q ibi opponitur,quantũ se extendũt claues Ecclesiæ:titubantis enim sunt verba hæc.Secũdò,quòd intelligatur ex meritis indulgentiæ : ita q restitutio ad puritatem baptismalem non intelligitur fieri simpliciter,& absolutè,sed quantum est ex parte indulgentię.Præsumit enim Ecclesia arbitratas ac iniunctas esse verè pœnitentibus & confessis condignas pœnitentias: ac per hoc absoluendo ab iniũctis præsupponit se absoluere ab omnibus pœnis illi debitis,& consequenter restituere innocẽtiæ baptismali. Et hoc sic esse intelligendũ attestatur:quia procludubiò præsupponit in hac forma Ecclesia pœnitentẽ esse contritum de omnibus venialibus:alioquin restitutio ad puritatẽ baptismalẽ locũ nõ haberet.Et quia vtraq; præsumptio est facti,& tenet se ex parte pœnitẽtis:ideo forma illa efficax quãtũ ex parte est indulgẽtię,si fiat in patiẽte benè dispositio per iniũctas pœnitẽtias.efficax simpliciter & absolutè inuenit.Et ab effectu suo deficere potest,si de facto pœnitẽs nõ reqsita omnia ad hoc,vt absolutio ab omnib⁹ iniũctis.sit absolutio ab omnib⁹ simpliciter debitis,p peccatis pœnis habeat:qd tũc accidit, qñ nõ est per sufficeptas cõdignas

pœnitentias dispositus.Quæ indispositio pœnitentibus merito imputatur : quia ob communem pœnitentiũ imperfectionẽ, condignæ non dantur secundũ sacros canones pœnitentiæ. Nec debent pœnitentes ex imperfectione sua reportare commodum indulgentiarum:vt scilicet valeant eis ac si iniunctas suscepissent condignas pœnitentias:non enim debẽt æquiparari illis:qui condignas acceptarunt secundũ sacros canones pœnitentias: quorũ misericors mater Ecclesia indulgentiæ leuamen illis contulit.Et meritò quia iam sponte susceperant peragendas hic condignas pœnitentias:quod constat non amplecti a modernis pœnitentibus, quibus pro multis & magnis peccatis exigua pœnitẽtia sufficit. Consonat autem hæc doctrina Eccle.Rom. consuetudini : quum in illa viua voce,indulgentiæ concedantur apposita semper clausula ista, videlicet in forma Ecclesiæ consueta:constat enim quòd forma Ecclesiæ non potest melius interpretari quàm forma Ecclesiastici iuris secundum quam clausula hæc non solùm denotat ly,verè pœnitentibus & confessis, sed etiã ly, ab iniunctis pœnitentiis.Et confirmatur:quia consentaneũ rationi est,vt iudex Ecclesiasticus iudicet non nisi de delatis ad suum iudiciũ,& non de relictis ab eodẽ se impediat,illa enim quæ ad ecclesiasticũ forum nõ sunt delata(qualia sunt peccata nõ confessa) rationabiliter ab ecclesiastici iudicis absolutione aliena sunt: vt sicut non ligat nisi pro cognitis in foro Ecclesiæ : ita non absoluit nisi a cognitis in eodẽ. Oblata præterea ad forum ecclesiasticum per cõfessionem, & à iudice minori pœnitentia punita, tanquam derelicta quo ad reliquam partem pœnitentiæ in foro ecclesiastico videntur, præsumit enim Ecclesia cõfessores ritè arbitratos iudicasse pœnitentes esse fibiipsis relinquendos,quo ad reliquũ satisfactionis,ac per hoc ecclesiastica censura pœnitentialis fori non se amplius impedit de illis.Quo fit, vt sicut ad ecclesiasticum iudicium non redit reliqua satisfactio quo ad vinculũ,ita non redeat quo ad absolutionem:vt pari ligandi soluendiq; ritus passũ currat:Ab iniuncta igitur tantũmodo pœnitentia Ecclesiastica indulgentia de iure communi liberat tam viuos,quàm defunctos:idem est enim q per indulgentiam viuis & defunctis datur : licet modus dandi sit diuersus,vt patet ex dictis.Et sic valet quantum sonat sanè intellecta secundum formam iuris : vnde nulla fraus ab Ecclesiæ ministris in his committitur si aliter quàm secundum iura intelligantur,& sic illis vtantur, & conserui se illas credãt: nulli siquidem noxiam opinionem permittere quid nocet ? At si dixerit quispiam , cùm hodie non iniungantur frequenter pœnitentiæ indigentes tanto tẽpore, vanus erit accessus ad indulgentias : respondetur q propterea non est vanus:quia per indulgentias relaxantur pœnitentiæ iniunctæ : quæ sunt factæ in peccato mortali:quæ etsi in foro Ecclesiæ exolutę erãt non tamen in foro Dei:& propterea per indulgẽtias remittũtur, vtpote iniunctæ,& non adhuc Deo exolutæ. Doctrina igitur dicentium indulgentiã ad iniũctas & nõ iniunctas pœnitẽtias se extẽdere,vera est quãtũ est ex efficacia populi cõuenire indulgentię nos autẽ dicentes indulgentiam remittere pœnitentias iniunctas tantum , verum quoq; dicimus de indulgentia secundum iuris formam cõcessa.

Ab iniuncta pœnitentia tantum liberat in indulgentia defuncti, quia viuus.

CAPVT VIII.

¶ Responsio ad quæstionem de indulgentia causa . primo proposítam in capite quarto.

AD DIFFICILLIMAM Autem quęst.de causa indulgentię propositam,respõdere quamuis temerarium forsan censebitur, dicendum tamen est ratione duce quid sentiẽdum est de illa:oportet enim & Ecclesiæ prædicationẽ saluare,vt vera elt,& fideles pascere pane intellectus.Dicendũ est igitur ad quæstionem , q non quæcunque causa sufficit ad indulgentiam dandam, sufficit etiam ad quantamcunque indulgẽtiam dandam: ac per hoc indulgẽtia data sine legitima causa ad dandam tantam indulgentiã non valet quo ad quantitatẽ,in qua exceduntur limites legitimæ causæ. Probatur hoc multipliciter.Primo autoritate Cõcilij Latera. sub Inno.3.vt enim habetur extrà,de pœ.& re.cap.cũ ex eo.per indi. scretas & superfluas indulgentias eneruatur pœnitentialis satisfactio.Ex hoc enim habeo , q indulgentiæ indiscretæ & superfluæ non adimplent satisfactionẽ pœnitentialem,sed eneruãt:nisi quis adeò despiat:vt idẽ putet adimplere & eueruare, quæ cõstat esse contraria. Et quũ constet,quòd proprius fructus indulgentię est adimpletio satisfactionis pœnitentialis:cõsequens necessariò est, vt per indiscretas superfluasq; indulgẽtias(quę proculdubio sunt illæ quæ ex quacunq; pia causa fiunt magnæ valde)nõ consequatur pœnitentialem satisfactionem à nobis debitam , adimpletam esse pro nobis à Christo & Sãctis:nã si per indiscretas huiusmodi indulgẽtias hoc consequeremur, nõ eneruaretur:sed adimpleretur pœnitentialis satisfactio.Sed dum indiscretè huiusmodi intertur pœnitentialis satisfactio. Sed dum indiscretè huiusmodi interetur pœnitentialem adimplendã,& pœnitentes putando sibi eas prodesse,omittunt satisfactionem pœnitentialẽ,eneruatur in veritate pœnitentialis satisfactio:vt sacer canon dicit. Probatur idẽ secũdò autoritate Clem.6 in dicta extrauagante.vnigenitus quoniã dicit,Et propriis & rationabilibus causis nũc pro totali, nũc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis,&c.vt allegatũ est in cap. 4.Si enim nõ solũ rationabiles,sed propriæ sunt causæ nũc totalis,nũc partialis remissionis,sequitur manifestè q non sunt communes omnes causæ indulgentiæ ad totalẽ & partialẽ remissionẽ,sed aliqua pia causa est propria & rationabilis causa partialis remissionis,quæ nõ est totalis:alioquin nõ esset causa propria remissionis partialis, sed cõmunis partiali & totali : cuius oppositũ literæ Apostolicæ sonant.Probatur tertio ratione idem. Legitima causa in indulgentiis requiritur secundũ omnes ad saluandã intentionẽ Christi & Sanctorũ:vt scilicet applicentur consequẽtibus indulgentiã passiones Christi ac Sanctorum:ac si pro illis ex intentione specialiter illas sustinuissent:sed intẽtio Christi & Sanctorum nõ saluatur ex quacunq; pia causa quo ad quantacunq; quantitatẽ:ergo non quãcunq; pia causa sufficit ad quantacunque indulgẽtiam. Probatur minor:quia intentio Christi fuit pati pro Ecclesia in cõmuni : est enim passio Christi causa vniuersalis: intentio quoq; Sanctorum fuit pati vtra propriam expiationem pro Ecclesia. Est enim eiusdem rationis quo ad hoc,q̃ est esse cõmunẽ,passio Sanctorum cum passione Christi:quia passio Sãctorũ est consummatio passionũ Christi:testãte hoc Apost.ad Col.1. dicente, Adimpleo ea quæ desunt passioni Christi in carne mea, pro corpore eius quod est Ecclesia.Ex hoc quippe loco fumptus est thesaurus Ecclesiæ quo ad passiones Christi & Sanctorum ab Aug.super Psal.61.dicẽte ex hoc loco:Tantũ ergo patens,quantũ ex passionibus eius inferendum erat vniuersę passioni Christi:ad cõmunem hãc quasi remp.quisq; pro modulo nostro exoluimus quod debemus,& pro posse virtũ nostrarũ,quasi canonẽ passionum inferimus:patitoria plena passionũ non erit,nisi quum seculi finitũ fuerit.Quãuis quo ad passionẽ Christi ex infinitate personæ patiẽtis sumi ,pbetur,& ex autoritate Io. in 2. c. primæ iuæ can.dicẽtis:Ipse est propitiatio pro peccatis nostris , no autẽ pro nostris tantùm,sed etiã pro totius mundi:constat enim,q propitiatio pro peccatis totius mundi excedit omnes pœnas debitas à consequẽtibus indulgẽtias.Ex quibus haberi facilè potest , intẽtionẽ Christi & sanctorũ quo ad pœnas in thesaurus recõditas esse,sicut bonũ cõmune Ecclesiæ:ac per q currãt cursu boni communis , cõstat autem q bonũ commune dispensandũ suaptè natura est:dispensatio verò, sicut aduertãtur donationi ad libitũ,ita cõtrariatur incõmẽsuratæ distributioni:dispẽsationis siquidẽ rationẽ absq; mẽsura intelligere nequeo. Est igitur intẽtio Christi & Sãctorũ,vt passiones suę nõ pro libito applicẽtur huic, vel illi sed iuxta mensurã opportunã ad finem Ecclesię dispẽsentur huic, vel illi:sicut in reliquis cõmunitatib⁹ cõmuniũ bonorũ dispẽsatio ex mẽsura opportunorũ ad bonũ,quod est finis illi⁹ cõmunitatis, sumitur.Constat autẽ manifestè , quòd nec omne opportunũ ad bonũ ecclesię est æquale,nec Ecclesię finis exigit æqualiter quodcunq; opportunũ etiam vnum & idem diuersis temporibus , vt patet,nisi igitur iuxta mensurã opportunitatis , seu opportunorũ ad Ecclesię bonũ applicẽtur passiones in thesauro Ecclesię recõditę,non saluatur intẽtio Christi,& Sanctorum.Et si adiunxeris, q̃ varię mensuræ opportunorum ad Ecclesiæ bonum,non omnis pia causa respõdet, per species quòd non quælibet pia causa sufficit ad quantamcunq; indulgentiam.Et confirmatur:quia dispẽsatio credita Petro,& successoribus imitari debet dispensationem factãs ab ipso Christo:omnis enim Christi actio, nostra est instructio,imò sic agendo formã instituit nostrarum actionũ. Constat autẽ,quòd Christus eundẽ thesaurũ dispensat cõmẽsuratè iuxta concurrẽtes conditiones causarũ mediarũ : vt patet ex differenti dispẽsatione eiusdẽ per sacramẽtũ Baptismi,quo tota pœna exoluit,& per sacramẽtũ pœnitẽtię,quo nõ tota pœna soluitur:ergo ipsi⁹ vicario cõmẽsuratã quoq; applicationẽ dicti thesauri creditã esse,rõnabile est.Et est tato ꝓbabilior hæc ratio, quanto actio sacramẽtalis eminẽtior,& efficacior causa media est , quam actio iurisdictionalis,qua det indulgẽtia. Et cõfirmatur rursus:quia cõstat prelatos oẽs Ecclesiæ non nisi ministros & dispẽsatores esse: tota igitur eorũ potestas supra thesaurũ Ecclesiæ infra limites dispẽsatiuæ potẽtiæ clauditur.Ex quibus habemus,quòd nõ saluaspẽsatiuæ potẽtiæ clauditur.Ex quibus habemus,quòd nõ saluatur intẽtio Christi,& Sanctorum in applicatione thesauri sui,nisi dispensando applicentur passiones in illo reconditæ huic vel illi.

¶ AD OBIECTA Autem in oppositum , dicimus, quòd inter duas extremas opiniones incedimus medij. Putantes enim efficaciam indulgentiæ quantificari secundum causam indulgentiæ extremi sunt,contra quos diuus Thomas processit:quia causa indulgentiæ non est propria causa remissionis pœnæ , quæ est fructus indulgentiæ:sed propria causa remissionis pœnæ est passio Christi,& Sãctorum applicata huic.Existimantes autem omnem legitimam causam indulgentiæ,esse legitimã causam quãtæcunq; indulgẽtiæ,extremi quoque sunt,cõtra quos procedimus. Media autẽ via est opinari, quòd causam indulgẽtiæ oportet esse legitimam causam tantæ dispẽsationis:ita quòd causa indulgẽtię, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non est propria causa remissionis pœnæ,ideo non quantificat illam.& quia est propria causa dispensationis,ideo quantificat dispensationem:quantitas enim effectus propriam causam consequitur. Quòd autem causa indulgentiæ sit propria causa dispensationis, ex hoc patet, quod actus applicandi indulgentiam carens legitima causa indulgentiæ, non est dispensatio,& secundū communem Doctorum doctrinam non est indulgentia: Quia igitur concurrentibus reliquis ad indulgentiam requisitis, sola legitima causa deficiente actio dandi indulgentiam non est dispensatio:habemus,quòd causa legitima constituit actū dandi indulgentiam, in hoc quòd est esse dispensationem.Et si subiunxeris, vt iam dictum est ꝙ propria causa quantificat effectum , apparebit quòd sicut dispensationem oportet causari à causa legitima, ita tantam dispensationem oportet ex causa legitima , tantæ dispensationis procedere ; alioquin dispensatio ipsa dependeret ex causa propria legitima , & quantitas dispensationis non dependeret ex propria causa legitima ipsius quantitatis. Quod secundum Philosophiæ processus monstrum esset : quoniam in reliquis magnitudo effectus magnitudini causæ illius rei respondet : magnus enim calor ex magnitudine calefacientis procedit , & sic de aliis. Non dicimus ergo quòd remissio pœnæ attendatur penes quantitatem causæ pro qua fit indulgentia:sed dicimus, quòd actus dandi indulgentiam oporret quòd habeat causam sufficientem ad hoc, quòd tanta applicatio passionum Christi & Sanctorum ad hos nunc , &c.fit verè dispensatio earundem. Et quia dispensatio habet,vt propriam causam,bonum Ecclesiæ seu pietatem , dicimus consequenter,quòd nō quodlibet Ecclesiæ bonum,seu non quęcunque pietas sufficit ad minorem dispēsationem, sufficiat etiam ad quantumcunque maiorem : sed quantitas dispensationis consequitur suapte natura magnitudinem suæ causæ.Magnitudinem autem causæ dico non secundum se,hoc est non secundum quātitatē,quam in se habet, sed secundū relationem ad Ecclesiæ bonum,nam idem labor,eadē eleemosyna,eadem deuotio,& huiusmodi est, quandoque vt parua ratio indulgentiæ , & quandoque vt maxima ratio indulgentiæ.Et ideo quandoque ex causa eadem secundum se datur indulgentia parua & quandoque maxima:& apparet quòd sit eadem causa totaliter, & non est eadē in veritate , sed secundum se : est enim relata valde maior seipsa absolutè.

¶Verbi gratia, visitatio Ecclesiæ sancti Petri æqualis est secūdum se hodiè,& in anno Iubilæi,sed nō est æqualis relata ad bonū Ecclesiæ:quoniam relata ad professionem vnitatis Ecclesiæ sub vno capite Petri successore (ad quod in anno Iubilæi refertur ab vniuerso orbe terrarum) est immensa causa indulgentiæ. Et similiter manere in platea sancti Petri in die Paschæ pro benedictione,non est absolute ratio magna indulgentiæ sed quod profiteamur vnitatem ecclesiasticam sub vno capite, & viuam conseruemus autoritatem vniuersalem & plenissimam Rom. Pont. immensa est ratio indulgentiæ,& sic de aliis.Et ideo non est mirum, si ex eadem ex se causa,nūc maior,nunc minor fit indulgentia.Quāuis etiam hæc varietas possit aliunde prouenire:ex hoc, scilicet quòd causa legitima tantæ dispensationis non intelligitur ad modum puncti indiuisibilis,sed in latitudine quadam consistit, infra quam etiam si indiscretè prælatus indulgentiam det,ac propterea peccet,valet tamen. Ac per hoc habes quomodo verificare potes obiecta ex autoritate Doctorum & Rom.Ecclesiæ.

¶Ad id verò quòd obiicitur ex autoritate veritatis Ecclesiæ(puta scilicet non valerent,vt sonant)dicitur ꝙ quia causa indulgentiæ sortitur magnitudinem ex relatione : & relationes huiusmodi discutere ac pensare non est cuiusque,sed dantis indulgentiam:ideo Ecclesia rationabiliter præsumit pro dante indulgentiam, vtpote iudice. Præsumitur enim de iure pro iudice semper , nisi manifestè appareat error, & supponens ex causa legitima datam tantam indulgentiam , veritatem prædicat:sicut absque falsitate prædicat talem sanctum , supponens illum rite canonizatum.Ita quod dato,quòd iste canonizatus nō esset sanctus,sed damnatus,Ecclesiæ doctrina aut prædicatio non esset mendax aut falsa:quia hic non pertinentia ad fidem non intelliguntur affirmari & prædicari nisi cum grano salis hoc est ſtantibus communiter præsumptis. Præsumit enim Ecclesia canonizationem rite factam , & similiter indulgentiam rite datam: & sic prædicat indulgentias valere quantum sonant.Sed sicut potest interuenire error humanus in canonizatione alicuius Sancti (vt S.Thom.dicit)ita potest interuenire error humanus in collatione indulgentiæ. Si quis autē putet Ro. Pontif.non posse errare in istis particularibus actionibus (quales sunt dispensationes bonorum , tam temporalium quam spiritualium Ecclesiæ) putet quoque ipsum non esse hominem. Verùm quia nulla forte est tam parua secundum se pia causa , quæ non possit esse maxima ex aliqua relatione: ideo noli velle iudicare an ista vel illa causa posita in indulgentia fit sufficiens, si non vis errare.Habes autem ex his,duo. Primum,quomodo intelligenda sit indulgentia,si fiat principaliter per modum dispensationis, communionis, aut applicationis thesauri Ecclesiastici : quoniam hæc

dicta ad huiusmodi communicationem spectant. Deinde quare mentibus nonnullorum fidelium insita sit ambiguitas nonnulla de effectu indulgentiarum:quia enim latet eos rationabilitas causæ tantæ indulgentiæ , ideo scrupulum incurrunt , & admirari non desinunt quomodo verum sit,quòd pro tam paruo actu consequatur quis tam magnam indulgentiam.

CAPVT IX.

¶Responsio ad secundam quæstionem de tempore Veræ pœnitentiæ propositam in quarto cap.

Tempus Veræ pœnitentiæ est tempus vsus indulgētiæ.

SECVNDA Quæstio in 4.ca. proposita de tēpore veræ pœnitentiæ,facilè soluitur dicendo quòd tempus veræ pœnitētiæ proculdubio est tēpus vsus indulgentiæ. Oportet enim quādo quis vtitur indulgentia, tunc esse verè pœnitentem:alioquin nō reciperet remissionem pœnę peccato debitæ.Sed quū sint in proposito tria tēpora(scilicet concessionis operis,& vsus)quæ patet diuersa esse quum Papa dat danti eleemosynā talem,vt semel in vita & semel in morte possit plenariè absolui:tunc enim hodie concessio fit,& opus eleemosynæ fit cras , & absolutionis plenariæ vsus fiet forte hinc ad annum,constat ꝙ hęc tempora cōcurrunt quandoq; simul,vt quū pro actu præsenti datur indulgētia absolutè,vt quū datur indulgentia omnibus hic præsentibus.Et tunc quæstio non habet locū:nam non est in potestate suscipientis indulgētiam differre vsum illius,quū absolutè datur pro actu præsenti:quia intelligitur dari tūc pro tunc,vt sonant verba. Et similiter dicunt aliqui de tēpore operis, quando diuersum est à tēpore vsus eadē ratione:quia scilicet nō absoluitur tūc à pœna.Sed salua eorū reuerentia oppositū est verum. Tum quia cōsueta forma Ecclesiæ quę semper in indulgētiis subintelligitur (etiā si non exprimatur)continet expresè, ꝙ opus fiat à verè pœnitētibus:ait enim,omnibus igitur verè pœnitētibus & cōfessis,qui visitauerint,vel dederint,vel fuerint. Vbi clarè patet opus præsupponere verè pœnitentē.Tum quia causa indulgētiæ ex hoc ipso,ꝙ est ratio comunionis passionū Christi & Sanctorū cum mēbris viuis, oportet ꝙ sit infra latitudinē operū viuorum:quæ enim est conuentio tenebrarū ad lucem aut mortis ad vitam?cōstat autem ꝙ opus factū à verè pœnitēte est opus mortuū:non potest ergo esse legitima causa indulgētiæ : quam constat cōsistere in communione vitali Christi & membrorū,nō mortuorū,sed viuorū.Vndę si datur indulgētia alicui,ꝙ dicendo 7. Psal.vel visitando totā Ecclesias,vel faciendo tale opus pium etiā si sit eleemosyna, nisi fiat in statu charitatis,non acquiritur apud Deum indulgentia. Nam licet tūc non fiat remissio semper(puta quū absolutio futura est) fit tamē tunc meritū remissionis quamuis mediatæ, hoc est mediante applicatione passionū Christi & Sanctorū.Ad implētionē enim causæ indulgentiæ est meritū cōmunionis remissiuæ, ita ꝙ nihil aliud exigitur ad remissionem nisi mera executio : debetur enim adimpleti causam indulgentiæ communio remissiua pœnæ. Cōstat autem ꝙ meritum remissionis pœnæ peccato debitæ est opus viuum:Oportet ergo verè pœnitētem esse cōlequutum indulgentiam non solùm tempore vtus, sed etiam tempore operis,quod est causa indulgentiæ:vt ipsa indulgentiæ verba sonant.

CAP. X.

¶Responsio ad tertiam quæstionem cap. quarto propositam de tempore confessionis.

TERTIA Quæstio circa indulgentias proposita de tempore confessionis, à multis soluitur dicendo , ꝙ sufficit confessum esse illo anno:quia sic intelligitur cōfessus secundū præceptum Ecclesiæ.Et licet hæc solutio rationabilis multùm appareat propter dictā rationē,quia verba iuris non sunt intelligenda secundū formā iuris:duo tamen sibi obstāt.Primo:quia si ista ratio esset in proposito efficax,quū in forma indulgentiæ contineātur duę cōditiones simul:scilicet pœnitētiæ & cōfessionis, si tempus cōfessionis intelligitur secundū formam iuris,tempus quoq; pœnitētiæ intelligendum est secundū formam iuris.Cōstat enim præceptū pœnitentiæ sicut & cōfessionis affirmatiuū esse,& non obligare,necessitatis articulo excepto,nisi pro loco & tempore:& Ecclesiam iam determinasse tēpus vtriusque ad semel in anno.Non obligatur igitur ex forma indulgentiæ volēs particeps illius fieri ad veram tunc pœnitentiam, si non obligatur tunc ad confessionem. Secundum quod magis vrget,est : quia si intelligitur cōfessus secundum formam iuris,vel quod idem est, secundum præceptum Ecclesiæ,sequitur vnum maximè absurdum:hoc est, ꝙ indulgentię non dātur nisi cōfessis,singulis annis:quia soli isti sunt cōfessi secundum formam iuris,& soli isti sunt confessi secundū præceptum Ecclesiæ,vt paret.Et cōsequenter quicunq; aliquo vno anno quantūcunque præterito violasset præceptū Ecclesiæ de confessione annua,non cōprehenderetur sub capacibus indulgentiæ datæ:constat enim hoc esse contra cōmunem animi conceptionē omniū & sapiētum & fidelium.Quia igitur solutio ista, vbi credidit extēdere indulgentiam , restrinxit multum illam si rationabiliter

biliter & consequenter loqui debet , ideò cum bona tantorum Doctorum venia omittenda est. Et dicendum est cum ipsis indulgentiæ verbis,& antiquiore,vt apparet,mihi doctrina,quòd tempus veræ pœnitentiæ,& tempus confessionis est vnum, & idem ad capescendam indulgentiam,quamuis diuersa ratione necessarium,quia vera pœnitentia exigitur ex diuino , & humano simul iure,confessio autē exigitur ex humana tantùm autoritate:quia, scilicet statuta est sic indulgentiæ forma ab Ecclesia , vnde Papa dare posset indulgentiam absque actuali confessione. Dicere autem quòd forma indulgentiæ intelligitur de confessis non secundum formam iuris , aut præceptum Ecclesiæ simpliciter & absolutè,sed anno illo voluntarium est,quia nec ex forma iuris,nec ex forma iudicis, nec ex ratione hoc emanat.Nec surda pertransseundi sunt aure,detrahentes huic, quamuis exiguæ vigiliæ, vanitatis eam accusantes , eo quòd cras existimantes quæstum pietatem, apostolicas pulsabunt aures,& indulgentias ad non iunctas extendi pœnitentias,confessisque anno illo modò verè pœnitentes sint conferri obtinebunt. Audiant hi primum , non frustrà fuisse tantillum laborem,si occasionem tanti fructus Christiano populo contulerit:neque enim ea scripsimus ratione,vt alios dirigeremus,sed inter certa ambiguāque discernere sat fuerit. Percipiant deinde,pias deuotasque fidelium mentes,hinc potius excitandas ad petendas condignas secundum sacros canones à confessoribus pœnitentias, vt vel indulgentiæ gratia ex passione Christi & Sanctorum soluant Deo pœnitentias , quas prompto animo à seipsis peragendas postulauerunt,atque susceperunt.Redirent siquidem hoc pacto aurea pœnitentium Patrum secula.

¶Et hæc de indulgentiis dicta secundum propriū ingenioli vires, saluo omnium melius sentientium iudicio,sufficiant. Romæ anno salutis 1517.pontificatus S.D.M.Leonis XI. quinto:ætatis verò meæ 48.die 8.Decembris.

Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xisti, vigintiseptem Quæstionum Opusculum.

TRACTATVS DECIMVS SEXTVS, De Indulgentiis in sex Quæstiones diuisus.

1 ¶*Nū indulgentia fiant de thesauro meritorū Christi & Sanctorū.*
2 ¶*Num dare operā ad consequendas indulgētias sit impefectionis.*
3 ¶*Num occurrenti pauperi negans eleemosynam, quam tamen dat pro indulgentia consequenda peccet.*
4 ¶*Num indulgentia absoluendo ab iniunctis pœnitentijs absoluat à pœna debita peccato apud diuinam iustitiam.*
5 ¶*Num indulgentijs liberentur defuncti à pœnis Purgatorij.*
6 ¶*Num Papæ autoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.*

QVESTIO. I.

¶De thesauro indulgentiarum.

VTRVM Indulgentiæ Ecclesiæ fiant de thesauro meritorum Christi & sanctorum.Et videtur,quòd non. Primò , quia indulgentia non esset indulgentia seu remissio , sed satisfactio & persolutio vsque ad nouissimum quadrantem per aliorum opera.

¶Et sequitur vlterius,quod omnes negant , scilicet quòd concedens oneret se ad satisfactionem. Et probatur sequela : quia sic Papa non remitteret sed satisfaceret per alios.

¶Secundò,quia sic virtute clauiū non fieret absolutio, sed translatio operum,contra verbum Christi , Quodcunque solueris. Et vlterius idem per claues ageretur , quod de facto fit : quia si sunt opera Sanctorum in thesauro Ecclesiæ, non permittuntur otiosa à Spiritu sancto, sed de facto succurrerent quibus possunt.

¶Tertiò, Nulla Sanctorum opera sunt relicta irremunerata:ergo. Antecedens probatur , tum quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam:tum quia secundum hoc sū pererogationis non remunerarentur in Sanctis , sed in nobis : ac per hoc minora essent remunerata & maiora non. Et si dicatur, quòd eadem opera sunt etiam in ipsis Sanctis remunerata : ergo nulla sunt eorum opera irremunerata relicta.

¶Quartò , Nullus Sanctorum sufficienter impleuit in hac vita mandata Dei:ergo nihil fecerunt superabundans, ergo nihil reliquerunt pro indulgentiis. Antecedens probatur primò per illud Christi,Quum feceritis omnia quæ scripta sunt,dicite,Serui inutiles sumus : sed seruus inutilis non vltra , sed citra fecisse intelligitur.Secūdò,per illud Matth.25. quod sapientes virgines noluerunt communicare de oleo suo , timentes ne ipsis deficeret, Tertiò,omnis Sanctus debitor est Dei diligendi quantum potest,imò vltra quam potest:sed nullus id fecit aut potuit,ergo.

¶Quartò, Sancti per Martyrium(quod est opus perfectissmum) non faciunt vltra quàm debent, imo vix faciunt quod debent,ergo multò minus in aliis operibus plus fecerūt quam debuerunt.

¶Quintò, quia sine scripturis , doctoribus atque rationibus oppositum dicitur.

¶PROBATVR quoque idem autoritate Sanctorum. Primò Augustinus,omnibus sanctis conuenit dicere, Dimitte nobis debita nostra,,sed qui confitentur debita,non superabundant:ergo.

¶Secundò authoritate Hieron.tractantis contra Pelag.illud,Beatus vir,cui nō imputauit Dominus peccatum:infra,pro hac orabit omnis Sanctus in tempore opportuno. Quomodo est sanctus,si pro impietate sua orat:Et si est impius, non sanctus. Itaq; sancti per orationem & confessionem suæ impietatis merentur sibi non imputari peccatum.

¶Tertio,Aug.lib.1.retra.ca.19. Omnia mandata implentur,quando quicquid nō impletur,ignoscitur. Negat enim sanctos implesse perfectè mādata Dei, dices magis ignoscēte Deo quā implere.

¶Quartò, Augustinus confes.lib.9. Væ hominum vitæ quantumcunque laudabili,si remota misericordia iudicetur:iuxta illud Iob : si etiam iustum quippiam habuero, iudicem meum deprecabor.

¶Quintò,secundum Augustinum,nullus sanctus in hac vita sine peccato fuit:iuxta illud primæ Ioannis 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus,&c.ergo merita sanctorum nulla sunt superflua.

¶Et si dicatur quòd sanctis habentibus aliquod veniale potuerunt plura facere,quàm debuerunt.contra,Opus bonum optimè factum est veniale peccatum : ergo semper minus , quàm debuerunt fecerunt,& peccarunt.Antecedens est ex Augustinum. vbi supra, Omnia mandata implentur,&c.

¶DEINDE arguitur,ꝙ dato quòd sint superflua sanctorum merita,nō prodessent:quia vnusquisque propriam mercedē accipiet secundū proprium laborem,non secundū alium,vt ad Ro.3. dicitur.Nec digne ab Ecclesia expenderentur:quia solutio pœnæ est vilissimū ab Ecclesię donū.Nec pię Ecclesia ageret relaxādo pœnas:castigare enim alios potius est pietatis,quā remittere pœnas.

¶DENIQVE probatur,quòd merita Christi nō sint thesaurus indulgētiarū.Primò , quia assertio illa est sine autoritate Scripturæ.Et si afferatur autoritas Rom. Ecclesiæ remaneret periculum exponendi Ecclesiam hæreticorum irrisioni:dum non possemus reddere rationem de hac,quæ in nobis est fide,atque spe.

¶Secūdò,quia locum habent primo inductæ rationes etiam hic, scilicet quòd indulgentiæ non essent indulgentiæ, sed satisfactiones per alium:& tamen canon dicit,per indulgentias pœnitentiales satisfactio enervatur.de pœ.& re.cum ex eo. non dixit mutatur,sed enervatur. Et similiter claues non soluerent,sed transferrent pro alio:impium est autem dicere claues non soluere : si soluunt totum tollunt,non transferunt. Et similiter merita Christi de facto idem operantur,quia non sunt otiosa.

¶Tertiò, quia insignis fieret irreverentia meritis Christi,si solùm pro pœnæ relaxatione expenderētur cùm ipse per ea fuerit exemplum omnium martyrum, vilissimum quippe est remissio pœnę.

¶Quartò,sanctus Tho.& Bonauen.dicunt opera nostra bona meliora esse quàm indulgentias,& merita Christi expēdi per indulgentias. Et merita Christi esse multò meliora bona , quàm opera nostra bona , constat: ergo ꝙ meliores sunt indulgentiæ quā nostra opera bona , quod est contrarium primæ propositioni. Aut ergo indulgentiæ non sunt merita Christi:aut omissis omnibus indulgentiæ sectandæ sunt,scilicet Christi merita.

¶Quintò,Consulitur cōmuniter à doctoribus, quòd post indulgentias nihilominus sit ieiunandū:quia nemo sit vtrum odio, vel amore dignus sit.Tunc sic,aut ista sententia est impia in Deum & Ecclesiam:aut merita Christi non sunt thesaurus indulgēriarum. Primò,quia sic claues Ecclesiæ nihil faciūt certi:quod est blasphemia:& indulgentia esset incerta donatio : ac per hoc impia illusio ab Ecclesia fieret,aut post indulgētiam ex meritis Christi & sanctorum deberet quiescere ab operibus suis.Secundò , quia si per indulgentias impenduntur merita Christi & adhuc incertus sum de remissione peccatorum , aut credo opera Christi applicata & donata mihi esse sufficientia ad remissionem aut dubito. Si credo,iam non est amplius ieiunandum : quia non debeo mea opera meliora putare,quam Christi opera. Si dubito, quid hoc dubio execrabilius?Et confirmatur:quia merita Christi nulla proportione bonitatis excedunt opera nostra:ac per hoc aut ipsa non sunt thesaurus indulgentiarum,aut indulgentiæ præferendæ sunt omnibus operibus diuinorum præceptorum, nisi iniuria fiat meritis Christi. Sexto , quia ipsa appositio meritorum & sanctorum minus consonat , quasi merita Christi non sufficiant.

¶Septimò,Nulli datur gratia cōtritionis,quin simul ei dētur merita Christi,ergo sine indulgētiis habet quis thesaurū meritorum.

¶Octauò,Si meritum Christi est thesaurus indulgentiarum,ergo remittet mortē eiusque pœnas. Probatur sequela:tum quia alioquin esset infirmus:tū quia potens est remittere pœnā æternam.

¶DEMVM arguitur,Si absoluere in indulgentiis est dispensare thesaurum Christi,ergo aliæ etiam absolutiones dispensabūt thesaurum Christi:& præcipuè ab excommunicatione , quando quis particeps fit meritorum Christi & Ecclesiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Si absoluere in indulgentiis est distribuere thesaurum Christi, ergo ligare est includere, vel colligere thesaurum Christi: quod tamen non spectat ad potestatem clauium, quia sine omni indulgentiarum actu hoc fit.

CONCLVSIO.

¶Indulgentiarum thesaurus merita sunt Christi & Sanctorum.

¶IN OPPOSITVM Est sententia sacrorum doctorum. ¶Ad euidẽtiam huius quæstionis monstrandũ est, merita Christi & Sanctorum esse thesaurum indulgẽtiarum: & qua ratione hoc notum sit, & quid sit, & propter quid sit. Et quidẽ merita Christi & Sanctorum esse thesaurum indulgentiarũ, autoritate apostolica tenemus, in extrauaganti siquidem. Clementis sexti de pœn. & re. vnigenitus dicitur de thesauro meritorũ Christi. Quem quidẽ thesaurum per beatum Petrum cæli clauigerum, eiúsq; successores suos in terris vicarios cõmisit fidelibus dispẽsandum: & propriis rationabilibúsq; causis nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter quàm specialiter prout cũ Deo expedire cognoscerent: verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicãdum: ad cuius quidem thesauri cumulum beatæ Dei genitricis & omniũ electorũ merita adminiculũ præstare noscuntur. Hęc ibi: post multa de superabũdantia meritorum dicta. Est autẽ ex duobus huius decretalis autoritas pensanda. Primò, ex decretis distin. 19. in canonicis: vbi epistolis decretalibus Romanorũ pontificũ primus autoritatis locus post sacram scripturam decernitur: & ibidem cap. r. vbi extrauagantes apostolicæ defenduntur. Secundò, ex eo, quòd de vna parte sacramenti pœnitentiæ, scilicet satisfactione docet: constat nanque extrà de hæreticis, ad abolendam. nulli in materia sacramentorũ licere dissentire ab eo quod Ro. Ecclesia facit & prædicat: credẽdum est igitur, nec in dubium aut opinionem vertendum sic esse. Nec somniauit aut finxit sibi Ro. Ecclesia thesaurum istum indulgentiarum, sed ex scripturæ sacræ autoritate, certáq; inde ratione sacrorum doctorum sententia probata id habetur.

Meritũ à satisfactione diuersũ.

¶Ad cuius clariorem notitiam differẽtia inter meritũ & satisfactionem prælibanda est. Meritũ condigni (de hoc enim sermo est) appellatur opus, ex quo operans dignus est æterna beatitudine, ita q; debetur sibi illatiuxta illud Apostoli. Bonũ certamen certaui, &c. & subditur, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Satisfactio autẽ appellatur voluntaria solutio pœnæ: tũc enim debitor pœnæ facit satis iustitiæ, quando debitam pœnã exoluit: adæquando enim solutionem debito, satis proculdubio facit. Nec meritũ & satisfactio adeò à se inuicem elongãtur, vt non coëant sæpè in vnum idémque opus: nam de operibus ex charitate procedentibus loquendo, quantũ habet opus bonitatis, tantum habet meriti: & quantũ habet mali pœnæ, tantùm habet satisfactionis. Verbi gratia, Ieiunũ vt opus bonum est meritorium: idémq; vt est pœnale est satisfactorium. Hæc est formalis differentia inter meritum & satisfactionem. Est & alia differẽtia quo ad efficaciam seu fructum: nam meritũ non excedit personã quæ meretur solo Christo excepto, nullus enim potest mæreri fœlicitatẽ æternã alteri, sed sibi soli. excepto Christo, qui meruit suis electis. Et ratio assignatur, quia gratia Christo data est gratia capitalis seu vniuersalis: gratia autem reliquorum, est gratia partialis: meritũ enim Christi & non aliorũ per sacramẽta cõmunicantur nobis & nos saluat. Propterea Paulus dicebat: nũquid Paulus crucifixus est pro vobis aut in nomine Pauli Baptizati estis? Satisfacere autẽ potest vnus pro altero, vt patet quum vnus implet sacramentalem pœnitentiam pro altero. Et ex hac differentia prouenit, quòd sanctorũ opera quatenus meritoria fuerunt, acceperũt mercedẽ suam in ipsis sanctis: quoniã ipsis solis profuerunt: quatenus verò satisfactoria fuerũt, primum quidem soluerũt debitam pro illorum peccatis pœnã: deinde si plus pœnalitatis habuerunt, quàm pœna ipsorũ peccatis debita exigeret remansit illud plus tanquam ipsis Sanctis superfluum. Et hoc plus est illud, quod à quibusdam vocatur irremuneratum in ipsis Sanctis nõ propter defectũ diuinæ largitatis, aut operis aut ipsius Sancti, sed propter excellentiã ipsius personæ, quæ superabũdanter passa est voluntariè. Ex eo nanque, q; persona patiens non habet propria pœnarũ debita pro peccatis, prouenit q; satisfactiones superfluæ non possunt in ipsis remunerari, seu rectius loquẽdo nõ possunt in ipsis habere effectũ solutionis. Et quoniã cõstat Sanctos multos multò plus passos, quã ex peccatis suis debuerint pati: cõsequẽs est, vt multa satisfactoria remãserint superflua ipsis Sanctis. Patet autem Sanctos satisfactorie plus exoluisse quã debuerant pro peccatis suis. Tũ quia beata Virgo nulla satisfactione pro suis peccatis eguit (quia nullum peccatum cõmisit) & tamen satisfactoria multa subiit: eius enim vita cũctas illustrauit Ecclesias: & de ipsius dolore scriptũ est, Et tuã ipsius animã pertrãsibit gladius. Iob quoque testatur c. 7. Vtinam appenderẽtur peccata mea, quibus irã merui, & calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Et quis est tã mentis inops, vt dicat Laurentium, Vincentium, reliquosq; tanta passos martyres, omnibus illis pœnis indiguisse, vt satisfacerẽt pro pœna peccatis suis debita? Superfluunt igitur multa satisfactoria Sanctis vltra ingens pelagus superfluentis satisfactionis Christi, qui pro totius mũdi peccatis, vt Ioannes Euangelista testatur, satisfecit, vt etiam ex hoc patet, q; si totus mundus post omnium peccata commissa baptizaretur, statim meritorum satisfactione Christi euolaret ad cœlum. Et tamen constat, quòd tanta hominũ multitudo damnata indignam se reddens Christi satisfactione, superfluere illam testatur, quæ pro omnibus sufficeret. Quocirca ex meritis Christi & Sanctorum quatenus satisfactoria superfluis, thesaurũ indulgentiarum constitui intelligito, si non vis errare. Et quidem q; huiusmodi opera Christi & Sanctorũ satisfactoria remanserint, declaratum est: quòd verò remanserint pro nobis, & quod remanserint dispensanda per militantem Ecclesiam, manifestari oportet.

Multa merita Christi et Sanctorũ superfluũt, quæ nobis cõmunicata, pro nobis satisfaciunt, & recepta sunt.

¶Et primum, scilicet quòd ad hoc remanserint huiusmodi satisfactoria, vt nobis cõmunicata, pro nobis satisfacerẽt tãquam si ipsi Sancti viuentes ea intentione fecissent, vt pœnas nostris peccatis debitas ipsi exoluerent, monstratur, tum ex eo q; non mania aut inutilia huiusmodi satisfactoria esse debent: essent autẽ vt satisfactoria infructuosa, si proprio fructu (qui est satisfacere) essent priuata, nõ per accidẽs, puta quia desunt hi, in quibus fructificet per se: quia scilicet suapte natura omnia satisfactoria supererogatiõis essent infructuosa: quia nec in ipsis operãtibus nec in aliis effectũ habere possent, eo ipso q; satisfactoria supererogationis sunt. Tũ quia vnitas Ecclesiæ exigit, vt quælibet fuorũ ciuiũ, quæ possunt esse vtilia reipublicæ Christianę, ordinata à Spiritu sancto Ecclesiã regente, sint ad vtilitatẽ ipsius Ecclesię. Constat autem satisfactoria supererogationis posse ad vtilitatẽ Ecclesiæ cedere: vt patet ex eo, quòd per propriam intẽtionem ipsorum Sanctorũ potuissent applicari hæc ad satisfaciẽdum pro ipso vel illo Ecclesiæ mẽbro, debente satisfacere pro suis peccatis. Consentaneũ igitur rationi est, q; hæc satisfactoria supererogatiuè facta à Sanctis, ad vtilitatem aliorum membrorũ Ecclesiæ ordinata sunt. Vtilitas autẽ propria eorũ est satisfacere pro aliis, ex quo pro his, qui fecerũt, satisfacere non possunt, dixit autẽ vtilitas propria: quia non ex communibus, sed propriis iudicãdũ est de rebus. Tum maximè, quia Paulus Apostolus ad Col. 1. hoc de suis satisfactoriis testatur dicens, Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionũ Christi in carne mea pro corpore ei⁹, quod est Ecclesia. Vbi clare videre potes, intẽtionẽ adimplẽtis in propria carne passiones deficiẽtes passioni Christi ad cõficiẽdã mẽsam a Deo definitã pro Ecclesia. Idem autẽ est iudiciũ de Paulo & aliis Sanctis: vt ex Auguſt. super Psal. 68. afferente dictam Apostoli sententiã, patet.

¶Secundò autem, scilicet quòd thesaurus iste meritorũ, vt satisfactoria sunt, dispensandus sit per summum Pontificẽ, facilè manifestatur: quoniã cõmune omni Reip. est, vt illius princeps dispensator sit cõmunium bonorum illius Reip. nam sine omni cõtradictione, cui cura credita est ipsius Reip. cidẽ quoque credita intelligitur dispensatio eorum, quæ ad commune bonum illius spectãt. Huiusmodi autem satisfactoria constat esse velut bona quædam communia ipsius Ecclesiæ: vtpote pro ipsa facta & relicta, vt patet ex dictis. Consequens igitur est, vt ad eum qui totius Ecclesiæ curam habet, spectet dispensatio dicti thesauri. Et quia solus Petri successor præest toti Ecclesiæ, ideo ad solum Ro. Pontificem spectat dispensare, non pro libito donare thesaurum istum. Et quoniã per indulgentias remittitur pœna temporalis debita pro satisfactione peccatorum (vt dicta extrauagans dicit) nec Papa potest illam remittere sine sacramento ecclesiastico, nisi applicãdo satisfactoria aliorum ad istum, cui remittit, ideo apostolica sedes in dicta extrauagante, & sacri doctores theologi Spiritus sancti lumine illustrante concludunt & rationabiliter dictum thesaurum dispẽsari per indulgentias Christi fidelibus, qui per charitatem Christi membra sunt. Vnde euidentissimè sequitur, quòd indulgentia absoluendo hunc à tanta pœna pro suo peccato debita, applicat illi tantum ex dicto thesauro, de satisfactoriis quantum æquiualet tantæ pœnæ, quæ relaxatur, & simul fit opus misericordiæ: remitto tendo huic pœnam: & opus iustitiæ, applicando huic satisfactionem aliorum pro eo, sic enim terrestris Hierusalem descendit de cælo per imitationem: quoniam vniuersæ vitæ Domini misericordia & veritas. Ex quibus patent omnia præmissa.

¶AD PRIMAM obiectionem in oppositum dicitur, quòd indulgẽtia secundũ diuersos fines actus diuersis rationibus exprimitur: nam secundũ q; est absolutio & remissio pœnæ, sic iudicis actus est & dicitur, secundùm verò q; est applicatio satisfactionis ad hũc, sic dispensatio est & dicitur: & secundũ quòd efficit exolutionem pœnæ apud diuinam iustitiam per applicatam satisfactionẽ, sic opus iustitiæ est & dicitur. Vnde breuiter respondetur, quòd indulgẽtia, vt respicit hunc, cui conceditur, est remissio & relaxatio: quamuis vt respicit diuinam iustitiã, sit solutio vsque ad minimum quadrantem. Est enim solutio sed non ab hoc, & istud est maximæ gratiæ, quòd soluatur debitum meum non à me. Nec hoc

hoc est mirum, aut nouum in mysteriis Ecclesiæ: quum etiam in Baptismo omnia donari gratiosè concedamus, eodem modo, scilicet vt omnia soluantur non per Baptismum, sed per Christi meritum, quod illi per Baptismum communicatur. Celerius dicam, Tanto vinculo iunxit Deus iustitiam misericordiæ, vt peccatis nostris parcere sic voluerit, vt tamen per vnigenitum suum Filium suæ iustitiæ satisfieret pro nobis, & hoc abundantioris gratiæ fuit vt non solùm debita remitteret, sed satisfactorem daret. Nihil ergo secundum diuinæ sapientiæ ordinem admittur indulgentiarum gratiæ, ac misericordiæ, ex hoc q; interuenit ibi etiam solutio per Christi & sanctorum merita satisfactoria. Argumentum verò procedit, ac si hæc duo essent incompossibilia: quæ, vt dictum est, se consequuntur secundum ordinem dispositionis diuinæ: vt ex dictis clarè patet. Ad vlteriorem verò sequelam (scilicet, ergo concedens obligat se ad satisfactionem) dicitur quòd nec apparentiam habet. Et quum probatur, quia hoc modo satisfacit per alios, respondetur quòd ad bonum sensum admittendo, quòd Papa dando indulgentias satisfacit per alios, hoc est, applicat aliorum satisfactionem: hinc etiam nulla ratione apparenti sequitur, ergo Papa obligat se ad satisfactionem: aliud est enim applicare huic alienam satisfactionem, & aliud est obligare se ad satisfaciendum pro illo sicut aliud est volare, & aliud sedere.

¶Ad secundam negatur, quòd sic virtute clauium nihil fiat: fit nanque nõ solum applicatio operum sanctorum ad ipsum, sed & absolutio istius à pœna pro peccatis suis debita fit: vnde & verbum Christi, Quodcunque solueris, ad literam adimpletur. Et similiter negatur, quòd sic virtute clauium nihil fieret: nisi quod de facto fit. Et ad probationem, quia merita sanctorum, si sunt, non relinquuntur à Spiritu sancto otiosa, respondetur, quòd huiusmodi sanctorum merita satisfactoria sunt facta pro Ecclesia, & non determinatè pro hoc vel illo: & ideo non operantur in hoc vel illo particulari, nisi fuerint applicata ab ipso Deo vel eius vicario ad hunc vel illum. Non ergo de facto operantur absque applicatione: quia sunt communia, nec sunt otiosa: quia ad hoc suapte natura sunt ordinata, & applicata, vt nõ aliter operentur.

Bona sanctorũ opera tam ipsi Sanctis quàm aliis satisfactoria sunt super fuerunt.

¶Ad tertiam de operibus sanctorum irremuneratis, dicitur quòd cõmunicando in abusu vocabulorũ, hoc est, accipiendo irremuneratum, prout sumitur à sic dicentibus, hoc est non sortita suum fructum in ipsis sanctis. Sic inquã loquendo respondendum est, q; opera bona sanctorũ dupliciter sumi possunt, scilicet vt meritoria: & sic omnia sunt remunerata in ipsis sanctis, vel vt satisfactoria: & sic ea quæ supererogauerunt, non sunt remunerata in ipsis sanctis: sed relicta sunt remuneranda in nobis. Et contra hoc probationes non militant. Non prima, scilicet nõ sunt condignę passione huius temporis: quia de passionibus nostris secũdum substantiam operis, seu, vt sunt, ex libero arbitrio intelligitur: remuneratio autẽ respicit opera & passiones vt sunt ex charitate, seu gratia Dei. Nõ secũda, scilicet Deus præmiat vltra condignũ, tum quia de præmio operũ: vt sunt meritoria, intelligitur sententia illa: tũ quia non ex defectu largitatis præmiatis, sed ex excellentia sancti operantis prouenit, q; opus suum vt satisfactoriũ non remuneratur in ipso Sãcto, hoc est nõ satisfacit pro ipso: quia ipse non est debitor pœnæ pro qua satisfactio fit. Nõ tertia, scilicet, q; opera supererogationis nõ remunerarẽtur in ipsis sanctis, sed in nobis, &c. quoniã opera supererogationis vt sunt meritoria, remunerantur in ipsis sanctis: iuxta verbum Samaritani, Quodcunq; supererogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi. Sed inquantum supererogant pœnalitates, sic propter ipsorũ sanctorum excellentiam nõ possunt in ipsis sanctis remunerari. Vnde patet nullũ inconueniens sequi, sed omnia cõsonare, habet enim rectæ rationis ordo, vt quis prius pro se satisfaciat: & si supererogat soluendo quod nõ debet, nõ pro se sed pro alio soluat. Nec ex hoc, q; diximus eadẽ opera esse remunerata in sanctis & in nobis, sequitur, ergo nulla sunt sanctorũ opera irremunerata in ipsis. Nã quũ dicitur quædã esse sanctorũ merita relicta irremunerata, non fit distinctio operũ, quasi quædam fuerint eorũ opera remunerata, & quędam alia relicta irremunerata: vt argumentum interpretatur, & male: sed fit distinctio conditionũ etiam vnius & eiusdẽ operis. Et est sensus, quòd opera sanctorum inquantũ sunt meritoria sunt remunerata in ipsis sanctis: inquantũ verò sunt satisfactoria sunt relicta irremunerata, quantum ad illud pœnalitatis quod supererogauerunt. Vbi patet absque controuersia omnia cõsonare.

¶Ad quartũ dicitur, quòd vir sanctus potest iudicari dupliciter: primò inquantũ operatur ex suo libero arbitrio, & sic nullus sanctorum impleuit sufficienter in hac vita mãdata Dei. Alio modo inquantum operatur ex gratia diuina, & in existente & assistẽte: & sic quilibet sanctus sufficiẽter impleuit mãdata Dei in his quę obseruasse eos laudamus. Et si contra hoc probationes assistẽtis afferantur, respondetur, & ad primam dicitur, quòd si verba Domini integrè afferãtur monstrant oppositũ. nam Dominus dicit, Quum feceritis omnia quæcunq; præcepero vobis, dicite, Quod debuimus fecimus, serui inutiles sumus. Vbi vides, quòd dicendo Quod debuimus fecimus, mõstrat eos impleſſe mãdata sufficienter, alioquin non fecerũt quod debuerunt: nec debuerũt sufficienter implere. Non est autem verum, seruum qui fecit quod debuit inutilem citrà fecisse: quoniã si citra fecisset, iam nõ fecisset quod debuisset. Sed verũ est, quòd vt sic nõ supererogauit: & propterea inutilis dicitur: qui enim non facit nisi quod debet, inutilis dicitur. Vnde ex ista autoritate nihil aliud habetur nisi quòd sancti ex hoc, quòd impleuerunt præcepta Christi, non supererogauerunt, cum quo stat, & quòd sufficienter mandata Christi implere potuerunt, & supererogare, vt sic nõ solùm fecerint quod debuerunt, sed essent serui inutiles in domo Domini. Ad secundum dicitur quòd oleum, quod sapientes Virgines timuerũt sibi nõ sufficere, ad meriti conscientiam spectat, & non ad pœnalitates. Ad tertiam dicitur, quod falsum esse constat præceptum de Deo diligendo obligare hominẽ plus quam possit: Maledictus, inquit Hieron. dicens Deum, præcepisse aliquod impossibile. Falsum quoque est sub præcepto de Deo diligendo, cadere q; homo diligat quantum potest: intelligendo sic, q; si dilectionis aliquem actum possibilẽ sibi omittat quis, peccet, vt patet ex hoc, quòd multi dilectionis actus spectãt ad opera supererogationis: vt benè velle, & benè facere inimicis in particulari extra necessitatis casum, perfectionis siquidem est hoc, nõ præcepti. Sed præcipitur, quòd homo diligat Deũ ex toto corde, & ex omnibus viribus, &c. ad hunc sensum, quòd nihil contrariũ diuinæ dilectioni in corde suo, in mente sua, in viribus suis, &c. admittat. Intellectum autẽ præceptum illud de actuali dilectione, vt fonat non quid agere hic debemus, sed quo tendere debemus, monstrat secundum Aug. vnde patet quòd sancti impleuerunt hoc præceptum, & supererogauerunt.

¶Ad quãrtã dicitur, q; sancti per martyrii extra necessitatis articulum faciunt plus quàm debent: quia supererogant. Et rursus in articulo necessitate ad martyrii pro confessione fidei, supererogant sæpe quo ad satisfactionem: dum plus patiuntur voluntariè quàm pro peccatis suis debeant. Ad quintam dicitur, quòd doctrina hæc, super scripturas & rationes & autoritates Rom. Ecclesiæ sanctorũmque doctorum fundatur. Et non solùm temerariæ præsumptionis est contrarium dicere, verum indisciplinatæ mentis est non acquiescere tot allatis, vltra autoritatem sanctorum Tho. & Bonauenturæ, & infinitorum doctorum sequacium: oportet enim virum docilem in morali tam theologia, quàm philosophia non quærere certitudinem mathematicam: sed nisi rationi consentaneæ, simúlque à communi doctorum sententia probata in moralibus, vt certa habeamus, confundere necesse est omnia.

¶AD PROBATIONES Deinde ex autoritatibus sancto rum respõdendo dicitur, quòd cùm hoc, q; omnes sancti aliquod peccati debitũ habuerunt, pro quo quandiu viuunt orare possũt. *Ad sanctorũ dicta.* Ita, non quòd oporteat eos semper peccatũ habuisse coæuum, quandoquè enim sine omni peccato fuerunt, sed quia quandoque peccauerunt, stat q; multa supererogationis & meritoria, & satisfactoria fecerint: qui enim dimitti orat sibi peccata, fatetur le debitorem. Et hoc in tota vita verificatur, quantum est ex parte nostra: quamuis secus sit si secundum adiectam Dei gratiam sancti iudicentur. Et ne sæpius idem repetatur, distinguito, quòd sancti, & sua opera dupliciter iudicari possunt. Primò secundum se, & secundum proprias vires: & sic sunt semper debitores, & damnabiles, non implẽtes mãdata Dei: iuxta illud Isaiæ, Vniuersæ iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ. Alio modo secundum gratiam Spiritus sancti in ipsis & operibus suis, tam informantẽ, quàm assistentẽ: & sic implent mandata, & non sunt debitores, sed creditores, digni vita ęterna ex ipsis sanctis operib⁹ suis: nihil dãnationis habẽtes, &c. iuxta illud 1. Ioannis tertio, Omnis qui natus est ex Deo, nõ facit peccatũ, quoniã semen ipsius in eo manet: & nõ potest peccare, quoniã ex Deo natus est. Et illud Apostoli ad Ro. 8. Nihil dãnationis ex his, qui sunt in Christo Iesu. Et illud eiusdẽ ad Tim. Bonum certamẽ certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitię, quam reddet mihi Domin⁹ in illa die iust⁹ iudex. Vnde prudẽtis lectoris erit discernere, quando scriptura, vel sanctorum doctrina loquitur de nobis aut operibus nostris, secũdum quòd sunt nostra, & secundum q; sunt diuinæ gratiæ: omnia enim mala verificatur de nobis, & nostris secundum q; sumus nostri, vel sunt nostra: & rursus simul infinita bona verificantur de eisdem, vt sunt diuinæ misericordię, ac gratiæ: vt patet ex his scripturæ locis & multis aliis, quæ afferri possunt. Et hinc habes solutionẽ huius & sequẽtiũ & similiũ obiectionũ: nam cum hoc, q; omnes sancti sunt ex se debitores, stat quòd ex diuina gratia operãdo, supererogant. Et similiter, quòd sunt impij ex se: & orando ex diuina gratia merẽtur nõ imputari sibi impietatẽ. Et similiter Deo ignoscente, hoc est gratiam dante implent mandata: non homine ex seipso implente. Et similiter omnia mandata tunc implentur, quando quicquid non ex nobis impletur per gratiam impletur. Et similiter væ vitæ hominum laudabili, si fine gratia (diuinę misericordię effectu) iudicetur. Et similiter si quid iusti habuero secũdum humanam iustitiam iudicem

Universidad de Deusto
Biblioteca

meum deprecabor. Et similiter omne opus bonum optimè factum, inquantum est ex nobis factum peccatum est, sicut pannus menstruatæ: sed quatenus ex Dei gratia est, nullum peccatum, sed meritorium & supererogatiuum bonum est. Vnde si in quinta probatione intenditur, quòd simpliciter & absolutè & non secundum quòd ex nobis est, omne opus bonum optimè ex charitate factum est peccatum veniale, non responsione, sed sensu aut igne opus est nam secundum hoc beata virgo in omni opere suo peccauit venialiter, cui tamen Augustinus dicit gratiam collatam esse ad peccatum ex omni parte vincendum. Ex hoc sequitur contra Apostolum, indignitas operum suorum ad coronam secundum iustitiam diuinam. Et ex hoc sequitur contra Ioannem Euangelistam, quòd etiam natus ex Deo facit peccatum. Et ex his patet so Iutio omnium obiectorum ex autoritate Sanctorum.

¶AD OBIECTA Autem contra naturalē vtilitatē ex superfluis Sanctorū meritis, respondetur. Et ad primū, Vnusquisq; propriam mercedem, & secundū proprium laborē, dicitur, q vt patet, de mercede loquitur: merces autem merito respōdet: & nos idē dicimus q̄ quilibet sibi soli meretur. Nos autē de pœnarū remissione loquimur, dicentes q̄ vnus potest satisfacere per alium.

¶Ad secundum (quòd non digne expenderet illa Ecclesia) dicitur quòd dignissimè expendit dum satisfactoria pro satisfactore expendit: neque enim possunt dignius expendi. Et licet remissio temporalis pœnæ in comparatione ad dona spiritualis gratiæ sit vile donum: est tamen proportionatum & commensuratum donum meritis Sanctorum, inquantum sunt satisfactoria: quoniam vt sic non nisi exolutiua temporalium pœnarum sunt.

¶At tertium (quòd non piè ageret Ecclesia) dicitur, quòd piissimè mater Ecclesia filiis suis remittit, quos Deus ex rationabili causa in adoptionis filios computauit: non enim omni actu debet mater castigare filium, sed omnia tempus habent.

Ad eos qui obiiciunt contra merita Christi.

¶AD OBIECTA Deniq; contra thesaurū indulgentiarū ex meritis Christi respōdetur. Et ad primum iam patet ex dictis, quòd cum autoritate nō solius Ro. Ecclesiæ, sed sacræ scripturæ, Sanctorū & doctorū hoc dicitur. Et si solius Ro. Ecclesiæ autoritate diffinitiua diceretur, sufficeret ad rationē reddēdā, de ea quæ in nobis est, fide nō minus, quā si autoritate generalis cōcilij diffinitū esset. Hæretici autē sicut refutare possunt Ro. Ecclesiā, ita & Conciliū. Nec hoc ego somnio: sed Hier. ad Damasum Papā dicit, Si Apostolatus tui iudicio fuerit approbatū, hæreticū se experietur qui contradixerit. Et in Cōcilio Flor. sub Eugenio 4. acceptat professio Armenorum, dicentium, Approbamus quod approbat Rom. Ecclesia & reprobamus quidquid reprobat Rom. Ecclesia.

¶Ad secundū iam dictū est nisi ad subiuncta ex canone autoritate malē allatam: quia textus non de indulgentiis, sed de indulgentiis indiscretis dicit, q̄ sunt eneruationes ratione indiscretionis.

¶Ad tertiū similiter dictū est & probatū, q̄ nulla fit irreuerentia.

¶Ad quartum dicitur, quòd opera bona dicuntur esse meliora indulgentiis, hoc est, effectibus indulgentiarum: & non meritis Christi & Sanctorum quæ non sunt indulgentiæ, sed ex eorū satisfactoria supererogatione est efficacia indulgentiæ. Vnde processus illius argumenti assumit tot falsas propositiones, vel veras causaliter & non formaliter, vt non sit mirū si seipsum interimit.

¶Ad quintū dicitur, q̄ Conciliū illud piū est, q̄ claues Ecclesiæ, sicut & alia sacramenta, facere aliquid certi vel nihil certi, potest intelligi dupliciter. Primò, quantū ex seipsis: & sic dicitur quòd facit certū quid, & oppositū est impiū. Alio modo per accidēs, puta propter indispositionē materiæ, vel subiecti, & sic cōtingit non solùm claues Ecclesiæ, sed & Baptismū non habere certū effectū: puta si adultus suscipiat ablutionē occulto animo nō suscipiendi Baptismū: tunc enim nec characterē recipit. Et si cum animo solùm peccandi mortaliter accedat, licet characterē suscipiat, gratiā tamen non suscipit. Et sic est in proposito: quia propter ambiguitatē de dispositione subiecti dubitamus de effectu clauium in isto: & cum hoc sumus certi q̄ claues habēt certissimū effectum in subiecto dispositō ad earū effectū: & similiter indulgētia est certa donatio dispositis ad illā. Vnde nulla est illusio, si applicatur verè pœnitētib⁹, nec insufficiētia meritorū Christi & Sanctorū: sed ex dubio de dispositione subiecti, quæ cōsistit in facto non hominis solius, sed Dei miserētis, donādo verā contritionē, prouenit q̄ nō quiescimus à nostris pœnitētiis post indulgentias. Et quū secūdō adiungitur, Aut credo mihi merita Christi applicata per indulgentiam esse sufficientia, aut dubito, respōdetur q̄ plus oportet addere, scilicet susceptra in me, seu participata à me, Credo enim indubiē merita Christi applicata per indulgentiam mihi, & participata à me, seu susceptra in me, esse sufficiēter exoluētia debitas à me pœnas temporales pro meis peccatis: sed dubito an sint à me participata, quia dubito an ego fuerim dispositus pro participatione illorum, hoc autem dubium est sanctum. Et rursus si credo me participasse, volo etiam addere meas satisfactiones, non tanquam meliores satisfactione Christi: sed quia melius est duplici via satisfacere, quàm vna tātùm: & plura bona sunt satisfactio Christi & mea, quàm satisfactio Christi tantùm. Ad confirmationem dicitur, quod merita Christi non sunt indulgentiæ, sed causæ indulgentiarum efficaciæ: indulgentiæ enim, quas consequuntur Christi fideles, nihil aliud sunt quàm remissiones suarum pœnarum per merita Christi. Vnde sicut remissiones pœnarum non sunt præferendæ meritis Christi, nec præceptis Christi, aut Ecclesiæ ita nec indulgentiæ: & tamen cum hoc stare liquet, quòd remissiones fiant per merita Christi.

¶Ad sextum dicitur, quòd appositio meritorum Sāctorum consonat diuinæ dispositioni, non quòd insufficiens sit Christi satisfactio, sed vt plura sint in Christi corpore mystico satisfactoria. Sic enim docuit Apostolus: Adimpleo inquit ea quæ desunt passioni Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia.

¶Ad septimū dicitur, q̄ non est hæc Ecclesiæ doctrina, vt thesaurus meritorū Christi & Sanctorū ita cōmissus sit Ecclesiæ dispensationi per indulgētias, q̄ sine ipsius nō dispēsetur à Christo summo Sacerdote. Sed ista consequentia nō valet, Thesaurus ille potest haberi sine indulgentiis, ergo non habetur per indulgentias: stat enim quod multis modis participari possit a Christi membris.

¶Ad octauū dicitur negando sequelam, nō ex insufficientia meritorum Christi: sed propter diuinæ sapientiæ dispositionē ex parte Dei, qui non ordinauit thesaurū Ecclesiæ ad remittēdum pœnam mortis: & propter disparitatē pœnarū ex parte nostri. Pœnarum siquidem nostrarū quædā sunt pœnæ naturales, & quædam personales: hoc est, quēdam consequuntur nos propter peccatum naturæ, quod est peccatum originale, & quædam sunt nobis debitę propter actualia peccata nostra. Illę pœnę quas incurrimus propter infectam naturam, reseruantur vsque ad renouationem naturæ, quæ in resurrectione fiet ex merito etiam passionis Christi: quoniam ipse mortem nostram vtranque, scilicet animæ & corporis moriendo destruxit, & ideo non remittūtur per indulgentias: quoniam spectant ad tempus naturæ infectæ. Illæ vero, ad quas tenemur ex propriis peccatis actualibus, in hac vita remittuntur per indulgentias: præsens enim vita tempus est purgandi non naturalia, sed personalia: vnde etiam in Baptismo persona, non natura sanatur. Et quia mors cum suis pœnalitatibus est pœna naturæ, ideo merita Christi per indulgentias applicata ad pœnam mortis non se extendunt. Vnde patet, quòd non ex infirmitate meritorū Christi, sed ex natura pœnæ & status præsentis prouenit, quòd pœna mortis nō remittitur per illam in hac vita. Nec ex hoc quòd remittūt pœnam æternæ mortis sequitur, ergo & tēporalis mortis pœnam: tum quia æterna sensus pœna est de numero personalium pœnarum, mors autem de numero naturalium. Tum quia aliud est loqui de meritis Christi satisfactoriis absolutè, & aliud de eisdem, vt superfluunt sacramētis, vt per indulgentias dispensanda relinquuntur: ipsa enim absolutè in sacramētis tollunt pœnam damni & sensus æternam, potius per viam concomitantiæ, quàm per satisfactionis. Reconciliando quippe hostem in Dei filium adoptiuum, sequitur quòd non hostilis pœna puniēdus est, quod est tollere pœnam æternam. Soli enim hostes exterminatrice pœna digni sunt. Filij enim castigandi, purgandi suapte natura relinquuntur. Thesaurus autem indulgentiarum Christi merita, vt satisfactoria exhibet.

¶Ad demum obiecta cōtra hoc quòd absolutioni, quæ fit per indulgentias annectitur dispensatio thesauri meritorum Christi & Sanctorum, respondetur: Sit ad primum dicitur, quòd non est par ratio de actu absolutionis in indulgentiis, & de aliis absolutionibus, siue censuris, siue aliis sine sacramenti exhibitione. Tum quia absolutio ista respicit tertiam sacramenti pœnitentiæ partem, scilicet pœnitētialem satisfactionem (suppleat enim eam) Christi autem merita directè ad sacramenta respiciunt: reliquæ autē absolutiones non respiciunt partem aliquam sacramenti alicuius. Tum quia absolutio ista est à pœna debita apud diuinam iustitiam in hac vita vel alia: aliæ verò absolutiones sunt à pœnis in hac tantum vita debitis. Hinc enim fit, quòd ad istas remittēdas sola potestas Papæ sufficiat & efficiat: ad illas verò vltra potestatem in papa exigatur & dispositio subiecti per verā pœnitētiam, & meritorum Christi dispensatio, non ad libitum applicatio: quoniam ministri non est remittere pœnas principali debitas, nisi dispensando. Sic enim nos existimet homo (inquit Apostolus) vt ministros Christi: & dispensatores ministeriorum Dei.

¶Ad secundum dicitur, quòd sicut in sacramento pœnitētiæ claues respectu peccatorum actum quidem soluendi exercent positiuè, ligādi autem negatiuè quo ad clauem potētiæ, quamuis positiuè ad vtrūque se habeat clauis scientiæ, ita in indulgētiis inuenitur, quòd clauis scientiæ positiuè decernit solutionē & ligationem: clauis verò potestatis positiuè quidem absoluit, negatiuè autem ligat: quia ligare hic sicut & in peccatis, non est aliud quàm nō absoluere ex iudicio & autoritate clauis scientiæ. Vnde non soluere absolutè nō est actus clauis, qui est ligare: sed ex iudicio clauis non soluere est ligare, qui actus est clauium. Et per hoc patet, quòd licet effectus solutionis & ligationis sit sine clauibus: ipsum tamen

tamen soluere, vel ligare non est in militanti Ecclesia sine clauium exercitio. Augustæ die 7. Octob. 1518.

QVESTIO. II.

¶Num dare operam ad consequendas indulgentias sit imperfectionis.

QVAERITVR vtrum dare operam ad adquirendas indulgentias sit imperfectionis. Et videtur quòd sic. Primò, quia actus non meritorius est imperfectionis: sed acquirere indulgentiam, non est meritorium: ergo. &c.

¶Secundò, quia indulgentię sunt relaxationes pœnarū debitarū: perfectorū autem est pœnas amplecti, non fugere: quoniā sitiunt crucē Christi: vt de sanctis Andrea. Laurētio, & Vincētio legitur.

¶Tertiò, quia secundū doctores sacros, habens indulgentias melius facit si per seipsum adimpleat iniunctā pœnitentiam, quam si propter indulgentias omittat illā: perfecti autem æmulantur charismata meliora: imperfectorum igitur est indulgētiis incumbere.

¶Quartò, quia indulgentiæ non prosunt nisi ad relaxationē pœnarum canonicarum: sed nō nisi criminosis publicè imponuntur canonum pœnæ, quia sunt publicæ pœnitentiæ partes: ergo non est nisi imperfectorum indulgentiis egere, ac per hoc dare operam ad eas acquirendas.

CONCLVSIO.

¶Operam dare indulgentijs communis actus est perfectis. & imperfectis in charitate constitutis se pœnis adhuc pro peccatis suis obnoxij sunt.

¶Ad huius euidentiam sciendum, q̄ indulgentiarum fructus proprius est satisfacere diuinæ iustitiæ, quo ad pœnam temporalem propriis peccatis debitam ex pœnis Christi & Sanctorum, secundum traditionem Ecclesiæ Ro. vt patet in extrauaganti Clementis 6. & multorum Romanorum Pon. apostolicis literis. Hac autem suppositione facta (in alia quæstione adhuc magis probanda, quàm in tractatu de indulgentiis firmauerimus) cōsequenter dicendum est, q̄ quum actus iste, qui est satisfacere per aliū non sit ex suo genere malus, nullam enim deordinationem importat, nec habet imperfectionem moralem annexam quoniam cum feruenti charitate & propitissima voluntate per seipsum satisfaciendi, stat q̄ tali modo, scilicet per sanctorum pœnas velit satisfacere, & nihilominus operibus sanctissimis tantò magis intendere, quantò liberior à debita pœna, & gratior esse debet propter hoc cumulatum beneficij. Sed est actus de genere bonorū moralium: est enim appetitu recto appetibilis, vtpote ablatiuus impedimentorum ad cælestem patriā. Pœnæ peccatis enim debitæ impediūt ingressum ad æternā beatitudinē, vnde tātùm oportet animas in purgatorio morari, donec exolutis pœnis omnibus debitis pro suis peccatis, liberę ab omni malo pœnę, omniū bonorū aggregatione perfectū statū assequātur. Nec solū est moraliter bonus, sed etiā meritorius, si fructuosus est: quoniā nō nisi exīstētibus in charitate indulgētiæ prosunt, vt ipsa cōcessionis forma mōstrat) dicēdo verè pœnitētibus) oēs aūt actus humanos ex charitate procedētes meritorios esse cōstat. Nec solùm est meritorius æternæ vitę, sed cōsonus etiā perfectis viris: quoniā cōtinuè suspirātibus ad cęlestē patriā, & cupiētibus dissolui, & esse cū Christo consonāt omnia recta ecceleratiua cælestis ingressus: cōstat autē exolutionē pœnarū debitarū pro peccatis acceleratiuam esse cælestis itineris: quoniā impedimenta ingressus ad felicitatē tollit. Omni igitur ex parte apparet, q̄ dare operā indulgētiis, est actus cōmunis perfectis & imperfectis in charitate cōstitutis, si pœnis adhuc pro peccatis suis obnoxij sunt. Et cōfirmatur quia omnibus quātumcūque perfectis conuenit dicere quotidie, Dimitte nobis debita nostra: in quorum numero constet esse debitum pœnæ pro peccatis, quod autē consonat petere, consonat & quærere. Consonat igitur etiam perfectis quærere debitum pœnę pro peccatis suis debitæ exolui per satisfactoria opera Christi & Sanctorum.

¶AD PRIMAM autem obiectionem dicitur, q̄ sermo doctorū dicentium indulgentias non esse meritorias, est formalis, & verus formaliter intellectus: hoc est, quòd indulgentia, vt satisfactoria, nō est meritoria. Cōmune est enim satisfactoriis omnibus (siue per seipsum homo satisfaciat, siue per aliū viatorē, vel sanctum) q̄ meritoria non sunt formaliter sumpta, hoc est, vt satisfactoria. Et ratio est in prōptu, quia satisfacere, non est aliud, quàm liberari à debito: ex hoc autem, q̄ aliquis à debito liberatur non meretur: vnde & in purgatorio quilibet satisfacit, & nemo meretur. Cùm hoc autem, quòd indulgentia, quo ad fructū, satisfactionem per alium, hoc est, Christū, & sanctos sonat, nō est meritoria, stat quòd aliquid facere pro indulgentia satisfactoria, sit meritorium, non solùm ex genere operis (puta subuenire Ecclesiæ, aut orare (sed ex intentione facientis, qui mouetur ex charitate, ad hoc, vt impedimenta sui ingressus ad æternam vitam tollantur. Et hoc consonare perfectis, manifestum est.

¶Ad secūdam dicitur, quòd perfectorum est pœnas promotiuas sui vel aliorum ad æternam vitā amplecti. Pœnas autem ex propria culpa impeditiuas æternę vitæ, nō est perfectorū iterare, sed quā citius fieri potest, liberare se ab illis: vt expeditus semper inueniatur pro cælestis patriæ ingressu. Cōstat aūt pœnas pro peccatis debitas esse ex propria culpa impeditiuas ingressus cælestis: & ideo perfectis per se, vel per alium citius sunt exoluendæ.

¶Ad tertiam dicitur, quòd nihil obstat dictis cōsilium de meliori bono: quòd, scilicet melius facit consequutus indulgentiam, si per seipsum satisfacit. Nam proculdubio melius est duobus modis satisfacere, quàm vno, scilicet per alium, & per se, quam per alium tantùm. Et rursus, per alium satisfit solùm, sed per seipsum, & satisfit & medela adhibetur: pœnitentia enim per seipsum impleta est, non solùm satisfactio, sed medicina. Cum his enim stat, quòd perfecti emulando charismata meliora, sectentur etiam indulgentias, vt expediti sint ad vitam æternam.

¶Ad quartā dicitur, quòd multa falsa continet. Primum est, quòd indulgentiæ non prosint nisi ad relaxationem pœnarum, quæ per canones pœnitentiales impositæ sunt: patet enim hoc esse falsum ex ipsa forma conceptionis, sonantis remissionē pœnarum iniunctarū: iniunctæ autem sunt siue secundū canones, siue secundum arbitriū confessoris. Aliud falsum est q̄ pœnæ canonum pro solis criminibus publicis imponi possunt: quum constet in toto pœnitentiali posse imponi: vt pro secretis secretè pœnitentiam agant. Aliud falsum subintelligitur, reprobatū in alia quæstione, scilicet q̄ sub pœna canonica nō includatur etiā pœna simpliciter debita peccato. Quod ex eo patet etiā esse falsum: q̄ nō iudicat Deus bis in id ipsum: iudicaret autem bis, si semel per seipsum, & semel per suum vicarium tēporalē pœna satisfactoriā pro peccato exigeret, quod contingeret, si pœnitentia à sacerdote secundū canones imposita, non euacuaret pro tua portione pœnā satisfactoriā apud Deum. Et hinc est quartū falsum, scilicet, q̄ remissio pœnitentiæ iniūctæ adepta per indulgentias, nō fit remissio pœnę debitæ pro satisfactione peccati apud Deū: vt in alia quæstione manifestauimus. Quocirca cuicūque obnoxio pœnæ temporali pro satisfactione cuiusque actualis peccati prosint indulgentiæ, siue sint iniunctæ secundū canones, siue confessores arbitrio. Et etiam si non sunt actu iniunctæ dūmodo Ecclesia seruatis seruandis in forma indulgentiæ etiā ad non iniunctas pœnitentias extēdat illam: vt alias hoc, scilicet de non iniunctis, manifestabitur. Et quia tam perfecti quam imperfecti, tam sani, quam infirmi, tam morituri, quàm diu victuri, tam impediti, quam non impediti in charitate constituti, rei possunt esse alicuius pœnæ temporalis pro satisfactione suorum actualium peccatorum: ideo nullus excipitur à fructu indulgentiarum qui voluerit earum particeps fieri, rarique videntur esse adeò satisfacientes per seipsos, qui non egeant indulgentiis: qui tamen tutius agunt si per indulgentias etiam à debitis se absolui curent. Augustæ die 2. Octobris, 1518.

QVAESTIO III.

¶Num occurrenti pauperi negans eleemosynam, quam tamen dat pro indulgentia consequenda, peccet.

QVAERITVR vtrum occurrenti pauperi negans eleemosynā, quam tamen dat pro indulgentia consequenda, peccet. Et videtur quòd sic.

¶Primò, quia agit contra ordinem diuini præcepti: quo quis primo seruare tenetur præcepta, seu mandata Christi, quam acquirendis vacare indulgentiis: vtpote quia hoc non est mandatum, sed voluntarium.

¶Secundò, quia talis agit contra illud Ioan. Si quis viderit fratrē suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? primæ Io. 3. Et si dicatur quòd sola extrema necessitas obligat ad mortale: contrà, tum quia secundū hoc charitas nunquam vel rarissimè locum haberet operandi, tum quia quilibet in necessitate constituitur, vellet non sibi expectari necessitatem extremam, sed prius subueniri: ergo hoc idem seruandum est in aliis.

CONCLVSIO.

¶Negans eleemosynam, quando tenetur eam facere, vt seruet ad tempus indulgentiæ, peccat.

¶AD euidentiam huius considerandū est, q̄ ad hoc, quòd aliquis actus humanus sit peccatū, nō sufficit negatio bonitatis maioris, alioquin nō daret gradus in actib⁹ bonis, sed soli summè boni act⁹ effugerēt rationē peccati. Sed exigit q̄ sit inordinatus: nisi enim à diuino ordine declinaret, peccatu non esset. Deordinatio autē actus effusiuæ pecuniæ sicut & cęterarum moralium actionū, tūc tantū est, quū vel non fiat, vel ad id quod nō debet, vel quum non debet, &c. impēdit pecunia: nisi enim aliquid quod debuerat adesse, desit aut quod debuerat abesse, adsit; peccati ratio nō salvatur: quocirca ad debiti rōnē oportet spectare peccati iudicium. Et hinc fit, vt licet melius faceret q̄ pecunias suas in eleemosynas daret, quā si expēderet eas in humanis officiis defunctorū, quę sunt cōsolationes viuorū: nō tamē peccaret expēdens eas pro honorabilib⁹ exequiis, quia nō tenetur illas pecunias dare pauperibus: & actus exequiarū humanus iuxta statū personæ & patriæ morē nō est deordinat⁹. Vnde in proposito, quū dare eleemosynā sit præceptū affirmatiuū, obligās tantū pro loco & tēpore: si in casu loquimur, quo præceptū de eleemosyna obligat, non est dubium q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

negaris illã,vt det pro indulgentia peccet non enim sunt facienda mala,vt veniãt bona.Si aũt sumus extra casum, in quo præceptũ de eleemosyna obligat: quãuis pauper occurrat petẽs eleemosynã,licite potest quis omittere eleemosynã & dare pro indulgẽtia nõ minus,quã posset illã simpliciter omittere,& quã posset pecuniam illam in vsus suos conuertere.Vnde Dominus Mariam,a discipulis defendit, obiicientibus quòd pretiosum vnguentũ quo multis,potuisset subueniri pauperibus in vnum humanum opus perderetur:affirmãs quòd bonum opus operata est.Vbi ex subiunctatione, Pauperes enim semper habebitis, &c.docuit, quòd concurrentibus duobus bonis,altero continuo, altero pro instante commoditate,licitum est omisso pro tunc maiori ex suo genere bono, dare operam minori illo tempore occurrentiad hoc enim spectat,quòd pauperes semper adsint,ipse autẽ non semper.

¶AD PRIMAM Autẽ obiectionẽ dicitur q̃ ordo præceptorũ ad consimilia est in præcepto tunc tantũ, pro quãto præceptum affirmatiuũ obligat:extra tẽpus siquidẽ pro quo obligat,liberũ est cuiq; cõsilia sequi.Sic autẽ esse in proposito supponitur.

¶Ad secunda negatur,q̃ talis agat cõtra doctrinam Ioan.Euang. quia Ioãnes loquitur pro quanto præceptũ affirmatiuũ obligat: certo autẽ certius cõstat,q̃ nõ quilibet necessitas fratris visa cõstituit tẽpus,pro quo præceptũ eleemosynæ obligat.Vnde glossa ibidẽ dicit in verbo necessitatẽ victus vel vestit⁹. Multi autẽ sunt pauperes habẽtes victũ & vestitũ:vt patet de Gabelo apud Thobiã.Et rursus glossa ibidẽ de substantia superflua exponit,dicẽs,Si superflua nõ potes dare fratri,animã tuã nõ potes ponere pro fratre.Non loquitur ergo Ioãnes de qualibet necessitate fratris, nec de quolibet habẽte substantiã huius mundi:sed de superflua substantiã habente iuxta verbũ Domini:Quod superest, eleemosynã date,Luc.11.Nec propterea ego abundãs teneor huic pauperi dare,quãuis tenear dare eleemosynã:si recta ratio moraliũ actuũ regula est.Vtrũ autẽ sola extrema necessitas,tẽpus,p̃ quo præceptũ obligat determiner, alia quæstio est : & alibi memini me scripsisse post S.Thomã, q̃ quantum est ex parte necessitatis pauperis sola extrema necessitas determinat tẽpus, pro quo præceptũ de eleemosyna obligat ad peccatum mortale.Sed extrema necessitas nõ intelligitur,quando prope mortẽ homo est, tunc enim nõ potest sibi subueniri,sed quãdo est adhuc tẽpus vtiliter subueniẽdi, nec apparet alia via,quã illi subueniatur, si à me non sibi succurritur: tũc enim necessitas est extrema.licet lõgẽ sit à morte.Rursus licet necessitas nõ extrema non obliget ad peccatũ mortale omittentem eleemosynam magna tamen necessitas visa à potẽti sine suo incommodo subuenire,rationabiliter tenetur,vt obliget etiam ad peccatum,quamuis non mortale. Sicut enim Secundum Philosophos in actibus bonis,quod est prope mediũ , ad virtutis actum spectat ita in oppositis non solũ qui totaliter declinat, peccat, sed etiam qui prope ad vitiũ appropinquat, & secundum Theologos non solum qui contra præceptũ:sed qui præter præceptum facit, peccat. Et propter istam latitudinem, qua necessitas proximi visa quandoq; ad mortale,quandoque ad veniale, quandoque ad nullum obligat peccatum:Ioan.Euang.dixit,Quomodo charitas Dei manet in illo ? & non manifestè asseruit charitatem Dei non manet in illo. Quamuis asserimus intellecta verba illa , seclusa superfluitate bonorum,de extrema necessitate accipienda sint, quoniã tunc tantùm debita negatur subuẽtio in notabile damnum proximi vergens : & propterea sit contra charitatem proximo debitam.Extra hanc autem necessitatẽ, aut subuentio non est ad hoc debita,aut non est illatiua damni notabilis proximo.& sic non fit contra charitatẽ debitam,sed aut præter eam, aut nec præter nec contra illã.Et quum contra hoc arguitur:primò, quia secundum hoc charitas nunquam, aut rarò haberet locũ operandi , negatur sequela, quoniã charitas etiã sine præcepto operari potest & frequentissimè eleemosynę opus operatur.Et quum dicitur secũdo, quia quilibet vellet sibi extra necessitatẽ extremã subueniri:conceditur,sed negatur sequela.ergo subuentio est in præcepto. Non enim omne quod volumus nobis fieri,cadit sub præcepto,vt alij nobis faciant.quilibet enim vellet nunquam sibi mendacium dici non tamen propterea sequitur ergo quilibet mentiens facit contra præceptum.& sic de aliis.Augustæ die 7.Octobris. 1518.

QVAESTIO IIII.

¶Num indulgentia absoluendo ab iniunctis pœnitentijs absoluat a pœna debita peccato apud diuinam iustitiam.

QVAERITVR Vtrum indulgentia absoluendo ab iniunctis pœnitentiis , absoluat à pœna debita peccato apud diuinam iustitiam. Et videtur quòd non. Primò, quia iniunctæ pœnitentiæ ab homine , sicut non obligant nisi in foro ecclesiastico , ita earum absolutio non est nisi in foro ecclesiastico.

¶Secundò,quia pœnitẽtia voluntaria,de qua Christus dicit,Pœnitentiam agite , est de præcepto Christi & de essentia pœnitẽtiæ spiritualis, ac omnino de necessitate salutis:& consequenter non est in potestate sacerdotis cuiusq; dimittere illam. Est enim mortificatio passionum & crux portanda post Christum.

¶Tertiò , quia potestas ligandi atque soluendi par est : sed Papa non potest ligare nisi ad pœnam canonicam:ergo non potest absoluere nisi à pœna canonica.

¶Quarto.Satisfactio sacramentalis non dicitur satisfactio, quia satisfaciat pro culpa simpliciter, sed quia satisfaciat secũdum statuta Ecclesiæ : ergo absolutio ab illa non est absolutio à satisfactione simpliciter. Antecedens probatur,quia dicendo pro culpa satisfit per pœnam mortificationis propriæ, & huiusmodi.

¶IN OPPOSITVM Autẽ est cõmunis Ecclesiæ sensus.

CONCLVSIO.

¶Quicunque absoluuntur per indulgentias ab iniunctis pœnitentijs, absoluuntur à pœna debitis peccatis suis apud diuinam iustitiam.

¶AD EVIDENTIAM Huius scienduum est,q̃ pœna canonica (hoc est iniuncta à sacerdote in confessione sacramentali) & pœna satisfactoria pro culpa secundũ diuinam iustitiam, non se habẽt sicut duæ pœnæ,sed se habẽt sicut pœna indeterminata & pœna determinata. Sicut etiam præceptum de confessione faciendа editum a Deo & ab Ecclesia,non præcipit duplicem confessionem,sed se habet Ecclesiæ præceptorum ad diuinum vt determinatum ad indeterminatum. Illud enim idem quod præcipit Deus,præcipit Ecclesia.sed Deus præcipit,quòd confiteamur non determinando tempus, Ecclesia idem præcipiendo determinat tempus,scilicet in singulis annis:vnde vna & eadẽ est confessio præcepta à Deo & Ecclesia , Et proculdubio vnica confessione implet,qui licet præceptum Dei & Ecclesiæ : ridiculum quippe esset semel confiteri,vt obediatur Deo,& iterum vt obediatur Ecclesiæ. Simile quid est videre in proposito : nam pro peccato commisso(puta periurio)tenetur ex diuino præcepto homo satisfacere,sed non determinatè per istam vel illam pœnam quam potest satisfacere per eleemosynã,vel per ieiunium,vel orationẽ. Et pro eodem peccato tenetur ex iniunctione sacerdotis imponẽtis satisfacere per determinatã pœnã,puta ieiunium septem annorũ.Nec tenetur pœnitens ad duas pœnas:alterã satisfactoriã apud Deũ, & alterã satisfactoriã Ecclesiæ:sed implendo iniunctã ab Ecclesia, satisfecit Deo & Ecclesiæ:vel pro tota pœna debita illi peccato(si imposita à sacerdote adæquat debitã secundũ diuina iustitia)vel pro parte illa quæ correspondet impositæ,si pœna imposita minor est illa quæ secundũ diuina iustitiam determinanda erat.Nec hęc volũtarie dicimus : sed euidenter mõstramus discurrẽdo per oẽs actus præceptos ab vtrisq; scilicet Deo & Ecclesia:vt patet in præcepto de obseruatione festorũ & præcepto de obseruatione ieiuniorũ.Vnum enim atque idẽ est quod a Deo Ecclesiaque præcipitur,ab illo indeterminatè,& ab ista determinatè.& dum Ecclesiæ obeditur, non remanet homo obligatus ad Dei præceptũ iterum implẽdũ circa illud.Et simile est in aliis. Quocirca Deo Ecclesiãq; idem præcipiẽte,vnus atque idem actus sit debitus duplici vinculo,scilicet Dei & Ecclesiæ.Et propterea putari potest , q̃ si iniuncta pœnitẽtia relaxatur per indulgentiã,non remittitur pœna satisfactoria simpliciter & absolutè,sed solũ vt est debita ex vinculo Ecclesiæ & propterea remanet, vt est debita ex vinculo diuinæ iustitiæ.Sicut quũ Papa relaxat ieiunii alicui personæ,non cõcedit illi,q̃ non impleat Dei,seu naturæ præceptum de ieiunio , sed quòd non arctetur ex vinculo ecclesiastici præcepti ad ieiunii.Et secundũ hanc viam sicut ligat sacerdos ad pœnã nouum adiicidо vinculum determinandoque per qualẽ quantãmque pœnam satisfacere debet pœnitẽs:ita absolueret per indulgentia tollẽdo vinculũ Ecclesiæ & determinationẽ ad talẽ pœnã.Fallitur autem opinio hæc in hoc, quòd nõ discernit inter absolutionẽ per viam indulgẽtię & absolutionẽ per viam licentiæ. Absolutio enim per viam licẽtiæ comunis est omnibus principibus ecclesiasticis & secularibus:dum quilibet potest soluere,quæ ligauit , licentia præbẽdo,vt nõ teneatur iussa a se adimplere:& de huiusmodi absolutione verificatur licentia ieiuniorũ & similium.Sed quòd non sit talis absolutio per indulgentias,patet ex eo, q̃ innititur illi priuilegio Christi,Quodcunque solueris super terrã : certum est enim absolutionẽ concessam per hoc priuilegium,non esse illam , quæ cõmunis omnibus principibus est:ad quã nõ est opus priuilegio sed statim vt quis est princeps habet illã. Amplius absolutio per modũ licentiæ, extendit se indifferenter ad singula posituri iuris: potest enim ita relaxare obseruationẽ vnius præcepti iuris sicut alterius : vt patet. Absolutio autem Petro concessa ex priuilegio Christi habet pro materia ea,quæ regni cælorũ sunt (dicẽte Christo,Tibi dabo claues regni cælorum)& specialiter culpæ (vt patet ex verbo Christi:Quorum remiseritis peccata,remittuntur eis)& pœnas pro culpa,vt patet ex verbo Christi Matt.18. Vbi quũ dixisset.Si Ecclesiam non audierit,sit tibi velut ethnicus subdit, Amen dico vobis,quæcunque alligaueritis super terram , &c.Amplius, si indulgẽtiæ nõ essent nisi relaxationes vinculi à sacerdote vel canone impositi,decepta esset vniuersitas fidelium, credentiũ non solum vinculũ,sed ipsas pœnas remissas esse.Alio ergo modo

absolut

absolutionẽ per indulgentiã fieri,ex eo conuincitur,quòd indulgentia verè acquisita , tenet cõmunis Ecclesiæ & doctorũ sensus satisfeciste hominem illum,ac si pœnitentia correspondentem illi indulgẽtiæ perfeciset.Ex hoc enim manifestè sequitur, q̃ indulgentiæ absoluẽdo ab iniunctis pœnitentiis absoluunt non solũ à vinculo per sacerdotẽ,aut canonem appositо : sed etiam à pœna temporali debita secũdum diuinam iustitiã peccato, quanta correspondet illi acquisitæ indulgentiæ.Nec est parui momenti ratio sumpta a communi sensu Ecclesiæ & doctorũ sacrorũ:sed est tantæ autoritatis,vt non nisi temerè liceat sentire oppositũ. Et cõfirmatur sententia hæc:quoniã sic verè relucet operatio priuilegij Petro cõcessi.Quodcunq; solueris super terrã,absoluere enim à pœnis peccato debitis in foro diuinę iustitiæ,nõ principis,non iuris humani,sed diuinę est potestatis Petro cõmunicatę a Christo.Amplius,Clemens 6. tradidit expresè, q̃ indulgentia remittit pœnã temporalem pro peccato debitã : vt patet in extrauagante ab orbe acceptata de Iubilæo quinquagesimo quoq; anno:& habetur in extrauagãtium comunium titulo,de pœ.& re.cap. vnigenitus. Non licet autem contra apostolicæ sedis doctrinam sentire.

¶AD PRIMAM ergo obiectionẽ dicitur, q̃ pœna iniũcta ab homine,seu canone est duplex : quædã simpliciter appositа ab homine,vel canone,vt excõmunicatio,carcer,& huiusmodi,& hę nõ ligant nisi in foro Ecclesiastico.Quædã verò sunt appositæ ab homine seu canone,& appositæ solùm quo ad quantitatẽ & qualitatẽ, vt suppositas pœnas euacuent. Et istæ obligant partim in solo foro Ecclesię,pro quãto non tenentur nisi in hac vita implere illas qualitates : & partim simpliciter apud Deũ pro quanto si non secundum iniunctas qualitates satisfecit , tenetur satisfacere apud diuinam iustitiã in alia vita de tota illa pœna,quæ euacuata fuisset,si secundum iniunctas satisfeciſſet.Vnde sicut pœnitentia sacramentalis obligat in foro Dei , ita absoluit in foro Dei.

¶Ad secunda dicitur , q̃ Ecclesia potest absoluere per indulgentias à pœnis debitis ex præcepto & vinculo diuino.Nec hoc facit Ecclesia humana sed diuina autoritate sibi cõcessa ex priuilegio, Quodcunq; solueris:Petrus enim vt vicarius, & minister Christi agit autoritate Christi. Nec mirũ si potest absoluere à pœna debita ex præcepto Christi,& ad quã obligat interior pœnitentia , & quæ est de necessitate salutis,quia potest absoluere à culpa : quæ tantũ excedit pœnã vt Iudæi dixerint,Quis pòt peccata dimittere,nisi solus Deus? Sacerdos enim ministerialiter absoluit a culpa & remittit peccata confitentiũ sibi:dicente Christo: Quorum remiseritis peccata,remittuntur eis.Et multò magis potest Christi minister absoluere à pœnis:quũ enim culpa & pœna impedimẽta sint regni cælorũ(quia & nihil coinquinatum intrabit illud,& absterget Deus omnẽ lacrymã,nec dolor erit vltra,&c.) Ad claues regni cælorum spectare necesse est vtrunque impedimentum tollere : alioquin aperire regnum cælorum fidelibus non sufficerent.Cõstat autem sufficere in patiente dispositо,& reliquis concurrentibus requisitis.Quocirca pœna ad quam peccator ex Dei præcepto tenetur , & quam pœnitentia interior operatura erat pro peccato , & quæ de necessitate salutis æternæ habendæ implenda erat , per indulgentiæ absolutionem verè acquisitam subłata,& definit talis homo ad illã obligari,& ex diuino præcepto, & ex pœnitentia interiori,& ex fine salutis æternæ , quia iam satisfecit per aliam viam,scilicet per absolutionem indulgentiæ , & hoc Christi autoritate per suum ministrum ritè exequuta. Quod autem dicitur,quòd pœnitentia , ad quam tenetur peccator , est crux Christi , & mortificatio passionũ iam à priscis solutum doctoribus dicentibus,quòd pœnæ inquantum sunt medicinæ passionum, non supplentur per indulgentias:& propterea debemus etiam indulgentiis acquisitis pœnitentiam agere , vt medicinam passionum nostrarum:Inquantum verò sunt satisfactiuæ pro peccatis commissis , sic supplentur per indulgentias. Et similiter est distinguendum de cruce post Christum portanda , & similibus.

¶Ad tertiam dicitur, q̃ propositо assumpta (scilicet potestas ligandi atque soluendi par est)est cum grano salis intelligẽda:quia etsi est par quantum ad materiam(quia vtrobiq; Dominus dixit, Quodcũq; ,sicut enim dixit,Quodcũq; solueris,ita dixit,Quodcunque ligaueris)non tamen est par quo ad modũ. Nam & peccata sacerdos ministerio autoratiuo tollit , ita quòd absoluendo facit de peccatore iustũ:non potest tamen ministerialiter ligando facere de iusto peccatorẽ.Ex hoc enim patet, q̃ alio modo soluit quam ligat Petrus quantum ad culpas : & similiter fas est, vt alio modo Pontifex liget,quã soluat pœnas.Absoluit enim ministerialiter & per sacramentalem absolutionem , & per indulgentias à pœnis secundum diuinam iustitiã debitis:ligat autem ad pœnam sicut ad culpam.Nam sicut ad culpam ligat, vel non remittendo, vel præcipiendo aliquid, cuius transgressio constituit peccatorẽ: ita ligat ad pœnam,vel non remittendo , vel agendo,vnde per seipsum quis incurrat debitum pœnæ apud diuinã iustitiam. Sub hac autem distinctione dicitur ad minorem,q̃ si sermo fit de posse quibusuis modis Papa potest ligare ad pœnã canonicã,& non canonicã,hoc est absolutè apud Deũ, (vt patet ex dictis)& similiter absoluere.Si verò sermo sit de posse tali modo,scilicet directè imponendo vel tollendo,sic minor est falsa:quia non æquantur se habent quo ad modum claues in ligando & soluẽdo.Potest enim directè absoluere quod non potest directè imponere:vt in culpa.

¶Potest & nihilominus ad minorem aliter responderi dicendo,q̃ in canonica pœna quæ in foro pœnitẽtiæ iniungitur in satisfactionem,clauditur pœna debita peccato corã diuina iustitia : quoniã eadem est pœna suppositа,& qualificata ab homine vel canone:vt patet ex dictis.Et propterea sicut sacerdos ligãdo ad pœnã canonicam , ligat ad pœna simpliciter vestitam qualitatibus appositis ab homine vel canone:ita absoluẽdo ab huiusmodi pœna canonica,absoluit & à pœna simpliciter. Nã absoluendo à pœna qualificata per hominẽ vel canonẽ,absoluit & à pœna & à qualitate,qui enim absoluit à toto,absoluit à qualibet illius parte quia toto includitur pars. Et sic dato q̃ non liget nisi ad canonicã,nec absoluat nisi à canonica, adhuc habetur intentũ,q̃ ligat & absoluit in pœnã simpliciter debitam in satisfactione pro peccato. Potest & tertiò dici ad eadẽ,q̃ quia actus & potẽtia diuiduit ens,& quodlibet genus entis,& ad idẽ propterea genus spectat homo in potentia & homo in actu & albũ in potẽtia & album in actu: & sic de aliis:ideo etiã pœna canonica diuiditur in canonicam in actu, vel in potentia , & vtraq; infra genus canonicæ pœnæ clauditur. Et quòd Ecclesia nõ solùm potest super pœnas canonicas in actu sed etiã super pœnas canonicas in potentia. Imò de facto Ecclesia per canones pœnitentiales & per arbitrium cõfessorum, nihil aliud facit quàm quòd pœnas debitas simpliciter pro peccatis, quæ sunt canonicæ in potentia facit canonicas in actu adhibẽdo illis formam canonicam,puta tot dies ieiunij,&c. Ac per hoc Ecclesia ex hoc ipso , quòd potest super pœnas canonicas tam actu quam potentia , potest super omnem temporalem debitam pro satisfactione peccatorum : quoniam omnes tales pœnæ sunt canonicæ aut in actu aut in potentia:hoc est sunt aut determinatæ per canones,aut determinabiles,sunt aut iniunctæ per sacerdotẽ, aut possunt iniungi. Et propterea licet Ecclesia in indulgentiis non consueuerit nisi iniunctas pœnas remittere, quia ita sonant, posset tamen etiam non iniunctas remittere :sequitur enim hoc ex nunc probatis , & fulcitur autoritate diui Tho. aliorũque doctorum.

¶Ad quartam dicitur,quòd ly simpliciter,in duobus sensibus sumi consueuit.Primò,vt æquiualeat ad ly totaliter,secundò, vt excludat additionem,vt Aethiops non dicitur albus simpliciter, sed cum additione dicitur albus dentes, non autem quia dicimus albi sine addictione aliqua,dicimur albi simpliciter.In proposito ergo si Sim̃pliciter sumitur , pro Totaliter,sic satisfactio sacramentalis quandoque satisfacit simpliciter, & quandoque non simpliciter,sed partialiter , quia quandoque adæquat pœnam debitam peccatis,& quandoque non , & hoc est manifestum.Si autem sumitur pro sine addictione, sic satisfactio sacramentalis semper satisfacit simpliciter, dummodo pœnitens agat illam rectè dispositus:quia non solùm satisfacit Ecclesiæ , sed Deo pro tanta pœna debita peccatis , quanta correspondet illi satisfactioni sacramentali. Nec hæc volũtariè dicimus , sed probata efficaciter sunt ex supradictis Augustæ die 29.Sept.1518.

QVAESTIO V.

¶Num indulgentijs liberentur defuncti à pœnis purgatorij.

QVAERITVR vtrum ob plenariam indulgentiam cõcessam pro defunctis,& acceptatã à viuis pro certis defunctis,animæ illorum detunctorum in purgatorio existentes liberentur totaliter a pœnis purgatorij. Videtur enim quòd sic : quia indulgentiæ tantum donant quantum sonant : sed plenaria indulgentia sonat remissionem omnium pœnarum:er go,&c.

¶Præterea,Indulgentia valet(vt dicunt doctores)per modum solutionis:ac per hoc indulgentia plenaria valet per modum solutionis plenariæ:sed facta solutione integra alicuius debiti liber est debitor ab vniuerso quod debebat:igitur habita indulgentia plenaria liberaretur anima à pœnis purgatorij.

¶Præterea,Doctorũ sententia est, q̃ cocurrẽtibus tribus, scilautoritate in dante,pietate in causa,& gratia in recipiẽte, indulgentia valet:sed hic concurrunt omnia:ergo. Et cõfirmatur ex autoritate prędicationis ecclesiasticæ:multi enim prædicando hoc dicũt.

CONCLVSIO.

¶Non omnes defunctorũ animæ in purgatorio existentes per indulgentias quas hic viuentes pro illis suscipiunt liberantur, sed qui ita hic viuentes se gessere, vt diuina misericordiæ placeret illos liberari.

¶IN oppositum autem est,quia ex hoc sequeretur, quòd per indulgentias posset Pontifex expoliare Purgatorium.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis suppositо (prout rei veritas est)indulgentias non nisi per modum suffragij prodesse defunctis, tria sunt præmittenda : & postmodum respondendum quæsito. Primum præmittendum est de ista indulgentia in se,quid sit pleną

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia indulgentia per modum suffragij. Secundum est de modo seu via, quo modo perducatur indulgentia ad animas in Purgatorio. Tertium est de ipsarum animarum in Purgatorio dispositione ad percipiendem indulgentiæ fructum.

¶Quo ad primum,à quid nominis inchoando, quia suffragium auxilium significat,& in proposito de ecclesiastico suffragio est sermo modus suffragij modum ecclesiastici auxilij denotatiue q indulgentia per modum suffragij significat indulgentiam per modum ecclesiastici auxilij:hoc est per modū, quo nos per pia opera nostra suffragamur,seu auxiliamur defunctis. Nequit autē intelligi modus ille suffragij nisi Ecclesiæ suffragia dispecta fuerint: quoniam ad horū similitudinem indulgētia suffragij modum induit. Et quū tribari nostris operibus suffragemur defunctis (vel meredo bonis opebus,de cogruo tamen,defuncti alterius liberationem à Purgatorio,vel impetrando nostris orationibus illā, vel satisfaciendo nostris passionibus, seu pœnalibus operibus pro illis) & indulgentiā supponamus fieri ex thesauro superabundantiū in Ecclesia passionū,seu pœnaliū operū,consequens est,si singula singulis reddenda sunt,vt indulgentia quæ pœnarū solutionem Ecclesiastica autoritate collata donat,quū ad modum Ecclesiastici suffragij determinatur, nō cuiuscunq; Ecclesiastici suffragij,sed satisfactorij suffragij modū induat. Nam quum indulgentia, inquantum indulgentia,non sit nisi meritoria, neq; impetratoria,sed satisfactoria:consentaneū rationi est, vt non induat modum suffragij meritorij,neque modum suffragij impetratorij, sed modum suffragij satisfactorij: ita quòd indulgentia per modum suffragij, est concessa ex thesauro Ecclesiæ, opus satisfactorium per modū Ecclesiastici suffragij satisfactorij:hoc est per modum, quo nostra satisfactoria suffragia opem fuerunt. Hæc de primo.

Indulgētia per modū suffragij pro sunt defunctis ex diuina ordinatione.

¶Quo ad secūdum,qua scilicet via indulgentia per modū suffragij perueniat ad animas in Purgatorio,in promptu est,vnde manifestum fiat.Ex hoc enim ipso, q indulgētia modū Ecclesiastici suffragij satisfactorij induit,vna eadem est via, per quā Ecclesiæ suffragia satisfactoria pro defunctis facta (vt ieiunia, peregrinationes,& alia huiusmodi)ad defunctorū animas perducuntur.& per quā indulgētia per modū suffragij ad illas pueniebat.Et via hæc nō est via iustitiæ,sed via gratiæ seu misericordiæ:qū vniuersa Ecclesiæ suffragia diuina effragitant gratia:qua hæc accepta sunt pro animabus illis purgādis,quib' suffragarī intēdimus. Quod ex duobus ad propositū spectantibus declaratur.primo ex hoc, q pœnæ nostræ(vt diuus Tho.docuit)sunt alterius & deficientis rationis à pœnis animarū separatarū:sicut pœna pecuniaria est alterius ac deficientis rationis à pœna seruitutis.Hinc enim fit,vt sicut seruit' pecunia non redimitur secundū iustitiæ rigorem, sed secundum Domini acceptationē:ita pœnæ animæ separatæ pœnis nostris nō redimuntur secundū iustitiæ rationē,sed secundū diuinæ misericordiæ dispensationem. Secundò ex hoc,q alter est forus noster, in quo nos patimur,& alter ac altior:in quo animæ separatæ puniūtur:nostер est forus mitis,quasi canonicus vel ciuilis,ille rigorosus,quasi sanguinis & criminalis. Et propterea si quis hic ob debitā pecuniā in seruitutē redact' esset(vt olim fiebat)aut clericus in forū sanguinis decidisset : sicut non sufficeret amplius pecunia ad redimendū illum, nec pœnæ canonicæ sufficerēt ad redimendam clerici vitā:ita nō sufficiunt passiones nostræ ad satisfaciendum pro pœnis animarū in Purgatorio,quæ tamē nostræ passiones sufficissent ad satisfaciēdum pro eorūdē delictorum pœnis in hac vita soluendis,antea scilicet quā in pœnas alterius rationis essent trāslatæ in foro iræ ac rigoris diuinæ iustitiæ: qualis est forus,in quo puniuntur animæ separatæ:spectant enim illarū pœnæ ad statutū pœnarū inferni.Nec putes propterea Ecclesię suffragia satisfactoria pro defunctis esse vana,aut incerta,sed scito esse vtilia & certa:sicut etiā vtilia sunt & certa suffragia orationū pro illis:quæ constat diuinæ misericordiæ inniti.Bene siquidē nobiscū, & cū illis agit,si diuina gratia acceptatæ, Ecclesiæ suffragia satisfactoria ad releuamē animarū, quæ in alia vita puniuntur,deducuntur. Nō est vobis via iuris aliqua adeūdi forū illum ad alicuius redemptionē, sed gratia opus est. Manifestius quoq; fit quod dicimus, locū habere in indulgentiis pro defunctis, ex differentia inter modū,quo cōceditur defunctis, & quo cōceditur viuis: nam defunctis conceditur per modum suffragij: viuis autem per modum absolutionis:vt patet extra.de pœn. & re. cap.quod autem. Vbi videre potes,q ecclesiasticus princeps vtrobique autoritatiue habet actū dispēsandi thesaurū Ecclesiæ,sed respectu viuorū superaddit actum absolutionis,respectu verò defunctorum nullum addit propriè loquendo.actū:latius tamen loquendo,addit actū modificatiuum ad suffragia ecclesiastica.Et meritò sic fit: quoniā nos,qui viuimus,sumus subditi Pōtifici,& pœnæ nostræ ad forū præsentis vitæ spectant : & propterea seruatis seruandis: indulgentia ad viuos defert viam iustitiæ per iudicis actū,scilicet absolutionem.Existentes autē in Purgatorio(vtpote extra Ecclesiæ præsentis forum)à Papa absolui nō possunt,sicut nec ligari.& ideo indulgentia, quam autoritatiue ex thesauro Ecclesiæ cōfert illis per modū auxilij, ad eorū subeleuationem mittit confidēs in diuina misericordia q accepcabitur ad subleuamen eorum,qui in foro iræ & furoris Domini puniuntur purgandi.Et est simile acsi sit princeps ciuitatis alicuius,ex erario publico liberaturus oēs ciues ære alieno grauatos,quorū aliqs sub suo dominio,alij in alie no iā propterea seruituti addicti essent. In hoc eñ casu princeps ex publico erario autoritatiue nūmos dispensaret pro illis & illis sed degētes sub sua iurisdictiōe etiā iudicialiter absolueret à debito:ad degentes autē alibi seruos nō posset nisi per modū auxilij subuenire cum pecunia illa, & alterius gratiā ac absolutionem expectare. Simili modo Ecclesiasticus princeps ex thesauro Ecclesiæ viuorū ac defunctorū pœnas pro peccatis debitas soluturus vtrisq; thesauri opes dispensat:sed viuis applicat absoluēdo illos, defunctis autē applicat auxiliādo,hoc est vt Ecclesię satisfactiua suffragia ad defunctorū liberationem dirigēdo. Notanter autem dico,Ecclesiæ:quoniā satisfactiones ex thesauro Ecclesiæ dispēsari intelliguntur, si propriè loquendum est:nō ita vt sint istorum, quibus cōcedūtur,tanquā ipsimet opera illa feciſſent, aut illi,qui fecerūt fecissent specialiter pro istis:sed tanquā ecclesię cōmunia suffragia appropriātur singularib' personis.Est siquidē inter sacramētorū & indulgētiarū efficaciā differētia ad propositū:in hoc q remissio pœnæ per sacramētū fit ex intētiōe ipsius Christi, cuius est sacramēti operatio:ita q ille suscipiēs sacramētū releuat à tāta pœna, ac si ipse passus fuerit patiēte Christo:vt sacramētū Baptismi testat:docēte hoc Apostolo ad Ro.6.& diuo Thoan tertia par.q.69.Per idulgētiā aūt,remissionē pœnę cōsequimur,tāquā Ecclesia pro nobis illa passa fuerit qū abūdātia passionū Christi & Sāctorū Ecclesiæ dispēsatiōi credita,intelligitur dona Ecclesię, vt cōmune ipsius Ecclesię bonūmq; p hoc per Ecclesię rectores,vt ipsi' Ecclesię sunt,ex intētiōe Ecclesię applicāda his vel illis.Deuenerūt fig dē passiões istę ad thesaurū ecclesiæ ex intētione Christi & Sāctorū ad cōmune ecclesię bonū in generali,& cōmissa sunt, vt ex intētione ecclesię ad hos vel illos. Et hoc explicat in forma indulgentiarū pro defunctis, quū per modū suffragij proculdubio ecclesiæ cocedit. Deducitur igitur indulgentia ad defunctos nō iustitia,sed gratiæ diuinæ acceptatione duce. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertium prima fronte apparet,quòd indulgētiæ sicut & alia cōmunia ecclesię suffragia omnibus in Purgatorio existentibus pro quibus fiūt, prosint quoniā omnes tales inter valde malos & valde bonos medij sunt:quibus secūdū Augustini doctrinā ecclesię prosunt suffragia.Si tamē diligētius perspexerim', oppositum apparebit,sectādo Augustini doctrina in Enchiridio,& in libro de Cura p mor.agē,recitata à Gratiano 13.q.2.Videtur enim quòd Ecclesiæ suffragia saltem specialia, & similiter indulgentiæ, quæ vt specialia suffragia subrogatur,illis solis defunctis pro sint qui in hac vita meruerūt,vt in Purgatorio hęc illis prodesſent.Et quoniā fructus,quē ex suffragiis animæ quæ purgātur percipiūt, ad præmiū accidetale spectat,quum sit pœnæ temporalis remissio:consequens est quòd non ad essentiale, sed accidentale meritū pertineat mereri in hac vita, vt suffragia prosint in alia vita. Et si his adiunxeris, quòd huiusmodi accidentalia merita non sunt omnibus in gratia decedentibus ad Purgatorium ducendis:perspicuū erit,q non omnibus in Purgatorio indulgētiæ & alia specialia suffragia prosunt:quia nō omnes hic meruerunt,vt hęc illis possint prodesse:quamuis oēs hic meruerint, vt hæc illis possint prodesse:quia hoc spectat ad meritū essentiale. Eodem enim merito,quo meruerunt vitam ęternam tandem eis exhibendam,meruerunt,vt Sanctorum cōmunione iuuari interim,& tandem frui possint.Videntur autē ad accidentalia hæc merita spectare,deuotio magna ad claues Ecclesiæ indulgetiæ donatiuas,misericordia, solicitudo ad satisfaciendū pro peccatis, studiū ad suffragandum defunctis,& similia. Et cōfirmatur quod dicimus autoritate diui Thomæ dicentis in 3.par.q.52.ar.8.ad primum, quòd in descensu Christi ad inferos non solum liberati sunt illi,quorū tēpus purgationis aduenerat, sed illi qui ob specialē in hac vita deuotionē ad Christi aduentū,meruerunt, vt Christo visitante liberarentur. Vbi videre potes accidentali merito in hac vita tributum,vt pœnæ remissio in Purgatorio accelerata fuerit. Dicendum ergo videtur,quòd omnes,qui in Purgatorio sunt, possunt Ecclesiæ suffragiis & indulgentiis iuuarised de facto specialibus suffragiis & indulgentiis non omnes iuuantur,sed illi soli,qui hic meruerunt, vt illi iuuarentur.Communibus autem suffragiis piè puto omnes iuuari : plus tamen & minus secundum diuinæ dispositionis gratiam. Nam qui in hac vita defunctos obliuioni dant, satisfacere que propriis peccatis negligunt,& sui ita sunt, vt vix eum gratia discedant,alienos à fructu omnium suffragiorum ibi crediderim: quamuis multa pro eis hic fiant,diuina vlcisćente iustitia huiusmodi duritiam cordis atque incuriam.Hæc de tertio.

¶Ex omnibus autem præmissis facilè patet respōsio ad quæsitū. Liquet nāq; non omnes animas in Purgatorio oportere liberari propter plenariam indulgētiam illis concessam:tum quia multarum sunt fortè de illarum numero,quæ hic non meruerunt, vt huius

huiusmodi indulgentiæ illis prodesſent:tum quia non constat, si huiusmodi indulgentia per modum suffragij coram diuina acceptata sit gratia pro illa anima.

¶AD PRIMVM Ergo argumentum dicitur,q indulgentię tantum donant:quantum ionant:apud tamen aures doctas,apud quas indulgētia plenaria sonat remissionē omnis pœnæ pro peccato actuali minūtæ.Et si extēderetur ad nō iniunctā,semper subintelligeretur modus suffragij:qui nō minuit rationē plenarię,sed apponit modum,quo indulgentia plenaria fit auxiliaris tantum.

¶Ad secundum dicitur, q indulgentia plenaria in præsenti foro est absolute indulgētia:& ideo valet per modū solutionis plenariæ. Sed indulgentia plenaria relata ad forū alterius vitæ,quia vt sic induit modum suffragij, valet per modū solutionis plenariæ, suffragando tantūm : ac per hoc expectando diuinæ gratiæ acceptationem. Et propterea licet indulgentia plenaria solueret:nihil tamen fieret nisi absolutio acceptetur à principe,cuius interest.

¶Quamuis possit etiam dici vltra plenariam solutionem requiri, quòd ad debitorem perueniat fructus solutionis, qui potest impediri ex hoc,quòd debitor non meruit in ista vita quòd hæc plenaria solutio ei prosit:vt declaratum est.

¶Ad tertium dicitur,q cōcursus illorū trium proposito nihil officit:quoniā nō est hic sermo de indulgētia simpliciter,sed de ipsa per modū suffragij,qui modus licet nō mutet indulgentiam, nec ipsius plenitudinem tollat:mutat tamen modum perueniendi ad eos,quibus prodest,quoniā ponit modum perueniendi per viam gratiæ.Hoc enim,vt declaratum est,importat modus suffragij.

¶Ad cōfirmationem autem de prædicatoribus dicitur,q prædicatores Ecclesiæ personam agunt dum prædicant Christi & Ecclesiæ doctrinā. Dum autem ex proprio sensu aut cupiditate dicunt ea quæ nesciunt, non agunt Ecclesiæ personā:& ideo nō est mirum si in istiusmodi verbis errant. Romæ 20. Nouembris 1519.

QVAESTIO VI.

¶Num Papa autoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.

VTRVM Papa autoritate clauium det indulgētiam animabus in Purgatorio.Et videtur quòd non. Primò,quia potestas Petro data non nisi super terram: est:dicente Domino, Quodcunque solueris vel ligaueris super terram.

¶Secundò, quia ipse stylus literarum indulgentiæ pro defunctis expresse habet,quòd per modum suffragij indulgentia animabus datur:constat autem suffragium non spectare ad potestatem clauium,sed ad suffragantium auxilium.

¶Tertiò, quia hæc potestas non habetur ex sacra Scriptura, nec ex sacris canonibus:ergo,&c.

CONCLVSIO.

¶Indulgentia debito modo fidelibus collata,ad clauium potestatem & autoritatem spectant.

¶IN OPPOSITVM videt autoritas literarū apostolicarū. ¶Ad euidētiam huius sciēdum est,quòd quum actus clauium sit aperire,cōsequens est, vt actus clauium regni cælorū Petro concessarum sit aperire regnū cælorum, proculdubiò ingressuris in illud,quos constat oportere esse membra Christi. Aperiri siquidem regnū, quum nihil aliud fit quā tolli impedimēta ingressus ad illud,sicut duplicia fiunt impedimēta,ita dupliciter aperiri inuenitur regnum cælorum.Sunt enim quædam impedimenta naturæ, hoc est ex peccato originali:& quædam impedimēta personæ, ex peccato actuali.Et quo ad impedimēta peccati originalis,aperuit Christus per seipsum regnum cælorum per passionē mortēmq; suam(in qua etiam portas abstulit,vtpote nunqua claudendas)& per Baptismum,in quo cæli aperti sunt. Quo ad impedimēta verò personalia (quæ,scilicet ex peccatis nostris actualibus sunt : vt culpa & pœna pro actualibus debita) per Portā aperire regnum cælorum statuit.Et propterea sicut ad potestatē clauium Petri spectat tollere personalē culpā per sacramentum pœnitētiæ : dicente Domino,quorū remiseritis peccata, remittuntur eisnta ad clauium Petri potestatē spectat tollere personalē pœnam , quæ scilicet,pro actuali culpa est debita. Vtraq; enim impedit ingressum hominis ad regnum cælorū:alioquin claues nō sufficiēter aperirent:dum nō sufficerent ad tōllendum vtrunq; genus personalis impedimenti ad regni cælorum ingressum. Et periclitaretur illa vniuersalis à Domino data autoritas, Quodcunq; solueris super terram:nam si pœna excipitur actuali peccato debita,iam non ad quodcunque soluendum extenderetur clauium subiunctus actus Per dicta verba.Clauiū igitur Petri actus,cùm sit aperire regnum cælorum Christi membris, tollendo personalia culpæ & pœnæ impedimenta, consequens est, vt quia indulgētiæ autoritate Ecclesiastica datæ seruatis seruandis tollunt pœnam pro actualibus peccatis debitam,ad potestatem clauium pertineat.Et si his iunctum fuerit,quòd indulgentiæ omnes eiusdem rationis sunt quo ad causam & effectū (quia omnes sunt ab Ecclesiastica potestate dispensante thesaurum meritorū Christi & Sāctorum , quatenus satisfactoria sunt:& omnes tollūt pœnam aliquam temporalem pro actualibus peccatis secundum diuinā iustitiam debitam)consequens erit quòd indulgentia quæ pro defunctis conceditur, ad potestatem clauium spectet:ad quam spectat cōcedere indulgentiam pro viuis.Et confirmatur hoc ex ipso Romanę Ecclesię stylo in literis indulgentiarum pro defunctis:duo enim ibi dicūtur, & quòd apostolica autoritate indulgentia pro animabus in Purgatorio conceditur, & quòd indulgentia ipsa per modum suffragij opituletur animabus in remissionem suarum pœnarum. Docet enim per hoc Rom.Ecclesia,quòd apostolica sedes thesaurum meritorum Christi & Sanctorum pro animabus in Purgatorio dispensat autoritate clauium:sola enim clauium potestas est apostolica autoritate super aperiendo cælorum regno ex meritis Christi & Sanctorum animabus Purgatorii,tollendo earum pœnas impedientes illas ab ingressu regni cęlorum:vt patet.Et quòd ad animarum in Purgatorio pœnas relaxandas indulgentia concessam transfert per modum suffragij , & non per modum absolutionis:quo scilicet absolutionis modo indulgētiam impedit viuis:vt patet exra de pœ.& re.cap.quod autem.Vnde patet quod indulgentia concessa viuis & defunctis,hoc habet cōmune,quòd vtraque ex potestate clauium dispensante thesaurum meritorum pœnalium Christi & sanctorum in remissionem pœnæ temporalis pro actualibus peccatis debitæ conceditur. Sed modus,quo peruenit indulgentia ad vtrosque,diuersus est:quia ad viuos, qui illam consequuntur veraciter , per modum absolutionis perueniunt,defunctos autem,qui etiam illam veraciter consequuntur,per modum suffragij liberat.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem conceditur,quòd Papa non potest autoritatiue absoluere animas existentes in Purgatorio:sed aliud est absoluere autoritatiue illas , & aliud est dispēsare autoritatiue thesaurū Christi & sanctorū pro illis,vt per modum suffragij absoluantur illæ.hoc enim Papa faciens,nō excedit fines iurisdictionis suæ:quia non soluit autoritatiue per hoc sub terra.

¶Ad secundā dicitur, quòd stylus literarum apostolicarum continet quidem modum suffragij,sed non tantum : quoniam continet cum hoc autoritatiuam concessionem indulgētiæ.Et per ambo monstrat & autoritatem dispensandi , & modum suffragij in perueniendo ad animas in Purgatorio.

¶Ad tertia dicitur,quòd hæc potestas satis habetur ex sacra scriptura,dum ex ea habētur claues Petri:& ex conditrice canonum Romana Ecclesia explicatum est , quòd modis diuersis claues aperiunt regnum cælorum Christi membris viuis & defunctis: vt patet ex dictis.Augustæ die 15.Octob. 1518.

TRACTATVS DECIMVSSEPTIMVS de Contritione, vnica quæstione contentus.

QVAESTIO I.

¶Num quando quis sui peccati mortalis recordatur, teneatur habere de eo contritionem.

QVAERITVR vtrum quoties recordatur quis sui peccati mortalis, teneatur habere contritionem. Et est ratio dubij:tum quia partem affirmatiuam multi tenere videntur ex verbis S.Tho.in 4.sen.dist.17.q.3.art.1.q.4.dicentis:Ad contritionem tenetur homo quando peccata memoriæ occurrunt, quum precipuè in periculo mortis existit,aut in aliquo ar.4.c.

¶Tum quia sicut quoties occurrit peccatum mortale vt à le cōmittendum , tenetur homo refutare commissionem , ita quoties vt à se commissum tenetur illud detestari.

¶Tum quia nec per momētum licitum est stare in peccato mortali:ac per hoc statim vt occurrit tenetur illud fugere : iuxta illud Ecclesiastici 12.Quasi à facie colubri fuge peccata.

¶IN oppositum autem est.Tum quia sequeretur , quòd quotiescunque aliquis de commisso peccato occurrente sibi attereretur , peccaret mortaliter : quia non haberet contritionem. Tum quia efficax ratio non apparet præcepti ad contritionem pro tali tempore,scilicet memoriæ peccati.

CONCLVSIO.

¶Memoria cōmissi peccati mortalis secundū se non obligat ad contritionem pro tali tempore,sed statim scilicet secundum suum effectum.

¶AD euidentiam huius dubitationis præmittendū est q non est hic quæstio de peccato mortali semel cōtrito, quoniā hoc iam deletū prima contritione est : & sicut peccatū semel ritè confessum nō tenetur homo iterū confiteri,eadē ratione de peccato semel contrito non tenetur homo iterū conteri. Non enim iudicat Deus bis in idipsum(vt dicit Naum primo) tam quo ad vindictā exteriorē,quam per confessoré exercet , quam quo ad vindictam interiorē,quam per actum ipsius pœnitētis conterēdo peccatū, exercet:sufficit enim semel cōtrito, q nō placeat sibi cōmissa à se peccata.Et hoc siue cōtritio fuerit de aliquo mortali,siue in genere

Universidad de Deusto
Biblioteca

tali:dūmodo fuerit cōtritio illa sufficiēs ad salutē vsq; ad tempus cōfessionis, qū singula detestādo in cōfessione cōteretur in speciali. Est autē cōtritio generalis sufficiens ad salutē ad cōfessionē, illa, quā homo dolēs de omnibus offensis Dei mutat liberatē cor ad præponendū Deū omnibus, etiam propriæ vitæ, intēdens cum gratia tēpore cōfiteri. Et est sermo de cōtritione ipsius peccati secundū se, non secundū suum effectū, qui est retardatio à fœlicitate, ratione cuius totum tēpus præsentis vitæ est tēpus contritionis: quia tēpus peccato occupatū irreparabile effectū est pro fœlicitate. Nec est hic quæstio de contritione in veritate, hoc est dolore charitate informato: quoniā, quū nemo sciat vtrū amore, vel odio dignus sit, si exigeretur certitudo veræ cōritionis, semper esset homo perplexus, aut nunquā cessaret obligatio contritionis: quod est falsum. Sed est quæstio de cōritione quātū est ex parte pœnitētis, hoc est q̄ quatū est ex parte condītionū requisitarū ad cōritionē ex parte pœnitētis est vera contritio quamuis nesciat, an sit charitate informata: quia nescitur præsentia charitatis. Et similiter est quæstio de peccato mortali à se cōmisso nūquā cōritio, siue secundū veritatē, siue secundum æstimationē.

¶ Quibus præmissis sciendum est, præceptum habēdæ contritionis & esse per se primò affirmatiuū, & claudere in se præceptum negatiuum. Nā præcipit actum contritionis habēdum, & per hoc est affirmatiuū: & præcipit non esse retinēdum odiū Dei, in quod ex peccato mortali incurritur. & per hoc est præceptum negatiuum. Et propterea primò tractandum est de vinculo eius, quatenus est affirmatiuū, & deinde quatenus est negatiuum, & demum quatenus est ex vtroq; mixtum. Præceptorū igitur affirmatiuorum natura quum sit obligare quidem semper, sed nō ad semper, sed ad determinatum tempus, hoc est tēpus necessitatis (vt diuus Thom in 4. sent. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 4. dicit) consequens est vt præceptum de cōtritione habenda non obliget nisi ad tēpus vrgens ad contritionem, quod constat esse tempus tam mortis (quia summa est tunc necessitas cōritionis: quoniam nō remanet amplius tempus pœnitendi) quām tempus ante sacramenti cuiusq; susceptionem aut administrationē: quoniā nisi tunc esset cōritus, mortaliter peccaret suscipiens sacramentum, aut exercens actum, qué sine peccato mortali oportet exercere. Tēpus autē occursus, quia scilicet memoriæ occurrit cōmissum peccatū etiā practicè (puta vt detestandū, seu cōterendū) nulla apparet ratione esse tēpus necessitatis: quoniā cū tali occursu stat hominē se habere circa cōmissum peccatum neutraliter, ac si nō meminisset, ac si dormiret. Nā occurrēte peccato cōmisso, vt materia detestationis habēdæ à me, possum tripliciter me habere, vel cōtendendo in detestatione, vel aspernando detestationē, vel nec amplectēdo nec contemnēdo: sed vel nullū actū volūtatis circa illā exercēdo: & tūc essem neuter: vel habēdo actu velleitatis circa illā, puta quia vellē habere cōtritionē, quāuis in veritate nō velim: q̄a nō intēdo abstinere, &c. Si occurrēs ergo memoria nō necessitat hominē ad articulū aliquē, quo oporteat ipsum actū aliquē exercere (quo pacto tēpus necessitatis cōstituit) & si ratione præceptorū affirmatiuorū perspexerimus, apparebit occursum nō cōstituere tēpus necessitatis: nā in præcepto baptismi quātūcunq; memoriæ occurrat baptismus, vt suscipiēdus cū cōmoditate oblata, nō propterea obligatio fit pro tūc ad Baptismū. Et similiter in præcepto cōfessiōis, & in præcepto eleemosynæ de superfluo, nō tenet quis tūc cōfiteri, aut eleemosynā dare, quādo memoriæ occurrit cū cōmoditate parata, vt patet ibidē ex diuo Tho. Si ergo in aliis affirmatiuis præceptis occursus exercēdi actus cōmodē, nō cōstituit necessitatis tēpus cōsequēs est, vt nec in præcepto cōritionis habēdæ occursus peccati, vt cōterēdi cōstituat tēpus necessitatis. Oportet enim oppositū dicēte rationē reddere, quare à cōmuni regula occurrētis actus & materiæ cū reliquis paratis in præceptis affirmatiuis excipiat occurrēs contritionis cū sua materia actus: vt, ipse solus habeat vim cōstitutiuā tēporis vrgētis ad seipsum exercendū, reliquis hāc vim nō habētibus. Et quia nulla apparet exceptiōis ratio, sequamur gnalē regulā, tanquā cōmunē huic & aliis præceptis affirmatiuis. Negatiua verò præcepta obligāt semp & ad semper: prohibēt enim mala, quæ nullatenus cōmittēda aut incurrēda sunt. Et licet oia negatiua præcepta cōueniant in obligatione ad semp, quo ad esse illicitū: differētia tamē quæda inter ipsa præcepta extēlo præcepti nomine est in obligatione ad semp quo ad actū peccati. Na negatiua præcepta de actibus peccatorū obligāt ad semp nō solū quo ad esse illicitū, sed etiā quo ad actū peccati: quia prohibēt actū peccati, puta mēdaciū, adulteriū, blasphemia & similia: quæ nō solū sunt illicita, sed quādo adsunt peccati actus cōmittit. Nullus enim trāsgredit præcepta hæc, Nō mētieris. Nō adulterabis. Nō blasphemabis. nisi qui mētitur, adulteratur aut blasphemat actu exteriori, vel saltem interiori. Negatiua autē præcepta de habituali statu peccati obligāt secūdū se ad semper solū quo ad esse illicitū, & nō quo ad actū peccati: quia non prohibēt actū peccati, sed pseuerātiā in statu peccati talis vel similiter. Præceptū autē, verbi gratia, de nō retinendo alienū inuito Dño, dupliciter intelligi pōt: primò, de detētione habituali quī nō est actus, sed effectus peccati. & sic nō est præceptū prohibēs actū aliquē. Quod patet ex eo, q̄ qui abstulit etiā si dormiat, retinet alienū inuito Dño: sed ꝓhibet pseuerāria in statu peccati talis. Similiter & præceptū nō de retinēdo habitualiter odiū erga deū, nō ꝓhibet aliquē actū, puta actū odij diuini, sed suppōito, q̄ homo peccādo mortaliter odio habuerit Deū, ac per hoc pseueret vsq; ad cōtritionē in statu diuini odii nō solū palsiuè, quia altissimus odio habet peccatores, sed q̄ pei⁹ est, actiuè, quia perseuerat in statu peccati mortalis includētis in se diuinū odiū ꝓpter cōtrarietatē ad dilectionē charitatis, prohibet perseuerantia in statu peccati mortalis simpliciter: quo fit, vt quia statibus, sicut habitibus, nō meremur, nec demereimur, sed actibus nullū nouū peccatū cōtra hoc negatiuū præceptū incurratur, nisi stat⁹ talis de nouo acceptetur: puta si de nouo cōsentiatur in perseuerātia talis status. Secūdo, de detētione actuali, quę nihil aliud est, quā cōsensus efficax in detētionē habitualē, seu quę est effect⁹ peccati, & sic præceptū est prohibēs actū peccati: & cōstat q̄ obligat semper & ad semp, sicut reliqua negatiua, & sic ꝓpriè habet vim & nomē præcepti: quoniā præcepta propriè de actibus sunt. Discutiendo verò præceptū contritionis, vt mixtū est affirmatiuo & negatiuo, sicut præceptū de restitutiōe, inuenim⁹, q̄ obligat ad statim habēdā cōtritionē, sicut præceptū de restitutiōe obligat ad statim restituēdū. Et ratio est: quia tēpus huiusmodi actuū dilatū annexā habet cōtrarietatē ad virtutē. Restitutio enim dilata annexā habet retētionē alieni inuito Dño, quæ cōtrariat iustitiæ: & similiter cōtritio dilata annexā habet retētionē diuini odij, quæ cōtrariatur charitati. Nec propterea huiusmodi mixta præcepta exorbitant a cōmuni regula præceptorū affirmatiuorū, sed sequūtur ea obligādo tātū ad tēpus necessitatis: nā implicatio inhibitæ cōtrarietatis ad virtutē, determinat tēpus necessitatis ad statim: tēpus quippè necessitatis exercēdæ affirmationis est tēpus ad actionē illa vrgēs, sic q̄ nisi fiat, incurritur peccatū. Sicut igitur præceptū de restitutione propter implicitā detentionē alieni obligat ad statim restituēdū: ita præceptū de cōtritiōe, ꝓpter implicita detētionē odij cōtra Deū obligat ad statim cōterēdū. Et hęc ꝑculdubio est veritas.

¶ SED exurgit difficultas, Quādo peccatur cōtra hoc præceptū? Dicere enim, vt prima facie apparet, q̄ cōtra præcepta affirmatiua obligātia ad statim peccetur statim (puta cōsummato furto, si non statim fiat restitutio, peccatur contra præceptū restitutionis, omittēdo statim restituere: & similiter cōsummato peccato mortali, agitur cōtra præceptū contritionis. si nō statim cōritio habetur) Irrationabile videt: quia huiusmodi præcepta obligāt ad singula statim, & non ad primū statim tantum, vt patet ex eo, q̄ tranſacto primo, Statim, non absoluitur à vinculo præcepti, sed remanet semper obligatus ad statim, donec adimpleat præceptū. Si autē obligāt ad singula Statim, sequitur quòd infinities peccat mortaliter, non restituēdo qui furatus est, & non restituit statim, iuxta infinitas moras temporis intermedij inter furtum & restitutionem, si tandem sit. Magis autem rationi consentaneum est, vt contra huiusmodi præcepta tunc solùm peccetur ex præteritione temporis, quando non solum omittitur, sed committitur actus peccati determinantis præceptum affirmatiuum ad Statim.

¶ Pro cuius clariori notitia aduertēdū est, quòd tripliciter inuenitur concurrere tēpus vrgens ad exercitiū præcepti affirmatiui. Primò, vt actus illius mensura simpliciter & absolutè: sicut tēpus diei festi determinat præceptū de audiendo Missam, & Quadragesima ieiunij præceptum. Secūdò, vt actus illius mēsura ex præparatione ad alium: sicut tempus præcedēs suſceptionē vel administrationē sacramenti determinat præceptum contritionis: non enim tempus illud vrget absolutè ad cōterendū, sed si suſcipiēdum, aut administrādum est sacramentum. Tertiò vt actus illius mēsura exconnexione alterius actus: sicut tēpus significatum per ly statim, determinat præceptum restitutionis, quia actus differēdi restitutionē habet annexum actum voluntariæ detētionis alieni interim. Inter hæc autē tempora differētia vna ad propositum inuenitur: quòd si tēpus vrget ad actum, vt illius mēsura absolutè, aduenīēte illo tempore, si omittitur actus, ita quòd omissio vt volūtaria priuatè (quia scilicet potuit & sciuit exercere actum illum puta audire Missam, & non audiuit) incurritur peccatū omissionis contra præceptum illud. Si verò tempus vrget ad actum, vt mensura illius ex ordine ad alterum actum, aduenīente quocunque tempore, nisi ille alter actus, propter quem tēpus vrget exerceatur, non fit contra præceptum: quantumcunque enim aliquis sit administraturus sacramentum nisi administret illud, ait proponat administrare illud in contritione, nunquam agit propterea contra præceptū cōritionis: vt patet. Et simili modo eadē ratione quantūcunq; aliquis non conteratur statim nisi ad hoc deueniat q̄ cōmissionis peccato incurrat detentionē diuini odij, non peccat mortaliter quāuis pseueret in statu peccati mortalis: sicut qui nō statim restituit, nisi ad hoc deueniat, q̄ cōmissionis peccato incurrat detētionē alieni nō peccatur de nouo mortaliter. Cōtra præcep

præcepta nanque hæc de non detinendo odium Dei, vel alienum, quum sint negatiua, commissionis peccato oportet quòd agatur, ac per hoc si propterea peccatur contra præcepta affirmatiua de restituendo vel cōterendo, quia contra hæc negatiua agitur, non est omissio affirmatiui, nisi adsit commissio contra negatiuum. Et hæc absque omni scrupulo veritas amplectenda est.

¶ Ex his autem patet quid dicendum sit ad motam quæstionem principalē: pater nanq; q̄ præceptum contritionis non determinatur secundū se ad tempus memoriæ, sed ad statim. Et propterea nisi memoria afferat vrgentē causam ad actum actualis detētionis odij Dei, non occurrit noua omissio contritionis, sed antiqua perseuerat. Nulla autem apparet ratio, quare memoria, aut occursus cōmissi peccati vt detestandi, constituat tūc tēpus necessariæ cōmissionis ad detinendū odium Dei magis quàm si non occurreret, nisi fortè aut ad diuinæ inspirationis sequelā dicatur occursum obligare (sed aliud est præceptū de sequela inspiratiōis diuinæ, aliud de restitutiōis aut cōtritionis tēpore) aut occursum, seu memoriam tanquā appropriās materia constituere dicatur tempus agendi: quia tēpus agendi est, quando materia est præsens: sed aliud est loqui de necessitate agendi, aliud de cōmoditate, seu cōgruitate agendi. Approximatio enim ad agens liberū, non constituit tempus necessitatis, sed cōmoditatis ad agēdum, nos autem, vt patet ex dictis, tempus necessitatis agēdi: ita q̄ nisi agatur, nouum peccatum incurritur, quærimus. Vnde restat, vt recordatio peccati commissi quantumcunq; practica non obliget ad cōritionem, sicut nec in præceptis aliis occursus materiæ obligat ad actum. Et hoc loquendo de memoria secundū se nam si sit sermo de memoria secūdum suum effectum, quem vt in pluribus habet (quia scilicet parit aut detestationem: aut approbationem peccati commissi occurrentis) sic obligat ad detestationem: quæ tamen potest esse attritio vel contritio, ne in approbationem lapsus fiat.

¶ AD PRIMAM autem obiectionem in oppositum dicitur quòd vox dicentium, q̄ homo tenetur cōteri, quādo recordatur, verificatur secūdū id quod vt in pluribus videtur accidere: quia scilicet cōmuniter practica memoria in nō dolēte parere approbationē videtur. Diui autē Tho. verba si exactè librentur, nō dicunt hominē teneri ad contritionē, quando recordatur: sed vnū quādo determinant per alterū quando. Nam dicunt, quando peccata memoriæ occurrunt quum in periculo mortis existit; aut aliquo articulo, vbi apparet quòd tēpus memoriæ determinatur per tēpus periculi mortis, vel per tempus alicuius articuli, &c. Nec obstat quòd apponitur ly præcipuè: quoniam ly præcipuè, principaliter denotat principalitatem rationis obligatiuæ ad contritionem, ita quòd tempus memoriæ est quædam ratio conterendi: sed quia non est sufficiens ratio obligandi ad conterendum, ideo additur principalis ratio obligandi, dicendo quum præcipuè periculū, aut articulus, &c. & redit eadem conclusio. Approbat autem hanc doctrinam communis peccatorum attritio, qua fatentur sibi displicere commissa peccata, & dicunt, suam culpam, & confitentur quandoq; circa absolutionem, & velleitatem habent status sine peccato. Hi enim actus sunt boni & dispositiui ad pœnitentiam, adeò vt Ecclesia tales confessiones suscipiendas dicit extra de pœ. & re. quod quidem. & tamen semper peccarent mortaliter, omittēdo contritionem, si tempus memoriæ esset tempus cōritionis: quum isti actus nō sint sine memoria peccatorū. Nec obstat, q̄ isti contriti nolunt suscipere absolutionem, dicentes se esse impœnitentes: quoniā narrare se habituali volūtate esse perseuerantem in statu peccati, non est peccatū: quoniā non approbatur: sed narratur in pœnitētia, nec proponit tunc meretrix peccare, sed narrat tunc miseriā status sui cum voluntate illius. Nolle autem absolui, actus bonus est in dispositō tunc ad absolutionē.

¶ Ad secundam obiectionem dicitur, quòd etiam quando peccatum occurrit vt committendum, sufficit non consentire: nec tenetur homo dissentire.

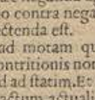
¶ Ad tertiam dicitur, quòd licet nunquam sit licitum stare in statu peccati non tamen de nouo semper peccat perseuerans in statu peccati: vt patet ex dictis. Romæ, 4. Martij. 1518.

TRACTATVS DECIMVS OCTAVVS de Confessione in quinque quæstiones diuisus.

1 *Num confessurus peccata sua, id potissimum debeat cogitare, quid faceret, si non esset præceptum confitendi, an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare cor suum.*
2 *Num præsumptionis sit confiteri omnia venialia & mortalia.*
3 *Num circunstantia diei festi sit necessario confitenda.*
4 *Num fides ad fructuosam absolutionem necessaria sit.*
5 *Num sacramentalis absolutionis effectus sit remissio culpæ.*

QVAESTIO I.

¶ Num confessurus peccata sua, id potissimum debeat cogitare, quid faceret, si non esset præceptum confiteri, an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare cor suum.

TRVM cōfessurus peccata sua, id potissimū debeat cogitare, quid faceret si nō esset præceptū cōfitēdi an etiā vellet cōfiteri, & exinde iudicare cor suū. Et videtur quòd sic: quia nisi paratus sit cōfiteri seclusō præcepto, tam non ex amore noue vitæ, sed ex timore præcepti cōfiteretur,

CONCLVSIO.

¶ Vana & inanis prorsus tentatio est, cogitare quid facerent homines si sibi non fuisset præceptum confiteri.

¶ AD EVIDENTIAM huius considerandū est, q̄ actuū humanorum eligibilium duplex est differentia. Quidam enim secundum se boni sunt: & ideo eligibiles, vt diligere Deum, benefacere proximo, & alia huiusmodi. Quidam verò sunt propter aliud boni, & similiter propter aliud eligibiles: vt ieiunare, peregrinari, & huiusmodi, hæc enim nullus sanæ mentis eligeret, nisi propter aliud, puta mentis eleuationem, carnis domationem, diuinum cultum & huiusmodi. Actus autem iste de quo est quæstio (scilicet proponere sibi ipsi quid faceret si nō esset præceptū de confessione) constat quòd non est sub primo genere bonorū. Tum quia actus iste ad malum & bonum est secundū se: est enim via ad bonum, si ad voluntatem bonam terminatur: & est via ad malum, si ad voluntatem malam terminatur. Tum quoniam actus iste non propter se, sed propter discussionem præparationis personę exercetur ad intuendū, an sit impræparatus homo ad confitendum etiam seclusō præcepto. Restat ergo, vt si est eligibilis, sit propter aliud eligibilis. In his autē, quę propter aliud eligenda recte sunt, oportet duo cōsiderare, alterum est, vt consona sint fini bono: alterum est, vt consonent eligenti. Videmus enim medicinas, vel quia non consonant morbo pellendo, vel quia proportionatæ nō sunt complexionibus infirmorum, secundum rectam rationē repelli, &c. Et quidem, q̄ actus iste, scilicet proponere sibiipsi quid facere si, &c. dissonet a dispositione infirmorum (quales credimus communiter esse confessuros peccata sua) ex eo patere potest, q̄ actus iste nihil aliud est, quam tētatio periculosa. Multi enim sunt casti, qui si tentarentur, virginitatē perderent: & multi abstinent, qui si tentarentur, non abstinerent, & sic de aliis. Non cōuenit autem infirmis periculum: ergo actus iste non consonat dispositioni confitentiū. Quod dissonet etiam a fine, scilicet bono conscientiæ ex eo patet: quòd licet tentari vtile sit ad bonum virtutis, tamen tentari a seipso diffonantiam importat secundum rectam rationē: quia est seipsum exponere absque necessitate periculo peccandi. Et confirmatur hoc, tum quia imitari debemus in actibus nostris Deum: Deus autem neminem tentat: vt Iacobus dixit, non ergo debeo meipsum tentare. Tum quia in cæteris vitiosum esse cōstat tentare seipsum: ergo & in hoc. Antecedens patet: quia malè faceret, quis si proponeret sibi quid faceret, si mulierem in lecto, &c. haberet, & similiter si regnum mundi vno mendacio posset comparare, & aliis similibus conditionalibus seipsum tentaret. Tum quia officium Diaboli est tentare: & huiusmodi conditionalibus delicere mentem humanā. Amplius tentare se huiusmodi conditionalibus est superfluum: ergo peccatū. Antecedens probatur: quia perfecti non egēt hac se tentatione discutere: quoniā ipsorū charitas est adeò radicata, vt dicere cū Paulo possint, Quis nos separabit à charitate Christi? certus sum enim q̄ neq; mors neque vita &c. Infirmis aut sufficit si testimonii habent cōscientiæ suæ q̄ Deum super omnia amēt opere & veritate: hæc enim notitia humano more sufficit hominibus ad accedendū ad sacramēta Ecclesię, quāuis non in hoc iustificētur. Et hæc in cōmuni dicta sint de huiusmodi tētationibus cōditionalibus: quas opera Diaboli esse testatur infinita multitudo peccatorum, quæ fierent, si huiusmodi cōditionales sibi homines ꝓponerēt in variis & diuersis materiis: incideret enim in velleitates innumeras, quæ proculdubiō essent peccata mortalia, vt de se patet. Vnde laudabiliter refert prudens cuiusdam respōsum ad conditionales huiusmodi propositas, Scio quid facere deberem, sed nescio quid facerem. Optimè dixit: quia nescimus, si diuina nobis tunc manus adesset super caput nostrū.

¶ Ad propositā autē conditionalē specialiter descendendo, apparet q̄ multò vanior est. Tum quia præceptū de cōfessione faciendā, est de secūdo ordine diuinorū præceptorum, scilicet de bono, quia præceptū: ac per hoc sublato præcepto, nō teneret quis cōfiteri. Sūt enim diuina præcepta duplicis ordinis. Quædā de ꝓhibitis, quia mala, & præceptis, quia bona: vt sunt præcepta de dilectione Dei & dilectione proximi: hæc enim sunt præcepta, quia bona sunt. Et similiter de furto & falso testimonio: sunt enim hęc de ꝓhibitis, quia mala sunt. Alia verò sunt de bonis, quia præcepta: vt præceptū de Baptismo, Baptismus enim nisi institutus esset, nō esset de genere bonorum: & potuit institui à Deo, ita quodcūq; aliud sicut Baptism⁹: sed ex quo institutus est bon⁹ est. Et similiter sunt præcepta de malis, quia prohibita: vt sunt contraria sacrament

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentis,non baptizari enim,& non communicare,& huiusmodi, nō sunt mala, nisi quia prohibita sunt à Deo posit tot temporum curricula. scilicet adueniēte Christo:vt de se patet. Vnde si præcepta hæc secundi ordinis non essent,sicut stultè,inaniter,& superstitiosè ageret, si quis ad Baptismum propter æternā salutē iret: ita si quis cōfiteretur,& alia quę nūc sunt sacramenta ageret.Et si conditionalem restringat, q̄ sacramēto confessionis præsupposito,nullus esset obligatus sub præcepto ad illud, tūc dicitur quòd inanis quoq; est ista tentatio, quid tunc faceret:nam consentiens in hoc quod non cōiteretur,in nullo peccaret:quia non confiteri non est prohibitum, quia malum,sed malum,quia prohibitum: & ideo sublata prohibitione non remaneret mali ratio in nolle confiteri.Non solum ergo confessurus peccata sua non tenetur ad tentandū se tali propositione,quid faceret,si non esset præceptum confessionis: sed debet alienus esse ab hac tentatione, & si fuerit sibi ab alio illata,prudenter sperare illam:vt prædictum est.

¶AD obiectionē autem in oppositū negatur sequela:cum hoc enim q̄ excluso præcepto,non cōfiteret,stat,q̄ ex quo video Deū hoc præcipere,amo & præceptorē,& præceptū,& finē præcepti, & amore moueor ad implendum illud.Nec hoc eget probatione: quia ex se clarè patet,& experientia testatur multa nos paterno præcepto imposita ex amore implere, quæ nisi præcepta essent, non faceremus:vtpotè vel nescientes Patris voluntatem,quæ per præceptum innotuit,vel scientes paternam amicitia,non offendi si illud omitteremus,vt esset in proposito si cōfessio esset nō sub præcepto sed sub cōsilio.Falsum ergo signū ad discussionē amoris assumeret ex hoc in similibus,nō operaretur quis sine præcepto:sed & in nis quæ sunt secundū se bona vel mala,& ideo præcepta vel prohibita,non est tali discussione ideo examinandū:quoniā sufficit homini habere cor paratū ad implendum diuina præcepta ex amore Dei:non curado si Deus nō præcepisset,& alia huiusmodi incitamenta ad malū.Plena est enim sacra Scriptura, q̄ est amandus,quòd præcepta sunt seruanda:& nunquam in ea legi præceptum mandatum, aut consultum, seruare præcepta Dei, si Deus non præciperet.Augustæ die 8.Octobris,Anno Domini,1518.

QVAESTIO II.

¶Num præsumptionis sit confiteri venialia. & omnia mortalia.

VAERITVR Vtrū sit præsumptionis confiteri venialia & omnia mortalia.Et videtur quòd sic.Primò, quia impossibile est, vt quis omnia mortalia cognoscat:ad impossibile autem nemo obligatur.

¶Secundò:quia in primatiua Ecclesia solùm manifesta mortalia confitebantur,vt patet primæ ad Cor.2. Si quis inter vos est fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebriosus,aut rapax,cum huiusmodi nec cibum sumere. Et illud ad Galat.5.manifesta sunt opera carnis,&c.

¶Tertiò,quia nulla sunt opera nostra etiā bona,quin sint peccata damnabilia,si Deus in iudicium intret nobiscum:iuxta illud,Non intres in iudiciū cum seruo tuo Domine:quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.Itē, Omnis homo mēdax:ergo,&c.

¶Quartò,quia dum volumus omnia peccata confiteri,nihil misericordiæ Dei relinquere volumus ignoscendum:quia non confidere in eo,sed in confessione nostra cupimus, & securi esse volumus,nec eius timere iudicium.

CONCLVSIO.

¶Non tamen,sed necessarium est pœnitentem omnia mortalia confiteri humilitatis autem venialia.

¶AD EVIDENTIAM horum,scito duo hic verti in dubium:& an omnia mortalia,& an omnia venialia cōfiteri,sit præsumptionis. Et de primo quidē clarè patere potest, q̄ non præsumptionis,sed necessitatis ac virtutis est cōfiteri omnia sua peccata mortalia. Nam ex sexdecim conditionibus ad confessionem requisitis secundum communem doctorum sententiam, vna conditio necessaria est,quòd sit integra quo ad peccata mortalia:non esset autem integra,si quædā mortalia essent confessa,& quædam non. Est autem huius ratio:quia peccata mortalia quæcunque simul in vno homine sunt,sic se habent,quòd sunt conexa ex parte auersionis à Deo, ita quòd vnum non potest remitti sine reliquis omnibus:iuxta illud Augustī.Impium est à Deo,dimidiam sperare veniam. Et propterea sicut in prima pœnitentiæ parte, quæ est contritio,necessariū est,vt omnia mortalia concludātur (oportet enim hominem cōteri de omnibus mortalibus, & non de aliquo tantum)ita in secūda,quæ est confessio, oportet omnia contineri mortalia: sic enim integrè homo submittit se ministro Christi in confessione,sicut submisit se integrè Deo per cōtritionem. Et ne alicui liceat sentire contrariū,affero textum rotundum de pœnre. omnis vtriusq; sexus. Vbi expressè præcipitur q̄ quilibet omnia sua peccata solus confiteatur proprio sacerdoti. Et quū ly omnia nō distribuat pro venialibus(vt tota Ecclesia attestat)restat vt distribuat pro mortalibus quę sunt materia necessaria cōfessionis, vt etiam ibi glossa dicit. Restringere autē ly omnia,ad manifesta tantum,temeritatis est:quia sine ratione & sine autoritate, & contra communem sententiam doctorum, rationique consentaneā fit restrictio ista.Imò in Concilio Floren.sub Eugenio 4.declarata est ista particula,Omnia quorum memoriam habet.

¶Dē secundo autem, scilicet confessione venialium, cogitari vix potest, quòd sit actus præsumptionis :quum clare liqueat,quòd accusare se in confessione de venialibus, est actus & humilitatis, & iustitiæ vindicatiuæ in seipsum seu pœnitentiæ.Et licet non sit actus præceptus, est tamē consultus:consilium autem non datur de actibus præsumptuosis,sed de actibus virtutum,scilicet de bonis supererogationis. Testatur autem sic esse communis bonorum religiosorum consuetudo : nam communiter de venialibus confitentur, & crebrò.magnæ autem præsumptionis est arguere approbatos mores tot religiosorum ac religiosarum. Laudabilis siquidem mos hic vltra vim satisfactiuam,acquisitiuam gratię ex virtute sacramenti, habet vim conseruatiuam hominis in gratia Dei:nam qui minima negligunt,paulatim defluunt.

¶AD PRIMAM autem obiectionem dicitur primò q̄ Ecclesia non præcipit,quòd quilibet cognoscat,sed quòd cōfiteatur omnia sua peccata mortalia,quorum memoriam habet:hoc enim constat non esse impossibile. Dicitur secundò negando,q̄ sit impossibile hominem omnia mortalia cognoscere:peccatum quippe mortale,quum sit voluntariū,non secundū primos motus, sed secundum rationē deliberatam,nullam habet in se causam quare sit impossibile,vt cognoscatur ab eo,qui cōmisit illud.Si enim impossibile est,vt omnia cognoscant,aut hoc est, quia sunt cognoscibilia supernaturaliter ordinis(vt de gratia & diuinis dicitur) & hoc non:aut quia sunt adeò minimę entitatis,vt cognosci nō possint, & hoc no:tum quia aliqua nos cognoscere cōceditur:tū quia nō est quęstio de cognitione,quid est,sed de cognitione an est:na sufficit pœnitentē cognoscere,q̄ ipse cōmisit talē actū.puta rapina, licet nesciat diffinitiuè quid sit rapina,tum quia actus humani deliberati cōtra Dei legē non sunt tam minimæ entitatis. Aut hoc est,quia sunt in quolibet infinita peccata mortalia,& hoc esse falsum patet,ex eo q̄ à primo die,quo quis habuit vsum liberi arbitrij,vsque ad quecunque diem suę cōfessionis, nō fuerūt exercitati à quocūq; infiniti actus deliberati:vt patet.Aut hoc est, quia sunt infinita non simpliciter,sed illi qui cōmisit:& hoc etiam non esse necessarium ex eo patet,quòd multi sunt , qui diarium operū suorū scribunt : ac per hoc finita sunt eis omnia deliberata opera sua contra legē Dei. Non est ergo impossibile hominem cognoscere omnia sua peccata mortalia:vel sic quòd sciat hæc esse mortalia,vel in ambiguis,quòd sciat se cōmisisse tale, de quo dubium est,an sit mortale. Et scientia hæc sufficit, & requiritur ad confitendum omnia mortalia,quorum memoriam habet : & cōmunis est omnibus pœnitētialibus bene instructis. Obligat enim Ecclesia ad confitendū omnia peccata mortalia, quoru memoriā quis habet,facta secundum humanas vires collectione omniū horum mortalium,siue sint manifestè mortalia,siue sint ambiguè mortalia:tenetur enim omnia confiteri certa pro certis,& ambigua pro ambiguis.Sic enim absque nostra voluntaria glossa,sanè patet plānus sensus canonis omnis vtriusque sexus.sic testatur communis mos pœnitentium atque confessiones audientium : omnes enim ambigua pro ambiguis confitentur.Nec satisfacere credimus cōfessioni eum qui opinatur se consensisse in sacrigelium , licet non sit certus si non confitetur de illo consensu vt opinato.

¶Ad secundam autem obiectionem dicitur,quòd ex neutro illorum textuum habetur,quòd in primitiua Ecclesia, sola manifestè mortalia confiterentur homines : nam textus illi non loquuntur de confessione:vt clarè patet.

¶Ad tertiam dicitur, quòd opera nostra bona possunt dupliciter considerari. Primò,vt ex nobis sunt:& sic licet dicātur damnabilia,pro quāto indigna sunt Deo & felicitate æterna:nō tamē sunt damnabilia vt peccata mortalia:quoniam in veritate etiam, vt ex nobis sunt, nō sunt peccata mortalia:sed indigna diuina retributione.Et propterea dicitur,non intres in iudiciū cū seruo tuo Domine:quia nō iustificabitur in cōspectu tuo omnis viuens,quantū est ex se.Et ad hūc sensum multa similia inueniesscripta.Alio modo cōsiderātur,opera nostra vt sunt ex Deo in nobis operante per suam gratiam,& destinante in vitam æternam : & sic sunt merita ex condigno æternæ felicitatis.Nec sunt damnabilia,sed sunt remunerabilia etiam secundum diuinā iustitia,vt patet ex verbis Apostoli,Reposita est mihi corona iustitiæ quā reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex:nō solùm autē mihi,sed & his,qui diligunt aduentū eius , vbi vides secundū iustitiā à Deo iusto iudice reddendam coronā diligētibus ipsum Deum. Non sunt igitur ignota nobis omnia nostra mortalia:quia opera nostra sunt damnabilia quātum est ex nobis.Oportet enim inspicere ad opera nostra bona simpliciter,vt sūt in veritate qualificata:puta à charitate & gratia informata,&c. non secundū quid(puta vt sunt ex nobis)quando iudicari debent , si sunt peccata,vel non : quamuis ad beneficia diuinæ gratiæ , reuerentiam diuinam , gratiarum actiones, laudēsque diuinas exercendas considerata , omnia nostra vt sunt ex

ex nobis multum prosint:& nō solùm in nobis sed etiam in beatis consideratio hæc creaturæ vtilitatem seu nullitatem efficiat. Propterea enim de spiritibus beatis canit Ecclesia , Tremunt potestates.In Augusta Vindelicorum,die 29.Septembris.1518.

QVAESTIO III.

¶Num circunstantiæ diei festi sit necessario confitendæ.

VAERITVR Vtrum circunstantia diei festi sit necessariò confitenda.Et videtur quòd sic. Quia circunstantia repugnās speciali præcepto, est specialiter explicanda secundū omnes,sed tempus festiuum repugnat præcepto de obseruatione fecisti : ergo. Minor probatur,tū autoritate Ambr. super illud Lucæ 11. Archisynagogus indignās,quia sabbato curasset.lex enim inquit,in sabbato nō hominem curare, sed seruilia opera facere, id est peccatis grauari prohibet.Tū authoritate S.Tho.in Secunda secundæ q.122.arti.4. ad tertium.Magis,inquit.facit contra hoc præceptum qui peccat in die festo,quam qui aliquod corporale opus licitū facit :affértque ad hoc autoritatem Augustini in lib.de Decem Chordis.

CONCLVSIO.

¶Non oportet confiteri circunstantiam diei festi illum. qui in festo mortale quippiam commisit.

¶IN OPPOSITVM Est multorū modernorum opinio, tenens circunstantiam temporis festiui non esse necessariò confitendam,nisi in contemptum festi peccatum fuerit.

¶RESPONDEO.In hac quæstio.duæ sunt opiniones.Vna est tenentium partē affirmatiuā, & hi mouētur ex ratione, quam tangit S.Tho.scilicet.quia quum in festo prohibeatur omne opus seruile,& peccatū mortale sit magis opus seruile,quam opus corporale(puta arare) magisquam contrarietur peccatū mortale sanctificationi ad quam ordinatur festū,quàm opus corporale:vt pote per se & directè excludens illam:consequens est quòd vtriusq; prohibitio sub præcepto cōprehendatur. Aliorū verò opinio oppositū sentit:& hi mouentur ex eo, q̄ ex solo sensu literali secundum Dionys.& Aug.potest trahi efficax argumentū. Opera autē seruilia prohibita in festo ad literā sunt opera corporalia, qui seruni distinguuntur à liberis:& non peccata nisi mysticè : vt Sanct. Thom.expresse dicit in 3.senten.distinct.37.artic.5.quæst.2.ad 2.

¶Et quonia hæc opinio rationabilior est,ideo ad eius euidentiam sciendum est,q̄ quum obseruatio festi ad literam partim sit moralis & partim ceremonialis, oportet aut ex morali , aut ecclesiastico præcepto innasci quicquid obligationis in ea est. Ex morali quidē præcepto q̄ obligatio talis non prouenīat:patet propterea quia nulla certa tēporis pars est , quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicādam censeat:quamuis enim morale sit in hoc præcepto,q̄ aliquod tempus Dei cultui exteriori deputetur : non tamen quòd hoc vel illud tempus.Vnde quū singulæ partes temporis possint ab hac dedicatione absolui, quādocunq; peccatum committatur , nunquam tempus aliquod diuino dicatum cultui polluitur,aut impeditur à diuino cultu:potest siquidē alio tempore debitus cultus exolui. Et eadem ratio est dē opere corporali: solum enim peccatū omissionis debiti cultus,ex præcepto morali accideret. Ex ecclesiastico autē mandato non prohiberi specialiter peccata in die festo,ex eo habetur,q̄ ecclesia nō plus prohibet , quā id quod ex literali ceremonia antiquæ legis in Sabbato prohibeatur:imò minus,vt S.Tho. placet. Ex præcepto autē hoc ad literā ceremoniale triplex erat,scilicet certū tempus,puta dies septem,& certus cultus, scilicet memoria creationis mūdi in ipsa quiete(quasi quies ipsa esset ,pfessio quædā diuinæ quietis a creādo)& determinatio operū,à quibus cessāndi esset,scilicet ab operibus seruilibus.Ex nullo autē horū peccatū specialiter prohiberi cōuincitur:sed oppositū potius ratione suaderi potest.Tū quia,vt allegatū fuit:ad literā opera seruilia tantū sunt opera, ad quæ seruos deputatos habemus. Tū quia ex hoc,q̄ aliquod certū tēpus dedicat cultui Dei exteriori, nihil aliud sequitur prohiberi nisi id, quod repugnat tali cultui illo tēpore exhibēdo:& hoc aut ratiōe cultus,aut ratione tēporis.Sed nec macula,nec actus peccati mortalis repugnat aliquo modo cultui exteriori exhibēdo in die festo: nō ergo cadit sub hoc speciali præcepto. Quòd enim macula,ei non cōtrarietur,patet,alioquin quilibet peccato mortali, existēs, trāsgrederetur præceptū hoc singulis diebus festiuis:quod superstitiosa admonitione nō est inducēdū, cū his qui credūt cōtritionē esse in præcepto in die festo.Tum quia finis præcepti nō cadit sub præcepto. Tū quia præceptū de interiori cultu Dei (quo fide spe & charitate colit)sub hoc præcepto nō cadit, sub quo cultus exterior includitur & determinatur:sed Ecclesia videtur interioris cultus tempus determinasse, quando tempus sacramenti pœnitentiæ & Eucharistiæ decreuit.Tū quia nec Doctorum sanctorum nec Ecclesiastica doctrina,aut consuetudo hoc habet : quòd tamen si esset præceptum de iure esset positiuo:vt ex dictis patet.

¶Quòd verò actus moralis etiā non repugnet tali cultui:probat ex eo, q̄ si cultui Dei exteriori certo tempore statuto repugnaret peccatū mortale illo tēpore cōmissum,hoc nō esset quādoq; sic, & quandoq; nō,sed vniuersaliter:sed apertè videmus,q̄ sub præcepto,quo Dei quotidie colēdus à clericis horis canonicis statuitur, nō cōprehendit ,phibitio,ab actu peccati mortalis quocūq; tēpore,ergo nec in ,ppōsito. Vterq; siquidē cultus exterior est,& eūdē habet finē.Et habēs aliq̄d mortale & aliquid ceremoniale,s. certū tēpus & certū cult⁹ modū,nec minus facer est secūdus primo,aut minus sub præcepto cadēs.Nec obstat si dicat nō esse aliqua certa horā diei sub pręcepto taxatā ad horas canonicas,sicut tot⁹ dies fest⁹ deputatus est cultui diuino. Hoc enim nihil admittit efficacię ,pcessū facto:cuius vis nō cōsistit in determinatione tēporis actu ia præcepta, sed possibili,vel suppōsita,ac si esset. Si enim ecclesia certas horas sub præcepto deputaret horis canonicis exoluēdis, nō ,pterea abstinere ab actu peccati mortalis sub tali præcepto cōprehēderetur, sed satisfieret tēporibus debitis horas exoluedo:sicut modo satisfit intra diē deputatū dicēdo, quantūcūq; alias peccet. Vnde qui ecclesiā ceremoniale legis præceptū mutādo impleuerit,,p die septimo Dñicū diē, & ,p cultu Missam, & quietē in memoria resurrectiōis Dñicæ determinādo,& ab operibus seruilib⁹ nō sic arctè cōsueuerit abstinere,cōsequēs est,q̄ nō indicat speciali pręcepto quietē a peccato in die festo,sed opere corporaliter seruili.Et cōfirmatur,quia quū ecclesia nō iudicet de actibus interioribus(in quibus solis plerūq; cōmittit peccatū mortale)sat est sub eius prohibitione cōprehēdi illorū impedimētorū amotionē,quæ Ecclesiastici fori sunt:quia vniuersaliter non sunt nisi opera seruilia corporaliter. Et quamuis magis repugnet satisfactioni,quæ est finis huius præcepti,peccatū mortale quam opus corporale licitū secūdū se:quia tamē sanctitas ipla interior, quę finis est,sub præcepto hoc nō cadit,cōsequēs est,q̄ nec excluso ipsius,quæ per peccatū mortale fit, sub hoc præcepto cōprehendatur:ñ enim affirmatio nō præcipitur,ex ipsa non contrarietur,q̄ eius opposita negatio prohibeatur,quauis prohiberi possit.

¶AD EA verò quæ in oppositum obiciuntur,respondetur. Et ad autoritatem Ambro.dicitur cum San.Thoma quòd sensum mysticum,& non literalem tangit.

¶Ad autoritatē ipsius S.Tho.dicit dupliciter.Primò, q̄ loquit de præcepto quo ad suū finē,q̄ sub præcepto nō cadit,& nō de ipso præcepto absolutè:in tantū enim dicit repugnare huic præcepto peccatū mortale,inquātū excludit sanctitatē &applicationē ad diuina,quę est finis præcepti.Secūdò,q̄ loquit de præcepto hoc indistincte,s.& literaliter & spūaliter intellēcto, vnde eodē cōtextu de operibus seruilibus corporaliter & spūaliter , doctrina tradit. Et tamē cōstat ibidē in responsione ad primū cessationē a peccato sub sensu spirituali huius pręcepti claudi.& sic non numerari inter præcepta decalogi,sed tantū secundū sensum literalē,quātum ad id quod cōtinet de iure naturæ.Ex hoc aūt q̄ aliquid repugnat pręcepto huic mystice,nō pōt trahi efficax argumētū,sed ronabilis exhortatio.vt & a peccado in festis abstineatur(ne de nobis dicatur,Popul⁹ hic labis me honorat,cor autē corū longe est a me) & cōmissa cōfiteantur in fine cōfessionis perpetrata pro magna, vel tanta parte in diebus festis , quatenus reprehensi tempora sacra reuereantur.Mediolani,die vigesimaquarta Aprilis,M. D.

QVAESTIO IIII.

¶Num fides ad fructuosam absolutionem sacramentalem necessaria sit.

QVAERITVR vtrū ad fructuosam absolutionem in sacramento pœnitentiæ exigatur fides,qua pœnitens credat certissimè se esse absolutū a Deo. Videtur quòd sic. Primò , quia oportet fidem habere in verbum Christi , Quodcunq; solueris super terram.

¶Secūdò,quia si per impossibile cōfessus no sit cōtrit⁹, aut facer dos non serio,sed ioco absoluat , si tamen credat se esse absolutū, verissimè est absolutus:tāta res est fides in verbū Christi. Probatur assumptū ex ecclesiastica historia, quia beatus Athanasius iudēs cū pueris,baptizauit eos,sicut videtur fieri à sacerdotibus:& baptizatos eos iudicauit beatus Alexander episcopus.Itē quidam mimus,vt placeret Imperatori , iudicro Baptismo est baptizatus.

¶Tertiò,quia nō sacramētū,sed fides sacramēti iustificat : secundum illud Aug.Sacramentū abluit,non quia fit,sed quia creditur.

¶Quartò,quia plus est à cōtēte requirendū an credat sese absolui,quàm an sit verè contritus:quia cōtritio nunqua est vera satis: quod si esset vera,non tamē certa,& si certa, non tamē satis:fides autē & verbū Christi sūt certissima verissima, & sufficientissima.

¶Quintò,quia nō solùm attritus absq; obice actualis peccati vel propositi,sed etiam contritus accedens ad sacramentum, à gratia consequenda est alienus,nisi crediderit in absolutionem : quia sacramenta essent in mortem,& damnationem etiam contrito.

¶Sextò, quia ad sacramentum pœnitentiæ accedit homo potens à Deo remissionem peccatorum:scriptum est autem , Quicquid orantes petitis,credite quia accipietis : & fiet vobis. Et Iacobus dicit:Postulet autem in fide,nihil hæsitans:ergo.

¶IN oppositum est communis Ecclesiæ sensus.

CONCLVSIO.

¶Non est necessarium ipsum pœnitentem tunc habere fidem se esse absolutum , quanquam credere oportet absolutionis beneficium per pœnitentiæ sacramentum conferri.

¶AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD EVIDENTIAM horũ sciendum est nouitatem superexortam esse, q̃ huiusmodi fides adeò exigatur, vt plus quam contritio requiręda sit, & dãnandi sint omnes, qui nolunt confidere sese absolutos, donec certi sunt se satis contritos. Fũdatur autẽ phantasia ista, primò super cõmunissimis Scripturæ autoritatib⁹ de fide ac spe in verbo Dei: puta, Memor esto verbi tui, in quo spem dedisti: & similia infinita. Secũdò super cõmunibus de efficacia sacramentorum, scilicet q̃ fides est, quæ in sacris operatur. Tertiò, super specialis Christi verbi ad propositũ pertinentis efficacia certissima, Quodcũq; solueris super terram, &c. Ex huiusmodi siquidẽ efficaciæ certificatione deducitur oportere cõfitentem credere se absolutum, si sacerdos absoluat, siue erret, siue non erret, sicut etiã certus est se esse baptizatum, etiam si sacerdos erraret, ipsum baptizãdo. Adiungũt, q̃ dicendo, Quodcunq; solueris, dedit potestatẽ: dicẽdo, Eris solutũ, excitauit fidem de effectu. ¶Nouam autem hanc inuentionem alienam esse ab Ecclesiastica doctrina, facilè patet distinguẽdo de duplici fide, quã habere possumus: scilicet vel acquisitã, vel infusã. Nã si fermo est de fide infusa (quæ est vna de theologalibus virtutibus) cuius plena est sacra Scriptura, sine qua impossibile est placere Deo, & per quã Sancti vixerũt regna, operati sunt iustitia, constat, q̃ illa est necessaria ad sacramentum pœnitentiæ: quoniam ipsius nõ nisi Christi fideles baptizati capaces sunt. Sed huiusmodi fides, licet ad sacramẽta se extendat, vt patet in Symbolo: non tamẽ extendit se ad hæc singularia: puta quòd hoc sit sacramentum, & q̃ in hoc sit effectus sacramenti: verbi gratia, tenemur credere vnum Baptisma in remissionem peccatorum: sed non tenemur credere, q̃ dum iste sacerdos abluit Iosephadultum Iudaũ, dicens, Ergo baptizo in nomine Patris & filij & Spiritus sancti, sit Ioseph verè consecutus gratiam Dei & characterem, quia ex intẽtione baptizantis vel baptizati potest occultè fuisse simulatio talis, quòd nõ intẽderit ille facere, quod facit Ecclesia, aut Ioseph nõ intẽderit suscipere Baptisma, vt temporibus nostris de facto cõtigisse sibi quidam Iudæus coram me confessus est, & hæc quo ad characterem. Quo ad gratiam verò, quia potest esse, quòd Ioseph cũ proposito deliberato fornicatione committendi Baptisma susceperit, ac per hoc gratiæ Dei obicem posuerit. Similiter posset dari exẽplum de Eucharistia: quamuis enim teneamur ex fide credere in Hostia rite consecrata, esse verum corpus Christi, non tamen ad fidem infusam spectat credere, an ista Hostia sit rite cõsecrata: tum propter intẽtionem ministri, tum etiã propter incertitudinem materiæ. & similes particulares defectus humanos. Ratio autẽ vniuersalis, quare sub fide infusa non cadunt huiusmodi particularia, est quia fidei infusæ (vt pote diuinæ veritati innixæ) nõ potest subesse falsum: est enim non minus circa verum, quam quæcũq; scientia acquisita, quæ nõ nisi verorum est. Esset autẽ quandoq; circa falsum, si extenderet se ad hæc particularia, vt patet ex infinitis similibus, quę possunt afferri in medium. Nõ spectat igitur ad fidẽ infusam credere absolutionis effectum in hoc particulari, puta in meipso, sed ad fidem ipsam infusam pertinet credere absolutionem ab ecclesiastico ministro ritè factam, efficacem esse, & in suscipiẽte dignè gratiam operari. Hac siquidem fide nullus potest errare, sed credendo effectum in me vel in illo determinatè, possum errare: quia potest adesse impedimẽtum aliquod ex parte mei seu illius. Sicut in aliis sacramentis credimus & verbo Dei & sacramentis: & specialiter efficaciam certissimam illius verbi, Quodcunque solueris super terram, in subiecto dispositio: sed non habemus infusam fidem, quòd in me effectum sortiatur, quòd ego sim subiectũ dispositũ: quia potest in me inueniri impedimentũ ignotũ. Ex quo autem non debet subesse falsum fidei (quæ non nisi verorum certissimorum est) excitatur, imò certificatur fides infusa per illud verbum: Erit solutum in cælis, de effectu absolutionis in subiecto disposito, & non in me, qui forte non sum dispositus: & sic fides esset falsi. Erronea igitur inuentur opinio dicta de fide infusa intellecta: quia sequitur, quòd infusæ fidei posset subesse falsum.

¶Si autẽ dicta opinio intelligatur de fide acquisita, erronea quoque inuenitur: nam licet acquisita fides circa huiusmodi particularia verſetur (tali nanq; fide credimus hanc Hostiã rite cõsecratam esse, & hunc rite baptizatũ, & similia) sed hæc fides nõ est illa qua in verbo Christi confidimus, quæ in sacramentis operatur, qua credimus efficax esse Christi verbum, Quodcũq; solueris super terrã: & reliqua, quæ fidei sunt Christianæ. Et propterea ex illis autoritatibus, quę de fide infusa loquuntur, nõ potest acquisita fides cõcludi: nec potest fides ista de obiecto (scilicet me esse absolutũ etiam per absolutionẽ in effectu coram Deo) esse certa infallibiliter: quia quilibet est dubius in hac vita: secundum cõmunẽ legẽ nescit, an sit in gratia Dei. Nec aliquis est qui certus sit se esse sufficiẽter dispositũ per gratiã Dei, quę per absolutionẽ cõceditur: iuxta illud Iob 10. Et si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Amplius, fides ista potest esse in schismatico vel hæretico aliàs bene confitente: esset igitur iste verè absolutus, si errans sacerdos ipsum absolueret, & cõsequenter iste simul esset in gratia Dei (quia verè absolutus corã Deo) & in peccato mortali, quia hæreticus, vel schismaticus: quod est impossibile. Amplius, fides ista est, qua quantum credis, tantum habes, cum fides ista sit opus humanum (quia ista est acquisita) consequẽs est vt in opere suę fidei confidẽtia suę pœnitentię confidat: quod est alienum à Christiana veritate. Amplius, Quum nec ex sacra Scriptura, sacris canonibus. Ecclesiæ traditione, sacrisque doctoribus, dispositionis istius necessitas in sacramẽto pœnitẽtiæ habeatur, & rationi aduersetur, non videtur præsumptione aut ignorantia ista excusari.

¶AD OBIECTIONES infinitas de fide, vt respõdeas, habeto præ oculis hãc distinctionẽ: scilicet vel ex parte sacramẽtorum, vel ex parte suscipientis. Et dicito, q̃ fides certissima est, & esse debet etiam de effectu sacramenti particulari in me, quãtum est ex parte sacramenti: sed ex parte mei suscipientis licitũ est dubitare de illius effectu in me. Et hoc est quod Ecclesia docet dum in orationibus post cõmunionẽ petit sacerdos, q̃ susceptũ sacramentũ non sit ad reatus pœnã, non ad iudicium, &c. Cõsequẽter etiam docet omnẽ quantumcũq; credentem post confessionem & absolutionem dicere, Domine non sum dignus, &c. & nõ aduertere ad distinctionẽ hãc quę est, vt puto, causa dictę nouitatis.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem dicitur, quòd in verbo Dei & Christi sufficiens fides habetur, quum quis credit omnes articulos fidei. nec fides infusa, qua credimus in Deum, &c. est de effectu horum verborum in me: vt dictum est.

¶Ad secundam dicitur, q̃ peccat argumẽtum secundũ non causam, vt causam, quo ad sacramentum Baptismi. Nam non ideo illi fuerũt verè baptizati, quia credebãt se baptizatos, aut ò credebant forte nihil recipere de gratia: sed ideo Baptismus iocosè factus est verè Baptism⁹, quia intẽtio iocosa nõ ad Baptismũ, sed ad exercitiũ Baptismi refert. Simile est enim delectandi causa Baptizare & Baptizari, sicut & auaritię causa quis baptizaret, aut baptizaret: vtrobiq; enim est verum Baptisma: quia delectatio & auaritia nõ Baptismi: sed q̃ iste exerceat, vel suscipiat Baptismũ, causa est. Secus autẽ esset, si intẽtio iocandi ad Baptismũ referretur, sic q̃ nõ Baptizare, sed similitudinẽ Baptismi exercere, aut suscipere, intẽderet ioci aut auaritiæ gratia: tũc enim nullũ esset Baptisma. Quod autẽ assumitur, q̃ nõ cõtritus si absolutur credẽs se absolui, est verè ablolut⁹, nisi sit ita attritus, q̃ saltẽ virtute clauiũ de attrito secũdũ quosdã fiat cõtritus: impossibile est. Nã ex eo q̃ ponitur incõtritus, & virtute clauiũ non factus de attrito cõtritus, oportet q̃ aut sua fide acquisita fit iustificatus, quod est erroneũ: aut q̃ simul sit incontritus & absolutus apud Deũ, quod est impossibile.

¶Ad tertiã dicitur, q̃ sacramentũ abluit, nõ quia fit, hoc est nõ secundũ substantia facti: sed quia creditur, hoc est secundũ virtutẽ creditã in eo, & nõ quia creditur à suscipiente, effectus suus in eo certissimè ab hoc. Et nota q̃ nõ dixit, quia credit minister aut suscipiẽs, sed impersonaliter quia creditur, hoc est propter rẽ creditã: nã nisi intẽdat quis facere quod facit ecclesia, non baptizaret. In hoc autẽ quod est imitari in illo actu ecclesia, includẽt res creditas: quãuis nec à suscipiẽte, nec à baptizãte: vt patet, si infidelis baptizaret infantẽ, aut adultũ, dicentem, Valeat quantũ valere potest.

¶Ad quartã dicitur, q̃ assumptũ nõ solùm falsum, sed & præsumptuosum est valde, cõtra vniuersalis ecclesię ritũ: cõtritio enim est summè necessaria. Ista autẽ fides acquisita de effectu sacramenti in seipsa est impossibilis: quia semp est, & debet esse ambigua, nec est requirẽda à cõfitente: qui nisi crederet se absolutũ, absolutioni se nõ submitteret. Nec obstat, q̃ cõtritio sit incerta: iuxta enim Deus ipse, vt cũ nostra hac incertitudine accedam⁹ ad sacramẽta. Quod aũt dicit, q̃ nunquã est vera satis falsum est: vt patet in multis cũ vera & sufficiãti cõtritione cõfitentibus, quãuis incerta eis. Et quũ subditur, q̃ fides Christi est verissima & certissima & sufficientissima respondet q̃ talis est de rebus subiectis fidei infusę, sed nõ de impertinẽtibus ad ipsam, vt sunt ex parte nostri singulares singulorũ effectus sacramẽtorum. De his enim nec certa, nec incerta est fides infusa: quia nõ est eorũ: est enim fides infusa de gratia per sacramẽta certissimè cõferenda suscipientibus dignè illa: vt in Concilio Florẽt. sub Eugenio III I determinatũ est. Et ex Apostolo assumptũ est, dicẽte. Qui mãducat & bibit indignè, iudiciũ sibi mandũcat, & bibit. Vbi etiam Apostolus, secundũ quid reputare se homo debeat dignũ vel indignum, præmittit dicens, Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat. Vbi ex subiũctis, q̃ si nosmetipsos iudicaremus, nõ vtique à Domino iudicaremur, patet quòd probare seipsum est seipsum iudicare, cõtra se vindictam exercere: quod vocatur contritio communi vsu Ecclesiæ & doctorum: & propterea falsum ac temerarium esse constat, q̃ plus est à pœnitente requirendũ, si habeat credulitatem de effectu in se futuro sacramenti: quàm de illius contritione: probare enim seipsum (quod est conteri) iussit Apostolus, iubet Ecclesia, exigunt omnes cõmuniter confessores. Credere autem se pœnitentem omnino effectum habiturum nouitatum exigit dogma.

¶Ad quintam dicitur, q̃ duorum, quæ ibi tangũtur, primũ, q̃ attritus non ponẽs obicem, non consequitur gratiam absolutionis, nisi

nisi credat (vt iam patet ex dictis) voluntariè dicitur, apponẽdo nõ uellũ, & impertinens accidens pro dispositione necessaria ad gratiam Dei per absolutionem sacramentalem. Secundum autem, q̃ contrito in damnationẽ sunt sacramẽta, nisi credat se absolui, non est responsione, sed correctione dignũ: quoniã sacramentum pœnitentiæ ab Ecclesia sufficienter traditum per confessionẽ, cõtritionẽ & satisfactionẽ, dãnabile cõstituit sine quarto, scilicet certa fide effectus in suscipiẽte. Hoc enim est nouã Ecclesiã cõstruere.

¶Ad sextã de oratione dicitur primò, q̃ ratio digreditur ad accidentia, quæ sunt extra essentiã sacramenti: oratio enim cõstat q̃ à sacramentis distinguitur, imò ponitur sub satisfactione, quæ est tertia pars sacramenti pœnitentiæ. Veruntamen de oratione ipsa etiam dicendum est, q̃ fides de effectu orationis dupliciter haberi potest. Primò ex parte ipsius diuinę misericordię, gratię, & potẽtiæ, promidẽtię, promissionis, &c. & sic fides debet esse in oratione ablq; hæsitatione aliqua. Alio modo ex parte eius, qui orat, vel pro quo orat: & sic nisi pię quandoq; dubitaret de effectu petito, plerunq; fides inueniretur falsa, vt patet in Paulo orante, qui absque hæsitatione credendo, q̃ acciperet id quod peteret, iuxta Domini doctrinam, Rogauit ter, vt stimulus cărnis a se discederet, & non est cõsecutus effectum petitum: vt patet 2. ad Cor. 12. Hic enim patet quòd fides, q̃ accipiamus quicquid petimus, non refertur ad rem petitam accipiendam simpliciter & absolutè, sed quãtum est ex parte diuinæ misericordiæ, &c. alioquin esset quadoq; falsa, & ex parte diuinæ misericordiæ, &c. alioquin esset aliunde ex aliqua ex parte nostri ratione fieri, vt illud nõ accipiamus. Vnde Saluator de hac fide docens præmittit, habẽte fidem Dei, & subdit, Amen dico vobis, &c. offendens per hoc, q̃ firmitas nostræ fidei de effectibus particularibus debet esse de illis, quantum est ex parte Dei & non ex parte nostri. In Augusta Vindelicorum 26. Septembris, 1518.

QVAESTIO V.

¶Num sacramentalis absolutionis effectus sit remissio peccatorum.

QVAERITVR Vtrum sacramentalis absolutionis effectus sit remissio culpæ. Et videtur quòd non. Primò, quia solius Dei est remittere culpam: vt omnis Scriptura & Ecclesia fatetur.

¶Secũdò, quia culpa est remissa à Deo proponẽti cõfiteri antequã pœnitens à sacerdote absoluatur iuxta illud. Dixi, Cõfitebor aduersum me iniustitiã meã, & tu remisisti impietatẽ peccati mei.

¶IN OPPOSITVM Est, quòd sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, secundum communem Ecclesiæ doctrinam.

CONCLVSIO.

¶Effectus sacramentalis absolutionis rite facta, & à debito ministro, debita forma, & super debitum materiam est remissio peccatorũ.

¶AD EVIDENTIAM huius quæstionis, scito antiquã esse hanc quæstionem: & in 18. distinct. 4. senten. tractari. Vbi quia obscuræ satis sunt autoritates antiquorũ doctorum applicatæ ad hoc, Magister sent. concludit sacerdotem euangelicum absoluere, hoc est declarare absolutum à Deo, & ad Ecclesiæ cõmunionem admittere. Nouitia autem quædam opinio addit super hoc effectu pacem animi: quoniam ante absolutionem inquieta est anima de remissione suorum peccatorum, accepta autem absolutione cum fide, quòd verè absoluatur, fit secura anima de remissione peccatorum percepta, & in pace quiescit, tantique fit fides de gratia præsenti ministerio sacerdotis, quòd peccatum maneret, nisi remissum crederet: non enim sufficit remissio peccati & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

¶Verùm si Domini verba diligẽtius perspecta fuerint quũ potestatem sacramentalem dederit: aliter sentiendũ est, non enim dixit, Quorum declarauerit is remissa peccata, sed dixit, Quorũ remiseritis peccata: & similiter dixit, Quodcunque solueris. neq; dixit, Remittuntur eis, aut solutũ erit, quo ad Ecclesiam: sed solutũ erit, in cælis, & remittũtur eis, simpliciter & absolutè. Ideo si verba Domini sunt vera in sensu proprio, conuincunt Ecclesiæ ministros habere potestatẽ remittendi peccata autoritate Christi: par enim ratio est, q̃ verba hæc Domini ad sacramentum pœnitentiæ sperantia in proprio sensu verificẽtur, & q̃ verba eiusdem ad sacrãmentum Eucharistiæ pertinentia (scilicet hoc est corpus meum) in proprio sensu verificentur. Nulla enim est ratio quare ista in proprio sensu vera esse fateamur, & illa à proprio sensu aliena fateamur: præsertim quum maius miraculũ fit, q̃ de pane fiat corpus Christi ministerio sacerdotis. Vnde si verba Eucharistiæ à sacerdote prolata, vt vera sint cõpulerunt vt fateamur hoc, id est cõtentũ sub hac specie, est corpus meum, scilicet Christi: non minus compellitur ad verificandum hæc Domini verba, (Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & Quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis) in sensu proprio, credere q̃ sacerdotis ministerio remittuntur peccata, absoluuntur peccatores à culpis suis. Nec enim minus operatorius esse debet sermo Christi per os sacerdotis, dicentis, Absoluo te à peccatis, quàm eiusdem Christi sermo per os sacerdotis dicentis, Hoc est corpus meum, vterq; igitur operatorius est eius, q̃ significat seruatis seruandis, scilicet cõcurrente ex parte ministri autoritate (nõ enim quilibet homo, sed sacerdos ordinariã vel delegatã autoritatẽ habens est minister sacramentalis absolutionis) & ex parte pœnitentis debita dispositione, vt scilicet sit absolutione dignus. Alioquin extremus rediret error à Hiero. dãnatus: vt pro nostro arbitrio dãnare innoxios & absoluere noxios possemus, sicut etiam in sacramento altaris non quamcunque materiam, sed panis triticei tãtum, consecrari per illa verba, non diaconi, sed sacerdotis ministerio prolata concessum credimus. In cuius signum Dominus quũ daret potestatẽ remittendi, retinendique peccata, præmisit, Accipite Spiritum sanctum subiungendo. Quorũ remiseritis peccata, &c. tãquam diceret, Spiritu sancto dirigente, Quorum remiseritis peccata, remittũtur eis, & nõ spiritu vestro instigante. Mouet & dirigit proculdubio Spiritus sanctus ad absoluendum vel ligandũ, quum seruatis vndique seruandis minister Christi absoluit, vel ligat. Credendum est igitur & confitendum, q̃ effectus sacramentalis absolutionis rite factę (scilicet à debito ministro, debita forma, supra dispositam materiam, scilicet peccatorem confitentẽ dignum absolutione) est peccatorum remissio, quàm autoritatiuè quidẽ solus Deus facit: ministerialiter autem minister ipse Christi sacramẽto mediante efficit. Sic enim ad literam impletur illud, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: non q̃ prius Ecclesia remittat, quam Deus, tãquam Deus Ecclesię iudicium sequatur. Non enim dicit, Quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis, in futuro: sed remittuntur in præsenti: ad denotandum, quòd ipsa per ministrum remissio est vna atque eadem cum remissione, quam facit Deus. Illam quippe vnam & eandem remissionem peccati, quam sacerdos ministerialiter facit, & efficit Deus autoritatiuè: ficut eandem conuersionẽ panis in corpus Christi, quã sermo Christi per os sacerdotis operatur, efficit Deus autoritatiuè. Et licet olim dubia fuerit hæc quæstio, hodie tamen determinata est in Concilio Florent. sub Eugenio 4. Vbi dicitur, Effectus huius sacramenti est absolutio a peccatis. Absolutio, inquit non declaratio, non pax. Et rursus, effectus sacramenti huius, dixit, non effectus solius Dei. Et hinc patet, quòd sacerdos absoluendo seruatis seruandis, & in veritate absoluit a peccatis, & per viam sequelæ declarat pœnitentem absolutum, & certificat (humana tamen coniectura) peccatorem de peccatorum remissione. Remanet enim semper secũdum communem legem peccator ambiguus de consecuta ad Deũ remissione: quia semper restat ambiguum nobis, an ex vel cum infusa charitate sacramentum susceperit pœnitentiæ. Quocirca nouitia opinio relata, non opinio, sed error est: pro quãto efficaciam adimit sacramento pœnitentiæ sine credulitate effectus in seipso, & nulli conferri veniam remittente sacerdote dicit, Nisi credat sibi remitti: & quod intolerabilius est, nec intelligibile, manere, scilicet peccatum etiã remissione facta, & gratia donata, nisi credat pœnitens peccatum remissum. Indigna nempe sunt hæc non solùm eruditorum, sed quorumlibet Christianorum auribus. Et quo ad illorum impugnationem seruandum est illud Philosophi, Quolibet proferente contraria, solicitum esse, stultum est. Constat enim Baptismum remittere peccata absque tali suscipientis credulitate: vt patet in infantibus. Constat omnes ferè tremore Domini refertos semper dubios de diuina in se gratia, & pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta suscipere, & sic ambiguos perseuerare. Imò & hoc sacri doctores laudant: & eius oppositum præsumptioni communiter adscribitur, aut ignorantiæ.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem dicitur, quòd diuersus remittendi modus omnes huiusmodi autoritates manifestat. Solus enim Deus peccata remittit autoritatiuè: cum quo stat, quòd minister euangelicus autoritate à Deo concessa, peccata remittat ministerialiter, mediante Christi sacramento ad hoc ab ipso Christo institutto.

¶Ad secundã dicitur, quòd sacramentalis absolutio dicitur operari remissionẽ peccatorum dupliciter, vel in voto, vel in executione. Nam qui ante confessionem remissionem consequitur, ex sacramentali absolutione in voto consequitur (iuxta illud, Dixi, confitebor, & tu remisisti) proculdubio mediante confessione, ad quam tendens. Dixi, Confitebor: alioquin non oportuisset dicere, Dixi, confitebor: sed sat fuisset dicere, Dixi aduersum me iniustitiam meam Domino. Et si quidem ante absolutionem consequitur pœnitens remissionem peccatorum, per sequentem absolutionem augetur gratia remissiua peccatorum: si verò non prius consequutus est veniam, consequitur per absolutionem, si tamen (vt dictum est) dignus absolutione tũc est. Nec hæc ex proprio ambitio dicimus, sed ab vniuersa Ecclesia accipimus, cõtente vnũ Baptisma in remissionem peccatorum: per omnia similiter intelligẽdo, vt diximus, scilicet quòd Baptisma in executione remittit peccata in illo, in quo inuenit peccata nõ remissa ex Baptismo in voto, & dignè ad Baptismum acceditin quo autem remissa ex seipso in voto inuenit, gratiam auget. Hæc enim varietas non ex defectu sacramentorum, sed ex varia dispositione participantium sacramenta prouenit. Augustæ, die primo Octobris, 1518.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TRACTATVS DECIMVSNONVS, de Excommunicatione, cuius est vnica.

QVAESTIO.

¶Num excommunicatio priuet à participatione interiori fidelium.

VTRVM excommunicatio priuet à participatione interiori fidelium. Et videtur quòd non. Primò: quia excommunicatio non tollit plus quam Ecclesiastica autoritas iurisdictionis potest cõferre: est enim excommunicatio actus potestatis non ordinis, sed iurisdictionis: quam non dedit Christus maiorem in auferendo, quam in concedendo, quum ipse sit magis pronus ad inferẽdum bona quam mala. Sed Ecclesiastica huiusmodi potestas non potest dare fidem, spem, & charitatem, per quas quilibet fidelis participat interius aliorum fidelium bona: ergo non potest tollere huiusmodi participationem interiorem.

¶ Secundò, quia excõmunicatio communiter se habet ad iustam & iniustam: est enim vtraque efficax ad ligandum: quia, vt Grego. dicit, & habetur 11. quæstione tertia. sententia Pastoris siue iusta, siue iniusta, est timenda. sed excommunicatio iniusta non priuat excommunicatum communione interiori, sed solum exteriori: ergo excommunicatio simpliciter non priuat nisi externa communione fidelium. Et confirmatur: quia in sacra Scriptura nunquam inuenitur excõmunicatio nisi pro priuatione ab externis actibus, seu cum sola extrinseca pœna, vt patet discurrenti par epistolas Ioannis & Pauli, in quibus nihil aliud inuenitur prohibitum nisi extrinseca communio: nam quum tradebantur Sathanæ, solùm extrinsecè vexabantur, vt patet ex eo, quod ibi dicitur, Vt spiritus saluus fiat, primæ ad Corinth. 5. Non nisi voluntariè ergo dicitur, quòd excommunicatio priuet spiritualibus suffragiis Ecclesiæ.

CONCLVSIO.

¶Excommunicationis sententia communionem fidelium tollit tam intrinsecam quam extrinsecam, quo ad communia suffragia, ablatam sanctorum per charitatem communionem supponens.

¶IN OPPOSITVM est Magister sent. in 8. distin. 4. quem communiter doctores in hoc sequi videntur.

¶ Ad euidentiam quæst. huius sciendum est, q̃ oportet extremum vtrunque vitare, ne in errorem incidamus. Tria siquidẽ inueniuntur in cõmunione fidelium, quatenus fideles sunt. Vnum est communio extrinseca in simul orando, vt sit cõueniendo in ecclesia ad Missarum aliorúmque diuinorum officiorum solennia: & hoc est vnum extremum. Aliud est Sanctorũ communio, quæ sit per charitatem vnientẽ Christi membra secundum fidem formatam capiti Christo, & reliquis Christi mẽbris similibus: & hoc est alterum extremum. Tertium est communio fidelium secundum communia suffragia, quæ in Ecclesia ex institutione Ecclesiæ fiunt, vt patet in orationibus & Missis: & hoc est medium. Dupliciter ergo contingit in proposito errare, vel dicẽdo q̃ excommunicatio aufert solam intrinsecam communionem, vel dicendo q̃ excommunicatio tollit directè omnem communionẽ, vtrunq; enim est falsum: vt patet. Veritas autem est, q̃ excommunicatio tollit extrinsecam & intrinsecam quo ad comunia suffragia communionem fidelium, & ponit ablatam communionem Sanctorum per charitatem. Pro quorum intellectu (quia de externa cõmunione non est dubium) videnda est primò differentia inter dictas duas communiones internas: & monstrandum est deinde, q̃ altera earum per excõmunicationem aufertur. Cõmunio fidelium quum consistat in conferendo & recipiendo: oportet q̃ interna etiam communio cõsistat in collationibus & receptionibus. Et collatio quidẽ fit meritis, orationibus, atq; suffragiis apud Deũ adiuuantibus & intercedentibus pro aliis. Receptio autem fit suscipiendo ex aliorum ope, vel gratia, vel gratiæ augmẽtum, vel protectionẽ diuinæ assistentiæ à malis præseruantis, vel ad bonum promouentis, & huiusmodi. Verũm collationes horum spiritualium auxiliorum ex duplici oriuntur causa. nam quandoq; oriũtur ex charitate immediatè: vt quũ in charitate collitutus ex priuata intentione orat, operatur, affligitq; se pro alio, & impetrat illi vel gratiam, vel gratiæ augmentum, vel adiutoriũ contra tẽtationes, & huiusmodi. Vel ex charitate mediante institutione, vel actione ecclesiæ, vt quum ex Missis diuinisq; officiis aliquis adiuuatur ad bonum operandum, vel ad malum vitandũ: hæc enim ex charitate, sancta matre Ecclesia instituẽte sunt, & pro comuni ecclesiæ bono ordinata: & pro singulis eius mẽbris agit ea, iuxta singulorum fidem deuotionẽmq; offerẽtium. Et ad hoc collationum genus, spectat sacramentorum collatio, quæ Christi fidelibus dispẽsantur: quoniam actione ecclesiastica conferuntur. Quocirca inter communionem internam secundum charitatem immediatè & cõmunionem internam mediate ecclesiæ institutione, seu actione, ex parte receptorũ non est differentia secundũ substantiam: sed secundum magis & minus, nisi quo ad gratias sacramentales: quonia omnia illa spiritualia dona, quę ego possum recipere ex vna cõmunione, possum recipere ex alia, & ecõtra: excepta (vt dictũ est) sacramentali gratia, vt puta charactere in sacramento confirmationis, & similiter in sacramẽto ordinis: hæc enim nõ potest quis accipere ex communione solius charitatis: sed oportet interuenire cõmunionem secundum Ecclesiastica sacramenti actualem susceptionem. Communio siquidem in sacramentis in voto tantum, stat infra limites communionis charitatis: sed communio in sacramentis secundum rem, ad communionem actionis ecclesiasticæ spectat. Et hinc patet, quòd recepta differunt secũdum magis & minus: quia constat, q̃ maior gratia habetur, quum sacramenta actualiter sumuntur, quam cum in voto tantũ. Ex parte autem collationis inuenitur magna differentia secũdum substantiã, quoniam interna cõmunio charitatis immediatae, in meritis, orationibus, suffragiis que priuatis cõsistit. Cõmunio autem charitatis ad intima penetrans mediãte ecclesiæ actione, seu institutione in meritis, orationibus, suffragiisq; cõmunibus (hoc est in ipsius Ecclesiæ & sacramentis & sacramentalibus) vt in actionibus consistit. Orat enim ecclesia, suffragatur, meretur, sacramenta dat & sacramentalia, ex charitate proculdubio: & his efficit apud Deũ, vt nõ solùm ecclesia, sed singuli fideles bonum gratiæ, aut augmentũ protectionem & reliqua bona habeamus, nisi obicem ponamus. Ad primã cõmunionẽ spectat illud, Particeps ego sum omnium timentiũ te. ad vtranq; simul spectat articulus fidei, scilicet Sanctorum communionem quoniã ad illum spectat cõmunio in sacramẽtis. Prima communio non est proprie nisi existentis in charitate: secũda autem ad Christianos etiã in peccato mortali existentes se extẽdit: nam & pro peccatoribus ecclesia orat (& frequenter exauditur) etiam proteruis, ex hoc quòd Missas celebrantes pro communione peccatorũ. Hæc autem dicta sunt adeò nota, vt nulla egeant probatione: quoniam ex ritu Ecclesiæ apparet eorum veritas.

¶ His autem præmissis manifestum est, quòd excõmunicatio: quia extra ecclesiæ communionẽ ponit, ab actionibus, in quibus ecclesiasticæ charitatis cõmunio consistit vt actionibus, separat: & cõsequẽter à receptionibus, quę ex illis actionibus prouenitũ, segregat. Et quia inter hæc multa sunt interiora bona animæ cõsequęs est, vt excõmunicatio à communione multorum internorum bonorum separet excommunicatum. Quòd autem excõmunicatio extra Ecclesiæ cõmunionẽ ponat, quo ad actiones ecclesiæ (ex qua cętera pendẽt) manifestatur ex eo, quòd Ecclesia non orat pro excommunicatis. Cõstat enim q̃ non licet celebrare pro excommunicatis: imò, vt Bernardus dicit, vide quàm mala sit excõmunicatio, q̃ in Paraseue Ecclesia pro Iudæis & Paganis orat, sed nõ pro excoicatis. Probatur q̃; hoc radicaliter ex euãgelica doctrina: cõstat enim q̃ ecclesia nõ orat secundũ fi cõmunè legẽ nisi pro fratribus nostris: sed excõmunicati nõ sunt nostri fratres: ergo, &c. Minor patet ex eo q̃ Saluator noster Mat. 18. (vbi excõmunicãdi auctoritatẽ ecclesiæ dedit) dixit de excõmunicato, Sit tibi sicut ethnicꝰ, & Gẽtilis. Vbi manifestè apparet, q̃ excõmunicatio ex fratre facit nobis sicut Gẽtilẽ: vnde Aug. dicit: Noli illũ iã reputare in numero fratrũ tuorũ: ergo. Amplíꝰ, Si excommunicatus extra ecclesiã ponit quo ad externa tãtũ, sequit̃ q̃ excõmunicatio nõ egaret autoritate Christi: quoniã quilibet princeps, quælibet ciuitas, quælibet cõmunitas potest extra suã cõmunionem ponere. Cõstat aũt Christi autoritate excommunicationẽ fieri, Mat. 18. vbi subiungit, Amẽ dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terrã (glos. vinculo anathematis) vbi Chrysoꝰ dicit, Vide qualiter duplicibus colligauit necessitatibus: & pœna, quę hic est, i. piectione ab ecclesia, sit tibi sicut ethnicus: & supplicio futuro, q̃ est esse ligatum in cælo. Amplíꝰ, ecclesia extra seipsam excõmunicatũ eiiciẽdo, ab omnibꝰ his separat, quę suis mẽbris cõfert: sed ipsa ecclesia sua institutione & actiõe cõfert mẽbris suis cõmunes orationes, suffragia, & huiusmodi. Ergo hęc tollit excõmunicãdo, & ad hęc admittit reconciliando. Maior patet ex eo, q̃ excõicatio est suprema pœna Ecclesiæ: no esset aũt suprema, si nõ tolleret totũ quod ecclesia dedit quoniã ad huc maior supereſſet pœna, si adhuc restaret separatus excõicatꝰ ab his, quæ dedit & dat cõtinuè ipsa, suis mẽbris. Minor p̃bat. quia Ecclesia instituit Missas nõ solũ p̃ ecclesia in cõmuni, sed pro singulis: vt patet in canone, Missæ. vbi dicit, pro ecclesia tua sancta catholica, quo ad primũ; & omnibꝰ orthodoxis, atq; catholicæ & apostolicę fidei cultoribꝰ, quo ad secũdũ. Instituit etiã in Memẽto p̃ aliquibꝰ singularibus orari, instituit horas canonicas & orationes p̃ fidelibus: vt patet. Hęc omnia esse suffragia & ab ecclesia & in persona ecclesiæ q̃ dubitat, non eget rõne, sed sensu. Et sic patet excõmunicatũ esse alienũ ab actionibꝰ cõmunibꝰ, quibꝰ Ecclesia cõicat suis fidelibus. Et patet cõsequẽter alienũ quoq; esse à fructu illarũ actionũ: hoc enim manifestè sequit. Et quia fructꝰ actionũ illarũ sunt adiuuari ad gratiã, vel gratiæ augmẽtũ, ad bene operandũ, ad declinãdũ à malo ad resistẽdũ diabolo, &c. ideo patet q̃ à multis internis bonis excõicatio separat. Et cõfirmatur autorite Aug. de verbis Apostoli. sermo. 68. Omnis Christianus qui à sacerdotibus excõmunicatur, Satanæ traditur. Quomodoꝰ quia sicet extra ecclesiã diabolus est, sicut in ecclesia Christiꝰ, ac per hoc quasi diabolo traditꝰ, q̃ ab ecclesiastica cõmunione remouetꝰ. Vbi habes

quomodo extra Ecclesiam intelligit Aug. non Ecclesiã materialem, non extrinsecã communionem, sed extra Christum. Replicando aũt dicit, quasi Diabolo traditur: quia nõ traditur Diabolo possidendus, sed corripiendus. Ad idem est autoritas Hiero. Quorum dimiseritis peccata, &c. ad est, quibus Ecclesia interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis tanua regni cælestis clausa erit. Et habẽtur 11. q. 3. ambæ autoritates. Ex quibus patet quòd excommunicatio ab internis bonis excludit (quæ regni cælestis ianuã aperiunt) pro quanto priuat excõmunicatum a communibus Ecclesiæ suffragiis: per quæ interna bona à diuina misericordia suauiter omnia disponente ad nos descendunt.

¶ AD OBIECTIONEM ergo primã in oppositũ dicitur, q̃ licet omnia suffragia ex charitate prodeãt, non tamen omnia eodẽ modo à charitate ordinata procedũt. Sed quędã procedunt immediatè per solas priuatas intentiones seu actiones fidelium: & horum cõmunio spectat ad charitatẽ: & ista nõ tolluntur directè per excommunicationẽ, sed præsuppositiuè tolluntur per eam, quia excõmunicatio non incurritur absq; mortali peccato tollente charitatẽ & consequenter communionem istam. Quædã autem suffragia procedunt ex charitate per Ecclesiæ actionẽ, vt sunt cõmunia suffragia, quæ in persona Ecclesiæ fiunt: & horum cõmunio spectat ad fideles omnes ab Ecclesia non præcisos: sunt enim hæc cõmunia fidelibus omnibus etiã existẽtibus in peccato mortali, vt probatũ est. Et hæc est differẽtia inter hominẽ fidelem existentẽ in mortali peccato absq; excommunicatione, vel cũ excõmunicatione q̃ nõ excõmunicatus adiuuatur à pia matre cõmunicatione q̃ nõ excõmunicatus adiuuatur à pia matre cõmunibus Ecclesiæ suffragiis: excõmunicatus aũtẽ nõ adiuuatur per illa. sed fibiipsi relinquitur vt gentilis, iuxta domini præceptũ: nõ tamẽ omnino deserit illos mater Ecclesia: quia requirit illos, vt resipiscãt: nec salutẽ eorum sicut nec Paganorũ negligit, vt Aug. vbi suprà subiungit. Et ad hanc solicitudinẽ vltra personale onus spectat, q̃ Ecclesia obligat clericum excommunicatum ad horas canonicas, sicut & omnes excõmunicatos ad ieiuniũ ab Ecclesia institutum. conceditur igitur q̃ excommunicatio non nisi præsuppositiuè tollit cõmunionem charitatis: sed cum hoc stat, quòd directè tollit communionem suffragiorum communium Ecclesiæ: ac per hoc internorum bonorum, quæ sunt illorũ suffragiorum fructus: quia ista non spectant ad communionem charitatis immediatè: de qua sola dictum est, Particeps ego sum omnium timentium te: quamuis hæc verba verius intelligenda sint in persona veri membri Ecclesiæ non præcisi ab ea: hic enim verè dicit, Particeps ego sum, &c. quia omnium simpliciter est particeps. Ad secundam dicitur, quòd propriè loquẽdo excommunicatio iniusta quo ad ipsam, (puta pro nõ crimine,) nõ est excommunicatio simpliciter & absolutè. sed secundũ quid tãtũ, hoc est in foro iudiciali. Et q̃ nõ sit simpliciter excõmunicatio, patet ex illa vniuersali, Iniustũ iudiciũ non est iudiciũ: excõmunicatio enim quoddã iudiciũ est. Et manifestatur facilè: quia excõmunicatio actus iudicis est, actus autem iudicis est ius dicere: constat autem, quòd dicere iniustum non est dicere ius. Et similiter excommunicare est ius tale dicere, iniusta autem excommunicatio est iniustum tale dicere: nõ igitur est excommunicatio, si iniusta est, secũdum substantiam excõmunicatio. Secus autem est de iniusta ex parte motiui, puta, quia ille potest excommunicari ex suo crimine, sed tamen ego non moueor nisi ex odio ad excommunicandum. Hæc enim excommunicatio est iusta secundum se, quamuis sit iniusta ex parte motiui: & ideo est verè excommunicatio, & omnes excommunicationis effectus secum fert. Sed excõmunicatio secundum se iniusta, nõ fert secum excommunicationis effectus, nisi in foro exteriori: non est enim sic excõmunicatus priuatus suffragiis Ecclesiæ secundum veritatẽ: quia non est verè excõmunicatus in cælo: quia nõ est Ecclesię nõ auditor, ac per hoc non sicut ethnicus. Vnde Aug. de verbis Domini Matth. 18. cœpisti habere fratrẽ tuũ tanquã publicanũ, ligas illũ in terra, sed vt iustè alliges, vide: nam iniusta vincula disrumpit iustitia. Parere tamẽ excommunicationi debet, ab extrinseca cõmunione se abstinẽdo: quia in foro extrinseco ligat. Et hoc est quod Gregorius docet, dicẽs quòd sententia pastoris siue iusta, siue iniusta est timenda. Secus autem (vt communiter dicitur, & bene,) esset, si sententia esset nulla, hoc est inualida etiam in foro exteriori: ita quòd inter excommunicationem iniustam, & nullam non est differentia, quia illa excommunicatio fit, & ista nõ, (neutra enim est excommunicatio absolutè) sed quia illa est excommunicatio in foro exteriori, hæc autem in nullo foro: & ideo nulla dicitur. Et est quãdo continet errorẽ intolerabilem vel in factò, puta si excommunicatur quis quia non tenet cõcubinam, vel in iure, vt si excõmunicetur post legitimam appellationem ab eodem, & huiusmodi: vt habes in glossa dicti c. Non ergo communiter se habet excommunicatio ad excommunicationem iustã & iniustam: sed ly iniusta est conditio diminuens rationem excommunicationis: sicut homo non se habet cõmuniter ad hominem verum & pictum. Et propterea nõ est de natura excommunicationis iudicandum, secundũ q̃ saluatur iniusta: sed simpliciter & absolutè, prout est in sua integra ratiõe & efficacia quam solùm significat excommunicatio, propriè & formaliter loquendo, quoniam actus est iudicis dicentis ius. Ad confirmationem dicitur, quòd ex sacra Scriptura habetur excommunicatum priuatum esse spiritualibus bonis & regno cælorum, Matth. 18. Ex eo enim, quòd Ecclesiæ sit vt Gentilis, priuatur Ecclesię suffragiis: sicut Gentilis expers eorum est. ex eo autem quòd ligatus est in cælo, priuatur bonis soluentibus vincula cælestia. Habetur quoque idem ex ipsa forma excommunicationis: nam ea, quæ extra fiunt ab Ecclesia sunt signa eorum quæ sunt intus, si error nõ interuenit. Et propterea ex hoc ipso, quòd Ecclesia ab ecclesiastica communione exterius separat hominem excommunicando, significat illum ab interna communione Ecclesiæ separari. In cuius signum in primitiua Ecclesia etiam sensibiliter potestati dæmonum excommunicati tradebantur, quasi a Christo excisi. Nec est verum quòd in primitiua Ecclesia sola externa pœna excommunicati multabantur: sed vltra internas addebantur externæ pœnæ à Diabolo: sicut vltra interna bona in primitiua Ecclesia boni visibiliter visitabatur à Spiritusancto, Loquẽtes linguis, &c. Nec obstat quod dicitur, Vt spiritus saluus fiat: quoniam hoc spectat ad finem. constat autem quòd excommunicatio priuat etiam suffragiis Ecclesiæ, & relinquit hominem sibiipsi, vt resipiscat, vt spiritus saluus fiat: est enim velut medicina quædam in cap. quum medicinalis. de sen. excom. lib. 6. Augustæ, die 29. Octobris 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS de Iunctis pœnitentiis vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

¶Num pœnitentia iniuncta à confessore si non impleatur in hac vita, exoluenda sit in alia.

QVAERITVR Vtrum pœnitentia secundum canones imposita à confessore, si non impleatur in hac vita, exoluenda sit in alia vita. Et videtur q̃ non: quia nec canones pœnitentiales, nec sentẽtiæ hominis intelliguntur imponi, nisi in hac vita, vt patet discurrẽdo. Et cõfirmatur, quia mortui sunt extra territoriũ humani iuris constat aũtẽ impunè posse non parere extra territoriũ ius dicẽti.

¶ In oppositum enim est communis Ecclesiæ sensus.

CONCLVSIO.

¶ Pœnam canonicam pœnitentibus iniunctam, si in hac vita non impleatur exolui oportet in alia futura vita, non quidem secundum pœnæ qualitatem sed secundum substantiam, cui ex hac vita decedens semper pœnitens obnoxius est, quousque eam impleuerit.

¶ AD EVIDENTIAM Huius sciendum est, quòd pœna iuris imposita, quæ in hac quæstione nuncupatur pœna canonica duo in se cõtinet. Alterũ est id quod pro culpę satisfactione debetur: quoniam nisi pœnitens remaneret debitor ad satisfaciendum diuinæ iustitiæ nulla deberet ei pœna imponi. Claues enim Ecclesiæ sicut non soluunt in veritate nisi dignos absolutione, ita non ligant secundum rei veritatem nisi alligatione dignos: si enim & non aliter confessor exhibet se Christi ministrũ, vtendo claue potestatis. Vnde ad discernendum dignos ab indignis, data est ei altera clauis, scilicet autoritatis discretiuæ. Alterũ est id quod confessor apponit, q̃ se habet ad primum sicut determinatum ad indeterminatum, & sicut qualitas ad substantiam, seu accidentale ad substantiale. Nam ad satisfactionẽ pro peccato, substantialiter exigitur, q̃ pœna sufficienter exoluatur: an aũt tali, vel tali pœna satisfactio fieri debeat pro indeterminato habetur donec à Deo vel homine determinetur: puta q̃ iciunet, peregrinetur, & huiusmodi. Et quoniã possunt pœnitentia cõmutari, & substantiale debitum quum imposita pœnitentia cõmutatur, & substantiale debitum satisfactionis, quod erat quasi vestitum priori qualitate pœnitentiæ induit ex cõmutatione nouam qualitatem: puta, si prius erat sub forma orationis, & postea mutatur in formam eleemosynæ) ideo vt accidentale ad substantiale, & vt determinatio ad determinabile se habet quod apponitur à confessore ad id, quod pro peccati satisfactione exoluendum restat. Importat ergo canonica pœna, non solas qualitates appositas ab homine secundum canones, nec solam suppositam pœnam peccato debitam: sed vtrunque. Ita quod inter pœnam debitam pro satisfactione peccati simpliciter & absolutè & pœnam canonicam, hæc est differentia, quòd illa primo modo significatur nuda: secundo autem, hoc est per pœnam canonicam, significatur vestita per determinationes à confessore canonicè appositas.

pœna canonica — pœnitentibus iniunctis — genda.

¶ Quocirca ad propositam quæstionem respondendũ eum distinctione est, vt vterque extremus error vitetur. Nã si dicatur, quod pœnitẽs non remanet post hanc vitam obligatus, errabũt multi inferẽtes ex hoc q̃ mors absoluit omnes à pœnis debitis p̃ peccatis, dũmodo hic fuerint impositæ à cõfessoribus & acceptatæ, quamuis non exoluerint omnes: hoc enim clare constat esse erroneũ. Et rursus si dicatur, q̃ pœnitẽs remanet obligatus posthanc

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitam errabunt fortè aliqui, fumentes ex hoc alterum extremum scilicet, quòd mortui tenentur ad ieiunia, peregrinationes, &c. quod est ridiculum.

¶ Dicatur ergo secúdum distinctionem iam dictam & probatam, quòd pœna canonica non remanet exoluenda quantum ad qualitatem ab homine appositam, & ex hoc sequitur, quòd non teneatur ad ieiunia, & alia huius vitæ opera mortui. Remanet autem quo ad substantialem pœnam: & ideo sequitur, q̃ post mortem tenentur exoluere quod hic non soluerunt. Ratio autē quare remanet quo ad substantiale: est quia satisfactio substantialis erat debita ex ipso peccato, secluſa impositione canonis & sacerdotis: & nunquam est soluta in hac vita. Ex hoc enim conuincitur primò, quòd aut nunquā exoluetur: & sic peccatū remanebit absq; satisfactione (quod est impossibile in his qui saluantur) aut quòd exoluetur post hac vitam: quod est verisimum, & a catholica Ecclesia confessum. Conuincitur secundò, quòd non est eadem ratio de remanſione post hanc vitam pœnitentiæ sacramentalis quo ad substantiale, & de aliis pœnis, vel operationibus impositis à iure humano, vel ab homine: puta quòd dicamus horas canonicas, quòd ieiunemus in Quadragesimā & huiusmodi. Manifesta siquidem est diuersitatis ratio, ex hoc quòd pœnitentia sacramentalis claudit in se pœnam debitam simpliciter pro satisfactione peccati, ratione cuius remanet: quia pœna simpliciter debita peccato, non hic tantùm, sed aut hic, aut in futuro exoluenda est, si in patriam cælestem ingressus patebit. pœnæ autem & opera alia solummodo præsentis vitæ exercitationes debitas continent: & ideo cum vita præsenti totaliter spirant.

¶ ET PER hoc patet respōsio tam ad primam obiectionem, quàm ad secundam: vtraque enim loquitur de vinculo canonum, quo ad id, quod ex solo humano vinculo pendet. Pœnitentiam autem sacramentalem remanere consitat non ex canonis vinculo, sed ex eo quòd ipsa clauditur pœna simpliciter peccato debita hic, aut in futuro, tam hominis, quàm canonis arbitrio seclusō. Augustæ, die 30. Septembris. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS. primus de Sigillo Confessionis vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

¶ Num confessor teneatur occultum seruare deliberationem, confitentis se omnino occisurum regem, aut pontificem summum.

QVAERITVR Vtrum confessor teneatur occultam seruare deliberationem confitentis se omnino occisurum Regem, aut Pontificem summum.

¶ Videtur enim q̃ non. Tū quia confitēs non habet cōtritionem, aut attritionē de tali deliberatione, & consequeter no est occultanda à sacerdote, sicut nec a Deo occultatur. Tum quia peccatū cadens sub sigillo cōfessionis est cōmissum, non cōmittendum: cùm confessio non sit de futuris. Sed homicidium est futurum: igitur licitum est reuelare, vt caueat.

CONCLVSIO.

¶ Nullatenus licet confessori reuelare peccatum confitentis, etiam deliberatum occidendi summum pontificem Voluntatem habentis.

¶ IN OPPOSITVM Autem est autoritas Theologorum in 4. dist. 21. ibi enim communiter tenēt, quod in nullo casu etiam infectionis hæresis licet reuelare peccatum in confessione detectum: vt patet in S. Tho. Sco. & Petro de Palude.

¶ HAEC Quæstio mota est occasionaliter quidē propter quēdam reuerendissimum dominum Cardinalem, qui hoc percontatus iussit, vt scriberem, complectiuē autem propter opinionem Panormit. in cap. omnis vtriusque sexus. de pœn. & remiſ. Vnde duo facienda sunt. Primò fundabitur illius opinio. Secundò confutabitur, ostendendo quid sentiendum: & sic satisfiet obiectis.

¶ QVO AD Primū, Panormit. ex quibusdam Innocētij verbis in eodē c. motus, dixit, quod confessior poteit reuelare ne euenīat tantum malum: dixitque hoc sentire Innocētium: fundātque se super rationib⁹ in principio adductis. Sed vt melius veritas elucescat, fundatur opinio ista sic iuxta verba Innocētij, Illa tantum cadūt sub sigillo cōfessionis, quæ à pœnitēte, in quantū pœnitēs est, dicuntur. Sed obstinatio sua ad occidendū, non dicitur ab eo, inquantum est pœnitens: quia implicat esse obstinatū & pœnitētem respectu eiusdē: ergo. Præterea, ex parte peccati: & idē redit, Illa tantū cadūt sub sigillo cōfessionis: quæ reuelatur, vt occultabilia sacramento cōfessionis. Sed obstinatio ad futurū homicidiū non reuelatur, vt occultabilis per sacramentū: quia implicat proponere, vt absolubile, & vt pertinax: ergo. Et similiter pōt fundari ex parte confessionis. Quia scilicet ad illa tantū se extēdit sigillum, ad quæ se extendit ministerium cōfessoris actu vel potentia: sed ad obstinationem nullo modo se extēdit: ergo. Hæc de primo.

¶ QVO AD Secundum. Ista opinio tripliciter errat, primo a veritate: ex triplici enim capite ostenditur, talem obstinationem sub sigillo cadere confessionis. Primò, quia eiusdē rationis est cō-

fiteri peccatum vt absoluēdum, & confiteri impedimentum prohibēs absolutionem, vt patet ex eo, q̃ ad eundē iudicem & in eodem foro spectat notie vtrunque, quid absolvendū sit, & an adsit impedimentū aliquod, alioquin nō posset nisi cafualiter rectè absoluere. Sed obstinatio in peccato, reuelatur & cognoscitur vt impedimentum prohibens absolutionē: ergo eiusde rationis fori & iudicis sunt: sed constat peccatū reuelari a pœnitēte ministro Dei: ergo & obstinationē. Et per hoc patet defectus fundamenti opinionis aduersæ, quoniā pœnitens inquantū pœnitēs non solūm dicit ea, quorum pœnitenti, sed impedimēta veræ pœnitentiæ, & sic dicit se obstinatū. Et similiter no solū quod proponitur vt occultabile per absolutionē, sed quod apponitur vt impedimentum absolutionis, infra ordinē occultabilium clauditur. Et similiter ad ministerium confessoris pertinet nō solūm absoluere, sed impedimenta absolutionis cognoscere. Secundò, quia sermones, circunstatia, & vniuersaliter quicquid dictū pādit hoc peccatum cōmissum & confessum huius personæ, cadit sub sigillo cōfessionis. Sed manifestare homicidiū ab hoc cōmittendum, pādit peccatū iam commissum, scilicet voluntatem, qua deliberauit se homicidium cōmissurū: ergo cadit sub sigillo cōfessionis. Et ex hoc ruit secunda ratio in principio adducta ex Panor. Nō enim vidit, q̃ in cōfessione illius obstinationis reuelantur duo connexa, scilicet cōmissum propositum, & cōmittendum factū: & q̃ similiter in reuelatione quā faceret confessor, nō solū reuelaret cōmittendū factū, sed cōmissum propositū. Tertiò, quia si obstinatio huiusmodi posset reuelari, ergo quantū est ex natura sacramenti, nulla obstinatio de mortali caderet sub sigillo confessionis: & tunc ergo non esset reus violati sigilli cōfessionis, quicunq; reuelaret aliquē obstinatū in odio, in luxuria, in superbia, &c. quę sunt manifestè contra cōmunē Ecclesiæ doctrinam: ergo. Et propterea S. Tho. vbi supra hanc opinionē erroneam reputauit in responsione ad primū.

¶ Errat secundò à cōmuni Theologorū doctrina in quarto vbi supra, vbi etiā si aliquis obstinatus in hæresi cū periculo infectionis aliorū cōfiteretur, occultādus de necessitate sacramēti dicitur. Et ratio est: quia cōfessio immūda nihilominus cōfessio est sacramētalis, sicut & Baptismus immundus verum sacramentū est. Et tātò detest abilior est error iste, quātò materia hæc theologalis nō canonica est, nisi per accidēs q̃ a canoni inserta: sicut etia materia de Trinitate. Errat tertiò ab ipso Innocentio, cui hāc imponit opinionem: vt enim ex plana verborum Innocētij serie apparet duæ ibi distinctiones ponuntur: altera de confessione, altera de fine confitentis. De confessione quidē: quia primò ponitur cōfessio sacramētalis: secūdò confessio per modum secreti: scilicet, Dico tibi hoc in pœnitētia seu in cōfessione. De fine autē, quia aut propter partem pœnitentiæ suscipiendam, & orationum suffragia & consilium animæ suæ: aut propter auxiliū, vel consilium non animæ, sed ad alia. Et dicit ibidem Innocentius de confessione primo modo propter finem spiritualem, quòd confessor tenetur occultare, & quòd non placet sibi responsio dicentium, quòd non reuelantur vt minister. Deinde addit de confessione secundo modo propter finem secularem: & dicit quòd tenetur manifestare non obstante confessione. Ex quibus apparet, quòd oppositum cōcludit eius, quod Panormitanus somniauit. Nec prima ratio in principio adducta de incontritione aliquid valet. Quia (vt patet ex dictis) & sufficit quòd manifestetur vt impedimentum contritionis, & confessio immunda verè sacramentalis confessio est, &c. Vnde tu simplex confessor caue à summa angelica in hoc passu: quia nesciens quid diceret, scripsit sibi placere opinionem Panormitani. Romæ die 13. Septembris 1504.

TRACTATVS VIGESIMVS SECVNdus de Pollutione ex auditione Confessionis prouenīente, vnica Quæstione contentus.

CONCLVSIO.

¶ Num confessor cognoscens ex his quæ audit in confessione, sequi in seipso emissionem seminis sibi displicentem, peccet mortaliter audiendo, vel prosequendo tales confessiones.

QVAERITVR Vtrū confessor cognoscens ex his quæ audit in confessione, sequi in seipso emissionem seminis sibi displicentē, peccet mortaliter audiēdo, vel prosequēdo tales confessiones. Et videtur quod sic. Primò, quia omnis volūtaria seminatio extra matrimonium est peccatum mortale: sed hæc est huiusmodi: ergo. Probatur minor quia in potestate istius stat auferre causam pollutionis talis: voluntaria enim est auditio talium, vt patet.

¶ Secúdò. Quia sicut tentatio carnis ex his prouenīens, non excusatur à peccato veniali (dicente Aug. quòd nonnullum peccatum est cum caro concupiscit aduersus spiritum) ita seminatio ex eisdem prouenīens non excusatur à mortali: est enim huiusmodi seminatio secundum se mortalis, sicut tentatio venialis.

¶ PRAETEREA, Si excusaret à peccato mortali, hoc esset quia

quia sic esset voluntaria causa, q̃ non esset voluntarius effectus. Sed hoc est impossibile in causis, ad quas naturaliter sequitur effectus, & sequela est cognita: quicunq; enim vult antecedens, vult consequens, necessarium naturali necessitate & cognitum: quamuis diuersimode, quia antecedēs directè, cōsequēs verò indirectè.

¶ IN OPPOSITVM videtur, & est multorū opinio, quia ex retractione confessoris ab huiusmodi, sequeretur scandalum cum pluribus inconuenientibus: puta quòd bonus confessor non posset vacare saluti animarum: imò quod curatus, qui tenetur ad audiendas confessiones, teneretur omittere cura aliorum: & quandoque (puta in Pascha) esset perplexus, audiendo, vel omittendo, propter præceptum, quo alligatur pœnitens, &c.

¶ AD EVIDENTIAM huius dubitationis, primò manducendus est intellectus ad conclusionem. Deinde intenta responsio ratione firmanda est. Et sic demum satisfiet obiectis.

CONCLVSIO.

¶ Non debet confessor relinquere cōfessionem si ex ea sequi animaduertit pollutionem, cum non sit simpliciter Voluntaria, sed in sua causa.

¶ QVO AD Primum scito, q̃ aliquid est dupliciter voluntarium. Primò in seipso: cum scilicet aliquis vult illud facere, puta dormire. Alio modo in sua causa, puta cum aliquis vult bene comedere & bibere, quæ sunt causa somni: quamuis nō hoc velit vt dormiat. Voluntariū autē tātum in causa, nō refert quo ad bonitatē vel malitiā moralē, an in somno, an in vigilia fiat: ex quo enim secundū causam tantū habet rationē voluntarij, in ea quoq; tantum oportet habere rationem boni, vel mali moralis: & si in causa tantum cōsistit moralitas, cętera erunt per accidēs. & consequēter per accidens erit, vtrū in somno, vel in vigilia effectus expleatur. Ex hoc aūt sequitur q̃ quādo pollutio est volūtaria in sua causa tantū, nō refert vtrū pollutio sequatur in vigilia, vel somno, ac per hoc, si talis pollutio in somno nō effet peccatum mortale, nec auferret virginitatem: si etiā eueniat in vigilia non auferret virginitatem, nec erit mortale peccatum. Cùm autē in quæstione proposita seminatio nō sit voluntaria secundū se ipsam, sed in sua tātum causa, idem est iudicium de tali pollutione, si cognoscitur q̃ sequitur statim & vigilado, & si cognoscat, q̃ sequeret nocte sequēti dormiēdo. Ad hoc ergo quæstio ois venit. q̃ si talis pollutio in somno non esset peccatū mortale, nec in vigilia, & si in vigilia, q̃ & in somno. Nec obstat his si dicatur q̃ hoc nō sequitur, quia in somno homo nō potest peccare, quia hoc nō est verum nisi de peccato voluntario secundū seipsum, & quo ad actum electionis seu imperij: quia scilicet nō potest tūc illud imperare vel eligere. Peccatum autē voluntariū in causa & in seipso, potest homo cōmittere in somno vt exequēs. Mulier enim quæ ideo obdormit, vt à cōsanguineo quasi nescia opprimat, inceitus rea est, & virginitatē vtraq; perdit, si ab eo dormiēs cognoscitur: electus est enim tunc somnus, vt medium conueniens ad perpetrādum peccatum. Nec minus reus est vtens seipso dormiēte ad peccandum, quam vtēs ministri alicuius opera ad explendū homicidium, quod contingit compleri dormiente eo qui præcepit. Pari igitur, imò eadem existēte ratione boni, vel mali in somno vel vigilia in proposito cùm cōstet ex S. Tho. in 4. sent. di. 9. quòd pollutio in somnis accidens, cùm secundum se nō est voluntaria, secundum causam consideranda iudicandāq; est, & q̃ pollutio prouenīens in somno ex cogitatione disputatoris, vel prædicatoris de materia venerea nō est peccatū, prouenīes verò ex cogitatione tali & delectatione absq; consensu est peccatum veniale: sequitur quòd si pollutio secundum se non voluntaria in vigilia ex eisdem contingat causis, eodem quoque modo, aut non sit peccatum, aut sit veniale. Nec obstat si dicatur, quòd sequela futura in somno, aut nescitur, aut non consideratur: sequela autem, quæ tunc est, in vigilia, & scitur & consideratur. Quoniam sequela in somnis sciri potest: tum quia naturalis causa est vt in pluribus, multiplicata enim imaginatio venereorum, naturalis est causa seminationis, vt experientia testatur: tum proprię naturę cognitione, tum quia si sciret aliquis sequelam futuram in somnis, non propterea peccaret. Et idem est iudicium de consideratione: potest enim quis cōsiderare hoc actualiter: & si cōsideraret, nō propterea peccaret. Non enim causa quare talis prædicator, aut disputator nō peccat aut nō nisi venialiter peccat, assignatur: quia nescit talem sequelam, aut quia non aduertit, sed quia cogitatio talis nullū peccatum est, delectatio verò sine consensu veniale. Et confirmatur hoc: quia aliter nō redderetur ratio de disputatore & prædicatore absolute: sed tali, scilicet ignorante aut inaduertente: cùm tamen de eis absolutè fit sermo. Ex his igitur patet iam hoc demōstratū esse, q̃ huiusmodi pollutiones, quæ secundū se non sunt volitę, sed displicent, siue in somnio, siue in vigilia, tantū habēt boni vel mali, quātū in sua causa sortiuntur. Si ergo auditio talių in cōfessione vel extrà sine peccato est, ipsa quoq; sequēs pollutio sine peccato est: & similiter si cū peccato veniali ipsa quoque venialis est: & si cum merito, ipsa quoq; cum merito est. Cùm igitur cōfessor non solùm qui tenetur, (vt curatus,) sed quilibet vacans animarū saluti, sine peccato quandoque, & quandoque cum veniali tantum, & quandoque cum merito audiat falsa, interroget respondeatq;: consequens est, vt patiendo talem pollutionem quandoque non solùm non peccet, sed mereatur, at per hoc non virginitatem perdit, si virgo est, nec Ecclesiam polluit, si in Ecclesia hoc accidit, quemadmodum nec personam suam sacram polluit: sicut nec si in somnis hoc pateretur. Hæc de primo.

¶ QVO AD Secundum: iam habetur ex dictis vna ex cōmunibus ratio, scilicet quòd voluntarium in causa tantum, mensuratur in bonitate & malitia morali secundum bonitatem, vel malitiam causæ tantum: sed hæc pollutio, (de qua est quæstio,) est voluntaria in causa tantum. ergo, &c. Cum igitur causa quandoq; non mala, quandoque bona sit moraliter, restat vt pollutio ipsa mala moraliter non sit. Ex propriis autem probatur dicta conclusio, &c. Voluntarium indirectè. id est quia est in potestate voluntatis, nō imputatur voluntati ex eo quia potest facere & non facit, sed ex eo, q̃ potest & debet facere, & non facit: vt patet in Prima secundæ Sancti Thomæ quæstione sexta articulo tertio in cor. art. vbi sic dicit in forma, Voluntarium dicitur quod est a voluntate. Ab aliquo autem dicitur esse aliquid dupliciter, vno modo directè, quod scilicet procedit ab aliquo, inquantum est agens, sicut calefactio à calore. Alio modo indirectè, ex hoc ipso quod non agit, sicut submersio nauis dicitur esse a gubernatore, inquantum desistit a gubernando. Sed sciendum, quod non semper, id quod sequitur ad defectum actionis, reducitur sic in causam ingens ex eo, q̃ non agit, sed solū tunc cùm potest & debet agere & nō agit. Si enim gubernator non posset nauem dirigere, vel nō esset ei commissa gubernatio nauis, nō imputaretur in nauis submersio, quæ per absentiam gubernatoris contingeret, &c. Hæc ille in forma. Voluntarium igitur indirectè, id est quia est ei potestate voluntatis, non imputatur voluntati ex eo quia potest facere & nō facit, sed ex eo q̃ potest & debet facere, & nō facit. Sed in proposito pollutio hæc nō cadit sub volūtario nisi indirectè (quia sci licet volūtas no diuertit ab auditione, quæ est eius causa) & volūtas quatuis posit, non tamē debet diuertere a tali actu auditionis, cogitationis & similium. ergo hoc non imputatur voluntati. Declaratur minor, quia nullus artifex debet omittere inchoationē, aut prosecutionem operis propter defectus consequentes ex necessitate materiæ: stultè enim aliquis omitteret construction em ferræ aut gladij ex eo, quòd rubiginem contrahet: propterea quia ex ferro fiunt: & sic de aliis. Pollutiones autē & stimuli carnis in proposito contingūt ex necessitate materiæ: ex eo enim, quòd res venerea est materia purganda, lauanda, disputanda, prædicanda, cogitāda, exinde naturali sequela, sequitur commotio carnis, &c. Testatur autem hoc non solùm experientia, sed doctrina tertij de anima, vbi in cap. de motiuo principio vult Aristo. quòd quandoque intellectu non præcipiente, ex imaginatione moueatur pars aliqua corporis, &c. Non igitur debet homo propter defectus contingentes ex necessitate materiæ venereæ, omittere non solùm necessaria, sed vtiles cogitationes, locutiones, auditiones, &c. nam alioquin oporteret aut Angelos, aut viros valde priuilegiatos tātum, de huiusmodi disputare, audire, &c. cuius oppositum ecclesiastica habet consuetudo, & ratio docet.

¶ Animaduerte tamē in re hac quatuor, primum in mente, secundum in imaginatione, tertium in ore, & quartum in corpore. In mente quidē, ne ex auditione huiusmodi multiplicetur tentatio in mente, aliud est enim tentare in mente, & aliud in carne tantum, hęc enim (vt dictum est) ex necessitate prouenit materiæ, & contra volūtatē sustineri præsupponitur: illa autem ad voluntatem currit, & ad consensum trahit. Si enim aliquis ex his periculo cōsensus proximus fit: omittere debet tam inchoatione, quàm prosecutionem: quoniam ad mortale peccatū nulla ratione properandum est. In imaginatione verò, ne timeat commotiones carnis: quoniam sicut imaginatio lapsus pedum, facit labi (quia excitat motū circa partes imaginatas) ita imaginatio huiusmodi commotionum, quæ magna est in timentibus causas illas, euenitque actualiter timentibus: vt vnde credunt obuiare commotionibus, inde excitēt. Et hoc dico de timore habēte pro obiecto huiusmodi commotiones: timor autem habens pro obiecto Dei offensam cum eleuatione ab imaginatione talium, vel iuuat contra huiusmodi commotiones. Vnde huiusmodi confessiones saluti animarū vacare sic debent, vt de huiusmodi cōmotionibus quas patiuntur quantum possunt non cogitent, quamuis sentiant: ipsa enim cogitatio in causa. In ore autem, ne superfluas faciant interrogationes in hac materia: & quantum possunt cæleriter hæc pertranseant: agentia nanque naturalia magis videntur agere ex mora, quàm ex magnitudine virtutis. In corpore demum, ne putent omnem effluxum humoris esse seminationem: est enim præter vrinam & semen, tertius quidam humor, qui ex calefactione seu ex inflammatione carnis fluit: de quo nisi cùm rebellione carnis veniret, non magis curādum est quàm de sudore videtur. Nunc autē non ratione sui: sed tentationis cauēda est, non tamen tāquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

pollutio:vnde nõ excedit limites peccati venialis.Hæc de secũdo.

¶QVO AD Tertium. Pro solutione obiectorũ memor esto duarũ distinctionũ iam positarum, altera est de voluntario in seipso,& voluntario in sua causa tantum. Altera est de volũtario in sua causa tantum,aut quo ad conditionẽ electam in causa,aut ex necessitate materiæ eiusdem.Seminatio enim voluntaria in seipsa extra matrimonium est peccatum mortale : voluntaria autem secundum causam , & non quatenus est electa, sed ex necessitate materiæ,non est peccatum,imò meritoria quandoque.

¶Et per hoc patet responsio ad primum & tertium. Idem enim est iudicium de causa & effectu & antecedente & consequente. Quamuis etiam possit ad vtrunque argumentum aliter distingui de voluntario in causa,seu indirectẽ:quia quoddam est quod voluntas potest,& debet in sua causa vitare, quoddam est quod potest quidem,sed non debet,& quòd primum est peccatum, secundum non.Et quia pollutio in casu proposito est voluntaria in causa tantùm secundo modo , ideo quamuis sit quodammodo voluntaria,non tamen est voluntaria imputabilis.

¶Ad secundũ verò dicitur,q̃ licet omnis cõcupiscẽtia carnis aduersus spiritũ sit cum peccato:nõ tamen habet rationẽ peccati ex hac parte,qua procedit ex cogitatione vtili, & quandoq; meritoria:vnde hæc causa excusat quãtũ est ex parte sui,& à mortali pollutione,& à veniali tentatione.Sed quia pollutio aliunde non habet rationem mortalis,ideo simpliciter restat fine mortali,concupiscentia autẽ carnis aliunde potest habere rationem venialis : & ideo non concluditur , quòd concupiscentia carnis interueniens simpliciter non sit venialẽ peccatum.Et hęc de quæstione hac dicta sufficiant.Florentiæ in sancto Marco,die 13.Octobris,1519.

TRACTATVS VIGESIMVSTERtius, de Purgatorio in duas quæstiones diuisus.

1 *Num in purgatorio possit esse meritum.*
2 *Num omnes animæ in purgatorio existentes sint certæ de sua salute.*

QVAESTIO I.

¶An in purgatorio possit esse meritum, &c.

VTRVM In Purgatorio possit esse meritũ aut charitatis augmentũ.Et videtur quòd sic. Primò, quia vna ex pœnis Purgatorij est timor ex imperfecta charitate procedẽs,qui definere non potest nisi charitate perfecta , quæ foras mittit timorem , primæ Ioan.4.Probatur assumptum:quia horror mortis, qui imperfectè annexus est charitati,peccatum est:quia qui voluntariè non moritur,non obedit Deo vocanti nisi inuitus:huiusmodi autem horror animam sequitur in Purgatorio proportionaliter.

¶Secũdò, quia animæ in Purgatorio sunt in via:impossibile autẽ est esse statum in via in qua nõ progredi reuerti est:vt Hier.dicit.

¶Tertiò quia virtus in infirmitate perficitur, primæ ad Cor.12.in Purgatorio autem est maxima infirmitas

¶Quartò , quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum,ad Rom.8.igitur & his qui sunt in Purgatorio.

¶Quintò,quia impossibilis est vlla creatoris perseuerãtia nisi accipiat magis atque magis : igitur non perseuerarent in charitate, qui sunt in Purgatorio,nisi magis ac magis acciperent.

CONCLVSIO.

¶Animæ in purgatorio existentes extra statum merendi, & demerendi sunt, non autem satisfaciendi.

¶AD EVIDENTIAM huius sciendum est,quòd quia status Purgatorij est à nobis remotus , & parum de eo in Scriptura sacra habetur , oportet non ex opinatis sed ex certis inuestigare quod quærimus. Certum autẽ est imprimis,quòd status ille medius est inter nostrum & beatorum statum,dum nos omnino in via , beati omnino in termino fœlici, illi verò, qui in Purgatorio sunt,non totaliter in via,aut extra viam,& similiter non totaliter in termino,aut extra terminum sunt.Et quidem quòd non totaliter in via sint,ex eo patet,quòd extra viam communem ad inferos. & superos, non possunt incurrere amplius supplicium æternum. Et similiter quòd non totaliter sint extra viam,ex eo patet, q̃ adhuc non peruenerunt ad patria cælestem, pro qua assequenda purgantur. Et hinc patet quoque,q̃ non sunt,totaliter in termino, ad quem continua purgatione appropinquãt nec sunt totaliter extra terminum,in quo sunt sic diuina confirmatione fixi, vt ab illo diuertere nequeant. Hæc de Purgatorij statu , vt certa cõmuniq; Ecclesiæ sensu cõfessa habemus : ex quibus clare patet an Purgatorium sit vt via,vel vt terminus quo ad meritũ. Sed quoniam status Purgatorij nõ est per se, sed per accidẽs medius inter nostrũ & patriæ statũ(vt patet ex hoc q̃ mediũ per se est in quod oportet ex altero procedentem extremo, primò peruenire quã in extremũ:vt patet 5.Phy.& 10.Meta.cõstat autẽ,q̃ ex hac peregrinatione multi in cælestẽ patriã peruenerũt abiq; trãsitu per Purgatorium(non igitur est purgatorij status per se medius inter nostrũ & beatorũ) & propterea ex ratione medij si procederemus, facilè fallemur:cõtingit enim in his quæ sunt per accidẽs etiã sæpiẽtes falli.Quocirca oportet videre penes quid est mediũ Purgatorium,vt sic veritatẽ quæsiti sciamus:inuenimus autẽ ab Ecclesia diffinitũ Purgatoriũ esse mediũ quo ad satisfactionẽ ,p̃ actualibꝰ peccatis,tũc tãtũ qn homo in charitate decedẽs nõ plenè satisfecit ,p̃ illis in hac vita,ita q̃ si homo in charitate decedẽs satisfecit hic,nõ trãsit per Purgatoriũ,& si nõ satisfecit hic,trãsit per Purgatorium.Ex qua determinatione iuxta regulã nõ Topicorũ,sed Posteriorũ Analyticorũ:si affirmatio est causa affirmationis, negatio negatiõis, & cõtra in causis propriis,habemus q̃ purgatorius per se & propriè nõ est nisi ad satisfactionem debitam pro actualibus peccatis exoluendã. Nam affirmatio satisfactionis adhuc debitæ in decedente in charitate,est causa affirmati trãsitus per Purgatorium:& negatio debitæ satisfactionis in decedẽte in charitate est causa negati transitus in purgatorũ. Habetur autẽ hæc determinatio in Cõcilio Flo.sub Eugenio 4. inter definita pro concordia Græcæ & Latinæ Ecclesiæ, vbi sic legit,Si verò pœnitẽtes in Dei charitate decesserint,antequã dignis pœnitẽtiæ fructibus de cõmissis satisfecerint & omissis:eorũ animas pœnis purgatoriis post mortẽ purgari.Vbi apparet affirmationem debitæ pro actualibus peccatis satisfactionis esse causam purgatoriæ pœnæ:& subditur, illorũmq; animas,qui post Baptismũ suscepto nullã omnino peccati maculam incurrerũt;illas etiã quæ post cõtracti peccati maculã,vel in suis corporibus,vel eiusdẽ exutę corporibus:prout superius dictũ est,sunt purgatæ,in cælũ mox recipi & intueri clare ipsum Deũ trinũ & vnum sicuti est. Vbi patet negationẽ debitæ satisfactionis poni causam negationis purgatorię pœnę:dũ & baptizatos sine adiũcta decedẽtes culpa:& eos,qui in suis corporibus satisfecerũt mox in cælũ recipi & intueri clarè Deũ sicuti est diffinitur.Ex his siquidẽ patet,q̃ nec pro somite purgando : (qui etiam in baptizatis remanet,)nec pro reliquis quibuscunque,nisi satisfactione debita pro cõmissis vel omissis,pœnę sunt purgatoriæ.Et similiter nec pro merito augẽdo : quoniam satisfacere pro peccatis , nec meritum,nec cum nouo merito oportet esse: quia nihil aliud est quam exoluere pœnas debitas.Credendũ est igitur & pro determinato habendũ,q̃ animæ in Purgatorio non sunt in via quo ad meritum.Et cõfirmatur autoritate Aug.in Enchi. cap. 110.de purgatorio loquendo dicentis, quòd illis prosunt Ecclesiæ suffragia,qui hic meruerunt,vt eis prodesse nt.Et rursus:hic omne meritũ coparatur.Et rursus,nemo speret quod hic neglexerit, cũ obierit à Domino se promereri, quo possit post hanc vitam relenari quispiam. Et quibus absque alia probatione patet:q̃ ponere meritũ post hanc vitã,contradicit sententiæ beat. Aug apertissimè. Et in literis apostolicis : vbi datur indulgentia pro defunctis, dicitur de illis,Quò magis aliorũ egẽt suffragiis,& quò minus sibiipsis proficere valent. Cõsonat autẽ hoc etiã rationi rectæ:quia ex eo quòd cõstat illos,qui in Purgatorio sunt,nõ posse demereri (alioquin possent damnari)cõsequens est,vt non possint mereri.

¶Quocirca consequenter ad determinationẽ Ecclesiæ loquẽdo, dicendũ est ex similitudine in naturalibus,q̃ quemadmodũ naturalia corpora extra propria loca genita,(puta si lapis genitus sit in loco superiori)habent determinationẽ sui ad propriũ locũ,à quo impediũtur propter aliquod prohibẽs motũ:ita decedẽtes in charitate habẽt determinationẽ sui ad cælestem patriam, ad quã statim irẽt,nisi prohibens pœna debita tẽporalis pro peccatis adesset.Et propterea subiata pœna,vel per ,p̃priã exolutionẽ , vel per aliorũ suffragia,statim cælũ adit:sicut graue remoto prohibẽti,cẽdit deorsum.Et sicut nihil acquirit graue ex remotione prohibẽtis (sed iuxta pristinã grauitatẽ tendit ad propriũ locũ) ita anima ex remotione prohibẽtis,iuxta fortitã prius charitatẽ , in cælestis patriæ mansionẽ sibi paratã intrat.Et hæc exẽplariter sint exposita:& vt nouiti intelligere possint, qualiter anima in morte fortitur diffinitionẽ sui stat9 quo ad meritũ & demeritũ:& cũ hoc stat q̃ impeditur a consequitione regni cælestis propter debitã pœnã:quæ absq; merito exoluitur,& aufertur a suffragatibus, velut à remouẽte prohibẽs.Cõsonare siquidẽ discursũ huc determinationi Ecclesię de purgatorio ,p̃ sola satisfactione necessariò , cuilibet exercitato facilè patere potest.Quod tãto magis approbandũ est,quanto illi oia consonare videntur,quæ de purgatorio habentur:legitur enim 2.Mach. 12. Sãcta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare,vt à peccatis soluatur.Solui enim vinculi absolutionẽ importat:detinẽtur enim pœnalibus vinculis suorũ peccatorũ.Nec obstat si in textu hoc non inueniat:quia maior est Ecclesiæ autoritas.ex Hiero.hoc docẽtis. Purgatorij quoq; nomẽ ideo accidit,q̃ à peccatorũ pœnalib9 immũditiis animã purget:vt idonea sit ciuis cælestis patriæ.Et quia status augmenti charitatis ad statum meriti eiusdem spectat(nam augmentum charitatis terminat illius meritum)eadem ratione,qua charitas in Purgatorio extra statum est merити,à statu quoquè augmenti excluditur.

¶AD PRIMVM In oppositũ dicit,q̃ cõcesso in purgatorio timore nõ dãnationis,sed duratiõis magnę futurę pœnæ(vtpote quia incerti sunt de affuturis suffragiis diminutiuis pœnarũ) nõ propterea sequitur q̃ oporteat charitatẽ augeri ad excludendum timor

timorem : quoniã potest aliunde timor auferri,scilicet ex certificatione tẽporis & quãtitatis pœnæ. Sed argumentũ falsum assumit,scilicet q̃ timor omnis aut ille ex imperfecta procedat charitate:potest enim cũ perfectissima charitate stare timor : vt patet de timore Christi. Nec obstat,q̃ perfecta charitas foras mittit timorẽ ; quoniã non vniuersaliter,sed particulariter intelligitur secũdum glos.de timore,scilicet seruili,vel initiali inquantũ initiali. Falsum quoq; est, q̃ horror mortis sit peccatũ : quoniã naturalis est:& si cũ imperfecta charitate sit, non tamẽ ex illa,sed ex naturali fuga mortis.Et licitũ est inuoluntariè voluntate naturali mori.Et similiter voluntariè volũtate rationali mori dicẽdo cũ Christo:Non sicut ego volo,sed sicut tu vis. Vbi mõstrat se nolle mortẽ, & submittere tamen se volũtari Dei:talis autẽ est dispositionis quicunq; in charitate decedit. Huiusmodi autẽ volũtas naturalis fugiens naturaliter pœnas,comitatur animam,si ad Purgatorium accedit & facit animam tristari de pœnis:quia tristitia est de his, quæ nobis nolentibus accidunt:secundũ Aug.Nec vnquam separatur ab anima,nisi ipsa posset separari à seipsa:sed actus eius(puta tristari , timere) cessant cessantibus eorum materiis seu causis, scilicet malis pœnæ.Et ideo non oportet crescere propterea charitatem:sed definere obiecta tristitiæ & timoris,quæ stante æquali charitate,tolli posse constat. Quamuis etiam si anima secum aliquod timoris, vel alterius passionis peccatum deferret. non propterea oporteret nouum in illa meritum ponere ad delendum illud peccatum,vt patet Matth.12.in glossa super illo verbo, Neque in futuro,dicente, Quædam culpæ paruæ,scilicet in futuro laxantur,quæ quidem post mortem grauant,sed & dimittuntur,si homo bonis actibus in vita,vt sibi dimittantur promeruit.Hæc ille.

¶Ad secũdum dicitur,quòd animæ in Purgatorio eo modo quo sunt in via,progrediũtur:sunt enim in via quo ad satisfaciendum, & continuè progrediuntur exoluendo per se vel per alium.

¶Ad tertium dicitur,quòd ad literam Apostolus loquitur in hac peregrinatione, in qua virtus in infirmitate perficitur, non directè(infirmitas enim non est virtus perfectiua) sed occasionaliter. Non est autem in purgatorio huiusmodi occasione opus,vbi non est status perficiendi.

¶Ad quartum dicitur , quòd diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum cælestis beatitudinis:& sic omnia in Purgatorio cooperantur animabus in bonum cælestis patriæ , quia in maiorem appropinquationem in illud.

¶Ad quintum dicitur, quòd ly Magis ac magis potest referri, vel ad rem acceptam,vt sit sensus, Nisi maiorem rem accipiat : & sic falsum assumitur:conseruatur enim res sine augmento sui. Vel ad acceptionem,vt sit sensus, Nisi maior extensiue sit acceptio:& sic est verum : nam nisi conseruatio continuè extendatur , desineret res esse, omnia enim in nihilum redigerentur. nisi ea manus omnipotentis conseruaret,inquit Gregorius.Vnde ex hoc non habetur augmentum charitatis,sed conseruatio eius. Augustæ die 17. Octobris,1518.

QVAESTIO II.

¶Num omnes animæ in Purgatorio sint certæ de sua salute.

QVAERITVR Vtrũ animæ omnes in Purgatorio sint certæ de sua salute æterna.Et videtur quod nõ. Primò,quia pœnę inferni,& Purgatorij sunt eędẽ, ac per hoc tantus est pauor,& horror aliquarũ animarum,vt impediat eas,vt nesciãt in quo statu sint.

¶Præterea , Quia multæ defunctorum animæ apparuerunt nescientes statum suum, tanquam Deus sic eas iudicauerit, suspenderit tamen promulgationem sententiæ respectu illarum.

¶Tertiò,Quia nulla ratione,aut autoritate Scripturæ, aut Ecclesiæ inuenitur,quòd omnes animæ in Purgatorio sint certæ de sua æterna salute,&c.

¶In oppositum est communis Ecclesiæ doctrina.

CONCLVSIO.

¶Omnes animæ in purgatorio existentes certæ sunt de sua salute.

¶AD EVIDENTIAM huius quæstionis sciendum est,q̃ quum quælibet anima à corpore separata videat seipsam. & omnes species seu habitus in seipsa existẽtes(quoniam directè intuitus eius fertur in seipsam non impeditam à corpore,vt in hac vita cõtingit)cõsequens est.vt anima existẽs in Purgatorio videat charitatem.seu gratiæ habitum,in seipsa existentem, ac per hoc sciat, quòd est in statu gratiæ, & cõsequenter est certa de sua salute æterna.Et cõfirmatur,quia in omni anima separata quæ purgatur, remanet fides & certa cognitio,quã hic habuit,q̃ omnes in Purgatorio sunt de numero electorũ : & scit se esse in Purgatorio:ergo est certa de sua salute. Probatur q̃ sciat se esse in purgatorio: quia retinet certã fidẽ,quam hic habuit, secundũ quòd nõ datur quartus gradus animarum separatarũ baptizatarum sed aut beatæ,aut damnatæ, aut purgandæ sunt statim post mortem : & scit se esse baptizatam,& extra hanc vitam corpoream,& non beatam nec damnatam:ergo purgari ad æternam salutem. Et confirmari idem potest ex parte spei:remanet siquidẽ in omnibus animabus Purgatorij virtus nõ solùm charitatis & fidei, sed etiam spei,non obtiosæ,sed tunc maximè accensæ ad suum obiectũ,quod est beatitudo æterna.Et quum spes sit certa expectatio futuræ beatitudinis,quã in dãnatis impossibile est esse,sequitur idem quod prius.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem dicitur primò, q̃ licet aliquæ pœnæ sint cõmunes inferno & Purgatorio,non tamẽ eodem modo ex parte patientiũ:quia patientes in inferno, diuersissimo modo sunt dispositi à patientibus purgatorię,vt patet.Quia qui purgãtur habent voluntatẽ rectã & conformẽ Dei volũtati, amantes iustitiam Dei & sperantes in Deo ac Iesu Christi salute: dãnati verò oppositò modo se habent.Et propterea ignis communis inferis & purgandis non eodẽ modo susc ipitur à dãnandis & purgandis,& ad modorũ diuersitatem spectat horror : in inferno enim horror est & diuinæ iustitiæ & pœnarũ propter peruersam voluntatẽ eorum,in Purgatorio verò dolor quidem pœnarũ, sed non horror est:quia amant diuinam iustitiam,& libenter sustinẽt pœnas propter diuinam iustitiã.Dicitur secundò,quòd sicut horror maximè in dãnatis non impedit eos à perceptione sui status, multò minus impediret purgandos à perceptione sui status:non enim horror maior in Purgatorio quàm in inferno est.

¶Ad secundum dicendum, quòd doctrina Ecclesiæ non inhæret incertis visionibus,quales sunt istæ,quas Ecclesia non approbauit & forte fuerunt somnia, aut extases, aut syncopæ , aut illusiones dæmonum ad noua dogmata inducenda.

¶Ad tertium patet ex dictis , quòd certa ratione habetur omnes animas in Purgatorio certas esse de sua æterna salute. Augustæ, 25.Septembris,1518.

TRACTATVS VIGESIMVQVARtus, De pœnarum timore, in duas quæstiones diuisus.

1 *¶Num imperfecta charitas , necessario deferat secum post mortem timorem pœnalem.*
2 *¶Num iustus timendo pœnam peccet.*

QVAESTIO I.

¶An imperfecta charitas necessario deferat secum post mortem timorem pœnalem.

VTRVM imperfecta charitas necessario deferat secum post mortem , timorem pœnalem. Et videtur quòd sic : quia imperfecta charitas , quandiu homo est in hac vita , habet secum timorem , quoniam de sola perfecta charitate scribpsum est primæ Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem,sed ex sola morte non perficitur,ergo necessario fert secum timorem:sed timor pœnam habet vt ibidem dicitur:ergo.

¶IN OPPOSITVM est:quia si sic esset,oporteret vt quilibet imperfectæ charitatis transiret per purgatorium : quoniam nullus ingreditur cælum cum timore pœnali,sicut nec cum quacunque alia pœna.

CONCLVSIO.

¶Non oportet imperfectam charitatem cuiusuis ex hac vita decedentis aliquem secum ferre timorem pœnalem sed filiale, qui beatis proprius est.

¶AD EVIDENTIAM huius sciendũ est, q̃ quia de statibus vitæ futuræ id tenere debemus,quod Scripturæ sacræ , aut Ecclesię autoritate didicimus.idcirco oportet hic supponere Ecclesiæ diffinitionem:scilicet,q̃ si aliquis baptizatus moriatur , antequam culpam aliquam committat,ipsum in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum & vnum,sicuti est:vt sub Eugenio 4.in Concilio Flor.patet.Ex qua diffinitione sequitur,quòd charitas imperfecta non necessario fert secum post mortem,timorem pœnalem,quoniam constat baptizatum hodie Ioannem adultum,& statim absque cõmisso peccato aliquo defunctum, nõ oportere habuisse charitatem perfectam.Imò cõmuniter baptizati sortiuntur charitatem imperfectam, quia incipiunt , & deinde proficiunt,& demũ sunt perfecti : charitas enim meretur augeri, & aucta meretur perfici secundum Aug.Non consonat igitur ecclesiasticæ doctrinæ charitatẽ imperfectam ferre secum necessariò post mortẽ timorẽ pœnalem : à ratione quoque dissonat huiusmodi necessaria cõnectio. Habes quoque ex dicta diffinitione Florẽt.Cõcilij,animas nõ retardari à visione Dei & beatitudine, ex hoc quòd quãdiu vixerunt in corpore fomitem cum imperfecta charitate habuerũt:nam si retardarentur,non statim baptizati, qui post non peccauerunt,beati migrantes essent.Nam quum timor seruilis,à quacũque mina charitate excludatur (quoniam per charitatẽ filij sumus Dei,& non per Spiritum seruitutis in timore:sed Spiritũ adoptionis filiorum Dei accepimus,in quo clamamus Abba pater secũdũ Apostolũ)timor quicũq; alius cõpossibilis charitati nõ necessariò ponit in actu ex sola imperfecta charitate:sed oportet aliã positiuã causam apponere : puta aliqd manifestũ imminẽs.Sed stat q̃ homini imperfectæ charitatis nihil imminentis mali occurrat post mortẽ:puta quia est in statu,in quo satisfecit plenè pro omnibus peccatis suis:ergo charitas illius nullum pœnalẽ secum ducit timorẽ:sed statim perficitur perfectio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne patriæ cælestis. Et sic licet in toto tẽpore præcedente charitas cõpassa fuerit aliquem timorẽ: ratione tamẽ status illius hominis (quia scilicet nulli culpæ nulliúsq; pœnæ malo pro peccato subiacere tunc inuenitur) in primo instanti quo nõ viuit hic, sed ibi charitas illa perficitur perfectione patriæ: vt dictũ est, & non nisi timorem illum secum retinet, qui permanet in seculum seculi.

¶AD OBIECTIONEM dicitur, quòd glos. ibidẽ exponit de timore seruili, qui nec cum perfecta, nec cum imperfecta charitate manet. In cuius signum textus dicit vtrunque, & q timor nõ est in charitate. & quod perfecta charitas foras mittit timorẽ. Aliter exponitur primũ de timore seruili, & secũdum de timore filiali. Aliter & altius posset exponi de timore simpliciter & charitate simpliciter: vt sit sensus, Timor non est in charitate: quia scilicet nõ necessariò comitatur charitatẽ. Et ratio redditur, quia perfecta charitas (quæ scilicet est perfectio & perfecta simpliciter) foras mittit timorẽ: quia timor pœnã habet. Charitas autem simpliciter sine omni etiam passibili malo & pœnæ & culpæ est: charitas enim quum sit vna ex perfectionibus simpliciter, cõmunis est Deo, & creaturis: & in solo Deo inuenitur perfecta, sicut & sapientia & bonitas: in quo nullum compati timorem siue naturalem, siue reuerentialem, manifestum est. Et hæc expositio licet sit quo ad textum illum noua: est tamẽ in se vera, & non aliena a textu illo incipiente ibi, Deus charitas est, &c. & ex charitate Dei perfectionẽ charitatis in nobis imitandã proponente & docente. Sed ad propositũ sufficit expositio duplex inducta ex glos.

¶Ad id verò quod dicitur, quòd per solam mortem charitas non perficitur, respondetur q sola mors non perficit charitatem: sed solus Deus gloriosus inueniens hominem in morte liberum à culpa, & pœna peccatis cõmissis debita perficit charitatem, lumen gloriæ illi infundendo, & ad visionem fruitionẽmque suæ maiestatis illum admittendo. Augustæ die 14. Octobris, 1518.

QVAESTIO II.

¶*An iustus timendo pœnam, peccet.*

VTRVM Iustus timendo pœnam, peccet. Et videtur quòd sic. Primò, quia iustus, nihil timere debet nisi solum Deũ. Tum secundò, quia timor pœnę est ex amore sui, qui est peccatum: charitas enim non quærit quæ sua sunt: primæ ad Corint. 13. & ab Apostolo vituperatur 2. ad Timot. 3. Homines seipsos amantes: & infinitæ ad hoc sunt autoritates. Tum tertiò, quia ratio suffragatur: quia odio habẽs pœnam plus amat suam quietem, quàm Dei iustitiam & voluntatem: hoc autem constat esse iniquum. Quartò, quia timor omnis ex diffidentia est: iuxta illud, Confidite, nolite timere, & similia: diffidentia autem peccatum est: ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶*Iustus sibi imminentem pœnam timendo, non propterea deserent quod rectum vsum rationis deceat, nullatenus peccat.*

¶AD EVIDENTIAM huius quæstionis sciendũ est, q timor & dolor cõueniũt in materia hac, scilicet malo pœnæ, vt patet: & vtrũq; est de his, quæ nobis nolẽtib⁹ accidũt (vt Aug. dicit) quãuis differẽter: quia dolor de præsenti, timor de futuro est malo. Vnde sicut contingit rectè & nõ rectè dolere de præsenti malo pœnę, ita cõtingit rectè & nõ rectè timere futurũ malũ pœnę: nam si dolor, quãtũcunq; magnus sit, volũtatẽ hominis à diuinis præceptis non auertit, rectè tristamur & dolemus de malo, quod patimur. Et vtrunq; clarè videmus in Dño Iesu: qui ait, Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ. Et rursus, O vos oẽs qui transitis per viã, videte si est dolor similis sicut meus. Et similiter timor futuri mali pœnæ quãtuscunq; sit si non auertit hominẽ à diuinis præceptis, rectus est: & hoc etiã est videre in dño Iesu: qui cœpit pauere & tædere. Mar. 14. Tunc autẽ tãtum tam dolor, quàm timor malus est, qñ hominẽ abducit à Dei mandatis: vt paret in his, qui dolore & timore fidẽ negãt, vel quicquã aliud mandatorũ omittunt. Ex quibus clarè patet, q nec dolor de præsenti malo pœnæ, nec timor de futuro, est secundũ se malus: alioquin nũquam esset rectus. Nec dissoluar ab homine mortali quantũcũq; perfectissimo, alioquin non inuentus fuisset in Christo omnium perfectionum fonte. Et hinc prouenit q timor pœnæ quãdoq; vituperãtur, & quandoque non. sed naturæ testis est bonæ. Et propterea iustus timendo pœnã insitã limites naturæ ac rectæ rationis, nullo modo peccat, nisi Christus peccauerit, quod est blasphemia.

¶AD OBIECTIONEM. Primam in oppositum dicitur, quòd naturalis timor mali pœnæ infra limites rationis rectæ consistens, non est timor, alterius quàm Dei vt infligentis pœnã: quoniam non est malum pœnæ in ciuitate, quod non fecerit Dominus. Timor enim solius Dei, vt punitoris, non excludit timorem rectum pœnarum, vt patet.

Amor sui absque peccato nonnunquã est.

¶Ad secundã dicitur, quòd amor sui duobus modis in sacris literis sumitur. Primò pro amore sui secũdum id quod est ex naturalibus, siue gratuitis Dei donis: & sic amor sui est de præcepto naturæ. Et ad huius sui amoris imitationẽ præcepit Deus, Diliges proximũ tuum sicut teipsum: & secundũ hoc Apostolus dicit, Nemo vnquam carnem suam odio habuit: & Dominus, Dedi dilectam animam meam in manus, &c. Alio modo sumitur pro amore sui secundum id quod ex peccato habet: puta prouitatem ad malum, auersionem à Deo, & huiusmodi: & sic amor sui non est rectus: debet enim homo odisse in se quicquid mali habet, inquantum est malum: amor enim non nisi boni est.

¶Quocirca si timor ex amore sui secũdũ Dei in se dona naturalia vel gratuita procedit, & infra rationis rectæ limites, sistit, nullum peccatũ est: sed testis est bonæ naturæ, bonitatisq; diuinorũ effectuum amabilium. Si autẽ prouenit ex amore sui secũdo modo, sic est peccatũ: sicut & ipse sui amor, qui est fundamẽtum ciuitatis diabolicæ. Vnde prudẽtis lectoris erit discernere quãdo Scriptura catholica vel doctorũ loquitur de amore vel odio sui primo modo, & quãdo secũdo modo, & sic nõ falletur. Quod enim dicitur, Erunt homines seipsos amãtes, de amore sui, quantũ ad id quod peccati est refertur, & sic de aliis vituperatis amoribus sui. Quod autẽ dicitur, Charitas nõ quærit quæ sua sunt, multipliciter à glos. exponitur. Primò referẽdo cõmuniter ad ea quæ ipsius charitatis esse possunt materia: & exponit apponendo ly tantum: hoc est, charitas non tãtum quærit quæ pro ipsa inhabente ipsam sunt: sed etiam, quæ pro aliis sunt: secundo exponendo de temporalibus bonis, & sic vel nõ repetit ablata, vel nõ est amatrix pecuniarum. Augu. autem in regula exponit de eisdem temporalibus: quia communia propriis, non propria cõmunibus anteponit. Ex quibus omnibus patet, quod in nullo obstat hæc autoritas dictis.

¶Ad tertiã dicitur, q maior est vniuersaliter falsa: Christus enim testatur & se nolle mortis pœnam, & se tamen plus velle Dei voluntatem quàm suam, quum dixit, Veruntamen nõ sicut ego volo, quo ad primum: sed sicut tu vis, quo ad secundum. Et similiter accidit, in omnibus rectè tristibus & timentibus: habent enim simul nolle seu odium respectu malorum ex amore naturali quietis, à malis (& quo ad hoc Augustinus dixit, quòd sunt de his quę nobis nolentibus accidunt) & velle respectu diuinæ volũtatis, iustitiæ & præcepti: alioquin non sisteret tristitia aut timor infra limites rectæ rationis. Et propterea falsum esse liquet quòd odio habens pœnam & appetens non pati, plus amat se & suam quietem, quàm Dei iustitiam, præceptum aut voluntatem.

¶Ad quartam dicitur falsum esse, quòd omnis timor sit ex diffidẽtia: quamuis enim timor, quia spei opponitur, minuatur ex confidentia, & ex diffidentia augeatur: non semper tamen ex diffidentia oritur: vt patet de timore Christi, in quo nulla fuit diffidẽtia, Et de timore Hiero. ad Eustochium dicentis, Ego ille qui timore gehennæ tali me carceri damnaueram: & tamen tunc maximè confidebat de Diuina gratia. Vnde autem oriatur vniuersaliter timor, alterius est negotij: sat est quòd non est opus culpabilem semper esse. Augustæ die 12. Octob. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS QVINtus de Obligatione, & obseruatione præceptorum tàm in Religione, quàm extra, in duas quæstiones diuisus.

1 *Num quodlibet præceptum obliget ad mortale.*
2 *Num religiosus factus episcopus ad obseruantias regulares ex debito legali teneatur.*

QVAESTIO I.

¶*Num Quodlibet præceptum obliget ad mortale.*

QVAERITVR Vtrum omne præceptũ obliget ad peccatum mortale. Et videtur quòd sic, quia communis animi cõceptio est, quicquid sub præcepto positum est, ad mortale peccatũ obligare, intãtum, quòd percunctantibus de aliquo actu an cadat sub præcepto, vbi responsum est affirmatiuè, statim intelligitur obligatio ad mortale peccatum.

¶IN OPPOSITVM Autem est: quia sequeretur omnem actum cuiuscunque vitij esse peccatum mortale: quod cõstat esse falsum. Et patet sequela: quia euitatio cuiuscunque vitij cadit sub præcepto.

CONCLVSIO.

¶*Ea tantum præcepta obligãt ad mortale, quæ de aliquo sunt quod ad Dei vel proximi charitatem spectat.*

¶AD Euidentiã huius dubij sciendum est, quòd præceptum contra consilium distinctum in hoc à consilio differt, quòd consilium est de bonis, quorum opposita non sunt mala: datur enim consilium de Virginitate, quàm si quis noluerit seruare, nec peccat: vt patet primæ ad Corinth. 7. & simile est de aliis. Præceptum autem de his bonis, quorũ omissio mala est mortaliter: soli enim illi virtutum actus sub præcepto cadunt, quorum omissio peccatum est: vt paret discurrendo. Et propterea Apostolus ibidem dicit, de Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, & subdit, quod si nupserit virgo, non peccat. Habet ergo

go præceptum pro materia actum bonũ, cuius propositũ est peccatum: & ecõtrario omne peccatum opponitur alicui comissioni vel omissioni præcepti. Quod ex eo patet, q tria ria diuisis actibus (quia aut præcepti, aut consilii, aut indifferentes sunt) neque contra indifferentia, neque contra consulta agẽdo vel omittendo peccatum incurritur: restat igitur vt quod peccatũ sit, opponitur cõmissioni vel præcepto. Quo sit, vt eiusdẽter hunc sequatur, non quicquid clauditur sub præcepto, vinculum habere mortale: nisi quis putet omne peccatũ esse mortale. Si enim omne peccatũ opponatur alicui præcepto, & non omne peccatũ est mortale, clarè sequitur, q aliquod peccatũ est cõtra præceptũ quod nõ est mortale. Sed quomodo hoc sit, declarãdũ restat. Scito ergo q præceptorum moralium (de quibus solis est sermo) quæda habent pro materia bonos actus quorum contrarij contrariantur charitati: vt patet de præceptis fidei & iustitiæ. Sunt enim de credendo articulos fidei & de tribuendo vnicuiq; quod suum est: quorũ contraria (vt infidelitas & iniustitia) contra charitatem sunt illa contraria de dilectionẽ Dei, ista contra dilectionem proximi. Quædã verò habent pro materia actus bonos, quorum contraria non contrariantur charitati: vt patet de præceptis abstinẽtiæ, affabilitatis, vrbanitatis, & similium. Sunt enim de obseruandis modis debitis in sumendo cibum, aut cõuersando, aut iocando: quorũ cõtraria (vt ſpecies gulæ & rusticitatis, nõ sunt cõtra charitatem Dei & proximi, quamuis mala & peccata in genere moris sint. Spectandum est ergo ad charitatem, quum discernendũ est præcepti vinculum ad mortale peccatum: quia solùm per mortale peccatum charitas tollitur & omne peccatum mortale charitatẽ tollit. Si enim præcepti violatio charitatem tollit, ad mortale peccatũ obligat: si autem non tollit charitatem, quamuis tollat quãcunq; aliam virtutem, ad mortale peccatum non obligat. Charitas enim est animæ vita: quæ quia per peccatum mortale tantùm tollitur, ideo peccatum tollens ipsam, mortale appellatur: tolli autem charitatem solũmodo cõstat per id quod cõtrariatur dilectioni Dei, aut proximi. Et propterea duo sunt genera moraliũ præceptorum, quæximi. Et propterea duo sunt genera moraliũ præceptorum, quæ-dã habentiũ vinculũ peccati mortalis: & sunt illa sola, quæ prædã habentiũ vinculũ peccati mortalis: & sunt illa sola, quæ præcipiũt aliquã cõmissionẽ vel omissionẽ necessariã ad dilectionem Dei vel proximi. Necessariam autẽ dico vel simpliciter: vt in quibusdam præceptis naturalis iuris: vt Deũ esse colendum, non esse adulterandum, & huiusmodi. Vel ex suppositione: vt in quibusdã præceptis diuini, vel humani iuris: vt, suscipiẽdũ esse Baptismum, obseruandos esse tales dies festiuos, & huiusmodi: sunt enim hæc necessaria ad salutẽ, quia sic instituit Deus, vel Ecclesia. Quædam habentium vinculum peccati⁹ venialis tantùm: & hæc sunt, quorum violatio stat cum charitate Dei & proximi. Siue sint de iure naturæ: vt, non esse mentiendum, esse affabilem & huiusmodi: siue sint de iure positiuo: vt, benedicendam esse mensam à clericis, & huiusmodi. Peccant enim violantes hæc præcepta, sed nõ mortaliter. Vnde patet, q non omne præceptum habet vinculum peccati mortalis. Et si ad hanc distinctionem aduertissent priores, nõ concluſissent aliquid esse de concilio, ex eo quòd non est in præcepto habente vinculum peccati mortalis. Crediderim quoq; ego multa nos habere hodie secundum animi cõmunem conceptionem pro præceptis habentibus vinculum peccati mortalis, quæ si à patribus cum hac distinctione fuissent interpretata, non haberemus hodie hæc sub præcepto vinculi mortalis: vt est præceptũ de ieiunio, &c. Multa enim sunt opinione mea, & infinita positiui iuris præcepta moralia absque vinculo peccati mortalis. Sub huiusmodi siquidem morali non mortali præcepto cadit tota regulamodi siquidem morali non mortali præcepto cadit tota regula beati Augustini. ex eo quòd in principio dicitur: Hæc sunt quæ vt obseruetis, præcipimus in monasterio constituti: & quòd monachi carnes non comedant. de conse. dist. 5. carnem. &c.

¶Aliàs habebatur: mortalis seu moralis.

¶AD obiectionem ergo in oppositum dicitur, q quia nominibus vtendum est, vt pluribus vtuntur: Præcepti nomen dupliciter inuenitur. Primo secundum proprietatẽ significationis suæ: & sic præceptum in Politicis seu Moralibus distinctum contra consilium in duo secatur genera: vt declaratum est. Alio modo per antonomasiam: & sic præceptum antonomasicè dicitur solùm illud quod habet vinculum peccati mortalis. Et hinc orta videtur ista communis vox. Romæ, die 14. Februarij, 1518.

QVAESTIO II.

¶*Num religiosus factus Episcopus ad obseruantias regulares ex debito legali teneatur.*

QVAERITVR an religiosus factus Episcopus teneatur debito legali ad obseruãtias regulares. Et videtur q nõ: quia in Decretis, 18. q. 2. c. vnico, dicitur, q monachus factus episcopus electione canonica, est absolutus à iugo regulæ professionis monasticæ: constat enim absolutum à iugo legis, non teneri debito legali ad legis obseruationem. Et confirmatur ex glo. ibidem dicente, quòd non tenetur ad ieiunia: similis enim ratio est de aliis.

¶IN Oppositũ autẽ est autoritas & ratio S. Tho. in Secũda secũdæ, q. 185. art. 8. dicẽtis, q tenetur ad oia nõ repugnãtia episcopo: quia dispositio non tollitur adueniente perfectione, sed magis perficitur. Et cõfirmatur hoc: quia aliter sequeretur, q monachus episcopus gauderet beneficio capitulj explicati, extra de obseruatiis. vbi coceditur in die natalis Domini eius carnibus: & etiam feria 6. eis, qui nec voto, nec regulari obseruatia sunt astricti ad abstinentiam à carnibus. Consequens autem videtur falsum: quia constat exceptionem illam cõprehendere monachos, quibus regularis institutio carnes inhibet, absque tamen peccati mortalis nota.

CONCLVSIO.

¶*Religiosus factus episcopus non tenetur ex legali debito ad regulares obseruantias, sed tantum ad tria vota, moralia: quæ deuotio ad eas tantum tenere certum est, quæ non dissonent episcopali statui.*

¶AD EVIDENTIAM huius dubitationis sciendũ est, q dupliciter aliquis tenetur ad aliquid obseruandũ, vel ex debito legali, vel ex debito morali tantùm. Dico autẽ tantùm: quia debitum legale, claudit in se morale debitum, & addit supra illud legamentum. Appellatur autem, & est debitum morale, vinculum ex recta ratione, debitum verò legale est vinculũ ex lege. Ita q vis obligatiua in debito morali, ex sola recta ratione, vt a collectiua virtute proficiscitur: siue habeat aliunde occasionem, siue non. Tenetur enim quilibet ex debito morali ad non mentiendũ: quia naturalis ratio sic dictat veritatẽ sectandã, vt contrarium secundũ se præsumat dissimulat. & simile est de vinculo ad vitãda quælibet vitia. Tenetur quoq; princeps ad obseruationem legis communis ex debito moraliquoq; princeps ad obseruationem legis communis ex debito moraliter (iuxta illud Patere legem, quam ipse tuleris: extra de constitu. quum omnes. & Dominica reprehensionem, 3. iacth. 23. Dicunt & non faciunt) quãuis non teneatur ad legis obseruationẽ ex debito legali: quonia lex non habet vim coactiuam supra principem. Verum huiusmodi debitum morale ex naturali ratione sola, vt a virtute coactiua vim habẽs, occasionaliter ortum habet a lege extate: nam nisi lex maneret in suo robore, ratio naturalis nõ obligaret principem ad illius obseruationẽ, sicut nec subditos, quos ex primo, & recta ratio secũdo obligat, vt vis coactiua ad legis eundem obseruationem. Debitũ autem legale est, quod a lege *vt a coactiua virtute est: lex enim nisi habeat coactiuam virtutem, lex non est, ac per hoc respectu illius supra quem non habet virtutẽ coactiuam, lex non est simpliciter & absolutè, sed secundũ quid, scilicet vt directiua. Et propterea dicitur & bene, q princeps solutus est legibus: quia scilicet lex simpliciter & absolutè non est supra eum: quia nõ ligatur coactiua virtute legis. Et quia vis coactiua legum per legis actum punituum exercetur, vt proprium actum: quia pœna est proprium legis medi⁹: per quod ad iui obedientia inducit: vt San. Tho. docuit in Prima secunda. qua. 11. 92. art. 2. ideo illi soli subsunt virtuti coactiuæ legis, qui legum pœnas incurrunt contrafaciendo. Qui autem suapte natura non ex priuilegio, legum pœnã non incurrunt, quantumcunque cõtra præcepta legum agat, virtuti coactiuę legis non subiacẽtur. Quocirca quia religiosus factus episcopus nõ subiacet prædictis regulæ aut statutorũ regularium: quod ex eo patet, q si puniendus est, nõ punitur secundũ regularia instituta, sed secundũ sacros canones, sicut reliqui episcopi) colligens est, vt religiosus factus episcopus non teneatur ex debito legali ad obseruatias regulares. Et quia cẽsurarũ & peccati mortalis pœna ad vim coactiuam legis spectant, ideo non incurrit cẽsuras aut mortale peccatum, si huiusmodi ex regula, aut constitutionibus ratiõm prohibeantur, oppositum iaciendo, quãuis peccet mortaliter aliquod trium essentialiũ votorũ transgrediẽdo: quia ad illorum obseruationem ex voti vinculo, cessante lege tenetur. Tenetur tamen ex debito morali religiosus factus episcopus ad suæ religionis regulares obseruãtias no contrarias, aut dissonas episcopo: quia ex alcẽsu ad perfectionis statũ non debet deficere a fructu prioris vitæ: vt ratio sancti Tho. monstrat. Perderet autẽ, si ea, quæ etiã non conferunt ad perfectionem episcopalem, per quæ ad illam peruenit, desereret. simile siquidem accidit iitis regularibus bonis in episcopo, q⁹ accidit in naturalib⁹ & disciplinabilibus dispositionibus. Videmus enim ad generationẽ ignis peruenire per calorem dispositem ad ignem: & propterea igne genito, calor non minor manet, aliter tamen: quia prius inerat per virtutem quasi coactiuam agentis: postea ineit vt consequens naturã geniti. Et similiter frequens meditationis studium ad doctoratum ducit: & propterea doctor nisi cameri more retrocedat amplius meditatur, licet aliter: quia prius quasi prædagogo cogente, postmodum tanquam actum connaturalem exercens. Ita & religiosus profitendo per regulares obseruantias, ad episcopalẽ perfectionem deducitur: quia adueniente, regulares obseruantiæ episcopum decentes magis assunt: aliter tamen quia prius renebatur ad illas ex virtute coactiua legis: modo verò ex recta ratione dictante laborem, viæ non debere perire in termino, & quod per eadem bona perfectio conseruari debet, per quæ acquisita est.

Aliàs

¶Ex quibus patet, vtranque opinionem verum diuersimode dicere, & quod tenetur ad regulares obseruantias, & quod non tenetur: nam tenetur ex debito morali, & non tenetur ex debito legali. Et hinc patere potest, quòd monachus factus episcopus, licitè potest carnalibus vesci in sexta feria, quando natiuitas Domini in illa euenit: quoniam à debito legali, quo sub iugo pro-

Patet⁹ monach⁹ fact⁹ epm

Universidad de Deusto
Biblioteca

scopus se-quitur ex 6. ma-teriate Domini in ea ad-uentate.

silentis regulæ astringebatur, absolutus est, & debitum morale tunc non habet locum. Quia cõuenientissimum est, inquit diuus Tho. in tertia parte q. 40. artic. 2. vt qui cum aliquibus conuersatur, se eis in conuersatione conformet: ita quòd in cibo & potu conformiter se sicut alij habeat: constat enim monachum episcopum ad conuersandum cum ecclesia sua, & specialiter clericis translatum. Et hoc præcipuè locum habet in tanta solennitate: in qua & sancti viri abstinentiæ detrahunt: decet enim tantam internæ lætitiæ causam foris erumpere ad lætas mensas.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem pro parte negatiua ex decretis, dicitur, ꝙ monachus factus episcopus absoluitur à regulari iugo, quod coactionem importat, sed nõ absoluitur à morali debito operis regularis. Et similiter glo. verificãda est, ꝙ absoluitur à iugo ieiunij, & non à ieiunij debito morali. Ad obiectionẽ primam pro parte affirmatiua ex autoritate S. Tho. dicitur, ꝙ intelligendus est de debito morali, & non de legali. Quod patet tum ex ratione ibi reddita, quæ non nisi debitũ morale concludit: tum ex eo, ꝙ iuxta illam doctrinam religiosus factus episcopus etiã Romanus, tenetur ad regulares obseruãtias non dedecentes ipsum: & tamẽ cõstat ipsum nõ teneri debito legali, sed morali tantũ ad huiusmodi. Ratio enim literæ illius nõ magis militat pro aliis episcopis, quã pro Romano: quã iste teneatur esse perfectior cæteris.

¶Ad secundã obiectionem dicitur, ꝙ canon ille Honorij 3 explicando restringens esum carnis in die natalis Domini ad eos, qui nec voto nec regulari obseruãtia sunt astricti, intelligitur de astrictis ex debito legali ad regulare obseruãtiã: & non de his, qui ex debito morali subsunt regulari obseruantiæ. Et ratio est: quia in qualibet scientia nomina sunt interpretanda secundũ vsum illius scientiæ: constat autẽ solos astrictos debito legali appellari in iure astrictos lege, & non astrictos legali debito appellari solutos à lege, princeps enim solutus dicitur legibus, qui tamen secundum morale debitũ subest legibus. Et quod magis viget ad propositum monachus episcopus à iugo regulæ monasticæ professionis absolutus dicitur, cap. statutum 18. q. 1. non comprehenditur igitur monachus episcopus in iuris dispositione inter astrictos regulari obseruantiæ sed inter absolutos à iugo regularis obseruantiæ, si iuris textum vnum secundum ejusdem iuris textum aliũ intelligere debemus. Et tu lector memẽto scripta nostra de huius quæstionis materia in commentariis super Secunda secundæ, ad hæc referre subtilius discussa. Romæ 13. Februarij 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS-sextus de Sacri ordinis Collatione vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

¶Vtrum in collatione sacri ordinis sufficiat tactus corporalis post completam prolationem verborum, in quibus consistit forma.

QVAERITVR, an in collatione ordinis sufficiat tactus corporalis post completã prolationem verborũ, in quibus cõsistit forma. Et videtur ꝙ sic. Primò, quia de facto ritus hic seruatur alicubi absque repræhensione, vt à fide dignis dicitur. Porrigitur siquidẽ ab episcopo dicẽte semel tantũ formæ verba in numero plurali, Accipite potestatem, &c. calix præparatus: & quotquot sunt ordinandi in sacerdotes: sigillatim accedunt ad contactum calicis episcopo nõ repetente, neq; cõtinuante verba, sed deinceps silente: absurdum est autem damnare tantam multitudinem: ergo, &c.

¶Secundò, quia vbi est diuersitas opinionũ, non est diffinitiuè asserendum, nisi liquidè manifestata sit veritas, ergo multò magis vbi nihil inuenitur etiam opinatum, non est dãnanda altera pars, sed quilibet sensui suo relinquendus. Sed de simultate contactus corporalis in sacrorum ordinum susceptione, nihil apparet etiam opinatum, quin potius de contactu ipso corporali diuersæ sunt opiniones: vt S. Tho. in 4. sent. dist. 24. dicit, Non sunt igitur damnandi, qui tetigerunt quidem calicem præparatum, &c. quamuis non simul cum prolatione verborum.

¶Tertiò, quia si contactus & verborum prolatio deberent esse simul tempore, hoc esset quia verba formæ aliter non verificarentur. Sed hoc non accidit in proposito, nam in verbis imperatiui modi satisfit, si incontinenti obeditur secundum intentionem imperantis. Episcopo autem porrigenti & dicenti, tot ordinandis, Accipite, obeditur incõtinenti secundum eius intentionem: quoniam episcopus etiam explicitè dicit, Ego intendo omnibus conferre ordinem sic successiuè venientibus. ergo, &c.

¶RESPONDEO. In hac difficultate: primò declarabitur veritas de necessitate contactus: secundò, de simultate contactus & verborum, tertio satisfiet oppositis.

CONCLVSIO.

¶Corporalis contactus in sacri ordinis susceptione necessarius est, & simul fiat cum prolatione verborum.

¶QVO AD Primum scito, quòd nõ opinatiuè, sed assertiuè dicendum est, ꝙ cõtactus corporalis necessarius est in sacramento ordinis, nõ solũ quia simile est in cæteris sacramẽtis, in quibus adhibetur extranea materia (Baptismus enim sine cõtactu aquæ, confirmatio sine contactu manuũ, vel chrismatis, & extrema vnctio sine contactu olei nõ fit, &c.) sed quia propria ratio formę sacramenti ordinis hoc exigit, vt diuus Tho. in præallegato loco docuit. Oportet siquidẽ verba, in quibus consistit forma ordinis verificari sic, quod actus significati impleantur: alioquin inefficacia vanáque sunt: sed in verbis formæ percipitur actus susceptionis corporalis: ergo oportet impleri tale imperium per corporalem acceptionem. Probatur minor: quia cum dicitur, Accipe, aut imperatur solus actus interior, aut cum exteriori acceptione. Non interior solus, quia de interioribus solis Ecclesia non se impedit: ergo iunctus exteriori acceptioni. Et confirmatur: quia cum sacramenta consistant in rebus & verbis sensibilibus (vt patet in principio 4. Sententiar.) demonstrationes iussionésque sacramentales ad sensum impleri oportet. Propter quod sicut cum in forma Eucharistiæ dicitur, Hoc est corpus meum, oportet fieri demonstrationem nõ ad intellectum tantùm, sed ad sensumata cum in forma ordinis dicitur, Accipe, oportet fieri iussionem ad sensum. Et sicut ibi oportet monstrare contentum sub his sensibilibus speciebus panis, &c. ita hic imperari acceptionẽ sensibilem, quæ contactu corporali perficitur, &c. Et hæc ratio nõ solùm infert ꝙ oportet corporalem susceptionem interuenire in illis traditionibus, quibus imperatur explicitè acceptio alicuius rei corporalis, (puta cum dicitur, Accipe librũ vel claues, &c.) sed etiam cum dicitur, Accipe potestatem, vel accipe Spiritum sanctũ: idem enim est vtrobique iudicium, quia idẽ est in vtrisq; imperatum. Meminisse enim oportet, quòd sicut in consecratione sanguinis Iesu Christi, non demonstratur ex vi verborum id quod continetur sub specie vini, quod tamen deberet demonstrari sicut in cõsecratione corporis: sed demonstratur calix cõtinens illas species dicendo, Hic est calix, &c. & iuxta tropum metonymiæ ponitur continens pro contento, ad insinuandum, quòd conuersio fit in sanguinem, vt potabilemitas in sacramento ordinis iubetur ex vi verborum quandoque acceptio spiritualis rei (quia potestatis seu Spiritus sancti) & iuxta eundem tropum ponitur * quod dicitur pro eo quòd fit, id est acceptio potestatis pro qua acceptio corporalis fit, loco ipsius acceptionis incorporalis, quæ in rei veritate imperatur. Oportet enim (vt dictum est) iussionem sicut & demonstrationem sacramentorum, ad sensum impleri, &c. * *Aliter quid dicunt.*

¶Amplius, Non minus oportet impleri quòd fit in sacramento, quàm quod dicitur. Sed in sacramento ordinis si fit traditio calicis actiuè, & non accipitur, constat quòd non impletur quod fit. nulla enim actio impletur sine passione, vnde episcopus & verbo (vt dictum est) iuxta tropum prædictum. & facto, ipsa scilicet porrectione calicis, vel actiua manuum impositione, imperat corporalem susceptionem. Propter quod sicut non sufficit episcopum manus imponere actiuè tantum: sed oportet corporaliter tangi ordinãdum, & obedire, contactum corporalem sustinendo: quamuis ex vi verborũ Spiritus sanctus accipiendus iubeatur in illa impositione: ita non sufficit calicem cum verbis porrigere, sed oportet ordinandum obedire, ad corporalem tactum accedẽdo, quamuis ex vi verborum potestas accipiẽda dicatur imperatiuè, &c. Confirmatur quoque hoc autoritate decretalis de ia. non ite. cap. presbyter. Vbi expresè apostolica traditione tactum corporalem debere internenire Gregor. 9. dicit, &c. Non deest quoque autoritas S. Thomæ, & Petri de Pa. & rubricarum librorum pontificalium, &c. Hæc de primo.

¶QVO AD Secundũ scito, quòd oportet corporalem contactum fieri cum prolatione verborũ, in quibus consistit forma simul tempore in toto, vel in parte, &c. quoniã nulla oratio verificatur, aut adimpletur, nisi significatum ponatur in tempore consignificato. Tempus autem consignificatum per orationem, quæ est forma sacramenti, non se extendit extra totum tempus prolationis eius: ergo intra tẽpus prolationis verborum, oportet acceptionem significatam impleri, &c. Maior est per se euidens: minor autem continet duo: vnum est quòd tempus consignificatum sit præsens: alterum verò quòd tale tẽpus præsens non extẽdatur extra tempus prolationis verborũ: his enim duobus euidẽter habitis, tota ratio clara erit, ac efficaciter inferens intentũ. Primum autem horum euidens fit ex conditionibus verbi imperatiui: nam inter præsens indicatiui, & præsens imperatiui, & futurũ eiusdem (verbi gratia, accipis, accipe, & accipito) cõuenientia est in significatione: singula enim acceptationem significant. In modo autẽ significãdi differẽtia est, quoniã ly, accipis significat acceptionẽ indicatiuè, ly verò, accipe, & accipite, significat acceptionẽ imperatiuè. In tẽpore verò differentia est, sed aliter, quoniam tam ly accipis, quàm ly accipe, significat acceptionem in præsenti, ly verò accipito, significat acceptionem in futuro. Vnde inter ly accipis, & ly accipe, neque in significato, neque in tempore est differentia aliqua, sed in modo tantum: quoniam dicendo, accipis, acceptionem præsentẽ in te indico: dicẽdo verò, accipe, acceptionem præsentem tibi impero, &c. Et ex hoc sequitur, quod sicut verum nõ est dicere, accipis, te in præsenti nõ accipiẽte (iudicatur siquidem esse in præsenti quod nõ est) ita efficax nõ est dicere, accipe, te nõ in præsenti accipiente, imperatur siquidem esse in præsenti quod nõ est. Ex proprietate igitur cõsignificati temporis in forma sacramenti ordinis consistente in verbo imperatiuo præsentis tẽporis, apparet ꝙ oportet impleri quod iubetur in præsenti tempore. Quod autẽ tale præsens nõ extẽdatur vltra tẽpus prolationis verborũ, probat. Primò ex ipsa ratione tẽporis consignificati.

¶Ad cuius euidentiã aduerte tria. Primum est ꝙ differentia temporis verborum non tenet se ex parte prolationis, neque ex parte proferentis, sed ex parte significati, nam si ad tempus prolationis inspicias, ita mensuratur tempore præsenti accipiam, & accepi, sicut accipio, &c. similiter si ad intentionem huius, vel illius proferentis aduerteris, ita potest intendere præsens tempus vnius anni, mẽsis, vel diei, &c. sicut huius, nunc. &c. sed si significationẽ verbi perspexeris, & mensuram durationis eius consignificatam consideraueris, inuenies, quòd tempus consignificatũ vt mẽsura ipsius actus significati ex vi talis verbi intelligitur. Secundum est, quòd consignificatum tẽpus est, & dicitur præsens præteritum, vel futurum in respectu ad tempus, quo verbum ipsum significãs profertur, quilibet enim fatetur se falsum dicere si dicendo, credo, nõ habeat in se credulitatem quando hoc dicit. Et similiter si dicendo credidi, scit se nunquam nisi tunc, quando dicit habuisse credulitatem, falsum dicit, &c. Et verba igitur præsentis temporis significãt actum coëxistentem ipsis verbis quãdo dicuntur, & præterita præteritum, & futura futurum. Tertium est, quòd licet secundum veritatem nihil de tempore sit vnquam præsens nisi instans, apud Grãmaticos tamen tempus præsens dicitur & consignificatur, quod cuicunq; parti orationis coëxistit, propter quod in sacramẽtorũ actionibus apud Theologos effectus quidẽ, quia in instãti fit, in fine prolationis verborum fit. Actus autem sacramentalis tam actiuè, quàm passiuè in quacunq; parte mẽsurante prolationem verborũ coëxistat, sufficit. Ex proprietate igitur consignificati temporis euidenter paret, quòd tempus præsens consignificatum in forma sacramentorum nõ extenditur vltra mensuram prolationis eorum. Et confirmatur, quia sicut in Eucharistiæ consecratione cum dicitur, Hoc est corpus meũ, ly est non consignificat tempus extra prolationem verborũ, ita in sacramento ordinis, cum dicitur, accipe nõ consignificatur tẽpus extra mensuram prolationis verborũ, vtrobique enim est verbum præsentis tẽporis. & nõ differunt nisi in modo, indicatiuo, scilicet, & imperatiuo. Mensura autẽ non ex parte modi sed temporis se tenet, & propterea eadem est vtrobique ratio. Et ex hoc habes non solùm, ꝙ ex proprietate verbi se tenet, sed ꝙ talis rigorosa proprietas in sacramentis Ecclesiasticis seruatur. intenditur & exigitur, idem enim esse de omnibus iudicium debet. Et confirmatur, quia nisi tẽpus præsens consignificatũ intelligatur præcisè terminari cum prolatione verborum, nulla esset certitudo quantum hoc præsens duraret, & sic posset aliquis semel dicẽdo decẽ millibus hominũ, Ego vos baptizo &c. & per totum diẽ effundere aquã super singulos, & essent baptizati, quod cõstat esse falsum. Hæc de secũdo.

¶QVO AD Tertium, ad primum in oppositum dicendum est, quòd non est mirum, si Spiritussanctus permittit aliquos Episcopos errare in istis, quoniam manifesta apparet in eis demeritoria causa, quia scilicet non submittunt actus suos rubricis pontificalibus, sed sensum proprium sectantes, euanescunt in cogitationibus suis: & dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Episcopi tamen mutantes numerum singularem in pluralem, & dicentes, pluribus simul tangentibus, accipite in nullo errant: sicut nec baptizans plures sicut aspergẽdo & dicẽdo, Ego vos baptizo, &c. illi quoq; qui inter dicendũ semel verba formæ pluribus successiuè tangẽtibus porrigunt, dicendo, accipite, satisfaciunt sacramento: quia etiam si vni tantũ tradant dicendo, accipe: non exigitur ꝙ à principio formæ vsq; ad finem semper adsit cõtactus: sicut etiam in Baptismo non oportet ablutionem vnius durare, quandiu durant verba formæ: sed sat est si in aliqua parte verborum durante fiat hic ablutio, fiat ibi contactus, &c. Illi autem qui ante vel post prolationem verborum tangunt, nihil suscipiunt: sicut nec essent baptizati, qui ante vel post prolationem verborum abluerentur.

¶Ad secundum verò dicitur, quod autoritas rubricarum pontificalium, expresè statuentium cõtactum & eius simultatem cum prolatione & rationes autoritatésque suprædictæ, excludunt huiusmodi opiniones, & determinant.

¶Ad tertium autem iam patet, ꝙ non saluatur veritas seu efficacia orationis imperatiui præsentis temporis, nisi illo tẽpore præsenti fiat quod imperatur: & quòd sacramentorũ efficacia certa exigit tẽpus præsens, non ad libitum ministri, sed secundum naturam ipsius sacramenti intelligi. Vnde intentio Episcopi etsi in his, quę iurisdictionis sunt, possit præsens ampliare: in his tamen, quæ ordinis sunt non potest, sed oportet ipsum in captiuitatẽ reducere intentionem suam in obsequium Christi, & Ecclesiæ, &c. Nec obstãt his dicta doctorum sententiũ, quòd sacerdotes non in sua ordinatione formam cõsecrationis Eucharistiæ proferunt: & omnes referunt intentionem suam ad instans quo terminatur prolatio formæ cõsecrationis Eucharistiæ ab Episcopo. Hoc enim non est intelligendum, quòd fiat ex vi intentionis nouorum sacerdotum, quasi ipsi possint suspendere effectum verborum in aliud tempus. hoc enim nõ minus possent perfecti sacerdotes. Sed quia sic fit in Ecclesia à spiritu sancto gubernata, vt omnium consecratio efficax inueniri possit, humana ratio tentauit suadere, adhuc tamen non persuasit, sed in captiuitatẽ ducto intellectu actus fit. Et hæc sufficiant. Pisis, Die 20. Nouembris. 1519.

TRACTATVS VIGESIMVS-septimus de Dispensatione Matrimonij in Occidentali ecclesia, Quæstione vnica contentus.

QVAESTIO.

¶Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum sacerdote occidentalis Ecclesiæ, vt accipiat vxorem.

QVAERITVR Virum summus Pont. possit dispensare cum sacerdote Occidentalis Ecclesiæ, vt accipiat vxorem.

¶Videtur enim quòd non. Primò, quia traditum alteri non potest absque iniuria ab eo tolli: sed corpus sacerdotis occidentalis traditum est diuinis obsequiis in cattitate: ergo, &c.

¶Præterea, Secundum Sanct. Thom. in Secunda secundæ q. 83. artic. 2. dicitur, quòd summus Pontif. non potest dispensare religiosum ad contractum matrimonij: ergo nec sacerdotem.

¶IN OPPOSITVM est, quia castitas annexa est ordini sacerdotali ex statuto ecclesiæ, ergo per eam potest tolli.

¶IN HAC quæstione iuxta tria, quæ apparent in sacerdote Occidentali, discutienda sunt tria, vt plenius satisfiat, & cuncti dam reuerendissimi domini Cardinalis votis, & Parisiis nuper exorta quæstio clarius appareat.

¶Videndum est igitur primò de sacerdotio absolutè, quomodo se habeat ad matrimonium: secundò de annexo voto continctiæ: tertiò de statuto ecclesiæ. Ex his enim, & non aliunde impediri contingit sacerdotem à matrimonio.

CONCLVSIO.

¶Potest summus Pontifex salua cõscientia dispensare in matrimonio cum sacerdote occidentalis ecclesiæ, etiã si nõ adsit aliqua publica vtilitatis ratio.

¶QVO AD primũ ergo duo dicũtur. Alterum affirmatiuum scilicet ꝙ sacerdotium impedit matrimoniũ contrahendum: alterum negatiuum, scilicet ꝙ non dirimit contractum. Et primũ qui dem intelligendum est de congruo: quoniam nec ratione, nec autoritate probatur, ꝙ absolutè loquendo, sacerdos peccet contrahẽdo matrimonium, quin potius & ratio ad oppositũ ducit: quoniam, vt patet in 27. dist. 4. sen. nec ordo inquatum ordo, nec ordo sacer inquantum sacer est impeditiuus matrimonij: & in Ecclesia occidentali olim diaconi poterant cõtrahere matrimonia, vt dicitur cap. diaconi. dist. 28. Manifestè quoque in 31. dist. in canone, alter. dicitur, quòd Orientales in sacramentis constituti copulantur matrimoniis. Nec admittenda est glosia exponens, copulantur: id est, copulato vtuntur: quoniam manifestè series textus de contractu matrimonij loquitur, vt cõfirmat etiã aduersatiua subiuncta, scilicet quòd Occidentales non sortiuntur cõiugia, & cætera. Secundum verò dictum intelligendũ est, quòd non dirimit matrimonium contractum siue ante, siue post. Et hoc (vt dixi) seclusis omnibus legibus Ecclesiasticis, stando tantum in his, quæ à Christo & Apostolis habemus. Et confirmatur vltimò vtriuque horum ratione. Si ordo sacerdotalis ex natura sua impediret matrimonium contrahendum (ita quòd contrahere esset peccatum) aut dirimeret contractum, sequeretur quòd in nullo casu quantæcunque necessitatis, aut vtilitatis per Ecclesiam militãtem posset dispensari cum aliquo sacerdote, quòd contraheret matrimonium. Hoc consequens est & contra Theologos, & contra Canonistas & contra autoritatem: qua de facto vtitur Rom. Ecclesia. Consequentia autem manifestè patet ex exercitatis in Philosophia saltem rationali: quoniam quod est secundum se prauum, nulla ratione potest fieri licitum. Hæc de primo.

¶QVO AD secundum, duo discutienda occurrunt: Alterum est, an secundum veritatem sacerdos voueat castitatem: alterũ est de efficacia illius voti. Quidam putant sacerdotes Occidentales in hoc differre a religiosis, quo ad debitũ seruandi continentiam: ꝙ religiosi astringũtur voto solenni: sacerdotes autẽ nõ voto, sed statuto ecclesiæ. Verùm hi manifestè errant: quoniã expresè mãdatur episcopis, ꝙ neminẽ ordinent, nisi voueat castitatem, vt patet di. 28. in c. nullũ. ex quo format ralis ratio. Aut omnes episcopi occidẽtales sunt transgressores præcepti Apostolici, aut no. Non est dicẽdũ primũ: cũ costet multos esse viros timoratos & sanctos

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec reprehendi se à conscientiis propriis,quòd in actu ordinandi sint transgressores huius præcepti,ergo obseruant hoc præceptū, ergo suscipientes ordines sacros intelliguntur vouere castitatem ipso facto non verbo,sed facto suscipientes ordinem sacrum Occidentali ritu.Nec putes Scotum, Durandum, & Petrum de Pal. his aduersari,eo quod dicunt, quòd non potest quacunq; ecclesiastica autoritate annecti votum ex facto extrinseco,quia votum est actus voluntatis intrinsecus & liber.Stant enim hæc simul cū prædictis,quoniam ex antedictis habetur, quòd suscipientes ordines sacros absq; peccato fictionis vouent castitatē. Ex hoc autem habetur,ꝙ absolutè loquendo possunt suscipere ordinem sacrum absque voto castitatis,quia voluntas non compellitur, sed tamen (vt dictū est)cum peccato fictionis, mentiuntur enim facto profitentes se vouere, & interiori actu oppositū intendentes.

¶De efficacia autem solennis voti,diuersa est Theologorum opinio.Scot.nanq; & Pet.de Pal.in 4.dist.q.38. putat eādē vim habere simplex & solenne votū quo ad Deum,ac per hoc nullum, ex natura sua dirimit matrimoniū contractū.Potéstque eorū positio fundari super hoc ꝙ si solenne votū ex natura sua dirimeret matrimoniū post contractū, nullo casu posset dispensari. S.Tho.autem & Ricar. vbi supra tenent votū solenne dirimere ex propria natura matrimoniū ea ratione,quia ponit ipsum Deū, seu Ecclesiam in possessionē propriį corporis. Addit tamen in secunda secundæ S.Tho.88.aliā rationem ex parte consecrationis,quia scilicet quod semel sanctificatū est Deo non potest in alios vsus conuerti.Nec valet responsio Scoti ad primam rationē,soluentis eam per interemptionem, dicendo ꝙ non plus ponit in possessionem votū solenne quam simplex,eo ꝙ nihil intrinsecum voto habet solenne,quo careat simplex,vt patet in actu interiori volitatis,cuius est vouere.Hæc inquam deriſio derisibilis est,quoniā manifestè patet,ꝙ vouens votū solenne non solùm promittit,sed mutat de facto statū,ac per hoc vouēs solēniter vt sic, acceptat interiori actu mutationē status,promittens viuere de cætero in illo,&c.

¶Videtur autem mihi rationabilior via S.Tho. si tamen rectè intelligatur.Puto enim quòd ad mentē eius, & secūdum veritatem distinguendū sit cum ipso in Secunda secundę,vbi suprà ꝙ solēne votum est duplex.Quoddam per se solenne, vt professio religiosorum,& quoddam per accidēs solenne,vt votū castitatis annexum ordini sacro.Est autē ratio huius differentiæ,quia solennitas siue cōsistat in exhibitione, siue in consecratione, per accidēs cōiungitur voto suscipientis ordinem sacrū.Quoniam talis exhibet seipsum,& consecratur non ad castitatē sed ad actus ordinis. Religiosus verò benedicitur, & exhibet se ad religionis statū, qui importat per se negationē propriæ voluntatis,corporis & bonorum. Hæc verò distinctione stare duas dico propositiones. Altera est,quòd votū annexum ordini sacro,per se nó dirimit matrimoniū contractū,& ratio est,quia est solenne per accidens. Nec etiā per accidēs fit ibi exhibitio corporis propriį ad aliquid repugnās matrimonio,sed promissio tātùm vt patet in c.nullum.distin. 28. Altera est,quòd votum religionis per se dirimit matrimoniū contractū,tum quia in eo fit exhibitio corporis ad statum repugnantem matrimonio, tum quia tanta vis est,vt soluat matrimonium prius legitimè contractū & non cōsummatū,non ex statuto Ecclesiæ, sed ex propria natura.Et hāc rationē bene notabis contra Doct.discrepantes à S. Tho. ipsimet enim vtūtur voto professionis quia morte ciuili, cum ad matrimoniū prius contractum dispatio trahitur,cùm verò ad sequens matrimoniū dirimendum sermo conuertitur,dicunt professionē non plus efficaciæ habere, quam votum simplex, manifestè insinuates viris doctis doctrinæ suæ ruinosum fundamentū.Eadem siquidem ratione & efficacia, qua professionis votum dirimit prius cōtractum, eadem dirimit post contractum,imò minor vis requiritur ad dirimendū consequens matrimoniū,quàm antecedēs, vt patet in ordine sacro dirimente consequens matrimonium, & non antecedēs. Non enim post contractū matrimoniū per verba de præsenti , si quis inuita vel consentiente sponsa Sacerdos fiat,propterea solutū est matrimonium,sed illa nō potest alteri nubere cum tamen constet,ꝙ si religiosus fuisset factus, soluta esset à vinculo coniugali. Nec obstat,quòd in libro 6. de voto & voti redempt.dicitur, ꝙ solennitas voti per solam Ecclesiæ cōstitutionē est adinuenta. Hoc enim verum est quemadmodū etiam consecratio calicis per solam Ecclesiæ constitutionē adinuenta est.Cum hoc nanq; stat ꝙ quemadmodum nec cōsecratio calicis in solo Ecclesiæ statuto,cōsistit, sed in diuina benedictione,ita solēnitas quoq; voti in diuina benedictione cōsistit,vt in Secunda secundę.quæ.88. dicitur iuxta illud Nume.6.Inuocabit nomen meū super filios Israel,& ego benedicam eis.Et rursus,sicut calix iam consecratus ex propria natura repugnat profanis vsibus,sic professus solenniter, ex propria natura repugnat proprietati rerū,& actibus venereis, & cæteris. Cum his tamen teneo,quòd apud S.Tho.potest Ecclesia dispensare in vtroq; voto,scilicet religionis & ordinis pro aliqua maxima necessitate. Et quod Ecclesia quidem possit, nolo aliter probare, quàm ex facto,quia scilicet summus Pont.Regem Aragonum (vt l'et.de Palud.refert)dispensauit,imò cōpulit, vt religione omissa vxorem duceret, &c.propter regni illius dispositionē.Quòd autem hoc sit de mente S.Tho.manifestè concipi potest ex initio & fundamento positionis suæ in contrarium in Secunda Secundæ, loco allegato.Ibi siquidem volēs cōcludere, quòd Papa non possit dispensare cum religioso, pro radice positionis assumit autoritatem Decretalis,dicens, Sed quia Decretalis , cum ad monasterium manifestè dicit , &c. & deinde vt conformaret se Decretali adinuenit illam adaptationem de consecratione , vt ibi patet. Ex quibus omni passione semota,quilibet perspicacis ingenij elicere potest,quòd si tempore suo summus Pont. dixisset oppposita verbo vel facto(vt postmodum fecit)quod ipse quoq; accommodasset rationem inobedientiæ sedis apostolicæ.Et propterea illa opinio non est sua,nisi pro quanto sustentabitur ab illa Decretali.

¶POTEST Igitur ad rationes supra tactas , quæ videntur cōcludere indispensabilitatē voti solennis religionis respondeti. Et ad illam quidem de consecratione, potest cum aliis dici,quòd semel sanctificatum Deo,non potest in alios vsus paisim conuerti , sed bene in magnæ necessitatis articulo. Liceret siquidem bibere in calice consecrato,vbi aliquis non posset aliter bibere,&c. ¶Ad aliam verò de exhibitione,eodē modo dici potest,ꝙ quamuis res alteri tradita dono,non possit regulariter ab eo auferri.potest in casu necessitatis,quo ablatio esset magis vtilis, quam possessio propter cōmune bonū, quod præeminet bono particulari. ¶Ad aliam verò, quæ adducta est pro fundamento positionis aliorum doctorum,dici potest , quòd magna differentia est inter aliquid esse per se tale,& posse per se tale quid.Quod enim est per se tale,nullo casu , nullaque dispensatione potest non esse tale , sed quod potest per se in aliquid,contingit impediri, vt effectum intentum non producat.vt patet in agentibus naturalibus.Dico ergo in proposito,quòd votum religionis est potens per se in hunc effectum,id est dirimere matrimonium sequens,contingit tamen (& hoc rarissimè)vt intentum effectum non habeat propter cōcursum alterius causæ,scilicet ecclesiæ auroritatis.& publicæ vtilitatis non paruæ.Hæc de secundo.

¶QVO AD Tertium(scilicet de ecclesiæ statuto)cōstat iam, quòd hodie ex ecclesiastico statuto tam ordo Sacer,quam votum professionis in aliqua approbata roligione , impedit matrimoniū contrahendum,atque dirimit contractum.Et quoniam ordo Sacer non dirimit post contractum ex natura sua,nec ex natura voti impliciti(quia non est solēne nisi per accidēs,vt patet ex dictis) sed ex statuto ecclesiastico,idcirco cum summus Pontif.possit ad libitum relaxare statuti vinculum sequitur necessario,quòd si Sacerdos Occidentalis contrahat matrimonium de licentia summi Pōtifi.absque vlla rationabili causa,quòd matrimonium ipsum est verè matrimonium,& contrahentes sunt verè coniuges.& proles est verè legitima. Quamuis contrahendo tale matrimonium sic peccet mortaliter vterque contrahens,contra votum castitatis agens absque rationabili,aut dubia saltem causa licentiatus,& cōsequenter nec ipse Pontifex à mortali excusaretur,sed si causa rationabilis dispensandi in voto castitatis abfit,contrahens dispensatus tutè contrahit,ac cōtracto vtitur.Et hinc patet,quòd cum rationabilis causa dispensandi in voto castitatis possit esse non sola vtilitas publica ciuilis aut ecclesiastica, sed aliquod aliud maius bonum nunc & hic,& ab hoc,& cætera,quam seruata castitas,consequens est quòd summus Pont.non solùm potest,sed etiam salua conscientia potest dispensare cum Sacerdote Occidentali , quòd contrahat etiam cessante causa publicæ vtilitatis Et propterea sumptuosa fuit quorundam determinatio dicens absolutè , quòd absque tali causa Papa non potest. Cùm tamen , vt ostendimus, Papa absque causa vlla possit,peccando tamen, & cum causa rationabili quacūque absque peccato, & vtrobique matrimonium est validum. Romæ die 12. Aprilis, 1505.

TRACTATVS VIGESIMVS-octauus de Matrimonio , vnica quæstione contentus.

QVAESTIO VNICA.

¶Num matrimonium legitimè contractum inter Christianos per verba de præsenti, possit ante carnalem copulam dirimi autoritate Papæ absque religionis ingressu.

VAERITVR vtrum matrimonium legitimè cōtractū inter Christianos per verba de præsenti, possit ante carnalem copulam dirimi autoritate Papæ absque religionis ingressu.Et arguitur quòd nō. Primo ex ipsius natura ; quandocunque est aliqua res transiens,ad cuius positionē per se ponitur aliquid concomitans, impossibile est poni rem illam transeuntem,& non poni illud cōcomitās,quia quod conuenit alicui per se,conuenit necessariò & inſepara

inseparabiliter. Sed sacramento matrimonij cōiungitur indiuisibilitas & inseparabilitas personarum , quæ sunt coniuges, quod probatur,quia hoc ponitur in diffinitione matrimonij. Ergo si matrimonium positum est actu,& transit,impossibile est quin restet inseparabilitas,sed nulla dispēsatio potest sup r impossibile,ergo.

¶Secundò ex parte institutionis , Matrimonium est de iure diuino,vtpotè institutum à Deo in paradiso(dicente.Crescite,& multiplicamini) secundum quod est officium naturæ, & à Christo, secundum quod est sacramentū Ecclesiæ sicut cætera sacramenta,vnde Mat.20.dicitur.Quos Deus coniunxit , homo non separet,& ad Ephe. 5. Sacramentum magnum in Christo & Ecclesia. Papa autem non potest supra ius diuinum, ergo.

¶Tertiò ex parte ipsius sacramenti. Non minoris efficaciæ est sanctificatio veri sacramenti sanctificatione consecrationis Ecclesiasticæ.Sed res consecrata,puta calix non potest dispēsatione Papæ desinere esse cōsecratus,quandiu est calix,ergo vir & mulier sanctificati coniuges ipso sacramēto matrimonij,non possunt quandiu viuunt desinere esse coniuges. Et cōfirmatur quia sicut Papa non potest facere , quòd hostia semel consecrata desinat esse consecrata , ita non potest facere , quòd vinculum matrimonij semel contractum desinat esse inter personas,inter quas est cōtractum.

¶Quartò ex parte talis sacramenti.Matrimonium inquantum sacramentum significat coniunctionem spiritualem Christi & Ecclesię,vt patet per magistrum sent.in 4.dist.26.Sed cōiunctio spiritualis inter Christum & Ecclesiam est inseparabilis , quoniam scripturam est Mat. vlti.Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.Ergo matrimonium inquantum sacramentum , est inseparabile. Et confirmatur hæc ratio autoritate San.Tho.in 4.distin.33.q.1.articu.1.ad tertium,dicentis,quòd matrimonium ex quo institutum est vt sit sacramentum est indiuisibile, nisi fortè à Deo. Et confirmatur,quia tria sunt bona matrimonij fides,proles & sacramentum , id est indiuisibilitas.

¶Quintò ex autoritate. Quia ista videtur communis sententia Theologorum.

¶IN OPPOSITVM est autoritas Canonistarum vt patet in cap.ex publico.de conuersione coniugatorum.

¶IN HAC dubitatione intendo Theologaliter veritatem inquirere & concludere præcipuè secundum doctrinam S.Tho.vnde tria agenda sunt. Primò ostendetur in quo stat ratio ambiguitatis.Secundò ipsa ratio tractabitur.Tertiò satisfiet oppositis.

CONCLVSIO.

¶Matrimonium legitimè contractum per verba de præsenti potest autoritate Papæ dispensari absque religionis ingressu.

¶QVO AD primum,sciēdum est,quòd cum matrimonium dupliciter consideretur,(scilicet vt est officiū naturæ, & vt est sacramentū Ecclesiæ)si attendamus in omnibus & singulis conditionibus,quas habet, secundū quòd est naturæ officium,quæstio hæc clara est,quia constat matrimoniū esse dissolubile etiam post consummationem,vt patet de coniugio infideliū.Vnde à presenti disputatione resecāda sunt quęcunq; spectant ad matrimonium, inquātum est naturæ officiū.Et propterea rationes omnes ex institutione in paradiso,& ex traditiōe mutuæ potestatis in corpus proprium,& ex cōmixtione carnali,& ex inseparabilitate his annexa. non conuincunt intellectū ad confitēdum indispensabilitatem,hæc enim omnia ad matrimonium, secundum ꝙ est naturæ officium,spectant,& de naturæ iure sunt, recipere tamen dispensationē in aliquo casu patet,& 1.ad Cor.2.& à S.Tho.in 3.dist.33. quæst.2.art.1.& 2.Si verò consideremus matrimonium, secūdum ꝙ est Ecclesiæ sacramentum,tunc distinguere oportet singulas eius cōditiones. Sunt autem hæ quatuor:scilicet sacramentū tantum,res & sacramentum,res tantū significata & contenta, & res significata & nō contenta:vt patet ex 4.sent. Sacramentū tantū, vocantur actus sensibiles,quibus cōtrahitur matrimoniū nō absolutè(sic enim spectāt ad naturę officiū)sed vt ex diuina institutione signū & causa sunt inuisibilis gratię.Res & sacramentū vocatur ipsum vinculū coniugij,non absolutè,)quoniam sic spectat ad naturę officiū)sed vt ex institutione significat aliquid sanctum (puta cōiunctionē spirituālē inter Deum & animam) & dispōnit ad gratiā.Res tantum significata ꝙ contenta, est gratia gratū faciens,quæ in hoc sacramēto cōfertur ad sanctè posse vti cōiugio. Res autē significata & nō contēta triplex assignatur, scilicet cōiunctio spiritualis per charitatē inter Deum & animā,& coniunctio etiam per charitatem inter Christum & Ecclesiā.& coniunctio per vnionem personalē inter verbum& humanam naturam, quæ vocatur cōformitas in natura Christi ad Ecclesiam.Si igitur ex nullo horum habetur indispensabilitas,dissolubile erit:si autem ex his habetur inseparabilitas, dispensari non potest.Si diligenter aurē inspiciamus,nihil inuenitur in omnibus his supra ea,quę ad naturæ officiū spectant,nisi signū & signatū, & causa & causatū: hæc enim tantum addit sacramenti ratio supra naturæ officium. Et ex parte quidem causæ & causati , manifestè patet non haberi omnimodam inseparabilitatem matrimonij : quoniā nihil in hoc sacramento causatur indelebile,cùm non imprimat characterem, sed si iterabile etiam viuentibus cōiugibus : vt patet si alter religionē profiteatur:gratia quoque hic causata amitti potest , imò quandoq; fit sacramentū hoc fine gratia.cū scilicet celebratur in peccato mortali in cōtrito.Ex ratione igitur signi & signati oportet inseparabilitatem hanc esse,si ex sacramenti vi sit. Et siquidem sacramentū hoc,primò significatū habet inseparabile,oportet inseparabilitate sequi:si autem primarium eius significatum, nō est inseparabile , ipsum quoque separari potest. Notanter autem dixi primò seu primarium eius significatū:quoniam didici à S.Thom. vbi supra,quòd contra prima præcepta sacramēti, nō admittitur dispensatio,nisi fortè à Deo. Prima autē præcepta signi circa primarium significatum constat attendi : sicut vniuersaliter prima præcepta cuiuscunq; gradus,vel officij circa principalem illius finē.Ad hoc igitur tota quæstio hæc reducitur, an sacramentū matrimonij significat primò aliquid indissolubile. Et hæc de primo.

¶QVO AD SECVNDVM. Duos ergo in hanc rem inuenio dicēdi modos,Magister siquidem sententiā 4.distin.20.expresse tenet:quòd matrimonium contractū , est signum coniunctionis spiritualis inter Christum & Ecclesiam.Et quoniam coniunctionem hanc constat esse inseparabilem , oportet secundum ipsum,& eius sequaces,quòd matrimonium ratum etiā nō consummatum,sit omnino indispensabile.Hanc opinionem videntur sequi omnes Theologi,qui partem negatiuam quæstionis tenent, ponentes tertium bonum matrimonij (quod sacramentum dicitur) indissolubilitatem coniugii , non absolutè, sed inquantū signum indissolubilitatis inter Christum & Ecclesiam ponit.

¶Sed hæc opinio salua tantorum virorum reuerentia,falsa videtur:ꝙ dupliciter ostendirur.Primò,Si matrimonium contractum ac ratum,sacramentum esset cōiunctionis inter Christum & Ecclesiam,sequeretur ꝙ maritus relictæ ante cōsummationem matrimonij esset verè bigamus.hoc est falsum:ergo.Probatur sequela:quia ratio bigamiæ est defectus sacramenti : quia scilicet nō est vnicus vnius:sicut Christus vnus vni tantum vnitus est Ecclesię. Hic autē defectus manifestè adest secundo coniugio,si matrimonium ex solo cōtractu,sacramentum est coniunctionis Christi & Ecclesiæ. Falsitas consequentis patet ex determinatione Ecclesiæ, extra de bigamis.capitulo debitum.Et scito,quòd sumpta est hęc ratio ex illa decretali, & conuincit me , quoniam à destructione consequentis ad destructionem antecedentis est optimus & necessarius processus.Et attestatur eidē ipse Magister sent.quoniam sicut tenet antecedens, ita etiam affirmauit consequens in 27. distinct.4.Vnde à nobis sicut non sustinetur in cōsequēte,ita nec in antecedēte tenendus est,quin potius Ecclesia determinando oppositum consequentis , determinauit oppositum antecedentis: connexa quippe sunt hæc.Vnde in auctoritate loqui videtur, qui in materia bigamiæ dicunt bigamiam non fieri ante consummationem plurium coniugiorum,& in materia matrimonij dicunt, matrimonium non consummatum sacramentum esse cōiunctionis Christi & Ecclesiæ:hæc enim (vt supra ostensum est) habent contradictionem implicitam.Secūdo. si matrimonium solo contractu significat coniunctionem inseparabilem inter Christum & Ecclesiam , sequeretur quòd nec etiam per ingressum religionis naturaliter solueretur,hoc est falsum,ergo. Consequentia probatur,quia non sunt facienda mala,vt veniant bona.Violatio autem sacramenti coniunctionis inter Christū & Ecclesiam malum non est parum, cùm sacrilegium sit. Et fieret per huiusmodi ingressum:quoniam solueretur matrimonium, & consequenter sacrum signum,& consequenter daretur intelligi,quòd significatum esset solubile.Falsitas autem consequentis ex eo patet,quòd nō dispensatiue,sed regulariter licet cuilibet ante consummatum matrimonium ire ad religionem:imò secundum sanct.Thom. dantur coniugibus duos menses ante consummationem ad hoc:&(vt in c.ex publico de cōuer.coniug.patet)Papa non dispēsando, sed sequēdo Ecclesiæ morē determinat matrimonium solui per religionis ingressum.Sunt etiam contra hoc autoritates:quæ infra afferetur.

¶Alij igitur sequentes determinationē in prallegato c. de bigamis factam,dicunt,ꝙ matrimonij sacramentum,quo ad significationem,non est completum vsque ad carnalē copulam inclusiuē: ita ꝙ matrimonium contractum significet cōiunctionem Dei ad animam per charitatem,consummatū verò cōiunctionem Christi ad Ecclesiam.Et inquantum prima coniunctio est solubilis,secunda non:ideo matrimonium contractum tantum solui potest, consummatum autem minimè:vnde Dominus Mat.19.non dixit, Quos Deus coniunxit homo non separet, nisi post illa verba , & erunt duo in carne vna.Et Apostolus ad Ephe.5.nō dixit,Hoc sacramentū magnum in Christo & Ecclesia , nisi post illa verba.Et erūt duo in carne vna.Et ideo Leo papa (vt referūt Magister in 2. dist.1.& Gratianus 27.q.2.) ait,Societas nuptialis ita est à principio instituta,vt præter cōmixtionem sexuum non habeat Christi, & Ecclesiæ sacramentū.Hęc ille. Vbi clarè videas assertum à tato doctore,quod probare laboramus nos. S. Tho. quoq; in 4.di.27. q.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

q.1.art.2.q.1.expresse dicit duo noranda ad propositum. Primum est in responsione ad primum, quòd quia matrimonium contractum significat coniunctionem spiritualem inter Christum & animam, & hæc est solubilis, ideo religionis ingressus aufert sacramentum. Secundum est in responsione ad tertium, ꝙ quia matrimonium contractum tantum non est perfectum, ideo non habet omnimodam indiuisibilitatem. Ex his enim confirmatur omnia dicta. Et colligere potes hanc rationem sic, Si matrimonij sacramentum non consummatum esset indissolubile autoritate Papæ, hoc esset, quia omnimoda indissolubilitas esset de ratione eius, sed hoc est falsum, ergo. Probatur falsitas consequentis, quia aut est de ratione eius, inquantum est officiū naturæ, aut inquantum est sacramentum, sed neutrū est, vt probauimus, ergo. Potest quoque idem probari sic, De sacramentis Ecclesiæ illud tenēdum est, quod Rom. Ecclesia renet, sed Rom. Ecclesia dispensat de facto Apostolicis literis super huiusmodi matrimonia contracta, ergo. Minor patet in Martino 5. & Eugenio 4. quorum bullas super hoc refert Archiepiscopus Florentinus se vidisse, & nostris temporibus pluries hoc factum videtur. Non deest etiam naturalis ratio, ꝙ sit dispensabile. Videmus enim in vniuerso tria genera rerum, quædā enim sunt necessariæ simpliciter, quas scilicet impossibile est aliter se habere, vt sunt motus cęlestes. & quædā sunt contingentes simpliciter, vt res voluntariæ, & quędā necessariæ nō simpliciter, sed vt in pluribus, vt naturalia istorum inferiorum. Et inter hæc manifesta est hæc differēcia, ꝙ necessaria nō possunt impediri, cōtingentia possunt fieri, vt libet necessaria verò vt in pluribus possunt quidem impediri, sed raro. Cum autē indissolubilitas sacramenti matrimonij non sit de genere cōtingentiū (vt patet, quia non potest ad libitum dissolui) nec sit de genere necessariorum simpliciter (quia potest quandoque impediri, vt patet si, alter coniugium ingrediatur religionē) restat vt sit de genere necessariorū vt in pluribus. Et verē sic est essentia nanq; matrimonij annexam habet indiuisibilitatem possibilem impediri ex concursu alterius causæ. Et hoc dupliciter, vel causę quasi eiusdē ordinis & hæc est professio regularis, vel superioris ordinis, & hæc est autoritas apostolica cum causa aliqua rationabili. Vrrū autem discordia orta inter coniuges huiusmodi sine spe remedii, sit rationabilis causa dispensandi, crediderim ꝙ sic, consensu cōiugum accedente. Tum in fauorem animarū, ne scilicet in adulteria adolescentes ruant, aut permanere quasi cogantur, dum separati perpetuò manerent. Tum ad euitanda homicidia, quæ à desperatis coniugibus facilè procurari possunt, præsertim, cum hæc de causa Moyses libellum repudii permiserit. Tum ad bonum pacis restituendum inter eos sublato hoc vinculo, quod causa discordiæ est præsertim quia coniugii finis vnitas est. Et hæc de secundo.

¶QVO AD TERTIVM Respondetur ad primam obiectionem, & dicitur, quòd in diffinitione matrimonii non ponitur indiuisibilitas simpliciter, id est omnino, sed quantum est ex se. id est nisi impediatur. Et propterea posito matrimonio, ponitur indiuisibilitas personarum sic non omnino, indiuisibilitati autem sic non repugnat impediri.

¶Ad secundum verò iam patet ex dictis, quòd institutio refertur ad sacramentum perfectum in significando, & non inchoatum tantùm. Quamuis posset etiam dici & bene, quòd Deus non instituit matrimonium indissolubile omnino, sed quantum est ex se, vt dictum est. Et ideo Papa non dispensat contra institutionem diuinam, sed vtitur potestate sua, qua potest impedire aliam causam impedibilem institutam etiam à Deo.

¶Ad tertium dicitur, quòd coniuges nō aliter sanctificantur hoc sacramento, quàm per gratiam gratum facientem. & repræsentationem Christi & animæ per charitatem vnitorum. Vnde cum vtrunque sit separabile nulla est hic sanctificatio habens effectum perpetuū. Vnde quamuis non possit fieri quòd cōiuges non fuerint sanctificati, potest tamen auferri vtraque sanctitas ab eis. Et propterea non est simile de eis & de calice consecrato, à quo non potest consecratio auferri. Nec est propterea minoris efficaciæ sacramentum quàm sacramentale, quoniam longè maius est facere sanctum formaliter, etsi amitti possit illa sanctitas, quàm facere sanctum ministerialiter, & secundum quascūque alias huiusmodi denominationes. Vnde sacramenta omnia, quia gratiā conferunt, magis sanctificant cæteris consecrationibus, licet non ita diuturnos habeant effectus propter variā dispositionē subiecti, effectus enim consecrationum & benedictionū non exigunt nisi constantiam subiecti, gratia autem & significatio vltra substantialē constantiam subiecti, exigunt immutationem voluntatis & status, & propterea mutatis his desinūt. Ad confirmationē autem dicitur, ꝙ peccat supponendo id quod probare debet, & quod in dubiū vertitur, hic enim nihil aliud dubitatur, nisi an vinculū ex sacramento matrimonij contractum semel, sit inseparabile à personis, quæ contraxerunt, & argumentum hoc supponit, quia supponit, ꝙ se habeat ad personas sicut corpus Christi ad species panis semel consecrati, quod constat se habere inseparabiliter. Vnde negāda est similitudo, quia vinculum matrimonij non habet necessariam connexionē cum personis, sicut corpus Christi ad Hostiā, necessaria nanque connexio est, quæ impedit dispensationem.

¶Ad quartum patet responsio ex dictis, negamus, scilicet significari coniunctionem Christi ad Ecclesiam per contractum matrimonij. Posset quoque dici, quòd coniunctio spiritualis Christi ad Ecclesiam potest considerari dupliciter. Primò secūdum suam rationem, & sic est solubilis: quia est coiunctio per charitatem viæ, Secundò. secundum extrema, inter quæ est, scilicet Christū & Ecclesiam & sic est insolubilis. Et quia primo modo vnio spiritualis consideratur per se, secundo per accidens, ideò potest dici, ꝙ vnio illa est solubilis, vnio autem in conformitate naturæ est omnino insolubilis, quoniam est secūdum esse diuinum hypostaticū. Hæc responsio licet quo ad solubilitatem sustineri possit, non tamen euadit inconuenientia de vnitate, & propterea non est totaliter ei innitendum. Ad confirmationē verò ex autoritate S. Tho. dicitur, ꝙ loquitur de matrimonio cōsummato, vt manifestè patet, & ex articulo præcedente in responsione ad secundum cōuincitur. Ad alteram autem confirmationem de bono sacramēti dicitur, quòd propriè & formaliter loquendo. sacramēntum quod est tertiū bonum matrimonij, inuenitur quidem in matrimonio cōtracto, sed imperfectè, quia non nisi causaliter, inchoatiuè & impedibiliter, vt patet ex supradictis. In consummato autem inter fideles inuenitur formaliter, complerè, & vt necessarium simpliciter, & propterea consummato repugnat dispensatio, vt San. Thom. docuit.

¶Ad autoritates tenentium oppositum nescio quid dicam, nisi quòd si diligentius hæc animaduertissent, fortè sententiam mutassent. Romæ, die 24. Ianuarij 1507.

TRACTATVS VIGESIMVS NONVS
de reddendo debito inter coniuges, altero eorum existente adultero, vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

¶Num vxor teneatur sub peccato mortali abstinere à carnali commercio viri publici concubinarij.

QVAERITVR An vxor teneatur sub peccato mortali abstinere à carnali cōmercio viri publici cōcubinarij. Et videtur ꝙ sic. Vir tenetur ad abstinendum se ab vxore publicè adultera, ergo ecōtrario. Antecedens patet in Scriptura, quia patronus est turpitudinis, qui crimen celat vxoris, vt in ca. quemadmodū de iureiurādo dicitur, & in sacris canonibus extra de adulte. ca. si vir. & 32. quæst. 1. c. 1. & c. si quis vxorem. & sacris doctoribus in 35. distinct. quarti sent. Consequentia autē probatur, quia vir & vxor ad paria iudicantur circa fidem, libertatem, & debitum matrimonij.

¶IN OPPOSITVM Autem est, quia vxor non tenetur ad correctionem viri. sicut ecōtrario, quia vir est caput mulieris, vt dicitur primæ ad Corinth. 1.

CONCLVSIO.

¶Vxor innocens & in amaritudine posita de viri adulterio, non amplius sperans per actus coniugij abstinentiam viri emendationem, non tenetur ad abstinendum ab eo, sed potest licitè vti matrimonio tàm petendo quàm reddendo.

¶AD EVIDENTIAM huius sciendum est, quòd actus coniugij, quum secundū se licitus sit, ad hoc quòd reddatur illicitus ex alterius crimine, oportet vinculū aliquod nouum in innocente deriuari ad hoc. vt teneatur abstinere. Crimen autem mariti publici adulteri, quadrupliciter potest cōsiderari, primò inquātum offensiuum vxoris, secundò inquantū emendabile pro bono ipsius mariti, tertiò inquantū punibile pro bono cōmuni, quartò inquantum quandam mali speciē in coniugē ducit. Si primo modo sumatur crimen propositum, ipsum quidem virū in lege coniugij errantem fidem violando priuat iure exigendi, non petendi actum coniugij. Iustum quippe est, vt iniuriam faciens matrimonio, & à fide recedens, ius cogendi alterū ad seruandum sibi promissum perdat, simplici tamen petitione actum cōiugi postulare nō prohibetur à volente sibi consentire, sicut in aliis debitis, quāuis extinctis iure potest creditor petere à volūtario debitore, qui non vult iuris rigore vti. Sed ex hac ratione vxorē offensam in nullo ligat, non est enim addenda afflicto afflictio, sat est ꝙ quatenus offensiuum est, ipsam affligat. Si secundo modo, vxor innocēs non tenetur ad abstinentiam actus coniugij, nisi vt habet rationem remedij curatiui criminis viri, & hoc quia non tenetur ad hoc nisi ratione præcepti de correctione fraterna, ac iuxta mādatum Domini Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. si monitio verbis facta per se, vel alios non sufficit, (quū ipsa nō possit verbere virū adducere ad pœnitentiā, sicut ecōtrario) tenetur adhibere pœnalē medicinā, abstinēdo ab eo, & denūtiare Ecclesiæ, si hoc non sufficit. Sed, quoniā præceptū de correctione fraterna non habet locū, vbi nō est spes pœnitētiæ, (quoniā finis eius est bonū ipsius peccato

peccatoris,) ideo, si vxor non sperat pœnitentiam per hoc remedium, non tenetur ad illud faciendum, & tantò minus si credit ꝙ peior fiet. Si tertio modo. sic quum procurare bonum commune in huiusmodi fiat per viam accusationis, nō tenetur vxor ex solo crimine adulterij viri, quum hoc non sit in corruptionem spirituālem vel corporalē boni cōmunis, nisi annexam haberet corruptelam fidei Christianæ, vel proditionem patriæ, & huiusmodi. Si quarto modo, tunc pro tanto habet speciem mali, (vt communiter affirmatur,) quòd innocens misceatur adultero publico, pro quanto videtur illius peccato consentire, correctionem debitam non apponendo. Constat autem, quòd si non est spes pœnitentiæ per huiusmodi abstinentiam, correctio hæc non est debita secundum veritatem, & quòd si notum est, quòd vxori hoc valdè displiceat, & propterea ducit in amaritudine animam suam, (vt cōmuniter accidere videtur) cessat ratio apparentis mali & scandali actiui in vxore. Ex omnibus igitur consideratiōnibus opportunis concluditur, quod vxor innocens, & in amaritudine animæ posita de viri adulterio publico, non sperans per abstinentiam actus coniugij emendationem viri, non tenetur ad abstinendum ab eo, sed licitè potest matrimonio vti tam petendo, quàm reddendo.

¶ET AD Obiectiones in oppositū dicitur, quòd nec vir tenetur ad abstinēdū, nisi subsit spes correctionis futuræ & ratione scandali. Sed quia ad virum spectat corrigere vxorē etiam facto, ideo tenetur ad vtendum omnibus remediis vtilibus. sibi tamen conuenientibus, puta ad verberandū eam, ségregandúmq; à practica, & huiusmodi, inter quæ remedia computatur abstinentia à thoro illius, quando creditur expedire. Tenetur quoq; magis ad euacuandum à se scandalum actiuū, quia nō facilè creditur vxorem publicè adulterari sine tacito cōsensu viri. Propter hæc nanque duo omnes autoritates allatę damnant virū non separantem se ab adultera, vt patronū turpitudinis. Nec sacri canones intelligendi sunt condidisse nouum ius, sed applicasse doctrinam diuini iuris ad materiam matrimonij. vnde & patrociniū peccati & patrocinatus turpitudinis, & huiusmodi quæ diuini iuris sunt, afferūt. Et hæc de quæstione hac sufficiant Romæ die 14. Martij, 1513.

TRACTATVS TRIGESIMVS
De vsu sacrarum Scripturarum ab Ecclesia vnica quæstione contentus.

QVESTIO. VNICA.

¶An apostol. sedes in sacris canonib⁹ abutatur verbis sacræ Scriptura.

CHARITATE Iesu Christi cogente, quæritur an Apostolica sedes in sacris canonibus abutatur verbis sacræ Scripturæ. Et videtur ꝙ sic. Primò, quia Clemens sextus in extrauaganti, vnigenitus, de pœ. & re. abutitur autoritate Prouer. cap. 7. dum ad thesaurum, ex quo fiunt indulgentiæ, applicat eam dicens, quòd est thesaurus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Constat enim ꝙ per indulgentiarum gratiam non fit homo particeps amicitiæ Dei, sed solummodo satisfacit pro pœna debita. ¶Secundò quia Pelagius Papa in Decre. dist. 21. ca. quamuis, probat sedem Apostolica esse prælatam cunctis Ecclesiis Euangelica voce Mat. 16. Tu es Petrus, & quodcūq; solueris, &c. Et tamē cōstat per illam Domini sententiā non esse Petrū prælatum cęteris. ¶Tum quia verba illa dicta sunt Petro in persona omnium, sicut ipse Petrus respondit pro omnibus. Vnde & sacri doctores intelligunt ibi nō vni, sed vnitati æqualitatis omnium dictum. Quodcunque ligaueris, &c. Tum quia ipse Dominus replicauit in plurali eandem sententiam, Quæcunque alligaueritis, Matth. 18. Tum quia Dominus dicit, Quod vni dico omnibus dico, Mar. 13. ¶Tertiò, quia extrà de consti. ca. translato. affertur autoritas Apostoli, Translato sacerdotio, necesse est vt trāslatio legis fiat. Et decretalis sententia est, sacerdotium est translatum à Moyse in Christum, & à Christo in Petrum, sic interpretantur Iuristæ: & Ponti. permittit seu approbat. Constat autem impiū esse dicere sacerdotium translatum à Christo in Petrū: abusiuē ergo apostolica sedes in suis decretalibus sacram Scripturam affert, vimque illi infert.

¶IN Oppositum Est ipsius Apolonicæ autoritatis dignitas.

CONCLVSIO.

¶proprio sensu ac germano sacrarum Scripturarum Ecclesia semper vtitur in sacris canonibus.

¶QVAESTIO Hęc mota est charitate vrgēte, ne hi, qui minus eruditi sunt legēres vulgatas has iniurię Apostolicę sedi illatas, putent veras esse. Et si fortè hi, qui nouitatibus istis studēt, dicas, putent veras esse. Et si fortè hi, qui nouitatibus istis studēt, discant sapere ad sobrietatem, aut saltē cohibeant linguas suas. Decet siquidē pastori & doctori omniū Christianorum Ro. Pontifici iā si quandoq; trāsumptiuē vteretur aliqua autoritate Scripturæ, vt crebro doctores sacri faciūt, detrahere non modo conturneliā irrogare publicè scribendo, ꝙ abutitur sacra Scriptura, quod vim infert sacro eloquio. Nunquam hoc ab Augustin. Hier. Ambr. aliisque sanctissimis doctoribus didicimus, Si quis, inquit Iacobus Apostolus, putat se religiosum esse nō refrænās linguam suam, &c. huius vana est religio. Reducendus quippe est potius aut intellectus, aut sermo in captiuitatem in obsequium Christi in suo vicario, quando videntur nobis minus consona eius verba, modò fides salua sit: nec ponamus os in cælum, præsertim quòd humanum sæpe fallitur iudicium, & quòd vnus putat abusiuē dictum, alter intelligit propriè dictum. Et quia sic accidit in proposito, nulla siquidem inductarum autoritatum abutuntur sacri canones, sed in proprio sensu illarum qualibet vtuntur, vt figillatim manifestabitur, ideo paruulum hunc laborem non subterfugi.

¶Clemens imprimis VI. non abusiuē, sed propriè vtitur autoritate Scripturæ: quoniam thesaurus, de quo loquitur Scriptura, est thesaurus diuinæ sapientiæ: est enim thesaurus meritorum Christi, qui est ipsa diuina sapientia, & fons sapientiæ. Et quicunque thesauro hoc vero vsi sunt, efficaciter consequendo indulgentias, cum perseuerantia fine qua quocunq; thesauro vanè vtimur, verè participes fiunt amicitiæ Dei cōsummatæ. Cuius nullus potest esse particeps, quandiu obnoxius est pœnæ alicui pro quocúque peccato: quoniam Dei amicitia consummata non nisi in cælesti patria habetur in quam nihil pœnæ subiectum ingredi potest. Quia igitur indulgentiæ tollunt ab homine impedimenta diuine amicitiæ consummatæ, verè & propriè dicitur thesaurus indulgentiarum esse, quo qui vtuntur, participes fiunt amicitiæ Dei. Nec valet argumentum, Thesaurus diuinæ sapientiæ fuit antè indulgentias, & illo quis potest vti sine indulgentiis. ergo indulgentiæ non spectant ad illum: quoniam thesaurus diuinæ sapientiæ continet multa in se diuinæ sapientiæ opera: vt sunt actus sapiendi secundum Deum, & merita Christi vt meritoria, & eadem vt satisfactoria, & multa alia. Et vt thesaurus ipse prior indulgentiis, non dependet ab indulgentiis: sed econtra indulgentiæ dependēt ab illo. Et potest aliquis vti thesauro illo diuersimode, propterea potest quis vti illo sine indulgentiis & per indulgentias. Et similiter potest aliquis fieri particeps diuinæ amicitiæ consummatæ, & sine indulgentiis & per indulgentias. Non docet siquidem Romana Ecclesia indulgentias esse medium, sine quo non possit diuina amicitia consummata haberi: sed esse medium, per quod potest haberi, tanquam remouens prohibens: vt declaratum est.

¶Quod autem secundò obiicitur de autoritate euāgelica, perspicaciter intentum Pelagio Pontifici absque abusu sufragatur: nam quòd illa Domini verba ad solum Petrum dirigantur, ex multis habetur. Primò ex hoc, quòd eidem facta est promissio, cui exhibita est promissa res: sed solum Petrum cōstat à Domino constitutū caput Ecclesiæ, vt patet Ioan. vlti. vbi Dominus post resurrectū Petro, vt distincto ab aliis Apostolis, dixit, Pasce oues meas, fecit enim comparationem Petri ad alios, dicens, Diligis me plus his? & statim ipsius, non ipsius & aliorum martyrum: pastoralis officij fructum subdidit, Quum esses iunior, & cætera. Et hoc ibidem confirmat Chrisostom. Præteriens, inquit, Dominus alios Apostolos, ad Petrum dixit, Si amas me, &c. Secundò ex eo, quòd Dominus dixit, Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis, &c. certū est enim, quòd ex hoc Dominus non beatos dixit omnes Apostolos, nec quòd singulis Pater reuelauerit quod Petro reuelarum est. Et confirmatur, quia inter discipulos erant tunc Iudas, qui non erat beatus nec in re, nec in spe, quum esset fur: vt Ioan. Euangelista testatur. Tertio patet ex hoc, quòd Dominus inchoauit sententiam à Petro: vt ab aliis distincto dicendo, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc, &c. cōstat autem quòd nec de Andræa, nec de Ioanne, nec de Iacobo, &c. verificatur, Tu es Petrus. Verba igitur textus Euangelij manifestant, quòd Petro singulariter dictum est, Tibi dabo claues regni cælorum: ac per hoc Pelagius Papa non abusiue sed propriè visus est autoritate illa ad probandum Petri sedem à Domino voce & sensu cæteris esse prælatam. Nec fuit Pelagius primus, qui hac eadem autoritate vsus est ad idem probandum, qm Anacletus martir iub traiano hoc idem dixerat, vt habes in decreta. distinct. cap. sacrosanct. Ad primam obiectionem respondetur, quòd Petrus dicitur respondisse pro omnibus, quia Dominus communiter interrogauit, Vos autem quem me esse dicitis? sed sicut reuelatio, teste Domino, soli Petro dicitur facta: ita responsio non ex consilio aliorum, sed ex diuina reuelatione à solo Petro facta est. Sed quia omnibus placuit responso pro omnibus respondisse dicitur: frequētissimè siquidē accidit ꝙ multis collegis præsentib⁹ quod vnus optimè dixit, tanquā si ab omnibus fuerit dictum, habetur: laus tamē solius est illius qui sapiēter respondit. Sacri autē doctores accipiētes hęc verba nō pro vno, sed pro vnitate nō obstāt: quia vera sūt. Nec aduersant dictis, quia de vnitate ecclesiastica loquūtur, quæ est vnitas ordinis, caput vnū habēs. Imò interpretatio hęc, Pelagij sensum confirmat, quoniā verba illa dum vnitatē Ecclesiæ respiciunt, caput vnum designant: per quod vnitas Ecclesiæ claues habeat regni cælorum, & ordine quodā à Petro ad alios in partem solicitudinis assumendos potestas absoluendi atque ligandi deriuetur. Et propterea non vnus Petrus in persona, sed in omnibus successoribus suis, nec vnus Petrus cū successoribus solus suscepit claues, vt solus retineat, sed vnitas Ecclesiæ per vnū suscepit, dum Petrus suscepit communicādas in vnitate Ecclesiæ. Quod autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

assertur in argumẽto de vnitate æqualitatis,falsum est,nec est Sãctor ũ sententia de vnitate æqualitatis sed Ecclesiæ, quam constat esse vnitatem ordinis. Et aduerte, ꝙ non solum glossa ordinatia, sed Cyrillus inter priscos Patres Orientales nulli secundus in libro Thesau.de Petro & successoribus in Rom.Eccl.hoc intelligit, vt in cath.au.Mat.16. habes. Ad secundã verò obiectionẽ dicitur, ꝙ Dominus non replicauit de clauibus regni cælorum,quum omnibus cõmuniter dixit, Quæcunq; alligaueritis, in hoc discernendam,relinquens excellentiam Petri super alios.Et rursus ordo ipse, dum primo soli Petro,& deinde communiter aliis loquitur, insinuat quod prius Petro, deinde aliis Episcopis autoritas conuenire debebat absoluendi atque ligandi.Ad tertiã autem, Quod vni dico,omnibus dico,respondetur, quòd Dominus non dixit, Quod vni do,omnibus do. (non enim omnibus discipulis dedit apostolatus dignitatem,nec etiam omnibus dedit dignitatem Septuaginta duorũ) in proposito autem non est quæstio de Dicere, sed de Dare,Tibi inquit Dominus, Dabo claues, &c. Vnde patet extra propositum esse, quod vni dico, omnibus dico, quod de doctrinali dicere ad literam voluit cælestis Magister intelligi, vt instructio quam vni impendebat omnibus impensa nuncupetur.

¶Ad tertiũ argumẽtum principale de autoritate Pauli Apostoli dicitur,ꝙ decretalis illa nec somniauit vnquã quod sacerdotium sit translatum à Christo in Petrum,quum Petrus non nisi Christi sacerdotij minister sit, & Christi vicarium esse decretales clamẽt. Vnde nulla culpa est Pontificis si iuristæ malè eam intellexerunt, nisi quis adeo desipiat:vt Põtifici imputet omnes errores doctorum,quia non reprobat eos.Admiratione profectò dignum esset, ꝙ in Papam,in decretalem, sensum alienum retorquent arguentes isti,nisi manifestior lapsus, testimonium eorum studio perhiberet,subdunt enim pluſquam octingentorum annorũ Christianos totius Oriẽtis, & Africæ nunquam sub Romano Pont.fuisse. Nam si Chalcedonẽsem synodũ (vnam ex quatuor quas sicut sanctum Euangeliũ Greg.excipit) perlegissent, Patrúmq; decreta ac gesta librassent, vidissent contigua omnium ætatum testimonia, primatũ Rom.Ecclesiæ præferentia, falsiſsimúmq; esse Africæ Orientisque Christianos Ro.Eccl.subditos non fuisse. Ad quod pro nũc sufficiãt duos testes ante annos mille ferè.Alter est ex Græcis Cyrillus,scilicet in libro Thesau.vt habes in cathena au.Mat.16.dicens,Secundũ hanc Domini promissionẽ Ecclesia apostolica Petri, ab omni seductione hæreticáq; conuẽtione manet immaculata,super ꝓpositos Episcopos, & super omnes primates Ecclesiarũ & populorũ in suis pontificibus in fide plenissima & autoritate Petri.Alter ex Latinis, Gregorius scilicet ad Ioannem Episcopum Syracusanum scribẽs, Constantinopolitanã Ecclesiam,quis eam dubitet sedi apostolicę esse subiectam,vt habes in Decre.distin.22.ca.de Constantinopolita. Maguentiæ die 22.Martij, 1519.

TRACTATVS TRIGESIMVS PRIMVS AD LEONEM DECIMVM PONTIFICEM MAXIMVM DE SEPTEMDECIM RESPONSIONIBVS AD DIVERSA PRÆCIPVA OBIECTA, QVÆ PRO MARTINI LVTHERI ASSERTIONIBVS FACERE VIDEBANTVR.

IN XVII. RESPONSIONES TRACTATVS TRIGESIMIPRIMI, SVMMARIA.

1 De expositione quinque articulorũ Luthери reprobatorũ. Primus articulus est. Verũ est prouerbiũ, & omniũ hominũ doctrinis de contritione adhuc traditis præstantius,quod summa pœnitentia est non amplius peccare, & quod optima pœnitentia est noua vita. Secundus, Nemini remittuntur peccata, nisi credat sibi remissa esse, quando presbyter remittit. &c. Tertius, Error illorum magnus est qui vadunt ad communionẽ sacramentum sub hac confidentia, quod sunt confessi. & quod cognouerunt esse se sine peccato mortali propter preces & præparatoria præmissa. &c. Quartus, Thesaurus Ecclesiæ vnde Papa dat indulgentias, nõ sunt merita Christi & Sanctorum. Quintus, Si Papa cũ magna parte Ecclesia haberet hanc vel illam opinionem & non erraret, tamen nec peccatum est, nec hæresis contra sentire (præsente in re nihil pertinente ad animæ salutem) donec alterum per generale Concilium reprobetur vel approbetur.

2 Quid sentiendũ de sex propositionibus in laude beati Ioseph à quodam Theologo prædicatis. Prima, quod Ioseph fuit magni meriti, & pater puritiuus Christi, qui Christum ipsum paſcauit, & eo familiariter vsus est. Secũda, quod Ioseph sanctus fuit Verus Vir Virginis Mariæ. iuxta illud. Iacob autẽ genuit Ioseph Virum Mariæ. Tertia, quod fuit Verum matrimonium inter Virginem gloriosam, & sanctum Ioseph, quod non potuit esse nisi per mutuam corporũ donationem, quia fuit inter Ioseph & Virginem. Quarta, quod istud matrimonium fuit priuilegiatum, queniam in isto matrimonio Virgo nõ dedit vsum corporis, licet per matrimonium dederit corpus, edocta à Spiritu sancto. Vbi regulariter per contractum matrimonij datur corpus & vsus copula carnalis. Quinta, quod Virgo Maria dado corpus suum Ioseph dedit & sanguinem totius corporis, ex quo sanguine fuit completum corpus Christi. Sexta, quod hæc propositio est Vera: Ex sanguinibus Ioseph fuit formatum corpus Christi, id est ex sanguinibus propriis Virginis Mariæ à Ioseph sancto datis per contractum matrimonij fuit ornatum corpus Christi.

3 An matrimonium contractum à iuuene, postquam religionem post discretionis annos ingressus est animo mutandi omnino vitam, & intra nouitiatus tamen annum egressus est ad secularem vitam & habitum sit saltem.

4 An adulter ipso facto sit priuatus iure exigendi debitam à coniuge innocente.

5 Ad quatuor dubia. primum, An iuridice inquisitus de aliquo crimine teneatur. & debeat nominare complices. si non sunt infamati, & ante correptionem fraternã. Secundum. An si vnus tales nominauerit, possit iudex cõtra tales procedere ad inquisitionem. Tertium, An iudex sciens defectum alicuius à reis. Vel quatuor non per modum iudicij possit ipsum cogere ad dicendum Veritatem. Quartum, An infamatus de aliquo possit de omnibus inquiri.

6 An ijs, qui ex Iudæa originem ducunt, si in nullo culpabiles inueniũtur, nec aliter suspecti, nisi ratione originis sunt, possit negari ingressus religionis, & si fuerint nouitij, negari possit professio absque peccato mortali: an sit hoc contra præceptum charitatis.

7 An M. ingressus religionem quandã mendicantium, in quodam illius conuentu regulariter vita, cum animo deliberato perseuerandi vsque ad mortem in illa particulari religione, & in illo particulari conuentu in seruitũ Beatæ Virginis, cui Ecclesia illa dicata est, postquam multos menses ibidem degit, possit ob scelera ibidem impunita ad seculum intra probationis annum redire.

8 An si quis in choro sic diuinum officium persoluit, quod sui chori Versus submisse sibipsi soli dicit, alterius Vero chori Versus audit ridiculo. fatuefaciat præcepto Ecclesiæ de persoluẽdis canonicis horis.

9 Ad tres quæstiunculas primum. An Usura soluta ab accipiente sine necessitate pecuniæ mutuo, sit reddenda illi, qui soluit. Secundum, An pertinaci etiam vsque ad mortem in aliquo veniali, non ex contemptu sed quia est veniale, sit deneganda absolutio de cæteris peccatis. Tertium, Quomodo intelligatur delictum publicum. Vt sine peccato possit reuelari, an quia potest probari, an quia fuit de eo conuictus coram iudice, aut quouis alio modo

10 An possit annua pensio ex beneficio ecclesiastico debita, pro certa summa pecuniæ semel persoluenda. Sendi.

11 An Petrus cõsignans centũ florenos apud Paulum mercatorem, & eis pro parte lucri capitalis saluo, assignet Sto. residuo lucri sibi reservato, licite cõtrahat, & restitutionem illorum in foro animæ non teneatur.

12 Ad 5. dubia primum. An sit simpliciter de necessitate salutis pœnitentem confiteri de singulis peccatis numeraliter in eadem specie, quando potest ea sigillatim ad memoriam reuocare. Secundũ. Quando circunstantia loci sacri sit necessario confitenda. Tertium, An si tam Venditor, quam emptor sciat naturam rei & valorem, nullum subsit peccatum si res vendatur pro maiori vel minori pretio. Quartum, An principes terrarum per consuetudinem possint sibi licite appropriare feras. Quintum, An dicti principes possint ita districte prohibere dictarum ferarum captionem, vt nullus subditus possit eas capere, quin grauissime puniatur, etiamsi capiat eas, vt se à damno præseruet, quod inferunt in bladis. Vel huiusmodi

13 Ad 5ij. dubia primum. Quomodo sient hæc simul, licet Ædere Iudeu rei quibus ipse vsuntur in suis sacrificijs, & non licet cooperari ad reedificationẽ synagogæ Iudeorum. Secundũ. Quomodo sient hæc simul, occultissima per accidens subiacẽt Ecclesiæ cẽsuris, & autor homicidij occultus non est sub iudicio humano, quia persona est occultissima. Tertiũ, An hæc sibi inuicẽ repugnent nullo modo licet inducere ad minus malũ etiam paratos, & licet inducere. Vt peccent minus. Quartũ. Quomodo hæc se cõpatiantur. Excusantur qui omnino cœnaturus tepore ieunij exhibent cœnam. & non licet exhibere Vinũ Volẽti omnino se inebriare. Quintũ. Quomodo hæc. Sicut in alijs iniurijs sufficit restituere. & nõ oportet petere Veniã, ita nec in contumelia. & quãdo translatio non est omnino Voluntaria, oportet nõ solum reddere pretiũ apris. sed aliquid correspondere illi cõditioni inuoluntarij. sicut semper in restitutionibus faciendum est. Sextum, Cur neque in textu, neque in Commento totius Secundæ secundæ, tractatur de famoso murmurationis Vitio. Septimum, Quid importet scrupulus conscientia. quo stante licite operamur oppositum.

14 Ad quinque dubia. Primũ. Cur permittitur simul stare bonitatem subsistantialẽ & Veniale peccatũ. Secundum, Quomodo verificetur, quod non oportet restituere cum damno in re superioris ordinis, quia ex hoc videatur sequi mulierem, quæ ex adulterio suscepit prolem, non teneri ad se prodendum, quantumcunque Veri hæredes inde dãnificentur. Tertiũ, An hoc sit solidum fundamentum Ventem malicia alterius semper petere debere aliquid absque peccato præstabile. Quartũ, An sicut Votum abstinentiæ Vxoris, sic & Votum continẽtiæ Viri irritari possit, sic vt Vxor secura sit atque tuta. Quintũ, An sit mens diui Thomæ in 4. sentent distin. 18. quæst 2. arti 2. quæst. 4. quod excommunicatio iniusta priuat suffragijs Ecclesiæ.

15 Ad duo dubia. primũ quomodo sustinetur quod Votum est de meliori bono, id est bono supererogationis, & quod religiosa persona Venereis vacantes agant contra Votum. Secundum. An si qui ad occidendum hominem pergit, quoties interrupta cogitatione intercurrendum venouat Voluntatem peccandi, toties nouum peccatum committat. an totum sit vnum numero peccatum. & cætera.

16 Ad duo dubia primum, Quomodo sit Vnus cœptus mentalis entis Secundum, Quomodo hæc stent simul. analogum non absoluitur ab his, quibus analogum dicitur. & eus habet conceptum vnum simplicem, ad quem omnia prædicamenta & transcendentia addunt in quem resoluuntur. qui est primo notus.

17 Ad quinque articulos circa emptionem rerum raptarum in bello iniusto. Primus est, An huiusmodi raptu etiam difficillime reparabilia, sint iudicanda tanquam habita pro derelicto.

Secundus est, An captæ à priuatis possint licite emi post diem seu certum tempus, Et nonnulla leges admittunt.

Tertius est, An in huiusmodi casibus, in ementibus scienter tota resolutio sumenda sit ex intentione Vtilitatis propriæ. Vel Domini. &c.

Quartus est, An dictum cuiusdam doctoris dicentis sic probabiliter credo, quod tenaliter ementi paratus reddere Vero Domino, si comparuerit, credens tamen quod non comparebit, & consequenter sperans pro se habiturum, non peccat, quia Verisimiliter potest de Veri Domini Voluntate præsumere, sit in conscientia tutum & aliis diuulgandum. Quintus est, An emat recte quis ex pietate calicer, & huiusmodi sacra de ignatione, quod manent apud infideles, daturus propria autoritate ea occurrenti Ecclesiæ habito pretio, & an Dominus talium sit censendus omnino ignotus statute notitia regionis, puta Hungariæ.

PETRI Apostoli vestigiis inhærentes, parati sumus rationẽ reddere omni poscenti nos de ea,quæ in nobis est fide.Quibusdam proinde Christi fidelibus viris probis, piè trepidantibus circa quinque articulos in apostolicis literis contra Martinum Lutherum inter reprobatos contentos,opem luminis ferre volentes, aperire intendimus, quare reprobati meritò fuerint, subnectendo sigillatim dictos articulos cum dubitantiũ obiectionibus, prout ad nos delati sunt,& cuiusque rationem reddendo.

RESPONSIO I.

¶ *Super quinque Martini Lutheri articulos. Primus Lutheri articulus, Vera pœnitentia est, non amplius peccare, & nouam prorsus ducere vitam.*

PRIMVS Igitur articulus est. Verum est prouerbium,& omnium hominum doctrinis de contritione adhuc traditis præstantius,quòd summa pœnitentia est, non amplius peccare,& quòd optima pœnitentia est noua vita.

¶Obiicitur,in hoc articulo,omnes sancti Patres videtur consentire cum Luthero,& ideo nec error potest esse hic,nec hæresis.

¶RESPONDEMVS Hunc articulum meritò reprobatum tam secundũ illius articuli sensum, quàm secundum quod à Luthero prolatus est. Et quidẽ si ad proprium sensum verborũ spectetur,falsus cõprobatur,nam nec summa, nec optima pœnitentia est,quã nõ fit remissio peccatorũ promulgauit enim Saluator pœnitentiam Christianam esse remissionem peccatorũ,Luc.vlti. Oportet,inquit ,prædicari pœnitẽtiam in remissionẽ peccatorũ. Hæc autem duo in articulo posita (videlicet, Non amplius peccare,& Noua vita) constat non sufficere ad pœnitentiã in remissionem peccatorum, quãdoquidem exigitur præter hæc & dolor de præterito peccato) Petrus enim post peccatũ cõmissum fleuit amarè) & recursus ad diuinam misericordiam cum publicano, Deus propitius esto mihi peccatori.Vnde Eccl.21.dicitur,Fili peccasti, ne adiicias iterum , sed pro pristinis deprecare vt dimittantur tibi.Vbi & etiã Augustin.notauit,non sufficit dicere, Ne adiicias iterum,sed adiuncta est deprecatio pro pristinis remittendis. Non est igitur summa pœnitentia , non amplius peccare, nec est optima pœnitentia,noua vita,quę dolorẽ pro peccatis & deprecationẽ pro pristinis in se nõ claudit.Et videtur quòd præcipitem daret pœnitentem hic articulus,nam secundũ eundem summe & optimè pœniteret auarũ,si ab auaritiæ actibus cessaret, & liberalem denceps vitam ageret.Et similiter accideret intemperato , si à passionibus intemperatis cessaret , & deinceps continenter viueret,& sic de aliis , hoc enim significat non amplius peccare, & noua vita.Et si hæc summam,optimámque pœnitentiam constituunt, inanis fides nostra tam de necessario fletu peccatorum, quàm de recursu ad Deum pro remissione eorundem inuenitur. Meritò igitur secundum ipsius sensum articuli reprobatus est.

¶Si autem idẽ spectetur articulus vt à Luthero manauit,reprobatus quoque rationabiliter inuenitur, nam huiusmodi prouerbiũ allatum cõprobatur à viro negante duas partes pœnitentię,scilicet cõtritionem & satisfactionem, & ad hoc per huiusmodi prouerbiũ tendit vt tam necessitatã contritionis, quæ præcipuè cõsistit in dolore pro peccatis,quã satisfactionis tollat, vt patet in libris suis & aliis eius articulis damnatis.Non cõsonat ergo dictus articulus sanctis Patribus tam secundũ seipsum,quàm vt à Martino manauit, quãuis si in sanctis Patribus huiusmodi sententia inueniretur,piè esset interpretanda, & ad bonũ sensum reducenda.

ARTICVLVS II.

¶ *Hũ proculdubio remitti peccata certum est, qui sibi remissa esse credunt preibyteru illis remittente.*

SECVNDVS Articulus est , nemini remittuntur peccata,nisi credat sibi remissa esse, quando presbyter remittit.

¶Obiicitur,Hic articulus syncerã videtur continere veritatem,vt potè quę stabilimẽto fidei innitatur.

¶RESPONDEMVS Credere sibi esse remissa peccata absoluente sacerdote,contingit dupliciter,vel quantum est ex parte sacramẽti,vel quantum est ex parte ipsius,qui absoluitur. Credere primo modo,necessarium est ad remissionem peccatorũ , nam hoc credere est actus fidei infusæ, sine qua impossibile est placere Deo.Credere autẽ secundo modo, non est necessarium ad remissionem peccatorum,quoniam potest pœnitẽs, qui absoluitur,piè dubitare de propria dispositione , an scilicet dignè susciperit illud sacramentũ.Verebar,inquit Iob,omnia opera mea,& Isaiæ 14.dicitur,Vniuersæ iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ.Et cum hac pia dubitatione, stat quod dignè susciperit sacramẽtum absolutionis,& consequatur remissionem peccatorum,quoniã huiusmodi pia dubitatio nõ contrariatur stabilimento fidei infusę, sed firmitati fidei acquisitæ, ad quam cõstat,quòd spectat credere de seipso an sit,vel non sit sufficienter dispositus. Sequitur igitur articulum comprobari falsum ex hoc,quòd alicui remittuntur peccata,qui non credit,sed piè dubitat ex parte propriæ dispositionis remissa sibi esse peccata absque prẽiudicio stabilimẽti fidei Christianę,quæ nõ est de hoc obiecto, scilicet mihi esse remissa peccata.sed de hoc,quod est, remissa esse peccata mihi dignè susciperi sacramentum pœnitentię.Sicut nõ est fides Christiana,quod sub hac Hostia est corpus Christi,sed quòd sub hac Hostia cõcurrentibus vndique omnibus requisitis necessariò ad sacramentũ Eucharistię,est corpus Christi.Non cõtinet igitur hic articulus synceram veritatem,sed meritò reprobandus fuit,vtpotè falsus.

ARTICVLVS III.

¶ *Vana est illorum fiducia, qui ad communionis sacramentum accedunt, putantes se sine mortali accedere cum sint confessi, & cæteris externis actibus dispositi.*

TERTIVS est,Error illorũ magnus est,qui vadunt ad communionis sacramenta sub hac confidentia,quę sunt confessi,& quòd agnoscunt esse se sine peccato mortali ,ꝓpter preces & præparatoria præmissa,&c.

¶Obiicitur,Et hic articulus nititur firma fide,& ob id non videtur erroneus,nedum hæreticus.

¶RESPONDEMVS,Etsi ad sacramentum communionis accedere cum dicta fiducia tanquam iustificatrice magnus error est,contra apostolicam doctrinam dicentem, Nihil mihi conscius sum,sed non in hoc iustificatus sum, accedere tamen cum eadem confidentia tanquam præseruatrice a peccato indigne accessus ad sacramentum Eucharistiæ nullus est error, sed consilium apostolicũ.Docens siquidem idem Apostolus, quo pacto quis ad dictũ sacramentũ non indignè accedat,nec ad iudicium sibi manducet & bibat , inquit , Probet autem seipsum homo,& sic de pane illo edat & de calice bibat.Vbi manifestat eũ qui ꝓbauit seipsum, securè ad sacramentum accedere,ita ꝙ non est reus & corporis & sanguinis Domini,nec ad iudiciũ sibi manducat & bibit.Et quoniam populus Christianus frequenter vtranq; Apostoli doctrinã audit,& vt vnusquisq; potest de seipso testari,quilibet ante communionis sacramentũ probans seipsum contritione, confessione, oratione,&c.vtitur hac fiducia tanquam præseruatrice a peccato indigni accessus,& non tanquam iustificatrice,ideo articulus iste Lutheranus tanquam perniciosus sanctæ fiduciæ Christianæ plebis,& scãdalosus,& inimicus apostolicę doctrinę reprobatus est.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Indulgentiarum Thesaurus, non sunt merita Christi.*

QVARTVS Articulus est,Thesaurus Ecclesiæ vnde Papa dat indulgentias,non sunt merita Christi, &c.

¶Obiicitur,In hoc articulo nulla autoritate Lutherus potest conuinci,hoc tamen facere decretum est, & bullam confirmare.

¶RESPONDEMVS Prænotando non vno atque eodẽ modo,nec æqualiter conuinci autoritate posse Christianũ hominem de ecclesiasticis mysteriis,sed licet quædam plus,quędã minus explicata inueniãtur in sacra Scriptura, cõuinci tamẽ omnia autoritate affirmamus. Exempli gratia.Sacramentũ Baptismi autoritate conuincitur,quia tam materia, quàm forma eius in sacra explicatur Scriptura, sacramentũ verò confirmationis , quamuis nec materia,nec forma , nec institutio illius in sacra explicet Scriptura,conuincitur tamen ex autoritate, qua Apostoli imponebat manus,& Ecclesia vtitur,& simile est in multis aliis.Proinde si in articulo de thesauro indulgẽtiarũ,Lutherũ non posse cõuinci autoritate

Universidad de Deusto
Biblioteca

toritate dicitur quia nō ita explicitē sicut Baptismus in sacra habetur Scriptura,verū dicitur,sed delirāt,qui rēdo equalē certitudinē in omnibus Ecclesiæ mysteriis. Si autē pie quæritur autoritas, qua Lutherus potest de Thesauro indulgētiarū conuinci, nō est difficile respondere,dicēdo conuinci posse Lutherū autoritate sacræ quidē Scripturę radicaliter,vniuersalis verò Ecclesię implicitē,Romanæ autē Ecclesiæ,& multorū sanctorum Doctorū explicitē.Ex sacra quidē Scriptura habetur thesaurus super effluentium passionū Christi & Sanctorū , quatenus satisfactoriæ sunt. Et quod Christus quidem plus patiendo satisfecerit,quam exigat satisfactio omnium illorum , quibus quandoq; applicatur passio Christi,& secundum se liquidū est,& ex sententia Ioannis Euangelistæ habetur , Ipse est,inquit propitiatio pro peccatis nostris, & nō pro nostris tantū, sed pro peccatis totius mundi. Constat enim ex eo,q̄ passio Christi quo ad effectū nō satisfacit pro peccatis totius mundi,q̄ tota illa satisfactionū multitudo, quæ posset satisfacere pro his,qui pereunt superabundat. De passionibus verò Sanctorū q̄ scilicet plus passi sunt multi eorū , quām satisfacere pro propriis debuerint peccatis, testatur Beatus Iob dicēs, Vtinam appenderentur peccata mea,quibus iram merui, & calamitas,qua patior in stătera,quasi arena maris hæc grauior appareret.Simile est autem iudiciū de Iob & multis aliis Sāctis, præcipuē martyribus,qui tot superauerūt tormēta,& Beatissima Virgine,quæ quū pro nullo proprio satisfactura esset peccato , sustinuit tamen,iuxta Simeonis verbum,vt suam Christi gladius pertransiret animā,vnde pluſquam martyr iure dicitur.Nec inueniri tantū thesaurum istum ex sacra habemus Scriptura, sed ex eadē quoque habemus thesaurū istum ea intentione à Christo & Sanctis conditū,vt Ecclesiæ vtilitati prodesset,testante hoc Apostolo ad Colosſ.quum ait,Adimpleo ea,quæ desunt passionū Christi:in carne mea pro corpore eius,quod est Ecclesia. Simile est autē iudiciū de Paulo & aliis sanctis pius patientibus , quām satisfacere debeant pro propriis peccatis. Nec huic tam sanctæ sentētiæ obviat alia eiusdē Apostoli sentētia,qua ait, Non sunt cōdignæ passiones huius tēporis ad superuenturam gloriam. Nam passiones Sanctorum,quatenus meritoriæ sunt, & ad præmium respiciunt, sunt proculdubio non condignæ , & remunerantur à Deo supra condignum , & hoc explicatur quum dicitur,q̄ non sunt condignę ad gloriam superuenturam.Eædem tamen passiones Sanctorum quatenus satisfactoriæ sunt , sępe superabundant , quotiescunque scilicet pius patiūtur pro Christo sancti, quām sit pœna debita pro propriis peccatis actualibus. Ex hoc enim ipso, quod ipsimet incapaces sunt huiusmodi superabūdantium satisfactionū,vt satisfactoriæ sunt(quia carent peccato,pro quo satisfaciāt) relinquuntur superabundantes,ac per hoc,vt Apostolus promulgauit,pro corpore Christi,quod est Ecclesia, relinquuntur.

¶Conuinci igitur potest Lutherus ex autoritate sacræ Scripturę, & q̄ in Ecclesia Dei est thesaurus meritorū Christi & sanctorum, quatenus superabundanter satisfactoria fuerūt, & quod hic thesaurus est pro corpore Christi,quod est Ecclesia.Etsi his adiunxeris,q̄ vniuersalis Ecclesia probat indulgentias , vt pia matris Ecclesiæ dona succedentia loco satisfactionis pœnitentialis,quæ est tertia pars sacramēti pœnitentiæ,perspicuū fiet, quòd indulgentiæ inueniuntur apud diuinam iustitiam satisfactrices pro pœna actualibus peccatis debita , quam exoluisset apud eandem diuinam iustitiam pœnitentialis satisfactio.Ex hac autem vniuersalis Ecclesiæ approbatione oportet alterum horum fateri , aut q̄ indulgentię ex sola autoritate huiusmodi vim satisfactiuam habēt, aut quòd ex dicto thesauro fiant.Et primum quidem horū,quoniam tanquam absurdū non admittitur,restat vt ex dicto thesauro indulgentię vim satisfactiuam habeat,quòd autoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum magistræ expressum est pluries.Nec desunt autoritates Sanctorum. Thomæ,Bonauenturæ,&c.Intelligat ergo eruditus quisq; falsum esse quòd nulla potest Lutherus autoritate conuinci de thesauro indulgentiarum.

ARTICVLVS V.

¶Papam posse errare hanc vel illam opinionem habendo vel ipsum vel cum maiori parte Ecclesiæ, non est hæresis.

QVINTVS Articulus est, Si Papa cum magna parte Ecclesiæ haberet hanc , vel illam opinionem , & erraret , tamen nec peccatum est , nec hæresis contra sentire (præsertim in re nihil pertinente ad animæ salutem)donec alterum per generale Concilium reprobetur vel approbetur.

¶Obiicitur,Qui hunc damnarūt articulum, sentiunt Papam esse super Concilū generale,quòd nunquā vlla bona autoritate Scripturæ probari potest , vt aperte declarat Patriarcha Antiochenus in libello de cōparatione Pont.maximi ad sacrosanctū Cōcilium.

¶RESPONDEMVS,Falsò creditum ab obiicientibus est damnationem huius articuli procedere ex opinione superioritatis Papæ ad Concilium nulla siquidem cura huius quæstionis habita,damnatio huius articuli procedit aliunde ex hoc scilicet,quòd summus Pōtifex habet autoritatē determinādi quæstiones fidei. Quam autoritatē in summo residere Pontifice sacri canones clamant,Hiero.ad Damasum testatur dicēs,Quòd si hæc nostra cōfessio apostolatus tui iudicio cōprobatur,quicunque me culpare voluerit,se imperitum vel maleuolum, vel etiam nō catholicum, non me hęreticum cōprobauit.Et Dominus aperuit dicēs Petro, Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquādo cōuersus confirma fratres tuos. Articulus siquidē iste propter latēs venenum in ly,donec alterū per generale Concilium,&c.reprobatus fuit,vtpote dogmatizans,summi Pontificis diffinitiuā in quęstionibus fidei sententiā non ligare sed contra sentire nec peccatum, nec hęresim esse.hoc enim refert ly,donec approbetur,vel reprobetur per Concilium generale. Et quoniā magistra rerum experientia testatur , multas hæreses damnatas à fede esse apostolica sine generali Concilio , iccirco articulus iste meritò reprobatus est. ¶Hęc sunt pater beatissime,quę inter tot aduersas corporis valetudines obediētiæ tuę gratia ex prōpto animo sub apostolat⁹ tui censura protuli.Tacitis obiicientibus,vt nemine accusato,cuiusq; in pectus,liberū habeat veritas aditum. Romæ die 6. Iunij, 1521.

RESPONSIO II.

¶Super quadam dicta in laudem S.Ioseph.

¶Ad reverendissimum Dominum Nicolaum de Flisco S.Romanæ Ecclesiæ Cardinalem

QVIDAM Magister in Theologia in commendationem sanctissimi Ioseph & in laudem eius,dixit dum sermonem haberet ad populum Latino sermone,quæ sequuntur.

¶Primò,quòd Ioseph fuit magni meriti, & pater putatiuus Christi,qui Christum ipsum palpauit , & eo familiariter vsus est.

¶Secundò , quòd Ioseph sanctus fuit verus vir Virginis Mariæ, iuxta illud,Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ.

¶Tertiò , quòd fuit verum matrimonium inter virginem gloriosam & sanctum Ioseph,quod nō potuit esse nisi per mutuam corporis donationem,quæ donatio fuit inter Ioseph & Virginem.

¶Quartò,quòd istud matrimonium fuit priuilegiatum:quoniā in isto matrimonio Virgo nō dedit vsum corporis,licet per contractū matrimonij dederit corpus,edocta à Spū sancto,vbi regulariter p contractū matrimonij datur corp⁹ & vsus copulæ carnalis.

¶Quintò,quòd Virgo Maria dando corpus suum Ioseph , dedit & sanguinem totius corporis , ex quo sanguine fuit completum corpus Christi.

¶Sextò dixit, quòd hæc propositio est vera , Ex sanguinibus Ioseph fuit formatum corpus Christi. quam propositionem ita exposuit,Ex sanguinibus propriis Virginis Mariæ,Ioseph sancto datis per contractum matrimonij fuit formatum corpus Christi.

REVERENDISSIME Domine protector,vidi schedulam à dominatione vestra reuerēdissima mihi transmissam , sex dictorum à quodam magistro in theologia in commendationem sancti Iosepn. Et respondeo quòd in tertio,quarto , quinto, & sexto vnum est non perspicacissimè dictum,quia non plene discussa est differentia inter copulam coniugalem & copulam carnalem. Si enim hæc nota fuisset,nō dictū esset hic, quòd verum matrimonium esse nō potuit sine mutua donatione corporis,nam per copulam coniugalē non donatur corpus cōiungi,sed potestas vtendi corpore cōiugis,iuxta illud Apostoli primæ ad Corinth. 7.Vir non habet potestatē sui corporis,&c. Vbi nota,q̄ dicitur corporis sui non alterius,dicitur & potestas in alio.Non datur ergo corpus quo ad vsum per coniugalē copulam, sed potestas vtendi tātum, sed per copulam carnalem datur corpus quo ad vsum. Et ex hoc fundamento patet,quòd minus perspicaciter in quarto dicitur,q̄ regulariter per contractum matrimonij datur coniugi corpus,& vsus,& cætera.Constat enim falsum esse,quia non per contractū absolutē,sed adiunctā consummatione datur corpus & vsus,imò si puella contrahat verē matrimonium animo ingrediendi religionem, si Deus dederit sibi Spiritum bonum , verum contrahit matrimonium nec perdit ex hoc virginitatem mentalē.quia consentire in copulam coniugalem , non est consentire in copulam carnalem,nisi in potentia,quæ est conditio diminuēs,vt patet.Et propterea Beata Virgo non perdidit virginitatem mentalem ex consensu in copulam coniugalem , nec exposuit se periculo perdendi propter priuilegium diuinæ reuelationis, sicut modo propter statutum Ecclesiæ concedentis duos menses sponsis ad consummandum matrimonium:vel ingrediendum religionem, contrahentes matrimonium nisi intendant consummare,nec se exponunt periculo perdendi virginitatem , nec perdunt virginitatem mentalē.Ex eodē fundamento patet minus perspicaciter in quinto dicto dictū esse,quòd sanguis Beatæ Virginis datus est Ioseph, & absurdè dictum in sexto , quòd corpus Christi fuit formatum ex sanguinibus Ioseph,quoniam sanguis Beatæ Virginis non fuit datus Ioseph,ac per hoc non fuit Ioseph etiam vt datus,vt patet ex dictis. Quamuis habeat & aliam dissonantiam ex hoc, quòd sanguis non dicitur alicuius simpliciter,nisi sit ipsius vt pars,quæ scilicet est aut fuit pars eius (eo modo , quo sanguis dicitur pars animalis)& nō ex eo qđ est alicuius possessiue,vt ager aut seruus, aut

aut quia potest vti eo,sicut equus conductus.Videtur ergo mihi, quod vltimum dictum sit simpliciter falsum:reliqua verò quo ad supra dicta minus perspicacia , & breuiter quòd sententiam teneat , linguam cohibeat , qui hæc dixit. Nihil tamen contra aut præter fidem hic apparet.

RESPONSIO III.

Quantum valeat matrimonium contractum à iuuene post religionis ingressum & egressum.

SVMMA.

Si quis iuuenis contrahat matrimonium post religionis ingressum, vel post egressum, dummodo tacite vel expresse non fuerit professus in termino anni probationis , validum est matrimonium.

MAGNIFICE Domine salutē , & cōmendationem. Ad casum mihi propositū,An scilicet matrimoniū contractum à iuuene , postquā religionē post discretionis annos ingressus est,animo mutandi omnino vitam , & intra nouitiatus tamē annum egressus est ad secularem vitam & habitum,sit validum.Breuiter respondeo,q̄ absque dubio matrimonium illud est validū,quia vt expresse dicitur in 6.de voto.c. 1. solum votū, vel sacri ordinis,vel professionis tacitæ vel expressæ,dirimit post contractū matrimoniū.Constat autem ex capitulo non solum.de regularibus,libro 6. quòd iste casus distinguitur contra casum professionis tacitæ, vel expressæ per notam disiunctionis Vel, ergo iste casus non habet vim professionis tacitæ vel expressæ,quo ad matrimonium dirimendū. Textus autem in oppositum soluuntur facile ad literam,quia capitulum non solū,& in fauorē animæ nouitij , & propter ius religionis noluit prohibere fratres ab impeditione istius,ne redeat ad seculū:cùm etiam si votū simplex in seculo de ingressu religionis fecisset,religio cōtra ipsum agere posset. Capitulū verò beneficium. ibidem (quod tantū ponderatis) non obstat:quia renuntiatio beneficij, quā iste nouitius ex facto suo præsumitur facere,dum manifestat omnino vitam velle mutare, tunc sufficit ad hoc vt beneficiū possit alteri conferri:quæ tamen non sufficit ad professionem tacitam,vel expressam.ista ergo duo nō parificantur,nec æquiparātur in textu.

Sed nec quo ad vacationē beneficij hi casus æquiparātur : quia in professione tacita,vel expressa est vera, renuntiatio:hic autem est præsumpta,quare,&c.Bene vale Caitæ,die 22.Octobr.1505.

RESPONSIO IIII.

De iure petendi debitum matrimonij ab adultero.

Ad R.Patrē Fratrē Cherubinū de Florētia diuini Verbi cōcionatorē.

VAESTIO Proposita est, an adulter ipso facto sit priuatus iure exigendi debitum à coniuge innocente.

Et est ratio dubij diuersa,vt videtur, sentētia doctorum.

SVMMA.

Adulter, quamuis non sit ipso facto priuatus iure exigendi debitum à coniuge innocente , in foro tamen conscientiæ , eo iure priuandus est.

IN Hac dubitatione præaduertenda sunt tria. Primum est, q̄ non est ambiguitas aliqua nisi in foro conscientiæ:nā in foro iudiciali constat non statim esse priuatū adulterantē coniugem.Secundum est,q̄ etiam in foro cōscientiæ tam quando adulterium vnius publicum est,quam quando occultum est notum,tamē est certitudinaliter innocenti absolutus est , si vult innocēs,à vinculo reddendi debitū:ac per hoc adulter non potest exigere actum matrimonij,quāuis posit petere illum.Exigere siquidem importat coactionem , & est in proposito petere actum matrimonij vt debitum,petere autem nudam petitionē actus significat:petimus enim etiā quæ gratiosè concedenda putamus,Tertium est,q̄ tota hæc difficultas consistit, quando adulterium commissum latet innocentem coniugem.Et est ratio pro parte affirmatiua:quia sta tum q̄ alter coniugum in adulterium decinat reliquus innocens secundū rem est absolutus à debito reddendo , & solū deficit sibi notitia facti perpetrati,scilicet adulterij. Si nanque sciret factum, constat quòd esset absolutus:notitia enim non absoluit , sed factum ipsum ex notitia sua , disponente' sic iure naturali & diuino. Naturali quidem propter violatam fidem:diuino autem propter autoritatē Domini,Matth.5.vbi excipitur fornicationis causa in præcepto de non demittendo vxorem.Pro parte verò negatiua est communis (vt videtur) animi conceptio,scilicet q̄ adulter occultus post pœnitentiam potest exigere debitum ab innocente , ex hoc nanque arguitur , q̄ non statim innocens coniux fuerat absolutus à debito , ac per hoc nec adulter priuatus iure exigendi. Manifestatur autem hoc sic : Post pœnitentiam occulti adulterij,innocens in eodem statu est, in quo erat ante pœnitentiam adulterij:quoniā pœnitentia alterius non fecit ipsum de absoluto ligatum. Si ergo post pœnitentiam alterius tenetur secundum rem reddere debitū,etiam ante tenebatur secundum rem:& sic ante pœnitentiā non tenebatur secundum rem sequitur quòd etiam post pœnitentiam illius, non tenetur secundum rem.

HIS Præmissis narrandum est primò,quid appareat veritatis pro altera parte,deinde inuestiganda est causa.Quum coniugium ergo societas quædam sit, ex aliis natura vel voluntate cōtractis fœderibus,sumere possumus negatiuam partē esse, scilicet,quòd non sit statim priuatus, sed priuandus iure exigēdi. Inter patrem siquidem.& filiū naturale ius est,sic vt si filius patrem etiā occultē offendat, non teneatur pater hæredem illū habere:similiter inter patrē, & filiū adoptiuum simile ius est:inter socios quoq; negotiatores violata ab altero fide reliquus non tenetur. In his tamen omnibus,& similibus apparet,q̄ licet cuilibet, qui fidē violauit,vti iuribus societatis illius:filius siquidē tam naturali, quām adoptiuo iure post crimen in patrē grauissimū latens, Patris pōt etiam in foro cōscientiæ hæreditatem adire, & similiter cōnegotiator , modo damnum non intulerit : quia obligaretur ad restitutionē.Quo fit vt adulter occultus, quāuis violati fœderis reus sit, non prohibeatur à matrimonij iure : sed prohibendus:sicut in supradictis similibus priuandus est violator fidei iure illo.

¶Et quoniam hæc ita esse mihi videntur, ratio reddenda est.Occurrit autem mihi vna cōmunis horum ratio. & est quòd pœnæ illæ , quæ in potestate patris,vel iudicis sunt ita constitutæ quòd iudice vel parte sciente & eodem modo se habente , vt prius aliquis non punitur , non incurruntur ipso facto.constat autē tales esse pœnas priuationum iurium, de quibus est sermo : ergo. Maiorem propositionē differentia pœnarum clarificat:pœnæ nāque ecclesiasticarum censurarū non sunt ita in potestate iudicis , aut patris , vt iudicis,vel patris , vt prius perseuerantia excuset contra facientem ab incursu censuræ , pœnæ autem aliæ , siue conuentionales,siue à iure:nisi parte,aut iudex sciens velit non ligāt. Minor autem clara est , quia si innocens coniux sciat adulterium alterius,& pater offensam filij , &c.eodem modo se habeant cum eis , vt prius non sunt priuati. Consonat autem hæc ratio specialitati pœnæ consequentis incestum cum consanguineis coniugis:ad huiusmodi enim incestum comitatur ipso facto priuatio iuris exigēdi:nec est in potestate patris nō imputare crimen hoc ad hāc pœnā.nec etiā in potestate iudicis , quāuis posit dispensare.Ad adulterium aūt simplex, priuatio consequens est in potestate patris,scilicet offensi coniugis,vt pater.Differētia igitur inter vtrūq; adulterū est : q̄ ille sic incestuosus est priuatus ipso facto,iste autem adulter est non priuatus,sed priuādus:alioquin nihil speciale de adulterio sic incestuoso diceretur. Et hæc positio non dissonat forte ab aliquo doctorū:nā illi qui videtur pro parte affirmatiua,ad hoc tendunt,vt , scilicet adulter priuādus sit ab altero innocēte in foro cōscientiæ,quū dicunt,dignus est vt non seruetur fides ei,vel aliquid huiusmodi , alij autem pro parte negatiua volunt,q̄ non ipso facto sit priuatus & vtrūq; est verum.

¶Ad rationē autem pro parte affirmatiua , negatur quòd secundum rem innocens ipso facto sit absolutus : est enim ipso facto habens ius,quo seipsum posset absoluere in foro conscientiæ , si sibi constaret de facto.Romæ,die 20.Decembris,1513.

RESPONSIO V.

Ad eundem.

De Nominandis Complicibus à Reo in aliquo iudicio, & de eorum sententia.

LITERIS Tuis frater charissime perlectis,in quibus quædam dubia soluenda mihi proposuisti , respondere distuli aliquot diebus , occupatus in aliis: verum ne omnino charitati tuæ deesse̅m,in hodiernum diem censui eximendum ab aliis.

SVMMA.

Non tenetur de aliquo crimine inquisitus complices in crimine nominare, vel accusare, nisi ipsorum crimen fuerit inquisitū criminis per se circunstantia. & in damnum publicū vel alterius boni & iudex ex zelo sui officij iuridice procedat.

AD Primū itaq; dubiū , an iuridicè inquisitus de aliquo crimine,teneatur & debeat nominare cōplices , si non sunt infamati,& ante correctionē fraternam:& similiter ad fm,an si ipse tales nominauerit,possit iudex contra tales procedere ad inquisitionē & eorum rationem(quia cōsuetudo secularium iudicū habet , q̄ tormētis cōplices requirunt,& q̄ contra nominatos procedūt:in oppositū tamē est ordo fraternæ correptionis)& occultum complicis peccatum. Respōderi vnico verbo potest,q̄ hæ quæstiones decisæ videntur extra de cōfessis,cap.cū monasterū. Vbi dicitur, q̄ secūdum vtriusq; iuris statuta de se confessis,super aliorū conscientiis interrogari non debent, crimine læsæ maiestatis excepto: & q̄ si cōtingat aliquos nominari.tales nominati nulli sunt pœne subdēdi, si tamē infamia huiusmodi nominati laborāt inducenda est purgatio tribus sui ordinis adiunctis sociis.Quia tamen multę fiunt exceptiones ab ista regula,& multi multa dicunt:vt diffuse habes à Panor.super dicto capitulo,videtur mihi in primo dubio, q̄ triplici distinctione vtendum sit in proposito , prima est,si nomē complicis est,vel non est circunstantia actus propriį illius, qui inquiritur.Secunda,si crimen de quo inquiritur, pendet in pernicię publici boni,seu aliorū.Tertia est, si iudex ex solius illius causæ ritu,& meritis procedit,aut ex zelo propriį officij. Nam si nomen complicis esset circunstantia propriį actus , quam quilibet

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudex cognoscẽs de aliquo actu habeat ex meritis illius causæ ẽt iudicare de illius circũstantiis.tunc iudex põt inquirere,& tenetur inquisitus confiteri cõplicem,sicut quado in foro pœnitẽtiali pœnitens nõ potest aliter exprimere peccatũ suum nisi nominãdo cõplicem,debet reuelare cõplicẽ,puta cũ quis cognouit propriã matrẽ.Cõstat autem inter circũstantias annumerari, quibus auxiliis aliquis fecit. Difficile tñ apparet accidere casum , in quo nomen cõplicis sit circũstantia proprij actus in foro iudiciali,nisi per accides:puta quia probabiliter aliunde iudex dubitet,q reus fateatur id q non commisit , vt euadat forte tormenta, qm tunc ex nominatis complicibus cognoscere potest, an verũ dicat:sicut ex aliis circunstantiis,puta loci , vel tẽporis.Sed hoc ex parte iudicis licitũ videtur : sex parte rei, qui scit se verum dicere,non debet infamia alterius occulti testari culpã suam. ex quo complicis nomẽ non est actus sui circũstantia,quantũ est ex parte ipsius actus perpetrati.Similiter si crimẽ pẽdet adhuc in pernicié Reip. Ecclesiæ,aut aliorũ priuatorũ:puta, quia sunt multi corruptores fidei,aut cõspiratores , aut latrones, aut subuersores aliorũ debet iudex ex officio inquirere,& reus hmõi perseuerãtes in malo per nitiosõ omnino occultos(de his sermo est)debet reuelare.nisi forte probabiliter crederet correctione fraterna eos amplius nõ peccaturos,q non facilẽ credendũ est de religiosis , præsertim huiusmodi sceleribus irretitis : sed dubitandum potius videtur, q fingent se emendare.Et propterea tutius in huiusmodi casibus præsato potenti per se vel alium,& volenti saluare,non perdere oues suas,& curã famæ proximorum solito habere.vt pastorem decet, cõplices siue non cõplices tales reo notos reuelare. Si autem crimen in detrimentũ aliorũ non pendet, nõ tenetur reus occultos alios reuelare , sed ordiné fraternæ correctionis præponere. Illud præ oculis est semper habendum,q quemadmodum in communi præcepto inquisitionis,si quis scit, &c. subintelligitur seruato iuris ordine.ita cũ quis inquiritur in genere de cõplicibus , subintelligitur secundũ iura reuelãdis,quia nõ potest plus prælatus,seu iudex præcipere.Et propterea nõ peccant prælati, seu iudices de cõplicibus inquirendo , si intentio infra iuris limites consistit. Et similiter non peccãt inquisiti si omnino occultos tacent , aut dicunt se non hãbere cõplices aliquos , habendo occultos tantum: quia responsionũ verba intelligenda iuxta sensum interrogationum sunt : intentio tamen oportet,quod sit infra iuris limites.

SVMMA.

Contra nominatos à Reo aliunde prorsus occultos non est procedendũ.

IN Secundo autem dubio,si aliunde omnino occulti sunt,qui nominati sunt, non est procedendum contra eos:quoniã talis reuelatio non sufficit ad accusãdum, nec ad denuntiandum , nec ad infamandum , seu clamorosè insimulandum:propterea omnis via procedendi,quæ in tribus dictis inchoat,auferetur.

¶Ad id verò , quod de consuetudine opponis seruari : quia consuetudines patriarum consistunt in facto , ipsi viderint si ita est. Non tamen credo ita esse,nisi in quibusdam crimínibus exceptis: & hoc propter sequaces Bartoli:& quòd nihilominus aliqua interueniant indicia contra sic nominatos.

SVMMA.

Non potest iudex quempiam cogere vt dicat defectum quem non iudiciarie nouerit.

AD Tertium autem dubium vtrum iudex sciens defectum alicuius à tribus vel quatuor nò per modum iudicij,possit ipsum cogere ad dicendũ veritatem,respondeo quòd quæstio hæc decisa est extrà de accusa.cap.inquisitionis.Vbi expresè dicitur,quòd si non extat infamia,vel clamorosa insinuatio, non debet fieri inquisitio , etiam si duo vel tres iurati dicant se vidisse delinquentem , aut alicui libellum secreto tradant. Vnde patet quòd non potest prælatus cogere talem ad dicendum veritatem.

SVMMA.

Non nisi de crimine cuius præcesset publica infamia pòt quis inquiri.

AD quartum dubium , vtrum infamatus de aliquo possit de omnibus inquiri:vt tenet Petrus de Pal.in 4.sent. respõdeo quòd non potest inquiri de illis de quibus non laborat aliqua infamia: iuxta dictã decretalem dicentem,Super illis solummodo fieri inquisitio debet,de quibus clamores aliqui præcesserunt.Dictũ autem Petri de Pal. (cum bona reuerentia dictum sit) tantum valet, quantum sua ratio, scilicet quia iudicare de occultis non propter peccatum , sed propter peccatorem prohibetur. Hæc enim ratio falsum assumit quia occulta ex ipsa ratione,qua occulta sunt , ab humano iudicio exempta sunt:& proportionaliter occulta in tali iudicio,seu processu ab illo exempta sunt suapte natura.

¶Hæc sunt pater venerande, quæ mihi occurrerunt scribenda ad tua dubia , non plus autoritatis habitura sunt nec cætera mea, quàm ratio eorum mereatur. Bene vale , & Deum pro me ora. Romæ,die 5. Nouembris, 1518.

RESPONSIO VI.

De Negando religionis ingressu, & professione Iudæis aliàs idoneis ad hoc.

Ad R. Patrem F. Matthiam de pace sacræ Theologiæ Salmaticensem Regentem.

SVMMA.

Tametsi in quibusdam locis mortale peccatum nullum sit negare religionis ingressum natis Iudæis , aliàs ad religionis ingressum & professionem idoneis, hoc tamen illaudabiliter facitur.

REuerende pater salue : Humillimis paternitatis vestræ literis perlectis, quibus petit an illis, qui ex Iudæis originẽ ducunt , si in nullo culpabiles inuentis nec aliter suspecti nisi ratione originis sint,possit negari ingressus religionis:& si fuerint nouitij , negari possit professio absque peccato mortali, an sit hoc contra præceptum charitatis.Respondere , vt par est, volens paucis me absoluam : eo quòd cum sapiente sit sermo. Actus recipiendi ad religionis statum,vt à prælatis ipsarum religionum egreditur,& terminatur ad aliquem indeterminatæ , licet habeat rationem debiti (quoniam religiones institutæ sunt non solum propter præsentes,sed etiam futuros) vt tamen terminatur ad hanc vel illam conditionem personarum , vel hanc aut illam personam : caret debiti ratione , nisi necessitas aliqua debiti rationem inducat. Et de persona quidem determinata, patet ex hoc , quòd charitas non arctat ad diligendum seu beneficiendum alicui particulari non alias coniuncto , nisi in articulo necessitatis , vt testantur præcepta charitatis tam in corporalibus de eleemosyna , quam in spiritualibus de correctione fraterna. Vnde & diuus Thom. in quolibetis dicit,quòd habens de superfluo,non tenetur obuianti pauperi.ac petenti eleemosynam dare : quia licet teneatur superfluum elargiri , non tamen dare huic. Et in Secunda Secundæ de correctione fraterna dicit,q cadit sub præcepto, secũdum quòd est necessaria ad fratris emendationem. Constat autem quem libet idoneum ad religionis statum cõmuniter inuenire alibi gratiam,si ab vna religione refutatur. De conditione verò personarum patet ex hoc,quòd religionis prælati statuto possunt cauere, vt genus aliquod hominum fine eorum culpa ad religionem non admittatur : vt testatur statutum de non recipiendis illegitimè natis. Nec multum refert inter recipere huiusmodi ad habitum, & receptos ignoranter reiicere ante professionem,quoniam non minus libera est religio intra annum probationis : quàm nouitius : quum annus probationis in fauorem vtriusque datus sit, nec vlla pollicitatio implicitè fiat magis hinc : quam inde. Constat autem ex sacris canonibus , vt patet extrà de regu. cap. statuimus.nouitium posse liberè intra annum probationis redire ad priorem statum : igitur religio potest nouitium liberè a se excludere.Et confirmatur , quia quemadmodum nouitius si perlectis nouiter censuris in iure latis contra religiosos , & inhabilitatibus mendicantium , quas tamen in seculo præscire potuisset , relicta religione potest ad priorem statum redire:ita religio cognita origine nouitij prius indiscussa potest illum refutare. Quum igitur natio eorum , qui ex Iudæorum genere sunt , conditionem habeat quibusdam minus gratam propter tot eiusmodi publicam apostasiam , in Hispania si religionis alicuius prælati statuto , vel opere eos recusent recipere ad habitum, vel ignorantes receptos nolint ad professionem admittere , nullum ex hoc mortale peccatum ex suo genere incurrunt.

¶Et quamuis ita esse mihi videatur:irrationabile tamen mihi videtur,perpetuum statutũ aut opus huiusmodi refutationis respectu illorum , qui nulla alia suspicionis nota sunt affecti,nisi quòd originem ex Iudæis traxerunt. Tum quia salus nostra ex Iudæis est,ex quibus natus est Christus sm carnem,& Apostoli & plurimi patres ,fidei:& ingrati inuenimur,sui generis filios repellendo. Tum quia occasio daretur Iudæis , vt ad fidem non conuertantur,dum intelligunt conuersorum filios in generatione & generationum repulsos à religione. Tum quia religionis status est talis, vbi ipsi potius si in aliquo dubitant solidari in fide , quàm alios inficere possunt.Hæc sunt Pater reuerende , quæ mihi occurrunt respondenda,in die sancti Matthæi Apostoli,Senis.1514.

RESPONSIO VII.

De Vinculo perseuerandi in religione.cum quis hoc proposuerit.

SVMMA.

Ingressus religionem cum proposito perseuerandi in illa vsque ad mortem , non tenetur in ea viuere, nisi huic deliberato proposito fuerit adiuncta aliqua implicita promissio.

CHarissime Fili, quæstioni tuæ ob occurrentis de facto casus necessitatẽ interpositis aliis respondendũ duxi.In casu ergo proposito,cũ scilicet N. ingressus est religionem quandam medicantium , in quodam illius conuentu regularis vitæ,cum animo deliberato perseuerandi vsque ad mortem in illa particulari religione , & in illo particuli conuentu in seruitium beatæ Virginis , cui Ecclesia illa dicata est : & postquam multos menses ibidem egit, ob quorundam scelera ibidem impunita, ad seculum intra annum prob

probationes rediit.Scito ex duobus capitibus ,posse,primò, ex assumpto habitu cũ deliberatione perseuerandi vsq; ad mortẽ:secundò,ex intentione particulari ad hunc conuentu,frustrata ob inopinatum successum malæ vitæ inuentæ in cõuentu illo. Et vt à primo incipiamus.quæstio ista petita fuit ab Innocẽtio I I I. vt pater extrà de regu.& tran. ad religio.in c. consulti. & ab ipso distincta,& postmodũ à Greg.9.in c.statuimus , magis explicata.

Est autem eorũ sententia,q suscipiens religionis habitum volens absolutè vitam mutare, ad religionem tenetur. Quod potest benè & malè intelligi. Si enim per voluntatem absolutè mutandi vitam intelligatur deliberatum propositum perseuerãdi vsque ad mortem,& nihil aliud,malè intelligitur:si autem per voluntatem absolutè mutandi vitam,intelligatur deliberatum propositũ perseuerãdi vsque ad mortẽ cum promissione implicita huiusmodi perseuerantiæ benè intelligitur. Quod patet dupliciter.Primò ex eò,quòd votum requirit tria:propositũ,deliberationẽ,& submissionem:ita quòd absque promissione nullum est votum. Secũdò ex eo,quòd ratio quare talis volens absolutè mutare vitam,tenetur etiam ad religionẽ,expresè assignatur in dicto capitulo:quia ipse renuntiat anno probationis in fauorem suum,sic suscipiendo habitũ.Ex hoc enim habetur,q voluntas illa est voluntas renuntiantis probationi, & facientis hodie quod post probationẽ erat acturus,quod nihil aliud est quã promittere perseuerantiam vsq; ad mortem,quod est vouere religionẽ.Et si hanc distinctionẽ vis plenius intelligere, finge in religione duos modos distinctos sensibiliter & notorie omnibus esse regulariter institutos ad ingressum religionis:alterũ cũ anno probationis,& alterũ sine vlla probatione:& finge rursus duos iuuenes ambos cum proposito deliberato perseuerandi vsque ad mortem,ingredi religionem illa,sed alterum per illum modum,cui adiungitur annus probationis , & alterum per reliquum modum,cui nulla adiungitur probatio. Et discernes volũtatem vnius à voluntate alterius in hoc , q iste fecundus cum deliberatione promissionẽ imò exhibitionẽ sui habuit,ille non:& videbis,q de primo nõ verificatur,q vult absolute mutare vitam,sed de secundo tantùm. Suscipere igitur habitum nouitiorum (siue sola benedictione distinguatur ab habitu professorum , siue aliter) cum deliberato proposito perseuerandi vsque ad mortem,ita etiam quod vellet hodie esse finem anni , vt posset tunc profiteri, non obligat hominem ad religionem in particulari,aut in cõmuni:sed liberum relinquit,vt redeat ad seculũ. Dixi autẽ nouitiorum propter suscipientem volũtarie habitum professorũ, sciendo quid hoc importat:talis eñ facto exhibet seipsum religiosum professum:& quia voluntas conformis est facto suo voluntario,in voluntate non solũ est deliberatio, sed promissio ac exhibitio cum renuntiatione probationis.Nihil tamen scrupuli,in re hac accidit, si nouitius cõtinuè gestet habitũ veterẽ benedictũ pro altero,etiã si libentius deuotionis causa:quia benedictus creditur gestetur : quoniã habitus professorum vbi sola benedictio distinguit,penes benedictionem quæ fit proprie professionis tempore,attenditur:vt eo dicto cap. statuimus , sumitur.

ET Licet hæc ad propositi casus claritatem sufficiant : vt tamen desiderio tuo,an etiam si intercessisset promissio , teneretur: respondebo iuxta secundum caput. Scito quòd si simplicis voti promissio comes fuisset,duo consideranda essent. Primò ex parte intentionis,distinguẽdo inter intentum & attractiuum : quia stat quòd attractiuum alicuius ad particularem religionem & Ecclesiam, sit deuotio ad aliquam figuram beatæ Virginis conuersatio cum quibusdam religiosis , grata amœnitas loci , & huiusmodi, intentum autem non sit ad hoc limitatum : quum scilicet intendit esse sicut sunt illi religiosi , qui possunt ad arbitrium prælati secundum regularia statuta inde mitti ad alios conuentus : hoc enim testatur intentionem non esse limitatam ad hunc conuentum solùm. Et si intentio alicuius fuisset limitata ad vnum solum conuentum,euentus ille inuentorum scelerum cõsiderandus est, an sint crimina communia , an paucorũ.an cum spe prouisionis, an sine spe prouisionis. Si enim impunè scelera communiter licet committere , nec spes humano more sit superuenturæ prouisionis,non obligatur iste ad obseruandam voti sui legem,quam constat in tali euentu non esse inuẽtam.Votum enim religionis quasi ad tutum portum tendens non debet esse vinculum detentiuum hominis in tali perenni periculo:scriptum est enim, Cum sancto sanctus eris,& cum peruerso peruerteris,&c.

¶Hæc sunt fili charissimè, quæ mihi videntur ad quæstionis tuæ solutionem dicenda : tuum erit applicare ad particulare factum, & meliori,vbi opus est,iudicio vtendo, de N. casu iudicare. Bene vale,& Deum pro me ora.Romæ die 11. Nouembris,1512.

RESPONSIO VIII.

De modo exoluendi & dicendi horas Canonicas in choro. Ad eundẽ.

QVAESTIONI Tuæ frater charissime an is qui in choro sic diuinum officium persoluit , quòd sui chori versus submisse sibi ipsi soli dicit , alterius verò chori versus audit tantummodo, satisfaciat præcepto Ecclesiæ de persoluendis canonicis horis,respondere eo pacto proposui,vt quia diuersi diuersa dicere videntur,vtriusque partis rationes pensentur , & sic veritas eluceſcat.

¶Opinio igitur dicentium,quòd in casu proposito satisfit Ecclesiæ,fundatur super hoc,quòd nullus in choro, vel comitatus soluens diuinum officium tenetur dicere totum:sed sufficit medietatem dicere & medietatem audire , secundum alternationem versuum hinc , & inde : vt consuetudo Ecclesiæ testatur : sic autem fit in proposito,quia iste vnius partis versus dicit,& alterius audit:ergo satisfacit. Sed contra istam rationẽ militat:quia vtitur eo , quod est per accidens loco eius.quod est per se.

SVMMA.

Persoluens officium sic vt in choro vnum versum dicat, & alterum audiat, non satisfacit diuino officio, sed tenetur secretè dicere.

AD CVIVS Euidentiam claram scito , quòd præceptum Ecclesiæ est , vt quilibet dicat totum officium , vt patet, extra de celebratione missarum. cap. presbyter. Sed quoniam aliquem dicere totum officium contingit dupliciter , scilicet communicando cum alio in officio , & sine communione cum altero : ideo duobus modis satisfit diuino officio:scilicet persoluendo sine alterius communione,& tunc,quia cum alio non communicat,totum solus dicit, & communicando cum altero:& tunc alternando,totum quilibet communicans dicere censentur, dum quilibet communicans in persona communicantis secum dicit id quod dicit. Vnde in hoc modo dicendi officium , scilicet alternatim, aliquid concurrit per se , scilicet communio dicentium , quo fit, vt quodlibet ab altero dictum sit commune alteri:& aliquid per accidens , scilicet , quod iste partem dicat , & partem audiat.

Constat autem,quòd quum aliquis sic partem suam dicit,non vt communem,sed vt propriam , non communicat in ea cum altero:talis autem est dicens partem sui chori sic submisse , quòd sibi soli dicit. Non communicat igitur iste in proposito casu cum altera parte chori : ac per hoc non satisfacit. Et confirmatur : quia etiam in choro dicere partem suam non qualitercunque , sed vt communem,est pars chori.Dato ergo. quòd Ecclesia non præcepisset dicentibus officium cum aliquo , nisi dicere partem suam, adhuc sequitur , quòd iste non satisfacit in proposito : quia non dicit id officij,quod dicit.vt partem ex quo id,quòd dicit vt partem communis officij sibi & alij , sed vt propriam sibi : quia non communicatur alij per audibilitatem. Et confirmatur:quia si sufficit medium dicere & medium audire , possem medium matutinale officium solus in camera dicere, & deinde audire alium legentem reliquum:quod est ridiculum. Concludendum ergo mihi videtur absque ambiguitate , quod in casu proposito iste non satisfacit officio. Et hæc intelligenda sunt de toto officio : nam in aliquo particulari versu deficere,non est contra præceptum. Romæ,die 3.Nouembris.1514.

RESPONSIO IX.

De Vsura, & in Veniali pertinacia, & publico delicto.

RECEPTIS Literis vestris reuerende pater,inueni tria in illis dubia à me requisita.Primum est, an vsura soluta ab accipiẽte sine necessitate pecunias mutuò,sit restituẽda illi,q soluit.Et est ratio dubij, quia videtur hic iniustitia esse etiã ex parte datis. Secundum est,an pertinaci etiã vsq; ad mortem in aliquo veniali , non ex contemptu, sed quia est veniale,sit denegãda absolutio de cæteris peccatis.Tertium est,quomodo intelligatur delictum publicum , vt sine peccato possit reuelari , an quia potest probari , an quia fuit de eo conuictus coram iudice,an quouis alio modo.

SVMMA.

Restituenda est Vsura accipienti pecunias mutuo sine necessitate. Non neganda est cæterorum peccatorũ absolutio pœnitere non volenti etiam in mortis articulo de peccato,quod Veniale est.

AD Quæ prout paternitas vestra exposcit , breuiter respondendo,dicitur , quòd vsura sic soluta proculdubiò restituenda est ei,qui soluit : quoniam ex parte dantis non est iniustitia secundum ipsam dationem,sed secundum causam tantùm , puta si propter pompas faciendas accepit mutuum sub vsuris , datio enim ipsa secundum se non habet vnde sit illicita. Liquidum quoque est,quòd pertinaci proposito, cùm venialium ordinem non trascendat , nec venialia remissionem mortalium impediant , nec vnum veniale connexionem cum aliis venialibus habeat , impendenda est absolutio cæterorum peccatorum.

¶Ad id verò,q tertiò quæritur,dicitur q per se publicum (quod per accidens verò infinitis modis inueniri potest) est , quod ex se habet,vnde in communem notitiam perueniat.Vnde non cẽsendum est publicum aliquid ex hoc quòd probari potest, cùm hoc non adhuc habeat , vnde ex se in communem notitiam veniat, quãuis hoc habere possit:sed bene constituitur in esse publico ex hoc,q confessus est iudicialiter,nisi per accidens à iudice inhibeatur executio publicationis. Contingit enim non solum prædicto, sed multis modis humana delicta deuenire ad prædicta publica-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem,vt puta si delinquatur in communi hominum præsentia, loco, scriptura, & aliis huiusmodi: quibus contingentibus sine detractionis vitio possunt delicta hæc tanquam publica dici.
¶ Hæc sunt doctissimè pater,quæ pro respõsione occurrunt:quæ tu ipse optimè inuenire potuisses, si voluisses. Bene vale, & ora Deum pro me.Florentiæ in sancto Marco.16, Octobris.1509.

RESPONSIO X.

De annua pensionis venditione ex beneficio ecclesiastico debita.

SVMMA.

Annua pensionis pecuniam recipiens, vel certã pecuniarum summam, vt liberetur ab onere exigendi, &c. non incurrit simoniam.

AMantissime Frater, quæstioni tuæ an possis annuam pensionẽ tibi ex quodã beneficio ecclesiastico debitam absq; Simoniæ vitio pro certa summa pecunię semel persoluenda vendere, respondendo dico nullã interuenire in hoc cõtractu Simonię labẽ:q; annuæ pensionis ius purè temporale est,nihil spiritualitatis habens. Quod ex duobus patet, eo q; solos fructus beneficij ecclesiastici respicit:nã annua pẽsio nõ est beneficiũ ecclesiasticũ, propriè loquẽdo:sed beneficiũ ex quo tibi annua debeẽ pensio,illius est qui tibi debet annuã pẽsionẽ de fructibus:propter q; solus ipse beneficiũ hoc habens,tenetur ad diuinũ officiũ horarũ canonicarum: tu enim ex pensione hac nõ teneris ad diuinũ officiũ,vtpote non propterea habens aliquod ecclesiasticũ beneficiũ. Ex eo q; potest etiã laicis concedi:sicut & conceduntur eis decimæ Ecclesiis debitæ.Vt enim D.Th.in Secunda Secundæ q.100.art.4. ad tertium dicit,cum cõcedit Papa decimas Ecclesiarũ laicis, nõ intelligitur cõcedere ius spirituale decimarũ, sed tẽporalẽ actionẽ circa fructus decimarum.Et similiter est dicendũ in proposito, q; concessio annuæ pensionis nõ est nisi purè tẽporalis rei donatio, ac per hoc potest licitè pro certa summa pecuniæ beneficium ab onere pensionis liberari.Nec obstat, q; in bullis pensionis appositũ est, q; si non annuam soluerit pensionem beneficium sit tuum ipso facto:quoniam hæc & similia non ad ipsius pensionis naturã, sed ad pœnã nõ soluentis spectãt: iudicũ autẽ de contractibus non secundũ adiunctas accidentes pœnas, sed secundũ eorũ naturas attẽditur.Et hæc accipe cessante fraude, quã scio in te non habere locũ.Nam si quis in fraudem Simoniæ,vnico contextu renuntiat beneficio, reseruat sibi pensionem & extinguit pensionẽ pro tanta summa,non solùm apud Deum (qui venditionem beneficij pal'iatam inspicit in corde) sed etiam in foro humani iuris ab æquo iudice damnaretur:sicut in similibus damnantur contractus in fraudem vsurarum.Bene vale.Romæ die 16. Februarij, 1518.

RESPONSIO XI.

De recipientium & soluentium pro locatis pecuniis quinque pro centum saluo capitali ad magistrum Conradum Koelm.

SOlicitudini Tuę pater reuerende deesse nequaquã possum. cùm ex fonte pietatis illã procedere video. Quæstionis igitur in qua meum poscis iudicium, propterea quòd nuper in partibus germaniæ est exorta casus de verbo ad verbum est ille:Vtrum Petrus cõsignans centũ florenos apud Paulũ mercatorẽ,vt ei pro parte lucri capitali saluo assignet per annũ quinque florenos,residuo lucri sibi reseruato,licitò contrahat, & ad restitutionem illorum in foro animæ non teneatur.
¶ Et est ratio dubij:quia iste contractus, vt proponitur:est manifestè illicitus, sed vt exponitur,dicitur licitus. Exponitur autẽ, q; contractus iste includit virtualiter tres cõtractus:primò contractum societatis negotiatiuæ inter Petrũ ponentẽ centũ florenos. & Paulum ponentẽ industriã: secundo contractũ assecurationis capitalis inter eosdẽ Paulo assecurante Petrũ de suo capitali: non enim licet minus Paulo,quàm cuicunque alteri assecurare Petrũ: & propterea ponitur hic capitale saluum,tertiò contractum venditionis & emptionis lucri sperati inter eosdẽ, Petro vendẽte lucrum speratũ Paulo pro certo pretio scilicet quinque pro centũ. Et iste similiter contractus non est minus licitus Petro cum Paulo,quàm inter Petrum,& quemcunque tertium:& propterea determinatur hic certum lucrum,scilicet quinque pro centum.
¶ Hic est casus vt proponitur & exponitur.In quo tria dicẽda occurrunt:primò q; contractus iste falsò exponitur:ita q; nõ est capax istius expositionis:secundò qualiter deberent adiungi alij duo cõtractus primo:tertiò quid absolutè respondendũ est quæstioni.

SVMMA.

Consignans pecunias apud mercatorem, vt ei pro parte lucri capitalis saluo assignet per annum puta, quinque aureos residuo lucri sibi reseruato, illicitè contrahit, & in foro animæ & conscientiæ ad restitutionem tenetur.

QVO Ad primum declaratur,q; cõtractus iste falsò exponitur:quia iste cõtractus secundum suam formã manifestè est contractus societatis:& si includit alios duos, aut includit eos ex natura sua,aut ex cõditionibus appositis. Nõ ex natura sua:quia cõtractus societatis est cõtractus disparatus ab illis aliis:sunt nãque omnes isti cõtractus velut singulares quædã species non ordinatæ sicut numeri aut figuræ, nec sicut causa & effectus virtualiter inclusi in causa, vt patet ex hoc q; singuli seorsum sine alio inueniri possunt, nõ includit ergo iste societatis cõtractus alios duos ex natura sua.Nec ex conditionibus appositis, quia ista conditio, Saluo capitali nõ infert contractũ assecurationis.Probatur, quia cõtractus assecurationis capitalis est cõtractus cõmutationis:ac per hoc debet fieri dato aliquo honesto pretio pro assecuratione: alioquin cõmutatio non esset:in proposito autem casu nihil omnino datur,aut promittitur à Petro pro assecuratione:non igitur ex illa conditione appositasaluo capitali,habetur cõtractus assecurationis capitalis, vt expositor fingit. Similiter altera conditio,assignet quinque florenos pro parte lucri, residuo lucri sibi reseruato,non infert contractũ venditionis & emptionis lucri,sperati incerti:quoniã contractus venditionis & emptionis lucri sperati incerti est etiã cõtractus cõmutationis,& debet ita fieri cũ Paulo sicut fieret cum tertia persona.Constat autẽ,q; tertia persona nõ emeret à Petro lucrum speratũ ex centũ hoc modo, s.vt ipsa tertia persona nihil in præsenti acciperet,sed solã spẽ habẽdi lucrum vltra quinq; pro centũ. & ex ista sola spe obligaret se ad dandum Petro singulis annis quinq; pro centum ex lucro illorũ centum. Et circa hoc nõ oportet aliam probationẽ afferre:quoniam mercatores ipsi locupletissimi testes sunt,quòd quilibet initurus hũc contractum,pretium aliquod vltra illam spem exigit pro sua obligatione & periculo.Et quia in casu proposito ista certificatio sperati lucri absque pretio aliquo imponitur Paulo, manifestè patet quod non interuenit hic contractus emptionis & venditionis sperati lucri,sed solus contractus societatis cum illis conditionibus,falsò ergo exponitur contractus iste hæc de primo.
¶ Quo ad secundum,licet dicti tres contractus in veritate in casu posito nec formaliter,nec virtualiter sint:quia tamen fieri possent distinctè & seorsum dicti contractus cum appositis pretiis dicendum occurrit quomodo licitè,vel illicitè fieri possunt.
¶ Dupliciter autẽ cõtractui societatis possunt dicti duo contractus cõiungi,scilicet ex pacto, & sine pacto.Et siquidem contractus societatis habeat hæc pacta annexa,s. vt Paulus teneatur assecurare capitale.& certificare lucrum sine aliquo pretio,manifesta est iniquitas, nec eget declaratione aliqua: quoniam ex dictis satis patet,quòd esset societas hæc leonina. Si verò cõtractus societatis habeat hæc pacta annexa, scilicet vt Paulus teneatur assecurare capitale,& certificare lucrum pro eodem pretio,quo tertia persona assecuraret,& certificaret,adhuc Paulus iniustè aliquantulum grauaretur,quantum est ex ratione iustitiæ:quoniam contractu societate habente suam æqualitatem non debet secundum iustitiæ rationẽ super adiungi Paulo hoc granamen,scilicet quòd teneatur assecurare capitale & certificare lucrum illo pretio,quo alius faceret: quoniam constat, quòd ex æqualitate societatis ad hoc non tenetur,licet gratiosè posset hoc facere, sicut non est licitum ex pacto obligare accipientem mutuò, vt teneatur remutuare:quamuis hoc gratiosè possit & debeat facere. Dixi autem secundum iustitiæ rationem: quia si ex quasi condicto communi pacta hæc in consuetudinem deducta,vt licita esse (sicut pactum de retrouendendo introductum communiter est in detestationem fraudis vsurarum) tolerari possent ista pacta ratione huiusmodi consuetudinis, quæ tamen non esset introducenda: quia in fauorem est fraudis vsurarum.Aperitur enim per hæc pacta via palliandi vsuras cum damno virorum industriorum, quia hæc pacta subeunt,quia egent pecuniis, vt possint de suis industriis viuere:& minus malum est eis hæc pacta subire,quàm cum manifesto interesse inuenire pecuniam eis opportunam.
¶ Sine pacto autẽ si dicti contractus superueniãt cõtractui societatis,ita vt cõtractus societatis fiat libere ex omni parte cũ debitis cõditionibus societatis & sociorum, sed seorsum ac disparate superaddantur isti cõtractus, vt Petrus à cura solicitudinéque se exoneret, & à timore fraudis se liberet,dicendum occurrit. quòd cõtractus assecurationis capitalis,& contractus certificationis lucri ita possunt licite fieri inter Petrum & Paulũ socios sicut inter Petrum & tertiam personam possent licite fieri: adhibitis scilicet honestis pretiis secundum iudicium sapientũ in illa arte,illo tempore,in illo loco,cũ tali persona, & breuiter consideratis indiuidualibus cõditionibus,quæ sciẽtifice determinationi nõ subsunt. Constat nanque quòd tali tempore, vel propter talem personam, vel propter talem artem in tali loco vix inueniretur assecurator, aut certificator lucri non solùm quinq; pro cẽtum, sed nec in mínimo. Et propterea non videtur absque vsurarum fraude fieri si promiscue præsupponatur cum qualibet persona,aut in quolibet artificio lucrum certificandum quinque pro cẽtum, aut capitale saluum. Experientia siquidem testis est multos ex vitio personæ, multos ex temporis euentu,&c.deficere.Hæc de secundo.
QVO Ad tertium,satis patet ex dictis, q; absolute loquendo in quæstione casus propositi, tam vt proponitur quàm vt exponitur,iniustũ est societatẽ hanc inire, & Petrum teneri in foro animæ,ad restitutionẽ, si huiusmodi societatem cum Paulo de facto contraxit: quoniam eum iniquè grauauit, de facto conditiones vsurarias apponendo capitalis saluũ,& lucri certi : vt manifestum esse puto ex dictis.
¶ Hæc sunt pater amantissime, quæ mihi occurrunt pro solutione quæstionis propositæ. Rogo vt oretis Deum pro me. Romæ, die prima Aprilis,1515.

RESPONSIO XII.

In quinque dubiorum solutiones distributæ ad eundem.

ACCEPI reuerende pater schedulam quinque dubiorum : nescio cuius viri notabilis scrupulosę conscientiæ petentis à me satisfieri:quum tamen P V.docti ssima optimè illi satisfacere potuisset,si mihi hanc sarcinã imponere noluisset. Vt ergo charitati vestræ & illius conscientię non desim,quamuis conualescens,respondere curabo repetente reuerẽdo latore responsionem breuem.

SVMMA.

Non opus est pœnitenti conteri singulis peccatis numeraliter, in eadem specie peccati.

EST igitur primum dubium, an sit simpliciter de necessitate salutis pœnitentẽ conteri de singulis peccatis numeraliter in eadem specie,quando potest ea sigillatim ad memoriã reducere. Et est ratio dubij:quia hoc videntur communiter doctores in 4.sent. sentire.Ad hoc dubium breuiter dicitur, q; licet quidam videantur hoc sentire quantum ad integritatẽ satisfactionis (ita q; sicut sigillatim in singulis peccatis mortalibus adimpleuit voluntatem suã contra Deũ, ita si integrè satisfacere debet oportet q; sigillatim toties detestetur crimina sua)si quis tamen diligenter cõsideret,nec ad confessionẽ, nec ad satisfactionem exigitur huiusmodi numeralis dearticulatio peccatorũ.Et de contritione quidem patet ex veteri testamẽto(quia in quacunq; hora ingemuerit peccator, omniũ iniquitatũ eius non recordabor) & ex nouo : quia dimissa sunt mulieri peccatrici peccata multa, quoniã dilexit multũ. Impossibile siquidem est, in quacunq; hora ingemiscimus,relinquendo peccatorum multitudinem copiosam,omnia dinumerare : & ratio dimissionis peccatorũ nõ detestam,omnia dinumerare : & ratio dimissionis peccatorũ nõ detestatio multiplex,sed multa dilectio redditur. Et vtriusq; ratio est: quia momentanea cõtritio virtualiter extendens se ad omnia crimina commissa, sufficit ad salutem & tanta posset esse q; sufficeret ad omnimodam satisfactionẽ:vt de Latrone creditur.Non minus quidem satisfacit debitor cẽtum quadrantum, si dat vnũ aureum valẽtem centum quadrantes, quam si dare centũ quadrantes numeralirer. De confessione verò clarum est, q; vnico verbo potest confiteri centum millia peccatorum:nec oportet sigillatim singula numeraliter dicere. De satisfactione autem eadem est ratio,quæ de contritione dicta est:vnum siquidẽ opus pœnale magnũ multis paruis æquiualet,& tãto melius est,quãto maioris est virtutis vnum magnũ opus quam multa parua facere:vt patet in Ethicis. Sententia igitur doctorum in quarto verificatur in hoc, quod oportet de singulis, aut formaliter,aut virtualiter, conteri.

SVMMA.

Circumstantia loci per se est necessario confitenda.

Secundũ dubium,quãdo circunstantia loci sacri est necessariò confitenda secundũ doctrinã S.Tho. & secundũ veritatẽ.Ad hoc breuiter dicitur,q; tũc tantũ qñ actus peccati commissus directè cõtrariatur sanctitati loci,id est,ei ad quod sanctificatus est locus, verbi gratia:Locus consecratus est ad sepulturam, vel ad cultum diuinum, & ex consequenti ad libertatem confugientiũ & depositarum rerum,& huiusmodi:quando sit ergo contra ista, tunc & non aliter venit confitenda circunstantia loci sacri necessariò.

SVMMA.

Tam venditor, quàm emptor sciens naturam rei, & valorem si res maiori vel minori precio veneat quàm valeat peccat.

Tertium dubium est,si tam venditor, quam emptor scit naturam rei & valorem, an nullum subsit peccatum si res vendatur pro maiori vel minori pretio.Et est ratio dubij, quia sciẽti & volenti non fit iniuria,& si in casu subsit peccatum, declaretur vnde oriatur peccatum illud.Ad hoc breuiter dicitur,quòd si res venditur pretio,quod est extra totam latitudinem iusti pretij,nec aliqua hic interuenit donatio (vt præsupponendum est) sine dubio peccatum est.Nec oportet quærere aliam originem huius peccati,quàm inæqualitatẽ rei ad rem,scilicet pretij ad rem emptam:in hoc enim consistit ipsa iniustitia opposita commutatiuæ iustitiæ. Occasiones autem peccandi, cum possint esse diuersæ & sint per accidens,extra artẽ relinquantur.Communiter tamen necessitate compellente id fieri videtur,quæ causat inuoluntarium mixtum. Nec est simile, quòd pro simili adducitur de puella paupertima, quæ nubit viro seni diuiti non nisi necessitate paupertatis cogente ducta : matrimonium enim non est contractus in æqualitate rei ad rem consistens, sed socialis coniunctio : ad quam per accidens se habent diuitiæ,& paupertas.& consequenter metus, seu fuga paupertatis, & cætera spectantia ad id. Fit ergo satis iniuria ei qui positiuo scienti,& volenti voluntario mixto.

SVMMA.

Possint principes per cõsuetudinẽ sibi terrarũ suarũ feras appropriare.

Quartum dubiũ est, an princeps terrarum per consuetudinem possint sibi licitè appropriare feras.Et est ratio dubij : quia autoritate legis naturæ, feræ durante earum naturali libertate appropriantur cuilibet occupanti : vt patet insti.de re. diui.§. feræ. Et cõsuetudo cõtra naturę ius videtur irratiõabilis:& similiter præscriptio ab huiusmodi introducta, non videtur iuuare principes.
¶ Ad hoc dicitur, q; quum proprietas rerum ex iure fit positiuo, & consuetudo ad ea se extẽdat,quæ iuri subsunt positiuo, consequens est,q; sicut lege positiua appropriari possunt alicui ferę,& ita consuetudine potest huiusmodi appropriatio fieri.Et hoc manifestum est in piscibus, dum venduntur iura piscandi.Et constat quòd populus habens dominium alicuius syluæ,posset legem ferre, quòd solus rectòr posit ibidem venari. Nec in hoc præiudicium fit iuri naturæ : quoniam de iure naturæ non sunt feræ cõmunes,nisi negatiuè:hoc est quia null' eas appropriauit.Cũ quo clarè stat,quòd à superueniente iure legis, vel consuetudinis potest appropriatio fieri,sicut de reliquis.Nec est contra allatam legem,quæ loquitur de feris,quę in nullius bonis aliquo iure sunt: dictas enim feras consuetudo in bonis principis posuit.

SVMMA.

Citra damnum tamen tales principes tantum iurisdictionem habent.

Quintum dubium, an dicti principes possint ita districtè prohibere dictarum ferarum captionem,vt nullus subditus possit eas capere,quin grauissimè puniatur, etiam si capiat eas, vt sè à damno præseruet, quod inferunt in bladis vel huiusmodi. Et huic annectitur aliud, an confessores principum possint eos absoluere si nolunt huiusmodi statuta reuocare.
¶ Ad hoc dicitur,q; licet principes possint huiusmodi venationes prohibere,non tamen possunt prohibere in damnum aliorũ:imò tenentur ad restitutionem principes de damnis illatis à suis feris ex hoc,q; non permittunt alios venari:sicut habẽs boue cornupetã sibi notũ,& non prouidens,tenetur de damnis subsequutis.Et ex hoc patet quid debeant facere cõfessores talium principum:cum enim iniustitia sit peccatum mortale de genere suo. & statutum hoc sit iniquum, non debent ipsos absoluere. nisi desistant à peccato.Bene valete,& pro me orate.Romæ,die 2.Maij,1514.

RESPONSIO XIII.

In quorundam locorum contradictorsorum super commen. Secundæ Secundæ explanationes distributa ad eundem.

ITeris tuis,pater venerande, petentibus quædam in cõmentariis nostris super Secunda secundæ tãquam dubia,seu obscura declarari,distuli hucusq; responsionem ob impediméta imbecillitatis,& occupationũ aliarum.Nactus verò nũc aliquid otij,satisfaciẽdum charitati tuæ duxi, vt nouitiis quibus hæc obscura videntur,magis eluceſcant:Breuiter tamen,quia res clarę sunt.
Primum igitur dubium propositum est: quia in q.10.arti.4.dictum est, quòd licet vendere Iudæis res, quibus ipsi vruntur in suis sacrificiis:in q.autem 169.arti. 2. ad quartum dictum est non licere cooperari ad reædificationem synagogæ Iudæorum.

SVMMA.

Licet Iudæi vendere ea, quibus ipsi vtuntur in suis sacrificijs: dummodo non sint per se superstitiosa.

¶ Facilè respondetur,in primo loco sermonẽ fuisse de his rebus, quæ non per se ordinatur ad superstitionẽ Iudaicã:sed de rebꝰ indifferẽtibus,quibꝰ tamẽ ipsi Iudęi abutũtur ad superstitionẽ suã In secundo autem loco sermo est de synagoga, quæ præsupponitur per se ordinata ad superstitionem Iudaicam. Et propterea eadem vtrobique seruata est sententia,vt patet legenti vtrunque.
Secundum est,In q.11.ar.4.dicitur quòd occultissima per accidens subiacent Ecclesiæ censuris:in q.verò 69. arti.1.dicitur,quod autor homicidij occultus, non est sub iudicio humano:quia persona est occultissima.

SVMMA.

Occultissima citra subiacent Ecclesiæ censurã, quanquam humano iudicio non subdatur, &c. probat.

¶ Soluitur & hoc facillimè, remittendo ad locum secundò allegatum, vbi expresè dicitur, quòd occultissimus autor notorij incendij non subest humano iudicio : quo ad hoc, vt teneatur se prodere : subest tamen humano iudicio, quia potest excommunicari : humano iudicio.
Tertium est:In q.78. art. 4.dicitur, Nullo modo licet inducere ad minus malum etiam parator:in q.autem 85. arti. 8. in 5. causa duelli,videtur dici,quod licet inducere,vt peccent minus.

SVMMA.

Tametsi ad minus peccandum quempiam inducere non liceat, ad peccatum tamen minus inducere sanctum est.

¶ Soluitur hoc dubiũ declarando differentiam, quam non penetrarunt mouẽtes hoc dubium.Aliud est enim inducere ad totum hoc,scilicet minus peccandũ : & aliud est inducerè solùmodo ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

y,minus. Primum nunquã est licitum, & hoc in primo loco dicitur.Secundũ est non solùm licitum, sed sanctum, imo Angelorum officiũ,& hoc in secundo loco dictũ est. Et hinc fit vt adulterum cum aliter non valemus retrahere ; ad simplicẽ fornicationem licitè prouocemus, non hortando , vt fornicetur , sed si suæ vult satisfacere voluptati , alieno non iniurietur toro. Nec tamen oportet huiusmodi conditionales semper exprimere , sed sufficit quandoque eas mente retinere , pro loco & tempore vt sapiens iudicabit:hoc enim non est inducere ad malum maius vel minus sed est secundum rem retrahere a malo maiori. Fitque frequentissima exercitatione hoc à redimentibus vexationem suam : vt fecerunt illi decem viri apud Hieremiam.

Quartum est,In q.147. dicitur:Excusantur qui omnino cœnaturis tempore ieiunij exhibet cœnam : & doctor sanctus dicit non licere exhibere vinum volenti omnino se inebriare.

SVMMA.

Volenti se inebriare ministrare Synam non licet,sicut exhibere cœnam cœnaturis tempore ieiunij.

¶Soluitur hoc,dicendo q̃ exhibens cœnã,ministrat homini,non vitio:exhibens autem vinũ,manifestè ministrat vitio. Quod patet ex differentia inter vacantem cœnæ & vacantem ebrietati : nam vacans cœnæ , vacat actui humano:& de formatis virij , solummodo se tenet ex parte circunstantiæ cœnantis:puta quia quando non debet,cœnat : Vacans autem ebrietati , vacat actui per se deformi:ebrietas enim præsupponitur per se praua.

Quintum est:in q.72.art.3.dicitur. Sicut in aliis iniuriis sufficit restituere. & non oportet petere veniam , ita nec in contumelia. in quol. autem,q.illã,an in vsura transferatur dominium,contrarium videtur dici.Vbi habetur , quando translatio non est omnino voluntaria : oportet non solùm reddere pretium agri, sed aliquid correspondens illi conditioni inuoluntarij : sicut semper in restitutionibus faciendum est.

SVMMA.

Non oportet in cæteris iniurijs vt in contumelia veniam petere, propter quod ibi subest aliqua honoris ereptio.

¶Soluitur hoc, dicendo quòd petere veniam dupliciter concurrere potest : vno modo,vt pars restitutionis.Et sic si contingat ad restitutionem honoris oportere veniam petere , ita necessaria est veniæ petitio,sicut necessarium est quodlibet aliquid requisitum ad integritatem satisfactionis. Et hoc nunquã negatum est:quoniam semper affirmata est integra satisfactio , quæ proculdubio intelligenda est cum omnibus requisitis ad eius integritatem : ac per hoc cum petitione veniæ si ex parte restitutionis honoris exigitur. Alio modo petitio veniæ concurrit , vt res contra restitutionem distincta.Et sic dictũ est, quod non est necessaria:quoniam sicut in cæteris iniuriis sufficit integram exhibere satisfactionem,& non oportet petere veniam,ita & in contumelia:quia enim petitio veniæ vltra restitutionem honoris annexam habet submissionem petentis veniam,ad quam submissionem non facilè quilibet facti potest , ideo prudentis viri concilio relinquitur si casus accidat,in quo integritas restitutionis honoris debiti contumeliam passo exigat petitionem veniæ.

Sextum dubium est:cur neque in textu,neq; in commento totius Secũdę Secundæ Tractatur de famolo murmurationis vitio.

SVMMA.

Omissa est in parte Vitij murmurationis tractatio,quia circuit omnia Vitia , & quid imperfectum & in eorum explanationibus habita de ipsis est aliqua ratio.

¶Ad quod dicitur , quòd murmuratio non est genus aut species alicuius viti,sed circuit multa vitia,vt imperfectũ quid in multis speciebus vitiorũ : & propterea non debuit specialis de murmuratione fieri tractatus.cum de generibus & speciebus vitiorũ tractatum est.Neque tamen silentio inuoluta est,quoniã murmuratio vt imperfectũ quid sonat in vitiis verborũ (puta contumelia, detractione & susurratione) tractata intelligit inter imperfectas contumelias,susurrationes:& detractiones : & similiter quatenus sonat imperfectum quid in vitiis actionũ vel passionũ , intus vel extra (vt inobedientiæ,impatientiæ vel præsumptionis) tractata quoq; intelligitur cum imperfecta inobedientia,impatientia,&c.

Septimum dubium est , quid importat scrupulus conscientiæ, quo stante licitè operamur oppositum.

SVMMA.

Putamus sibi hic & nunc hoc operari licitum esse , quam illicitum, quamuis ignoret nõ licitum: vel illicitum sit,si non peccat operãdo sicut peccaret ex cõscientia si sciret , & dubitaret de licito tunc operãdo quod nõ malũ & illicitũ esset,quod licitum per rationẽ nouit.

¶Ad hoc quæritũ dupliciter videtur ab aliis responderi.Quidam enim distinguendã putãt quantitatem ambiguitatis:ita q̃ quum quis scrupulũ habet de aliquo actu exercendo(puta an liceat pulsare in die festo , si sic fluctuat, q̃ plus aut æquè credit esse illicitum)scrupulus est, quo stante non licet sibi pulsare in die festo:si vero plus credit licitũ esse,cũ hæsitatione tamen liciti, scrupulus (inquiunt)est quo stante licitũ est illi pulsare in die festo.Quibusdam autem videtur ad rationẽ licitæ operationis exigi fidem certam excludentem omnẽ hæsitationẽ:alioquin periculo peccandi contra conscientiã exponeret se operans cum formidine alterius partis.Et apud istos scrupulus,contra quem licet agere, nõ est hæsitatio aliqua de oppositosed cõsistit potius in quadã apparẽtia.

¶Mihi autẽ occurrit dicẽdum,q̃ siue scrupulus occurrat ex parte appetitus (vt contingit timentibus peccare in aliquo actu, & nescitũ quare (siue ex parte rationis,vt cõtingit his,qui ex aliqua ratione magna mediocri vel leui fluctuãt, distinguere oportet de modo,an huiusmodi hęsitatio seu vacillatio sit modo speculatiuo, vel modo practico:hoc est,an dubitet de licito,vel illicito secũdũ se, vel vt est ratio operis sui hic & nunc.Nam si quis dubitaret,an pulsare in die festo sit licitũ vel illicitum, & tamen non dubitaret sibi tunc esse licitũ pullare,iste non peccaret pulsando.quantumcunq; magna esset dubitatio apud eundẽ de actu pulsandi secundum se,an sit licitus vel illicitus, & similiter quantãcunque esset maximus timor de eodẽ. Et per oppositũ si quis esset certus:mus de actu pulsandi secundum se,q̃ est licitus in die festo , & tamen fluctuaret de exercẽda nunc à se pulsatione,ita q̃ ratio applicandi se ad pulsandũ cum ambiguitate applicat,illicitè quis pulsaret:intellectus siquidẽ speculatiuus nihil dicit de operando. Et si certitudo speculatiua exigeretur non solũ rudes , qui sola certitudine adhæsionis alienæ doctrinæ sunt cõtenti,sed doctores aliorũ passim periculo se exponerent:eo q̃ innumera sunt dubia,quorũ alteram partẽ sic amplectitur,vt absq; scrupulo operentur , & tamen an veritatẽ speculatiuę euidenter habeant, non pertinaciter asserunt.Difficile enim,inquit Aristotẽles nosce se icire:quia difficilè est discernere ac scire an ex propriis,&c.sciatur.Et diuersitas ipsa opinionũ circa aliquod vnũ nata est reddere intellectum speculatiuum nutantem.Non est ergo in hoc quæsito spectandũ ad hanc rationẽ magnam vel paruam,ad fidem certam vel incertam,de licito vel illicito absolutè, sed ad rationẽ operandi in singulari. Sic enim applicatio ad operandũ certa est , quicquid tam in ratione, q̃ in appetitu fluctuet,scrupulus est,quo stante licitè oppositũ operamur:si aũt applicatio ipsa ad opus fluctuat circa recta vel quorumcunq; moris,scrupulus est cõscientiæ,cõtra quẽ illicitè agitur,& obliquitas mortalis incurritur. Ratio autem horum est , quia in proposito cõscientia non significat scientiã , sed applicationẽ cognitionis ad opus exercendũ:& propterea scrupulus conscientiæ, q̃ per se opponitur cõscientiæ in ipsa applicatione consitit, & eadem ratione scrupulus omnis ad ipsam applicationẽ non se extẽdẽs, conscientiæ non opponitur.Hinc enim fit, vt vacillatio conscientiæ in applicatione consistens deformẽ reddat actionẽ,quoniam fit applicatio modo,quo non debet, debet enim potẽtia rationalis determinari ad vnũ,si rectè exire debet in actũ , alioquin diffirimini exponitur vtriusque oppositi,si fluctuãte illa quis vtatur.Fluctuãs enim quantũ sapit fluctuationis,tantũ sapit indeterminationis,ac per hoc indebiti modi operandi. Et hoc ambæ supradictæ opiniones fortè intendebant. Prima enim ad hæsitationem intellectus in se videtur respexisse : secunda autem de fidei certitudine,vt est ratio operis , intelligenda est. Bene vale , & ora pro me.Romæ , die 9.Februarij,anno salutis , 1521.

RESPONSIO XIIII.

In quorundam locorum in Commento, Secunda Secundæ sibi inuicem oppugnantium conciliationes distributæ ad eundem.

PVlas venerande Pater , frequenter me pijs dubitationibus , non vt discas,qui alios gloriosè doces & verbo & scripto,sed vt explicẽ potius sensum meũ. Vnde charitati tuæ satisfacere cupiens , propositis quæstionibus breuiter respondere curaui.

SVMMA.

Potest quispiam in peccato veniali existens substantialiter bonus esse non tamen meretur peccando in opere substantialiter bono.

QVAERIS Ergo primò,cur in commentariis nostris super Secunda Secundæ. quæstione trigesimatertia articulo secundo, responsione ad tertium, & quæstione octuagesimatertia articulo quinto, in fine n permittitur simul stare bonitatem substantialem atque veniale peccatum. Inde namque consurgere videtur,vt iustus in bono quolibet opere ob aliquam accidentem imperfectionem simul mereatur,& peccet venialiter:vt Lutherani nouiter dogmatizant.

¶Huic quæsito respondetur primùm,non esse in cõmentariis nostris scriptum,vnum atque eundem actum numero esse simul bonũ bonitate essentiali & malũ venialiter,vt pater intuenti. Nam in primo loco allegato peccatum veniale dicitur omissio : bonitas aũt essentialis saluatur in animo seu in virtutis habitu.In secundo quoq; loco bonitas ponitur in actu orationis,peccatũ aũt veniale in omissione.Deinde dicitur , ad rem potius spectando quam ad verba,q̃ magna est differentia inter has duas cõbinationes, scilicet bonitatẽ substãtialem cum peccato veniali , & meritum cum peccato veniali. Nam prima cõbinatio frequenter simul concurrit in eodem numero actu,dum sæpe facimus actus moraliter bonos ex suo genere , cũ aliqua circũstantia moraliter mala:vt cum quis reddit mutuum,non tamen ea hilaritate qua debet.& sic de aliis.Secunda autẽ combinatio nunquam simul inuenitur in eodẽ actu : quoniam nullus peccando meretur vitã æternam.Est enim tantæ vis peccatũ veniale, vt tollat ab actu quem afficit meritum æternæ vitæ : quãuis non tollat æternæ vitæ meritum à persona: multi enim sancti viri absq; hoc quòd perdunt æternæ vitæ meritum , peccant venialiter:verùm per illos actus qui peccata sunt venialia, non merentur vitam æternam. Hinc clarè patet , ex hac & sana doctrina non sequi , quòd iustus in quolibet suo bono opere peccet. Nam etsi posset in opere aliquo bono ex genere peccare,in nullo tamen opere meritorio potest peccare.

SVMMA.

Mulier suscipiens ex adulterio prolem,non tenetur se prodere:etsi inde veri hæredes damnum patiantur.

SECVNDO Quæris ex eisdem cõmentariis q.62.art.6.circa responsionem ad tertium, vbi dicitur. Non oportet restituere cum damno in re superioris ordinis.&c. quod videtur ex hoc sequi mulierem,quæ ex adulterio suscepit prolem, non teneri ad se prodendum, quantumcunque veri hæredes inde damnificentur: quod tamen sententiæ notabilium virorum refragatur.

¶Huic obiectioni respondetur, mulieré quæ ex adulterio genuit, & propterea veri hæredes dãnificantur, non teneri ad dãnificandam seipsam in fama,vt quantum in se est, veros hæredes à dãno hæreditatis præseruet. Quoniã quemadmodum cessante iudiciaria coactione non tenetur homo perdere vitam aut libertatem, vt satisfaciat debito pecuniario , ita nec tenetur mulier huiusmodi perdere famam ; aũt vitam pro euitando damno alieno in re pecuniaria.Et si hoc aliquibus (vt dicis) viris notabilibus graue videtur,mirandum potius mihi videtur de ipsis : cum decretalis de pœ.& remiss.cap.officiis. expresse dicat , mulieri , quæ timet viro suo hoc indicare,non esse denegandam pœnitentiam. Constat enim quòd certitudo de perdenda fama pensanda est, sicut timor, &c.cum non solùm melius sit nomen bonum,quam diuitię multæ:sed tolerabilior sit mulieris seruitus,aut mors,quam eius infamia,si communi consanguineorum voto creditur.

TERTIO quæris ex eisdem comm.q.78.circa arti.4.& nescio quo opusculo nostro:vbi dicitur,vtentẽ malitia alterius semper petere debere aliquid absque peccato præstabile si solidũ est hoc fundamentum.Nam videtur quibusdam hoc nõ oportere,ob id q̃ apud Augustin.licitè petitur iuramentum ab eo,qui per falsos Deos iurat:ita q̃,si per verum Deum iurare vellet, nõ admitteretur iuramentum:vt proinde petitur inquantũ per falsos Deos iurat:ergo petitur,q̃ sine peccato fieri nequit : ergo potest etiam peccatũ licitè peti, dũmodo nullum agatur præiudicium salutis.

SVMMA.

Vtentem alterius malitia non licet petere de peccato cui non obstat idolatria nonnunquam peti posse per deos suos iurare.

¶Ad huiusmodi obiecta respondetur, solidissimũ esse iactum fundamentum,scilicet nunquam licitũ esse petere peccatum, & implicare contradictoria: petere peccatũ , & non agere in præiudicium salutis:quoniam ipsum petere peccatum,est peccatũ.Quod ex eo patet,q̃ quidquid licet petere, licet etiam appetere:cum petere actus humanus sit appetitus rationali, qui voluntas est, procedens. Sed constat q̃ non licet appetere peccatũ alterius quantumcunque paratiscriptum est enim de charitate,q̃ non gaudet super iniquitate:ergo nõ licet petere peccatum alterius quãtumcunq; parati.Augustinus autem, vt patet in epist.ad Publicolam, non dicit Barbari iuramentum,si vellet iurare per vnum Deum , non esse admittendum:sed vtentẽ fide Barbari firmata iuramento per falsos Deos nõ communicare peccato illius, quo per falsos Deos iurat,sed fidei,id est fidelitati, qua dicta fiunt. Vnde petens iuramentũ ab idololatra , petit opus sanctũ q̃ ille potest si vult absq; peccato præstare:quia nihil aliud petit nisi fidẽ iuramento firmatam:quod ille præstare potest si vult credẽdo in vnum solum verũ Deum & iurando per illũ,sed ex sua infidelitate apponit ipse iniquitatẽ iurando per falsos Deos. Falsum ergo opponitur,dicendo q̃ si vellet iurare per verum Deum, iuramentum non admitteretur , nisi fortè obiicientes referant hoc ad irrisoriam iurationem. quasi idololatra non vt iuramento,sed vt vana & superstitiosa iurandi adinuentione, illo vteretur iuramẽto per Iesum Christum. Iuxta hũc enim sensum,fateor q̃ non admitteretur, non ex defectu Christianorũ, sed ex defectu idololatrarum exhibentium hoc non vt iuramentũ.Sed ex ista resutatione si accideret , non sequitur,ergo petendum esset,vt iurarent per falsos Deos,sed ergo petendum esset,vt iurarent, & non irrideretur veram fidem.Et tunc, vt prius dicebatur,non petitur nisi iuramentum : quamuis sciatur , quòd iurans iniquitatem apponet iurando per falsos Deos.

SVMMA.

Vtentem alterius malitia non licet petere de peccato cui non obstat idolatria nonnunquam peti posse per deos suos iurare.

Non potest Vir Vxori Votum continentiæ irritare sicut Votum abstinentiæ.

QVARTO quæris ex eisdem commen.q.88.circa art.8.An sicut votum abstinentiæ vxoris,sic & votum continentiæ viri irritare possit,sic vt vxor secura atque tuta.

¶Huic quæstioni respõdetur. non esse eandem rationem de vxoris voto circa abstinentiam : & circa continentiam quo ad irritationem à viro:quoniam potestas irritandi vota vxoris, spectat ad virum, quatenus gubernator est,& vxor est illi subdita. Circa actus autem continentię,vir & vxor ad paria censentur:& præterea non spectat ad potestatem viri irritare votum continentiæ vxoris,quod non potuit facere , nisi quantum ad petitionem debiti,secundum quam libera est, nec viro subditur.

SVMMA.

Sẽtẽtia excõmunicationis iniustæ priuat Ecclesiæ suffragijs, quoad specialẽ Ecclesiæ intentionẽ pro illo orantis & cap. facientis nõ autem quoad eius communẽ intentionem pro suis membris bona operãtis.

QVINTO quæris, an sit mens S.Tho.in 4.sent.dist. 18.q. 2. art. 1. q. 4.prout quidam sibi imponunt , quòd excommunicatio iniusta priuet suffragiis Ecclesiæ, cuius contrarium in quadam q. speciali nostra legisse dicis.

¶Ad hanc ambiguitatẽ respõdetur,duos esse modos, quibus cõmunia Ecclesiæ suffragia participantur à Christi fidelibus.Primus est per communem Ecclesię intentionem qua communia suffragia pro Ecclesiæ membris cõmuniter fiunt.Secundus est per speciale alicuius fidelis,& præcipuè ministri ecclesiastici intentionem,qua cõmunia suffragia dirigũtur pro isto particulari,vt cum aliquis dicit , vel facit dici Missam pro ista singulari persona. Excõmunicatio autẽ iniusta habet suum effectũ in priuando suffragiis Ecclesiæ,hoc secũdo modo:quia timẽda est, nõ solùm ab excommunicato , sed ab aliis:ac per hoc alij prohibentur celebrare speciali intentione pro illo, & pari ratione alia cõmunia suffragia pro illo specialiter agere. Et iuxta hunc sensum intellige diuum Thomã dicentem excõmunicationem iniustam habere effectum. Primo autem modo excõmunicatio iniusta non priuat excommunicatum suffragiis Ecclesiæ,quia rationabiliter interpretamur communem Ecclesiæ intentionem in suffragiis communibus esse cõformem diuinæ dispensationi secũdum veritatem , & non secundum apparentiam,aut errorem humanũ(descendit enim imitatiuè militans Ecclesia à cælo) constat autem q̃ excõmunicatio iniusta ex errore humano procedit, ac per hoc sub communi intentione Ecclesiæ,qua excommunicati priuãtur cõmunibus suffragiis apud Deum , non comprehenditur priuatio excommunicatorum iniustè : non enim intendit addere afflictionem afflicto: & quos cogitur ex humano iudicio , excommunicando priuare vno modo,non propterea intendit priuare vtroque modo. Et sic intelligenda sunt quæ alibi scripsimus , quòd excommunicatio iniusta non priuat communibus Ecclesiæ suffragiis.

¶Hæc mihi occurrerunt amantissime pater,ad quæsita tua scribẽda:quæ si satisfecerint , gratię referantur Deo : finaliter, suppleat perspicacia tua.Bene vale,& ora pro me.Romæ.die 2.Iunij , 1522.

RESPONSIO XV.

De natura Voti, & Sanctæ numerali peccati,actu exteriori. Ad priorem Sancti Mimatis.

CHARISSIME frater, acceptis literis tui consulentibus me de duobus,considerans solutionem huiusmodi dubiorum multis profuturam , statim respondere inter tot occupationes curaui.

¶Primum igitur dubium natum ex ratione voti est: Quomodo sustinetur,quòd votum est de meliori bono,id est bono supererogationis,& quòd religiosæ personæ venereis vacantes agant contra votum : quandoquidem cognoscere non suam , seu alienam secundum se malum est : & abstinere ab huiusmodi,bonum est non supererogationis,sed necessitatis.

¶Alterum dubium est : An is qui ad occidendum hominẽm pergit, quoties interrupta cogitatione inter eundem renouat voluntatem affectúmque occidendi,toties nouum peccatum committat:an totum sit vnum numero peccatum,an aliquanta mora, & quanta distinguat hæc peccata?Per quid enim,inquis,indiuiduãtur voluntatis actus.

SVMMA.

Quanquam Votum sit de meliori bono.potest tamen Voti materia esse quicquid necessario seruandum nobis est . & ex hoc religiosi Venereis illicitis Venetes agunt contra Votum.

AD primam dubitationem facilè dici posset , q̃ propria quidem voti materia est bonum supererogationis:communis tamen voti materia est etiã bonũ necessitatis, non quatenus necessariũ, sed quatenus voluntariũ est,vnde & Iacob Gen.28.legitur vouisse habiturum se dominũ in Deum.Et multi vouerũt se suscepturos Baptismã,seu Christi fidem:vt Gallicanus,& Clodoueus. Et si quis voueret se non cõmissurum adulterium,si contrafaceret,nõ solum adulterij,sed fracti voti reus esset. Vnde religiosæ personæ non solùm abstinentiam à coniugio , sed ab actu venereo vouisse dici possunt:testãte hoc animi sermonisq; cõceptu ac vsu : credi-

Universidad de Deusto
Biblioteca.

mus nãque,& fatemur omnes castitatis votũ in omni esse religione.Constat autẽ ꝙ castitas continentiã non solũ à coniugio, sed à cæteris venereis significat. & sic votũ castitatis non solũ castitatem supererogationis, sed omnem respicere potest & respicit.

¶Perspicacius autem dici potest, ꝙ quia per votũ religionis persona diuino cultui dicatur, ac per hoc fit alterius Dei, s. specialiter, quo ab abdicationem etiam licitorum venereorũ à se, vt cogitet quæ domini sunt, ideo nõ solũm si coniugẽ de facto accipiat, sed etiã si ad alterius vxorẽ accedat, vel quomodolibet aliter venereis operam det, sacrilegium committitur:dum persona diuina violatur.Et hoc in suo simili patet.Mulier cum nubit, nihil aliud sibi illicitum coniugali fide reddit,nisi libertatẽ alterius coniugij, Cognoſci enim à quocunq; nõ suo,omnino ei illicitũ erat:nupta tamen non solũm alternũ de facto coniugium cõtrahit, sed si cuicunque alteri cõsenserit,adulterij rea est,propter dictã rationem: quia scilicet persona sua iam est alterius. Sicut igitur stat, ꝙ fides coniugij non respiciat ad propriã materiam nisi debitum coniugale huic & non alteri coniugi (alteri enim personæ coniugi omnino illicitũ ex se est)& tamen cũ quacunq; persona alter coniunx coëat,adulterium committit : ita stat quòd votum religiosi, vt propriam materiam respiciat, abstinentiam à coniugio,& tamen quomodolibet religiosus coëat, sacrilegium committit. Et vtrobique (vt dictum est) eadem est ratio:quia vtrobique persona sit alterius quo ad partem generatiuam, ac iniuria semper fit illi alteri, scilicet Deo, vel coniugi. & sic quemadmodum fides coniugalis redundat in omnes actus venereos extra coniugium: sic votum religionis in omnes actus venereos simpliciter.

SVMMA.

Vnus numero peccati actus est, quamuis interioris actus voluntatis interrumpatur.

AD SECVNDAM verò dubitationem dicitur, quòd ibi est vnum tantum numero peccatum,tantò grauius, quanto pluries firmatum.

¶Ad cuius euidentiam non oportet inspicere per quid voluntatis actus individuetur , sed per quid peccatum sit vnum vel plura. Multi enim actus voluntatis sunt vnum numero peccatum:vt patet,cùm quis actum intentionis,fruitionis electionis,&c.& ad delectabile vnum habet. Peccatum autem formaliter, cum deordinationem actus voluntarij importet,vbi est vna numero deordinatio , ibi est vnum numero peccatum.Cùm autem aliquis actualiter pergit ad occidendum , constat quòd in eo est actualiter voluntarium deordinatum in spem homicidij,ita quòd & verum est , quod hic actualiter peccat in spem homicidij , & quòd voluntas eius est actualiter peccans tali peccato : alioquin non voluntariè iret ad occidendum. Interrumpendo autem interiores actus circa idem non fit noua deformitas : sed multiplicantur actus voluntarij:ita quòd quod prius erat voluntarium imperatum,modò est imperatum & elicitum : sed quotquot multiplicãtur,in eandem incidunt deordinationem voluntarij , quam inueniunt augendo illam. Ita quod quemadmodum lumen aduenies diaphano iam illuminato , non constituit aliud lumen , sed sedit in identitatem cum eo quod inuenit,quamuis secundum se constitueret lumen nouum : ita quilibet actus elicitus circa homicidium in pergente ad illud cedit in identitatem actualiter inuenti voluntarij homicidij, quamuis secundum se constitueret nouum peccatum homicidij:regulare quippe est,quod accidens eiusdem speciei in eodem identificatur inuento.

¶Hæc sunt , amantissime frater, quæ mihi circa vestra dubia occurrunt.Superest, vt vna cum fratribus tibi creditis ores pro me, & bene valeas.Florentiæ,die 27.Augusti,1508.

RESPONSIO XVI.

De conceptu entis ad M.Franciscum Ferrariensem.

AMantissimè Pater ex acceptis vestræ solicitudinis literis percepi libellum nostrum de analogia nominum vos perlegisse duóq; dubia de conceptu entis mentem vestram tenere , soluique à me familiariter flagitatis. Ego autem quamprimum compleui expositionem librorum de Anima (cuius fini incumbebam,cum vestras recepi) respondere curaui:ne præclaro ingenio tuo deesſem. Primum igitur dubiũ fuit ad hominem,meipsum scilicet , quia in commentariis de ente & essentia, sustineo vnum cõceptum mentalem repræsentatiuũ entis:& in tract.de Analogia nominũ videor hoc negare. Secũdum autem est ad diuum Thomam: quoniã ego in præfato libello sustineo Analogum non absolui ab his quibus Analogum dicitur, & diuus Tho.in q.de veri.q.1. arti.1. docet ens habere conceptum vnum simplicem,ad quem omnia prædicamenta & transcendentia addunt,in quem resoluuntur, qui est primò notus. Hæc enim inuicem sibi aduersari videntur:quadoquidem si ens absolui non potest à naturis rerum,non erit simplicissimus,nec primò notus, nec in quem vltimo resolutio fiat, & ad quem omnes addunt.

AD Euidentiam horum,& specialiter primi,recolito,ꝙ quidquid est imago alicuius similis alteri , est etiam imago illius alterius , quatenus primo assimulatur : ac per hoc omnis conceptus creaturæ est conceptus Dei, sicut omnis creatura aliqua est similitudo Dei.Hinc ergo fit,ꝙ cùm vnum proportionabilitate vt sic, habeat singula membra similia proportionabiliter,oportet ꝙ habeat etiam vnũ cõceptum mentale repræsentatiuum illius vnius proportionabiliter.Nec huius oppositũ teneo in tract. de Analogia nominũ,sed conceptus iste vnus numero in mẽte secundũ esse subiectiuũ,est vnus Analogia secundũ esse repræsentatiuũ:nec repræsentat vnam solã naturam,sed vltra vnam,quã determinatè repræsentant (à qua est impressus) repræsentant implicitè cæteras similes illi primo repræsentatæ secũdũ id,in quo proportionabiliter eis similis est : idem enim est iudicium de similitudine rerum inter se & cõceptus mentalis & rerum.Quemadmodũ enim ossis natura similis est naturæ spinæ in sustinendo carnes animalium(in quo analogantur)ita cõceptus mentalis ossis,vt sustinẽs carnes,est similis ossi & spinæ : sed ossi determinatè,spinæ autem implicitè, sicut etiam ipsum os non est simile spinæ determinatè, sed quatenus spina sustinet carnes,sicut ipsum os. Hic est primus modus quo Analogũ habet vnum conceptũ mẽtalem:ac per hoc ens,cùm Analogũ sit, vnum hoc pacto habet conceptũ in mente à rebus impressum. Alter autẽ modus super ipsius intellectus opere,quo natus est adunata diuidere , fundatur : & est tunc conceptus similis vnus numero in mẽte repræsentans Analogũ quidem determinatè,nullum autem eorum quę fundant Analogiam explicitè. Contingit autem hoc,cum intelligens mentalem conceptum quem paulò ante diximus , expoliat ab illa determinata natura,quam repræsentabat , & loco illius naturæ concipit pronomen aliquod referens, naturas fundantes Analogia indeterminatè,verbi gratia:Si conceptus ossis,est os sustinens carnes:intelligens loco ossis ponat quid , & dicat quòd sustinet carnes:tunc enim manifestè repræsentatur Analogum explicitè,implicitè autem tãtum natura fundantes Analogiam.Est autẽ inter hos duos conceptus:non solum dicta ex radicibus differentia:sed etiã quia primus ad quid rei spectat Analogi:secundus autem ad id nomnis neuter tamen perfectè repræsentat Analogum. De quo scilicet perfecto,seu adæquato explicitè conceptu Analogi interprætandum est,cum à me vel ab alio scriptum inuenitur , quòd non potest Analogum , vnum numero mentalem conceptum habere, sed vnũ Analogia tantùm. Et quoniam conceptus mentales sunt imagines rerũ repræsentatarum(nisi sint fictitij,) quemadmodũ in mente cõceptus adæquatus Analogi nõ est vnus,sed exigit repræsentationem omnium fundantium Analogiam : ita significatum Analogi adæquatum & perfectum non potest sic abstrahi,vt obiiciatur, repræsentetur aut cõcipiatur absque fundantibus rebus.Et sicut in mente duplex cõceptus imperfectus reperitur,ita res significata , extrà potest obiici dupliciter , imperfectè scilicet, vel in vno explicitè,in quo cætera obiiciuntur indeterminatè:vel in nullo explicite , sed omnia implicite , in solo formalissimo significato explicite. Nec prædicta contrariantur doctrinæ S.Tho. ens enim primò notum ordine generationis est ſm conceptum imperfectum : ordine autem distinctæ cognitionis est secundum cõceptum perfectum. Ens quoq; habere conceptum simplicissimum,cõsonat dictis,quoniam cùm simplicitas compositioni opponatur , & vnum Analogia non sit vnum compositione aliqua, non habet ens ex hoc,quòd Analogum,compositionem admixtã. Et vt exercitatione resolutio monstretur,si substantiam in ens vis resoluere, si in conceptũ distinctũ entis resolutio quæritur,resoluetur in ipsam naturam substatiæ, quatenus esse fundat:quod est simplicissimum,cui & addit ipsa substantia , & addunt transcendentia.Et si in conceptum confusum,quod est,resolues : ꝙ etiam est simplicissimũ,cui etiam prædicta addunt. Sed occasio errandi multis est, quia in resolutione distincta quærunt resoluere in vnũ Analogia,sicut consueuit resolui in vnum vniuocatione.Ita quòd quærunt in Analogia,quasi vnũ numero terminum, sicut in vniuocis:cùm tamen terminus in Analogia sit vnus proportionabiliter tantùm.Ita quòd & singula resolubilia resoluuntur in conceptus simplices obiectiuos & mentales,& omnia in conceptũ obiectiuum & mentalem, simplicem , & vnum proportionabiliter. Ita quòd(vt vnico verbo rem absoluam)ens esse primò notum,in quod sit omnis resolutio.in quod omnia addũt,per modum Analogi interpretandum est:cũ quo stare potest, quòd ens secundum perfectum adæquatumq; cõceptum non abstrahit à naturis prædicamẽtalibus:sicut nec aliquod Analogum à fundantibus Analogiam. In hoc pendet tota vis claritatis rei huius:vt semper animaduertatur secundum Analogorum morem hæc dici.

¶ Plura nunc non mihi occurrunt ad propositum dicenda : sed prolixior fui accutissimo ingenio tuo : quo ex vnico verbo concepisses cuncta.Bene vale,& pro me orare digneris. Romæ , die 27.Februarij,1509.

RESPONSIO XVII.

De rebus in bello iniusto raptis,ad Fratrem Thomam Ragusinum ordinis prædicatorum.

DILECT

DILECTE Fili piis precibus tuis satisfacere volens, cõsideraui in literis tuis quæstionẽ distinctã in quinq; articulos circa emptionẽ raptarũ rerũ in bello iniusto. Primus est , an huiusmodi rapta etiã difficillimè reparabilia,sint iudicãda tanquã habita pro derelicto.Ad quẽ respondetur negatiuè:quia nec veri domini(quamuis non possint recuperare res suas) abdicauerũt à se dominiũ illarũ:nec ex cõditione rei, loci aut temporis derelicto huiusmodi cõsurgit, vt in thesauris,& similibus. Distinguendũ tamẽ esse inter rem & rẽ,videmus Romæ:quoniam feræ,vectes, & id genus reliqua publicè exponi-tã,Romæ nullum inuenientia dominũ,quia nullus scit discernere feras suas ab alienis(quum etiã vendẽtes lateat cuius fuerint)pro derelictis habentur per accidens & licitè emuntur publicè. Dixi per accidens:quia discernere nemo potest cuius fuerint:& publicè ac promiscuè quilibet emit,quamuis nõ dubitetur,quòd pars direptionis Romanæ fuerint:hæc enim signa derelictionis sunt.

¶ Secũdus est,an rapta à prælatis,possint licitè emi post diem seu certum tẽpus:vt nonnullæ leges admittunt. Ad quẽ respondetur negatiuè in foro conscientiæ,quamuis ciuiles leges impunitatem concedant ad euitandas lites.Et ratio illicitæ emptionis in vtroq; articulo est,quia emitur res aliena sine consensu veri domini.

¶ Tertius est,an in huiusmodi casibus in emẽtibus sciẽter tota resolutio sumẽda sit ex intentione vtilitatis propriæ, vel dominiita ꝙ emẽtes pro sua totaliter vel principaliter vtilitate,sint malæ fidei possessores:emẽtes autẽ pro domini principaliter emolumẽto rectè faciãt pretiumq; repetere possint.Ad quem respondetur,ꝙ per se loquendo nulli licet emere rem alienam sine consensu veri domini:& si quis emit,etiã bona fide,tenetur ad restituẽdum rem emptam, quã habet, verò domino:nec potest pretium solutũ petere à verò domino:quia tenetur ad restitutionem nõ ratione iniustæ adeptionis,sed ratione rei alienæ,quæ apud ipsum est. Nec hoc est vertendũ in dubiũ loquendo per se,& propriè.Dico autẽ propriè:quia magni refert emere vel redimere:nam emere huiusmodi aliena nõ licet : redimere autẽ licet:sed redimit is solus,qui vice veri domini redimit occupatã ab aliis rẽ illius : vnde non redimit,nisi qui personam veri domini induens, significatus est verò domino , vt rem suam recuperet redemptionis pretio soluto. Nec solum licet , sed pium est redimere viliori pretio huiusmodi res. Emere autem propriè & per se non licet. Dico autem per se: quia per se accidens potest esse licitum:vt si cognoscam res raptas fuisse cõsanguinei mei,impotentis redimere & destituti omni spe recuperandi res suas , & præsumens gratum esse consanguineo meo,quòd ego fruar rebus sic irreparabilibus,eniam illas.Sed eorum,quæ contingunt per accidens,non est certa regula.

¶ Quartus est,an dictũ cuiusdã doctoris dicentis sic,probabiliter credo,ꝙ totaliter emens paratus reddere vero domino,si comparuerit,credẽs tamen ꝙ no comparebit:& cõsequẽter sperans pro se rem habiturum.nõ peccat:quia verisimiliter potest de veri domini voluntate præsumere, sit in cõscientia tutum,& aliis diuulgandum.Ad quem patet ex dictis responsio,scilicet quòd nec per se explicitum (quonia ratione rei alienæ tenetur ad restituendum verò domino sine pretio, quandiu res est apud eum:nec ipsa adeptio caret iniuria,ex eo quòd notum emẽti est,quòd res est aliena) nec per accidens apparet aliquid speciale excusans adeptionem:quoniam communia tantùm proponuntur in articulo.

¶ Quintus est,an emat rectè quis ex pirtate calices & huiusmodi sacra dedignatus, quòd manent apud infideles , daturus propria autoritate ea occurrenti Ecclesiæ,habito prætio. Et huic adiungitur , an dominus talium sit censendus omnino ignotus , stante notitia regionis puta Vngariæ. Ad quam respondetur,quòd hoc est vnum per accidens reddens licitam emptionem. Zelus enim Dei humanis omnibus præferẽdus efficit,vt licitè quis hæc redimat de manibus infidelium redditurus, etsi nõ illi ecclesiæ calicis dominæ:quæ nescitur, attamen Ecclesiæ Christi significando Ecclesiæ cui datur,vt quãtum in se est,& publicet & teneat pro Ecclesia cuius erat,& est restituto pretio redemptionis.Et quamuis non censenda sit Ecclesia omnino ignota , cuius regio scitur : est tamen maior præsumptionis locus ex hac religiosa causa vni Ecclesiæ de alia quam mihi de consanguineo meo : quoniam vnica domus est vniuersa per orbem sparsa. Christi Ecclesia. Hæc sunt, fili charissime,quæ mihi occurrerunt respondenda. Bene vale,& ora pro me.Romæ die 27.Nouembris,1529.

Primi Tomi opusculorum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S.Xisti finis.

TOMVS SECVNDVS
OPVSCVLORVM THOMAE DE
VIO CAIETANI, CARDINALIS SANCTI XISTI CVIVS
sunt tredecim utilissimi Tractatus.

1 *De conceptione beatæ Virginis.*
2 *De Eucharistia sacramento.*
3 *De celebratione missæ.*
4 *De valore orationũ dictarum ab audientibus missã in die festo.*
5 *De præcepto eleemosynæ.*
6 *De monte pietatis.*
7 *De cambijs.*
8 *De vsura.*
9 *De simonia.*
10 *De vsu spiritualium rerum in peccato mortali.*
11 *De voto.*
12 *De solutione maleficij opera maleficij ad hoc parati.*
13 *De spasmo beatæ Virginis.*

TRACTATVS PRIMVS DE Conceptione beatæ Mariæ virginis ad Leonem decimum pontif. maximum in quinque capita diuisus.

1 *De duplici via discernendi ea quæ fidei sunt, vel ea aduersantur.*
2 *Quæstio de conceptione, quomodo non sit de necessario credendis.*
3 *Quæ de conceptione sententia fidei aduersetur.*
4 *Sententia tenens beatam Virginem fuisse in originali conceptam, quam probabilis existat.*
5 *Quantum valeant argumenta quæ tenet oppositum.*

CAP. I.
De duplici via discernendi ea qui fidei sunt, vel ea aduersantur.

HAVSTVM felixq; sit,Leo 10. Pon. Maxime quòd de supremo potestatis tuæ opere prima offerendæ tuæ beatitudini lucubratiuncula sese obtulit. Definitio secretorum Christianæ fidei , quæ nosse soli Deo natura conuenit,in medium venit,propositum est,vt decernas in Lateranensi synodo, vtrum Deus beatissimam Virginem Mariam à peccato originali præseruauerit,an mundauerit. Quocirca duo occurrunt scribenda.Primò,viæ decernendi ea quæ sunt fidei,modique quibus aliquid huiusmodi credendum decernitur , explicabuntur, deinde iuxta singulos modos per vias ipsas sermonis egressus digerentur. *Diuina reuelatio, vel in sacris literis cõtenta sanctique patribus facta, vel fidei apostolica cũ synodo, vel sine synodo, vel diuinus mira culus cõfirmatiua est prorsus decernẽdique fidei sunt vel ad sidem spectantia.*

¶ Duæ sunt viæ,quibus decerni potest religioni Christianæ quid credendũ sit,altera ordinaria,altera extraordinaria. Ordinaria est diuina reuelatio facta in primis autoribus sacræ Scripturæ cõtenta in canonicis libris Bibliæ,traditionibusq; Apostolorũ in symbolo & aliis, quæ constat ecclesiã per Apostolos suscepisse:vt sacramẽta.Reuelatio deinde facta apostolicæ sedi siue cũ synodo, siue sine synodo.Hæc enim differẽtia ad solẽnitatẽ & congruitatẽ spectat iudicij apostolici de his quę sunt fidei, & non ad necessitatẽ: vt vniuersa testatur Ecclesia,Hæreticos indubiè tenens,qui ab apostolica fede damnatã hæresim sectantur. Reuelatio demum facta sacris doctoribus , his præcipuè , quorum & vita & doctrina approbata est ab Ecclesia.Sed cũ inter hæc distãtia multa : quoniam reuelationi contentæ in sacra Scriptura , & decretalibus fidei inhæremus tãquã necessariis:ita quod se hæreticum cõprobat quicumque pertinaciter alicui horũ aduersatur. Reuelationi autem factæ sanctis quorum doctrinam Ecclesia suscipit , tanquam probabilibus inhæremus : vt diui Augu.Thomásque scripserunt , &

Universidad de Deusto
Biblioteca

magistra rerum experientia continua testatur. Nec refert in sacra Scriptura & aliis, an aliquid sit reuelatū explicite (vt creatio mundi, incarnatio Verbi Dei, & alia eiusmodi) an implicitè vt sunt omnia illa quorum opposita non possunt sustineri cū veritate sacræ Scripturæ & aliorū quæ certa fide scimus: nisi q̄ ingenio, labore, rōne, & intellectu opus est, vt manifestētur hæc quæ implicite dicunt cōtineri esse necessariò cōnexa illis in quibus cōtineri dicunt. Quò fit, vt in istiusmodi rebus antequā cōstet quid necessariò connexū sis certis & indubitatis fidei traditionibus, vnicuiq; liceat quod rationabilius sibi videtur amplecti, sine pertinacia tamē. Et hinc rōnibus locus dat ad ea, quæ sunt fidei: vt. l. afferantur rationes ostendentes cōsona, aut dissona esse fidei, quæ in dubiū vertuntur. Propter q̄ oportet oēs rationes ad ea, quæ sunt fidei non ex solo naturali lumine, sed ex lumine diuinæ reuelationis in prædictis contentæ procedere, & in diuinam reuelationem in prædictis contentā resoluere. Et ideo nō ratio, sed diuina reuelatio, nō cuicūq;, sed prædictis facta est, cui fides nostra innititur: & secundum ea oportet decernere quicquid in fide decernēdum est. Extraordinaria verò via, qua potest aliquid decerni in fide, est, si miraculo, quod verè miraculum esset, Deus attestaretur aliquid ad fidem spectans. Sed hic esset opus cautela magna: tum ex parte operū mirorum: quoniā Angelus Satanæ trāsfert se in Angelum lucis: & figna & prodigia facere multa potest, quæ nos vere miracula à solo Deo factibilia putaremus: vt opera sanitatis, & & elementorū, & similiū. Vnde & Antichristus facturus dicit tot miracula in oculis hominū, vt si fieri posset, etiā electi fallerentur. Tum ex parte illusionum, vt contingit in præstigiis, tum quia signa teste Apostolo 1. ad Corint. 14. & beato Gregorio in homilia 10. data sunt infidelibus, non fidelibus. Ecclesiæ verò tanquā fideli, non infideli data est reuelatio prophetica & apostolica. Vnde via signorū etsi est à Domino data Marci vlt. propter infideles & ab Ecclesia approbata quo ad fidem personalem, scilicet dicentis se missum à Deo: vt in cap. exiniuncto. extrà de hære. tamen nisi coram Rom. Ecclesia euidentissimè fieret, verum & indubitatum non mirū, sed miraculū, expresse ad testificandū hoc esse verum, non deberet Romanus Pōtifex determinare aliquam fidei ambiguitatem ex hac via. Et ratio est, quia habemus à Deo ordinariam viam decretorum fidei: in tantū vt si Angelus de cælo oppositum huius ordinariæ viæ diceret, non esset ei credendum: vt Apostolus dicit ad Cal. 1. Accedit ad hæc, q̄ miracula quæ ab Ecclesia suscipiuntur in canonizationibus Sanctorum, quæ tamen maximè autentica sunt, quum humano testimonio innitantur (eorum scilicet qui testātur) non omnino certa sunt: quoniam scriptum est: Omnis homo mendax: licet sint certa more humano, fidei autem Christianæ certitudo non humano more certa esse debet, sed infallibile omnino debet habere testimoniū: quale nullus homo, sed solus Deus præstare potest. Vnde & Petrus Apostolus cælestis vocis in transfiguratione Domini à se auditæ proprio testimonio tanquam humano vtens, subiungit. Et habemus firmiorem propheticum sermonem, subiungendo quòd non voluntate humana prophetia allata est. diuino ergo testimonio, non humano certitudo haberi debet in decernendo iudicialiter res fidei.

¶ Ex dictis autē patet, nō solum decernendi via duplex: sed & modus duplex, quo credēdum esse decerni potest. Nā quædā decernuntur credenda tanquā necessario credēda, ita q̄ contrariū sentiens est hæreticus, quædā verò tanquam probabiliter & piè credenda, ita q̄ contrarium sentiens non est hæreticus: vt de assumptione beatę Virginis cum corpore, & sanctificatione eius in vtero matris, & aliis huiusmodi communis Ecclesiæ pietas probabiliter credit. Ratio autē quare omnis via tam ordinaria, quàm extraordinaria decernēdi ea, quæ sunt fidei, sola reuelatio diuina est, in prōptu est: quia scilicet ea, quæ sunt fidei, lumen humanæ mentis excedunt, & ex solo diuinę voluntatis beneplacito dependent istiusmodi singularia. scriptum est autem, quòd quæ sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis, & quæ sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei, & cui voluerit Spiritus reuelare. Hæc de primo.

CAPVT II.

Quæstio de conceptione quomodo non sit de necessario credenda.

Beatam Virginē à peccato originali fuisse mūdatā vel ab eo præseruatā opinatur non sunt de necessario credenda.

DICTIS autem viis, incēdendo, vt propositū deinde fuit, manifestatur primò, q̄ neutra pars quæsiti vt in dubium vertitur, est necessariò credenda. Et ratio est, quia neutra in sacra Scriptura certisq; fidei dogmatibus necessariis explicitè habetur, & vtraque pars sustineri potest cum veritate sacræ Scripturæ reliquisq; necessariò credibilis à Christi fidelibus. Et de parte quidem illa, quæ tenet beatam Virginē à peccato originali mundatā, certum est q̄ fidei consonat, tum quoniam vniuersales propositiones de peccato originali in omnibus purè hominibus, in sacra Scriptura habentur: vt patet ad Ro. 3. & 5. & 2. ad Cor. 5. tum quoniam vniuersali redemptioni Christi in sacra Scriptura traditæ consonat, tum quoniam in numera sacrorum doctorum & sanctorū multitudo hanc partē explicitè tenuit, vt infra patebit. De parte autem aliera credente scilicet beatam Virginem præseruatā à peccato originali, licet quidam scripserint, quod cōtrariatur sacræ scripturæ & determinationi Ecclesiæ, quidā autem quod nō: mihi tamē theologorū minimo distinguendum videtur circa sensum huius opinionis. Nam potest dupliciter intelligi. Primò, vt beata Virgo sit præseruata totaliter à peccato originali, ita q̄ fuit exēpta ab omnibus ad dictum peccatū spectantibus. Secūdò, vt beata Virgo sit præseruata à sola macula peccati originalis per infusionem gratię personalis. Est autem inter istos duos sensus maior distantia, quā inter cœlum & terrā. Nam cùm anima alicuius hominis qui generatur, incurrit originale peccatum, non solùm macula originalis peccati contrahitur, sed in primò instāti, in quo anima rationalis creādo infunditur, & infundendo creatur, prius secundū naturæ ordinē caro seu materia, cui anima infunditur, est infecta: vtpote genita ex commixtione vtriusque parentis, & propterea anima, quæ infunditur illi carni, contrahit maculā in seipsa originalis peccati, quia infunditur carni infectæ: neque solam macula ex carnis infectione cōtrahit persona in vtero genita, sed multa alia, scilicet reatum clausæ cæli ianuæ, fomitē peccati, & pœnā mortis tēporalis: ita q̄ infecta caro, cui infunditur anima est, in qua fundatur ratio non potentiæ contrahendi originale peccatū, sed ratio contracti in propria persona debitis, q̄ contrahatur in anima rationali sua peccatum originale, & secūdum maculam, & secundum reatum pœnarum spiritualis & tēporalis, imò est talis carnis infectio peccati originalis initium inexistēs in persona, quæ tunc simul concipitur, & concepta est. Quocirca positio dicens beatam Virginē præseruatā totaliter à peccato originali dicit ipsam non cōtraxisse carnē suā infectā: ac per hoc nō solū sine macula peccati conceptā & reatibus & fomite: sed etiam sine debito in propria persona habendi hæc. Positio verò dicēs beatā Virginē præseruatam solum à macula peccati originalis, & iis quæ a macula sunt inseparabilia (vt est reatus æternæ pœnæ damni) non negat beatam virginē carnem habuisse infectam: ac per hoc in propria persona debitum cōtrahendi maculam originalis peccati, & quo ad maculā, & quo ad reatus omnes, & fomitem: sed præseruante Dei gratia, non redundauit in animam illius macula peccati originalis, licet redundauerit & fomes, ligatus tamen per gratiam & reatus clausæ ianuæ vitæ æternæ, & mortis temporalis: quia hæc pœna. l. mortis, erat naturæ ex parte carnis: illa. l. clausæ ianuæ erat natura ex parte temporis: quia scilicet Christus adhuc non aperuerat per suam mortem ianuas paradisi clausas per originale peccatum: & similiter fomes ex parte carnis se tenet.

CAPVT III.

Quanam de conceptione sententia fidei aduersetur.

Opinio asserens beatam Virginē ab originali peccato fuisse mūdatam vel ab eo præseruatam sic se habet.

INTER has igitur opiniones hæc mihi videt quo ad fidē differentia, quòd positio dicens beatam Virginem esse præseruatā à peccato originali & reatibus &c. est contraria fidei catholicæ: quoniam repugnat his, quæ in sacra Scriptura & aliis documentis fidei certis & necessariis continentur. Oportet namque de beata Virgine firmiter credere, q̄ Christus est mortuus pro ipsa, & quòd ipsa est mortua morte peccati: quoniā in sacra Scriptura habetur ista conditionalis, Si Christus est mortuus pro omnibus, omnes mortui sunt vt pater secundæ ad Cor. 5. c. Cōstat enim q̄ omnis conditionalis vera est necessaria: & quòd à destructione cōsequentis ad destructionem antecedentis valet argumentum. Formata ergo ratione clarè apparebit, Scripturam esse falsam, & fidem nostra procedendo sic: Si Christos mortuus est pro omnibus, omnes mortui sunt: sed per istam positionem, Non omnes mortui sunt, quia beata Virgo non est mortua morte peccati: ergo Christus nō est mortuus pro omnibus: quod est manifesta hæresis. Non potest hic locus glossari, quòd Omnes, distribuat generaliter, & quod patitur exceptionem, & similia: quoniam constat quod in hanc propositione illud signum, Omnes distribuit pro omnibus sine vlla exceptione: quoniā hæreticum constat esse, dicentem Christū non esse mortuum pro omnibus sine vlla exceptione. Nec etiam potest negari, quin de morte peccati sit sermo in consequēti: vnde Aug. in 6. contra Iulianum, tractans hæc verba Apostoli, concludendo dicit hæc verba. Consequens ergo esse voluit vt omnes intelligantur mortui, si pro omnibus mortuus est. Quia ergo nō in corpore, restat vt in peccato mortuos esse omnes, pro quibus mortuus est Christus, nemo neget, nemo dubitet, nisi qui se negat, aut dubitat esse Christianū. Hæc ille. Vnde cum opinio illa neget beatam Virginem mortuam morte peccati, ac per hoc Christum non mortuū esse pro ipsa, sustineri iudicio meo non potest. Et ne longius protrahatur, hoc oportet summariè ante oculos habere, quòd istæ quinque propositiones sunt omnino confitendæ, scilicet, Christus mortuus est pro beata Virgine: beata Virgo est aliquo modo mortua morte peccati: beata Virgo est recōciliata Deo per Christum: beata virgo est redempta per mortē Christi, beata virgo esset post sanctificationem sui non nisi per Christi mortem aditum habuit paradisi apertū. Quibus addūtur aliæ aut per

Opinio beatam Virginē ab originali peccato fuisse mūdatam sic se habet.
Ut nihil illius contrarietur hæreticum est, & ecclesiæ damnatum fuisse contrarium illi peccato sic libera ab eo mundatam carne & omni peccati pœna tuis meritis præseruatam non adhæsisse dicatur fidei catholicæ.

per se notæ (scilicet q̄ omnis reconciliatus fuit inimicus, & quòd beata Virgo mortua est morte tēporali) aut determinate per Ecclesiā, scilicet omnis homo redēptus à Christo fuit verè captiuus, & mors est pœna peccati originalis. Primam enim harum refert Aug. ad optatā de origine animæ à Papa Zozimo decretā, dicens, In epistola Zozimi sic legitur: Nullus, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur: nec redēptus dici potest, nisi qui ver de peccatū fuit ante captiuus, sicut scriptum est, Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Et subdit, In his verbis Apostolicæ sedis tam antiqua atque fundata certa & clara est fides catholica, vt nefas sit de illa dubitare Christiano. Hæc ille. Secundam verò, scilicet q̄ mors est pœna peccati originalis, cōstat decretam esse à Concilio Mileuitano, vt patet de conf. dist. 4. cap. placuit. Vnde patet q̄ distinctio illa de redemptione præseruatiua, vel liberatiua, quò ad homines reprobata est. per Rom. Ecclesię determinationē: quamuis sanctus Bern. super canticis sermone 22. illam vsurpauerit quo ad Angelos. Sunt & aliæ vniuersales propositiones certæ & indubitatæ, s. per vnū hominē peccatū transiit in omnes, & per peccatū mors, ad Ro. 5. & omnes in Adā peccauerūt, ad Ro. 3. Et quisquis hominē aliquē esse putat cui necessaria nō fuerit remissio peccatorum, excepto vno Mediatore, contrarius est sacræ Scripturæ, inquit Aug. in lib. de perfectione iustitiæ. Et solus Christus habuit similitudinem carnis peccati. Et aliæ huiusmodi, quæ aut nullo modo, aut vix possunt saluari ab huiusmodi opinione, si tamē opinio nominanda est, quum videatur manifestus error in fide. Vnde Sixtus 4. in extrauaganti, graue nimis. de hac positione nō se impediuit, sed solùm de præseruatione beatę Virginis à macula peccati originalis: vt expresse patet legenti illam. Damnanda ergo videtur specialiter positio, quæ assereret beatam Virginem totaliter præseruatam à peccato originali, vt scilicet nihil eius incurrerit: quamuis neminem adhuc sciam hoc tenuisse.

¶ In secūdo autem sensu intellecta opinio de præseruatione beatæ Virginis, scilicet quòd præseruata est à macula peccati originalis, & nō ab infectione carnis, ac per hoc nec à debito in propria persona illius maculæ, nec à fomite & pœnis, nō est contraria sacræ Scripturæ, nec determinationi Ecclesiæ, nec aliquibus necessariò creditis, quoniam beata Virgo præseruata ex speciali præuentione gratiæ à macula originalis peccati, & habēs cætera quæ diximus, non est extra latitudinē mortuorū inimicorū, indigētium remissioni peccatorū, captiuorū, habentiū carnem peccati, obnoxiorū morti & clausuræ cœli. Et consequēter nō est extra latitudinē eorū pro quibus Christus mortuus est, recōciliatorum, liberatorū, redemptorū, mundatorū, introductorū deniq; per Christi mortē in viram æternam animę & corporis. Et in prōptu ratio est: quia ex eo q̄ habuit carnē infectam cū fomite ligato & reatibus, egebat futuro remedio per incarnationem & mortem Iesu Christi exhibendo. Et ex eo quòd in propria persona habuit debitum cōtrahendi maculā originalis peccati imò initiū, vnde redundare in animā suam debebat originalis peccati macula, gratia illa quæ præueniendo sanctificauit eam, ligando etiam fomitem habuit rationē gratiæ mundatiuæ, reconciliatiuæ, redēptiuæ, &c. Liberans nanq; animā a macula nō actualiter habita, sed ex propria carne tunc debita, & in eadem carne tunc initiata, non extra latitudinem liberantiū a peccato, mundantiū à sorde, redimentiū à captiuitate. Neq; enim vno modo tātum quodlibet horum dicitur: sed latitudinē habet. Dicitur nanq; captiuus nō solùm qui totaliter in captiuitatem est redactus: sed qui cœpit in sui aliqua parte duci in captiuitatem & obnoxius est captiuitati. Et similiter dicitur mors peccati, non solùm ipsa actualis mors, sed debitum & initiū in propria persona habendi illā. Et similiter dicitur à peccato originali mūdatus, nō solū qui à contracta actuali macula mundatus est: sed qui à macula quidem in debito & initio in propria persona fundato, & reliquis tot quasi partibus peccati originalis actualiter cōtractis mundatus est: & sic de aliis. Nec putet quisquā de mea hanc phantasia me proferre: sed videat diuum Thoam Primā secundæ, qua. 81. art. 3. (vbi inter alia tractat etiam illud ad Rom. 5. Per vnum hominem peccatum trāsiit in omnes, & per peccatū mors) sustinentē q̄ per mortem sufficit intelligere debitum, seu reatum in propria persona mortis, quāuis nunquam actualiter aliquis moreretur. Ex quo habetur, q̄ cùm Apostolus duo simul dicat (scilicet q̄ in omnes peruenit peccatum & mors sicut secundū scilicet mors sufficienter saluatur, exponendo mortem vel in actu vel in debito in propria persona, tia & primū scilicet peccatum, saluatur exponendo peccatū in actu, vel in debito in propria persona. Dixi autem toties in propria persona: quoniam si debitum aut initium peccati originalis nō ponitur propriū illius, qui concipitur, nec communiter non saluatur: q̄ illa persona esset mortua, redempta, reconciliata, &c. Nec esset formalis differentia inter errore Iuliani contra quē scribit August. ponentis per gratiam redēptionis Christi filios Christianorum præseruatos à peccato originali, quod habebant in debito communi: sed esset materialis differentia, quia ille gratiam præseruationis communem Christianorum filiis potuisset, hic autem poneretur propria vni. Saluatur quoq; manifestè in hac positione singularis prærogatiua Iesu Christi, q̄ solus conceptus est sanctus, & nō in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati: nō solū ea ratione, quia ipse ex vi, seu natura suæ conceptionis, quæ nativitas in vtero vocatur, sanctus nascebatur (iuxta verbū Gabrielis ad beatā Virginem. Quod ex te nascetur, sanctū) sed etiā quia beata Virgo concepta est cum carne infecta. sed cum anima sancta ex gratia impediente reductantiam infectæ carnis in maculam animæ. Saluātur & omnes vniuersales propositiones in Scriptura & Ecclesiæ determinationibus vt facilè puto apparere exercitatis ingeniis ex dictis. Nec obstat dictis si obiiciatur quod reatus & fomes dicti consequuntur infectā carnem mediatè macula in anima: ac per hoc si macula nō est sublecuta, nec ita sunt secuta, imo vide tur q̄ sine maculæ incursu, imiuste anima rea remaneat, quum pœnæ iste propriæ culpæ originalis tamen sint pœnæ. Hoc inquam non obstat: quia mediatio maculæ, licet sit ordinaria, non tamen est sic necessaria, vt impedita macula oporteat impedita esse consecutionem aliorum: sufficit enim, q̄ omnium horum communis radix, scilicet infecta caro, sit in instāti illo, quo anima infunditur infectæ carni. Nec est iniustum quòd habenti culpam in proprio debito & initio, actualis culpæ incursus impediatur & reatus pœnarum naturæ remaneant: quoniam extra propriam culpam originalē omnino non est qui in proprio debito & initio illā habet.

¶ Et quoniā in hoc sensu prædicatur hodie beata virgo præseruata à peccato originali ab his qui dicunt ipsam sine originali peccato conceptā (ita quòd per peccatum originale intelligunt maculam peccati originalis: vt patet ex prædicta bulla, seu extrauaganti Xixi quarti edita in fauorē huius opinionis de præseruatione a macula originalis peccati. & ex studio. Scoti in 3. sen. di. 3. q. 1. ad hoc tendentis, vt à culpa, offensa immediataque animam beatæ Virginis in cōceptione præseruaret: a qua pueri nūc per Baptismū, & olim per circuncisionem liberi sunt effecti. Et ex defensionibus Francisci de Maironis in 3. sen. dist. 3. q. 1. in quibus conat saluare sanctitatē formaliter, cuius sola est anima suscceptiua in beatę Virginis cōceptione præoccupante peccatū originale) idcirco, quum de duabus opinionibus de conceptione beatæ Virginis erit reliquus sermo, an mundata, an præseruata fuerit ab originali peccato, de ipsa macula originalis peccati intelligendus est. Quocirca coērcendæ sunt predicatorum linguæ, scriptoruq; manus in hac quæstione: & neutrā debēt damnare partē vt erroneam, vt fidei, vt sacræ scripturæ, aut Ecclesiæ determinationi cōtrariam: sed sobrię scribere & loqui debent, & non plus sapere, quàm oportet, iuxta apostolicæ sedis præceptum à Sixto quarto editum.

CAP. IIII.

Sententia tenens beatam Virginem fuisse in originali peccato conceptam quam probabilis existat.

QVVM igitur neutra pars sit necessariò credenda oportet videre, an altera an vtraque sit probabilis. Quod enim pars illa quæ tenet beatam Virginem esse a peccato originali mundatam, probabilis sit, ex eo patet quòd tot sancti doctores, & tot illustres doctores in Theologia, & in iure canonico, qui fere pserunt, hanc partem non in cōmuni, sed in singulari nominatim de beatissima Virgine Maria loquentes docuerunt. Et ne fingere videar, nominatim sanctos in suis locis afferre cenui, ita vt eorum non solum nomina & loca, in quibus hæc scripserunt, sed verba afferantur. Occurrunt ergo quindecim sancti.

Sanctus August. super Psalm. 34. dicit, Adam est mortuus propter peccatum, Maria ex Adam mortua est propter peccatum, caro autem Domini ex Maria mortua est propter defenda peccata. Et in libro secundo de Baptismo paruulorum dicit, Solus ille homo factus manens Deus peccatum nullum vnquam habuit, nec sumpsit carnem peccati, quamuis de materia carne peccati. Et in li. 10. super Genesim ad literam dicit, Corpus Christi quamuis ex carne fœminæ assumptum sit, quæ de illa carnis peccati propagatione concepta fuerat: tamen quia non sic in ea conceptum fuit, quomodo fuerat illa concepta, ideo ipsum non fuit caro peccati sed similitudo carnis peccati. Sanctus Ambrosius super Beati immaculati. dicit, Venit Dominus Iesus, & in carne, quæ peccato in matre fuerat obnoxia, militiam virtutis exercuit.

Sanctus Ioannes Chrisostomus super Matthæum dicit, Quāuis Christus non esset peccator, naturam tamen humanam de peccatrice suscepit.

Sanctus Eusebius Emissenus Episcopus in secundo sermone Natiuitatis Domini, qui incipit, Noctis charissimi, ait: A peccati originalis nexu nullus immunis extitit, nec etiā ipsa genitrix Red.

Sanctus Remigius super Psalmum, Deus Deus meus respice dicit, Beata Virgo Maria fuit ab omni macula peccati mundata, ita vt ex ea conciperetur sine peccato homo Christus Iesus.

Sanctus Maximus in sermone de Assumptione beatæ Virginis dicit, Beata Virgo gloriosa fuit in vtero matris sanctificata ab omni contagione originalis culpæ antequam nasceretur, & per

Spiri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritum sanctum mundata.

Sanctus Beda in homilia super Missus est.(& habetur in glossa ordinaria)dicit, Spiritus sanctus superueniens in Virginem mentem eius ab omni vitiorum sorde castificauit, & ab omni æstu concupiscentiæ carnalis cor eius temperauit atque mundauit.

Sanctus Anselmus in libro, Cur Deus homo, cap.16.dicit, Licet ipsa Christi conceptio munda sit, Virgo tamen ipsa vnde assumptus est, in iniquitatibus concepta est, & in peccatis concepit eam mater eius.

Sanctus Bernard. in Epistola ad Lugd.dicit, Beata virgo post conceptū in vtero iā existens sanctificationē accepisse creditur, quæ excluso peccato sanctā fecerit natiuitatē,nō conceptionem.

Sanctus Erardus Episcopus & martyr in sermone natiuitatis beatæ Virginis dicit,O fœlix puella,quæ concepta in peccato purificatur ab omni peccato,& filium concipit sine peccato.

Sanctus Antonius de Padua ordinis Minorum in sermone de natiuitates beatæ Virginis dicit, Beata Virgo fuit in vtero matris à peccato per gratiam sanctificata,& sine peccato nata.

Sanctus Thomas de Aquino in tertia parte, quæstione 27.articulo 2.dicit,Beata virgo Maria,quia fuit concepta ex commixtione parentum,originale peccatum contraxit.

Sanctus Bonauentura ordinis Minorum in 3. sent.dist.3.quæst. 1.arg 2.dicit.Dicendum est q̄ beata Virgo fuit concepta in peccato originali, & quod eius sanctificatio subsecuta est peccati originalis contractionem.Hic modus dicendi est communior,& rationabilior & securior. Communior, quia ferè omnes id tenent. Rationabilior quia esse naturæ prædicit esse gratiæ, &c.Securior quia magis consonat fidei pietati,& sanctorum autoritate,&c.

Sanctus Bernardinus ordinis Minorū in sermonum suorum opere tertio incipiēte,Ignis à facie eius exarsit,in tractatu de beata Virgine,sermone quarto, incipiente. Sicut sol oriens mundo, dicit, Tertia fuit sanctificatio maternalis,& ista remouet culpam originalem.confert gratiam, & remouet pronitatem ad peccandū tam mortaliter,quam venialiter,& hæc fuit in Virgine matre.

Sanctus Vincentius confessor in sermone de conceptione Virginis dicit Beata virgo Maria fuit in originali peccato concepta, sed, eadem die & hora statim post animationem fuit per sanctificationem à peccato contracto mundata.

¶Præter dictos autem Sanctos multitudo magna antiquorum doctorum conuenit dicens in indiuiduo beatam Virginem conceptam in peccato originali,quorum dicta aut in fonte,aut in libris domini Ioannis de Turre Cremata, & magistri Vincentij de Castro nouo, de conceptione Beatæ Virginis compillatis, vnde sumpta sunt inuenire quilibet potest.

¶Hi sancti atque doctores probabilem valde reddunt fidem credentium,beatam Virginem in originali peccato conceptam.

ET Quia autoritates istæ,nō de humano genere,aut Christianis in communi, sed de beata Virgine in indiuiduo expressa loquuntur,ideo glossa illa, qua Sanctorum autoritates intelligendæ, dicuntur de lege communi, & non de priuilegio singulari,locum hic nullum habet, tū quia glossa huiusmodi de lege cōmuni, aut priuilegio locum habere potest,quando est sermo in cōmuni, seu vniuersali (propter quod non attuli vniuersales propositiones Sanctorum solum Christum à peccato originali excipientiū) sed quādo est sermo de aliquo singulari indiuiduo nominato, locum non habet glossa,quod intelligatur de lege communi:nisi hoc(scilicet sermonem esse, quantum est ex lege communi) specificetur, vel ex ignorantia, aut maleuolentia, aut dissimulatione hoc procedat,quæ omnia longe à Sanctis,& eorum autoritatibus allatis esse cōstat. Tum quia ex eo q̄ sancti doctores beatā Virginem in particulari explicant, subiacere legi cōmuni in conceptione cum peccato originali, & excipiūt ipsam beatam Virginē à communi lege aliorum in duratione peccati originalis (quia dicunt ipsam ex priuilegio sanctificatam in vtero) constat q̄ sancti & doctores antiqui beatę Virginis priuilegia scrutati nullum de præseruatione eius à macula originalis peccati priuilegium admiserunt.

¶Excludunt quoque dictæ autoritates gloſiam aliam. s. de facto, vel ex debitis,vel(& in idem redit)quantum est ex se,vel ex causa extrinseca. Quasi Sancti intenderint quòd beata Virgo incurrerit peccatum originale nō de facto,sed de debito:hoc est quia debuit cōtrahere originalem maculam,sed non cōtraxit de facto,similiter q̄ quantū est ex se, beata Virgo contraxisset peccatū originale:sed de facto nō contraxit ex causa extrinseca,Deo,s. præseruāte per suam gratiam.Hanc,inquam,glossam excludunt, tū quia ly de debito,& ly quantū est ex se,est conditio secundū quid aut diminuens:quoniam habens aliquid quantū est ex se,vel de debito non habet illud simpliciter & absolutè, sed si solum ex debito habet,secundū quid habet:& si solum quantū est ex se habet,non habet illud,sed oppositum illius.Sancti autem & doctores dicunt quòd beata Virgo habuit peccatum originale sine vlla conditione secundum quid, aut diminutione,ac per hoc simpliciter & absolute.Tum quia non deerant vocabula sanctis & doctoribus,

quibus debitum originalis peccati in beata Virgine, & non peccatum ipsum explicarent. Tum quia petendum est ab iis, si verba ista, beata Virgo fuit concepta in peccato originali,& similia, non explicant quod ipsa de facto contraxit originale peccatum, quibus verbis vti debebant sancti & doctores ad hoc explicandum. In his nanque explicatur persona beatæ Virginis nominatim,vt subiectum originalis peccati : explicatur tempus conceptionis, explicatur originale peccatum, explicatur factum per ly concepta est,contraxit & similia:quid vltra debuit apponi? Et si ista hic non significant, consequens est, vt dicentes oppositum, scilicet beatam Virginem non esse conceptam in peccato originali,non significant hoc quod dicunt. Fatuæ ergo atque temeritatis sunt huiusmodi non extorsiones, sed corruptiones autoritatum,locutionumque Latinarum.

¶Repellunt etiam dictę autoritates glossam de conceptione ante infusionem animæ,vel in ipso instanti infusionis animæ,quasi Sancti & doctores intendant, q̄ beata Virgo fuit concepta in peccato originali,quo ad conceptionē ante infusionē animę,& nō quo ad conceptionem in infusione animæ.Tum quoniam sancti & doctores ita loquuntur de conceptione beatæ Virginis in peccato originali, sicut de cōceptione aliorum hominū per cōmixtionem seminum genitorum:constat autē quòd sermo semper est de conceptu in infusione animæ:ergo. Tum quoniā ante infusionē animæ non habet locum peccatū originale:quoniā sine anima rationali nō inuenitur Culpa originalis. Tum quoniam loquuntur de beata Virgine, constat autem quòd ante infusionem animæ non erat beata Virgo:Restat ergo,vt sola illa stultitia pro glossa Sactorum & antiquorū doctorum admissione digna sit,scilicet ti Sancti & prisci doctores nunc essent,dicerent oppositum.Hanc ergo glossam ita veram putauerim,quemadmodum verum puto,quod si Christus nunc in terris conuersaretur,mutaret doctrinam fidei suæ vt conformaret se populis,&c.Stant igitur solidæ allatæ Sanctorum & doctorum autoritates ad sustinendum beatam Virginem conceptam esse in peccato originali:& propterea rationabilem probabilémque esse partem illam constat.

CAP. V.

Quantum ualeant argumenta tenentium Beatam Virginem ab originali fuisse præseruatam.

ALTERIVS autem partis (scilicet q̄ beata Virgo præseruata est de specialissima gratia à macula peccati originalis) probabilitas affertur ex nouem : ex autoritate doctorum multorum,ex determinatione synodi,ex cultu ecclesiastico,ex indulgentia concessa,ex communitate sequacium, ex scandalo piarum aurium, ex pietate opinionis,ex reuelationibus nouis,ex miraculis. Quæ sigillatim examinanda sunt pro veritatis honore.

DOCTORES tenentes beatā Virginem esse præseruatam sunt numero infiniti, si ad modernos spectemus. Paulo ante tamen aliqui,licet pauci fuerunt:vt Scotus,Franciscus de Maironis. Et beatæ Brigidæ reuelatum dicitur beatam Virginem præseruatam esse ab originali peccato.

¶Sed hæc probabilitas valde exigua est : tum quia est contra tot Sanctos:& nullus est inter istos Sanctus.Sanctæ autem Brigidę è regione ponitur sancta Catharina de Senis, quæ dixit sibi reuelatum esse oppositum:vt refert Archiepiscopus Florentinus in prima parte Summæ suæ titulo 7.cap.secundo,circa finem.

Et maiori fide digna videtur sancta Catharina:quia canonizata est sicut cæteri sancti :sancta vero Brigida canonizata est tempore schismatis,quo nullus habebatur certus & indubitatus Papa,à Bonifacio in sua obediētia nono.Tū quia in iis, quæ sunt fidei,magis sentiendū est cum antiquis, quàm cū modernis. Tum quia ipsa Scotus,qui primus doctor, aut inter primos introducit hanc opinionem,timet hanc opinionē sequi.Nam in 3.sent.dist.3 quæstione 1.post tractatas de conceptione Virginis cum peccato, aut sine peccato originali opiniones dicit, Quod autem horum factum sit,Deus nouit : si autoritati Ecclesiæ, vel autoritati Scripturæ non repugnet, videtur probabile quod excellentius est attribuere Mariæ.

¶Quod aut noui sint omnes doctores,hanc opinionem tenentes patet ex eo,q̄ Magister senten.de Sanctorum testimonio in re hac dicit in 3.dist.3. Sanè dici potest,& credi oportet iuxta Sanctorū attestationis conuenientiam,ipsam(scilicet carnem Christi) prius peccato fuisse obnoxiam sicut & reliqua virginis caro : sed sancti Spiritus operatione ità mundatā, vt ab omni peccati contagione immunis vniretur verbo.Hęc ille.Et sanctus Bonauētura in 3.sen. dist.1.q.1.loquēs de autoritate sanctorum dicit; Nullus autem inuenitur dixisse de iis,quos vidimus & audiuimus auribus nostris beatam virginem fuisse ab originali peccato immunē in sui conceptione.Et Adam angelicus in 3.sent.d.3.dicit,Si credendum est dictis Sanctorū tenendū est beatam Virginē fuisse conceptam in peccato originali:& nullus Sanctorum inuenitur dixisse contrarium.

rium. Hæc ille. Et ipse Fr̄aciscus de Maironis,in 3.dist.3.q.2.art.4. dicit, q̄ non obstante q̄ B. Virgo fuerit præseruata à peccato originali,propter dicta tamē Sanctorum possumus dicere q̄ aliquo modo peccatum originale contraxit.In quibus verbis ipsemet ostendit, q̄ dicta Sanctorū cogunt ad confitēdum peccatū originale in beata Virgine.ipse enim labor illorū ad glossandum dicta Sanctorū testatur,q̄ sancti cōtrariā suæ opinionis sonāt. Quāuis vanus sit eorū labor,nisi ad autoritates Sanctorū,quæ in cōmuni de humani generis originali peccato loquuntur, referatur. Illæ nanque quæ de originali peccato in beata Virgine in indiuiduo contracto loquuntur, glossari nequeunt : vt patet ex dictis. Propterea non est mirū,si nullus Sac.nullus illustris doctor antiquus pro hac parte asseratur nisi fortè à falsariis.Vnde autoritates quorundā Sanctorū(s.Augustī. quū de peccatis agitur de Maria propter honorē domini,nolo habere quæstionē. Et Anselmi,decuit, vt mater Domini ea puritate niteret:&c. Et S.Tho. in primo sent. Immunis fuit ab omni peccato, &c. & si quæ sunt similes quæ pro hac opinione afferuntur)licet scholastica disputatione non sint indignæ à iudicio tamen veritatis procul esse debent:quoniā non dictis facilè veras glossas & expositiones rationabiles habentibus extorqueri debet hæc singularis veritas:sed debent afferri autoritates Sanctorū & antiquorū non in genere, sed in specie peccati originalis maculam negantes à beata Virgine, non tempore conceptionis Iesu Christi,sed tempore conceptionis propriæ : vt nos fecimus pro oppositā opinione,prætermittendo communia.Constat nihilominus allatos tres Sanctos expresè docuisse beatam Virginem eum peccato originali concepta:vt patet ex allegatis.

Argumē tū ab auctoritate Basilien. synodi.

DETERMINASSE quoq; dicitur Basilié.synodū in sessione 36. pro hac opinione in hæc verba, Nos diligenter inspectis autoritatibus & rationibus &c.doctrinam illam asserentem gloriosam Virginem præueniēte & operante diuini numinis gratia, singulari nunquam actualiter subiacuisse originali peccato, tanquam piam & consonam cultui ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi & sacræ Scripturæ ab omnibus catholicis approbandam fore tenendam & amplexandam diffinimus & declaramus, nullique de cætero licitum esse in contrarium prædicare seu docere.Hæc ibi Anno Domini,1439.15.Cal.Octobris.

¶Sed isthæc determinatio multo minus prodest quā prima:tum quoniam congregatio illa Basiliē.tunc tēporis non erat synodus, nec Cōcilium, sed erat scismatica:vtpote scissa à capite Ecclesiæ Eugenio quarto:vt patet ex ordine sessionum : nam in 34. sessione,7. Cal.Iulij depositus fuerunt de facto Eugenius, Et post in sessione 36. 15. Cal.Octobris sequentis determinarunt de conceptione. Vnde hinc nō nisi synagogæ Satanæ autoritas afferri potest:quòd licet etiam ipsa verba allata contraria dictis Sanctorū,vt in suprà allegatis patet,manifestent,vniuersalis tamē Ecclesia adorās tunc & post continuè vsq; hodie dictum Eugenium:& Nicolaū quintum eligens ac suscipiens superstite antipapa Basilien.concilia bubi Amadeo locupletior testis est. Quocirca allegare Basilienſem synodum pro tempore illo, quo fuit schismatica, perinde est ac si allegaretur Pisanū nuperrime contra Iulium secundum celebratū conciliabulū:quod vidimus omnes,& manibus tetigimus fuisse schismaticū. Tum quoniam dicto cōciliabulo è regione opponitur verum ac venerandum Concilium ex Ferraria in Florentiam translatū Græcorum & Latinorū sub prædicto Eugenio quarto: vbi inter dogmata fidei tradūtur hæc verba, Firmiter credit,profitetur, & docet sacrosancta Roman. Ecclesia,neminem vnquam ex viro fœminaq; conceptum à diaboli dominatu fuisse liberatū, nisi per fidem Mediatoris Dei & hominum Iesu Christi domini nostri:qui sine peccato conceptus,natus,& mortuus, humani generis peccata delendo, solus sua morte prostrauit, & regni cœlestis introitum, quod primus homo peccato proprio cum omni sua successione perditerat,reseruauit.Hæc ibi. Quæ pro tanto inducta sunt, vt appareat,quòd illo tempore,quo res in quæst.erat, vniuersalis Ecclesia solum Christum excepit ab originali peccato: quod non erat dicendum, si beata quoq; Virgo excipienda esset.

Argumē tū ab ecclesiastico cultu.

ECCLESIASTICVS Deinde cultus affertur,q̄ iam per omnes ferè Ecclesias Latinas festū conceptionis nō sanctificationis celebratur:infinuando per hoc,quòd non sanctificata est à peccato originali.sed concepta est sine illo beatissima Virgo.

¶Sed hæc probabilitas dupliciter deficit. Primò quia,multæ Ecclesiæ sunt per orbem diffusæ celebrātes in illo die sanctificationem non conceptionē. Et in hoc Ecclesia vnūquenq; in suo sensu abundare permittit. Secūdò,quia constat q̄ quibuscunq; catholicis celebratur hoc festum,celebratur ratione sanctificationis beatæ Virginis in vtero matris:siue illa sanctificatio fuerit præueniens,& quasi præoccupans peccati originalis actualē incursum, vt opinio ista dicit:siue fuerit mundans ab originali peccato iam contracto,vt altera dicit opinio. Quocirca omnes conueniunt in sanctificatione beatæ Virginis : & quòd fuit in vtero & quòd est ratio celebritatis iuxta illud, Tu solus sanctus, Mariā sanctificans. Licet differant in effectu sanctificationis in scilicet præseruauerit,an mundauerit à macula.Et propterea rationaliter ab omnibus deberet celebrari dies conceptionis sub nomine sanctificationis,vt nomen consonaret rei.

Argumē tū ab indulgentijs.

INDVLGENTIA vero cōcessa nihil cōfert huic opinioni sicut nec stelli celebritas:quia ad honorem beatę Virginis ob gratiā proprie sanctificationis in vtero fertur,reinquēdo ambiguum an præseruas à macula,an mundans fuerit gratia illa vt dictū est.

Argumē tū à secta quacib.

¶Quod autem tam communis facta sit hodie ista opinio(ita vt omnes ferè catholici Latinæ Ecclesiæ arbitrentur obsequiū se præstare Deo in huiusmodi sequela opinionis) ex eo reddit opinionem probabilē:quia probabile est quod multis videtur. Sed probabilitas hæc vulgaré autoritatem non excedit:& eiusmodi contra ponitur,quòd probabile in veritate est,quod videtur sapientibus: qui vt patet ex supradictis, contrariam secuti sunt opinionem. Vulgus autem probabile in apparentia non in veritate cōstituit.

Argumē tū à scandalo.

¶Quia scandalosa deinde dicitur opposita opinio & piarum aurium offensiua à multis etia vniuerhratibus Theologorum, probabilis redditur ista opinio. Sed quoniam vniuersitates cōtra tot Sanctorum & communem piscorum doctrinam in his,quæ sunt fidei.præsumptuosæ sunt,& scandalum hoc nō actiuum,sed passiuum insipientium est potius quam piarum aurium imò Pharisæorum conuincere:ur esse, declarata eis veritate, ideo nihil ex hoc probabilitatis fortitur opinio hæc nisi apud ignorantes.

Argumentum ab auriū pietate.

¶Pietas denique huius opinionis magna esse dicitur : quoniam pium valde est credere q̄ beatæ Virginis quicquid gratiæ conferri potuit sub Christo tamen,totū collatum est:quoniā illi dixit Angelus,q̄ erat plena gratia,&c.Sed hæc radix zelo quidē innititur, sed non secundū scientiā:propter quod à fide ad deuia multa abduceret:iuxta hanc siquidem vocata pietatis regulam licerer cras credere, q̄ beata Virgo fuit concepta de Spiritu sancto,& tamen sub Christo : quia propterea non esset Deus & homo. Possemus quoque dicere,quod beata Virgo erat in hac vita simul viatrix & comprehendens:& tamen sub Christo,quia nō in tam alto beatitudinis gradu. Possemus etiam adhuc dicere,quòd ipsa fuit Deus & homo : & tamen sub Christo,quia Christus masculus, & ipsa mulier:Christus vniuersalis redemptor per suam mortē, ipsa non. Et multa fortè alia erronea aliquis ex tali pietate deduceret. De solo nanque vnigenito Dei credimus, quòd non ad mensura datus est Spiritus:beatæ autem Virgini, & reliquis sanctis ēm mensuram donationis Christi plus & minus,prout voluit,datum credimus.Si tamen restringatur ad actualem munditiā à peccati macula dicta propositio,& dicatur q̄ pium est credere, quòd beatæ Virgini quicquid gratiæ, sub Christo tamen conferri potuit ad actualem munditiam à peccati macula collatum est, fateor,quòd pia esset credulitas ista,nisi Sanctorum autoritates obstaret.Quod Scotus timuit : sed minus docti non timent : propterea fortassis, quia ad pauca respicientes de facili enuntiant.

¶Nouæ autem reuelationes contra tot sanctos, & antiquos doctores, Angelum satanæ in Angelum lucis transformatum, aut phantasias, vel etiam figmenta sapientibus ingerere videntur.Hæ siquidem cum vocatis miraculis, quæ in hac causa afferuntur pro mulierculis non pro sacra sunt synodo : vnde nec censeo digna de quibus verba fiant.

EX OMNIBVS autem dictis facilè est colligere, q̄ neutra pars propositæ quæstionis in sensu quo vertitur in dubium, est necessariò credenda : & quòd altera (scilicet dicens, beatam Virginem esse mundatam ab originali peccato) est probabilis:altera verò (scilicet dicens, beatam virginem esse præseruatam à macula originalis peccati) est tolerabilis : & apud tic affectos vel assuetos, aut veré Theologiæ sanctorum patrum, aut nihil habentes probabilis.

¶Hæc sunt,beatissime pater,quę sanctitati tuæ,cuius correctioni atque iudicio hæc, & reliqua à me tam scripta, quam scribenda submitto,offerenda occurrunt.Vnde attentiter cernitur pars credens, beatissimam Virginem ab originali peccato mundatā in sinu Sanctorum.& sacrorum doctorum priscorum quiescens, nihilque sibi timens à sacrosancta synodo (quandoquidem à Spiritu sancto, quo inspirati locuti sunt sancti Dei homines contrarię in fide sententiæ prodire nequeūt)quin potius sperat,si decernēdum aliquid est,seipsam tanquam probabiliorem, & sanctorū ac doctorū dictis consonā approbandam:exemplo Viennen. synodi sub Clemente quinto, quæ de Baptismi effectu decreuit partem probabiliorem,dictis sanctorū & doctorum consonam. Pars verò reliqua credens,beatā Virginem à macula originalis peccati præseruatam, multitudine sequacium & fauoris amplitudine conspicua apparet. Superest igitur. P. S. vt inter quindecim sanctos (Augustinū, Ambrosium alióſque quorum expressa sunt nomina) nec non innumeros Doctores antiquos ex vna,& pauidū in causa hac Scotum,Franciscum est Maironis,Petrum Aureoli (contra tamen patres sui ordinis) modernos, & promiscui vulgi clamores ex alia, medius tu adiuter a Christo datus,in hac sancta Late. synodo religionis Christianæ vel veritatem firmiter amplectandi trad

Universidad de Deusto
Biblioteca

tradere, vel à publicis locutionibus & scandalis consulere digneris:memor illius oraculi non in multitudine,nec in commotione Dominus.Vale felix semper Auguste Romæ anno salutis 1515.
¶Tractatus de conceptione beate Mariæ virginis, editi per Thomam de Vio Caietanum Cardinalem Sancti Xisti:finis.

TRACTATVS SECVNDVS THOMÆ de Vio Caietani Card. S. Xisti De Erroribus contingentibus in Eucharist. Sacramento in duodecim capita diuisus.

1 *Quomodo Ioānis 6. Dominus non modo de fide formata in ipsum habenda, sed de ipsius spirituali manducatione in Eucharistia sacramento, locutus fuerit.*
2 *Quod Dominus Ioannu sexto dicens, Caro nō prodest quicquam, non excluſit ab Eucharistia sacramento carnem suam, nec veram corporis sui spiritualem manducationem.*
3 *Quod falsum sit Theologos opinari in Eucharistia sacramento corporaliter & perceptibiliter sumi corpus Christi.*
4 *Quomodo non falsō, sed vere existimant Theologi fidem venire hominis iudicio & electione, & extendi vsque ad sensibilia.*
5 *Quod sibi inuicem minime aduersantur hæc in Eucharistia sacramēto Verū Christi corpus esse, & spiritualiter tantū mānducari,*
6 *Quomodo non docuerunt Theologi non esse cogitandum de mysterio Eucharistiæ:*
7 *Quomodo catholice sint exponenda verba ipsa forma Eucharistiæ.*
8 *Quomodo non falsum, sed verum sit deleri peccata per hoc sacramentum Eucharistiæ.*
9 *Quomodo Eucharistia sacramentum sit sacrificium & in missa offerri sit institutum a Christo, vel Apostolis.*
10 *Quomodo non sit idolatria adorare sanctum Eucharistiæ sacramentum.*
11 *Quod nullus vnquam sanctorum doctorum verbis suis fouerit Christi corpus esse in Eucharistia sacramento vt in signo.*
12 *Quod non dua, sed vna tantum sit salutis via hic, qui fidem habent de Eucharistiæ sacramento.*

PRIMVM caput est, quòd Dominus Ioann.6. non loquitur de Eucharistia, Tum quia loquitur de fide & fiducia hominum in Christo, Tum quia ibidem dicitur, Qui manducat carnē meam & bibit meum sanguinem, in me manet,& ego in illo. Constat autem multos sumere Eucharistiæ sacramentum, & non manere in Christo per fidem charitate formatam.

CIRCA hoc aduerte erudite lector, aliquid dici verum, & aliquid falsum. Verum quidem est,quòd in cap.6.Ioan.Dominus loquitur de fide formata charitate in ipsum habenda: vnde & prius loquitur de credenda diuinitate sua,& deinde de credenda morte sua pro vita mundi. Falsum autem dicitur:pro quanto excluditur à sermone illo fides sacramenti Eucharistiæ.

¶Ad cuius euidētiam memento, ꝙ tria inueniuntur in Eucharistia:scilicet ipsum sacramentum, quod adoramus,& manducatio sacramentalis,quę est communis bonis & malis,dicente Apostolo.1.ad Corint.11.Qui manducat & bibit indignē, Vbi clare patet indignos manducare & bibere sacramentali manducatione & potu: hoc est, sumunt hostiam sacram vt sacramentum,non vt panem, sumunt enim credendo illud esse sacramentum corporis Christi.Tertiò interuenit manducatio spiritualis,quæ est propria bonis,quæ fit per fidem formatam charitate:quæ est refectio animæ secundum vitam spiritualem,secūdum vitam,de qua dicitur, Viuo ego,iam non ego, viuit verò in me Christus. ad Gal. 2. His autem tribus inuentis circa sacramentum Eucharistiæ, ex eo ꝙ in hoc capite Dominus non loquitur de vno eorum (scilicet de sacramentali manducatione)non vere infertur,quod excludantur reliqua duo, stat enim quòd de reliquis duobus loquatur, de sacramento ipso,& de manducatione spirituali sacramenti. Et quidem quòd loquatur de mādicatione spirituali,verba ipsa sonant dicendo,Qui manducat meā carnem,& bibit meum sanguinē,in me manet,& ego in illo,Māducare enim spiritualiter Eucharistiæ sacramentū,est per fidem formatam charitate in Christo manere, & econuerso Christū in ipso manere.Quòd de sacramento quoq; ipso loquatur,apparet,tum quia in futuro loquitur,dicens, Panis, quē ego dabo:nondum siquidē instituerat sacramentū Eucharistiæ,quum hæc diceret in synagoga Capernaū:constat enim ꝙ sacramentū Eucharistiæ institutum est Hierosolymis in nocte, qua tradebatur,Tum quia distinguit manducare & bibere,dicēs, Nisi māducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nō habebitis vitā in vobis. Si nanq; de fide solius mortis suæ pro vita mundi loqueretur,sat fuisset explicare mortem suam pro vita mundi per separationē carnis à sanguine, quæ in cruce facta est: sed vbi non solū carnis & sanguinis separationem pro vita mundi,sed carnem præcepit manducandā,& sanguinē bibendū,si vitam vellemus habere in nobis ipsis insinuauit,ꝙ sacramentū erat instituturus corporis & sanguinis sui per modum cibi & potus: ita ꝙ nisi spiritualiter manducauerimus & biberimus carnem,& sanguinem in cruce immolanda & in sacramēto continenda:non haberemus vitam in nobis. Significatur siquidem per hoc, ꝙ de necessitate salutis tenemur credere etiā Eucharistiæ sacramentū.
¶Accedit ad hæc quòd Ioan. Euangelista (cuius studiū fuit scribere altissima Christi mysteria, minus ab aliis Euangelistis explicata) tractans cœnam Domini, nihil de sacramento Eucharistiæ scripsit:quia sacramentalem vsum aliis Euangelistæ expressérant, spiritualem autem cum illius effectu, ipse hic describerat:dicens, Qui manducat meam carnē,& bibit meum sanguinem,habet vitam æternā,&c.Nisi enim tanti sacramenti rationem Ioannes habuisset, non tanta fuisset vsus diligentia ad distinguendum actus manducandi & bibendi, ad declarandum vtrunq; core in vnam in præsenti(scilicet manere in Christo,& econuerso) ad declarandum effectum perpetuum vtriusq; vitam æternam, ad declarandam vtriusque necessitatem, Nisi manducaueritis,&c. Hæc enim omnia collecta præ se ferunt, quòd de manducatione & potatione spirituali non solùm mortis Christi,sed sacramēti mortis Christi sub specie cibi & potus,Euangelista scribebat.
¶Ex his omnibus collatis cum textu euangelico, videre facilè potes, erudite lector, quòd licēt verum sit & quòd de fide formata Christi filij Dei ac mortis eius pro vita mundi, & quòd non de manducatione sacramentali est sermo in cap. 6. Ioan. non tamen verum est excludi à capite illo fidem formatam seu manducationem spiritualem sacramenti Eucharistiæ.Hæc de primo.

CAPVT II.

Quod Dominus Ioannu 6. dicens, Caro non prodest quicquam nullo modo excluſit ab Eucharistia sacramento corporis sui Verum ac spiritualem manducationem.

SECVNDVM caput est, ꝙ Dominus Ioan.quoque 6.dicens,Caro non prodest quicquam, excluſit à sacramento Eucharistiæ veram sua carnem : quia sensus proprius est,Caro comesta non prodest quicquam.Ex hoc enim, ꝙ quæstio & sermo de manducatione erat, consequens est vt de carne relata ad manducationem dictum sit, Caro non prodest quicquam:quod est dicere, Caro comesta non prodest quicquam.Hinc enim sequitur, quòd caro in hoc sacramento non comedatur,quòd nulla sit in hoc sacramēto caro(vtpote quæ nihil prodest) nulla debet in hoc sacramento de carne quæstio est:quia caro non prodest quicquam.

CIRCA Hoc caput, quia pro fundamento fit missio totius erroris assumitur, & milies repetitur, aduerte primò non esse naturalem sensum literæ Caro non prodest quicquam, glossare, Caro comesta non prodest quicquam:quoniam expresse contradicit euangelico contextui. Nam ibidem, eodémque contextu Dominus dicit,carnem suam comestam dare vitam æternam : ait enim, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.Non solum ergo contra sensum,sed contra verba Domini est glossa ista, Caro comesta non prodest quicquam.At si quispiam excuset glossam dicendo,quòd mens glossatoris est de non de comestione spirituali,sed de comestione carnali glossare, habes tunc intentum : quia verba Domini sic glossata non excludunt carnem Christi ab hoc sacramento, quoniam Ecclesia non docet carnem Christi carnaliter manducari in hoc sacramento. Si enim caro carnaliter comesta excluditur : à sacramento, optimè excluditur:sed non potest propterea inferri,Ergo vera Christi caro excluditur a sacramento:quia caro Christi vera spiritualiter concludenda est in hoc sacramento : & comesta spiritualiter in hoc sacramento, dat vitam æternam. Et vsque adeò spirituali comestioni hoc tribuimus, vt fateamur, quòd quantumcunque caro Christi sumatur in sacramento nisi spiritualiter manducetur,non prodest quicquam.
¶ Aduerte secundo, quòd germanus sensus dupliciter potest explicari:& vtroque modò in vnam & eandem veritatis sententiam redit.Vbi nota,quod Christus non loquitur in istis verbis plus de carne sua,quam de aliena, sed simpliciter absolutè de carne : non enim dicit,Caro mea non prodest quicquam.sed, Caro non prodest quicquam.Rursus Christus loquitur de carne, è regione distinguendo carnem à spiritu : vt contextus testatur euangelicus, dicens,Spiritus est qui viuificat,caro non prodest quicquam proculdubio ad viuificandum.
¶Alter itaq; modus intelligendi est, Caro sola non ꝓdest q quā: ita ꝙ ly sola excludat spiritū. Ac si dictū sit,Caro sine spiritu non prodest quicquam ad vitā æternā, quia spiritus est qui viuificat. Et hæc glossa fundat,tū super verbū,Caro,absolutè,platū:constat enim carnē simpliciter & absolutè sine spiritu : nihil conferre ad vitam

vitam æternam.Tum super distinctionem carnis contra spiritū à Domino inductā. Firmatur quoque hæc glossa:quia applicata ad propositum inuenitur quadrare.Tum quia de carne Christi,quæ descripta est dans vitā æternam māducata,modo aperitur, quòd sine spiritu nihil prodest ad vitā æternam.Et verè sic est,quia caro Christi quātumcunq; crucifixa pro nobis,nihil prodest sine spiritu adoptionis filiorū Dei. Tum quia Iudæis quærentibus, Quomodo potest hic nobis dare carnē suam ad manducandū,directè respondetur,ꝙ nō de sola carne fuit sermo,quum dictum est,caro mea vere est cibus:& Nisi manducaueritis carnem filij hominis,&c. quia caro sola non prodest quicquā ad vitā æternam:sed de carne comitata spiritu:quia Spiritus est qui viuificat:vt sic intelligere possent, quòd eius caro quidem esset mānducanda, sed spiritu interueniente, sed Spiritu faciente manducationem : nam efficiente Spiritu manducationem carnis meæ erit quod dixi, Qui manducat meam carnem,habet vitam æternam.
¶Alter modus est,ꝙ caro non est nomen substantiale, sed carnalis officij hoc in loco. & significat cibū carnalē. Ita ꝙ sensus est, Cibus carnalis nō prodest quicquā.Et sic sensus ex eodem proce dit fonte:quia.s.de carne absolutè, nō de carne sua specialiter dicit,Caro nō prodest quicquā,& caro distinguitur cōtra spiritum: & vbi de māducatione est sermo,& dicitur,spiritus est qui viuificat caro non prodest quicquā:sensus est,quod carnalis cibus non prodest quicquā,spiritualis autem cibus est qui viuificat. Et hoc directè respondet quæstioni Iudæorum, qui non de substātia,sed de modo quærebant, Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? Præsupponebant carnem,& quærebant modum. respondet Dominus ꝙ modus non est carnalis, sed spiritualis:quia caro,id est cibus carnalis, non prodest quicquam ad vitam æternam,spiritualis autem cibus est,qui viuificat animam.
¶Quòd enim in scriptura sacra caro sumatur quandoq; non pro substantia carnis,sed pro officiis carnalibus patet in Apostolo primæ ad Cor.15.dicente, Caro & sanguis regnū Dei possidere non possunt.Cōstat enim ꝙ non excluditur à regno Dei substātia carnis & sanguinis(Quoniam resurgemus,sicut Christus,carnem & ossa habentes) sed carnalia officia. Quòd autem in hoc loco caro non sumatur pro substātia carnis,ex ipsomet euāgelico contextu patet. Nam ibidem Dominus dixit de substantia carnis,suæ,Qui manducat meā carnem,& bibit meum sanguinē,habet vitā æternā.Hinc enim clarè patet,ꝙ substātia carnis eius spiritualiter manducata prodest multū,& viuificat : vtpote dans vitam æternam. Non ergo de ipsa substantia carnis dictum est, Caro non prodest quicquā.Quòd autē de carnali officio ad literā sit intelligendum, patet tum ex eo,ꝙ Iudæis carnaliter quærentibus,Quomodo potest hic nobis dare carnē suā ad manducandū, directè respondetur,ꝙ caro,id est carnalis cibus nō prodest quicquā,sed spiritualis cibus facit vitam æternam, vt per hoc intelligere non possent ꝙ quum dictum est,Nisi manducaueritis carnē filij hominis,& Caro mea verè est cibus,&c.nō de carnali cibo, sed de spirituali fuit sermo. Tum quia sicut Nicodemum alloquens Dominus de generatione spirituali,postquam dixerat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu non potest introire in regnum Dei, statim subiunxit ad excludendā generationem carnalē :Quod natum est ex carne caro est : & quòd natū est ex Spiritu, spiritus est:ita Iudæis quærētibus,Quomodo potest hic nobis dare carnē suā ad manducandū:dixit,spiritus est qui viuificat:caro nō prodest quicquā: significans quòd cibus carnalis nō prodest nisi carni,cibus autem spiritualis est qui viuificat. Et si vnico verbo vtrunque modum exponendi placet complecti, dic, Caro carnaliter non prodest quicquam ad vitam animæ,spiritu autem prædita viuificat.
¶Ex his omnibus habes erudite lector, quòd licet verū sit, ꝙ de carne relata ad manducationem Dominus loquatur,dicens,caro non prodest quicquā:falsum tamen est, quòd loquatur de carne, comesta:sed loquitur de carne,vt cibo carnali. Falsum quoq; est, quòd hæc verba excludātur ab Eucharistia vera Christi caro. Et si proteruos ex euangelicis verbis vis conuincere, petito, an caro Christi manducata spiritualiter,prosit ad vitam æternam : si prodest,ergo vera Christi caro comesta prodest : ergo ex hoc, quòd Dominus dicit, Caro non prosit quicquam,non excluditur quin caro Christi spiritualiter manducata prosit. si non prodest, quia caro non prodest quicquam, ergo falsum est quod Dominus ibidem dicit, Qui manducat meam carnem,& bibit meum sanguinem,habet vitam æternam.Hæc de secundo.

CAPVT III.

Quod falsum sit Theologos opinari in Eucharistia sacramento corporaliter & perceptibiliter sumi corpus Christi.

TERTIVM caput est, quòd Theologi prætendunt corporaliter & perceptibiliter in Eucharistia sumi corpus Christi:iuxta coactā cōfessionem Berengarij, de consecratione,distinctione 2. cap. Ego Berengarius.
CIRCA hoc caput constat falsissimū esse, quòd Theologi dicunt corpus Christi corporaliter & perceptibiliter sumi:quoniam & spiritualiter & non percipiendo(siue sensu, siue intellectu) sed credendo dicunt corpus Christi sumi in Eucharistia : sacramentales autem species corporaliter & perceptibiliter sumuntur.
Verba autē confessionis Berēgarij ex ratione dicendi interpretāda sunt. Quia enim Berēgarius errorē, quē iste suscitare conatur,secutus est:(i.ꝙ in sacramēto Caro Christi erat sicut in signo tantū, & Ecclesia catholica faretur carnē Christi nō solum significari,sed contineri in hoc sacramēto) ideo Patres in concilio decreuerunt in detestationē talis erroris, ꝙ cōfiteretur Berēgarius, corpus Christi sensibiliter sumi manibus sacerdotum, tractari,& dentibus cōteri:vt intelligerēt Christiani per hæc verba,ꝙ fideles sumendo Eucharistiā, sumunt non solū sacramentum(hoc est sacrum signū carnis Christi) sed sumūt etiā speciē continentē carnē Christi,quod hæretici isti negāt,& impugnāt. Et nō intelligebāt Patres,nec volebāt intelligi, ꝙ caro Christi in seipsa sentitur, tangitur,cōteritur dentibus.hoc enim nec somniant Christi fideles. Tota itaq; differētia in hoc cōsistit, ꝙ qui prius confitebatur Christum manducari in signo tantum,coactus est à fide catholica confiteri carnem Christi manducari non solum in signo,sed in continente sacramento Eucharistiæ.Hæc de tertio.

CAPVT IIII.

Quomodo non falsum, sed verè existimant Theologi Fidem venire ex hominis iudicio & electione, & vsque ad sensibilia extendi.

QVARTVM caput, quasi Theologi errent in duobus. Primo quòd putant fidem ex hominis venire iudicio atque electione. Secunndo,quòd fidem ad res sensibiles extendunt : quum nullus credat quod sentit,aut videt.
CIRCA hoc caput scis erudite lector,falsum esse, ꝙ Theologi dicant primū:quoniā cum Paulo Apostolo ad Ephe. 2.fatentur fidem donum Dei esse,ꝙ quia non confertur inuito:sed volēti,sed dispōsito ad illud voluntaria electione Christianitatis, ideo dispositiuè verificatur fidem pendere ex hominis electione.
¶Secundum aūt dictū nosti posse bene & malè intelligi. Nam si intelligeret fidem extendi ad res sensatas tanquā ad res creditas, falsum esset:constat enim,quòd quæ creditur,non sentitur. Sed in hoc sensu non dicūt Theologi fidem extendi ad sensibilia, nam fatentur cum Paulo ad Heb.11.ꝙ fides est eorū quæ nō apparēt. Si autē intelligitur, ꝙ fides extenditur ad res sensibiles tanquam ad extrema rerum creditarū,optime dicit, & pessimè reprehenditur, nam multæ res creditæ consistunt in coniunctione rerum sensibiliū cum rebus insensibilib⁹:nam per hoc quō oporteat credere coniunctionē rei sensibilis cum re insensibili, necesse est tūc fidem extendi ad rem sensibilē tanquā ad alterum extremū coniunctionis creditæ : Et patet quod dicimus in mysterio incarnationis.Fide credimus,ꝙ Verbū caro factum est, & cōsistit mysterium hoc in coniunctione Verbi ad carnem sensibilē : nec potest credi ista coniunctio,nisi credulitas extendatur ad carnem. Ita ꝙ si videremus Christum hic præsentem, non crederemus carnem, quam videremus sed crederemus coiunctionem diuinitatis cum carne:ac per hoc extenderetur fides nostra ad carnem vitam,non quatenus videtur,sed quatenus est extremum inuisibilis coniunctionis cum Deitate.Vnde habes clarè, ꝙ qui negat fidem sic extendi ad sensibilia,negat fidem Christianam esse de mysterio Verbi incarnati.Sic autē est in proposito:quoniam non credimus,sed videmus species sacramenti Eucharistiæ, credimus autē præsentiam corporis Christi sub illis speciebus.ita quod coniunctio ineffabilis illarum specierum ad corpus Christi, sub fide cadit : & non species ipsa,quæ palpatur,& videtur.Hæc de quarto.

CAP. V.

Quod sibi inuicē minime aduersantur hæc in Eucharistiæ sacramēto Verum Christi corpus esse, & spiritualiter tantum mandicari.

QVINTVM Caput est, ꝙ simul stare non possunt hęc duo,in sacramento Eucharistiæ esse verū Christi corpus,& spiritualiter mādicari, ꝙa spiritus & corpus adeo à se distant,vt neutrum possit alterum esse & dicere corporalem carnem spiritualiter manducari,nihil aliud est quam dicere spiritum esse corpus, & econuerso.
CIRCA Hoc caput,ꝙa ridiculū est argumentum, manifestè videre potes,prudēs lector,ꝙ digreditur à re ad modum rei.Nullus ita insanit,vt dicat spiritū esse corp⁹:sed dicim⁹ corp⁹ Christi habere modū essendi spirituālē in hoc sacramēto: ꝙa est ꝙ dē in sacramēto verū corpus, sed nō p modū corporis in sacramēto existit,p modū ꝙ dē corporis existit in cœlo, in sacramēto aūt non existit p modū corporis:nō em existit occupando locū:sed spirituali mō incōprehēso ab intellectu humano:sicut etiā incōprehēsus est mod⁹ vniuis verbi Dei ad humanitatē assumptam:sicut etiā incōprehensus est mod⁹, quo vnus Deus est trinus in personis. Credim⁹ enim hæc oīa, quātis nō cognoscamus illa.Et similiter māducat verū Christi corp⁹ in sacramēto, sed non corporaliter,sed spiritualiter.Et hoc est dictū,ꝙ māducatio corporalis nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

masticat Christi corpus, quamuis conterat sacramentales species corporis Christi, sub quibus continetur vera caro Christi: sed spiritualis manducatio, quæ, per animam fit, ad Christi carnem, in sacramento existentem pertingit. Hæc de quinto.

CAPVT VI.

Quomodo non docuerunt Theologi non esse cogitandum de mysterio Eucharistiæ.

SEXTVM caput est quòd Theologi docuerunt, vt non cogitent Christiani in mysteriis Eucharistiæ, vt eo pacto veritas non prodiret in lucem.

CIRCA hoc caput, ridiculũ ferè est respondere. Quia constat Theologos iuxta qualitatem personarum consilia dare: & idiotas ac simplices hortari, vt sufficiat eis credere tam ea quæ sunt Trinitatis, quam ea quæ sunt huius sacramenti & prædestinationis & similia: iuxta illud, Altiora te ne quæ feris: viros autem idoneos ad capiendum mysteria fidei hortari ad meditandum & sciendum ex sacris literis mysteria fidei & sacramenti Eucharistiæ. Hæc de sexto.

CAPVT VII.

Quomodo catholice sint exponenda verba ipsa formæ Eucharistiæ.

SEPTIMVM caput est, quòd in verbis cõsecrationis, Hoc est corpus meũ: verbũ, est, nõ est intelligendum secũdum propriã significationẽ: sed vsurpatur extra propriã significationẽ, ita vt sumatur Est, pro, Significat: & est sensus, Hoc significat corpus meũ, Vnde corpus Christi non est in hoc sacramẽto nisi sicut in signo. Vbi quatuor dicũtur. Primũ quòd in sacra Scriptura pluries vsurpatur Est, pro, significat: vt patet Gen. 41. & Matth. 13. & Luc. 8. Secundo redditur ratio, quare cogimur intelligere in verbis consecrationis Est, pro, Significat, quia oportet alterum duorũ dicere: aut ꝙ Christus falsum dixit, dicẽdo, Caro non prodest quicquã, ꝙ est impium: aut ꝙ est, sumitur pro Significat. Et patet sequela: quia si Est sumitur propriè, esset in hoc sacramento vera Christi caro vtilis ad vitam æternã: & sic falsum dixisset Christus, caro nõ prodest quicquã. Tertiò assignatur alia ratio ad idem ex fide: quia quicquid corpus est, vel quod percipi aut tangi potest, nullo pacto ad fidẽ pertinet. Quartò assignatur ratio ad idẽ, quia omnia quadrant, intelligendo Est, pro, Significat, Quadrat enim quod dominus dixit, Hoc facite in mei cõmemorationẽ. Quadrat quod Paulus dixit: Quotiescunq; mãducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, Quadrat & quòd in primitiua Ecclesia describitur fieri, primæ ad Corinth. 11. de conuentu Christianorum in Ecclesia ad cœnam Domini, &c.

CIRCA hoc caput, singula sigillatim notãda sunt. Quod igitur imprimis dicitur, in Scriptura sacra vsurpari quandoque Est, pro, significat: verũ dicitur: sed in hoc erratur, ꝙ non discernitur diuersus loquẽdi modus. Scriptura siquidẽ quãdoq; loquitur metaphoricè, & quandoque propriè. Et quum sermones sunt metaphorici, tunc Est æquiualet ad Significat: puta: Petra autem erat Christus, Ego sum vitis veram, Ego sum ostium, & similia. In his enim vis sermonis similitudinarij cogit ad intelligendum esse, Est, erat, sum, fui, non secundum proprietatem, sed secundum similitudinem. Et in hoc genere constat contineri omnes textus scripturæ, quos iste allegat: vt patet intuenti. Quũ autem non secundum similitudinem, sed secundum proprietatem Scriptura loquitur, nunquam Est, esse, erat, fuit, trahitur extra propriam significationem, sed secundum proprietatem suæ significationis intelligitur. In proposito autem constat, Cristum non loqui de corpore suo similitudinarie, sed de verò & proprio corpore suo, dicendo, Hoc est corpus meum: vt etiam ipsi aduersarij confitentur. Erratur ergo vsurpando hic est, pro Significat, ex eo quod in loquutionibus metaphoricis & paraboicis Est vsurpatur, pro significat.

¶ Quum autẽ secundo affertur ratio, quia caro non prodest quicquam, ampliore instructione non eget. Mõstratum siquidẽ est in secundo cap. ꝙ per illa verba. Caro non prodest quicquã. Dominus nihil aliud significat, nisi ꝙ caro sola, seu carnalis cibus, non prodest quicquam ad vitam æternam. Cum qua veritate optimè quadrat hæc etiã veritas, quod hoc, id est subiantia sub his accidentibus est corpus meum: quoniã corpus Christi in hoc sacramento contentum, nec est cibus canalis, nec prodest sine spiritu.

¶ Quum verò tertio loco affertur ratio ex parte fidei, dicendo, ꝙ quicquid est, corpus nullo pacto spectat ad fidem: mirum est tam manifestam falsitatem ingeri. Plenum est symbolum fidei, quòd credimus Christum crucifixum, mortuum & sepultum, quòd ascendit in cælum, credimus carnis resurrectionem: hæc omnia corpora sunt. Quomodo ergo dicitur, quòd ad fidem nullo pacto spectat quicquid corpus est?

¶ Quum demũ quarto affertur, quòd omnia quadrant scripta de hoc sacramento, &c. aduerte venenũ. Verũ siquidem est, quòd sacramentum hoc est memoria recordatióque mortis Christi: imò quod plus est, ꝙ est signũ corporis Christi. Seis enim plenis buccis Theologos in quarto sent. sonare, quòd species sacramentalis est signum geminæ rei. s. corporis Christi naturalis, vt rei contentæ & significatæ, & corporis Christi mystici, vt rei non contentæ, sed significatæ. Hæc enim omnia vera esse affirmamus, sed iste homo ab affirmatione signi, memoriæ & huiusmodi, infert negationem carnis Christi cõtentæ. Quasi non stent simul, quòd in sacramento hoc sint ambo, signũ. & signatum: quæ tamẽ constat verissimè stare simul: sed iste homo ex veritate non integra excludit aliam veritatẽ. Et per hoc patet, ꝙ conuentus Corinthiorum ad cœnam Domini & annuntiatio mortis Christi, & id genus reliqua, vera sunt, affirmant ꝙ verum est: sed non negant alteram veritatem de existentia corporis Christi in eodem sacramento.

¶ Vbi etiam libet intueri, ꝙ conuentus Corinthiorum ad cœnam Domini, ab Apostolo Paulo monstratur, ꝙ non erat conuentus ad gratiarum actionem tantũ, ad panẽ significatiuũ tatùm, sed ad verum corpus Christi sacramentaliter sumendum: alioquin non dixisset, Qui manducat, & bibit iudignẽ, iudicium sibi manducat, & bibit. Et quare subdit, Nõ diiudicas corpus domini, si ad signũ tantum corporis Domini conueniret sumendum, non esset reus corporis & sanguinis Domini indignè sumens: quia constat non est reũ corporis & sanguinis Dñi qui indignè pãnem in Ecclesia sumit, qui panẽ benedictũ (vt in multis Ecclesiis fit) comedit, qui diuinis interest officiis, vt Christianus. Et tamẽ ad hæc omnia conuenientes in Ecclesia, profitemur nos esse Christianos, nos pertinere ad corpus Christi mysticum: vtpote Christianos: sicut apud illos hæreticos cõuenientes ad cœnã Domini, profitẽtur se esse de corpore Christi mystico. Vnde ex ipsa Apostoli doctrina circa illũ cõuentum, docemur conuentũ ad cœna Domini plus importare, quã ad panẽ significatiuũ: dum instruimur, ꝙ reus erit corporis & sanguinis Dni, qui indigne sumit. Quærat ab iltis, quibus verbis debuisset vti Apostolus ad significandũ verũ Christi corpus, si hæc nõ sufficiũt. q bus verbis Christus vti debuit, si illa nõ sufficiũt. Hoc est corpus meũ? Cõsunde demũ istos quærendo ab eis Si hæc Christi & Pauli verba non sat sunt ad docendũ verũ Christi corpus esse in sacramẽto Eucharistiæ, dicite, quæso vos, quib' verbis vtendum erat, vt exprimeret verum Christi corpus esse in hoc sacramento? Si hæc Christi verba (Hoc est corpus meũ) proprie, imò propriissimè significãtia subiantiã demõstrata sub accidentibus panis esse corpus Christi, non sufficiũt, si locutio ẽm proprietatem sermonis nõ sufficit, nullus sermo sufficiet, Si metaphoricus fuisset sermo, varius esset sensus. si circũlocutione vius fuisset, minor inueniretur certitudo, minor inueniretur veritatis explicatio: omnis enim sermo alius à proprio, minor est proprio. Dicite, quæso, quibus verbis Paulus manducationem sacramentalẽ veri Christi corporis debebat explicare sic dicẽdo, Qui manducat, & bibit indigne, iudiciũ sibi maducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini, explicando, Reus erit corporis & sanguinis Domini, non explicauit? Hæc enim tam clarè significant, vt clarius explicari nequeat. Reus, inquit, erit corporis & sanguinis: non signi corporis, aut sanguinis. Erubescant ergo.

CIRCA clarã intelligẽtia verborũ consecrationis, Hoc est corpus meũ, recolito primò, ꝙ verba hæc fortiũtur veritatẽ suã in fine, plationis & no antè. Et hoc nõ est propriũ huic locutioni, sed est cõmune ei & omnibus locutionibus enũciatiuis. Et ratio est, quia veritas locutionis enũciatiuæ comitat' significationẽ eius: constat enim ꝙ non prius locutio enũciatiua est vera, quam significet: ac per hoc antequã habeat completam significationem, nec est vera, nec falsa. Constat quoque, ꝙ vsq; ad finẽ prolationis non cõpletur significatio orationis: & consequenter non est vera nec falsa ante finẽ prolationis. Et hinc est, ꝙ si sacerdos non finiret verba hæc non conficeretur sacramentum. Necolito secundo quod verba hæc non solũ significãt verũ, sed etiã efficiunt veritatem, quam significant. Significant enim hoc esse corpus Christi (quod est verissimum prolatis his verbis in persona Christi: in cuius persona constat sacerdotẽ affirmare, hoc est corpus meum) efficiũnt q; hoc esse corpus Christi. Et significationẽ quidem verba ipsa sonant (efficientiam autẽ exercere fides Christiana confitetur: credimus enim verba hæc esse conuersiua panis in corpus Christi. Et ad hoc sola fides sufficit.) Collige consequenter verificari in fine prolationis horum verborum duo simul. s. esse & fieri, id est hoc fieri, & esse corpus Christi. Nam significationi verè respondet esse, id est hoc esse corpus Christi, vel autem efficaciæ respondet fieri, id est hoc fieri corpus Christi, ita quòd simul & semel in eodem instanti verificatur hoc fieri, & esse corpus Christi. Quod si quis philosophiæ naturalis expers mirabile reputet aliquid simul in eodem instanti fieri, & esse, habes in proprij canonẽ philosophicũ de efficientiis instantaneis, quibus idem simul in eodẽ iustanti fit & est tale: vt patet de aëre, qui instantanea illuminatione simul in vno instanti & fit, & est diaphanus actu.

Aphor. 2. text. 20. Aristo. hoc vult. Aphor. 3. text. plum.

HIS premissis patet primo, ꝙ in iltis verbis, Hoc est corp' meũ, pronomen Hoc, neq; demonstrat panem, neque demonstrat corpus Christi: quia demonstrationi panis repugnat veritas essendi: nã sensus esse, hoc, id est, iste panis, est corpus meũ: ꝙ constat esse falsissimum. nã nec in fine sermonis, nec postea, nec antea iste panis est corpus Christi: quoniã nunquam panis est corpus Christi. Quãuis enim sacramẽto cõfecto, & ipso durante, verũ sit, ꝙ id ꝙ fuit panis est corpus Christi, nunquam tamẽ verũ est ꝙ pãnis est corpus Christi. Demõstrationi autẽ corporis Christi repugnat veritas fieri, seu veritas efficientiæ: qm̃ corpus Christi non fit corpus Christi. Si enim pronomẽ hoc demonstraret corpus Christi esset sensus, Hoc id est corpus meum, est corpus meũ: quod cõstat non fieri per hæc verba, sed esse verissimam ante ista verba prolata. Vere ergo significationi verborum repugnat, ꝙ pronomen, Hoc, demonstret panẽ: quia panis nunquam est corpus Christi. Et vere efficientiæ eorundẽ verborũ repugnat, ꝙ pronomẽ, hoc demonstret corpus Christi: quia corpus Christi nõ fit corpus Christi, nõ conuertitur in corpus Christi. Oportet igitur per pronomẽ, hoc, demõstrari id quod cõgruit vtriq;, scilicet & esse & fieri: vt illud demonstratum simul & semel & fiat fit corpus Christi. Quod (vt prisci Patres docuerunt) est indiuiduum subsiantiæ absq; determinatione naturæ tam panis quam corporis Christi. Nec hoc voluntariè asserũt: sed quia pronomen, hoc est demõstratiuum subsiantiæ, proculdubio singularis, ideo affirmant demõstrari subsiãtiã indiuiduã. Et quia nõ plus exigit vis pronominis quum etiam apud grãmaticos significet subsiantiam sine qualitate: id est, sine determinatione naturæ) & huiusmodi demonstratio quadrat tam respectu fieri, quã respectu esse: ideo cõcludunt ꝙ pronomẽ hoc, in his verbis demõstrat subsiantiã, quæ sub illis est accidentibus, non explicãdo naturã panis aut corpus Christi. Quadrare autem hanc demõstrationẽ tam ad fieri, quã ad esse, clarissimè patet. nã per hæc verba in fine prolationis subsiantia cõtenta sub his accidẽtibus fit corpus Christi: & rursus verissimũ est in fine prolationis, ꝙ subsiãtia cõtẽta sub his accidẽtibus est corpus Christi. Vbi manifestè videre potes iuxta hũc sensum verificari & verã significationem verborum. & eorundem veram efficientiam: quia per hæc verba in persona Christi prolata (scilicet hoc id est hæc subsiantia, est corpus meum) hæc subsiantia fit, & est corpus Christi.

¶ Ampliatio & magnificato hæc, eo quòd nulla in hoc sensu interuenit extorsio, nulla improprietas, nulla mendicitas, sed sistitur infra proprietatem verborum & fidei Christianæ confessionem. Hæc de septimo.

CAPVT VIII.

Quomodo falsum non sit sed verum, deleri & remitti peccata per hoc sacramentum Eucharistiæ.

OCTAVVM caput est, quod falsa est fides sacramentum hoc delere peccata: quia sola mors Christi nostra delet peccata.

CIRCA hoc caput erroré facilè deprehendes si vim rõnis inspicias. Ex hoc enim, ꝙ sola mors Christi nostra delet peccata, nõ sequitur, Ergo applicatio mortis Christi ad nos nõ delet peccata. Sicut nãque ex hoc, ꝙ solus artifex facit sphærã, nõ excluditur instrumẽta artificis, quibus sphęrã operat: ita ex hoc ꝙ sola mors Christi delet nostra peccata nõ excluditur sacramẽta Ecclesię, quę sunt instrumẽta, quibus mors Christi applicatur ad nos, alioquin delere oportet ex symbolo, Confiteor vnum baptisma in remissionẽ peccatorũ. Si enim ex hoc, ꝙ sola mors Christi delet nostra peccata, excluderent sacramẽta, Baptismus quoq; excluditur à deletiõe peccatorũ. Et sicut secũdũ veritatẽ nõ excludit Baptismus, ita nec alia sacramẽta excludunt à deletione peccatorum. Nihil ergo valet iuducta ratio. Hæc de octauo.

CAPVT IX.

Quomodo Eucharistia sacramentum sit sacrificium, & in Missa offerri sit institutum à Christo, vel ab Apostolis.

NONVM caput est. Falsa est fides tenẽs, ꝙ Eucharistia sit sacrificiũ. Tum quia sacrificium Christi semel in cruce oblatũ sufficit in æternũ: vt patet ex doctrina Pauli Apostoli ad Hebr. 10. Vna enim sanctificatione cõsummauit in æternũ sanctificatos. Et cap. 9. Per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta æterna redemptione inuenta. Tum quia falsum est Christum offerri in Eucharistia, nam Christus non offertur in sacrificium nisi moriatur, nisi sanguine intercedente: vt patet ex doctrina Pauli Apostoli etiam ad Hebræ. 9. dicentis, neque vt sæpe offerat semetipsum, alioquin oportebat eum frequẽter pati ab origine mundi, &c. Constat autem Christum in hoc sacramento non mori, nec posse mori. Tum quia nec à Christo, nec ab Apostolis instituta est Missa.

CIRCA hoc caput, aduerte errari in hoc, ꝙ existimatur sacrificiũ altaris esse diuersum sacrificium à sacrificio ꝙ obtulit Christus in cruce: quũ tamẽ in veritate sit illudmet: sicut est illudmet corpus Christi, & illemet sanguis Christi, in altari, & in cruce, & in cælo modò. Differẽtia autẽ est in modo offerẽdi: quia tũc oblatũ est corporaliter, modo offert spiritualiter: tũc est oblatũ in re mortis, nũc offert in mysterio mortis. Et hoc intellige referẽdo oblationẽ tã ad rẽ cõtentã q̃ significatã in sacrificio hoc, Quod dico: quia si ad species sacramẽtales refertur, oblatio corporalis & sensibilis manifestè est. Nec propterea spiritualis hæc oblatio fit, ꝙ insufficiens fuerit sacrificium Christi, sed vt in sacris mysteriis Christus eiusque sacrificium ingiter recolatur, iuxta Christi mandatum. Hoc facite in mei cõmemorationem. Vnde patet rationes allatas ex doctrina Pauli ad Hebr. ad æquiuocum asserri, quoniã Paulus Apostolus loquitur de corporali oblatione Christi, quam fatemur esse vnam & sufficientissimam in æternum, quum autem de Eucharistiæ sacrificio est sermo ad spirituale oblationem Christi tranfitur. Et bene nota, quòd non dicimus spirituale corpus Christi offerri in sacrificio altaris: sed dicimus spirituali oblatione offerri naturale Christi corpus in sacrificio altaris.

¶ Et hæc erudite lector intellige spectando ad rem contentam in hoc sacrificio, corpus, s. & sanguinẽ Christi. Ima si ad mortẽ Christi sacrificium altaris referatur signum tantum, & non res inuenitur: nam neque mors Christi neq; status mortis Christi est secundum se: sed Christus viuit, & regnat in cælo, & cõsequenter in sacrificio hoc non cõtinetur, sed significatur mors Christi. Intellige sanè iterum duo: Christus in hoc sacrificio significatur, & continetur: mors verò eius significatur quidẽ, sed non continetur. Vnde non oportet, & quoties hoc sacrificium offertur, verificare, ꝙ Christus moritus, sicut oportet verificare ꝙ Christus in eo continetur, in eo offertur, in eo tãquã res existẽs contenta & oblata, Significatur autẽ Christi mors hoc sacrificio non solùm quia verba consecrationis illam explicant, (dicendo, Quj pro vobis, & pro multis effundetur,) sed etiam quia sanguis seorsum à corpore consecratur: ipsa enim separatio sacramentalis significat separationem realem sanguinis a corpore Christi in morte ipsius.

¶ Quum autem obiicitur, sacrificium altaris nõ esse institutum à Christo neque ab Apostolis, aduerte, ꝙ ex verbis Pauli Apostoli in epist. ad Corinth. prima, colligitur, Christũ instituisse hoc sacrificium, & tempore Apostolorũ fuisse in vsu nõ solum vt sacramentũ, sed vt sacrificium. Inquit siquidem Apostolus: Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis quoniã dominus Iesus in qua nocte tradebatur, &c. Ex hoc enim Paulus dicit se tradidisse Corinthiis, antequam scriberet eis primã Epistolam, quod accepit à Domino de Eucharistia, duo dicimus. Alterum est, quòd multa Apostoli tradiderunt Ecclesiis seruanda, quæ tradita fuisse ab Apostolis non est scriptum in sacræ Scripturæ libris. Ecce vides hic ꝙ nisi subsecuta fuisset hæc epistola, nesciremus Paulum tradidisse Corinthiis id, quod accepit à Domino de Eucharistia, & tamen in rei veritate ipse tradiderat Corinthiis ante Epistolam doctrinam Eucharistiæ quam acceperat à Domino: vt ipse testatur. Alterum est, quòd id quod acceperat à Domino, tradiderat Corinthiis de Eucharistia, est illud, cuius in præcedenti capitulo meminerat tanquam ritus iam in Ecclesia Corinthiorũ vsitatu dicendo, Fugite ab idolorũ cultura: calix benedictionis cui benedicimus: nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis, quẽ frangimus, nonne participatio corporis Domini est? quoniã vnus panis & vnum corpus multi sumus: omnes qui de vno pane & vno calice participamus. videre Israel secundum carnem, nonne qui edũt hostias participes sunt altaris? Quid ergo, dico ꝙ idolis immolatũ sit aliquid, aut ꝙ idolum sit aliquid? sed ꝙ quæ immolãt Gẽtes, demoniis immolant, & non Deo, nolo autẽ vos socios fieri dæmoniorum, non potestis calicẽ Domini bibere, & calicẽ dæmoniorum, non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. In quibus verbis, in quo textu & cõtextu clarissimè patet, ꝙ Apostolus supponit ritum Ecclesiç, qui tũc & non seruatur: scilicet quòd sumentes Eucharistiam, sumunt de sacrificio altaris, & ex hoc ipso quòd sumunt de sacrificio, de immolatis Deo, monet Corinthios vt fugiant culturam idolorum, afferens ex veteris ritu legis, quòd edentes hostias, erant altaris participes, & similiter Gentiles dæmonis immolantes, mẽsæ dæmoniorum sunt participes, &c. Habes ergo ex hoc singulari textu, quòd calix & panis Domini tẽpore Apostolorum in sacrificij vsu erant: nisi quis adeò desipiat, vt impertinenter hæc omnia ab Apostolo tà accuratè allata putet. Et hic textus iunctus ei, quod dixit apostolus, Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, sufficit ad testimonium prohibẽdum quod Christus instituit non solùm hoc sacramentum, sed etiam hoc sacrificium, & quòd Apostoli docti à Christo tradiderunt Ecclesiæ hoc sacrificium.

¶ Si extra sacrã scripturã aliis scriptoribus credẽdũ est, inuenim' Iac. fratrẽ dñi Missæ celebrationẽ addidisse, vt sexta synodus refert de cõse. d. 1. cap. Iacobus. Inuenitur tpe Telesphori Papæ (qui VIII. cõputat' Papa à B. Petro) Missas celebrandas esse nocte natiuitatis Dñi: vt patet de cõse. d. 1. c. nocte. Nota hic, non institutionẽ sed testimonium sextæ synodi de additione facta à Iacobo fratre Dñi circa Missã: q a non Romanus Pontif. nõ Latina Ecclesia, sen Græca, sed Oriẽtalis tpe Agathonis Papæ, & constãtini Iunioris Imp. Cõstãtinopoli cõgregata centũ quinquaginta Patrũ, testatæ Missam à Iacobo Apost. ordinatã: si vnius historici scriptoris testimonio credit, certe indubia debet fides centũ quinquaginta Patrum testimonio. Taceo quòd etiam vt dictũ est tẽpore Te-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lesphori Papæ qui octauus à beato Petro Papa recensetur(quando Ecclesia Romana nullo temporali gloriabatur imperio, sed triumpho martyrum) inuenitur sacrificium missæ in nocte natalis Domini offerendum:vt patet de consec.d.r.c. nocte. Et si gestis martyrum authenticis apud Ecclesiam fides ab istis datur, habes ante Cõstantini tempora(quum Ecclesia Romana non gloria temporali, sed martyrio floreret) sacrificium Eucharistiæ viguisse: vt patet ex verbis Laurentij ad Sixtum: Quo sacerdos sancte sine diacono properas? tu nunquam sine ministro sacrificium offerre consueueras. Ecce quod Sixtus sacrificium offerre consueuerat, proculdubio Eucharistiæ. Vnde de se diacono subdit: Experire vtrum idoneum ministrum elegeris:cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem.

¶Aduerte hic demum q̃ etiã si nihil esset scriptum,ipsa successiua traditio non vnius partis mundi, sed vniuersalis Ecclesiæ toto orbe diffusæ sufficiẽs testimoniũ præberet, sacrificiũ hoc institutũ esse à Christo, & traditũ ab Apostolis, vt patet ex eo, q̃ autoritas Ecclesiæ sufficit ad maiora. Ex autoritate siquidem Ecclesiæ habemus omnes libros sacræ Scripturæ:nã Euangeliũ Ioãnis nescirẽ magis,quã Bartholomei nisi me autoritas Ecclesiæ admoneret:& sic de aliis.Si sacrificium hoc Latina tantum Ecclesia haberet, aut de nouo in Ecclesia Dei esset introductum,esset fortè locus suspicioni, q̃ adinuentio fuit Romana:sed vbi Græci, Latini, Barbari,&c.hoc semper habuerunt sine initio alicuius medij temporis: etiam si Scripturæ testimonium deesset, sufficere deberet: quantò ergo magis,cùm tot scriptis testimoniis.Hæc de nono.

CAPVT X.

Quomodo nõ sit idololatria, adorare sanctũ Eucharistiæ sacramentũ.

DEcimum caput est,q̃ idololatria est adorare Eucharistiæ sacramentum, Tum quia pura Christi humanitas non est adoranda.Tum quia solus Deus,quem nemo vidit vnquam, adorandus est, adorantes autem Eucharistiam, adorant quod vident. Tum quia non legitur,Apostolos adorasse Eucharistiam in cœna.

CIRCA Hoc caput,facilè patet error primæ rationis:quia in sacramento hoc non adoratur humanitas Christi pura, sed adoratur Christus verus Deus, & veram habens carnem assumptam. Et per hoc idem patet error secundæ rationis.quia non adoramus accidentia illa panis & vini,quæ videmus, sed Christum contentum sub accidentibus illis.

¶Circa id verò quod tertio affertur: quia non legitur,Apostolos adorasse Eucharistiam in cœna,duo dicito. Primum,q̃ non legitur eos adorasse Christum præsentem in cœna; quid mirũ si non legitur,adorasse sacramentum ipsius Christi? Si propterea q̃ non legitur, Apostolos Christũ adorasse in cœna argumentum valet, ergo nec à nobis Christus est adorandus. Deinde dicito,nõ valere argumẽtum vniuersaliter:nõ legitur hoc factum ab Apostolis, ergo nõ est faciẽdum.Nusquam enim in sacra Scriptura legimus, eos condidisse symbolum fidei. & tamen fecerunt illud:nusquam enim legitur in sacra Scriptura approbasse eos Euangelium Lucę & Marci,& tamẽ ab illis credimus approbatum.Hæc de decimo.

CAPVT XI.

Quòd nullus vnquam Doctorum ac sanctorum verbis suis fouet Christi corpus esse in Eucharistia sacramento, vt in signo.

VNdecimum caput est, quòd Tertullianus, Augustinus,Origenes,Hilariusque fouent,quòd in Eucharistia corpus Christi est,vt in signo,&c.

CIRCA Hoc caput (in quo iste homo multa affert, quæ facilè ab eruditio quoque ex supradictis comprobantur inutilia ad errorem istius) aduerte, quòd autores isti vbi quandoque affirmant sacramentum esse figuram, aut signum corporis Christi, aut aliquid huiusmodi,vera dicunt: non tamen propterea negant cum hoc signo inueniri etiã rem signatam figuratam & contentam Christi carnem. Ratione siquidem specierum sacramentalium appellauerunt, & appellant doctores sacramentum hoc signum, figuram, & id genus reliqua: non tamen propterea negant rem contentam sub tali signo.

Vbi etiam aduerte, quòd sapienter sacri doctores frequentiam sacramentorum postponunt virtutibus: quia virtutes sunt bona propria bonis hominibus, sacramenta verò communia sunt bonis & malis.Hæc de vndecimo.

CAPVT XII.

Quòd non duæ, sed vna tantum sit salutis via his, qui fidem habent de Eucharistia sacramento.

DVodecimum caput est, quòd si fides esset de Eucharistia,essent duæ viæ salutis:vna fidei in Christum, altera fidei in sacramentum.

CIRCA Hoc caput scis erudite lector,ridiculum esse.Nõ enim duę sunt artes in aurifice,altera operãdi aurea,altera vtendi instrumentis ad faciendũ aurea opera.Non sunt duæ fides:altera ad Christum,altera ad instrumenta Christi,quibus mediantibus nobis suam virtutem salutiferam applicat. Sacramenta

siquidem Ecclesiæ instrumenta sunt Christi ad nostram salutem ab ipso instituta, Et qui fidem sacramentorum negat, deleat ex Euangelio,Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei.Hæc de 12.anno.1525.

TRACTATVS TERTIVS DE Missæ celebratione,in duas quæstiones diuisus.

QVAESTIO I.

Vtrum sacerdos sumpta ablutione, licitè possit sumere reliquias Eucharistiæ in calice vel extra remanentes.

QVAERITVR Vtrum sacerdos sumpta ablutione, licitè possit sumere reliquias Eucharistiæ, in calice vel extra remanentes. Et videtur quòd non. Primò quia verè non est ieiunus ieiunio naturæ: quoniam sumpta ablutio vinum vel aqua est, quorum vtrunque soluit ieiunium naturæ.

¶Secundò, Quia si hoc liceret, cũ ita sit perfectè corpus Christi in qualibet particula relicta, sicut in tota hostia,pari ratione posset vnam aliam hostiam consecratam sumere:quod constat esse illicitũ. Et rursus pari ratione posset aliã missam celebrare, q̃ non esse licitum,patet ex ritu Ecclesiæ in nocte natalis Domini,&c.

¶Tertiò, Si liceret sacerdoti post ablutionem sumere reliquias Eucharistiæ,liceret quoque communicantibus:sed hoc non licet, vt patet:ergo,&c.

CONCLVSIO.

Sumpta ablutione potest Sacerdos sumere Eucharistia reliquias intus vel extra remanentes.

IN Hac dubitatione scito primò diuersas esse opiniones.Quidã enim(de quorum numero est Scotus in 4.sent.d.8.)putãt non licere post sumptã ablutionem reliquias Eucharistiæ sumere propter primam rationem:quidam autem sentiunt oppositum.

¶Et quoniã hæc opinio rationabilior atq; Ecclesiæ ritui conformior est,ideo declarãda firmandaq; est. Scito ergo,q̃ vũa(vt patet 5.Met.)cũ multipliciter dicat,quantũ ad ꝓpositũ spectat,dicitur dupliciter.s. simplicitate & perfectione. Quod non solùm est verũ in rebus,sed in actibus:nã non solùm aliqua res est vna simplicitate(vt albedo)& aliqua perfectione(vt calce* cõstãs ex omnibus ad ipsum requisitis)sed aliqua operatio est vna simplicitate, vt visio:& aliqua perfectiõe,vt prædere cõstãs ex multis operatiõibus requisitis ad prandium:vt sumere panem,carnem vitu,&c. Qui igitur examinat actus sacerdotis sacrificium offerẽtis & sumẽtis,ẽm naturã actuũ simpliciũ, cogũtur consequenter dicere, q̃ sumpta ablutione nõ possunt sacerdotes sumere reliquias.Qui autẽ actus sacerdotis ẽm naturã actuũ perfectorum cõstantium ex pluribus ad sui perfectionẽ,discentiunt,dicunt q̃ sicut oblatio corporis & sanguinis est vnũ perfectũ sacrificiũ, & sumptio eorundẽ sub speciebus panis & vini est vna perfecta refectio constans ex cibo & potu: ita tota sumptio Eucharistiæ,reliquiarum. & ablutionis est vnus cõsummatus actꝰ:ac per hoc reliquiæ tũc sumptæ ad eundem numero actũ perfectum spectant,non vt necessariò requisitæ ad integritatem illius, sed vt partes materiæ.

¶Quòd aũt actus sumptionis Eucharistiæ & actus ablutiõis,cõputari debeant,nõ tanquã diuersi simplices actus, sed pro vnico actu:ritus Ecclesiæ cogit omnes cõfiteri,ex hoc, q̃ nõ saluari rectè aliter possunt difficultates accidentes in huiusmodi sumptionibꝰ,& sic optimè saluant.In primis nõ pòt aliter saluari,quomodo reliquiæ Eucharistiæ adhærẽtes palato,vel dẽtibus, possint licitè post ablutionem deglutiri.Et patet rõ, quia sumptio cibi vel potus,quo ad ieiuniũ naturæ, & quo ad verã comestionẽ & potationẽ,non est absq; deglutione.Cũ igitur in casu hoc nõ sit ieiunus,quomodo hoc saluabis, nisi dicẽdo q̃ totũ pro vnico actu computatur?Nec officit intento,si quis dicat,q̃ non est simile de reliquiis in calice,patena,& in ore: quia istæ sunt semel sumptæ, illæ nõ.Nam satis est in proposito,q̃ oportet acceptari ab omnibus hoc,q̃ actus isti nõ iudicãtur vt diuersi ẽm se,sed cõputãtur pro vnico, adhuc enim Eucharistia etiam tota remanente in ore, etiam ablutione sumpta,licitè sumitur absque dispensatione ieiunij non alia ratione, nisi quia totum pro vnico actu computatur. Nam si singuli actus seorsum acciperẽtur, non posset ille ieiunus Eucharistiam verè sumere, id est deglutire: sumptio enim in ore solũ,non est sumptio,sed inchoatio ejus:quia non est comestio, neq; potatio.Non potest quoq; deinde aliter saluari quomodo in parasceue, quãdo hostiæ pars in vino posita remaneret in calice, sumpto vino,sumi à ieiuno rectè pòt, nisi totũ ꝓ vnico actu cõputãdo:ẽm enim simplices actus iã nõ ieiunus sumeret.Non pòt quoq; saluari,quomodo distinctis haustibus sumpta etiam prima ablutione,licitè sumitur à non ieiuno (quod tamen oportet) nisi totũ pro vnico actu cõputando. Quòd autem oporeat primam ablutionẽ,si statim sumitur,sumi a non ieiuno,ex eo patet, quod statim adhuc est ibi vertus sangu. Christi.Cũ enim semper in calice maneat aliquid humiditatis post sumptũ sanguinem:& illud non

non sit sine subiecto si vinum fuisset, proculdubio retinet adhuc vim speciem: & cùm non tam cito corrumpatur, restat vt in secundo haustu sanguis Christi adhuc sumatur mixtus vino: qui non nisi a ieiuno sumendus est, sicut nec pars hostiæ mixta vino, &c.Non potest quoq; aliter reddi ratio,quare liceat ablutionem sanguini mixtam statim duobus haustibus sumere,& particulam hostiæ post primum hautũ in calice remanentẽ oporteat relinquere,e quare enim magis licet sanguinis reliquias vino mixtas, quam hostiæ post primũ ablutionis haustum sumere? Non potest aliter saluari differentia in præfatis casibus inter hominẽ sumpta ablutione,& hominẽ,qui prius tantũdem bibisset. Et tamen qui bibisset, ab omnibus iudicatur inhabilis ad sumendas etiam reliquias: hic autem, qui ablutionem sumpsit,in omnibus prædictis casibus absq; dispensatione excusatur.Nec hoc est aliunde,quam ex hoc,quòd absolutio non computatur contra reliquias.

¶Quod verò reliquiæ Eucharistiæ vt partes materiæ se habeant, ex ritu Ecclesiæ,& ratione apparet. Ex ritu quidem:quia non dicitur bis communicare,qui post sumptam hostiã sacra particulas reliquas sumit, etiã si credens se nihil amplius accepturũ, adoratum iuit antè ablutionem:vt in religione fit. Et tamẽ si aliam hostiam sumeret,quãtumcunq; ieiunus, iterum communicaret,nisi forte vt reliquias communionis susciperet:quod confirmaret intentum:quia scilicet ratio reliquiarum haberetur. Ex ratione autem : quia sicut in aliis rebus duplices assignantur partes, scilicet speciei & materiæ,ita in Eucharistia vt partes speciei sunt species sacramentales panis & vini : hæc enim in diffinitione cadunt : vt partes verò materiæ sunt particulæ speciẽrum panis & vini : quæ etsi in diffinitione non ponerentur, sicut nec semicirculus in diffinitione circuli, ad integritatem tamen materiæ spectant. Vnde quamuis Eucharistiæ sacrificium sumpta hostia & sanguine,perfectum sit essentialiter, adhuc tamen perficiendum restat quo ad partes materiæ:quæ reliquiæ sunt.Et quoniam ablutio necessariò immiscetur his partibus,ideo sumptio ablutionis & partium huiusmodi pro vnico actu rationabiliter computantur.

¶Ex prædictis igitur,tu studiosè collige quid est in hac difficultate,super quod rationes fundari & difficultates solui possint:& est q̃ sumptio reliquiarũ Eucharistię & ablutionis earum pro vnico actu cõputatur.Oportet enim hæc duo simul concurrere:scilicet rationem reliquiarum, & rationẽ ablutionis earũm ad hoc, vt ad vnum spectẽt actum:propter quod nõ est idem iudicium de alia hostia,& de reliquiis,nec de potatione præcedente & de ablutione:nec de ablutione quã pro reuerentia sumunt communicantes sub specie panis,& ablutione sacerdotali:quoniam ista est ablutio reliquiarum extra manentium, illa non,sed aut pro intus tantùm manentibus,aut pro reuerentia. Et quoniam ablutio sacerdotalis non est ablutio specierum sanguinis tantùm sed corporis:idcirco reliquiæ corporis & sanguinis post sumi possunt. Et quoniã particulæ hostię remanentes in paterna vel corporali de numero reliquiarum sunt, quamuis non ablutæ, sumi sicut ablutæ possunt alioquin particula hostiæ ex stridore frigoris fortè parietibus interioribus calicis inhærens non abluta sumi non posset cum ablutis:quod est ridiculum. Ex quo enim saluatur ratio tam reliquiarum quam ablutionis reliquiarum,quamuis non omnes sint actu ablutæ,omnium sumptio pro eodem actu computatur,&c.

EX His patet responsio ad obiecta. Nam ad primum dicitur, quòd ieiunium naturæ debet præcedere totum actum sumptionis sacramenti, & non singulas eius partes, &c. reputatur enim ieiunus totum sumere,qui ieiunus cœpit:vt dictum est.

¶Ad secundum patet responsio:quia licet quo ad rem sacramenti, scilicet corpus & sanguinem Christi idem sit de toto & partibus iudicium : non tamen quo ad species ipsas : quæ sunt sacramentum tantum,vt ritus Ecclesiæ conuincit.

¶Ad tertium autem dicitur, q̃ communicans statim vt ablutionem reuerentialem acceperit,refectionem suam compleuit. Nec est amplius de numero discumbentium : vnde est mirum, si non potest sumere reliquias. Sacerdos autem qui ablutionis reliquiarum sumendis vacat, adhuc est in actu refectionis:propter quod non est mirum si licet sibi reliquias sumere. Et simile est iudicium de sumentibus particulas hostiarum sacrarum in vino calicis:potest enim post primum hausturn remanentes reliquias secundo & tertio haustu assumere, & hærentem sacerdotis digitis particulam sugere: quandiu sumendis vacat reliquiis & ablutioni earum.Et hæc dicta sufficiant.Pisis,die 20.Nouembris,1509.

CAPVT II.

Vtrum sacerdos celebrans pro pluribus, satisfaciat pro singulis.

QVæritur,Vtrum sacerdos obligatus ad celebrandum pro aliquo, & accipiens eleemosynam ab altero vt celebret pro eo, satisfaciat dicendo vnam tantum Missam pro vtroque.

¶Et videtur q̃ non. Primò,quia effectus missæ,pro quo habẽdo Missa peritur & promittitur,est finis.Finitum autem diuisum, minus habetur à singulis, quã si totũ haberetur ab vno. Quicquid igitur datur secundò, adimitur à primo. & sic neutri satisfit.Assumptum:scilicet quòd effectus Missæ sit finitus,Probatur ex eo,quòd pro eodem dicuntur plures Missæ.

¶Præterea, Cùm idem sit iudicium de duobus & de valde multis, imò de omnibus, si potest Missa promissa vni satisfacere pro altero, satisfactiua ergo est pro omnibus:& sic Ecclesia non bene instituisset Missas pro aliquibus determinatè, sed debuit omnes pro omnibus offerre : vt bonum commune sine detrimento particularium procuraret,communis mater omnium.

¶Præterea,Si satisfacit hic sacerdos vnica Missa pro pluribus,pari ratione satisfacit etiã vnica Missa pro quatuor missis promissis eidẽ,accepta ab illo eleemosyna pro quatuor Missis.Hæc aũt cõstat esse falsa:damnaretur enim ab Ecclesia,qui vnica Missa dixisset se satisfeciſſe pro missis beati Gregorij, q̃ sunt triginta:ergo, &c.

IN Oppositũ est : quia virtus Missæ est infinitæquia est virtus Iesu Christi in seipso.Infinitũ autẽ potest quibuscunq; applicari, & ab eis participari absque vllo singulorum damno:ergo,&c.

CONCLVSIO.

Sacerdos suscipiẽs eleemosynã vt pro aliquo celebret si accipiat à pluribus eleemosynã pro omnibus satisfit iuxta illorum deuotionem.

IN Hac quæstione, quia Missa continet duo : scilicet orationem & sacrificium Eucharistiæ,primò de sacrificio(quod est præcipuum in Missa)deinde de oratione dicendum est. Rursus. quia effectus vtriusque est multiplex : scilicet meritum, impetratio & satisfactio.sigillatim definiendum est.Rursus,quia effectus dupliciter oritur,scilicet ex opere operato, & ex opere operãte.vt perfecta habeatur de quæsito notitia, singularis examinatis decernetur quid simpliciter respondendum sit quæsito.

¶Sacrificium igitur Missæ dicit duo.Est nanque sacramentum & sacrificium:& inquantum sacramentum, non est ad propositum: quia effectus eius est respectu sumentis tantùm. Inquantum verò sacrificium est ad propositum, & distinguitur ex parte operis operantis,& ex parte operis operati. Et sumptũ hoc sacrificium secundum opus operatum consideratur dupliciter,scilicet secundum seipsum absolutè:& secundum seipsum applicatum huic : si enim consideratur hoc sacrificium secundum opus operatum absolutè,sic est immolatio Iesu Christi, ita quòd res oblata est Iesus Christus.Et quantitas huius sacrificij est infinita,ita quòd est imperratiuum,meritorium, & satisfactiuum infinitè : vnde effectus eius infinitus est sicut & passionis Christi:est enim Deo acceptius, quàm sint exosi omnes peccatores,&c. Veruntamen sicut infinitas effectus Christi crucifixi est secundum sufficientiam, & non secundum efficientiam, & secundum naturam causæ vniuersalis, indeterminatæ,scilicet & non determinatæ ad hunc aut illum:ita hoc sacrificium est ex suiipsius natura infinitæ sufficientiæ, & indeterminatæ efficaciæ. Et sicut efficacia passionis Christi determinatur ad hunc per hoc vel illud sacramentum : ita efficacia huius sacrificij per hanc vel illam deuotionem. Et quoniam deuotio pertinet ad applicationem sacrificij, ideo loquendo de effectu huius sacrificij ex solo opere operato secundum se patet nullum habere particularem effectum in quocunque homine, sed tantùm in ordine ad Deum habet acceptibilitatem, gratiarũ actiones,commemorationem, & si quid est huiusmodi. Vnde in hoc videtur communis multorũ error, quòd putant hoc sacrificium ex solo opere operato habere certum meritum, vel certam satisfactionem,quæ applicatur huic vel illi:hoc enim non esse verum, iam patet. Et confirmatur:quia cum ex opere operato sit infinitæ virtutis,etiam in satisfaciendo non esset maior ratio ex se, quare magis tantam & non maiorem satisfactionem daret.

¶Si autem sumatur hoc sacrificium vt applicatũ isti vel illi,sic effectus eius est finitus iuxta quantitatem deuotionis offerentium, vel eorum, pro quibus offertur:ita q̃ quia in applicatione huius sacrificij duo sunt:scilicet applicatio ipsa ad hunc vel illum,& effectus particularis in hoc vel in illo,duo quoq; actus concurrũt ad hanc determinationem:intentio, s. & deuotio : intentio enim applicat hoc sacrificium huic vel illi, deuotioni autem effectus respondet : vnde intentio propria est sacerdoti, deuotio autem cõmunis est ei & aliis. Vnde & in canone Missæ sacerdos actum intentionis applicatiuè huius sacrificij exercens,dicit,Tibi offerimus pro Ecclesia tua sanctæ Papæ nostro,&c.&,Memento Domine famulorum famularúmque, &c. & omnium circumstantium. Deinde actum deuotionis subiungit, Quorum tibi fides cognita est,& nota deuotio.Hoc enim non solum ad circumstantes,sed alios refertur : ex his infinuans applicationem huius sacrificij non solum intentione, sed deuotione adiuncta perficiẽda q̃ quata est horum deuotio,tanta applicatur eis ex illa infinitate satisfactio.

¶Et ratio est:quia in sacrificiis & oblationibus quantitas deuotionis magis pensatur,quã quantitas rei oblatæ. Vt patet de vetulæ oblatione Luc.21.& ex autoritate Greg.in homi.Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ dicẽtis,Nõ perpẽdit Deus quãta in eius sacrificio,sed ex quãto ꝓferatur.Et q̃m ex parte rei oblatæ, est infinitas in hoc sacrificio,& ꝓ vnicã deuotionẽ nõ exhauritur,nec mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitur,consequens est vt non solum pluribus,sed infinitis deuotionibus vnicum sacrificium sufficienter respondeat,cuilibet certam pariendo satisfactionem.Nihil igitur admittur alicui facienti se offerri hoc sacrificium,ex quantitate effectus huius sacrificij secundum se & applicari ad ipsum, ex hoc, quòd aliter procurat eandem pro se dici,nec econuerso : sed vnicuique respondet tantundem, quantum si pro se solo diceretur : quia vnicuique sufficienter,& efficienter iuxta quantitatem deuotionis suæ.

¶ Et cõfirmatur hoc ex ipso canone Missę,in quo nõ solũ generaliter pro Ecclesia,pro principibus & omnibus Christianis:sed specialiter pro his qui in Memẽto cogitantur,& omnibus circunstantibus offerri dicitur hoc sacrificiũ.Constat nanq;,ꝙ nõ est determinatus numerus cogitandorũ in Memento:& multò minus determinatus est numerus circunstantiũ:& ꝙ nullus ex alterius cõsortio minus habet de effectu Missæ:& ꝙ hæc non referuntur ad orationẽ,sed sacrificium : quoniã ibi expresse dicitur,pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerũt hoc sacrificiũ laudis. Et ꝙ non solũ pro impetratione,sed pro satisfactione offertur quoniam expresse dicitur, pro redẽptione animarũ suarum:redẽptio enim à malis est, & vt ipsum nomen testatur, satisfactio per modũ solutionis est : sicut Christus redemit nos soluendo pretium Deo patri. Potest igitur sine cuiusquam detrimento pro infinitis sacrificium hoc offerri,& satisfacere iuxta singulorum deuotiones.

Cauę tamẽ hic ne fallaris:putãs ex hoc sequi,ꝙ vna Missa tantũ satisfacit si dicatur pro vno quantum pro pluribus. Hoc enim nõ sequitur ex dictis:qm̃ nõ diximus, ꝙ effectus huius sacramẽti respõdet intẽtioni,sed deuotioi. Nõ enim quãtũ intẽdo ex hoc sacrificio satisfacere tãtũ satisfacio,sed quãta deuotionẽ habeo, tãtum,ex illo haurio. Vnde si ego offerẽs hoc sacrificiũ,habeo deuotionẽ tãtã,ꝙ ei respõdet in hoc sacrificio satisfactio vnius anni & intendo celebrare pro satisfactione vnius, ille releuabitur satisfactiõe vnius anni. Si autẽ intẽdo satisfacere pro duobus æqualiter quilibet releuabitur pro medio anno tãtũ,si pro tribus,pro tertia parte anni:& sic de singulis. Et similiter etiã dico de satisfactione respondẽte deuotioni Martini,qui facit celebrari eandẽ Missam,ꝙ si pro vno fit,totã fortiũ ille:si pro pluribus.diuiditur inter eos.Et similiter dico de quotcũq; aliis faciẽtibus eandẽ Missam celebrari.Sẽper enim satisfactio cuilibet deuotioni respõdẽs est finita, & si ad plures per intẽtionẽ applicetur,diuiditur,& minus à singulis participatur. Et sic verificatur Theologorũ sententia,dicẽtium effectũ huius sacrificij finitum & diuisum minorari in eis quibus applicatur. Intelligit enim(vt patet ex dictis)nõ in ordine ad plurium deuotiones:sed vti participatum ab hac vel illa deuotione.

¶ Ex his ergo paret,ꝙ Missa rogata à pluribus, plus satisfacit,cæteris paribꝫ,quã rogata à paucioribꝫ:quia ex plurib⁹ deuotiõibus offert : & similiter Missa rogata,pro aliquibus,plus valet illis,quã si ex sola deuotiõe facerdotis pro illis diceret : quia ibi effectus est iuxta deuotionẽ etiã rogantiũ,hic nõ.Et ex hac doctrina(quã accepi ex tertia parte diui Th.q.79.art.5.)soluuntur omnes difficultates accidẽtes in hac materia,quo ad valorem sacrificij. Hinc saluatur infinitas sacrificij secundũ se,& finitas effectus in vnoquoque,& autoritas doctorũ & ritus Ecclesię in celebrãdo pro particulari,& maior fructus in vno,quã in pluribus & cõsuetudo tam offerentium pro vna Missa(vt in parochiis accidit) quã celebrantium pro pluribus petentibus eandẽ sine fraude, vt in solennitatibus accidit.Si autẽ cõsideretur hoc sacrificium ex parte operis operantis, sic etiam quantitas effectus eius attenditur secundum quantitatem deuotionis offerentium. Sed quoniam ex hac parte non est quæstio, nec ex ista parte petita, aut promissa intelligitur Missa (sola enim intentio sacerdotis applicatiua sacrificij ad hunc petitur & promittitur communiter)ideo pertranseo.

¶ ET Ad secundam partem Missæ,quæ est oratio,descẽdendo, dicendũ occurrit,ꝙ oratio cũ sit actus religionis, cuius est cultũ Deo exhibere(vt ex Secunda Secundæ.q.83.patet:per orationem enim mens ipsa Deo offertur:vt Diony.Greg.& S.Tho.dicunt) ex proprio genere infra latitudinem sacrificij continetur : iuxta illud Oseæ vlt.Reddemus vitulos labiorũ nostrorum.& ad Heb.vlt.Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Addit tamẽ aliquid speciale ex propria ratione,inquãtum est petitio:propter quod distinguitur de oratione,inquantum est meritoria,vel satisfactoria,vel impetratoria,vel consolatoria. Et quia nullus meretur de condigno nisi sibi, & similiter,quia consolatio spiritualis est effectus in ipso orante,ex attentione & meditatione propria procedens, nulla est hic difficultas de oratione,inquantum meritoria & consolatoria, vbi de oratione secũdum eius cõmunicabilem effectum est quæstio. Imperatoria autem vis, fidei principaliter innuitur ex parte nostri : iuxta illud Mar. 11. Quicquid orantes petitis,credite,quia accipietis,& fiet vobis.ex parte verò Dei innititur suę misericordiæ.Et quoniã nec fides de vno petito minuit fidem de alio obtinendo,nec liberalitas diuina circa vnum minuitur ex alterius largitione : ideo oratio, inquantum imperatoria, non minus, si pro pluribus,quàm pro vno fiat,valet:sed magis pro quãto ex maiori fiducia diuinæ largitatis:& ampliori charitate procedit. Inquantum autẽ satisfactoria, vim habet ex duobus, scilicet ex deuotione(sicut & alia sacrificia)& ex pœnalitate oratis.sicut cætera opera pœnalia. Et quoniam de omni sacrificio verum est,ꝙ satisfacit iuxta quantitatẽ deuotionis offerentiũ (vt patet ex autoritatibus adductis)vel eorũ.pro quibus offertur(vt patet ex responsione ad secundũ.in q.supradicta tertię par.)ideo idem est proportionabiliter iudiciũ de latisfactione orationis & sacrificij Eucharistiæ,nõ quo ad quantitatẽ oblati.sed quo ad quantitatẽ deuotionis & satisfactionis illi respõdẽtis,& propterea sicut dictũ est, istud posse pro pluribus offerri,ita & orationẽ. Quo ad pœnalitatem autem resultantẽ in orante, cũ sit personalis.& oratio de genere suo nõ sit opus pœnale, nulla etiã apparet difficultas in proposito : quia nõ petitur propriè à sacerdote affictio (vt in ieiunio)sed intentio applicãdi orationes ad impetrandũ pro se primò,& ad satisfacien dũ:quoniã dũ petitur oratio,tale sacrificiũ,f.petitoriũ postulatur. Ex his autẽ patet quid dicendum sit etiã de ipso sacrificio Missæ, inquantũ impetratoriũ vel meritoriũ. Nec restes dubius propter meritũ cõgrui.quoniã cũ cõsistat in quadã cõdecentia(vt scilicet nobis facientibus ꝙ in nobis est, Deus faciat ꝙ ipsum decet) vis meritorio de congruo in sacrificiis & postulationibus attenditur secundũ deuotionẽ & fidẽ offerẽtiũ, vel eorũ.pro quibus offerẽ. Et ideo multitudo nihil nocet singulis ex hac parte : sicut de aliis dictũ est.Et per hæc patet ꝙ affirmatiuè respõdendũ est quæsito.

Vnũ tamẽ dubium restat in prædictis,an appellatione deuotionis eorum, pro quibus offertur,veniant defuncti & remoti,nihil sciẽtes de hac Missa,quę offert pro omnibus secundũ eorũ deuotionẽ:quoniã si omnes intelliguntur,par erit conditio procurantis,& non procurantis Missam:omnino enim ẽm fm̃ suã deuotionem erit eius pãrticeps.Si verò non omnes intelliguntur,non erit vniuersaliter verũ, ꝙ hoc sacrificiũ valeat secũdum deuotionem eorum pro quibus offertur:pro omnibus enim offertur.Sed hęc ambiguitas ex ipso cõcursu deuotionis ad sacrificia,soluitur. Cõcurrit nanq; deuotio,vt causa quædã determinatiua sacrificij ad hunc effectum:vnde Greg.in autoritate allegata, affectus deuotionem ponit vt causam,dicens ꝙ perpẽdit Deus ex quãto profertur.Vnde deuotio quantificans effectum sacrificij non se tenet ex parte accipientium effectum,quamuis indispositio talũ ad impediẽdam receptionem talis effectus sufficiat:sacrificiũ enim non operatur per modũ agẽtis vt sacramẽta,sed per modum oblationis:sed tenet se ex parte concurrẽtium ad tale sacrificiũ causaliter,quomodolibet sit causalitas ista,puta petendo, ministrando,consulendo, adiuuando,fauendo,&c.Quo fit,vt defunctis secundũ præcedẽtem eorũ deuotionem in cõmunibus vel in specialibus.& secundum deuotionẽ viuentiũ pro eis offerẽtium, viuẽtibus verò circũstantibus tanquã seruitoribus ad minus:vniuersis aũt tãquam cõmunicãtibus in tali oblatione iuxta eorum deuotionẽ prosit. Quũ enim sacerdos oret,& offerat in persona Ecclesiæ, & quilibet fidelis sit mẽbrum Ecclesiæ, consequẽs est, vt quilibet per sacerdotis actus oret,& offerat:& sic causaliter concurrat ad sacrificiũ ac per hoc quælibet Missa singulis fidelibus prodest etiã satisfactorię iuxta eorũ deuotionẽ,quam habent in cõmunibus Ecclesiæ orationibus & sacrificiis:sicut habentes deuotionẽ in orationibus & Missis alicuius personæ particeps fiunt illarum iuxta suam deuotionẽ ex generali cõmunione Sanctorũ.Nec propterea æqua est rogãtis & nõ rogãtis cõdirio:sicut nõ est magis & minꝰ deuoti æqua cõditio : sicut non est æqua vno tantũ & vno & altero modo facientis sibi aliquid debitum conditio. Rogare enim & eleemosynã pro hoc tribuere,corporaliter venerari, & huiusmodi,&c. maioris sunt deuotionis,& faciũt vt non ex cõmunione sanctorum tantùm,sed ex tali actu etiam hoc assequatur.

AD Primum argumẽtum in oppositum iam patet respõsio ex dictis,ꝙ effectus, scilicet Missæ est finitus cuilibet secundũ suam fidem, quo ad impetrationem, & secundum suam deuotionem, quo ad satisfactionem propterea vtrunque dicitur in canone, Quorum tibi fides cognita est, & nota deuotio. Est tamen infinitus in multitudine : quia infinitis potest respondere, singulis suas satisfactiones finitas,& impetrationes pariendo.

¶ Ad secundum dicitur, ꝙ canon Missæ testatur Missas ita ab Ecclesia ordinatas ꝙ particularibus, vt tamen semper pro omnibus viuis & defunctis explicitè celebrẽtur : vt patet intuẽti,Vũ prouida simul & pia Mater voluit,vt ex deuotione sua omnibꝫ sacrificiũ prodesset,& specialiter capitibus:& ex deuotionibus prinatis his vel illis ,pdesset,& sic sine fraude, & sine cuiuscunq; dano excitat priuatas deuotiones ,ꝙ se vel aliis, vt iuxta eorũ deuotiones fructꝰ referãt speciales. Est ẽt alius fructꝰ ex specialibꝰ Missis qm̃ enim naturaliter vnicuiq; amabile est ,ppriũ bonũ, & ꝙ cõmune eũ nigligit,exitamur magis. Adiũgit quoq; nõ parũpendẽdus effectus in sacerdote:ꝙ & de propria deuotiõe offert pro particularibꝰ à quibus suscepit eleemosynas,vel quibus afficitur. ¶ Ad tertium dicitur,quòd si offerẽtes & pro quibus offertur habe-

berent tantam deuotionem in vna missa quantam habent in triginta,vna missa satisfaceret pro triginta,Sed quia non est sic(manifestę enim patet petentem habere maiorem deuotionem in triginta & meritò, quia maior honor exhibetur Deo in pluribus quàm in vna cæteris paribus) ideo qui promittit dicere triginta, tenetur dicere triginta. Et hæc de hac quæstione dicta sufficiant. Romæ,1510.die primo Decembris.

TRACTATVS QVARTVS DE Valore orationum dictarum ab audientibus Missam in die festo, vnica quæstione contentus.

Num ad Canonicas horas obligatus, aliquam earum infra Missam exoluens ad quam ex die festo obligatur,satisfaciat Vtrique.

QVAERITVR an obligatus ad canonicas horas exoluens earum aliquam infra Missam ad quam in die festo obligatur,satisfaciat vtrique. Videtur nanque quod non. primò ex numero cultus:quia cultus Missæ distinguitur contra cultum horarum canonicarum. Nam sicut tenetur quis ad Primam & Tertiam, vt duos cultus,ita tenetur ad Missam & horas vt diuersos cultus.ac per hoc sicut non potest simul duas horas exoluere, ita nec Missam & horam.Et confirmatur,quia homo tenetur interesse Missæ attentè, sicut tenetur exoluere horas attentè. Cuius signum est, quòd si quis ex proposito per notabilem partem Missæ non curaret attendere secundum suum modum, sed mentem ad alia diuerteret, non satisfaceret præcepto de missa : quia non diceretur interesse Missæ pluiquam dormiens.

¶ Secundò ex tempore, quia sicut Ecclesia totum diem festum determinauit ad cultum Dei per cessationem a seruilibus,ita partem temporis,scilicet quæ Missa celebratur : determinasse videtur ad cultum Dei positiuum, ac per non licet occupare hoc Missæ tempus ad quemcunque alium cultum proprium exigentem tempus,vt est quælibet canonica hora.

IN Oppositum autem est, quia obligationes istæ sunt de cõpossibilibus simul, quia Missa exigit solam præsentiam, & hora exigit quòd attentè dicatur:constat autem quòd vtrunque potest simul fieri.Quod autem ad Missam sufficiat præsentia,patet ex eo quòd aliter tam surdus & cæcus, quam multitudo maxima vni præsens Missæ, & vbi sacerdos submisse dicit (vt in Germania) non satisfaceret præsens Missæ:quod falsum reputatur.

¶ Præterea in huiusmodi Missa, præsentibus licitum est orationes vocales priuatas dicere,saltem quum sacerdos non auditur,iniuncta pœnitentia est,quam quis non possit dicere,vt priuatam orationem:ergo pari ratione vtrunq; licet. Et cõfirmatur,quia duobus dicentibus in Missam Tertiam,aut Psalmos pœnitentiales,altero pro debito horæ,seu pœnitentiæ,altero ex sua deuotione, & vtroque pari attentione dicente,aut neuter minuit debitum Missæ, & habetur intentum, aut vterque violauit debitum Missæ, quod omnes negant : aut alter tantum,qui debitor erat horæ,aut pœnitentiæ:& tunc nisi voluntariè hoc dicatur, oportet reddere rationem differentiæ, quum conueniant ambo in oratione dicta, & illius quantitate, & in attentione : Si dicatur,quòd quia differunt in ratione debiti,quia alter debet, alter non ideo ille non satisfacit, & iste sic:hæc differentia nihil facit ad propositum, quia ratio debiti per accidens se habet ad impediendum, vel non impediendum cultum Missæ.Si enim huiusmodi oratio impedit cultum Missæ,ita impendit,si sponte, quam si ex debito dicatur : & si non impedit ita, potest solui ex debito sicut sponte:tota enim ratio illiciti si est, pendet ex hoc, quòd vnum impedit seu tollit aliud tanquam sibi incompossibile.

¶ Præterea,Quum de hoc sint contrariæ opiniones, & contingit aliquem de facto exoluisse infra Missam in festo horam, aut pœnitentiam, si non licet,erit iste reus omissionis aut missæ (& sic errauit irreparabiliter) aut tot horarum : & sic committit tot peccata mortalia omissionis : quod est durum. Et propterea quæ est maior ratio, quòd sit reus amissionis horarum, quàm Missarum aut econuerso,quum alterum impedierit.

CONCLVSIO.

Quanquam minus liceat infra præceptam Missam orationes alias præceptas dicere:dicens tamen illas satisfacit Vtrique.

AD Euidentiam huius quæstionis primo præmittendum est, quid sub præcepto cultus Missæ comprehenditur quantum ad populum.Secundò declarandum est in quo stat difficultas.Tertiò respondendum quæsito.

¶ Quo ad primũ,quia Missa principaliter importat sacrificium & secundariò doctrinã (vnde pars doctrinalis vocatur Missa catechuminorum.puta ad eruditionẽ ordinatur:sacrificium verò vocatur Missa sine additiõe aliqua)ideo sicut ministris præcipitur vt sacrificiũ offerãt:ita populo præcipit,vt interfit corpore & mẽte. Si enim sola corporalis præsentia sufficeret, posset quis se præsentem sacrificio facere & voluntarie dormire:& rursus posset mentẽ ad quæcunq; voluntarie diuertere:quorũ vtrũq; est ãbsurdũ. Præceptũ enim Ecclesiæ hominibus factũ de interessendo sacrificio,intelligendum est more humano, vt. f. interfint vt rationales. Ita ꝙ sicut clericos præceptum de horis canonicis dicendis obligat vt dicant ore & mente.hoc est proposi:o , seu anima vacandi Deo quia præcipitur cultus diuinus homini, vt homo,hoc est vt rationali:non colit autẽ ratione vtens,qui animum ad alia sponte diuertit, quia ratio ipsa dictat oppositum) ita populus ex hoc, ꝙ obligatur ad Missæ cultui interessendũ tenetur corpore & mente interesse:hoc est cum animo vacandi Deo:quantũ Deus dederit.

¶ Est autẽ in missæ cultu inter sacerdotẽ & populum conuenientia & differẽtia. Conueniunt siquidẽ in duobus,scilicet in attentione & materia,scilicet Missam vterq; tenetur attẽdere Missæ, & de sacerdote quidem clarum est.De populo autem vltra dicta, declaratur ex quatuor.Primò ex eo,ꝙ ipsi dicitur, Orate fratres, &c.vbi mandatur petitio:vt pateat,f.lacrificij acceptationem. Secũdo ex eo ꝙ eidẽ dicitur,Sursum corda:vbi indicitur oratio:hoc est mentis eleuatio ad instãs sacrificium. Tertiò,ex eo ꝙ idẽ dicitur,Gratias agamus,&c.vbi inuitatur ad gratiarũ actionẽ.Quartò ex eo ꝙ institutio Missæ habet , vt populus & audiat quæ doctrinæ sunt, & dicat quæ laudis sunt ad populũ enim (iuxta Patrũ institutã(specẽtat hymnũ catare. Sãctus,Sãctus,&c. dũ sacerdos agit sacra mysteria. Cõmunis est igit vtriq; attẽtio ad Missã. Sed differunt in exteriori occupatione:quia sacerdos est exteriori operatiõe occupatus circa Missam tã dicẽdo quã faciendo:populus autẽ seclusio auditu eorũ,quæ alte dicũtur.cũ intelligũtur,ab exteriori occupatione vacat,& in sola attentione ad Missam relinquitur.Et quoniam imperfectorum,(qui sola mente circa Missam occupari non sufficiunt,) magna est multitudo , inde fit vt licitè populus aliquam vocalem orationem,dum sacerdos diuina facit, aut secreto dicit,& pari ratione dum alte dicit,si non intelliguntur quæ dicuntur,assumat ad excitandam,aut conseruanda mentem attentam seu vacantem Deo durante sacrificij tempore.Hæc enim in adminiculum humanæ imperfectionis ad vacandũ mente tanto sacrificio:fieri pie intelliguntur:melius enim , imò rectа via esset vt sola mente aut quasi sola mente circa tantum sacrificium occuparentur præsentes, petendo vt sacrificium gratum sit pro Ecclesia,pro se,pro defunctis,&c. gratias agendo Deo de tãto beneficio passionis Christi & præsentiæ ibi,&c.Nec propterea laqueum inuicmus animabus:quoniã sicut clericus obligatus ad horas & sacerdos celebrans,si præter intentionem euagatur , excusatur ab intentione.ita & populus:satisfit enim huic præcepto ex proposito,quo quilibet vadit ad Missam,vt faciat quod Ecclesia ordinauit , dummodo voluntariè posthea non ponat obticem, diuertendo aduertenter mentem ad alia notabiliter : quia modicum pro nihilo reputatur.Hæc de primo.

QVO Ad secundum difficultas consurgit ex eo, ꝙ hinc licitum est populo assumere quancunque orationem ad habendam mentem Deo vacantem tempore sacrificij : ac per hoc non prohibetur ad hoc assumere orationem votiuam , aut pœnitentialem,aut etiam horam canonicam : quum nihil horum habeat aliquid in se repugnans ad finem,ad quem assumitur:imo quodlibet horum ad sacrificium Missæ optimè ordinatur. Inde autem obstat, quoniam si sic fieret, ex duobus cultibus debitis non solueretur nisi vnus tam quo ad attentionem, quam quo ad tempus: nam , quum in Missa dicuntur Psalmi pœnitentiales , licet dicatur Missa & dicantur Psalmi:vnica tamen attentio est , quã quis attendit Missæ & Psalmis : & similiter vnicum tempus est , quo persoluitur vtrunque : quum tamen duo disparati cultus (quales sunt propositi) expoſcant suas duas attentiones (sicut quælibet duæ disparatæ materiæ exigunt suas duas disparatas formas) & similiter exigant duo sua tempora. Vnde fraus committi videtur quo ad numerum cultus , secundum attentionem & tempus , ex duabus debitis attentionibus persoluendo vnam , & ex duobus temporibus soluendo vnum.Hæc de secundo.

QVO Ad tertiũ duo occurrũt pro responsione ad quæsitum dicenda. Primũ est.Non licet in Missa præcepta dicere orationes alias præceptas.Probatur,tum quia disparati cultus debiti sunt in sua disparatione exoluẽdi,alioquin non suauiter exoluũtur. Tum quia oppositum faciẽdo interuenit cõfusio attentionũ & tẽporũ dũ duæ attẽtiones cõfundũtur in vnã,& duo tẽpora in vnũ. Tũ quia minus soluit,qm̃ pro duabus attẽtionibus soluit vnã,& pro duobꝰ tẽporibꝰ dicatur Deo vnũ.Tũ quo ad horas.ꝙ priuata auctoritate nõ licet vnũ publicũ cultum subordinare alteri publico cultui disparato:ꝙ tamẽ fieret, si vna hora canonica diceret infra Missam : quia assumeretur ad habendam mentem vacantem Deo tẽpore sacrificij.Et sic verificatur opinio tenẽs,ꝙ nõ possunt hęc infra missam præcepta dici.Nõ tamẽ ꝑ hæc intelligas, quin dum cantatur Kyrie, possit licite sacerdos lectis legendis dicere horas canonicas:quoniam tũc non tã Missa quàm Missæ solẽnitas agi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur:& ipse nihil omittit Missæ, sed est tempus,& per accidens vacans & idem est iudicium de ministris & aliis in choro, qui graduali lecto,dum cantatur,horam persoluunt residuam.

¶ Secundum est.Si infra præceptã Missam aliqua oratio aliàs præcepta,dicitur, vtiq; satisfit:quamuis minus bene,vt dictũ est. Et loquor quãdo secreta dicuntur,vel quãdo sacerdos non auditur, aut non intelligitur.Et similiter loquor de satisfacere,quantum ad vtrandum peccatũ inortale omissionis vtriusq; nõ autẽ quãtum ad meritũ:quia nullus peccãdo venialiter, meretur vitã æternam. Et propterea si peccatũ est dicere hæc infra præceptam missam, tollitur meritum,quod haberetur per talem actum,si rectè fieret. Hãc itaq; conclusionẽ nõ pono,eo q illius rationẽ affirmatiuam videã,sed quia non video vnde sit falla : vt patet discurrendo per singula.Rationes enim quæ inferunt præcedentem cõclusionem, quauis sufficere videatur ad cõcludendum esse illicitum exoluere vtrunq; debitum simul,non tamen sufficiunt ad concludendum, non valere solutionem vtriusq; si de facto fiat.Quod enim multa debita ex diuersis præceptis possint simul & vnico actu Deo exolui,nõ est dubium:nã si quis votuisset exponere se martyrio,& antequam implendi votum tempus transeat, occurrit casus,in quo quis ex præcepto confitendæ fidei teneatur exponere se martyrio, non est dubium,q exponẽs se satisfacit & præcepto voti reddendi,& præcepto Christi de martyrio, & præcepto de satisfactione pro peccatis cõmissis. Potissima igitur ratio in oppositã est, quia disparati debiti cultus non exoluuntur vt sunt (vt.s.diuersi & disparati sunt)si simul exoluuntur.Sed hæc recipit distinctionẽ qm disparati cultus sunt duplices. Quidã, quorũ materiæ sunt simul incõpossibiles,vt duæ horæ canonicæ.& similes,quorũ.s.vterque exigit occupationẽ exteriorem,& hos oportet disparatos solui vt sint.Quidam verò quorum materiæ sunt simul cõpossibiles:quia alter non requirit occupationem exteriorẽ:& possunt vtroq; modo exolui:& disparate,& simul subordinando vnũ alteri. Et tunc licet nõ exoluantur,vt sunt totaliter disparati,exoluitur tamẽ disparata materia:quia vtraq; materia, Missa.s.& pœnitentialis oratio,exoluitur.Et hoc sufficit:quia nullibi hoc præceptũ inuenitur vt non valeant,nisi exoluantur,vt totaliter disparati. Et sic quando populus nõ occupatur exterius circa Missam, potest orationẽ pœnitentialẽ vel votiuam assumere ad mẽtem Deo vacantẽ habendam tẽpore sacrificij : sicut potest quãcunq; aliã assumere:& sic cultus vtrique faciet satis. Quòd verò de duabus attẽtionibus & tẽporibus obstare apparet : euaditur ex eo q licet præceptum sit,q quilibet cultus exoluatur attentẽ:nõ tamen inuenitur præceptũ,q omnes duo cultus duabus attentionibus exoluantur.Et propterea si duo cultus possunt sub vnica attẽtione exolui, nulla conuincitur præcepti transgressio.fat enim est,q quilibet exoluitur attentẽ. Et idẽ dicitur de duobus tẽporibus,nullum enim inuenitur præceptum de duobus tẽporibus:propterea si multi possunt sub eodẽ exolui tẽpore nullum præceptũ violatur. Et similiter dicitur,q licet minus quantum ad numerũ attentionum & tẽporum exoluatur,nõ tamen huiusmodi minoratio destruit valorẽ cultuum debitorũ. Et similiter licet male faciat aliquis subordinando priuata autoritate horã canonicam Missæ,non tamen propterea euacuat alterũ cultum.Et sic verificatur altera opinio.

Vnde patet rẽsponsio ad primum argumentum. Concediturr enim, quod peccatum est simul hæc exoluere:si tamen fiat, valet.

¶ Et idẽ dicitur ad secundũ, addendo q nõ est simile præceptum de festo præcepto de Missa : quia illud datur directè de tempore: & ideo tempus oportet in illo præcipuè considerare:in quo tamẽ licet dicere votiuas & pœnitentiales orationes : quia tempus festiuum habet indeterminatam materiam positiuam,in qua homo occupari debet:& libertati Christianæ relinquitur, in quo sancto opere,siue alias debito,siue nõ,quis se in festo occuper.Istud verò datur directe de cultu Missæ, & tempus missam mẽsurans per accidẽs respicitur, Si enim tẽpus Missæ per se præciperetur,quũ habeat materiam determinatam , scilicet Missam , non satisfieret vtrique cultui:quia non satisfieret vtrique tempori,vt patet.

¶ Rationes autem ad alteram partem allatæ non concludunt , q licet vtrunque simul exoluere. Prima enim soluitur, quia suauis exolutio exigit duas disparatas attentiones in duobus disparatis cultibus. Missa enim exigit solam præsentiam sed non solius corporis,sed etiam mentis:vt declaratum est.

¶ Ad secundam dicitur,quòd non est par ratio:quia hic sunt duo cultus disparati debiti, vt sunt:non sic autem est in spontaneis orationibus.Et per hoc respondetur ad confirmationem.Et quum instatur , quia ratio debiti est per accidens ad impediendum , respondetur, quòd non ideo illicitum interuenit in hoc casu , quia vnus impedit alium,sed quia vnus occupat attentionem & tempus & suauitatem alterius:quod per se oritur ex hoc, quòd vterque est debitus seorsum suauiter.

¶ Ad vltimam dicitur, q non interuenit mortale peccatum : & si reatus omissionis esset,omissa esset oratio assumpta : quia principale, quod est Missa,intelligeretur nõ violari per adiunctam orationem aliàs debitam:quia ad vacandum Deo sacrificij tempore assumpta intelligitur.

TRACTATVS QVINTVS
de Præcepto eleemosynæ ad mentem S. Thomæ,in tex capita diuisus.

1 *Operis ratio ac intentio , atque falsa quorundam opinionis super mentem diui Thomæ circa necessitatem largitionis eleemosynarum relatio & possibilis origo.*
2 *Quam falsa fuerit æstimatio eorum qui imponunt D.Thom.quòd negauerit necessitatem eleemosynæ.*
3 *Verborum D.Thomæ, ex quibus reprobatur opinio pullulauit explanatio*
4 *Quorundam obiectionum solutio ponitur, quæ falsam sententiam D.Thomæ impositam confirmare videbantur.*
5 *Solutio obiectionum in primo capite positarum pro fundamento illius falsæ opinionis.*
6 *Expositæ opinionis S. Thomæ ex Sanctorum, & illustrium virorum autoritate confirmatio.*

CAPVT I.

Operis ratio ac intentio : atque falsa quorundam opinionis super mentem diui Thomæ , circa eleemosynarum largitionis necessitatem relatio & possibilis origo.

CHARITAS Christi vrget me , vt propter fratres meos & proximos meos loquar pacem:hoc est,ordinis tranquillitatem in eleemosynarum largitione necessario seruãdam : intuitus siquidẽ sum ob quorundam scripta minus bene doctrinam sancti Thomæ intelligentium , multos facilè periclitari. Et quamuis omnis quæstio de peccato mortali,periculosam habeat à vero deuiationem , & ea maximè timenda ac cauenda sit a veritate declinatio, qua latiori quis se credit viæ : tum quia proni sunt sensus hominis ad assensum præbendum his , quæ libenter sequuntur : tum quia facile est viam latam ingredi quum multorum sit, & peccati expers vix esse potest : in hac specialiter quæstione tantò maius imminet periculum , quantò vltra prædictas causas viri celebres, quorum consilio confessores reguntur, sanctum Thomam docuisse id quod in re hac falsum esse ostendetur , asserunt. Sane Abbas Siculus in iure Canonico doctor famosus super secundo Decretalium de iureiurando cap. si verò. & frater Antonius Archiepiscopus Florentinus veteribus Christiani gregis pastoribus non minor , in secunda parte suæ Summæ titulo primo , c.14.de inhumanitate , scilicet : & quidam frater ordinis Minorum qui Summulam fecit Rosellam nomine , inde eleemosyna & mutuo: non malitiased minus perspicaci intellectu in hac re ducti imponunt sancto doctori ex Secunda secundæ. quæst. 32.erroneam & procul ab humanis finibus opinionem circa eleemosynarum largitionis necessitatem. Aiunt , quod secundum S. Thomam ibidem homo nõ tenetur de necessitate salutis facere eleemosynam, nisi concurrentibus his duabus cõdirionibus simul, scilicet quòd dans habeat aliquid superfluum , nedum naturæ , id est vitæ, sed personæ , id est decentiæ status , tam sibi , quàm suis (quorum scilicet ei cura incumbit)& quòd appareat pauper patiens extremam necessitatem , alias licet bene faciat quis eleemosynam faciendo , non tamen tenetur.

Concipere autẽ potẽrũt hunc sensum ex sancto doctore propter duo.Primò ex eo,q art.5.32. q. vbi disputat,an dare eleemosynam sit sub præcepto,in corpore articuli determinãs hanc quæstionem,dicit hæc verba.Quia præcepta dantur de actibus virtutũ , necesse est,q hoc modo donũ eleemosynæ cadat sub præcepto,ẽm q actus est de necessitate virtutis:scilicet secundũ quòd recta ratio requirit : secundum quam est aliquid considerandum ex parte dãtis,& aliquid ex parte eius , cui est eleemosyna danda. Deinde subdit,quæ sunt ista considerãda:& dicit,quòd sunt superfluitas,non solùm naturæ,sed personæ ex parte dantis , & extrema necessitas ex parte pauperis,& subdit deinde : alias autem eleemosynas dare est in consilio.Ex his enim videtur haberi,quòd ad hoc quòd eleemosyna cadat sub præcepto,oportet simul concurrere aliquid ex parte dantis , scilicet superfluitatem,& aliquid ex parte recipientis,scilicet extremam necessitatem.

Secundò , ex eo q in sequenti articulo determinando dicit, q quando occurrit extrema necessitas alicuius priuatæ personæ,vel etiam aliqua magna necessitas reipublicæ , laudabiliter aliquis prætermitteret id , quod ad decentiam sui status pertinere videtur , vt maiori necessitati subueniret. In his enim verbis expresse dicit,q concurrente altero prædictorum tantum, scilicet extrema necessitate alicuius,non habens de superfluo personæ , id est decentiæ status sui laudabiliter eleemosynam facit. Quod si laudabiliter,igitur nõ de præcepto , sed de cõsilio est eleemosynam dare:nisi vtraque suprædicta conditio concurrat,Confirmatur hoc: quia

quia ante hæc verba loquens de necessario personæ præmittit hæc verba : De huiusmodi ergo dare eleemosynam est bonum, & non cadit sub præcepto,sed sub consilio.Hæc ille.

CAPVT II.

Quam falsa fuerit eorum æstimatio,qui imponunt D.Thom.quòd negauerit largitionem eleemosynarum necessitatem.

QVOD autem prædicta expositio non sit secundum mentem & doctrinã S. Thomæ liquet primò ex eo, q S.Tho.in 4.sen.dist.15.q.2.art.1.q.4. expresse determinat oppositum. Tenet enim has duas conclusiones. Prima est,Habens superfluũ naturæ & personæ tenetur de præcepto erogare pauperibus illud superfluũ,etiam si non patiatur extremã necessitatẽ. Secunda est, Parieti extremam necessitatẽ tenetur de præcepto habẽs superfluũ naturæ,licet nõ personæ,subuenire.Superfluum naturæ & personæ dicitur,quòd secundum statũ præsentẽ non est necessariũ sibi, vel his, quorum sibi cura incũbit cralla pẽsatione:attẽtis tamẽ futuris casibus,qui probabiliter futuri æstimabũtur,& nõ omnibus,qui possunt contingere:hoc enim ad consiliũ non pertinet, vt dicitur tertio Ethi. Extrema autẽ necessitas vocatur , nõ quãdo aliquis iam spiritum effiare cernitur,& subsidium recipere nõ potest:sed cùm apparẽt signa probabilia futuræ necessitatis extremæ : nisi subueniatur, nec apparet nec in promptu est qui ei subueniat. Determinat autem has conclusiones adeò clarè,vt inficiari impossibile sit. Sunt siquidem verba eius ibidem ista,Quum eleemosyna sit actus virtutis,oportet quod aliquo modo cadat sub præcepto : quia præcepta legislatoris ad virtutem inducere intendunt. vt dicitur 2. Ethi.reducitur autem ad hoc præceptum,Honora parentes, Honor autem ille secundum August. ad reuerẽtiam & subuentionẽ in necessariis pertinet,& nomine parentũ omnis proximus intelligitur : sed præcepta affirmatiua non obligant ad semper quãuis semper obligent, sed obligant pro loco & tempore & secundum alias determinatas cõditiones. Quum autem vsus diuitiarum sit ordinatus ad subueniendum necessitatibus præsentis vitæ quæ quidem subuẽtio debet esse ordinata, patet quòd qui diuitiis nõ vtitur ad subueniẽdum necessitatibus præsentis vitæ, vel inordinatè vtitur,à virtute recedit. Ordo autem subuẽtionis talis debet attendi,quantum ad duo. Primò ex parte eorum, quibus subuenitur,vt primò sibi postea sibi cõiunctis subueniat, deinde extraneis. Secundò,ex parte necessitatis talis debet esse ordo:vt prius absolutis necessitatibus subueniatur, quàm alicui necessitati cõditionatæ,quæ est quũ quis indigeat aliquo ad sui status decẽtem cõseruationẽ.Et ideo præceptũ legis ad hoc obligat,vt illud quod supereset alicui post subuentionẽ perfecta,sibi & sibi cõiunctis,puta familiæ, quam gubernare debet, respectu vtriusq; necessitatis in eleemosynas expendat ad subueniendũ aliis respectu vtriusq; istarum necessitatum:sicut etiam natura id quod sibi de alimento superfluit ab actu nutritiuę.in quo attenditur necessitas absoluta & actu augmentatiuæ in quo attẽditur quasi necessitas cõditionata parat ad conseruationẽ speciei, generatiuæ virtuti subministrans.Et similiter præceptum legis obligat,q etiã necessitatẽ extraneorum absolutę,primò subueniatur,quã proprię vel propinquorũ cõditionatæ:& ideo dicitur cõmuniter , q dare eleemosynã de superfluo cadit in præcepto, & similiter dare eleemosynam ei,qui est in extrema necessitate. Dare autem de eo quod est necessarium necessitate secunda,non autem de eo quòd est necessarium necessitate prima:quia hoc esset contra ordinem charitatis. Hæc ille.Vbi apparet quam apertè supradictas conclusiones asserat atque confirmet:& consequenter manifestè cuiq; liquere potest , q doctrinæ suæ consona non est opinio illa sibi imposita ex Secunda Secundæ. Quod si aliquis dixerit hoc, q dixi in quarto senten.retractata ab ipso S.Thoma in Secunda Secundæ,aduertat se in errorem lapsum propter septem.Primò,quia non est consuetudinis suæ, vt opinionem quam alibi nõ solùm sequutus est, sed probauit retractet absq; memoria, vel suæ olim opinionis,vel illorum,qui sequuntur eam,vel ipsius opinionis.Secundò,ex eo,q ista sententia nõ solùm sua, sed cõmunis antiquorum fuit:vt ipse refert in supradictis verbis. Quis autem vnquam inuenit S.doct. reprobare suam olim,& communem aliorum opinionẽ,si non illius opinionis meminerit,ac aliqua eam ratione refellerit. In hac siquidem Secunda Secundæ, quæst.88.artic.2.opinionem , quam in 4.sent.distinct.38.quæst.1.artic.4. secutus fuerat circa dispensationem voti per professionem solennizati reprehendens, expresse eius minuit.In tertia quoque parte,quæst.9.articu.4. opinionem, quam tenuit in 4.sent.distin.14.ar.3.circa scientiam animæ Christi retractans,explicitè seipsum reprehendit.In tertia similiter parte quæst.70.artic.4.opinionem,quam in 4.sent.dist.1.quæst.2.art. 4.circa gratiam circuncisionis secutus est,reprehendens,expresse etiam seipsum mutasse opinionem asserit. Alibi quoque similiter facit:sed sufficiat hæc tria adduxisse,vt ostendatur mos eius.Si ergo hæc est eius consuetudo,quomodo hoc in loco suam & communem ipso teste sententiam reuocat,nullam penitus innuens illius memoriam.Tertiò,patet hoc idẽ ex eo,q non sine flę gloriæ macula potuit intẽdere retractationẽ suæ olim & cõmunis opinionis scribis adeò obscuris & extortè exponendis,absque.vt dictum est,suæ intentionis populatione. Hoc siquidẽ & est contra promissionem à se factam in proẽmio totius Summæ:vbi dilucide secundum q materia patietur, se prosequi cũcta velle spõdet. Et est contra tanti doctoris prouidentiam:quis enim(nisi desiperet)in re tam ardua verbis oppositum præ se ferentibus vteretur, potens claris vti:Nunquid timebat hic seipsum ac alios reprehendere & alibi æquanimior factus est? An forte diuites odio habebat,vt veritatem eos celare vellet? Quartò,ostẽditur hoc idem.ex verbis S.Thom. in Secũda Secũdæ ibidem cõcludendo enim ait, Si ergo dare eleemosynam de superfluo est in præcepto , & dare eleemosynã ei qui est in extrema necessitate,aliàs autẽ eleemosynas dare est in concilio. Quum enim S.Tho.Latina scripserit lingua,& dilucidè,is sensus ex istis est sumẽdus verbis, quem verba ipsa significãt.Accersito autem quẽcunq; optimũ grãmaticum,& proponas sibi quid intelligendum sit ex istis verbis,Præceptũ est, vt fiat hoc,& fiat illud,respondebit certè,q duo præcipiuntur:& q scilicet hoc fiat,& q illud fiat.Quũ autẽ verba S.Tho.talia sint, quare nõ talis sumẽdus est sensus.Dixit enim,In præcepto est dare eleemosynã de superfluo,& dare eleemosynã ei qui est in extrema necessitate. Duo ergo grammaticaliter intelligendo præcipit, cũ dicit,& q datur eleemosyna de superfluo, & q detur eleemosyna patienti extremam necessitatẽ.Quintò,cõfirmatur hoc idem ex verbis S.Tho.in eadẽ Secunda Secundæ.q.66. art.7.in cor.vbi ait,Res,quas aliqui superabundanter habent, ex naturali iure debentur paupertũ subsistẽtationi:vnde dicit Ambr.& habetur in Decretis dist.47.Esurientiũ panis est.quem tu detines:nudorũ indumẽtum est, q tu recludis:miserorũ redẽptio & absolutio,est pecunia,quam tu in terra effodis. Sed quia multi sunt necessitatem patientes.& non potest ex eadẽ re omnibus subueniri,committitur arbitrio vnicuiscuiusque dispensatio propriarum rerum , vt ex eis subueniat necessitatem patientibus. Hæc ille. Vbi cernere potes primam conclusionem. Secunda autem ex his, quæ addit ibi in corpore,& in respõsione argumentorum,elici potest.Sextò confirmat hoc idem ex verbis S.Tho.in eadem Secũda Secundæ, q.87.art.1.ad quartũ:vbi ait,Tertiæ verò decimæ,quas cũ pauperibus comedere debebant , scilicet in veteri testamento, in noua lege augentur,per hoc,q Dominus non solũ decimã partem,sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi . secundũ illud Lucæ 11. Quod superest date eleemosynam. Hæc ille. Vbi apertè cernis iussisse, non cõsuluisse Dñm Iesum superflua erogari pauperibus ẽm doctrinam S.Tho. Septimò cõfirmatur hoc idem ex verbis S. Tho.in eadẽ Secunda Secũdæ.q.118.ar.4. ad secundum:inquirens enim ibi an auaritia. semper sit peccatũ mortale , arguit secundo loco ad partem affirmatiuam sic,Minimũ in auaritia est,q aliquis retineat sua inordinatè : sed hoc videtur esse peccatum mortale, dicit enim Basilius,Est panis famelici , quem tu tenes:nudi tunica,quam tu conseruas , indigentis argentum , quod tu possides: quo circa tot iniuriaris,quot exhibere valeres : sed iniuriari alteri est peccatum mortale , quia contrariatur dilectioni proximi:ergo multo magis omnis alia auaritia est peccatum mortale. Deinde respondendo huic argumento ait.Ad secundum dicendum,quòd Basilius loquitur in illo casu,in quo aliquis tenetur ex debito legali bona sua pauperibus erogare,vel propter periculum necessitatis, vel propter superfluitatem habitorum. Hæc ille. In quibus verbis clarissimè vtranque conclusionem posuit, quomodo ergo in Secunda Secundæ retractauit quod dixit in 4.sent.si in tot locis in Secunda Secundæ expresse confirmat quod determinauit in quarto.Caue ergo ne de cætero talia S.doctori imponas.

CAP. III.

Verborum D.Thomæ ex quibus reprobata opinio pullulauit , explanatio.

VERVM Quia non sat est falsam expositionem destruere,nisi vera apponat, ideo declaranda sunt verba eius,quæ illi minus bene intellexerũt. Verba eius in loco allegato (scilicet in Secunda Secundæ , q.32. ar.5.vbi inquirit, an dare eleemosynam sit in præcepto)sunt ista : Quum dilectio proximi sit in præcepto, necesse est omnia cadere sub præcepto,sine quibus dilectio proximi nõ cõseruatur.Ad dilectionẽ aũt proximi pertinet : vt proximo nõ solùm velimus bonũ, sed etiã operemur:secundũ illud 1. Ioan. tertio.Non diligamus verbo neq; lingua , sed opere & veritate. Ad hoc autẽ vt velimus & operemur bonum alicuius , requiritur q eius necessitati subueniamus : q fit per largitionẽ eleemosynarũ: & ideo eleemosynarum largitio est in præcepto. Sed quia præcepta dantur de actibus virtutum : necesse est quòd modo donum eleemosynæ cadat sub præcepto,ẽm quòd actus est de necessitate virtutis, scilicet quòd recta ratio requirit , secundum quã est aliquid cõsiderandũ ex parte dantis,& aliquid ex parte eius,cui est eleemosyna dãda.Ex parte quidẽ dantis considerandum est , vt id

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod in eleemosynas est erogandum,sit superfluũ: secundũ illud Lucæ 11.Quod superest,eleemosynã date.Et dico superfluum non solũ respectu suipsius (quod est supra id,quod est necessariũ indiuiduo)sed etiã respectu aliorũ,quorũ cura sibi incũbit,quia prius oportet ꝙ vnusquisq; sibi prouideat,& his quorũ cura sibi incũbit, &postea de reliquo aliorũ necessitatibus subueniatur:respectu quorũ dicitur necessariũ personæ, secũdum ꝙ persona dignitate importat: sicut & natura primo accipit tibi,ꝙ est necessariũ ministerio nutritiuæ: superfluũ autem erogat ad generationẽ alterius per virtutẽ generatiuã.Ex parte autẽ recipientis requiritur, ꝙ necessitatẽ habeat:alioquin nõ esset ratio,quare ei eleemosyna daretur. Sed cũ non possit ab aliquo vno omnibus necessitatem habentibus subueniri, nõ omnis necessitas obligat ad præceptũ, sed illa sola,sine qua is,qui necessitatẽ patitur sustẽtari nõ potest: in illo enim casu locũ habet ꝙ Amb.dicit:Pasce fame morientem si non paueris,occidisti. Sic ergo dare eleemosynam de superfluo est in præcepto,& dare eleemosynã ei, qui est in extrema necessitate:aliàs autẽ eleemosynas dare in cõsilio est sicut & de quolibet meliori bono dantur cõsilia.Hæc ille.Ex quibus talis est accipiẽda sentẽtia. Eleemosynarũ largitio est in præcepto : quia dilectio proximi nõ solũ secundũ affectũ:sed effectũ,est in præcepto. Tũc aũt est in præcepto,qñ est necessaria virtute charitatis, ita ꝙ sine tali eleemosynæ donatione charitas manere nõ potest : quia est actus eius. Tũc autẽ de necessitate charitatis,quãdo recta ratio ad hoc necessitat. Necessitatia autẽ secundũ rectã rationẽ ad eleemosynæ actum sunt duo:aliquid scilicet ex parte dãtis & aliquid ex parte eius cui eleemosyna est dãda. Ex parte quidã dantis necessitans ad eleemosynæ actum est superfluitas bonorũ non solùm naturæ, sed personæ, iuxta Christi præceptum , & naturæ processum. Ex parte autẽ eius:cui eleemosyna est danda necessitans ad eleemosynæ actũ,est necessitas, seu indigentia,non quæcunq;(quia ab vno etiã habẽte superflua nõ potest omnibus necessitatibus apparẽtibus subuenire)sed extrema,iuxta verba Ambrosij. Vnde & dare eleemosynã de superfluo est in præcepto ratione superfluitatis : & dare eleemosynã ei,qui est in extrema necessitate,est in præcepto ratione necessitatis extremæ:aliàs autem est in consilio.Quòd autem iste sic verus sensus,patet ex eo,ꝙ secundum istum sensum nulla extorsio est literæ,nullũ sequitur inconueniens,nulla discordia inter principia & conclusiones, nulla contradictio inter dicta eius hic & in aliis locis supra allegatis:sed oia inueniuntur cõsona, nõ solùm supradictis,sed etiã aliis dictis S.Tho.In quæstionibus liquidẽ de malo, q.13.arti.2. ad quartum, exponens supradictã autoritatẽ Basilij ait,Basilius loquitur in casu illo,quando aliquis tenetur bona sua pauperibus erogare:puta si sit ei superfluũ secũdũ illud Luc.11. Quod superest date eleemosynã.In quolibetis quoq;,quo liberto 7.vel 8.apud aliquos codices,q.6.art.2.vbi quærit vtrũ ille,qui nõ dat pauperi petẽti,si habeat de superfluo,peccet, ponit eandẽ primã conclusionẽ in hæc verba:Circa hoc distinguẽdum est:suppositio enim,ꝙ aliquis habeat de superfluo & respectu indiuidui , & respectu personæ , ꝙ tenetur pauperibus erogare,aut videt in paupere petẽte euidẽtia signa extremæ necessitatis,aut non:si videt,certum est,ꝙ tenetur dare,& peccat nõ dando:in hoc enim casu loquitur Ambr.Pasce fame morientẽ:si nõ pauperis,occidisti. Si verò nõ apparent,tunc nõ tenetur dare pauperi petẽti:quia quãuis teneatur dare superfluũ pauperibus,nõ tamen tenetur oinnibus dare,nec huic dare, sed tenetur distribuere, secundum quòd sibi visum fuerit opportunum.Hæc ille.Ex quibus prima conclusio euidenter apparet.

¶Fundãtur autẽ hæ conclusiones super rationes multas. Quum enim bonũ cõsurgat ex causa integra. malũ aũt ex particularibus defectibus(vt Dio.dicit 4.c.de Diui.nomi.)charitas ipsa erga proximũ indigẽtem cõseruari non potest,nisi ex parte vtriusq; omne corruptiuũ tollatur:cõtrariatur autẽ dilectioni proximi(vt ex dictis & dicẽdis patet) ex parte dãtis superfluũ personæ indigentibus negare, ex parte vero pauperis extrema necessitas nõ adiuta: & ideo quodcũq; illorũ inueniatur,charitas nõ saluatur, & consequẽter malũ culpæ mortalis cõsurgit:& hæc est ratio quã tetigit S.Tho.in q.32.loco prælegato:cũ dixit, ꝙ actus eleemosynæ est de necessitate virtutis,secundũ ꝙ recta ratio requirit,secundũ quã aliquid est cõsiderandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius,cui dãda est eleemosyna. Amplius:Quum ordo charitatis sit in præcepto(vt testatur S.Tho.in Secunda Secundæ, q.44.arti.vltimo,) & ex charitate diligẽda sit vita corporalis proximi:secundũ omnes plus tenemur diligere vitã proximi,quam bona nostra exteriora,sicus plus animã proximi,quã corpus nostrũ.Sed decẽtia status est quoddã bonum exteriusigitur tenemur de necessariis ad decentiam status nostri subuenire vitæ corporali illius qui est in extrema necessitate. Et similiter cum charitatis ordo exigat,vt decentiam status proximi superfluitatibus nostris præponamus(quoniam tale bonũ charitas proximo vult)hoc autẽ malum abuicit,tenemur ex superfluo naturæ & personæ aliorũ necessitatibus subuenire. Et hæc est ratio,quam adduxit S.Thom.in 4. sent.vbi suprà.Amplius:Cum virtuti duo sint extrema contraria, scilicet superabundantia & defectus,(vt dicitur 2.Ethic.)charitas autẽ licet secundũ se extremo superabundãti careat (quia, vt inquit Bernard.Charitatis modus est absq; modo esse:ex eo ꝙ obiectũ nõ potest tantũ amari,quantũ est amabile) vtrunq; tamen extremum habet secundũ exteriores operationes:vt ex Secunda Secundæ q.26.art.7.habetur:vnde ex superabundantia & defectu exteriorum operum corrumpitur. Ad excessum autem in proposito pertinet plus de corporalibus bonis,quã oporteat attribuere tam sibi , quam aliis : quia amicabilia quæ sunt ad alios , sunt ex amicabilibus,quæ sunt ad se,vt dicitur 8.Ethic.Defectus verò est minus corporalibus bonis vti quàm oporteat & ad sui,& aliorũ sustentationẽ.Quum autem superflua naturę & personæ habens, nec indigentibus dispensans,plus sibi,quàm oporteat huiusmodi bonorum applicet (aliter superflua nõ sunt) manifestum est,ꝙ in charitatis extremũ contrarium secundum superabundantiam incidit:sicut & ille,qui in superfluis & voluptuosis cõuiuiis plus aliis,quam deceat,tribuit, & consequenter vterq; peccat mortaliter. Similiter quum negans necessariũ personæ patiẽti extremam necessitatem,minus aliis, quàm oporteat, cõmunicet huiusmodi bona(quia debentur exteriora bona ordine naturali sustentationi vitæ humanæ primò,deinde cæteris commoditatibus) patet ꝙ in extremum secudum defectum declinat,sicut & ille, qui sui ipsius ob sua miseriam corporali saluti subuenire negligit:vnde & vterque a charitate recedit:& consequenter mortaliter peccat.Et hæc est ratio,quam tetigit S.Thom.in quolibeto 6.quæst.7. Amplius: Quum de iure naturali omnia sint cõmunia,& ius gentiũ res appropriauerit quo ad vsum, procurationem & dispensationem (vt dicit S.Tho.in Secunda Secundæ,q.66.art.2.) constet quoq; ꝙ à iure gentium nihil inordinatum vim sumit(quoniam à natura vt rationalis est,oritur)impossibile est ea,quæ huic superfluunt quo ad naturam & personam,eius esse quo ad vsum(vsus enim superfluorum inordinatus est,aliter superflua non sunt) licet istius sint quo ad procurationem & dispositionẽ.Si autem ex iure gentium eius nõ sunt quo ad vsum, indigẽtibus ex iure naturali debẽtur: dispensanda tamen secũdum arbitrium possidẽtis,cui(vt dictum est)dispensationem iusgẽtium appropriat.Contra ius ergo naturale est superflua naturæ & personæ indigentibus non largiri. Similiter licet necessariũ personæ sit habentis , etiam quo ad vsum, simpliciter loquendo:in casu tamen,quo extrema necessitas alterius appropriat , vt superfluum censetur eius vsus respectu istius patiẽtis extremæ necessitatẽ, & iuris naturalis vis exigit, vt tanquam superfluũ patiẽti debeatur. Nõ enim ratio,à quã ius gentium deriuatur,ita necessarium personæ appropriat huic quo ad vsum , quin iudicet in casu necessitatis alteri deberi ob iuris naturalis vim.[1]Cuius signum est:quia si ab isto possidẽte necessariũ personæ in tali casu nõ dispẽsetur patienti extremam necessitatem, laudabiliter ab eo auferri potest , vt extremis necessitatibus subueniatur.Est igitur & contra ius naturale, non subuenire extremæ necessitati de necessario personæ. Et hæc est ratiò , quam tetigit S.Tho.in Secũda Secũdæ,q.32. in hoc ar.in respõsione ad 4m:& est sumpta ex verbis Basilij & Ambro. Ille enim exponens verba Diuitis Lucæ 12.dicẽtis,Congregabo omnia,quæ nata sunt mihi,& bona mea:ait,Dic mihi quæ tua, vnde ea sumẽs in vitam tulisti ? sicut qui præueniens spectacula , prohiberet aduenientes sibi,appropriando,ꝙ ad cõmunem vsum ordinãt,similes sunt diuites ꝙ,cõmunia,quę præoccupauerunt,estimãt sua esse.Si enim ꝙlibet suæ necessitatis sufficiẽtia recipiẽs,relinqueret superfluum indigẽti,nõ esset diues,nec paup.Cæterũ si fateris ea tibi diuinitꝰ puenire,an iniustꝰ est Deꝰ,inequaliter res nobis distribuẽs?cur tu abundas,ille verò mẽdicat,nisi vt tu bonę dispẽsationis merita cõsequaris,ille verò patientię brauiis decoreẽ? Nõne spoliator es,ꝙ dispẽsanda suscepisti,ppria reputãdo:Est panis famelici, quem tu tenes,nudi tunica,ꝙ in cõclaui cõseruas:discalceatis calceꝰ,ꝙ penes te marcescit:indigẽtis argentũ, ꝙ tu possides inhumatũ:quo circa tot iniuriaris,quot dare valeres. Ambr. aũt eandẽ parabolã tractans:vt in Decretis habeẽt d. 47.sicut Hi.ait,Propriũ nemo dicat ꝙ est cõmune:ꝙ plus ꝙ sufficeret sumptui,etiã violenter obtentũ est.& subdit.Quis em tã iniustus,ꝙ qui tã multorũ alimenta nõ suum vsum,sed abũdantiam & delitias facit? neq; enim minus est criminis habẽti tollere, ꝙ quũ possis & abũdas indigẽtibus denegare,Cõcludendo igitur ẽm veritatem & S.Tho.doctrinam , duas diuisim radices necessitatis ad eleemosynę opus producendum dicimus , superfluitatem scilicet naturæ & personæ ex parte dantis,& extremam necessitatem ex parte indigentis.

CAPVT IIII.

Quarundam obiectionum solutio ponitur,quæ falsam diui Thomæ impositam sententiam confirmare videbantur.

ANTEQVAM Autem satisfiat motiuis vnde orta creditur illa falsa expositio alias quasdam obiectiones contra determinatam veritatem ad illius falsæ expositionis robur afferenda censui.

¶Quadru-

¶Quadrupliciter igitur instat , primò sic : Quum eleemosyna fit ad alterũ,oportet coniunctim vtriusq; conditiones cõsiderare,& non diuisim:sicut & de iustitia dicitur 5.Ethico.vnde & S.Tho.in hoc art.ait,ꝙ nulla est rõ,quare eleemosyna alicui detur , quantũcunque alias habeat superflua,nisi iste egeat:ergo copulatim oportet intelligere,ꝙ duo sunt cõsiderãda ad præceptũ eleemosynæ.s.superfluitas:& extrema necessitas.Secundo,quia si non coniunctim intelligatur, sequitur deficiẽs doctrina,& quodammodo impossibilis adimpleri.Deficiens quidem:quia dicit,quod habens superflua,tenetur largiri eleemosynaliter,& nõ dicit cui, & similiter ꝙ patienti extremã necessitatem sub præcepto subueniendũ est,& non dicit à quo,Impossibilis verò quandoq;,quia in aliqua patria nullꝰ est pauper,& tamẽ aliquis habebit de superfluo.Tertio, quia post art. istum quærit S.Thom. vtrũ corporalis eleemosyna sit danda de necessario : ex hoc enim arguitur sic : Si præcedenti art.iam determinatum est , quòd patienti extremam necessitatẽ tenemur dare de necessario:personę,quid opꝰ erat dubitare vtrum sit danda eleemosyna de necessario?Quarto,quia S.Thom. in quolib.6.q.7. seu art.12.in responsione ad primum , dicit hæc verba,Non semper peccat mortaliter quotiescunque nõ dat pauperi:qui superfluum habet,sed quando necessitas imminet.Quando autem sit talis necessitas,quòd obliget ad mortale,non potest ratione determinari:sed committitur prudentiæ.Et in responsione ad secundũ dicit, Dare omnia sua pauperibus , cadit sub præcepto secundũ animi præparationẽ:vt.s.homo sit paratus hoc facere,si necessitas immineat.Minor tamen necessitas requiritur ad superflua erogãda,quàm ad omnia exhibenda tñ hoc totũ ratione vniuersali determinari non potest,sed committitur prudentię vt dictum est.Ex his enim scribis videtur ꝙ superflua erogare secundum S. Thom. non sit in præcepto nisi tempore necessitatis.

AD HAEC Respõdetur.Et ad primũ dicitur,ꝙ aliud est loqui de exequitione præcepti eleemosynæ , & aliud de obligatione eius.Licet enim ad exequendum eleemosynę præceptum exigantur duo, scilicet superfluitas naturæ & personæ ex parte dantis,& indigentia naturę vel personę ex parte eius cui est eleemosyna danda:sed superfluitas naturæ ex parte dantis,& indigentiæ naturæ,id est extrema necessitas ex parte patientis(quia aliter nõ est ratio , quare danda sit eleemosyna) obligatur tamen quis per se loquendo, ex hoc solo ꝙ superfluum naturæ & personæ habet illud distribuere.Solo autẽ dico,excludendo nõ omnẽ sed extremam alterius necessitatẽ,quã hic S. Tho. superfluitati combinat, oportet enim ꝙ si vni superest , alteri deficiat:vt Basilius dixit. Et similiter ipsa extrema necessitas alicuius quantum est ex se,obligatiua est ad hoc vt sibi subueniatur.Per accidens autẽ est, quòd hic,vel nunc quis non teneatur, puta quia latent eum indigentes. Vnde quia S.Tho.radices præcepti inuestigabat, & non exequutionem,ideo disiunctim intelligẽdus est (vt probatum fuit)aliter in maximos incidetur errores.Et subtiliter aspiciat quis , videbit quod & ad ipsam obligationem præcepto duo concurrunt, scilicet superfluitas naturæ,vel personæ ex parte dantis, & necessitas naturæ vel personæ ex parte patientis:quoniam præcepta moralia dantur de his,quæ vt plurimum eueniunt : vt pluries Arist. in Ethic.dicit,Communiter autem imò potius semper , superfluitas vnius, est indigentia alterius:sed quia non ex parte indigentiæ est obligatio ad mortale,nisi sit extrema , neque ex parte superfluitatis est præceptum,nisi sit vltra personæ dignitatem ideo summariè loquens S.Tho.ea quæ , cõplent rationes præceptorum assumens,ad aliàque loca tanquam ad commentaria,quæ se scripsisse nouerat remittendo,assumpsit , & concluſit dicens duo præcipi, & dare de superfluo , & dare extremam necessitatem patienti.

¶Ad secundũ dicitur,ꝙ doctrina sufficiens est,& quia summariè tradita,& quia alibi explicata est,& quia facilè subintelligi potest, cui danda sunt superflua (indigenti scilicet & patienti extremam necessitatem)& à quo subueniendum est,ab eo.s. qui nouit & potest.Posse autem quemlibet superfluum naturę habentem,clarum est.Nec est verum , ꝙ quandoque impossibile sit hoc obseruare, quoniã secundum Euangelicam doctrinã pauperes semper habebimus nobiscũ, & dato ꝙ non appareret aliquis indigens obseruaretur præceptum , futuris pauperibus thesaurizando. Dicitur secundò ꝙ quia vt(dictum est)sermones morales sunt secundum subiectam materiam,quæ vt in pluribus hoc habet, ideo si in aliquo particulari casu aliquid occurrat quod impedire videtur obseruationem præcepti,nihil vigoris ipsi præcepto adimitur.

¶Ad tertium sufficienter respondetur quantum ad propositum spectat , quærendo ab obiicientibus ad quid sanctus doctor in 4. senten.distinct.15.post articulum adductum , in quo expresse has conclusiones determinauit,mouit illammet dubitationem(an scilicet eleemosyna danda sit de necessario (in eadem q.art.4. Causa enim quam reddituri sunt , quare hoc fecit in 4. est illa quare hoc fecit in Secunda Secundæ,& quum in 4.videant, quòd talis articuli quæstio non repugnet veritati huius prioris determinationis,nec superfluę addita sit , fateantur fallax assumpsisse signũ in Secunda Secundæ ad suam expositionem probandam. Est autem in promptu causa,quare vtrobique talem articulum adiecerit,quia specialem scilicet præ se fert difficultatem necessariorum distributio,quam enim audis necessarium , distribuendum nõ videtur. Vnde licet ex præcedenti articulo facilè deduci potuisset conclusio ista , quòd necessarium personæ erogandum est patiẽti extremam necessitatẽ,tamen tota quæstio,an scilicet liceat necessarium erogare,nota non erat.quare,&c.

¶Ad quartum dicitur, ꝙ oportet intelligere respõsionum terminos secundum ꝙ in argumentis oppositis assumpti sunt. In illis autem argumentis non est sermo nisi de necessario naturæ & superfluo naturæ , vt patet in primo ex præcepto Ioannis Baptistæ Luc.3.quod inducitur scilicet,Qui habet duas tunicas, det vnam non habenti.duæ enim tunicæ sunt superfluum naturæ,non personæ:vt glossa ibi.d.dicit,& Petrus de Palude in 4.dist. 15. & ratio cõuincit:tum propter temporum variationem naturalẽ secundũ calidum & frigidũ,serenitatem & intemperiem, tum propter cõmunem humani generis morem.Vnde verba illa, quæ in solutione primi dicit , confirmant ſeundam conclusionẽ supra determinatam,quia necessariũ personæ quod est naturæ superfluũ , in articulo necessitatis extremę erogãdũ dicit sub peccato mortali.

¶Secundum autẽ argumentum replica est cõtra hanc respõsionem hoc modo. Dare omnia etiam necessaria naturæ , est in præcepto in articulo necessitatis quod tamen simpliciter est in consilio , ergo dare superflua naturæ quod est in præcepto , obligat extra articulum necessitatis. Tenet consequentia, quia præceptũ obligat plus quã cõsiliũ,ergo malè respõnsum est,ꝙ præceptum illud de duabus tunicis, & similia intelliguntur in articulo necessitatis.Et ad hoc respondet,quod vtrũque est in præcepto secundum præparationẽ animi pro articulo necessitatis : sed articulus necessitatis habet latitudinẽ. Necessitas enim obligans ad necessaria naturæ communicãda , est nõ quæcũque extrema necessitas pauperis, sed illa , qua quis etiã vitam propria teneatur discrimini exponere propter illũ.si enim pro fratribus mori aliquando est in præcepto,conseqũs est ꝙ priuare se necessariis vitæ adminiculis , cõmittendo se diuinæ prouidẽtiæ in aliquo casu præceptum fit.Necessitas autẽ ad superflua obligãs naturæ cõmunicãda,est minor:sufficit enim ad hoc,ꝙ pauper non habeat vnde sustentari queat. Vnde ex hac respõsione secunda conclusio iterum confirmatur.sicut & per corpus illius articuli.

CAP. V.

Solutio obiectionum pro fundamento illius opinionis in primo ca. adductarum.

AD ea verò,quæ in principio prd fundamento illius expositionis adducta sunt respõdetur. Et ad primũ quidẽ respõsio ex dictis aperta est.Iam enim declarauimus & probauimus , quomodo duo consideranda sunt secundum rectam rationem ad necessitatem virtutis eleemosynariæ.

¶Ad ẽm verò dr,quòd ly laudabiliter,potest dupliciter sumi.Vno modo,vt distinguitur cõtra,Necessario,& sic idem sonat laudabiliter quid bene,sed non de præcepto, sed de concilio. Alio modo vt distinguitur contra,vituperabiliter:& sic idem sonat quod virtuosè.in proposito S.Tho.accepit laudabiliter secundo modo, & non primo. Et nihil aliud voluit dicere , nisi quòd in illis casibus tribus quos enumerat non inordinatè,sed virtuosè quis necessariæ personę largiretur.Ex hoc aũt ꝙ virtuosè hoc fieri dicitur nõ sequitur,ergo non de præcepto:quoniam actus virtutis communis est præceptis & consiliis.

Et q̃a hoc verbũ arbitror fuisse occasionẽ errandi aliis & falsam fouisse expositionem, propterea ꝙ creditũ est ꝙ S. Tho. vtereꝛ ly Laudabiliter,prio mõ:ideo ostẽdo ꝙ secũdo mò accepit Laudabiliter ex quatuor.Primo ex ar.ti.ac S. Th.more Quũ enĩ cõstiteuerit diuinũ eius ingeniũ qlibetionibꝰ rñdere sermone formali : ꝓpter qđ vniuersaliter ꝓfundæ sunt eius sentẽtię,& occulte minꝰ pspi cacibꝰ:& tit.artic.nõ fit,an de necessario fieri eleemosyna debeat sub præcepto vel consilio , sed an de necessario dare liceat eleemosynam,sua nõ intererat rñdendo differere, ꝙ hoc sit in cõsilio vel ꝓcepto. sed ꝙ hoc sit cõtra virtutẽ vel ẽm virtutem , licet ad pfectionẽ doctrinã potuisset post subiũgere:& hoc nõ solum est ẽm virtutẽ,sed etiam in precepto. Quod dixit. Ergo laudabiliter virtuosè exponẽdum est, si difficultati motę formaliter respõsum esse fateri volumus. Secundo , ex prima parte corporis illius articuli,ait enĩ ibi, ꝙ non licet dare de necessario naturæ, nisi ad sustentationem reipublicæ, vel Ecclesiæ in aliquo casu necessitatis. Tũc enim laudabiliter,inquit, seipsum, & suos mortis exponeret periculo:quia bonũ cõe præponẽdũ est ꝓprio. Ex hoc arguit sic Certũ est,ꝙ in aliquo casu tenet quis de ꝓcepto, nõ solũ mortis: periculo se exponere , sed etiã mori pro fratribus:ergo quum S. Tho.dixit laudabiliter hoc fieri in aliquo casu non accepit , Laudabiliter,vt distinguit cõtra necessario,seu de præcepto,quia falsum dixisset,quũ in ꝓcepto hoc esset nõ sit dubiũ in aliquo casu, accepit igit,Laudabiliter. i. virtuosè. Quod si hic hanc acceptas glossam,quare non infra in proposito nostro ? nulla siquidem est quæstionis aut styli disparitas. Tertio, ex regula generali, ex qua

Universidad de Deusto
Biblioteca

excipiens profert hæc verba, Quū enim distinxisset necessarium in necessariū naturæ & personæ,& de necessario naturę regulam tradidisset,ꝙ non licet dare ex eo eleemosynam , & exceptionem fecisset ad necessarium personæ transiens,ipsum absolute cōsiderans (vt quæst.exigebat) duas regulas tradidit.Prima est,ꝙ dare de necessario personæ,simpliciter scilicet & absolutè cōsiderando ipsum,est bonū sub cōcilio tantū,non præcepto. Secunda autem quasi aduersatiuè addita est,ꝙ inordinatū est dare tantum de necessario personæ,ꝙ de residuo non possit cōuenienter vita peragi.Et ab hac secunda regula excipit tres casus, ingressum religionis,facilem reparationem , & extremam necessitatē priuatæ personę,vel magnam reip.quia in his laudabiliter necessaria personę erogantur.Ex his verbis videre quispiam potest clara luce, ꝙ laudabiliter possit cōtra inordinatum.Regula enim erat, ꝙ necessarium personæ nimis à seipso subtrahere est inordinatū. Exceptio autem est,ꝙ in tribus casibus hoc fit laudabiliter, id autē est dictum laudabiliter,vt distinguitur contra inordinatè & contra vituperabiliter.Quartò patet hoc idem ex 4.sent.dist.15.q.2.art.4.q.1.ibi enim tractans hūc articulum, eādem regulam tradit,& eosdem tres casus excipit ab illicitis. Cōstat autem ꝙ ibi iam determinauerat, quod non solū licitū,sed præceptum erat dare de necessario personæ vltimam necessitatem patienti,nihil ergo obstat predeterminatę sententiæ,ꝙ id quod præceptū dixerat post laudabile aut licitum dicat,exigente hoc noua difficultate,quia formaliter sibi vult responderi. Laudabiliter igitur , id est virtuosè dixit dari eleemosynam de necessario in articulo necessitatis.

¶Et per hæc patet , qualiter intelligenda sint verba illa , quæ ad confirmationem dicebantur,scilicet dare eleemosynam de necessario personæ,est bonum,& non cadit sub præcepto,sed consilio. Quum enim hæc verba in eodem sint articulo , accipienda sunt, vt quæsitum formaliter determinat.Quæritur autem ibi, an non liceat de necessario dare eleemosynam in tali vel tali casu , sed vt dictum est , quia ipsum Necessarij nomen erogationem excludere videtur,quæritur an cōsiderando id quod necessarium est alicui absolutè & simpliciter,liceat eleemosynam de eo dare.Ad hoc autem quæsitum facta distinctione de necessario naturæ & personæ, subtiliter & optimè quo ad necessariū personæ dictum est, quòd licet seu bonū est de consilio,tamen nō de præcepto.Ex hac tamen responsione non sequitur , ergo in nullo casu vel in casu extremæ necessitatis hoc non cadit sub præcepto , quæsita enim aliter à sapientibus determinantur solitariè sumpta,& aliter coniuncta alicui casui,siue fini.Si enim quæras , an occidere hominē sit bonum,optimè respondebitur quòd non si addas in casu, quo iustitia exigit, respondebitur quod hoc est in præcepto. Similiter si quæras an exponere se mortis periculo, sit bonum , optimè respondebitur quòd non,quòd si addas propter actum virtutis,dicetur quòd hoc quandoque cadit sub præcepto , & similiter de aliis euidenter apparet , quòd aliam responsionem sibi vendicant solitariè quæsita,& alia coniuncta cum aliquo alio. Vnde ad instantiam S.Thom.quòd dare de necessario personæ solitarie sumptum bonæ affectionis est , dixit ꝙ sub consilio nō præcepto cadit.Ad instantiam autē, quod hoc in aliquo casu sub præcepto cadit supra dixerat,& infra dicit,& alibi,vt est allegatū, ꝙ de necessario personæ extremæ necessitatis sub præcepto tenetur quis subuenire.Patet igitur ex dictis,quòd S. Tho.sententia est , quòd duo sunt præcepta circa eleemosynam faciendam, scilicet dare de superfluo naturę & personæ indigentibus quibusuis , & dare de necessario personæ patienti extremam necessitatem.

CAP. VI.

Expositæ opinionis S.Thomæ ex multis illustribus doctoribus antiquis & modernis confirmatio.

ET Quia hoc videtur multis forte nimis graue , & S.Tho.quem prius imitabantur sequendū,non putabunt , & coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus,vt omnino inexcusabiles reddantur, apponendos censui multos illustres doctores eandē tenentes sententiam , licet non paruipendendum sit verbum illud Sanct. Thom. in 4.quando ait esse hanc communem sententiam. ¶Primam ergo cōclusionem, scilicet ꝙ habens superfluū naturæ & personæ,tenetur aliis subuenire ratione superfluitatis licet pauper non appareat in extrema necessitate , tenent imprimis Ba. & Ambr.in verbis supra adductis.Augustt. quoque ad Macedonium vt habetur 14.qō.4.c.quid dicam,idem sentit in his verbis, Nōne omnes qui sibi videntur gaudere cōquisitis,eisq; vti nescīūt,alienum possidere conuincimus?hoc enim certe alienum non est , ꝙ iure possidetur,hoc autem iure quod iustè, & hoc iustè, ꝙ bene, omne igitur quod male possidetur,alienum est , male autem possidet,qui male vtitur.Hæc ille. Vbi apparet superfluum naturæ & personæ alienum esse quo ad vsum,& consequenter dispensandū, aliter iniustè possidetur , quia habens non rectè vtitur illo. Eandem confirmat sententiā Hier.dist.42.c. hospitalitatem,dicens Aliena rapere conuincitur,qui sibi vltra necessaria retinere probatur.Hęc ille Theophilus quoq; super illa verba Luc.18.Facilius est camelū,tractās an hęc dñi sententia impossibilitatē ostēdat circa diuitū salutē:affirmansq; impossibilitatē, ait, Reuera ita est, aliud enim est diues,& aliud œconomus,nam diues est, qui sibi reseruat diuitias œconomus verò siue dispensator , qui ad opus aliorum has tenet.Porrò attendatur , ꝙ diuitem quidem impossibile dicit saluari, possidentē verò diuitias difficile , quasi dicat Diues, qui captus est à diuitiis , & famulatur eis, non saluabitur, habens verò illas qui scilicet eis dominatur,vix saluabitur , causa humanæ fragilitatis.Hæc ille. Vbi manifestè dānantur omnes reseruantes sibi diuitias,id est superflua, & qui eis famulantur. Quod autem talis famulatus excludēs vitā æternā,sit ipsa custodia superfluorum,apparet ex verbis Chry. ibidem dicentis, Non prohibet ditari,sed opibus famulari,vult vt in necessariis vtamur eis , non vt custodiamus,nam famuli est custodire, sed domini dispensare. Si conseruari eas vellet non tradidisset eas hominibus, sed sineret eas in terra iacere. Apparet etiam ex verbis Domini,Matt.6. Non potestis Deo seruire & Mammonæ,vbi Hieron.exponens quid sit seruitus diuitiarum,ait, Audiat hic auarus,audiat hoc qui censetur vocabulo Christianus, nō posse simul diuitiis, Christōq; seruiri,& tū nō dicit,Qui habet diuitias,sed, Qui seruit diuitiis,qui enim diuitiarū seruus est,diuitias custodit,vt seruus,qui autē seruitutis excusit iugū,distribuit eas vt dominus. Hæc ille. Vbi expresse apparet,ꝙ est impossibile superflua custodire, non dispensando.& Christum amare,diuitiis enim amatis,se odio haberi necessarium esse, ibidē dicit Dominus. Beda quoq; super illud Luc. 11.Quod superest,date eleemosynam, ait , Neq; enim ita facienda iubetur eleemosyna,vt teipsum consumas inopia , sed vt tui cura corporis expleta,inopem quantū vales,sustentes.Hæc ille. Vbi iubenti exposuit sustentationem inopum post necessaria nobis.

¶ Inter posteriores verò doctores Petrus de Palude in 4. dist. 15. qō.3.expresse ponit hoc cadere sub præcepto.Richardus quoque in 4.dist.15.quæst.2.hoc idem confirmat.Durandus autem & Romanus ibidem.quasi mortale pauidi timent.

¶Secundā autem conclusionē (quòd scilicet dare eleemosynam existenti in extrema necessitate de necessario personæ sit in præcepto)Ambr.dist.86.cap.pasce.confirmat dicēs , Pasce fame morientem,si nō pauisti,occidisti. Grego. quoq; in homiliis suis ait, Quia enim in lege scriptum est, Diliges proximū tuum sicut teipsum,minus proximū amare cōuincitur qui non cum eo in necessitate illius etiam ea quæ sunt sibi necessaria, partitur, idcirco de diuidendis cū proximo duabus tunicis datur præceptū. Hæc ille. Vbi euidenter apparet,ꝙ necessaria,non communicata necessitatibus absque dubio extremis , minorem debito dilectionem Christi conuincūt,& consequenter charitatis extinctionem,quæ diminutionem non patitur. Basilius etiam super illud Luc.3. Qui habet duas tunicas,ait,Hic autē docemur,quòd ex omni eo quod affluit supra proprij victus necessitatem,tenemur erogare illi,qui non habet,propter Deum.qui quæcunque possidemus , largitus est.Hæc ille.Vbi clare sonat intenta sententiam.Iumores quoque, scilicet Petrus de Palude,Richardus,Duran.& Romanꝰ in 4. sendist.15. intrepidè asserunt teneri quemlibet de necessario personæ subuenire extremæ necessitati pauperis. Non absque temeritate ergo à tot doctoribus ac rationibus subtrahet se quispiam,volēs magis hominibus placere , quàm veritatem sequi. Quòd si mihi illud Rosellæ obiceris,quòd scilicet diuitum confessiones audiri non possent,& confessores damnationem incurrerent, audi Dominum Iesum Christum in Euangelio,diuitibus dicentē,Facilius est camelum transire per foramen acus, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.Confessoribus autem,Si cæcus cæco ducatum præbeat,ambo in foueam cadunt.

¶Et sic patet regula generalis, circa eleemosynarum necessariam largitionem,applicatio autem eius ad particularia scientificæ determinationi non subest.sed prudentiæ cōmittit,quæ circa particularia versatur.Est autē magna opus circūspectione,vt cōcluda tur hūc habere superflua,oportet siquidē cōsiderare statū,filios, filias,seruos,alumnos,hospites,conuiuas,diuisionem, munificentiam,magnificentiam,& si qua sunt huiusmodi,& habere semper præ oculis,quòd necessarium personæ non cōsistit in indiuisibili, multis enim adiunctis,non apparebit superfluum, & multis subtractis , non censebitur quis indigens. Et hæc de eleemosynæ præcepto dicta sufficiant. Anno Domini, 1496. Finis.

TRACTATVS SEXTVS.

De monte pietatis in quindecim capita diuisus.

1 *Quid sit Mons pietatis,qua eius capitula, & quid discutiendum.*
2 *Ex quibus & quo procedēdū est ad huius ueritatis inuestigationē.*
3 *In quo genere, & in qua specie uirtutis, uel uitij operationes istæ locentur.*
4 *Condiciones iusti commutatiui & distributiui.*
5 *Prima opinio dicētiū, nihil usuræ aut iniustitiæ inueniri in cōtractibus Montis pietatis stando infra limites iustitiæ cōmutatiuæ.*
6 *Examinatio prædicta opinionis cum determinatione quod in his contractibus committatur multiplex iniustitia.*

7 *Secunda opinio examinatur, soluendo duo dubia concernentia dicta in præcedenti capitulo.*
8 *Solutio rationum argumentium, quod contractus prædicti secundum communitatum iustitiam sint iusti.*
9 *Determinatio, quod in prædictis contractibus committitur usura.*
10 *Opinio dicentium iustos esse capitula Montis pietatis secundum formam iustitiæ distributiuæ.*
11 *Examē prædictæ opinionis determinat, quomodo hic sit distributio.*
12 *Determinatio quod secundum iustitiæ distributiuæ formam multiplex in hoc Monte iniustitia committatur.*
13 *Opinio dicens in Monte hoc nullum esse proprie mutuum sed societatem potius quando quæ sumus capitula ad commune bonū uertam.*
14 *Examē dictæ opinionis determinat iniustitia nihil minus inueniri in capitulis Montis, eodē hac ratione qua secundā alias supradictas.*
15 *Exclusio quorundam extraneorum dictorum concludens Vltimo in tantum sententiam.*

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Mons pietatis qua eius Capitula & quid discutiendum.

Quid Montis pietatis.

MONS Pietatis in multis iam Italiæ populis erectus, & nunc discutiendus , vocatur summa quædam pecuniæ ad perpetuum vsum pauperū deputata , hoc modo.Cōpatientes diuini verbi prædicatores aliqui inopiæ multorum pauperum quorū facultates(quia non semper in prōptu habere contingit, vnde suis prouideat necessitatibus)ab Hebreorū vsuris vocantur,induxerunt populum, vt pietatis intuitu oblatione voluntaria quisquis quod sibi placeret,offerret quatenus ex multis oblati vna quæda fieret nummorum summa,conseruanda integrè ad hoc,vt pauperi cuique mutuari possit, vnde sibi prouideat. Et quoniam charitate plena res est hæc fructuosa fuit prædicatio , adunatáque est pecunia multa sub communibus custodibus reposita,quę Mons pietatis dicitur, Quumque modum cōuenientem & perpetuum humano more rectores ciuitatis statuere vellent , quo pauperibus prædicta pecunia distributione perpetua & æquali mutuari possit, statuerūt bonos ciues ad hoc exequendum cum his capitulis.

¶Primò , quòd custodiant dictam pecuniam , & stent parati ad mutuandum egentibus tot aureos(puta tres ad summum) & intra tantum non plus temporis(puta annum)restituendos, & hoc vt bonum possis esse communius.

¶Secundò,ꝙ pignora ab accipientibus mutuum sumant, & suo periculo custodiat in domo ad hoc conducta.& restituēntibus intra annū reddat, non restituentium vero publicè vendant , & ex venditione pecuniam exigerēt reddendā domino venditi pignoris,deducto prius eo,quod Monti debet, & horū omniū & totalis suæ administrationis rōnes scriberent, & redderēt. Et hoc totum fit,vt perpetuari possit Mons,& futuris pauperibus prodesse.

¶Tertiò , ꝙ vltra pecuniā mutuatā exigant secundū numerū librarū singulis mensibus tot denarios à prædictis debitoribus,ita quo:quot libras aliquis mutuò susceperit à Monte , tot denarios singulis mensibus,quibus illas retinet, dare tenetur. Et hoc non vt aliquid vltra sortē monti accedat,sed pro recōpensatione operarum custodū & ministrorū,qui publico pauperum bono in suarum prædictis cum suo periculo & labore deseruiunt , & expensarum quæ pro pensione domus,& emptione librorū, & cæteris ab eisdem fiunt.Hæc sunt capitula Montis pietatis.Quorū duo prima, quoniam per se notum est esse sancta, tertium examinandum restat,an sit licitum aut illicitum:& sic illicitum , an vsuram sapiat.

CAPVT II.

Ex quibus & quomodo procedendum est ad huius ueritatis inuestigationem.

Non ex sacra scriptura uel sanctorum autoritate materia hac dat sed argumentū naturali cognoscibilia tā credenda,quā operanda,vt citius, cōis, & utilius veritas humano generi innotescat.vt puta ꝙ Deus sit & ꝙ sit vnus,ꝙ adulteriū est malum,&c.In neutro autem horū genere præsens cōtinetur quæstio , scibilis siquidem naturaliter est, & nullibi in sacra Scriptura decisa inuenitur. Ex traditis autē in ea si solui debet,oportet ad morales venire propositiones:nisi inquantū creditas sed lumine naturali notas. Hoc autē est ex principiis moralibus nō ex diuina procedere autoritate. Autoritas verò humana tam canonica , quam ciuilis duo similiter tradit opera genera.Quædā ideo bona,quia mandata:vel mala,quia prohibita,& quædā ideo præcepta,quia bona,vel prohibita,quia mala.In horū primo ordine cōstat hos,de quibus agimus,actus non continerisin secundo autem claudi,nullibi explicitè habetur Implicitè autem probari non potest ex iuris principiis , inquantum humana sunt autoritate firmata : sed oportet recurrere ad philosophiam moralem , vt ex eius rationibus naturali lumine luitis ostendatur,an hoc sit secundum se malum, aut bonum.

¶Ex hoc autem,quòd nulla autoritas quæstionē hanc propriam sibi vendicat,euidēter quatuor patere potium.Primo,quòd præsenti quæstionis decisio, nec canonici , nec ciuilis iuris doctores, nec purum Theologum secundum quod Theologia vltra philosophicas disciplinas est simpliciter necessaria, expoleit, sed moralem philosophum.Secundo , quòd sapientes in hac parte nec habendi nec voeandi sunt doctores prædicti : sed ponentes potius falcem in messem alienam. Gratiæ tamen sunt eis habendæ , qui secundum iura , quantum licuit , quæstionem hanc ventilarunt. Tertio,quòd non est mirum , si tot huiusmodi homines in re hac minus , bene dixerint ; quoniam tractant fabrilia fatui. Quarto, quòd ex eo quod tot & tales dixerint vel dicturi sint in re hac suas opiniones , aut decisiones , nemo hæc intelligens debet, aut potest conscientiam suam eis credere : sicut nec corporeæ infirmitatis periculum aromatariis, nisi stulte committeret.

¶Nec obstat ꝙ agere de contractibus & vsura , ad iura spectet, & ad Papam & principem decernere:hoc enim verum est quo ad contentiosa fori exercitia & humana iudicia , Inter homines siquidem summi Pontificis est vsurarū ambiguitates determinare, & non simpliciter. Dupliciter enim aliquid ad ecclesiasticum iudicium spectat.I. per se,& simpliciter. Et sic summi Pontificis iudicio subsunt ea tantū, quæ sunt fidei:eo quòd ipse est cōstitutus à Christo doctor & rector fidelium,inquantū fideles sunt,& non hominū,inquantum homines sunt,& sibi promissa est omnis veritas de necessariis ad salutem fidelium:& non omnis veritas naturaliter scibilis , aut moralis. Aliquid verò subditur Ecclesiæ iudicio per accidens. & ſm quid : si scilicet illud necessarium certa ratione nescitur, aut si ratio vere scita ab aliquibus , non capitur ab aliis , &c. & de horum numero constat ex dictis quæstionem hanc esse.Et propterea sicut in his,quæ sunt fidei ſummi Pontificis autoritas omnibus præest rationibus : ita in his scibilibus supra tam ipsum , quam quemcunque alium iudicem, ratio naturæ ſi lumine roborata locum obtinet : contra quam sola autoris naturæ autoritas statuere , aut decidere aliquid potest. Et quoniam solius veritas amore opus hoc agitur , & materia moralis , est vt omnibus amabilis veritas reddatur. nemo opinans nominabitur, aut mordebitur quouis modo : sed opiniones discutiemus,benedicta suscipientes,minus autem bene, ordinantes , & secundum vires fraternitate & charite emendantes.

CAPVT III.

In quo genere, & in qua specie uirtutis , aut uitij susceptiua , aut operationes istæ locentur.

Opera quæ in Mōte pietatis exercētur, nō modo ad cōmutatiua iustitiæ reducūtur; sed etiā distributiua.

HVMANA Opera virtutis, aut vitij susceptiua , in duo secantur genera. Quædam enim sunt,quorum bonitas vel malitia in ordine ad operantē consistit. vt concupiscere irasci, timere, audere & vniuersaliter humanæ passiones.Talium siquidē rectitudo sufficienter habetur,si ipse operans in se ipso aliqualiter se habet puta si passio secundum rationem refrenetur , &c. Alia autem sunt, quorum propria & per se primo bonitas aut malitia consistit in ordine ad alterum , licet ad completam virtutis bonitatem etiam in ordine ad operantem bona esse oporteat:vt reddere depositum, restituere accommodatum, & vniuersaliter operationes,quæ iustitiæ subiacent. Ad horum siquidem rectitudinem propriam, id est ad hoc vt iusta opera sint, sufficit quòd alteri æqualiter commensurata sint , puta quòd restitutio acceptioni æquetur. Non enim refert qua quis intentione depositum reddat , aut debitum persoluat,si operis iustitiam inspicimus:dicet plurimum interfit,si iustitiæ virtutem operanti attribuere volumus.Propter quod hoc est singulare in iustitiæ operibus , quòd iusta operari possunt carentes iustitiæ virtute , cæterarum autem virtutum opera nemo absque virtute illa explere sufficit. Quod ideo(vt ex dictis patet) accidit , quia cæteræ virtutes perficiunt hominem in his , quæ sunt ad se,Iustitia vero in his,quæ sunt ad alterum , vt in quinto dicitur Ethic.

¶Quum autem clara luce liqueat opera hæc , de quibus præsens agitur quæstio,in numero eorum,quæ ad alterū sunt cum æqualitatis ciuili debito contineri , eorum bonitatem, vel malitiam ex ipsa ratione iusti,quo ad alterum est , secundum æqualitatem ciuiliter debitam , considerare oportet. Et ob hoc omnes rationes quę in re ac adducuntur, ex rectitudine voluntatis & pietate intentionis communitatis & ministrorum defectiuæ sunt,nō enim attingūt ad opus ſm se,an iustū vel iniustū sit. Et quoniā intium nō humana lege positum (quoniam illud non est ad propositum, eo ꝙ non habet locum nisi in differentibus)sed naturale,id est ex ipsa rei natura æqualitate aliqua alteri commensuratum in duas secatur species scilicet ſm iustitiam commutatiuam & secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

iustitiam distributiuam, oportet non latere, secundum quam iusti speciem opera hæc examinare oportet, nō enim eodem modo iusti ratio in vtraque inuenitur. Quamuis autem primo aspectu ad commutatiuam iustitiam omnia huiusmodi opera spectare videantur (quia vel restitutionis, vel recompensationis, vel locationis actus sunt) quia tamen secundum multos distributiua admiscetur iustitia, idcirco primo secundum formam iustitiæ commutatiuæ, deinde secundum admixtam distributiuam, & demum quandam singularem opinionem examinando procedemus.

CAPVT IIII.

Conditiones iusti commutatiui & distributiui

Cōmutatiua iusti tia exigit. Et aliquid detur & accipiatur inter singulares personas secundum æqualitatē arithmeticā: distributiua uero exigit distributionem à principibus, seu ciuitate facta singulis per communem, secundum æqualitatem geometricam.

VIA Verò ignoratis rationibus terminorū, impossibile est intelligere cætera, præhibandū est quid ratio iusti in cōmutationibus exigat, & similiter quid ratio iusti in distributionibus requirat, ad hæc enim aspiciētes, oportet reliqua examinare. In ciuitate, quū totū quoddā sit triplex debiti ratio, sine qua iustū non inuenitur, considerari potest. Partis ad partem, totius ad partes & partium ad totum. Primus ordo dirigitur à iustitia commutatiua, secundus à distributiua, tertius à generali, quæ legalis alio nomine dicitur, de qua in quinto Ethicorum dicitur, q̄ neque hesperus neque Lucifer est ita fulgens, aut admirabilis. Partes siquidem ciuitatis sunt singulares personæ, quarum & res & opera & personas commutare adinuicem oportet, vt quod vni deest, absque dantis damno ab altera habeatur. Bonum similiter vel malum commune necesse est singulis proportionaliter distribuere, singulorumque bona ad commune bonum ordinanda esse nemo dubitat.

¶Sed omissa pro nunc tertia hac iustitia (quoniā vt post patebit, non est ad propositū) sciendum est, q̄ iustum secūdum iustitiam cōmutatiuam requirit tres conditiones. Prima est, q̄ ibi sit datio & acceptio ex parte vtriusque extremi, aliter cōmutatio non esset, & cōmutatiuę iustitię (qui directiua cōmutationum est) propria deesset materia. Secunda est, q̄ sit inter partē, & partē, id est singulares personas aliter à distributiua, aut generali iustitia non distinguereturvnde seruitium communitati exhibitum, recompensatur ab ea, vt singularem personam induit, sicut & vendit & emit, vt persona singularis. Tertia est, quod seruetur æqualitas arithmetica, id est quantitatiua, vt scilicet quantū fuit seruitium, tanta sit merces, & quanta læsio, tanta vindicta, & c. aliter cōmutationes iustæ non essent. Mutuanti enim quatuor, nisi quatuor restitueretur, iniustitia esset, & simile est in aliis.

¶Iustum autem secundum iustitiam distributiuam, tria similiter exigit. Primò, q̄ ibi sit distributio, quæ Propria iustitiæ distributiuæ materia, vt ex eius nomine patet. Secundo, q̄ sit inter totum & partes, ita quod à toto ad partes terminetur, aliter debiti ratio & distributio in vnum non coirent. Distributio nanque petitionem sonat alicuius, q̄ nisi totius esset, partibus debitum, vt distribueretur, non esset. Vocamus autem totum communitatem vel principem vt sic, partes autem, ipsos ciues. Tertiò, q̄ seruetur æqualitas geometrica id est, proportionalis, vt scilicet talis sit proportio eius quod datur de communibus bonis vni personæ ad id quod datur alteri, qualis est inter personas ipsas, id est, vt quantum vna persona præcedit alteram in illa repub. tantum quod vni datur excedat id, quod datur alteri. Aliter æqua non esset distributio, quia boni totius partibus debiti tantò plus alicui parti debetur, quantò pars illa principalior est in illo toto, quæ principalitas in diuersis positiis secundum diuersa attenditur, scilicet secundum virtutem aut diuitias, aut aliquid huiusmodi.

CAPVT V.

Prima opinio dicentiū nihil vsuræ aut iniustitiæ inueniri in contractibus Montis pietatis, stando infra limites iustitiæ commutatiuæ.

Mutuantes in mōte pietatis & quomodo nullam vsuram, vel iniustitiæ maculā incurrant.

IS Igitur præmissis illorum occurrit opinio, qui terminos commutatiuæ iustitiæ non egrediendo, contractus omnes huius Montis, nec vsuræ nec iniustitiæ aliquid sapere credunt. Et quoniā hi duabus incedunt viis, illa primo adducenda est quæ hos contractus adeo non secundum se iustos dicit, vt si de cuiusque priuatæ personæ intentione recta constaret, sicut de pia communitatis & Montis intentione modo constat, cuilibet liceret pecunias suas cum supradictis contractibus pauperibus mutuare.

¶Vt autem huius ambiguitatis veritas clarius eluceſcat, ex quo non refert secundum hanc viam, quis mutuet, publica scilicet an priuata persona, nec refert cuius sit quod mutuo datur, an. s. mutuantis sit an alterius, ponamus in terminis casum discutiendum, præsuppositā rectā intentionē mutuantis, quam tamen præsupponere non est opus, quia cōtractus secundum se iustitiam quærimus, quæ in æqualitate commutationis consistit quacunque id intētione fiat. Sit ergo Petrus mutuās indigentiū exponēs 10000 ducatos, conducātq; ministros scriptores, & custodes pignorum, sine quibus mutuum nulli dare vult, exigatque vnum denarium pro qualibet libra singulis mensibus, à singulis accipientibus, & retinentibus mutuum, suppositō q̄ tanta quantitas pecuniæ requiratur ad mercedem reddendam debitam ministris, & custodibus, &c. Dicit itaque his stantibus hæc prima opinio tria. Primò, quod hic sunt tres contractus, secundò quod in his nulla interuenit vsura, tertiò quod in his nulla inuenitur iniustitia.

¶Primum horum declaratur distinguendo contractus. Est siquidem hic primo cōtractus mutui inter Petrum mutuantē & Ioānem pauperem. Est deinde contractus pignoris inter Ioannē pauperem & ipsum Petrum, seu ministros eius quod idem est, quia in mutuantis persona pignus suscipiunt. Est & tertio contractus locationis, quo ministri operas suas locant ad scribendum, custodiendum & excutiendum pignora, & c. & pauperes mercedem eis debitam retribuunt, vnum denarium pro libra soluendo.

¶Secundum verò, scilicet q̄ hic nulla sit vsura, probant ex ipsius vsuræ ratione dupliciter. Primò quia vsura est quando aliquid vltra sortem ex mutuo quæritur, ita quod mutuum sit non occasio aut causa sine qua non, sed ratio & causa propter quam aliquid pecunia æstimabile vltra sortem percipitur. Constat autem ex distinctione contractuum, quod hic nihil propter mutuum vltra sortem quæritur, sed tantum propter locatas operas ministrorū, cuius euidens signum est, q̄ si ministri gratis hæc facere volunt donātes singulis illos denarios, nemo turbabitur. Secundò, Quia si ista ministrorum merces esset vsuraria, à quocunque redderetur, esset vsuraria, non enim refert, an fœneratori vsura detur ab accipiente mutuum, vel à principe vel à quocunque alio. Sed cōstat quòd prædictis ministris absque vllo scrupulo potest tanta merces pro is laboribus à communitate vel principe reddi, vt Mediolani, & Brixiæ, & Veronæ fit, ergo non est vsura.

¶Tertiū autē, s. quod hic nulla sit iniustitia, declaratur sic. Si hic esset iniustitia, aut esset iniustitia ista ex parte ministrorum, vt ideo iniustitia sit exactio ista, quia ipsis gratis tenentur operas suas impēdere & hoc non, quia non sumus in casu extremæ necessitatis, aut superfluitatis tantæ q̄ teneantur ad hoc. Aut ex parte inodi accipiendi, vt ideo iniusta sit acceptio, quia taxatur vnus denarius pro libra singulo mēse, & hoc non, tum quia multorū sapientium & bonorū virorum sententia consideratis particularibus circunstantiis via hæc aquissima iudicata est: particularium autem iudicium prudētibus viris cōmittendū est ſm moralē philosophiam. Tum quia huic modo ratio suffragat, cōmensurat enim hoc modo soluto periculo & labori ministrorum. Quantò maioris pretij pignus, aut maiore tēpore retinetur, tantò plus periculi custodes subeunt & curæ & laboris, si excutienda (vt sæpe accidit) pignora sunt. Aut ex parte pauperum, vt iniusta sit hæc exactio quia a non debēte soluere exigit, & hoc non, propter duo. Primò quia si pauper non tenet ad hoc cū aliquis ad hoc teneat, debet assignari quis est, qui ad hoc obligetur. Ipse Petrus mutuās non tenetur, quoniā damnū incurrere non tenetur ex hoc, q̄ beneficiū mutui impendit, quinimò si aliquod damnum ex hoc incurreret, posset à paupere accipiente mutuum illius recompensationē exigere, vt ab omnibus doctoribus cōcorditer dicit. Princeps quoq; aut cōmunitas ad hoc non tenet, tum quia sumus extra casus extremæ necessitatis & superfluitatis, extra quos eleemosyna nō est in præcepto: tum quia principes, etsi teneantur pauperum curam habere, & eis subuenire, non tamen tenentur hoc modo subuenire, vt de se patet. Si ergo nullus inuenitur, qui ad hoc teneatur, restat q̄ pauper ipse teneatur. Secundò, quia morale principium est q̄ ille debet onera rei sustinere, in cuius fauorem res agitur, cum autem constet, q̄ ministrorum opera propter pauperes fiant, vt habeant vnde suis prouideant necessitatibus, consequens est, quòd ipsi pauperes debeant ministrorum operas recompensare.

CAP. VI.

Examinatio propositæ opinionis cuæ determinatione quod in his contractibus committatur multiplex iniustitia.

Non sunt simpliciter exigitiua à paupere ribus sibi mutuata pecunia de liquida pro mercede vilitatum in monte pietatis laborū quam ad conseruationem & securitatem pignoris, & ea quæ ad conseruationem pignoris pertinent.

QVOD aūt prædicta opinio in multis à veritate deficiat, non ex opinabilibus, sed ex per se notis principiis moralibus deducēdum est. Assumamus itaq; duo principia in commutationis contractibus per se euidentia. Alterū affirmatiuum, s. ille tenetur mercedem reddere, in cuius fauorem opus agitur. Alterum negatiuum, scilicet, nullus tenetur mercedem reddere pro opere facto in alterius fauorem. Hæc principia standa infra limites iustitiæ commutatiuæ per se nota sunt, quoniam ex seipsis æqualitatem iustitiæ clare continet, & ideo indisciplinati esset quærere eorū probationem. Sub his autem principiis oportet subsumerere propositiones minores, quas difficile esset intellectu penetrare nisi prius operationes ministrorum intertenientes in contractibus illis distinguerentur, & sigillatim discuteretur quæ in cuius fauorem fiat, hac enim decisione habita, statim tota ratio integrè patebit. Sed ad hanc decisionem absque errore habendam, oportet ex his, quæ per se inueniuntur in operatione qualibet, & non ex his, quæ per accidens insunt, & ex propriis & immediatis cuiusque conditionibus, & non ex communibus & remotis sententiam proferre. Propter quod non est, in hac considerationem immiscendum, q̄ hoc, vel illud opus in fauorem boni cōmunis, aut aliud huiusmodi, finis siquidem cōmunis & remotus est vniuersitatis bonum in particularibus cōmutationibus. Iam enim stabilitum superius est, q̄ iustū secundū iustitiæ cōmutatiuæ formam attenditur secundū æqualitatē commutationis huius personę ad illam personam, & non secundum ordinem ad communitatem.

¶Ex per se ergo & proximis considerabitur, distinguamus in primis operas has ministrorū, dicentes q̄ harū operarū quædā sunt quasi per se cōmuniter inrētę: & hæ sunt ille, quæ vsq; ad venditionem pignorū interuenunt. Quędā vero sunt specialiter, & per accidēs intenta: & hæ sunt subhastatio & vēditio pignoru, & his annexa. quæ ex mora quorundā debitorū accidūt. Distinguendo aūt figillatim prima opera, dicimus ea esse hæc, scilicet custodiam pecuniæ, præparationē ad mutuandum actū mutuādi, sumere pignus scribere hæc, cui annectuntur expensæ pro libris, &c. custodiā pignorū: cui cōiungitur cōductio domus pro eorū cōseruatione, & tandē restituere pignora. Horum aūt pars maior & periculosior in fauorē sit Petri mutuātis, aut vniuersitatis pauperū: custodia enim pecuniæ, acceptio pignorū, eorū custodia, scribere hæc expensæ pro libris cōductioq; domus (in quibus totū periculū est) ad alterius vel vtriusq; ordinātur securitatē. Reliqua autem paucula, s. præparatio ad mutuādum, & ipse actus mutuandi & restitutio pignoris ad huius pauperis ordinatur se vtilitatem.

ET Vt clarius eluceſcant hæc, videamus singula. Custodia imprimis pecunię, in illius fauorem proximè sit, cui custodienda reponitur: pecunia autem hęc custoditur duobus, scilicet Petro mutuanti, cuius est directum dominum huius pecuniæ: & vniuersitati pauperum, cuius est quasi dominium vtile eiusdem. Nulla enim alia ratione hanc pecuniā oportet conseruari, nisi vt Petrus sit securus, si quando vellet rehabere pecuniam suam, & vniuersitas pauperum sit certa, q̄ communis sit etiam futuris pauperibus vtilitas ista. Acceptio similiter pignorum, quum ad conseruationem & securitatē capitalis proxime ordinetur, cōstat q̄ in fauorem ipsius Petri & vniuersitatis pauperum fit. Et simile omnino est de ipso actu scribendi, & expensis pro libris. Hæc enim omnia nulla alia ratio fieri cogit, nisi ob integritatem & securitatem pecuniæ. Ioannes enim pauper mutuum accipiens, non curat quòd hæc rescribantur, aut quòd pignus ab eo exigatur. sed hæc omnia pecuniæ dominus securitati suæ consulens fieri vult.

¶In custodia autem pignorū cōsiderandū est, q̄ sicut pignus habet in se duo: s. q̄ sit pignus, & q̄ sit talis res, (puta vestis) ita in ipsa pignorum custodia distinguendū est, q̄ ipsa est custodia pignoris, & q̄ est cura talis rei. Si consideretur formaliter pignorū custodia, manifestè, patet q̄ in fauorē Petri mutuantis, & vniuersitatis pauperum fit, quia proximè ordinatur in securitatē pecuniæ rehabendæ. Vnde quia cōtractus pignoris secundū veritatē est in in fauorē accipientis, ideo accipiēs ipsum tenetur ad restitutionem eius, si etiam perdidit illud vt cōuincitur ex illo morali principio restitutionū posito à S. Thoma in Secunda Secundæ q. 62. q̄ aliquis tenetur ad restitutionē non solum ratione rei acceptæ, sed etiam ratione acceptionis tenetur restituere, etiā perdita re. Et in hoc differt accipiēs depositum ab accipiēte pignus, q̄ ille deposito perdito, nō tenetur ad restitutionē, quia obligatur ad reddendū depositū ratione rei acceptę, & non ratione acceptionis, quia depositum datur in fauorē deponentis. Iste autem scilicet accipiēs pignus, quia tenetur & ratione pignoris accepti, & ratione acceptionis (quia pignus datur in securitatem petentis ipsum) obligatur ad restitutionem nō solum quandiu pignus habet, sed etiam si non haberet, suo enim periculo tenetur naturali iure illud custodire, sicut qui accommodatum accipit eadē ratione, &c. Si autem consideretur cura talis rei, quæ est pignus (puta excussio vestium & huiusmodi solicitudo) sic quia hoc accidit pignori, de sui ratione non exigitur, q̄ sit in tali materia, sed sufficit ibi q̄ sit tanti pretij, vt secura sit pecunia rehabenda, ideo nō est eadem ratio de solicitudine exercenda, & de ipsa custodia. Hæc nanq; cura quamuis in fauorē vtriusque, dantis scilicet & accipiētis cedat (dum pignoris domino res sua illæsa seruatur, & huic creditori pignoris pretium cōseruatur, vnde possit mutuatā rehabere pecuniā) simpliciter tamē & per se fit in fauorem domini pignoris, quia mutuans licet exigat pignus, nō tamē exigit qualitatem pignoris, imo hanc onerosam conditionē refugit naturaliter. Vnde pacisci posset cū domino pignoris talis, q̄ ipse non vult solicitudinē hanc, sed q̄ Dominus ipse mittat tēpore curæ rehabendæ ad excutiendas vestes suas, & alia huiusmodi. Nec obstant, q̄ si nullo interueniente pacto vestes in pignus acceptas cōtingit lædi, retinens ipsas tenetur ad satisfaciendum domino pignoris. Hoc enim nō prouenit ex eo q̄ retinens tale pignus teneatur per se ad curam eius, sed ex eo q̄ per accidens iste tenebatur ad hoc, quia scilicet non fuit protestatus, manifestādo domino pignoris, q̄ talis pignoris curam refutaret. Implicitè enim obligatur quilibet sumens pignus qualecunq; ad eius curā, (expensis tamen domini) nisi aliud protestetur. Domus autem conductio inquantum deseruit custodiæ pecuniæ & pignorum, & in fauorem est Petri mutuantis, & vniuersitatis pauperum. Inquantū autē pignorum expensioni & curæ vtilis est, in horum pauperū fauorem fit. Reliqua autem tria opera scilicet actus mutuandi, & pignora restituendi, & paratu esse ad mutuandum, in fauoré manifeste fiunt Ioannis pauperis. Sed prima horū, scilicet actus mutuandi, & restituendi pignus, sub mercede non cadunt, quoniā actui mutuādi respondet actus restituendi acceptū mutuū, & actus restituendi pignus respondet actui dandi ipsum pignus, sic que par pari refertur. Tertium autē sub mercede esse per se patet, pecunia siquidem æstimabilis est obligatio ad paratum esse mutuandum. Opera verò in altero diuisionis membro posita. s. quæ specialiter respectu quorundam accidunt, (vt venditio pignoris, & cætera annexa,) non opus est discutere, in cuius fiant fauorem, quoniam propter moram debitoris ab ipso soluendā sicut & expensæ, quæ post eius moram fierent incitatione coram iudice & scribus, &c.

EX OMNIBVS Igitur his colligēdo, cum pateat vnū tantum actum mercenarium propriè, & per se ordinari vniuersaliter in fauorem cuiusq; singularis pauperis, scilicet obligatā præparationem ad mutuandum, ex supradictis principiis facilè veritas intenta deduci potest, consistens in quinque conclusionibus. Prima est negativa, scilicet. Nullus pauper tenetur ad reddendam mercedem debitam ministris huiusmodi pro custodia pecuniæ vel pignoris, pro opere scribendi libros rationum, aut pro domo ad hæc conducta. Patet, ista ex illo principio negatiuo, quo dicitur, q̄ nullus tenetur mercedem reddere pro opere facto in alterius fauorē. Ex dictis enim iam constat ista opera nō esse facta in fauorem Ioannis pauperis, sed alterius pura. Pertinent autem, vel vniuersitatis pauperum, vel vtriusque. Secunda est etiam negativa, s. Non omnis pauper accipiens mutuum, tenetur ad reddēdam mercedem ministris pro cura pignorum, aut domo ad hæc vtili. Patet ista ex eodem principio: quia non omnis pauper offert pignus tale, id est, onerosum, & consequenter non omni pauperi ex hibetur hoc seruitium, ac per hoc nec à quolibet reddendam esse mercedem iustitia exigit commutatiua. Nec obstat, si quis fingat omnes teneri ad hoc: quia licet hic non det mihi pignus excutiēdum: ego tamen qui ignorabam quale pignus esset allaturus, iam conduxi excussorem in seruitium eius & aliorum paratum. Ignorātia siquidem hæc non suffragatur, quoniam probabilem cognitionem (quæ in huiusmodi, certitudini par est) Mons habet, quòd pauperum indigentium mutuò alij afferent pignora excutienda, & alij non: vt quotidiana experientia testatur. Et consequenter conducendus est sibi excussor pro quibusdam, ab illis mercedem recepturus, si iustitiæ commutatiuæ æqualitas seruari debet. Tertia est affirmatiua. s. Petrus mutuans, siue vniuersitas pauperum tenetur ad satisfaciendum pro cura pugnorum onerosorum & particulę pensionis domus inquantum deseruit ad hoc. qui pignora talia afferunt. Patet ista ex eodem principia: patet enim ex dictis obligatam præparationem ad mutuandum in fauorē singulorum pauperum esse, & excussionem pignorum in fauorem Dominorum. Quinta conclusio principaliter intenta, (quæ ex prædictis aperte sequitur) est ista: Iniustè exigitur à quolibet pauperę vnus denarius pro libra singulis mensibus, pro mercedere reddenda supradictis ministris, & cætera. Charissima est ista: quia cum iniustè exigatur ab aliquo id, ad quod non tenetur, & ex dictis constet, quòd pauper quilibet non tenetur ad omnia soluenda (sed ad vnum, scilicet obligatam præparationem ad mutuandum) consequens est, quòd iniustè exigatur à quolibet merces pro omnibus ministrorum operibus positis reddenda.

CAP. VII.

Secunda opinio examinatur, soluendo duo dubia concernentia dicta in præcedenti capite.

ANTEQVAM Soluant obiectiōes ad oppositū factæ & examinetur, an vsura hic inueniatur, duo circa supradicta relicta soluenda sunt: inferendaq; horum solutioni est secunda opinio, quia eius decisio simul apparet. Restat igitur dubiū primò, an Petro mutuans an vniuersitas pauperū, an vterque simul teneat ad satisfaciēdum ministris pro illis operibus pro quibus Ioannes pauper non obligat. Sed si prædicta diligenter inspiciant, patere potest. q̄ non Petro mutuans, sed vniuersitas pauperū tenet ad hoc. Adductum enim iā est principiū, dicēs q̄ ille, in cuius fauorē res agit, tenetur ad mercedē reddēda: cōstat aūt, q̄ custodia seu cōseruatio pecuniæ integræ (ad q̄ cætera hæc opa ordinā) nō in Petri fauorē, sed pauperū

Universidad de Deusto
Biblioteca

pauperũ vniuersitatis fit.quia Petrus nõ propter se custodiẽdam pecuniã deponit, ipse enim per seipsum custodiret pecuniã propriã nisi pauperum vtilitas exponendã pecuniã suam custodibus exposcenter. Patet etiã hoc idem ex eo, q̃ pecunia hæc non custoditur periculo Petri offerentis, quoniã restituenda est sibi non solum ratione rei acceptæ, sed ratione acceptionis, & iam dictũ est, q̃ quando aliquis tenetur ad restituendum ratione acceptionis, etiam re perdita tenetur, Petrus igitur gratis offerens pecuniam mutuis, licet non donet, non tenetur, sed pauperum vniuersitas.

ET Tunc surgit secundum dubium, cur iniustè dicatur exigi a Ioãne paupere particula quædam eius, ad quod vniuersitas pauperũ tenetur, cum Ioannes sit pars totius pauperum vniuersitatis: sicut autẽ vniuersitas tenetur ad integrã satisfactionẽ, sic pars eius ad partem. Quinimo impossibile est, quòd aliter vniuersitas pauperum satisfaciat, quoniam præter pauperum res nihil habet.

¶ Sed ad hoc quoq; dubiũ ex dictis resp̃sio facilè haberi potest. iniustã siquidem esse huiusmodi exactionem ratio indicat commutatiuæ iustitiæ, infra cuius latitudinẽ stando, à parte exigi non potest id, ad quod totũ tenetur, eo q̃ totũ vt extremũ est commutatiui iusti partis rationẽ habet idẽq; est a parte exigere secundũ iustitiã cõmutatiuã id, ad quod totũ secundũ eam tenetur, ac si exigeretur ab vna parte id ad quod pars alia tenetur quod iniustissimũ esse constat. Ex prædictis autem sufficienter habetur, q̃ omnes huiusmodi operationes secundum iustitiæ commutatiuæ formã modo examinãtur. Quid autem dicendũ si secundũ iustitiam distributiuã, si locum in hac re habet, proprio loco dicetur. Sat sit tunc scire, q̃ iniustè exigũtur hæc à Ioanne paupere, si infra iustitiæ cõmutatiuæ limites res agatur, vt opinio prima dixit.

EX Præmissis autem patere potest defectus alterius opinionis defendentis cõtractus secundũ iustitiã cõmutatiuam, licet nõ ita amplè sicut prior. Propius siquidẽ accedens secunda hæc opinio ad casum Mõtis pietatis, & nõ curãs an singulari personæ liceret pecuniam propriam tali mutuo exponere, casum in terminis ponens, licet in cæteris cõcordet cum præcedenti, in hoc tamẽ differt, q̃ Petrũ ponit abdicantem à se proprietatẽ & dominiũ pecuniæ mutuandę, sicut & illi qui Monti pietatis pecunias offerũt, donãt. Et sic casus omnino idem cum Monte pietatis est iste. Petrus vocato populo cum eius rectoribus offert donatione libera & irreuocabili 10000. ducatos, ad hoc vt inde perpetuo pauperibus mutuetur, hac donatione facta statuuntur postmodum à populo & rectoribus ministri, &c. vt supra in isto dicit casu, cùm dominiũ pecuniæ nec Petri, nec alicuius alterius sit (cuius signũ est, q̃ absolutè loquẽdo, quicunq; eam distraheret, iniustè hoc faceret vtpote cõtra expressam intentionem piã donantis, qui non nisi ad hoc donauit) consequens est, q̃ obligatio ad mercedẽ reddendam ministris, ad singulos deriuetur pauperes. Communitas enim ad hoc non tenetur, cùm extra casum necessitatis extremæ & superfluitatis res hæc agatur, & vt dictum est, non tenetur ad habẽdum determinatũ modũ subueniendi. Patet siquidem huius opinionis defectus ex cõsideratione principiorũ supradictorum, nihil enim minus iustitiæ in hoc accidit casu, quàm in præcedenti. Tum quia Ioannes pauper etiam hic nõ tenetur ad mercedem reddendam, quia non fit opus in suum fauorem, & nihil refert, an hoc opus fiat in fauorẽ Petri mutuãtis, an communitatis, an vniuersitatis pauperum, an etiam ipsius Dei. Sufficit nanque Ioanni pauperi ad hoc, q̃ ipse non teneatur, ista negatio, scilicet, q̃ opus hoc nõ fiat in suum fauorem, quia in hoc casu inueni probatum fuit. Principium enim negatiuum adductũ est, q̃ nullus secundũ iustitiam commutatiuam tenetur ad mercedem reddendam pro seruitio alteri impenso. Alterum autem esse etiam ipsum pauperum collegium à singulis pauperum, in primo Politicorum patet, & infra iustitiam cõmutatiuam stando, probatum est prius.

¶ Tum quoniam vniuersitas, siue collegium pauperum ad hoc tenetur etiã in isto casu, & consequenter iniuste à singulis pauperibus mutuum accipientibus hoc exigitur. Eadem siquidem ratio, qua vniuersitatem pauperum ad hoc teneri prius dicebatur, hic locũ habet, quoniam non ratione dominij ipsius pecuniæ ad hoc tenebatur, sed ratione quasi vtilis dominij, id est quia pecuniæ securitas, & integritas in situm per se & proxime fiebat fauorem quod in hoc casu manifestius fieri apparet. Et ideo vniuersitas ipsa pauperum ad satisfaciendum ministris pro operibus illis, quæ non sunt in fauorem Ioannis pauperis, tenetur. Est igitur multiplex secundum istam viam in contractibus his iustitia.

CAPVT VIII.

Solutio rationum, arguentium quod contractus præditi secundum commutatiuam iustitiam sint iusti.

OBIECTIONVM autem in oppositũ adductarum prius cõuenit illas soluere, quę iniustitiã ab his contractibus auferre conabantur, & postmodum illos examinare, quæ de vsura eorum agebant. Dupliciter igitur hic inuenti iniustitiã ex dictis patere potest, scilicet ex parte modi exigendi, & ex parte pauperum à quibus exigitur. Ex parte siquidem pauper um, quia ipsi non tenentur ad satisfaciendum ministris, nisi quo ad aliquid tantùm. Nec est inter modica deputandum id, in quo aggrauantur, quoniam vt ex dictis liquet, non tenetur forte quilibet pauper ad tertiã partem soluendam eorũ, quæ ab ipso modo exigũtur, vniuersaliter enim non tenetur nisi ad satisfaciendum pro obligata præparatione ad mutuandũ, quod cum omnibus suis appẽditiis si mercedis nunc exactè tertiam partem sibi vendicat, sufficientem recompensationem habet, vnde cum grauetur Ioannes pauper in duabus partibus, non in modico grauatur. Imo si immediatè, vel tertia, vel quarta vel decima parte grauari eum necesse esset, iniustitia esset non inter modica reputanda, tum quia decima pars aliquid notabile esse potest, incerta siquidem est eius quantitas, quoniam secundum Montis diuitias plus & minus poterit mutuari, &c. tamen quia iniustitia modica non reputatur, nisi quando per accidens incurritur: in proposito autem ex intentione committitur vnde iniustitiæ mortale peccatum non euitatur.

AD Id autem quòd obiiciendo queritur, quis teneatur ad hoc si Ioannes pauper non tenetur, dico duo. Primò, quòd de iuris rigore tenetur vniuersitas pauperũ, cui pecunia cõseruatur per pignora, &c. Et teneretur ipse Petrus mutuũs si non in fauoré vniuersitatis pauperum pecuniã custodiẽdam exponeret, aut donaret. Et ad id, quod in contrarium adducitur, scilicet quòd nullus mutuans teneatur aliquod dãnum incurrere ex hoc, quod beneficium mutui impendit, quinimò potest si quod damnũ ex hoc incurrit, secundum omnes doctores exigere, dico q̃ hoc commune dictum est summè verum, sed male applicatur ad propositum, quoniã expensę istę nõ causantur ex beneficio mutui, licet occasionẽtur & remotè ex mutuo proueniant, sed causantur ex cõtractu pignorũ, quod formaliter est in fauoré mutuantis. Dixi notabiliter, quòd occasionãtur & remotè prouenium expensę istæ ex cõtractu mutui, & nõ dixi, ex beneficio mutui causantur, quia mutuũ non est causa, sed occasio harũ expensarum, non proximè sed remotè, nec habet rationẽ occasionis huiusmodi, inquantum est in fauorẽ accipiẽtis mutuum. Propter quod ratio ista concludit oppositũ sui intenti, eo quòd sicut iniquum est mutuantem ex hoc, quòd mutuat damnificari, ita iniquum est dantem pignus ex hoc lædi, æqua enim est vtriusq; conditio per se loquendo. Vnde exẽplum quod adducũt, quod opinionem hãc plurimum iouisse videtur, ad propositũ non est. Dicunt enim Si Petrus Mediolani existẽs Ioanni petenti ibidem pecuniam mutuo, frater dicat, Pecuniã quam petis Genuæ habeo, mittamus tuis expensis pro illa, & sic mutuũ gratis accipito, cõstat quod Petrus non exigit iniustã à petente mutuum expensas illas, quia non tenetur incurrere damnum hoc ex hoc quod mutuat, ergo à simili, neq; in his contractibus iniustũ est expẽsas exigere. Ad propositũ, inquam, non est exemplum hoc, quia clarè patet quòd expensæ istæ fiunt ad hoc vt pecunia ad mutuum petentem perueniat, & consequenter in eius fauorem per se & proximè ordinantur, in proposito autem nostro expensas istas non ordinari per se in fauorem Ioannis pauperis mutuum accipientis, ex dictis clarissimè constat.

¶ Propter quod aduertãt cuiusq; ordinis viri, vt exemplis nõ fallantur, quoniã multa in eis dissimilia inueniũtur, quorum quodlibet, quia non facilè est cuilibet discernere, duo subiungẽda duximus ex quibus cæteræ facilius diiudicari possint. Creditur enim primò, quòd sicut Martinus qui mutuat Bernardo indigenti, accepit pecunias à fœnatore, & expensas fecit, vt pignora per famulos tutè deuehantur, licitè potest à Bernardo paupere exigere nomine interesse huiusmodi expensas, & vsuram, quam soluit, sic in proposito fieri possit à Petro, seu communitate qui ad has expensas cogitur ex alio opere facto in fauorem Ioannis pauperis, scilicet mutuo. Creditur quoque secundò, quòd sicut à petente mutuum licitè potest mutuans exigere securitatem & si accipiés mutuum, chirographo eum facere tutum eligat, notarióque mercedem reddat, non iniustè grauatur, & tamen chirographum fit in fauorem mutuantis, ita in proposito petens pignus non iniustè grauat Ioannem pauperem circa expensas, ex quibus nihil sibi vtilitatis accrescit, sed sola indemnitas Montis seruatur.

¶ Sed in his & hmõi plurima est dissimilitudo. Et primũ quidem exẽplũ à Montis natura differt, q̃ expẽsas illas Martinus facit, & Bernardi personã induit indigẽtis subsidio tali, quasi sibi pignora accommodans, vt mutuũ inueniat, & ideo non est mirũ, si expensas tales Bernar. tenetur subire: nihil enim minus tenetur quam si ipse p seipsum à fœneratore mutuũ sumens, expensas illas fecisset ꝓpter hæc accidẽtia. In casu verò Mõtis, nec Petrus, nec cõmunitas in persona Ioã. pauperis expẽsas has facit, sed collegij pauperũ, vt ex dictis patet, & ideo Ioan. pauper iniustè grauat in huiusmodi expẽsis. Circa ꝑm verò exemplũ sciendũ est, q̃ vt dicitur in 4. Met. nisi cuiq; quæsito resp̃odeatur formaliter omnis certitudo destruet, eo q̃ extra rõnẽ formalẽ vagitibus infinita occurrũt circa q̃libet. Vñ in ꝓposito solicitè semper attẽdẽdũ est q̃ formaliter ꝙrat, aut ratiocinãdo adducat. Aliud enim est petere securitatẽ habendæ pecuniæ, & aliud est petere talem securitatem, scilicet habentem expensas annexas, puta Chirographum: quemadmodũ etiã superius distinctum est, q̃ aliud est loqui de pignore, & aliud de tali pignore. Petens autem securitatem nihil petit in sui fauorem, habens annexum damnũ eius, à quo petit illam: sicut nec petens pignus. Vnde si accidat, q̃ petitam securitatẽ aut pignus ego dare non possim, nisi cum aliqua expensa, quam qualitas securitatis, aut pignoris à me electa parit, ego ipse dãnum mihi hoc infero: sicut in exemplo adducto contingit. Non enim ex securitate petita, sed ex qualitate securitatis à me oblata expensæ istæ per se prouenium. Et ideo teneor ego notario mercedẽ reddere: sicut & expẽsas illas subire, quæ ex pignoris emanãt accidentibus. Petens verò securitatẽ talẽ (puta chirographũ) cũ in fauorẽ sui petat rẽ habentẽ expẽsas annexas, & iniquũ sit ex eo, q̃ in fauorẽ sui agit, alterũ dãnificari iniustè grauat eum à quo illã petit, ad reddendã mercedẽ notario debitã. Vnde euidenter patet, q̃ Montis natura ab hoc exemplo distat in hoc, q̃ hic petens securitatẽ, nihil petit, ex quo ipse oriatur expẽsa aliqua: in Mõte autẽ volés pignus, vult sibi à Ioann. paupere solui pro custodia aliis, ad quæ ipse tenetur naturali iure, aut quæ ipse fieri vult nõ in Ioãnis pauperis fauorẽ, vt ex dictis patet. Omnes ergo iterum atq; iterũ monitos esse rogo, quatenus caueant ne exẽplis inhæreant: quoniam multa latent in eis accidentia, ex quibus etiam sapientes contingit falli.

¶ Secundò dico, q̃ non sufficienter arguendo probatur, cõmunitatem aut principẽ non teneri ad soluendam ministris mercedẽ. Licet enim rectè cõcludatur, q̃ nõ teneãtur simpliciter: nõ tamen ex hoc concluditur, quin teneantur ex suppositione, id est supposito q̃ hunc modum mutuandi statuant. Et licet vt dictũ est, vniuersitas pauperũ de iuris rigore, non cõmunitas aut princeps ad hoc teneatur, quia hæc omnia ad cõmutatiuam iustitiã spectant, & absque publica autoritate facta iniusta non essent: æquitas tamen à iustitia non multum remota exigit, q̃ princeps aut communitas ex publico ærario pauperibus etiã hoc modo subueniat.

¶ Modus autẽ accipiendi, q̃ etiam iniustitiam contineat, manifestatur. Cùm duo genera operum sint, pro quibus hæc à paupere exiguntur (scilicet illa, pro quibus nõ tenetur) vel quia nullus pauper ad hoc tenetur (puta pro custodia pignorum) vel quia hic nõ tenetur, puta pro excussione pignorum (quia ferreas virgas in pignus dedit,) de modo exigẽdi mercedẽ, pro isti non oportet probare, q̃ sit iniustus: quia si exactio est iniusta, modus eius iustus esse nõ potest. Sed & modus exigẽdi pro his, ad quę Ioan. pauper tenetur, scilicet pro obligata præparatione ad mutuandũ, iniustus ostenditur ex eo q̃ obligatæ præparationi ministri ad mutuandũ, nec ratione periculi, nec ratione laboris, aut cuiusuis occupationis, aut damni cõmẽsuratur diuturnitas tẽporis, quo mutuum acceptũ tenetur, aut quãtitas acceptę mutuo ipsius pecunię. Nisi quis diceret damnum incerti ex eo, q̃ nõ potest tam frequenter mutuum iterare: ac pro hoc cessat ministri merces à pluribus suscipienda, Sed subtiliter cõsideranti apparebit, q̃ ex hoc non habetur q̃ oportet mercedem istam quãtitati mutui & tẽpori quo tenetur, cõmensurare: sed quod oportet consideratis omnibus, certum salarium sibi statuere, & illud summariè ac verisimiliter, calculatis prudentium arbitrio pauperibus venturis ad suscipiẽdum mutuũ, soluendũ æqualiter taxare, eo q̃ æqualiter ad omnes huiusmodi se obligat: sic enim merces ministris debita redditur absque ambiguitate & iniustitia aliqua. Nec inconuenit contingere pauperem pluries indigentem plus soluere minus paupere, quoniã merces hæc redditur non mutuo, aut quantitati pecuniæ mutuatæ sed obligatę præparationi ad mutuandũ, quę æqualiter omnes respicit, & pauper pluries sumens, duorum rationẽ habet. Nec est opus prudẽtiũ virorũ iudicio ista tantũ submittere, quia scientiæ subiacẽt, sed eorũ arbitrio, vt dictũ est, relinquitur quantitas stipẽdij ministris debiti, & taxatio quantitatis pecunię a singulis soluendæ æqualitate suppositа, & alia huiusmodi singularia.

CAPVT IX.

Determinatio, quod in prædictis contractibus committitur vsura.

RELIQVVM quo ad hãc partẽ est, vt videatur, an in iustitia, quæ in his inuenitur contractibus, vsuræ rationẽ habeat, quod ex duobus considerãdum est.

¶ Primò ex eo, q̃ vsuram duobus modis cõmittitur, scilicet augẽdo ex mutuo capitale, & exigendo recõpensationem damni, quod nõ propter mutui beneficium incurritur. Neque enim minus vsuram sapit velle ab accipiãte mutuum recompensationem damni, quod ab hostibus vel latronibus passus est, quam velle ad augẽdas opes aliquid vltra sortem. In proposito autem, cum iam pateat, Mõtem pietatis, siue vniuersitatis pauperum, & breuiter volentem sibi pecuniam Montis integrè & securè saluari quicũque sit ille, exigere à Ioanne paupere mutuum petente expensas, quæ non in illius fauorem fiunt consequens est q̃ exigat recompensationem damni, quod nõ ex mutui beneficio incurritur, sed propter pecuniæ rehabendæ securitatem. Nec obstat aliqualiter, quod damnum ex hoc mutuo emergit, saltem occasionaliter, nihil siquidem refert, vnde damnum hoc proueniat, aut à quo inferatur, sive dummodo ex eo, quòd fit in in fauorem Ioann. pauperis vt sic, non causetur ista enim negatio sufficit ad quòd iniustè exigatur ab eo, & consequenter quòd vsurariè, ex quo vt dictum est, non refert ad vsuram, damnum indebitum à pendente mutuum exigere aut lucrum quærere.

¶ Secundò ex eo, quòd non minus vsurarium est, mercedem alteri debitam non ex seruitio impenso ad mutui beneficium vt sic, ab accipiente mutuum exigere, quàm quodcunque aliud lucrum vltra sortem petere, neque enim ab vltra remotius est grauare iniustè accipientem mutuum ad soluendum aliquid vltra sortem alteri, quacunque ex causa quam sibiipsi mutuanti. Constat autem, quòd hic grauatur iniustè Ioãnes pauper, dum accipit mutuum ad soluendum ministris pro operibus, pro quibus non tenetur, quanquam nihil ad Montis mutuantis argumentum exigatur. Non igitur subterfugi potest, quin vsuraria sit exactio ista, secundum iustitiæ commutatiuæ formam loquendo.

AD Euidentiam verò solutionis obiectionum in oppositum diligenter attendendum est, quòd hic sunt duo, scilicet reddere mercedem ministris, seu (quod idem est) ipsos ministros accipere mercedem pro locatis operibus, & hoc est iustissimum & omni æquitate plenum, quia eius causa est locatio operum suorũ. Alterum est exigere huiusmodi mercedem à Ioanne paupere, & hoc iniustum & vsurarium est, quia eius nulla causa alia est, nisi mutuum quoniam operæ illæ collatæ non sunt Ioanni pauperi, vt propter illas ab eo exigi merces possit.

¶ Vnde prima ratio peccat, assumendo q̃ hic nihil vltra sortem quæritur propter mutuũ, sed tãtum propter locatas operas, quoniam ꝑm veritatẽ ex mutuo, exactio ista causatur, vt ex dictis patet. Vel (& in idem redit) verbaliter respondendo dicatur, quòd exigere propter locatas operas potest contingere dupliciter.

Vno modo propter locatas operas in fauorẽ accipiẽtis mutuum: & tunc bene sequitur, ergo non propter mutuum: quia locatio operarum in huius accipientis mutuum fauorẽ facta, causa proxima est, q̃ ab eo iustè merces hæc exigatur. Alio modo propter locatas operas non in fauorem huius accipientis mutuum, sed alterius quicunque sit ille, & tũc malè infertur: ergo non propter mutuum: quoniam causa proxima huius exactionis est vel mutuum, vel locatio operarum: sed locatio operarũ causa secundum iustitiam esse non potest, eo quòd operæ non sint in fauorẽ huius accipientis mutuum locatæ, igitur mutuũ huius exactionis causa proxima est, ac per hoc vsura committitur. Nec obstat id quod cõfirmando subdebatur, scilicet q̃ si ministri donare hoc volunt, Mons non turbabitur. Ex hoc enim nihil aliud haberi potest, nisi q̃ Mons lucrum ex hoc non quærit, sed non habetur quin Ioannes pauper grauetur ex accepto mutuo ad mercedem reddẽdam ministris, ad quam non tenetur sicut si pauper ab aliquo mutuũ sumat, cum onere, q̃ rusticus cultori vineæ mutuantis mercedem reddat, vsura non deficit ex eò quòd rusticus potest illi pauperi absque mutuantis turbatione donare mercedem propriam.

¶ Secunda autem ratio concludit, mercedem ministrorum non esse vsurariam, & hoc proculdubio verum est: quoniam iusta & sancta est. sed non probat quin mercedis exactio à Ioan. paupere, qui non tenetur, sit vsura: debet enim merces illa exigi ab eo, qui tenetur, da illam & non ab hoc paupere. Et ideo si reddatur merces talis ab eo qui tenetur iustitia est. vel charitas si pietatis intuitu ab aliquo, qui non tenetur. Si autem exigatur ab eo, qui non tenetur clarè constat, quòd quamuis merces sibi debeatur, iniusta tamen exactio est, quia hic non tenetur. Et si adiunxeris, quod exactio non nisi propter mutuum mandatur, vsuraria manifestè apparebit: quod in casu isto contigere iam patet. Est igitur infra iustitiæ commutatiuæ terminos loquendo, multiplex iniustitia & vsura in capitulis Montis pietatis.

CAPVT X.

Opinio dicentium, ista esse capitula Montis pietatis secundum formam iustitiæ distributiuæ.

SVNT Igitur alij subtilius naturã Mõtis hui⁹ speculãtes, qui infra iustitiæ cõmutatiuæ limites standũ nõ credunt, sed iustitiã distributiuã insertã dicentes secũdũ eius formã iustitiã in his capitulis saluari defendũt. Hi casũ Mõtis pietatis illũ esse approbantes, qui in cap. 7. positus est in quo scilicet Petrus vocato populo donat 1000. ducatos nõ cõsumẽdos, sed mutuãdos, perpetuo tẽpore pauperibus, &c. vt supra. nõ inferũt iustitiã distributiuam ipsis cõtractib⁹ mutui, vel pignoris, vel locationis operarũ, sed inuentioni mercedis reddẽdæ oparii. Si nãq; superi⁹ dicta aduenerũt, ad hoc deuentũ est q̃ pauperũ vniuersitas teneꝰ reddere mercedem ministris Mõtis: & ideo ipsa vniuersitas pauperum ex quo in cõi nihil possidet, inuenire volés, vnde soluere possit mercedẽ hanc ministris sibi deseruiẽtibus, onus hoc distribuẽdũ esse in suas partes pauperes. statuit. Vnde ipsa mercedis reddẽdo in iustitia cõmutatiuæ terminis relinquitur; sed intentio mercedis reddendæ

secun

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum iustitiæ distributiuæ formam fieri secundum hanc opinionem potest,& de facto in Monte hoc fit.

¶Dicit igitur duo hæc opinio.Primò,quòd secundum distributiuam iustitiæ formam in vniuersitate pauperum inuenienda est merces reddenda ministris:Secundò, quòd inuentio ista iuste secundũ iustitiæ distributiuæ æqualitatem in capitulis huius Montis ordinatur,ita quòd nullus pauper iniustè grauetur.

¶Primum probatur dupliciter.Primò,quia cùm vniuersitas pauperum teneatur de suo satisfacere his ministris, suũ autem nõ fit nisi altero modo, vel quia in communi aliquid habetur, vel quia suarũ est partiũ,& in proposito vniuersitas non possideat aliquid in communi,restat vt de his,quę partium sunt,satisfacere debeat, partes autem pauperum esse patet,inter eos igitur oportet pecuniam hanc inueniri.Et cum constet, ꝙ communia onera iustè distribuenda sunt, consequens est ꝙ secundum iustitiã distributiuã inuentio hæc fieri debet. Secundò,quia sicut bonum totius partibus est debitũ , & ideo proportionaliter eis distribuẽdum, ita & malum totius partes quoque proportionaliter sustinere tenẽtur, onera autem omnia inter mala computantur , onus igitur huius mercedis soluẽdæ partes vniuersitatis pauperum proportionaliter sufferre tenentur.Hoc autem est inueniri pecuniam istã in vniuersitate pauperum secundũ iustitiæ distributiuę formam,quod erat probandum.Secundum autem,scilicet ꝙ de facto nulla iustitia in modo distribuendi hæc onera inueniatur, probatur etiam dupliciter.Primò,quia in hac vniuersitate bonum est ipsa subuentio & releuatio pauperum , malum verò est onus soluendi mercedem, æquum autem est,vt qui plus boni percipit, plus etiam mali sentiat:cui igitur maior fit subuentio, is magis onus solutionis subire debet. Et sic statutum est in hoc Monte , vt scilicet cui plus & maiori tempore mutuatur , plus onus soluendi ministris sentiat. Secundò,quia æquum est,vt communium onerum illis plus imponatur,qui maiorem occasionem subeundi talia onera vniuersitati præbent.Illi autem quorũ pignora maiori tempore & periculo custodiuntur , sunt huiusmodi, quoniã maiorem mercedẽ tenetur reddere vniuersitas ministris pro custodia illorũ, quã aliorum,ergo illi,qui diutius pignora ibi tenent, & similiter illi , qui pretiosiora offerunt pignora, ex hoc quod maius mutuũ sumũt, debent amplius grauari,quòd in capitulis Montis pietatis continetur.Non est ergo iustitiæ distributiuę violatio in capitulis istis.

CAPVT XI.

Examen prædictæ opinionis determinãs quomodo hic sit distributio.

Consistit hæc distributio ꝑ dignitate personæ nacti quantitate mercedis reddẽdæ operaris, a quocũque hæc distributio mandatur.

VT Eodem autem ordine ostẽdatur opinionem hanc deficere, Primũ dictum examinãdo oportet ex cõmunibus animi conceptionibus incipere, & ostendere quomodo ratio distributionis hic saluat. Quia ergo vt dicitur in 5.Ethi.iustum in distributionibus confitentur omnes secundũ dignitatem quandã oportere esse,ita ꝙ sicut iustitia cõmutatiua dignitatem personæ non considerat nisi inquantum in quantitatẽ rei redundat,vt puta cum considerat dignitatem principis percussi,quia percussio ex hoc criminosior est,ita iustitia distributiua quantitatem rei non ponderat,nisi inquantum redundat in dignitatẽ personæ, vt puta cum magnificit virtutis egregium actum , ex hoc ꝙ dignior persona illa ex tali opere redditur,ex hoc inquã consequens est ꝙ distributionis ratio absque dignitate non inueniatur.Dignitatẽ autem dicimus nõ quodcunq; bonũ hominis,sed illud,ex quo homines sortiuntur,ꝙ partes sint totius vniuersitati,siue illud sit virtus, vt politia aristocratia , siue rerum abundantia , aut nobilitas,vt in oligocratia siue libertas, vt in democratia , siue quodcunque aliud. Et cùm talis partium dignitas ad cõmune aliquod opus, quod totius proprium est,ordinetur, oportet si hanc pauperum vniuersitatem in communitatem quãdam erigere velimus,inuenire & quid fit totius opus, & secundũ quid partium dignitas attẽdatur:est autem hic opus totius perpetua cõmoditas mutui inueniendi , propter hoc enim omnia fiunt,& hoc sequitur mediatè pecuniæ mutuandæ(quæ Mons dicitur)integra conseruatione.Dignitas verò indigentia est id enim in qualibet communicatione dignitas dicitur, propter quod aliquis debet admitti, & iniustè repelli putatur, vt discurrendo per omnes supradictas politias apparet. Sola autem indigentia existente,meretur quis de hoc esse collegio , & iniustè expelleretur. Suppositis semper his quę secundũ legẽ ordinata essent,putã ꝙ tantùm pauperes ciuitatis admittantur, igitur indigentia pro dignitate in hac vniuersitate habetur. Indigentiã autẽ dicimus nõ quãcunq; , sed talẽ quæst. 2. de pignoribus posita securũ facere Monte.Hic est modus,quo vniuersitas pauperũ velut cõmunitas quędã distributionis est austrix & capax. Quo licet sit sustẽtabilis , clãrius tamẽ & verius distributionis forma in ea saluatur dicendo ꝙ sicut si militibus vltra debita stipendia propter res bene gestas pro republica distribuenda statuatur quædam pecuniæ summa distributionis iustus modus erit,vt quanto melius hic illo egit,tanto maius sit quod huic , eo quod illi datur , & sic modus & forma distributiuæ iustitiæ seruatur absq; tot difficultatibus. Ita si pauperibus multis onera distribuenda sunt , vt hic accidit,sufficit ꝙ distributionis iustæ forma seruetur,quæ exigit, æqualitatem proportionis,vt dictum est, quæ tũc tantũ seruatur cum æqualibus æqualia,& inæqualibus inæqualia imponuntur.

¶Et quoniam siue hoc , siue primo modo ponatur distributio in pauperũ vniuersitate,nõ refert quo ad præsentẽ quęst.idcirco cõcedatur distributionem inueniri in inuentione mercedis reddendæ operariis Montis,à quocunque distributio ista mandetur. siue à principe,siue à cõmunitate,siue ab ipsa pauperum vniuersitate.

CAPVT XII.

Determinatio. quod secundum iustitia distributiuæ formam multiplex in hoc Monte iniustitia committatur.

RESTAT ergo considerandũ secundum , scilicet,an distributio isto modo facta iusta sit. Vbi præmittendum est,quòd licet in distributionibus communiter minus seruetur iustum etiam absque cõscientiæ periculo,quam in commutationibus,eo quod comparationes personarum sunt odiosę,& paucis bonum tollunt quod cæteris bonis communibus præstat , statuta tamen distributionum dispositiua tanto iustiora esse oportet , quanto facilius ab eis declinare quodammodo cogimur. Si enim ipsa statuta à iusto declinare inciperent nimia postmodum in distribuendo elongatio à medio fieret,sicque iustitia corrumperetur. Et ideo diligenter oportet distributionis huius statuta examinare , ne lex iniusta sui obseruatores ad iniustitiam deducat.

¶Sciendũ est igitur,ꝙ aliter bonum, aliter malum distribuẽdum est inæqualibus partibus alicuius totius. Bonum siquidem distribuendũ est sic,vt digniori maius bonum detur.Et ratio est , quia bonũ totius quod est debitũ alicui parti,tanto maius est, quanto pars illa maiorem principalitatem habet in toto , & tantò minus quãtò pars minorẽ habet dignitatem in toto. Malũ autem econtrario distribuendũ est vt scilicet digniori parti minus malum, & minus dignè maius malum imponatur.Et huius ratio est,quia ex quo minus malum habet rationem boni , vt dicitur in 5. Ethico. quia eligibilius est quàm maius malum, eiusdem ratio est , quòd alicui debeatur plus boni & minus mali , & consequenter parti principaliori , cui debetur maius bonum , debetur etiam minus malum & proportionaliter parti viliori , cui minus bonorum debetur , plus malorum imponendum est. Et loquimur semper de bono & malo totius quod partibus distribuendum est.

¶Suadet quoque hãc distributionis esse æqualitatẽ naturæ operatio,quę alimẽtũ distributa mẽbris ad principalia mẽbra dignioris partes, & ad viliora viliores transmittit: in firmitatem autẽ si potest à principalibus membris ad viliora propellit , experientia continuè docet.Vnde si in pauperũ vniuersitate, quæ super indigentia fundatur,bona distribuẽda essent quantò aliquis esset magis indigẽs,tanto maius bonũ sibi deberetur,eo ꝙ maiorẽ principalitatem habet in tali toto , sicut magis diues maiorẽ principalitatem habet in politia , quæ fundatur supra diuitias quæ oligarchia vocatur. Et cõsequenter quantò aliquis est magis indigens tantò minus mali communis sustinere debet. Et quia onus hoc mercedis soluẽdæ inter mala cõnumeratur, opportet ꝙ secundũ iustitiæ distributiuæ formam magis indigens minus soluat.Magis autem indigentem inter pauperes esse constat , qui maiori eget mutuo,& minus cito potest soluere. Nõ ergo iustè statutũ est,ꝙ plus mutui sumentes & maiori tẽpore retinentes , plus teneãtur soluere.Nec impeditur conclusio huius processus,si quis cauillationibus fortè adinuẽtis non suscipiat,id quod tamẽ probatũ est, scilicet vniuersitatẽ hanc super indigẽtia fundari , aut ꝙ ista non sit vere cõmunitas quædã. Stat enim vis rationis in hoc ꝙ distributio onerosa non debet cõmensurari indigentiæ , ita ꝙ quantò quis plus eget,tantò plus cõmunis oneris sustineat.hoc enim ꝓbatione non eget.Sub hoc autem principio, siue vera distributio, siue modus distributionis hic saluetur , subsumitur ꝙ ista distributio est onerosa,ꝙ manifestè patet , ergo nõ debet quanto quis magis eget,tantò plus grauari. Sed ſm capitula huius Mõtis quãtò pauper magis eget magis grauat,ꝙ manifestè patet, quia magis grauat diutius plus mutui retinẽs,hic autem est magis egens ergo. Committitur etiam vltra hæc iniustitia hic dupliciter & ea scilicet, ad quæ aliqui tantum secundum iustitiam cõmutatiuam tenentur, omnibus imponendo,scilicet mercedem pro excussione pignorum , & ea , ad quæ omnes æqualiter tenentur, scilicet mercedẽ pro obligata præparatione ad mutuandum . imponẽdo inequaliter,quoniam omnia in vnum adunando , ad formam seu modum distributionis,& quæ commutatiuò iustitiæ sunt cõfundunter.& quæ distributiuæ sunt violantur.

EX his autem facile est soluere rationes in oppositũ. Prima siquidem peccat,primo in medio termino , in quo nota vis rationis cõsistit.Assumit enim æquũ esse,vt qui plus boni totius percipit,plus etiã eius mali sentiat,hoc autem falsum esse mõstratũ est. Iniquum quippe secundum iustitiæ distributiuæ formã est, vt is plus cõmunis mali sustineat, qui plus boni suscipere debet , quia vt dictum

vt dictum est,minus malũ quoddam bonum est.Sed aduerte diligenter,ꝙ dicentes plus,aut minus boni, vel mali , de quantitate absoluta ipsius boni,vel mali loquuntur , & nõ de quãtitate proportionali.De hac enim loquendo æquale malũ, & æquale bonũ omnibus partibus de cõmunibus dandum est:quia iustum in distributionibus in æqualitate proportionali cõsistit: vt superius ex 5.Ethi.diximus. Et quia paruum malũ magis lædit nobilem partẽ,quam magnũ vilem,vt patet in membris corporis : & in proposito plus pauperculus læditur ex solutiõe duorũ solidorũ, quã artifex minus egens ex solutione quatuor: ideo non vsquequaq; falsum est illud assumptum,ſ. æquũ est, vt qui plus percipit boni, plus sentiat mali : sed vt iam patet,etiam sic non est pro opinione illa.Secundò peccat in eo,quod subsumit, scilicet subuentio mutui est bonum commune huius vniuersitatis pauperũ. Releuatio nãq; pauperis ex accepto mutuo ex ipso mutui beneficio causat. Mutuum autem ad iustitiã commutatiuam adeo spectat,vt id iustitiæ distributiuæ attribuere rediculum sit , nisi fortè distributio mutui statueretur:quod hic non fit.Iniusta deinde lex esset,si quis statueret,ꝙ ex subuentione,quam ex mutui beneficio quis percipit , aliquid pecunia æstimabile mutuandi daret, & similiter cuicũq; alteri,cui ex vlla causa nõ tenetur. Ex hac siquidẽ causa nulli ciuiliter obligatur , quamuis amicabiliter debeat. Si mutaretur quoq; argumentũ,& esset sermo nõ de subuẽtione per mutuum, sed de cõmoditate perpetua mutui inueniẽdi,quã totius cõmunis bonũ esse dictũ est,non potest adhuc concludi iustitiã seruari: qm̃ si penes commoditatem illã,distributio oneris agẽdæ est,cum cõmoditas illa omnibus mutuũ sumẽtibus æqualiter respõdeat, inæqualiter distribui solutionis onus nequaquam deberet : licet, vt ex dictis patet,iniquum sit,malum distribui , sicut & bonum.

¶Sequela verò ratio, quæ metitur onus soluendi iuxta datã solũ nendi occasionẽ,facilè soluitur,dicendo , ꝙ aut occasionis vocabulo propriè vtitur,aut cõmuniter,vt etiam causam occasionem vulgariter dicimus.Si propriè loquatur falsum est, ꝙ huiusmodi occasionibus commensurandæ sint distributiones boni aut mali cõmunis,quod debetur partibus,vt patet in omni politia : secus autẽ de gratuitis dicẽdũ esset remunerationibus. Si autẽ occasio nẽ pro causa ponit, tunc falsum subsumitur:causa enim harũ expensarum est vniuersitas ipsa,quæ pignoribus tutè vult pecuniæ Montẽ saluari. Et ex hoc clarius patet veritas primi mẽbri. quia pauper ipse occasio valde remota est, & nõ nisi ipsa mediãte, & causante vniuersitate quæ soluere tenetur,vtpote nõ concurrens ad hoc nisi propter mutui petitionẽ,ex qua occasionẽ sumit mutuans, ꝙ pignus vult,ex quo deinde prouenit, quòd vniuersitas teneatur soluere. Patet igitur quòd occasionibus huiusmodi nulla iustitia distributiones æquari debent. Ex his autem formari alia potest ratio ad principale intentum talis. In hac pauperum vniuersitate quatuor sunt , commoditas perpetui mutui habendi, releuatio ex mutuo suscepto,remota occasio non data , sed sumpta,alicuius expensæ & indigentia : nulli horum distributio oneris huius iustè commensuratur in hoc Monte : vt patet ex dictis: ergo in capitulis Montis iustitia distributiua non soluatur.

CAPVT XIII.

Opinio dicens, in Monte hoc nullum esse propriè mutuũ. sed societatem potius quandam,pijssimis capitulis ad commune bonum tenitam.

SVrrexit propter has fortè rationũ angustias opinio alia, nedum hæc capitula : sed alia quæ ab omnibus repulsa videntur communitatibus pierate plena defendere volens. Hæc quantũ ad propositum spectat, tria dicit.Primò , quòd hic est contractus societatis positiuæ & perpetuò cõseruatiuæ.Secũdò,quòd nõ est hic contractus mutui propriè,sed tẽporalis vsus cõmunis depositi.Tertiò,quòd hic est cõtractus locationis operarũ ad custodiã pignorum,&c.cui à pauperibus merces redditda iustè exigitur,&c.Primũ declaratur explanãdo naturã huius Montis sic:Pauperes ciues cõuenientes media intercessione prædicatorum &c.à diuitibus & à seipsis quandã pecuniæ summã dono obtinẽt , nõ distribuendam, sed perpetuo vsui eorũ per modũ mutui conseruandã, eiusq; custodiæ ac prædicti vsus dispensationi, & pignorũ custodiæ,curæ & cæteris, vt suprà, pro securitate communis pecuniæ ministris quidam à pauperũ patribus præponuntur, reddendáq; statuitur eorũ operibus merces à singulis pauperibus,vt suprà scilicet vnus denarius pro libra singulis mẽsibus,&c.Hæc est pauperũ ciuiũ societas, deponens summã illam sub cõmunibus custodibus per modũ mutui eius pauperibus dispensandã.& reddens mercedẽ custodibus debitã &c. Et quia in societate ista nunquã, intenditur diuisio capitalis cõmunis,scilicet depositi,nec ſm totum,nec secundũ partem,sed potius procurare augmentũ,& pro conseruatione illius tuta quilibet aliquid soluit puta duos denarios pro libra,&c. ideo hic est cõtractꝰ societatis nõ diuisiuè, sed positiuè,& perpetuo conseruatiue.Secundũ verò, scilicet ꝙ non sit hic cõtractus mutui:probatur ex parte rei,quæ mutuari dicit, & ex parte extremorũ,inter quę mutuum dicitur.Vbicunq; nanque est proprie mutuũ,ibi & res mutuata aliena est à iure petentis mutuũ:& mutuãs omnino à petente mutuũ distinguitur. Sed hic neutrum istorũ inuenitur:quia pecunia quæ mutuatur , cóis est eis quibus mutuatur,& mutuãs est ipsum cõmune depositũ, seu ipsa societas, quæ à pauperibus societatis mẽbris nõ omnino distinguitur:ergo nõ est hic proprię mutuũ. Maior propositio assumpta,quo ad vtranq; suã partẽ ex ratione iustitię cõmutatiuæ in mutuis patet:quia iustitia commutatiua nõ est inter totum, & partes:& mutuũ nõ est,nisi deo ex ꝙ alteri⁹ prastat,id est singularis personæ est,& consequẽter omnino alienũ ab hoc petẽte mutuum : vnde quando pauper à Mõte mutuum propter penuriam vocabulorum petit,tẽporalem vsum communis depositi secundũ veritatem petit nõ mutuũ. Et ex hoc vlteriùs manifestè sequitur, ꝙ vsura hic nõ est, quæ mutuum explicitè vel implicitè comitatur.Tertium autem,ꝙ,scilicet hic fit, contractus mercenarius inter ministros & pauperes,& consequenter , ꝙ pauperes iustè teneantur reddere eis mercedem , &c.vt per se notum relinquitur.

CAPVT XIIII.

Examen prædictæ opinionis determinans iniustitiam nihil minus inueniri in capitulis Montis secundum hanc etiam , quam secundum alias suprà dictas.

QVoniam autem opinio hæc tãquam singularis communiter derelicta videtur , duo in eius examine facienda occurrunt,vt, scilicet primò ostẽdamus male formatum esse ab ea casum Montis pietatis : & propterea communiter minus eius dicta recipi. Deinde admisso casu , ꝙ iniustitiam non euiret,manifestandum est,quòd cõtractus iste non sit socialis:vt ex Pauli secũdi Pontificis Maximi literis ad Perusinũ legatum habetur : vbi monet ne vltra tũpidia ministris debita aliquid accrescens habeatur , ne forte vsuræ labes aliqua incurratur. In contractu eñ socialiter hoc, ꝙ socij ad cõmunis boni augmentum tendunt ridiculum est,in dubiũ apud sedẽ maximẽ apostolicam verti,an fit vsura.Quòd etiam sit contractus mutui, ex literis pluribus plurium Romanorũ Pontificũ patet.Semper enim mutuari dicunt pecuniã pauperibus à ministris Montis:& distributionẽ mutuo fic annectũt,vt vere mutuũ restet:quoniã mutuari secũdum quandam distributionem dicũt, vt,scilicet plus egentibus , si constat.plus mutuetur,infra tamen statuti latitudinẽ.Nec sufficit fugiẽdo dicere , quòd penuria vocabulorum huius causa est.Tum quia in propẽu vocabulorũ temporalis vsus,communis depositi vel boni erat.Tum quia expressè in literis huiusmodi pecuniã collectã Montem pietatis vocari dicitur:& depositata pecunia apud eos, qui mutuatur pauperibus suũ,appellatur.Si enim mutuũ vere non interueniret mutui nomen quãdoq; mutatum quoq; esset, & saltẽ circũlocutione aliqua non esse mutuũ insinuatum esset:præsertim quia omnes fortè huiusmodi literæ emanarunt ad instantia eorũ , qui vsuram in hoc Mõte nõ esse cõtendunt. Qua enim faciliore & magis apparẽte via excludi vsura potuisset, quã mutuũ non intervenire declarãdo?Sed quid in probabilib⁹ inoror?probatur ratione nõ esse huiusmodi cõtractum facilẽ absque mutuo, vt dicitur:Vbicunq; iustum est ſm æqualitatem simpliciter rei acceptæ ad datam , ibi vere est iustitia cõmutatiua:sed contractus ille , qui mutui vocatur,inter Mõtem & Ioannẽ pauperẽ est iustus secundũ æqualitatem simpliciter pecuniæ redditæ ad acceptam : ergo est contractus iustitiæ cõmutatiuæ. Sed iustitia commutatiua non vertitur inter totũ,seu totius bonũ vt sic,& partem,sed inter partẽ & partem,ita ꝙ etiam totum,vt extremum cõmutatiuæ iustitiæ partis rationẽ habet:vt ex dictis patet,quæ ex S. Thæpresẽs habentur: ergo cõtractus iste non est inter Montem inquantũ est totum,siue cõmune bonum,& Ioannem pauperem inquãtum totius partem:sed est inter totũ,inquantũ partis rationem habet , & Ioannem pauperẽ vnum de populo,&c. & cõsequenter est vere contractus mutui.Admisse autẽ talis societatis contractu, quę ſi non est,posset tamen fieri:iniustitiam omnino ibi cõmittit:sic declaratur.In contractibus istis, de quibus est sermo,aut standũ est infra limites cõmutatiuæ iustitiæ , aut infra limites iustitiæ distributiuæ,aut vtriusq; ;aut neutrius.Si secundum iustitiæ commutatiuę puræ formam agimus,cùm cõstet,quòd totum apud eam,vt pars reputatur,id ad quod totum tenetur , a parte exigi non potest.& consequenter quãuis societas pauperum teneatur soluere mercedẽ ministris , iniustè tamen ab hoc paupere exigitur:quia non in eius fauorẽ fit.Et breuiter eodem modo hic cõtinetur iniustitia & vsura,quo superius infrà iustitiæ cõmutatiuæ terminos probauimus inueniri. Si secundum iustitia distributiua puram procedendũ esse creditur : quoniã cõtractus locationis operarum non est inter ministros & singulos pauperes,sed inter ministros & societatẽ pauperũ,vt superius dicebat : manifestus error statim patet:quoniã locatio operarũ & eius merces , & similiter acceptio pecuniæ,quæ mutuata dicitur,& ei⁹ restitutio,fingi nõ põt quin æqualitatem cõmutatiuæ iustitiæ requirant. Si autem vtriusque

Universidad de Deusto
Biblioteca

iustitiæ forma miscetur, secundū veritatē idem est casus iste cum eo, quem superius ꝓm distributiuæ iustitiæ modū disputauimus, & cōclusimus iniustum esse. In hac siquidē societate distributio non aliter, q̄ ibi miscetur: nisi q̄ ista opinio ponit ipsam pecuniā per modū mutui etiam distribui in vsum, &c. Sed hoc nihil penitus variat casum quo ad rationē iusti vel iniusti: quia in societate ista aut omnes habentur æquales, aut non si omnes æquales, ergo iniustē vnus plus alio grauatur onere solutionis, ad quam societas tenetur: quoniam secundū dignitatē iustū in distributionibus attenditur. Si inæqualitas inter eos ponitur, cum non nisi ratione indigētiæ ponatur, quia plus egenti plus mutuandū statuitur, infra latitudinē tamen aliquam, putà 10. ducatorum: tunc manifestè redit iniquitas illa in distributionibus, qua plus accipiens cōmunis boni, plus cogitur sentire cōis mali: & distributio communis oneris cōmensuratur singulorum indigētiæ. Et manifestius accidit hic iniustitia, quæ in gabellis pro rebus quæ deferuntur ad vsum, inuenitur. Vtrobiq; enim iniustū ex natura rei inuenitur ex eadem causa: quia. ſ. supportatio cōmunis oneris cōmensuratur necessario vsui, vsus autem necessarius commensuratur indigentiæ, & sic de primo ad vltimū æqualitate seruata oneris cōmunis distributio indigētiæ ciuiū & pauperum cōmensuratur, quod est iniquum. Refugit enim omnis auris, ꝓ tantò quisque communibus grauetur, quantū magis propriis indiget. In hac enim societate quantò quis magis eget, vt propriis posſit prouidere necessitatibus, tantò maius mutuū sumit, & diutius retinere cogitur, & tantò plus exigitur ab eo pecuniæ debitæ à societate pro seruitiis sibi impēsis: vt patet. Et ne iterum dicta repetātur, eodē est modo hic iniustitia distributiua, sicut superius eisdē rationibus. Si autē neutrius iustitiæ formā introduci oportere quis putet, sed iustitiā legalē tantùm, quæ cōmune bonum per se respicit, & ad illud omnia dirigit, cum fraterna quadam societate erat in primis, ad fraternam societatem cōsugiens: qm̄ operationes hic interuenientes secundum genus suum ad iustitiam non ad amicitiam, &c. spectant, quoniam sunt operationes ad alterum cum cuiili debito æqualitatis, in quibus ratio iusti consistit. Nec fraterna voluntas omnia communia volens, hic apparet, nisi apud mentis propriæ parum cōpotes: qui omne voluntariū iudicat simpliciter volūtarium. Errat deinde, quia sub iustitia legali seu generali non cadūt nisi indifferentia, & quæ aliarū sunt virtutum & vitiorū. Expresse nanq; in 5. Eth. habetur, ꝙ omnis particularis bonitas aut malitia sub iustitia legali cadens, sua aliqua alia virtute aut vitio necesse est cōtineatur. cùm ergo constet, ꝙ actus hi indifferētes nō sint, & non sint omne bonū aut omne malum oporret ꝙ sub alia virtute aut vitio comprehendantur. Et si huic iunxerimus supradicta, quòd scilicet spectant ad iustitiam oportet ad commutatiuam vel distributiuam descendere, vt fecimus: secundum quas iam patet, iniustitiam euitari in capitulis huius Montis nō posse.

AD Rationes ergo, quibus probatur ꝙ hic nō interuenit mutuum, dicendū est, ꝙ inter assumpta & casum est implicatio contradictionis, repugnat enim, ꝙ sit contractus rei inter totū vt sic, & eius partem, & ꝙ sit secundū æqualitatem rei ad rem. Si nanq; est secundū æqualitatem rei ad rem, ergo est iustitia cōmutatiua: ergo inter partem & partē: ergo non inter totū vt sic, & partem. Et similiter si est inter totum vt sic, & partem ergo est secundum dignitatē partiū in toto: ergo non secundū æqualitatem rei acceptæ aut datæ, constat autē, ꝙ hic seruatur æqualitas rei ad rem, dum à paupere mutuū restituitur, & tamen secundum istam opinionē inter totū vt sic, & partem cōtractus est implicatio igitur accidit. Est autem causa defectus in huiusmodi ratione, quia non discernitur inter per se & per accidens. Accidit enim Monti, inquantum pecuniam reddenda tribuit pauperi, vt sibi prouideat necessitatibus, quòd totum sit: hoc enim sub partis ratione facit. & ideo mutuans hic est omnino alius à mutuum sumente, si formaliter cōsiderentur: quoniā singularium personarū quo ad hoc locū tenent. Et similiter accidit pecuniæ inquantū sic Ioanni pauperi mutuatur, ꝙ communitatis, aut cōmunis societatis, aut cuiusque alterius aut nullius sit: sufficit enim, ꝙ Ioannis pauperis sic non sit, ꝙ ad eius restitutionē integrè teneatur. Accidit quoque defectus: quia inter totū & partes necessaria discretio omittitur: huiusmodi enim totum specie à parte differt: & ꝙ toti debetur, parti non debetur. Et similiter ad quod totum tenetur, pars non tenetur, loquendo semper secundum æqualitatem rei ad rem, quæ hic est: quoniam pro seruitiis societati impensis, non in fauorem huius, qui accipit mutuum vt sic: sed totius perpetuæ societatis tenerur ipsa ad mercedem reddendam ministris (vt suprà patuit) & restituit sic ac conseruari pecuniam vult.

¶ Accidit & tertiò defectus in hac via: quia non distinguit inter aliquid fieri in fauorem pauperi mutuum sumentis, proximè & remotè. Quod enim in fauorem communis perpetuæque societatis fit, non nisi remote fit in huius pauperis fauorem: vt ex dictis patet. Nullo igitur modo capitula huius Montis pietatis iniustitiam subterfugere possunt.

CAPVT XV.

Exclusio quorundam extraneorum dictorum concludens vltimò intentam sententiam.

PEragratis omnibus his opinionibus, quæ aliquid ad propositū ex moralibus rationibus adduxerunt, restat primò nominanda tātùm opinio dicens. Montē hunc pietatis cum suis capitulis non mutuū facere, sed rem quandam diuinam esse, & hominibus ineffabilē, & propterea rationibus huiusmodi, quæ humanos scrutantur actus, non omnino cōmittendum esse iudicium huius Mōtis, &c. Nos enim cum sua diuinitate veluti loquentes, in aëre relinquere oportet. Remanet deinde eis satisfaciendū, qui contractus huius Montis ab apostolica sede approbatos dicūt, aut audiūt: ac per hoc rationes sophisticas putant, etiā si soluere nesciant. Sciāt igitur hi Montē quidē pietatis ab apostolica sede approbatū, sed nō illius capitula: vt exemplo literarum approbationis conijcere potui. Appellatur autē Mōs pietatis (vt in eisdem dicitur) summa illa pecuniæ pie collecta, & sub custodibus deposita, ad perpetuā releuationem pauperū mutuo mediante. Vbi nota ꝙ Mos ipse est simpliciter approbatus & erectus ab ipso summo Pontifice. Eius autē capitula supradicta sunt approbata eum hoc adiunctio. ſ. si- *Mōs pietatis quo ad proprie appellatur.*
ceris canonibus non contraria: vtide si qua capitula sunt sacris canonibus cōtraria, approbata non sunt. Hæc autem esse ea, quę iniustitiā cōtinent, nullus dubitat. Non sunt igitur approbata capitula illa quæ iniusta esse superius monstratū est: propter quod si ita est, nō paruū peccatū fuit, facere imprimi summi Pōt. bullas trūcatas absque illa particula. ſ. sacris canonibus non contraria. Laqueus siquidem est animarū: in quē ego incidissem, vel saltē absque suspēsione nō fuissem, nisi viua voce audissē sic haberi in originalibus, & calamo scripta particulam illam in bullæ Mantuanæ copia vidissem. Ex hac quoque eadem radice satisfit illis, qui ex priuilegiis & indulgētiis concessis à Romano Pontifice illis, qui ad Mōtis cōseruationem, aut augmētum manus porrigūt adiutrices arguūt. Iam enim patet, quòd Mōs ipse sanctus est, & in ordine ad illum hæc omnia cōceduntur. Annexa tamen mala ex hoc non approbantur: sed potius tolerantur ad euitationem maioris mali, quo per publicos vsurarios res pauperum vorantur.

EX Rationibus Ergo propriis iustitiæ commutatiuæ, & iustitiæ distributiuæ, clarum iam esse cuilibet patet, non solùm ꝙ nullo prædictorum modorū iniustitiæ macula abest à capitulis Mōtis huius, sed etiam quod quocūq; alio modo casus formetur, iustitiæ æqualitas non seruatur. Nec oportet omnem sigillatim obiectionem excludere: quoniam ex supradictis (quæ ex Ethicis Aristotelis & doctrina S. Tho. adeò sumpta sunt, vt si sigillatim allegatio fieret, omnia plena allegationibus essent) cuilibet in moralibus exercitatio facilè est omnibus satisfacere, vt omnes veritatem agnoscant, quæ à prima est veritate. Cui honor & gloria sit ex hoc opusculo. Papiæ in sancto Apollinare completo hodie, id est die 13. Iulij 1498. per infinita secula seculorum, Amen.

Tractatus Thomæ de vio Caietani sancti Xisti de Monte Pietatis finit.

TRACTATVS SEPTIMVS DE Cambiis in octo capita diuisus: ad Dominum Andream Brixiensem Brixiæ priorem.

1 *De tribus generibus cambiorum.*
2 *De opinionibus dicentium in cambijs realibus esse mutuum.*
3 *De opinionib⁹ dicētiū in cabijs realib⁹ esse cōtractū permutationis.*
4 *De opinione singulari circa cambia.*
5 *De natura artis campsoriæ.*
6 *Quomodo oporteat numismatum commutationes fieri ad hoc, & rectitudo seruetur.*
7 *An talia cambia proposita sint verè cambia, & iustificata.*
8 *De alijs cambijs propositis ex parte accipientium cambia.*

CONCESSVM Mihi his diebus otium, venerande amantissimèque pater, ad edendum promissum paternitati tuæ tractatum de cambijs, inuitans post auditos campsores, pleráſque diuersorum de his opiniones, ac diutinam meditationem, ad scribēdum tandem impulit. Tanta siquidem est rei huius obscuritas & inuolutio, vt hinc consuetudine non absque fauoribus, & inde doctoribus plurimis, modernis tamen fiſtentibus (antiquis siquidē proposita difficultas hæc non fuit) tacendum potius videretur. Verūm vbi plures dies lectioni meditationique iam dediſſem, & infidelis promissionis reatus occurreret, diuina fretus ope, tria de cambijs tractanda censui. Discernenda sunt primò dubia à certis. Adducēdæ sunt deinde opiniones aliorum de dubijs. Firmandū est demum quid mihi videtur de his sentiendum.

CAP

CAPVT I.

De tribus generibus cambiorum.

CAMBIORVM modi quamuis multi sint, quo ad differentiam tamen certi vel dubij, trifariam ea diuidere sufficit. Quædam siquidem sunt, quorum iustitia clara est. Quædam verò, quorum iniustitia similiter aperta est. Et quædam: quæ an sint iusta, vel iniusta in dubium inter doctores vertitur.

¶ Iustificata siquidē sunt, quæ fiūt his tribus modis. Primò, quum in cambio minuto campsor moderatè lucratur secundum patriæ consuetudinem. Vocatur autē cambium minutum, cum campsor pro aureo ducato monetam dat cōsuetam in patria illa expendi, vel ecouerso, aliquid minus dando, quàm recipiat. Hoc enim continet naturalem æquitatem, ex eo ꝙ industriæ & operæ campsoris ratio habenda est. Quum enim cæterarum artiū ministros liceat in commutationibus propriis laboris industriéque mercedem cōponere, campsoribus, qui cōmutationibus numismatum deseruiunt, id quoque licere non est dubium. Propter quod non irrationabiliter id dicunt opinantes tale lucrum campsoribus tantum licitum: ita ꝙ priuatus homo si cambire debet ducatum aureum, nihil debet lucrari. Cōmutatio nanq; numismatum patriæ non vagatur quo ad valorem (quemadmodū cæteræ cōmutationes) sed determinata est: puta ꝙ ducatus aureus valet duodecim marcellos. Et sicut in cæteris cōmutationibus æqualitatem violare iniustum est, ita in cōmutatione numismatum. Vnde nisi vel propter mercedem seruitij, non in numerando pecuniam, vt quidam putant (quoniam cōtingit sæpe minus numerare campsorē, quàm accipientē, & actus numerādi nō est propriè mercenarius, sed solitus gratis concedi, vt vsus libri, & numerationi campsoris respōdet numeratio dantis aliā monetā) sed in arte campsoria Reipublicæ ministrando, vel propter incōmodum, quod quis incurreret ex ablatione talis generis pecuniæ à se, vel qualitatē numismatū (in infra declarabitur) non licet plus in cambio minuto accipere, quā detur. Quorū nullū locum habet vniuersaliter in singularibus hominibus non campsoribus. Secundò quum campsor moderatè lucratur, ex eo ꝙ Petrus habens certā summā pecuniæ Mediolani, dat eam campsori, qui faciat æqualem summam Romæ dari sibi vel alteri. Si enim ex hoc campsor mercedem exigit, iusta est exactio: campsor enim transfatoris in hac parte locum tenet, nec est æquum, vt merces suo seruitio subtrahatur. Tertiò, quando campsor lucratur, ex eo quòd monetam alicubi minus valentem congregatam transfert in locum, vbi plus valet. Hæc enim est negotiatio numismatum: ex qua primo ortum habuisse videtur ars campsoria, vt videtur in primo Politicorum. Et est licita sicut cæteræ negotiationes ad augendas opes licent.

Cambia iniusta.

Iniusta verò absque dubio cambia illa sunt, quæ his duobus modis fiunt. Primò, cum campsor lucratur, aut lucrari intendit, ex eo ꝙ Petro egenti Mediolani dat certam summam pecuniæ sub nomine cambij de Lugduno vel Londris: & tamen secundū veritatem ibidem restitutio facienda vtrinque scitur, siue fiant literæ cambij, & non præsententur, siue non fiant literæ. Interuenit siquidem hic manifestè solo nomine cambium, & secundum rem mutuū cum lucro, aut spe lucri, secundum quod diuersimodè fit. ¶ Secundò (& in idem redit) cum campsor, vt lucretur, dat Mediolani Petro egenti centum ducatos, recepturus ab ipso Petro ibidem hinc ad mensem tantum, quantū valebunt, tunc Venetiis: secundū cursum cambiorum decem libræ grossorum, quæ æquivalent centū ducatis regulariter, sed in cursu cambiorum Venetiis quandoque excedunt, & quandoq; exceduntur. Hic enim secundum veritatem est contractus mutui, Cambij nomine palliatus: & fit cum spe lucri contra illud Luc. 6. Mutuū date nihil inde sperantes. Et celebratur communiter cum probabili coniectura, ꝙ erit ibi lucrum: qui communiter solēt tunc valere plus decem libræ grossorum, quamuis quandoque, sed rarò minus valeant: & propterea & hic vsura. Nec potest excusari, nisi in casu in quo Petrus egeret illis centum ducatis, & campsor haberet in promtu verum cambiū agendum cum illis centum pro Venetiis illo modo, & ad instantiam Petri illos sibi eo pacto daret. Et hoc si contractus talis veri cambij est licitus, de quo infra erit sermo.

Dubia autem cambia, quædam sunt ex parte campsorum, quædam ex parte accipientium cambia. Ex parte quidem campsorum sunt, quæ dupliciter fiunt: aut, scilicet appretiando numisma extraneum, de quo restitutio fieda est, minus quàm valeat communiter in loco vbi debet fieri restitutio: aut appretiando numisma propriū quod datur, magis quàm valeat cōmuniter in loco, vbi restitutio debet fieri: ad hos enim duos modos, qui valde propinqui sunt: & in idē redeūt: omnia cābia ficca reducuntur pro quibuscunq; locis fiāt. Ad primū enim modū spectat cambium Lugduni, in quo Petro indigenti marca auri, quæ communiter valet ibi 60. scutos, campsor Mediolani dat 60. scutos, non secundum valorem scuti Lugduni, sed ibi cōmuniter valeat scutus 30. grossos, appretiatur hic 28. & sic dat sibi tantam summā pecuniæ, quę ascendat ad 60. scutos ad rationem 28. grossorum pro scuto.

¶ Ad secundū verò modū spectat cambium tam Lōdrense, quàm Burgense. in quo Petro egenti Ianuæ dat campsor Ianuæ 1000. ducatos, non secundū valorem ducati currentē Brugis aut Londres, sed cùm ibi valeat ducatus 50. grossos, appretiatur Ianuę 52. ita ꝙ pro quolibet ducato tenetur accipiens cambium restituere Brugis, vel Londres 52. grossos. Cætera autem cābia ex parte cāpsorum similia sunt. Nec fiat vis si in istis exemplis vera quantitas monetarum non recitatur: quoniā exempla ponimus, vt addiscentes intelligant. Auget autem cambiorū prædictorum ambiguitatem in certa temporis ratio: fatentur enim campsores, quòd quantò tempus restitutionis est distantius, tantò minus appretiatur moneta in primo modo, & tantò magis in secundo modo. ¶ Ex parte autē accipientiū cambia. sex modis variantur cābia secundū differentiam eiusdem, vel diuersæ monetæ, & differentiam certi vel dubij, aut accidentis lucri: hæc enim videntur aliquā per se differētiam in cābiis facere. Contingit primo modo, ꝙ Petrus dat Mediolani cāpsori centū ducatos Florentinos aureos, & vult totidē florētinos Florētiæ. Cōtingit secundò, ꝙ Petrus pro dictis ducatis vult Florentiæ monetā argenteā: puta grossos Florētinos, sed tot quod æquiualeant florentiæ ducatis 100. florētinis aureis. Contingit tertiò, ꝙ Petrus pro dictis ducatis vult bonam monetam auream, vel argenteam Florentiæ, secundum ꝙ tēpore solutionis (puta in nuudinis) cambia valebunt Florentiæ. Et quolibet horū contingit dupliciter fieri, scilicet simpliciter, vt propositum est: & cū adiuncto aliquo certo lucro ita, ſ. ꝙ Petrus vult nō solū prædictos 100. ducatos Florentiæ modo dicto, sed vltra hoc vult sibi dari quatuor alios ducatos. Et quoniam de his non principalis est quæstio, sed de illis quæ se tenēt ex parte cāpsoris communiter: ideo de illis erit sermo diffusus, de istis autem in fine tract. dicetur. Et ne nugatio, aut æquiuocatio accidat legentibus, vocentur in sequentibus cambia nunc discutienda cambia realia: quamuis à multis cambia ficca. aut per literas nuncupentur.

CAPVT II.

De opinionibus dicentium in cambijs realibus esse mutuum.

VONIAM Autem secundum diuersa præsupposita diuersimode inueniuntur doctores locuti de huiusmodi cambiis, & ex aliis principiis procedunt supponentes huiusmodi cambia mutui contractum sapere, & ex aliis procedunt negantes hic mutuum interuenire: ideo sigillatim discutiendæ sunt singulorum rationes.

¶ Vnde eorū occurrūt primò opiniones, qui asserūt aut suscipiūt contractus cābiorum realiū secundum veritatem esse contractus mutui, licet cābia vocētur. Sunt autē cōtrariæ horum opiniones: dum quidā dicūt talia cābia esse iniusta & vsuraria, quidam verò ꝙ sunt licita. Et illi quidem, qui asserunt vsuraria, licet multis rationibus moueantur, hoc tamē habent pro fundamēto: quia vsurariū est mutuare sub spe & pacto verisimilis lucri, vt patet: constat autem omnes cāpsores spe lucrandi hæc cambia exercere: & ideo pacta supradicta adiicere, vt verisimiliter lucrū euenire possit, quamuis non semper eueniat, vt ipsimet fateantur. Vsurarium est igitur hæc cambia facere, Quòd autē vere supponatur hic esse mutuū, probat ex eo, ꝙ contractus iste dat pecuniam, quæ est inuendibilis cū translatione Dominij, & recipit pecuniam: has autem esse constat conditiones ad mutui contractum sufficientes: munitúrq; opinio hæc autoritate Gof. & Host. in summa de vsuris: & Archiepiscopi Floren. in 2. & 3. parte Summæ, vbi etiam dicit multos viros doctos & timoratos fuisse huius opinionis.

¶ Acceptātes autem mutuū hic esse. & tamen absq; vsura cambia fieri, fundātur super ratione interesse. & operarum locatarum. Et quo ad interesse quidē: quia etiā in contractu mutui licet seruare se indēnem: constat autē, ꝙ mutuans Ianuæ 100. ducatos aureos, damnū incurreret si Brugis restituuntur sibi totidē aurei, vel eis æquiualēs ibi præcisè. Tū quia plus daret, quā recuperet: ex eo ꝙ ducatus aureus plus valet Ianuæ. quàm Brugis. Tū quia oportet ipsum subire expensas delatorū pecuniæ, vt Ianuæ rehabeat, vbi cōtractus mutui celebratus est: ergo licitū est æstimare ducatum aliquid plꝰ, vt mutuās nullū damnū incurrat: & hoc, in istis cambiis accidit. Quo ad locatas verò operas: quia quum nullus debeat propriis stipendiis militare, & campsor & ministri publicæ vtilitati deseruiant in opere licito in mutuis faciendis prædictis, consequens est quòd propriā mercedem reportare debent: quemadmodum ministri Montis pietatis. Et quia industriæ accedentis operi licito, ratio est habenda, aliquid etiam mercedis ei dari debet: quo fit, vt omnibus pensatis talis excrescentia sit licita.

SED reuera neutra harum opinionum veritatem assequitur. Primæ enim fundamentū ruit: quoniam (vt infrà patebit) hic non est contractus mutui. Secunda autem & falsum assumit, & consequenter non loquitur. Falsum quidem assumit. dum dicit in his cambiis illud plus sumi, vt vitetur interesse: hoc enim campsores testātur esse falsum, & dicunt ꝙ non vt damnum euitent, sed vt lucrētur huiusmodi cambiis inistūt: & quòd si accipientes cam-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bia obligarent se ad restituendū præcisè quantū accipiunt in loco vbi accipiunt, ipsi non mutuarent, quia lucri causa artem hanc exercent. Et ex hoc patet, q̄ nec pro interesse stipendij ministrorum plus sumitur. Si enim campsores ex cābiis nihil aliud quærerent, sed pecunias suas secū tenerēt, aut aliter exponerent, vt ipsimet testantur. Consequenter autem non loquitur: q̄n non est licitum artē mutuatiuā in ciuitatibus exigere & ministros statuere, & laborū industriæque ratione habita, inde etiam sustentatoriū lucrum quærere: q̄n hoc esset vsurariam artem facere moderatā, vt patet. Ministris autē Montis pietatis quomodo & qualiter liceat mercedē reddi, & à quibus oportet reddi in tractatu speciali de hoc diffuse diximus. Hic autem satis sit nosse, & q̄ non est simile: quia in cambiis intenditur lucrum, & q̄ experientia teste non licet artē facere mutuatiuam, vt operarum periculorū, & industrię rationē habendo, plus forte recipiatur, vnde ipse cum familia sustenteturr; sicut in artibus & negotiationibus licet. Est igitur vsura in his cambiis, si contractum mutui implicant. Propter q̄ Gof. & Host. sub mutui nomine casum tractātes, cū scilicet mutuatur, vt restituatur alterius generis moneta cū spe lucri) vsuram esse dixerunt.

CAPVT III.

De opinionibus dictōrū in cābijs realibus esse cōtractū permutatiōis.

EMersit ergo propter prædicta fortè aliorum opinio, dicētium in his cambiis non esse contractū mutui, sed innominatum, scilicet do vt des: vel si nominari debet, esse cōtractum permutationis. Et horū contrariæ quoque sunt opiniones aliis asserentibus hęc cābia licita, & aliis illicita. Et illi quidē, qui dicunt esse licita, studium suū adhibent nō tam ad probandā eorū iustificationem, q̄ eorum naturam extra mutui ratiōnē esse. Et quāuis multiplicēt rationes, ex tribus tamen conditionibus separant cambia hæc à mutuis. Primò ex periculo. Mutui enim natura periculū mutuatæ sortis in accipientem mutuum transfert: cambium verò reale, damni periculū campsori relinquit, si minus fortè contingat accipere: vt quandoq; (licet rarò) contingit. Secundò, ex diuersitate rei restituēdæ & locinā mutui ratio exigit. vt eiusdem generis & bonitatis res restituatur, & ibidem. Nec sufficit reddere æquiualens: aurum enim pro auro & triticū pro tritico restituendū est, & adducitur ad hoc textus iuris ciuilis. ff. de sol. l. Paulus. In cambiis autem realibus fit permutatio monetarum diuersorum generum & in diuersis locis. Tertiò ex modo contractus: quia in cambiis realibus est venditio vel contractus similis venditioni, dum ducatus venditur 52. grossis Flandrēsibus: & æstimatur vna moneta cū alia q̄ licere patet extra, de censi. cap. olim causam. & cap. cum canonicis, in mutuo autem nihil horum fit. Qum igitur contractus mutui non sit, sed permutationis & negotiatiuus, pro licito relinquitur, spes enim lucri in his non damnatur, & industriæ laborum, & periculorum, expensarúmque ratio habēda est.

¶Dicentes verò cābia hæc nullo modo licere, & tamen mutuum non implicare, quāuis non inuenerim: ex dictis tamen ab his, qui absolutè cābia hæc damnant: aut dubitant illicita esse, triplex ratio colligitur. Prima ex eo, q̄ cābia hæc in fraudem vsurarum introducta videntur, cum permutationē monetarum campsor non intendat, sed necessitatibus indigentis nolens gratis mutuare, nomine permutationis monetæ mutuum palliat, vt lucretur: præsertim cū plerunque contingat in eadem fieri moneta restitutiones, & hoc in cambiis infra Italiam: & periculum, quod rarò accidit, ponderandum non sit in commutationibus, quæ regulandæ sunt secundum communiter euenientia. Secundo, ex eo, q̄ ratio temporis in contractu emptionis & venditionis haberi non potest, in huiusmodi autem cambiis, vt patet in casu posito, quanto distantius est solutionis tēpus, tanto plus sibi solui pacisci tur campsor. Tertiò, quia etiam in contractu venditionis, vendere plus quàm nunc aut hic valet, non est licitum, nisi vendens intendebat vsque ad tempus illud seruare. vt in cap. nauiganti. extrà, de vsuris. aut intendebat ad illum locum deferre: vt dicit Rayn. Inno. & Ioan. And. & Ioan. Calder. campsores autem non intendunt seruare, aut transferre pecuniam: sed paratam ad huiusmodi cambia tenent. Quid autem de his sentiendum sit, in decisione manifestum erit. Nunc autem ad aliam properandum est opinionem.

CAPVT IIII.

De opinione singulari circa cambia.

POst prædictas opiniones egregij cuiusdam doctoris in Theologia opinio singularis occurrit: tenens huiusmodi cambia esse licita, & tria singulariter dicēs.

Primum est, q̄ contractus ille, quem innominatū vocant, nomen habet: quoniam vt S. Thom. dicit in Secunda secundæ, q. 77. negotiatio tripliciter fit, aut commutando res pro rebus, vt vinum pro tritico, aut res pro pecunia, aut pecunia pro pecunia. Et quum primus contractus vocetur vulgo baratio, secundus vocetur venditio, &c. & tertius cambium, ita quòd cambium est permutatio pecuniæ pro pecunia.

¶Secundum est, q̄ in cambiis nō consideratur pecunia, vt pecunia, seu vt mensura est, sed vt res quædā est. Constat enim secundum omnes vtroq; modo posse accipi pecuniam, vt patet de locantibus pecuniam ad ostentationem. Et quòd campsores pecuniam vt rem considerent, ex S. Tho. autoritate probat in secundo de regi. prin. dicentis, q̄ numisma potest accipi, & vt mensura, & vt quædam res est: & hoc modo vtuntur eo campsores. Fabricatq; super hoc fundamento doctor ille vendibilem esse pecuniā à campsoribus, vt pote rem quandam, & eius pretia variari sicut aliarum rerum, iuxta temporum locorúmque diuersitates, &c.

¶Tertium est singularissimum, q̄ licitū est campsoribus plus accipere, quando tempus solutionis distantius est. Distinguit siquidem accipere plus ratione tēporis dilati dupliciter vno modo, q̄ sola tēporis dilatio excessum pretij operetur, & hoc dicit esse vsurarium. Alio modo, q̄ res in dilato tempore considerata pretium augeat in cōmutationibus: & hoc dicit esse licitum. Et dat exemplum in emptionibus rerum in futuro assignādarum. Si quis emit lanas assignandas sibi in vere, minus quā valeant in hyeme, eo quòd lanæ tempore veris creduntur minus valituræ, iuste emit: eo q̄ res in tempore illo sumpta pretium minuit. Si autē minus emeret, quia nunc anticipat solutionē, vsura committeret: quia propter solā temporis morā pretium variētur. Subdit q̄; campsores non plus accipere ratione dilati temporis, sed ratione rei in dilato temporæ cōsideratæ. Quoniam verbi gratia, marcha auri soluēda in nundinis Ianuarij, nō ideo minus emitur à campsoribus Mediolani mense Octobri, quā Nouembri, quia longius distat secundū tempus: sed quia marcha illa cōsiderata in tali tempore, minus æstimatur communiter à negotiatoribus & magis in tempore proximiori. Et meritò, vt dicit: quia cum negotiatoris finis sit commutando lucrari, nec ideo emat, vt empta habeat, sed vt iterū cōmutet cum lucro: licitū est sibi considerare quanto tempore pecuniam occupatā in re empta tenere oportet, carius eā emitur quod citò distrahitur, quàm quod longo oportet tempore retinere, ne pecuniæ mortuæ teneantur. Signum autem, quòd cāpsores non rationem tēporis dilati. sed rei in tempore habeant, est quòd non semper secūdum tēporis approximationem pretiū crescit: sed quandoque instantibus nundinis contingit pretium minui, adeo vt minus vendatur tunc marcha auri in proximo assignanda, quàm fuerit vendita tribus mensibus antè.

Sed hæc opinio (cum bona venia) multipliciter à veritate deficit, quāuis bono zelo ad veritatem accedere conetur. Primum in primis dictum secundo non consonat: quoniam nomina formaliter sumpta intelligi oportet, vt 4. Met. tradit Arist. alioquin periret certitudo à locutione: quoniam extra formale significatum infinita sunt, vt ibidem dicitur. Vnde si in cambiis pecunia consideratur vt res, non vt pecunia, vt dicit, contractus iste, non debet permutatiuus pecuniarum vocari: nec debet in tertio loco contractuum à S. Tho. dictorum reponi, sed primo.

¶Secūdum deinde dictum verū non sonat, & S. Tho. verba malè interpretari videtur. Verba siquidem eius in secūdo de Regi. prin. c. 14. sunt ista: Numisma quamuis sit mensura & instrumentum in permutationibus, tamē per se aliquid esse potest: puta si confletur, erit aliquid. videlicet aurum vel argentum: ergo semper non ordinatur ad permutationes. Et hoc etiam habet veritatē in aliis speciebus pecuniarū: imò amplius, vt in campsoria, quæ non propriè ordinatur, vt sit mēsura rerū venalium: sed magis ad permutationem numismatis. Ex quibus verbis non habetur: quod pecunia consideretur à cāpsoribus, non vt mensura, sed vt res: se habetur quòd pecunia non vtuntur campsores vsu primario: propter quem est inuenta, scilicet vt mensura seu pretium sit rerum venalium: sed vsu secundario. ad quem est translata, inquantum tamen pecunia, scilicet vt permutetur cum alia pecunia: vterque siquidem vsus conuenit pecuniæ per se: & secundus campsoribus cōuenit: vt infrà patebit ex primo Politicorum.

¶Quid autem de tertio dicto sentiendum sit, in decisione dicetur. Hæc igitur sunt quæ hactenus de cambiis dicta sunt.

CAP. V.

De natura artis campsoriæ.

VT Autem natura cambiorum vniuersaliter & facilitèr percipi possit, tali ordine procedendum credimus, vt scilicet primò de ipsa arte cāpsoria dicatur, & quid sit, & quàm licita sit: deinde de cōditionibus requisitis ad eius actus rectitudinē tractetur: & demum ad cābia prædicta descēdendo videatur, an artis sint campsoriæ, & quid in eis licitū, aut illicitū est, obiectiones factas soluēdo. Sic em de huiusmodi cābiis sermone cōpleto, ad alia, ppōsita procedi libere poterit. Principium aūt ad declaranda cāpsoria, oportet sumere ex primo Politicorū, eius vestigia sequendo.

¶Sciēdum igitur inde est, quòd rei vsus per se est duplex: scilicet proprius & communis: seu primarius & secundarius. Est autem ,pprius cuiusq;, siue naturalis siue artificialis rei vsus ille, ad quē ex ipsa rei natura primò ordinatur, vt vestis ad vestitū, panis ad esum,

esum vinum ad potum, &c. Communis autem siue secundarius est, quo res inquantum talis, alteri tamen à primo fine applicatur, vt commutatio respectu calcei aut tritici, & aliorum huiusmodi. Calceus enim cum venditur, inquantū calceus consideratur: non enim pro simplici pelle venditur: non tamen propter venditionē est calceus, sed propter calceationē: & sic de aliis. Quemadmodū ergo cæterorum, sic & numismatis duplex est vsus: vt ibidem dicitur. Primus est cōmutatio pro rebus venalibus necessariis, scilicet ad vitā humanam, scilicet tritico, panno, aromatibus: &c. propter huiusmodi enim cōmutationes numisma inuentū esse constat, dum ea quæ vni patriæ desunt, aliunde haberi non possent, nisi datis pro eis æquiualentibus: & multū incommodi esset, res semper trāsferre æquales (ob hoc enim aurū, argentū, æs, & quicquid huiusmodi est facilè portatile & vtile statuerunt cōmutādis rebus adæquatum iri: & propterea numisma dicitur mensura rerum venalium. Refertur enim ad naturalia, ad vsum necessaria, vt mensura ad mensurata: propter quod charactere insignitū est, in testimonium qualitatis & ponderis: sicut & cæteris mensuris publicis consueuit signū imprimi, testans earum iustificationem. Secundus autem numismatis vsus est cōmutatio pro alio numismate, vt ducati aurei pro carlinis. Non enim propter hoc factum est: & tamen hāc cōmutationem subit, non inquantum aurū aut æs absolutè, sed inquantum numisma, vt cōtinua experientia docet. Orta autem videtur hæc cōmutatio ex inæqualitate numismatū, dum vel ad supplendam rei naturalis æqualitatem, ad numisma maius paruula numismata addebantur, vel habenti maius minora erant commodiora, aut econuerso. Lucrum autē ex numismatum cōmutatione primo quidem, vt Philosophus quidem dicit: casu euenisse videtur, dum accidit aliquid puta aureum numisma, plus alicubi æstimari, sicq; pro illo plura ærea dari ibi, quàm dētur ibi, vnde ductum fuit. Humana deinde industria artificiosè circa hu iusmodi numismatum commutationes lucri vias cōposuit: sicq; ars campsoria contexta est. Vnde nihil campsoria est, quàm negotiatio in commutatione numismatum: materia siquidem & actus & finis eius sufficienter in hoc explicantur, vt patet.

¶Quamuis autē à Philosopho campsoria vituperetur, & ratione materiæ: quia tantū numismata tractat, à proprio numismatis vsu diuertens, & ratione finis: quia lucri gratia, quod fine caret, & vtriusque simul: quia pecunię, vt instrumenta œconomicę & politicæ, habendæ quærendæque sunt non propter se, sicut nec quodcunq; aliud organū per se appetitur. Si tñ ex hominis campsoris fine honestetur (vt pote ad familię, & status sui decentem sustentationem ordinata) licita est, quemadmodū & alię negotiationes. Potest enim id quod solitariæ confideratū cōsonum non videtur, ex adiūcto fine honestū reddi: vt patet de hominis occisione, quę absolutè repellenda est. si tamen addatur propter iustitiā, &c. præcipienda est: sicut è cōuerso ars ex se honestissimum finē habens, vt medicina sanitatē vituperabilis ex fine medicantiū reddi pōt, dum lucri causa medentur. Quū ergo experientia teste pateat, q̄ multa necessaria ciuitatibus plurimis deessent, nisi mercatores essent: & ipsi non cōmodè possint absq; cambiis negotia sua exercere, necessariū, & honestū est cāpsoriam in ciuitatibus esse: non quatenus purè cāpsoria est, sed quatenus œconomicæ politicę; ministra est, vt ex dictis patet. Et sic cāpsores nedum possunt seruare se indemnes, sed etiam lucrari, & industriæ rationem habere, quum negotiationi licitæ & vtili Reipublicæ illam apponant.

CAPVT VI.

Quo oporteat numismatum cōmutationes fieri. Et rectitudo seruetur.

NON solùm autem oportet declarare quid rectitudo cambiorū in communi exigit, sed in speciali quomodo in hoc, vel illo modo rectitudo seruāda sit, dicēdum est: omissis tamē singularibus, quæ sciētificatæ determinationi nō subsunt. Quū ergo cāpsoria circa cōmutationem numismatū versetur, necesse est iustitiæ commutatiuæ canones in ea seruari, sicut & in cæteris cōmutationibus.

¶Ex quinto verò Ethi. patet q̄ vniuersalis regula commutationū est, vt seruetur æqualitas rei ad rem: vt, scilicet æquale sit datū accepto & ecōuerso: vnde si cōmutatio numismatum iusta esse debet, æqualis valoris oportet esse cōmutanda numismata. Et quoniam hoc pluribus modis cōtingit seruari, secundū differentiam numismatū, & locorum & temporū, ideo potest æqualitate salua lucrum prouenire cāpsoribus. Quod quomodo contingat, videri potest, si prædictas differētias scrutati fuerimus. Numisma igitur cùm ibique duplex esse cōsueuerit, scilicet inexpendibile ibidem, & non expendibile ibidem, contingit dupliciter cambium fieri. Aut dando numisma expēdibile, pro non expendibili, aut pro expendibili. Et vtrunq; horum contingit dupliciter, aut dando numisma melius cōmodius, & magis amatum communiter, pro minus bono, commodo & amato, vt aureum pro argenteo vili, vel æreo, &c. aut econuerso. Et quodlibet rursus horum potest fieri pro eodem vel alio loco, & similiter pro eodem vel alio tempore.

¶Et quia simplicia priora, & certiora cōpositis sunt, à primis incohandum est, nulla locorū aut temporum diuersitate admixta: sed in sola talium numismatum commutatione sistendo. Si igitur cōmutandum est vnum numisma expendibile cum alio expendibili, quantū est ex parte cōmutationis oportet numismata commutanda æqualis valoris esse: quoniā vtrunq; lege aut consuetudine certū habet pretium. Nec saluaretur in cōmutatione æqualitas, si ex aliqua parte excessus esset. Cōtingit tñ ex parte æqualitatis numismatum in se vel in ordine ad campsorem, q̄ fit hæc cōmutatio iusta; numisma minoris pretij absolutè dando. Ex hoc est quando cāpsor dat bonam monetam pro mala non falsa, aut defectiua: vt ducatos aureos pro argenteis, quę vix argenti nomē merentur. Tunc enim licet campsor det minus in aurea pecunia, quàm accipiens det in illa moneta: equalitas tamē seruatur ex eo, q̄ centum ducati in moneta sic bona, & portatili æquiualent cētū & duobus. Verbi gratia, in moneta tā vili, vt patet, si constanda essent numismata, & ex vtilitate, quę pōt ex illis percipi in faciēdo ex eis vasa, & ex vtilitate expensionis secundū locum & tempus: bona enim numismata quāuis antiqua aut extranea, libēter acceptantur: & ex periculo quoniam malæ monetæ, vtpote exosę facile possunt à principibus inexpendibiles reddi, & de facto in prouinciis benè ordinatis & non orbatis reddūtur. Nec obstat determinatio valoris monetarū per legē: quoniā illa respicit numisma, quò ad per se primū vsum eius, qui est cōmutatio pro venalibus. Lege siquidē vel consuetudine statuitur, q̄ aureus ducatus & nonaginta solidi in quibus pecunię pro rebus cōmutantur. Cōmutatio autem numismatum, arbitrio sapientum iuxta eorū qualitatem, aut abundantiam, &c. dimittitur: vt experientia testatur.

Similiter quoq; seruatur æqualitas, si quis cōmutans numismata minus dat pro eo q̄ danda à se numismata cōmodiora sibi erant: sicut etiam licet vendere rem carius, quam absolutè valeat, ex eo q̄ vendenti cōmodior est. Vnde habeas ducatum aureum, si à vosēte cōmutare paruam monetam pro illo, solidum vnum exigat, quia ille sibi cōmodior. non peccat. Qui tamē non vult absq; lucro cōmutare ducatos Ianuenses pro alijs ducatis æquè pretiosis, & sibi commodis, quia petenti cōmutationem cōmodiores sunt Iannuēses ad deaurāda sua vasa, peccare videtur, eo quòd vendit alterius cōmodum. Et quia in istis non ex campsoru expēsis aliquid plus accipitur, sed aliūde (vt patet) ideo cuilibet ex istis cautis licet in huiusmodi cambiis minus pecuniæ dare, quàm accipere. Campsori autem vltra hæc, licitum est in cambio minuto (etiam si meliorem & cōmodiorem, quam det accipiat) aliquid plus accipere propter expensas, &c. vt superius dictum est.

¶Si autem fiat cōmutatio numismatis expendibilis pro non expēdibili, notabile potest inde lucrū prouenire: ex eo quod nō solum haberi pōt ratio materiæ & cōmodi, sed etiam extraneitatis: qua fit, vt tales pecunię in tali cōmutatione multū à numismatis ratione declinātes, quasi vt res quædā cōmutētur. Duplici enim existente pretio numismatis (scilicet inquantum est talis res, puta aurū, & inquantū numisma) & secundo excedēte primū, ex hoc q̄ aliqua pecunia alicubi inexpendibilis est numismatis pretium ibi perdit, magisque vt res quædam commutanda venit: quam tamen campsor in locis, vbi numismatis pretium obtinet, procuras habere ipsam commutando, multum lucrari potest. Et quoniam pretia rerum prudentis arbitrio relinquuntur, erit in hac cōmutatione æqualitas seruanda, pensata quantitate extraneitatis, & aliis conditionibus vt sapiens determinabit.

Loci autē differentia tripliciter potest omnibus prædictis commutationibus admisceri. Campsore enim existente & dante suas pecunias Mediolani, & recipiēte alias alibi, aut contractus commutationis fit pro Mediolano aut pro alio loco, vbi accipiens cābium habet pecunias (puta Lugduno) aut pro vtroque simul.

¶Si contractus fit primo modo, s. Mediolani & pro Mediolano, tūc cū accipiēs cābium ex vi talis cōtractus teneatur Mediolani dare pecunias, quas cōmutat, nulla diuersitatis locorū ratio habēda est, sed tanquā cābium manuale agendū est eorū, quæ supra dicta sunt, rationē habēdo. Ex eo tamen q̄ accipiēs cābium vult se liberare ab obligatione, & onere & periculo deuehēdæ pecuniæ ex loco vbi habet, Mediolanū, & cāpsor vult hæc subire, licitū est mercedē exigere. Sed hoc potius ad cōtractus locationis, & cōductionis spectat, quā cābij, & ideo iuxta eorū canones regulētur, si accidat. Quod tamen raro credo euenire. Si verò contractus fit secundo modo, s. Mediolani quidem, sed pro Lugduno, tunc nulla Mediolani ratio habenda est: sicut nec in contractu emptionis, quo absentes merces pro loco, in quo sunt emuntur. Oportet enim loci sicut & tēporis pro quo cōtractus fit, rationē habere, nō in quo fit, si pro alio loco aut tēpore tantū cōtractus fit, vt nūc proponitur. Et hoc siue certificetur Mediolani cōmutatio cōiectādo verisimile pretiū loci, p̄ quo fit. Et quāuis talis modus cābij nunquā fortè fiat: fieri tñ posset hoc modo, q̄ Petro habēti Venetiis Venetā monetā, & egēti Mediolani centū ducatis, campsor Mediol. det 100. ducatos aureos receptūrus de illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

moneta Venetiis tantum, quantum Venetiis pro illis cõmutatur in cambio manuali, & non in cursu cambiorum quæ fiunt pro locis distantibus: Sicut etiam triticum existens in villa emitur ab his qui sunt in ciuitate tanti, quanti venditur in villa, vbi assignatur, & non quanti venditur assignandum Mediolani.

¶Si autẽ cõtractus fiat tertio modo (vt cõmuniter accidit, ſ. Mediolani pro Mediolano & Lugduno simul) tũc vtriusq; loci simul, ac per hoc distantię eorũ periculorũ expensarúmq; intercedẽtiũ adhibẽda est ratio: sicut & in cõtractu emptionis. Cõstat enim q̃ aromata Alexãdriæ, assignãda Ianuæ, empta atq; soluta vt Ianuã deuehãtur, lógè minus valẽt, q̃ si manualiter Ianuę assignarẽtur: quia res cõducenda à tãta distãtia, cùm tot periculis & expensis, &c. lógè minor est Ianuẽsibus seipsa cõducta, & tot periculis expẽsis libera. Et hoc modo in cõtractu cõmutationis numismatũ, p locis diuersis celebrato, numismata ipsa sic expẽdit & oportet adæquare: vt loci conditiones in ordine ad aliũ locum ex vna parte cõputentur. Sic ij fiet, vt si centũ ducatis aureis Mediolani, trecẽti argẽtei Lugdunẽses ad æquarẽtur, Lugduni assignati ducẽti & nonaginta fortè adæquãtur, cõcurrẽtibus etiã aliis supradictis rationibus: & fortè pauciores. Viliora siquidẽ sunt cõducẽda cũ periculis & expẽsis, q̃ manualiter habita. Nec obstat q̃ cãpsor Mediolanẽsis habet fratrẽ, aut factorẽ Lugduni, aut omnino erat Lugduni tãtã summã pecunię expẽsurus pro aliis suis negotiis, hęc enim ex ea p accidẽs se habẽt ad cõtractus naturã, in cuius æqualitate iustitia cõsistit. Quid enim ad cõtractus cõmutatiuos, in quibus æqualitatẽ rei ad rem fieri oportet, si ex industria mea, aut casu ego affines habeo in diuersis locis, aut ministros ferè gratis inuenio, & exinde viarũ ministrorúmq; expẽsas lucrãs diues fio, dummodo rerũ cõditionibus pensatis æqua fiat cõmutatio?

DE Temporis autẽ differentia, bimẽbris tantũ distinctio considerãda est, ſ. præsentis tantũ, aut futuri tantum, vtriusque enim simul ratio habita nullam iustã diuersitatẽ pretij in cõmutationibus facit, vt infra patebit. Potest ergo in cõmutatione numismatũ iuxta tẽpus cõtractus equalitas sumi. Et hoc siue fiat manualẽ cãbium, siue nõ, & siue in eodẽ loco sit æquialẽs reddendũ: siue alibi, locorũ tñ ratione habita. Vnde pòt cãpsor dãs aureos & recepturus aliã monetã vel econuerso, certificare quãtitatẽ reddẽdæ pecuniæ, ac si tunc manualis cõmutatio fieret. Potest & futuri tẽporis: quo scilicet assignatio reddendæ pecuniæ erit, rationem habere. Et hoc dupliciter: aut incertè cõmutationẽ relinquendo: sit. ſ. pro centũ aureis nũc datis teneatur accipiẽs post duos mẽses dare tot argenteos, quot post illos duos mensęs æquialebũt centũ aureis, aut certificando cõmutationẽ, vt scilicet habito respẽctu ad futuras cõmutationes post duos mẽses stabiliatur nũc cõmutatio cõmensurata illis, ita q̃ parũ plus aut parũ minus ve risimiliter credatur cõmutanda esse talia numismata. Vt si creditur q̃ hinc ad duos mẽses, cũ assignãda erit pecunia ab accipiẽte cãbium 100. aureis æquialebũt 1000. argẽtei. vel 1000. & 20. potest ex nũc certificari cõmutatio q̃ pro centũ aureis datis teneatur accipiens assignare tunc 1000. & 10. argenteos, siue plus siue minus tũc cõtingat cõmuniter assignari. Patẽt autẽ hæc ex aliis cõmutationibus: vt in cõtractu emptionis rei assignãdę futuro tẽpore manifestũ est: & habetur expressè extra. de vsuris. cap. nauiganti. in secundo casu: in ista enim cõmutatione numismatũ tẽpus assignandi numismatis attẽditur. Nec aliquid plus aut minus sumi diximus, ex eo quòd prius campsor sua numismata dat.

¶ Vtriusq; autẽ tẽporis simul differẽtia nullã diuersitatẽ videtur in quibuscũq; cõmutationibus facere, sicut vtriusq; loci, quoniã res in tẽpore futuro dãda non est deterioris cõditionis ex hoc, q̃ absens à præsenti, & reducẽda ad præsens, sicut res in loco distãti ex hoc q̃ reducenda ad locũ præsentẽ. Nec subiacet periculis, q̃ expensis, industriæ aut ministris, vt ad præsens fm̃ tẽpus fiat, sicut fm̃ locum. Nisi quis dicat, q̃ subiacet periculo peritionis. quia pòt mori debitor, aut interim pauper effici, &c. Sed hęc pericula pro nihilo in cõmutabilibus reputari patet tũ ex eo q̃ aut tã rara sunt, q̃ cõsilio nõ subsunt (vt de statu deiectione dicit intra tã breue tẽpus) aut talia sunt q̃ etiã si accidẽrẽt adhuc tuti essent creditores: vt de morte, & hmõi patet. Tũ quia ex mutuis & aliis cõmutationibus experientia testę patet, hmõi pericula nõ cõsiderãda esse: nõ eũ qui mutuat, aut vẽdit licitè aliquid, plus exigit, ꝓpter hmõi pericula quæ in tẽporis dilatione possunt accidere vẽdendo ad tẽpus, aut mutuando. Et q̃a breuitas & prolixitas tẽporis differẽtiæ sunt tẽporalis distãtiæ, cõsequẽs est q̃ nec in cãbiis nec in aliis cõmutationibus ex quãtitate tẽporis aliqua cõditio rei cõmutãdæ accedat p se ex qua possit vilior aut præstosior iustè æstimari. Notãter autẽ dico per se qñ per accidẽs cõtingit res æqualis bonitatis eodẽ tpe assignãdã diuersã notabiliter habere ſtia & iustè. vt si triticũ assignandũ forte mẽse Iulij, Ianuario pcedẽte emat iuxta æstimationẽ cõm pretij assignatiõis tẽporis futuri, & deinde mẽse Martij subitis exortis bellis credat multò plus vẽdendũ, fiet aliud pretiũ p eodẽ tẽpore ab aliis emẽtibus: & si in mẽse Maij cõtingat bella augeri, aut spicas grãdinibus percuti, &c. augebitur pretiũ pro illomet tẽpore. Sed hoc nõ operatur tẽporis prolixitas aut breuitas: sed euẽtus incidẽtes, ex quibus res æstimat vilior aut ptiosior, vt de se patet. Vnde singularis illa opinio, dicẽs in cõmutationibus, plixitatis tpis ratione haberi posse nõ rõne tẽporis: sed quia res in tpe prolixiore cõsiderata minus valet, &c. a veritate deijat in hoc qm̃ res nec ex eo q̃ in tpe nec ex eo q̃ in tãto tẽpore sumpta cõmutatur, æstimatur vilior aut pretiosior, sed ex tali euẽtu in tẽpore: puta bello, penuria aut abũdantia, &c. Ex hoc verò q̃ pecuniæ diutius occupatæ sunt tenendæ in hac cõmutatione, res commutada nec pretiosior nec vilior cõmuni pretio redditur: vt S. Tho. expresse dicit in Secũda secundæ. q. 78. ar. 2. ad primũ, asserẽs q̃ mercator vendens rẽ aliquã ad tempus, nõ potest vendere plus cõi pretio ex hoc, q̃ pecunias suas mortuas tãto tẽpore tenebit. Et si hoc licitũ diceret: iam vsura nõ esset dãnata in venditione ad tẽpus. &c. Quod aũt merces carius emantur quã citius cõmutandę sunt, proposito nõ obstat: qñ celerior venalitas æstimata, à maiori vsu aut necessitate illius rei, pcedit. Res autem quãto magis necessaria aut vsitata alicubi, tanto ibi est pretiosior, & ideo merito ibi carius à primo vẽditur, & à me mercatore emitur reuendenda. in rem igit cõmutãdam redundantę cõditionem aliquã sub tẽpore, ex qua res cõmuniter pretiosior aut vilior æstimetur, & nõ quãto tpe pecunia occupetur, cõmutationũ natura pensat: q̃ equalitatẽ rei ad rẽ exigit sic lõgissimo adiunctõ tẽpore, ac si manualiter cõmutatio perficeretur. Propter q̃ cãpsoribus nõ licet mẽsurare tẽpus medium inter dationẽ & acceptionẽ, aut rem seu pecuniã prolixiori tẽpore dandã vilius æstimare quãuis liceat in dando æqualitatem commutationi statuere, iuxta præsentem æstimationem de futuri tẽporis cõmutationibus, quæ secundum diuersos euentus temporibus diuersis varia est sicut & in cæteris commutationibus.

CAP. VII.

An cambia proposita sint vere cambia & iustificata.

FAcile autem est ex prædictis videre, an prædicti cõtractus à cãpsoribus nuper inuenti, de quibus quæstio præsens est, sint verè cãbia, & iustè fiat. Quũ enim cãbij contractus consistat in commutatione numismatũ, & in propositis cafib⁹ nulla alia commutatio nisi numismatũ fiat, cõsequẽs est q̃ prædicti cõtractus ex sua forma verè cambia sint, diuersorum tamen graduum. Quadrifariam nanq; numismatum cõmutatio in huiusmodi cambiis fit. Aut totaliter, vt fit in cãbio Burgensi, & Londrensi, in quo totaliter alia est moneta data ab accipienda. Aut partialiter, vt fieri contingit, quãuis non semper in cambio Lugdunẽsi, in quo marcha auri accipitur in tribus monetis, scilicet scutis, aureis & argenteis, &c. & contingit q̃ dans dat etiã scuta. Aut quasi nihil: vt fieri contingit in cãbiis infra Italiam, in quibus numisma datum ab accipiendo parum, aut nihil quandoq; differt propter proximitatẽ locorũ & & cõmunicationem in nummis. Aut omnino nihil: vt fieri cõtingit & in Italia, & fortè extra, quãdo nulla ratione habita qualitatis numismatum, sed sola quantitate datæ & accipiendæ pecuniæ in alio loco pẽsata cãbium dicitur fieri, vt cũ Petro habẽti Romæ pecunias suas, & egẽti Mediolani 1000. ducatis, campsor dat Mediol. mille ducat., q̃ mille & 10. verbi gratia, assignãdis sibi Romæ.

¶ Et in primis quidẽ tribus modis, cum cõmutatio numismatum semper interueniat, licet plus & minus contractus cãbij saluatur. In quarto autem modo cambij nomen non nisi æquiuocè saluari videtur: nulla siquidem ibi numismatum commutatio in pactum ducitur, & manifestè patet, quòd contractus commutationis numismatum non est, qui si manualiter fieret, nullam numismatum cõmutationem requireret, sicut nec cõtractus venditionis est rerum distantiũ ille, qui si manualis cõmutatio fieret, venditio non esset: vt patet. Constat autem q̃ si campsori mediolani pro datis 1000. ducatis darentur 1000. & 10. ducati, nulla esset commutatio numismatum, nisi quia alij numero essent dati ab acceptis: quod est extra propositum. Propter quod videtur quòd contractus iste mutui sit, sed cambij nomine palliatus: ac per hoc non licet lucrari campsori ex eo: sed se tantùm seruare indemnem, vt superius de mutuantibus pro locis remotis declaratum est.

¶ Si quis tamen diligẽter contractũ cõsideret, videbit nec mutui nec cãbij propriè cõtractũ esse: sed contractũ quasi emptionis & vẽditionis. p quandã analogiã ad cãbia pertinentẽ. Quãuis enim in cõtractu hoc numisma pro numismate non cõmutetur: cõmutatur tamen numisma præsens cum numismate distante localiter. Et numisma in hac cõmutatione materialiter, & vt res quędã accipitur: cõmutatur enim vt res tanti pretij præsens cum re æquali distante, habita vtriusque ratione loci. Constat aũt q̃ res distans à Mediolano vilior est Mediolanẽsibus seipsa Mediolani sita, ꝓpter expẽsas & pericula, & cætera ad vendendũ ipsam requisita. Vnde quemadmodũ emitur pecunia in naui fiũctuãte cõstituta minus, quam absolutè valeat, quia nõ emitur inquantũ pecunia, sed inquantũ res tãti pretij sub tali periculo constituta: & sicut pecunia debita Ioanni à malo debitore emitur à Petro minus quã valeat, quia est res sub tali labore possidendi constituta: sic pecunia absens inquantũ res subiacẽs periculo. & expẽsis declarationis emitur minus, q̃ absolutè in se valeat. Et propterea nec mutui, nec cambij contractus iste est propriè: sed ad cambium quodammodo reducitur, pro quanto res præsens, & res absens quæ commutantur, numismata sunt. Et quia contractus per modum conditionis omnibus supradictis adest, ideo pensandus est in cæteris.

¶ Iustitia verò in his cãbiis tunc erit, qñ nec excessus fiet in æstimando, sed pensatis cõditionibus numismatũ ex qualitate & distantia & aliis ad rem facientibus & industriæ ratione habita, æqua fiet cõmutatio. Seruabitur aũt hoc, quando fm̃ communem æstimationem commutatio regulabitur, aut sapientum in hoc arbitrium imitatũ fuerit: nec temporis prolixitas aut breuitas pensabitur: sed semper in veri æstimatione pretij ſtabitur, siue citò siue tardè pecunia assignanda sit. Si enim hoc defuerit, vsura est ratione impliciti mutui: sicut in venditione plus iusto pretio ad tempus. Si autem primum deesse contigerit vsura quidem non est, sed iniustum lucrum, & restitutioni obnoxium: sicut quando res plus iusto pretio venditur. Vnde proposita cambia, si seruatis his duabus conditionibus necessariis ad iustificationem etiam cæterarum commutationum celebrantur, iustè fieri possunt.

¶ Ex his autem patet nõ licere campsoribus, aduenientibus nundinis Brugensibus, vel Londrensibus, debitori tunc ex accepto prius cambio dilationem solutionis concedere vsq; ad sequentes nundinas. & ex hoc plus recipere, q̃ prius deberet, aut pacisci sibi deberi sicut in sequentibus nundinis cambia current: hic enim est contractus mutui cum spe lucri solo cambij nomine fultus: & prolixitatis temporis ratio manifestè habetur. Campsoribus quoque pro Lugduno, vel alio loco: iuxta prolixitatem, aut breuitatem temporis medij inter dationem, & acceptionem marcham auri, aut reddendam quamcunque monetam plus & minus æstimantibus, æterna ex hoc paratur damnatio: vtpote vsurariis.

¶ Nota tñ diligenter hoc in loco, q̃ sufficiens signum iniusti contractus, nõ est minus dare pro cãbio multo interiacente tempore vsque ad nundinas, & plus dare qñ proximæ sunt nundinæ, qñ consuetudo hæc quãuis prima facie iutroducta videatur pro habenda ratione temporis medij, quo accipiẽs pecunias Mediolani redditurus in nundinis Lugduni vtiẽ illis pecuniis acceptis: perspicacius tũ scrutantibus occurrit, q̃ consuetudo hæc introduci potuit propter inuentionem, aut nõ inuentionem cãpsorum tenentiũ loca, quasi venditorũ: vel propter multitudinem, aut paucitatem eorũ. Propter quod sciendum est, q̃ in huiusmodi cambiis accipientes Mediolani pecunias pro assignanda marcha auri Lugduni in nundinis, qui sunt quasi venditores marchæ auri absentis, loco & tẽpore cõmuniter cum suo damno cãbium hoc faciunt: scientes semper quantũ dãni ex tali venditione incurrẽt. Ex hoc aũt ꝓuenit cõsequenter, q̃ nullus: simpliciter loquẽdo, inuenitur quasi venditor in hmõi cambiis: sicut nec in quacunq; alia cõmutatione, in qua certũ est & venditorem dãnificari. Nec propterea cẽsenda est illicita cõmutatio: quia, ſ. venditor nocumentũ incurrit: quia dummodo res absens, vel præsens vendaẽ iusto pretio, cõtractus est licit⁹, quæcunq; pars inde nocumentũ incurrat. Ex hac quoq; eadẽ radice, puenit, q̃ tunc tantũ inueniũtur quasi venditores in istis cãbiis, qñ mercatores egent pecuniis, & volũt potius tales inire venditionis contractus cum aliquali dãno, quã à maiori lucro vel cõmodo abstinere, q̃ ex accepta pecunia paratum, vel acquirendũ sperant. Vnde nisi esset huiusmodi indigentia pecuniarũ cum intermedio tẽpore, quo negotiationibus suis ꝓuidere ex acceptis pecuniis possent illi qui sunt quasi venditores, nullus vnquã inueniretur quasi vẽditor in istis cãbiis. Quemadmodũ ergo tẽpus intermediũ est occasio, q̃ inueniantur quasi venditores, ita multũ tẽpus intermediũ est occasio multorũ venditorum cõmuniter, & paucum tempus multorũ emptorum. Ac per hoc multo interiacẽte tẽpore, propter abũdantiam venditorum rõnabiliter minus datur à soluentibus, qui sunt quasi ementes marchas absentes: & modico interiacente tpe, propter abundãtia emptorũ plus ab eisdẽ quasi ementibus soluit. Adeóq; dicuntur abundare quãdoq; emptores propter nũdinas, vt nihil lucrent, imò cũ dãno suo cãbium faciant, quia nõ inueniuntur venditores: & hoc cõtingit qñ friget negotiatoria ars. Vnde cum cõtractus cãbiorum hmõi abstracta ipsa temporum differentia licti sint (vt ex dictis & dicẽdis patere potest) & hæc tẽporis differentia dãnari nõ possit: quia prædicto modo saluari potest, restat q̃ si pensata loci absentia, &c. alias iustè fiat talis numismatũ cõmutatio iniusti iudicari nõ debent contractus tales. Quòd si plenius vis conspicere, finge lanas vel quãlibet aliã rem absentẽ loco venditi, & emi in huiusmodi contractibus. videbis enim clarius veritatem: qm̃ cum numismatum cõmutatio tractatur inter numinos hinc & inde mens posita, semper ad mutui contractus declinare consuevit. Vtrum autem de facto moderatum sit lucrum, q̃ ex huiusmodi cãbiis reportat. scitificè non subest decisioni, quæ ad singularia nõ descendit. Illud tñ rationi consentaneũ videtur, quòd moderatum censendũ sit lucrum, q̃ communis consuetudo approbat: vt scilicet cambia fiant, secundum quia tunc currunt pro locis illis communiter. Pensanda autem diligenter & applicanda subtiliter hæc sunt pro cambiis Bruges, & Londres, &c.

Nec obstãt prædictis rationes ad propositũ in tertio cap. adductæ. Falsũ siquidẽ supponit prima, q̃ cãbia hæc fiãt in fraudẽ vsurarũ: imò pro cõi bono mercatorũ sunt introducta. Nec ex eo q̃ Petrus nõ mutuaret pecuniã qui cõmutare ꝓpter spẽ lucri est paratus, peccat: quoniam nec opus, nec intẽtio deformitatẽ contrahit: quia non tenetur ad mutuũ, & iussis commutabilibus vacat.

¶ Secunda verò ratio concludit: non illicitos contractus, sed illam temporis conditionem non posse apponi sine vsuræ vitio sicut etiam in venditione ad tempus.

¶ Tertia aũt cãbia hæc non iubtiliter scrutatur: q̃a cãpsor emẽtis rẽ in futuro assignãdã magis, q̃ vẽdentis rẽ cõseruandã, aut trãsferendã locũ tenet in vtroq; mõ cãbij: qm̃ etsi in secũdo mõ videatur vẽdere ducatũ ex hoc, q̃ æstimat ipsũ 52. grossis, fm̃ tñ veritatẽ emit tot grossos Flãdrenses Brugis assignãdos vno ducato. Illa siquidẽ æstimatio ducati cõcurrit ibi, vt modus cõputãdi facilius quantitatẽ ducatorũ, & grossorũ cõmutando, & nõ vt ducati venalis pretiũ. Est autẽ interpretatio hæc meritò admittenda, ex eo q̃ ipsi contractum realis, seu veri cambij dicũt se facere, qui tali modo interpretãdus est, vt iustitiã contineat: cãbij siquidẽ nomen sensum hinc admittit. Quid ergo de cambiis his & de recitatis opinionibus sentiendũ sit, ex dictis manifestũ est. Nunc ad reliqua cambia ex parte accipientium proposita transeamus.

CAPVT VIII.

De alijs cambijs proposito ex parte accipientium cambia.

RELIQVA Igitur in fine primi capituli proposita cambia examinando, distinguendum videtur: & dicendum quid de facto sit, & quid possit fieri. Aliter siquidem hæc cambia fieri ex eorum verbis percipitur, aliter fieri posse.

¶ Cõsiderando ergo q̃ fit, omnia illa cãbia ex parte non cãpsorũ, sed Petri dãtis pecuniam cãpsori alibi sibi assignãdam, iniusta esse vidẽtur, per se loquẽdo: cùm enim campsor non accipiat pecuniam à Petro in fauorẽ sui, sed Petri cui assignanda est alibi, nulla æquitas censet campsorem ex hoc damnum aliquod pati. Pateretur autem in his cambiis damnum ad minus duplex. Primum est, q̃ seruitium suum, quo pecunias Mediolani acceptas Florentiæ, perinde ac tutò delatas assignat, irremuneratũ remanet, & tamen seruitiũ mercenariũ est. Secundum est, q̃ plus dat aut dabit campsor, vt sperat Petrus, q̃ acceperit: quonia ducati Florẽtini minus valẽt Mediolani, vbi dãtur cãpsori, quàm Florẽtiæ, vbi assignantur. Vnde cãpsor, si se indẽnem quo ad hoc seruare debet, deberet mittere eos Florẽtiã, & sic expensarũ dãnũ maius incurrere: alioquin expẽdendo eos extra Florentiã, cõstat q̃ plus dat q̃ acceperit. Et hæc duo in tribus primis modis locũ habẽt: in aliis autem tribus, in quib⁹ vltra prædicta Petrus vult quatuor ducatos vltra illos centũ. Tertiũ damnum campsori adiungitur. Dixi autẽ hæc esse illicita secundum q̃ fiunt: quia huiusmodi homines exigunt hæc à cãpsoribus, vt dicitur, propter vsum pecunia, cum dant, in tempore medio à datione vsque ad assignationem. Dicunt enim cãpsori. Tu lucraberis cum his pecuniis interim, & negotiis tuis eas accõmodabis, & ꝓptereà volo, & ego aliquid cõmodi. Sícq; lucrum ex industria campsoris non ex pecuniis prouenięs iniustè pensando lucrari volũt nõ absq; vsura. Dixi autẽ, per se loquendo: quoniam per accidẽs cõtingit, absq; culpa hæc fieri: vt in tertio casu quibusdam videtur, si Petrus ex abusione mercatorum & cãpsorum nescire pòt quantũ ducati sui Florentiæ valent, & sic egẽs pecuniis suis ibi, cõiectat iustum prout cãbia valebunt tunc. non ex spe lucri: & sic cũ cõsueuerint ad primã petentium vocẽ campsores seruitiũ suum gratis impẽdere, ne fortè volentes tres transferre pecunias cãbij contractũ secum velle inire deposcant, & sic æqualem promittunt Florentiæ summam pecuniæ videtur posse transire. Quamuis enim hoc faciant campsores propter vsum pecuniæ: quia tamen eorum seruitium in his onerosum non est, quia omnino mittunt pro aliis negotiis, & cambiis, & ministris soluunt, parum & consuetum pro nihil haberi videtur, sicut de vsu libri in pignus dati, sanctus Thomas dicit.

SI Autem de cambiis his loquamur, vt fieri possunt, quia scilicet Petrus posset emere Mediolani à cãpsore 100. ducatos Florẽtinos assignandos Florentiæ, vel commutare numismata, attenta qualitate numismatum, & distantia locorum (vt de contractibus campsorum dicimus) tũc omnia cambia prædicta iustificari possent: quoniam contingit interdum 100. & duos emi alibi 100. vt ex dictis patet. Nec obstat, q̃ Petrus non intendat pecuniam absentem præsentem facere, sed potius præsentem absentare, quoniam ex industria Petri hoc prouenit, q̃ absentaturus pecuniam suam, exponit eam tali commutationi numismatũ, aut cõtractus emptionis rei assignãdæ in illo loco, vt fic vbi cũ dãno suo transtulisset eã simpliciter, per talem negotiationem transferandam

Universidad de Deusto
Biblioteca

lucro. Nec est hęc industria dānabilis tanquā in fraudem inuenta, sed laudabilis, tanquā adinuctiua viarū iustarū & vtilium simul, vnde Prou.c.11. dicit. Simulator decipit amicū suum, iusti aūt liberabunt scientia. Et qm̄ multos contingit esse volentes trāsferre pecunias suas de loco ad locū, & audientes alio ex hmōi trāslatione lucrari saltem propter varietatē monetarū, & nescientes distinguere contractum simplicis translationis ab hmōi contractibus cōmutationum: & cōfusè intendentes licitè lucrari nō ex vsu pecuniæ quā dant cāpsori, sed ex cābio, ex quo credunt alios lucrari non videtur, q̄ isti sint dānandi, sed in meliorem partē eorū potius contractus sint interpretandi. Ex hoc enim q̄ ex cābio dicunt velle lucrū, iam contractū, quem nesciunt se velle inire, insinuare videntur: præsertim si arguant, ideo se hoc lucrū velle, quia si ipsi cāpsores econuerso cōtractum talē cum eis facerent, maius lucrum exigerent. Ex hoc enim iam manifestè patet, q̄ contract⁹ cāpsorios supradictos inire intendunt: & tanto iustius, quātò minus q̄ cāpsores. Accedit ad hæc, q̄ nō videtur verum, q̄ de facto communiter volentes suas pecunias transferre cum lucro, dicant se hoc pro vsu pecuniæ velle: sed fortè aliqui mali sunt hoc dicentes vel (q̄ verius puto) verba illa ignoranter à quibusdam dicuntur, credentibus se rationabilē causam assignare. Et siquidē ignoranter assignantes huiusmodi rationem, intendant contractum cambij inire & propter hoc lucrū referre, quāuis in ratione assignanda errent: iniustum tamen nō faciunt. Sicut si quis credat se in contractu venditionis & emptionis licitè lucrari propter tempus, quo pecunias suas occuparas tenet: & tamen non vendit, aut emit, nisi iusto pretio. Signum autem ad cognoscendum, qui sunt qui hoc intendant potest accipi duplex. Primum est, si in animo habent, nullo pacto vsurariis contractibus se immiscere: secundum verò est, si assignant aliam rationem tangentem contractum licitum, puta quòd ita eis licere credunt, sicut campsoribus. Et hæc de cambiis dicta sint. Mediolani in conuentu sanctæ Mariæ Gratiarum, Anno Salutis 1499. die 9. Decembris.

¶ Hæc sunt pater venerande quæ mihi de cambiis sentienda videntur, saluo semper omnium melius sentientium iudicio, Tu ergo perspicaci ingenio, quo polles, dicta scrutando perlege, & si votis rem parem feci omnipotenti Deo, diuóque Thomæ gratiæ referantur: Sinautem, da veniam: ego enim secundum ingeniolí mihi præstiti vires, quod potui, feci, Bene vale. Finis.

TRACTATVS OCTAVVS

De Vsura, in sex quæstiones diuisus.

1 *Num in ℘sura transferatur dominium.*
2 *Num mutuās sub spe aliquid vltra sortē habendi, nō aliter mutuaturus, absque omni tamen conuentione sit ℘surarius mentalis.*
3 *Num ℘surarius mentalis teneatur ad restitutionem.*
4 *Nū ola bona ℘surarij sint obligata eis à quibus ℘surę extorta sūt.*
5 *Nū altero hærede ℘surarij nō potēte restituere, alter teneat̄ ī solidū.*
6 *Nū qñ licet petere dānū lucri cessantis, posset pets totū lucrū cessans.*

QVAESTIO I.

Verum in ℘sura transferatur dominium.

VAERITVR Vtrū in vsura transferatur dominiū Et videtur q̄ sic. Primò, quia cum homo sit dominus rerū exteriorū per volūtatem, ex volūtaria trāslatione rei suæ in alterū, trāsfertur dominiū, sed accipiēs mutuū sub vsuris volūtariè trāsfert plus sorte in alterū. ergo. Si dicatur q̄ vsuræ solutio non est simpliciter voluntaria, & ideo nō transfert dominiū. Contrà, Voluntarium mixtum: quale est in vsura, est voluntarium simpliciter, quāuis non sit omnino voluntariū: quia habet aliquid inuoluntarij admixtum: vt patet ex tertio Ethic. & ex eo q̄ si quis taliter voluntariè consentiret actui peccati (puta stupro) non excusaretur à peccato mortali, quod non potest nisi voluntariè committi: quamuis enim malè libenter, omnibus tamen consideratis voluntariè hoc eligit. ¶ Præterea, In his quæ tradūtur meto mortis, trāsfertur dominiū. ergo & in vsura. Cōsequentia patet: quia ibi tantò minus est de voluntario, quātò metus mortis maior omissione, vel defectu rerū exteriorū inducente ad accipiendū mutuū sub vsuris. Titulus quoque habendi & possidendi iniustior est in extorquente aliquid metu mortis, quam in extorquēte per vsurariū mutuum. Si ergo ibi transfertur dominium, necesse est hic quoque transferri.

IN Oppositum est S. Thom. in Secunda secundæ q. 77.

CONCLVSIO.

Nullum à solyentibus ℘surae rei dominium transfertur.

RESPONDEO, In hac dubitatione sunt tres opiniones. Prima est tenētium in vsura transferri dominiū: & hi mouentur rationibus adductis. Habétq; opinio hæc antiquos sectatores: vt S. Th. in 4. d. 15. dicit. Sequiq; eam videntur. Sco. in 4. dist. 15. q. 2. ar. 3. & Per. de Palu. ibidē & glo. 14. q. 4. si quis vsuram. Secunda est tenentium in vsura transferri dominium aliquorum, scilicet eorum quorum vsus non est eorum consumptio. Sed quia hæc distinctio nulla ratione fulcitur, ideo dimittenda est nouitas hæc.

Non enim ex qualitate rei per vsuram extortæ, oriri potest ratio transferendi vel nō transferendi dominiū cū res data, materialiter concurrat in huiusmodi cōtractibus, & translatio dominij ex voluntate & iustitia dependeat. Tertia autem opinio est dicentiū in vsura non transferri dominium: & hæc habet omnis generis sectatores. Tenent autem eam S. Thom. & Bonauentura, hic quidem in 4. dist. 15. ille verò in Secunda secundæ, q. 77. art. 3. vbi in calce corporis articuli dicit hęc verba. Si quis domum vel agrum alterius per vsuram extorsisset, non solùm tenetur restituere domum vel agrum, sed etiam fructus inde perceptos: quia sunt fructus rerum, quarum alius est dominus: & ideo ei debentur.

ET Quia hæc opinio iudicio meo rationabilior est, ideo intendo probare eius veritatem tripliciter. Prænotando primò, q̄ traditio rei & trāslatio dominij illius rei non sunt inseparabiliter connexæ. Contingit enim rem puta vestem alteri tradere absque translatione dominij: quia pōt multis rationibus tradi in depositum, fvel in pignus, &c. Contingit & dominiū rei, puta vestis alteri tradere absque ipsius vestis traditione: vt patet cum donatur alteri res à tertio occupata. Ex hac autē separabilitate manifestè habetur, q̄ ad voluntariam traditionem rei non sequitur necessariò voluntaria translatio dominij illius rei. Ad q̄ enim non sequitur translatio dominij, fieri nō potest, vt sequatur translatio dominij voluntaria. Constat autē q̄ voluntariam traditionē rei, dominij translatio non sequitur: vt patet cū traditur in depositū. Non comitatur igitur necessariò voluntaria trāslatio dominij volūtariam traditionē rei. Hoc ergo stāte arguitur sic: In vsura aut trāsfertur dominiū ex ipsa voluntaria vsurę exhibitione, aut ex adiūcta voluntaria trāslatione dominij, aut ex vtroque simul: sed nihil horū hoc efficit: ergo. Diuisio est sufficiens, quoniā homo est dominus rerum exteriorum per volūtatem: & in proposito necesse est si dominiū transfertur, volūtate soluētis vsuras hoc fieri. quoniā constat lege, aut quacunq; aliena voluntate hoc non causari. Volūtate autem soluentis hoc fieri, duplici tantūm via potest: aut per exhibitionē rei, aut per ipsam translationem dominij. Aut eñ transfertur dominium eo q̄ soluens vsuras voluntariè dat vsurario plus sorte, aut quia intendit transferre dominium illius excrescentiæ à se in vsurariū, vel propter vtrunq;. Sed quòd dominiū non transferatur ex vi volūtariæ traditionis illius excrescentiæ, ex dictis patere potest: iam enim patet, q̄ ad hoc non sequitur necessariò translatio dominij. Ex hoc enim quòd vsurario dominū ducatū pro vsura, nihil aliud necessariò conuinci potest, nisi q̄ voluntariè illum ei assigno: nec potest ex hoc conuinci, quòd trado illū ad hoc, vt sit suus. Et si quæratur. Ad quid ergo das ducatum illi? in promptu responsio est: ego quidem do, quia mutuare aliter non vult. Et cōfirmatur: quia sicut soluens vsuras, cōsentit in solutionem ducati: & tamen nō cōsentit in eam, inquātum iniusta est quia nullus patitur iniustū volēs: (vt dicitur in 5. Ethi.) ita cōsentit in nudam traditionem ducati absque hoc q̄ consentiat in translationem dominij illius. Quòd verò in soluente vsuras nō sit intentio transferendi dominiū, patet ex eo q̄ in huiusmodi partim inuolūtariis traditionibus quantò minor abdicatio iuris proprij saluari potest, tanta censenda est & non maior: vt pātet de proiciente merces proprias in mare, orta tempestate. Quamuis enim proiectio talis sit volūtaria, non tamē habētur res proiectæ pro derelictis: sed intēdit proiicies, si res casu saluātur, vt suas habere. Vnde & delatas à maris impetu in terram si quis acciperet, teneretur domino petenti & ostendenti suas esse, liberē tradere. Constat aūt q̄ minus abdicat à se ius quod habet in re: dans eam retinendo sibi dominiū, quām transferendo dominium, & referuando sibi tantùm ius repetendi: quoniam primum claudit secūdum, & non econuerso. Constat quoq; ex dictis, q̄ vsuræ solutio voluntaria saluari potest absq; intenta abdicatione domini: quia aliud est volūtariè dare, & aliud est voluntariè dare ad hoc, vt sit suum. Non igitur est intentio, aut volūtas transferendi dominium in soluēte vsurā. Et cōfirmatur: quia cùm contra vsurarios omnia iura clamēt, interpretanda sunt omnia, quantum veritas permittit in odiū eorū: & si res hæc pēderet sub dubio, contra vsurarios declinandum esset. Liquet autem quòd translatio dominij multum fauet vsurariis: ergo non est censenda, nisi ratio ad hoc cogat, ex supradictis autem apparet rationem ad oppositū esse: ergo. Et per hæc sufficiēter patet tertium mēbrum, q̄ scilicet in vsura non transfertur dominiū propter vtrunq; simul, scilicet voluntariam assignationem rei. & intentionem transferendi dominium.

¶ Secūdo principaliter probatur idē sic: Si in vsura transferretur dominiū extorquēs agrū vsurariè non teneretur ad restitutionē omniū fructuū, sed satisfaceret restituēdo agrum vel eius pretiū: sed hoc est falsum, & cōtra omnes: ergo in vsura non transfertur dominiū. Cōsequentia (in qua sola consistit tota difficultas) declaratur ex differētia, quæ est inter æqualitatē seruandam in recompēsatione rei fructificātis, quando trāslatū est dominiū. & æqualitatem seruandam in recompensatione eiusdem, quando non est trāslatum dominium. Cùm enim ager trāsit de domino in dominum, quocunque titulo id fiat, sufficienter satisfit primo domino, si datur sibi tantum, quantum valet subsātia agri, pensata virtute fructificatiua, & aliis cōditionibus quæ in contractu venditionis eius pensandæ fuissent: nec plus exigit iustitia cōmutatiua, quoniā seruata æqualitate rei ad rem copleta est ratio iustitiæ. Quando verò ager mutat quidem possessorem, sed non dominū secundum veritatē, non sufficienter satisfit domino eius, dādo pretium agri, sed oportet omnes fructus perceptos, & qui potuissent à diligenti cultore percipi, restituere, quia sunt fructus agri, cuius alter est dominus. Si ergo in vsura trallatū est dominū agri per vsuram extorti, sufficienter fieret restitutio dādo agrū tantū, vel pretium æquale, pensāta subsātia agri & eius virtute fructificatiua, non autē fructibus perceptis quoniā vsurarius percepit fructus de re sua. Et cōfirmatur hoc ex ratione, qua cōstat, quod fructus perceptos ex agro empto ex pecunia vsuraria nō tenetur quis restituere: quia sunt fructus agri sui. Hæc enim eadē ratio cū efficax sit, in vi ilūus vniuersalis tenet, nullus tenetur restituere alteri fructus agri sui proprij, nisi enim vel is hæc verificaretur, ratio ex particularibus cōficeretur. & cōsequēter rueret. Si ergo agri per vsuram extorti transfertur dominiū in vsurariū, sequitur q̄ non tenebitur ad restitutionē fructuū, quos per viginti forte annos percepit, q̄ erat deducendū. Si dicatur q̄ in translatione dominij omnino volūtaria (qualis est vēditio, &c.) verū est, quod sufficit reddere æquiualēs agro: sed in trāslatione inuolūtaria aliqualiter (qualis est vsuræ solutio) non sufficit reddere pretiū agri, sed oportet, fructus quoq; perceptos restituere. Hoc nō euadit: quoniam tota differentia ex hac ratione assignatur propter omnino voluntariū & voluntariū mixtū. Ex hac autem differentia nihil aliud oritur nisi quod vbi translatio non fuit omnino voluntaria, oportet non solū reddere pretiū agri, sed aliquid correspondens illi conditioni inuoluntarij: sicut semper in restitutionibus faciendū est. Nec habetur ex ea, q̄ teneatur restituere fructus: qua enim ratione potest vnquā conuinci, q̄ teneatur aliquis restituere alteri fructus agri proprij? Si dicatur, q̄ restitutio fructuum facienda est nō ratione dominij, sed ratiōe dāni, quod patitur ille, à quo ager extortus est per vsuram, dānificatus siquidē est non solū in agro, sed in fructibus percipiendis, & ideò quāuis vtrorūmq; trallatum sit dominiū à se, cōpetit tamē repetitio. Hæc respōsio falso innittitur fundamēto. f. q̄ dānificatus in agro fit damnificatus in omnibus fructibus percipiēdis: sic q̄ restitutio debet adæquare & agrū, & fructus. Tū quia hoc non habet locum, quado transfertur rei fructificantis dominium: quia ſtatim translato dominio rei, omne damnum aut emolumentum futurū dominio rei cedit. Tum quia etiā quando non transfertur dominium vniuersaliter verum non est. ¶ Ad cuius euidentiā, subtiliter & breuiter, tangendum est, quare & quando aliquis teneatur ad restitutionē fructuum, & quādo & quare nō. Hoc aūt ex duobus principiis regulātibus restitutiones haberi pōt. Primū est, q̄ sufficit restituere simpliciter: secundū est q̄ aliter restituendū est dānificato in his quæ erat eius in actu, & aliter in his, quæ erant eius in potentia. Ex his enim habetur, q̄ si ponatur quòd Petrus rapuerit agrū Martini, quem subito cōbusserit ac inutilē totaliter reddiderit, & idē Petrus rapuerit similem & æqualem agrum Ioannis, quē conseruauerit sertilem: & elapsis 10. annis Petrus vtriq; satisfacere velit, non tenetur tantum dare Martino, quantū Ioanni: sed Martino sufficit reddere tantū quantum valebat ager tēpore rapinæ & combustionis (subinteliecta semper satisfactione iniuriæ & interesse) Ioanni verò oportet reddere & agrum & fructus per decennium perceptos. Quia quum sufficiat reddere simplum q̄ simplum ablatū est, & a Martino sit ablatus tantū ager cū fructibus in potentia, qui in potētia fructificatiua agri pēlaretur, quādo venderetur ager, sat est reddere tantum valebat ager fructificatiuus. Quia vero a Ioanne nō tantum ablatus est ager, sed fructus actu producti per decennium occupati sunt, quoniā fructus agri nalcuntur domino agri, non satisfieret Ioāni, si æquale agro & potētiæ fructificatiuæ restitueretur: sed oportet æquale fructibus actu perceptis reddere. Statim enim vt producūtur fructus, sunt actualiter sub dominio eius qui est agri dominus, quamuis non possideat: & ideo oportet tanquam res, quæ fuerunt actu alterius restituendo recompensare. ¶ Ex his aute omnibus id quod intēdimus euidēter habetur: q̄. f. fructus restitutioni obnoxij nō sunt, nisi quia sunt fructus rerum quarū alius est dominus: ita quod dominiū fructuū nō quodcunque, sed actuale exigitur ad hoc, q̄ fructus agri sint sibi restituendi. Sed si in vsura transfertur dominiū, nec actuale nec potentiale proximè dominiū fructuū remanet apud eū, à quo extortus est ager: quia nō remanet actu dominus agri, qui est dominus in potetia proxima fructuū producendorū. Nulla igitur ratione vsurarius tenebitur ei de omnibus fructibus perceptis: sed sat erit, si vel Pretium agri tantū reddet, vel secundū hæc vltimo tractata si satisfaciet quo ad tractatus perceptos ad arbitrium boni viri: sicut damnificas aliquem in his quæ habet in potentia. Vtrunque autem horum est cōtra omnes doctores & veritatem. Fatendum est

ergo absolutè, quòd in vsura non transfertur dominium.

ET PER hæc patet responsio ad obiecta. Ex dictis siquidem in prima ratione patet solutio vtriusq; primi quidē, quia plus requiritur ad trannslationē dominij. quā volūtaria traditio illius rei: exigitur enim quod voluntariè tradat eā alteri ad hoc vt fit sua: quod soluēs vsuras non facit. Et per hoc idē negatur assumptum secundi; meticulosus enim quāuis voluntariè det pecuniā propriam inuasori; non tamen ad hoc, vt sit sua, sed iple viderit. Et ideo no transfert dominium illius à se, Medio. die 13, Aprilis. 1500.

QVAESTIO II.

Vtrum mutuans sub spe aliquid vltra sortem habendi, non aliter mutuaturus absque omni tamen conuentione, sit ℘surarius mentalis.

QVAERITVR vtrum mutuās sub spe aliquid vltra sortem habendi, non aliter mutuaturus absq; omni tamen conuentione, sit vsurarius mentalis.

¶ Et videtur q̄ sic. Primò, quia spes principalis alicuius muneris habēdi ex mutuo vsura parit: iuxta illud Luc. 6. Mutuū date, nihil inde sperantes. & cōmunem sentētiam doctorum: sed in casu proposito inuenitur talis spes: ergo.

¶ Præterea, Taliter mutuans, malè agit: vt patet extra de vsuris, c. consuluit: & vt ibi dicitur, tenetur ad restitutionē. Constat autem quod nulla alia prauitas hic interuenit nisi propter aliquid vltra sortem speratum ex mutuo, quod pertinet ad vsurariam prauitatem: ergo talis mutuans est vsurarius mentalis.

IN OPPOSITVM est commune hominum iudicium, causans eum, qui non vult amplius mutuare amico, qui noluit sibi remutuare, sed vult mutuare alteri amico, à quo sperat, q̄ accidente casu remutuabit sibi. Talis enim manifestè, sperat obsequiū à manu mutuādo: & nisi crederet illud futurū non mutuaret: vt patet ex eo q̄ nō vult priori amico amplius mutuare, quia noluit sibi remutuare, & tamē sm̄ communē sententiā non peccat. Nō est ergo vsurarium mutuare sub spe aliquid vltra sortem consequendi.

CONCLVSIO.

Mutuāi spe aliquid vltra sortē accipiendi ex amicabilis quodā affectu tus cui mutuauit non autem ex mutuo, ℘surā non incurrit.

RESPONDEO, Illa quæstio mota fuit corā Vrbano 3. (vt in decretali allegata patet) nec fuit aperte decisa: sed gl. ibidem distinguit de duplici spe (principali scilicet, & secundaria) & dicit, quod spes principalis constituit vsuram, non autem secundaria. ¶ Subtilius autē dicēdo, occurrit ex dictis S. Th. in q. de malo. q. 13. ar. VI. ad decimūtertiū, notandum quòd dupliciter aliquid pōt à mutuante sperari. Vno modo, quasi debitū ex aliqua obligatione tacita vel expressa, & sic quodcunq; munus speret, illicite speratur. Alio modo, vt gratuitū & absq; aliqua obligatione præstandum: & sic quodcunq; munus speret, licitè speratur. Licite autem sperari à mutuante dico, quodlibet munus gratuite & amicabiliter retribuendū sibi ab eo, cui mutuat, etiā si alias nollet mutuare. Et hoc probatur dupliciter: ratione, f. & autoritate. Ratio siquidem huius est: quia licitū est ex mutuo affectu beneuolentiæ spe etiam principali intendere. Ex vero autem amore, & solo ipso sufficienter emanat gratuita & amicabilis recompēsatio: & propterea eiusdem rationis est sperare amicitiam, & sperare gratuitam remunerationem. Vnde si mutuans spe principali affectus beneuolentiæ, nihil illicitè sperat, consequens est, quod mutuans spe gratuitæ remunerationis nihil illicite speret. Et confirmatur: quia quum gratuita remuneratio sit mutuanti debita secundū naturale ius, & ipsa sola speretur in proposito, nec in ciuile deducatur, consequens est, quod nihil vltra sortem & debitū speretur: & quod sicut rationabiliter a mutuando desistit desperās de restitutione mutuandæ sortis, ita rationabiliter quoque desistit desperans de amicabili affectu. Vtrūque horū mutuanti naturali iure debetur, quamuis difformiter: quia primum ciuili etiam obligatione reddendum est, secundum naturali gratitudine tantum.

Autoritas autem ad hoc habetur, differentia assignata ibidem à S. Th. inter spē in vsura & simonia, scilicet quòd quia in simonia id quod datur, est Christi, & non dantis: ideo nullum munus debet sperari. In vsura vero mutuans dat id quod suum est, ideo pōt sperare aliquam amicabilē recompensationem. Ex hac siquidem differentia patet, quod de se principali loquitur, sine qua, scilicet res non fieret: aliter differentia nulla esset: nam constat quod etiam in traditione spiritualium, oculus finister seu spes secundaria potest dirigi circa aliquam remunerationem temporalem.

¶ Quū ergo queritur an mutuans sub spe aliquid vltra sortē habēdi aliter nō mutuatur, oī tū cōuētione & petitione cessante sit corā Deo vsurarius? Absolute quidē responderi pōt q̄ vsurarius est: quia q. talis sic ꝓsupposita, sonat spē mutuāti inesse, vt ex mutuo aliquid habeat vltra sortē q̄ est illicitū. Sed si addat tit. quæstionis ly amicabiliter, aut gratuitè (vt scilicet quæratur, an mutuans sub spe alicuius muneris amicabiliter cōsequēdi, alias non mutuaturus, sit vsurarius) dicēdū est q̄ nō quia nihil sperat ex mutuo vltra sortē, sed ex affectu amicabili. Vnde breuiter posset cum distinctione ad quæstionē mota dici, quod, aut talis mutuās sperat

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquid vltra sortem ex mutuo : & sic vsuram committit , aut ex effectu amicabili eius cui mutat:& sic non peccat.

ET PER HAEC patet responsio ad obiecta:quoniam mutuum dantes inbentur nihil inde, id est ex mutuo sperare. Et in decretali illa dicûtur male agere:quia nisi ex mutuo ad quid sperarêt emolumenti non mutuarent.Ex dictis autem patet hoc esse verû,nec obstare determinationi, qua dictum est licitum esse spe rare aliquid gratuita cõsequêdum.Mediolani,die 6.Aprilis. 1500.

QVAESTIO III.

Vtrum vsurarius mentalis teneatur ad restitutionem.

QVAERITVR vtrum vsurarius mentalis teneatur ad restitutionem.

¶Et videtur quod sic. Omne alienum restitutioni est obnoxium,sed omne lucrum vsurarium est alienum vel quia non est transfatum dominum,vel saltem quia competit repetitio:ergo.

¶Præterea,Extra,de vsuris cap.consuluit.dicitur ꝙ vsurarij mentales ad ea , quæ taliter sunt accepta restituendum in animarum iudicio efficaciter sunt inducendi:ergo ad restitutionẽ tenentur.

IN OPPOSITVM autem est,quia nullus tenetur ad restitutionem eius, quod nullo modo occulte aut manifestè extorsit per se vel alium , quamuis intendat extorquere : sed vsurarius purè mentalis nihil directè,vel indirectè extorquet,quamuis hoc intendat : ergo non tenetur ad restitutionem eius,quod sibi vltra sortem datum est secundum spem suam.

CONCLVSIO.

Oblatum & donatum lucrum ex recipientis mutuum amore,quan quam prauo & vsuraria intentione mutuantis, nec illi qui donauit, nec pauperibus, neque alicui restituendum est.

RESPONDEO in hac dubitatione præmittendum est, quis & quotuplex sit vsurarius mentalis:deinde respondendû est quæsito. Ad vsurarium mentalem ria requiruntur, primò ꝙ intendat præter mutuatam sortem aliquid lucri : aliter vsuræ ratio non saluaretur. Secundò, ꝙ talis intentio sit talis quod sine ipsa non mutuaret:spes enim secundaria vsurarium non facit.

Tertiò, ꝙ illud lucrû nõ intendatur quasi gratuitè & amicabiliter habendû, sed vt ex obligatione propter mutuo præstitû dandum:vt enim in alia quæst.ex doctrina S.Tho. diffinitum est, spes habẽdi aliquid vltra sortẽ gratuitè & amicabiliter vsurã nõ facit, sed licita est.Et sic vsurarius mẽtalis est qui intendit ex mutuo ali quid vltra sortem non gratuite dandum aliter non mutuaturus.

¶Quamuis autem propriè loquendo duplex tantum sit vsurarius mentalis(de quo est quæstio)extenso tamen vocabulo triplex inuenitur. Primus est,cui lucrum speratum succedit modo sperato: id est non gratuitè,sicut & ipse sperabat non gratuitè sibi dandû. Secundus est,cui lucrum speratû succedit non modo sperato,sed meliori:quia.s. lucrum quod sperabat ex obligatione dandû, gratuitè sibi datum est.Tertius est,cui lucrû speratum datur propter aliquam tacitam eius petitionẽ.Et quia vsurarius tertio modo,est non pure mentalis propter exteriora signa , quibus tacitè petit aliquid vltra sortem ex mutuo,& hoc parum differt à perfecta vsuræ ratione,quo pacto aliquid plus exigitur : & ideo de hoc non est præsens quæstio,constat enim talẽ teneri ad restitutionẽ.Quia etiam vsurario mentali primo modo lucrum, ꝙ datur, non datur omnino voluntariè,& praua intentione ab eo speratur, cõmuniter & bene dicitur etiã talem teneri ad restitutionem.Sed de vsurario secũdo modo(cui.s.gratuitè donatur quod praua iutẽtione speratur(diuersa doctorum videtur esse opinio Io. And.in Mercurialibus,regula,pactum.Inno.Host.& Panor.in c.cõsuluit de vsuris. & glo.in c.mandato,de simonia. dicentibus talem obnoxium restitutioni.Richardo verò & Scoto in 4.d.15. cũ sequacibus hoc negãtibus.Et illorum quidem ratio duplex est. Prima,quia omne lucrum vsurarium est lege vtriusq; testamenti prohibitũ,& restituendũ indistinctè à Theologis dicitur.Constat autem tale lucrum,quãuis dono datum,esse vsurarium ex eo quod mutuũ fuit vsurariũ ex prauitate intẽtionis.Secunda:quia cõtractus à principio vitiosus effectum sortitur vitiosum , contractus autem talis mutui est vitio vsuræ deprauatus ex intentione lucri consequẽdi ergo effectum inde secutum,scilicet lucrũ dono datum,vitiosum necesse est esse , & cõsequenter restitutioni obnoxiũ. Istorũ autẽ ratio super donatione libera illius lucri fundatur, adstruũntque hoc exemplo furti mentalis,dicẽtes, Si alicui intendenti furari aliquid,illud à domino donetur,licitè accipitur absque obligatione ad restituẽdum.Simile enim quid patet accidere in vsurario mẽtali:intendit nanq; iniuste habere lucrum, melius tamen sibi succedit quia donatur Dicentium quoq; vsurarium mẽtalem teneri ad restitutionẽ,alij asserunt restituendum esse ei,qui donauit:quia regulare est,quòd lucrum vsurarium reddendum est ei à quo habitum est. Alij autem affirmant dandum esse tale lucrum pauperibus,non illi qui dedit:quoniam ex quo sponte dedit, repetitionis ius à se abdicauit : ex quo verò vsurarius iniustè accepit retinere illud non potest,ac per hoc pauperes Christi succedunt.

¶Et quoniã)vt ex inferius dicendis patet)opinio dicens talẽ vsurarium non teneri ad restitutionem , veritatem assequitur : ideo declarãda sunt tria. Primò quod nõ tenetur restituere illi,qui dedit:secundò,quod tenetur restituere pauperibus:tertiò quod absolutè nõ tenetur restituere.Primũ declaratur sic:Restitutio secũdum communem Theologorum doctrinam nõ ideo est necessaria:vt ab illo qui lucratus est, lucrum auferatur:sed in commutationibus inuoluntariis,vt damnum passo satisfiat,& in commutationibus volũtariis,vt illi qui minus habet, quã debet habere,red datur quod est sibi debitum. Sed in casu proposito ille qui dedit nec est dãnũ passus,quia nullus patitur iniustũ volẽs, nec minus habet quã sibi debeatur quia libere donauit : donũ autem,est datio irredibilis:ergo sibi nõ est restitutio facienda. Secundũ declaratur dupliciter.Primo,quia(vt patet ex Theologis in 4.sen.d.15.) duo sunt genera lucri illiciti:pauperibus erogandi, Alterũ prohibitũ secundũ se vt simonia cũ,&c. Alterũ prohibitũ secundũ suã causam rãtùm,vt meretricum. Cõstant autẽ lucrum propositum nec esse prohibitum secundum se(quia datio nõ est iniusta quum sit libera donatio) nec secundum suam causam : quia supponitur liberè & sponte hoc donari & non ex obligatione mutui accepti,ergo nulla ratione pauperibus est erogandũ. Secundò si pauperibus erogandũ esset,hoc non esset ob aliud, nisi propter iniustam accipientis intentionẽ:sed ex hoc non sequitur obligatio ad restituendũ:ergo.Declaratur minor:quia suscipiẽdo illud lucrum secundum veritatem dono datum,aut credit illud donari & tunc patet etiam receptionem esse iustã, quamuis prima mutuatis intentio fuerit praua,& adhuc perseueret.sicut quod etiã si nõ donaretur vellet aliquid lucri. Aut credit illud non donari,sed malè libenter sibi dari : & tũc cum secundũ veritatem illud donetur,& donum licitè accipi possit,iste iniuste accipit non ideo,quia agat contra aliquod ius, sed quia agit contra conscientiam dictantem sibi quod receptio hæc sit iniusta:quum(vt dictum est)secundum veritatem sit iusta secundũ se.& in promptu sit , vnde possit discerni,quod iusta sit:ex eo nãque quod nec directè , nec indirectè ipse aliquid petiit , & ille sponte offert coniicere poterat quod libera donatio erat.Ex hoc autẽ solo , quod acceptio est cõtra conscientiam nulla ratio suadet nasci obligationẽ ad non retinẽdum illud acceptũ, nisi durãte tali conscientia:potest nãque postmodũ conscientia erronea deponi & incipere iustè possideri , quod cum peccato retinebatur. Si autem talis cõscientia deponi non posset ab aliquo,reddẽdum esset non pauperibus sed illi qui dedit:quia non est acceptata donatio,quã non credit esse. Aut neutrum credit vel quia nõ cogitat,vel dubius est:& tũc quicquid sit de peccato,eisdẽ rationibus habetur,quod ad restitutionẽ non tenetur: quum nõ sit deterioris cõditionis in hoc tertio casu, quam in secundo. Tertiò autem declaratur soluendo simul ratione alterius opinionis.Vbi scito , quòd aliquod esse lucrũ vsurario dupliciter cõtingit,scilicet per se,& per accidens.Vsurariũ per se integratur ex duobus:quorum sequitur ex primo, scilicet ex eo ꝙ est pretiũ rei iam solutæ,vel non ex tantis,& quod est aliquo modo inuoluntariũ,hæc enim est natura vsuræ , vt patet exercitatis. Vsurarium autem per accidẽs est,quod secundũ se has non habet conditiones,sed secundũ quòd stat sub intentione , vel opinione alicuius,& propterea contingit esse voluntarium ac per hoc non esset vsurarium,secũdum quod vsurariũ lucrum species est lucri inuoluntarij. Quum autem restitutio ex natura lucri nascatur, quod secundum se alteri debitum est , vt reddatur(quia est actus iustitiæ cõmutatiuæ,cuius terminus & obiectum est id quod secũdum se est iustum,quod opponitur iniusto secundũ se,non secundũ accidẽs(consequẽs est, quod lucrum vsurariũ per accidẽs non est restitutioni obnoxium, sed tantũ lucrum secundũ se vsurarium.Et quia in casu proposito lucrum perceptũ non est vsurarium per se (quia nec datur pro mutuo nec inuoluntariè , sed ex affectu gratuito sponte donatur) sed est vsurarium per accidens propter intentionẽ, scilicet corruptam suscipiẽtis:consequens est quod tale lucrum non sit restitutioni obnoxium.Et quoniã sciẽtia est de his quæ sunt per se : ideo sermo Theologorum dicens indistinctè vsuram esse restituendam intelligitur de vsura per se, non per accidens,qualis est in proposito, Lucrum siquidem vsurarium per se est effectus ipsius prauæ intentionis adiunctæ mutuo,& datur non omnino voluntarie. Quod autem sponte dono datur , quamuis ex praua intentione suscipientis vsurarium per accidens sit,non illius prauæ intentionis effectus est , sed ex gratuito effectu donantis procedit , & ideo restitui non oportet.

Lucrum meretricium , & simoniacum pauperibus distribuendum. Ita sanct.

ET per hoc idem fundamentum patet responsio ad obiecta in principio , quia licet vsurarium per se sit alienum non tamen vsurarium per accidens,quale est istud. Decretalis quoque illa de lucro vsurarie per se intelligenda est , non de eo quod est per accidens.Mediolani,die 8.Aprilis.1500.

QVAESTIO IIII.

Vtrũ omnia bona ꝟsurarij sint obligata eũ à quib⁹ ꝟsuræ extortæ sũt.

QVAERITVR vtrum omnia bona vsurarij sint obligata eis à quibus vsuræ extortæ sunt.

¶Et videtur quod non. Quia obligatio realis transit cum re:sed multæ res vsurariorum possunt alienari absq; aliqua obligatione eas concomitante:vt patet de bonis patrimonialibus:non ergo omnia bona vsurarij sunt obnoxia vsuris reddendis.

¶Præterea,Si omnia vsurarij bona essent obligata,nec gener vsurarij posset accipere doté ab eo qui habet alias, vnde posset restituere, nec aliquis posset aliquid ab eo emere simpliciter:& creditoribus cõpetere actio super illis rebus:& sic multi illaquearẽtur etiã bona fide indecentes.Hæc autẽ omnia absurda sunt:ergo,&c.

IN OPPOSITVM Est glosa, extra de vsuris in cap.tuanos.& in 6.in cap.quanquam.

CONCLVSIO.

Quamuis bona vsurarij per vsuram extorta sint obligata eũ à quibus extorta sunt realis obligatione:cætera uero eius bona alio quocunque modo habita, sunt eidem obligata personali obligatione.

RESPONDEO In hac quæstione sunt duæ opiniones:vt refert Panormita extra de vsuris in cap.quum tu.& in c.tua nos. Communis siquidẽ antiquorum canonistarum opinio fuit, quod omnia bona vsurarij sunt tacitè obligata eis,à quibus vsuræ extortæ sunt. Ioannes autem And.& Host.& ipse Panorm.& moderni tenent oppositum : quia nullo iure probatur talis obligatio , & quia aliter multi illaquearentur.

¶Sed si diligẽter considerauerimus,inueniemus vtranq; opinionem aliquo modo verum dicere. Sciendũ est ergo triplicia bona posse habere vsurarium, s. extorta per vsuram,& empta ex pecunia vsuraria, & alia quæ omnino mũda sunt ab vsuris,puta patrimonialia. Obligatio quoque alicuius rei est duplex,realis & personalis. Obligatio realis est,quæ conuenit rei ex iure,ꝙ habetur super re illa particulari.Obligatio verò personalis in proposito est quæ conuenit rei, non ratione sui, sed ratione personæ cuius est. Differunt autem hæ obligationes tripliciter. Primò in radice iam tacta:quia,scilicet realis oritur ex ipsa re,quę alteri obnoxia est vt patet de re furto ablata. Personalis verò redundat in rem ex persona domini obligati ad satisfaciendum,puta ad reddendum creditoribus 1000. ducatos,quos accepit. Secundò:quia realis semper comitatur rem ad quemcunque & quodcunque res transeat: vt pater de re rapta:personalis verò non semper comes est rei,sed quandoque res liberatur ab illa obligatione , perseuerante tamen obligatione in domo eius. Quum enim domus,verbi gratia,non est obligata creditori,inquantum hæc res, sed inquantum est debitoris.statim vt desinit esse debitoris, desinit esse obligata : cessat enim obligationis ratio.Ex hoc autem differunt tertiò,quia res obligationem realem habẽs annexam,nec vendi,nec emi aut quocunque alio modo alienari liberè potest , obligata autem ratione personæ, alienari liberè potest, quanditi apud personam illam remanet vnde creditori satisfacere possit. Patet hæc in bonis furis, non tamen furto ablatis.& in cæteris debitis.

¶His igitur stantibus deduco duo.Primò,ꝙ bona per vsuram extorta sunt obligata eis,à quibus extorta sunt obligatione reali.Secundo, ꝙ bona cætera siue empta ex pecunia vsuraria, siue non, sunt obligata vsurario obligatione personali,nõ reali. Primũ patet ex eo:ꝙ vnaquæq; res occupata ab altero habet realẽ obligationem ad dominũ suũ:sed res per vsurã extortæ occupãtur ab vsurario absq; translatione dominij : vt aliàs diffinitum est:ergo sunt reali obligatione obnoxiæ eis,à quibus extortæ sunt.Cõfirmatur quoque hoc ex iure fructuũ.Res enim ex sui natura non fructificans possessori, sed alteri , illius alterius actioni reali subiecta est: alioquin enim ex sui natura nõ fructificaret illi:sed res per vsurã extortæ si fructificat nõ vsurariis, sed illis,à quibus extortæ sunt, fructificãt, nõ ex aliquo pacto aut contractu superaddito, sed ex natura rerum:vt patet:ergo. Secundũ verò quo ad omnes partes à S.Tho.quoque in Secunda secundæ,quæst.97.artic.3. ad secundum, habetur,& ratione probatur. Quod enim nõ sit in eis obligatio realis patet ex eisdẽ mediis negatiue sumptis : quia.s.talium bonorum vsurarij sunt verè domini,& eis fructificant.Quòd verò personalem habeant obligationem annexam, patet & ex eo ꝙ falsi vsuram habent actionem super omnibus bonis vsurarij , si vsurarius soluere renuit , sicut quilibet alius creditor : non enim deterioris est conditionis is , cui vsura restituenda est aliis creditoribus. Et ex eo quod secundum Theologorum sentẽtiam,filius illius, cuius bona non excedunt vsuras reddendas, nullus potest tuta conscientia vxorem accipere cum dote:hoc autem nulla alia ratione dicitur , nisi quia supponitur omnia bona illius obligata esse eis à quibus vsurę extortę sunt.Et sic tam antiquorum:quam modernorum opinio saluari potest,vt illorum sermo de personali,horum verò de reali obligatione accipiatur.

AD OBIECTA vero,quãuis ex dictis posit patere responsio:quidam tamen vnicã distinctionem addendã cẽsentur,scilicet de titulo lucratiuo & oneroso dicẽtes quòd si bona vsurarij transeunt ad alterum titulo oneroso(puta emptione vel dote, &c.) ꝙ transeunt absque obligatione aliqua : si verò transeunt titulo lucratiuo quòd remanẽt obligata. Alij verò huic distinctioni aliam superaddunt de bonis emptis ex pecunia vsuraria, & bonis aliter habitis : & credunt distinctionem illam de duplici titulo locum habere in bonis emptis ex pecunia vsuraria : & hoc ex officio iudicis,& non in aliis bonis.

¶Et qm̃ nulla necessaria ratione hæc firmare videtur,dicendũ est sequẽdo Theologos(quorũ est de vsura determinare)quod loquẽdo de bonis nõ per vsurã extortis, sola tẽporis distinctio cõsiderãda est.s.quod aut tempore quo res vsurarij ad me deuenit,quocunq; titulo.vsurarius remanebat potẽs, ad restituendũ aut non. Si remanebat potens,res transit absq; aliqua obligatione:si remanebat impotens,transit cum obligatione. Et sic ego teneor ad satisfactionem pro illa parte,quocunq; titulo ad me res deuenerit: & mihi imputandũ est.si ab illo emi vel doté accepi,cuius erant tot debita,quod adæquabant vel excedebant bona propria. Nec distinguo inter empta ex pecunia vsuraria & alia bona, quoniam idem esse iudicium de eis & de aliis ratio suadet, ex quo vere habet eorum dominium & fructus: & S.Th. vbi supra dicit hæc sicut alia bona obligata esse.Et ideo in decre cum tu,extra de vsuris.Alex.3.non mandat ipsa restitui, sed vendi vt prætium habeatur,ex quo possint vsuræ reddi.Mediolani die 41. Aprilis,1500.

QVAESTIO V.

Vtrum altero hæredę ꝟsurarij non potente restituere, alter teneatur in solidum.

QVAERITVR vtrum altero hæredę vsurarij non potente restituere:alter teneatur in solidum.

¶Et videtur quod sic. Primò quia hoc sentit glosa in cap. tua nos.de vsu. & eam communiter sequuntur doct.vt Panor.ibidem dicit.

¶Secundò , quia filij tenentur ad restitutionem sicut parentes sui si viuerent:vt in prædicta decre.dicitur:sed parentes tenentur secundum totam facultatem suam:ergo filij tenentur secundũ totam hæreditatem : sed absque consumptione mediæ hæreditatis quandoque restitutio integra fieri potest : vt patet in magna hæreditate.& paucis paruisque vsuris , ergo altero hærede non soluendo alter tenetur insolidum.

IN oppositũ est generalis regula soluendorum debitorum. s. quòd hæredes tenentur secundũ hæreditarias portiones tantum.

CONCLVSIO.

Altero hærede ꝟsurary non potente restituere : alter minime tenetur in solidum.

RESPONDEO quod canonistæ(vt allegatũ est)tenẽt partẽ affirmatiuam:aut quia credũt omnia bona vsurarij esse tacitè obligata eis,à quibus vsuræ extortę sunt.ac ꝙ hoc quilibet hæres tenetur ratione hæreditatis obligatæ:aut ꝙa putant hoc esse practicandũ in fauorẽ defuncti.vt eius anima citius libereꝫ , quãuis non credãt de iuris rigore esse necessarium. Mihi autẽ secundum Theologalia principia videtur oppositũ : & ratio est, quia sufficit restituere simplum,quod simpliũ ablatũ est.Constat autem, quod in diuisione hæreditatis admixtæ vsuris diuiditur simul & as alienum:ac per hoc fm portiones hæreditarias fiunt.& vsurarum,vt scilicet succedens in duabus partibus hæreditatis , suscipiat esset duas partes lucri vsurarij,&c.Si igitur vnus restituere vult,sat est quod tantum reddat quantum hæreditauit:vel vt melius loquar quantũ hæreditasset secundũ propriã portionẽ hæreditatis. Dico autem hoc , quia etiã si nihil vsurarum ad heredem peruenit, nihilominus tenetur secundũ portionẽ hæreditariam , quia personam patris induit secundũ suam portionem , & consequenter eius obligationem participat. Et cõfirmatur quia nullus tenetur ad restituendum plusquã obligetur:sed obligatio paterna diuiditur in hæredibus proportionaliter, sicut hæreditas : quemadmodum & ius exigendorum : non ergo tota obligatio ad alterum transit hæredem,& consequenter non tenetur insolidum.

Nec obstat si dicatur quòd regulariter hæredes vsurarij tenentur fm hæreditarias portiones:sed in casu,quod alter efficitur impotẽs ad soluendũ,& vires hæreditariæ in altero sufficiunt, alter tenetur insolidum. Hoc enim esse voluntarium ex eo patet, quod quũ ex iure successionis , & hæreditatis præceptæ manifestũ sit, non teneri nisi secundũ portionẽ hæreditariã, ex hoc quod alter in mora restituendi fuit, non debet alter grauari:alioquin sequeretur,ꝙ si alter hæres in principio successionis, secũdum portionẽ suam restituisset altero nolente satisfacere,& postmodum impotente reddito,quòd ille innocẽs tunc teneretur satisfacere etiã ꝙ portione cohæredis:quod est manifestè absurdũ , & contra rationẽ:quia quum hæreditas fm iustitiam adeũda fit,deducto ære alieno , consequens est quòd ille,qui portionem hæreditatis sibi debitæ percipit , proportionaliter satisfacturus quo ad æs alienum , etiam secundum iuris rigorem nullo reatu astrictus remaneat.Non ergo tenetur alter insolidum cohærede impotente effecto:& hoc per se loquendo : posset enim per accidens contingere,quod teneretur insolidum, si in diuisione,aut successione hæreditatis induxisset cohæredem ad retentionem vsurarum.

¶Rationes autem alterius opinionis facilè soluuntur : quũ enim obligatio omnium bonorum vsurarij,ad vsuras restituendas non sit rea

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit realis,sed ratione personæ(vt superius dictum est)consequens est quod diuisa persona vsurarij in hæredes, diuisa quoq; proportionaliter transeat ad hæredes obligatio illa,ac per hoc nullus heres tenetur ex hoc,nisi secundum suam portionem.Et nota quod obligatio illa bonorum quodammodo augetur,& quodammodo minuitur in diuisione hæreditatis. Minuitur quidem pro quanto diuiditur sicut hæreditas. Augetur verò pro quanto singulæ partes illius obligationis singulos hæredes sic afficiunt, vt transeant in omnia eorum bona etiam alium de habita:ita quod omnia bona cuiusque hæredis vndecunque illa aduenerint, sunt obligata ratione personæ ad satisfaciendum pro illa parte obligationis, ex quo illam obligationem in se semel hic hæres susceperit,hæreditate adeundo. Hæc enim est natura tacitæ obligationis bonorũ ratione personæ,vt omnia bona illius inquantum illius sunt, non absolutè afficiat.Practica autè quæ in fauorem animæ creditur excecãda,nullũ fundamẽtũ iustitię habet:sed eleemolynarię largitatis tantùm:non enim debet cogi aliquis ad id,ad quod non tenetur.

AD PRIMVM ergo horum,quę in principio obiecta sunt, dicitur quod quũ glo.fundetur super obligatione totius hæreditatis ad restitutione vsurarũ, & ex hoc nõ sequatur cõclusio sua, s.quod alter teneatur insolidũ admittenda non est glossæ autoritas,nulla sufficiẽti ratione fulta,sed sola turba sequacium. De qua non est curandum : quia voluntarie sequuntur glossam,negando eius fundamentum(vt moderni)vel errant in fundamento, vt antiquiores:quemadmodum in præcedenti quæst.dictum est.

¶Ad secundum verò dicitur, quòd filij tenentur, sicut & pater, obligatione.s.personali omnium bonorum suorum.Sed in hoc est differentia. quòd pater est tota illa persona, ac per hoc habet totam obligationem;quilibet autem hæres est pars illius personæ & consequenter partem tantum obligationis subit : & ideo quemadmodum viuente patre omnia sua bona erant tacitè obnoxia ratione personæ eis à quibus extortæ sunt vsuræ quo ad omnes vsuras extortas:sic diuisa hæreditate cuiusque hæredis bona omnia sunt tacitè obligata ratione portionem hæreditariam. Nec aliud potest concludi ex decretali illa.Mediolani die,18.Aprilis.1500.

DE PETITIONE
lucri cessantis.

QVAESTIO VI.

Vtrum quando licet petere dammum lucri cessantis, possit peti totum lucrum cessans.

QVAERITVR vtrum quando licet petere damnum lucri cessantis,possit peti totum lucrũ cessans. ¶Et videtur quod sic.Primò,quia hoc videtur decisum in ca.nauiganti, de vsuris in fine, vbi excusatur vendens rem seruandam tanti,quanti vendenda creditur tempore statuto : hoc enim nihil aliud est,quàm totum lucrum speratum in futuro ex nunc percipere.

¶Præterea, Secũdũ doct.creditor propter morã debitoris potest petere interesse lucri cessantis:sic quod potest petere tantũ quantum verisimiliter ille lucratus fuisset cũ illa pecunia, si est mercator industrius. Hoc autem est totum lucrum cessans petere,ergo.

IN OPPOSITVM est differentia inter interesse damni emergentis,& lucri cessantis:quia illud est æqualiter compensandum,hoc autem non.

CONCLVSIO.

Quamuis nonnunquam liceat petere dammum lucri cessantis, non tamen licet totum petere,dum illud actu minime adsit.

RESPONDEO, Quòd quia cõtingit scire in vniuersali,& ignorare in particulari.1.Posse ideo quum communis animi conceptio & Theologorũ & Canonistarum sit, quod inter habere aliquid in actu & habere illud in potẽtia multum refert, sic magna debet esse differẽtia inter recompensationem eius,quod habetur in actu,& illius quod possidetur in potentia. Cõtingit tamen,quosdam nõ aduertentes,quod lucrũ cessans sit de numero eorũ,quę habẽtur in potẽtia,& veritati & sibiipsis contradicere,dum aiunt posse peti totum lucrũ cessans,quãdo damnũ lucri cessantis recompensandum venit.Manifestè siquidem patet lucrum cessans nondum actu haberi,sed in potentia tantum esse,vel fuisse,ac per hoc multipliciter possibile impediri, vnde absq; dubio quamuis licitum sit quãdoque petere damnum lucri cessantis,nõ tamẽ est licitum petere totum lucrum cessans, sed secundum propinquitatem & elongationem potẽtiæ ab actu, & alias particulares circunstantias ad arbitrium boni viri recompensatio facienda est.

AD PRIMVM ergo in oppositum dicendum,quòd decretalis illa non habet rationem lucri cessantis. sed tẽporis, pro quo res venditur. Quũ enim regulare sit, quod pretiũ rei venalis itatuitur secundum tempus,pro quo fit venditio nõ in quo ille,qui erat seruaturus suas merces : & tamen nunc vendit, supponitur quod vendat pro tempore, pro quo intendebat vendere tunc: nunc verò contractum celebrare cum rei exhibitione:& ideo potest vendere quãi creditur tunc videnda. Quamuis autem etiam Decretalis hoc non dicat:sed solum quòd potest vendere amplius quàm tempore contractus valeat.

¶Ad secundum dicitur, quòd doctores illi imitandi in hoc non sunt,quia sibiipsis etiam contradicunt. Vnde in multis particularibus casibus(quos hic non oportet enumerari)quando doctores dicunt,quòd licet plus forte accipere ratione interesse, quia negationibus licitis aut agris emendis pecunia exposita esset, non intelligas, quod liceat petere tantum, sed aliquid ad arbitrium sapientum.Mediolani die,24.Aprilis.1500.

TRACTATVS NONVS DE
simonia in tres quæstiones diuisus.

1 *Num emptio ecclesiasticorũ beneficiorum sit simoniaca, quia prohibita vel prohibita, quia simoniaca : hoc est, vtrum sit in eorum emptione simonia de iure diuino aut positiuo.*

2 *Num emens & acquirens episcopatum, non intendendo soluere promissam pecuniam, sit simoniacus.*

3 *Num vacante sede, & quærentibus omnibus pontificatum per fas & nefas propter ambitionem & auaritiam, & Ecclesiæ ruinam,liceat viro probo & digno quærere pontificatum adhibendo promissiones, & exhibendo temporalia & beneficia, &c. pro suffragijs propter hunc finem vt in sede posita Ecclesiæ prosit, & illam reformet.*

QVAESTIO I.

Vtrum emptio beneficiorum ecclesiasticorum sit simoniaca, quia prohibita vel prohibita, quia simoniaca, hoc est vtrum sit in eorum emptione simonia de iure diuino aut positiuo.

QVAERITVR vtrũ emptio beneficiorũ ecclesiasticorum sit simoniaca,quia prohibita : vel prohibita, quia simoniaca:hoc est, vtrum sit in eorum emptione simonia de iure diuino,aut positiuo.

¶Videtur enim quòd sit iuris positiui. Primo : quia titulus præbendæ annexus est ecclesiasticis ordinibus à iure positiuo, vt patet ex eo quod in primitiua ecclesia erant pastores & ordines absque præbendis : imo vsque ad Vrbanum primum Ecclesia Romana dicitur absque reditibus vixisse.

¶Secundò:quia quandocunque sunt duo coniuncta alterum spirituale & alterum temporale:emere illud totum ratione temporalis non est illicitum secundum se,vt patet de vasis sacris, & decimis.&c.sed in beneficiis est vnum spirituale(puta ordo aut cura animarum)& alterum temporale,scilicet præbenda : ergo licet hæc emere ratione præbendæ:sed omnes,qui emunt,non nisi ratione præbendæ emunt : ergo nullus committit simoniam, nisi forte agat contra ius positiuum.

IN OPPOSITVM videt cõmunis Theologorũ sentẽtia.

IN HAC QVAESTIONE tria agenda sunt. Primò ponentur opiniones.Secundò,examinabuntur.Tertiò, respondebitur obiectis.

CONCLVSIO.

Emptio beneficiorũ ecclesiasticorum, quæ clericatui sunt annexa, & non solum illorum quæ habẽt clauium administrationem, vel ordinis executionem, est prohibita, quia simoniaca, & non simoniaca, quia prohibita.

QVO AD PRIMVM tres sunt hic opiniones,duæ extremæ,& vna media.Prima extrema est, quod simonia in beneficiis vniuersis est tantũ ,phibita iure positiuo Et consequẽter quũ Papa sit supra ius positiuum,ipse non solũ cẽsuras,sed peccatũ euadit simoniæ vẽdendo ecclesiastica beneficia:quamuis non euitet peccatũ scandali & acceptionis personarũ in huiusmodi.Et hanc opinionem sequuntur gl.in c.ex parte de officio deleg. & ibidem Ant.de But.Imo & Cardinalis in ca. primo de simonia. Secunda opinio extrema est, quod simonia in omnibus beneficiis ecclesiasticis est prohibita iure diuino, ac p hoc quũ Papa diuino subdatur iuri,peccatum simoniæ incurrit hæc vendendo,quãuis iuris positiui pœnas euadat.Et hãc vident cõmuniter Theol. sequi. Ratio huius opinionis ponitur a S.Th.in secunda secundæ,quæst. 100. artic. 4. quia scilicet beneficia ecclesiastica non possunt esse sine spiritualibus antecedentibus & causantibus ipsa. Ex hoc enim sequitur,quod vẽditis præbẽdis etiam spiritualia venditioni subiiciantur.Tertia aũt opinio media est, quod simonia in beneficiis quibusdã est prohibita iure diuino, & in quibusdã iure humano.In habẽtibus siquidẽ administrationẽ ordinis, vel executionẽ clauium,simonia prohibetur diuino iure:in non habẽtibus autẽ horũ(vt sunt administrationes hospitalium,&c.)simonia iure tantũ humano cõmittitur.Et consequenter in illis Papa inuoluitur vitio simoniæ si vẽdit,& in illis non. Et hæc est opinio Panor.in c. primo de simonia, & in repetitio : quia vero in c. extirpandæ.de præb.Et fundatur hæc opinio super duobus. Vnum est quod ordo est de iure diuino:quod probat, qui erat in veteri testamẽto.Alterum est,quod in connexis vendito vno, vẽditur reliquum

liquum,quod probatur infra,q.3.si quis obiecerit.Ex his enim arguit,quod in horum venditione venditur executio ordinis:ac per hoc quodammodo ordo ipse,quod est in se simoniacum. Nec potest dici, quod annexum temporale tantùm vendatur : quia neutrum inuenditum relinquitur.Hæc de primo.

QVO AD SECVNDVM, Quia omnium opinionum rationes ex duobus pendent,scilicet distinctionẽ eius,quod est ex iure positiuo ab eo, quod est ex iure diuino, & connexione eorum.Ideo tria sunt perlustranda. Primò,quod in his ecclesiasticis beneficiis sit ex iure diuino,& quid ex iure positiuo. Secundo,an id quòd est in eis ex iure positiuo,sit venale. Tertio, an connexio talis efficiat,vt vno vendito,vtrunq; necessario vendatur.Iis enim elucidatis, opiniones omnes radicitus examinatæ erunt, & veritas simul totius quæstionis apparebit.

¶In ecclesiastico beneficio duo sunt:clericatus ad minus.& præbendæ titulus.Clericatum esse ex iure diuino cõstat,tum ex eo q̃ clericatus nihil aliud est,quã addictio ad ministrandum sacrificiis diuinis:vnde & a sacerdote nomẽ accepit : quia in sorte Dñi,qui clerici sunt:electi sunt.Fuerũt enim omni tẽpore clerici. Ante legẽ quidẽ primo geniti clerici erãt:vnde & primogenituræ ius sacrũ erat. Sub lege autẽ tota tribus Leui sanctificata est ad diuina officia. Tum ex eo q̃ spirituale quoddam est.omnis enim clerici officium in spiritualibus actibus cõsistit:vt patet discurrẽti.Vnde in prima tonsura ex vtraque parte præcioso corporalis in capite fit.Secundum partem superiorẽ,in qua fit tonsura : & secundum partem inferiorẽ,per quatuor fingulos,in qua inciduntur capilli, ad significandum,quod a tẽporalibus vndiq; præcisi,ad superna, quæ spiritualia sunt,ministri deputantur. Tum autoritate S.Tho. in secunda secundæ.q.100.ar.4. qui officiũ clericale non spirituali annexũ, sed spirituale esse à Deo dicit, vt ideo beneficium ecclesiasticũ spirituali annexũ, cẽseatur,quia clericali officio cõiunctũ est.Spirituialiũ autẽ autor Deus est,quãuis ex institutione ecclesię sit modus faciẽdi clericos. Et ex hoc patet q̃ opinio Panormitani diminuta est,enumerãdo executionẽ ordinis & clauiũ,& prætermittendo officiũ clericale. Quãuis enim in spiritualibus sint gradus , & ordo sit spiritualior clericatu : & claues sint magis spirituales multis ordinibus,omnia tamẽ in spiritualium genere sunt: & omnia inuendibilia sunt : quia totũ genus spirituali est materia repugnans venalitati.vt pulchrè in eadem quæst.ar.4.ostendit S.Thom.Est ergo in omnibus ecclesiasticis beneficiis vnum spirituale & omnino inuendibile,scilicet officium clericale.

Clerici omni tempore sue-runt.

¶Alterũ verò,scilicet præbendæ titulus multa in se cõtinet.Præbenda enim duo dicit.s.stipendiũ clericale,& certã determinationem talis stipendij secundum quantitatem(puta 1000.ducatorũ) secundum tẽpus(puta annum)secundum locũ:puta ex fructibus talis territorij, &c. Et consequenter in præbendæ titulo possunt considerari quatuor:primò ius stipendij:secundo stipendium:tertiò ius talis & tanti stipendij in tali loco,&c.& quartò ipsum tale & tantũ stipendiũ ibi,&c.De quibus sigillatim est dicendum. Ius stipendij proculdubio ex diuino est iure & spirituale.quia eo ipso est,quo officium clericale. Ex hoc enim q̃ aliquis diuinis est addictus ministeriis,ius habet vt sustentetur à populo,pro quo Deo ministrat. Vnde si sacerdotibus Aegypti ex publico prouideatur vt dicitur Gen.47.& tribus Leui,quia ius hoc habebat, partẽ inter fratres suos nõ accepit,& vt dicitur.1.Cor.9. Qui altari deseruiunt,de altari participant : & rursus, Quis militat suis stipendiis vnquam?Stipendium verò ipsum tẽporalis res est,sed diuino iure debitum,vt probatũ est:iniquũ quippe esset,vt assistentibus Deo pro nobis,& oportuna nõ daremus.Ius aũt talis aut tãti stipẽdij, ex iure prouenit positiuo,si tale ius à primo iure aliud est:si enim idẽ est cum primo,quum primum sit ex diuino iure & spirituale, hoc quoque erit ex diuino iure & spirituale. Quòd autem non sint duo iura (vnũ scilicet respectu stipendij, & alterum respectu quantitatis & qualitatis stipendij) sed vnum tantũ,probatur dupliciter:ratione scilicet,& autoritate. Ratio est : Quia ita se habet ius clericale ad beneficium ecclesiasticum, quẽadmodum ius sacerdotis ad curam habendã animarum:imò magis & arctius coniũgitur ius clericale cũ præbẽda, quã ius sacerdotis,cum animarum cura : quia ibi est ratio debiti : hic non clerico enim debetur stipendiũ,sacerdoti autẽ nõ debetur cura animarum. Sed sic est, quòd per hoc quòd sacerdoti ex iure positiuo datur cura talis Ecclesiæ, aut autoritas audiendi confessiones, nõ cõfertur ei nouum ius.sed iuri,q̃ habet à Deo, determinatur ab Ecclesia materia,circa quã operatur.Nõ enim sacerdos parochialis habet duas autoritates (alterã à Christo, & alterã ab Ecclesia) sed vnã tantũ à Christo, qua sacerdos potest absoluere & ligare indeterminatè. Et quũ ab Ecclesia determinatur,q̃ personę talis loci,aut volũtariè subiiciantur ei potestas illa determinatã iam habens materiam potest exerceri, quæ prius ex defectu propriæ materiæ exerceri non poterat:ergo à fortiori per hoc,quod clerico confertur certa præbenda,non confertur ei nouum ius, sed determinatur iuri q̃, à Deo habet certa possessio. Ita quòd ius clerici à Deo est indeterminatum,nec magis exigit hoc quã illud stipendium : sed Ecclesia dando certos reditus, determinat illud, assignendo illi propriam materiam. Vnde non sunt duo iura in clerico respectu beneficij:sed vnum tantũ,& à Deo indeterminatè datũ quo ad materiam,& ab Ecclesia postmodũ determinatũ. Et cõfirmatur hæc ratio ex multis similibus : scilicet præcepto de sanctificatione festorum & de cõcessione facienda,& decimis soluendis, &c. Hæc enim omnia ex iure diuino sunt indeterminatè, & ab ecclesia sunt quo ad determinationem temporis,quantitatis,modi,&c.Et tamen nõ sunt duo præcepta de cultodiendis festis(vnum ex iure diuino & alterum ex iure positiuo) sed vnum tantũ de iure diui non indeterminatè, & ab Ecclesia determinatum, & similiter est de aliis. Quèadmodum ergo in præceptis indeterminatè datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus præcepta, ita in iure indeterminatè à Deo, & determinato ab Ecclesia non multiplicatur ius,sed vnũ restat in seipso. Autoritas est S. Tho.in quæst. præfata ad tertiũ:vbi dicit,quod ius accipiendi decimas est spirituale. Constat enim idem esse iudicium quo ad propositum de iure decimarum & præbendarum:quia vtrobiq; est aliquid ex iure diuino, scilicet quod aliquid indeterminate detur, & aliquid ex iure positiuo : scilicet quod illud aliquid sit decima pars aut quod sit tale vel tantũ,hic vel ibi,&c.Si ergo ius decimarum est spirituale,& tamen decima est de iure positiuo,quo ad determinationem (vt patet, & S. Thom. expresse dicit in sequenda secunda, quæstio. 87. articul.1.) consequens est,quod ius præbendæ est spirituale, & de iure positiuo non sit, nisi quo ad determinationem temporis quantitatis, &c. Eorum igitur, quæ in clerico beneficiato sunt, omnia de iure diuino sunt.nisi quartum, scilicet determinatio stipendij. Ex iure siquidem positiuo à prælatis Ecclesiæ actum est,vt annua stipendia:& tantæ quantitatis, &c. in illa aut sint Ecclesia,& tali ministro applicata sint,&c.Et sic patet primum quod discutiendum erat.

¶Secundum autem(quid,s.sit hic veniale, & quid non)ex his facile haberi potest.Quum enim spirituale venditionis materia esse non possit, & ius omne clericale tam respectu stipendij indeterminatè,quam respectu talis & tanti stipendij spirituale sit,sequitur necessario quod ius præbendæ venale non sit : & si venditur, simoniacum est,non quia prohibitum, sed quia in se est simoniacum:Ipsum autem stipendium,seu ipsa præbenda, quùm sit pure tẽporalis,res vendi potest.Vnde sanctus Thomas in præfata quæ. 100. dicit, quòd quum Papa concedit decimas militibus, non concedit eis ius spirituale accipiendi decimas : sed tantummodo res temporales quæ decimæ appellantur.

¶Ex his autẽ patet tertiũ propositorum an, scilicet connexio ista excludat venalitatem. Est enim hic duplex connexio.s.iuris præbendæ ad clericatũ:& ipsius præbendæ ad hunc clericũ.Et prima quidem connexio venalitatem omnino excludit:tamen ex natura cõnexorum,quia vtrunque est spirituale,vt patet ex dictis:tum ex natura connexionis:iam enim patet,quòd ius præbendæ non est connexũ, quasi aliena res coniuncta,sed est connexũ per identitatem aut quasi identitatem cum ipso clericali officio.Notanter autem dixi,aut quasi identitatem:quoniã forte ius præbẽdæ se habet ad clericatum,vt passio ad subiectum,& non vt omnino idem.Vnde S.Tho.in quæst. præfata beneficium ecclesiasticũ annexũ clericatui,& pendere ab eo dixit.Sed in proposito nihil refert : eiusdem enim rationis est,obiectum & passionẽ vẽdere,vt lapidẽ & proprietatem eius.Secũda autẽ est connexio venalitatem & compatitur,& excludit diuersimode Compatitur quidẽ respectu ipsius clerici actiuè:quia potest ipse vendere, & locare fructus beneficij sui.Excludit autem respectu eiusdẽ passiuè:quia,scilicet non potest sibi vendi propter duo.Primò,quia vẽdi non potest res à non domino:nullus autẽ prælatus,nec summus Pontifex est dominus fructuum percipiendorum:reditus enim omniũ ecclesiarũ quamuis sint Papæ,vt principalis dispensatoris:non tamen sunt eius,vt domini & possessoris:inquit S.Tho.vbi supra,art. 1. ad 5ꝯpumum. Secundò, quia conferendo alicui clerico beneficium & vendendo sibi fructus percipiendos,nihil aliud est quàm vẽdere illi executionẽ proprij, & spiritualis iuris:paria autem sunt vendere ius & illius executionem. Vnde & duo peccata hic concurrunt, iniustitiæ, quia venditur clerico quod est suum : prius enim intelligitur habere titulum, qui dicitur gratis dari : & deinde executionem, quæ habentis iam titulum ipso iure est.Et simoniæ,quia vendi conuincitur exequutio temporalis iuris.

¶Ex prædictis autẽ patet solutio quæstionis. Liquet siquidem ex rationibus adductis,quod emptio ecclesiasticorum beneficiorum quæ clericatui sunt annexa,& non solũ illorũ, quæ habent administrationem clauiũ,aut executionem ordinis,est prohibita, quia simoniaca,& non simoniaca:quia prohibita:quia emptionis materia est res spiritualis, quæ venalitati omnino repugnat , quod quia non aduerterunt alij domini Canonistæ,errauerunt.

Et cõfirmatur hæc conclusio, quia emens beneficium proculdubio intendit emere ius talis præbendæ. Vnde,si Papa vellet sibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

vendere fructus absque iure præbendæ, aut non emeret, multò minus solueret. Sed ius talis præbendæ est spirituale,sicut & ius decimarum.ergo velint nollint res spiritualis est,quæ venditur & emitur. Et consequenter simonia, non quia prohibita, sed in se committitur.Hæc de secundo.

QVO AD tertium satisfaciendū est obiectis. Et ad primum (quod est fundamentū totius erroris)dicitur primò,quod peccat secūdum non causam vt causam.Dependentia nāq; ex iure positiuo non est causa venalitatis,sed negatio spiritualitatis, vnde spiritualia, quæ ex iure positiuo pendent, venalia non sunt,vt patet de consecratione sacrorū vasorum & vestiū, & de benedictione nuptiarū,&c. Oportet ergo pro fundamento assumere,q̄ titulus præbēdæ est res tēporalis,& nō quia est de iure positiuo vt posit secundū se materia vēditionis esse.Secundò dicitur,quod aliquid esse de iure positiuo cōtingit dupliciter. Vno modo quo ad substantiam rei:vt sunt officia tēporalia,& alia huiusmodi. Alio modo quo ad determinationē tantum. Prima quia sunt totaliter ab homine,venalia sunt:alia verò,quia secundum spiritualem eorum substantiā sunt,& ab Ecclesia tantū modificatione & determinationem recipiunt,venalitati repugnant. Rursus,prima Ecclesia potest annullare, vtpote totaliter sua opera : secunda verò potest mutare,& aliter determinare. Vnde quāuis in potestate Ecclesiæ sit separare à iure clericali determinationem præbēdæ, quam acceptauit & statuit:si tamen sustinet,ex quo spiritualis iuris determinatio est,vendi non potest. Quemadmodum in potestate Ecclesiæ est,subtrahere consecrationem virginum quam determinauit:si tamen sustinet,vendi non potest nisi simoniacè.

¶Ad secundum etiā dico duo. Primò, q̄ loquendo de iure præbendæ,falsum supponitur quod sit res tēporalis. Secūdò,quod loquendo de ipsa prębēdam tēporali,distinguēdū est de cōnexione quia cōnexio rei tēporalis cum spirituali(vt sanctus Tho. ibidem dicit)contingit dupliciter. Vno modo,quod temporale se habeat ad spirituale vt ad consequens, ita quod temporale ordinatur ad spirituale aliquod exercitium, & in his connexum potest vendi ratione temporalis:vt patet de calice. Alio modo vt temporale se habeat ad spirituale, vt ad præcedēs, ita quod tēporale oritur & cōseruatur ex spirituali, & in his cōnexū nō potest vendi ratione tēporalis. Tale autē est beneficiū ecclesiasticum:quoniam ex clericatus gradu, quo addictus quis est ministeriis diuinis,ius innascitur præbendæ:& ſtāte illo,præbendæ stipendiū debetur diuino naturalique iure. Ratio autem diuersitatis huius inter hæc duo connexorum genera assignatur ibidē:quia in istis in quibus temporale dependet ex spirituali, intelligitur vendi spirituale, in illis non.Et ratio est:quia paria sunt vendere effectum,& vēdere causam eius in fieri & conseruari (quum ex tali causa omnino pendeat effectus) sed non est par vendere rem & ordinem ad vsum illius, modo præbenda (vt dictum est pendet ex spirituali in fieri & esse : calix autem & similia non pendent ex spirituali vsu, ad quem sunt sacrata.Romæ die 28.Decembris.1504.inchoante.

QVAESTIO II.

¶Vtrum ement & acquirens episcopatum non intendendo soluere promissam pecuniam, sit simoniacus.

QVAERITVR Vtrum emens & acquirens episcopatum, non intendendo soluere promissam pecuniam sit simoniacus.

¶Et videtur quòd non.Tum quia peccatum principaliter consistit in voluntate : voluntas autem istius non fertur ad simoniam. Tum quia non sequitur actus completus,traditio scilicet temporalis pro spirituali.

IN OPPOSITVM autem est : quia hic interuenit acceptio spiritualis,scilicet episcopatus ex pactione procedens,& consequenter simonia : vt patet ex diffinitione simoniæ assignata per Hoſt.in titulo de simonia.

AD EVIDENTIAM huius dubitationis duo sunt videnda. Primò, an secundum rem sit hic simonia. Secundò, an secundum Ecclesiæ iudicium sit hic simonia, sacris canonibus punita & excommmunicata.

CONCLVSIO.

Simoniacus is proculdubio est, & puniendus ecclesiasticis censuris.

QVO AD PRIMVM, quum actus exterior ad genus moris nō nisi propter actū interiorē spectet, quum simonia vitiū morale,sit oportet primò ipsam intus inuenire.Et quum nō circa passiones, sed actiones liberas versetur,in voluntate oportet eam studio inquirere. Vnde & in eius diffinitione dicitur,quòd est ema posa voluntas, &c. vbi igitur deest omnino emendi voluntas. ibi emptio secundū veritatē nō est. Sed in proposito casu,hic nō intēdit emere:nullo ergo est secundū rē emptio sed emptionis tantummodo simulatio. Et quia emptio & venditio correlatiua sunt nec claudicare possunt, consequens est quod nulla sit hic venditio secundum rei veritatem,quamuis sit vēditionis affectus, cum opere subsequuto,iis quantum est ex parte vendentis.Neq; enim intelligi potest, vt vendat quis nulli ementi : quamuis fieri possit,vt velit & credat quis se vendere emere simulanti. Vbi autem nec emptio nec venditio secundū veritatē est, & secundū apparentiam,ibi nec simonia secundum veritatē est,sed secundū apparentiam tātum,si de spiritualibus agitur,vt in proposito. Et quoniam pœnæ iuris institutæ sunt contra ipsa vitia secundum veritatem, non secundum apparentiā cantum (non enim apparentes simoniaci, sed simoniaci suspenduntur & excommunicantur:apparentia enim est conditio diminuēs,sicut pictura:non autem homo pictus est homo, & ita nec apparens simoniacus) idcirco in hoc casu nulla incurritur cēsura.Nisi quis dicat propter effectum intētionis cum opere subsequuto,venditorē tanquā simoniacum punitum censuris iuris : iuxta dicta extra debiga.nuper,&c.à nobis.Sed illud videtur singulare ius:non enim qui facit aliqui quòd credit prohibitum censuris excōmunicationis & irregularitatis, &c. contemnens illas,incurrit eadem:& tamen in eo est affectus intentionis cum opere subsequuto. Quamuis autem simulator hic à propria simonia & pœnis illius excusetur:non excusatur tamen à peccato mortali multiplici. Primò participationis cum simonia mentali vendentis,dando ad hoc operam efficacem.Secundò infamiæ propriè:sufficienter siquidē mentitur se simoniacum: quòd si contra proximum ageret, detractionis vitio non careret: quanto magis contra seipsum,quem plus proximo diligere tenetur? Tertiò scandali manifestè siquidem dat occasionem scandali aliis:vt patet. Quartò mendacij, dum fingit quod non habet in corde:quod secundum se prauum(vt dicitur Ethi.)nec vlla potest intentione rectè fieri. Quod quamuis veritati perniciosè opponatur, ac per hoc officiosum videatur : secundum tamen veritatem propter prædicta pernicioſum est.Hæc de primo.

QVO AD SECVNDVM,Sciendū est,quod non verteretur hic in dubium, an in iudicio Ecclesiæ stāretur testibus & nō excusationi istius simulatoris,qua diceret se finxisse,quoniam liquidum est quod secundū ea quæ exterius acta sunt,Ecclesia iudicaret.Sed quod multis ingerit dubitationē,est quia non est cōsummate perfectus actus exterior. Interuenit siquidem hic vltra pactionem datio & acceptio spiritualis,sed deficit datio & acceptio temporalis,i.pecuniæ præmissæ pro spirituali.Videntur enim Canonistæ omnes dicere,quòd ad hoc vt incurratur simonia punita ab Ecclesia,requiritur actus exterior,non tantum interior aut pactio,sed cum intentione & pactione executio : an autem cōpleta vel incōpleta:non dicūt quantum vidisse me memini. Sciendum est igitur,quod tria numerata.(i.intentio, pactio,& executio)ita se habent ad simoniā punita ab Ecclesia,quòd quodcunque horū defecerit, non incurritur verè simonia punita. Si enim intentio deficit,vera simonia non est. Et si intentio est absque aliis, mentalis tantùm est. Et si intentio cū pactione absque executione est secundum Tancre (vt refert glo.in c.tua nos. de simonia) videtur ista simonia punita : quia sola pactio apud ipsum facit simoniam. Et satis rationabiliter videtur hoc dici : quia vbi est intentio cum pactione,ibi est vera vēditio & vera emptio spiritualis,&c.& cōsequenter vera simonia:& est exterius subiacens iudicio Ecclesię. Vnde nulla apparet ratio,quare pœnas iuris ſtatim pactione facta simoniaci incurrere non debeant.Et confirmatur,quia simonia in contractu emptionis & venditionis consistit in rei veritate:executio enim nihil aliud est,quā ponere in possessionē rei iam emptæ & promissi pretij.Vnde nulla ratione cogente:sed sola autoritate veterū,credit requiri tertium,scilicet executionem. Quod ex Hoſt.diffinitione apparet : inquit enim quod simonia est acceptio vel datio spiritualis ex pacto temporalis.&c.prouenientis.Vbi manifestè patet,quòd in simonia punita ab Eccleſia pactum locatur,vt causa:ipsa vero executio locatur vt subſtantia simoniæ. Fatendo ergo quod hæc tria requirātur, restat videre, an executio incompleta & claudicans ex altera parte.s. temporalium sufficiat. Et breuiter ex tribus colligo quod sic. Primò ex prædicta diffinitione Hoſt.quæ communiter acceptatur:in ea enim dicitur,quod acceptio siue datio spiritualis ex pactione rei tēporalis, est simonia punita ab Eccleſia:ergo.Secundo ex cōmuni dictorum, scilicet quod quādo concurrit ex pacto,collatio spiritualis,est simonia punita : nec vllus vnquam addit, quod requiratur acceptio etiam temporalis. Tertiò ex c.si quis.de simonia,vbi expresse iudicatur simoniacus conferens ordinem ex pacto rei futuræ.

¶Sed tunc insurgit dubitatio,an fit etiā simonia punita,si claudicat executio ex pte spiritualis:puta ille dedit ex pacto temporale (puta pecuniā)& hic accepit:sed non dedit adhuc spirituale, puta episcopatū.In hoc siquidem casu nulla interuenit datio aut acceptio spualis:sed intentio & pactio vtriusq;, executio aūt solius tēporalis.Audirem libenter decisionē. Crediderim tamen ego,q̄ nō incurrātur cēsuræ ex defectu executionis.Nec est eadem ratio de claudicatione ex hac parte & ex illa:quia spirituale tenet principalem locum,& est ratio & radix totius repugnantiæ ad venalitatem:& ideo penes illius executionem videntur attendi executio simoniaca. Quia ergo in casu nostro Ecclesia præsupponit simoniacam intentionem, & cōstat de pactione & de acquisitione spiri

spiritualis & deficit tantùm executio temporalis pro spirituali iudicabit Ecclesia simoniam esse sacris canonibus vetitam & punitam:& vtranque partem excommunicatam.Hæc de secundo.

¶Nec oportet aliter respondere ad in principio obiecta : quia satis patent ex dictis.Romæ die,4.Ianuarij.1504.

QVAESTIO III.

Vtrum vacante sede, & quærentibus omnibus pontificatum, per fas & nefas propter ambitionem & auaritiam ac Ecclesiæ ruinam, liceat viro probo & digno quærere pontificatū,adhibendo promissiones & exhibendo temporalia & beneficia, & cætera pro suffragiis, propter hunc finē,vt in sede positus Ecclesiæ prosit & illam reformet.

VAERITVR Vtrū vacante sede,& quærentibus omnibus pōtificatū per fas & nefas propter ambitionē & auaritiā ac Ecclesiæ ruinā : liceat viro probo & digno querere pontificatū,adhibedo promissiones, & exhibendo tēporalia & beneficia, &c.pro suffragiis,propter hunc finē,vt in sede positus Ecclesiæ prosit, & illā reformet.Est autē ratio dubitandi:quia vtring; rationes sunt.

¶Quòd enim hoc sit licitum,quadruplici ratione videtur.Primò: quia cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum:constat autem finem huius operis sanctum esse:ergo.

¶Secundò:quia non magis obligant iura prohibentia huiusmodi promissiones & emptiones, quàm votum & iuramentū:sed constat quod quando votum & iuramentum seruata in publicæ vtilitatis damnum redundant, seruanda non sunt quamuis iusta & sancta essent, ergo nec huiusmodi leges seruari debent in tali casu:in quo ecclesiasticæ reipu.ruina imminet manifestè.

¶Tertiò. Quia si hic interueniret aliquod peccatum hoc nō esset nisi simonia : sed simonia hic non est, probatur quia in beneficiis ecclesiasticis simonia est de iure positiuo:vt multi canonistæ asserunt.Constat autem quòd nullum ius positiuum contra communem Ecclesiæ vtilitatem ad eiusque ruinam seruandum est : quoniam omnia (vt Bernardus inquit) statuta tandiu seruanda sunt, quandiu contra charitatem non militant:ergo,&c.

¶Quartò. Quia vnicuiq; licet redimere vexationē suam & proximi & præcipuè publica:sed in hoc casu nihil aliud fit,nisi quòd redimitur vexatio propria & publica totius ecclesiæ:ergo licet.

PRO OPPOSITA autem parte est,quia non sunt facienda mala, vt veniant bona : sed emere spirituale est malum : ergo non est faciendum propter quodcunque bonum.

AD EVIDENTIAM huius quæstionis quatuor agam. Primò ostendā distinctè in quo stat difficultas. Secūdò,quia difficultas stat in duobus,respondebitur quo ad vnum illorum.Tertiò,quo ad alterum. Et quartò satisfiet rationibus in contrarium.

CONCLVSIO.

Illicita omnino & simoniaca esset procuratio ista pro seipso.

QVO AD PRIMVM, Sciendum est,quod operationum humanarum quinque sunt genera. Nam prima diuisione distinguuntur in bonas,malas & differentes.Et rursus bonę distinguūtur sint omnino bonas & in bonas non omnino:& malę quoque distinguuntur in secundum se prauas, & in solitariè malas. Vnde sunt quinque genera : duo bonarum, & duo malarum, & vnum indifferentium. Omnino bona opera sunt, quæ non solum bona sunt, sed non possunt malè fieri, vt interior charitatis actus prior ius : non enim potest quis Deum amare ex charitate, & tamen malè:vt patet. Bona autem non totaliter sunt, quæ licet in seipsis bona sint, possunt tamen mala intentione fieri:vt dare eleemosynam,colere Deum exterioribus sacrificiis,&c. possunt enim hæc propter inanem gloriam fieri,Mala verò secundum se praua sunt, quæ nulla possunt intentione bene fieri : vt mentiri, adulterari:& alia huiusmodi. Mala autem solitariè vocantur illa opera, quæ si sola nudāque considerantur. nocumentum aliquod important: quæ tamen possunt tot circunstantiis vestiri, vt bona & sancta sint : vt occidere,mutilare aut priuare hominem rebus suis. Hæc enim si sola considerantur,cum vnde bona sint non habeant, mali rationem prætendunt, pro quanto mala proximorum afferunt: & tamen si hæc fiant propter bonum publicum ab habente autoritatem,seruato iuris ordine,&c. iusta & sancta redduntur. Indifferentia demum opera sunt, quæ secundum suam speciem nec boni nec mali rationem habent:leuare festucam de terra. His autem stantibus liquet, quod actus iste,de quo disputauimus, scilicet dare aliquid temporale pro episcopali sede habenda, secundum se non est in genere bonorum nec indifferentium quum sit prohibitus. Sed dubium est,an contineantur in genere malorum quæ sunt secundum se praua, an inter ea. quæ sunt mala solitariè. Si enim est secundum se prauus : nulla intentione, nullāque circunstantia poterit fieri licitus, de talibus enim malis intelligitur illud Apostoli, Non sunt facienda mala, vt veniant bona. Si autem nudè sumptus speciem habet mali honestabilem per adiunctas circunstantias, poterit aliqua intentione & ratione reddi:quanuis sit prohibitus,quia vt plurimum malè fit. Vt autem manifestetur,in quo genere contineatur,prius distinguere oportet in quot speciebus locari potest operatio proposita. Potest siquidem reponi in specie duplici,scilicet emptionis,vel quasi emptionis, & in specie redemptionis. In specie quidem emptionis,aut quasi, inquantum datur vel promittitur pecunia pro suffragiis habendis.In specie verò redemptionis,inquantum promittitur vel datur pecunia pro redimenda vexatione Ecclesiæ aut propria. Vnde ad hæc duo vniuersa quæstio ducit:an scilicet emptio talium suffragiorum aliquo casu sit licita vel an hic habeat locum redemptio vexationum:altero enim horum modorum oportet saluare actum istum,si licitus est. Vnde si emptio est illicita, redemptio non haberet locum, non video tertium modum quo quis fingeret actum istum bonificari posse.Hæc de primo.

QVO Ad Secundum dico, quòd actus iste est simoniacus, Quod probo sic : In episcopatu sunt multa appetibilia : vt habes à S.Thom.in secunda secundæ.quæstio.185.puta cura animarum, excellentia gradus,sufficientia temporalium, &c. quæ quantū ad propositū spectat,ad duo reducuntur.s.ad titulum pastoralem,& titulum præbendæ computādo cum præbenda omnia tēporalia, honorem,gloriam,&c.Aut iste vir probus & dignus pontificatu, intendit directè ad acquisitionem autoritatis pastoralis,aut ad titulum præbendæ. Si intendit directè emere suffragia pro titulo præbēdæ,tunc insurgunt diuersæ Canonistarū opiniones:credentibus quibusdā hoc esse simoniacū,quia prohibitū:aliis verò prohibitū quia simoniacū. De qua difficultate erit quæstio specialis post:quia in proposito cōstat,quod non refert, quæ harū opinionum sit vera.Ex casu nanq; proposito patet,q̄ iste nō directè intendit ad acquisitionē tēporalium:sed directa & principalis intētio eius est acquirere episcopalē potestatem,quæ possit reformare Ecclesiā.Si ergo intendit directè ad pastoralē autoritatem manifestè & ſtatim liquet,quòd intendit directè emere suffragia pro spirituali autoritate habēda:& cōsequenter secundū omnes committit simoniā, non iuris positiui sed diuini.Autoritas nāque quæ cura habetur animarū, qua præsul populo ꝑdest, quāve conseruari,ac reformari ecclesiasticum corpus potest,est spiritualis,& à Christo data Petro:quū dixit,Pasce oues meas. Et cōfirmat,quia ista duo obiecta,s.pastoralis officium,& titulus præbēdę oppositio modo se habeat respectu intētionis,& respectu emptionis. Respectu nanq; intētionis vituperatur titulus præbēdæ quia auaritiæ,aut ambitionis esse videt affectus episcopatus propter annexa temporalia. Commendatur autē pastoralis officiū:quia charitatis est velle aliorum incumbere saluti. Sed respectu emptionis magis vituperatur pastoralē officium, quam præbenda:quoniā illud est materia nullo modo vēdibilis,hæc autē aut est aliquo modo vēdibilis,aut magis appropinquat ad naturam rerū venialium. Vnde emptio in casu proposito,quāuis videatur habere in se quandam pietatis speciē ex intentione bene vtendi pastorali autoritate, est tñ secūdum genus suū grauius simoniæ peccatū, quā intendetis emere suffragia propter annexa temporalia : quia actus emptionis cadit super materia magis repugnante. Et quia omnis actus moralis transiens super materia sibi repugnāte est ſm se prauus, consequens est,vt actus iste fit secundū se prauus:ac per hoc nulla possit rectitudine intentionis bene fieri.Hæc de secundo.

QVO ad tertiū,an,scilicet redēptio vexationis hic habeat locū,distinguo : q̄ aut est sermo de redēptione vexationis proprię. Et de hac dico,quòd non habet locum:quoniam secundū S.Tho. & communiter doctores, in consequutione beneficiorū redemptio vexationis propriè non habet locū,ante ius acquisitū : constat autē quòd hic non est acquisitū pontificatus ius.Aut est sermo de redemptione vexationis Ecclesiæ. Et de hac dico, q̄ esset habere locum in proposito,si vna circunstantia amoueretur:quia Ecclesiæ debetur bonus & dignus pastor : nec est dubiū q̄ sit illi ius quæsitum de hoc, & q̄ electores tenentur sibi prouidere de tali capite, & excellentis esset charitas : si volentibus electoribus caput pernicioſum eligere.pecuniā quis eis daret, ne tam immane sacrilegium committerent, sicut volentibus materiale tēplum spoliare,pecunia laudabiliter datur,ne hoc faciant, & incidentes in latrones:licitè offerunt pro vita aut libertate redimēda pecunias & si iuramēto se obligent ad aliquid eis dandū,tenentur seruare promissum.Tantò aūt magis in casu nostro licitū & laudabile est pecuniā dare & promittere,quāto vita ouiū Christi omnibus rebus tēporalibus præponēda est:quū pro his dominus animā posuerit, cæterisq; ponēdam mādauerit non solū exteriorem substantiā,sed vitā quūm oportuerit. Circunstantia autem auferēda est velle sedem episcopalem pro seipso, siue pro quocunque alio in particulari, cui ius quæsitum non est.Hæc nāque circunstantia reliqua polluit. Et ratio est,quia redemptio vexationis (vt eius nomen sonat)non importat acquisitionē boni,nisi iure debiti,& exclusionem mali iniustè illati,aut inferendi. Ecclesiæ autem vexatio satis redimitur,si malum non eligunt,si bonus,& dignus, non autem hic, vel ille eligetur. Quocirca quamuis liceat & vexatio satis redimitur,si malum non eligunt,si bonus,& dignus, non autem hic, vel ille eligetur. Quocirca quamuis liceat & sanctum sit,auaris electoribus aliquid dare,& bonum & dignum

in com

Universidad de Deusto
Biblioteca

in communi eligant(quia eiusdem rationis est dare,ne malus eligatur,& vt bonus eligatur,propterea q̃ minus bonum quã opus sit, mali rationem habet) non tamen dare licet, vt iste vel ille bonus & dignus eligatur. Et propterea quí in casu proposito quæratur pontificatus à viro digno pro seipso, consequens est quòd hic non quærit redimere vexationem Ecclesiæ,sed suam : & quia hoc non licet,igitur casus iste nunquam est licitus.

¶Sed insurgit tunc dubium:quia dicere quispiam potest,quòd in tali casu sint duo actus disparati:scilicet datio pecuniæ,& petitio pontificatus pro se:& quòd pecunia datur pro redimenda vexatione Ecclesiæ non propria , & seorsum petitur pontificatus pro se digno propter vtilitatem Ecclesiæ & pastum ouium Christi. Fateor ingenuè,quòd si sic fieret, quòd liceret,& ab excellentissima hoc charitate procederet.

¶Aduertẽda tamẽ sunt hic tria.Primò q̃ in casu proposito nõ est sic:quia acquisitio põtificatus pro se proponitur cadere sub conuẽtiõe pecuniæ datæ aut dãdæ, quãdo autẽ actus isti sint diuisi, oportet q̃ seorsum fiat redẽptio vexationis Ecclesiæ & seorsum petitio pontificatus fiat rogando absq; omni cõuentione.Vinculum tamẽ iuramẽti addere liceret, si tamẽ in æquè bonum & dignum,aut melioré nõ mutaretur sentẽtia : non enim licet ponere obicẽ Spiritui sancto & Ecclesiæ libertati ad æque bonum,aut ẽtem ad melioré. Secundò,q̃ quia fæpe mens sibiipsi mentitur(vt Grego.dicit in pastorali)& fingit sibiipsi de bono opere amare q̃ non amat,solertissime, solicitissimè & cautissimè scrutãdum est, quo quis animo mouetur:& vt idem Greg.(in homi.Pentecostes dicit)de dilectione Conditoris & proximorum propter eum non mẽs tantũ,sed manus requiratur. Si enim quis in minoribus cõstitutus coaeruauit diuitias, nec proximis egentibus distribuit, quomodo nũc tã repente tanta affluit charitate,vt pro sola Ecclesiæ vexatione redimenda omnia dare velit ? Signũ autẽ infallibile ad sciendũ quid ipsum moueat,est, si in veritate daret omnia illa quæ dat pro redimẽda Ecclesiæ vexatione, etiã si alius fieret Pontifex æquè bonus aut melior. Nã si non daret,conuincitur q̃ pro seipso aut illo sublimando soluit, & non tantum pro Ecclesiæ redemptione. Tertiò quòd in casu proposito fit mentio non solùm de pecunia,sed de beneficiis ecclesiasticis.Non enim etiam pro sola redemptione vexationis Ecclesiæ licet dare beneficia ecclesiastica indignis: quales supponuntur esse auari electores.Dare enim ecclesiasticum beneficium indigno, est actus secũdum se prauus: & nulla potest excusatione,aut intentione rectè fieri. Vnde sicut non licet dicere mendacium pro saluanda Ecclesia, ita non licet dare ecclesiasticum beneficium indigno.Quare concludendo casus iste,vt proponitur,omnino est illicitus:potest tamen, diuiden do actum redemptionis ab actu petitionis, licitè fieri, pecuniam non ecclesiastica beneficia dando.Hæc de tertio.

CONCLVSIO.

Exercens actus sacros aliqua consecratione sanctificatos in peccato existens mortali ,peccat mortaliter , non autem si exerceat actus sanctos. Vel iustos,non consecratos tamen.

QVO AD quartũ respondendũ est obiectis.Et ad primum dicitur, q̃ illa maxima tenet in non malis:ita quod cuius finis bonus est,ipsum quoq; bonum est,si non sit de genere secundum se prauorum.Non enim furari est bonũ,si fiat propter eleemosynam largiẽdam:quia est secundum se prauum.Sic autem est in proposito quia talis emptio est secundum se prauavt patet ex dictis.

¶Ad secundum dicitur,quòd ratio illa deficit in duobus. Primò quia hic loquimur de actu secundum se malo : iuramentum autem & votum tunc nõ sunt implenda, quando sunt respectu minus boni:aliud est enim prætermittere minus bonum & aliud est committere se malum.Secundo quia simonia ista (vt patet ex dictis)est directè respectu spiritualium,ac per hoc totaliter sub iure diuino tantùm. Vota autem & iuramenta partim ex iure diuino, partim humano pendent:& ideo maius est vinculum huius prohibitionis,quàm voti & iuramenti.

¶Ad tertium dicitur,quòd hic non est sermo de simonia respectu cuiuis præbendæ, de qua est dubium inter Canonistas : sed respectu spiritualis potestatis directæ,quæ non vertitur in dubium.

¶Ad quartum iam ex dictis patet,quomodo liceat Ecclesiæ vexationem redimere : quomodo potest hic interuenire,& quomodo non.Romæ die 26. Decembris. 1504. inchoante.

TRACTATVS DECIMVS
de Vsu spiritualium,cuius est vnica quæstio.

QVAESTIO.

Num quilibet vtens spiritualibus in peccato mortali,peccet mortaliter.

QVAERITVR vtrum quilibet vtẽs spiritualibus in peccato mortali peccet mortaliter.

¶Videtur quod sic. Primò, quia indigne exequens officium prælationis , peccet, ergo par est de aliis spiritualibus officiis ratio.

¶Secundò, quia minister debet conformis esse principali agenti, Deus autem & Ecclesia,cuius sunt ministri Officiales spirituales, sancti sunt.ergo,&c.

¶Tertiò,quia docere sacram Scripturam ex officio,siue prædicando, siue legendo,siue corrigendo,siue,&c. peccatum mortale dicitur.ergo,&c.

IN OPPOSITVM est,quia sequeretur quòd qui tenentur ad horas canonicas, & cantores in choro,& prælati dando licentiam vni fratri eunti ad emendum panem, si essent in peccato mortali,peccarent mortaliter:quod non solùm durum, sed dissonum satis est.

IN HAC QVAESTIONE quæ propter verba diui Thomæ mota est , primo rem tractabo : Secundo ad verba sancti Thomæ descendam.

QVO AD primum sciendũ est,quòd ex duplici capite pendere potest, quod peccator exercens spirituale actum secundum se licitum,propter finẽ debitum,&c.peccet. Primò ex parte sanctitatis ipsius actus.Secundo ex parte sanctitatis officij,seu potestatis qua vtitur.Et siquidẽ actus sanctitatẽ attendamus,cũ constet quod non quilibet sanctus actus male agitur à peccatore (vt patet de oratione,voto,iuramẽto,eleemosyna,&c.)distinguere oportet. Similiter cũ cõstat,q̃ non quodlibet sacrum officiũ malè exercetur à peccatore(vt patet de officio clericali officiãdo ecclesiam, & in exactione decimarũ:ius decimarũ spirituale esse constat à S.Tho.in secunda secundæ.q.87.ar.3.)distinguere quoq; hic oportet. Etenim quoniam potentia est propter actum distinguatur cum S.Tho.ex 3.parte.quæst.64.art.3. actus sanctus in duo genera. Quidã enim sancti sunt,quia consecratione aliqua sanctificati:& hi propriè sunt actus sacramentorum. Quidam vero sunt sancti:quia sunt secundum se mundi,& ad Deum ordinati : & hi sunt omnes actus virtutum. Et proportionabiliter officia , seu potestates duplicis generis sunt : nam quædam in consecratione consistunt,vt patet de potestate ordinis:& quædam non,vt patet de potestate iurisdictionis Ecclesiæ.

¶His præmissis pono duas conclusiones. Prima est.Quilibet existẽs in peccato mortali vtens sacro officio secundum actũ sanctũ id est cõsecratione aliqua sanctificatum,peccat mortaliter peccato sacrilegij. Et ratio est : quia quantum est in se , polluit sancta, quamuis incontamnabilia secundum se sint sacramenta. Et hæc conclusio communiter cõceditur, habetur quæ in 4.sen.dist.5.& in Tertia parte.quæst. 64. art. 6.Secunda est.Exercens in peccato mortali actus sanctos,id est iustos,quouscunque,non cõsecratos tamen,non peccat mortaliter,per se loquendo. Et probatur hæc conclusio:primò, quia si hoc esset peccatum esset sacrilegium:sed hic sacrilegium esse non potest , cum sacrum propriè nullum sit. Et si dicatur quod licet non sit sacrum aliquod ex parte actus, est tamen hic sacrum aliquod ex parte officij : puta prælationis , vel ministerij Christi & Ecclesiæ. Nihil obstat : quia cum potentia sit propter actum,nullus potentia,vt sacra,vtitur:qui sacrum actum non exercet,sacrilegium autem tunc tantum committitur,quando contra sacrum,vt sacrum est,agitur.Secundò,quia si in huiusmodi exequutionibus peccatoris esset per se peccatum mortale, non esset in quibusdam sic & in quibusdam non : sed aliquod vniuersale oportet inuenire.cui hoc per se conueniat.

¶Et si diligenter attẽdamus distinctionibus factis, ad hæc oportet venire:oportet nãque aut ex sanctitate actus tantũ(puta tangere corpus Christi)aut ex sãctitate officij tãtum(vt exigere suas decimas) aut ex sanctitate vtriusq; peccatum mortale oriri Sed ex sanctitate actus tantũ hoc non est etiã si consistat in sanctitate consecrata quia licet peccatori tangere corpus Christi , leuando ipsum de luto : & baptizare in casu necessitatis sine solemnitate. Nec ex sanctitate officij tantũ quia oportet actum ipsum esse sanctũ alioquin Episcopus aut Curatus exigendo debita subsidia,si esset in peccato mortali,de nouo peccaret : quia officij sui actum exequitur:hoc aũt est ridiculũ.Ergo est sanctitate vtriusque.Et cũ non ex sanctitate large sumpta(quoniam sic non liceret peccatorem clericum orare:quoniam officij sancti opus est sanctũ) relinquitur,quòd ex sanctitate strictè in consecratione consistente ratio peccati sumatur.Dixit autem,per se loquẽdo,quoniam etiam orare in peccato mortali , est peccatum mortale per accidens vt patet in celebrando Missam in peccato mortali.Hæc de primo.

QVO AD secundum verba diui Tho.in 4. di. 5.& di.19.art. 1.quæst.2.& in secunda secundæ.quæst.33.artic.5.& quæst.60.art. 2.ad tertium:& in Tertia part.q.64.ar.6.& specialiter ad primum consona non videntur. Nam in sententiis durè nimis loqui videtur,& prælatum expressè dicit peccare corripiẽdo,& omne aliud proprij officij exequendo,si est in peccato mortali. In summa expressè dicit peccatorem corrigere absque nouo peccato, si humiliter hoc facit:& similiter iudicem non peccare arguendo & iudicando:& vtrunque super eadem Aug.autoritate fundat. Si enim peccatoré prælatum ista facere esse secundũ se peccatũ mortale nulla humilitas stãs cum peccato mortali,faceret, vt esset licitum

vt hic docemur. Et in tertia parte vbi suprà docuimus illam distinctionem de duplici sanctitate tam actus:quam ministri.Et per illam ostendit,quòd peccatores ministrãtes Deo in operibus charitatis non peccant : & tanti eam facit , vt vratur ipsa iuxta illam regulam:Si affirmatio est causa affirmationis,negatio est causa negationis,& econuerso : dum ex negatione sanctitatis consecratæ, infert negationem peccati in ministro peccatore : & ex affirmatione consecratæ sanctitatis , infert affirmationem peccati in ministro peccatore. Et quia super hoc tota hæc decisio fundatur,optima censenda est:procedit enim ex per se causa.

¶Ex quibus credo ego q̃ dicta in sententiis ad doctrinam in summa traditam taquam resolutionem sint reducenda, & non econuerso. Vnde cùm omnes actus in arguendo allati sint sancti : quia sunt actus virtutum,& nõ consecrati(vt patet discurrendo in singulis)eos in peccato mortali exercens:per se loquendo,non mortaliter peccat,nisi prædicatio excipiatur:quia est actus Sacerdotis, aut Diaconi:quamuis hæc exceptio non necessaria videatur:quia prædicatio nõ est actus ordinis,per se loquendo:& consequenter cum nõ sit nisi secũdo modo actus sanctus:idem videtur de ipso & aliis iudicium:nõ tamen ex æquo:quia præcipuus est pastoris actus:dicẽte Christo in institutione põtificatus Petro:Pasce oues meas.Et cõfirmatur hoc de prædicationis ministro:quia in synagogis Iudæorũ & tẽplo etiã non Sacerdotes,aut Leuitæ prædicabant:alioquin nõ fuisset Christo permissum prædicare.& Act. 13. non fuisset à principibus Synagogæ requisitum, & concessum,q̃ Paulus prædicasset in synagoga. Cum hoc tamen stat quòd fortè prædicare ex officio(sicut episcopus prædicat)cum solennitate,sit mortale:sicut baptizare ex officio,vt S.Thomas dixit.

¶Ad rationem ergo primã(quæ in 4.sent.mouit autorem)dicitur q̃ indignè pro nunc sumitur dupliciter:scilicet priuatiuè, & contrariè & q̃ indignè priuatiuè exequens nõ semper peccat sed nõ meretur id q̃ priuata dignitas adimit Indignè autem contrariè faciens aliquid peccat:sed tunc hoc restat probãdum,q̃ prælatus exequens officium suũ quo ad actus charitatis & iustitiæ, scilicet corrigere,docere,&c.indignè agat contrariè. Quid enim contra sanctitatem horum actuum facit persone macula non dico manifesta aut scandalosa,sed absolutè ipsa macula peccati ? Certè nihil video , nisi q̃ priuat illos actus bonitate meritoria : quod non est de nouo peccare mortaliter Nec autor ibidẽ ex hac ratione concludit peccatum mortale,sed peccatum tantùm,vt patet intuenti.Hanc autem rationem ipse modificauit in tertia parte quasi addens,quòd tunc est indignus cõtrariè, quando est respectu actus sanctiad est consecratione mystica sanctificati. Et in Secunda Secundæ ad propositum idem, scilicet de correctione fraterna , explanauit quòd reddit ipsum correctore indignũ, sic quòd quoddam impedimentum correctioni proximi confert non tamen tale,q̃ per humilitatem peccatoris non possit suppleri seu honestari.Vnde actus iurisdictionis quorumcunque prælatorum & superiorum,& actus per accidens ministrorum ordinis & vniuersaliter non consistentes in consecratione aliqua à peccatoribus exercitati non pariunt per se nouum peccatum mortale. Ministratio autem sacramentorum , & eorum susceptio puritatem à mortali crimine exigit.Verùm scito quòd nec verò contritus nec credens se contritum quia diligenter & si non sufficienter discusserit seipsum censetur in peccato mortali quo ad hæc existere : alioquin quilibet qui peccauit mortaliter, exponeret se periculo peccandi mortaliter,cum ad ministrandum,aut ad suscipiendum sacramenta accedit : cum nemo sciat,vtrum odio vel amore dignus sit : & hoc expresse sentit S.Thomas in 4.distinctione 9.&c.

¶Et per hæc patet responsio ad obiecta.Romæ die.24.Aug.1506.

TRACTATVS VNDECIMVS DE
voto non nubendi,& de nouitiis,in tres quæstiones diuisus.

1. *Num votum non nubendi æquiualeat voto castitatis.*
2. *Num emissurus professionis votum possit absolutè renuntiare propinquis hereditatem , quam probabiliter dubitat malè adepto are infectam.*
3. *Num per votum,quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini beatæ Virginis fit acquisitum ius illi Ecclesiæ.*

QVAESTIO I.

Num votum non nubendi æquiualeat voto castitatis.

QVAERITVR vtrum votum non nubendi æquialeat voto castitatis.

¶Et videtur quòd non. Primò,Quia minus non æquialet maiori.Sed votũ castitatis maius est,quàm non nubendi:sicut seruare castitatem plus est quam non nubere,ergo.

¶Præterea , duorum conuertibilium quicunque destruit vnum, destruit & reliquum : sed committens fornicationem agit contra votum castitatis , & non contra votum nubendi : ergo hæc duo non conuertuntur.

CONCLVSIO.

Votum castitatis & votum non nubendi propriè sumendo votum, æquiualent atque idem iust & eadem ratione dispensabilia vel indispensabilia , quamquam communiter capiendo votum aliquo pacto diuersa esse videantur.

RESPONDEO, Quòd hæc quæstio duplicem sensum habere potest.Primò,vtrum hæc duo vota simpliciter æquiualeant. Secundò vtrum æquialeant quo ad dispensabilitatem aut incommutabilitatem : ita quòd nulla autoritas possit in alterum quæ non potest in reliquum.

¶Et in primo quidem sensu licet prima fronte propter argumenta addicta videatur quòd non æquialeant:attentius tamen considerantibus apparet,q̃ distinguendum est de voto. Potest enim dupliciter sumi : vt placet Theologis in 38.dist.primi. Vno modo propriè :alio modo communiter. Voti siquidem propriè sumpti materia tantũmodo est bonum supererogationis. eo q̃ de ratione voti est,q̃ sit de meliori bono. Voti verò cõmuniter materia: est etiam bonum,ad quod quis alias tenetur, non inquantum huiusmodi,sed inquantum voluntarium vt patet de voto in Baptismo emisso. Si ergo loquatur de voto castitatis propriè,cum sub tali voto non cadat, nisi castitas supererogationis,quæ nihil aliud excludit nisi coitum matrimonialem (quia ad seruandam extra matrimonium castitatem quilibet ex præcepto tenetur) consequens est tale votum & votum non nubendi æquialent. Si verò loquamur de voto castitatis cõmuniter,cum sub tali voto claudatur omnis castitas,consequens est quòd tale votũ,& votum non nubendi non æquialent:sed longè maius est votum castitatis.

¶In secundo verò sensu quid tenendum sit,ex modo dictis cõcludendum est.Quidam enim quia sedi apostolicæ vltra illa tria vota peregrinationis,duo tantùm inueniuntur reseruata,scilicet religionis & castitatis,& reseruationes non sunt ampliandæ,sed potius restringendæ (quasi odiosa prælatis , quorum autoritas restringitur) & votum castitatis omnem eorum secundum communem loquentium vsum excludere intelligitur,credunt hęc vota non esse æquè incommutabilia:sed in voto non nubendi Episcopum, in voto verò castitatis solùm Papam dispensare posse.

¶Sed opinio hæc à veritate longè est : q̃ tripliciter probatur.Primò:quia hæc duo vota æquialẽt quo ad id q̃ per se & simpliciter in voto castitatis absolutè loquendo , inuenitur. Sub voto enim castitatis,absolutè loquẽdo,cadit castitas supererogationis per se & simpliciter : vtpote tanquam ad quod institutum est : castitas autem ad quã omnes necessariò tenentur,non cadit,nisi forte secundum quid:constat aũt q̃ in voto non nubendi clauditur tota castitas supererogationis.Relinquitur igitur,quòd eiusdem rationis est dispensare vtrunq;. Secundo:quia votum castitatis intantum est reseruatum Papæ,inquantum est ab eo dispensabile. Non est autem dispensabile,nisi quo ad castitatem supererogationis:in qua eiusdem rationis est cum voto non nubendi. Ergo hæc duo vota inquãtum dispensabilia non solùm equiualẽt,sed sunt idem: nihil enim aliud dispensando in voto castitatis concedit Papa,nisi nubere, & pro nullo alio obtinendo vult se adiri sedes apostolica ab habentibus votum castitatis nisi pro coniugio.Vnde dicere,votum non nubendis non esse reseruatum,vt votum castitatis, est propriam ignorare vocem.Tertiò quia nisi aliunde ad oppositum quãdoque cogamur,verba iuris propriè interpretanda sunt. Alioquin nulla posset expositio certa haberi:sed omnia ambigua essent,dum propriè vel impropriè intelligi dubitaretur. Voti autem nomen(vt ex dictis,& ex fine proprio fine , ad quem inuentum est , patet) obligationem ad ea , quæ supererogationis sunt, proprie importat:nulla enim est necessitas votiuæ obligationis ad ea,ad quæ ex præcepto tenemur.Vnde applicatũ ad materiam venereã, dicendo votum castitatis , obligationem ad abstinendum à venereis , quæ licuissent , propria significatione insinuat, Quum ergo reseruatum apostolicæ sedi dicitur,proprie sumitur. Sic autem æquialere, imò idem esse quòd votum non nubendi, ostensum est. Relinquitur ergo quod vtrumque apostolicæ sedi eadem ratione & reseruatione reseruatum est. Nec sit hic aliqua reseruationis ampliatio : nec vocabula extra communem vsum doctorum trahuntur,quamuis vulgares largius loquantur.

AD Vtranque autem rationem in oppositum simul dicitur, quòd nihil aliud concludunt , nisi quod votum castitatis large sumptum , & votum non nubendi , non æquialent simpliciter: quod(vt ex dictis patet)non contrariatur determinationi nostræ: qua diximus,quòd votum castitatis propriæ , & votum non nubendi,simpliciter æquialent:& quod votum castitatis , absolutè loquendo.& votum non nubendi , quo ad dispensabilitatem vel indispensabilitatem æquialet.Mediolani die 18.Decembris 1500. In sancta Maria Gratiarum.

DE NOVITIIS.

QVAESTIO II.

Num emissurus professionis votum possit absolutè renuntiare propinquis

Universidad de Deusto
Biblioteca

pinquis hæreditatem, quam probabiliter dubitat malè adepto ære infectam.

VAERITVR vtrum emissurus professionis votum, posit absolutè renuntiare propinquis hæreditatem, quam probabiliter dubitat male adepto ære infectam.

¶Et videtur q̃ sic. Primò, quia vnusquisque potest liberè vti iure suo, etiam si inde alterius damnum sequatur. Ius autem renuntiandi competere constat tali notitio, qui nondum adiit hæreditatem: potest igitur iure huiusmodi vti.

¶Præterea. Nullus tenetur constituere se debitorē alteri, nisi propter aliquam acceptionem, aut rem acceptam. Constat autē quod in hoc casu nouitius adhuc nullo modo concurrit ad aliquem acceptionis modum, nec res peruenit ad eum, quamuis sit in potentia proxima ad perueniendum ad ipsum. Et adendo hæreditatem infectam, constitueret se debitorem his, à quibus res iniustæ extortæ sunt: ergo non tenetur ipsam acceptare.

¶Et confirmatur, quia hæreditari grauatæ debitis nouitius indubiè posset renūtiare, & nō se cōstituere debitorē: ergo hæreditate noxia, multis restitutionibus idē poterit: neq; eñ magis ad hæc, quàm ad illa teneturimò secundū quosdam solutio debitorū ex nuntio vel emptione, &c. præcedit restitutionē malè ablatorum.

¶Præterea, In professione religionis homo moritur mūdo, ac per hoc debet abdicatis omnibus solicitudinibus seculi huius in nouitatē se vitæ trāsferre. Cōstat autē q̃ restituēdi in se onus suscipit, continget multa opus esse solicitudine, rebus præsertim dubiis extantibus: tūm vidēdo, & examinādo ratiocinia multa antiqua & difformia: tum in rerum vēditione, vt posit ex prætio singulis satisfieri: tum in creditorum infinitorum inuestigatione, & aliis quamplurimis, quæ cum religiosi animi quietē non stant.

¶Oportet ergo, si renuntiare non potest aut professum solicitari circa ea, quæ mundi huius sunt, multo tempore, aut paternam obligationem obicem sibi esse ad professionis holocaustum offerendum. Quorum vtrunque videtur inconueniens: quum beatus Matthæus qui rapere solebat aliena, teste Beda, relictis omnibus secutus legitur Dominum, Lucæ 5. sic quòd vt glos. dicit, etiam rationes incompositas dereliquit: ergo.

IN OPPOSITVM est, q̃ ius naturæ expressum à Domino, Matth. 7. Quæcunq; vultis vt faciāt vobis homines hæc eadē illis facitis, inuiolabiliter seruandum est. Constat autem, q̃ ipse nouitius si esset in statu creditorum, à quibus res iniustè extortæ sunt, vellet regulata voluntate sibi satisfieri à bene dispositis ad restituendum, & non remitti ad mundanos, qui naturaliter abhorrent restituere: ergo & ipse debet hoc facere aliis.

CONCLVSIO.

Potest nouitius hæreditatem, quam probabiliter dubitat malè adepto are infectam propinquis, quos indubie credit restituturos, absolutè renuntiare, quoc etiam si secus nouit, debet ita renuntiare, vt omnino qua restituenda sunt restituantur, apponendo tat & tales conditiones suæ renuntiationi, vt vel per propinquos vel alios restituantur aliena.

RESPONDEO Cum distinctione: & dico quatuor, Primò, quòd si propinqui, ad quos post renuntiationem peruenire hæreditas, sunt tales quòd indubiè credantur restituturi, quādo, quantum, quibus, &c. debetur, potest nouitius absolutè renuntiare insinuando illis propinquis dubitationem, quam habet, & vnde eam concepit, &c. Secundò, quòd si propinqui prædicti sunt tales, quòd indubiè credantur, nunquam, aut quasi nunquam restituturi, non potest nouitius absolutè renuntiare. Tertiò, quod si propinqui medio modo se habent, scilicet quòd dubitetur, an restituent vel ne, non potest nouitius absolutè renuntiare. Quarto, quòd in his duobus vltimis casibus, & vniuersaliter in omnibus casibus extra primum, tenetur nonitius sic prouidere, vt absque dubio credatur restitutio futura tempore debito, &c.

¶Ad quorū euidentiam aduertendum est, quòd renuntiare hæreditati duo importat: vnum explicite, scilicet nolitionē hæreditatis: & alterū implicite, scilicet diuersionē hæreditatis ad alium, vel alios. Renuntiāte enim aliquo, hæc duo semper se inseparabiliter comitāntur: sic q̃ renuntians, directè hæreditatem nolle se fatetur: & ex hoc naturali necessitate sequitur, q̃ ad alterū hæreditas declinet. Et si in renuntiationis quidē actu sola nolitio consideretur hæreditatis, difficile & forte impossibile est, impedimentum aliquod afferre vetans talē nouitium à libera & absoluta renuntiatione: quoniā nec præcepta restitutiōis ad hoc ipsum cogūt, quū ad ipsum adhuc se nō extendant: quia nō cōprehendjtur sub aliquo nouē generū personārum ad restitntionem obligatarum secundum doctores in illis versibus, Iussio, consiliū, &c. vt patet discurrēti per singula. Nisi quis crederet, q̃ nolēdo hæreditatē, fieret nō obstās detentioni rei alienæ, quum possit nō renuntiando obstare: ac per hoc obnoxius fieret restitutioi. Sed hoc nō videtur necessarium: quia vt S. Thomas in Secunda Secundæ quæstio. 61. art. 7. ad tertium dicit, tunc solùm nō obstare obligat aliquem ad restitutionē, quādo præsupponit obligationē ad obstādum n ieo, qūi nō obstat: in hoc aūt nouitio nulla præsupponitur obligatio, sed quæritur an in eo sit. Nec apparet aliquod præceptū charitatis ad hoc obligās: sed (vt obiiciēdo tactū est) apparet oppositū ex eo q̃ cuilicet licitū est vti iure suo: & nullus omnino expers tā facti, quā rei tenetur se inuoluere nouis quæstionibus & obligationibus, vt alteri satisfiat. Si verò in renuntiationis actu consideretur declinatio hæreditatis ad alium vel alios, quamuis prima facie videatur, q̃ quicquid hinc sequatur, ponderādum non sit: eo q̃ renuntians non est autor talis diuersionis, nec intendit ea, sed ordinario concomitatur intentum à renuntiante, scilicet nolitionem hæreditaris: diligenter tamē cōsideranti videri facilè potest, declinationē istam esse, etsi non principaliter: secundario tamen intentā à renunciāte: quoniā scit principali suū intēto annecti declinationē hæreditatis ad tales, & potest impedire connexionē talis declinationis, renuntiando aliis, vel modificādo, &c. Attēta ergo in renūtiationis actu diuersimode hæreditatis ad tales propinquos, verificādi habetur via per quatuor suprādictas cōclusiones.

Quū enim huiusmodi hæreditatis declinatio ex voluntate libera renuntiantis procedat, non vt casualis, sed vt per se secundò intētus effectus (vt patet ex se & ex dictis) & ex hac dependeat detentio aut restitutio alieni æris hæreditati immixti (quoniam ex ista declinatione ius hæreditatis acquiritur, & dominium facti respectu æris alieni: etsi ad auaros diuersio fit, perseuerabit detētio alieni: si verò ad bonos viros fiet restitutio) consequens est, q̃ talis diuersio debeat sic à renuntiāte eius autore modificari, quatenus nullius ius ex illa violetur: alioquin ipse reatū iniustitiæ euadere non potest. Et cōfirmatur: quia renuntians, inquantū est autor talis deuotionis, quātuis implicite, posituie tamen disponit de hæreditate infecta. Constat aūt, q̃ ordinās & disponens de hæreditate infecta, immunem ab iniustitia nō se seruat nisi prudenter & fideliter disponat de ære alieno restituendo: nec protestatione aut renuntiatione aliqua excusari potest. Tenetur igitur huiusmodi nouitius ad sic prouidēdum, vt restitutio fiat: alioquin vt mutus subtractione præcepti, ad quod tenetur in dispositione hæreditatis infectæ, ad restituendum ipse tenebitur. Nec refert in proposito, an certum aut dubium verisimile sit de infectione hæreditatis: quoniam quemadmodum disponens de hæreditate tenetur, quæ constat aliena esse ordinare, vt omnino instituantur: sic tenetur de dubiis bonis ordinare, vt certitudo habeatur, etsi aliena cōperiantur reddantur: quia ad hoc teneretur ipse si hæreditatem in se susciperet. Quia igitur huiusmodi libere renuntiationi nihil obstat, nisi restitutio alieni quam ante professionem fieri non posse supponitur ob sui intricationem: consequens est q̃ renuntiatio licita sit, si annexam habet debitam prouisionem restitutionis agēdæ: siue hoc fit propter cognitam fidelitatem bonorum propinquorum succedentium post liberā renūtiationem, vt prima conclusio dixit: siue hoc sit propter multas cautelas & fideles executores electos, & alias huiusmodi circunstantias in modificata renūtiatione, vt quarta cōclusio ,ppositit. Et quia oppositorū eadē est disciplina, ex eisdē principiis patet illicitū esse absolute renūtiare, quādo ex hoc scitur, aut dubitat ad tales restitutio æris alieni deuoluēda, quibus exosa est restitutio: vt secūda & tertia cōclusione dictū est. Nec est in dubiū vertendū, an fideliter restituēt cohæredes, qui proportione sua infecta non curant satisfacere: vocē etenim Domini dicit Matt. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos.

AD Argumenta ergo in oppositum pro quanto inferre intēdunt licitum esse absque distinctione aliqua absolute renuntiare, respondendum est.

¶Ad primum ergo dicitur, quòd nonitio non competit ius absolute & libere renuntiandi hæreditati infectæ in omni casu: sed tunc tantum quando ex tali renuntiatione hæreditas deuoluitur ad non detentores alienī: vt ex dictis patet.

¶Ad 5m dicitur, q̃ quum in renuntiatione interueniat dispositio quædā rei alienæ hæreditati immixtæ, nisi talis dispositio debitis circunstantiis fulta fit, damnificarentur ex hoc illi, quibus res debet restitui: ac per hoc acceptio quædā alienæ rei suboriretur in ipso renūciāte, obligās ipsum ad restitutionē acceptionis fiquidē nomine omnis damnificatio intelligitur in hac materia. Vnde tenetur nouitius non debitorem se constituere, sed sic ordinare, vt satisfiat: non propter aliquam præcedentem acceptionem, sed ne in ipsa dispositione alienæ rei, acceptio interueniat. Ad confirmationem verò dicitur, q̃ ideo grauamen debitorum paruipenditur, quia creditoribus consueuit etiam à detentoribus alieni satisfieri, & propter contractuum cautiones, & propter suorū quinteruorum fidem seruandam, & alia huiusmodi. Vnde si contingeret ex renuntiatione ad tales hæredes deuoluendam esse hæreditatem grauatam debitis, quos crederetur non soluturos, & propter potētiam, vel aliquid aliud non posse cogi (vt pluries contingit circa grauamen legatorum ad pias causas) eadem esset regula seruanda, quæ circa restitutionem male ablatorum dicta est.

¶Ad tertium dicēdum, quòd nouitius perplexus non remanet in hoc

hoc casu: sed absoluere se absq; multa difficultate potest ab huiusmodi solicitudinibus, etiā quādo habet propinquos auaros adhibēdo necessarias cautelas in renūtiatione. Quod potest multipliciter fieri vel renuntiando aliis quos nouit non detenturos alienum, vel renuntiando quidē auaris propinquis, sed subsituendo alios hæredes, nisi intra certum terminum sub certis iudicibus discussum sit quid restituendum sit, & restitutum: vel renuntiando quidem auaris propinquis, sed ordinando, q̃ hæreditas ad eorum manus peruenire nullatenus possit quouisq; tales electi ab ipso renuntient, num inquisierint, examinauerint, iudicauerint & restituerint quicquid restituendum est. Et quoniam nemo militat propriis stipendiis legare debet huiusmodi iudicibus & executoribus condignam & honorabilem mercedem, vt accendantur ad fideliter cuncta peragenda. Et sic horum aliquo, vel quouis alio modo rectè dispositā renuntiatione Christum nudum nudus sequi profitendo poterit. Matthæus enim non ante restitutionem pauperem Christum pauper sequutus est, quum Zachæus Lucæ 19. legatur restitutionem pollicitus. Nec Euangelista de vsu rerum simpliciter, sed de affectu quidem simpliciter de vsu verò pro tunc dixit, Relictis omnibus sequutus est eum: nam postmodum conuiuium magnum fecit in domo sua sumptibus propriis: glossa quoque illa eodem est intelligenda modo. Mediolani, die vigesimanona Septembris, 1500.

QVAESTIO III.

Vtrum per votum quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini beatæ Virginis sit acquisitum ius illi Ecclesiæ.

VAERITVR vtrum per votum, quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini beatæ Virginis sit acquisitum ius illi Ecclesiæ.

¶Et videtur q̃ sic. Primò: quia per promissionē acquiritur ius illi, cui fit promissio. vnde potest agere contra eum, qui promisit, si nó seruauit promissum sed in talibus votis fit promissio nō soli Deo, sed etiā tali Ecclesiæ implicitè vel explicitè ergo per tale votum acquiritur ius illi Ecclesiæ. Minor patet ex eo, q̃ sic vouens intendit se obligare non solùm ad offerendum Deo tale quid, sed ad offerendum tali Ecclesiæ vel imagini. Si dicatur, q̃ illa promissio non est acceptata à prælatis illius Ecclesiæ, & ideo non acquiritur illis ius. Contra hoc est: Tū quia est acceptata implicitè: quoniam quemadmodum constat Deum acceptare promissionem sibi factam, ita Ecclesiam. Tum quia acceptatio non exigitur ad hoc q̃ acquiratur ius in huiusmodi: vt patet in legatis factis Ecclesiis. Præterea, Si per tale votum nō esset acquisitum ius Ecclesiæ, non posset Ecclesia ipsa agere contra vouentem: sed ecclesia agit contra non seruantes talia vota: vt patet extra de sensibus, capit. ex parte. & ab Innoc. & ab abba. ibi, & ex glos. 12. q. 1. cap. scimus. & Archi. ibi. Ergo.

IN OPPOSITVM Est Gulielmi, & Summæ Pisanæ sequaciúmque opinio.

CONCLVSIO.

Nullū alicui ecclesiæ, seu imagini ius acquiritur ex eo, quod quippiam ibi offerendum vouetur quacunque id quisquam ratione vouerit seruare tamē vnusquisq; debet implere quod vouit, nec sine dispēsatione, vel cōmutatione, totū prætergire: aliter peccat mortaliter.

RESPONDEO, Quidam tenent vel absque ratione aliqua, vel propter rationes adductas, quòd tali voto acquiritur ius illi Ecclesiæ, cui res offerenda vouendo decreta est: & propterea talia vota esse incōmutabilia, ac per hoc mortaliter peccare commutantes huiusmodi vota. Alij verò oppositum sentiunt, dicentes hæc vota esse commutabilia, sicut cætera: quando scilicet necesitas vel vtilitas id expoſcit.

¶Et horum, iudicio meo, opinio vera est, & conformis Theologorum antiquorum sententiæ. Vera quidem: quia cùm ex voto nulli ius aliquod acquiratur nisi ex obligatione vouentis: obligatio autem vouentis ex sola eius promissione oriatur, secundùm quòd in voto inuenitur promissio, iudicanda est obligatio & iuris acquisitio. Cum autem in voto sint duo, scilicet promissio, & res promissa, & contingat quandoq; rem promissam vnam aliam promissionem esse (vt patet in voto professionis) necesse est duo esse genera vtorum: quædam vna promissione contenta, quædā duplici promissione munita. Et vota quidē illa quæ vnicam tantùm continent promissionem soli Deo cui promissio illa necessariò fit, ius acquirunt, talia autem sunt omnia vota, quibus Deo tantum aliquid promittimus. Vota autem quæ duplicem implicant promissionē (altera vt materiam voti, alteram vt essentiā voti) duobus ius acquirūt, & creaturis illis quibus aliqua boni promissio fit, & creatori cui vouetur implenda promissio creaturis illis facta. Talia autem sunt vota, quibus sanctis aut prælatis aliquid pollicemur vt S. Tho. in Secunda Secundę. q. 78. ar. 5. docuit. In eiusmodi siquidē votis, promissio obediētiæ prælato, tanquam quoddā supererogationis bonū est res promissa Deo, & materia voti, promissio autē, qua Deo, ad id nos seruandū obligamur, essentia voti est, & actus latriæ. Et quoniā promissio rationis actus est, expectationem pariens in eo, cui fit promissio, non potest fieri nisi rationem habentibus: & consequenter nulla promissio sub voto cadere potest, nisi quæ Creatori aut rationali creaturæ fiat, Ac per hoc ex voto nulli potest ius acquiri, nisi Creatori aut creaturæ rationali: sola enim promissio in voto ius parit. Cum ergo in huiusmodi votis, quæ fiunt alicui imagini Crucifixi aut beatę Virginis, &c. nulli fiat promissio nisi Deo, & Sancto alicui, nulli consequenter acquiritus ius nisi Deo & Sanctis. Eiusdem autem autoritatis est dispensare, vel commutare promissiones factas Deo & suæ curiæ cælesti: cum non sit minor autoritas Ecclesiæ in cōcernentibus cælestem curiam, quàm in spectantibus ad eius principem, nec aliquod damnum ciuibus cælestibus prouenire possit, quibus Deus ipse est omnia: vnde omnia huiusmodi vota cōmutabilia sunt, habita ratione gloriæ illorum Sanctorū quibus promissum aliquid erat. Nec contendat aliquis implicari in his votis promissionē prælatis illis Ecclesię, ex eo q̃ res quam vouens promittit offerre illi Ecclesiæ, intelligitur prælatis Ecclesiæ promissa. Hoc enim falsum esse ex eo constat, q̃ in huiusmodi votis locus in quo implendū est votum, nō cadit sub voto, vt persona, cui fit promissio, sed vt circūstantia rei promissæ sicut tēpus & quantitas, & alia huiusmodi. Nihil enim aliud huiusmodi votis agitur: nisi q̃ promittitur Deo talis res, tali tēpore, & in tali loco offeren da. vbi patet nullam promissionem prælatis Ecclesiæ esse materiā voti, sed tantummodo rem talibus circunstantiis vestitam. Nec refert an tales circunstantiæ sint locus, tempus, quantitas, &c. an sint personæ humanæ. Si quis enim vouerit nutriturū se tales pauperes Christi vno die, quamuis teneatur hoc facere, potest tamen eius commutationem procurare & obtinere, sicut & aliorum suprādictorū: quia personæ illæ non cōcurrunt in illo voto, vt quibus fit promissio aliqua, sed vt circunstātia elecmosynæ offerendæ Deo vt dicit S. Thomas in 4. dist. 38. q. 1. art. 1. q. 1. ad quintum. ¶Nec oportet in huiusmodi votis obliquos nominū casus pōderare: an scilicet vouēs dixerit secum, Promitto Deo & beatæ Mariæ offerre cereū in tali Ecclesia, an dixerit, Promitto Deo & tibi beatæ Mariæ talis Ecclesiæ offerre cereum: vt credatur p hāc diuersitatē in secundo casu acquiri ius illi Ecclesiæ. q. a imago illius Ecclesiæ significatur ibi cōcurre, vt persona, cui fit ,pmissio. Hoc enim friuolum esse ex duobus patet. Primò quia imaginē vouens non alloquitur, nisi secundum id q̃ repræsentat, scilicet beatam Virginē in cælo regnātem, & cùm non promittat nisi ei, cui loquitur: ipsi soli promittitur: & sic cætera concurrūt, vt circūstantiæ rei promissæ. Secūdò quia omnia, quæ implicitè in voto inueniūtur infra voti limites. Secundum voti rationem interpretanda sunt, nisi ex intentione vouentium aliud habeatur. voti aūt, ratio Deo promissionē fieri exigit. Aliam autem promissiionē vt materiā habere tūc tantùm promittitur, quādo alicui creaturæ rationali promissio seruanda. voto vel promissioni adiūgitur, vt ex dictis patet. Constat autem ex intentione vouentium, qui non nisi vouere intendunt (q̃ promissionem superuæ curiæ creditur importare) quòd talis promissio non adiungitur voto. Relinquitur igitur quòd omnia vt circunstantiæ rei promissæ intelligantur, & sola superna curia concurrit vt persona cui fit promissio.

¶Cōformis autem Theologis opinio ista est: quia indistinctè cōmuniter Theologi scripserunt, omne votum esse commutabile in votum religionis. Cōstat autem id de quo est ius acquisitū alicui Ecclesiæ: non posse cōmutari in votum religionis. Non enim satisfit pēfioni debitæ Ecclesiæ cathedrali, si debitor ingreditur religionē, nec ab obligatione soluēdi legari, aut cōtractus, ingressus religionis absoluit. Nec acceptanda est cuiusdam glossa, dicentis hoc intelligi de votis personalibus, non autem de votis realibus: volūtaria enim est. Admirandū quippe est valde, si restringēdum dictū cōmune foret, cur eorum aliquis explicitè vel implicitè nō restrinxerit. Imò Richardus omnia ad realia vota extendi vult: vnum tantùm excipiens: scilicet de notabili subsidio Terræ sanctæ: in quo Papam consulēdum dicit. S. Thomas quoq; in Secūda Secundæ, quæst. vlt. expresse sentit q̃ obligatus voto simplici religioni imperfectiori, reus fracti voti non est, si perfectiorem religionem ingreditur: quia in maiori clauditur minus. Ex hoc apertè insinuans, per votum non esse acquisitum ius religioni illi imperfectiori: si enim acquisitū ius alteri religioni esset, non posset absque violatione voti proprio motu aliam religionē perfectiorem ingredi: quoniam in his, quæ alterius ius concernunt, locum non habet propositio dicens, q̃ in maiori clauditur minus. Non enim qui debet centū alicui Ecclesiæ, si soluat centū quinquaginta alteri Ecclesiæ, vbi sanctius viuitur, &c. absolutus est à debito. Si igitur ex voto simplici nō acquiritur religioni ius personæ voto ,pmissiæ conseques est, q̃ nec aliarū rerū. Nō acquiritur igitur ius aliquod Ecclesiæ ex eo q̃ aliquid ibi ad offerendum vouetur (siue ad ornatū, siue ad subsidiū, siue ad quodcūq; aliud cōmodum Ecclesiæ spectet) teneturtamē vouens implere q̃ vouit, & ibi offerre, vbi se oblaturū vouit: alioquin si absq; dispensatione vel commutatione votum integrè non seruaret, mortaliter peccaret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ET Per hæc patet responsio ad primum.Falsum est enim,quòd in his votis fiat aliqua promissio prælati Ecclesiæ:iam enim patet, quòd cum dupliciter promissio possit in voto inueniri, scilicet formaliter & materialiter,de illa,quę est essentia voti,cõstat quòd creatori tantùm fit : materia autem voti si promissio esse debet oportet quod creaturæ rationali fiat. Et si indispensabilis aut incommutabilis,oportet quòd fiat creaturę rationali militantis Ecclesiæ,cui ex cõmutatione damnum & præiudicium fieret:quod hic non accidere ex dictis liquet.

¶ Ad secundum dicitur secundum Theologiã loquendo(ad quam spectat de votis tractare) quòd Ecclesiam posse agere contra vota huiusmodi nõ seruantes,potest dupliciter intelligi. Vno modo, vt Ecclesia agat pro iure suo contra eum qui vouit:& sic nec iure probatur,nec rationi consonat,quòd agere possit:quia nullã sibi pollicitationem facta,nullum sibi exigẽdi ius congruit. Et Decretali siquidem illa hoc non habetur:quoniam ibi agitur contra eos, qui iam antiqua obseruatione se debitores Ecclesiæ constituerunt ex votis emissis:concurritque ibi obligatio votiua quasi per accidens : ex quacunque siquidem causa longis temporibus continuè persoluissent certam frumenti mensuram, eadem quæstio emersisset.Autoritas autem Innocentij,Abbatis,Archidiaconi & glo. non est maior rationibus super quibus fundantur quas constat non concludere acquisitum esse ius Ecclesiæ alicui.Innocentius enim opinans monasterium posse agere contra eum, qui vouit ingredi illud : fundat se super hoc, quòd votum est obligatorium. Ex hoc autem non sequitur,q; illud possit agere : sed ille cui promissio facta est,Deus scilicet. Abbas verò super verbis illius Decretalis:scilicet Cogendi,Exigenda. Sed ex his nihil habetur ad propositum:quia, vt patet,textus loquitur quando Ecclesiæ erat ius acquisitum ex ipsa vouentium antiqua obseruatione. Glossa verò illa,quia vniuersaliter,absolutè & imperialiter loquitur,dicens, q; ex nulla pollicitatione potest quis conueniri, nihil obstat. Quamuis super nulla ratione fundetur, si ad hoc adducatur propositum. Archidiaconus verò prædicta sequitur. Posset quoque & fortè melius dici,quòd doctores isti,licet dicãt,quòd Ecclesia possit agere:non tamẽ ideo, quia habeat ius acquisitum, sed potius propter obligationem vouentium:vt patet ex rationibus suis.Alio modo contingit Ecclesiam agere vt vices Dei gerit, cui est facta promissio. Et hoc modo Episcopus quidem ex officio agere potest contra non seruantes talia vota : aliæ verò ecclesiasticæ personæ possunt indirectè agere, suggerendo in fauorem diuini cultus. Et quia hoc medium est inter posse conueniri ab Ecclesia,vt illi dicebant,& non posse conueniri,vt alij sentiebant: ideo non est mirum, si diuersa senserunt:ad medium enim ex extremis venitur.Mantuæ,die 13.Martij.1500.

TRACTATVS DVODECIMVS DE Maleficiis, cuius est vnica quæstio.

QVAESTIO.

Num liceat maleficium soluere opera malefici ad hoc parati vtendo.

QVAERITVR vtrum liceat maleficium soluere opera malefici ad hoc parati vtendo.

¶ Et videtur q; sic.Quia necessitate exigẽte,licet vti iniquitate alterius ad cõmodum proprium:vt patet in petente mutuum ab vsurario. Sed hic nihil aliud interuenit, nisi vti iniquitate alterius parati,&c. ergo est licitum. Et confirmatur:quia nõ minus malum est iurare per idola:quam simplex maleficiũ:sed secundum Augu.ad Publicolã, licitũ est vti iuramento alterius per idola in pacis fœdere componendo : ergo licitum quoque erit necessitate vrgente vti maleficio alterius.

IN OPPOSITVM est communis sententia Theologorũ.

CONCLVSIO.

Non licet maleficium soluere vtendo malefici ad hoc parati opera, nisi forte simplici dissolutione. & absque aliquo maleficij opere.

RESPONDEO, Quamuis præsumptuosa quædam ac temeraria opinio senserit licitum esse non inducere ad maleficium faciendum:sed necessitate extante vti iniquitate parati ad maleficium faciendum propter rationem supradictam : indubiè tamen ab omnibus fidelibus oppositum tenendum est.Tum propter diuinum præceptum promulgatum Leuit.19. & 20.& Deutero.18. Prohibetur siquidem in his locis recursus ad magos ariolos,diuinos,&c. Constat autem quòd tales sunt parati ad huiusmodi sacrilegia & homines, vt plurimum necessitate aliqua consueuerunt declinare ad eos. Autoritate ergo diuina damnantur recurrentes ad eos,qui parati sunt maleficia agere:& mortis pœna puniendi dicuntur & abominabiles Domino.Illicitum est igitur vti iniquitate fortilegorum maleficorum, & aliorum huiusmodi ad suum commodum, quacunque id necessitate, voluntariè tamen fiat.Tum propter rationem.

AD Cuius euidentiam sciendum est,non semper licere vti iniquitate alterius parati ad peccandum,sed tunc solũ quãdo potest hoc fieri absq; participatione in crimine:quãdo autẽ hoc contingat.hic sumendũ est.Duo sunt genera operum,quæ malè exerceri possunt à paratis ad peccandum.Quædam sunt,quæ deformitatẽ peccati habẽt necessariò annexa : sic q; ab his non possunt,etiam si vellẽt,absq; peccato fieri:vt patet de meretricio actu.Quædam verò sunt,quæ secundũ se bona vel nõ mala sunt,quæ tamẽ ex voluntate operantiũ semper habẽt annexũ peccatũ:vt patet de mutuo vsurarij:mutuare enim non exigit peccatũ, sed vsurarius paratus est annectere semper mutuo vsuræ vitiũ. Ex hoc autem sequitur alia differẽtia,q; primos actus nullus potest petere aut cõsentire,vt ab alio fiat,quia sunt secundũ se mali:& Ro.1.dicitur.Digni sunt morte non solũ qui talia agunt, sed etiã qui consentiunt facientibus. Secundi verò generis actus licitè potest quis petere, & eis cõsentire:quoniã deformitatẽ peccati nõ ex se trahunt : sed voluntatẽ alterius adiunctã sustinẽt. Ex hoc autem sequitur tertia differentia.q; scilicet in primis actibus non licet vti iniquitate alterius,quia hoc fieri non potest absq; propria. In secundis verò licitè potest quis vti iniquitate parati ad hoc:quia ipse, petit actũ bonum,puta mutuum,sed ille adiungit iniquitatem sibiipsi.

¶ Duobus quoq; modis contingit maleficiũ à maleficis solui.Primo , per simplicem dissolutionẽ seu destructionẽ maleficij prius facti:puta dissoluẽdo ligaturã capillorum cũ annulo ligneo, &c. Et hoc absq; dubio licitum est.nec est opus malefici,vt maleficus est,sed hominis sciẽtis impedimentũ boni proximi sui.Quoniam hic nulla euenit dæmonũ inuocatio, sed sola dissolutio signi, quo durãte Diabolus statuerat malũ cõseruare alterius. Secundò,per inuocationẽ dæmonum,seu aliud maleficiũ. Et hoc est absq; dubio peccatum mortale:& est opus maleficiinquantum maleficus. Et quia tale opus non ex voluntate malefici, sed ex necessitate deformitatẽ peccati sibi cõiungit,ideo non solum agẽtes, sed petentes & consentientes,peccato se subiiciũt.Et ideo quãuis liceat debita prudentia adhibita, ire ad maleficum,& rogare vt factum maleficium destruat simplici dissolutione : non tamen licet ire ad eum,petẽdo vt alio maleficio aut inuocatione dæmonum primũ destruat.Nec etiã licet absolutè ire,ad maleficum, & absolutè petere,vt succurrat maleficiato. Tum quia malefici opus,vt sic petitur,quãdo absolutè petitur, sicut cum quilibet alius artifex exposcitur. Tum quia particulare opus necesse est petere, & non vagè relinquere arbitrio viri diabolici petitionem propriam.

ET Per hæc patere potest responsio ad obiecta.Tunc enim tãtum licet vti iniquitate alterius ad proprium commodum , &c. quando petens petit actum bonum,vel non malum,sic quòd potest à rogato fieri absque peccato : quemadmodum contingit & in acceptione mutui sub vsuris, & in postulatione pacti pacis cũ infidelibus.Ille enim petit mutuum , quod potest gratis concedi: & hic petit fœdus pacis,quod potest ab illis principibus fieri, & stabiliri absque peccato , veniendo ad fidem , & iurando per verum Deum quamuis sciatur,neutrum id velle facere absque peccato : quia parati sunt ex bonis petitis sumere occasionem peccandi.Sed à maleficis id quod petitur, fieri nõ potest absque peccato : quoniam subuentio dæmoniaca petitur necessariò ab his, qui non possunt aliter subuenire , quàm per dæmonum inuocationem. Mediolani die 16. Martij , 1500.

Quando liceat vti iniquitate alterius.

TRACTATVS DECIMVS tertius de Spasmo beatæ virginis Mariæ, cuius est vnica quæstio.

QVAESTIO.

Num quod de spasmo gloriosissimæ Virginis Mariæ matris Dei dicitur sit canonicum.

SVPPLICANTIBVS Quibusdam, indulgentiámq; petentibus in festo spasmi beatæ Mariæ , & eius octauis(quod celebratur à dominica in passione vsq; ad dominicam palmarum inclusiuè)iussum est,vt ego consulerem, si id, quod dicitur de spasmo sit canonicum, cui præcepto pro eo ac debui consestim obtẽperans:quid mihi videtur. & qua ratione , scribere curaui,quatuor dicturus. Primò quid intelligatur ratione spasmi beatæ Mariæ. Secundò , si illud fuit spasmus propriè dictus. Tertiò,si fuit spasmus vulgariter.Quartò respondebitur directè quæsito.

QVO Ad primum,cum Saluator noster tẽpore passionis exiuit à domo Pilati in Caluariæ locum,baiulans sibi crucem(vt dicitur Ioan.19. & tres alij euangelistæ (vt patet Matt. 27. & Marci 15. & Lucæ 23.) narrant Simonem quendam Cyrenensem angariatum , vt portaret crucem Domini,euidenter elicitur q; Saluator noster adeo debilitatus erat q; crucem solus toto itinere portare nequit. Sed præter hæc , quæ ex Euangelio habentur : scriptũ inuenimus,nõ tamen authentice, quòd Saluator noster ante angariatum Simonẽ,sub cruce cecidit. & quòd beata virgo mater eius cõpatiens,etiã cecidit spasmata, & q; ad perpetuam memoriam ædificata est Ecclesia ibi,vocata sancta Maria de spasmo. Festũ igitur spasmi beatæ Mariæ significat festũ illius tristitiæ in illo casu habitæ,& tãtæ assertæ,q; fuerit spasmus. Hæc de primo.

QVO

QVO Ad secundum,Spasmi nomen dupliciter sumitur.Vno modo propriè vt sumitur à Physicis.Alio modo vulgariter,vt cõmuniter idiotæ cõsueuerunt dicere aliquem cecidisse in spasmo. Prius ergo de spasmo propriè dicto videamus , si in beata virgine fuit.Videtur enim quòd in ea fuit vel esse potuit:quia posita causa,ponitur effectus:sed excellẽs dolor quãdoque est causa spasmi secundum Auic.in tract.de Spasmo.igitur cum dolor Christi beatæ virgini fuerit maximus:vt patet per Damascenum in li.3. dicẽte,quod dolores,quos mater domini euitauit in partu,passa est in passione filij:tunc enim impletum est illud Simeonis, Lucæ 2.Et tuã ipsius animam pertransibit gladius:ergo potuit causare spasmũ propriè dictũ.Sed si diligentius consideretur, neq; literæ,neque rationi hoc consonat.Dissonat quidẽ rationi Beatam Virginem cõpatientem aliquam passam fuisse. Tum quia similis debeat credendi filio per omnia,quantum fas est:de filio aũt testatur Chrysostomus.q; non fuit coueniens ipsum aliquo morbo languescere. Tum quia hoc præstitũ videtur Ioãni Euangelistæ,dicẽte Hieronymo in prologo Euangelij Ioannis, q; positus est ad patres nostros tam extraneus à dolore mortis, quam à corruptione carnis inuenitur alienus:spasmum aũt propriè cõstat esse morbũ contrahentẽ neruos:non igitur conuenit ipsum afferre in beata Virgine.Dissonat quoq; à litera Euangelij:nam Ioan.19.dicitur,quòd beata Virgo stabat iuxta crucem:& si spasmum (id est neruorum tam dirã contractionem)in itinere passa est quomodo tam citò liberata ad crucẽ venit,nec sedet,sed stat,præsertim nõ subtracta, sed potius crescẽte causa doloris spasmatis?Nec currẽdum est ad miracula, sed q; verisimile ac rationi consonum dicendũ.Nec largẽ putes Euangelistam dicere stantem , quasi dixisset manentem. Tum quia Euangelista replicat,subdens:cum vidisset Iesus matrem & discipulum stantẽ.Tum quia consuetudo literæ euangelicæ est quando rem gestam narrat,proprietatem situs designare:vt patet Ioãnis primo de Ioanne Baptista Stabat Ioannes,&c. & Ioan.4. Iesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. hora aũt erat quasi sexta,&c.& Lu. 18. Duo homines ascenderunt in templum,vt orarent,vnus Pharisæus & alter. Publicanus. Pharisæus stans hæc apud se orabat.&c.& infrà. Et publicanus à lõge stans: & infra. Stans aũt Iesus iussit illum adduci ad se.Et nisi nomina propriè interpretemur, omnia confusa erunt:vt Philosophus docet in 4.Met.Tenendum igitur indubiè mihi videtur, q; nec nerorũ contractio,nec morbus alius in beata Virgine fuerit.Et quãuis dolor ingens spasmum causare possit, non tñ necessariò causat.potest enim & non causare spasmum:vt patet in Saluatore nostro : cuius dolor fuit maximus absque spasmo.Hæc de secundo.

QVO Ad tertium:quia nominibus est vtendum,vt plures vtuntur secundum Philosophum,2. Topi.non incõuenit etiam de spasmo,vt vulgus loquitur,tractare.Dicitur igitur vulgò spasmatus aliquis cecidisse cum præ doloris magnitudine syncopem seu cessatim patiens cadit : occurritur enim tunc ad sustinendum & aqua in vultum aspergitur.Et iuxta hunc sensum,crediderim ego dici beatæ Mariæ spasmum.Huiusmodi autem doloris modum in beata Virgine fuisse ex magnitudine suæ tristitiæ credi potest.Sed reuera neque isto modo spasmus in beata Virgine fuit:cum enim fuerit graria plena, Lucæ 1.oportet corporales defectus de ea negare,qui plenitudinem perfectionémque aratiæ impediunt.Constat autem q; dolor extra se personam faciens:exercitium rationis impedit pro tunc:& tunc erat tempus maximè actualiter secundum rationem considerandi passionem Christi.Igitur huiusmodi dolor,gratiæ perfectionem secundum actualem considerationem rationis turbasset,quod est valde inconueniẽs:non fuit igitur huiusmodi casus in beata Virgine. Et confirmatur,quia gratius erat Deo, q; beata Virgo compateretur ei secundum rationem, quam secũdum partem sensitiuam:quia illa pars est nobilior, & propriemeritoria,& per se grata. Oportuit ergo,vt dolor beatæ Virginis ita esset summus, quod tamen tota pars sensitiua regularetur, & subderetur rationi eius vigilanti : stante autem rationis exercitio, ac dominio actuali super partem inferiorem non accidit dolor extra se faciens personam & casum.Quare spasmus vulgariter dictus longe à beata virgine videtur fuisse.Hæc de tertio.

CONCLVSIO.

Nulla diuina, sed humanæ autoritate firmatum canonicum est id, quod de Spasmo beatæ Virginis dicitur.

QVO Ad quærtum ex supradictis motus, dico ad quæsitum id,quod de spasmo dicitur,non esse canonicũ multipliciter.Tum quo ad radicẽ:quia nõ est autentica. Tum quo ad veritatẽ significatam per nomen:quia Spasmi nomẽ nec proprie propter dignitatem corporis , neq; vulgariter sumptum propter dignitatẽ animæ verificatur. Tũ quo ad tẽpus:quia vestigiis sanctorũ Patrum inhærendo Dominica in Passione, & Dominica in Ramis palmarum eriam si festũ Annuntiationis beatæ Virginis euenit,non celebratur,sed transfertur:sunt enim priuilegiatæ Dominicæ illæ.Et tamen isti non quandoque, sed perpetuò,præfatis diebus volunt noua festa celebrare , & consequenter antiqua delere. Octauæ quoque si iuges illo tẽpore permittuntur, Missæ Quadragesimales aliáque vetusta othcia cessare possunt.Accedit ad hæc,q; cum in cœna Domini sacramenta corporis & sanguinis Christi instituta nascantur , Ecclesia tamen transtulit festum corporis Christi in aliud tempus : quoniam circa corporis Christi venerationem illo tempore occupata , distrahi in alia quamuis bona non debet. Vnde si festum doloris beatæ Virginis celebrandum est, in aliud, iudicio meo, tẽpus & nomen mutandum est.Hæc sunt reuerendissime domine,quæ mihi vila sunt in re hac dicenda. Apostolicæ tamen sedis censuræ omnia submitto.Romæ,die 17.Iulij 1506.

¶ Secundi Tomi opusculorum Thomæ de vio Caietani, Cardinalis sancti Xisti , Finis.

TOMVS TERTIVS
OPVSCVLORVM D. THOMAE
DE VIO CAIETANI, S. R. E. CARDINALIS DIGNISSIMI TITVLI SANCTI Xisti cuius, sunt quindecim utilissimi Tractatus.

1 *De vi cultus diuini & orationis efficacia.*
2 *De vnione Verbi cum natura humana.*
3 *De causa & origine mali : & cur homines plura & maiora mala inuaserint magis quàm cætera animalia.*
4 *De immortalitate animorum.*
5 *De modo quo anima patiuntur ab igne corporeo. & de corporum cruciatu.*
6 *De Ecclesia & Synodorum differentia.*

TRACTATVS PRIMVS, in sex orationes diuisus.

ORATIO PRIMA.

De vi cultus diuini. & orationis efficacia. coram Alexandro sexto Pont. max. Dominic. prima Aduentus. Anno salutis 1501. habita.

RESPICITE Et leuate capita vestra. Luc.21.cap. Ingenij mei vires mensus.S.ac B. pater,mihi ipsi satis esse ad dicẽdum coram maiestate tua,pollicitus non sum. Noui siquidem quãta mentis acie,quanta orandi arte & consuetudine , quanta disciplinarum omnium vbertate opus sit , vt in hoc celeberrimo orbis Senatu dignus quis ad orandum habeatur.Nec adduci potui,vt mea huc sponte conscenderem , sed malo parendo tanto me discrimini credere quàm minus auscultando in tuto silentij portu me commorari:præsertim quòd non aduentitium , sed proprio annexum officio munus explendum est. Verum quia etiam ignorantibus quid agere debeamus, hoc superest refugij, vt oculos nostros ad Patrem luminum dirigamus , eius opem quo vberius impetremus,reginam cæli vnà,precor adeamus.Aue Maria,&c.

EXCITATVRVS Torpẽtium corda fidelium Dominus ac Redemptor noster prodigia illa tremẽda cõmemorauit,quibus vniuersus coquatietur orbis: & vbi cunctorũ animos ingenti pauore soluendos respexit , tremefactis discipulis, orationis protinus patefecit auxilium. Respicite,inquit,mentis proculdubio lumine, ad quam maxime spectat oratio,& leuate capita vestra,intellectũ & affectum ad superiora erigite:his namq; partibus suis, duabus veluti librata alis,tribunal Altissimi mens petit humana:cuius nimirum ascensum proprie orationé appellamus.Ea de re à Dominicæ exhortationis instituto nequaqua diuertens,de vi orationis aliquid in medium afferendũ censui quod & tãto consensu indignum non sit: & mentis vtrãq; partem vel mediocriter oblectet.

¶ Apud maiores nostros,eosdem studiosissimos viros, non negli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

genda illa ambiguitas excitata iāpridē fuit:quis votorū mortaliū precumue ad Deū proprius fructus fit,quorsum orationes,obsecrationes,cæremoniæ,sacrificia,omnisq; Dei optimi maximi cultus,ſpicurei ſiquidē,Stoici,Peripateticorúmq; nonnulli (diuerſo quāuis calle)contra Deum hominúmq; cōmercia progreſsi ſunt: in eam tamen ſententiam conuenere,vt eorum,qui diuinis rebus operā dant,ſpem omnē deludāt.fruſtrari nāq; expectationem lacrymarum, oblationū,venerationum, & id genus humanorū officiorum omniū aſſeuerant.Aegyptij verò,ſupplicationibus,proceſsionibus,reliquóve diuinarum rerū cultui eam tribuere poteſtatem, quo ipſum mundi rectorem mouere,atque in alterutram partem flectere poſſe crediderint.Chriſtiana autem religione Spiritusſancti virtute fundata,& ſplendore pariter illuſtrata, orationum effectus tam pulchrè moderata eſt, vt neque diuinæ prouidentiæ quippiam ademptum autumer,neque mobilem eam quouis pacto fateatur. Quocirca pro huius tantæ difficultatis veritate diſputanda,prouinciam ſuſcipiens,primum,quòd oratio in numero cauſarum , deinde quòd in effectiuarum ordine , demum quòd in ſuprema earum ſede locanda ſit,diſſerere conſtitui.

¶ Omnipotēs Deus etſi ſolus quæcunq; facta infectáve ſimul nō impleant:efficere poteſt : quēadmodum tamē diffundendæ bonitatis ſuæ gratiæ,res omnes, quæcunq; ſint,exiſtentia donauit:ita res ferè cūctas omni relegata inuidia ad ſuprēmā deitatis participationē aſciuit, dum agēdi eis virtutes liberali largitione cōceſſit:& tanto fœdere ſecūdas ſibi cauſas deuinxit, vt nec illius immēſitas quātulamcunq; efficacià abſorbēdo cōſumeret,aut prēueniendo impediret,nec harū interuentus,illius ad vltima quæq; aditum obſtrueret. Illapſus enim quidā diuini numinis adeò intimē fit,vt cælū ac terras campoſq; liquētes.Lucētémque globum Lunæ,Titaniáq; aſtra, Spiritus intus alat : totámq; infuſa per artus,Mēs agitet molē,& magno ſe corpore fundat.Diſtribuit quoque ea lege totā agentiū ſerie in tres ordines(corruptibilium,cæleſtium & immaterialiū,) vt & inferior ſuperiori obtēperet, atq; extrà, quin poti⁹ ſupra omnes, ipſe toti⁹ orbis princeps moderator præſideat:neq; enim fas eſt aliis primā connumerare cauſam, quaſi partis cuiuldā naturā locū teneat:qñ totius bonitatis fons, origo cuſtodia,cōſummatióq; ſola ipſa exiſtit.Quāobrē præclarè Ariſtoteles glorioſum Deū ſummū bonū vniuerſi,nō in ipſo clauſum,ſed extra ipſum tradidit.Nec ipſius ſola natura,cuiuſcūq; naturalis ordinis legibus eſt abſoluta:verū diuinas etiā quaſdā participationes fatemur exēptas. Credimus modū quendā rerū eſſe, quas etſi impartiri pleriſq; intellectu prēditis nō ambigimus,cōnaturales tñ alicui nulla autoritate fieri poſſe prædicamus, docemus,demōſtramus:ſunt autē gratia,charitas,lumen gloriæ, & id genus multa.Quę idcirco ſuper omnē eleuāt naturā & creaturā, & quæ creari poſſet:quia diuinū aſſequūtur ordinē,veluti deitatis(ſi fas eſt dicere),ꝓprietates.Eodē quippe naturæ vinculo,quo vltimæ præparationes cōſequentéſq; vires proprijs cōnexæ ſunt formis,& paré eſſe oportet naturę cuiuſq; & comitū cōmunicationē,eodē inquā vinculo,quæ memorauimus,excellētiſsimę illi naturæ cōiungunt diuinæ:nec minus vis omnis ſeipſam excedēs illius fieri cōfors pōt eſſentię,quā rerū harū fiat participatio inſignis,nec deitatis capax eſſe quiſquā magis pōt q̄ earundē perfitione reddatur.Has itaq; creaturarū eminētiſsimas qualitates naturaliū cauſarū ordines trāſcēdere ea fatēdū eſt rōne,vt inter cauſas ſecūdas annumeratæ,primatū obtineāt.Vniuerſo itaq; agentiū principiorū ambitu,quo diſſeruimus mō diſpoſito,q̄ promiſimus orationū cauſandi vim,diuerſos cauſarū grad⁹ inueſtigādo perſcrutemur.Familiarib⁹ quidē nobis rerū principiis producēdū ſi quid eſt:calore reſolui,frigore cōprimi,humido fluere,ariditate fiſti,raritate extēdi,dēſitate cōſtringi,affectionibus reliquis ſubiici,fluxa atq; oppreſſa pugnantium inter ſe virtus exigit.Mēs aūt, cuius orare propriū eſt,quantū hæc aſpernetur,his præſtet,horū infra ſe ſubiecerit poteſtatem,nec illos quidē latet,quibus Philoſophia, ſenſuū, quoq; opera ab his libera eſſe mōſtrauit, ſed quibus in ſemetipſis vel hoc aduertere datū eſt, ꝓ immutati contēplemur.Paulò ſuperius artiū genus organorum ſeries ſecreto vehit nexu:hiſque adēptis otioſi reddūtur opifices.At qui optimam elegerint Mariæ partē, exterioribus ſeſe negātes, publicas priuatáſque actiones ſolicitudinéſque recuſant. Bonorum deinde officiorum virtutis,morū,totiuſve animi ornatus,quæ indita à natura ſemina ſunt intra ſingulos quoſq; cōtinentur:neq; fieri pōt,vt altero voluptates à ſe abdicāte,parſimonia ſectāte,ira moderāte, timorem depellente,ius vnicuiq; reddēte,diſciplinæ cuiuſuis operam dāte,mentémq; quomodolibet excoſēte,cōtinens, temperatus,manſuetus,fortis,iuſtus doctúſve efficiatur alius. Diuinarum verò obſecrationū vis,in angusto orantis angulo nō arctatur, ſed ad extrema quæq; diffunditur,omnia perluſtrat cunctorum fines attingit,penetrat,pertranſit. Sydera quoq; poteſtas quintæ integratur eſſentiæ à terminis aſtrorū, carſu, luce,occultóve influxu perficitur.Supplicationes verò ſacras cæleſtiis naturæ,motus,luminis influxúſque expertes vtroque patet eſſe modo:agere enim noſtra iſtæc cæleſtium more nemo(niſi deſipiat)credit.Agi autem ſuperiorum corporū aſtatu opinates intelectiuā animæ portionem (vt princeps Phyſicorum ait) à ſenſitiua ſeparare neſcierunt. Intelligentiæ deniq; (quas Angelos appellarius)aut abique orbis motu efficere poſſunt nihil,aut certè ſolis localibus(vt Theologis placuit)præſunt mutationibus. At precibus puro de pectore emanantibus hominum ſubdi omnia, obtęqui, ſubterfugereq; nihil earū imperiū,veritas teſtatur:Quicquid orātes petitis,credite inquit,quia accipietis,& eueniet vobis. Quapropter ſi naturales, factiuæ,actiuæ,cæleſtes ſpirituáleſq; cauſæ noſtrarum intra ſe nō claudunt orationū potentia, ſoluſq; ſupernaturaliū diuinarūmq; ordo ſuperſit,in hoc rerū faſtigio humanarū precū ſi cauſæ ſunt, reponendam eſſe dignitatē mentémq; quis non videt? Verū cum altiſsima ſit iſta hæc rerum ſeries , Creatorique ſoli cognata, fieri quo pacto poteſt,vt obſeruantię huiuſmodi(humana quidem facta)noſtro ſubditæ arbitrio,in ta excelſo rerum cacumine locandæ credātur?Incredibile autem diſſonūque ne cuipiam hoc eſſe videatur,humana vota biſaria perſpicienda ſunt:vt hominis nuda opera,atq; iterum vt cæleſtis gratiæ aſſatu decorata.Noſtra ſi cō ſpecta fuerint,congenitam boni cupiditatem ad bene beatéq; viuendi facultatē præ ſe ferunt, & veluti ſemina terræ cōmendata, Sole,imbre,rore,cultúque reliquo pullulant,creſcunt, floreſcunt atque fructificant:non ſecus latens in homine ſpiritus, ſi ſequenti officio, diſciplina,ſtudio, diligentiáque excultus, quicquid virtutis exculpi poteſt,proferet,ſouebit,alet,atque perficiet.

¶ Et quia natura ſuperuacanea abhorret, nec ratio ſuadet alterius opē quærere vbi poſsis ipſe perficere, nulla adhuc ſupplicādi neceſsitas,nulla tot precum vtilitas apparet.Quo fit,vt poſthabendi penitus nō ſint magno excellētiq; ingenio prædīti Philoſophi, ſi ad vulgares cōpeſcendas inſolētias , ad efrænē moderanda audaciā,ad bonos inferendos mores,cultū iſthūc adhibēdum tradiderūt.Inſitas ſcrutari vires , ſingulare de hominis ſalute clementiſsimi Dei ſolicitudinē , ex qua noſtrarū petitionū oritur efficacia,ꝓmiſſámq; æternæ,vitæ beatitudinem,quæ eiſdē fructū prębet,ignorarūt:abſcōdit enim hæc Deus patet arcana à ſapiētibus & prudētib⁹ huius ſeculi,quæ ſuis erat paruulis quādoq; reuelaturus.Ornata aūt humana mēs gratia,fide,ſpe,charitate, cæteriſque pfuſa cæleſtibus habitib⁹, primæ ſummæq; bonitatis amore rapitur,illius intuitū cōcupiſcit,inhiat,anhelat. Et q̄a oculus nō vidit,nec auris audiuit,& in cor hominis nō aſcēdit, ꝙ præparauit Deus diligentibus ſe:& non modo debilis, infirmus,deficiens omniū hominū & Angelorum conatus,verum etiam nullus fore cōprobatur:hinc potentiſsimi Dei inuocāda eſt manus,hinc implorandū auxiliū,hinc expetēdus ducatus , hinc miris quidē veris tamē modis, & immoto conſilio diuina exoratur clemētia & orationū noſtrarū non petit efficacia.Quemadmodū enim generi animatiū inanimarūmq; rerū omniū eſt à natura tributus appetitus quidā inquirēdi boniā tamen aſſequi nequaquā poteſt, niſi ſecretis adhibitis admiculis ab eo qui operatur omnia in omnibus, eiuſq; ducatur:ita ſanè concitata in nobis per Spiritum ſanctum ſummi boni deſideria,expletum iri humili intercedente poſtulatione congruit.Expoſcit naq; diuinitatis perſpecta lex ab optimo omnia nedum prona ad bonū fieri,ſed opem ſortiri, quæ ſeſe ad id diuerſo ferāt gradu:ſi enī effuſa diuinæ bonitatis quātulacūq; ſimilitudo res omnes cōſtituens, atque decoras ſecundū affert, niſi cōtingens quidpiā præpediat innati cuiuſq; appetitus finē voluptatémq; naturę,quātò magis impreſſa ſanctiſsimę Trinitatis imago ineffabili gratiæ ſplēdorem coruſcans cōferet,vt quē à facia Domini cōcepimus,& parturiuim⁹ Spiritū ſaluris,ꝓpriis nexib⁹ quādoq; pariamus. Cōmonētis præterea officiū eſt, ſi quos ad optandū,aggrediendū, agendūmq; implerit eorūdem electione,aggreſſu,actione vti,cœptáq; , quo ad eius fieri poteſt, perficere:propterea quidē qua ratione mouētur ſingula , eadem & quieſcunt.Natura etenim lata,natura aſſequūtur , natura manēt,vi aūt expulſa vi trahūtur viq; cōſiſtunt. Fecit autem ſapiētiſsimus Deus nos ad ſe,& inquietū eſt cor noſtrū, donec requieſcat in ſe.Scim⁹ nāq;,ꝙ omnis creatura ingemiſcit , & parturit,& intra noſmetipſos gemim⁹ adoptionē filiorū Dei, expectātes redēptionem corporis noſtri. Suū igit erit pios, quos intrinſecā affectus,quibus ad eū ſuſpiramus,quos petēdo accēdimus,nō excludere,ſed admittere,fouere, beare. Cur rōnalis creaturæ ſublimitas ſcribit,prædicat,extollitur.vt diuinæ naturæ conſortes,vt filij Dei nominemur & ſim⁹,ſi Dei coopatores nō ſum⁹ ? Si ad capeſſendū paratū nobis ab origine mūdi æternitatis regnū opera noſtra efficiūt nihil,miſerabiliores ,pfecto nō mōnationibus,ſed viliſsimis ēt quibuſq; reb⁹ filij Dei ſunt,ſi reliquorū formæ, actiones & fines pitare cōgaudēt,eis verò acceptæ naturæ ad q̄tē obtinēdā oīs actio ſubtracta ſit.Quorsū diuinæ amicitiæ mon⁹ humano collatū eſt generi, ſi amicorū iura teruare nō poſsit?ſi cuiuſq; hois apud Deū nulla eſt autoritas?ſi ꝙ optat q̄s optimum, poteſtiſsimi Dei amic⁹ efficere neq̄t?ſi æqua eſt petētis atque non petētis cōditio, & par vtriuſq; facultas?Præſtatē nēpe obiectāte

non id infert vt aliquid velit aut malit immutabilis Deus: ſed vt opera noſtra fiat,ꝙ aliàs factum nō fuiſſet,ſed vt accōmodē cauſæ efficiendis adhibeantur rebus. Secundarum quippe cauſarum leges non norunt:nō ideo negant vanas eſſe,ꝙ ſummi opificis potentiā augeant aut voluntatē mutēt:ſed quia ſtatus ordo ſeruatur quia effectus cognatas etiam habent cauſas, quia à ſummo bono deſcendunt cōſono gradu rerum perfectiones.Ita nanque ſapientia attingit à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.Proinde quæ ſeruorum Dei paupertatem,cælibatum,ſeruitutem,ieiunia,vigilias, ſolicitudinem,orationes, cæteroſq; ſupernæ vitæ gratia ſuſceptos labores deſpiciunt,& cauſare nihil contendunt,defendant vana eſſe ſingula homiuū ſtudia:accuſent auidos agricolas, arguant,ſolicitos negotiatores,milites,omnium artium opifices,& variis literarum diſciplinis operā dātes,dānent ipſam deniq; naturā:quę ſicut ad vitę ſtatus gloriæq; commoda poſidenda,laborandum eſſe ſuggerit, ſi ad felicitatem habendā orandum eſſe docuit fideliſsimo naturæ teſtimonio,omniū nationum omnium prorſus ſeculorum ritu cōprobāte:neq; enim vel noua vel ſingularis obſecrationum eſt religio:ſed ætates, tempora,æuitatéſq; ſi recenſeas , vetuſtiſsimā hanc obſeruationem totóq; orbe terrarū diffuſam,tametſi diuerſo cultu,ſemper inuenies.Quod autem indeficiens apud omnes perſeueret,à natura inditum, aut immobiliori aliqua cauſa inſtitutum eſſe, omnium philoſophantium ſchola confirmat.Non vana itaq; nec parua poteſtate donati ſumus,quādo interpellādæ nobis diuinę maieſtatis facultas cōceſſa eſt,quando noſtræ orationes:noſtri exempli efficiuntur cauſæ deſiderij:hoc de primo quidem diuiſionis membro diximus.

In ordine Hec quarum cauſarū locanda eſt oratio & in ordine infra prima ſanctę.

Deinceps vt erat propoſitum,ad quod genus cauſarū referenda ſit oratio,pauciorib⁹ abſoluamus. Quamuis P.B.arguta dicta, quæ differuimus,ſcioli pleriq; putent:retundere tamen quàm aſſentire malunt.Cauſarum inquiunt genus quadrifariam diuiſum cùm ſit,veſtra iſthæc religio, ſi earum continetur ambitu , quæ deniq; ſubit cauſandi rationē,finis,forma & materia eorum,quæ in ſacrificiis obtenta creduntur, ab humana longè ſunt operæ:efficiens verò cùm oporteat rem aliquam dare factis, & hominum vota nil oratione tribuāt impetratis , procul eſſe ab agentium finibus fatendum eſt. Deficiunt præterea nunquam aut certè raro, rerum per ſe actiua:oratur autē plerunq; expectatione vana:fortuita igitur,aut nulla huiuſmodi cultus vis eſt. Animaduertiſſent profectò hi argumētationum ſuarū,quàm friuola ſit ratio ſi men tis oculos ad geminā cōiecīſſent ſectionē. Alterā agētis in diſponens,adiuuās, cōſulens, & perficiēs:alteram modi agendi in imperium,ſuffragiū,atq; miniſterium.Relucet in his agētis nomine etiam ſuffragantē admitti,nec enim duntaxat dicitur dare qui tribuit,ſed & qui interpellat,vt detur. Nec ab re:vt enim præcipiēs effectiuum eſſe conſtat (quia obtēperantem executorem ad agendum promouet)ſic & petēs qui actorem ad faciēdum flectit:quia & apud grāmaticos idē imperatiuus & deprecatiuus eſt modus. Nec indignū rationali cenſeas creatura , ꝙ reliquis quietum eſſe ex propriis viribus ſit à natura collatū , ipſi autē tā humili actione aliena opē implorare neceſſe ſit. Meminiſſe enim oportet,quā in ardua difficultate de cæleſtibus motibus differens autor Peripateticorum protulit ſententiam:Meliorem inquit fore ægrotantis fortunam compluribus auxiliis perfectā aſſequi ſperātis valetudinē,quā paucioribus exiguā.Librandas rerum naturas ex hoc voluit,nō quia potiundi boni potētia eſt maior,ſed quia bonū potiundum eſt maius. Nō minor itaq; rationalis eſt creatura,ꝙ externo deſtituta auxilio optimum in tota natura cōſequi nō valet: ſed eo altiorē cōſcendit gradum,quo excellentior & omni cogitatu ſuperior illi fœlicitas ,ꝓfunda atq; parata eſt. Nō officit etiā ꝙ noſtris optatis plerunq; oratio nō reſpōdet:cauſarum enim nō quouiſmodo:ſed ritè diſpoſitarum lex eſt nunquā aut rarò defere.Vegetabiliū quippe ſemina non aliter,quā vdis mandata ſulcis ſuo tēpore opportunāq; diligētia exculta obtinent : vt ſæpe fructus afferāt.Sol cum homine hominē,cum Leone Leonē,cum ſin gulis animantibus ſingulorum genera ſemper ferè generat,modo quædā nō deſint præparatiōes. Quocirca ſi Dñm precātes,nulla affectio cauſarum more,efficaces ſaltē frequēter redderet,meritò cauſalis eos ordo à ſe abdicaret:ſed cum eorum tātus ſit vigor,vt totus aſsit orationis effectus , non ſine quo incaſſum ligāt,ſed cū quo fructū referāt expectātū:iure inter effectiuas cauſas locū ſibi vēdicāt.Accepimus verò petētes piè perſeueranter,pro ſe neceſſaria ad ſalutē obtinere nō ſæpe:ſed ſemper efficere quod cupiunt. Piè quidē petendū eſt:alioquin licet multiplicauerimus orātiōes, petimus,& nō accepimus:eo ꝙ malè petamus:qui enim declinat aurē ſuā, ne audiat legē,oratio eius erit execrabilis:& cum is qui diſplicet ad impetrādū mittitur,irati animus ad deteriora prouocatur.Dedit equidē poſtulantibus regem in furore ſuo:& reſpexit in orationē humiliū,qui volūtatē timentiū ſe facit,& deprecationē eorū exaudit. Perſeuerāter autē:qm̄ pater miſericordiarum & Deus totius cōſolationis rogari inſtātiſsimē vult,ne oblata aut illico impetrata vileſcāt:& noſipſos ad percipiēda promiſſa deuotionis igne accenſos præparemus.Clauſis oſtiis intrēpeſta nocte ſe pueriſq; ſuis ſummum capientibus euāgelicus amicus poſt negatū mutuū, poſt increpatā moleſtiā improbitate pulſantis victus, quotquot opportunitati fuerant panes elargitus eſt , Pro ſe verò quādoquidē obſtare eius,cui petimus aut oramus ſcelera,ne etiā Sāctorum preces admittātur, Hieremiæ cōteſtatus eſt Dominus: Tu,inquit, noli orare pro populo hoc nec aſſumas pro eis laudē, & orationē,& non obſiſtas mihi quia nō exaudiā te.Et rurſus:Si ſteterint Moyſes,Iob & Samuel corā me,nō eſt aīa mea ad populū iſtū. Neceſſaria demū ad ſalutē à terrā petēda ſunt,quid enim reliquorū oremus,ſicut oportet neſcimus,nouit aūt cæleſtis Medicus,quid ægris ſalubre ſit : & idcirco fæpe non tribuit ꝙ volumus,vt tribuat ꝙ mallemus.Si enim nos cū ſimus mali nouimus bona data dare filiis noſtris,nec credēdus ſe petere panē,quem, aut pilcem,lapidem, ſcorpionem,aut ſerpētem porrigimus, quanto magis pater noſter cæleſtis quæ obfutura videt, clemētius negat,quā indulgeat:Iacobus & Ioānes indiuidui Chriſti comites, dextrā læuāmq; regni ſedē petitum mittunt,& audiunt,Neſcitis quid petatis. Paulus vas electionis ſtimulū carnis ſuæ angelū Sathanę ægrè ferēs ter Domino rogato pro illius ablatione exauditus nō eſt:quia ſi illo caruiſſet,ſaltus eſſe non potuiſſet.Efficit ergo ſemper optatū,modò ſuis partibus conſtet oratio:reliquū eſt, vt in ſuprema ſicut præmiſimus,reponatur.Tāti nos fecit munificētiſsimus Deus,vt ex infimo genere vota hmōi in altiſsimo poſt ſe cauſarum ſolio, omni ei creatura ſubacta ſtatueret , declararet, factiſq; cōprobaret. Oratione nāq; terra operta eſt.& degluiuit Dathā, & operta cōgregatione Abiron rurſus clauſa eſt.Iordanis vnda perpetē ſuū meatum retorſit:aër mēſib⁹ ſex & annis tribus ſerenitatē ſeruauit:ignis à caſtrorū cōbuſtione ceſſauit. Oratiōe grādo,tonitrua,pluuia,muſcæ,ranæ,locuſtæ fugatę ſunt,Rebecca à ſteralitate ſoluta,Maria à lepra mundata, exæcati & rurſus illuminati Syri,Ezechiæ terq; ni adiuncti ſunt anni, vita ſuncti pueri reuixerūt.Oratione Moyſes Amalecitarū ꝓfligationē,Sanſon extremum robur,Salomō ſapiētiam, Daniel viſorum reuelationem, Heſter Aſſueri gratiā.Mardochæus populi liberationem, Suſanna intentatæ mortis vltorē obtinuit.Oratiōe ſol cōmoratus in cælo lōgiorem triumphanti populo diem præſtitit:ſolis receſſus in decimū pertranſitæ viæ gradū,Eſaiæ vaticinio teſtis affuit. Oratione immaniſsim⁹ draco,cui permiſſum eſt animas ſeducere,in auguſtum deſerti carcerē detent⁹ eſt, dæmonū gen⁹ apoſtolicæ auctoritati reſiſtēs eiicitur,Angel⁹ Domini cētum octaginta quinq; virorum millia interemit,Michael Iudęis præſidium tulit,Gabriel Danielem ſolatur,Raphael Tobię lacrymis aſſuit:ſed quid p creaturas vagor?Creator nempe ipſe humilimi famuli ſui oratiōe detentum ſe fatetur.Dimitte,inq t,me,vt iraſcaſ furor meus. O humilis lacryma,quāta eſt potētia tua,vincis inuincibilem,& ſuperas Omnipotentē.Tua ſunt hæc Deus optime opa,q ſeruos tuos tam ineffabiliter magnificas : quippe cùm eorū interpellationib⁹ defideriiſq; vniuerſam ſubieceris creaturam,tu amicos tuos tam admirabili gloria decoraſti,vt quicquid à natura,virtute,fortuna, ſpiritu,atque à temetipſo expectandum eſt hoc torū illorū votis cūmiſeris. Verè miſereris omnium Domine,& nihil odiſti eorū,q̄ feciſti:quandoquidem cæci illius in Chriſtū tuū adhuc caligantis ſentētiam(qua dixit,Nos ſcimus ꝙ peccatores Deus nō exaudit) dum Nabuchodonoſor.Achab,Publicani,Petrię; preces admittis, cōſurraſti &ad flagitioſos quoſq; exorandi munus oſtēdiſti.Habet itaq; Eccleſia tua B.P.ſacrū cultū non vanū, aut fortuitū, ſed inter cauſas effectiuas ſupremi ordinis omnia ſua dictione concludentē. Nec in vacuū obſecro tantā Dei gratiā,largitatémq; recipiamus,regnum tuū Domini Ieſu eſt oratiōe cōparatū:dicēte ad illū Patre,Poſtula à me,& dabo tibi Gētes hæreditatem tuam, & poſſeſsionē tuam terminos terræ. idem eſt eiuſdē oratione cōfirmatum,dicente ipſo ad Petrum.Ego rogaui pro te,vt nō deficiat fides tua:propter ꝙ Romana Eccleſia immaculata fide perſeuerat.Collapſum ergo idem præceps ad prope ruinam cùm videamus,experiamur,ſentiamuſq; ,ſurſum reſpiciamus,& leuem⁹ capita noſtra.Oremus mente,oremus & ſpiritu,ne vox illa repetat, populus hic labiis me honorat:cor autem eorum longe eſt à me: cui debetur omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum , Amen.

ORATIO II.

De Vnione Verbi cum natura humana , coram eodem Alex. 6. dominica prima Aduentus. anno Salutis 1502. habita.

VIdebunt filium hominis cū poteſtate magna & maieſtate.Lucæ 21.cap.Admirabile ſacramentum, quo filius Dei ſe noſtra cum humanitate cōiunxit,Dionyſius Areopagita B.P profundi⁹ ſenſit,quām à nobis explicari poſsit. Silentium tamen ob hoc nobis non indixit,ſed myſterij altitudinem cōmendauit. Quamobrem ſtudioſas mentes , quæ ad difficilima quæq; perſcrutanda ſeſe rapiūt,prouocauit ad huius tantæ rei cōtēplationem nō minus ſalutarem , quàm difficilem. Tali concitatus deſiderio ſtatui apud me ipſa vnione verbi cum natura hominis aliquid tam ſubtili-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter, támque modeſtè diſſerere, vt tanto loco dignum quippiam afferrem, & profeſſioni meæ videretur apriſsimum. Attamen primum Mariæ numen, vt præſens nobis adſit, humiliter imploremus, dicentes, Aue Maria, &c.

GVM Ad ædificationem perpetui templi ſolius atq; omnipotentis Dei, in quo vos B.P. & reuerēdiſsimi Domini tāquam colūnæ poſiti ſtatis, illud immutabile fundamētum iaceretur. Verbū quod in principio erat Deus, caro factum eſt, admiratione pariter & ſtupore commoti ſunt plurimi, ſubtiliúſq; inueſtigare molientes, quomodo vnus atq; idē verus Deus & verus homo eſſe poſſit, ad philoſophiā ſeſe cōtulere. Cúmq; in illa proſpexiſſent, q̄ omnis vnio aut ſecundū ſubſtantiā, aut ſecundū accidēs ſit, vtráq; perſcrutati, diuerſa vtring; obſtacula offenderūt. Etenim ſi ſubſtātialis eſt ipſa Dei hominiſq; coniunctio, aut diuinitas erit humanitatis forma, & perinde, vt Apollinaris ſomniauit, tertia quędam natura ex vtriuſq; commixtione conflata eſt. Si verò accidentalis affirmatur, ſiue diuinum dicamus Verbum habitare in illo homine, veluti in tēplo, ſiue vt induméto connexum (quemadmodum duas hypoſtaſes in eandē perſonam cōponentes cōcedere oportet Neſtoriana impietatem a finibus Eccleſiæ iampridem à Patribus exploſam vltro reuocaremus. Quo fit, vt nodoſa nimis quæſtio Chriſtianæ religionis profeſſoribus obiecta videatur. An fortè ſatis erit nobis pertranſire craſſa (vt aiunt) Minerua: & ruditer arbitrari talem fuiſſe illam vnionē, qualē Deus voluit, aut qualem Eccleſia credit. Sed ſi hæc fides ſufficit, vana eſt admonitio principis Apoſtolorum, qua nos parares eſſe iubet de ea, quæ apud nos eſt inconuulſa fide, omni poſcēti nos rationem reddere. Quo itaque fœdere Verbū caro factum ſit, quantum à ſanctis Patribus accepimus, & nobis tribuere dignatus eſt qui omnē hominē ad ſe humiliter properantem adiuuat & illuminat, paucis mihi proſequendum reſtat. Et quoniā omnis de aliqua re inſtitutio à diffinitione debet proficiſci, vt intelligatur quid ſit id de quo diſputatur, imprimis prælibandum reor, quid ſit vniri in natura, quidve in perſona. Vniri in natura dicuntur, quæcunque è diuerſo venientia ad vnius naturæ integritatē perficiēdam concurrunt ſiue informatione quadā, vt anima & corpus hominem integrant: ſiue cōtinuatione qualibet à natura inſtituta, qualem animalis mēbra præ ſe ferunt, ſiue quatuis alia enaſcētium cōuerſatione rerum id euenire contingat. Cùm autem ex philoſophia, nedum à ſacris literis, didicerimus diuinitatem & in ſeipſa omnis cōpoſitionis expertē: & in cuiuſuis alterius concretionem venire nō poſſe (vtpote, cuiuſlibet imperfectionis ratione illi repugnante) aſſumptio hominis à Dei verbo vnionem in natura repellit. Vniri verò in perſona illa dicūtur, quorum vna cadémq; exiſtit à Græcis hypoſtaſis appellata à nobis autē ſubſtātia indiuidua. Addidi autem, indiuidua: quoniam conſuetudo Latinorū, & quæ cōmunis eſt ſubſtantiā vſurpat. At vnio hæc ſecundum perſonā non vno tantùm modo intelligi poteſt: nā quodlibet accidens ab eo, in quo eſt, cōſtat ſecundū perſonā indiſtinctum eſſe: partes vel integritatis vel eſſentiæ cuiuſcunque hominis, quantū ad perſonā attinet, eædem ſunt cū eo, cuius partes eſſe dicūtur. Verùm cū diuino verbo fas non ſit quippiā accidere, & ordo rerum nequaquā patiatur humanitatē, quæ ad ſubſtantiam ſpectat accidētis eſſentiam ſubire, intelligi nullo modo poteſt, vt humana natura deuincta Deo perſonaliter ſit: quēadmodū accidens ſubiecto ſuo inhæreſcit. Quòd ſi ad alterum modum recurras, quo partes atq; mēbra perſonæ copulantur, incidis in Scyllam cupiens vitare Charybdin. Deum enim aut hominem partis deffinitionē ſubintrare fatendum eſſet: quorū vtrunque rideret philoſophi, alterū orthodoxa deteſtaretur Eccleſia. Quid ergo? ſuccūbendūmne nobis erit? minimè gentium. Perſpicacius quidem intuentibus videri poteſt quòd membra cuiuſq; hominis & partes ſunt & organa: partes quidē, quoniam totum integrāt: organa verò, quia ad officia muneráq; propria accōmodantur. Organa autem dixerim non quæcunque, ſed connexa. Habent ſiquidē artifices & alia inſtrumenta à ſeipſis abiuncta, quæ à prioribus tantùm diſtant, vt nequaquā valeat alter alteri manus aut oculos, quēadmodum enſem aut calamū commodare, propterea q̄ noſtra iſthæc mēbra nobiſcum ſubſiſtunt, illa verò remota ā nobis ſunt, & exiſtunt per ſeipſa. Nec partes & quæ diximus cōiuncta organa, tam mutuo inter ſe cōnectuntur vinculo, vt neutra poſſint ab alterutris ſeparari: quandoquidem & ſi nullum intelligatur genus partium: poſſunt nihilominus huiuſmodi inſtrumēta remanere. Nā & ſenſoriæ quæque partes nō eo quod partes cōpares habēt, organa ſunt, ſed quoniam ad ſuas aptæ ſunt functiones: vnde ſi ſenex oculū ſolū iuuenis aſſumeret, videret vtiq; ſicut iuuenis, & ſi quis præterea corpus totum animæ organum dixerit, nullus erit error. Quocirca modus quidam relinquitur, quo perſonalis aliqua cōiunctio definiri poteſt, nulla ſe vel partiū, vel accidentiū natura cōmiſcēte, quādo organū implicitū aſſenerauimus cuipiā tributū eſſe perſonæ, atq; hoc nimirum pacto noſtram naturā Dei verbo vnitā citra omnem dubitationē confitemur. Et quoniam in tota earum, quæ apud nos ſunt, vniuerſitate rerum, nihil tam ſimile verbo Dei, quàm intellectiua anima reperitur, ab ipſa exēplo qualicunq; ſumpto, ea quæ diximus, fortaſſe ſubobſcura pendantur. Cernere libet noſtrā animā, præter q̄ corporis eſt forma, vtroque potiri inſtrumenti genere: dum & ſui corporis eiuſq; partium perinde ac congenitorū orga norū vtitur miniſterio. & externa adminicula perficiēdis adhibet operibus: hominis enim corpus cōiunctū intellectiuæ animę organū putandū eſt nō ob id eſſe, quia ipſa illud informat & perficitſed ob eā potius cauſam, quod idē cū ipſa fortitū eſt ſuoſtitere. Enimuerō ſi ſola vi intelligentię adimeretur animæ, hoc ipſum q̄ corporis perfectio eſt, retineret nihilominus ſecum illud idem corpus, quatenus inſtrumentū cōiunctū: vt Platonici omnes, Peripateticorū verò illi, qui vnū hominibus dedere intellectū, affirmant. At ſi incredibile aut ambiguum adhuc cuiquam videtur, vt ſpiritualis aliqua ſubſtātia corporeum habeat quippiā ciuidē ſecū etiā participans, quo proprias abſoluat actiones, & tamen eius forma nō ſit, ad ſeipſum redeat, ſeipſum intueatur, de ſeipſo dubitet. Nonne intellectus hominis ad explicādos eorū quæ intelligit, cōceptus lingua vtitur, quæ corporalis eſt, & eadē omnino perio na cū illo conſitans & tamē intellectus nullius corporis eſt actus? Quemadmodū itaq; intellectiua aīa miris quidē, veris tñ, modis geminū habet inſtrumentū iunctū & abiunctum: nō ſecus profectò glorioſus Deus vniuerſo creaturarum genere veluti organo vtitur ſeparato, dū per ſecretū, intimúmque illapſum ſe rebus immiſcēs, ad ſuæ volūtatis arbitriū deducit omnia, & cuncta in ſingulis, & ſingula in cunctis operatur. Illā autē humanitatē, quæ in Chriſto permanet, tanquā organū cōiunctū aſſumpſit: atq; ad illa magnifica & excellētiſsima ſoli⁹ Dei opa, redemptionem generis humani, ſanctificationē peccatorū, æterni regni aditū, & id genus multa accōmodat, agit, exercēt. Quare ſi clarè Athana. vnionem animæ ad corp⁹, nō vt materiā, ſed vt inſtrumentum proprium intuit⁹ dixit, ſicut anima rōnalis & caro vnus eſt homo, ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Cùm igit vnio omnis (vt primo loco cū dicebamus, vel ſm perſonam ſit, vel ſm eſſentiam, & eſſentialem ꝓcula, ꝓpoſito repulerimus: ſupereſt vt perſonalem vnionem hāc aſſeramus. Rurſus cum pſonalis vnio interdum penes ſubſtātiam cōſtare poſsit, interdū autē penes accidens, & quæ accidentis eſt ſimiliter præter miſſa ſit, vtiq; ſubſtātialis remanebit. Poſtremo, qa & hæc in eam, quæ aſciſcit partes: & in eam quæ organis cōtenta eſt diſtincta reperitur, cōſtet verò partium ꝓprietates vtrique repugnare naturæ: cōſentaneū eſt, vt diuinitas atq; humanitas Chriſti in vnā coēant nō naturam, ſed perſonā: nō accidentaliter (vt ita loqui liceat) ſed ſubſtantialiter: nō vt partes, ſed vt altera humanitas, q̄ veluti inſtrumentum quoddam (vt ſæpe dictum eſt) adiunctum diuinę perſonæ ſit: atq; ita ſanè adiunctū, vt corpus illud verum Dei corpus, & aīa illa vera Dei anima verè atque cōſtanter poſsit appellari. Nec officit quicquā nobis, q̄ cōiuncta organa ad integritatem naturæ eius, cui⁹ ſunt ſpectare videantur, nō em oportet id cōtinuè verum eſſe, vt ſexti digiti quacunq; ex cauſa cōgeniti exemplo ꝓbari pōt. is enim de ſpeciei humanę integritate nō eſt, & tñ organū cōnexum eſt hominis habētis illū. Cęterum, quo null⁹ heſitandi locus excellēti cuiquam ingenio relinquat, nihil obeſſe ſcito, q̄ ipſum Dei verbū ſola vi intelligentiæ ad aſſumptam naturam refert: hoc em minoris refert q̄ curandum ſit. Relatio namq; ſola nō tantum habet momēti, vt hominē Deū faciat, verū ſuū inſpiciendū eſt ex quo oriē fundamentum. Quod hoc in loco ſi attenderis, in eo cōſiſtit, q̄ fili⁹ Dei ad idē omnino eſſe pſonæ ſubſtantiæq; ſuæ naturam hominis cōplexus eſt: hæc eni eiuſdem indiuiſio, eſt, qua De⁹ homo eſt. Quę & tanta tanq; ſingularis habet, vt in tam numeroſa rerū cōditarum multitudine nulla diuus Bernardus reperit, quam nō fatereť ab ea excedi: cum docente Au. didicerim⁹ potiorē vnionē obtinuiſſe hominē i filio Dei, q̄ (mirabile dictu) ipſemet fili⁹ in Patre, cū quo tam ſingulariter vnus Deus. Hæc eſt q̄ prodigiis omnibus adeò præſtat, vt ne dicam cętera mirabilia Dei opera (quæ vel tenuiter inſpecta laudamus, miramur & obſtupeſcim⁹) ſed miraculo vniuerſa quę fieri poſſe credimus lōgo ſupereminet interuallo: quandoquidem homo, qui nat⁹ eſt in ciuitate carnis noſtræ idem ipſe eſt Altiſsimus, q̄ fundauit eam. Hoc eſt magnū illud, atq; apoſtolicū ſacramentum: quo ſecundus Adam tanquam ſpōſus ꝓcedēs patrē reliquit & matrē, quando forma ſuſcepta ſeruili ſplendorem maieſtatis obtexit, & ſynagoga dimiſſa nouæ ſponſæ inhæſit, factiq; ſunt duo, Deus inquā & homo in carne vna. Hęc eſt ardētis ſimúlq; incōbuſti rubi flagrātia: qua Deus noſter (q̄ ignis cōſumens appellari voluit) quam aſciuit humanitatē, abſq; cōſumptione cōtinet atq; illuſtrat. Nec ſecus q̄ ros in vellere abditur, & tanquam lapis ſine manibus humani operis de monte virgineæ altitudinis abſciſſus creuit in mōtem maximum, omnia implentē, quando vniuerſa & quæ in terris: & quæ in cœlis ſunt: inſtaurat: magnificat: beat. Hæc demum eſt quæ mortalitatem noſtrā abiectam atq; proſtratam ſupra ne dicam ſydera: ſed Angelorum quoque altitudinem effer

efferēs diuinitatis cōſortium adeo nobis impartiuit, vt nūc quidem eſſemus & appellaremur genus electū, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis eius qui de tenebris nos in admirabile lumē ſuum vocauit, & demum q̄ apparuit, ſimules ei ſimus immortales, impaſsibiles, nullius egētes, ſancti, glorioſi, beati. Agnoſce ergo quiſquis Chriſtianæ profeſsionis cenſeris, dignitatem tuam & diuinæ iam conſors factus naturę noli in veterem vtilitatē degeneri cōuerſatione redire. Memēto cuius capitis, cor poriſque membrum ſis. Etenim ſi præ oculis noſtrā hanc tantum præſtantiam in promptu haberemus, & ad illam mores noſtros meriremur & cogitatus, quam parata & expedita eſſet nobis via ad bene beatēque viuendum. Quicunq; nēpe ſalutis ſuæ curam nō negligit, in vnionis gratia, qua Chriſto inſitus eſt, ſtādum, aut ad eam redeundum ſibi fore facile proſpicit. Nam quia nos inſani per impietatū noſtrarū iniquitates ab vno verò ſummōq; bono reſilientes euanueramus, in multa diſcīſi, per multa inhærentes multis, nutu deniq; Dei noſtræ perditionis miſerētis, venit Emanuel vnus, & ſe nobiſcū effecit vnū, vt à multis exonerati, applicaremur ad vnum, amaremus vnū, frueremur vno, perſiſteremus in vno, qui cum Patre & ſancto ſpiritu viuit & regnat Deus. Amen.

ORATIO III.

De cauſa & origine Mali, & cur homines plura & maiora mala ſuuaſerint magis quam cætera animalia coram Alex. 6. Dominica I. xl. anno ſalutis 1502 habita.

DVCTVS Eſt Ieſus in deſertū à ſpiritu vt tentaret à Diabolo. Propoſitum hodie ſingulare duellum, S. ac B.P. admirādum vniuerſæ creaturæ ſpectaculum exhibet. Vnigenitus nanque omnipotentis Dei, idémque Deus omnipotēs trabea noſtræ mortalitatis indutus nō in carne peccati ſed in ſimilitudine carnis peccati progrediens, alter pugillum mediam veluti in arenam, & tutius orbis theatrum profiliit, cōtra principē tenebrarum pugnaturus. Quis nō miretur, quis nō ſtupeat? quis nō omnibus prope ſenſibus deficiat? Magnitudo rei & ſcaturiētium multitudo myſteriorum rationis virtute omnē circūfundit. Cùm autē cuncta mens nō valeat humana cōprehendere, & q̄ percipere datum eſt enumerare ſingula orationis modus nō libenter finat, ad vnum illud oculos inieci meos non aliorū potiſsimū, ſed q̄ exil⁹ bus ingeniis (quale meum fateor) & tractatu facilius, & ad noſtrā maximè reſpiciat naturā. Cum enim intueor Saluatori noſtro, eidémq; Deo opti mo, creaturā ſuā, quam bonā ſanctámq; cōdiderat, obuiam fieri, culpam ſuadere, & nequitiæ ſuæ venenum ad fontē vſq; bonitatis extēdere tentare, id modo verſatur in animo Deus omnipotēs maximus autor omniū eorundémq; & ſingula bona, & cuncta valde ſunt bona, vnde igitur malū rebus adiunctū eſt? quis malū mūdo inſeruit? Operæpretiū itaque eſſe arbitror, quā breuiſsimè diſcutere prius vnde malū in vniuerſo ſit, deinde q̄ ob cauſā hominū genus præ cæteris plus mali occupauit. Veruntamē noſtro vt aſpiceret inſtituto, Mariā ſummi boni parētē adeam⁹. Aue Ma.

MALI Originem inueſtigare tentantibus ille quàm primum occurrit quæſtionis nodus, Malum ab alio productum, an verò ex ſeipſo ſubortū ſit. Si ab alio, à bono igitur, aliud nēpe à malo, non niſi bonum eſt. Quo autē pacto à bono malum manare poteſt, cōpugnent inter ſe, nec ſolùm contraria, ſed cōtrariorum quoq; cauſæ ſint? Si ex ſemetipſo malū eſt, Manichæi redit error, nec vnus vniuerſi eſt princeps (vt Stoici & Peripatetici rationibus affirmarunt) ſed duo rerum prima principia, alterum quidē bonorū, alterum verò malorū (vt Pythagorici finxiſſe viſi ſunt) cōfiteri neceſſariū eſſet. Implicitè autē huius difficultatis nexū, qui ſibi abſolui explicarique deſiderat, eorū quæ ſunt, geminā aduertat eſſe naturā. Altera quidē ad propriū boni ita diſponitur, vt tñ ab eius conſecutiōe deficere poſsit: qualia ſunt ea omnia, quæ in hoc vltimo orbe frequenti & alterna generatione atque corruptione variantur. Altera verò (ad quorū numerum cœleſtia pertinent corpora) infallibili ratione proprium bonum conſequuntur. Naſcitur autē hæc rerum diſparitas ex ea quæ præcedit diuerſitate mutabilitatis atq; cōſtātiæ. Illud quippe rerū genus cui opportuna quaq; principia ad vltimū ſuæ naturæ adipiſcendū mutabilia ſunt, frau dari profectò ſuo bono poteſt. Cui autē vel obtenti vel obtinendi neceſſaria oīa præſto certóq; aſſunt, hoc à ſuo deſiderio decidere (etiam ſi fingere liceat) impoſsibile eſſe videtur. Plantæ etenim & ſemina idcirco ab intēto germine inueniuntur quidē defeciſſe, q̄ per impedimenta obuiantia naturalis eorū profectus interceptus eſt, Sol verò ab inſtituto nunquā diuertit ob eā cauſam, q̄ inuariabili ordine natus eſt moueri. Oritur & hæc diuerſitas ex priore differentia ſm potentiā, & eam quā Græci endelechiā, nos verò actum atq; perfectionē appellamus: variabilitas quippe connexionis cuiuſque ex potentia ſurgit, inflexibilitas verò ex illa rei cōſummatione firmatur: quæ potentiam omnē ad quoduis regnans procul abegit. Nunquam em obirent animalia: ſi tanta eſſet Perfectio vitæ: quæ omnem moriendi potentiam excluderet. Sunt tamen nō pari ratione tantæ inæqualitatis prima principia actus & potentia. Ille em primā ſedē tanta fibi autoritate vendicat, vt antecedens omne ſecundū quodcunq; genus abiiciat. Hęc autem & prius ſe fundamentum cōſequi non recuſat: poſsibilitatis nanque cuiuſq; radix cenſetur ex nihilo eſſe (vt noſtri) vel non ex ſe eſſe (vt Philoſophi tradunt) cum potentia mater eſt defectus. Quē nō ex ſe eſſe, pullulare ab aēre proferamus exemplum, quemadmodum em aēr, quia non ex ſe lucet, quidquid luminis habet, alio vtiq; illuſtrante habet: quotuſquiſq; verò fulgoris gradus illi defuerit, ex hoc ipſo provenit, q̄ nullum ex ſeipſo aſpirat lumen. Haud aliter creatura quælibet: quia nō ex ſe exiſtit quidquid perfectionis poſsidet, alio largiente quocunq; fortitur: defectus autē omnis, qui aſſuerit, propterea aduenit, q̄ nihil ex ſe eſt. Quamuis autē cuiuſlibet poſsibilitatis ipſum nihilum radix ſit non omnia tamen, quæ in nihilū reuertētur, niſi illa manus omnipotētis tueretur, huiuſmodi habēt potētias: ſed ſua cuique pro naturæ atq; proprij finis ratione accōmodata eſt. Quocirca licet ea, quæ ſuapte natura ad ſingulare aliquod bonum prona ſunt, diuerſo calle ex nihilo prodierint (dum alia id boni tanto ſibi fœdere copulārunt, vt nullus ſit relictus contrario aditus (alia verò ab illo nihilo vnde veniunt, tam paruū diſceſſerunt, q̄ nō modo ad deſtinatum finem tēdere: ſed in contrarium poſſunt inter ea remeare, quæcúque tamen ad vniuerſale bonum capeſcendum facta ſunt (qualia ſunt cuncta intellectu prædita) vno codémq; interuallo ex nihilo proficiſcuntur: quandoquidē eorū nullū ad finē propriū neceſſario pertingit, ſed omnia ingenito poſſunt arbitrio & ad proprium ſe agere bonum, & in aduerſam partem reniti, pergere, peruenire. Diuinitatis nanq; cùm propriū ſit, vniuerſum bonū eſſe, ipsámq; met ſibi legem exiſtere, & habere deniq; rationē eandem, quā & voluntatem, reliqua natura quæ intellectus rationis eſt particeps, libertate donari haud alia valuit quam quæ ex nihilo potuit exire: hæc autem cum particulare quoddā bonum aſſequitur, & alterius legi, cui vniuerſum bonū eſt, naturale ſubiicitur, & voluntatem ex ſe defectricem afficit. Eiuſdem enim rationis eſt, eſſe creaturam liberam abiq; potētia diuertendi ab eo, ad q̄ deſtinata eſt, vniuerſum bonum. & creaturā vniuerſum bonum eſſe: quod profectò nō ſolum nō fieri, ſed ne cogitari poteſt. Qui cūi tanta quidem viget libertate, vt a bono diſcędere nequeat (cū bonū omne volūtas poſsit appetere) totā bonitatis naturā, eandémq; immobilē in ſemetipſo habeat neceſſe eſt, nam aliter pro ea parte, qua minus habet, aut mutabilis eſt, poſſet plane decedere. Quamobrē Areopagita Dionyſius, malum particulari bono comitē alligauit indiuiduū. Quū igitur malū ex naturali, boni defectu, ex mutabilitate, murabilitas ex poſsibilitate, poſsibilitas ex finitate, finitas demum ſuboriat ex nihilo: cōſequens eſt, vt quæcūq; mala ſunt, idcirco ſint, quoniā illa, quæ malis ſubiiciūntur, ex nihilo veniūt. Et cum poteſtati non ſubiaceat diuinæ, vt creaturæ ſint, & nō ex nihilo ineuitabile eſt, quin malum ſit: ſi tamen ſubſiſtere mundus deber. Verùm inter malum naturę atque moris tantum intereſt, vt illud quidem & poſſe & eſſe neceſſarium ſit: hoc autem poſſe ſimiliter neceſſarium, facere autem libertatis fuerit. Percunctantibus itaque vnde malum, ex ſe an ab alio, iam liquet malum quidē poſſe quatenus in malum tēdit, nec ex ſe (quia ex nihilo exurgit) nec ab agente autoréq; aliquo, ſiue volente, ſiue nolente, aut per ſe, aut per accidens ꝓuenire. Quemadmodum nō frigeſcere, ignē inſeparabiliter comitatur: nulla tamen cauſa petenda eſt, quæ ignem efficiat non frigidum. Malum verò ipſum à bono naſcitur, ſed per accidens: dum quædam bona appetūtur, quibus mala implicita ſunt aliorum. Nullus enim operatur aſpiciens ad malū, ſed ad bonum ipſum, aut ſaltē apparens bonū agentis omnis fluctū contendit. Nemo profectò lacęſsitus tanto vnquam furore vltionem expetiit vt alterius malū primaria optione eligeret: ſed dum bonis quibuſq; noſtris (vtilia, delectabilia, honeſtāue ſunt) acquirendis tuendiſque operam damus, aduerſa quæque declināda, refellenda, deſtruendáque occurrunt. Hæc eſt origo atque via, qua malum mundo obrepere cœpit, extremáſque eius partes ambas iam penetrat, luſtrat, occupat. Sed de mali origine hactenus.

Deinceps vt promiſimus, quare tanta mali inundatio homines præ cæteris inuaſerit pauciorib⁹ abſoluamus. Singularis humanæ naturę miſeria atque calamitas S.P. ſīēda poti⁹ q̄ diſputanda eſſet. Cælū enim & terras & mixta quæque cōſpicies, intueor rerū omnium ſpecies ad ꝓprios certatim fines cōtendere, intentis bonis potiri, vel in nullis, aut certè in paucis ſingularib⁹ deſiderio falli, & impedimentum perpeti. Humanū aūt gen⁹ omne, terra vorago vitiorū (q̄ verè mala ſunt) ſic cōplexa eſt atque abſorbuit, vt Rara auis in terris, & nigro ſimillima cygno Vir bon⁹ & ſapiens, qualem vix reperit vllū Miſſib⁹ è cūctis hominū cōſult⁹ Appollo. Cur ſolū humanū genus Deus optimè tot ac tantis malis reſperſiſti, aut certè inuolui paſſus es? Nūq̄d oīa certo fine gubernas hominū? ſolos deſpicis act⁹ nūq̄d tot⁹ hui⁹ operis abiectiſsima pars homines ſumus? Hęccine eſt imago tua Domine? Vbinā illud Prophetæ tui de tua erga nos miſericordia admirantis: & tanti homines

Origo mali.

Cur homines plura & maiora mala ſuuaſerint magis quā cætera animalia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

feceris,quòd eorum pedibus cũcta subieceris,oues & boues vniuersas,quin & pecora campi?Si cæteris animantibus præstamus, quanta obsecro,& qualis excellentia hæc,si communem nobis,& illis optimi apertionem congenerasti, & illa ferè omnia finem assequntur, nostrum autem paucissimi voti compotes euadunt. Bifaria aliquid accidere rebus factis ex philosophia didicimus, ex electiõe ipsius artificis,vt accomodum quippiã sit ad boni aliquid & rursus ex materiæ necessitate,quę constat veluti ex purpura,tinea, &ex ferramentis quibusq; corrodẽs emergit rubigo. Quapropter sicut faber ferrã factturus,durã ferri eligit materiam, & ad secãdum idoneã,ꝙ autẽ rubiginẽ contrahat, tantum abest, vt optet vt quo ad posit,studeat propulsare, haud aliter plasmaturus Deus hominem , qñ animæ actiones instrumento indigebant pro tangẽdi sensu nobilissimo(ob idque moles carnes,bene aptos mente,docilésque videmus)oportuit tale effingere corpus, quod earum qualitatum,quæ tactu percipiũtur,mediũm temperamentum haberet.Cõpositum proinde oportuit fieri homine ex intellectuali & sensitiua natura , & spiritu & carne , ex rationali appetitu atq; sensibili. Electa nimirum sunt ambo,vt sensibilibus bonis pariter & intelligibilibus certa quadam ratione frueremur. Nunc autẽ cum simulatq; editi in lucem & susceptisumus,sensibilibus assuescimus bonis, cum vtilibus,tum delectabilibus, atq; itaq; hæc sensuum blandimenta naturali nobis necessitudine iũcta frequẽti vsu adeo familiaria fiunt, & tam vehemẽter nos impellunt, vt & infignẽ mentis nobilitatẽ obnubilent , & putemus nos sensitiua natura primò cõflare,consectamur propterea blandientẽ libidinẽ,nullum habentẽ modum nullúmq; finẽ , & toto impetu paulatim ferimur,imò rapimur in istas sensuum oblectationes.Delecta hæc nõ sunt,vt in homine essent, sed ex cõnexiõe partiũ pullularũt hinc siquidẽ caro cõcupiscit aduersus spiritũ, & spiritus aduersus carnẽ,hinc Apostolus quæritur,Video etiam legẽ in mẽbris meis repugnantẽ legi mentis meæ , & captiuantẽ me in lege peccati.& rursus,Nõ qd volo bonũ,sed quod nolo malũ hoc ago.Hinc manifesta carnis opera fornicatio , immunditia, impudicitia,luxuria,auaritia, veneficia,inimicitiæ, æmulationes, cõtẽtiones,iræ,rixæ,dissentiones,sectæ inuidiæ,homicidia,ebrietates,comessationes,& id genus multa, quibus non sat est animũ inficere,nisi etiã corporis mala tot tantáq; secum ferant,vt in nobisipsis experiamur nullã fere hominibus ægritudinẽ accidere, quæ ex animi huiusmodi prurbationibus originẽ nõ traxerit, ob eámq; causam cæteris animalib⁹,crebrioribus & grauioribꝰ molestiis,infirmitatibus,morbis & ærũnis infestat,& quatitur genus hominum.In sola igitur nostra natura,mirũ nõ est si tãta vtriusq; mali rubigo resident , qñ sola ex sensu & intellectu constat , & eo vinculo,vt sensus,& quæ illius sunt manifesta,facilia domesticáq; nobiscum coalescant,intellectus autem & eius bona obscura, arduaq;,alienáque appareant.Accedit ad hæc,ꝙ, sicut à sanctis Patribus accepimus, aduersarius noster Diabolus circũ quærităs quẽ deuoret,& menti falsa suggerere, & suas delicias sensibus suadere, & si qua sunt spiritualium bonorum,desideria vel extinguere, vel inficere non desistit.An sunt nobis fortasse longius aut ignota exempla petẽda? audacissimã enim bestiã illã & infensam Domino Iesum paulo ante audiuimus,quã importunissimè aggressam. Et primò quidẽ efurientẽ ad ea quæ carnis erant, sola tñ externa suasione inuitauit,nõ enim decebat immaculatũ agnũ,qui venerat tollere peccata mundi,interna carnis pugna tentari , cum (vt diuus ait Augustꝰ)nonnullũ peccarũ sit cum caro cõcupiscit aduersus spiritum. Deinde religionis sanctimonia ad egregiã populari famæ extensionem prouocans,si illæsus per æra descẽderet, quæ mũdi sunt subministrauit.Demũ ratus,ꝙ si peccare licet, repugnãdi gratia maximè licet,ojã regna terrarum pollicitus est.Et sic dum res gesta geminatos hostes (intimos scilicet & externos) habere nos admoneꝛ , causam simul affert quare rempublicã humanã malis crẽbrescentibus labefactatã singulariter videmus.

¶Nec ꝓpterea virtutis nomẽ tanquã impossibile pauẽdum nobis est,& via desperanda salutis, bonorum enĩ officiorum omniũ semina à natura nobis indita sunt,& aduersantia quæ iue valemus pro nostro integro arbitrio superare , Adiice ꝙ intus & extra ad vtriusq; generis inimicos supplantandos , magna & munitissima presidia posuit.Conditor omnipotens & gloriosus victor noster. Exteriora quidẽ arma illamet , quibus ipse vsus est , ad vtendum contulit.sacrorũ nẽpe librorum doctrinam,nulla siquidẽ ratione alia quã sola Scripturæ autoritate certamen totum ad victoriam vsque perduxit,cõpertũ suo experimẽto id esse monens,vt quicquid credendũ,agendũ, omittẽdúmq; occurrit,hoc sacri eloquij lance librandum esse censeamus. Interius verò auxilium tribuit, quando quidẽ antequã duceretur à Spiritu sancto,vt tentaretur à Diabolo,aquarũ fluenta benedictione proprij Baptismatis cõsecrauit , & deinceps cũ primũ in nouã creaturã sacro fonte regeneramur , suæ gratię & charitatis aliarúmq; omniu virtutũ muneribus sic protegit , vt omnia nequissimi tela igneo veneno armata, facilè possimus obrũpere,retorquere, & extinguere. Minimã nanq; charitatẽ diuus Tho. edocet ad omniũ generũ exquisita tẽtata sufficere.Quis nos,inquit Apostolus,separabit à charitate Christi?tribulatio an ãgustia,an gladius,an fames?certꝰ sum, ꝙ neq; mors,neq; vita,neque angeli,neq; principatus, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate, quæ est in Christo Iesu, qui cum Patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula. Amen.

ORATIO IIII.

De immortalitate animorum coram Iulio 2. Pontifice maximo Dominica prima Aduentus anno Salut.1503.habita.

PROPE EST Regnum Dei,Lucæ 21.Postquã terum humanarũ atq; earũ,quæ intra nos sunt,diuinarũ,culmine , potita est beatitudo tua,sanctissimè Pater,agnosco hoc orãdi munus eadẽ spectante felicitate mihi sorte obtigisse. Ea propter oẽs aut expectare catologum quendam laudum tuarum à me recensitũ iri, aut inuidere arbitror mihi fortunam meam. Magnorũ enim oratorum animi excelsa virtutũ tuarũ fastigia cõmendare gestienres optassent vehementius hunc sibi locum dari,quò tã in latũ campum riuos totius effundere liceret eloquentitiæ.Hos ego tantum abest vt reprehendam,vt ingentes quoque gratias piis eorum affectibus,sanctitatis tuæ nomine,agendas putauerim.Attamen ab ista procul valde sententia meum consilium distraxit , spectãs enim ad magnimitatem tuam , quam præclara facinora luculentius ostendunt quámve mortales omnes pleno ore congratulantes prædicant, auram istam popularem ventosámque orationem, quam animi magnitudo vti cætera quæque caduca atque fluxa spernit , omittendam censui. Verùm maximam de immortalitate animorum difficultatem , & eam penitus explicatam (si tamen ita dici sine arrogantia licet) maiestati tuæ offerendam attuli. Ad primum siquidem mortalium principem,pastorémque animarũ, prima oratio à prima religione,prima de hominum re inre habetur.Verum quo tam arduum negotium dignius tractemus,diuæ Mariæ numen imploremus,Aue Maria,&c.

PRINCIPIO veluti basim quãdã atq; totius orationis fundamẽtũ id firmiter ab omnib⁹ teneri velim, ad cognitionẽ latentiũ subst antiarũ , occultarúque rerum,propriis earum effectibus deducentibus,nos rite sanéque peruenire.Effecta náque si tollas, nullꝰ notitiæ de arcanis relinquitur locus:cùm (vt inuisibilia mittam⁹) de corporibus cœlestibus,de Sole,de Luna,deque reliquis astris, sublatis officiorum suorum actionibus quis vel tenuem cõiecturam caperet?Quis ignẽ leuem,terram grauẽ, illũ cãlidũ,hanc frigidam dignosceret si ascensus atque descensus. si calefactio frigefactione nunquam fuissent sensibus exploratæ?Hinc igit maximus ille philosophiæ parens Arist.exorsus,Si animus inquit , aliquam habet operationẽ propriam, fieri poterit eũdẽ à corpore quoque separatũ nihilominus manere atque viuere,si nullam sibi vẽdicat, sed omnem(vt ita dixerim)suppellectilẽ habet cũ corpore cõmunẽ,cũ ipso quoq; corpore intereat opus est.Hoc itaq; iacto fundamento,subtilius est inquirendum, an animus per se solum agat quicquã.Et quoniã si quippiam solus perficit,id præcipuè est cõtemplationis opus,ad hoc vniuersa deducit quæstio , nũquid intelligere solius animi sit,an vero animi simul atq; corporis?Vt autem quod quærimus,clarius,facilius,tutiúsq; inuestigemus,rebꝰ omnibus distributa pariter & accommodata officia legere atque accuratiꝰ distinguere operæpretium duxi.Quatuor esse actionum genera philosophi tradidere,quarum duæ extremæ sunt, reliquæ autẽ mediæ.Et illarũ quidem vnũ genꝰ est,quod in solo corpore materiáque versatur , quales sunt affectiones, quæ à calido frigidóq;,humido,sicco,duro,leni,atque his similibus proficiscuntur. Alterũ verò est,ꝙ à rerum sensibiliũ mole eleuatum , ad spiritualium naturam solummodo refertur.Nostram autem intellectionẽ ad neutrum horum generum ptinere facilè cõstat,nec enim cum intelligimus affectus (quos modo dicebam)patimur corporales, quin potiꝰ si intenta mentis acies nimis fuerit,quanquam extrinsecus illa nobis admoueantur non sentimus.Neq; rursus tam alta petimꝰ,vt corporeis imaginibus nõ immisceamur:oportet enim intelligentem phantasmata speculari.Inter mediorum verò generũ alterũ,quod mali est propinquiꝰ(in quo & actiones sensuum cõtinentur)ab eiusmodi affectionib⁹ liberũ est , sed corporeo organo expletur,audientes nẽpe vel videntes, & si non frigemꝰ aut æstuamus,quibusdam tamen corporeis intercedẽtib⁹ portionib⁹ sonos,colores,odores,cæreráq; sensata percipimꝰ. Reliquum aũt spiritualib⁹ actionib⁹ affine , qó solum ab elemẽtarib⁹ qualitatib⁹ sed à corporeo quoq; instrumento sese eleuat,obiectis tamen nõ corporibus,sed corporũ imaginibus(quæ phantasmata philosophi appellant)naturali quadã necessitudine deuinctum est.In hoc ꝓfecto actionũ genere nostram intellectionẽ locari quisquis veri iudicis naturam nouit.nequaquã ambigit,experimur nanq; nosmetipsos intelligere discernereque non genus hoc aut illud , sed vniuersim corporum naturam. Decernere autem recte non contingit aliter , quam si is qui arbitratur, omni vacet affectu.

Probant

Probant hoc quotidianæ cõtrouersiæ:quibus sedandis iudicem ad neutram partẽ propensum exquirimus atque laudamus.Probant interni mores, affectus passionésque quibus manifestum fit neminẽ omni hora sapere,sed qualis vnusquisq; inuenitur,talis & finis videtur.Probant naturæ experimenta:vt enim vere discernamus quid amarũ, quidve dulce sit,nullo affectum sapore gustum seruare oportet : ægro nanq; ideo cuncta videntur amariora,oñ cholerica amaritudo sensoriũ infecit. Nec dissimile reliquis sensibus accidit vna siquidẽ omnis iudicij cõis est ratio , vt sit qui iudicat,à rebus iudicandis alienus:nam si illarũ aliqua inhæserit,aut totũ sibi iudiciũ inflectit,aut falsum facit aliarum afferre censurã. Quocirca qm vniuersa ac singula quæ materię concreta sunt intellectu nos discernere,atq; hæc ipla spiritualibus distinguere experimẽto cõprobamus,necesse est vt noster hic animus vniuersæ naturæ corporeę natus arbiter,ab omni sit corpore alienus.Vnde præclare Anaxegoras Atque Arist. intellectũ oportere esse immixtũ dixere,tamẽsi diuersis rationibus ducerentur,ille eñ vt libero expeditóq; imperio cuncta disponat : hic autẽ vt recto sanóq; iudicio oña decernat. Nec audiẽdi sunt nobis qui acriori se ingenio præditos existimantes,organũ quidẽ(hoc est quandã corporis portionẽ)menti nõ assignant ab vniuerso tñ hominis corpore eadẽ adiungi ratione,q̃ attulimus,aiunt non satis probatũ iri.Tã irrationabilis est istorũ cauillatio, vt nisi velim eos nosse eam me scire,atq; à sententia ea dimotũ,referendã putassem minimè. Dicãt obsecro isti, si intellectum ab omni parte coporis oportet esse liberũ,vt omne possit corpus diiudicare, quo pacto vni toti corpori mersus,vniuersę rei corporeę æquus erit iudex:siue eñ pars siue totũ , mõ corpus aut corporeũ aliquid sit, cui intellectiuam vim quispiã affixerit ad certã trahit,flectit definitque cognoscendorum corporũ speciẽ:quæ nõ solũ amplissimam illam de omni mole corporea cognitionẽ prohibet, impedit, atq; obstruit,verũ intellectum quoq; ipsum consensu miscet , solúq; vocabuli differentia alterum secernit ab altero.Quod si absonũ valde est(quandoquidẽ nihil distaremus ab animantibus)oportet,vt intellectus exercitiũ solius animi esse fateamur,& nõ animi corporisque cõe cõmodum sentire.Quęcunq; autem species operationũ quippiã, sola efficit, retinet ac suffert sustinentis alius alicuius adminiculo non eget. Alteri nanque si inniteretur , eóq; submoto labesceret, nequaquam sola eam actionẽ cõtineret:sed cõmunem magis reciperet cum eo,sine quo subsistere non posset.Quòd si alieno sulcimento diuinæ huic formæ opus nõ sit, sua tantũ virtute subsistere quis dubitabit? Alterũ enim ex duobus fateri oportet aut illam per seipsum stare,aut hærere,& siquidẽ per se cõstat, in portu(vt aiunt)nauigamus.Si autẽ subuenitur,quomodo cõtemplationem suã in suo tantùm sinu complecti,fouere,gereréq; valet? Si species itaque omnis , quæ propriam sibi vel vnam vendicat operationem , communi Philosophorum sententia constans atque perennis est , inficiari profecto nemo poterit , quin nostra mens (quam dum contemplamur,per se solam agere comprobamus)per se quoque solã esse maneréq; possit ac viuere. Immortalem ergo animũ esse hactenus à propria actione probauimus.

Argumẽtũ à naturali desiderio.

DEINCEPS Eiusdẽ sempiternitatẽ à naturali eius desiderio monstrandã curabo.Si cuiquã P.B.à natura inditũ est,vt semper esse desideret , rem hanc Philosophi pariter & Theologi perpetuam fore,ea potissimum ratione sunt arbitrati, ꝙ naturæ appetitus inanis esse non potest , quare si noster animus suaptè natura perniternã cupit vitam,eum immortalitate vigere nemo dubitabit.Quod autem ita sit à natura institutus vt optet se semper fore,manifestum sic fiet. Appetitionum,duo sunt genera,alterum rebus omnibus cõe, quo vnumquodque ad accommodũ iuuans profuturúmque fertur.Alterũ eorũ quæ cognitione pollent proprium quo metuunt,cupiúntque,dolent gaudéntq; & mille aliis variantur affectibus. Vtrunque tamen pro tuendo esse contendit,quandoquidem nulla prorsus res est,quæ se esse non amet.

¶Quemadmodum autẽ cõmunis ille appetitus, non vno tãtum inuenit modo in his,quæ certis finiuntur ætatibus,& in his quæ nunquam desinunt(quandoquidẽ quæ senescunt, effundere desinerũ in omne tẽpus nõ audent,quorũ aut vigor tẽporis diuturnitate non lentescit, perseuerare semper eadem magnopere conantur) haud secus appetitus alter,quem cognoscẽtium dixi cupiscunt) esse propriũ, diuersa ratione reperitur in his,quæ sensu tantum mouetur,atq; his,quæ intellectu præstant. Illa enim quoniã solũ quod adest,aut imminet,apprehendunt, in longũ appetitiones nõ suspendunt,quia vniuersa varietatũ,mutationũ,tẽporúmque volumina cõtemplatione pariter & prouidẽtia excellant, reliquum est , vt parem vim appetendi sortita non hoc tantùm aut illo tempore,sed in æuum deducere vitã cupiãt.At si ambiguum, subobscurum,aut leue testimoniũ hoc habetur,& obiicitur, nosipsos intellectu quidẽ preditos non dubitamus,semper tamẽ meipsos intellectu quidẽ preditos non dubitamus,semper tamẽ viuere,aut natura appetimus minimè,aut moriẽtes fallimur. Eleuare obsecro pauliſper mentis oculos,constantissimas vniuersalis naturæ leges intendite, sanctiones spectare duas. Alteram qua æ-

qualia pariter congenerantur omnibus,durandi desideriũ & permanendi robur , ita quandiu quodq; duraturum est , tandiu esse desideret,& quanto tẽpore expetit existere , tãtisper permansurũ sit.Altera,qua appetitus omnis quo vnumquodq; esse perseueratéq; subinde concupiscit,aut ad quandã temporis mensurã claudit,autẽ vltra quãcunq; tẽporis longitudinẽ se extẽdit,cõparata sunt hæc in his,quæ de cœlo naturæ scripsit interpres.His autem iunctũ si fuerit, ꝙ intellectualis spiritus desiderium tendat adesse non hac aut illa ætate cõclusum, sed ab omni tempore eleuatum (quoniã intellectu apprehẽsum solúmodo cupit bonum,ꝙ ab omniũ temporũ differentiis,quia vniuersale est, constat esse,absolutum) consequens est vt is,quo intelligimus & sapimus , animus , in universum tempus effusum habeat viuendi desiderium cum pari robore,euadere quippe quia non poreſt,quin aut certo tempore,aut semper esse desideret , cum definito non subsit tempori , reliquum est , vt ad sempiternam se extendat. Immortalem perinde esse nõ hominem,sed seipsum noster animus propria appetitione(quæ praua falsáque esse nequit)testatur,clamat, demõstrat,ipsius quippe animi propria est cupido hæc,veluti ipsius cupidinis parens intellectiua cognitio , nos autẽ semper viuere nequaquam optamus , nisi quemadmodũ volare interdũ cupimus. Sed quid diutius quæ domi sunt versamus?nõne , & quæ extra à nobis sunt, cæleste hunc timorẽ , & diuinum nostrũ profitentur animũ?Ex illo quippe naturæ vultu,quẽ dixere chaos,rudem,indigestámq; molẽ,res omnes eo ordine propagatas,eo fœdere dispositas atque connexas esse perspicimus , vt ab imis ad superiora conscendentibus per actionum incrementa sensim appareant succrescere,& quæ coniuncta sunt,alterũ alteri paulũ admodum præstare.Cõsurgũt siquidẽ veluti depressi quidã gradus aut numeri rerũ species.& ab his,quæ singulis proximè sunt , nullo distant interuallo : atque idcirco adeo similes cognatáque habent habitudines,naturas,actiones,atq; figuras,quæ sibi mutuò contiguæ sunt,vt non facilè plerumq; sit illas distinguere. Peragratis autẽ vniuersis operũ,plantarum, animarũq; naturis,ad hominem cum venitur,idem grauis ascensus,quo sensim pedetẽtimq; procedebat, nequaquã seruatẽ:sed sursum repẽtè natura trahitur, & ad alteram,eáque remotissimam cõtinationem eleuatur.Maiori nanq; interuallo homo à suprema animantium specie quam summũ animal ab infimo non modò viuentium,sed abiectissimo rum quoque corporum genere distat. Ne autem hoc absque ratione dicere videamur, citentur nostra , alienáque genera conditiones actionésque.Genera in primis , quandoquidẽ cætera omnia,ex materiæ transmutatione proficiscuntur, nostra autẽ mens deforis venit.Conditiones deinde:illa enim tenui supellectile cõtenta,pauca quibus indigent,ab ipsa natura simulátque, eduntur in lucem,accipiunt.indumentorum vice cortices,testas coria,spinas,villos,setas,pilos,pluman pennas, squamas,velleraspro armis autem cornua , vngues,dentes,rictus,rostra,aculeos,morsus,calces venena.Homo autem pro vniuersis his,& aliis quam plurimis & variis & magnificis studiosas facilésque solas manus accepit. Actiones demum,quia singulis speciebus aliis.definitus est agendi modus:homo autem tot tamque dissimilibus vtitur viis,vt hic olus sit hominibus operandi modus, sine vllo certo agere modo. Alia,sola salus iunat:hominem verò tam sensu quam ratione apprehensa,etiam si nil aliud vtilitatis accessurum sit delectant.Alia, de prole ciboque solicita pugnant:homo autem famam extendere factis auidus,nomen & gloria soboli,saluti,vitæque anteponit. Alia postremò à consono illis bono raro deficiunt : homo autem (prohidolor)suum verè bonum sępissimè amittit.Vnde igitur tãta distantia inter hominem cæterásque naturas? vnde solitæ pedetentim scandere,tantus repentè naturæ saltus?vnde quę cõsueuerat per similiora in similima duci,in tam disparia stătim eleuata conspicitur?Nullam profecto causam aliam reddidisse sat erit,nisi animum è summo rerũ fastigio venisse dixerimus:qui in alterum rerum ordinem naturam trasfert supremis infima iungit, caduca immortalibus inserit,orizonta æternitatis & temporis constituit: sic nempe omnis admiratis disparitatis cedit,si ex duabus naturis spiritu & corpore, intellectu & sensu , immortali & corruptibili hominem constare non dubitamus. Quas ob res si animi nostri (de quo agimus,)facultas certi aliquid comperire potest,&veritatis quippiam de seipso perspicere , si fortissimis argumentis fides vlla adhibenda est.si rõne inuestigata & ad sensuum vsque explorationẽ deducta humanæ sentẽtiæ quitem tribuunt,ineruditi,indocilis,tardi,hebetis,stupidique est immortalitatem animorum in problema reuocare neutrum.O quam sibi melius consulerent isti qui se rerum occultarum scrutatores profitentes , quæ natura in sole expo suit , offundunt atque obtegunt , si suam cæcitatem silentio opprimeret meliores nanque haberentur Philosophi , dum tacerent,quam imperitiores,dum tam ineptè garriunt.

¶Sed quid nobis cum re temeraria animarum.P.B.fortiti sunt summus mundum,purũ,splendidum,diuinũ thesaurũ ,ꝓfecto pretiosissimum in vasis istis fictibilibus reconditum?Mundum inquam

accep

Universidad de Deusto
Biblioteca

accepimus, quandoquidem non ob merita(vt Origenes fabulatur)corporeis vinculis est addictus.neque vt luteum viuificando corpus eiusdem sordes contrahat,sed vt naturę fœdere vitam influat,cupiditates,libidines,reliquósque aut tollat, aut moderetur affectus,humana quantum par est,disponat, æterna intendat, ad ea cuncta dirigat,& se totum dedat. Accepimus præterea purum pariter & splendidum,vt quia illustrium spirituũ vltimus, fulgorem micantissimę lucis cum aliis non suffert, obumbratum materiæ tenebris lumẽ vel oculo noctuæ similis inspiceret, intelligibilia colligeret,atq; vniuersa natura ascita seipsum omnia faceret. Accepimus deniq; diuinũ,vt summũ bonũ intelligeret, intelligẽdo amaret, amando possideret, possidendo frueretur. Seruemus igitur obsecro,seruemus depositũ quale accepimus, curemus ne temporalium contagione polluatur.Timeamus propheticum illud, Homo cum in honore esset,nõ intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Excollamus virtutum semina nobis indita, tenebrarúmque operibus procul reiectis, induamur Dominum Iesum Christum quo fœlici immortalitate,atque immortali fœlicitate tandem perfruamur.Dixi.

ORATIO V.

De modo quo anima patiatur ab igne corporeo & de corporũ cruciatu,coram Iulio II. Dominica prima Aduentus. anno 1504. habitæ.

ARESCENTIBVS Hominibus præ timore & expectatione eorũ, quæ superuenient vniuerso orbi. Lucæ 21.Si humanæ mẽtis imbecillitatẽ & abyssum caliginis,quas in se rerum varietas recondit, animo reuoluerimus,B.P.nihil ferè est , de cuius explorata cognitione placere nobis, & gloriari valeamus. Non enim ea solum,quæ procul à nobis natura reposuit , sed illa quoque quæ in promptu habemus,quæ ipsi sentimus,ambiguitatis nebula offusa sunt.Hoc qui aduertit & sapit,sic difficillima quæque cunctabundo ingenio stilóque attingit, vt præclarè secum actum putet, vbi de occultis rebus probabile potuit quippiam attuliſſe.De subterraneis igitur pœnis reproborum , dæmonum,hominúmque siue animas, siue corpora postremò cruciaturis, dicturũ hodie me eo animo quæso,audite , vt cum rationi maximè consentanea patefecero,malitis vtcũq; concipere, quã velle sensũ vel certa demõstratiõe callere.Quòd si vires siue corporis siue animæ huic pronũtiationi succũbẽt,aut impares erũt date pcor veniã valetudinario.Diuę itaq; Marię tribunal solita prece veneremur.Aue Maria.

EXCELLENTISSIMVM illud genus rerum quæ solo spiritu cõtant,& intellectu vigent,an pœnas aliquas subire dignũ sit, quoq; pœnarum genere affligi possit, diuersos autores varias legimus attuliſſe sententias. Quorũ opiniones recensere & à fide aut veritate discrepantes fine interuallo refellere ea ratione constitui , vt purgaris erroribus , credibilis magis veritas fiat appareatque. Plurimi Philosophorũ intellectualis naturæ præstantiam mentientes,ab vniuerso pœnarum genere tam humanas animas, quam angelicas omnes substantias liberarunt,ea potissimum ratione perhuasi, q⁹ malũ omne citra orbẽ Lunæ (infra quem duntaxat potest aliquid præter intentionem obuiare) concluſum est, neutrámque proinde illarum naturarum potest inuoluere,quæ à corporibus vniuersi sunt segregatæ. Horũ error facilè deprehenditur si rẽcti operis ratio , si creatæ voluntatis natura in medium deducta fuerit.Rectum quippe opus,& opus est & rectum.quare à duobus necesse est proficiscatur principiis , quorũ altero opus, altero rectum sit,illud voluntas,hoc lex ex.Quocirca illa quidem voluntas, quæ simul voluntas & lex est,errare põt minimè , quæ verò voluntas tantùm est , non lex.nec legi immobiliter hærens, à rectitudine declinare suapte natura valet.Cùm autem liberi arbitrij vniuersa lex , perfectam omnis boni rationem in se claudat (quandoquidẽ ad omnia liberi arbitrij appetitio extendit) & nec fieri nec cogitari valeat,vt creata volũtas omne bonũ sit,aut cõgenita natura possideat,cõsequens est,vt ipso fumuno bono excepto, reliqua libertatẽ sint flexibilem ad bonũ & malũ sortita.Potest igitur in separatis ab vniuersa corporea mole spiritibus malũ culpa inesse,& quoniã iusisti Domine , & sic est,vt omnis inordinatus animus sibiipsi sit pœna,oportet malum quoq; pœnę eis inelle.Ex propria igit officina confutatis Philosophis,aliis pœnis affici posse autumant Angelos,verũ omnem eorũ ærũnam in mœrore amissæ fœlicitatis consistere arbitrati sunt. Hos gemina peccati malitia statim arguit. Vt eñ peccantes duo mala faciunt (dũ Deum respuũt,fontẽ aquæ viuæ,& cisternas propriarũ affectionũ sibi fodiunt disipatas) par est duplici etiã vt in pœna dolore conterant,& dãno cõtẽptę fœlicitatis & supplicio inuoluẽtis calamitatis. Alij aiarũ supplicia asseuerãtes,finxerũt nasci ea ex terribilibus corporũ quorundã imaginib⁹,quas aspiciẽtes,perinde aiunt pauo,e cõcubitu ac dormiẽtes,aut phræneticos,quos inania vel insomnia terrẽt,vel phãtasmata allignant,tribuunt siquidẽ separatis animis organũ quoddã cæleſtis naturæ , quo terrificas formas cõcipiant ad se cruciãdas.Fabula quippe hæc est quasi reditum animis ad cõpares stellas pollicita.Et quanquã tam ineptè cõposita sit,vt digna non habeatur , quam vt philosophia nedum diuina sapientia coarguat , dedit tamen quibusdã ex nostratibus occasionem,, etsi non stultius cogitandi , a veritate tamen nihilo errandi minus.Quantum enim puduit peritos viros has ineptias sectari , tantum de nouo suo commento gloriati sunt, asserentes non sensibilibus. sed intelligibilibus corporũ figuris mentes torqueri.Verùm hoc Philosophorum Theologorumque schola confutat eo,quòd intelligere omne per seipsum delectabile est.Argutos autem eorum intellectus decipi , vt tristitia putent quæ verè non sunt tristia , aperta fictio est. Nonnihil denique eorum eo igne cremari mentes astruere conantur , verum ne puerilis sententia videretur,nescio quem habitum illas induerũt, quo fieret, vt ignis vltionem persentirent.Voluntarie profectò sunt hæc conficta & vana,nulla ratione,nullaque autoritate constantia.

¶ At qui in Philosophiæ gymnasio, sacrarúmq; literarũ ornatissimo domicilio versati sunt,duo pœnarum genera spiritibus infligenda docuerunt,alterũ iactura summæ beatitudinis, alterũ detrusionis terrimo ignis carceri.Et qm̃ damnum in aperto est,de igneo ergastulo libet parúmper differere. Detrusum iri dicimus abiectissimo loco non modò illustres dęmonũ animarúmq; substantias, sed insignes quasque earũ vires, intellectũ,liberum arbitrium,actiuãmque potestatem. Coërcętur autẽ vinculis,catenisque igneis,non eo quidem modo, quo corpus corporeis nexibus præpenditur, sed quemadmodũ humanus animus terraceo huic corpori tanto fœdere implicitus est, vt suo arbitrio inde enigrare non possit,& tamẽ illum spiritum esse, hoc autem corpus nemo dubitat,non secus spiritus illi tartareo deuinciuntur igni.Sed tantũ refert,q⁹ noster animus hoc,in quo tenetur,corpus viuificat,illi vero spiritus,quibus allegãtur corporibus , vitam minime præbent.Perspicua autẽ detrusio hæc nobis fiet,si modũ ordinẽque,quo corpori spiritus iungitur ac deuincit,in medium deduxerimus. Spiritus omnis præter Deum certo loco suapte natura communi physicorũ cõsensu potest definiri. Definitum autẽ etiã nolentẽ detineri naturæ vigore noster animus testatur. Quòd si tanta est naturæ vis,vt iunctum corpori spiritum manere cogat, quanto magis omnipotẽs cõditoris naturæ autoritas addictum loco spiritum detinere etiã inuitum potest?Definitus igitur non natura,sed vi detentus in loco spiritus,naturalẽ libertatem ac dignitatem,qua nulli subiicitur corpori, qua omne corpus euincit, qua omni corpori præeminet præfidęque inteliciſsim⁹ perdidit, & perdidisse miserrimè mœret , atq; mœrendo ineffabiliter cruciatur. Afflictatur intellectus, quando suæ captiuationis ærumnã non recogitare subinde non potest. Cũque simul multa meditari nequeat,ab aliorũ omniũ,quæ lauamen afferre possent , consideratione prohibetur.Et quãquam meditatio pœnæ pœna nõ sit, cùm liber quis meditãs solum nihil aduersi sentiens aut mutuẽs, attamen vbi præsens est doloris obiectũ,vbi suam vim exercet in mediantem,vbi denique meditatio ipsa coacta est, nihil acerbius animum quam eiusmodi consideratio afficere potest. Afflictatur voluntas, quippe ab omni delectabili depulsa id ferre cõpellitur, quod dedignatur,respuit,abhorret,quam maximè odit Dei iustitiam,cui præcipuè inuidet diuinam celsitudinem magnificari in propria & ea abiectissima pœna,dolet, gemit, corroditur. Afflictanẽ deniq; actiuæ potestiæ , siquidẽ dire igni addictæ nulla aut certè modica possunt exercitatione fese subiectis admouere rebus.Quòd eo intolerabilius est,quò tanta eis vis inest , vt cõmouere nutu singula possent. Accidit ad hæc quòd iugis perennisq; est eis definitus carcer & dolor , ita vt nulla valeat munere aut molire aduentans conditio , sed semper vti ab initio acerbissimè mœrere opus est , neque enim detrusi spiritus oblitione mederi, meditatione vacare , affectum deponere, fese adhortari,facere(vt aiunt)de necessitate virtutem vsquequaque valent. Nulla eis clementiæ aut varietatis spes, nulla in prætereuntis temporis euẽtu expectatio,sed quas luunt pœnas,nunquam terminandas aut minuendas certissimè sciunt , imò inuiti ad mœroris culmen clara luce vident. Hæc paucissima de spirituum pœnis attingerimus.

Duo pœnarũ genera spiritibus infligenda.

DEINCEPS de corporũ cruciatu aliquid afferamus.Corporeum ignem esse,P.S.apud inferos corporibus infestum ex nostris quidam imprudenter negarunt,scripturas autem sacras,quæ illius meminerunt,metaphoricè asserunt interpretãdas,nõ minus quam cùm tineam,vermen, fletúque ad terrendos flagitiosos minantur,quemadmodum econtra cibum,potúmque, & humanas mille delitias iustis & sanctis in beatitudine pollicentur.

¶ Quidã verò opinionẽ hanc tãquam absonam respuẽtes,in aliã vulgarem magis quam sapientem inciderũt.Verum enim affirmãtes ibi ignem fore , falsò tamen æstimauerunt eius incendio corpora ipsa affici,calore æstruare, citra consumptionem ardere , & nihil tandem a nostro,quo vrimur,igne,in actione differre.

¶ At hi,qui & vi rationis,& lumine cæleſti perfusi secreta rerũ diuinaq; mysteria indagarunt,mediam viã sectari sunt.Aiunt nanq; corporeum verúmque illic ignem flagrare , citra corporis tamen caleſta

calefactionẽ : eius vim atque incendiũ irrepere in neruos,in medulláſque sæuire,fibráſq; illas arripere ac torquere,è quibus dolor nascit. Corporeũ quippe ignẽ credim⁹, tũ quia corporalis pœna nullo aptius modò,quã per corpus infligit.Tum quia in exponẽdis sacris eloquiis ea est lex, vt q⁹ propriè intelligi potest , ad metaphoricũ sensũm à literali expositione minimè transferatur,nam secus nulla definiri posset Scripturę certa interpretatio.Cum autem in pœnã reproborum paratum ignem Saluator noster fuerit cõminatus,posímúsq; eum aptissimè sic accipere,tanquam perspicuè locutũ,vt quid parabolicè dictũ putamus,& nodũ in scirpto quęrimus?Ignem Saluator noster cõminatus est,verũ ignem intelligere prohibet nihil , corporeum ergo ignem fateri oportet. Non calefactum autẽ iri illic corpora, sed ignẽ illum spirituali pariter , & sensibili afflictione corpora vexaturum ratione dicimus. Primi orbis motu iuxta Euãgelicam lectionem transeũte,reliqua omnis corporalis affectio atque alteratio ab illo vtique dependẽs definet, & quèadmodũ cœlestis corporis , cui primus ille inerat motus sensibilis,quædã supererit actio qua lucet,illuminat,atque videtur(quam nostro vocabulo intentionalem appellamus)haud secus in cæteris quoq; corporibus eas aptitudines atq; affectiões æstimãdum est remanſuras,quibus videri,tangi,audiriq; possint. Duo eñ hæc genera actionũ corporibus ineſſe,neutrúmq; ab altero pendere,in his quæ de aĩa præclarè scripsit Aristt. dedicimus. Quocirca ignis omnis geminã in corpora nunc exercet actionẽ. Alterã,qua calefaciendo vrit,& id à cœli motu pẽdet. Alterã.qua specié non calidam tactui imprimẽdo sentitur; quemadmodum annulus aureus figurã nõ aureã cæræ imprimit,& hæc ab altero actionis genere,q⁹ paulò ante cœlo ineſſe dicebamus, pẽdet.Proinde nunc vtraq; actione & agit & offendit, quieſcẽte autẽ cœlo illa duntaxat vacabit , quæ à motu proficiscitur. Reliqua verò perpetua remanebit,hæc nimirum posterior in reproborũ corpo ra exercebitur,sæuiet,affliget.Nec est doloris huiusmodi rõ quærenda alia,quã excellentia sensibilis sensus organo admoti , habet enim quilibet sensus ex his,quæ in rerum natura sensibilia consiſtũt,vnũ aliquod sibi propriũ ac peculiare, quod Philosophi obiectum appellãt vt visus colorẽ,auditus sonũ,olfactus odorẽ,quo cũ tãta cõciliatione atq; necessariæ cõiunctionis vinculo deuinciturt,vt sine eo agere possit nihil,vt quandiu suæ facultati & potentiæ aptè cõgruit,est ijs maximè accõmodatum,iucundiſsimos fructus carpat naturalis amicitiæ,Vbi verò sensibile in immẽsum excedit quasi dissoluta amicitia , quæ mutua quadam proportione,certæ ij; rationis rẽperamento posita erat, sensum ipsum proti nus irritat,lacesit,vexat,torquet. Stridẽs enim son⁹ turbat auditũ,visus aciẽ,lux immẽsa retundit ac dissipat,& si regentẽ manũ præ algoris magnitudine,ad ignem vehementẽ propius admouẽris, protinus intimũ irrepit atq; cruciat incendium, vt hominem prope cõficere videatur.Vnde quæso tunc ille dolor? nũ ex calore?nequaquã, tam enim nihil aut parum admodũ caloris inhæsit, vt si altera manu attentes, plus frigere sentias , quam calefacere, immoderata itaq; vis sensibilis,huiusce doloris relinquitur causa. Patimur igit atque summo dolore sensibili cruciamur , cũ vehementer calida absque eo,q⁹ caleamus tãgendo sentimus cum sensus susceipit excellentis sensibilis speciẽ sine materia. Talẽ fatemur esse apud inferos corporũ cruciatũ. Hoc tantum pacto credimus reproborum corpora ab igne pati,& tamẽ nõ calefieri, nec consumi.Nec quicquã obest id,quod rectè dici solet,sensuum passiones eos perficere,nõ offendere,sed eò educere,quo maximè euadere postremò valeant.Volebat sane autoritas illa ostẽdere quantum hæ spirituales sensuum passiones ab his, quæ circa corpus sunt,alterationibus differant.Tanta siquidem est inter eas distantia , quòd hæ semper imperfectionis aliquid secum vehunt : illas autẽ purus atque synceras contingit aduenire, quamuis non semper ab omni sese eximant admixtione mali. Obiectorũ enim incompactiones ac incongruæ disparitates, sensibus ipsis (vt dicebamus) maximè aduersantur atque officiũt. Quo circa in promptu causa est , cur glorificato corpori dolorem excellens sensibile non infert. Dote nanque impossibilitatis protectum vehementiam obiecti nequaquam admittit. Corporalis itaque cruciatus nulla deest causa apud inferos,subtracta vulgari hoc visione,quã calẽtes experimur.Et vt summã rei vno verbo cõplectar, corporeum suppliciũ in hoc completur,q⁹ malum & id corpori admotum passibili sensu percipitur.hæc vbi sunt, dolere opus est secundum sensitiuæ animæ partem,quam affectiuam dicimus, Ea propter tam ingens tangibilis excessus , quantus in igne est , malus cùm sit corporei tẽperamento:dum passibilem reproborum sensum inuadit,acerbissimo dolore afficit , vexat,cruciat. Neque audiendi sunt , qui nescio quã turbationem sensoriæ harmoniæ addere , atque interponere voluerunt. Temporalis enim est commotio omnis : sentire autem omne siue accommodatum,siue excedens, absque mora contingit.Quare intẽperatum immensúmque sensibile suapte natura censui non aduersaretur , nisi simul atque coniunctis alterum alteri officeret : neque vnigenia contra rietas foret,si in momẽto nõ cõsummaretur.Attestatur planè his, quę diximus dissimilium pœnarum alteratio:etenim quonã alio pacto ab aquis niuium ad calorem nimium , rursúsq; ex hoc in illas sine dolore interstitio aut mitigatione transibunt ? Si enim æstum atque algorem corporaliter sentirent, non solas spirituales vexationes excipientes, sæpissimè dolore vacarent. Perennis autem atque continuus erit dolor : quoniam iuges ac viuaces aderunt causæ, & homo ipse sine morte possibilis erit alterum reparata natura , alterum culpa exigente. Si igitur ignem illum tartareum vere corporeum esse non ambigimus , si vnum atque eundem dæmonibus hominibúsque reprobis paratum credimus,cõsequens est , vt vtrique corporeo addicti sint igni. Sed tanti refert quod spiritus cæteris afflictione:corpora autem sensibus quoque intẽtionis effusione continue,perpetuo, acerbissimæque torquebuntur.Areseentibus itaque hominibus præ timore:tam dirę gehennæ manifestandæ vniuerso orbi , nobisque bene actum erit, si timor Domini initium fuerit sapientiæ, si ceu fœta filium amorem honesti bonarum artium, optimorúmque officiorum introduxerit. Non enim accepimus spiritum timoris in seruitute , sed Spiritum filiorum,in quo clamamus, Abba pater. Sit redemptoris nostri læua sub capite nostrarum actionum,vt demum dextera amoris illius amplexetur nos , cùm tradiderit regnum Deo & Patri, qui viuit & regnat gloriosus in secula.Amen.Dixit.

ORATIO VI.

De Ecclesia & Synodorum differentia coram Iulio secundo in secunda sessione Concilij Lateranen. 17. Calen.Iunij. 1512.

CVM ANIMADVERTAM,Iuli secunde Pontifex maxime,reliquas omnes ecclesiasticę reipublicæ consuetudines actionésque singulas esse singulis ecclesiasticæ partibus accommodatas:generales verò synodos vniuersalem Ecclesiam penitus respicere, eámque tanquam finem sibi proprium attendere : existimaui me facturum rem & vtilem & omnibus gratiam,si hodierno die primum de Ecclesia ipsa,deinde de synodis huius temporis , illarúmque differentia ac diuersitate dicerem. Sed cum his diebus ex hoc loco viri doctissimi (qui hoc oratorio munere magna cũ laude perfuncti sunt) de his ferè rebus verba grauiter sapienterq; fecerint : ego qui ingenio illis & doctrina inferior sum quò meis viribus minus confido , Pater sancte,eò humilius atque propensius tuam humanitatem & clementiam mihi propitiam esse , & summisse oro , & suppliciter pero. Sed quoniam nihil est , quod homo de semetipso sine auxilio opeque diuina possi polliceri , ad gloriosam ipsam virginem Dei matrem,primum conuertam orationem meam Aue maria. &c.

CVM Dilectus Christi discipulus & Euãgelista,multa nobis ex prophetica illa mysticaque visione nuntiare instituisset,de Deo,de agno,de Dei agniq; gloria, déque venturis præteritisque temporibus ac rebus diuinitus retulit : atque is etiam Christianam rempublicam & Ecclesiã cõtemplatus,in hũc modum ipse aut per ipsum potius sanctus Spiritus locutus est. Vidi ciuitatẽ sanctam Hierusalẽ,nouam descendentem de cælo.Magna pfectò & diuina maximáque insuper atque omnem humanæ rationis terminum exuperantia Ioannes vidit.Vidi,inquit,ciuitatem,vidi sanctam,vidi Hierusalem,vidi illam nouã,ac de cœlo descendentem.Quę est ista ciuitas,quã Ioan.vidit?quæ est ista , quam magister discipulo, Christus Apostolo, Spiritusſanctus Euangelistæ ac vati figuris & allegatoriis reuelauit?Certè ciuitas hæc Christianæ reip.vrbs est q̃ nõ vallo aliquo terreno,nõ caduco murorũ mœniúmq; ambitu cincta est,sed multitudine copiaq; innumerabili clausa est ac permunita.Quamuis enim huius mundanæ sapientiæ antistes,certo quodam & præscripto ciuium numero ciuitates cõstituì oportere arbitrati sint, nimiamque & nimis late diffusam multitudinem summouerint,neq; inter centies centena millia(vt ipsi aiũt)commerciũ fieri posse vllũ existimauerint, solum tamen Christianum genus tanta,tamq; mirabili à Deo optimo max.cognitionis , necessitudinis,societatisq; copula deuinctum aut cõiunctum est,vt in vnitate maximam multitudinem, vnius vrbis ambitu spatium amplissimum , in vna deniq; ciuitate totum orbem cõplectatur. Nam cùm in condenda & constituenda qualibet ciuitate duo in primis requirãtur(primũ vt partibus suis omnibus ipsa cõstituatur respub. Deinde vt hæ partes inter sese ciuili amicitia quadam & consensione conspirent)licet cognoscere , quò priuatis publicisque in rebus ambabus his partibus nostra hæc Christiana ciuitas excellat. Quòd enim ea partes omnes perfectissimæ reipub. habeat atq; cõtineat ea in primis sacra q̃ sacramenta appellamus, ostẽdũt:quæ tãte sunt efficaciæ & virtutis,parti vt hominũ generationes matrimonio propagẽt,partim vt Deo filios Baptismate gignat, tũ genitos cõmunicatione corporis Christi alãt & vegetẽt,deinde diuina Chrismatis virtutẽ corroborent:vbi corroborauerint, potestate atq; autoritate ecclesiasticis ordinibus augeat

Universidad de Deusto
Biblioteca

mox aliquo errore lapsos confessione restituãt, & postremò humanis culpis abluẽdis sancti olei vnctione perungant. Præter hæc autẽ diuina & præclara munera multa habet alia hæc ciuitas cumulatissimè, habet nanque Apostolos, habet Euangelistas, habet Prophetas, habet Pastores, Doctores, Martyres, habet sermones scientiæ, sermones sapiẽtiæ, genera linguarũ, interpretationes sermonũ, discretionẽ spirituũ, gratiã, sanitatũ, fidẽ, vaticinia, miracula, & eam cœlum claudendi, rursum aperiendi potestatem, vt quidquid in terris ligauerit, quidquid soluerit, denique id continuò in cœlo dissolutũ vel ligatũ sit. Et quanquã hæc magna maximáque sunt, satis tñ non fuit tot tantaque Ecclesiam habuisse, nisi & Angelorũ reuelationes, illuminationes, defensionésque habuisset. Quibus omnibus actiones nostræ contẽplationísq; studia non tueri modo ac defendere, sed propensius etiam & augere, & ornare, & perficere conatur. Ciuitas igitur hæc diuina illis reip. partibus illustratur, quibus nulla vnquã alia vel melioribus vel ornatioribus illustrata est. Quod autem ciues ipsi arctius in hac copulatiúsq; quam in ciuili alia cõmunitate deuinciãtur, vel hic patet manifestè, q̃ hi iã non ciues sunt aut aduenæ, sed ciues sanctorum, sed domestici Dei, sed membra Christi, & ita vnius eiusdémque mystici corporis membra, vt alij aliis & membra sint, & quemadmodum sunt, mutua sese communicatione ac societate cõfoueant. Cùm igitur hæc ciuitas experfectissimæ reip. partibus perfectissimis constituatur, ipsiúsque ciues interiore & cognatione, quam omnes aliæ societates genere colligentur, patet certè, hanc vrbem aliis esse digniorem, perfectiorem, excellentiorem, ipsámq; præstare omnibus honore, decore, &(quod maximũ est) humana beatitudine ac fœlicitate. Quanquã enim ciuiusuis ciuitatis proprium esse videtur, sufficienter ex se benéque ac beatè viuere, nulla tamen alia nisi hæc nostra hoc ipsum habere cumulatè ac largiter potest, sed nec imitari quidẽ. In aliis nanq; finis ciuilis amicitiæ, & societatis est optima inter se hominũ cõiũctio, in hac verò nostra, in qua hæredes Dei omnes, cohæredes autem Christi sunt, ad Deũ ipsum, vt propriũ Christiani generis finẽ cũcta referũtur. Hæc cũ ita sint, rectè Christi Ecclesia, nõ tã ciuitas ab Apost. Christi, quã ciuitas sãcta à viro sactissimo cõmemoratẽ.

Ecclesia ciuitas est sãcta.

ID autẽ Patres (vt nunc vos alloquar) mox extrema oratione ad hunc summũ Pontificẽ caput omniũ reuersurus, id inquã patres qua & ego quoq; ratione demonstrauero, quæso intelligite. Sanctitas ipsa(vt à diffinitione incipiam is, vtque Dionysio Areopagitæ placet) immaculata, libera, perfectáque mundities est. Proinde tametsi hoc summis antiquorũ nostrorũq; rationibus firmatum sit, in Deo vniuersorum autore & gubernatore, omnium rerum naturas, excellentias, dignitatésq; consistere: Deus tamen ipse præ his omnibus propriã ita sibi vendicat sanctitatẽ, vt etiã summi philosophi Dei subsistãtiam munditia & sanctitate definirent. Nam cum inuisibilia Dei per ea, quę facta sunt sempiternam quoq; eius virtutẽ ac diuinitatẽ intellectu conspicerent vellẽntque, Dei naturã & voluntatẽ, ac quidquid in Deo est, vnica aliisque rebus incõmunicabili proprietate exprimere, non virtutis quidem, non diuinitatis aut reliquis tantæ maiestati cõsentaneis nominibus vsi sunt sed munditiæ & sanctitatis significationibus. Solam enim deitatis subsistantiã, à totius potentiæ macula & labe liberam remotámq; esse perpendentes illámque ob id esse dicentes actum purũ, eandẽ certe ipsam diffinitione hac mundissimã esse sanctissimámq; dixerunt. Nec mirum si talis tantáque sanctitas tantũ in mẽtibus hominum & numinis habuit & maiestatis, quandoquidem intelligentiis etiã beatis (quas Angelos dicimus) hymnum carmẽque Deo propriũ cõstituit, Angeli namque atque Archangeli, Cherubin quoque & Seraphin repetitis imaginatísque vocibus, Sanctus, Sactus, Sanctus proclamãt, quo fit, vt Dei quoque ciuitatẽ (in qua magnus Dominus est) deceat sanctitudo. Atque hanc partem (quæ paucis demonstrari potest) breuissimè ostendant. Omnibus rebus, tũ natura, tum arte cõstitutis hoc principio attributũ ingeneratúmq; est, vt cum aliæ aliis iungendæ sint, pari mutuáque dispositione ac similitudine cõueniãt, hoc ipsæ formæ secundum materiæ recipientis merita distributę testantur, hoc ad propria peculiariáq; munera obeunda aptè appositéque nostrorũ membrorũ habitudines manifestant, denique hoc confirmãt innatę materiis ipsis(vt ita dicã) patientiæ, quibus ipsæ res hominũ artificio subiectæ obtemperant. Hæc nanq; oĩa & reliqua id genus, siue natura siue arte cõponenda sint, nisi primùm amica inter se consensione cõueniant, componi coniugine nõ possunt. Cum igitur sanctitas & mundities propria Deo sit, illique conueniat maximè, cúmq; coniungendas res ipsas habiles inter sese ad coniunctionẽ esse oporteat, nemini dubium esse puto ecclesiasticam ciuitatẽ, quæ Deo coniunctissima est, purã, mũdam, sanctam, immaculatámque existere. Veritate etenim prima, qua confirmatur, ac in qua fundatur, & errorum omnium expers pura mente perseuerat, & dilectione perpetua, qua ipsa in Christo, & Christus in ipsa manet vsque ad seculi consummationẽ ab omni vitiorum sorde & contagione remota est, atque ita virtute bonitatéq; perficitur ac vallatur, vt neque mors neq; vita, neque instãtia, neque futura, neq; altitudo, neq; profundũ neq; creatura alia illam possit à Christi amore separare. Rectè igitur ciuitas hęc nostra(quandoquidẽ omniũ cœlestiũ virtutũ pręcipua) adeo pollet sanctificate omnibus ac cęteris mũdi dignitarib⁹, potestatibus imperiis antecellit, satis esse arbitror ciuitatis demõstratã sanctitatẽ. Quæ ciuitas, quia sancta est, iure optimo à sancto Spiritu nomen illi impositũ est præclarissimum, is enim hanc sanctã ciuitatem Hierusalem appellauit, quod profectò nomẽ ob hanc causam adepta est, q̃ Hierusalẽ non modò pacẽ ipsam, sed ea etiã quę pacis sunt, innuere, sanctorũ interpretatione tradatur. Tria igitur in hoc sunt, nam & hoc Hierusalẽ atque pacis optimũ est, & id verum huius ciuitatis nomẽ, & postremò huic ciuitati ita propriũ, vt nulli pręterea alteri verè conuenire possit. Optimum certè est, nã optima res pax est, adeóque magna & diuina, vt vniuersa creatura hanc appetere, & per quam desideꝛare videatur. Cum enim pax ipsa(Augustę teste) trãquillitas ordinis sit, & trãquillitas ordinis tunc sit, cũ secluſis contrarijs quibusque ordo cõquiescit, constat res omnes(siquidẽ naturaliter fines suos appetãt, & impedictia cũcta summopere cõtendant) pacẽ appetere, pacíq; & quietis fructus, vt adipiscãtur, summa ope laborare. Quod aũt Hierusalẽ pacísq; nomen verũ nostræ ciuitatis nomẽ sit, is testis bonus est, qui dixit. Et factus est in pace locus eius, Dei sci. qui & huiusce vrbis fines pacẽ posuit, & tantã in ea voluit propagari abundantiã pacis, vt ciues ipsi nõ modò cũ Deo pacis autore & principe: non modò inter se omnes pacẽ haberent, sed singuli etiã pacis trãquillitatísque abundantia, & intelligẽdo in veritate, & appetẽdo in ipsa bonitate cõquiescerẽt. Ea verò pax, hæc vrbs Hierusalẽ, hoc sanctissimũ Dei hominũque domicilium, non quidẽ impiorũ hominũ est(qui quòd non vera bona sectãtur, ita nec verã pacẽ inquirunt) sed illorum est, Patres, qui pacifici sunt, qui pacis domũ vnanimes inhabitant, qui pacẽ his qui prope & his qui lõgè sunt, annũtiant, qui his, ad quos diuertũt, pacẽ deferunt, & cũ hospitio recepti non sunt, redeuntem ad se pacem ipsi recipiunt. Illorum est hæc sanctissima Hierusalem, quæ ex viuis lapidibus cõstruitur, de qua Dauid loquitur, & cuius portarũ seræ ac claustra à Domino cõfortãtur. Hæc est illa Hierusalem, Patres, in qua sicut paulò antè inter diuinas res perlectũ est, rex pacificus pacẽ relinquit nobis, pacẽ suã dat nobis. Sed non quomodo huius mũdi homines dant, ipse dat nobis, hi enim pacem dant, vt molestia careant, sed pax ibi vera non est, vbi nec verã concordia est, nec corda hominum coniũcta, sed disiuncta sunt. Ea autẽ pax, quam Christus dat, & quæ in testamẽto pacis & in Hierusalẽ inuenit, ea, est, Patres amoris vinculũ, tranquillitas animi, simplicitas cordis consortiũ diuinitatis. Quis vnquã vidit vel audiuit taliã quid fuit tam singulare, tam nouum, tam inusitatũ? Pax Christi non mó nostra corda & nostras intelligentias custodit, sed omnẽ etiam & humanũ & angelicũ sensum exuperat, omnísque homo sanct⁹ vocatur, qui scriptus, & qui relictus, & qui residuus fuerit in Hierusalẽ. Hanc itaque præclaram in mutatione mũdi rerũ nouitatem vidẽs Ioannes ciuitatem hanc nõ solũ sanctam, non solũ Hierusalem, sed nouam etiam Hierusalem Spiritu sancto dictante appellauit. Noua est enim, nam qui in throno sedebat, & qui de thesauro suo noua & vetera profert, noua in ea fecit omnia. Fecit nanq; vt neq; languesceret aut veterasceret vnquam, neq; senio conteretur. Ex quo fit, vt hæc lõgè fit, origine, dignitate atq; autoritate eminẽtior Hebræorũ synagoga, quæ per antiquæ legis vetustatẽ consumpta cultũ & notitiam veri olimq; promissi Dei filij solita pertinacia atq; animi obstinatione repudiauit. Nã cũ in synagoga ipsa in hodiernũ vsq; diẽ vet⁹ homo fit, vet⁹ lex, vet⁹ fermentũ, pristina conuersatio, in nostra certè hac Hierusalẽ oĩa noua sunt, nouũ cor, noua lex, nou⁹ homo, noua conspersio. Quę enĩ maior nouitas esse potest, quàm Deũ hominẽ esse, & rursus hominem Deũ, eundéque verũ Deũ hominem, clauis cõfixũ, spinis coronatum, & innumeris affectũ contumeliis, non aliis ipsum armis, quam cruce, quam morte, quam vulneribus infernum vicisse, cœlos ascendisse, ad Patris dexteram consedisse, propterque suũ nomen ac legẽ trucidatos, & gloria & honore & fœlicitate perpetua affecisse? Quid? q̃ illius discipuli rudes, pauperes, abiecti, obscurique homines, cum vniuersus ferè terrarũ orbis ignorãtiæ tenebris inuolueret, & erroribus ac superstitionibus scelerib⁹q; obtẽperaret (tot atq; tantis vt dæmones omniũ gẽtiũ dominarẽtur, ac summopere ab hominib⁹ colerẽtur) hũc tamẽ ipsũ mũdũ immũdũ Christi discipuli hi ex infima plebe viri cõtra synagogæ Pontifices, contra mũdi Imperatores, contra humani generis hostes, cõtra leges, cõsuetudines, opiniones, nõ armis, nõ opibus, nõ vi aut ferro vicerũt, sed fide tantum, spe, & charitate superarunt, purgauerũt, illuminauerunt. Tam autẽ, ppria est nostræ Ecclesiæ diuina atq; sempiterna nouitas hæc, vt nulla hominũ ætas fuerit, nulla vnquã ciuitas aut resp. quæ non ab hac Christiana Ecclesia cũcta acceperit, q̃ filiorũ Dei adoptionis perpetuæ existũt. Nam (vt à diuo Thoma pra clarè scribitur) summũ illud Dei beneficiũ quod

Ecclesia quamcunq; nouã est ciuitas.

quod nostri gratiam appellant, & quo Dei filij efficimur, id à Deo noui Testamẽti est, vt à mundi creatione sancti sanctæq; omnes quatenus naturæ diuinæ participes fuerunt, eatenus sub nouo Testamẽto cõprehẽdãtur, ad quod veteris omnia sunt referẽda. Verum cùm hoc fieri nequiuerit, vt excellẽs hæc diuini humanique consortij nouitas ex terra terrenisq; rebus oriretur (quod eĩ natum est ex carne, caro est, & quod natũ est ex spiritu, spiritus est) par certe & consentaneũ rationi fuit, vt de cœlo ciuitas hæc sancta & noua Hierusalẽ descenderet. Descẽdit nanq; de cœlo vrbs hæc noua, cuius fundamenta nec in poetarũ figmẽtis, nec in humanæ sapientiæ persuasibilibus verbis, neq; in cuiusuis mortalis aut creatæ volũtatis appetitu seu opinione iacta sunt, sed quæ in mõtibus sanctis, hoc est in patriarcharũ figuris, in prophetarum testimoniis in præconiis Apostolorũ, in suppliciis martyrũ, in admirãdis Christi operibus, in sanctorum proborũmq; hominum purgatissimis mẽtibus, in virtutis deniq; & Spiritus ostẽsione incõcussa ac firma perseuerãt. Descẽdit autẽ de cœlo non gressibus corporis, sed imitatione ac similitudine. Illius nanq; exẽplo, quæ in cælis est reip. beatissimæ, huius, quæ in terris est, regimẽ cõstituit Deus, vt illud non penes omnes aut multos, sed penes vnum Christi vicariũ & dominici gregis pastorẽ consistat. Nam sicut in Hierusalem illa quæ in cælis est mater nostra, vnus tantùm Dominus est Iesus Christus, ita in hac Hierusalẽ illi⁹ filia, quæ Christi sanguine irrigata & matris est illustrata splẽdoribus, vnus tantùm princeps est vicarius Christi, & Pontifex maximus, cui oẽs descendẽtis Hierusalem ciues & incolæ, non solùm vt separatim singuli, sed etiam vt simul vniuersi obedire debeãt. quẽadmodum qui in superna sunt Hierusalem sancti. cùm singulatim, tum vniuersè diuisim, ac simul omnes. vni omnium creatori subsunt, parent & obtẽperant. Vt verò præclarissima hæc sunt? At dicet fortè quis, Cũ his tẽporibus duæ nobis Ecclesia & duę synodi proponantur (vna Romana, Pisana, altera) vtrũ ambæ de cælo descẽderũt? Alterã enim earũ tantũmodo descendisse necesse est, siquidem Christi spõsa vna est. Sinite me hoc in loco Patres, respirare paulisper. nã quid à vobis in hac re constituẽdum sit, paucis dicã.

Ecclesia ciuitas est vna.

QVINQVE CHRISTI Ecclesiæ cõditiones, nobis (vt audistis) sanctus Euangelista proposuit, illam enim in primis esse ciuitatem, deinde sanctam Hierusalem pòst, tum nouam esse, & de cælo postremò descẽdisse affirmauit. Illam igitur synodum & in terris Ecclesiã militantem, quàm de cælo credimus descendisse consentaneam esse præscriptis cõditionibus, & in cælo triumphantis Ecclesiæ formalis, pculdubio reperiemus. Eam verò, quæ à supernorum imitatione prolapsa in prœceps, ab illis deflectit viã, non vtique de cælo descendisse, quin potius ab inferis ascendisse iudicabimus. Hoc quando ita se habet, non descendit de cælo, Patres. Pisana nuper Patrum illorum Ecclesia, non descendit de cælo infaustus vbique & inusitatus cœtus, non tantum è cœlo facinus. Non descẽdit inquã, sed ruit. Quamobrem, quia non obseruat ea, quæ cæli sunt, non imitatur quæ cælorũ regni esse traduntur. At quare hoc rursus? quia prorsus altera est à reuelatis Apostolo cõditionibus. Vt autẽ eas congruo ordine percurramus, quis vestrũ putabit, Patres illum conuentum, qui vnius tantũmodo nationis est (si tamen vnius est, & non dimidiatæ, vel nullius potius gentis legitima coitio) quis putabit illum vniuersam coẽgisse synodum eius ciuitatis, ad quã fortitudo gẽtium venit, ad quam multitudo maris cõuertitur, ad quam omnes per circuitum orbis terrarum congregantur, cuius minimus in mille est, & paruulus in gentem fortissimã? Tantum enim abest, vt Ecclesia in illa Pisana vera Dei ciuitas sit, quantũ abest vt sancta & legitima sit tanúmq; recedit à candore sanctitatis. quãtum ad errorum sordes accedit, accedit autẽ plus tantò, quãtò magis & Petrum Ecclesię, & Papã Concilio, & suo conciliabulo summũ, verũ certúmq; Christi vicarium subiicere conatur. Quod tamen nil aliud est, mea sentẽtia, quam naturæ ipsius rationisq; ordinem peruertere, & filios patri, & mẽbra capiti, pastorię; ipsi suarum greges ouium præficere. Sed & illud perspicuum est, Hierusalẽ nomẽ illi Ecclesiæ nequaquam conuenire: propterea q̃ nec pacem habet, nec ordinis tranquillitatem, quodque tam excellentem Ecclesiæ ordinẽ subuertere cõnitatur vtpote quæ contra Romanam Ecclesiam togata armataque bella commouerit: quæque ad quæcunque diuerterit, non modò pacem illis non attulerit, sed ipsi omnẽ pacis funditus euerterit, quæ singulatim omnia commemorarem, nisi intelligerem nimio etiam plus quam vellem esse manifesta. Nó igitur Pisarum synodus, synodus Hierusalem est, sed ciuitas ac turris Babel potius: quæ in terra Senaar cõfusionẽ fecit, & concordiam ædificantium disecit. At dicent nonnulli: Saltẽ vna ex multis, & quarta ex quinque præscriptis conditionibus Pisano cœtui conueniet: nouitas scilicet. Quid enim tam nouum & inusitatum ac mirabile est. quã esse qui conentur efficere, vt miles duci, & filius patri, domino seruus imperet, oues pastori: denique pedes & cætera mẽbra capiti? Fateor equidem & ego quoque noua hæc esse, sed tamẽ aliena prorsus ab illa sempiternæ sanctissimæque ciuitatis nouitate.

Multum enim inter hanc illamq; interest nouitatẽ nomen vtriusque commune est, sed res & significatio diuersa. Hæc enim Hierusalem nouitas à spiritu sancto est, & æterna est: at illam Pisanam vnica tantũ obedientia & Ecclesia pars tunc efficit, cum schisma tieis illius tempore. res ita maximi Põtifices habebãtur, vtnullus eorum aut certus quidem, aut absque ambiguitate verus Petri successor existimaretur. Hæc itaq; nunc Pisana nouitas constantiæ tunc ortum habuit, & euanuit, Basilęa repululauit, & exposita est: atque his etiam temporibus (si vos viri eritis) interibit quẽadmodũ sub Eugenio quarto summo maximóq; huiusce sedis Pontifice repressa est. Neq; enim de cælo descendit, atque ob id diuturna non est, neq; vnius principatum amplectitur, qui & in illa triumphãte Ecclesia est, & hanc militantẽ conseruat: quẽq; synodus Pisana amplecti deberet, si è cælo descendisset, & nunquam multitudinis regimini (vti facit) inuiti Longe igitur ab hac Christi Pisarum Ecclesia discrepat, hæc enim fidelium est, illa cauillantium: hæc domesticorũ Dei, illa aberrantiũ: hæc Christianorũ homínũ, illa verò eorũ, qui Christi vestem conscindere, & à mystico Christi corpore mystica Christi mẽbra seiungere non verentur. Habetis Patres, quid de Pisana synodo cõmuniter cõstituendum sit: nunc de nostra Laterana & de sensu animi mei pauca dicam.

CVM Ecclesia Pisana de cœlo nõ descenderit (vti iã vidimus) & alteram ex propositis descendisse necessarium sit (hoc enim posuimus paulo antè) patet Ecclesiam nostram, quã Leteranen. synodus perfecta refert, diuinam illam esse ciuitatem, quæ habet sanctitatem propriam, pacísque abundantiam, & æternæ nouitatis azymos & synceritatis panes, quæq; cum vno summo vnius Christi vicarij principatu, de cœlo descendit. Hæc tamersi magno nobis esse debeãt argumẽto, Conciliũ nostrum rectũ, sanctũ atque legitimũ esse: huc accedit tamen primum, q̃ cõcilium hoc à Rom. Pontifice indictum, inchoatúmque est, deinde q̃ præclara nostrorum maiorum Concilia non imitatur modò, sed eorum etiam multa Apostolici splendoris præsentia exuperat, quodque eidem postremò propterea quia præsentia hac illustratur. Dominus promittit Spiritum veritatis omnem illi veritatẽ esse patefacturum. Quæ cùm ita sint, nequaquam illis assentior, Patres qui solo Concilij nomine audito, rem sanctam & vtilem continuum arbitrabãtur effectam esse. propterea quòd qui aptius & calidius fallere consueuerunt, hi prauis rebus honesta vocabula prætendere sunt soliti. Et * tamen Concilium illud probo, q̃ suis partibus omnibus absoluium perfectumque est, quodque illa habet quæ & necessaria consiliis sunt: & à sacrosanctis requiruntur atque expectantur. Expectantur autem multa hoc tẽpore, & requiruntur: atque hæc potissimum Ecclesiæ videlicet reformatio, morum prolabentiũ restitutio, exorti iam schismatis oppressio, conuersio infidelium, reuocatio hæreticorum, roboratio optimarum legũ atque sanctionũ quæ ad salutẽ vniuersæ fidei Christianæ pertineãt. Atque illa etiam quæ passim depranata & deformata cernimus, vt ecclesiasticæ dignitates bene meritis tribuantur, virtutes præmiis honorẽtur, vitia aut seuere puniãtur, aut saltẽ ab honorib⁹ & præmiis arceãtur. Hoc enim nostrũ Lateranẽse Concilium, q̃ pia origine & ab autore suo sanctè & legitime inchoatum est, si ad propriũ quoque & cognatũ finẽ corrigẽdi atque emendãdi quæ detorta sunt prętẽderit, nulla erit ratio, quare q̃ contradicere, aut vllo pacto opponere se voluerint, temerarij, amentes scelerati insuper & nefarij homines nó meritò existimẽt. Quare si Cõciliũ hoc nostrũ eũ finẽ exitũ que habere desideratis, quem sanctissima semper florẽtissimáque Cõcilia habuerũt, de his Patres (quæ iã dixi), quidendũ est diligenter, atque de hoc celeriter omni cura diligẽtiaque cõstituendũ, q̃ neque hodierno die dissimulare possum, neq; silẽtio vllo pacto præterire. Iactant eñ voces (quæ etiã ad aures meas puentũt) per cussum pastorẽ, oues dispersas, Pisanã synodũ summo Põtifice & in terris Deo potestate autoritatéq; interdixisse. Maximis Ecclesiã, Patres, & dissensionib⁹ inuolui & nouis q̃busdã vexari & pturbari malis iãpridẽ vidimus. sed hæc tãta, tã exitiosa, tã piculosa haberi Cõcilia à Patribus illis, quis quæso vnquam putauisset? Nũc quicquid est, quãtũ ad vos delatũ dedecus, & facinus admissum sit videtis, memoria teneris, Patres: legistis enim quaplurima. Quid aliqñ viri clarissimi & sapiẽtissimi in Calcedonẽsi synodo cõtra Ephesinã scdam & illius principẽ Dioscori: q̃ d in Cõstãtinopolitana (quæ octaua fuisse dr) cõtra Potiũ omniũ discordiarũ fatorẽ decreuerunt, propterea q̃ Ephesinus cœtus grauiter errauerit, Dioscorus in Leonẽ vrbis Episcopũ sentẽtia scripserit: Fori⁹ aũt nõ solũ absq; Romani Põtificis autoritate Concilũ congregauerit (q̃ quidẽ alienũ est ab homine Christiano) sed in Nicolaũ etiã summũ Pontificẽ anathema protulerit. Quemadmodũ igitur conuentus Pisanus Potiũ & Dioscorũ est secutus delinquendo, ita vos cõsulendo atque animaduertendo, celeriter synodum Calcedonensem illámque Constantinopolitanam imitemini incumbite, Patres, ad ouium gregem, ad pastoris autoritatem, salutémque Ecclesiarum omnium respicite, prouidete (quod ipsum & facile factum est,

Alias tã tum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,& fieri debet)prouidete, Patres, nequis talia posthac vnquam nō modo perpetrare,sed ne cogitare quidē, aut desiderare possit.

VERVM ne sanctissimo Cōcilio nostro in tot aduersis rebus ad cōem salutē & conseruandam & amplificandā legitima præsidia desint,quin potius(quod omniū votis expetitur, desideriisq; postulantur) ad debitum finem perueniat , ad te conuertor,Iuli. pontifex maxime,cui ea abs te peto,quæ tuæ virtutis , tuæ dignitatis,tuæ potestatis propria sunt , Antea enim cum in singulis rebus insistebamus, alios ordines Ecclesiæ inferiores sumus allocuti,nūc de summa rerum dicturi breuiter,summum principem,& caput omniū appellamus.Te itaq;,Pater beatissime,obsecro atq; obtestor(tua enim post Deum maxima est potestas, tuum est imperium,tua rei.gubernatio,Christianæ fidei defensio) obsecro inquam & obtestor,hoc omni studio cures atq; efficias,vt hæc synodus Lateranensis per te congregata, quēadmodū Ecclesia quā refert de cœlo descendit (vti Ioannes vidit) ita cum illa rursus ascendat in cœlum. hoc enim vniuersi toris deuotisq; animis deprecamur.Assequetur aūt hoc,te volēte,teq; imperante,si tu ipse Pater sancte, omnipotēris Dei(cuius vices in terris nō solū honore dignitatis,sed etiā studio voluntatis genere debes)potentiā,perfectionem, sapientiāmq; imitaberis. Atqui vt in primis potētiam imiteris,accingere,Pater sancte,gladio tuo, tuo inquā accingere, binos enim habes,alterū tibi reliquisq; huius mundi principibus cōmunem,alterum tibi propriū,atque ita vnum, vt illū alius nemo nisi à te habere possit.Hoc itaque gladio tuo (qui ecclesiasticæ potestatis est) accingere potentissimē , & accingere super femur tuū,id est super vniuersas humani generis potestates. Cūmque accintus fueris, tum intende contra errores , cōtra hæreses, contra dissentiones,deniq; contra inferni portas,errorum,hæresium,& dissentionum autores,nec intēde solum, sed actio quoque & regna.Procede in primis,& prolpere procede,gentes quæ bella volunt,dissipando,tū regna sacerdos & rex,quæ pacis sunt cogitādo,inquirēdo,perfequendo is nanq; idē quem imitari debes, & Rex regū est,pacisq; princeps & Dominus dominantiū,rexq; pacificus.Hanc autē summā potentiā tuam, diuina perfectio comitetur , perfectio hæc misericordia est, qua Pater ille cælestis & perfectus,Solem suū orini facit super bonos & malos, pluitq; super iustos & peccatores,Nam si tanta vbiq; misericordia præstabis,vt nō modo amicos, sed inimicos etiā ac hostes ad tui nominis reuerentiā, ad Apostolicæ sedis cultū,ad Christi Ecclesiæ vnitatem,ad huius Concilij manifesta professionē venire cōpellas, rectē pater sancte , Dei professionem imitaberis humano more. Nulla enim de virtutibus omnibus, nec admirabilior, nec excellentior misericordia est , nulla magis principi propria , nulla potentiæ summæ cognata magis atque amica est. Hæc te præ regibus terræ excellentissimum, hæc te vniuersis populis adorādum, Denique in super te & gratū & amicū & similimum reddet. Verum cum multos multarum nationum gentiumque viros clarissimos per Dei tuāmq; misericordiam ad hanc synodū venturos accessurósque existimemus , vna se tibi ad hanc rem offert diuina sapientia , quæ à fine ad finē fortiter attingit , & disponit omnia suauiter, Huius nuper exēplo , à fine ad finem tum attigisti fortiter Pater sancte,cum indicto Concilio hoc atq; inchoato,vniuersos ad bene de Christiana reip. sperandū excitasti. Dispones autē suauiter,prouidendo sapienter,ne vocati à te iustē.quæri possint, se,vt par erat,in re tanta expectatos non fuisse. Quare postquam hodierno die(quod bonum,faustum,felixque sit)de singulis, quæ ad huiusce sanctissimæ synodi conseruationem & statum spectare videbuntur,constitutum fuerit,tū de his quoque constituatur nationibus, quæ quum intellexerint Romæ & à Romano Pontifice Concilij synodumque haberi,& desiderari se atque expectari,cūctæ procul dubio nobiscum vna ad Christianæ religionis disciplinam,ad apostolicæ autoritatis maiestatem, ad communē fidelis populi salutē , ad habentium rerum restitutionē , ad totius præterea Ecclesiæ defensionē & rem,cōuertentur. Sic nanq; hoc sacrosanctū Concilij in cælum ascendet,cum catholica Ecclesia, quam refert, & quā Ioānes ciuitatem esse,sanctā esse Hierusalem nouamque esse,atque de cælo descendisse contemplatus est.Dixi.

¶Sex Orationum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis Sancti Xisti,finis.

TRACTATVS SECVNDVS
De Dei glorioſi infinitate intenſiua,vnica quæſtione contentus.

Thomæ de Vio Caietani,Cardinalis Sancti Xisti,subtilissima de Dei glorioſi infinitate intensiua.

Verum Deus glorioſus ſit infinita virtute.

VAERITVR vtrū Deus glorios⁹ſit infinitæ virtutis. ¶Et arguit ꝙ nō.Primo,Quia aut Deus mouet cælū effectiuè & imediatè,aut nō effectiuè,sed vt finis tantum,vel effectiuè & mediatè.Si primo modo, & est infinitæ virtutis,ergo motus cæli esset in non tēpore,quod est contra sensum. Consequentia patet ex 8.physi.tex. 79.& primo cæli,tex.52.& secundo cæli.com.58.& alibi,&c.Si secūdo modo aut tertio & est infinitæ virtutis, ergo habetur in rerum natura vna virtus , quæ si moueret effectiuè & immediatè, motus fieret in non tempore. Tunc vltra sed possibile est virtutem illam infinitā mouere effectiuè & immediatè: ergo possibile est ex ea sequi motū in non tēpore,quod est impossibile simpliciter.Prima consequentia ex antedictis est euidens.Affirmatio verò vltimi antecedentis patet ex eo ꝙ virtus infinita nec est alligata causalitati finali motus,nec mediatè causalitati effectiuę eiusdem quin possibile sit ipsa ab his absolui,alioqn infinita virt⁹ nō esset.

¶Si dicatur ꝙ hæc ratio supponit Deum agere naturaliter. i.non quantū vult,sed quantū potest.& quod hoc non est necessarium, quia Deus est natura intellectualis cuius proprium est agere , ſm intellectus sui diffinitionem , vt artifices facere videmus, & consequenter Deus tanta velocitate mouet,non quin plus possit,sed quia sic explicandæ suæ arti expedire videt. Contra hoc primò. Quia saltē habetur intentum ſm Arist.& Auer,cæteróſque Philosophos,tenentes Deum.licet intellectualem,naturali tamē necessitate agere.Demonstratio siquidem posita in primò cæli tex.90. ad ostendandā vnitatem mundi,manifestè supponit hoc, vt patet ex dubio ibidem moto ab Alex.& Auer.& S.Tho.& cæteris. Venatio etiā numeri intelligētiarum iuxta numerū motuū cælestiū in 12.Meta.tex.43.hoc idem ponit,Numerus enim motorum non adæquatorum,non potest ex motuum numero efficaciter cōcludi.cum posse: facile quispiam dicere plures motus ad eodē excedente motore fieri inconueniens quoque reputatur ab Aristo. 8. Phy.tex.70.quòd virtus finita & infinita possint æquali tempore mouere,quod tamē ex hac responsione sequeret. Auer. quoque 8. Phy.com.15.& primo cæli,com.21.& Auic.6.Meta. hoc idē sentire videntur,Secundò,Quia vt dicitur primo Priorū,& primo cæli,textu centesimo decimonono, id ad quod sequitur falsum impossibile,est simpliciter impossibile,sed ad virtutē infinitam positam in rerum natura.licet agentē liberè sequitur falsum impossibile scilicet posse fieri ab ea motum in non tempore. ergo ipsam esse in rerum natura,est simpliciter impossibile. Probatur minor. Tum quia non est impossibile.Deum velle vti tota virtute sua, vt inductiue patet in omnibus agentibus.Et vt dicitur in primo cæli.tex.102. ab vniuersali manifestata per inductionem in omnibus sensibilibus,non est resiliendum.Tum quia cōsiderata tātum virtute diuina infinita,non considerato modo agendi,qui est posterior,agere per libertatē , sequitur motum fieri in non tempore, quāuis non de facto,tamen quantum est ex ratione potētiæ motiuæ.Constat autem non solū esse impossibile illud ad quod sequitur de facto poni aliquod impossibile in rerum natura, sed etiam illud ad quod sequitur aliquod impossibile simpliciter.Vnde hoc posset exemplificari sic. Quemadmodum positio tua duo dicit, scilicet quod est virtus infinita , & quòd agit liberè , sic consequenter ego deduco duo.Ex primo quidem , quod fieret motus in non tempore,ex secundo autem quòd de facto hoc falsum est. *Secundū argumentum.*

¶Ex quibus simul infertur quod ad infinitā virtutem licet agentem liberè,sequitur aliquod falsum impossibile , & consequenter ipsam inueniri est impossibile.

¶Secundò arguitur sic, Omni potētiæ actiuæ in natura respōdet aliquod possibile ex potentia passiua , & econuerso,vt dicitur in primo cæli com.124. vel saltē respondet aliquod possibile manifestatiuum totius illius virtutis actiuæ vt sic , aliter frustra esset, cùm potentia sit ꝓpter opus 2.cæli,text.17.Sed virtus diuina motiua est infinita per te , ergo sibi respondet saltem possibiliter aliquis motus manifestatiuus infinitatis illius.hoc autem est impossibile,quia aut ille motus esset corporis infiniti , quod impossibile est inueniri,aut corporis finiti in non tempore,quod est impossibilius,aut esset corporis finiti in tempore æterno , vt est motus cæli & hic non concludit infinitā virtutem motoris sed immutabilem & immaterialem,alioquin omnes motores cælorum essent infinitæ virtutis.Et confirmatur quia quātitas virtutis actiuæ ex effectus quantitate cognoscitur,vt dicitur in primò cæli, tex.116. Vnde cum Deus non possit producere effectum infinitū,vt communiter tenetur,& à Philosophis & à Theologis, consequens est quòd virtus diuina infinita non sit. Et confirmatur secundo ex quarto Physicorum text.centesimotrigesimoprimo sic, Si impossibile est esse mobile impossibile est esse motiuum , & econuerso, & similiter , si impossibile est esse mobile velocitate infinita , impossibile est esse motiuum velocitate infinita , sed impossibile est tale mobile inueniri,ergo & motiuum infinitæ virtutis. *Tertium argumentum.*

¶Tertio arguitur à credentibus se arguere ex cōmentario 38. secundi de cælo,vbi Auer.dicit, ꝙ si motor non haberet potentiam terminatam,ergo neque naturam terminatam, & sic intelligerētur ex sua natura motores infiniti , & non intelligerentur ex suo esse res propriæ ei , & cætera. Ex illo enim commento arguunt, quod infinita virtus esset ens impossibile inueniri in rerum ordine,quia si ponatur,sequeretur,inquiunt , quiddam , quòd totum non esset maius sua parte : accepta enim virtute illa infinita , & diuisa secundum intellectum in duas quasi partes : ex quo quāta est virtualiter,cum quælibet pars infiniti sit infinita. & vnum infinitum non sit maius alio , consequens est ꝙ tota virtus infinita est æqualis cuilibet suarum partium : quod est impossibile. Et ad hoc deducit ibi Auer.cum dicit,ꝙ si esset motor infinitus,intelligerentur ex sua natura motores infiniti.Alij verò eādem inde volentes deducere conclusionem , dicunt ideo esse impossibile,ens habens virtutem infinitam : quia infiniti proprium est occupare totum:& ideo si daretur infinitum secundum virtutem, occuparet omnem virtutem:nec cōpateretur secum aliquam aliam virtutem : & sic periret ordo vniuersi. Et quia infinita natura contineret,& occuparet infinitas naturas,natura autē est primū principium motus.ideo dixit , ꝙ intelligerentur ex sua natura infiniti motores.Potest tamen difficilius, & ad mentem Auerrois:ibidem argui sic:Causa finitatis intensiuæ est distinctio formarum:& hæc est communis formis materialibus, & immaterialibus:ergo finitas illa est communis omnibus formis. Antecedens probatur: tum quia distinctio formarum mouentiū est causa finitarum proportionū ad mobilia:nisi enim esset diuersa natura mouentis Solem,à natura mouentis Saturnum,non posset reddi ratio suarum commensurationum ad mobilia propria. Tum quia constitutiua formarū,ex quibus oritur earum distinctio , sic se habere necesse est , quòd vnum aliquid claudit positiuum , quòd reliquum non claudit , & econuerso. Ab infinito autem nullum positiuum excluditur : ac per hoc periret multitudo, & differentia motorum.

Quartū argumentum. ¶Quartò arguitur sic.Si Deus esset infinitæ essentiæ,sequeretur, quòd nullum ens esset perfectius alio:hoc est falsum, ergo. Consequentia probatur supponendo , quòd perfectio attendatur penes accessum ad summum : quod etiam habetur in proposito ex decimo Metaphysicorum commento septimo vbi dicitur , quòd primus motor est mensura omnium substantiarū.Hoc enim stante deducitur consequentia sic : Eorum quorum nullum est alio propinquius summo,nullum est alio perfectius:sed si Deus est infinitus , nullum aliorum entium est sibi propinquius alio : quia à quolibet distat in infinitum:ergo inter entia alia à Deo non datur perfectius,& minus perfectum.

Quintū argum. ¶Quintò arguitur autoritatibus. Et primò Auer. octauo Physicorum com.septuagesimonono.vbi negat primum motorem esse infinitum.Secundò, in secundo cæli, commento allegato trigesimooctauo:& trigesimonono , vbi subdit quod infinitas intensionis impossibile est quod inueniatur in formis , inquantum sunt formæ.Et confirmatur hoc idem in commento septuagesimoprimo:& in de substantia orbis.cap.tertio,&c.

Aristoteles quoq; in secundo cæli , textu septuagesimoprimo: testimonium huic parti perhibet, dum dicit, ꝙ si adderetur stella orbi erratico , vltimus orbis esse in labore. Constat enim vt ibidem,& in commēto 58.declarat Auer. quòd vltimum orbem reuoluere alios , est motorem eius hoc facere, quem omnia desiderant:quem constat esse Deum : & consequenter nihil aliud est dicere , vltimus orbis est in labore , quàm Deus est in labore. Hoc autem non sequeretur,si Deus esset infiniti vigoris.ergo.

IN oppositum est autoritas Arist. octauo Phys. textu comment. vlti. vtentis infinitate pro medio termino ad concludendum Deum esse incorporeum.

CONCLVSIO.
Deus ſecundum mentem Ariſtotelis & Auerroïs eſt virtutis infinitæ intenſiuæ.

IN HAC quæstione tria sunt agenda. Primò declarabitur titulus.Secundò probabitur pars affirmatiua. Tertiò respondebitur rationibus oppositum.

Quæſtio eſt de quātitate diuinæ perfectionis. QVO AD primū,Cum finiti & infiniti ratio quantitati consequatur,vt dicitur primo Phy.tex.15.& quantitas diuidat in successiuam & permanentē, & hęc in quantitatem molis & perfectionis.supponamūsq; Deum esse incorporeum,& immortalem,&c. cōsequens est,ꝙ nec de quantitate durationis,nec molis quæstio presens sit:sed de quantitate perfectionis,an infima sit.Quia verò infinitum negationē claudit, non est putandum priuatiuè teneri, sed,vt cōmuniter, & verè dicitur,negatiuè:quoniam non quæritur,vtrū Deus nō habeat opus pfectionis terminos, quos sua vel alicuius alterius natura nata est habere , sed simpliciter quæritur vtrū nullos habeat perfectionis terminos.Et licet mutuò se cōsequantur infinitas virtutis.& infinitas essentiæ:diuersa tū quæsita formaliter sunt:& diuersa habēt propria media. Propter ꝙ diuus Thomas in septima quæstione primæ partis, tractat infinitatē essentiæ Dei:& in quæst.25. infinitatē suæ potentiæ : Vnde quæstio nostra de infinitate virtutis inquirēs, si infinitatem essentiæ quasi pertrāsibit,arguēda insufficientiæ nō est. Vertitur ergo hoc in loco in dubium:aut virtus seu potentia Dei glorioſi sit tantæ perfectionis,ꝙ nullus perfectionis limitibus augustetur,an non.Verbi gratia,applicando quæstionem ad virtutē motiuā, an virtus motiua Dei glorioſi sit tātæ perfectionis, quòd quantum ex se, nullo limite claudat:sed quacunq; velocitate data possit facere maiorem:an cōcludatur aliquo termino : pura ꝙ vltra velocitatē vigintiquatuor horarū nō possit facere maiorem.Et hæc de primo.

Primum ſuppoſitum. Deus eſt ipſum eſſe per eſſentiā & omnium rerū perfectiones eminenter continens etiā ſimul ſuarum.

QVO AD secundum,quia non est intentionis præsentis discutere difficultatem hanc , nisi inter Peripateticos:& horū duos tantùm,principem,scilicet eorum. & Auer.à quibus Methafisica. lia media propria ad infinitatem substantiæ diuinæ , aut non habemus , aut sic , vt nefas videatur mordaci multorum imperitiæ exponere:ideo duabus tārùm viis propositum ostendetur. Vnum tamen de ipsa diuina essentia præmittēdo.scilicet quod est ipsum esse per essentiam,& totam essendi virtutem præhabens.superexcedénsque nobilitates omnium rerum,quæ fuerunt & quæ sunt, & quæ possunt esse,etiam simul sumptarū. Quòd enim sit ipsum esse per essentiam,Aristot.2.Met.text.4.& Auer.12. Meta. com. 51. testantur. Quòd verò ipsum essentiam , totam essendi virtutem præhabeat,apud sapientes penetrantes terminos.in dubium verti non potest : sed communis animi conceptio est , quemadmodum incorporalia non esse in loco. Exprimitur quoque ab Auer. in commento 21.5.Meta. vbi dicitur,in Deo contineri nobilitates omnium generum : cuiusque siquidem rei nobilitas , secundum aliquam essendi rationem est.

Confirmatúrque ab eodem in 12.Meta.com.18. & 36.vbi dicit, in primo motore omnia contineri actu,& in com.51. Quòd autē omnium nobilitates simul sumptæ deficiant à nobilitate primæ: ex eo patet,quòd cùm ipsa ita sit summum ens,quòd cæterorum nobilitates claudat in se nobilissimo modo , tanto omnibus præstat,quantò eorum in se naturas nobiliori habet modo.Habet em omnia in se per modum sui , qui est purus actus omnino. Vnde ridiculum est,ꝙ quidam nō sunt veriti scribere,ſ.quòd cùm displiciter possit intelligi, Deum habere in se perfectiones omnium, vno modo sic, vt habeat in se vnam simplicem essentiam præhabentem omnia.vt pura actualitas , alio modo sic , vt habeat in se gradus perfectionales correspōdentes singulis perfectionib⁹ cōtentis.Si secundo modo verificaretur,tunc Deus esset perfectior, cæteris simul sumptis:si verò primo modo,nō cōcluditur,Deum esse perfectiorē omnibus simul, sed singulis.Et quia primo modo verificatur,ideo ex his nō habetur, Deum esse perfectiorē omnibus simul sumptis.Ridiculum inquā est:quia puerile est in philosophia, æquare perfectiones particulares perfectionibus vniuersalibus Non enim est possibile ſm rem , neque ſm intellectum, etiam data fingendi licentia , vt aliquid sit melius ipsa bonitate per essentiam aut magis ens ipso esse per essentiam, aut magis viuens,aut intelligens,&c.quàm ipsa vita, & ipse intellectus per essentiam. Si ergo Deus ſm vnitatē est huiusmodi , quomodo pōt aliquid eo perfectius fingi ? Vnde Arist.12. Meta. tex. 39.noranter concludit Deum esse viuum,& sapientem,&c.vt Platoni attributum dogma confutaret,quòd nobilitates entium diuisit , ponens aliud esse per se vnum , & aliud per se ens , & aliud per se vitam, &c.Vnde sicut Leo Platonicus esset perfectior non solùm singulis,sed omnibus Leonibus simul,quatenus Leones sunt , etsi infinities,infiniti Leones particulares essent , omnes per se à Leonis nobilitate deficerent:sic omnia entia per participationem , à primo per essentiam ente necesse est deficere. Quod etiam ex causalitate æquiuoca primi super omnia,manifestè patet.

¶Hac igitur primi entis nobilitate prehabita,ostendendum est,an virtus eius sit infinita intensiuè.

PRIMA ergo via ex fine 8. Physi. sumitur sic: Arist.vt Auer. com.vlt.inquit,cōcludit in secunda figura , Deū nō esse virtutem in corpore sic:Nullū corp⁹ aut virtus in corpore est infinitū : primus motor est infinitus:ergo primus motor nō est corp⁹.nec virtus in corpore. Probat maior , ꝙa virtus infinita aut esset in corpore infinito,& hoc non dat:aut in corpore finito,& hoc ostensum est esse impossibile. Minor verò quia mouens tpe infinito est virtutis infinitæ : primus motor est hmōi:ergo. Iste est processus Arist.in quo manifestè vtit infinitate virtutis pro medio termino. Nec refert siue sic,siue aliter formetur processus Arist. quoniam quocunque modo formetur,in idem redit,vt patet in textu.

¶Quidam autem peruertentes textū,dicunt, ꝙ Arist sumit quidē pro medio infinitā virtutem, sed virtus infinita potest esse dupliciter. Vno modo intensiuè:& sic non accepit Arist.Alio modo secundum durationem : & sic intellexit.Ita quòd maior est,Nulla virtus in corpore est infinita ſm tempus , &c. Sed contra hos ex hoc processu arguitur sic. Præmissæ alicuius syllogismi probatæ anterioribus syllogismis,in eo sensu sunt sumendæ, in quo fuerūt conclusæ in præcedentibus rationibus , ista patet de se. Sed præmissæ syllogismi facti in tex.vlt.fuerunt probatæ per alias rationes factas:vt ibidem fatetur etiam Aristoteles : ergo accipiendæ sunt in sensu,in quo probatæ sunt.Cōstat autem ꝙ præmissæ illę probatæ sunt loquendo de infinitate intēsiua,ergo accipiēdę sunt,vt loquūtur de infinitate intēsiua.Discursus bonus & victima tātum propositio restat declarāda.Quę sic declarat. Maior huius syllogismi fuit conclusio ,pbata in tex. septuagesimonono:quo ad hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod virtus infinita non potest esse in magnitudine finita, & fuit cõclusio probata in 3.Phys.longo processu,quo ad hoc, ꝙ magnitudo infinita nõ datur.Sed in tex.79.non potest inficiari,quin loquatur de virtute infinita intẽsiue,ergo prima præmissa loquitur de virtute infinita intensiuè. Minor verò est conclusio probata ab Aristo. in hoc textu ex conclusione tex. 78. Probat enim hic primum motorẽ esse virtutis infinitæ , quia mouens tẽpore infinito est virtutis infinitæ : vt ibi probatum fuit. Ad illum enim textum expresè in hoc loco se remittit Arist. dicens , ꝙ impossibile est à finito moueri aliquid ſm tempus infinitum,monstratum est nũc. Constat enim ꝙ nullibi probatum est nisi in tex. 79. apertissimè autẽ liquet etiam cæcis ꝙ in text. 78. non est sermo nisi de finita & infinita virtute intensiuè, ergo altera etiam præmissa loquitur de infinitate intensiua.Superfluum autem esse duxi adducere demonstrationes Arist.in tex. 78. & 79. vt ostendam ibi sermonem haberi de finitate & infinitate intensiua. Rationes enim adeò apertæ sunt,vt oltensione hac non egeant, exigitur tamen ad hoc, vt videantur.Et ne suspensum quempiam reddamus.donec librũ Phy.viderit fideliter ipsas demonstrationes adiunximus. Demonstratio ergo habita tex.78,ad ostendendum quòd motus in.tẽpore infinito non potest fieri à virtute finita, est ducens ad impossibile.Et accepit primo ab aduersario eius positionem,scilicet ꝙ sit ita ꝙ A virtus vt centum , moueat B mobile centum cubitorum in C.tempore infinito.Deinde adiũgit huic propositionem possibilem,scilicet ꝙ D virtus vt decem,quæ est decima pars virtutis, vt centum moueat E mobile decem cubitorum , quod est etiam decima pars primi mobilis,in tẽpore Z. Et tunc arguitur sic:Hoc tẽpus,in quo mobile decem cubitorũ mouetur à virtute vt decẽ, non est æquale tẽpori illi,in quo mobile centum cubitorum mouetur à virtute vt centũ,sed minus 10o. Quia demonstratum est in 6.ꝙ cæteris partibus totũ mobile,seu mobile maius,maiori tempore eget ad pertranseundũ aliquod certũ signũ , quã pars eius seu mobile minus ad sensum patet.Vel secundũ Auer.(& in idem redit)quia maior potentia mouet maiori tpe , scilicet maius mobile respectu alicuius signi pertrãseundi,seu quod idẽ est cõdiuidendo tempus mobili,aliter non esset verum:quia vt dicitur in 7. Phys.t.36.media potẽtia mouet medium mobile in æquali tpe per æquale spatiũ.Cùm ergo illud tempus sit infinitum, restat ꝙ hoc sit finitum.Sit ergo tẽpus Z decẽ horũ. Et tunc arguitur sic, si augeatur virtus vt decẽ donec cõsumat, aut adæquet virtutem vt centũ,& similiter augeatur mobile 10.cubitorũ donec consumat vel æquet mobile centũ cubitorũ, necesse est ꝓportionaliter augeri tẽpus Z decẽ horarũ , donec cõsumat aut adæquet tẽpus, in quo virtus vt centũ mouet mobile centũ cubitorum,quia necesse est æquales virtutes mouere æqualia mobilia tpe æquali.Sed infinitum non potest consumi, nec aliquid potest ei multipliciter æquari,ergo tempus quo virtus vt cẽtum mouet, impossibile est esse infinitum:quod erat probandum. Demõstratio autem posita in tex.79.probans ꝙ in magnitudine finita non potest esse virtus infinita,est etiam ad impossibile.Et primò supponit tria.Primum est ꝙ maior virtus motrix facit æqualem motũ in minori tempore.Secundum(quod ex primo sequitur)est, ꝙ infinita virtus facit plus in æquali tempore,quàm finita.Tertium est ꝙ omnis motus est in tẽpore. Quibus stantibus arguitẽ sic:Si in magnitudine finita esset virtus motiua infinita,sequeretur ꝙ in æquali tpe æqualiter mouerent virtus finita & virtus infinita:hoc autẽ est impossibile.ergo. Cõsequentia declaratur ibidem sic: Sit A tẽpus vnius horæ in quo virtus infinita mouet:& sit B tempus mille horarũ, in quo virtus finita:puta vt centum mouet.Tũc cùm quantò virtus motiua fit maior,tantò tempus in quo mouet, fiat minus per suppositiones, augeatur virtus motiua,vt centũ,in tanta proportione,quanta tẽpus vnius horę exceditur à tpe mille horarum:& tunc manifestè patet , ꝙ in æquali tẽpore æqualiter mouebit virtus illa finita in mille dupla proportione ad virtutem vt centum, & virtus infinita,quod erat impossibile deducendum. Ex his iam manifestè patet, ꝙ nunquã fit sermo de infinitate durationis , sed semper de infinitate & finitate intensiua:vt qui his oblatis hoc nõ videt,non egeat medio,sed sensu intellectuali.Et cõfirmatur.Præmisse istius vltimi syllogismi intellectæ,vt dicũt,de infinitate durationis,aut assumuntur ab Arist.vt per se notæ, aut probatæ.Nõ vt per se notæ,qm̃ sunt aut falsæ:aut maximè dubitabiles:tũ quia Sol habet virtutem motiuam tẽpore infinito motu alterationis: tum quia totum corpus cælestẽ mouet actiuè motu locali sphęrã ignis.& supremũ aẽris tempore infinito : & tamen cõstat ꝙ hæc sunt corpora: nec ſm veritatem apparet aliquid cogens , nisi loquentes ad dicendum. quòd virtus corporea actiua est necessariò infinita secundum durationem. Vnde Arist. assumẽs vt per se notas ea , quæ sensus perhibent esse falsa , plurimum peccasset. Nec vt probatæ quia nullibi inueniuntur in hoc sensu probatæ.ergo.

¶Et qm̃ quæstionem hanc nõ aggredimur ea ratione, vt sciamus quid senserit Aristot. quoniam hoc à philosophia extraneum est: sed vt sciamus,qua ratiõe hoc cõclusum sit:& in processu prædicto ambiguitas magna est circa ꝓbationẽ minoris (quæ est quæstiõis huius in obiectũ)idco videndũ hic est quam efficaciter minor illa probetur.Est autẽ ratio dubitandi:quia cõ.tex.78. scilicet mouens tẽpore infinito est infinitũ,ex quia probat minor tex. vlt. f.primus motor est infinitus:loquitur de mouẽte tẽpore infinito ex parte mobilis: vt patet ex ratione probante ipsam : conditidit enim tempus mobili. Minor autem ista loquitur de mouente tpe infinito ex parte magnitudinis , seu spatij super qđ fit motus : vt patet in motu cæli. Primus em̃ motor non aliter mouet tempore infinito,nisi quia mouet cęlum tẽpore infinito.Cõstat autẽ quod nec tẽpus, nec motus cæli habet infinitatẽ ex parte mobilis : sed ex parte spatij infiniti pertrãseundi.Cõstat aũt , quod ad mouendum tpe infinito primo modo,requiritur virtus infinita: vt patet ex demonstratione Arist.tex. 78. & hoc siue virtus illa sit corporea siue incorporea,permanet verũ,& ꝙ ad mouendum tempore infinito secundo modo, non requiritur virtus infinita:vt patet de motore orbis Lunæ,qui est virtutis finitæ,& sufficiẽs est mouere motu æterno.Eodem siquidem vigore, quo semel potelt mouere suũ orbẽ, potelt infinities iterare motum illũ:quia est inalterabilis & immutabilis virtutis : & vt dicitur in 8. Phys.:ext. 85. semper similiter se habens in se & ad mobile, semper idem faciet.

¶Et vt clarius percipiatur modus quæstionis, sciendum est ex 6. Phys.longo processu,ꝙ tẽpus motus conducitur mobili,& cõdiuiditur magnitudini, super quã est motus. Et similiter dupliciter infinitũ esse cõtingit,vno modo ex parte quantitatis mobilis alio modo ex parte qantitatis spatij.Mobili quidẽ cõdiuidirur tẽpus, & ex eo infinitur : quia si aliquod certum signum in aliquo ipatio designatum sit pertranseundũ,prius pertransitur ab vna parte mobilis,quã ab alia:& si pertrãseundum est à pluribus mobilibus inæqualib⁹ vno decẽ cubitorum,& altero viginti,&c. & cæteris paribus quæratur quãtum erit tẽpus mensuras trãsitus istos:manifestè patet ꝙ si mobile decẽ cubitorũ trãsit illud signum in vna hora, ꝙ mobile viginti cubitorum pertrãsibit illud in duabus:sicut etiam illudmet signũ prius trãsit medietas mobilis,quã totũ. Oportet enim seruata æqualitate motus , quanto mobile est majus,tardius pertranfire signum illud.Verbi gratia : Si primus orbis & orbis Lunæ æqualiter mouerentur, signatum pũctum Oriẽtis orbis Lunæ tato citius peruãfiret,quanto minor est primo orbe. Ita ꝙ quãdo orbis Lunæ peregisset suum transitum, fortè adhuc nec millesima pars primi orbis pũctum illum oriẽtis tranfisset:& idem est in motu recto.Vnde si infinitum est mobile, infinitũ necesse est esse tempus,in quo datũ signum pertrãseundum est. Magnitudini verò cõdiuiditur tempus,& ex ea similiter infinitatur: quia finitũ mobile prius transit vnam partẽ magnitudinis quàm alia.& sic cæteris paribꝰ quãto maior fuerit magnitudo pertranseunda,tãto maius erit tẽpus mẽsurans motũ:& si infinita infinitũ,vt in motibꝰ ꝓcessiuis manifestum est. Nec refert in propolito,an magnitudo seu spatium coincidat ratione materiæ in idem realiter cũ quãtitate mobilis:vt in motu cæli cõtingit. Non enim est aliud spatiũ pertranseundum à primo corpore , quã quantitas ipsius, vt Auer.dicit in 2.cæli,com.46.Patet enim ꝙ cælum prius pertransiret partẽ spatij quæ est ab Oriẽte ad Meridiẽ , quàm illam,quæ est à Meridie ad Occidẽs , nihilominus quàm si ibi esset realis distinctio quãtitatis spatij & quantitatis mobilis. Similiter nõ refert in ꝓpolito,an quãtitas spatij quantitatẽ tẽporis augeat, ex quantitate suarũ partiũ nunquã ab illo mobili pertrãsitarum: vt contingit in motu recto & prima reuolutione circulari: an ex quantitate earundẽ partium, quæ pluries pertranseundæ sunt:vt cõtingit in reflexioe motus recti,& in secũda reuolutione circulari, & deinceps.Spatiũ enim idẽ secundo pertranseundum, alterius spatij æqualis primo rationem habet : & perinde quantificat & extendit tempus, acſi alterũ æquale primo esset (seu vt melius loquamur)acſi esset altera pars totalis spatij æqualis primæ parti: & similiter est de omnibus reuolutionibus circularibus.

¶Ex his igitur patere possunt tria.Primũ,ꝙ tempus, quo mouetur cælũ perpetuò,est infinitũ nõ ex parte mobilis, sed magnitudinis seu spatij:quia cælum corpus finitũ est. & ideo tẽpore infinito mouet,quia spatiũ ab Oriẽte in Occidens infinities peragit.

Secundum , quòd tempus,quo probauit Aristo.in tex.78.non posse fieri motũ a virtute finita,est infinitũ ex parte mobilis:quoniã manifestè ibi fit diuisio temporis ſm diuisionẽ mobilis : dum augendum proportionaliter dicitur secundum augmentationem mobilis & motoris:vt contra proteruos syllogizetur sic. Quantitas temporis aucta & diminuta proportionaliter secundum augmentationem & diminutionem potentiæ motoris & quantitatẽ ipsius mobilis, est quantitas se tenens ex parte mobilis. patet ista ex terminis,& ex septimo Phys.tex.36. sed quantitas hęc temporis,de qua loquitur Arist. est huiusmodi,vt patet de se : & Auerrois,in com.expresè asserit cum cæteris expositoribus:ergo.

Ex his autẽ liquet tertiũ principaliter intentum , quòd scilicet processus Arist.non sufficiẽter videtur probasse minorem, scilicet primus motor est virtutis infinitæ : sed æquiuocationem videtur comisi[illegible]

cõmisisse in medio termino, qui est mouens tẽpore infinito:dum in maiore prosyllogismi,quæ fuit conclusio text. 78. sumitur pro tempore infinito infinitate se tenente ex parte mobilis:cum dicitur, Omne mouens tẽpore infinito est virtutis infinitæ:& in minore sumitur pro tempore infinito infinitate se tenente ex parte spatij, cùm dicitur , Sed primus motor mouet tempore infinito. Restat igitur ambiguitas non parua in hoc processu.

¶Omissis aũt opinionibus pluribus , quæ à diuersis de vi huius demonstrationibus dictæ sunt,Sco.em̃ in quolibet.q.7. ad primũ credens ſm Arist.primum motorem infiniti vigoris intensiuè.dixit hoc concludi ex eo, ꝙ mouet à se:quia quòd mouet à se,est à se:& consequenter habet plenitudinẽ actiuitatis & entitatis,quæ absque infinitate intensiua non est.Aegidius verò in 8. Phys. credens idẽ,dixit hoc concludi ex eo quod totus motus infinitus est proprius effectus Dei:quia quod potest in infinitũ motũ , quo ad suam totalitatẽ,potest nihil minus in ipsum , tam si sit vnius mobilis absolutè, quàm si sit vnius mobilis infinities iterati:& consequenter est virtutis infinitæ : quia à propria causa effectus recipit mensuram , speciem.His inquam omissis , quia absque probatione dicta sunt,quod mihi videtur,scribendum est. Mirum enim & (vt melius dicamus)extraneum valde est,quòd Arist.medium ter minum tacuerit,& tantùm studium apposuerit circa id , sine quò sua ratio ex tacito medio tenet : vt Sco.dixit.Non enim in 8.Phy. aliud medium assumitur,nisi mouere tempore infinito:& de hoc magna solicitudo fuit,ꝙ exigat virtutem infinitam. Constat autẽ quod hoc abstrahit à mouere à se,vel non a se : & quòd motioni à se accidit , quòd sit in infinito tempore : nihil enim minus concluderetur,si esset in tempore finito, vt ipsemet fatetur.

Nec valet ratio dicens , ꝙ infinitas non dependens , sed prima est propriũ medium ad virtutẽ infinitam:quia secundũ hoc primitas motus esset propriũ medium,siue ille motus sit finitus:siue infinitus:& sic idem quod prius.Vnde finitas , & infinitas motus vndique per accidens cõcurrunt , & sic Arist.scilicet scientiarum artifex:tacuisset ea quæ sunt per se in medio termino, ſ.primitatẽ motus:& solicitus fuisset cira ea quæ sunt in eo per accidens,scilicet infinitatem temporis,cuius oppositum vbique docuit faciẽdum. Aegidij vero deductio quamuis veritatem à longè tangere videatur(vt in sequentibus patebit) veritatem tamen assequta nõ est:quia ex eo ꝙ totus motus cæli ponitur effectꝰ alicuius causæ per se, non est ab eo nisi sequax deducta infinitas intensiua illius causæ,sed assumptæ sunt proportiones voluntariæ vel remotæ:vt potè ꝙ proprius effectus à per se causa recipit speciẽ,& mensurã. Ex hac em̃ non habetur, ꝙ totalitas infinitatis extensiuè necessariò fiat per se ab infinitate intensiua:sicut nec ex hac effectus infinitus fit à causa infinita,cum nõ appareat,quare ipsa totalitas, ꝙ vnitas infiniti motus non possit per se intendi,& fieri à virtute finita immobili ad cõtinuandam & conseruandam perpetuo inferiorũ successionẽ,&c. vt dicitur in secundo de generatione,tex. 57.& 12.Meta.com.306. Latius igit quod mihi in re hac apparet, prosequendum est:eo ꝙ difficultatem motam directè discutit, & ad principale propositum propriã viã docet, & Arist. tam menti quam verbis consona videtur. Præmittendum est ergo primò, ꝙ perpetuitas motus sicut , & alia quantitas dupliciter imaginari potest,ꝙ fiat ab aliqua virtute. Vno modò per se primò:secundo modò nõ per se primò.Et ne in æquiuoco laboremus, illud dicit fieri per se primò ab aliqua virtute , in qđ potest virtus illa ex ꝓpria ratione : in illud autẽ dicit posse aliqua virtus ex propria ratione,in quod potest ex perfectione clausa infra latitudinẽ ꝓpriã illius virtutis. Et per oppositum illud debet fieri nõ per se primò ab aliqua virtute,quod quidẽ fit ab illa virtute ex aliqua cõditio ne annexa illi virtuti,ꝙ est extra latitudinẽ illius virtutis formaliter sumptæ, verbi gratia:& est exemplũ deseruiẽs propolito:Virtus calefactiua vt octo B.ignis durãtis centũ annis : põt in duos effectus,ſ.& calefacere vt octo,& centum annis continuare hunc calefactionis motũ:se primum potest ex ratione propria inquantum est virtus calefactiua tantæ perfectionis, scilicet vt octo:hæc enim perfectio intra latitudinem virtutis calefactiuæ claudit.Secundũ verò nõ potest ex propria ratione , alioquin omnis virtus calefactiua vt hoc octo posset : quod patet esse falsum in D. igne durante per diẽ tantùm: sed potest ex annexa sibi duratione cẽtũ annorũ:quã patet esse extra rationem virtutis calefactiuæ, & cuiuscunq; alterius virtutis motiuæ formaliter sumptæ. Ideo enim B.ignis potest cõtinuare calefactionẽ per centũ annos , quia virtus eius durat centũ annis : vt de se patet. Tunc ergo perpetuitas motus dicitur fieri per se primò ab aliquo, quãdo ex perfectione infrà latitudinẽ potentiæ agentis clausa causatur, tunc autem nõ per se primò,quando nõ ex ratione propriæ potẽtiæ agentis , sed ex conditione illius fit. Ex hac autẽ distinctione ex parte effectꝰ manifeste petere põt alia distinctio ex parte causæ. Põt siquidem dupliciter imaginari aliquam virtutem esse continuatiuã motus tẽpore infinito.Vno modo per se primo, id est ex ratione propria vt exposuimus,& alio modo nõ per se primo, sed ex annexa eius conditione:vt etiam exposuimus.Differunt autẽ vis perpetuatiua motus per se primò,& vis perpetuatiua non per se primò , ex assignatis rationibus adhuc dupliciter. Primò in hoc ꝙ vis perpetuatiua per se primò respicit infinitatem durationis,vt per se primò effectum, & per se primò terminum : quia ex propria latitudine in illam potest : sicut vis calefactiua respicit calefactionem, seu calorem : vt per se primò effectum & terminum. Vis autem perpetuatiua non per se primò respicit infinitatẽ durationis,non vt per se primò effectum , sed vt conditionem proprij effectus.

¶Secundò in hoc, quod illa respicit quantitatẽ durationis vt per se proprium effectum:quia infinitas durationis quædam qantitas durationis essentialiter est. omnẽ quantitatis durationẽ in se claudens. Ista autẽ non nisi per accidens quantitatẽ durationis respicit,scilicet vt conditionem necessariò comitẽ sui proprij effectus: quia non ex propria ratione , sed ex annexa conditione hoc facere supponitur, His verò prælibatis , oportet secundò tres conditionales ſtabilire:ex quarum veritate propositi ratio habebitur.

CONDITIONALIS PRIMA.

Si quid per se primo mouetur tempore infinito, est infinita virtutis intensiuæ.

PRIMA cõditionalis est:Si A per se primò mouet tẽpore infinito:A est virtutis infinitæ intensiuè declaratur ista:quia stando infra latitudinẽ virtutis per se respicientis quantitatẽ durationis vt propriũ effectum,quæ potest vocari virtus quantificatiua motus,intelligendo de quantitate durationis:valet argumentum.Ad continuandũ aliquo tẽpore requiritur aliquanta virtus , ergo ad maius tempus,maior virtus,ergo ad infinitum infinita. Et fundatur hæc consequentia super illa regulam. Sicut simpliciter ad simplicia:ita magis ad magis,& maximũ ad maximum. Quare absq; dubio vniuersaliter & necessariò tenet in his , ꝙ se respiciunt per se primò,vt S.Th.in 3.contra Gen.c.139.dicit.Fundatur etiam super illud principiũ Metaphyficũ : Cuiusque potentiæ propria latitudo ꝓportionabiliter respõdet ꝓpriæ latitudini sui per se primo effectus.Quod patet inductiue in omnibꝰ:ergo virtutis quantificatiuæ motus, si esset ꝓpria latitudo , responderet ꝓpriæ latitudini quãtitatis durationis:sed ꝓpria latitudo quãtitatis durationis attenditur penes extensionẽ durationis:quia duratio non augetur p intensionem,vt qualitas,sed extẽsionem,vt quantitas:ergo virtus quãtificatiua quãtò maiorẽ posset quantitatẽ durationis ꝓducere,tãto maior esset,ergo si infinitã infinita.Vnde ꝓportio virtutis quantificatiuæ,seu cõtinuatiuæ motus,ad quantitatẽ per se durationis est,sicut ꝓportio virtutis calefactiuæ ad quãtitatem per se caloris. Et nulla est differentia proportionũ : quãuis sit differentia rerum subtractarũ proportionibus , quia quantitas per se caloris est quantitas intensiua,quãtitas verò durationis est extensiua.Quod tamen,vt ex dictis patet, proportionẽ nõ variat: eo ꝙ hoc est materiale,& per accidens. Formale enim est,vniuersaliter loquendo, ꝙ latitudo cuiusq; potentiæ actiuæ respondeat latitudini ꝓpriæ sui per se primò effectus. An verò latitudo propria effectus attendatur secundum extẽsionem, vel intensionem, accidens esse cognoscitur ab exercitatis in metaphysica , & ideo eadem ratione proportionis tenet consequentia supradicta , qua tenet ista. Ad producendum aliquantum calorem requiritur aliquanta virtus calefactiua,ergo ad maiorem maior,ergo ad infinitam infinita. Si quis autem dixerit , supradicta principia non habere locum,nisi quando quãtitas per se effectus est quantitas intensiua:cùm Philosophia abhorreat voluntarium , oportet huius restrictionis rationem reddere.Nulla autem ratione fulta apparet hæc responsio,nisi fortè dicatur , ꝙ quia magnitudo virtutis non est,nisi secundum quantitatem perfectionalẽ, ideo non respondet nisi quantitati perfectionali effectus : quantitas aũt perfectionalis non est quantitas durationis.Non enim quãto maior duratio, tantò perfectior effectus fit:sed æqualis perfectionis est ignis durans per horam,& per duas horas,& per tempus infinitum,vt dicitur primò Ethico.c.7. Sed hæc ratio in hoc deficit , & quasi æquiuocat:quoniam dupliciter contingit loqui de quantitate durationis,vno modo secundum se , alio modo vt est conditio aliarum rerum.Si consideretur vt est conditio rerum, puta hominis, aut albedinis : sic cùm sit extra rationes formales rerum,non auget propriam perfectionem alicuius rei : non enim est perfectior calor durans centum annis,quàm durãs vno die.Et hoc modo est sermo de quantitate durationis in primo Ethic. vt patet ibi ex com. Auer. & S. Thom. & consequenter hoc modo verificatur, quòd quantitas durationis non est quantitas perfectionalis , nec sibi proportionatur virtus actiua alterius effectus.

¶Si verò cõsideretur primo modo,scilicet ſm se:sic cum bonum diuidatur in decem prædicamẽta,sicut ens,vt in 1. Ethic. Ibidem dicitur:& quãtitas durationis sit quædam entis species:quandam etiam bonitatem ſm se necesse est ponat. Ac per hoc manifestè patet:quod si duratio aliquam perfectionem secundum se ponat, maior maiorem ponet,& infinita infinitam:sicut etiam quantitas molis aliquam perfectionẽ dicit , alioquin inter entis species non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quantitatis durationis quomodo sit per fectiones qualitatis.

esset:& maior maiorē:& infinita infinitam:nō minus in suo ordine,quā calor infinitus, & tamē quantitas molis maior & infinita dicitur secundum extensionem. Quòd ergo quantitas durationis sit quantitas perfectionalis, potest dupliciter intelligi, s.vt conditio aliorum,& sic est falsum:quia est extra latitudinē rationis formalis cuiusq; alterius rei. Alio modo secundū se, & sic ipsa quātitas durationis est quædam perfectio vendicans sibi quantitatē perfectionalem secundū suam extensionē: quemadmodum calor vendicat sibi eam secundū suam intensionem. Vnde ad rationem in oppositum dicenda sunt duo. Primò, ꝙ non oportet quantitatem durationis esse quantitatē perfectionis: sed habere illam infra suam latitudinem: sicut nec calor est quantitas perfectionis, sed habet illam. Secundò ꝙ falsum est, ꝙ quantitas durationis secundum se non ponat quantò maior maiorē perfectionem, quamuis non ponat maiorem perfectionem huius, puta caloris vel hominis. Et quia fermo in prædicta conditionali habitus, non est nisi de quantitate durationis ſm se: consequens est ꝙ firma stet veritas illorum principiorum etiam in his effectibus, quorū propria quantitas est quantitas extensiua. Talia enim maiorem semper ponunt ex augmentata extensione perfectionē suæ speciei. Manifestè autem patere possunt omnia quæ de perfectione quantitatis durationis diximus in hac solutione ex quantitate molis: applicando distinctiones factas & extera dicta ad ipsam: vt facile est cuique exercitato deducere. Vnde potest formari ad principale propositum ratio talis. Magnitudo virtutis respondet proportionaliter magnitudini per se effectus: sic quòd aliquanta virtus,ad effectum aliquantæ perfectionis,requiritur,& maior ad effectum aliquantæ perfectionis, & infinita ad infinitæ perfectionis effectum:sed duratio est effectus aliquantæ perfectionis: ergo ad faciendum per se primò aliquantā durationem requiritur aliquanta virtus,& ad maiorem maior, & ad infinitam infinitæ:cùm maior duratio maiorem dicat perfectionem, & infinita infinitam.

Rogóq; omnes iterum atque iterum,ne auertendo mentis intuitum ab eo ꝙ est per se,ad id,quod est accidens,fallantur, innitentes supra adductæ glossæ:absque ratione dicendo ꝙ si ad effectum aliquantæ perfectionis requiratur aliquanta virtus:ad effectum maioris perfectionis intensiuæ requiritur maior virtus: nō autem ad effectū maioris perfectionis extensiuæ,qualis est maior & minor duratio. Hæc enim glossa, vt ex dictis patet optima est, loquēdo de causa per se primò illius effectus, cui vtraq; quātitas cōuenit,intensiua intra propriam latitudinem,& extēsiua extra: sicut est calor, &c. Vniuersaliter autem loquendo de quantitate causæ in ordine ad proprium effectum, & eius quātitate infra latitudinis suæ limites clausa,nulla opus est distinctione: eo ꝙ eadem ratio saluatur in proportione causę & effectus,siue secundū propriā rationem augeatur intensiuè, siue extensiuè:ratio scilicet maioris perfectionis ſm propriā rationem suæ speciei. Non enim tenet illa regula in effectibus quantitatis intensiuæ alia ratione, nisi quia quanto effectus per se primò alicuius est perfectior infra latitudinē propriam,tantò perfectior causam exigit. Propter hoc enim ex maiore quantitate extensiua caloris producti non concluditur maior virtus calefactiua,sed intensiua tantū. Illa em̄ auget perfectionem caloris extra propriam latitudinem caloris: ista autem intra. Hæc autemmer ratio saluatur in effectibus quantitatis præcise quantitate extensiua: quoniam eorū propria perfectio augetur infra propriam latitudinē ſm extensiuam augmentationem,vnde vniuersaliter loquendo,effectum esse perfectiorem intensiuè vel extensiuè, accidit effectui perfectiori secundum propriam latitudinem suæ rationis formalis: ꝙ per se conideratur in hac ratione, & est ratio vtriusque eorum: ꝙ perfectiorem causam exigat & concludat:sicut esse album vel nigrum accidit colorato: & est ratio eorum, ꝙ sint visibilia. Falli autem multos contingit in re hac ex eo, ꝙ in cæteris entibus à quantitate manifestè videmus: ꝙ sola augmentatio intensiua effectus per se concludit maioritatem virtutis per se primo actiua illius: & nulla perhibent sensus virtutem actiuam per se primò quantitatis: propter quod nunquam intellectui oblata apparet augmentatio virtutis ex intensiuo cremento effectus. Quidquid enim sit de virtute actiua per se primò quantitatis,siue permanentis,siuè successiuè,discernendum est intellectus acumine, vt dictū est inter entia,quorum propria perfectio consistit in intensione & quorum propria perfectio consistit in extensione:quoniam in illis extendi est extra limites rationum formalium suarum: & propterea non concludit maiorem perfectionem virtutū actiuarū illorum entium. In istis autē extendi est infra rationes formales eorum,& est ipsum eorū intendi:& ideo idē exigit & concludit in virtute eorū actiua per se primò,quod in illis infert intendi,si inuenitur virtus per se primò, actiua quantitatis. Vnde non obstat proposito si quis dicat non dari in rerū natura huiusmodi virtutem quantificatiuā motus:nobis enim sat est veritas conditionalis quæ permanet etiam antecedente & consequente impossibili. Similiter puerile est, si quis putet dictū processum ideo non tenere in effectibus quantitatis extensiuæ,sed intensiuæ:quia in extēso id quod additur licet perfectio quędā sit,non includit in se minus extensum,& aliquid vltra intētius autem includit in se remissum, & aliquid vltra perfectionis addit. & ideo hoc requirit maiorem virtutem, illud vero æqualem. Puerile inquam dixi, quia sic habet maius secūdum extentionem ad minus, puta spatium duarum horarum, ad spatium vnius,aut bicubitum ad cubitum:sic maius intensiuè ad minus:puta calor vt quatuor ad calorem vt duo. vtrobiq; siquidem maius claudit minus,& aliquid perfectionis propriæ rationis formalis addit. Constat autem ex dictis, quòd in prædicto processu nulla est ratio exigens aut supponens aliam similitudinē proportionum inter intensum & extensum,nisi maioris ad minus: Argumentatū enim semper est hoc modo. Potens per se primò in aliquantum,est aliquantæ virtutis, ergo potest in maius:est maioris: ergo in infinitum est infinitè. Nihilominus diligenter aduertenti apparebit ꝙ quēadmodū in extēso pars addita priori nō includit priorem,& ideo seorsum non infert maiorem virtutem:ita in extenso gradus, verbi gratia, additus non includit priores,nec est maioris perfectionis gradus quartus albedinis, quam sit primus: nec ex perfectione maiore quarti gradus seorsum infertur maior vis calefactiua:sed ex eo ꝙ totum calidum, puta habens quatuor gradus caloris,est perfectius,quam calidum vt duo, quemadmodum etiam arguitur ex eo, quòd totum extensum est perfectius. ¶Friuolū quoq; omnino est, si quis admittat prædictum processum tenere quo ad effectus quantos quantitate permanente, non autem successiua. Oporteret enim abradere principia tradita in sexto & septimo & octauo Phys. de virtutibus motuis & earum proportione: cùm motus & tempus, & de quibus est ibi sermo, successiua entia sint. Stat ergo veritas primæ conditionalis.

SECVNDA CONDITIONALIS.

Si quid mouetur per se primo tempore infinito vnum motum continuum, oportet tale esse immobile.

SECVNDA autē cōditionalis est ista. Si A mouet tempore infinito vnum motū continuum, &c. A est mouens immobile. & accipimus mouere proprie, vt distinguit cōtra mutare. Et rursus accipimus, mouet, vt motor, nō vt instrumentū motoris. primum propter illuminationem, secūdum propter corpus cælestre trahens secum ignem: quem nihil minus traheret, si idē ignis numero perpetuo conseruaretur, secundum totū & partes: & etiam propter primum orbem trahentem secum alios: vt multis placuit, quamuis non sufficienter. Probatur ista consequentia octauo Phys. text. 85. ex proposito: & 12. Metaphys. tex. 43. ex hoc ꝙ motor motus non semper eodem modo se habet aut in se, aut in ordine ad mobile: id autem, à quo semper prouenit idem eodem modo se habere necesse est vtroque modo: vt pater. ergo.

¶Ex his autem duabus cōditionalibus verificatis antequam veniamus ad tertiam iam patere potest distinctio superius præmissa cum suis membris in speciali. Liquet enim iam quod perpetuitas motus duabus attestatur causis, s. infinitate virtutis per se primò causantis ipsam aut immobilitate motoris: & consequenter ꝙ diuersimodè abillis dependet, & illas infert: quoniam infinitatem non infert nisi in virtute per se primò (seu ex propriæ latitudinis perfectione) illam causante. Immobilitatem vero virtutis infert in omni virtute causante ipsam. Et meritò: quia immobilitas est extra latitudinem perfectionis virtutis tam motiuæ quàm quantificatiuæ motus. Infinitas autem rationis formalis cuiusque infra ipsius latitudinē clauditur. Gradualitas enim alicuius speciei (puta caloris) etiam si in infinitum crescat, caloris naturam non exit. Immobilitas verò conditio est extra totam latitudinem caloris. Siue enim intelligatur calor vt quatuor siue vt mille, siue vt infinitus: nunquam peruenietur ad hoc, ꝙ sit immobilis infra limites caloris stando. Et quod de calore exemplificauimus, de cæteris virtutibus actiuis, formaliter sumptis, siue ſm rem sint in materia, siue non, intelligi volumus. oportet enim Philosophum formaliter loqui. Vnde distinctio iam probata in terminis specialibus reperi potest sic. Perpetuitas motus dupliciter potest imaginari, ꝙ fiat. Vno modo à virtute per se primò ipsam causante: & sic oportet, ꝙ fiat à virtute infinita intensiuè: vt paret ex prima conditionali. Alio modo à virtute non per se primò ipsam causante, sed per se primò causante talem motum & secundario causante eius perpetuitatem, vt illius conditionem: & sic oportet ꝙ fiat a virtute motiua immobili, quæ ex perfectione suæ virtutis causat talem motum puta Saturni: & ex immobilitate eiusdē semper perseueret idem faciens. Vt sic conditio virtutis sit causa conditionis effectus sicut in primo modo propria perfectio ipsius virtutis est causa propriæ perfectionis effectus. & propter hoc Arist. 8. Phys. in text. 78. infinitatē temporis motus adscripsit infinitati virtutis, & in text. 85. adscripsit immobilitati motoris: vt iaceret fundamenta & ad primum motorem, & alias intelligentias inuestigandum: vt ibidem D. Th. notauit. Ex primo enim primum motorem octauo Phys. text. vlt. & 12. Metaph. tex. 41. concluſit. Ex secundo verò numerum intelligentiarum text. 43. & 44. Non enim ibi inuest

inuestigatur numerus infiniti motoris (vt quidam rudes & cæci dicunt) sed numerus motoris inalterabilis & immobilis: vt patet ex fine textu 41. & ex ipso textu 43. vbi semper est sermo de immobilitate motoris tempore æterno, &c.

TERTIA CONDITIONALIS.

Si cælum mouetur tempore infinito, primum mouens ipsum est infinitæ virtutis intensiuè.

TERTIA igit conditionalis, cuius antecedens supponit Arist. cùm suis sequacibus est ista. Si cælum mouetur tempore infinito, primum mouens ipsum est infinitæ virtutis intensiuè. Et aduerte difformitatem inter hanc consequentiā & priores. In prioribꝰ em̄ inferebatur, A mouet. &c. ergo. A est infinitæ virtutis: vt in prima: vel, ergo A est virtutis immobilis: vt in secunda. In hac verò non inferimus, ergo mouens cælum nec, ergo quilibet motor cælestis: sed, ergo primū mouens est virtutis infinitæ intensiuè. Probatur ista sic: Cœlum mouetur tēpore perpetuo: ergo ab aliqua virtute per se primò & directè potente in sempiternitatē motus, talis est infinita intensiuè: vt patet ex veritate primæ conditionalis, pbatę: ergo inuenit aliqua virtus infinita intēsiuè. Aut igit ista virtus est in quolibet motore cælesti, aut in primo tantū. Non in quolibet: tum quia nō oporter, tū quia neuter ab altero depēderet in sempiterne mouere: fatuū enim est ponere infinitū vt sic dependere: tum quia aliquid cōueniret pluribus primo, scilicet mouere sempiternè: ꝙ est impossibile, vt monstratur. primo Poster. ergo in primo motore tantum. Totus processus clarus est & firmus, si prima consequentia probabitur. Cuius vis consistit in ista categorica, Sēpiternitas motus causatur ab aliqua virtute, per se primò intēdente & potente in ipsam. Hac igitur propositione probata, nihil remanebit huius rationis probandū. Probatur ergo primò, ꝙ hoc sit possibile: deinde ꝙ sit de facto. Primum probatur: quia si esset incōueniens aut impossibile sempiternitatem motus causari ab aliqua virtute actiua per se primò. hoc non esset, nisi vel quia duratio motus, cuius species est sempiternitas, nō est res separabilis à motu, sed simul est & nō est, & fit & nō fit cū motu: ac per hoc sufficiēter fit à quolibet modo: ere, sicut & motus: vel quia duratio motus passio motus est: eo ꝙ tēpus, vt dicit in 4. Phys. tex. 130. & 12. Mera. text. 29. aut est idem motus, aut eius passio. Passioni autem nō debetur aliud agens quā productiuū subiecti: vt patet inductiuè. Vel quia, vt superius tactū est, duratio motus nō est nisi cōditio eius conditionibus autē rerū non debetur propria virtus actiua: sed sat est conditiones actiuas sequi. Præter em̄ hæc tria nō apparet ratio, quare impossibile, aut incōueniēs, sit sempiternitatē vendicare sibi virtutem per se primò eius actiuā: sed nihil horū impedit. Inseparabilitas siquidem duarū rationum formaliū, etsi concludat, ꝙ producens vnam in rerum natura producat alteram: nō tamen concludit, ꝙ à quocunque producatur per se primò vna, ab eodem producatur per se primò & altera. Quāuis enim esse ens sit inseparabile ab esse tale vel tale ens: & per hoc habeatur, ꝙ causans tale ens causet etiam ens; non tamen sequitur, ergo si est causa per se talis entis, inquantum tale, ergo & inquantum ens: vnde Arist. in 6. Metaphy. in principio venatur principia. & causas entium, inquātum entia. Durationem autem passionem esse motus etsi verum sit quo ad aliquid: pura quia sub ratione temporis diffinitur per motum, & inseparabiliter concomitatur ipsum tanquā posterius suum prius: nō tamē est verū simpliciter: quia constat ꝙ verē, & simpliciter passio alicuius sic producitur consecutiuè ad productionem subiecti vt à virtute per se primò productiua subiecti, excluso quocunque extrinseco. sufficienter emanet. Duratio autem siue sempiternitas motus non emanat à virtute motiua, vt sit ratione ipsius virtutis, sed consequitur conditionem extrinsecam ipsius virtutis, scilicet durationē eius, vt patet inductiuè. Non est igitur passio propriè loquendo sed potius conditio inseparabilis. Nec ex hoc quòd talis conditio potest poni in esse ex conditione virtutis motiuæ, concludi potest, ergo superfluè quæritur alia causa: quoniam non quæritur causa ad hoc, vt fiat absolutè: sed ad hoc vt per se primo fiat.

¶Non enim superfluè quæritur à quo per se primo fiat animal, quāuis sciamus ipsum fieri à generante hominē & bouē. Nec inconueniens aliquod sequitur, si tā nobilis cōditionis motus, qualis est sempiternitas, specialis causa quæratur, & non sat sit credere: ꝙ fiat vt conditio præcisè: nihil enim contra principia naturalia, aut metaphysica, aut quæcunq; alia apparet sequi: imò inuestigatio hęc consequens est processibus Arist. in 6. & 7. & 8. Phys. vbi causas motus aptauit secundū diuersas proportiones ad eius durationem. Non est igitur impossibile aut inconueniens, sempiternitatē motus talē esse effectā: ꝙ possit ꝓduci ab aliqua virtute per se primò. Quod autē hoc sit de facto probatur primò: quia vt dicitur 2. Phys. tex. 26. & 8. tex. 30. semper ponēdū est id ꝙ est aut causat per se, ante id ꝙ est aut causat per aliud. Cōstat autē quod causans sempiternitatē motus, quia immobile causat eam per accidens, seu per aliud à virtute sua actiua, ergo debet præcedi ab eo ꝙ ex propria perfectione suæ virtutis actiuæ sempiternitatem facit: hoc enim tantum est quod per se primò illā causare potest. ¶Secundò: quod sempiternitas motus cęlestis est effectus dignissimus: vt eius effectus ostendit, s. perpetuitas omnium generabilium & corruptibilium, ad quā tota sphęra actiuorū & passiuorū & singula in ea contenta ſm vires conātur, & pro ea agunt, quicquid agunt: vt Auer. dicit 2. Cæli, com. 17. & Alber. Magn. ibid. cōfirmat. Irrationabile est autem effectum adeò nobilem in rerum natura absque per se primò causa actiua fateri. Et confirmatur: Quia cum in motu cælesti sint conditiones. s. sempiternitas, & determinata velocitas, quæ in sui rationem claudit tempus: vt patet in 4. Phy. tex. 96. & sempiternitas eius sit nobilior determinata velocitate, vt ex effectibus, & de se patet, & 12. Mera. com. 41. habetur: vbi certa velocitas finitati virtutis sempiternitas vero infinitati attribuitur motoris absque potentia omninò secundo quoque cæli text. 17. dicitur quòd sempiternitas est proprium diuinitatis opus, & Platonicis confirmantibus, ibidem à S. Thoma cognouimus entia tantum sempiternitatis, quantum diuinitatis sapere: & determinata velocitas absque dubio habet causam per se primò ipsam causantem apud omnes Phylosophos: quæ demētia esset sempiternitatē cælestis motus causa per se primò priuare. Relinquitur igitur ratio tota, & stabilis & efficax: cum etiam fugiendi via concessa non sit. Duobus ſm modis poterat quis tātum laborē fine priuare. Vel dicendo ꝙ sempiternitas motus non habet causam per se primò actiuam: ꝙ esse nefas ostēsum est. Vel dicendo, quòd habet quidem, sed illa est virtus infinita, immobilis. Et hoc ostensum est esse ignorantiam propriæ vocis: quia nulla virtus per se primò actiua alicuius, est actiua illius ex aliquo extra eius propriam rationem formalē, alioquin esset actiua illius, circūscripto omni alio, & non circūscripto omni alio: quòd implicat. Impossibilitas autē & vniuersaliter immobilitas, vt de se patet: & superius declaratum est: extra latitudinem est cuiusque rationis formalis virtutis actiuæ formaliter sumptæ: vnde dicere quòd virtus A sit per se primò actiua sempiternitatis, & dicere quòd ideo est actiua sempiternitatis: quia est immobilis: & semper manet eodem modo: est ignorare propriam vocem.

¶His ergo præmissis ad motum dubium contra processum Arist. redeundo, dicimus ꝙ quia sempiternitas motus exigit per se in primo motore seu in eius propria potentia actiua infinitatem intensiuam: & hoc non habet ex eo, ꝙ ponitur in motu infinito ex parte mobilis, nec ex eo quòd ponitur in motu infinito ex parte spatij infinities iterati, sed inquantū est secundum se effectus quidem, cui accidit quòd hoc vel illo modo soluetur: ideo ex propria ratione sempiternitatis motus siue saluetur in motu infinito per se, siue infinito per accidens, concludi optimè pōt absque æquinocatione infinitas intrēsiua primi motoris potentis per se primò in sempiternitatē. Vnde attenta sempiternitate motus formaliter, & relata ad virtutē actiuā per se primo illam respicientem, quāuis æque bene concludatur infinitas intensiua illius virtutis, siue hoc siue illo modo ponatur. Arist. tamen à notioribus doctrinam subtilissimam tradens deduxit in tex. 78. ex sempiternitate motus posita in motu infinito ex parte mobilis, infinitatem intensiuam potentiæ: & in textu. vltimo ex eadem sempiternitate motus posita in motu infinito ex parte spatij cōclusit infinitatem primi motoris. Insinuās nihil obstare rationi sumptæ ex sēpiternitate formaliter accepta in quouis motu saluari ponāt. Propter ꝙ in tex. 78. nō posuit mobile infinitū, sed tempus tantū: vt docerer, ꝙ nō cōcludebat ibi infinitatem potentiæ ex infinitate mobilis, sed ex ꝓpria ratione infinitatis temporis. & in tex. vlti. secundū vtraq; translationem nō fat fuit Arist. subsumere, ꝙ primū mouens mouet motu perpetuo, aut tempore infinito, sed subsumpsit virūq; simul: vt ostēderet, quòd non arguit absolutè ex hoc quòd mouet perpetuo (cùm hoc sit commune omnibus motoribus cæli) sed ex eo, quod sic mouet tempore perpetuo: vt ipsam infinitatem temporis per se primò causet: alioquin nugatio commissa esset in illa minore: quam nefas est Aristoteli imponere.

¶Formaliter ergo dubium soluendo dicimus, ꝙ medium ad probandam illam minorem, scilicet primus motor est virtutis infinitæ. & hoc, mouens per se primò tēpore infinito: ita quòd maior syllogismi sumpta ex tex. 78. est ista, Mouens per se primo tēpore infinito, est virtutis infinitę. Minor verò sūpta in textu vltimo est ista, Primꝰ motor mouet p se primo tēpore infinito, ergo primus motor virtutis infinitæ, vbi nulla æquiuocatio interuenit. Et maioris ꝓbatio ex infinitate temporis ꝓbatur in motu infinito ex parte mobilis, non obstat, sed magis attestatur processui: quia ꝓportio virtutis per se primo respicientis durationem motus, adfinitatem, & infinitatem temporis, absolutè declarata, & concluſa est ibi in materia clarius eam representantē, scilicet in motu infinito per se vt ex notioribus fieret doctrina. Differt autem deductio hæc à subtilissima deductione, quā D. Thomas. 8. Physic. docuit in duobus. Primo in medio termino. Cùm enim medium Arist. sit mouēs tēpore infinito, ille appositus ly p se supra ly infinito, nos vero supra ly mouēs. Secundo in minore: q̄a apud nos, minor est vera

Universidad de Deusto
Biblioteca

de facto quo ad operationem primi motoris: apud illum vero minor est vera quo ad virtutem primi motoris. Non enim de facto primus motor mouet tẽpore infinito per se: sed oportet eum esse tantæ virtutis, q̃ quantum ex parte virtutis suæ, posset mouere tpe infinito per se: quia causæ per se oportet respondere effectum per se. Primus autẽ motor est causa per se infinitatis motus, ergo siue sit possibile tps infinitũ per se inueniri, siue non oportet primum motorẽ tantæ virtutis esse si est per se causa infinitatis motus. Cõueniunt tñ hæ deductiones in conclusione (quia vtrobiq; cõcluditur infinitas intẽsiua primi motoris) & in radice: quia vterq; processus ponit primũ motorẽ esse per se causam durationis infinitæ ipsius motus. Sed ille processit ex eo q̃ causæ per se oportet esse tantam virtutẽ vt possit in effectum per se: quod fundatur super secundo Phys. text. 36. Iste verò, quòd causam per se primò alicuius, oportet proportionaliter augeri secundum augmentum proprium effectus sui, cuius fundamenta superius dicta sunt.

¶ Et vt multis philosophantibus cõplaceamus qui volunt potius cum Auer. errare q̃ cum aliis verũ sequi: ostendendũ superest hoc idem Auer. docuisse. In 12. siquidem Metaph. com. 41. postquã conclusit iuxta demonstrationẽ 8. Phys. q̃ virtus infinita requisita ad mouendum tempore infinito corpus cæleste, non est in magnitudine quia moueret in non tempore: mouet statim dubium cõmuniter tactũ à doctoribus 8. Phys. scilicet, cur si ponitur virtus infinita in magnitudine: sequitur motus in non tpe: & si ponatur extra magnitudinẽ, non sequitur motus in non tempore, quæ est ratio differentiæ? Et statim respõdet, q̃ hoc ideo est quia motus cæli fit à duobus motoribus: quorum alter est finitæ motionis, & est anima cæli, & alter infinitæ, & est potentia oĩo fine materia: & q̃ motus cæli à motore finito habet, q̃ sit in non tempore, & à motore infinito, q̃ sit tẽpore perpetuo. Vbi à plano sensu literæ non diuertendo, manifestè patet, q̃ ipse est opinatus primũ motorẽ esse infinitæ virtutis intensiuæ, & propter istã infinitatẽ causare per se primo sempiternitatem motus cæli, & in hoc differre à cæteris intelligentiis: quæ eum sint immobiles, possunt virtute ppria causare perpetuitatem motus, per accidens tñ: vt ex dictis patet. Et quia prædicta verba Auer. aliis locis eiusdẽ contradicere videntur (vt adduximus arguendo ad oppositum ideo à diuersis diuersimodè exposita, vel potiꝰ extorta sunt: prout quilibet voluit nõ se Auerroistã, sed Auerroim suum facere, vnde oportet expositiones eorũ afferre, vt firmetur veritas. Quidam igitur dixerunt, q̃ Auerrois intendit q̃ sit finitus intensiuè primus motor, infinitus autem in duratione: non tãtum formaliter, sicut alij motores: sed etiã causaliter: quia sempiternitas motus ascribitur fini ipsius motus, qui est purus actus oĩo, & per hoc differt à cæteris motoribus. Et hi diuisi sunt in duas vias. Nã quidã eorũ dicunt q̃ illa distinctio motoris in finitũ & infinitũ, est distinctio realis: quidã vero quid est distinctio rõnis in primũ motorẽ ſm q̃ est finis, & ipsummet ſm q̃ est agens, & secundũ quod agens mouet in tpe: quia est vigoris finiti intensiuè: secundũ vero quod finis, ppetuat motum. & ideo dicitur infinitus in duratione causaliter. Alij verò dixerunt, quod primus motor non est virtutis finitæ nec infinitæ intẽsiuè: quia nõ est virtutis actiuę, sed dicitur infinitę causaliter, causalitate finali: vt dictum est. Alij autem dixerunt, q̃ illa verba Auerrois examinanda & glossanda sunt ſm determinationes factas inde substantia orbis, &c. vbi magis ex propósito tractauit rem hanc, vbi manifestè negauit infinitatem intẽsiuam. Sed q̃ omnes huiusmodi respõsiones errant manifestatur. Et primò q̃ loquat de infinitate intensiua. probatur primo sic. Quandocũq; fit aliqua distinctio proposita habens plures significationes & alterum oppositorũ declaratur ab ipso distinguente quo ad quid nominis, ſm quã intensionẽ sumitur, reliquũ debet sumi ſm oppositã intẽtionẽ. Patet ista: alioqui pũret omnis certitudo diuisionum, & syllogismi diuisim, &c. sed Auer. diuisit motorẽ cæli in motorẽ finitę motionis: & infinitę motionis: & descripsit alterũ membrũ, s. motorem finitæ motionis per finitatẽ intẽsiuè, vt patet quia ibi expressè subdit. Dicere finitatem, est dicere proportione motoris ad motam rem: ergo reliquũ membrũ. sc. motor infinitæ motionis est describendũ secundũ intentionẽ oppositã. s. q̃ dicere infinitatem est dicere in proportionẽ: & sic erit motor infinitus intensiuè. Secundo sic: Termini quæstionis & responsionis ſm artem demonstratiuã non differunt, sicut ne quæstio differt à conclusione in terminis, sed in modo. Constat autem q̃ motor infinitus de quo est sermo in quæstione, est infinitus intensiuè: quoniam est ille, de quo dicitur in 8. Phy. tex. 79. q̃ mouet in non tempore: ergo finitas & infinitas de qua est sermo in responsione, est etiam intensiua. Tertio sic, Quælibet responsio à sapiente data, debet sumi in sensu in quo quæst. motæ respondet: sed ista non respondet quæst. motæ, nisi intelligatur de infinitate intensiua: ergo: &c. Declaratur minor: quæst virtus infinita requisita ad mouendum tẽpore infinito, posita in magnitudine, infert motum in non tẽpore & posita extra magnitudinẽ, non. Huic autem quæsito nõ satisfit dicẽdo, q̃ hoc ideo est, q̃ ibi sunt duo motores separatio & ambo finiti, sed alter actiuè, & alter vt finis: & ex motore vt finis est sempiternitas. ex motore vero vt agens est q̃ motus sit in tempore. Hoc enim siue verum, siue falsum sit, est impertinens quæsito: & solicitudo superflua. Tota enim quæstio est quare à virtute separata nõ sequitur motus in non tẽpore, sicut à virtute posita in magnitudine. Et cõstat q̃ est sermo de virtute actiua. Hæc autem quæstio vt nouiti possint percipere (sicut & quælibet alia) aliquid certum supponit scilicet infinitatem virtutis siue in magnitudine, siue extra. Et quærit dubium quare si illa sit infinita virtus ponitur in magnitudine, mouet in non tempore: & extra nõ. Quærat ergo ab ipsis primò: Qualis est illa infinitas virtutis, quæ supponitur intensiua, an durationis? si intensiua, habetur intentũ: si durationis, quæst. & nulla & ridiculosa est. Nulla quidem quia à virtute actiua infinita in duratione posita in magnitudine, non sequitur motus in non tempore: vt patet. de virtute alteratiua solis à qua res aliqua alteratur, & tamen in tẽpore. Nec potest dici q̃ illud est verũ tãtum de virtute motiua vnico motu locali tantũ: quoniã expresse Arist. in 8. Phy. tex. 69. vnde hoc sumptũ est, dicit hoc verificari in omnibus virtutibus motiuis quocũq; motu. Ridiculosa autem: quia puerile est quærere, quare à virtute finita in vigore, infinita autem duratione separata materia, prouenit motus in tempore, & non in toto tẽpore. Quis ens est adeo rudis, vt ignoret finitatẽ & infinitatem intensiuã virtutis. sequi velocitatẽ certã vel incertã motus, & nõ finitatem & infinitatẽ durationis? Vltimũ igitur refugium horũ est, q̃ quæstio illa neutrã infinitatẽ determinatè supponit, sed infinitatẽ in cõi: quoniã ex motu perpetuo neutra infinita determinatè concludi tur sed in cõi concluditur, q̃ oportet virtutem motiuam tempore perpetuo esse infinitã. Vnde dicunt q̃ quæstio Auerrois est, cũ sit q̃ virtus motiua tempore infinito sit infinita, abstrahendo ab hac & illa infinitate, quare posita in magnitudine infert motum in non tẽpore, & extra magnitudinem, nõ. Et respõsio est supponẽdo q̃ si aliqua virtus posita in magnitudine, debet mouere tẽpore perpetuo, oportet quòd sit infinita intensiue, ex 8. Physicorum, textu 78. & cõsequenter moueret in non tempore, ex textu 79. & addendo q̃ si aliqua virtus motiua tempore perpetuo ponatur extra magnitudinem, & illa est necessariò infinita ſm durationem, & distinguit in motorem & agens: & sic est finitæ motionis, id est, mouet in tẽpore, & motorem vt finis, & sic est infinitæ motionis: id est, mouet infinito tempore, quod virtuti positæ in magnitudine conuenire non potest. Non enim potest distingui in motorem vt agens & vt finis: & ideo oportet, q̃ virtus motiuæ tempore infinito. si est in magnitudine, moueat in non tempore extra magnitudinem, nõ. Sed verè isti innituntur telis aranearum. Deficiunt enim dupliciter. s. in re ipsa, & in expositione Auer. In re ipsa quidem, quia falsum est, quòd virtus motiua tempore infinito, si ponitur in magnitudine, est infinita intensiuè si extra magnitudinem, non. Quæratur enim ab ipsis (ne in æquiuoco laborem*) de quali infinitate temporis est sermo. Distincta est enim superius ex 6. Phy. q. 2 est duplex: ex parte mobilis, & ex parte spatij: seu per se & per accidens. Si est sermo de virtute motiua tempore infinito ex parte mobilis, nulli dubium est, q̃ illam oportet esse infinitam intẽsiuè: in tex. enim 78. nõ est sermo de tali virtute. sed de prima, vt ex dictis patet. Amplius: Cum Philosophus obedire debeat rationi. oportet reddere causam, quare cum ad mouendum B mobile certa velocitare, puta motu vnius horæ: requiratur tanta virtus intensiuè, puta vt centum: & ad continuandum illum motum tempore perpetuo sufficiat ex parte virtutis motiuæ, q̃ semper perseueret in eodem vigore: quare, inqua, est quòd virtus talis si ponatur ex magnitudine. sequitur q̃ sit infinita intensiuè? Hoc enim neq; ex parte perfectionis virtutis, nec ex natura magnitudinis oritur: & tñ hoc est sup quòd isti fundãtur. Quod si dicat q̃ hoc oritur ex hoc, q̃ illa virtus actiua semper remanere debet in eodẽ vigore, hoc puerile est: quia ex hoc nihil aliud sequit, nisi quòd illa virtus oportet q̃ ponatur in magnitudine inalterabili & incorruptibili. Ex hoc aũt, q̃ virtus actiua ponitur inalterabilis & incorruptibilis, infinitæ q; durationis siue in quãto, siue extra, nõ habetur maior perfectio intensiua: vt de se patet in primo Eth. c. 7. ab Arist. & Auer. dicit. Et dat exemplum de albo: q̃ ex hoc, q̃ ponitur perpetuum, nõ sequit, ergo est albius: quia differentia maioris & minoris rationis non infert differentiam ſm magis & minus. Vnde ridiculũ est, quòd quidẽ inter Philosophos se locates dicant, quòd ideo non potest esse virtus motiua actiuè tempore perpetuo in magnitudine, quia oportet ipsam esse durationis infinitæ, & per hoc infinitatem intensiuè. Deberent enim inferre. ac per hoc inalterabilem & incorruptibilem: ad quòd sequit infinitas intensiua.

Pudet aũt adducere quorundã fatuitatẽ dicentiũ, quòd ꝓcessus non fit ab Auer. & Arist. ad concludendum, primum motorẽ esse incorporeum absolutè. sed ad concludendum, ipsum esse incorporeũ, id est nõ immersum materiæ ad esse: quæ est tantum apud eos in generabilibus & corruptibilibus. Rationis siquidem Arist. à tex. 78. vbi inchoat, teste ipso Arist. ibi cum Auer. tractatus intend

intẽdentis ostẽdere impartibilitatem primi motoris: vis est ex natura quãti & extensi siue corruptibilis siue nõ: vt patet: & in tex. vlti. rationẽ formans ex efficacia probatorũ, & nõ aliter cõcludit primum motorẽ impartibilem: vnde hoc est simpliciter error nimis farus. Amplius, Hoc dictũ, s. q̃ virtus motiua actiuè tempore perpetuo si est in magnitudine. est infinita intẽsiuè, si extra, nõ oportet vel ex rationibus formalibus terminorum intelligibiliter deducere, vel sensibilibus assumere. Sed iam ostensum est ex rationibus terminorum hoc non deduci: sed oppositũ quo ad prima partẽ. & sensibilia idem testantur: ergo hoc est voluntariè dictum. Ex sensibilibus enim habemus, q̃ virtus alteratiua Solis est motiua actiuè, & est in magnitudine. & tamẽ non est infinita intensiuè. nec alterat in non tpe. Nec potest dici, q̃ quia sermo est de virtute actiua motus localis, ideo initantia nõ mutat. Tũ quia eadem est ratio quo ad mouere in non tempore. & infinitatem intensiuam de virtute alteratiua & motiua ſm locum, & vniuersaliter motiua si ponantur in magnitudine, vt dicitur 8. Phys. text. 79. vt iam adductũ iterũ est. Tum quia si idem alterabile semper supponeretur alterarioni Solis. tũc Sol vnũ numero motum perpetuum posset continuare. nulla facta augmentatione suæ virtutis quidquid sit de antecedẽte huius cõditionalis: & sic virtus finita intensiuè, infinita duratione, moueret in tẽpore infinito vnũ motum cõtinuum & non in non tpe: vnde q̃ de facto nõ sit hoc, est per accidens, quantũ est efficacia virtutis. Accidit enim tantæ virtuti, q̃ vnum de plura subiiciantur, &c. & nihil minus posset in vnum semper, quam plura. In expositione autem verborum Auerrois errant: quia ex huiusmodi sensu non haberur responsio ad quæsitum: esset enim responsio, quòd ideo virtus motiua tempore infinito posita in magnitudine moueret in non tempore, & posita extra magnitudinem, non: quia virtus extra magnitudinem distinguitur in motorem vt agens, & motorem vt finis: in magnitudine autem, non. Ex hoc autem quomodo haberi possit quæsita differentia, centum iuga boum non deducerent.

¶ Quarto principaliter probatur, quòd de infinitate intensiua sit sermo Auer. ibidem: ex eo, quòd ibi dicit, quòd motus cæli inquantum est ab anima cæli, fortitur determinatam velocitatem, inquantum verò est à primo motore, fortitur sempiternitatem. Ex hoc enim arguitur sic: Aut intendit, quòd motus cæli habeat sempiternitatem à primo motore effectiuè, aut finaliter. Si effectiuè, cùm in hoc ponat differentiam inter primum motorem, & animam cæli, tripliciter potest hoc imaginari.

Primò, q̃ anima cæli, aut non efficiat aut non sufficienter possit efficere sempiternitatẽ motus, & ideo attribuatur primo motori tanquam causæ sufficienti, & hoc conuincitur demõstratiuè esse falsum supponendo animã cæli esse virtutẽ motiuã immobilem: vt patet ex 8. Phys. tex. 85. & ex supradictis. Secundò q̃ anima cæli dependenter illã faciat, primus autẽ motor independenter. & ideo attribuitur primo motori, vt eius causæ actiuæ independẽter. Et hoc cõuincit esse contra Auerroim ibi: aut loquimur de cõi dependentia, qua omnia entia alia à primo, & actiones eorum depẽdent à primo: & sic non saluatur cõmentũ, ponens differentiam inter sempiternitatẽ & determinatã velocitatem motus cæli in hoc, q̃ illa est à primo motore, hæc ab anima cæli tali enim dependentia communi tam sempiternitas, quàm determinata velocitas est à primo motore mediante anima cæli. Aut loquimur de singulari depẽdentia: qua in faciendo talem effectum, s. sempiternitatem motus, anima cæli dependet a primo motore. Et hoc conuincitur esse impossibile, tenendo primũ motorem finitum intensiuè: & deducitur sic. Motore sufficiente ex his quæ in se intrinsecè sunt, applicato mobili disposito, circunscripto quocunq; alio. excepta communi depẽdentia ad primum, necessariò quin nulla esset via ad probandã cõsecutionẽ causæ ad effectum, & econuerso. Sed anima cæli est actiuũ sufficiens ex suis intrinsecis respectu motus æterni: ergo circũscripto quocunq; alio excepto cõmuni influxu primi, potest in motũ æternũ, ergo nulla est opus speciali dependentia. Probatur minor ex eo, q̃ anima cæli habet ex suis intrinsecis duo requisita ad faciendum sempiternitatem motus, s. tantam virtutẽ intensiuè (puta vt mille) & immobiliratẽ: quilibet enim motor habens hæc duo, potest sempiternum facere motũ, quamuis non per se, vt dictum pluries est. Tertiò, quòd anima cæli licet sufficienter, tamen per accidens facit sempiternitatẽ motus, primus autẽ motor facit eã per se: & ideo attribuitur primo motori, vt eius causæ actiuæ per se primò intẽdenti illam. Et sic habetur intentum: quia, vt ex prima conditionali probata patet, ex hoc sequitur, ergo primus motor est virtutis infinitæ intensiuæ. Et in rei veritate ista videt mens Auer. in illo loco. Loquit enim de actiua causalitate, vt quæstio mota ostendit, & nõ intẽdit substrahere ab anima cæli causalitatẽ actiuã sempiternitatis: sed per se ita est causalitatis: cuius nulla virtus finita est capax, vt patet ex dictis. Vnde causam actiuã per se determinatæ velocitatis posuit animã, sempiternitatis verò primum motorem. Si finaliter, hoc potest dupliciter imaginari. Primò, vt sit sermo de dependentia cõi: quia omnia causantur in genere causæ finalis à primo. Et hoc est cõtra Auer. ibidem: qm̃ hoc modo nõ saluatur sua differẽtia inter terminatã velocitatẽ motus & eius sempiternitatẽ: hoc etenim mõ vterq; effectus dependet finaliter à primo motore. Secũdo, vt sit sermo de aliquo speciali mõ dependẽdi, in genere tamen causæ finalis. Et quantũ verba eorũ sonant, videtur dicere, q̃ quodam singulari modo sempiternitas est à primo fine, quo non est determinata velocitas: sic q̃ sempiternitas motus in hoc differt ab eius velocitate, q̃ illa sufficienter fiat ab agente, illa aut nõ nisi adiuncta causalitate finali primi motoris. Sed quia facile est dicere distinctionẽ in qualibet re q̃uis ardua, & inexercitati est admittere illam in aëre: ideo quæramus ab illis, quomodo sit ista differẽtia: Hoc enĩ nõ potest nisi tripliciter imaginari, s. aut sic, q̃ sempiternitas careat causa actiua, & finali tanta attribuat. Et hoc est ridiculum: qm̃ nõ est intelligibile, q̃ aliquid effectiuè producat motũ, & nõ producat eius durationẽ, maximè cũ tps, quod est duratio illa (vt 12. Meta. text. 29. dicit) aut est ipse motus, aut eius passio. Cõstat aũt q̃ hæc ab eodẽ fiũt actiuè ſm rẽ, quãuis nõ eodẽ modo: põt enim eorũ, quæ sunt, idẽ realiter vnũ per accidens, produci ab agente inferiori, & alterũ per se: vt patet cũ Socrates generat Platonẽ: tunc enĩ licet fiat Plato per se, nt tamen corpus vel mistum per accidens: vt dicitur in primo Phys. tex. 76. aut sic q̃ ad determinatã velocitatem causa actiua sufficit, absq; finali, ad sempiternitatem autẽ, nõ. Et hoc etiam est ridiculũ: quia finis est causa cæterarum: causarũm nullusq; est effectus naturæ aut artis absq; fine. Aut sic, q̃ ad determinatam velocitatẽ causa actiua cum siue cõi sufficit, ad sempiternitatẽ autem non, sed requirit specialis ratio depẽdentiæ ad primũ motorẽ vt finem. Et hoc est iterum loqui in aëre: nisi hmõi ratio assignet. Nec apparet alia ratio, quàm illa: quæ in eodẽ com. 41. ex intentione Themistii subditur, s. quòd motor qui mouet ad consequendũ aliquid, vel cõseruandũ aliquid trãsmutabile necesse est quòd quandoq; cesset. Motor aũt qui mouet ꝓpter aliquid semp in actu & immutabile, qua ratione mouet vno tpe, mouet semper. Et sic habet ꝓcialis ratio depẽdentiæ sempiternitatis ex fine, q̃ nõ habet in velocitate mot*. Sed adducere hoc ad ꝓpositũ, nouitiorum est. Cũ em omnes animæ cælestes prima intentione operent ꝓpter se (vt dicit 12. Meta. com. 36. & secundo Cæli. com. 17. & 21.) & ipsarũ natura sit immutabilis in actu: & earũ opa fiũt sicut opera artium: (vt dicit 12. Meta. com. 44.) & finis sit principiũ in operabilibus: vt dicit in 2. Phys. tex. 88. Quemadmodum ex actualitate immutabilis finis sumunt animæ illæ rationem sempiternitatis in suis operib*. ita ex aliis cõditionibus nobis ignotis sumunt rationẽ tãtæ velocitatis: & quare magis ab Oriẽte moueãt versus hemisphærium superi*, & alia hmõi. Hæc enim omnia fiunt, ꝓpter melius: vt ex secundo Cæli, tex. & com. 34. habet. Et ex fine necesse est bonitatem eorum fieri. cum naturalia agãt ꝓpter finem, vt dr 2. Phy. tex. Vnde ex hoc non magis habet, quòd sempiternitas specialiter dependeat à primo: quam certa velocitas: virumq; enim eorum habet hoc mõ specialem rationem dependentiæ ex fine. Amplius. Cũ rõ sempiternitatis mot* sufficienter sumat ex his finis conditionib*, s. q̃ fit in se actu & habitu & mouẽte immutabilis. & hęc sint cõia omnibus motorib* cælorum respectu ꝓpriarum essentiarũ: nihil ꝓprium primo motori dixisset Auer. sed totũ q̃ dixit cõuenit omnib* animabus cælorum in rõne finis: nec põt dici, q̃ dictũ Auer. cõmune quidem est omni motori separato in rõne finis, sed appropriat primo ꝓpter dependentiã aliorum à primo & in rõne finis: q̃a sic non saluat differẽtia inter sempiternitatem & velocitatẽ: vtrãq; enim ꝓpter independentiã primo est attribuenda fini. Quòd si tanquam ad vltimum refugium recurrẽdo dicat, quòd sempiternitas mot* dependet à primo fine quodã singulari mõ ignoto nobis: & hoc cognosci ex hoc q̃ oẽs motores cælestes cõuenĩut in sempiterne mouere: nõ aũt in velocitate motus (hoc em ideo esse credendũ est, q̃a rõnem sempiternitatis habẽt respiciẽdo primũ: velocitatem verò respiciendo ꝓpria.) Hoc est cõtra Auer. qui expresse dixit in secũdo Cæli. com. 58. q̃ motores inferiores sumũt rones suarũ velocitatũ: ſm quòd magis desiderãt assimilari primo. Et loquitur nõ solũ de motu diurno, sed ét in circulo obliquo. Deinde hoc nõ est sufficiẽti rõne firmatũ: q̃ enim cõueniãt oẽs in sempiternitate mot*: vt dicit Auer. in secundo Cęli, com. 38. & 71. & alibi, est q̃a cõueniũt oẽs in hoc quòd sunt motores immateriales. Et ideo hoc non oportet cõiicere, quòd sit ex singulari modo depẽdendi a fine cũ clare pateat, q̃ finis communis cũ immaterialitate motoris sufficiat, nec locus est coniecturis in manifestis. Ampli*: Velocitas de qua ibi loquitur Auer. vt patet in cõmen. nihil aliud est quam temporalitas, in qua oẽs motores cæli cõueniũt, sicut & in sempiternitate. nulli* enim mouet in nõ tpe. Restat ergo, q̃ de infinitate intensiua sermo Auer. ibidem sit. Et licet euidentiores sint predictæ rones si duo motores ſm rẽ in primo orbo ponãtur: efficacies tamen sunt etiam si duo ſm rationẽ, vnus autem secundum rem ponitur, vt patere potest cuilibet

Universidad de Deusto
Biblioteca

eos explicare scienti. Vnde omnes expositiones cõmenti prædicti falsæ apparent. Vltima autẽ ordinem librorũ Auer. non pensauit. Cum tñ constet ex secundo cæli com.3.q̃ tunc iã fecerat libellũ de substantia orbis.& ex pluribus cõmentis, quæ tunc etiã fecerat super libros Phys.& ex 12.Metaph. cõ.65.q̃ iuuenis erat quãdo fecit super lib.de Cælo & sperabat in com.352.se perfecturum Astrologiam : & q̃ senex scripsit super Metaphysica, manifestè liquet, q̃ omnia dicta Auer. sunt examinanda ad 12. Metaphysicæ eius,& non econuerso:quoniam opus illud testamentum eius est.

Secũdum modum ostendẽdi infinitatẽ intensiuã primi motoris.

SECVNDA autem via ad ostendendam infinitatẽ virtutis Dei gloriosi sumpta ex S.Tho. breuior est.Et supponit Deum esse causam actiuã alicuius substantiæ,siue mundi,siue primæ intelligentiæ,siue omnium incorruptibiliũ,siue ab æterno,siue in tẽpore:nihil eñ horum refert;dũmodo concedatur per simplicẽ emanationem(quã nos creationẽ dicimus) Deum aliquid produxisse. Hoc autẽ nunc supponatur : Tũ quia cõiter excellentes viri hoc concedunt etiã de mente Arist.& Auer.Tum quia expresse cõtra Argazelem pluries Auer.hoc dicit.Tum quia hoc exigeret specialem quæstionem, quã alibi tetigimus. Acquiescentibus ergo huic suppositio , hæc via paratur iuxta quam arguit prælibando rõnes terminorum,scz virtus creatiua est virtus actiua effectus ex nulla potentia passiua : siue sit creatiua ab æterno, vt Plato,& Arist. cum sequacibus posuerunt : siue in tpe vt fides Christiana determinat. Cæteræ autẽ virtutes actiuæ sunt effectiuũ ex aliqua potẽtia passiua pssupposita:vt patet in naturalib⁹& artificialibus.Arguit ergo sic,loquẽdo semper de quãtitate virtutis seu perfectionis:Omne quantum excedens aliud quantũ, sic q̃ quantũcunq; excessum crescat,nunquam inter ipsa est aliqua proportio.est necessario infinitũ intensiuè.Ista patet ex terminis,qũ,vt dicitur in 8.Phy.tex.79.si excedens est finitũ addẽdo semper quantũ ad excessum.quandoq; equabitur & excedetur.Sed virtus creatiua est aliquãtæ perfectionis: & sic excedit virtutẽ factiuã rerũ ex potentia subiecti, q̃ quãtumcunq; augeatur non est inter eas,pportio: ergo virtus creatiua est infinita intensiuè.Probatur minor quo ad vltimam partẽ(quæ sola eget probatione)ducendo ad impossibile : quia sequeretur q̃ virtus tantùm actiua ex aliqua potentia,& virtus actiua ex nulla potentia possent esse æquales:quod est manifestè impossibile.Tenet cõsequentia supponẽdo vnũ,q̃ probatione nõ eget, scilicet q̃ quanto aliquod actiuum potest educere rem de remotiori potẽtia ad actũ tanto est virtuosius. Ad sensum enim patet q̃ ad educendum calorem de potentia aquæ , maior virtus requiritur , quam ad educendum ipsum de potentia aëris: hoc igitur supposito arguitur more Aristotelico sic. Sumat virtus productiua alicuius (puta Bouis) ex nulla potẽtia,& sit A.Sumat quoq; virtus productiua Bouis est aliqua potentia puta C. & sit virtus illa B.Tũc sic:Istę duæ virtutes,s.A & B per te habẽt aliquã proportionẽ, sit ergo proportio centupla:ita q̃ A excedat B non plus, quã in centuplo. Et tũc sumatur potẽtia passiua in cẽtuplo magis elõgata ab actu q̃ sit C,& sit illa D. Cũ ergo oporteat tãtò virtuosius esse agens quãto elõgatior est potẽtia ab actu, necesse erit virtutẽ actiuã Bouis de potẽtia D, esse in proportione cẽtupla ad B,ac per hoc esse æqualẽ ipsi A.Et sic virt⁹ productiua ex aliqua potẽtia, & virtus productiua ex nulla erunt æquales , q̃d est impossibile.Imò etiã eodẽ processu potest deduci,q̃ illa sit etiam maior:q̃d est impossibilius.Nec põt inficiari quispiã hunc processum ex eo,q̃ nõ potest sumi in rerũ natura potentia remotior ab actu quacunq; potẽtia data : oportet eñ sic dicentes negare processum Arist.4.Phy.tex.72.vbi assumit plenum subtilius quocũq; pleno.& 6.Phy.tex.15.vbi assumit modum velociorẽ quocunque motu:& breuiter destruere doctrinã traditam in lib.Phy.Saluatur enim efficacia horũ & similiũ processuũ ex rationibus formalibus terminorũ, & ex veritate conditionaliũ:quicquid enim repugnat veritati cõditionalis,est falsum & impossibile:vt Auer. dicit in 8. Phy.tex.78. Vnde ꝓpositio sufficit veritas cõditionaliũ:puta si virtus aliqua ꝓduceret ex potentia minori,esset in centupla ꝓportione.&c.Stat ergo rõ firma , quãuis quidã nescientes, aut nõ volentes eam formare, soluisse se arbitrati sunt,vt de Scoto patet prima dist.quarti.Qui ideo credidit se soluisse , quia S.Tho. nõ soleitus circa terminos,qui in autẽticis rationib⁹ solẽt subintelligi,fecerat maiorem huiusmodi:Eorũ,inter quæ nulla est proportio,alterum est infinitũ:soluit Scotus , q̃ hæc non est vera, vt patet de puncto & linea:& tamen punctũ non est infinitum.Propter quod notanter nos posuimus in maiore vtrunque esse quantum:vt has pueriles cauillationes effugeremus.Et hæc de secũdo.

QVAESTIO.

Num Deus moueat vt finis, vel vt agens.

RESTAT Igitur argumentis in oppositum respondere.

¶ Ad primum ergo(quod tres difficultates tangit,vnam principaliter & duas ex consequenti):ali est ordine dicendum,quòd duas annexas difficultates,scilicet an Deus moueat vt finis tantum,vel vt finis & agens, & si vt agens , an mediatè vel immediatè : pertransibimus dicendo,quia est.

Tertiam verò principalem , s. an expositione virtutis infinitæ intensiuæ in rerum natura necessario sequatur motus in non tẽpore,pertractabimus dupliciter , scilicet ẽm Auer. & simpliciter. Quãuis igitur multi ex secundo cęli.tex.64.Vbi in summo gradu perfectionis vniuersi locatur id,quod sine actione optimum posfidet:& ex 12.Metaph.tex.30.vbi dicitur , q̃ Deus mouet sicut amatum & desideratum:cedant: Deum non esse causam agentem, sed finalẽ: & verus tamen dicunt sentiẽtes vtroque modo Deum causam:vt Simplicius arguit ex primo cæli texr. 30. vbi Arist.dicit.Deum nihil agere frustra. Si enim ad hoc incõueniens solicit' fuit Arist.deducere,quòd Deus nihil agit frustra,ergo supponebat Deum agere propter finẽ:ridiculum enim esset deducere ad hoc incõueniens de causa actiua.Auerrois quoq; in de substantia orbis,manifestè reprehendit dicentes oppositum esse de intentione Arist.& in 10. Metaph. com. 7. expressè dicit , quòd Deus mouet non tantùm vt finis,sed vt motor. Quod etiã firmat in 12. com.7. & in com.44.vbi etiam postmodũ Auicennam ponentem Deum esse tantùm finem , arguit , quòd oportet primi principis esse actionem,quæ cum hoc,quòd sit sibi propria, sit communis cæteris:qualis est motus diurnus.Et in secundo cæli.com.17. dicit , q̃ omne habens actionem in se,habet actionem in alio : & in com. 21.dicit.quod omne quod inuenitur propter se prima intentione, inuenitur propter aliud secunda intentione : nisi illic esset natura non innata ad largiendum. Et breuiter totus Auerrois plenus est hac sententia,vel formaliter,vel radicaliter:vt puta quòd in separatis à materia causalitas finalis & sufficiens eidem conueniunt: vt dicitur 11.commen.& 35.&.38.& 55.

Nec obstat q̃ Arist.dixit, Deum mouere vt amatum:non enim dixit hoc cũ dictione exclusiua:imò ex hoc magis habet propositum,supposita illa vniuersali Auer.quam modo diximus. Id verò q̃ est secũdo cæli adducitur,admiratione dignũ est, qua frõte ab Auerroistis adducat,cũ Auerrois ipse ibidẽ in consilio 46.expresse dicat,q̃ in illo summo gradu habente optimũ sine actione,dat latitudo includẽs oẽs intelligẽtias:ita q̃ apud ipsum oẽs intelligẽtiæ sunt in illo primo gradu,& non tantũ Deus:& tamẽ cõstat apud eos etiã q̃ cæteræ intelligentiæ agũt ad extra, intẽdit enim ibi Aristoteles apud Auerroin intelligentias quatenus intelligentiæ sunt habere optimum(qđ est fœlicitas speculatiua)sine omni depẽdentia ab exteriori actione,non sicut in nobis inxta illud 12. Met.tex.39.deductio aũt qualis optima,&c. & esse in primo gradu Quatenus verò aĩæ sunt,optimũ assequi ꝑ motũ:& in secundo locari ordine simul cum corporib⁹,quorũ sunt animæ. Vnde Deum mouere nõ solũ finaliter,sed actiuè dicimus. Et quãuis ex multis commentis videat haberi , quòd Deus mouet immediatè: q̃a in com.44.& 12.Met.reprehẽdũtur ponẽtes Deũ esse priorem motore primi orbis:& in com.38.expressè dicitur,q̃ primus motor mouet sine medio:& in com.48.numerãtur substãtiæ immateriales ſm numerũ motuũ cælestiũ expressè,supponẽdo nullam esse.quæ non mouet:vt tamen ex dictis superius patere potest,in com.41.& 12. expresse dicit motũ cæli cõponi ex duob⁹ motoribus.Et ideo sciẽdum est q̃ illa sibi inuicẽ nõ cõtradicunt:quoniam cũ sint in hac re opiniones extremæ:vna Auicẽnæ, dicẽtis Deum nihil agere ad motum cæli, nisi ſm quòd prima causa operat per secundas:sed primum motorem esse primam intelligentiam producẽtam à Deo,quæ cum anima cæli mouet.Alia eorũ,qui dicunt Deum solum monere primũ cælum.Auerrois via incessit media, vtrũque declinans extremũ:& ideo nũc hoc nunc illud excludit extremum;quamuis pluries Auicennam impugnauerit Est igitur apud eum primus motor Deus gloriosus,non tamẽ mouet solus.

Sed quia in motu primi cæli sunt duo(sempiternitas motus,& certa velocitas : puta 24.horarum)possit vtrũque horum habere per se primò causam actiuam & propriã:sempiternitatis quidem Deũ,certæ verò velocitatis animam cæli. Et hic sensus respondet plane expositioni illius contenti absq; extorsione. Et sic Deus nõ est prior motore totⁱ⁹:imò facit p se motum totⁱ⁹ quo ad nobilissima eius rationẽ, quæ est sempiternitas:& hoc modo Deus non est anima alicuius orbis.Et ideo dixit ibi Auer.q̃ est potentia nõ in materia:& p hoc volebat quòd differret ab anima cæli. Et hoc modo saluatur quod com.44.dicitur,q̃ illud quod intelligit motor corporis cæli de primo motore,est aliud ab eo quòd intelligit motor orbis Saturni.Et sic numerus immaterialiũ substantiarum secundum numerũ motuũ saluatur:quia ex motuum numero inuẽtus est numerus motorũ aliorum à primo:quia iã ex infinitate motus stabilitus erat.Nullam enim substantiam immaterialẽ ponim⁹ nisi ex motu conclusam:sed prima ex infinitate motus, cæteras ex numero motuũ regulariũ & perpetuorũ exigentiũ motores immobiles.Et hoc consonat textui Arist. expressè quærenti numerũ motorũ immobiliũ, nõ numerum motorũ infinitorũ:vt p hoc insinuaret quod de aliis primo loquebat:quamuis primus quoq; sit immobilis.Est fiq̃dẽ termo Ari. & auer. & ibidẽ contra ponẽtes substãtias immateriales absq; aliqua ꝓpria motione alicuius corporis,vt patet ibidẽ:qđ nos nõ diximⁱ⁹. Et breuitẽ hoc modo

modo omnia dicta Auer.inueniuntur consona , & meritò : quia verò omnia cõsonãt.Vnde Heliæ Hebræi libor , quòd vanus fuerit patẽt.Putauit enim, quòd ex hoc quòd Deus dicitur motor effectiuè primi cæli sequeretur,ergo mouet solus primum cælũ. Iam enim liquet,Deum proprium & motorem primi orbis, quo ad sempiternitatem sui motus actiuè causandam. Mouet ergo Deus cælum effectiuè vt motor proprius , & mediante anima cæli.sic vt vtrinsque proprius effectus motus cæli sit diuersimodè:& sic quo ad duo prima patet quid tenendum sit.

Num detur infinitas intensiue infinitè se quatuor modis non contingere.

¶ De tertiò autẽ (in quo tota ĩtat difficultas præsens)ambiguitas magna videtur:diuisi siquidem sunt Peripatetici circa id.Quibusdã ẽm apparet.q̃ ex hoc antecedente,datur virtus infinita in natura,sequitur necessariò,ergo motus in nõ tẽpore.Quibusdã verò videtur,q̃ distinctione opus sit in re hac.& hi in tres distincti sunt vias.Alij putant q̃ distinctione modi agendi.s.liberè vel necessariò opus sit.Alij verò q̃ distinctio modi essendi illius virtutis infinitæ ſan habeat esse materiale,an immateriale, ad hoc sufficiat.Alij autem duas distinctiones necessarias credũt ad saluandam infinitam virtutẽ in rerũ natura,scilicet modi essendi (quæ modò dicta sunt)& modi agẽdi, s.meditationẽ vel immeditationẽ;ita q̃ omnes huiusmodi opiniones sunt quatuor. Et primam quidẽ postponẽtes(quia ex discussione aliarum quid veritatis habeat patebit:& eius fundamenta sunt quæ arguẽdo adduximus) ad secundã nos trãseramus opinionẽ,quia tria dicit.Primò,q̃ ex hoc antecedente,virtus infinita est in magnitudine:necessario sequitur ergo mouet in non tẽpore,q̃ implicat contradictionẽ. Et in hoc conueniunt cum Arist.8. Phy.tex.29.omnes Peripatetici: licet differant in modo deducendi consequentiam. Scot. enim in primo sent.dist.2.q. ad vltˢ dicit, quòd ex eo quòd in antecedente assumitur virtus infinita,sub intelligẽdo.agat;necessariò sequitur, ergo actio sua est in nõ tempore:alioquin in æquali tẽpore agere contingerit virtutem infinitã & finitã.iuxta deductionẽ Arist.ibi. Ex eo verò,quòd in antecedẽte additur ly in magnitudine (id est extensã)sequitur q̃ si agit.agat circa corpus:& cõsequenter quòd sit ibi aliqua resistentia,& sit etiam diuersa approximatio partium passi ad agẽs &c per hoc sequitur,ergo actio illius virtutis est motus:quã hæ duæ causæ, scilicet diuersa approximatio partium & resistentia.faciunt successionem esse in motu, & sic ex toto antecedẽte simul,scilicet virtus infinita in magnitudine sequit motus in non tempore. Sed hæc deductio manifestè peccat:quia ex hoc q̃ aliqua virtus est extẽsa.& agit in corpus,nõ sequitur illæ duæ causæ successionis:sed vna tantùm,s.diuersa approximatio partiũ passi ad agens:sed ex omnibus his absq; resistentia non sequitur, ergo illa actio est motus. Et hæc omnia non egent probatione: quia manifestè patent de virtute illuminatiua. Hæc enim est extensa. & agit in corpus, &c. & tamen non est motus propriè (de quo loquimur)vt distinguitur contra mutationem S.Tho. autem quia Arist.non fuit solicitus ibi de vtraq; parte consequentis deducenda,supponit cum Auerroe & cæteris expositoribus(quantum vidisse me recolo) q̃ subiectum illius antecedẽtis,scilꝫ virtus seu potentia supponit pro virtute motiua,proprie sumendo motum , ita q̃ antecedens illius consequentiæ secundũ veritatem est hoc virtus motiua infinita est in magnitudine. ergo. Et q̃ hoc sit mens Arist.patet ibi,ex eo q̃ probando suppositionem vnam,s.q̃ maior virtutis facit æquale in minori tempore.dicit vt calefaciẽs, aut dulce faciens : aut proiiciens,& omnino mouens.vbi manifestè patet,quòd de virtute motiua loquitur.Patet etiam ex fine intento : ad nihil enim aliud inducebat demonstrationem illam,nisi ad inuestigandam impartibilitatem primi motoris, quem constat mouere propriè. Vnde impertinens erat propositò tractare de omni virtute extensa:quamuis ex ista negativa,non posset dari virtus motiua infinita in magnitudine , habeatur ex consequenti, q̃ nulla virtus in magnitudine est infinita:quia quum sit virtus, aut substantialis, aut accidentalis, & accidentalis infinitas inferat infinitatẽ substantialẽ , & omnis virtus substantialis in magnitudine,si est simplex,sit principium alicuius motus naturalis(vt patet in primo cæli textu septimo) & simplicibus existentibus finitis impossibile sit mixtum fieri infinitum , manifestè deduci potest ex negatione infinitatis virtutis motiuæ in magnitudine, negatio infinitatis omnis virtutis extensæ.

¶Facit tamen vim S.Tho.in ly magnitudine : ex hoc q̃ virtus extensa non est intelligens , virtus autem extra magnitudinem est intelligens ; vt patet tertio de Anima, commenta quinto . virtus autem motiua non intelligens mouet tantum quantum potest. Ac per hoc tenet consequentia Aristot. Quia si est virtus motiua infinita,& cum hoc mouet tantum quantum potest sequitur,ergo mouet in non tẽpore:vt patet ex deductione Arist.ibidem.Secundò dicit,q̃ ex hoc antecedẽte,virtus infinita est (etiã loquendo de motiua) non sequitur necessariò , ergo mouet in non tempore:quia potest illa virtus esse agentis liberi ; in cuius potestate est actio & modus agendi. Et quum hoc arguitur esse contra Aristot.& Auer. & omnes Philosophos,Sco.cum sequacibus non reputat hoc inconueniens:imò dicit in 2.senten.distinct.1.quæst. 3.eos sibiipsis contradicere,ponendo Deum agere necessario.

¶ Mihi autem videtur hoc nõ esse contra Arist.eo quòd nulli imponendum est quòd nec dixit , nec necessariò sequitur ex dictis eius.Deum autem non esse agens liberum,nullibi dixit Arist. nec ex dictis eius sequitur necessariò. Demonstratio sequidem posita in primo cæli.tex.90.sufficienter saluatur supponendo omnes intelligentias differre specie,quòd mouere quantum possunt,vt assimilẽtur Deo glorioso:cuius proprius effectus est tempiternitas, siue liberè,siue necessariò illam causet. Numerus quoque intelligentiarum eisdem suppositionibus stantibus optimè inuestigatur ex numero motuum:sunt enim omnes motores adæquati. Incõueniens etiam quod dicitur in textu 79 scilicet virtutem finitam & infinitam mouere æqualiter:manifestè ibidem adscribitur virtutibus mouentibus naturaliter : & breuiter quæcunque alia ad hoc adduci possunt, facilè saluari videntur absque hoc. Nolo tamen propterea Arist.attribuere, quòd posuerit Deum agere liberè , sed opinionem suam ad nos non peruenisse tantum : contra Auer.tamen illam responsionem esse non dubito:vt ex commento quarto duodecimi Metaphy.deducere facile esset:& commento vigesimoprimo secundi de cælo manifestè habetur.

¶Sed quoniã ex principiis philosophiæ non necessariò sequitur, Deum agere necessariò : idcirco quum soli rationi obediendũ sit, quòd secundo loco contra hoc obiicitur,soluendũ est. Quũ ergo dicitur,id,ad q̃ sequitur falsum, impossibile est simpliciter impossibile : &c. negatur minor. Et ad primam probationem dicitur, quòd quamuis non sit impossibile , Deum velle vti tota virtute sua : est tamen impossibile,Deum velle vti tota virtute sua,in hoc effectu,qui est velocitas mot⁹. Nec hoc est ex defectu virtutis,aut volũtatis:sed quia hoc non est factibile:vnde Deus vtitur tota virture sua per se causando sempiternitatem motus.& creando,&c.

¶Ad secundam verò dicitur præmittendo quatuor. Norandum est enim primò,quòd aliud est arguere ex potentia motiua infinita & aliud est arguere ex potentia motiua infinita habente talem modum essendi.s.in magnitudine,vel extra. vel modum operandi , s. necessariò,vel liberè. Primum siquidem antecedens abstrahit ab omni modo essendi & operandi:ſn verò modum essendi vel operandi coassumit. Constat autem quòd multa possunt deduci ex aliqua ratione formali , & modo essendi vel operandi simul:quæ non possent deduci ex illa ratione formali absolutè. Notandũ est secundo,quòd ex aliqua ratione * abstractè.seu absolutè sumpta, dupliciter aliquid deducere consueuerunt Philosophi. Vno modo necessario , sicut ex ratione motus deducitur , quòd oportet esse in tempore,alio modo non repugnanter,sicut ex ratione motus deducitur,quòd quocunque motu dato,potest dari velocior, &c.Et inter hæc tantum refert, quòd consequens aliquid necessario,comitatur ipsum,in quocunque ponatur secũdum omnem modum essendi illius:consequens verò aliquid non repugnanter, non oportet comitari illud in aliquo : imò stat quod repugnet ei in quocunque modo essendi:vt patet in exemplis adductis.

* Alias abstrahẽ te.

¶Notandum est tertio,quòd tripliciter potest imaginari quòd potentia motiua infinita exeat in actum secundum , vel quod moueat A mobile certa velocitate , ita quod non possit velocius illud mouere:sed illud mouere sibi adæquatum.

¶Vel q̃ moueat infinita velocitate.i.in nõ tempore:non est enim intelligibile,q̃ aliquid actualiter moueat infinitè velociter : & tamen in tempore:quia ex quo actualiter mouet tẽpus illius motus certum est ſm se,signetur ergo,& tunc procedatur iuxta tex. 79. octaui Phy. & venietur ad hoc , quod motus infinitæ velocitatis erit in æquali tempore cũ motu finitæ velocitatis(vtpote à virtute finita facto)q̃ est impossibile.Idem est ergo mouere actu infinitè velociter,& mouere in non tempore. Vel medio modo.s.q̃ nunquã moueat tanta velocitate A mobile, quin possit illud velocius mouere. Hæc aũt tria aliter se habent ad potentiã motiuã infinitam absolutè,& aliter ad eam in magnitudine.Ad porẽtiam siquidem motiuam infinitam in magnitudine,duo extrema comparantur immediatè,ita quòd respectu talis virtutis non dat̃ medium inter mouere in non tempore, & mouere certa velocitate.

¶Ad potẽtiam vero motiuam infinitã absolutè,extrema hęc sunt mediata.ita q̃ stat q̃ moueat sic velociter,q̃ tamen sẽper velociꝰ mouere possit. Et ratio differentiæ est:q̃a virtutis extẽsæ quantũ est posse,tantũ necessario est facere:vt patet inductiuè,& consequenter si est infiniti posse, ergo habet adæquatũ facere:aut ergo hoc est certa velocitate mouere,aut in non tẽpore mouere enim sic q̃ velocius possit,nõ esse adæquatũ virtuti patet.Virtutis vero motiuæ infinitæ absolutè nõ oportet q̃tũ est posse,tantũ esse facere:quia abstrahit ab omni modo operãdi,& essendi: & cõsequenter abstrahit ab hoc,q̃ faciat ſm totum posse , aut partem & tantùm vel tantum : & ideo non necessariò sequitur , quod si exeat in actũ,q̃ exeat in opus adæquatum.Notandum. est quarto,quòd aliter agẽdum est ex infinita velocitate ad infinitam potentiæ motiuæ absolutè,& aliter econuerso. Ex infinita siquidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

velocitate,determinatè infertur,ergo potẽtia motiua est actu infinita:quia impossibile est aliter tale effectum saluare. Ex infinita verò potentia motiua nihil aliud potest inferri:nisi,ergo pòt infinita velocitate mouere:quia si aliquãta virtus motiua pòt mouere aliquãta velocitate,maior potest maiore,&infinita,infinita.Sed quia posse mouere infinita velocitate contingit dupliciter, vno modo sic,ꝙ possit facere motum infinitæ velocitatis in actu alio modo sic,ꝙ possit semper facere maiorẽ velocitatẽ quacunq; facta velocitate,ideo nõ pòt ex infinitate potẽtiæ motiuæ absolutè inferri determinatè,ergo est actu infinita velocitas,sicut ecõuerso.

¶ His autẽ præmissis,dico quatuor. Primo ꝙ ex hoc antecedente A est virtus motiua infinita in magnitudine,optimè sequitur,ergo mouet in non tempore : quia si non,ergo mouet adæquatè certo tẽpore ex tertio notando:& tũc sequitur iuxta deductionẽ Arist. ergo virtus finita & infinita secũdũ totũ posse mouẽt æqualiter. Secundò dico ꝙ ex hoc antecedente. A est virtus motiua infinita non sequitur necessariò,ergo A mouet in nõ tẽpore:dicẽtibus enim ꝙ non,subinferri non potest.ergo mouet adæquatè in certo tempore:datur siquidẽ mediũ,s.ꝙ permittitur mouere A mobile tãta velocitate (puta decẽ horarum) nõ tam adæquatè,sed potest semper velocius:vt patet ex tertio notando,Quod nõ potest dici, si virtus illa est in magnitudine : & ideo Arist.fundãs demonstrationem suam super illa distinctione , aut mouet in non tempore, aut certo tempore:loquẽdo de adæquata operatione assumit ab aduersario virtutem motiuam esse in magnitudine : quia de tali constat , ꝙ oportet supponere aliquam velocitatem esse illi adæquatam:quod non oportet verificari de virtute motiua absolutè, quia abstrahit ab his. Tertio dico,quòd ex hoc antecedente A est potentia motiua infinita,non sequitur nõ repugnanter,ergo motus in non tẽpore. Probatur hoc ex illo principio:impossibile in se ex rationibus terminorum, ex nullo deducitur possibiliter, ex quo non sequatur necessariò.Hæc enim est differẽtia inter consequens possibile & impossibile ex terminis : ꝙ possibile ex aliquo antecedẽte oritur possibiliter ex quo nõ oritur necessariò:vt patet de velocitate motus respectu motus & mobilis. Impossibile verò nisi habeat conexionem necessariã cum antecedente ex illo oriri non potest : & hoc ideo est, quia impossibile ex terminis est impossibile simpliciter & omnino.Tale autẽ ex nullo oriri potest, nisi ex alio impossibili, ad ꝙ conditionaliter sequatur : quòd sine necessaria connexione fieri nequit. Constat autẽ,quòd motus in non tempore claudit contradictionẽ ex terminis:si est enim motus, ergo in tempore : & si in non tempore , ergo non est motus. Et ex antedictis patet, quod hoc impossibile non sequitur necessariò ex infinita potẽtia motiua:ergo nec sequitur impossibiliter.

¶ Sed accidit hic dubiũ ex triplici capite.Primò,quia id ꝙ sequitur necessariò ad aliquid cum aliquo speciali modo essendi, sequitur permissiuè & possibiliter ad illud absolutè:verbi gratia : quòd sequitur necessariò ad animal , ratione sequitur possibiliter ad animal : sed motus in non tempore sequitur necessariò ad virtutem motiuam infinitã habẽtem esse in magnitudine:vt patet:ergo sequitur possibiliter ad virtutem motiuam absolutè. Secundò,quia quum hoc argumẽtum valeat, Si aliquanta virtus motiua potest mouere aliquãta velocitate,ergo maior potest maiore, & infinita, infinita:& vlterius valeat,aliquanta virtus motiua potest mouere tanta velocitate, ergo potest facere tantam velocitatem actualiter & maior similiter maiorẽ:quare non valet,ergo si est infinita potest infinitã facere actualiter. Nulla enim ratio apparet differmatis:& tamen oportet, si tenẽda sunt prædicta,negare illam vltimam cõsequentiam:quia. vt patet ex dictis,posse facere velocitatem infinitã actualiter est idẽ ꝙ posse mouere in nõ tẽpore. Tertio quia & si assignata fit ratio quare infinitæ potentiæ absolutè non oporter assignare adæquatum facere : quia.s.abstrahit à modis operandi:non tamen habetur, quare infinitæ potentiæ motiuæ absolutè repugnet mouere secundũ totũ posse.Si enim nõ repugnat dato quòd ex ea nõ sequatur necessariò nec possibiliter, habetur intentũ,quia si hoc sibi non repugnat,ergo est sibi possibile:possibili autẽ posito,nullum sequitur impossibile.Ex hoc autem sequeretur quod moueret in non rempore,vt patet:ergo.

¶ Ad primũ horũ dicitur ꝙ maior est sic modificanda:Illud quòd sequitur necessariò, ad aliquid cum aliquo speciali modo essendi compossibili illi primo,sequitur permissiuè ad illud absolutè : sic enim est vera.& non aliter. Si enim aliquid iungatur cum aliquo sibi incompossibili ex terminis, id quòd sequitur ad coniunctum, vtriq; partiũ repugnat:verbi gratia. Ad hominem æreum sequitur habere perfectissimum sensum tactus non medium inter contraria : quòd vt patet, non sequitur ex ratione hominis absolutè, nec æris. Sic autem est in proposito:quia virtutem motiuam infinitam esse in magnitudine,implicat contradictionem,partésque coniuncti non sunt compossibiles : vt ex iam dictis patet,& effectus necessariò sequens monstratsciliret motus in non tempore.

¶ Ad secundũ dicitur,quòd ratio difformitatis inter vltimã cõsequentiã & priores est,quia in omnibus prioribus proportionaliter adaptatur propria causa proprio effectui. In vltima autẽ non secundũ veritatẽ,sed solã apparentiã:non enim proprius effectus virtutis potentis infinita velocitate mouere, est actualiter mouere infinita velocitate:sed nulli certæ velocitati obligatum esse suũ mouere,quantum est ex parte motiuæ potentiæ.Hoc autẽ saluatur,si sic ponsit in mouere actualiter,vt semp ponsit velocius mouere:vt patet.Et si quæratur quũ virtuti potẽti mouere velocitate vnius horę ,prio effectu alsignetur mouere actualiter in vna hora & duplæ potẽtiæ potenti mouere in medietate horæ prius effectus dicatur mouere actualiter in medietate horę quare virtuti potẽti mouere infinita velocitate proprius effectus nõ alsignetur mouere actualiter infinita velocitate:Respõdetur,ꝙ hoc ideo est,quia quãdocũque quãtitari virtutis pòt dupliciter attribui quantitas operis,& altero modo est impossibile propter implicationẽ cõtradictionis in ipso opere,altero verò est possibile, dicẽdũ est,ꝙ effectus ,prius illius est ille,in quo saluatur modus possibilis.Verbi gratia,& est exẽplum theologicũ:dicimus quòd virtus creatiua Dei est infinita,non solum ex parte modi agendi, sed ex parte creabilium,nõ tamen saluatur infinitas in creabilibus,sic Deus posit creare aliquod infinitũ ens,sed sic : quia quacunque creatura facta potest facere perfectiorem. Quum ergo in proposito inter virtutẽ motiuã qnãcunque finitam , & infinitam respectu velocitatis motus hæc sit differentia,quod finitæ virtutis quãtitati vno modo & illo possibili,respondet quãtitas velocitatis in effectu scilicet faciẽdo illam actu:infinitæ verò virtutis quãtitati duobus modis quãtitas velocitatis respondere videtur: scilicet faciendo infinitã in actu,vel mouendo absque obligatione ad certam velocitatem:& primo modo infinita velocitas effectus rationem habere non potest, quum sit de genere impossibiliũ ex terminis , secundo modo infinitæ potentiæ proprius effectus est.

¶ Ad tertiũ dicitur,quòd infinitæ potentiæ motiuæ absolutè, repugnat mouere actualiter fm totum suum posse quo ad velocitatem motus,non aũt quo ad durationẽ eius:quia operatio talis est de genere operationum impossibilium ex terminis. Et id,ꝙ multos in materia ista decipit, est,quia assumitur talis motio vt operatio quædã,& quare infinitæ potentiæ motiuæ repugnet, quærunt:quum tamen.vt ex dictis patet, non sit de genere operationum,sicut nec alterare cælum.Nec ex his imponas mihi,quòd dicam infinito posse non posse attribui adæquatum operari actualiter.Hoc enim ex dictis nostris diligenter inspectis non habetur: sed tantũ quòd in finito posse motiuo, non pòt respondere adæquatum operari actualiter.quo ad velocitatẽ motus.Ex hoc enim non sequitur vniuersalis negatiua, ergo non potest respondere adæquatum operari:stat nanque quòd respondeat infinitum operari quo ad durationem motus:& quo ad operationes immanentes.s.intelligere & amare.Vnde ad quæstum cum distinctione dicendum est, quòd infinita potentia motiua potest referri ad motus velocitatem , & ad eius durationem. Et primo modo repugnat sibi mouere secundum totum suum posse, quia ista non est operatio , sed quiddam plus quam chimericum. Secundo modo, non repugnat,imò de facto conuenit,vt ex dictis patet.

¶ Quarto dico ꝙ ex hoc antecedente A est virtus motiua infinita agẽtis liberi,non pòt inferri:ergo mouet.aut pòt mouere in non tẽpore:dicã enim in illo tẽpore mouere pòt tantũ adæquato effectu, sed mouet semper certo tẽpore sicut eligit:nõ tamẽ sic quin quãtũ est ex ratione virtutis,posit velocius mouere. Quũ enim ex ratione potentiæ motiuæ infinitæ absolutè, nihil aliud sequat, nisi ꝙ qa tãta potẽtia pòt mouere tanta velocitate,& maior maiore,infinita pòt infinita velocitate mouere:& hoc contingat dupliciter,sant ꝙ ponsit exire in actũ fm faciendo infinitã velocitatẽ,aut ꝙ sic semper ponsit,vt nũquã exeat in actũ fm,faciẽdo aliquã velocitatẽ,quin ponsit adhuc facere maiorẽ:& ex ratiõe potentiæ motiuæ infinitæ absolutè non necessariò sequat , ꝙ ponsit exire in actũ primo modo:& ex hoc ꝙ est agentis liberi, necessariò sequat quòd exeat in actũ secundo modo, si debet exire in actum,cõsequens est,quòd non ex infinita potentia motiua agẽtis liberi absolutè cõsiderata,nec ex ipsa sumpta cum tali modo agẽdi deducatur necessariò , ergo motus in non tempore: Et consequenter quũ omnis cõditionalis non vera sit necessaria, ista conditionalis est vera:si datur virtus motiua infinita agẽtis liberi.posset dari mot⁹ in non tempore.Et sic patet ad secundã ꝓbationem illius minoris.q.d dicendũ sit,s.quòd falsum est , ꝙ ex ratione infinitæ potentiæ motiuæ,absolutè sequat, ergo motus in nõ tempore.Tertium,quòd habet hæc secunda opinio est,quod non potest aliter saluari infinita potentia in rerum natura , nisi ponendo ipsam agere liberè, eo quod aliter sequeretur motus in non tempore.Sed hoc non est dictum commune,vnde nõ videtur tutum sequi illud præsertim,quia(vt ex dictis & dicendis apparet)à multis illustribus viris saluatur.etiam si Deus non ageret liberè.

¶ Tertia verò opinio quã S.Tho.8.Phy.protulit in lucem:dicit,ꝙ sola distinctio modi essendi,s.in magnitudine,vel extra,sufficit ad saluandam virtutem motiuã infinitam ablq; motu in nõ tẽpore, quicquid

quicquid sit de modo operãdi. Ita ꝙ secundũ eã quãuis ista cõditionalis sit vera,si virtus motiua infinita est in magnitudine daretur motus in nõ tẽpore:ista tamen est vera,si motiua virtus infinita est extra magnitudinẽ,daretur motus in nõ tẽpore. Et fundamentũ huius est:quia veritas primæ cõditionalis fundatur sup tribus.Primò,super infinitate motiuæ potẽtiæ,ex qua habetur ꝙ possit mouere infinita velocitate. Secũdò, sup modo essendi eius in magnitudine,ex eo quòd habetur quòd quantũ est posse, tãtũ est operari.Tertiò,super hoc quod effectus nõ est dignior sua causa:ex quo habetur, si aliqua virtus est in magnitudine eius adæquatũ opus pòt recipi in magnitudine. Ex his enim tribus cõsurgere veritatẽ illius cõditiõalis patet ex eo,ꝙ quodcũq; horũ triũ desit,cõditiõalis nõ est vera.Si enim deest infinitas potẽtiæ motiuæ ,nunquã deducetur motus in nõ tẽpore : similiter si nõ ponit in magnitudine,seu operari tantũ quãtum pòt,nũquã deducetur motus in nõ tẽpore:& nihil minus,si nõ ponit ꝙ operet in passo capaci ad æquatæ operatiõis illius potẽtiæ, nũquã sequeret motus in nõ tempore:quẽ cõstat nõ sequi nisi ex motione adæquata potentiæ motiuæ infinitæ. In operationibus siquidem transeuntibus nõ solũ impeditur operatio, & eius quãtitas ex parte potentiæ actiuæ,sed ex parte passi. Cõstat aũt ꝙ propriũ passiuũ motiuæ virtutis,est mobile in actu:ꝙ oportet esse actu quantũ & corpus,&c.vt patet 6.Phys.tex.32. & ideo nisi ponatur,ꝙ adæquata motio virtutis motiuæ infinitæ assumptæ in antecedente possit recipi in corpore in actu, seu in magnitudine(idem enim sunt in proposito)non pòt deduci,ergo mouet in nõ tẽpore:& quia hoc non poni potest absolutè:quia est impossibile:ideo oportet poni vt sequẽs ex antecedente aduersarij : habetur aũt,vt iam diximus ex illo,quia causa non est indigior effectu. Ex his autem patet, quare secunda conditionalis.s.si virtus motiua infinita esset extra magnitudinẽ,daretur motus in nõ tempore nõ est veraequoniam deficit sibi tertia conditione,non enim oportet virtutis existentis extra magnitudinẽ dari adæquatũ opus in magnitudine, & ratio est:quia virtus immaterialis comparatur ad omnia quãta, vt vniuersale ad particulare nõ in prædicando , sed potius in essendo & causando:nec est rationabile vt materiale possit totã immaterialium virtutẽ adæquare. Vnde ad maiorẽ horum euidentiã considerandũ est, ꝙ motus relatus ad infinitã potentiã motiuã in magnitudine & extra, diuersimodè cõparetur. Illi quidẽ vt effectus proprius causę particulari & proprię,huic verò vt effectus particularis causæ vniuersali (quemadmodum liquefactio cerę virtuti Solari) quia motus est effectus in corpore : & consequenter sit à virtute corporea, sicut ab vniuoco à virtute verò immateriali, sicut ab æquiuoco & vniuersali : & ideo sicut ridiculum esset ex quantitate virtutis Solaris inferre quãtitatem huius particularis effectus,vt adæquantem virtutẽ solis,ita rationabile est ex quantitate virtutis immaterialis inferre quantitatẽ huius effectꝰ particularis, qui est velocitas motus tanquã effectũ adæquatũ Cõsiderandũ rursus est,ꝙ inter potẽtiã motiuã infinitã in magnitudine seu absolutè:& potẽtiã motiuã infinitã incorporeã hoc interest, ꝙ illa aut nihil aliud per se dicit, nisi principiũ motus, vt patet si ſumat absolutè,aut si aliquid aliud addit,nihil addit eleuãs ipsam supra rationẽ proprij principij motus:vt patet si ſumaſ in magnitudine. Ista aũt est hoc,ꝙ immaterialis ordinis ponitur supra rationem proprij principij motus eleuatur, sicut & supra corporalia.Propter ꝙ ex hoc ipso,ꝙ ponitur extra magnitudinẽ,sequitur quòd non per se primò respiciat motus velocitatẽ,qui est corporeus effectus,quemadmodum faciunt virtutes corporales,sed altius quid per se primò aspiciat , & secũdariò & quasi per accidẽs motum. Vnde sic , vt infinitas virtutis motiuæ si esset in magnitudine motus velocitate necessariò manifestaretur. Infinitas aũtẽ virtutis motiuæ existentis extra magnitudinẽ non:quia.s.infinitas potentiæ in magnitudine est per se primò particularis principij motiui.infinitas verò potentiæ extra, est per se primò rei eleuatæ supra ordinẽ principiorum motiuorũ particularium ac per hoc latius quid respicit vt adæquatum motum quã velocitatem motus. Imaginandum est enim quòd res illa infinita extra magnitudinem,quamuis habeat in se vnde possit mouere:hoc tamẽ opus non per se primò respicit ad illa, sed aliquid altius:quia vt pluries dictum est,motus per se primo est actus corporis,virtus aũtẽ illa eleuata est sicut supra corpora , ita super omnia corporalia per se primò:quòd dico propter ens & bonum, & alia huiusmodi:quæ etsi sint corporalia,non tamen per se primo:& ideo non oportet, si virtus illa est infinita , velocitatẽ infinitã posse ab ea prouenire. Ex duobus ergo falsificatur secundũ S.Tho.conditionalis ista.Primò ex eo quòd virtutem extra magnitudinẽ non oportet habere adæquatũ facere suæ virtuti, quũ agat per intellectum:vt dictum est in secũda opinione. Secũdò ex eo quòd cõsiderata virtute infinita extra magnitudinẽ non considerato modo operãdi, sequeretur,ergo daretur motus in nõ tempore:quia nõ posset fieri motio quo ad velocitatẽ adæquatã virtuti motiuæ:quia moueret corpus in actu, puta cælũ, quòd non esset capax motionis adequatę illi virtuti,nec absolutæ, quia hoc implicat:nec ex hypothesi datę,quia infinita potẽtia nõ est concessa in magnitudine,sed extra.

¶ Contra hãc autem opinionẽ dupliciter obsicitur. Primo,quia si ex sola incorporeitate virtutis motiuæ infinitę habetur sufficiens ratio falsitatis secundę conditionalis,manifestè sequitur quòd nõ refert,si ponatur,virtutem illam esse motiuã necessariò,dum modo ponatur incorporea:stant enim ista duo simul,nõ enim est impossibile virtutẽ immaterialem esse necessariò motiuam, vt Arist. & Philosophi tenẽt de animabus orbium. Ex hoc autẽ quæratur in quanto tempore moueret virtus infinita extra magnitudinem mouens secundum totum posse & signetur illud tempus,& tunc procedatur iuxta text.79. octaui Phy.ſi.deducendo ad impossibile,quòd æqualiter moueãt virtus finita & infinita. Secundò:quia hoc est expresse contra Auer.in secundo cæli.com.18.& 71.

¶ Ad primum horum dicitur,ꝙ illę duæ conditionales distant sicut cælũ & terra. Si infinita potentia motiua esset extra magnitudinẽ,moueret in nõ tẽpore & si infinita potentia motiua existens extra magnitudinẽ,moueret secundum totum suum posse, moueret in non tẽpore.Secunda enim est vera:quia in antecedente eius iam ponitur ipsam secundum totum posse actualiter mouere , & consequenter habere mobile talis motionis subiectum:quum motus sit actus mobilis, ac per hoc in hac cõditionali saluantur tres antedictæ cõditiones. In alia verò non habetur ex hypothesi antecedentis, mobile capax totius posse, & ideo est falsa ex defectu tertiæ conditionis.De illa autem conditionali: super quã firmatur argumentũ. s. si esset extra magnitudinem infinita virtus motiua, necessariò daretur motus in non tempore:dicenda sunt duo. Primò,quòd est impertinens proposito : quia non habetur ex dictis S.Tho.Multum enim refert posita virtute infinita incorporea, loqui de ipsa.& consequentibus ad ipsam vt sic.abstrahendo à quibuscunq; aliis, quæ nõ necessariò ipsam infinitã & incorpoream comitanſ:& loqui de ipsa,addendo sibi specialẽ modum agendi.s. necessariò.Primo enim modo est sermo S.Tho.& non secundo,& primus nihilominus modus nihil ponit incompossibile , secũdus verò forte adunat incõpossibilia : quia quamuis virtuti incorporeæ non repugnat esse necessariò motiuam & velocitatiuam motus,repugnat tamen forte virtuti incorporeæ, infinitæ,vnde non oportet de illa cõditionali solicitum hic esse.Si tamen de veritate eius quæratur,dicendũ secundò videt,quòd est.s.ista eadẽ ratione: qa,s.ex hypothesi antecedẽtis habet quòd in mobili posset recipi adæquatus effectus illi virtuti. Vt enim iam infinities tactum est, motus in nõ tempore est quoddã impossibile ex terminis, & nõ sequitur nisi ex aliqua hypothesi impossibili : quam requirere illa tria mõstratum est.Et quũ contra arguebatur,ergo moueret in aliquo certo tẽpore,signetur illud,&c.& respondetur, quòd quia ex parte motoris nulla posset certitudo velocitatis determinari, quia nec ex libertate,nec ex finitate potentiæ, & in non tempore mouere non sequitur ex hypothesi:oportet dicere quòd si moueret,moueret ea velocitate, cuius mobile esset capax , puta si esset mobile nõ violentabile & capax motus 24.horarũ, tanto tempore moueret illud & nõ minore.Et si cõtra hoc dicat : signet tempus illud:intrepidè alsignet , puta vna hora vel decem:hoc enim nõ refert.Et si procedatur deinde ad hoc quòd eodẽ tẽpore moueãt idem mobile virtus finita,& infinita,dicet hoc non esse inconueniens,quando aliũdè ,prenit.q. ex virtute motiua.Inconueniens siquidem est,quòd virtus finita & infinita ex ,prriis meritis consideratæ moueãtur æqualiter : sed quando aliunde hoc prouenit,pura ex libertate agentis (vt secunda opinio dicit) vel ex parte mobilis:vt modo dicitur, vel ex meditatione alterius motoris, vt vltima opinio Auer.dicet,nullum inconueniens est.

¶ Sed sunt in hac responsione adhuc duo dubia.Primum est:quia ex eo quòd in antecedente ponitur,virtus infinita motiua , ponitur consequenter mobile adæquatum. Motiuum enim ad mobile refertur:vt dicitur quinto Meta.cap.de ad aliquid:& sic tertia cõditionalis est vera. Secundum est , quia licet tale vel tale mobile certam velocitatem sibi determinet : non tamen mobile in communi : & ideo comparando illam virtutem infinitam separatam necessariò agente ad mobile in communi,restat dubium, an moueret in non tempore,an certo tempore.

¶ Ad primũ horũ dicitur:quòd ratio illa tenet,quãdo vis motiua est eiusdem ordinis cum mobili:tunc enim ex suppositione tanti actiui , necessariò supponitur adæquatum proportionaliter passiuum. Quando aũt supponitur tantũ actiuum altioris ordinis non oportet tantũm passiuum supponere:quia quum passiũ nõ respiciat nisi mediante actione transeunte (quam facit, vel facere potest in eo)& virtus altioris ordinis. s. vniuersalis immaterialis, non oportet quòd habeat,aut habere possit aliquam actionem in passo corporeo sibi adæquatam:consequens est,ꝙ non necessario supposita tanta virtute motiua immateriali supponatur mobile adæquatum ,proportionaliter.Vnde licet motiuum dicat ad mobile vniuersaliter,tantum tamen nõ dicitur ad tantum mobile vniuersaliter:sed quando motiuum est eiusdem ordinis cum mobili,

¶ Ad ter

*Alias consequẽ tiu.

*Alias motiue.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicitur, quòd quamuis docuerit Arist. in Physicis motorem in communi mobili in cõmuni comparare, & quicquid contradicit talibus in proportionibus esse impossibile: nõ tamen didicimus comparare mobili in communi motorem cõtractum: qualis est ille, de quo loquimur, motor enim est separatus à materia. Vnde tali motori attribuendum est tale mobile: puta cælum, & non mobile in communi. Constat autem quòd tale mobile aliquam sibi certam velocitatem determinat: vt dicitur secundo cælitextu 39. Et si curiosè quæratur quid dicẽdum sit ad aliud quęsitum. Dicendum est, quòd si ille motor applicaretur corpori mobili absolute, quòd moueret nulla certa velocitate. Et si dicatur, hoc est impossibile, concedatur, quia etiam antecedens est impossibile: nec est à nobis vnquam concessum.

¶Ad alterã obiectionem, qua dicebatur hanc tertiam opinionem esse cõtra Auer. dicitur dupliciter. Primò quòd nõ est verum nisi per accidẽs. Auerrois enim ideo dixit, quòd si anima cæli esset infinitæ virtutis, moueret in nõ tẽpore: quia supponebat ipsam necessario mouere: vnde ex modo agendi suppositio tenet apud ipsum consequentia. S. Thom. autem loquitur de virtute infinita incorporea, abstrahẽdo à modo operãdi: ideo in hac opinione non sunt contrarij per se. Et si dicatur, saltẽ habetur, q̃ secundũ Auerroim illa tertia conditionalis est vera. Dicitur secundò quòd hoc est verum: non tamen propterea est relinquenda: quoniã maior est autoritas rationis, quam sit auerrois & omnium philosophorum simul. Et puerorum non philosophorum est sequi dicta alicuius, credendo quòd non dixit hoc absq; magna & sufficienti ratione: & relinquere argumenta ad oppositum necessaria aut prope.

¶Quarta opinio ab Auerroe duodecimo Meraphysicorum, conclusione quadragesimã, prima explanata: duabus distinctionibus censet agere positionem, dicentem virtutem motiuam infinitam absq; motu in non tempore. Prima est modi essendi: vt. s. ponatur immaterialis, & non in magnitudine. Secunda est modi operandi: vt scilicet moueat mediatè, & non immediatè. Supponit enim omnia immaterialia agere naturali necessitate: & sic dicit, quòd ideo non sequitur motus in tempore, si ponatur primus motor virtutis infinitæ: quia ille mouet mediante anima cæli, modificante in effectu velocitate: scilicet motus, infinitam primi.

¶Sed hæc opinio à S. Thom. & Aegidio octauo Physico arguitur insufficientiæ: à Scoto autem in primo sentent. distinctin. octaua, quest. vlt. ratione vlt. arguitur falsitatis. Insufficiẽs quidem dicitur à S. Thoma: quia quum Arist. sexto Physo. duos effectus attribuerit infinitati virtutis, scilicet mouere tempore infinito, in text. 78. & mouere in non tempore, in textu septuagesimonono. & Auer. ponendo infinitam virtutem, ex mediatione motoris finiti dicat impediri motum in non tempore, & non impediri motum in infinito tẽpore: imò dicit quòd quia ille primus motor est infinitæ motionis, ideo mouet tẽpore infinito: & quia ibi est alius motor finitus, ideo mouet in certa velocitate. Restat assignanda ratio quare mediatè mouere nõ impedit infinitatẽ temporis sicut impedit infinitatẽ velocitatis: quod Auer. nõ fecit. Ab Aegidio verò: quia si Deus mouerer immediatè, non propterea moueret in non tẽpore: quia motus in non tempore est de genere impossibilium. Falsa autẽ dicitur, quia virtus infinita habet omnẽ perfectionem causæ efficientis, quã habet ipsa cum causa secunda proxima: & ideo sequitur q̃ immediatè potest causare omnẽ illum effectum in cælo per se, quẽ potest cum anima, ergo & causat, si necessariò agit quicquid potest: vt supponitur: & vltra, si causat illud immediatè ergo in non tempore: quia virtus infinita agens secundum vltimum virtutis suæ & immediatè non potest agere in tempore.

¶Ad horum autẽ primum dici potest, q̃ quamuis difficile sit reddere illius quæsiti rationẽ: nõ tamen est impossibile. Difficilẽ quidẽ: quia ratio eius non potest sumi ex eo, quòd infinitas temporis sit effectus possibilis, infinitas verò velocitatis impossibis. Ex hoc enim non habetur quare mediatio impediat sequelam huius, & non illius licet habeatur quare illud possit fieri, & non hoc. Nec potest sumi ex eo quòd aliter attribuitur infinitæ potẽtiæ infinitas tẽporis, & aliter infinitas velocitatis: s. q̃ illa attribuitur infinitæ potentiæ, siue in magnitudine, siue extrahæc autẽ in magnitudine tantum, quoniã dato q̃ hoc sit verum, apud Auerroim reputatur falsum, vt patet ex dictis: & ideo solicitus fuit de virtute immateriali infinita, quare nõ mouet in non tempore, & posuit mediationẽ motoris. Nec potest sumi ex eo quòd virtus velocitatiua in infinitum nõ est cõmunicabilis, virtus autem continuatiua in infinitũ est cõmunicabilis. q̃n hoc est falsum, loquendo de virtute per se continuatiua in infinitũ: qualis est virtus primi motoris.

¶Impossibilis autẽ non est: quia potest sumi ratio ex eo, quòd ad hoc vt infinitas temporis perueniat ab infinita virtute, sufficit per se primò respici ab illa, quòd mediatio motoris non aufert: mediatio enim causarum non aufert perfectatem causalitatum.

¶Non enim ex hoc q̃ Sol & homo generãt hominẽ tollitur perfectas causalitatis Solis respectu proprij effectus, quem habet in homine, ad hoc autem quod infinitas velocitatis proueniat à virtute infinita, ex igitur quòd virtus illa absque vlla modificatione attingat motũ. Hoc autẽ motoris mediatio tollit: quia virtus primi motoris modificata in secundo. & nõ in sua illuminatione attingit motũ. Et sic ex vi mediationis satisfieri videtur quæsito. & sufficiẽs reddi respõsio data. Ad Aegidium verò dicitur, quòd illa ratio non excludit, quin illa cõditionalis sit vera, Si Deus virtutis infinitæ moueret immediatè, moueret in nõ tẽpore, supposito eo quòd supponit Auerrois, scilicet agat secundum totũ suum posse: vnde impossibilitas cõsequẽtis nihil aliud cõcludit, nisi q̃ antecedens est impossibile: cuius oppositũ probãdũ erat ab Aegidio. si ex impossibilitate cõsequẽtis reprehẽtione dignus cẽsebat Auerrois.

¶Ad secundũ aũt dicit, q̃ aliud est loqui de p̃fectiõe causæ, aliud de modo causandi: nec licet ex perfectione causæ ad modũ causandi inferendo digredi sed cõmittitur sophisma figurę dictionis. Vnde ex hoc. quòd primus motor est non minus perfectæ virtutis quã ipse cum anima cæli simul, non licet inferre, ergo eodem modo potest solus facere, quòd facit cũ anima cæli quia aliud est posse, aliud posse tali modo. Et similiter non licet inferre: ergo potest immediate facere quicquid potest facere cum medio quia immediatè agere ad modum agendi pertinet. Et si quæratur vt arguendo dicebatur, vnde põt reddi ratio, q̃ virtus infinita sit alligata tali modo mouẽdi. s. mediatè: diceret Auer. quòd hoc, non est ex defectu potẽtiæ, sed ex essentiali ordine cõnexionęque causarum & effectuũ vniuersi, vt in eo faluetur vtrunq; s. & perfectas causalitatis primi, dependentia quę aliorum ab eo. & distinctio causarum effectũmq; cum illarum efficacia & istorũ dependentia ab illis. Nihil enim horum necessariò saluaretur in vniuerso, nec ęque vniuersi necessitate careret, si primus motor infinitæ virtutis non esset necessaria cõnexione coniunctus mediis causis in causando. Et si contra hoc instetur, 92, vt dicit in prima ,ppositione libri de causis, causa prima plus influit & priùs in effectũ quã secũda, ergo si est infinita & agit naturaliter, in primo signo totum effectum totaliter causat, q̃ sic non remanet ad quid actio causæ secundæ terminetur. Responderi potest, q̃ ex hoc q̃ causa prima plus & prius natura influit, quã secũda, non habet, ergo totaliter causat ipsum quantũcunq; ponatur infinita & naturaliter agens, accipiendo ly totaliter, ex parte causalitatis. Tum quia nõ causat ipsum omni modo, quem effectus exigit ad sui factionem naturalem, nec ex eo q̃ totus effectus causatur ab vna causa, habetur, aliæ causæ nihil faciunt, quia faciunt idem realiter alio modo. Nõ enim ideo dantur plures causæ essentialiter ordinatè eidem quæ aliquid eius fiat ab vna, & aliquid ab alia: sed vt totus effectus ẽm quamlibet sui rationem habeat propriam: & per se primò causam, quamuis totius à qualibet fiat ẽm rem: vt superius dictum est. Tum quia infinitas causæ primæ non largitur necessariò nisi efficaciam causalitatis eius in suo ordine. verbi gratia, Quantumcunque ponatur Solis virtus infinita, ex hoc non habetur, quòd ipse absque homine posset producere hominem: sed q̃ effectum proprium in homine efficacissime sortiretur: ita quantumcunq;: ponatur diuina virtus infinita & necessariò agens, ex hoc nõ subtrahuntur actiones secundorum agẽtium, sed ponẽ ipsam omnibus coagere, ad omnia, quæ illa agunt alio modo, & saluatur aliquẽ effectũ (puta sempiternitatẽ) habere per se causam, & ꝑprium effectum primi esse intimũ & primũ in quolibet effectu. Illud aũt q̃ ibi dicit, q̃ in primo signo effectus totaliter est à prima causa, &c. imaginarium magis, quam philosophicum quid sonat: non enim alia ratione Philosophi (ẽm quorum intentionem loquimur) dicunt primã causam plus & prius influere in effectũ causæ secũdæ, quam secundam: nisi q̃ a per se primò effectus primæ causæ communioris & intimioris ac prioris rationem habet in effectu, vt patet in ꝑpositione adducta & eius cõmento. sicut verbi gratia causans per se vitã in homine, magis & prius dicit influere in hominẽ q̃ causans per se animalitate in eodem: q̃a illud est intimius prius & cõmunius. Ex hoc aũt non habet. q̃a in illo priori totus effectus ẽm omnem rationem habet sufficientẽ causam per se, & q̃ aliæ superfluant: etiam si dans vitam, esset virtutis infinitæ, dato etiam q̃ speciali causalitate attingeret hominem. q̃ tamen est erroneum in philosophia: quia causa prima non attingit effectum causæ secũdæ, nisi media actione causæ secũdæ: quauis magis & prius ꝑpter rationem dictam. Colligendo ergo responsionem ad primũ argumentũ principale, dicimus tripliciter responderi posse. vel tenendo, primum motorem mouere libere, vel nõ cõsiderando, hoc tenẽdo, ipsum esse immaterialem, vel tenendo ipsum mouere mediatè. Et quòd nulla harum Arist. repugnat, Auer. autem sola prima, quamuis tertia ab ipso habeatur.

¶Ad ẽm argumẽtũ principale dr. q̃ tenẽdo viam Auer. de necessaria cõnexione virtutũ agentium, &c. manifeste patet, q̃ non ponit in rerũ natura aliq̃d possibile ẽm potẽtiã actiuã, quin ponatur ẽm potẽtiam passiuã. & q̃ infinitati potẽtię diuinę rñdet potẽtia passiua cæli ad sempiternitatẽ motus: nec est alius effect⁹ in motu possibilis ex illa virtute accepta, ẽm oẽs cõditiones necessariò ipsa comitẽtes in rerũ natura. Tenendo aũt alias respõsiones, iam patet

Ad secũdũ principale.

patet responsio dupliciter. Primò admittendo, q̃ omnipotentiæ actiuæ respondet passiua: sed non quo ad omne q̃ esset absolutè possibile ex illa virtute fieri, & sic potẽtiæ infinitę motiuæ respondet potẽtia cæli quo ad sempiternitatem motus: non autem quo ad omnem gradum velocitatis, qui posset fieri ex illa virtute absolutè. Et huius ratio ex dictis haberi potest: quia potentiæ actiuæ vniuersali altioris ordinis: non oportet respõdere passum corporeum capax totius eius virtutis quo ad omnia: quia non per se primò respicit effectum particularem: vt dictum est, & est philosophię principiis satis consonum: Secundo potest dici, q̃ licet omni potentiæ actiuæ respondeat possibile, non tamen potẽtia passiua, vt patet de productione intelligentiarum à Deo: siue ab æterno, siue in tempore. Et hoc propter rationẽ dictam. Nec tamen oportet respondere aliquod vnum possibile adæquatũ: sed, vt ex dictis patet, virtuti infinitæ respondet infinitũ possibile, non sic q̃ possit produci aliquod infinitum nisi duratio: sed sic q̃ nullis finibus possibiliũ producibile ab ipsa arctatur: sed quocũq; producto potest perfectius producere, quantũ est ex ratione virtutis actiuæ. Et hoc modo quantitas virtutis in effectu manifestatur: & nõ primo modo tantum. Quod verò in vltima confirmatione dicitur: proportionaliter intellectum propositũ magis cõfirmat, quam impugnat: quia quẽadmodum mobile infinita velocitate potest dupliciter intelligi (vno modo q̃ possit actualiter infinita velocitate moueri, alio modo sic q̃ quãcũq; velocitate mocuũ potest velocius moueri) & primo modo impossibile est ponere mobile, secundo verò est possibile: ita est de motiuo: q̃ scilicet impossibile est dare motiuum infinita velocitate primo modo, sed secundo tãtùm: q̃ etiam oportet esse infinitæ virtutis. Et aduerte, q̃ de facto secundum philosophos huic argumẽto dicendũ est, q̃ potentiæ infinitę respondet in rerum natura effectus infinitus. scilicet tẽpus infinitũ motus cæli per se producibile: & potentia passiua cæli ad hoc. Et q̃ hoc est sufficiens manifestatiuum infinitatis: vt patet ex dictis. Cætera autem pro verè philosophantium quiete dicta sint.

Ad tertiũ principale.

¶Ad tertiũ principale dicitur, q̃ licet solo tertio modo arguatur ibi secundũ mentẽ Auer. & nec etiam illo modo habeatur intentum, attamen singulis ordinatè respõdendum est, præmissa prius intentione illorum verborum secundũ veritatẽ. Intẽdit igitur ibi Auer. loquens de proximis motoribus orbium, non excludere infinitatẽ vigoris à Deo: qui nullius orbis est anima, sed concludere infinitatem vigoris non sequi ad motorem tempore infinito: ex hoc q̃ motor infiniti vigoris habet necessariò infinitam potentiã, & consequenter infinitam naturam. Ex hoc enim sequitur q̃ si motor tempore infinito necessariò esset infiniti vigoris, & haberet & potentiã & naturã infinitã. Et quũ plures sint motores tempore infinito, sequeretur vlterius, q̃ expositione plurium motorũ cælestium tempore infinito non haberentur propria naturis motorum: sed hoc tantum, q̃ sunt motores infiniti. Et sic vlterius sequeretur, q̃ nõ esset ibi multitudo motorum, nec diuersitas proportionum motorum ad mobilia, sed motus in non tempore, &c. Et tenẽt cõsequentiæ vt ibi: quia tunc illi motores cõuenirent in natura & potẽtia infinita intẽsiuè, quẽadmodum modo de facto conueniunt in immobilitate: ex qua habent q̃ possint continuare motum tempore infinito. Et sic nõ esset vnde differrẽt adinuicem. Hæc est sententia Auer. ibidem: vt patere potest cuilibet exercitato, ex qua non habetur primum motorem esse vigoris finiti. Ad primum ergo modum arguendi ibi tactũ, dicitur q̃ non sunt in eo tot verba quot errores. Cõsequentia primò nihil valet. Propositio deinde dicens, q̃ quælibet pars infiniti est infinita, licet sit vera de parte aliquota, non tamen iuuat: tum alia coassumpta, scilicet infinitum non est maius alio infinito. Patet enim in quantitate permanente, q̃ si ponatur linea infinita vtrinque versus oriẽs & occidens. & secetur in directo puncti meridiei, q̃ vtraque pars est infinita, & tota est maior vtraq; parte. Et similiter in quantitate successiua, si secetur in termino decimæ horæ huius diei totum tempus æternum: vtraq; pars est infinita: & tamẽ totum tempus est maius qualibet earũ. Falsum est ergo cõparãdo infinitum simpliciter infinito secundũ quid, quale est pars aliquota infiniti, q̃ vnũ nõ sit maius alio: & quia talis est cõparatio in ꝑposito nostro patet nihil cõcludi. Et vt ostendatur quantus error in hoc sophismate lateat, adhuc declaratur, q̃ etiã cõparando infinitũ simpliciter ſtat vnum esse maius alio. Numerus enim reuolutionum Lunæ est maior numero reuolutionum Saturni (& loquimur de motu proprio, & tamen vterq; est infinitus secundum ponentes motum æternum. Antecedens patet, quia singulis reuolutionibus Saturni respõdent amplius trecenta sexaginta reuolutiones lunares: quonia ille singulis triginta annis vnã cõplet: illa verò vigesimo octauo quoq; die vel circa suam peragit. Vnde diuus Thom. præclarè docet in tertia parte, quæst. 10. ar. 3. ad tertium, q̃ non est proprietas infiniti non excedi simpliciter, sed non excedi in illo ordine, in quo ponitur. Et fundat hoc super text. 37. & 38. tertij Physi. vbi dicitur, & infinitum non est vt substantia, sed vt accidẽs quærendũ: accidentis autẽ proprium est qualificare id, cuius est accidens. Et propterea quẽadmodum infinitas adueniens alicui, puta diebus, non infinitat nisi numerum dierũ: ita impossibilitas infinitatem consequens non ponitur nisi ordine dierum. Et propterea infinitis diebus simpliciter, non possunt dari plures dies: sunt tamẽ multo plures horæ illorũ dierũ quã ipsi dies. Et similiter infinitis horis non dantur plures horæ: sunt tamẽ multo plura minuta illarũ horarũ quã horæ ipsæ. Nefas quoq; esse videtur, conditiones totius & partis in impartibili & summe perfecto, ac per hoc vocato quãto virtualiter, requirere: quũ non maius quid sit totũ hoc: Deus bonus, sapiẽs, viuus, quã hoc solum. s. Deus, aut econuerso: siue ponatur finitæ virtutis siue infinitæ: quia non est æqualis: sed eadẽ est perfectio rei illius, & omniũ quæ eius sunt. Ad secundũ verò modũ arguendi dicitur, q̃ sicut tactus quãtitatiuus, quia secundũ extrema est expellit id, in q̃ fertur, tactus autem virtualis, quia interiora penetrat, magis conseruat & firmat si contrarius non est tactio: ita infiniti corporei proprium est, sic omnia occupare, vt omnia excludat, nihil secũ cõpatiens: infiniti verò virtualiter, & proprium est sic omnia implere, vt ea faciat virtuosa & cooperantia, & modificãtia illuminationem suã in effectibus. Vnde ex infinitate virtutis non excluduntur alia actiua, sed magis ponũtur: vt superius quoq; dictũ fuit. Ad vltimum autem dicitur, q̃ dupliciter potest poni distinctio formalis. Vno modo sicut aliqua participãtia aliquid, proprijs constitutiuis diuersificantur: sicut homo differt ab equo, & albedo à nigredine. Alio modo sicut aliquid per essentiam distinguitur ab aliis, quæ sunt talia per participationem: sicut homo separatus distingueretur à singulis hominibus. Distinctio prima modo est causa finitatis vtriusq; extremi: & de hac est sermo Auer. ibidem. Secundo modo non infert finitatem nisi vnius extremi. s. participantis tãtùm. Illud autem quòd est per essentiã, ex hoc ipso q̃ pura est ab aliis distinguitur absque aliquo finitante & cõtrahẽte. Et licet ab infinito nullum positiuum excludatur virtualiter, multa tamen excluduntur formaliter: quibus participantia ipsum ab ipso distinguntur, excellentiori modo omnia præhabente.

Ad quartum principale.

¶Ad quartum principale dicitur, q̃ consequentia nihil valet. Et ad probationem, concessa suppositione, negatur minor: s. quod distantium ab aliquo in infinitũ, alterũ non fit altero ꝑpinquius illi: vt patet manifeste, & in quantitate permanente, & successiua. In permanente quidem, si ponat linea infinita ex parte Septẽtrionis, cõstat q̃ tam pars intercepta sub Tropico Cancri, & circulo Aequinoctiali, quam pars intercepta inter circulũ Aequinoctialem & Tropicũ Capricorni, in infinitũ distat à quantitate lineæ infinitæ versus Septentrionem: & tamen dubiũ non est quin pars sub Tropico Cancri sit propinquior: quia minorem viam actura esset, si ad infinitã attingendam moueretur. In successiua verò, quũ tam dies hesternus q̃ hodiernus in infinitum distet ab æterno tempore præterito constat tamen q̃ propinquior hesternus fuit q̃ hodiernus & hodiern⁹ q̃ crastinus. Alioquin mũdus quotidie non esset maioris durationis, nec aliq̃d antiquius altero simpliciter: quæ sunt contra sensum. Est aũt ratio quare ſtat inter aliqua esse distantiam infinitã: & tamẽ vnũ altero magis distare, q̃a distantia illa non est infinita vtrinque, sed ex vna parte tantùm sicut contingit in proposito. & in distantiis adductis. Tunc enim & ex parte infiniti habetur ratio infinitæ distantiæ cæterorum ab illo, & ex parte finitorum habetur ratio maioris appropinquationis ad primum, vt patet in exemplis adductis: quia enim tempus præteritum est infinitũ, ideo infinita distantia est à parte ante inter singulos dies & ipsum: quia verò hodiernus dies finit hinc tẽpus elapsum ideo est finita distantia à parte põst. Et consequenter ex ista parte potest accipi ratio, quare est propinquior æterno elapso, quàm dies crastinus. Et similiter est de distantia inter Deũ & creaturas. Ex parte siquidem Dei infinitæ distantiæ ratio habetur: ex parte verò creaturæ distantia finitur. Et ideo hinc sumitur, q̃ vna est ꝑpinquior altera primo enti infinito. Vnde posset cum distinctione dici ad minorem, q̃ distantia infinita est duplex: infinita vtrinque seu simpliciter, & infinita secundum quid, seu ex altera parte tantùm: & quòd quamuis primo modo sit vera, secundo tamen est falsa: & sicut est ad propositum.

Ad quintũ principale.

¶Ad quintum principale dicitur breuiter, q̃ omnes authoritates Auer. in hac re, excepta illa octaui Physic. quia dicitur non esse virtutis finitæ nec infinitæ: loquuntur de motoribus proximis, id est animabus cælorum. vt ipsemet Auer. in comment. 41. duodecimi dicit: quum post distinctionem infiniti a finito subdit, q̃ proportio inter motorem, & mobilẽ in cælestibus, est propter motorem finitum: & quod propter ipsum dixit Aristoteles in secundo Cæli, quòd primus orbis esset in labore, &c. Vel & clarius (licet in idem redeat) dicendum, quòd ideo sepe Auer. negat dari motorem infiniti vigoris, sic, quòd possit semper velocius mouere: non ex defectu potentiæ primi motoris, sed ex ordine essentiali causarum & effectuum, & finitate motorum proximorũ. Ex his enim sit, vt quemadmodũ negatur nono Metaphys. cõmen. 7. Deũ posse producere muscam, non ex defectu potentiæ, sed ex ordine essent

Universidad de Deusto
Biblioteca

essentiali causarum & effectuum exigente talem effectuum fieri mediante corpore cælesti mobili : ita nihil minus negari simpliciter ab ipso potest, q̃ motor aliquis possit semper velocius mouere. Non ex defectu potentiæ primi motoris, sed quia non potest mouere nisi mediante anima cæli, in qua modificatur virtus eius. Et sic nullus motor restat potens maiorem velocitatem facere: quamuis primus sit vigoris infiniti. Illud verò q̃ in commen.69. octaui Physicorum dicitur, scilicet q̃ motor immaterialis, nec infinitus dici potest : quamuis sonet quid falsum & ridiculosum. & propterea reprehensum sit à multis. Quidam extorquentes intelligunt ea ratione dictum de solo Deo, quia non est virtutis actiuæ, sed tantum mouet vt finis. Quidam verò, quia non est virtutis actiuæ respectu velocitatis motus, de qua ibi est quæstio : sed tantum sempiternitatis motus.

¶Ego autem nolens Auerroim Thomistam facere, neq; me Auer. sed veritatẽ solam sequi (quantum cognoscere potero Deo concedente) puto id tunc voluisse Auer. q̃ sæpe mentem meã pulsauit: tanquam de Arist. officina veniés, scilicet q̃ virtutes immateriales non sunt quantæ virtualiter, & consequenter nec finitæ nec infinitæ. Non simpliciter, sed eo modo, quo sunt quantæ virtutes corporales, scilicet q̃ non sunt proportionales motibus vt, scilicet quantò maior motus, tantò virtus immaterialis maior: quemadmodum est in corporalibus, sed sunt altioris ordinis virtutes. Et hoc modo saluari videtur processus Arist. 8. Physi. quia quum sufficienter excludatur ex text. 78. & 79. q̃ nulla virtus corporea potest mouere tempore infinito ex eo q̃ talem virtutẽ oportet esse infinitam, & ad hoc sequeretur motus in non tempore, & de facto supponatur virtutem motiuam cæli mouere tempore infinito : restat q̃ virtus illa sit extra ordinem virtutum corporearum, quarũ nulla potest hoc facere: quia nec finita, nec infinita. Et consequenter habetur q̃ sit impossibilis, & nec finita, nec infinita: etiã de virtuali quantitate loquendo, eo modo quo virtutes corporeæ: alioquin eodem modo posset argui de virtute corporea, sicut de incorporea. Et secundum hoc quum in textu vltimo octaui Physicorum dicitur motorem cæli esse potentiæ infinitæ, ly infinitæ, purè negatiuè teneri debet, id est, non finitè. Hanc credo fuisse tũc mentem Auer. quam tamen quia vidit postmodum non esse veram (vt ex supradictis examinando rationem Aristo. & commentum 41. deduci ab exercitatis potest ex medio termino Arist.) ideo in 12. Metaph. commutauit in melius, admittendo ibi finitatem & infinitatem virtutis & proportionis.

¶Et sic sit finis præsentis quæstionis, anno Salutis, 1499. die 10. Septembris. Papiæ, in conuentu sancti Apollinaris : ad Dei gloriosi laudem & honorem, & eorum temeritatem retundendã, qui philosophiam suo ingenio metiri præsumentes, non verentur dicere virtutem infinitam non esse in rerum natura, quia est ens impossibile secundum principia philosophiæ. Iam enim patet, quòd nullo philosophiæ principio negato, nõ solùm sustentatur, sed etiam ex sensibilibus probatur. Erubescant ergo.

TRACTATVS TERTIVS, DE potentia neutra, & de natura potentiæ receptiuæ in duas quæstiones diuisus.

1 *Num in rebus naturalibus detur potentia neutra.*
2 *Num potentia receptiua actuum supernaturalium sit naturalis.*

QVAESTIO I.

Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

VXTA PRIMVM articulum primæ quæstionis remansit tractanda quæstio de potentia neutra. Vnde quæritur : Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

¶Circa quã difficultatẽ quatuor agẽda sunt. Primò declarabitur titulus quæstionis. Secundo ponetur opinio Scoti. Tertiò ꝓbabitur opposita opinio. Quartò respõdebitur obiectis,

CONCLVSIO.

Qualibet potentia receptiua cõparata ad actũ in ea receptibilẽ, aut est naturalis aut violenta, nec aliqua est in natura potentia neutra.

QVO AD PRIMVM. Res naturalis sumitur hic vt distinguitur contra artificiales. Inueniri verò in rebus naturalibus, sumitur pro inuẽtione reali in singularibus naturalibus simpliciter. Et hoc ad differentiã eorũ quæ dicuntur in abstractione : sicut cõtingit de proprietatibus quãtitatis vt sic & aliis similibus : quæ tamẽ in rerũ natura actualiter nõ inueniũtur. Potentia in proposito sumitur pro potentia receptiua. Neutralitas inclinationem naturalẽ respectu vtriusq; actus, scilicet huius & oppositi negat, non simpliciter, sed in potentia receptiua vtriusque. Dico autem hoc quoniã dupliciter contingit imaginari potentiã aliquã neutram. Primo per negationem potentialitatis ad vtrunque : quemadmodum colorabile, nec ad grauem, nec ad acutum sonum est in potentia. Et sic non vocatur potentia neutra, sed potentia nulla : colorabile enim non est receptiuum sonorũ. Alio modo per negationem inclinationis in potẽtia receptiua vtriusq; : sicut si ponere mus aliquam superficiem receptiuam albi & nigri, & tamen ad neutrum inclinatam : & hæc propriè vocatur potentia neutra. est ergo sensus quæstionis, an inueniatur aliqua singularis potentia in rebus naturalibus, receptiua alicuius actus, & tamen nec ad illum nec ad oppositum inclinetur. Hæc de primo.

QVO AD secundum. Scotus in prologo pri. sent. q. 1. & in 2. dist. 2. q. 6. tenet dari potentiam neutram ponens q̃ potentia receptiua relata ad actum, aut est naturalis, aut violenta, aut neutra. Naturalis quidem si naturaliter inclinetur in illum : violenta verò, si ille sit contra eius inclinationem naturalem : neutra verò, si neque inclinetur ad istam formã, quàm recipit, neque ad oppositam. Exemplum primi : vt motus deorsum lapidis. Exemplum secundi, motus sursum eiusdẽ. Exemplum tertii : superficies respectu albedinis & nigredinis. Etenim manifestè patet inueniri in angelis talẽ potentiam eo q̃ potentia passiua quæ est in angelo ad essendum in loco neutra est. Quod probatur dupliciter : tũ quia tale passum non inclinatur naturaliter ad istam formam vel oppositã : tum quia si esset in aliquo loco naturaliter, esset in alio loco violenter. Et probatur sequela per Auicennam. 9. Meta. volentem q̃ si motus cæli esset naturalis, terminaretur ad quietem naturalem, & motus ab illa esset violentus. Posset quoque multipliciter argui pro hac opinione : sed quoniam stabiliendo oppositam, habetur solutio omnium, ideo hæc sufficiant de secundo.

QVO AD tertium propono vnam propositionem, & vnam distinctionem : ex quibus probabitur intentum. Propositio igitur est hæc : Omnis potẽtia rei naturalis respicit per se primò & naturaliter aliquẽ actum. Probatur quo ad primam partẽ : quia, vt dicitur. 9. Metaph. text. 13. potentia diffinitur per actum. Actus namque diffiniens potentiã, ꝑcul dubio est per se primo respectu illa : quoniam neq; actus per accidens, neq; actus per se secundo, illi æquiualet. Quo ad secundam verò partem. s. naturaliter, probatur : quia ex secundo Physi. text. 78. vnumquodq; sicut agit, ita aptum & natum est agi, & econtra : sed potẽtia sic à natura, & est ꝑp actum : vt patet 9. Metaphy. text. 15. & 16. ergo potentia naturaliter fit, & est propter actum, ergo propter actum, quem per se primo respicit : & sic omnis potentia naturaliter respicit suum per se primo actum. Totus ꝓcessus clarus est ex allegatis & traditis in in 2. Physi. quomodo natura agit ꝓpter finẽ : & quo pacto ea quæ à natura agunt ꝓpter finem naturaliter inclinantur in finem &c.

Distinctio verò est, q̃ potentia receptiua põt comparari quatuor modis ad actus. Potest enim colorabile. verbi gratia, comparari ad colorem, ad species coloris, ad contrarium coloris, & ad disparata, s. sonos. Si comparetur ad colorem, sic comparat naturaliter & per se primò : si ad speciem eius, naturaliter quidem, sed non per se primò : si ad cõtrarium violenter : si ad disparata, nulliter, nisi fortè per accidens. Nec hæc egent ꝓbatione : quoniam per se sunt nota ex terminis, nisi quis obiiciat actus, ad quos potentia se habet obedientaliter. Sed quoniam, de hoc erit sequens quæstio nec hi locant à Scoto sub potentia neutra, ideo nihil propõsito obstat. Ex his aũt deducitur oppositã opinio : s. q̃ omnis potentia in rerum natura relata ad actum receptibilem in ea, aut est naturalis, aut violenta : q̃ nulla est neutra. Omissa pro nunc potentia obedientiali : vt potẽ non spectante ad præsens, ꝓpositum. Probatur autem hæc conclusio sic : Omnis potentia receptiua alicuius actus, aut respicit illum per se primò, aut per se secundò, aut cõtrarium his : sed tam actũ per se primò respectũ, quam per se secundo, respicit naturaliter, & cõtrarium eis respicit violenter : ergo omnis potentia receptiua alicuius actus aut est naturalis, aut violenta. Minor est per se nota. Et maior probatur sic : Si naretur quartum genus actuum receptibilium in aliqua potentia, illud esset actus disparatus ab eo, quem per se primò respicit illa potẽtia : sed hoc esse nõ potest : ergo potentia non potest recipere nisi illa tria numerata. Quòd autem hoc sit impossibile patet inductiuè. Colorabile enim nullam habet potentiã ad sonos, neque calefactibile ad colores : & sic de aliis. Et probatur ratione : quia potentia vnius generis non est ad actus alterius : vt patet 12. Metaphy. in tractatu de principiis predicamentorum. Et quoniam rationi hæc consonant, ideo hanc sequamur viam. Et hæc de tertio.

QVO AD quartũ respondeẽ, q̃ distinctio illa trimẽbris est voluntaria quo ad tertiũ membrũ. Nec id q̃ adducitur de superficie, iuuat : quoniam aliud est superficie absolutè, & aliud de superficie physica tali in rerum natura inuẽta. Superficies enim absoluta non solum abstrahit ab albo & nigro, sed etiam ab oĩ : sensibili : & rursus aliqua superficies est quæ repugnat colori omni vt patet de superficie cæli. Itaque loquendo de superficie tali, id est colorabili, dicitur q̃ vt sic non est indifferens ad album & nigrum per exclusionem inclinationis naturalis, sed per exclusionẽ maioris ad vnum q̃ ad alium : quoniam huiusmodi superficies respicit naturaliter colorem, & omnes species eius, sed colorem per se primò, speciem verò per se secundò. Et simile est de materia prima respectu diuersarum formarum substantialium : ipsa quidem per se primò respicit formam per motum, aut mutationem

tionem acquisibilem quonismodo : per se autem secundo respicit hanc & illã formã. Et sic naturaliter inclinatur in omnes : & indifferens est ad omnes aut multas, nõ per exclusionẽ inclinationis naturalis ad eas, sed per exclusionem maioris inclinationis ad vnam, quàm ad aliã. Ad id verò q̃ adducitur de potentia locabili in Angelo. dicitur, q̃ falsum supponit : s. in Angelo esse potentiam passiuam, respectu ipsius vbi. Vt enim in tractatu de Angelis dictum est, Angelũ esse in loco, non est ipsum recipere aut pati sed virtualiter tangere locum. Vnde non oportet solicitari nisi de actiua potentia Angeli : quã cõstat esse naturalẽ, liberè tamen exerciti. Quãuis ea quæ adducũtur à Scoto ad probandũ suũ intentũ de Angelo, non cogant : quoniam hæc consequẽtia formaliter non valet. A est naturaliter in vno loco, ergo est violenter in aliquo alio : vt patet de singulis partibus orbis lunæ. Quælibet enim est naturaliter in Occidente, & similiter in Oriente, & tamẽ nullibi violenter : & mutat locũ subiecto & ratione. Nec confirmatio ex Auic. cõuincit : quoniã nõ nisi de motu verè naturali verificatur dictum eius. Motus enim cæli naturalissimus est ex parte principij passiui : ita q̃ ex hac naturalitate reducitur ratio, quare in eo nullus est labor mouenti : vt patet secũdo cæli, text. 3. quãuis ex parte principij actiui sit animalis. Vnde hoc magis ad oppositũ intẽti Scoti videtur : quũ hoc motus Angeli esset naturalis ex parte principij passiui absque sequela inconuenientiũ, sicut de motu cæli dicimus. Hæc de quarto, & de tota quæstione.

QVAESTIO II.

Vtrum potentia receptiua actuum supernaturalium sit potentia naturalis.

IVXTA eundem articulum quærẽdum erat, vtrum potentia receptiua actuum supernaturalium, sit potentia naturalis.

¶In qua quæstione quatuor agenda sunt. Primò declarabitur titulus. Secundò recitabitur opinio Scoti. Tertiò examinabitur. Quartò respondebitur quæsito.

CONCLVSIO.

Omnes potentiæ in naturalibus actuum supernaturalium receptiuæ obedientiales sunt, non autem naturales.

QVO AD Primũ, potẽtia receptiua hic sumitur formaliter, vt receptiua est, quicquid sit de ipsa, vt elicitiua actus. Actus supernaturalis dicit, quẽ nõ põt secundũ naturę cursum adipisci : vt gratia, charitas, visio Dei, & reliqua huiusmodi. Potentia naturalis vocatur non subiectiuè, id est, potentia naturæ : sed formaliter id est, potentia naturaliter inclinata. Ita quòd sensus quæstionis est, Vtrũ potentiæ in rebus naturalibus inuẽtæ, in quibus recipiũtur actus supernaturales, naturaliter inclinent ad illos. Hæc de primo.

QVO AD Secundũ, Scotus in primo, q. 1. prologi : & in q. 4. dist. 49. in pluribus locis tenet affirmatiuam partẽ quæstionis. Putat nanq; , q̃ potentia cõparari potest ad actũ recipiendũ, & agẽs impressiuum actus & q̃ in prima cõparatione nulla est supernaturalitas, sed potentia est vel naturalis, vel violenta, vel neutra. In secunda autem cõparatione est differentia naturalitatis à supernaturalitate : quoniã si cõparatur ad agẽs naturaliter impressiuũ, est naturalitas : si non naturaliter impressiuum, est super naturalitas. Cõfirmãtq; positionem suã ex hoc, q̃ potẽtia receptiua actus supernaturalis, seipsa est receptiuè capax illius : & naturaliter perficitur per illum, cùm habet, & naturaliter appetit illum. Ex his manifestè sequitur, ergo naturaliter inclinatur in illũ : & ergo est potentia naturalis respectu illius. Singula autẽ assumpta probantur. Primũ quidem : quia nullo eget potentia animæ medio ad recipiendũ charitatem : & similiter intellectus respectu luminis gloriæ, &c. Secundum verò, quia potentia naturaliter perficitur per actum, qui est eius profectio. Tertium autẽ : quia vnũquodq; appetit naturaliter suam perfectionem, sed maximè naturaliter appetit maximam perfectionẽ, ex principio Metaphysicæ. sed actus supernaturalis, vt visio Dei, &c. maxima est perfectio. ergo, &c. Sumus igitur secundum hæc in naturali potentia ad supernaturales perfectiones : non possumus tamen acquirere eas nisi super naturaliter : quia oportet acquisitionem hanc ab agente supernaturali, scilicet Deo glorioso causari. Hæc de secundo.

QVO AD Tertiũ, tria minus bene dicta in prefata opinione videntur : s. principalis cõclusio, & eius probatio, & vsus vocabulorũ. Malè in primis vtitur ly supernaturale, dum omnẽ actionem Dei ad extra supernaturalem vocat : quia Deus est agens non naturale, sed liberum. Constat nanque, q̃ alia est distinctio naturalis contra supernaturale, & alia naturalis cõtra liberum. Primo nanque modo anima Scoti producitur naturaliter : secũdo autẽ, nõ. Vnde nisi vocabulis abuti velimus ad placitum cuiusq; , supernaturale est, q̃ supra facultatem ordinis creaturis debitis in eis est. Omnes enim naturalia à supernaturalibus distinguimus frequenti vsu per hęc q̃ aliquid sit secundũ debitũ naturæ ordinẽ, & aliquid sit supra illum. Ratio deinde assumpta manifestè aut falsa est, aut petit principiũ. Quum enim dicit, q̃ potentia naturaliter perficitur per suum actum : & similiter appetit suam perfectionem : aut ly suum significat suum per informationem actu vel potentia, aut suum per naturale proportionem seu inclinationem. Si primo modo, falsa est maior : graue enim est existens sursum, non naturaliter, sed violenter perficitur per esse sursum, & tamen esse sursum est actus & perfectio eius per informationem. Si verò secundo modo, petitio est principij in minore. hoc enim est probandum, scilicet quòd potentia naturalis habeat actum supernaturalem, vt suum hoc modo. Quod quoque dicitur de immediata receptione, ad propositum nihil infert : res enim immediatè est receptiuum figuræ Mercurij, & tamen non naturaliter. Conclusio demum principalis voluntaria relinquitur : & irrationabilis ostenditur probando oppositam. Hæc de tertio.

QVO AD quartum, cõclusio respõsiua quæsito est, q̃ potentia ad actus supernaturales non est naturalis, sed obediẽtialis. Et probatur tripliciter. Primò ex parte actus, sic : Actus supernaturalis dupliciter inuenitur, s. secundum se, vt gratia : & secundum talem modum essendi, vt visus cæco datus. Visus enim secundũ se est naturalis actus hominis : sed q̃ cæco in instãti datur, supernaturale est. Charitas verò, & talia, sunt secundũ se actus supernaturales : adeò vt implicet cõtradictionem conaturales esse, aut fieri alicui creaturæ factæ vel factibili, vt etiam ipse Scotus in secundo distinct. 23. fatetur. Si ergo in natura nulla est naturalis potentia ad actum supernaturalem ratione modi vt sic, à fortiori nulla est naturalis potentia ad actus supernaturales simpliciter. Sed in natura nullam esse naturalem potentiam ad illos actus, patet ex frequenti vsu quo naturalem potentiam ad miracula negamus. Et ex hoc sequitur, quòd supernaturalitas inuenitur non solum comparando potentiam ad agens, propter supernaturalem acquisitionem actus, sed etiam comparando potentiam ad actum, propter supernaturalitatem actus in se.

¶Secundo, ex parte potentiæ sic : Omnipotentiæ passiuæ naturali respõdet aliqua potẽtia actiua proxima : ergo respondet potentia actiua naturalis. Antecedens est maxima assumpta ab Arist. 3. de Anima tex. 17. ad probandum dari intellectũ agentẽ. Fundatur enim super hoc, q̃ in omni natura, vbi est patiens, oportet ponere agens. Et certum est q̃ de proximo, non de primo agẽte loquitur : alioquin distributiuè non fecisset, dicens, in omni natura, &c. Et per hoc excluditur respõsio Scoti, dicentis, q̃ sufficit q̃ detur primum agens. Consequentia aũt probatur : quia potentia supernaturalis non est proximum actiuum naturalis potentiæ, vt ex terminis patet : naturale enim soli naturali cognatum est.

¶Tertio ex parte subiecti. Quũ enim q̃ditatiua cognitio alicuius sit sufficiens ratio omnium proprietatũ eius, & ex ea soluatur omnes difficultates cõtingentes rei, vt in quarto Physi. dicit. consequẽs est, q̃ cognita quidditatiue re aliqua, cognosci ex ea possint omnes eius naturales potentiæ : & quum potẽtiæ cognitio ex actu pendeat, vt dicitur 9. Meta : consequens est, q̃ actus, ad quos sunt naturales potentiæ, cognoscatur, & cũ huiusmodi actus sint supernaturales apud Scotum, sequitur de primo ad vltimum, q̃ ex cognitione quidditatiua alicuius naturalis cognoscunt supernaturalia : q̃ est manifestè falsum. Et cõfirmatur : quia certe scimus hanc maiorem, q̃ nulla naturalis potẽtia est frustra : ergo si scimus hanc minorem q̃ in materia vel anima, vel quæcunque alia re est naturalis potentia ad actum supernaturalem, oportet concedere quòd scimus supernaturalia illa debere esse : & sic sciem' resurrectionẽ mortuorũ futuram, & gratiam iustificantem impiũ. &c. q̃ est ridiculum. Nec euacuat hanc rationem responsio Scotica, dicens, q̃ anima ẽm illam rationem est ignota. Cognitio namque quidditatiua alicuius, nihil naturale illius incognitum relinquit : quoniam continet formaliter, vel virtualiter omnem illius notitiam. Nec euaditur dicendo q̃ substantia non potest à nobis pro statu isto quidditatiuè & propriè cognosci : quoniam quicquid sit de hoc, habetur intentũ. s. q̃ ex quidditatiua rerũ naturalium cognitione, siue habeatur pro statu isto, siue non, possit scientia haberi de supernaturalibus : & sic reuelatio de gratia, beatitudine pollicita, resurrectiõe, & aliis huiusmodi, ad quæ naturalis ponitur potentia receptiua non frustra, erit necessaria secundũ quid, scilicet pro statu isto, & non simpliciter : quòd est manifeste falsum Hæc de quarto. Finis.

TRACTATVS QVARTVS DE Subiecto naturali Philosophiæ vnica quæstione contentus.

QVAESTIO.

An ens mobile sit subiectum in Philosophia naturali.

QVAERITVR an ens mobile sit subiectum in Philosophia naturali.

¶Et videtur quòd non. Primò. Quia aut ens mobile significat substantiam mobilem, aut accidens mobile aut tertium commune vtrique. Si primum, cum substantia mobilis, & corpus

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus mobile sint idem conuertibiliter, sequitur quod ponere-
tur secundum rem corpus mobile subiectum philosophiæ, quod
est contra tenentes ens mobile. Si secundum, hoc est manifestè
contra omnes, & veritatem. Si tertium tunc sequeretur, quòd ens
diceret tertium conceptum abstrahibilem à substantia & acciden-
te, quòd est contra Thomistas.

¶ Secundò sic: Subiectum scientiæ debet esse vnius rationis for-
malis: alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec
esset principium scientiæ: quia, vt dicitur in 1. de anima, in textu.
11. principium omnis demonstrationis est quod quid est. Nec ha-
beret aliquam per se primo passionem: quia ei, quòd non est in se
natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione
partium, & consequenter nulla passio conuenit ei primò: ens au-
tem mobile dicit aggregatum ex duabus rationibus formalibus:
ergo non est subiectum. Si dicatur, quòd illa duo ponuntur ad
circumloquendum vnam rationem formalem; quemadmodum
moris est ponere passiones loco differentiarum: contrà, Ratio
subiecti in scientia debet esse primo & maximè nota in scientia:
eo quòd tota scientifica cognitio ex illa dependet: sed si circun-
locutione eget, non esset huiusmodi: implicatio siquidem est in
adiecto, dicere quòd est ratio formalis in scientia, & quòd circ-
cumloquitur illam passionis nomine, vt potè occultam. ergo, &c.

¶ Tertiò: Si ens mobile esset subiectum philosophiæ naturalis, aut
philosophia naturalis esset pars Metaphysicæ, aut esset sub alter-
nata illi: vtrunque est falsum: ergo. Tenet consequentia: quia aut
ens mobile addit supra ens conditionem per se diuidentem ens,
aut accidentalem enti. Si primo modo, sequitur q̃ ens mobile à
Metaphisico considerandum est: quia in primo Posteriorum cap.
22. dicitur, quod eiusdem scientiæ est considerare subiectum ali-
quod & partes subiectiuas per se: & consequenter esset philoso-
phia naturalis: cui ascribitur ens mobile, pars Metaphysicæ. Si se-
cundo modo, sequitur quod Philosophia naturalis Metaphysicæ
subalternaretur: eo quod dicitur in primo posteriorum, capit. 8.
descendere de genere in genus secundum quid, id est, secundum
conditionem accidentalem (vt communiter exponitur) est solius
scientiæ subalternatæ conditio ab Aristotele tradita.

¶ Quartò sic: Subiectũ in scientia debet esse illud, ad cuius ratio-
nem formalem omnes resoluuntur passiones & conclusiones il-
lius scientiæ, vt de se patet: sed passiones & consequenter conclu
siones Physicæ resoluuntur vltimo in Philosophia naturali ad
quod quid est substantiæ, seu corporis naturalis: eo quod omnia
accidentia Physica causantur ex substantia naturali: ergo subs-
tia naturalis seu corpus naturale ponendum est subiectum.

CONCLVSIO.

Ens mobile, non autem corpus mobile, aut substantia mobilis, vel naturalis, est subiectum adæquatum Philosophiæ naturalis.

IN HAC dubitatione primò distinguam opiniones. Secun-
dò declarabitur opinio sancti Thomæ. Tertiò simul ipsa confir-
mabitur & contra alias opponetur. Quarto respondebitur argu-
mentis in oppositum.

QVO ad primũ sciendum est de subiecto adæquato Philoso-
phiæ naturalis (de quo hic est sermo) quosdã loqui in re hac natu
raliter, quosdam verò innaturaliter: propter q̃ hi à nostra resecan
di sunt disputatione, quam inter Philosophos agimus. Supponunt
enim intelligentias mobiles esse: & Philosophiam naturalem insta
sensibilia non arctantes, commune aliquid sensibilibus & separa-
tis à materia, quatenus mobilia sunt, subiectum Philosophiæ di-
cunt: operiúntque errorem suum Theologicæ pietatis nomine.

¶ Contra hos enim non oportet naturalem disputare: apud quem
indubitatũ principium est, substantias abstractas immobiles esse:
& terminum considerationis philosophicæ esse animam humaã
nam, partim abstractam, partim non: vt dicitur secundo Physico-
rũ, textu vigesimo sexto. & vltimũ, q̃ pòt naturalis de intelligen-
tiis attingere, & declarare quia sunt: vt Auer. dicit primo Physico
rum, commento vltimo. Quanta tamen sit quorundam horum,
temeritas, silentio inuoluendum non est, cum præsumant propriã
opinionem Theologiæ sententiam asserere, sicque theologicæ fa-
cultatis expertibus, in philosophia tamẽ nutritis, deridendi Theo-
logiam occasionem præbent. Non est enim ex sacra Scriptura, nec
ex Theologis sanctis ab Ecclesia approbatis traditum, quod An-
geli sic mouerentur, vt motus continui subiectum sint: sed potius
oppositum, vt in Theologia discussum à Sanctis est. Vnde si Peri-
pateticos arguendos censent, glorientur ex Scotica officina hos se
errores deprehendere, non ex Theologia.

Auerroi sta aliqui. *Alberti & Aegidij sequaces.*

¶ His ergo omissis, ad naturales trãseamus: Quorũ opinio non est
vna, dũ alij mobile, alij ens, alij vtrũq; ex subiecto physicę resecã-
dũ putãt. Et illi quidẽ qui neutrius nomẽ recipiũt, secũdã & quar
ta ratione ad appositũ tacta mouentur: & sensibilẽ seu naturalem
substantiã subiectũ fore censent. Qui verò ens tantum abiiciunt,
corpus mobile subiectum philosophiæ ponunt: Et hi adhuc diuisi
sunt, dum quidam mobile, passionem significare concedunt: quí-
dam autẽ rationẽ formalẽ corporis physici supponere cõtendũt.

Mobile autẽ tantum abiicientes, sunt qui ens naturale subiectum dicunt. Sunt ergo quinq; opiniones naturaliter loquentiũ. f. Thomistarum tenentiũ ens mobile: & Albertistarum dicentiũ corpus mobile: & modernorum multorum, dicẽtium subs tantiã natural lem seu sensibilẽ: & quorundã etiã modernorũ asserentiũ corpus physicum seu naturale: & eorũ qui ens naturale subiectũ credũt. *Quinque opiniones. Thomistarum. Albertistarum. Modernorum. Philosophiam naturalis. Sophiana. ad aquatum.*

QVO AD secundum. Cum ens mobile complexionẽ quandam nominum contineat, singula distinguenda sunt. Et primò quidem circa mobile triplici opus est distinctione. 10.

¶ Prima est quòd cum mobile motum respiciat, sicut motus sumitur dupliciter, scilicet propriè, vt distinguitur contra mutationem in 5. Physi. & ad tria tantùm genera esse dicitur & communiter, vt cõtinet in se & motum propriè dictum, & mutationem, scilicet generationem & corruptionem: ita mobile dupliciter sumi potest. In quæstione tamen ista sumitur communiter prout idem est quod mutabile physica mutatione.

¶ Secunda est, q̃ aliquid potest dici mobile, dupliciter, s. subiectiuè: q̃. f. est subiectũ motus: & terminatiuè: q̃. f. est terminus alicuius mutationis. Et quamuis prima facie mobile sonet subiectum motus, si tamẽ restringendũ est in proposito, magis tenendum est terminatiuè quàm subiectiuè, vt ex dicendis apparet. Iudicio tamen meo indistinctè tenendum est non ea ratione vt sit commune ad omnia quomodocunque mobilia: contineátque vt partes subiectiuas materiã & formam, &c. quia hoc est contra S. Tho. in primo Physi. super tex. com. 6. vbi in diuisione literæ expresè dicit, q̃ in primo libro Physic. agitur de principiis intrinsecis entis mobilis, f. de materia & formæ: ex hoc aperte insinuans ens mobile, quod est subiectũ philosophiæ, non esse totum vniuersale respectu materię & formæ, sed totum integrale seu essentiale, sed ea potius ratione vt. f. illa notissima sui acceptio supponatur, quam ex se nsu supponere oportet: perhibent enim nobis sensus mobilia esse: an aũt subiectiuè an terminatiuè mutentur ea quæ moueri videmus ratione magis discernitur, quam ex sensu habetur.

¶ Tertia est q̃ mobile æquiuocũ est nomẽ ad aptitudinẽ, ad motum & ad fundamentũ illius aptitudinis: sicut si risibile significaret aptitudinẽ ad ridendũ, & rationalitatẽ, quę est eius fundamẽtũ. Quid autem mobile in ꝓposito significet, difficile est hac sola quæstione elucidare. Quãuis enim impossibile sit subiectũ & passionẽ simul accipi ꝓ subiecto in aliqua scientia, sic q̃ totum aggregatũ subiectũ sit (q̃a oportet subiectã vni esse rationẽ formalem, & ex q̃ q̃d est subiecti, & q̃d est passionis vna ratio formalis constitui nequit) nihil tamen prohibet aggregatũ ex subiecto & passione, subiectum sic constitui, vt passionis quod quid est, sit ratio formalis subiecti in illa scientia. Et hoc modo intelligi pòt mobile passionem significare in proposito: ita q̃ mobilitas quæ est passio, sit ratio formalis enti vel corpori, q̃ sit subiectum philosophiæ naturalis: vnde solet fieri reduplicatio supra mobile, dicendo ens aut corpus mobile, in quantum mobile est subiectum Physicæ. Suadet aũt in ꝓposito sic sumi mobile ex subiecto Mathematicæ, sicut enim Physica est de entibus in eo q̃ mobilia, ita Mathematica est de entibus in eo q̃ quanta. Constat aũt Mathematicæ sic esse subiectum ens quãtũ: vt quãtitas ipsa quæ substãtiæ materialis passio seu ꝑriũ accidens est, ratio formalis subiecti Mathematicæ sit. Erit ergo Physicæ subiectũ ens aptũ moueri, sic q̃ aptitudo ad motũ, ratio formalis subiecti sit. Et cõfirmatur hoc magni Alberti autoritate: qui in 1. Phy. sic distinguẽs corpus in Metaphysicum, Mathematicũ, & Physicũ, mobilitatẽ quam rationẽ formalẽ subiecti dicit posteriorem corpore quãto naturaliter dicit. Nec obstat q̃ eiusdem scientiæ est cõsiderare de passione & subiecto eius: quoniam hoc intelligit quãdo tractatur de passione vt passio est: nõ aũt quando passio primũ subiecti locũ tenet: vt patet de quantitate in Mathematica, quę de substantialibus principiis subiecti eius, à quo fluit, non se impedit. Similiter non obstat q̃ perfecta cognitio de re non habetur absque q̃ quid est subiecti: hoc enim nõ est sic accipiendum, vt omnis cognitio citra illam sit imperfecta, ita q̃ non sit euidens & scientifica: sed vt absque q̃ quid est subiecti, consummata omnimodáque notitia de re haberi non possit. Quòd Physicæ accidere non inconuenit: quoniam Methamaticæ hoc conuenire certum est: Mathematicus enim ignorat an, quantum sit substantia vel accidens, & quantitas subiectum, &c. & tamen certissimum est omnium: vt dicitur in secundo Metaphy. textu & commento vltimo.

¶ Sed contra hanc viam est, q̃ ſm eam ad Philosophum naturalem non pertineret considerare aliquod prædicatum quidditatiuum cuiuscũmque substantiæ, nisi forte aliqua substantia sit, de qua quidditatiuè prædicaretur aptitudo ad motum: & cõsequenter philosophia naturalis non esset de subs tantia, sed esset de accidente, quemadmodum Mathematica. Si enim mobilitas (id est aptitudo ad motũ) quæ passio ponitur entium naturalium, ratio formalis subiecti Physicæ acceptatur, nõ licebit Physico de ratione adæquati subiecti eius differere: q̃a illa prior est, ac ꝑ hoc descẽdendo à mobilitate in communi ad talem vel talem mobilitatem in specialibus partibus philosophiæ naturalis, non licebit ad quod quid est talis vel talis subiecti descendere: sed quemadmodũ adæquati subiecti mobilitatis quod quid est omissum fuerat, pari ratione specialia quod quid erat esse subiectũ talium mobilitatum omittenda sunt: qũ nulla pars alicuius scientię tractat de aliquo priori propria ratione formali. Nec video quomodo possit huic rationi satisfieri, nisi tenendo q̃ Metaphysicæ est considerare quod quid est in particulari. Quod quia non credo verum idcirco puto melius tenere, quòd mobile in proposito nõ significat ipsam aptitudinẽ ad motum si est passio: sed eius fundamentum. Cùm enim ista aptitudo, quam mobilitatis nomen sonat, quibusdam entibus repugnet. f. separatis à materia, & quibusdam non. f. materialibus, & de entibus materialibus (puta homine & Boue) non reputetur prædicari substantialiter: consequens est, quòd aliquid præcedat in eis, ex quo ipsa aptitudinem hanc fortiantur: & hoc fundamentum mobilitatis est. Notanter autem dixi non reputetur: quia communi voci satisfacere volens distinctionem hanc mobilitatis pertractaui 10. siquidem Metaphysicorum textu vltimo sub dubio relinquitur, an corruptibile sit substantia. an in substantia, id est an sit de substantia rei, aut eam sequatur: vt exponit Auerrois. Corruptibilitas autem quædam mobilitatis species est, vel mobilitas ipsa: secundum illud octaui Phys. text. com. 25. in omni motu corruptio est. S. Thomas etiam ibidem inter substantialia prædicata corruptibile ponere videtur. Aristot. quoque in primo Physic. tex. 8. idem sentire videtur: dum dicit quòd ad naturalem non spectat probare mobilitatem: hoc enim non esset verum, si mobilitas esset passio præuenta à formali ratione subiecti philosophiæ naturalis: posset enim per illam rationem à naturali Philosopho probari. Nisi forte quis dicat dictum Aristot. non esse verum per se, sed per accidens: quia, scilicet est passio notissima. Sed hoc non est tutum: tum quia non est sermo per accidens consuetus Aristot. tum quia saltem defendere mobilitatem pertinet ad Philosophum naturalem, & non ad Metaphysicum. sicut & quamlibet passionem subiecti proprij quilibet artifex defendere debet. Nec obstat, quòd sit passio per se nota de adæquato subiecto: quoniam per se notum, & non per se notum, faciunt quidem differentiam quo ad probari vel non probari posse aliquid, vt patet in secundo Physic. text. com. 6. non tamen faciunt differentiam quo ad defendere vel non defendere: quoniam si occulta tuenda sunt, manifesta magis sunt tuenda, modò non sint principia, sed ex principiis: qualis est mobilitas, si passio ponitur. Quicquid autem de hoc sit mobilitas, quæ est ratio formalis subiecti physicæ, non passio, sed quod quid erat esse est enim naturalium: & præuenit naturalitatem & mobilitatem passionem eorum si concedatur: illam quidem, quia relatiua proprietas est: istam verò, quia passio dicitur.

¶ Circa verò ly ens, hoc tantùm distinguere oportet, q̃ dupliciter entis nomine vti consueuimus. Primò, pro omni eo quod habet esse quocunq; modo: & sic hic non capitur. Secundò, pro eo quod propriè esse dicitur: hoc autem in his, quę fiunt, est id quod propriè fit: eius siquidem est esse propriè, cuius est fieri. Id autem quod propriè fit, vt 7. Metaph. tex. com. 28. patet, est compositum: siue substantiale, vt homo: siue accidentale, vt homo muscus. Et sic sumitur in proposito. Vnde colligendo dicta ad hoc quòd aliquid sit pars subiectiua entis mobilis, quod subiectũ Physicæ dicimus, exigitur & quòd sit propriè ens, & quòd sit mutabile physica mutatione. Et propterea nec materia prima, nec forma substantialis aut accidentalis ens mobile est: sed entis mobilis principia hæc omnia sunt. Est ergo ens mobile cõmunius quam sit corpus mobile, & quam substãtia naturalis siue sensibilis: quia continet sub se omnia materialia cõposita, quę solũ mutabilia sunt siue sint substantialia, siue accidentalia, siue secundum formã absoluta, siue secundum vbi. Et est ens mobile abstractius quid quocunq; prædictorũ, quantò ens aliquẽ gradum cõcomitans prius est illo: dato etiam q̃ ad cõposita accidẽtalia se non extenderet. Nec obstat contradictio per ly mobile: qm̃ sicut substantia rationalis abstractius quid est, quã animal rationale: sic ens mobile abstractius & prius quid est, quam substantia mobilis: quamuis enim ex parte ly mobile æqua sit abstractio, ex parte tamen ly ens, & ly substantia, abstractius est ens mobile. Vnde quẽadmodum concedẽs substantiam rationalem, adhuc disputandi locum haberet, an illa rationalis substantia esset, corpus an animal, & cætera & cõtinuè ab abstractiori ad minus abstractum quæstio descenderet, eum à substantia rationali ad corpus rationale, & à corpore ad corpus animatum, & cætera veniretur. sic sub ente mobili quæstio remaneret, an illud sit substantia, an corpus, & cætera. Cùm igitur in re mutabili considerari possit, & q̃ sit corpus mutabile, & quòd sit substantia mutabilis, & q̃ sit ens mutabile, diui Thomæ sententia est naturalia rationem subiecti Philosophiæ naturalis induere primò, non quatenus sunt corpora mutabilia, aut substantiæ mutabiles, sed quatenus sunt entia mutabilia: ita quòd ens mobile licet complexionem nominum contineat, incomplexum tamen & per se vnum quod quid est significat, sicut ens per se. Quemadmodum enim diuiso ante in per se & in alio, si simplicibus vocabulis careremus, substantiam ens per se nominaremus, & accidens ens in alio, & tamen vnam formalem rationem significaremus, non aggregatam ex pluribus: ita diuiso ente in transmutabile & in transmutabile, carentes, simplici vocabulo, ens transmutabile seu mobile vocamus, alterum membrum quod vnius est quidditatis, & illud philosophiæ naturalis subiectum esse adæquatum dicimus. Hæc de secundo.

QVO AD Tertium, cùm ens mobile duo nomina complectatur, & vnum significet, primò ostendendum est, quòd eius significatum est adæquatum Philosophiæ subiectum: deinde quòd his nominibus conuenientissimè significatur.

¶ Primò probatur tripliciter. Primo sic: Adæquatum subiectũ primarum passionum naturalium est adæquatum subiectũ Philosophiæ naturalis: sed ens mobile, & non substantia aut corpus naturale seu mobile, est adæquatum subiectum primarum passionum naturalium: ergo, &c. maior est per se nota. Minor verò probatur accipiendo transmutabilitatem, seu quod idem est, mutabilitatem pro prima passione Physica, vel saltem vna de primis, aut eis æquiualente: vt ab omnibus supponitur. Tunc sic: Adæquatum subiectum trasmutabilitatis habet materiam, formam, & priuationem pro adæquatis principiis: sed tantũ ens mobile habet hæc pro adæquatis principiis: ergo nihil aliud ab ente mobili est subiectum adæquatũ transmutabilitatis, & consequenter primarum passionum naturalium: quod erat probandum. Maior huius prosyllogismi est ex eo euidens, quòd oportet ista tria in omni materia esse adæquata sibi inuicẽ, scilicet passionem & subiectum & propria passionis principia: vt patet de risibilitate, & homine, & animali rationali: constat autem ex primo Physicorum per longũ processum, transmutabilitatis principia prima esse materiam, formam, & priuationem: oportet igitur eius, ad quod tanquam ad adæquatum subiectum primo sequitur transmutabilitas, esse adæquata principia, materiam, formam, & priuationem. Minor patet ex his, quæ in 12. Metaph. à textu 19. vsque ad tex. 29. dicuntur, scilicet quòd materia, forma, & priuatio ad genus substantiæ non arctantur, sed materia, forma, & priuatio generis substantiæ sunt principia propria substantiæ mutabilis: & materia, forma, & priuatio in genere quantitatis sunt propria principia quanti mutabilis: & materia, forma, & priuatio in genere qualitatis sunt principia propria qualis mutabilis.

¶ Si dicatur q̃ quemadmodum principia propria substantię continẽt ꝑpria principia cæterorum generũ, quia sunt causa eorum (vt ibidẽ docet Arist.) sic substãtia mutabilis cõtinet omne quãtum & quale mobile & transmutabilitas substantiæ omnem aliã. Et ꝑpterea licet materia, forma, & priuatio excedant substantiam mobilẽ formaliter, non tamen virtualiter. Hoc licet sic subtiliter dictum, vim tamẽ rationis non excludit propter duo. Primò: quia falsum est: quòd principia propria substantię mutabilis sint principia principiorum cæterorũ generũ mutabilium. Quãuis enim sit verũ & expressum in 11. Meta. ca. 3. dicto, quòd per se principia essendi in genere substãtiæ sunt principia principiorum essendi in cæteris generibus: id est, q̃ materia & forma substãtiæ sunt causæ materiæ & formæ in quãtitate & qualitate, &c. Veritati tamẽ aduersatur: quòd per se principia transmutabilitatis substãtialis sint principia principiorũ transmutabilitatis aliorum generum. Priuatio enim in genere substantiæ, quæ est per se principiũ nõ substantiæ, sed transmutationis substantialis, nõ est vniuersaliter, & cõsequenter nec ꝑ se principiũ priuationis quę est principiũ trãsmutationis accidentalis, vt in corpore cælesti patet: vbi ens mobile ſm locum habet omnia propria principia, scilicet materiam, formam & priuationem: cælum autem substantialiter non habet nisi duo principia, quæ sunt essendi per se principia. siue ibi sit materia: quæ est pura potentia: siue simplex corporeitas pro materia, & intelligẽtia & forma: nullo eũ modo est ens mobile substantialiter. Secundò: quia dato, q̃ esset talis inclusio virtualis, ad æquatum tamen subiectum transmutabilitatis, & similiter adæquatũ principiatum ex materia, forma & priuatione, non substãtia mobilis, sed ens mobile: quoniam quando aliqua ꝑprietas vniuersalis secundum prædicationẽ habet subiectum adæquatũ secundũ prædicationem, in quo reperitur causa, secundum quam ineſt quibuscunque ꝑprietas illa, illud tale est eius subiectum secũdum quod ipsum. Nec est requirendum pro primo subiecto illius illud ad quod per viam resolutionis proprietas illa & eius principia reducuntur: alioquin periret doctrina tradita in libro Post. capitulo de vniuersali. Docemur enim ibi fiiere, quando adæquatum subiectum secundum prædicationem inuenimus, & causam in eo, per quam sibi cæteriq; illa passio ineſt. Nulla etiam posset poni ꝑprietas communis alicui analogo ad substãtias & accidentia: cùm accidentia & eorum proprietates & principia in substantiis virtualiter includantur. Nisi ergo velimus abuti vocabulis & rationibus eorum, quod in se est subiectum adæquatum trans-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutabilitatis in seipso adæquatè, claudit propria principia transmutabilitatis. Sed nec substantia mobilis, nec corpus mobile claudit in se illa: quoniã propria principia trãsmutabilitatis vniuersalis seu in communi, sunt materia, forma, & priuatio in cõmuni, quæ genus subitantiæ transcendunt. Enti autem mobili adæquantur quicquid enim ex materia, forma, & priuatione constat, ens mutabile est: & econuerso, eo quòd priuatio machinatur ad malum. Eos igitur mobile est propriũ, & primum mobilitatis subiectum.

¶ Secũdò probatur propositũ, & directè arguitur contra ponẽtes corpus mobile sic: Cõiunctio omnis mobilis cum ratione corporeitatis, nõ supponitur in naturali Philosophia, sed in 6. Phy. probatur, ergo nõ corpus mobile, sed ens mobile est subiectũ Philosophię naturalis. Antecedens patet in tex. 32. sexti Phy vbi probatur ꝙ omne mobile est corpus. Cõsequentia verò patet tum ex eo ꝙ si corpus mobile ponitur adæquatũ subiectum, oportet supponi mobilitatẽ coniunctam esse corpori, aut vt rationẽ formalem, aut vt passionem: tum ex eo ꝙ oportet supponi corpus coextẽdi ipsi mobili: alioquin nõ supponeretur subiectũ adæquatum scientiæ. Vtrunq; autem horũ impossibile est supponi ignorata vniuersali coniunctione ipsius mobilis cum corpore: vt de se patet. ergo. Et hæc est ratio S. Tho. in primo Phy. nũquam enim dixit ipse, quod Philosophus naturalis probet corpus mobile esse: vt communiter sibi imponitur, quia nõ intelligitur (corpus enim mobile esse, qui dubitant, non egent medio, sed sensu, quo vel seipsos moueri percipiant) sed dixit ꝙ probat omne mobile esse corpus. Et vt plenius huius rationis vis percipiatur, aduertendũ est primò, ꝙ subiectũ adæquatum scientiæ resoluentis suas cõclusiones in principia per se nota (qualis est Philosophia naturalis) oportet & quòd sit subiectum primarũ passionũ, ac per hoc quòd sit principiũ essendi, & consequenter cognoscendi secundũ naturam cæterorum, & ꝙ sit principium cognitionis in nobis, siue ad latentes proprietates & occulta principia à posteriori, siue à priori procedatur: qũ subiecti cognitio omnibus præsupponitur. &, vt dicit Auer. in 2. Phy. com. 29. nec à priori, nec à posteriori probari potest in scientia: & innatum est nobis, quòd oportet semper à notioribus nobis procedere, vt in primo Phy. cõ. 4. dicitur. Sicut ergo prima ratio superius facta procedit ex ordine naturæ, sic ista ꝓcedit ex nostro ordine cognoscẽdi. Et propterea S. Tho. dixit, ꝙ ad audiẽtes probatur, omne mobile esse corpus: infinuãs per hoc, cognitionis magis quam rei ordinem. Aduertendũ est secundò, ꝙ quãuis aliud sit omnem mobilitat esse cõiunctã corpori, & aliud cognosci omnem mobilitatem esse coniunctã corpori: ad hoc tamen quòd corpus mobile ponatur subiectum adæquatum, nihil refert ꝙ horũ deficiat: quoniã sicut deficiẽte cõiunctione illa secundũ rem, corpus mobile prohiberetur ex parte rei esse subiectũ: ita deficiẽte cõiunctione illa in esse cognito, ex parte cognitionis, quę prehaberi debet, impeditur. Nõ sufficit autem præsupponi aliquod mobile esse corpus (quod ad sensum patet) sed oportet supponere omne mobile esse corpus: tum quia ad hoc, quòd complexum aliquod, vel complexè significatũ induat rationẽ subiecti adæquati ia scientia, oportet id quod est vt formale, & sic & sic supponatur per se coniunctum alteri, vt passio vel ratio formalis: alioquin frustra de materiali parte complexi illius quæstio fieret: cùm ea quæ sunt per accidens, variabilia & extra quæstiones scibiles sint. Hoc autẽ sicut impossibile est esse, nisi omne tale illi insit: ita ex impossibile supponi nisi omne tale ineſſe illi supponatur: qm omnia hæc, sicut in naturæ ordine præexigunt de omni ita & in cognitionis ordine. Vnde si naturalis scientiæ subiectũ est corpus mobile, oportet in hac scientia quæ de mobili in eo quod mobile tractat, supponere mobile, quod vt formale se habet, cõiunctũ esse corpori per se, vel vt passionẽ, vel vt rationẽ formalẽ. Neutrũ autẽ horũ fieri põt, nisi supponatur omne mobile corpori connexũ esse: imaginari enim non põt, vt propria passio aut ratio formalis credaẽ esse alicuius, id quod cõmunis illo dubitatur. Tum quia ad hoc vt aliquod cõplexum, vel cõplexè significatũ habeat rationem adæquati subiecti alicuius scientiæ, non minus oportet id quod vt formale ponit adæquari scientiæ, quã id quod vt materiale sumitur coextendi illi formali: alioquin si materiale rationem formalis contraheret, scientia, quæ adæquatæ rationem formalẽ respicit subiectũ suum excederet: nihil autem refert, vt dictum est, coextensionem talem non esse, aut non supponi. Si igitur corpus mobile in eo ꝙ mobile, adæquatum subiectũ ponatur Philosophiæ naturalis, oportet Philosophiam, quæ de mobili, in eo quòd mobile est, supponere, corpus euacuare mobile: alioquin adæquatum sibi subiectum, quamuis haberet, non tamen supponeret: & consequenter subiecti rationẽ nõ haberet. Hoc autẽ impossibile est supponi, quãdiu nescitur, an omne mobile sit corpus: vt de se patet. Potes autem rationem hanc iuxta S. Thomam, sic colligendo formare: Nulla scientia habens subiectum complexum, aut complexè significatum, probat eam coniunctionẽ partiũ subiecti, sine qua complexum illud subiecti rationem induere non potest: alioquin scientia construeret sibiipsi subiectũ, quod de nulla scientia speciali dicere licet. Hæc enim maior æquiualet maiori S. Tho. breuius assumentis nulla scientia probat id est, construit. vel componit sibiipsi subiectum: loquẽdo enim de subiecto cõplexo, æquiualet dicere, nulla scientia cõponit aliquid, vt sit suũ subiectũ: & dicere, nulla scientia probat suũ subiectum, apud formaliter terminos speculãtes. Sed Philosophia naturalis, si corpus mobile ponit subiectũ, cõstrueret subiectũ suũ. ergo, &c. Patet minor ex dictis: quia ꝓbat vniuersalẽ coniunctionẽ mobilitatis cũ corpore, sine qua corpus mobile subiecti rationẽ habere nõ potest. Omissa autẽ verborum solicitudine, directè syllogizandũ est sic: Nullũ cõiunctum, cuius de omni cõiunctio probatur in aliqua scientia, est subiectum adæquatum illius: corpus mobile est cõiunctum, cuius de omni coniunctio probatur in Philosophia naturali. ergo corpus mobile nõ est subiectum in Philosophia naturali. Maior iam patet ex eo ꝙ omne cõiunctum, quod ponitur adæquatum subiectum, supponitur & per se cõiunctum saltem ex parte formalis, & coextensum rationi formali adæquãti scientiam: sed cuius cõiunctio dubitatur de omni, nõ supponitur coniunctũ per se, nec coextẽsum rationi formali: ergo. Minor ex sexto Phy. patet tex. com. 32. vbi probatur vniuersalis cõiũctio mobilis cũ corpore & processu Philosophiæ naturalis, maximè in secundo Phy. & secundo tractatu primi de Cælo. vnde habetur vniuersalis coniunctio corporis cum mobili.

¶ Sed remanẽt duæ contra rationem hãc obiectiones excludẽdę. Prima est, quia nõ videtur verũ, ꝙ in sexto Phy. probetur, omne mobile esse corpus: eo ꝙ in text. 32. probatur tantũ omne mobile esse diuisibile. Constat autẽ, ꝙ si probatur passio alicuius de mobili: non propterea probatur ratio formalis subiecti illius passionis: sic autem se habent diuisibilitas & corporeitas, vt patet. Secunda est: quia videtur hæc secunda ratio adducẽda ꝓ primæ: in hac siquidem dicitur omne mobile esse corpus: in illa verò dicit ens mobile cõmuni esse, & corpore & substãtia mobili. Ad primum horũ dicit, ꝙ quia nõ cadit in intellectu humano, ꝙ aliquid supponat esse corpus, de quo dubitetur esse diuisibile, nisi apud antiquos attributos errores, ponẽtes corpora indiuisibilia, quia diuisibilitas ipsa sic comes est corporeitatis & in esse, & in cognosci, vt prius absq; posteriori nunquã cognoscatur: experimur enim nõ aliter nos cognoscere aut supponere corpus, nisi vt quantum quoddã quãtitate molis: ideo si in Philosophia nõ supponat omne mobile esse diuisibile, à fortiori supponi non põt esse corpus: quia cõiunctio mobilis cũ corporeitate, dum dubitatur, cum diuisibilitate nõ potest cognosci nisi ratione aut sensu. Ex sensu autẽ cõstat: quod non habetur. ratio autẽ ad illam nulla inuenitur. Et si ex demonstratione illa 6. Phy. non acceptatur probatum, saltem tãquam necessariò cõsequens conclusionem formaliter concluſam, relinquitur maius inconueniens, ꝙ scilicet omne mobile esse corpus, longè remotius est à Philosophiæ principio: vt pote 3. cæli. & 1. de generatione. Peripatetici tamen ibidem vtranque cõcludi propositionem indistinctè intelligunt. vnde Auerr. in primo cæli: com. 5. dicit, Probatum est in sexto Phy. ꝙ omne mobile est corpus. &c. Ad secundum verò dicit, quòd licet ens sit cõmunius corpore (quia de multis predicat quidditatiuè, de quibus corpus nõ predicat quidditatiuè) non tamen est sic communius ꝙ alicui insit, cui corporeitas cõiuncta non sit, omne enim ens mobile est corpus, vel claudit in se corpus. Potest & secundo dici (licet in idẽ redeat) quòd in sexto Phy. probatur omne mobile esse corpus: id est corporeum aliquid. Probando enim mobile esse diuisibile, nihil aliud probatur, quàm mobile esse ens corporeum, siue illud sit corpus, siue corporeum aliquid. Corporeum autem conuertitur cum ente mobili, dato ꝙ corpus cum eo non cõuertatur. Et eodem modo põt argui contra ponẽtes subſtantiam naturalem aut mobilem. Omne enim naturale aut mobile esse substantiam, cùm oporteat supponi, aut haberetur ex sensibus, aut ex naturali Philosophia, aut ex Metaph. Ex sensu quidẽ non habetur. Ex naturali autẽ Philosophia si haberet, concluderet hoc non posse supponi in ipsa: si autẽ a Metaphysico tractat, vt Auer. dicit secundo Phy. com. 4. hoc etiam concludit illud non posse esse subiectum in Philosophia naturali: quæ scientia ex se est euidens absque Metaphysica. Habet enim subiectum & principia ꝓpria ex sensibus per se nota: & non accipit ea positione: quamuis a Metaphysico defendi habeant si impugnentur: vt in primo Phy. tex. com. 12. dicitur.

¶ Tertiò probat idem autoritate: & primò Aristo. in 3. Phy. vbi in diffinitione mot⁹ nõ ponit corp⁹ aut substãtia. sed ens in potẽtia, &c. Ex quo arguit sic: Id est subiectũ Philosophiæ, quod ponit in diffinitione primorũ accidẽtiũ naturaliũ: quia tale est ꝓprium subiectũ eorũ, vt patet in septimo Metaph. tex. 15. sed non corpus nec substãtia, sed ens in potẽtia fm quod in potentia (quod idẽ est ꝙ ens mobile, vt patet in tertio Phy. tex. 6. & 9.) ponitur in diffinitione primorum accidentium naturalium: i. motus &c. ergo ens mobile est subiectũ Philosophiæ naturalis. Et confirmat hoc idem ex primo Phy. tex. 11. vbi supponẽdum dicitur in Philosophia oẽa aut quædã moueri & non omnia aut quędã corpora, &c. Secundò autoritate Auerrois, q. 5. non solicitus de vocabulis in 3. Metaphy

taphysic. com. primo, ens mobile. & in 12. eiusdem com. 5. corpus mobile, & in prœcomio Phy res sensibiles subiectum Philosophiæ nominauerit, & propterea non verba sua in hac re, sed sensum ponderari voluerit: in secundo tamen Physic. expresse docet aliquid prius corpore subiectum esse Philosophiæ naturalis: dum dicit com. 3. Et sciendum est, ꝙ subiectum istius libri est natura & principia naturalia, cùm sint communia omnibus rebus naturalibus: & ideo in hoc libro non diffiniuit corpus neq; alia de quibus considerat naturalis sicut fecit in primo cæli & mũdi. Ex quo habetur ꝙ apud ipsum consideratio de corpore mobili differtur vsq; ad librum de cælo & mũdo, vbi ab eius diffinitione inchoatur: vt patet in text. com. 2. Et rursus habetur subiectum Physicæ esse cõmune corpori & aliis, de quibus cõsiderat naturalis: vt prima ratione assumpsimus. Non ergo corpus mobile, sed aliquid prius eo cõmune naturalibus omnibus est subiectum Philosophiæ: quod ens mobile esse ex prima ratione liquet. Est ergo significata ratio per ens mobile subiectũ Philosophiæ naturalis: non autem significata per substantiã, aut corpus naturale, vel mobile, vel sensibile. Quòd autẽ illis vocabulis cõuenientisime significetur, sic patet. Mobilis vocabulũ in primis conuenientius sumitur, quam sensibilis: qm admisso ente sensibili, adhuc nõ est naturalis Philosophus siber à Parmenidis & Melissi inconsectione: cõcedentes esse ens sensibile, negabant mobile. supposito autẽ ente mobili, Philosophiæ principia inconcussa manent. Similiter conuenientius est, quam naturalis nomẽ: eam quia redit idem inconueniens. Nã supposito ente naturali, adhuc Philosophus naturalis liber non incedit, nisi mobile addat: vt ipse Arist. testatur in primo Physi. text. 11. contra Parmen. & Melis. cõcedentes ens naturale, subdẽs, Nobis autem subiiciatur, omnia aut quædã naturalia moueri. Tum quia subiectũ notissimè debet supponi. & constat diffinientia notiora esse diffinito: vt de cũ motus naturam diffiniat, quod claré significatur per ens mobile, obscurè importatur per ens naturale: hoc enim si declarandum est, ad motũ oportet venire. Tũ quia nominibus vtendum est vt plures. 2. Topic. vsitatissimum autẽ est naturę nomen ad cuiuscunq; rei quod quid est, & naturale ad omne non artificiale, siue de genere mobilium siut siue non. Et propterea si ens naturale supponeretur, ens non artificiale intelligeretur subiectum in Philosophia naturali: quod est falsum. Et sic inficiationi locum daret vocabuli æquiuocatio: ꝙ si distinguendum esset, & ens naturale. id est, habẽs in se principiũ motus supponendum, cur nõ potius absq; glossa & distinctione ens mobile à principio dictis clarius exprimendo? præsertim ꝙ secundi Phys. principium anticipandum esset, vt glossa illa intelligeretur. Entis autem nomen clarius propositis, ex dictis patet. Hæc de tertio.

NVNC Quarto supereſt argumentis in oppositum satisfacere. Et ad primum quidem dicitur, quòd ens significare tertium quid commune secundum analogiam substantiæ & accidenti, non est contra S. Thomam, nisi secundum analogiæ naturã ignorantes. Vnde nullum inconueniens est, ens mobile commune esse secundum rationem formalem, non vnam simpliciter, sed vnam analogicè entibus mobilibus omnibus, scilicet substantiis, quantis, & qualibus, & cæteris. Quamuis etiã ratio ad oppositum non concludat contra tenentes, ens mobile extra subſtantiam non inueniri: quia homo ipse inquantum est ens mobile, aliud est à seipso, inquantum est subſtantia mobilis. Et propterea non sequeretur, ergo ponendo ens mobile subiectum, ponitur subſtantia, aut corpus mobile: quoniam differunt formali ratione.

¶ Ad secundum dicitur dupliciter. Primò, quòd mobilitas cõmuniter sumpta, (vt de ea in hac loquimur quæstione) non est passio, sed subſtantiale prædicatum: sicut & materiale & possibile, iuxta ea quæ supra adducta sunt. Quæ possunt etiã ratione confirmari, ex eo ꝙ possibile subſtãtiale prædicatũ est entium, à materia sumptum. nõ enim homo est ens possibile per aliquam proprietatem ipsum cõsequentem, sed per intrinseca sua. Mobilitas autem apud naturalem idẽ sonat quod possibilitas apud Phys. vt exercitatis in istis sciẽtiis, nõ autoritatibus notũ est. Sed quia hoc nõ est à prædecessoribus discussum, & vt nouum non facilè acceptabitur, sic debiliter firmatum: ideo secundo dicitur, ꝙ si mobilitas sit passio, adhuc subiectũ Philosophiæ conceditur esse vnius rationis formalis circũlocutæ per ly ens mobile. Et ad instantiam cõtra hanc respõsionem respõdetur tripliciter. Primò, quòd quãuis in scientiis à priori procedentibus subiectũ debeat esse primò & maximè notum quo ad quid rei, non tamen hoc oportet in scientiis à posteriori doctrinam faciẽtibus qualis est naturalis Philosophia: vt Commentator dicit in prœmio, & in commentariis primi Physicorum com. 2. Sufficit enim quòd sit primò & maximè notum, quo ad an est, & quid nominis: vt ex primo Poster. patet. Huic autem nihil obstat talis circumlocutio. Secundò dicitur, quòd notitiam subiecti debere esse maximam, potest dupliciter intelligi. Vno modo respectu cognitionum posſibilium haberi de illo. potest enim idem cognosci probabiliter & demonstratiuè, per communia & propria, & cetera. Et hoc modo de subiecto nõ oportet supponi à nobis maximam cognitionem, vt patet inductiuè etia in Mathematicis. Alio modo respectu aliarum cognitionum, quæ in illa scientia acquiruntur. Et hoc modo est verum: & conceditur quòd cognitio illa, quam habemus de illa ratione formali in illo circumlocuto, est maior omni cognitione, quam acquirimus in Philosophia naturali. Et si contra hoc instetur: quia multorum notitiam acquirimus in Philosophia naturali quæ per intima eorum cognoscimus & nominamus (perfectior autem est cognitio per intima, quam per passionem, sicut ratio illa cognoscitur.) respondetur, quòd perfectio cognitionis, de qua est termo in primo Poster. vnde sumitur, quòd subiecti cognitio debet esse maxima, nõ attenditur penes aliud quam euidentiam. Vnde maius & minus in cognitione in propoposito, penes euidentiæ latitudinem attẽdere oportet. & propterea aliud est cognosci intimius & aliud euidentius. Cum enim omnis cognitio acquisita in scientia, siue pertingat ad intima alicuius quęsiti, siue non, habet euidẽtiam ex cognitione subiecti, sicut ex principio necesse est cognitionem subiecti esse euidentiorem, & consequenter maiorem cæteris. Et veré sic est in proposito: quia cognitio entis mobilis, quam circumloquendo supponimus, est ex sensibus euidens: quæcunque autem alia acquisita est discursu syllogistico ex istius euidentia certa: propter quod autem vnum quodque & illud magis est: vt dicitur in primo Poster. Tertiò dicitur, quòd si Philosophia haberetur a nobis sub perfecta ratione scientiæ, qua est in se, procul dubio subiectum oportet omnino esse primò & maximè notum, vt arguendo dicitur. Quia autem non sic est, tantum imperfectionis scientiæ nostræ admittitur, quantum subiecti cognitio compatitur: ex hac enim incompleta cognitione subiecti, minus plena est cognitio subsequentium, difficultásque in soluendis quæstionibus non parua.

¶ Ad tertium dicitur negando consequentiam, quæcunque via teneatur. Non enim eiusdem scientiæ est considerare aliquod subiectum, & per se partes eius subiectiuas, aut per se modos quoscunque: sed eos tantùm, qui genus, scilicet illius subiecti, nõ egrediuntur. Mobile autem extra genus scibile Metaphysicæ est: quoniam a materia sensibili non abstrahit. Accidentalem autem conditionem entis mobilitatem esse, vt subalternatio requirit, nullo modo est possibile: vt ex his, quæ scripsimus super cap. 13. primi Poster. patet: quia accidentalitas illa perfectatem & extraneitatem simul respectu illius subiecti exigit, quod respectu entis non est possibile: cùm nihil extraneum sit ab ente: vt dicitur tertio Metaphysicorum textu vndecimo. Nec mihi obiiciatur quòd sanctus Thomas in tractatu de natura generis dicit Philosophiam naturalem propter accidentalitatem huiusmodi subalternari Metaphysicæ: quia tractatum illum fortè nũquam vidit sanctus Thomas. Stylus enim eius non est: & multa ibi sunt, quæ doctrinæ eius non consonant.

¶ Ad quartum dicitur, quòd plus requiritur ad hoc, quòd aliquid sit subiectũ, quam quòd ad ipsum fiat resolutio: alioquin principia subiecti ad quæ vltimò fit resolutio, esset subiectum. Oportet ergo quòd ad eius rationem formalem fiat resolutio, tanquam adæquatum primarum passionum subiectum: ad subſtantiam autem mobilem non fit mobilium resolutio, sicut ad adæquatum mobilitatis subiectum, sed sicut ad primum clausum in adæquato mobilitatis subiecto, quod est ens mobile. Post resolutionem siquidem passionum communium in analogum subiectum, potest analogum ipsum in se resolui, posterius in prius reducendo: vt in tractatu de nominum analogia diffusè diximus.

¶ Et hic sit finis huius quæstionis in cõuentu sanctæ Mariæ gratiarum in Mediolani suburbio, anno Salutis 1499. die 6. Nouemb. Sume igitur amantissime mi frater Vincenti, solicitudinis hospitalitatisque tuæ fructum: & quo præstas ingenij acumine discute dans veniam minus consentaneis, memor quòd nihil in vllo vnquam genere cultum repentinúmque sit. Vale.

TRACTATVS QVINTVS
de nominum analogia, in vndecim capita diuisus.

1 *Quotuplex sit analogia: & quis sit eius primus modus.*
2 *Analogia attributionis quid sit: & quibus modis fiat & quæ eius conditiones.*
3 *Analogia proportionalitatis quid & quotuplex sit: & quomodo propriè analogia dicatur.*
4 *Quomodo analogum nomen ab analogatis distinguatur.*
5 *Qualis sit abstractio analogi ab analogatis.*
6 *Qualis sit prædicatio analogi de suis analogatis.*
7 *Qualis analogatorum secundum analogi nomen definitio.*
8 *Qualis sit in analogo comparatio.*
9 *Qualis sit analogi diuisio: & resolutio.*
10 *Qualiter de analogo sit scientia.*
11 *De cautelis necessarijs circa analogorum nominum intellectum & vsum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPVT PRIMVM.

Quotuplex sit analogia & quis sit eius primus modus.

INVITATVS Et ab ipsius rei obscuritate, & à nostri æui flebili profundarum literarum penuria, de nominũ analogia in his vacationibus tractatum edere intendo. Est siquidem eius notitia necessaria, adeò, vt sine illa nõ possit Metaphysicam quispiam discere, & multi in aliis scientiis ex eius ignorantia errores procõdant. Quod si vllo vsquam tempore accidit, hac ætate id euenire clara luce videmus: dum analogiam, vel indistinctionis, vel ordinis, vel conceptus præcisi vnitate, cum inæquali participatione constituunt: Ex dicendis namque patebit opiniones huiusmodi à veritate (quæ vltro se offerebat) per abruptã deuiasse.

¶ Analogiæ igitur vocabulum proportionem seu proportionalitatem (vt à Græcis accepimus) in propositõ sonat. adeo tamẽ extensum distinctũmq; est, vt multa nomina analoga abusiuè dicamus: & multarum distinctionũ adunatio si fieret, confusionem pareret. Ne tamen rectũ, obliqui iudicio priuetur, & singularitas in loquendo accusetur, vnica diuisione trimẽbri omnia cõprehendemus, & à minus ,ppriè analogis ad verè analoga procedemus.

Triplex analogia. ¶ Ad tres ergo modos analogię analoga omnia reducũtur: scilicet ad analogiam inæqualitatis, & analogiam attributionis, & analogiam proportionalitatis. Quamuis secundum verã vocabuli proprietatem & vsum Aristo. vtimus modus tantùm analogiam constituat, primus autem alienus ab analogia omnino sit.

Analogia in æqualitate. ¶ Analoga secundum inæqualitatem vocantur, quorum nomen est commune, & ratio secundum illud nomẽ est omnino eadem, inæqualiter tamen participata. Et loquimur de inæqualitate perfectionis: vt corpus nomen commune est corpus inferioribus & superioribus. Huiusmodi autem analoga Logicus vniuoca appellat, Philosophus æquiuoca: eo quòd ille intentiones cõsiderat nominum, iste autem naturas. vnde & in 10. Metaphy. text. com. vlti. Arist. dicit quòd corruptibili & incorruptibili nihil est commune vniuocum, despiciens vnitatem rationis, seu conceptus tantùm. Et in 7. Physi. tex. com. 15. dicitur iuxta genus latere æquiuocationes: quia huiusmodi analogia cum vnitate conceptus non dicit vnam naturam simpliciter, sed multas completitur sub se naturas ordinem inter se habentes: vt patet inter species cuiuscunque generis specialissimas, & subalternas magis. Omne enim genus analogum hoc modo appellari potest: licet nõ multùm consueuerint nisi generalissima & his propinqua, sic vocari: vt patet de quantitate & qualitate in prædicamentis & corpore, &c. Hanc analogiã S. Tho. in primo sent. distt. 19. vocat analogiam secundum esse tantùm, eo quòd analogata parificantur in oratione significata per illud nomen commune, sed non parificantur in esse illius rationis. Perfectius siquidem esse habet in vno, quàm in alio cuiuscunque generis ratio: vt in Metaphysica pluries patet. Non solum enim planta est nobilior minea, sed corporeitas in planta est nobilior corporeitate in minera: & sic de aliis. Perhibet quoque huic analogiæ testimonium Auer. in com. 212. Metaphy. dicens, cum vnitate generis stare prioritatem & posteritatem eorum, quæ sub genere sunt. Hæc pro tanto analoga vocantur: quia considerata inæqualis perfectione inferiorum per prius & posterius ordine perfectionis de illis dicitur nomen illud commune. Et iam in vsum venit, vt quasi synonime dicamus aliquid dici analogicè, & dici per prius & posterius. Abusio tamen vocabulorum hæc est: quoniam dici per prius & posterius, superius est ad dici analogicè. In huiusmodi autem analogis, quomodo inueniantur vnitas abstractio, prædicatio, comparatio, demonstratio, & alia huiusmodi, non oportet determinare: quoniam vniuoca sunt secundum veritatem, & vniuocorum canones in eis seruandi sunt.

CAPVT II.

Analogia attributionis quid sit, & quibus modis fiat, & quæ eius conditiones.

Analogia attributionis quid. ANALOGA Autem secundũ attributionem sunt, quorum nomen est cõmune: ratio autẽ secundum illud nomen est eadẽ secũdum terminũ, & diuersa secundũ habitudines ad illud. Vt, Sanum cõmune nomen est medicinæ, & vrinæ, & animali, & ratio omnium inquantum sana sunt, ad vnum terminũ, sanitatẽ scilicet, diuersas dicit habitudines. Si quis enim assignet quid est animal, inquantum sanum, subiectum dicet sanitatis: vrinam verò inquantum sanam, signum sanitatis: medicinam autem, inquantum sanam, causam sanitatis proferet. Vbi clarè patet, rationem sani esse nec omnino eandem, nec omnino diuersam: sed eandem secundum quid, & diuersam secundum quid: est enim diuersitas habitudinum, & identitas termini illarum habitudinum.

¶ Quadrupliciter autem fieri potest huiusmodi analogia secundũ quatuor genera causarũ: vocãdo pro nunc causam exemplarẽ, causam formalem. Cõtigit siquidẽ multa ad vnũ finem, & ad vnum efficiẽs, & ad vnum exemplar, & ad vnum subiectum secundum aliquam vnam denominationem, attributionem, diuersimodè

habere: vt patet ex exemplis ipsius Arist. Ad causam enim finalem pertinet exemplum de sano in 3. Metaph. text. com. 2. ad efficientem verò exemplum de medicinali ibidem positũ. ad materialem autem analogia entis ibidem subiuncta: ad exemplarem demum analogia boni posita in prima Ethi. c. 7. Attribuuntur autem analogiæ huic multæ conditiones, ordinatè se consequentes: scilicet ꝙ analogia ista fit secundum denominationem extrinsecam tantùmmodo ꝙ primum analogatorum tantùm est tale formaliter. cætera autem talia denominantur extrinsecè. Sanũ enim ipsium animal formaliter est: vrina verò & medicina & alia huiusmodi sana denominantur non à sanitate eis inhærente, sed extrinsecè ab illa animalis sanitate significatiuè vel causaliter, &c. Medicatiuum quoque, à medicinali arte deriuatum, medicum formaliter denominat. Instrumenta verò & quæcunque alia medicatiua dicũtur, extrinseca denominatione ab illa arte dicuntur. Sola etiã substantia formaliter est ens, quasi esset subiectum, & habens esse: cætera autẽ entia ideo dicuntur, quia illius entis mensuræ, dispositiones, actiua, &c. sunt. Boni quoq; ratio in bono per essentia saluata quo exemplariter cætera denominãtur bona, in solo primo bono formaliter inuenitur, reliqua aũt extrinseca denominatione secundũ illud bonũ bona dicũtur. Sed diligẽter aduertendũ est, ꝙ hæc huiusmodi analogiæ cõditio, ſ. ꝙ non fit secundum genus causæ formalis inhærentis, sed semper secundum aliquid extrinsecum, est formaliter intelligenda, & non materialiter: id est, non est intelligendum per hoc quòd omne nomẽ quod est analogũ per attributionem, est cõmune analogatis, sic ꝙ primo tantum conuenit formaliter: cæteris autem extrinseca denominatione, (vt de sano & medicabili accidit) ista enim vniuersalis est falsa: vt patet de ente & bono: nec haberi potest ex dictis, nisi materialiter intellectis. Sed est ex hoc intelligendum, quòd omne nomen analogum per attributionem vt sic, vel inquantũ sic analogũ commune est analogantis sic, ꝙ primo cõuenit formaliter, reliquis autem extrinseca denominatione. Hoc siquidem verum est, & ex formali intellectu præcedentium manifestè sequitur. Ens enim quatenus formaliter cõueniat omnibus subſtantiis & accidẽtibus, &c. inquantum tamen entia omnia dicuntur ab ente subiectiuè vt sic, sola subſtantia est ens formaliter: cætera autem entia dicũtur, quia entis passiones vel generationes, &c. sunt, licet entia formaliter alia ratione dici possint. Et simile est de bono. Licet enim omnia entia bona sint bonitatibus sibi formaliter inhærentibus: inquantum tamen bona dicuntur bonitate prima effectiuè aut finaliter, aut exemplariter, omnia alia non nisi extrinseca denominatione bona dicũtur: illamet bonitate, qua Deus ipse bonus formaliter in se est.

¶ Et ex hac conditione ſtatim infertur alia: ſ. quòd illum vnum ad quod diuersæ habitudines terminantur in huiusmodi analogis. est vnum non solum ratione sed numero. Quod dupliciter intelligi potest ſm quòd analogata dupliciter sumi possunt, scilicet vniuersaliter & particulariter. Si enim sumuntur analogata particulariter, illud vnum necessariò est vnum numero verè & positiuè. Si autem sumantur vniuersaliter, illud vnum necessariò est vnum numero negatiuè, id est non numeratur in illis analogatis vt sic, quãuis in se sit vniuersale quoddam & nõ vnũ numero. Verbi gratia: si sumantur hæc vrina sana, hæc medicina sana, & hoc animal sanum: hæc omnia dicuntur sana sanitate existente in hoc animali, quã cõstat vnam numero verè esse. Socrates enim dicitur sanus, quia hanc habet sanitatẽ medicina, ꝙ a illam fecit: vrina quia eandem significat, &c. Si verò sumantur animal sanum in cõmuni, & vrina sana in communi, & medicina sana in communi: sic formaliter loquẽdo, sanitas à quo huiusmodi sana dicuntur non est vna numero in se: eo quòd causæ vniuersales effectibus vniuersalibus comparandæ sunt. Et simile est de signis, & instrumentis conseruatiuis, & aliis huiusmodi: sed est vna numero in istis analogatis. Non enim numeratur sanitas in animali, vrina & diæta: quoniam non est alia sanitas in vrina, & alia in diæta, & alia in animali. Et sequitur conditio ista ex præcedenti, quoniam commune ſm de nominationem extrinsecam non numerat id, à quo de nominatio sumitur in denominatis, sicut vniuocum multiplicatur in suis vniuocatis: & propter hoc dicitur vnum ratione tantùm, & non numero, in suis vniuocatis. Alia enũ est animalitas hominis, & alia equi, & alia bouis animalis nomine adunante in vna ratione.

¶ Ex hac aũt conditione infertur alia: scilicet ꝙ primum analogatum ponitur in ratione cæterorum ſm illud nomen analogum: quoniam cætera non suscipiunt illud nomen nisi per attributionem ad primum: in quo formaliter saluatur eius ratio. Cadit siquidem in ratione medicinæ, & diætæ, & vrinæ, &c. inquantum sana sunt animalis sanitas: sine qua intelligi cætera sana non possunt. & simile est de aliis iudicium. Ex hoc aũt sequitur vlterius, quòd nomen sic analogum vnum certum significatum commune omnibus partialib⁹ eius modis, seu omnib⁹ analogatis nõ habet. En cõsequenter, ꝙ nec conceptũ obiectiuum, nec conceptũ formalẽ abstrahẽtem à cõceptib⁹ analogatorum habet: sed sola vox cum identitate termini diuersimodè respecti cõmunis est. Ita ꝙ cum

Primum analogatorum hoc nominat.

Analogatum quod numero omnibus analogatis positiue sumptis non, sumatur particulariter negatiuè, sumatur vniuersaliter.

Primum analogatum ponitur in ratione cæterorum rationis huius.

cum in hac analogia sint tria: vox scilicet, terminus respectus diuersi ad illum, nomẽ analogum terminum quidẽ distinctè significat (vt sanum sanitatem) respectus autem diuersos ita indeterminatè & confusè importat, vt primum distinctè vel quasi distinctè ostendat: cæteros autem cõfusè, & per reductionem ad primum. Sanum enim respectus multos ad sanitatem, puta habentis, significantis, causantis, &c. sic in vna voce sanitate distinctè importãte confundit: vt respectũ primũ, scilicet habẽtis seu subiecti distinctè significet. Sanum enim absolutè dicimus sanitatem habentem, vt subiectũ cæteros autem respectus indeterminatè importat & per attributionem ad primum: vt patet ex dictis. Et propter hoc tria de huiusmodi analogo dicũtur, scilicet ꝙ commune est omnibus analogatis non secundum vocem tantum: & ꝙ simpliciter prolatum stat pro primo: quod non est prius primo analogato, in quod tota ratio formaliter saluatur. Primum quidem peculiarius significat, & supra omnia analogata superius significatum non habet.

¶ Diuiditur autem à S. Tho. analogia hæc in analogiam duorum ad tertium: vt vrinæ & medicinæ ad animal sanum: & in analogiã vnius ad alterum: vt vrinæ vel medicinæ ad animal sanum. Nec habet diuisio ista alia membra à supradictis: qm̃ hoc circuit analogiam secundum omnia genera causarum: sed ad hoc facta est, vt ostẽdatur differenter suscipi nomen analogum, quando ponitur primum analogatum ex vna parte, & cætera ex alia parte: & quando secundorum analogatorum vnum hinc & alterum inde ponitur, secundum quodcunq; genus causæ analogia fiat. Primo enim & cæteris sic cõmune est analogum, vt nihil eis prius ponat aut significet: & propterea vocatur analogia vnius ad alterũ, ponendo omnia alia à primo loco vnius. Secundis autem analogatis sic cõmune est nomen analogum, vt aliquid eis prius ponat: primum scilicet ad quod omnia secũda attribuuntur. Et vocatur analogia duorum ad tertium, vel multorum ad vnum. quia non inter se est attributio, sed ad primũ. Appellantur autem analoga secundum attributionem à Logico æquiuoca: vt in principio Prædicamentorum patet: vbi animal æquiuocũ dicitur ad animal verum & pictũ. Animal enim pictũ non purè æquiuocè, sed per attributionem ad animal verũ animal dicitur: & in ratione eius inquantum animal manifestè patet verum animal accipi: Quærẽti enim, quid animal pictum in eo ꝙ animal? respõdebitur, imago animalis vteri. A Philosophis verò Græcis, nomina ex vno, vel ad vnum aut in vno & media inter æquiuoca & vniuoca dicuntur: vt pluries in Metaphysi. patet & expressè in 1. Ethic. huiusmodi nomina contra analoga distinguuntur, vt infrà amplius dicetur. A Latinis autem vocãtur analoga vel æquiuoca à cõsilio. Hãc analogiam. S. Tho. in primo sent. distt. 19. vocat analogiã secundũ intentionẽ, & nõ secundũ esse, eo ꝙ nomẽ analogũ nõ fit hic cõmune secundũ esse, id est formaliter: sed secundũ intentionẽ, id est, secundũ denominationẽ: vt enim ex dictis patet in hac analogia nomen cõmune non saluatur formaliter nisi in primo, de cæteris autem extrinseca denominatione dicitur. Hæc ideò analoga apud Latinos dicuntur quia proportiones diuersas ad vnum dicunt extenso proportionis nomine ad omnem habitudinẽ: abusiua tamen loquutio hæc est, quamuis longè minor, quàm prima. Quomodo autem de huiusmodi analogis sit scientia, & contradictiones, & demonstrationes, & consequentiæ & alia huiusmodi de eis fiant, ex dictis & Aristotelis consuetudine patet. Oportet enim significationes diuersas prius distinguere (propter quod ambigua apud Arabes hæc dicuntur) & deinde à primo ad alia procedere: sicut à centro ad circunferentiam diuersis proceditur viis.

Analogum ꝙ quia nomen omnibus analogatis positiue sumptis commune.

Aliae in esse eiusdem proportionaliter conueniunt.

CAPVT III.

Analogia proportionalitatis quid & quotuplex sit, & quomodo proprie analogia dicatur.

EX abusiue igitur analogis ad propriè analoga ascendendo, dicimus analoga secundum proportionalitatem dici, quorũ nomen est commune, & ratio secundum illud nomen est proportionaliter eadẽ. Vel sic, Analoga secundum proportionalitatẽ dicuntur, quorum nomen commune est, & ratio secundum illud nomẽ est similis secundum proportionẽ: vt videre corporali visione, & videre intellectualiter, communi nomine vocantur videre: quia sic intelligere rem animæ offert, vt videre corpori animato. Quãuis aũté proportio vocetur certa habitudo vnius quantitatis ad aliã (secundum quod dicimus quatuor duplam proportionẽ habere ad duo) & proportionalitas dicatur similitudo duarũ proportionum: secundũ quod dicimus ita se habere octo ad quatuor, quẽadmodũ sex ad tria. vtrobiq; enim dupla proportio est, &c. Transtulerunt tamen Philosophi proportionis nomen ad omnem habitudinem conformitatis commensurationis. capacitatis, &c. Et consequenter proportionalitatem extẽderunt ad omnẽ similitudinem habitudinum. Et sic in proposito vocabulis istis vtimur.

¶ Fit aũtẽ duobus modis analogia hæc, ſ. metaphoricè & propriè. Metaphoricè, quidẽ, quando nomen illud commune absolutè vnã habet rationẽ formalem, quæ in vnum, analogatorum saluatur, & per mediorã de alio dicitur: vt ridere vnam secundum se rationem habet, analogum tamen metaphoricè est verò risui, & prato florenti, aut fortunæ successui. sic enim significamus hæc se habere, quẽadmodum homo ridens. Et huiusmodi analogia sacra Scriptura plena est, de Deo metaphoricè notitiam tradens. Propriè verò fit quando nomen illud cõmune in vtroq; analogatorum absque metaphoris dicitur: vt principium in corde respectu animalis & in fundamento respectu domus saluatur. Quod vt Auerrois in com. septimo primi Ethic. ait, proportionaliter de eis dicitur.

Analoga hæc cæteris omnibus antecellebamus) ¶ Præponitur autem analogia hæc cæteris antedictis dignitate & nomine. Dignitate quidẽ: quia hæc fit secundum genus causæ formalis inhærentis: qm̃ prædicat eam, quæ singulis inhærent. Altera verò secundũ extrinsecam denominationem fit. Nomine autẽ: qm̃ analoga nomina apud Græcos (à quibus analogiæ vocabulũ habemus) hæc tantum dicuntur: vt ex Arist. etiam colligitur, qui in *lit.* Metaphysica, nomina quæ dicimus analoga per attributionem, ex vno, vel ad vnum, vel in vno vocat: vt patet in principio 4. & in 7. tex. com. 15. In quinto autẽ Metaph. cap. de vno in text. 12. diffiniens vnum secundum analogiã, vt synonymis vtitur vnũ analogia & vnum proportione: & diffinit esse ea, quæcunq; se habent vt aliud ad aliud, aperte insinuans illã esse propriè analogorũ diffinitionẽ, quam diximus. Quod tamen clarius in Arabica habetur trãslatione, dicente, Illa quę sunt vnum secundum æqualitatẽ, scilicet proportionalem, sunt quorũ proportio est vna. sicut proportio alicuius rei ad aliã rem. vbi Auer. exponẽs ait Et illa dicuntur vnum, quæ sunt vnum secundũ proportionalitatẽ: sicut dicitur, ꝙ proportio rectoris ad ciuitatem & gubernatoris ad nauem, est vna. In secũdo quoq; Poste. c. 11. huiusmodi nomina ,ppriomalia analoga vocat. Et qũ plus est in primo Eth. c. 7. distinguit suprà dicta nomina ad vnum aut ex vno, contra analoga, dum loquens de communitate boni ad ea quæ bona dicuntur, ait. Non alsimilantur a casu æquiuocis, sed certe ei, quod est ab vno esse, vel ad vnum nomina contendere, vel magis secundum analogiã. Et subdens exemplum analogiæ dicit: Sicut enim in corpore visus, in ãnima intellectus. In quibus verbis lectori non solum nomen analogiæ hoc, quid diximus, sonare docuit, sed præterẽda esse in prædicationibus metaphysicis hanc insinuauit analogiam in ly magis: vt S. Th. ibidem propter supradictam rationẽ optimè exponit. Scimus siquidem secundum hanc analogiam, rerum intrinsecas entitates, bonitates, veritates, &c. quod ex priori analogia nõ scitur. Vndè sine huiusmodi analogiæ notitia metaphysicales processus absque arte discuntur. Accidit quę huiusmodi ignorantibus, quod antiquis nescientibus logicam: vt in 2. Elenchorum dicitur, Nec fuit fortè ab Arist. tempore tam periculosus casus ille, sicut modò apud nos est: quoniam blasphemare fere videtur, qui metaphysicales terminos analogos dicens secundum proportionalitatem communes exponit. Cum tamen Auer. dicat super prædicto tex. Et dignius his tribus modis est: vt sit nomen boni dictum de eis secundum viam, quæ dicitur de proportionalibus.

Aliae Vocatur quoque à S. Thoma in primo Sent. distt. 19. analogia hæc analogia secundum esse & secundum intentionem: eo quod analogata ista nec in ratione communis nominis nec in esse illius rationis parificantur, & tamen tam in ratione illius nominis, quam in esse eiusdem proportionaliter conueniunt. Sed quoniam: vt *proprior* dictum est, obscura & necessaria valde res hæc est, accuratè di- *tionalitas.* stinctéque dilucidanda est per plura capitula.

CAPVT IIII.

Quomodo analogum nomen ab analogatis diffinguatur.

QVoniam autem analogia media est inter æquiuocationem puram & vniuocationem, ex extremis medij natura declaranda est. Et quia in nominibus tria inueniuntur, scilicet vox conceptus in anima, & res extra seu cõceptus obiectiuus, ideo singula perlustrando, dicendum est quomodo analogum ab analogatis diffinguitur. Et à rebus incipiendo (quia priores conceptibus & nominibus sunt) dicimus ꝙ nomine æquiuoco diuersæ res significantur, quòd vt sic nõ nisi voce adunantur. Vniuoco verò diuersæ res ita significantur, quòd vt sic ad rem in se simpliciter, vnam, abstractam & præcisam in esse cognitio ab eis adunatur. Analogo autem nomine res diuersæ ita significantur, quod vt sic ad res diuersas secundum proportionem vnam vniuntur. Vocatur autem in proposito res non solùm natura aliqua: sed quicunque gradus, quæcunque realitas, & quodcunque reale in rebus inuẽtum. Vnde inter vniuocationem & analogiam hæc est differentia quòd res fundantes vniuocationem sunt sic ad inuicem similes, ꝙ tundamentum similitudinis in vna est eiusdem rationis omnino cum fundamento similitudinis in alia: ita ꝙ nihil claudit in se vnius ratio, ꝙ non claudat alterius ratio. Ac per hoc fundamentũ vniuocæ similitudinis, in vtroq; extremorum æquè abstrahit ab ipsis extremis. Res autem fundantes analogia, sic sunt similes, ꝙ fundamentũ similitudinis in vna diuersæ est ratiõis simpliciter à fũdamento illius in alia: ita quòd vnius ratio non claudit id quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

claudit ratio alterius. Ac per hoc fundamentum analogæ similitudinis, in neutro extremorũ oportet esse abstractum ab ipsis extremis: sed remanent fundamenta distincta, similia tamen secundum proportionem: propter quod eadem proportionaliter vel analogicè dicũtur. Et vt omnibus possint prædicta patere, declarantur exemplariter in vniuocatione huius nominis animal & analogia huius nominis ens, homo, bos, leo & cętera animalia: quia habent in se singulas naturas sensitiuas seu proprias animalitates: quas constat diuersas secundum rem esse, & mutuo similes: sic ꝙ in quocũq; extremo (puta homine, aut leone) cõsideratur secundũ se animalitas. quæ est similitudinis fundamẽtum, inuenitur æqualiter abstrahẽs ab eo, in quo est, & nihil includẽs in vno ꝙ nõ in alio. & ideo & in rerũ natura fundãt secundũ suas animalitates similitudinẽ vniuocã: quæ idẽtitas generica vocatur: & in esse cognito adunantur non ad duas vel tres animalitates, sed vnam tantum: quæ animalis nomine in concreto per se primo significatur, & vniuocè vocatur cõmuni nomine animal. Omnium siquidem eorum, secundũ ꝙ naturas sensitiuas habent, indistincta omnino est ratio: quæ illius rei, quam animalitatem vocauimus, adæquata est diffinitio. Substantia autem, qualitas, quantitas, &c. quia non habent in suis quidditatibus aliquid prædicto modo abstrahibile (puta entitatem) quoniam supra substantialitatẽ nihil amplius restat. ideo nullã substantialitatẽ vniuocantẽ inter se compatiũtur. Et quia cũ hoc, ꝙ non solùm eorum quidditates sunt diuersæ, sed etiam primò diuersæ, retinẽt similitudinem, in hoc, ꝙ vnũquodq; eorũ secundũ suam proportionẽ habet esse: ideo & in rerum natura non secundum aliquam eiusdem rationis in extremis, sed secundum proprias quidditates vt commensuratas hic propriis esse fundant analogiam, id est, proportionalem similitudinem. Et in intellectu aduanantur ad tot res, quot sunt fundamenta, proportionis similitudine vnitas, significatas propter illam similitudinem, entis nomine & analogicè cõmuni nomine vocatur ens. Differenter ergo res adunantur sub nomine Analogo & Vniuoco.

¶ Conceptus quoq; mentalis nõ eodem modo inuenitur in vniuocis & analogis: qm̃ nomen vniuocum & omnia vniuocata vt sic, vnum tantum conceptum in mente habent perfectè & adequatè eis correspondentem: quia fundamentum vniuocæ similitudinis (quod significatum formale est nominis vniuoci) vnius omnino rationis est in omnibus vniuocatis: ac per hoc in vno representato omnia representari necesse est. In analogis verò, quoniam fundamenta analogæ similitudinis diuersarũ sunt rationum simpliciter, & eiusdem secundum quid (id est, secundum proportionem) oportet duplicem analogi mentalem conceptum distinguere: perfectum & imperfectum: & dicere ꝙ analogo & suis analogatis respondet vnus conceptus mentalis imperfectus & tot perfecti, quot sunt analogata. Quia enim vnum analogatorum vt sic, simile est alteri, consequens est, quòd conceptus representans vnum: representet alterum: iuxta illam maximã, Quicquid assimilatur simili vt sic, assimilatur etiam illi, cui illud tale est simile.

¶ Quia verò talis similitudo secundum proportionem tãtum est, quæ diuersam rationẽ in altero fundamẽto habet: cõceptus perfectè representans vnum analogatorũ a perfecta representatione alterius deficit: & consequenter oportet alterius analogati alterum adæquatum conceptum esse. Vnde & analogum vnum habere mentalẽ conceptum & plures habere cõceptus mẽtales, verum est diuersimodè: quãuis, simpliciter loquendo, magis debeat dici, analogi esse plures conceptus, nisi loquendo occasio aliud exigat. Dico autem hoc, quoniã cum contradicendus analoga omnino carere vnò conceptu mentali sermo est, vnum eorum conceptũ absolutè dicere nõ est reprehendendũ. Propter quod oportet solerti discretione lectorẽ vti: quando inuenitur scriptum, ꝙ analogata conueniunt in vna ratione, & quando inuenitur alibi, quòd analoga non conueniunt in vna ratione. Est ergo differentia inter analogiam & vniuocationem quo ad conceptum mentalem, ita quod vniuoci & vniuocatorum, vt sic, vnus est conceptus perfectè & adæquatè eis respondens: vt de conceptu animalis patet. Analogi verò & analogatorum vt sic, vt plures necessariò sunt conceptus perfectè ea representantes, & vnus est conceptus imperfectè representans. Non ita quòd sit vnus conceptus adæquatè respondens nomini analogo, & inadequatè analogatis: quoniam secundum veritatem nomen illud vniuocum esset, sed ita quòd conceptus vnus representans perfectè alterum analogatum vt sic, imperfectè representat reliquum. Quo ad vocem autem, non est inter analoga & vniuoca differentia.

Notu diſtinctione analogi ab analogatis.

¶ His autẽ præmissis, intentũ facilè patere potest: quomodo scilicet distinguitur analogũ, puta, ens ab analogatis: puta, substantia, quantitate & qualitate. Vniuocũ enim, puta animal, distinguitur ab vniuocatis (puta homine & leone) quo ad rem significatã seu conceptum obiectiuum, & quo ad cõceptum mentalẽ sicut vnũ simpliciter abstractum &c. a multis simpliciter, &c. Analogũ verò quo ad rem seu obiectũ conceptum distinguitur sicut vnum proportione à multis simpliciter, vel (& idẽ est) sicut multa & similia secundum proportiones à multis absolutè: verbi gratia, Ens distinguitur à substantia & quantitate: non quia significat rem quandam eis cõmunem, sed quia substantia quidditatem tantùm substantiæ importat, & similiter quãtitas quidditatẽ quantitatis absolutè significat: ens autẽ significat ambas quidditates vt similes secundum proportiones ad suã esse: & hoc est dicere vt easdẽ proportionaliter. Quo ad conceptũ autem mentalẽ adæquatum hoc quoq; eodẽ omnino modo distinguitur. Secundum conceptum verò mentalẽ imperfectum, quãuis distinguatur sicut vnũ simpliciter à multis simpliciter, nõ tamen sicut vnum abstrahens in repræsentando ab illis multis quẽadmodum in vniuocis contingat. Quoniam, vt ex dictis patet, conceptus ille, puta, qualitatis, inquantũ ens, alterius analogati, id est ipsius qualitatis, secundum quòd se habet ad suum esse, est adæquatè representatiuus, & a qualitatis quidditate non abstrahens, cæterorum verò (puta quantitatis & substantiæ) imperfectè tantùm est representatiuus, inquantum eis similis proportionabiliter est.

CAPVT V.

Qualis sit abſtractio analogi ab analogatis.

PORTET Autem ex præmissis ostẽdere, qualiter analogũ abstrahat ab his, quibus cõmune secundũ analogiam dicitur: puta, qualiter ens abstrahit à substãtia & quãtitate. Insurgit siquidẽ difficultas quædam in re hac, & ex parte rerum, & ex parte conceptus. Ex parte siquidem rerum: quia videtur analogi nominis res significata eodem, abstrahibilis & abstracta modo quo res vniuoco nomine significata. Qm̃ cum (vt in 5. Meta. dicitur) vnũ in qualitate faciat simile. nulla apparet ratio, cur à quibuscũm similibus sit vna res abstrahibilis, & à quibusdã nõ, licet euidens tõ sit, cur ab his similib⁹, puta Socrate & Platone, abstrahibilis sit res magis vna, & ab illis, puta homine & lapide, minus vna. Vnde si substãtia & quãtitas assimilant in hoc ꝙ vtraque est ens. & cõsequẽter in eis est aliqd vnũ, qd̃ est fundamentũ illius similitudinis, quod verat ab eis abstrahi rem vnã vtriq; cõmunẽ? Ex parte verò cõceptus, quia videt eodem modo cõcept⁹ analogi abstrahere ab analogatis sicut vniuocũ ab vniuocatis. eo ꝙ analogũ nomẽ importat in cõfuso singulas proportiones analogatorũ, & distinctè nõ significat nisi ꝓportionẽ in cõmuni. verbi gratia, ens non significat habẽs se ad esse sic vel sic, puta vt substantia aut vt quantitas: sed si ꝓportionale nomẽ est, significare videt habens se ad esse secundũ aliquã proportionem, quæcunque sit illa. Hoc aũt constat esse æque abstractum à substantia, & à quãtitate: & cõsequenter per modum vniuoci in analogis abstractio conceptus apparet.

VT Autem euidens fiat huius ambiguitatis determinatio, sciendũ est, ꝙ licet abstrahere diuersa significet, cum dicimus intellectum abstrahere animal ab homine & equo, & cum dicimus animal abstrahere ab homine & equo: eo ꝙ tunc significat ipsam intellectus operationẽ attingẽtem in eis vnũ & nõ aliam: nunc verò significat extrinsecam denominationẽ ab illa intellectus operatione, qua res cognita abstracta denominatur. In vnũ tamen & idẽ semper tẽdit: quoniam semper sonat intelligi vnũ, non intellecto altero. Ideó ꝫ; nihil aliud est agere de abstractione analogi ab analogatis, quàm inquirere & determinare, quomodo res significata analogo nomine intelligi possit, nõ cointellectis analogatis: & quomodo conceptus illius habeatur absq; conceptibus istorum. cùm igitur ex supradictis, & ex ipso analogiæ vocabulo pateat, ꝙ analogo nomine non simpliciter vna res, sed res proportione vna significatur: talis aũt idem est quod res diuersæ, vt similes proportionaliter, facilè deduci potest, quòd res analoga potest, quidem intelligi non cointellectis analogatis. & consequenter abstrahere ab eis. Sed non sicut in vniuocis res vna (puta natura sensitiua, seu animal intelligitur non cointellectis omni natura humana & equina, vt sic) sed sicut duæ res vt proportionaliter similes intelliguntur, non cointellectis ipsismet duabus rebus ſm suas proprias naturas absolutè. Ita ꝙ analogi abstractio non consistit in cognitione vnius & non in cognitione alterius: sed in vnius & eiusdem intellectione vt sic, & non in intellectione absolutè. verbi gratia: entis abstractio non cõsistit in hoc, quòd entitas apprehẽditur, & substãtia aut quãtitas non: sed in hoc ꝙ substantia, aut quantitas apprehẽditur, vt sic se habet ad proprium esse: secundum hoc enim similitudo proportionaliter attenditur: & non apprehenditur substantia, aut quantitas absolutè. Et simile est de aliis rebus analogis, quales sunt ferè omnes Metaphysicales. Vnde cõcedi potest, rem analogam abstrahere, & non abstrahere ab analogatis diuersimodè. Abstrahere quidem, pro quanto abstrahit ab eis, quemadmodum res vt sic, id est res similis alteri proportionaliter abstrahit a se absolutè sumpta. Nõ abstrahere verò, ꝓ quanto res vt sic accepta seipsam necessariò includit, & absque seipsa intelligi non põt. Quod de vniuocis dici non potest: quia res vniuoca, absque aliis, quibus est vniuocè communis, intelligitur, sic ꝙ eas in suo intellectu nullo modo actualiter includit: vt patet.

Vnũ pro portione ſimili

OBIECTIONI Autem ad oppositũ adducta ex analogę

nõ omnum ſimpliciter oportet eſſe ſimile.

similitudinis natura, facilè satisfit, dicendo, quod cùm vnum multipliciter dicatur, non oportet omnem similitudinem attendi secundum vnum simpliciter, sed quandoque sufficit, quòd vnum secundum proportionem faciat simile. Vnum autem proportionaliter non est simpliciter vnũ, sed multa similia secundum proportiones, à quibus ideo non potest abstrahi res vna simpliciter: quia similitudo ipsa proportionalis tantũ est & fundamentũ non est vnum nisi proportionaliter. De ratione siquidem vnius proportionaliter, est habere quatuor terminos: vt in quinto Ethic. dicitur. Quoniã proportionalitas, qua similitudo proportionum fit, inter quatuor ad minus (quæ duarum proportionum extrema sunt) necessariò est. & consequenter vnum proportione non vnificatur simpliciter, sed distinctionem retinẽs, vnum pro tanto est, & dicitur, pro quanto proportionibus dissimilibus diuisum non est. Vnde sicut non est alia ratio quare vnum proportionaliter nõ est vnum absolutè, nisi quia ista est eius ratio formalis: ita non est quærenda alia ratio, cur à similibus proportionaliter non potest abstrahi res vna, hoc enim ideo est, quia similitudo proportionalis talem in sua ratione diuersitatem claudit. Et accidit vlterius procedentibus, vt quærant id, quod sub quæstione non cadit: vt quare homo est animal rationale, &c.

Cõceptum nominis analogi abſtrahit non ſicut vnum ſimpliciter ſed ſicut vnũ proportione.

DE Abstractione quoq; conceptus eodem dicendum est modo, abstrahit enim cõceptus analogi nominis nõ sicut vnum simpliciter, sed sicut vnum proportione: seu simile secundũ proportiones à multis absolutè. Sed quia obiiciendo tangitur de abstractione conceptus analogi à specialibus conceptibus illius analogiæ, & abusiuè analogata ibidem vocantur partiales analogi rationes ideo diligenter cauendum est, ne apparentia in obiectione tacta in illum errorẽ ducat, qui ibi tangitur. Sciendũ siquidẽ est, ꝙ licet in analogis secundũ attributionẽ in hoc omnia analogata conueniant ꝙ eandẽ formã omnino respiciunt: ita ꝙ nõ solũ conueniunt in vno termino, sed in hoc quod est respicere illum. Erroneum tamen est, analogo per attributionẽ cõceptum vnũ respectus in cõmuni ad illum terminũ per abstractionem à tali & tali respectu attribuere: verbi gratia, Animal inquantum sanum, vrina inquantum sana, & medicina inquantum sana licet cõueniant, & in sanitate tanquam termino, cuius animal est subiectum, vrina signũ, & medicina causa, & conueniant, in hoc, ꝙ respiciant sanitatem: quodlibet enim eorum sanitatem respicit, licet diuersimodè. Ab his tamen specialibus respectibus nõ abstrahitur respectus in communi ad sanitatẽ, importatus sani nomine: in cuius respectu omnes speciales respectus ad sanitatem, cõfusè & in potentia claudantur. Falsum enim est, ꝙ sanum significet hoc quod dico, respiciens, vel aliqualiter se habens ad sanitatẽ. Tum quia sic Sani nomen vniuocum verè esset ad vrinam & animal, &c. vt patet ex vniuocorum diffinitione. Tum quia hoc est contra intentionem dicentium, vrinam aut diætam sanã. Percunctatibus siquidẽ, quid est vrina inquantum sana, nõ respondetur, respiciẽs sanitatem: sed omnes respectum illum specificant, respondentes signum sanitatis, & similiter de diæta respondetur, quòd est conseruatiua sanitatis, &c. Tum quia contra omnes & Philosophos & Logicos hucusque à me visos hoc est. Sicut autem in prædictis analogis prædictus cauẽdus est error: ita in analogis secundum proportionem (quæ sola simpliciter analoga sunt) similis cauendus est error, ex simili causa apparentiæ firmitatem trahens. Quia enim analogata conueniunt in hoc, quòd vnumquodq; eorum commensuratum seu proportionatum est, licet diuersimodè credi potest quòd ab his specialibus proportionibus abstrahatur proportionatum in communi, & nomine analogo significetur. Ac per hoc analogum habeat conceptum vnum, in quo confusè & in potentia claudantur omnes speciales propositiones analogatorum: verbi gratia, vt quia substantia proportionata est suo esse & similiter quantitas & qualitas, licet diuersimodè: ideò à substantia, quantitate & qualitate, diuersimodè proportionalitatis suis esse, abstrahatur res siue quidditas proportionem habens ad esse: qualiscunque sit illa proportio, & hoc sit entis primarium significatum, in quo omnes speciales proportiones substantiæ, quantitatis & qualitatis, &c. ad suã esse confusè claudantur & in potentia.

¶ Sed hoc falsissimum est. Tum quia hoc quod dicitur, scilicet res proportionata ad hoc ꝙ sit, non est res vna simpliciter etiam in esse obiectiuo, nisi chimericè. Tum quia proportionalia nomina vniuoca essent (vt ex vniuocorum diffinitione patet) & cõsequenter perirent proportionalitatis ratio, quæ extrema vnũ simpliciter esse non cõpatitur, & sic essent proportionalia & nõ proportionalia: quod intellectus capere nõ põt. Tum quia cõtra Arist. autoritatem in secundo post inferius adducẽdam, & adductã ex primo Ethi. & S. Tho. & Auer. & Alberti expresse est. Vnde cõfusio, qua analogũ tã secundũ attributionẽ quã secundũ proportionẽ importat speciales habitudines aut proportiones, nõ est cõfusio pluriũ conceptuũ in vno cõmuni conceptu: sed est confusio significationũ in vna voce, licet difformiter. Quoniã in analogia attributionis vox analoga primũ distinctè significat, cętera aut cõfusè. In analogia verò proportionis, nomen analogum ad omnes suas significationes indistinctè se habere permittitur.

¶ Cautũ tamen & attẽtum oportet hic esse: quia cum analogi rationes dupliciter sumi possint, scilicet secundum se. & vt eadẽ & ipse vt eadẽ propter idẽtitatis ꝓportionalis naturã nõ abstrahant à seipsis: & tamen aliquid cõuenit eis ratione identitatis, seu inquantum eadem sunt, quòd non conuenit eis ratione diuersitatis (vt patet de communibus eis) videtur quòd duo incompossibilia secundum apparentiam, analogi rationibus conueniant, scilicet quòd ipsæ vt eadem non abstrahant à seipsis. & quòd ipsæ, vt eadem aliquid causent, & habeãt, & quod nõ vt diuersæ, reduplicariq; possint vt eadem, nõ reduplicatis, vt diuersæ sunt. Hæc enim non solùm cõpossibiliter, sed necessariò simul sibi vendicat identitas proportionalis: quoniam & extrema vniri omnino non patiens, ab eis omnino abstrahi non permittit: & extrema aliqualiter indiuisa & eadem ponens, vt eadem ea considerabilia & reduplicabilia exigit. Sícque fit, vt analogo secundum identitatem in se clausam, ad diuersitatem rationum in se quoque clausam comparato, abstractio quædam (quæ non tam abstractio, quàm quidam abstractionis modus est) inueniatur: propter quam non solum ab analogatis (puta substantia & quantitate) analogum, puta ens, abstrahere dicitur: vt suprà diximus. Sed ab ipsis eius rationi bene, seu à diuersitate ipsarum rationum eius puta rationis entis in substantia, & rationis entis in quantitate. Nõ quia quandam rationem eis cõmunem dicat: quia hoc est fatuum, nec quia illæ rationes omnino sint eædem, aut eas omnino vniat: quia sic non esset analogum, sed vniuocum: sed quia eas proportionaliter adunans, & vt easdem proportionaliter significans, vt easdem considerandas offert, annexa inseparabiliter diuersitate quasi seclusa, & idemtitate proportionali vnit, & confundit quodãmodo diuersitatem rationum. Sícque non sola significationum in voce confusio, analogo conuenit, sed confusio quædam conceptuum, seu rationum fit in identitate eorum proportionali, sic tamen vt non tam conceptus, quàm eorum diuersitas confundatur. Et quoniam analogum talem identitatem præcipuè importat: & tali confusione frequenter vtimur, analoga nomina ab omni rationum eius diuersitate abstrahere dicentes (dum confusè pro omnibus supponere ipsum pluries exponimus) ideo nõ mediocri opus est vigilantia, ne in vniuocationem labi contingat. Abstrahit igitur analogum à suis analogatis (puta ens à substantia & quantitate) sicut vnum proportione à multis, seu sicut similia proportionaliter à seipsis absolutè tam quo ad conceptum obiectiuum, quàm mentalem siue sit sermo de abstractione totali, siue de formali. Hæ enim abstractiones non differunt in eodem, nisi secundum præcisionem, & non præcisionem: vt alibi declaramus. Vnde nihil aliud est dicere ens abstractum à naturis prædicamentorum abstractione formali, quam dicere naturas prædicamentales proportionales ad suã esse, vt sic præcisè: à specialibus autem seu singulis analogiæ rationibus extremis, non tertio conceptu simplici, sed voce communi & identitate proportionali earundem, quoddammodo abstrahit.

CAPVT VI.

Qualis ſit prædicatio analogi de ſuis analogatis.

VIdẽbitur autem fortè alicui ex his quòd prædicatio analogi de suis analogatis (puta entis de substãtia, & quantitate, aut formæ de anima & albedine, &c.) sit sicut prædicatio æquiuoci de suis æquiuocatis, ita quòd non sit prædicatio superioris de inferioribus, nec cõmunioris de minus communi, nisi sola voce, sed eiusdem de seipso. Non est enim analogo res vna significata, quæ in vtróque analogatorum saluetur absque hoc autem prædicatio cõmunioris, aut superioris non inuenitur secundum intrinsecam denominationem, seu existentiam. Sic enim analogum secundum proporrionalitatem commune esse dictum est. Fouere quoque potest non parum opinionem hanc processus iuxta primum Topic. Aut scilicet analogum est prædicatum conuertibile, aut inconuertibile seclusa vocis communitate. Et cùm constet non esse inconuertibile (quoniam substantia vt sic se habens ad suum esse, quod ens de substantia dictum prædicat conuertitur cum substantia: & similiter quantitas sic commensurata suo esse, cum quantitate conuertitur, & sic de aliis) consequens est, quòd analogum tanquam superius, de analogatis prædicari non possit. Superioris enim intentionem suscipere non potest, quòd conuertibile esse cõprobatur. Et quoniam secundum veritatem analogum vt superius prædicatur de analogatis, & non sola voce cõmune est eis: sed conceptu vnico proportionaliter: cuius vnitas ad hoc, quòd prædicatum aliquod superioribus rationem habeat, sufficit: quia superius nihil aliud sonat, quàm vnum prędicatum ad plura se extẽdens vnũ autem non per accidens, aut congregatione (sicut aceruus lapidum) sed per se, constat esse etiam vnũ proportione: ideo ad huius veritatis claritatem ex extremis procedendo, sciendum est, quòd quia analogũ medium est inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuocum & purè æquiuocum,consequens est, quòd analogum idem aliquo modo, & non idem aliquo modo de suis prædicet analogatis. Et quia prædicat aliquod abstrahens aliquo modo à suis analogatis(vt ex præmisso patet cap.)consequens est, q̃ com paretur ad sua analogata vt maius ad minora, seu superius ad inferiora:licet non omnino vnũ secundũ rationem sit,quod eis imponit. Quod vt clarius pateat,figuraliter declaratur sic. Tam in æquiuocis quã vniuocis & analogatis,quatuor inueniuntur,scilicet duæ res ad minus,æquiuocatæ,vniuocatæ, aut analogatæ:& duæ res, seu rerum rationes æquiuocationem, vniuocationẽ, aut analogiam fundantes,verbi gratia, In æquiuocatione canis inueniuntur hæc quatuor,canis marinus, & canis terrestris, & ratio illius,& ratio illius secundũ nomen canis.In vniuocatione quoq; animalis inueniuntur quatuor scilicet homo & Bos, & natura sensitiua hominis & natura sensitiua Bouis:quæ animalis vniuocationem fundant. In analogia similiter entis quatuor sunt,s.substantia & quantitas, & substãtia inquantum cõmensurata suo esse,& quantitas secundum quod suo esse proportionatur. Et licet prima duo,s. æquiuocata & vniuocata, & analogata eodem modo quantum ad propositum spectat in omnibus his distinguatur, quia vbilibet ex opposito cõdistincta sunt:altera tamen duo vniuocationem:æquiuocationẽ & analogiam fundantia, diuersimodè vnita aut distincta sunt.In æquiuocis nãque rationes illæ,puta canis marini & terrestris,sunt omnino diuersæ secundũ rationẽ: & propter hoc id quod prædicat canis de marino cane,nullo modo prædicat de terrestri, & econuersò:& ideo sola voce communius, aut maius æquiuocatis dicitur,& est. In vniuocis verò res illæ(puta animalitas in Boue & animalitas in Leone) licet numero & specie diuersæ sint,ratione tamen omnino eædem sunt:ratio enim vnius est omnino eadem q̃ ratio alterius, & econuersò : & propter hoc id q̃ prædicat animal de homine,idem omnino prædicat de Boue & vniuocum dicitur & superius homine & Boue.

In analogis autem res analogiam fundantes(puta quantitas vt sic se habens ad esse:& substãtia vt sic se habẽs ad esse)licet diuersæ sint & numero,& specie, & genere ratione tamen eædem sunt non omnino, sed proportionaliter:qm̃ vnius ratio proportionaliter eadem est alteri.Et propter hoc,id quod prædicat analogum, puta ens de quãtitate,illudmet proportionaliter prædicat de substantia,& econuersò. Est enim illudmet proportionaliter id,quod in substantia ponit, & econuerso:& propter hoc analogum(puta ens) non sola voce cõmunius, maius aut superius analogatis est: sed conceptu(vt dictũ est)proportionaliter vno. Ita q̃ analogum & vniuocũ cõueniunt in hoc:q̃ vtrunq; cõmunioris & superioris rationem habet.Differũt autem in hoc,quòd illud est superius analogicè seu proportionaliter,hoc verò vniuocè.Et merito:quia fundamentum superioritatis vtrobiq; saluatur,vniuocationis autem non.Fundatur enim superioritas super identitate rationis rei significatæ, id est super hoc q̃ res significata inuenitur nó in hoc tantũ,sed illamet non numero,sed ratione,inuenitur in alio. Vniuocatio autẽ super modo idẽtitatis omnimodè, scilicet identitate rationis rei significatæ,id est super hoc, quod ratio rei significatæ in illo,& in isto est eadem omnino. Quãuis enim in analogis hic identitatis modus nõ inueniatur,quem,in vniuocis inueniri plu-
* Alias, identitas tame rationum, &c. ries dictum est : identitas tamen ipsa rationis * rationem inuenitur,est nanq; identitas proportionalis,identitas quædam.Et ideo non minus analogum (puta ens) est prædicatum superius, quam vniuocum,puta animal, sed alio modo:analogum enim est superius proportionaliter : quia fundatur supra identitatem proportionalis rationis rei significatæ,vniuocum autem præcisè & simpliciter:quia semper omnimoda identitate rationis rei significatæ eius superioritas fundatur.Propter quod S.Tho.superioritatis fundamentum aspiciens in quinto Metaphy.dicit,quod ens est superius ad omnia,sicut animal ad hominem & Bouem.

¶ Vnde obiectiones ad oppositum adductæ,in hoc peccant,q̃ inter identitatem & modum identitatis nõ distingunt. Fatendum est enim,quòd ad hoc:q̃ aliquis terminus denominetur superior, aut communior,oportet vt rem vnam & eandem in vtroque ponat:sed sophisma consequentis cõmittitur inferendo ex hoc,ergo oportet q̃ dicat rem vnam & eandem omnino.Et est semper sermo de identitate secundum rationẽ seu diffinitionem. Identitas enim & vnitas cõtinent sub se non solum vnitatẽ & identitatem omnimodam,sed proportionalẽ, quæ in analogi nominis ratione saluantur.Negandum est igitur quòd in analogis non prædicatur idem de vno & alio analogato:quoniã vnum & idem proportionaliter de omnibus analogatis dicitur : & propterea inter prædicata non conuertibilia numerandũ est.Quantitas enim licet adæquet ens de quantitate verificatum secundum rationem omnino eandem , non tamen secundum rationem illam proportionaliter: quoniam entis ratio non alia proportionaliter ad substantiam & qualitatem se extendit.Verùm quia analogum sonat identitatem proportionalem , ideo huiusmodi rationibus formaliter respondendo, nullo pacto concedendũ est analogum conuerti cum alio analogato.Ad materiam tamen descendendo,potest intrepidè dici , q̃ quia analogum rationem vnam proportionaliter tantùm prædicat,& vnum proportionaliter plura & esse proportionibus similia manifestum est:dupliciter potest secundum singulas rationes ad analogata cõparari. Vno modo absoluté:& sic secundum singulas rationes cum singulis analogatis conuertitur:quia nulla omnino analogi ratio in duobus analogatis inuenitur. Alio modo secundum identitatem proportionalem, quam habet vna cum altera:& sic cum nullo analogato conuertitur : quoniam omnes analogi rationes induisse sunt proportionaliter , & vna est altera proportionaliter.Et quia vt dictũ est analogum hanc sonat identitatem,ideo formaliter & simpliciter loquẽdo,analogum inconuertibile & cõmunius prædicatũ concedendum est esse. Non tamen genus,aut species,aut propriũ,aut diffinitio, aut differentia,aut accidens vniuersaliter est. Nec propterea diminutus Arist. aut Porphy.fuit:quoniam prædicabile,quod simpliciter vnum est docebant,ac per hoc inter æquiuoca analoga numerauerunt.

¶ Ex prædictis autem manifestè patet,quòd analogum non conceptum disiunctum , nec vnum præcisum inæqualiter participatum, nec vnum ordine, sed conceptum vnum proportione dicit & prædicat. De ordine tamen in analogis incluso infrà tractabitur. Vnde cùm dicitur de homine, aut albedine, aut quocunque alio,quod est ens non est sensus, quòd sit substantia vel accidens: sed sic se habens ad esse. Vtor autem ly,sic, quoniam de propriis nominibus proportionum ad esse in actu exercito eas importantibus, disputare nolo ad præsens : quoniam Metaphysici negotij opus hoc est,& exemplariter hic de ente loquimur. Similiter siquidem est de actu,potentia,forma,materia, principio,causa,& aliis huiusmodi iudicium.

CAPVT VII.

Qualis analogatorum secundum analogi nomen diffinitio.

APparere quoque poterit alicui , quòd in ratione vnius analogati (puta qualitatis) secundum analogi, puta entis nomen. alterius analogati, puta substantiæ , vel quantitatis ratio secundum idem analogi nomen cadere debeat:sicut in analogia attributionis contingere dictum est. Fundamentum autem inde apparentia hæc sumit:quia ratio vnius analogati, vt eadem proportionaliter est alteri, absque illa altera exprimi completè nequit. Dictum est autem , quòd analogo nomine rationes hæ importantur , vt eadem proportionaliter sunt. Et confirmat hoc expositio ipsa analogiæ ab Aristotele , Auerroe & S. Thoma in primo Ethicorum posita.Exponunt enim, quòd bonum seu perfectio analogicè dicitur de visu & intellectu : quia sicut visus in corpore , ita intellectus in anima perfectio est. Constat autem,quod non est intelligibile hoc se habere sicut illud , nisi vtrunque extremorum percipiatur.Necessariò igitur videtur,vnum analogatorum secundum analogi nomen per aliud diffiniendum esse.

VT Autem liqueat huius ambiguitatis solutio recolendum est analoga hæc dupliciter inueniri, scilicet propriè & metaphoricè. Diuersimodè enim hæc se habent ad propositam quæstionem. In analogia siquidem secundum metaphoram , oportet vnum in alterius ratione poni:non indifferenter , sed propriè sumptum,in ratione sui metaphoricè sumpti claudi necesse est : quoniam impossibile est intelligere quid sit aliquid secundum metaphoricum nomen,non cognito illo , ad cuius metaphoram dicitur.Neque enim fieri potest, vt intelligam quid sit pratum in eo, quòd ridens , nisi sciam quid significet risus nomen propriè sumptum , ad cuius similitudinem dicitur pratum ridere. Est autem huius ratio radicalis:quia analogum metaphoricè sumptum , nihil aliud prædicat , quàm hoc se habere ad similitudinem illius, quòd absque altero extremo intelligi nequit. Et propter hoc huiusmodi analoga prius dicuntur de his,in quibus propriè saluantur , & posterius de his , in quibus metaphoricè inueniuntur & habent in hoc affinitatem cum analogis secundum attributionẽ vt patet.In analogia verò,in qua nominis saluatur proprietas,nullum analogi membrum per alterum diffiniri oportet , nisi fortè gratia materiæ:vt S. Tho.in secunda quæst. de Veri. articulo vndecimo docuit. Sunt enim analogatorum rationes secundũ analogi nomen quodammodo mediæ inter analoga secundum attributionem,& vniuoca. In analogis enim secũdum attributionem primum diffinit reliqua.In vniuocis verò neutrum alterum diffinit , sed vnius diffinitio est completa alterius diffinitio : & econuerso.In analogis autem neutrum alterum diffinit, sed vnius diffinitio est proportionaliter alterius diffinitio.Et loquimur semper de ratione secundum nomen commune, verbi gratia , in diffinitione cordis,secundum quod principium animalis , non ponitur fundamentum,secundum quod principium domus:nec econuerso : sed eadem proportionaliter est principij ratio vtrobique , vt Comment. vbi supra dicit.

¶ Duabus autẽ opus est distinctionibus vti in re hac:ea scilicet, q̃ in logica traditur de actu signato & exercito , & ea quæ à Metaphysico

physico,vt plurimum tractatur, de ordine rerum ex vno nomine ex parte rei,& parte impositionis nominis. Ex prima siquidẽ distinctione scimus duo. Primò, q̃ sicut animal dictum de homine & equo importans vniuocationem in actu exercito , non prædicat de homine totum hoc, s. naturam sensitiuam eandem secundum rationem naturæ sensitiuæ equi & Bouis,sed naturam sensitiuam simpliciter,quã tamẽ ad hoc,quod vniuoca sit prædicatio, oportet esse omnino eandem ẽm rationẽ naturę sensitiuę equi & Bouis,ita ens importat proportionalitatem in actu exercito, non prædicat de quantitate totum hoc,s.habens se ad esse sic proportionaliter vt substantia , aut qualitas ad suum esse , sed habens se adesse sic absque alia additione:q̃ tamen oportet ad hoc, q̃ analoga sit prædicatio , idem proportionaliter esse cum altero , sic se habere ad esse q̃ de substantia aut qualitate ens prædicat.Secundum,q̃ sicut ex declaratione,qua manifestatur animal esse vniuocum , quia dicit vnam & eadem omnino rationem in omnibus, nõ fallimur,nec cõfundimur, nec vagamur circa hominis & Bouis secundò animalis nomen rationem, sed quiescimus,intuentes q̃ animal exercet,q̃ vniuocorum diffinitio & expositio significat. Ita ex hoc,q̃ declaratur ens,aut bonum , aut quodcunque aliud esse analogum:quia dicit rationes plures eædem proportionaliter & importat hoc se habere quemadmodũ proportionaliter se habet illud ad esse vel appetitum , &c. non debemus turbari, & inquirere in analogi nominis (puta boni) ratione significationem istam,sed sat fit, distinguẽdo inter actum signatum & exercitum inspicere quod analogi nominis ratio id exerceat , quod analogi ratio & declaratio significat. Ex his autem duobus patere iam potest intentum, q̃ scilicet non oportet vnum analogiæ membrum per alterum diffinire , ex eo quod analogum significat ea esse eadem proportionaliter:quoniam hoc in actu exercito significat.

¶ Ex secunda verò distinctione scimus,non solum q̃ prœposterus est ordo rerum & significationum quandoq; sub nomine analogo, ita q̃ prior secundum rem ratio , posterior interdum significatione est(vt de ente & bono , & aliis huiusmodi communibus Deo & creaturis accidit:ratio enim, quam in Deo quodlibet horum ponit,significatione quidem posterior,re autem prior est) & propter alterum horum dicitur analogum prædicare de suis analogatis secundum prius & posterius , ipsam analogi * rationem.
* Alius prædicari de suis analogatis secundum prius & posterius secundum ipsam analogi rationem. Sed etiam scimus q̃ quando ratio,quam ponit analogum in vno, ex ratione , quam in altero ponit , exponitur , non ideo fit , quia vnum in alterius ratione cadat:sed quia vnius ratio posterior altera est significatione , & per priorem vtpotè notiorem declaratur,vt S.Tho.in secundo articulo , quæstione decimatertia primæ partis fecit,declarans,quòd dicendo,Deus est bonus sensus est,id quod bonitatem in creaturis dicimus,præexistit in Deo proportionaliter,&c. Et eadem intelligendum est ratione fieri , si posterior secundum rem per priorem declaretur. Non diffinit ergo analogum secundum vnam rationem seipsum secundum alteram licet exponat & declaret.

OBIECTIONIBVS Autem propositum,quãuis ex dictis satisfactum sit, formaliter respondeti potest , q̃ cognosci aliqua vt eadem proportionaliter,seu hoc se habere sicut illud , dupliciter contingit. Vno modo formaliter , id est quod ad relationem identitatis & similitudinis : & sic absque extremis cognitio hæc haberi non potest. Alio modo fundamentaliter : & sic in ratione vnius non cadit reliquum, sed ratio vnius est alterius ratio, omnino,vel proportionaliter. Constat autẽ quòd analogum nomen(puta ens,aut bonum) non relationem identitatis aut similitudinis significat. sed fundamentum:& ideo obiectiones,quæ iuxta primum sensum procedunt , nihil concludunt contra intentum.Patet autem facillimè hæc esse vera exempla de vniuocis, ponendo & applicando ad identitatem vniuocationis. Significat nanque nomen vniuocum plura, inquantum eadem sunt vniuocè , seu secundum rationem omnino.Et identitas relatio in nullo extremorum absque altero intelligibilis est.&c.

CAPVT VIII.

Qualis sit in analogo comparatio.

DIFFICVLTAS Etiam non parua (quæ multos inuasit ac superauit) de comparatione in analogo dilucidanda est. Creditum enim à quibusdam est, quod non posset analogia posita , sermo ille nisi extorrè exponi quo vnum analogatum magis aut perfectius tale secundum analogi nomen diceretur , verbi gratia: Substantia est magis , aut perfectius ens quam quantitas. Moti sunt autem ex eo , quòd comparatio in vno communi , vtrinque facienda est etiam secundum grammaticos:quod in analogo non inueniri videtur.Et potest formari ratio pro eis talis:Aut comparantur analogata in vna communi eis ratione,aut in suis rationibus : non in ratione communi , quia illa analogum caret : nec in rationibus propriis:quia tunc falsum est , substantiam esse magis ens,quam quantitatem.Non enim minus aut imperfectius quantitas est sua ratio,quàm ens in ea ponit , quam substantia sua , & cætera.Nullo igitur modo videtur comparationem cum analogia saluari posse.

¶ Succumbitur autem difficultati huic,quia proprium comparationis fundamentũ non consideratur.Fundatur enim super identitate seu vnitate rei , in qua fit comparatio , & non super modo identitatis aut vnitatis : sicut de intensione superioritatis prædictum est. Vnde cum analogum ex dictis constet rem vnam licet proportionaliter,dicere:nihil prohibet , in ipso comparari analogata,licet non eo modo , quo vniuoca fit comparatio. Ad comparationem siquidem cum requirantur & sufficiant hæc tria,s.distinctio extremorum, & identitas eius,in quo fit comparatio, & modus essendi illius in extremis scilicet æquè vel magis , aut minus perfectè:sub identitate autem seu vnitate proportionalis vnitas seu identitas contineatur, consequens est , quòd si in diuersis idem proportionaliter æque vel magis aut minus perfectè esse habet , comparatio secundum illud proportionale fieri possit, comparatione non vniuoca, sed analoga. Sicut enim quia natura sensitiua est in Boue , & illamet omnino secundum rationem est in homine,& perfectius esse habet in homine,quàm in Boue,homo perfectius animal Boue dicitur vniuoca cõparatione,sic quia sic se habere ad esse est in substantia.& hoc idem proportionaliter est in quantitate,& imperfectius esse habet in quãtitate quam in substantia dicitur substantia magis seu perfectius ens, quã quantitas analoga comparatione. Vnde S. Thom. in septimo articulo quæstione septima de potentia Dei , tripliciter comparationem fieri docens,duos modos analogicæ computationis ponit aperte ex hoc infinuans comparationem non solùm super idẽtitate numerali specifica , aut generica fundari , sed etiam proportionali. Modi autẽ cõparationis ibidem traditi sunt hi.s.secundum solam quantitatem rei participatæ,& sic vnum album dicitur altero albius.Vel extendendo propter præsens propositum,hunc modum ad omnem comparationem vniuocam,dicatur quod primus attenditur secundum quantitatem rei participatæ eiusdem omnino secundum rationem , siue illa ratio sit specifica , siue generica vt calidum magis calidum altero dicitur,& homo perfectius animal Leone est.Secundus vero modus attenditur secundum quòd res aliqua in vno inuenitur participatiuè,alterum verò est per essentiam, quemadmodum homo Platonicus longè perfectior homo esset nobis.Et abstractione intellectus vtendo,quemadmodũ bonitas longè melior est quocunque bono quòd participatiuè bonum dicitur. Tertius autem modus attenditur secundũ quòd res aliqua in vno inuenitur formaliter , & secundum se, in altero autem virtualiter & eleuatum ad rem superioris ordinis. Quemadmodum dicimus , quod Sol est magis calidus quam ignis vel quod calor perfectius esse habet in Sole , quam in igne. Nec est dubium hos duos modos vniuocam comparationem impedire: vt S.Th.ibidem dicit,& Aristoteles in primo Ethicorum , de primo modo testatur,vbi bonum commune non vniuoce,sed secundum proportionalitatem dicendum docet , bonitati separatæ & bonis cæteris per participationem.Patet igitur ex his,eadem proportionaliter vt sic esse comparabilia,quamuis Physicè loquendo in sola specie,aut genere comparatio fiat.

AD OBIECTIONEM Autem in oppositum , dicitur quòd vtroque modo in analogis comparatio fit. Comparantur siquidem analogata(puta substantia & quantitas) in ratione vna & communi proportionaliter , quam analogi nomen (puta ens) dicit & addit supra analogata , vt ex dictis patet. Et comparantur secundum suas rationes , secundum tamen analogi nomen, quæ earum sit perfectior,secundum quod dicimus substantia est perfectius ens quantitate,quia ratio entis,in substantia perfectior est ratione entis in quantitate. Ita quod iuxta istam comparationem est sensus , substantia habet perfectiorem secundum entis nomen rationem,quàm quantitas,& non quod substãtia est magis aut perfectius substantia,quàm quantitas sit quantitas,vt quidam somniare videntur. Vnde comparatio ista extenditur vsque ad analoga secundum attributionem,licet in tali analogia non nisi abusiuè comparatio fieri possit. Dicimus enim quod ens reale est magis & perfectius ens ente rationis,quod per attributionem ad illud,ens dicitur in quarto Metaphysicorum , textu secundo, quia ens reale habet perfectiorem secundum entis nomen rationem.Iuxta quem modum si visus admitteret, diceremus, animal est magis sanum vrina,quia perfectiorem , secundum sani nomen rationem habet.

CAP. IX.

Qualis sit analogi diuisio & resolutio.

QVALITER AVTEM Analogum diuidendum sit , ex dicendis manifestum est. Potest siquidem trifariam analogi diuisio intelligi.Primò , vt diuidatur vox in suas significationes. Dictum est enim q̃ analogum plures rationes significat immediatè, & hæc diuisio cõuenit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sibi,inq uantum æquiuocum quoddam est.Secundò,vt diuidatur significatum eius in quasi membra eius,eo modo quo eius,quòd proportionaliter vnum est, sic: & sic proportionatum mẽbra dici possunt. Dictum est enim ꝙ analogum non ita diuersas rationes significat, quin significet vnam rationem proportionaliter. Omnes nanque rationes analogo nomine immediatè significatę, eadem proportionaliter sunt. Ratio autem vna proportionaliter, cum cõstituatur ex pluribus rationibus proportionalibus, in eas secari potest. Hæc autem non est diuisio analogi in sua in analogata, quoniam rationes hæ in ipsius analogi ratione intrinsecè clauduntur,& analogata ea sunt,in quibus rationes illæ saluãtur, & non ipsæ rationes. Entis enim analogata sunt substantia & quantitas,& non rationes entis in substantia & quãtitate. Rationes enim (vt dictum est) analogæ sunt. Vnde tertio modo potest diuidi analogum diuidendo significatum eius in sua analogata per diuersos modos, quibus analogi rationẽ proportionalẽ analogata ipsa diuersimodè suscipiunt. Ita ꝙ diuisum est significatũ vnum proportionaliter, diuidentia sunt modi fundantes & facientes in analogatis propria proportione, secũdum quas fit analogia constituta autem per diuisionem,vt partes subiectiuæ,sunt analogata ipsa,verbi gratia,Quando ens diuiditur in substantiam & quantitatẽ,diuisum est ratio entis nomine significata, quæ omnes in se entis nomine significatas rationes claudit,vtpotè vna proportionaliter, diuidẽtia sunt substantiuum & mensuratiuum, seu per se & in alio, sicut ex quibus substantia & quantitas habent ꝙ diuersas entis rationes subintrent, partes autem subiectiuæ sunt substantia ꝙ quantitas, quæ entis rationẽ analogantur.
¶Et quia hæc est propria analogi diuisio idcirco distinctè explicandum est,quomodo differat diuisio hæc ab vniuoca.Tripliciter siquidem differunt.Primò ex parte diuisi, quia diuisione vniuoca vnum omnino secundum rationem secatur, hic autem vnum proportionaliter.
¶Secundò ex parte diuidentium quia differentiæ secantes genus sunt extra genus,modi autem secantes analogum, in ipsius analogi ratione clauduntur, quemadmodum ipsa analogata (vt in capitulo de abstractione declaratum est) propter quod in tertio Metaphysic.tex.10.ens genus esse negatur.
¶Tertiò ex parte ipsarum partium subiectiuarũ,in quæ per diuisionem fiunt, quia partes diuisionis vniuocæ licet ordinem habeat secundũ se(& originis & qualitas est prior trinitate, & perfectionis vt albedo est perfectior nigredine)tamen secundũ diuisi rationem,puta numeri aut coloris,neutra altera prior,aut posterior est sed omnes æqualiter in diuisi ratione communicant.Analogata verò,quæ analoga diuisione constituuntur, non solùm secundum se,sed etiam in ipsius analogi,ꝙ diuiditur ratione, ordinem habent & aliud prius,aliud posterius est,adeo vt in vno eorũ tota ratio diuisi saluari dicatur,alio autẽ imperfectè & secundum quid.Quod non est sic intelligendũ,quasi analogum habeat vnam rationem quæ tota saluetur in vno, & pars eius saluetur in alio, quoniam puerile est hoc. Sed cum totum idem sit ꝙ perfectum,& analogo nomine multæ importentur rationes, quarum vna simpliciter & perfectæ constituit tale secũdum illud nomen, & aliæ imperfectæ & secundum quid, ideo dicitur, ꝙ analogum sic diuiditur, ꝙ non tota ratio eius in omnibus anologatis saluatur,nec æqualiter participant analogi rationẽ, sed secundũ prius & posterius. Cum grano tamen salis accipiendum est analogum simpliciter saluari in vno,secundũ quid in alio. Sufficit enim hoc verificari,vel absolutè (vt patet in diuisione entis in substantiam & accidens , illa enim absolutè loquendo dicitur ens simpliciter, hoc autem secundum quid vel in respectu , vt patet in diuisione entis in Deum secundũ & creaturarũ. Vtrunque enim , licet ens simpliciter fit,& dicatur absolutè loquẽdo creatura tamen in respectu ad Deum,ens secundum quid & quasi non ens & dicitur.

CIRCA RESOLVTIONEM autem analogatorum sciendum est , ꝙ cùm vniuersaliter primum in compositione fit vltimum in resolutione,& per diuisionem in ea, quæ actu in aliquo sunt resolutio fiat , eodem modo resoluenda sunt analogata in analogum , quo cætera resoluuntur , scilicet vtendo diuisione prædictâ (quæ vocatur diuisio in partes essentiæ vel rationis) & à posterioribus secundum consequentiam ad priora procedendo, si longa esset resolutio facienda. Ad rationem autem analogi,cum deuentum fuerit, singulis analogatis in sua ratione secundũ analogi nomen resolutis , cum illa analogi ratio ex multis constituatur rationibus , ordinem inter se & proportionalem similitudinem habentibus vel ordinatè ad primam resolutio fiet, veniendo semper ad similius & propinquius,primæ & id, in quo dissimilitudo est , relinquendo. Vel si non sit ordinatis inter se contingit esse rationes illas,ad primam omnes modo prædicto deducendæ sunt.Ordinem enim ad primam nulla suterfugere potest. Nec refert in proposito, an fiat resolutio ad rationem primam significatione,vel secundum rem.Intelligenda enim sunt hæc in suo ordine,scilicet significationum aut rerum.

CAPVT X. *Qualiter de analogo fit scientia.*

VISVM EST autem quibusdã de analogo scientiam esse nõ posse, nisi quemadmodum de æquiuocis scientia habetur,eo ꝙ plures rationes dicit,licet similes. Imo fallatiam æquiuocationis committi in syllogismis in quibus analogo pro medio sumpto, certũ analogatum subsumitur,nisi fortè gratia materiæ bonus esset processus, asserunt eadem ratione. Nec posse ex vnius analogati ratione.ẽm analogi nomẽ cõcludit alterũ analogatũ tale formaliter esse, sed semper prædictũ incidere vitiũ ratione prædicta confirmatũ.verbi gratia, Si ponamus sapientiã esse analogicè cõmunẽ Deo & homini, ex hoc ꝙ sapientia in homine inuenta ẽm formalem rationẽ præcisè sumpta,dicit perfectionem simpliciter, non concludere possum,ergo Deus est formaliter sapiens , sic arguendo,omnis perfectio simpliciter est in Deo , sapientia est perfectio simpliciter,ergo.Minor eñ distinguenda est, & si ly sapientia pro ratione sapientiæ,quæ est in homine ſtat, argumetum erit ex quatuor terminis, quia in cõclusione sapientiæ ſtat pro ratione sapientiæ,quam ponit in Deo, cum concluditur, ergo sapiẽtia est in Deo.Si autem pro ratione sapientiæ in Deo ſtat in minore, non concluditur ex perfectione sapientiæ creatę Deũ esse sapientem,cuius oppositum & Philosophi & Theologi omnes clamant.
¶Decipiuntur autem isti,Scotũ(cuius est ratio hæc in quæstione prima distinctione 3.primi li.1)sequentes,quia in analogo diuersitatem rationũ inspicientes , id ꝙ in eo vnitatis & identitatis later,non considerant rationes entis, analogi,vt superius etiã diximus, possunt dupliciter accipi. Vno modo ẽm se inquantũ ab inuicem distinguuntur,& ea quæ conueniunt eis vt sic,seu ex hoc. Alio modo,inquãtum eadem sunt proportionaliter.Primo modo acceptæ vitium æquiuocationis inducerent , si quis eis vteretur, vt patet.Secundo autem modo eis vtendo, peccãtum nullum incurrit eo quòd quicquid conuenit vni,cõuenit etiam alteri proportionaliter.quicquid negatur de vna, negatur proportionaliter de alia.quia quicquid conuenit simili in eo,quod simile, conuenit etiam illi,cuius est simile,proportionaliter semper seruata. Vnde si ex immaterialitate animæ concluditur eam esse intellectualem ex immaterialitate proportionaliter posita in Deo , optime concluderetur Deum esse intellectualem proportionaliter , vt quantum immaterialitas illa excedit istam , tantum intellectualitas excedat illa istam,&c.Propter quòd S.Tho.in quæstione secunda de potentia Dei articulo quinto analogata omnia sub vna analogi distributione cadere dixit.Et meritò , quia vnitas analogi non esset in coordinatione vnitatum numeranda,nisi vnum proportionaliter,vnum esset affirmabile,& negabile.& consequenter distribuile,& scibile,vt subiectum & medium,& passio.
¶Vnde ad obiecta in oppositum dicitur, ꝙ quia vt in secundo Elenchorum,capitulo decimo dicitur,æquiuocatio latens in huiusmodi ꝓportionalibꝫ peritissimos etiam latet,ideo oportet huiusmodi analogis nominibus vtendo ex parte vnitatis , semper modum proportionalitatis.ſ.inbintelligi,aliter in vniuocationem lapsus fieret.Nisi enim præoculis haberetur proportionalitas, cùm dicitur immateriale omne esse intellectuale,tanquam vniuocè dictum acciperetur,& latens æquiuocatio non vita obreperet.
¶Proportionalitate aũt seruata de analogis scientiam esse , & dixi Tho.processus de bono & vero,& aliis huiusmodi & quotidianum cõuincit exercitium. Testatur quoque demonstratiuæ artis pater Arist.in secundo Posterio.capitulo vndecimo incipiente. Vt habeamus autem propositã,vel problemata analogũ causam adequatam esse alicuius passionis, & in medium oportere quandoque à demõstratore assumi , dum venationem propter quid docens,inquit,Amplius,alius modus est secundum analogiam eligere vnũ,idẽ enim nõ est accipere,ꝙ oportet vocare sepion , & os. & spinam.Sunt aũt quæ sequũtur:& hoc tãquã natura vna huiusmodi existente.Et in sequenti cap.ait,Secundũ autem analogiam eiusdẽ,& medium se habet secundum analogiam. In quibus verbis nõ solum docuit analogum vt medium assumi quandoque in demõstrationibus,sed etiam * ipsum nõ esse vnũ in se expresse,& cùm hoc habere passionem adæquatam, ac si vnius esset naturæ. *Alias ipsum.
¶Nec impedit analogia hæc processum formalem ad concludendum de Deo & creaturis prædicatum aliquod eis cõmune,quoniam accepta sapientiæ ratione , & segregatis ab ea per intellectum eis,quæ sunt imperfectionis,ex hoc quod id , quod est sibi proprium formaliter sumptum, perfectionẽ absque imperfectione claudit:concluditur ergo sapientiæ ratio non omnino alia,nec omnino hæc,sed hæc proportionaliter est in Deo,quia similitudo inter Deum & creaturam non est vniuoca,sed analoga. Nec pari ratione potest concludi,Deum esse lapidem proportionaliter:quia ratio lapidis formaliter sumpta quantumcunque expoliata , imperfectionem aliquã claudit, quæ prohibet tam ipsam secundum se,quam ipsam proportionaliter in Deo reperiri , nisi metaphoricè,quemadmodum dictum est,Petra autem erat Christus. Vnde dũ fit huiusmodi processus , ois perfectio simpliciter est in Deo, sapien

sapientia est perfectio simpliciter,ergo &c.in minore ly sapientia, non ſtat pro hac vel illa ratione sapientiæ : sed pro sapientia vna proportionaliter,id est pro vtraque ratione sapientiæ non cõiunctim vel disiunctim:sed inquantum sunt indiuisæ proportionaliter,& vna est altera proportionaliter : & ambæ vnam proportionaliter constituunt rationem. Significantur enim analogo nomine.inquantum eadem sunt , vnde non oportet analogum distinguere,ad hoc ꝙ contradictionẽ fundet, & enũtiationis subiectũ, aut prædicatum fiat : sed ratione identitatis proportionalis in se clausæ,& quam principaliter dicit ex se ad hoc sufficit.Contradictio enim dicitur cõsistere in affirmatione & negatione eiusdem de eodẽ,&c. & non in affirmatione & negatione vniuoci de eodem vniuoco:identitas siquidem tã rerum quam rationũ vt pluries replicatũ est) ad identitatẽ proportionalẽ se extendit:Ex hoc autem apparet.Sco.in primo senten.dist.3.quæst.1.vel male exposuisse conceptum vniuocum , vel sibi contradicere , dum volens vniuocationem entis fingere ait , Conceptum vniuocum voco, quia ita est vnus , ꝙ eius vnitas sufficit ad contradictionem affirmando & negando ipsum de eodem:& sic vniuocũ vult esse,ens. Si enim identitas sufficiens ad contradictionẽ vniuocatio dicitur, constat ꝙ ponendo ens esse analogum , & secundum proportionalitatem tantum vnum satisfiet vniuocationi,ꝙ Scotice doctrinæ aduertatur,tenenti ens habere conceptum vnũ simpliciter,& omnino indiuisum:vt de vniuocis diximus. Si autem non omnis talis identitas sufficit ad vniuocationem, non rectè igitur vniuocatio conceptus declarata est esse ea quæ ad cõtradictionem sufficit,quasi proportionalis identitas ad hoc non sufficiat.

CAPVT XI.

De cautelis necessarijs circa analogorũ nominum intellectũ & vsum.

QVIA VERO Aristotel.in prædicta ex elenchis authoritate , doctissimos viros circa horum nominum conceptus errare dicit ob latentem eorum vnitatis modum : idcirco necessarium fore duximus in fine huius tractatus cautelas quasdam tradere , quibus possit se quis ab errore multiplici in re hac præseruare,

Primus error. CAVENDVM Est igitur in primis,ne ex vniuocatione ipsius nominis analogi respectu quorundã,credamus simpliciter ipsum esse vniuocum : omnia enim fere analoga propriè fuerunt prius vniuoca , & deinde extensione, analoga communia proportionaliter illis , quibus sunt vniuoca & aliis vel alij facta sunt. Sapientiæ enim nomen primò impositum est humanæ sapientiæ.& vniuocum,omnium hominum sapientiis erat.Deinde ad diuinæ naturę cognitionem ascendentes,proportionalẽmq; simili:tudinem inter nos vt sapientes & Deum contemplantes. Sapientiæ nomen extenderunt ad id in Deo significãdum, cui nostra sapientia proportionalis est:sic que vniuocum nobis analogum factum est nobis & Deo.& similiter de aliis accidit. Falli autẽ contingit faciliter ex hoc,quia illa ratio prior vtpote notior , & familiarior , & prior quo ad nos semper profertur ab illustribus viris & eorum sequacibus,quando analogi significatio quæritur , & dicitur esse tota analogi ratio pro qua simpliciter prolatũ ſtat, & omnia analogata illam participare : vt patet cùm sapientiæ ratio redditur. Assignatur enim differentialis eius conceptus pro ratione,secundum quam communis ponitur Deo & creaturæ , & simile est in aliis.Creditur enim ex hoc,quòd sit ipsa analogi ratio, & incautè vniuocatio acceptatur : non enim illa ratio est ratio analogi , sed eius origo quo ad nos,quoniam non illa. sed proportionaliter in

Secundus error. altero analogato inuenitur,vt ex dictis patet.
CAVENDVM secundò est, ne nominis vnitas aut diuersitas rationũ,analogam vnitatem obnubilet , hoc enim tanquã quoddam accidens,in re hac suscipiendum est. Nihil enim minus analogicè idem sunt sepion,os,& spina, vnum non habentia nomen, quam si vnum nomen haberent, nec magis idem essent , si vnum nomen haberent & tamen si communi nomine ossa vocarentur, ita quòd defectu vocabulorum , vel rerum proportionali similitudine ossis nomen ad cætera extensum esset , crederemus eiusdem esse naturæ,& rationes ossa,& spinas &c.Præsertim quia(vt dictum fuit)ad ea quæ sunt proportionaliter eadem consequuntur passiones,tanquam si eorum esset natura vna.

Tertius error. CAVENDVM tertio est , ne vocalis vnitas rationis analogi nominis,mentem reuoluat.Ex eo nanque (verbi gratia)ꝙ principium,dicitur esse id ex quo res fit aut est,aut cognoscitur,& hæc ratio in omnibus quæ principia dicuntur,saluatur. Principij nomen vniuocũ creditur.Erratur autem,quia ratio ipsa non est vna simpliciter,sed proportione & voce, vocabula enim ex quibꝫ integratur, analoga sunt,vt patet neque enim fieri, neque esse,neq; cognosci, neque ly ex vnius omnino est rationis, sed proportionalis. Et propterea ratio illa in omnibus , vtpote proportionalis saluatur,sicut & principij nomen proportionaliter cõmune dicit.

Quartus error. CAVENDVM demum est , ne diuersa doctorũ dicta de analogis,nos perturbent. Cõsiderandum quippe est,quod quia analogum medium inter æquiuocum & vniuocum est , & medium extremorum naturam sapiens,ad alterum comparatum , alterum induit , adeo vt quando medio secundum id ꝙ de vno extremo habet,vtimur,illius extremi cõditiones ei attribuamus(vt in quinto Phy.tex. cõ.6. & 52.patet) ideo plerumque doctores vtentes analogo ex parte vnitatis,quam ex vniuocis participat,vniuocorum non solùm conditiones (puta abstractionem &c.) sed etiam nomen ei attribuunt vtentes vero analogo ex parte diuersitatis, quam ex æquiuocis trahit, conditiones quoq; supradictis oppositas,& nomen illi imponunt æquiuoci.Et vt de multis pauca dicantur,Arist.in 2.Meta.tex.4.ens & verum vniuoca vocat,quia ex parte identitatis illis vtitur , vt processus suis aperte ostendit, S.Tho.quoque pluries dicit in ratione alicuius analogi (puta paternitatis cõmunis diuinæ & humanæ paternitati) omnia cotenta esse indiuisa & indistincta,& ꝙ paternitas(verbi gratia)abstrahit à paternitate humana & diuina, quia vtitur analogo ex parte identitatis. Nec tamen falsæ sunt autem abusiuè prædictæ locutiones & similes, sed amplæ potius & largæ , quemadmodũ pallidum nigro contrariũ est,& dicitur.Saluatur siquidẽ in analogis identitas nominis & rõnis,in qua(vt ex dictis patet)no solũ analogata,sed etiam singulæ analogi rõnes vniuntur,& quodammodo cõfunduntur, vt pote abstrahẽtes aliqualiter ab earũ diuersitate.Arist.rursus in primo Phy.ex parte diuersitatis,ente vtẽs contra Parmenidẽ,multiplex seu æquiuocũ (vt ipsemet illum tex.fic exponendũ specialiter in secũdo Elenchorũ tradit) vocauit,vnde & Porphyrius Arist.dicere ens esse æquiuocum accepisse videtur, vtens ente ex parte diuersitatis. Quod tamen Sco. in primo dist. 3.quæst.3.in Logica Arist.non inueniri ideo dixit, quia prædictos tex.non cõiugauit.Propter ꝙ ibidem ꝙ oq; contra textum glossauit principiũ Arist.contra Parmenidem in primo Physic.textu. 13.vt in Elenchis(vt dictũ est) clarè patet.Sanctus Thomas etiam ens prius nõ esse primo analogato , nihilque Deo prius ẽm intellectũ esse dicit pluries vtens analogo ex parte diuersitatis rationum.Quælibet siquidem eius ratio ẽm se, quia proprium analogatum in se claudit, & in sui abstractione illud secum trahens cũ illo conuertitur(vt supra diximus)ideo prior ẽm consequentiam, aut abstractior suo analogato negatur : ac per hoc primo analogato & Deo nihil est prius:quia eius ratio secundum analogi nomen,quæ ipso prior secundum se non est,sed conuertitur,cæteris prior rationibus.Cum his tamen ſtat,ꝙ ratio illa in Deo vt eadem est proportionaliter alteri rationi. secundum idem nomen superior,ẽm consequentiam prior logicè loquendo , sit , vt ex dictis patet.Dico autem logice : quia physicè loquendo analogum nec est prius ẽm consequẽtiã omnibus analogatis (quia ab eorũ propriis abstrahere non potest : quamuis vt saluatur in vno sit prius altero) nec potest esse fine primo analogato , vbi analogata consequenter se habent. Vnde si quis falli non vult , solerter sermonis causam coniectet, & extremorum conditiones medio applicaturum se recolat:sic enim facile erit omnia sanè exponere, & veritatem assequi quæ à prima est veritate.Cuius cognitio ex hoc exaltetur & firmetur opusculo,completo in conuentu sancti Apollinaris,Papiæ suburbio,die primo Septembris,1498.
¶Præclarissimus reuerendissimi Domini,Domini Thomæ de vio Caietani, Cardinali sancti Xisti , de nominum analogia tractatus explicit.

TRACTATVS SEXTVS.

de Conceptu entis in duo diuisus quæsita ad Fratrem Franciscum de Ferraria.

1 *Num sit vnus conceptus mentalis entis representatiuus.*
2 *Num analogum à rerum natura,de quibus dicitur,abſolui possit.*

MANTISSIME PATER,ex acceptis vestræ solicitudinis literis percipi libellum nostrũ de analogia nominum vos perlegisse, duoq; dubia de cõceptu entis mentẽ vestrã tenere soluiq; à me familiariter flagitastis. Ego autẽ quã primũ cõpleu expositionem librorum de anima(cuius fini incumbebam,cum vestras recepi)respondere curaui,ne præclaro ingenio tuo deesſem. Primum igitur dubium fuit ad hominem me ipsum scilicet quia in commentariis de ente & essentia, sustineo vnũ conceptũ meo talem repræsentatiuum entis , & in tractatu de analogia nominũ videor hoc negare.Secũdum autem est ad diuum Thomam:quoniam ego in præfato libello sustineo analogũ non abiolui ab his, quibus analogum dicitur,& diuus Tho. in q. de Veri.q.1 art.1.ens habere cõceptũ vnũ simplicem , ad quem omnia prædicamenta, & transcendẽtia addũt,in quẽ resoluũtur , qui est primò motus. Hæc enim intuicem sibi aduersari videtur:quandoquidẽ si ens absolui non potest à naturis rerũ non erit simplicissimus.nec primo motus,nec in quẽ vltimò resolutio fiat,& ad quẽ omnes addunt. AD EVIDENTIAM HORVM,Et specialiter primi recolito, quod quicquid est imago alicuius similis alteri , etiam imago illius alterius quatenus primo assimilatur : ac per hoc omnis

cone

Universidad de Deusto
Biblioteca

cōceptus creaturæ est cōceptus Dei, sicut omnis creatura aliqua est similitudo Dei. Hinc ergo fit, ꝙ cum vnum proportionalitate vt sic habeat singula membra similia proportionabiliter, oportet ꝙ habeat etiam vnum conceptum mentalem repræsentatiuū illius vnius proportionabiliter. Nec huius oppositum teneo in tractatu de Analogia nominum, sed conceptus iste vnus numero in mente sm esse repræsentatiuum nec repræsentat vnam solum naturam, sed vltra vnam quā determinate repræsentat (a qua est impressus) repræsentat implicitè cæteras similes illi primò repræsentatæ secundū id, in quo proportionabiliter eis similis est, idem em est iudicium de similitudine rerum inter se & conceptus mentalis & rerum. Quemadmodū enim ossis natura similis est naturæ spinæ in sustinendo carnes animaliū (in quo analogantur) ita conceptus mentalis ossis, vt sustinens carnis, est similis ossi & spinæ, sed ossi determinate, spinæ autem implicitè, sicut etiam ipsum os non est simile spinę determinate, sed quatenus spina sustinet carnes, sicut ipsum os. Hic est primus modus, quo analogum habet vnum conceptum mentalē, ac per hoc ens, cū analogum sit, vnū hoc pacto habet conceptum à mente in rebus impressum. Aliter autem modus super ipsius intellectus opere, quo natus adunata diuidere fundatur, & est tunc conceptus similis vnus numero in mente, repræsentans analogum quidem determinatè, nullum autem eorum quæ fundat analogiam explicitè. Contingit autem hoc, cum intelligens mentalē conceptū quē paulò antè diximus, expoliat ab illa determinata natura, ꝙ repræsentabat, & loco illius naturæ concipit pronomen aliquod referens naturas fundantes analogiam indeterminatè, verbi gratia si conceptus ossis est os sustinens carnes, intelligens loco ossis ponat ꝙ, & dicatur ꝙ sustinet carnes, tūc enim manifestè repræsentatur analogum explicitè, implicitè autem tantū naturæ fundantes analogiam. Est aūt inter hos duos conceptus non solum dicta ex radicibus differentia, sed etiā quia primus ad quid rei spectat analogi, secundus autē ad quid nominis neuter tamen perfectè repręsentat analogum. De quo, si perfecto, seu adæquato explicitè conceptu analogi interpretandum est, cùm à me vel ab alio scripta inuenitur, ꝙ non potest analogū, vnū numero mētalem conceptū habere, sed vnū analogia tantum. Et quoniam conceptus mentales sunt imagines rerū repræsentatarum (nisi sint fictitij) quemadmodum in mente conceptus adæquatus analogi non est vnus, sed exigit repræsentationē omnium fundantium analogiam, ita significatum analogi adæquatū & perfectum non potest sic abstrahi, vt obiiciatur repręsentetur, aut concipiatur absq; fundantibus rebus. Et sicut in mente duplex cōceptus imperfectus reperitur, ita res significata, extra potest obiici dupliciter imperfectè, s. vel in vno explicitè, in quo cætera obiiciuntur indeterminatè, vel nullo explicitè, sed omnia implicitè, in solo formalissimo significato explicitè.

¶Nec prædicta contrariantur doctrinæ S. Thom. ens enim primo notum ordine generationis est secundum conceptum imperfectum, ordine autem distinctè cognitionis est secundum conceptum perfectum. Ens quoque habere conceptum simplicissimū, consonat dictis, quoniam cùm simplicitas compositioni opponatur, & vnum analogia non sit vnum compositione aliqua, non habet ens ex hoc, ꝙ analogum compositionem admixtam. Et vt exercitatione resolutio monstretur, si subiantiam in ens vis resoluere, si in conceptum distinctum entis resolutio quæritur, resoluetur in ipsam naturam subſtantiæ quatenus esse fundat, ꝙ est simplicissimum cui & addit ipsa subſtantia & addunt transcendentia. Et si in conceptum confusum, ꝙ est resoluens, ꝙ etiam est simplicissimum, cui etiam prædicta addunt. Sed occasio errandi multis est, quia in resolutione distincta quærunt resoluere in vnū analogia sicut consueuit resolui in vnum vniuocatione. Ita quòd quærūt in analogia quasi vnum numero terminum, sicut in vniuocis, cùm tamen terminus in analogia sit vnū proportionabiliter tantùm. Ita ꝙ & singula resolubilia resoluuntur in conceptus simplices obiectiuos & mentales, & omnia in conceptum obiectiuum & mentalem simplicem, & vnum proportionabiliter. ita ꝙ (vt vnico verbo rem absoluam) ens esse primò notum in ꝙ fit omnis resolutio, in quod omnia addunt per modum analogi interpretādum est, cum quo stare potest, ꝙ ens secundum perfectū adæquarúmque conceptum non abstrahit à naturis prædicamentalibus, sicut nec aliquod analogum à fundantibus analogiam. In hoc pendet tota vis claritatis rei huius, vt semper animaduertat secundum analogorū morem hæc dici. Plura nunc non mihi occurrunt ad propositum dicenda, imo prolixior fui acutissimo ingenio tuo, quo ex vnico verbo concepisses omnia. Bene vale, & pro me orare digneris. Romæ die 27. Februarij, 1509.

TRACTATVS SEPTIMVS
Super librum de Ente & Essentia Sancti Thomæ Aquinatis, in septem capita diuisus.

1 Entis & Essentiæ nomine quidnam significatur ostendit, nomina item varia ponit, quæ essentiam significant.

2 Substantiarum essentiam proprie dici, accidentium autem, nō nisi secundū quid ostendit. Nobiliore item simplicium essentiam quam compositarum substantiarum probat. Quod demum essentia substantia composita non materia, non forma, vel inter ea aliqua excogitata relatio, vel quippiam ipsi composito superadditum, sed ipsum sit compositum variis rationibus demonstrat.

3 Essentia generis, speciei individuorū quomodo tam absolutè, quam prima impositionis nominibus concepta distinguantur, quomodo item genus, species, differentia diffinitio differant, exponit. Deinde quomodo essentiæ speciei ipsis individuis cōparentur declarat.

4 Quanam ratione compositorum essentia conueniat esse genus speciem, & differentiam ostendit.

5 Quod simplicium substantiarum essentia minimè sit ex materia & forma, quid compositum, sed tantum forma, quomodo tñ comparetur compositorum essentia. & quod est esse & essentia sit cōpositæ, quod denique intelligentia effectiua sint à Deo, ex actu & potentia compositæ multipliciter ostendit.

6 Qualisnam sit essentia Dei, quanam item ratione in simplicibus substantijs separatis, & à quo genus & differentia sumendum sit. & quomodo multiplicari ea contingit, exponit.

7 Quod accidentia habeante essentiam incompletam, ostendit, varia item accidentia distinguit, & quomodo in ipsis sumatur genus & differentia, exponit.

PROOEMIVM.

Eorum quæ dicenda sunt, vtilitatem ac necessitatem ponit, difficultatem item, illorum & ordinem ea exponendi, edocet.

QVIA PARVVS error in principio magnus est in fine, secūdum Philosophum primo Cæli & Mundi ens autem & essentia sunt, quæ primo in intellectum concipiuntur, vt dicit Auicenna in Metaphysica, ideo primo, ne ex eorum ignorantia errare cōtingat, ad horum difficultatem aperiendam dicendum est quid nomine Essentiæ & Entis significetur, & quomodo in diuersis inueniantur, & quomodo se habeant ad intentiones logicas, scilicet genera, species, & differentias. *Te. Com. 33.* *Cap. 5. in prin.*

QVPS ISTVD insignè in duas partes diuiditur principales, in procœmium scilicet, & tractatum incipientem ibi, Sciendum est, &c. in procœmio artem Rhetoricæ seruando tria agit. Primo reddit auditores beneuolos, vtilitatem & necessitatem dicendorum ostendēs tali ratione, Omnis errans circa principia omnium intelligibilium magis errabit circa alia, omnis errans circa essentiā & ens errat circa principia omnium intelligibilium, ergo omnis errans circa essentiam & ens magis errabit circa alia. Vtile igitur & necessarium est tradere notitiam de essentia & ente ad vitandos multiplices errores. qui ex eorum ignorantia accidunt, huius rationis Maioris subintellectæ probatio ponitur in litera sumpta ex primo cæli text. Commento 33. Minor autem probatur autoritate Auicen. primo suæ Metaph. capite septimo. Ad euidentiam Maioris & suæ probationis scito, quod quia principium est parum in quantitate, ideo error in principio paruis appellatur, & quia principium est magnum in virtute (vtpote virtualiter continens omnia principiata) ideo error in principio paruus, in fine efficitur magnus. Crescit enim error sicut & dilatatur principium in suis principiatis, vt manifestè patet in principio biuij, in quo modica deuiatio ad magnam distantiam deducit in processū. *Capi. 5. in prin. cipio.* *Quæstio.*

QVAESTIO.

Num ens sit primum cognitum ordine & via originis.

AD EVIDENTIAM minoris occurrit dubitatio in hoc studio trita, an scilicet ens sit primo cognitum ordine originis ab intellectu nostro.

¶n hac quæstione quinque agam. Primò declarabitur in quo stat difficultas quæstionis, Secundo ponetur opinio Scoti cum fundamentis suis. tertio ponetur opinio Sancti Thomæ, & impugnabitur simul opinio Scoti, Quartò arguetur contra dicta Sancti Thomæ & respondebitur, Quinto satisfiet argumentis principalibus.

QVO AD primum notandum est quod vniuersale (quod tātum ab intellectu directè cognosci supponimus) duplicem habet totalitatem, est enim totum diffinibile, & est totū vniuersale. differunt aūt hæ totalitates tripliciter. Primò, quia totalitas diffinitiua fundatur suprà actualitates rei, totalitas autem vniuersalis supra virtutem seu potestatem. Secundò, quia illa est in ordine ad superiora, si habet ea, ista verò est in ordine ad inferiora. Tertiò, quia illa naturaliter est ista prior. Et sicut habet duplicem totalitatem ipsum vniuersale, ita habet duplicem cognitionem confusam, & duplicem distinctam. Prima cognitio confusa est, qua co

qua cognoscitur vt totū diffinibile, non resoluendo in partes diffinitiuas. Secunda cognitio confusa est, qua cognoscitur, vt totum vniuersale nō cōponendo ipsum cum partibus subiectiuis. Prima distincta est, qua cognoscitur totū diffinitum, resoluendo ipsum in singulas partes diffinitionis: & hæc respondet primæ confuse. Secunda distincta est, qua cognoscitur totū vniuersale, cōponendo ipsum cum suis partibus subiectiuis: & hæc respondet secūdæ confuse differunt autē illæ duæ cognitiones confuse inter se tripliciter. Primò, quia prima cognitio respicit obiectū: vt totū diffinibile, secunda verò vt totum vniuersale. Tertiò, quia prima nullam notitiam distinctā eiusdem obiecti secū compatitur. Secunda verò cōpatitur secum notitiā distinctā eiusdē obiectiin eo ꝙ totum diffinibile, vtpote non sibi oppositā. Similiter enim ignoro animal in suis speciebus, & noui quid sit animal. Tertiò, quia prima naturaliter est prior secūda: ex quibus pono verbalē differentiā. Et prima vocetur cognitio confusa actualis: secunda verò notitia virtualis confusa. Et meritò: eo ꝙ prima cognitione cognoscitur confusè, id ꝙ actualiter in obiecto reperitur: secunda verò cognoscitur confusè, id quod virtualiter in obiecto includitur.

¶Illæ verò duæ distinctæ cognitiones differunt etiam tripliciter. Primò quia prima cognitione penetratur res, vt totum diffinibile: secunda verò vt totum vniuersale. Secundò, quia prima compatitur secum eiusdem obiecti aliquam cognitionem confusam vniuersalem, s. vtpote sibi non oppositam, secunda verò nullam confusam secum compatitur: cum notitia enim animalis cum suis speciebus non stat ignorantia animalis in se: & ex hac sequitur tertia differentia, ꝙ secunda distincta infert primam, & nō econuersò. Ex quibus pono etiam hic verbalem differentiam: & prima quidem vocetur notitia distincta actualis, secunda verò notitia distincta virtualis & merito: quia prima penetratur res, secundum id, quod actualiter in ea inuenitur, secunda autem cognoscitur res secundum id quod virtualiter in ea includitur.

EX HIS Elicio primò diffinitiones istarum quatuor cognitionum: deinde coordinationes quatuor earundem. Et quia priuatio cognoscitur & diffinitur per suum habitum: ideo à distinctis incipiendo dicitur ꝙ cognitio distincta actualis est: qua penetratur id, ꝙ actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio confusa actualis est qua circa penetrationem cognoscitur id, ꝙ actualiter in obiecto inuenitur. Cōgnitio distincta virtualis est, qua obiectum penetratur secundum id quod virtualiter in ipso includitur Cognitio confusa virtualis est, qua obiectum secundum id. quod virtualiter in ipso includitur non perfectè cognoscitur.

COORDINATIONES Harum cognitionū sunt istæ prima est cognitionū confusarū actualium: secūda confusarū virtualium: tertia distinctarū actualium: quarta distinctarū virtualiū. In prima est cognitio, qua cognoscitur subſtātia in seipsa non penetrando tamē, & cognitio, qua cognoscitur corpus: & qua corpus animatū vt sic, & qua animal vt sic, & qua homo vt sic: semper absque penetratione, id est absque hoc ꝙ habeatur ratio formalis clara & resoluta. In tertia sunt cognitiones oppositę suprādictis, scilicet qua subiātia, & qua corpus & qua animal, & qua homo quidditatiuè cognoscuntur. In secunda sunt cognitiones, quibus subiantia corpus, corpus animatū, & animal cognoscuntur, non cōponendo cum inferioribus suis. In quarta sunt cognitiones his oppositæ, s. qua subiantia iam cū suis inferioribus perfecta cognitione cōponitur totū vniuersale, s. cum suis partibus, & qua corpus similiter cum suis partibus subiectiuis penetratur, & sic de aliis. Cùm autē, vt ex dictis patet, ordo cognitionum cōfusarum actualium sit via originis prior cæteris primū cognitum simpliciter & sic cum hic quæramus, quid sit primum cognitum in ordine cognitionis confusæ actualis, erit primum cognitum simpliciter ab intellectu nostro via originis nihil aliud dubitam' nisi quid sit primū cognitū in ordine cognitionis confusæ actualis. Stat ergo inter nos, & Scotum difficultas in hoc, an in ordine cognitionis confusæ actualis via originis primum cognitum sit ens, an species specialissima. Ex quo patet defectus Antonii Trōbete, quia hanc quæstionē mouendo adducit opinionē. S. Tho. ex prima part. q. 85. ar. 3. etenim à S. Tho. nulla ibi facta est cōparatio inter cognitiones confusas actuales, de quibus est hic tota quæstio, sed comparauit ibi cognitiones distinctas actuales inter se, comparauit quoq; distinctam actualem superioris distinctæ virtuali eiusdem, comparauit & confusam virtualem superioris distinctæ virtuali eiusdem, comparauit & confusam actualem distinctæ actuali eiusdē obiecti, vt patet intuenti. Et hæc de primo.

Infra q. 85. arti. 3. subtilissima indaga. mit mentem doc. scilicet exposi. tor. Sco. 1. ad 8. q. 2.

QVO AD SECVNDVM Scotus primo sen. dist. 3. q. 2. ponit hanc conclusionem. Primum cognitum cognitione confusa actuali est species specialissima, cuius singulare efficacius primò mouet sensum. Et probat tribus rationibus.

¶Prima est, causę naturales non impeditæ producunt primò perfectissimū effectū, quem possunt primo producere, patet ista quia agunt secundum vltimum potentiæ suæ, sed agentia ad primum actū intellectus sunt causæ naturales non impeditæ, ergo producunt primò perfectissimum effectū, quem possunt primo producere talis effectus non est nisi cōceptus actualis confusus speciei specialissimæ, ergo & cætera. Probatur hoc vltimo assumptum, quia si talis conceptus. s. perfectissimus sit conceptus communioris, sequitur ꝙ nunquam illa agentia poterunt producere cōceptum speciei specialissimæ. Tenet consequentia, quia nunquam aliqua potētia poterit in effectum perfectiorem suo perfectissimo effectu, conceptus autem speciei specialissimæ est perfectior conceptu communiori, sicut totum sua parte. Et confirmatur, inquit Anto. Trombeta, quandocunque sunt aliqua duo naturalia agentia æquè approximata passo debite disposito, id, ꝙ est actualius, præuenit id ꝙ est minus actuale in agendo erga patiūm, sed rationes obiectiuæ speciei specialissimæ, & cuiuscunque superioris sunt huiusmodi, s. quòd species specialissima est actualior, ergo species specialissima prius producit effectum suum quam genus. *Primo. Topica.*

¶Secunda ratio est ista. Termini metaphysicales, vel vniuersalissimi sunt vltimo actualiter noti via doctrinæ. Patet ista ex Auic. 1. metaph. capi. 3. dicente, quòd Metaphysica est vltima ordine doctrinæ, sed termini illi sunt vniuersalissimi, ergo vniuersaliora non sunt prius nota actualiter. Et confirmatur, ait Anton. Trombeta, quia ordo scientiarum quo ad nos attenditur penes ordinem cognoscibilium quo ad nos, sic ergo Metaphysica est vltima quo ad nos, ergo termini sui erunt etiam vltimo noti quo ad nos.

¶Tertia ratio est ista, Si oporteret ante speciei conceptum concipere vniuersaliora, tunc suppositio sensu in actu & intellectu soluto, magnum temporis interuallum accideret antequam intellectus cognosceret speciem. Tenet consequentia quia multa sunt prædicata media inter suprēmum & infimum. *c. 3. circa medium.*

¶Quarto ad idem arguit Anto. Trombeta sic, Id prius cognoscitur quòd est facilioris abstractionis, sed species specialissima est facillimæ abstractionis, ergo species specialissima prius cognoscitur. Probatur Maior: quia cum intellectus non intelligat nisi abstrahendo: sicut se habet ad abstrahendum, ita se habet ad intelligendum. Minor patet, quia à similioribus facilior est abstractio, quam à dissimilioribus: indiuidua autem vnius speciei, à quibus abstrahitur genus: seu quoduis superius.

¶Quinto, Id vniuersale prius cognoscitur ab intellectu, cuius singulare fortius mouet sensum, sed singulare speciei specialissimæ fortius mouet sensum, quam cuiuscunque superioris singulare: ergo species specialissima primo cognoscitur ab intellectu. Maior patet quia nostra cognitio intellectiua nascitur ex sensitiua. Minor probatur dupliciter. Primo, Sensus mouetur à singulari, ergo maximè mouetur à maximè singulari (per regulam Topici, cam, sicut simpliciter ad simpliciter) sed maximè singulare est singulare speciei specialissimæ: quia est determinatum non solum determinatione singularitatis, sed etiam naturæ determinatæ: non amplius determinabilis per aliam naturam, quòd indiuiduis superiorum non conuenit: ergo, & cætera. Secundo probatur eadem minor sic, Singulare actualis fortius mouet sensum, sed singulare speciei specialissimæ est actualius, cùm sit perfectius: cùm ad alia singularia addat, ergo singulare speciei specialissimæ fortius mouet. *Primo. Topica.*

¶Sexto sic, Compositius est prius notum: species specialissima est compositior omnibus superioribus: ergo species specialissima est prius nota omnibus superioribus. Maior habetur à Commentatore primo Phisicorum commento tertio. Minor à Porphyrio dicente, quod species abundat a genere. Et hoc de secundo.

CONCLVSIO.

Ens concretum quidditati sensibili est primum cognitum cognitione actuali confusa.

QVO AD TERTIVM Ponuntur duæ conclusiones. Prima est, Ens concretum quidditati sensibili est primum cognitum cognitione confusa actuali.

¶Antequam hæc conclusio probetur duo præmittam. Primo declarabo quid nominis subiecti conclusionis, scilicet quid sit dicere ens cōcretum quidditati sensibili. Secundo declarabitur quoddam, quod præsupponit ipsa conclusio. *Abstractio formalis & totalis quid sint.*

¶Circa primum scito quòd ens sub triplici cōditione potest terminare actum intellectus. Primo vt habet conditionem istam. quę est abstractio totalis, non dico à singularibus. sed à speciebus & generibus. Secundo modo, vt habet conditionem istam quæ est abstractio formalis similiter à speciebus & generibus. Tertio modo vt neutram istarum conditionum habens: abstractum tamen à singularibus primo modo ens non est pertinens ad hanc quæstionem: quia ipsum vt sic est totum vniuersale, nos autem loquimur de cognitione confusa actuali non virtuali. Secundo modo ens est terminus metaphysicalis: & fortè adhuc viris doctissimis non innotuit. Tertio modo ens est primum cognitum, & nuncupatum est ens concretum quidditati sensibili: quia non est separatum aliqua dictarum abstractionum à quidditate specifica vel generica. *Abstractio.*

¶Ad horum pleniorem intelligētiam nota quòd sicut est duplex

comp

Universidad de Deusto
Biblioteca

compósito, ſ. formæ cum materia, & totius cum partibus, ita duplex eſt abſtractio per intellectũ, ſ. qua formale abſtrahitur à materiali, & qua totum vniuerſale abſtrahitur à partibus ſubiectiuis, ſecundum primã quantitas abſtrahitur à materia ſenſibili, iuxta ſecundam animal abſtrahitur à Bone & Leone, primam voco abſtractionem formalem, ſecundam verò voco abſtractionem totalem, eo quod quia abſtrahitur prima abſtractione, eſt vt forma eius, à quo abſtrahitur. Quod vero abſtrahitur ſecunda abſtractione, eſt vt totum vniuerſale reſpectu eius, à quo abſtrahitur.

¶ Differunt autem hæ duæ abſtractiones quadrupliciter. Primò quia in abſtractione formali ſeorſum vterq; conceptus completus habetur, eius, ſ. q̃ abſtrahitur, & eius à quo abſtrahitur, id eſt, formalis & materialis, ita q̃ conceptus alter alterũ non includit. Linea enim in eo q̃ linea, habet cõpletæ ſuam diffinitionem non includentem materiam ſenſibilem, & econuerſò, materia ſenſibilis lineæ habet cõpletè ſuam diffinitionem nõ includentẽ aliquid lineæ, in eo q̃ linea: aliter diffinitiones naturales abſtraherentur à materia ſenſibili. In abſtractione vero totali non remanet ſeorſum vterque conceptus completus, ita q̃ alter alterum non includit, ſed vnus tantum, eius, ſcilicet q̃ abſtrahitur. Quãdo enim abſtraho animal ab homine non præcidunt ſe inuicem cõceptus hominis & animalis, ſed tantùm conceptus animalis non includit cõceptum hominis, homo enim non eſt intelligibilis ſine animali. Fundamentum huius differentiæ eſt, q̃ illa abſtractio fit per conſiderationẽ alicuius, q̃ eſt de ratione inferioris, & per remotionẽ, id eſt non conſiderationẽ alicuius, q̃ eſt de ratione illiuſmet inferioris. abſtrahitur enim animal ab homine per hoc, q̃ intellectus conſideratur in homine animal & non rationale, quorum vtrunq; eſt de ratione hominis. Illa autem abſtractio non fit per conſiderationem alicuius q̃ ſit de ratione illius materiæ, & per non conſiderationem alicuius, q̃ ſit de illius ratione, ſed potius fit per ſeparationẽ eorũ, quæ ſunt de ratione formalis, ab his quæ ſunt de ratione materialis. & ecõuerſò, vt exemplũ datũ oſtendit.

¶ Secundò, differunt, quia per abſtractionem formalẽ oritur in eo q̃ abſtrahitur actualitas, diſtinctio & intelligibilitas. In abſtractione verò totali oritur in eo q̃ abſtrahitur potentialitatis confuſio, & minor intelligibilitas. Tertio differũt, quia in abſtractione formali quãtò aliquid eſt abſtractius, tantò eſt notius naturæ. In abſtractione verò totali quantò eſt abſtractius, tantò eſt notius nobis. Fundamentum harũ differentiarũ eſt, quia abſtractio formalis fit per ſeparationem à materialibus potentialibus, & huiuſmodi. Abſtractio aatem totalis fit per ſeparationem à ſpecificis actualitatibus, à quibus quantò aliquid eſt abſtractius, tanto eſt potentialius. cùm genus poteſtate contineat inferiora, & tantò eſt minus intelligibile, cùm actum ſm ſe ſit notior potẽtia. ſexto. Meta. tex. Cõmen. 2. Quartò, differunt, quia penes diuerſos modos abſtractionis formalis ſcientiæ ſpeculatiuæ diuerſificantur, vt patet ſexto Metaph. in principio. Abſtractio autẽ totalis communis eſt omni ſcientiæ. Propter q̃ metaphyſicalia vt ſic non comparantur ad naturalia per modum totius vniuerſalis ad partes ſubiectiuas, ſed vt formalia ad materialia, ſicut & mathematicalia, licet enim gradus metaphyſicales ſint vniuerſaliores aliis, & comparari poſſint ad alia vt ad partes ſubiectiuas, eo quòd eidem poteſt vtraque abſtractio conuenire, in inquantum ſtant ſub conſideratione metaphyſicali, non ſunt vniuerſalia reſpectu naturalium, ſed formę, & naturalia ſunt earum materia, hoc eſt valde notandum. Patet ergo quomodo ens quandoque habet abſtractionem formalem, quando ſcilicet cum præciſione cæterarum rationum generi carum & ſpecificarum accipitur, & quomodo quandoque habet abſtractionem totalem, quando ſcilicet vt totum vniuerſale poteſtate includens cætera genera & ſpecies, conſideratur. Patere etiam poteſt quòd nunc intendimus, quomodo ens ſit concretum quidditati ſenſibili, cùm ſcilicet neutra illarum abſtractionum ſulcitur, ſed in quidditate ſenſibili abſtracta à ſingularibus abſque aliqua ſeparatione inſpicitur, & ſic eſt manifeſtum quid ſignificetur nomine Entis concreti quidditati ſenſibili.

Supplementum in cõcluſione. ¶ Id verò q̃ præſupponit concluſio eſt, ens poſſe cognoſci cognitione actuali conſula, q̃ Scotiſtæ negant, tenentes ens non poſſe cognoſci cognitione actuali conſuſa, ſed diſtincta tãtum. Et probant ſic, Id quòd habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, non poteſt cognoſci cognitione conſuſa actuali, ens habet cõceptum ſimplicem, ergo. Maior patet ex eo, q̃ cognitio conſuſa actualis ſit cùm intellectus fertur in obiectum ſecundũ id q̃ actualiter in eo includitur, neſciẽdo reſoluere in partes rationis illius obiecti. In id autem q̃ habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, non contingit intellectum ferri ſm aliquid, & ſm aliquid non aliter conceptus eius eſſet compoſitus. Minor patet, quia conceptus entis eſt irreſolubilis. Vt autem videatur q̃ concluſio non præſupponit aliquod falſum, vt patet inſufficientia huius rationis aduertas quòd ſicut de ratione cognitionis diſtinctè actualis non eſt, quòd obiectum cognoſcatur per reſolutionem in partes rationis, vt patet, cum diſtinctè cognoſcitur ens, ſed eius ratio ſtat in hoc quòd obiectum penetretur ab intellectu ſm omne, q̃ actualiter in illo inuenitur, ſiue hoc fiat per reſolutionẽ obiecti in partes rationis, ſiue fiat ex claro intuitu obiecti ſimplicis, ita nõ eſt de ratione cognitionis confuſæ actualis, q̃ intellectus intelligat obiectum ſm aliquid, & ſm aliquid ignoret, ſed ſufficit q̃ intellectus feratur in obiectum ipſum actualiter, & non penetret eius actualitatem, ita q̃ in hoc ſtat ratio cognitionis confuſæ actualis, quòd intellectus feratur in obiectum ſecundũ id q̃ actualiter in eo eſt, non penetrando ipſum. Siue autẽ id contingat ex eo, quòd obiectum eſt reſolubile in plures cõceptus, ſiue ex alio pei accidens, hoc ſe habet ad cognitionem confuſam actualem, & ſic ratio Scoti aſſumit maiorem falſam, & probationem peccantem falſum conſequentis, ab inferiori ad ſuum ſuperius negatiuè, à negatiua vnius modi cognitionis confuſæ ad negatiuam vnius modi.

¶ Et q̃ ita ſit, & q̃ ens & quodlibet ſimpliciter ſimplex poſſit cognoſci cognitione confuſa actuali, probo ſic, Quandocunque intellectus fertur in ens, actualiter ipſum concipiendo, & neſciẽdo ſeparare ens à ſubſtantia & accidẽte, habet de ente cognitionem confuſam actualem, ſed multorum hominũ intellectus eſt huiuſmodi, ergo, &c. Maior ſic manifeſtatur, quia cũ intellectus actualiter fertur in ens & tamen neſcit ſeparare propriã eius rationem à rationibus propriis ſubſtantiæ & accidẽtis, aut habet cognitionem confuſam aut diſtinctam. Non diſtincta, quia effectus inſeparabilis cognitionis diſtinctæ, eſt ſcire illius obiecti differentiam ab aliis, ergo cõfuſam, & cùm poſitum ſit q̃ ſit cognitio actualis, ſequitur quòd ſit cognitio confuſa actualis. Minorem experientia docet, videmus enim multos per plures annos exercitatos in ſtudiis adhuc neſcire diſtinguere rationẽ propriam entis à ſubſtantia & accidente, quos neſcire habere conceptum actualem entis fatuum eſt dicere, & cõtra ſenſum, conſiderant enim ens ſecũdum id quod actualiter in ſe habet, & totum attingunt, ſed quia non totaliter comprehendunt, ideo neſciunt ipſum ab aliis ſeparare, reſtat igitur præſuppoſitum in noſtra concluſione ſolidum, & falſum eſſe, q̃ ens ſola cognitione actuali diſtincta cognoſcatur. Nũc ſupereſt probare cõcluſionem, quam habes quo ad primam partem à S. Th. & Auicen. dicentibus, quòd ens eſt id quod intellectui noſtro primo imprimitur, probatur ergo ſic concluſio. Conceptus imperfectiſsimus omnium eſt primus via originis, ſed conceptus actualis confuſus entis eſt conceptus imperfectiſsimus omnium, ergo eſt primus via originis. Maior patet, quia imperfectiora ſunt priora via generationis 9. Metaphy. tex. com. 15. Minor etiam eſt de ſe euidens, quia omnis aliius conceptus cum addat ad entis conceptum eſt perfectior illo, ſicut totum ſua parte.

Tex. cõ. 1

Tex. com. 15.

¶ Reſpondet Antonius Trombeta, q̃ perfectio conceptus eſt duplex, perfectior obiectalis & perfectior euidentiæ, ille conceptus eſt perfectior obiectalis, qui habet obiectum perfectius poſitum, ille autem eſt perfectior euidenter, qui habet obiectum pauciora includens ex Ariſt. (in præcæ. Meta.) Vnde ſi in argumento fit ſermo de perfectione obiectali, maior eſt falſa: & minor vera, ſi de perfectione euidentiæ. maior eſt vera & minor falſa.

¶ Contra, & probo q̃ minor ſit vera de perfectione euidentiæ loquendo, ita q̃ cõceptus actualis cõfuſus entis ſit imperfectiſsimi, quo ad euidentiam. Ille conceptus eſt omnium ineuidentiſsimus ſub quo intellectus poſitus magis remotus eſt à cognitione aliorum omniũ, quàm ſub quocunq; alio cõceptu, cõceptus actualis confuſus entis eſt huiuſmodi. ſ. q̃ intellectus habens ipſum, magis diſtat ab aliorum cognitione quàm habẽs quẽcunque aliũ conceptum, ergo conceptus actualis confuſus entis eſt in euidentiſsimus omnium. Maior patet ex eo q̃ euidẽtia conceptus, cũ ſit propria perfectio intellectus, quanto maior eſt, tanto intellectũ magis propinquum reddit ad aliorũ cognitionem, præſertim cũ intellectus ex euidẽtibus ad in euidentia naturaliter procedat. Minor verò probatur ſic. Quandocũq; ſint aliqui duo cõcepti, quorum vnus actualiter alterũ includit, & nõ ecõuerſo intellect⁹ habẽs illũ, qui actualiter includit alterum, eſt in proximiori diſpoſitione ad cognoſcẽdũ reliquũ, q̃ econuerſo, modo cõceptus entis ita ſe habet ad alios, q̃ ipſe alios non includit, alij verò actualiter ipſum includũt, ergo intellectus habẽs cõceptũ ẽtis magis diſtat ab aliorũ cognitiõe, q̃ habẽs quẽcunq; aliũ cõceptũ. Et cõfirmatur per Sco. dicẽtem, q̃ pars rationis actualiter intellectæ eſt ſatis proxima intellectui, adeò vt proximius eſſe non poſſit. Illud aũt q̃ adducitur ex prooe. Metaph. q̃ euidentia attẽditur penes obiectum pauciora actu includens ad propoſitũ non eſt quoniam certitudo illa eſt certitudo obiectalis, ſermo autem noſter eſt de euidentia ſe tenente ex parte intellectus, ex talibus enim euidentibus & certis procedit intellectus ad ſibi ineuidentia & incerta.

Lect. 2.

¶ Secũdò ꝓbatur eadẽ cõcluſio ſic. Cognitio primorũ principiorũ eſt prima cognitio cõplexa, ergo cognitio etis ẽ prima cognitio incõplexa. Antecedẽs patet ex eo q̃ cognitio quæ ẽ a natura debet ꝓcedere eam, quæ eſt ex induſtria, & ex eo q̃ in oium ſunt notitia etiã in pueritia, & ex eo q̃ præſupponũt ad q̃libet ditcere, vt habeſ primo Poſte. Conſequentia verò probat, q̃ cũ ens ſit terminus,

Tex. Cõ. 5.

terminus ille, ex quo conficitur principium primum: ſi ens non eſſet primum cognitum, ſed aliquid aliud, poſſet tunc fieri alia complexio ab intellectu: adhuc non habita notitia principii, &c.

Contra Scotis poſitionẽ. ¶ Contra ipſam poſitionẽ Scoti arguit: Species ſpecialiſsima non eſt obiectum cõfuſiſsimũ ſimpliciter, ergo cognitio eius actualis confuſa non eſt prima ſimpliciter, & conſequenter ipſa nõ eſt primum cognitũ. Conſequẽtia tenet ex poſitione aduerſa dicẽte, q̃ ideo ſpecies ſpecialiſsima eſt primũ cognitũ: quia eſt cõfuſiſsima. Antecedẽs probatur ſic ſic: Genus eſt cõfuſus ſpecie ergo ipſa non eſt confuſiſsima. Conſequentia iterum eſt nota: Antecedens probatur, Quod plura continet eſt cõfuſus, genus plura continet quàm ſpecies: animal enim continet plura, quàm homo. ergo, &c.

¶ Reſpondent, quòd continentia eſt duplex, quædam actualis, quædam potentialis: & quòd id eſt confuſius, quòd plura continent actualiter, non potentialiter, modo genus continet plura in potentia: ſpecies autem in actu, & ideo ſpecies eſt confuſior.

¶ Contra, confuſius eſt quòd continet plura ſine ordine, quam quod continet plura cum ordine: ſed continens actualiter continet plura ordinatè ſpecies enim ordinatè continet partes diffinitiuas: continens autem in potentia continet plura ſine ordine. ergo continens plura potentialiter eſt confuſius.

¶ Reſpondet Anto. Trombeta, quod genus continet ſpecies ordinatè & non ſine ordine, eo quòd non reſpicit eas niſi mediis differentiis, quæ ſunt valde ordinatæ.

a. de diſſeritia ¶ Cõtra. Genus continet ſpecies & differerẽtias in actu: ſed in potentia (vt dicit Porphyrius,) ergo continet eas indiſtinctè. Tenet conſequentia: quia actus eſt qui diſtinguit ſeptimo Metaph. text. com. 49. tunc vltima continet indiſtinctè: ergo non ordinatè. Tenet conſequentia: quia ordo abſque diſtinctione non eſt imaginabilis (etiam ſi fingendi detur licentia,) Quòd autem dixit, genus, ſ. non reſpicere ſpecies niſi mediis differentiis ordinatis, non iuuat: eo quòd non ſolùm ſpecies, ſed etiam differentias inter ſe ordinatas genus abſque ordine continet: vt probatum eſt.

1. 56. 49.

¶ Aduertas hic, quod confuſio non ſequitur continentiam plurium (vt Scotiſtæ fingunt) ſic enim vniuerſum eſſet maximè confuſius: ſed continentiam plurium ſine ordine. Vnde prouerbium eſt, vbi pluralitas ſine ordine, ibi confuſio, &c.

SECVNDA Concluſio eſt iſta. Inter conceptus actuales confuſos prædicatorũ quidditatiuorũ non eſt eſſentialis ordo originis. probatur ſic. Quãdocunque ſunt aliqui cõceptus eſſentialiter ordinati ordine originis, impoſsibile eſt extremos generari nõ genitis inter mediis. Iſta patet de ſe: alioquin non eſſet ordo eſſentialis originis inter illos: ſed de facto habemus conceptus cõfuſos actuales extremorum abſque intermediorum conceptibus: ergo non eſt inter eos eſſentialis ordo originis. Minorẽ experientia declarat: experimur nanque nos concipere hominẽ, & ſubſtantiam, & tñ intermedia ignoramus non ſolũ diſtinctè, ſed confuſe: caremus ẽm cõceptibus propriis eorũ, quibus actualiter in ipſa dirigatur intellectus acies. & nõ ſolũ ignoramus reſoluere ipſa in partes diffinitiuas. E q̃a hæc ratio cõuincit me, ideo ſolã adduco. Ex hoc patet defectus Scotiſtarũ dicentiũ, q̃ eſt ordo eſſentialis inter conceptus confuſos: non enim poſſunt ſoluere hanc rationẽ.

¶ Sed immediatè contra hæc obiicitur ſic. Inter conceptus cõfuſos actuales ſuperioris & inferioris non eſt ordo eſſentialis originis. ergo iſta põt primò generari conceptus ſpeciei ſpecialiſsimæ, ſicut entis: q̃ eſt contra primã concluſionem. Tenet conſequentia: quia ordo non eſſentialis non eſt neceſſarius, & variari poteſt.

¶ Ad hoc dico negando conſequentiã, licet enim ſit ordo eſſentialis inter omnes conceptus confuſos, eſt tñ talis ordo inter cõceptus entis, & quẽcunq; aliũ. Nec hoc eſt voluntariũ, eo q̃ conceptus entis eſt quædã forma generaliſsima ipſius intellectus, ſicut forma corporeitatis eſt forma generaliſsima ipſi⁹ materiæ, vnde ſicut inter formã corporeitatis & alias eſt ordo eſſentialis non autem inter alias formas inter ſe, ita inter conceptũ entis & alios, non autem inter alios ſe, poteſt enim poſt cõceptum entis quodcunq; aliud concipi. Siue ſubſtantia, ſiue accidens. ſiue ſpecies, ſiue genus. Eſt etiã conceptus entis quaſi naturalis ipſi intellectui ſicut & cognitio primi principij, ſtatì em præſentatũ ens ob oĩb⁹ cognoſcit, & ideo ipſum oportet eẽ pri⁹ aliis eſſẽtialiter ſicut vniuerſaliter actus naturalis ꝓcedit cæteros qui penitus ab extra ſũt, nõ eſt aũt ſimilis rõ de aliis conceptibus iter ſe. Et hæc de tertio.

Quinq; dictorũ S. Tho. defenſio

QVO AD QVARTVM, quia Anto. Trombeta impugnat quædam dicta S. Doct. in prima parte, q. 85. art. 4. vbi tradit ordinem intellectualis cognitionis ſm vitam Peripateticã, ideo adduco eius impugnationes, & ſoluo. Quinq; autem ſunt dicta, conco

Universidad de Deusto
Biblioteca

proceditur de imperfecto non simpliciter, sed secúdum quid, ad perfectius secundum quid, sicut substantia est prior generatione accidente, & vltra hoc est prior causalitate finali, eo quod est finis eius, & quandoque agens, constat autem ipsam esse secundum quid imperfectiorem accidente, inquantum est in potentia respectu eius, & causalitatem materialem participat.

¶ Ad primá igitur instátiarú dicitur q̃ præmissa nõ sunt priores conclusione via generationis tantum, sed etiam ordine causalitatis effectiuè (vt dicitur secundo Phy. tex. commen. 31.) In alia litera vt testatur ibi S. Tho. & colligi potest ex primo Posteriorú, & ideo sufficit q̃ notitia earú sit imperfectior secúdú quid, vnde etiá in genere causæ materialis collocatur, secundo Physi. ibidem & quinto Metaph. tex. comm. 2. Idem dico ad secundam de processu notitiæ causæ ad effectú. De aere illuminato nõ est ad propositum, quia illuminatio non est successiua, cóceptus verò generis & speciei sibi succedunt. Falsum quoque est q̃ actus præcedens habitú sit simpliciter habitu perfectior, licet hoc sit verú de actu elicito ab ipso habitu, vt habes primo Ethico. talis autem est posterior habitu. Ordo quoque essentialis conceptus generici ad specificum satis sufficienter notus in notitia distincta ex dictis ibidem vnde non oportebit aliter laborare.

Tertium notitia i vniuersali est notitia in completa.

¶ Contra tertium, scilicet quod notitia in vniuersali est notitia incompleta arguit sic, Demonstratio vniuersalis est potior demonstratione particulari, ergo notitia in vniuersali, quæ acquiritur per demonstrationem vniuersalem, est potior notitia particulari. ¶ Ad hæc dico q̃ argumentú peccat per fallaciam æquiuocationis: illius termini vniuersale. Arist. enim vocat demonstrationem vniuersalem illá, qua passio de suo proprio subiecto scitur & hoc tam in passionibus genericis quam specificis, & vult dicere q̃ potior est notitia illa, quam acquirimus per demonstrationem demonstrantem passionem de suo subiecto primo: quam illa quæ fit per demonstrationé, qua illa passio demõstratur de parte subiecta primi subiecti. Nos autem dicimus quod cognoscere hominem in animali est cognoscere hominé imperfectius, quá cognoscere hominé in seipso, & hanc vocamus cognitionẽ in vniuersali. Manifestum igitur est omni habenti ingeniú, q̃ nostra dicta Arist. non repugnant. Aliud est enim dicere, A cognoscitur in vniuersali, &, A demonstratur demonstratione vniuersali primo modo A non cognoscitur in semetipso, sed in suo superiori, secundo modo A in seipso cognoscitur ineste suo primo subiecto.

Quartũ notitia i vniuersali est notitia secundum quid et i potentia ac cõfusa.

¶ Contra quartum, scilicet notitia in vniuersali est notitia secundum quid & in potentia, propterea quòd in ipso vniuersali intelliguntur particularia sub quadam confusione, ex quo infertur, ergo notitia in vniuersali est notitia confusa.

¶ Cõtra, illa probatio nulla est quæ procedit fm fallaciá æquiuocationis ista est huiusmodi, ergo &c. Declaratur Minor, quia aliud est loqui de notitia actuali obiecti, & aliud de notitia virtuali eorum, q̃ in ipso includunt. Licet enim notitia virtualis particularium in vniuersali sit cõfusa tamen notitia actualis ipsius vniuersalis est distincta, & quia ab his, q̃ actualiter confunduntˉ in obiecto, attẽditur cõfusio notitiæ cũ notitia specificè ab obiecto, & his, quę sunt intrinseca nõ debet dici notitia cõfusa, sed distincta.

¶ Ad hæc dico q̃ iste non intelligit S. Tho. qui vult, q̃ notitia disiuncta animalis, vt est totũ diffinibile, sit notitia confusa animalis, vt est totum vniuersale, & consequenter notitia confusa specierũ, & ideo non accidit æquiuocatio. Fatemur enim q̃ notitia qua actualiter fertur intellectus in ipsum animal, vt vniuersale, & non in suas species est notitia cõfusa animalis, vt totũ vniuersale est & nõ solum specierũ eius, vt expressè dicit ibi S. Thom. vnde contingit animal simul esse notum distincte & confusè diuersimodè, vt supra dictú est. Nec oportet q̃ si istæ duæ notitiæ simul inueniantur, sint eædem cum etiam separentur, puta cùm & actualiter & virtualiter animal distincte cognoscitur. Quod autẽ addit q̃ talis notitia non debet dici confusa, falsum esse ostenditur, ex eo q̃ minor est cõfusio actualis q̃ potẽtialis. Quod vltimo additur, q̃ notitia specificatur ab obiecto eius intrinsecis, ad propositum non est, cõfusio enim & distinctio non sunt species cognitionũ, alioquin cognitio cõfusa & distincta eiusdem obiecti non essent eiusdem speciei & sic notitia non specificaretur ab obiecto, vnde assumptũ eius implicat contradictionem in proposito.

a. q. 85. arti. 3.

Quòd sensus exiens de potentia ad actum magis cõe prius attingit, qua minus commune,

¶ Contra quintũ. s. q̃ sensus exiens de potentia ad actũ prius cõmunius quàm minus cõmune cognoscit arguitur sic, Sensus nõ cognoscit nisi singulare, ergo nõ prius cognoscit magis commune. Quòd si dicas sensum non cognoscere magis commune in se, sed pro cognoscere singulare magis communitus, contrà, aut cognoscit singulare magis cõmunius, ita q̃ singularitas est ratio cognoscendi, aut ita q̃ natura communis sit ratio cognoscendi, primũ nõ est dicendũ, vt de se patet, nec fm potest dici à Thomistis, quia hoc ideo esset, quia natura illa esset ratio mouendi sensum.

¶ Contra q̃ arguitur sic, illud non est ratio mouendi, q̃ est idem re & ratione ei, cui repugnat ratio mouẽdi. sed natura communis est eadem re & ratione singularitati, cui repugnat ratio mouendi, ergo, &c. probatur minor, quia natura & singulare non distinguũtur realiter, non ex natura rei apud te, nec ratione q̃ probo, quia distinctio rationis sequitur actum intellectus, in illo autem priori nullus actus est intellectus. Et confirmat quia actus realis nõ dependet ab ente rationis sed sensatio est actus realis, ergo non dependet ab ente rationis, sed obiectũ sensibile habẽs in se distinctionem rationis est ens rationis, vel aggregarũ ex ente reali & rationis ergo, &c. & confirmatur ratio principalis sic. Quæcunq; sunt indistincta omnino secundũ rem, si vnũ terminat ad aliqua actionẽ realem & reliquũ terminabit eandẽ, sed natura magis cõmunis & minus cõis sunt homini, ergo &c. & hoc supposita debita approximatione ad sensum. Confirmatur secundo, idẽ sensus primò cognoscit q̃ species sensibilis primo representat, sed species sensibilis primo representat singulare speciei specialissimæ, posita debita distantia, ergo &c. Minor probatur, Species sensibilis primò representat obiectum sub ea ratione, qua imprimitur sensui, sed imprimitur ab obiecto sub ratione naturæ specificè. Tũ quia est actualior & perfectior. Tum quia species sensibilis est naturalis similitudo causata ab obiecto repræsentans ipsam adæquatè secundũ rationẽ sibi essentialibus competentẽ, ergo magis repræsentat ipsum rõne, quæ sibi essentialius & perfectius cõpetit, quã sub ea ratione, quæ sibi remotè & minus principaliter competit.

¶ Ad hæc respondetur, q̃ responsio ibi recitata est bona & recta. Ad impugnationem dico, q̃ natura talis puta color & non natura cõmunis, id est color cõmunis est ratio mouendi. Ad improbationem, negatur Minor pro vtraque sui parte. nam apud S. Thom. in Prima parte q. 2. arti. 2. in rebus materialibus natura & singularitas distinguuntur realiter, & distinctio rationis, licet actualiter sit post sensationem, fundamẽtaliter tamen præuenit ipsam, & hoc sufficit. Ad cõfirmationem dicit primò, q̃ obiectum sensibile habẽs distinctionem rationis fundamẽtaliter, nõ est ens rationis, nec aggregatum ex ente reali & ente rationis. Distinctio enim rationis fundamentaliter nihil addit supra rem. Dicit secundò, quòd sensatio non causatur à distinctione naturæ, sed à natura ipsa habente talem cõditionẽ, & ideo dato q̃ distinctio illa esset eus rationis, adhuc nihil cõcludit, non enim color inquãtum distinctus à sua singularitate mouet, sed hic color inquantũ color, de cuius ratiõe, nec distinctio nec adunatio est. Ad aliam confirmationem dicitur, q̃ maior est falsa quo ad actiones nihil reale ponentes in suis terminis, quales sunt actiones immanentes, possum enim intelligere Dei sapientiam non intelligendo eius bonitatẽ. Ad alias confirmationes premitto, quòd non dicit S. Tho. q̃ semper sensus prius cognoscat magis cõmune, quã minus cõmune: verbo enim sua sunt ista. Et quia sensus exit de potentia ad actum, sicut & intellectus, idem etiam ordo cognitionis apparet in sensu, nã primo fm sensum diiudicamus magis cõmune, quam minus commune & fm locum, & fm tempus. Ex quibus verbis non habetur nisi q̃ sensus primò fm locum & tempus cognoscit singulare magis communis, & non habet, quòd semper ita sit, vnde argumẽta illa non sunt contra S. Tho. licet non concludant, falsum enim est, q̃ species sensibilis primo repræsentet singulare speciei specialissimæ, & eius probatio falsa est, s. quòd species sensibilis sit primò impressa à natura specifica. nam species sensibilis primo imprimitur à per se primò obiecto sensus, nullius autem sensus obiectum primum est species specialissima, vt patet discurrendo. propterea species visibilis imprimitur primò à visibili in eo, quòd coloratũ, & non ab ipso in eo, q̃ est album vel nigrum. Nec obstat, quòd albedo sit actualior colore, quia hoc non sufficit, sed requirit quòd sit primum obiectum potentiæ. Nec est verum q̃ assumit, s. q̃ essentialius insit sensibili natura specialissima, quam natura generis, imò huic visibili, vt sic essentialior est color, quàm albedo siue nigredo, quod patet ex hoc, quòd sublata albedine siue nigredine visibile remanet, non autem econuerso. Et hæc de quarto.

QVOAD quintum respondetur ordinatè argumentis factis, & ad primum negat illud vltimo assumptum, s. q̃ perfectissimus effectus, quem possunt primo producere agentia ad intellectionẽ, sit conceptus specificus. Dico enim, quòd perfectissimus, quẽ p tũc possunt: est conceptus entis, imò nullum alium possunt pro tunc. Et cùm contra hoc arguitur, quia sic nunquam ꝓduceretur conceptus specificus, non valet cõsequentia. Ad cuius probationem dicitur, q̃ nulla virtus potest in perfectiorem effectũ suo effectu perfectissimo simpliciter, quælibet tamẽ virtus potest in effectum perfectiorem suo perfectissimo effectu, in quẽ potest pro aliquo priori, quia ille non est pfectissimus, nisi secundũ quid. Exẽplum. Virtus generatiua Leonis nõ põt in perfectiorem effectũ, quã sit Leo, quia huiusmodi est eius effectus perfectissimus simpliciter, potest tamẽ in effectũ perfectiorẽ illo, quẽ ꝓducit in principio actionis. q. a tamẽ effectus suit perfectissimus, quẽ pro tunc posset ꝓducere. Ad confirmationẽ dicit, q̃ Minor est falsa, nã intellectus existẽs in pura potẽtia nõ est æquè dispositus ad cõceptũ specificũ, sicut entis, nõ per positio nẽ alicui⁹ cõtrariæ dispositiõis, sed ꝓpter ordinẽ conceptus generalissimi ad speciales, sicut materie

prima

prima omni contraria dispositione inconsiderata, non est æquè dispositа ad formas specificas, & ad formam corporeitatis: sed oportet primò recipi formam corporeitatis propter ordinem formæ generalis ad speciales: propter quod consueuit dici, q̃ est indispositus priuatiuè & non contrariè.

¶ Ad secundum patet responsio ex dictis: nam termini metaphysicales vt sic, non ponuntur à nobis primò cognosci: sunt enim termini metaphysicales abstracti abstractione formali: sed dicimus quòd significatum huius termini ens concretum quidditatis sensibilis est primò cognitum.

¶ Ad tertium dico, quòd non oportet in quacũque formatione conceptus specifici semper figillatim præformare conceptũ consusum entis: sed sufficit ens primò omnium fuisse cognitum: in illo enim omnia virtualiter concipiuntur. Vlterius dicitur, quòd cùm apud nos non ponatur ordo essentialis inter istos conceptus confusos, non oportet tantum temporis intereſſe.

¶ Ad quartũ dicitur, q̃ species specialissima nõ est facilioris abstractionis, q̃ ens, loquendo de abstractione ad propositũ requisita: sicut ens ad cõceptũ cõfusum speciei specialissimæ requiritur, & sufficit duplex abstractio: altera p actũ intellectus agẽtis, s. separatio à singularib⁹: altera per actũ intellectus possibilis, sci licet actualiter intueri speciẽ, & nõ actualiter intueri genus: ita ad cõceptũ cõfusum actualẽ entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quæ quidẽ fit, cũ species quæcunque abstrahitur ab intellectu agẽte: altera fit ab intellectu possibili per hoc, q̃ in quidditate quacunq; sibi primò præsentata actualiter, primò cõcipit ens non concipiendo actualiter cætera quæ in illo sunt: vnde tanta & tã facilis est abstractio illa entis, quã facilis est abstractio speciei specialissimę: imò abstractio ista entis est facilior: quia faciliùs est actualiter concipere prius sine posteriori quã ecõuerso: ex quo patet, q̃ abstractio illa: de qua loquitur argumẽtum non est necessaria ad cognitionẽ confusam.

¶ Ad quintũ dico, q̃ Minor est falsa: & ad eius probationẽ nega tur cõsequẽtia, eo q̃ sensus nõ mouetur à singulari in eo q̃ singulare. Ille enim modus arguendi fm regulá Topicá non tenet, nisi cùm prædicatum cõuenit subiecto, secundũ q̃ ipsum, vt habes à S. Tho. in tertio cõtra Gentiles. ca. 139. quod in proposito nõ reperitur: nõ enim hic color, inquantũ hic, mouet visum: sed inquãtum color. Ad aliá probationẽ dicitur, q̃ Maior assumpta nõ est vera vniuersaliter: eo q̃ coloratũ magis mouet visum, q̃ hoc nigrũ: quia à remotioribus mouet. Agens nãque corporale quãto in remotius agit, tantò fortius videtur. Secúdo dicitur, q̃ fortius mouẽt sensum multa singularia imperfecta, quàm vnũ actualius & perfectius: & quia omnia singularia sunt singularia entis, ideo cogitatiua pueri, in quo noua cognitio oriri debet, magis mouetur à singularibus entis, quàm à singularib⁹ huius speciei, & cũ intellectus accipiat vniuersale ex multis singularibus, vt dicitur 2. Poste. (& in prœemio Meta.) ideo prius cognoscit, ens, q̃ species: & fm hoc dicitur ad argumentũ, q̃ maior est vera cæteris paribus: nõ autẽ vbi aliqua imparitas sicut in proposito accidit, præpõderãs inuenitur: multò enim plura singularia entis præponderant paucioribus singularibus speciei: sicut plus trahunt mille homines nõ nimis fortes, quàm decẽ fortes.

¶ Ad sextũ dicitur, q̃ Maior simpliciter est falsa. Ad autoritatem Philosophi dicitur primò, quòd tex. Commentatoris est corruptus: debet enim legi confusa & non cõposita. Dicitur secundò, vt saluemus Commẽtatorem, quòd compositum est notius suis componentibus, vt sic, non autem absolutè: vnde prius confusè cognoscо hominem, quàm partes eius diffinitiuas, vt sic: absolutè tamen prius cognoscо magis vniuersale. Ex his apparet veritas Minoris autoritate Auicennæ approbatæ.

DEINDE reddit auditores attentos, dicendorum difficultatem aperiens, tria proponendo, quid nomine Essentiæ & Entis significetur, & quomodo in diuersis diuersimodè inueniatur, & quomodo se habeant ad intentiones Logicas. Horũ enim difficultas non modica est, vt diuersitas opinionum circa ipsa testatur, sunt enim maximè vniuersalia, quæ sunt difficillima ad cognoscendum: vt dicitur primo Metaphysicorum.

Quidrei & quid nominis intellectum.

CIRCA hanc particulam nota, q̃ sicut quid rei est quidditas rei, ita quid nominis est quidditas nominis: nomen autem essentialiter sit nota earũ quæ sunt obiectiue in anima passionũ (ex primo Peri hermenias) nõ habet aliá quidditatem nisi hanc, quod est signũ alicuius rei intellectæ seu cogitatæ: signũ autem vt sic, relatiuũ est ad signatũ: vnde cognoscere quid nominis nihil est aliud, q̃ cognoscere ad quid tale nomẽ habet relationem: vt signũ ad signatũ. Talis autem cognitio potest acquiri per accidẽtalia illius signati, per cõmunia, per essentialia, per nutus, & quibusuis aliis modis, sicut à Græco quærẽtib⁹ nobis (q̃d nomis anthropos) si digito ostẽdatur homo, iã percipimus quid nominis: & similiter de aliis. Interrogãtibus verò quid rei, oportet assignare id q̃ cõuenit rei significatæ in primo modo pfeitatis adæquatæ. Et hæc est essentialis differẽtia inter q̃d nominis, & quid rei, s. q̃ quid nominis est relatio nominis ad signatũ: q̃d rei verò est rei relatæ seu significatæ essentia: & ex hac differentia se quũtur omnes aliæ quæ dici solẽt, puta q̃ quid nominis sit nõ entiũ cõplexorum, per accidẽtalia, per cõmunia, per extranea: quid rei verò est entiũ incõplexorũ per propria & essentialia: ratio enim vocis potest terminari ad nõ entia in rerũ natura, & cõplexa: & declarari per accidẽtalia, & huiusmodi: essentia autẽ rei nõ nisi p propria essentialia habetur de entibus incõplexis.

Quia verò ex compositis cognitionem simplicium accipere debemus, & ex posterioribus deuenire in priora, vt à facilioribus incipientibus conuenientior fiat disciplina: ideo ex significatione entis ad significationem essentiæ procedendum est.

¶ In hac tertia parte procemij reddit auditores dociles ordine dicẽdorũ; proponẽs tali cõclusione. Ab ente ad essentiã, pceden dũ est: quá probat duplici medio. Primo sic, Ex cõpositis ad simplicia procedẽdum est: sed ens est velut compositum, & essentia velut simplex: ergo ab ente ad essentiá procedendũ est. Secundo sic, Ex posterioribus in priora procedendũ est: sed ens est posterius essentia: ergo ab ente ad essentiam procedendum est. Maior vtriusq; rationis probatur: quia ex facilioribus est inchoãdum: composita autẽ & posteriora sunt faciliora nobis simplicibus.

Cap. 1. in prin. c. 2 q. 2. in fi.

¶ Circa minorẽ primæ rationis nota, quòd ens, vt infrà dicetur, significat id quod habet esse: id autem quod habet esse, comprehendit in se essentiam: essentia verò significat id quod importat diffinitio, vt dicetur: quæ nõ dicit esse vel nõ esse, ex primo. Posteriorum: ens ergo ita se habet ad essentiam: quod cõplectitur in se vtrũque, essentiá, scilicet & esse: essentiam verò alterũ tantùm, & ideo ens appellatur compositum respectu essentiæ.

¶ Circa maiorem secundæ rationis scito, quòd quãdo dicimus, Ex posterioribus procedendum est, intelligitur ex posterioribus secundum naturam, prioribus quo ad nos: innata enim est nobis via ex notioribus nobis in ignotiora naturæ, vt dicitur primo Phy. tex. com. 2. Minor secundæ rationis probatur ex eo, q̃ compositum est posterius componentibus: & ens (vt dictũ est) compositum est respectu essentiæ.

CAPVT I.

Entis & essentiæ nomine quidnam significetur, ostendit. Nomina item varia ponit, quæ essentiam significant.

SCiendum est, quòd sicut in quinto Metaphysicæ Philosophus dicit: ens per se dicitur dupliciter. Vno modo, quod diuiditur per decem genera. Alio modo, quod significat propositionum veritatem. Horum autem differentia est, quia secundo modo potest dici ens omne illud, de quo affirmatiua propositio formari potest, etiá si illud in re nihil ponat: per quem modum priuationes & negationes entia dicuntur: dicimus enim quòd affirmatio est oppositę negationi, & quòd cæcitas est in oculo. Sed primo modo non potest dici aliquid quod sit ens, nisi quòd in re aliquid ponat. Vnde primo modo cæcitas & huiusmodi non sunt essentia. Nomen igitur Essentiæ non sumitur ab ente secundo modo dicto: aliqua enim dicuntur hoc modo entia, quæ essentiam non habent, vt patet in prioritatibus: sed sumitur essentia ab ente primo modo dicto. Vnde Com. in eodem loco dicit, Ens primo modo dictum est, quod significat substantiam rei.

¶ Hic incipit tractatus diuisus in duas partes. In quarum prima declaratur quid nomine Entis & essentiæ significetur. In secunda verò quomodo essentia in diuersis diuersimodè inuenitur: pars prima vnico absoluitur capitulo, pars secũda sex: & sic totum integrant tractatum capitula septem. Quorum primum, q̃ præmanibus habemus, tres partes cõtinet: in prima declaratur quid nomine entis significetur, in secunda quid nomine essentiæ, in tertia differẽtia nominũ ipsius essentiæ designatur. Primũ tali diuisione declaratur, ens p se dupliciter dicitur: vno modo, vt diuiditur p decẽ genera, alio modo vt significat veritatẽ propositionũ: quẽadmodũ dicit Aristo. 5. Meta. tex cõ. 14. Dixit ens p se ad differentiam entis p accidẽs aggregati ex rebus diuersorũ generũ, vt homo albus: de quo habes quinto Met. text. cõ. 13. Et innuit, q̃ tripliciter differũt ens primo modo, & ens secũdo modo. Primo, q. a ens primo modo p̃dicat nõ nisi de reb⁹ existẽtibus in decẽ generib⁹, ens autẽ secúdo modo prędicatur de omni eo, q̃ põt esse subiectũ propositionis affirmatiuę. Secúdò differũt: quia ens primo modo est illud cõpositũ, de quo suprà diximus, q̃ aliqualiter cõplectitur in se essentiã & esse: ens autẽ secúdo modo nõ est huiusmodi: qm aliq̃ est hoc modo ens (puta negatio aut chimera) q̃ non habet essentiã aliquã. Et ex hoc sequitur tertia differentia, q̃ ab ente primo modo tanquã à cõpositо notiori Essentiæ, nomẽ sumitur: nõ autem secúdo modo.

Entis signi ficare ve ritatem propositionis

CIRCA Primam differẽtiam aduerte primò, quòd veritas *quidnã.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. cō. 14 ca 1. q. 2 in fi. 4 circa me dium.

ppositiōis,quæ est entis secūdo modo significati nihil aliud est q̄ cōpositio facta in secūda operatione intellectus obiecto cōformis.verbi gratia,Sortes est cæcus ly est,nō significat inhærē tiā cæcitatis in Sorte. eo q̄ cecitas omni inhærētia caret cū inhærere realiū accidentiū sit:sed significat compositionē factam ab intellectu adæquāte seipsum per illā obiecto Sorti, s.carente virtute visiua.vnde 5.Meta.in alia litera dicitur,quod ens significans veritatem propositionis significat , quoniam propositio est vera. Prima autem significatio entis quid sit,infrà videbitur.

ADVERTE Secundo q̄ licet nullo intellectu considerante Sortes sit cæcus,& per cōsideratiōē intellect⁹ nō fiat magis vel minus cæcus:tñ cæcitas nullo intellectu cōsiderāte nullum habet esse in Sorte, stāt enim ista duo simul. Quod sic declaratur,Sortē esse cæcū, vt sic,nō est Sortē habere aliquod esse sub stātiale,vt patet nec accidētale,quia Sortes fit cæcus sola absen tia visiuæ virtutis,quæ nihil suprà Sortē addit:vnde cæcitas nul lū esse omnino ponit in Sorte:ac per hoc q̄ absq; omni cōsideratione intellect⁹ virtus visiua Sorti nō inest,oportet Sortē nul lo intellectu cōsiderāte esse cæcū. Dubitatio aūt in hac re accidit,quia nō rectè inspicitur q̄ esse cæcū nō est esse aliquid : sed carere virtute visiua. Exēplum , Nauis caret gubernatore nullo intellectu cōsiderāte, absentia tamē gubernātis nullū esse sub stātiale aut accidētale ponit in naue,vnde naué esse sine gubernatore extra animā nō est esse aliquod,sed nō esse gubernatam. Acquirūt aūt esse & fiūt entia priuationes & negatiōes,ex hoc q̄ intellect⁹ intelligēs priuatiōes p habitus:& negatiōes per affirmatiōes format in seipso rei carētis aliquo mō idolū quoddā. Verbi gratia.cū intellectus formatin se idolū quoddā nauis gubernatore carētis:quod est ista ppositio mētalis. Nauis est sine gubernatore,nō præsentia gubernatoris,q̄ extra animā nihil po nit in anima,sit ens:per hoc q̄ intellectus fecit ipsam ppropositionis terminū aliquē,& cū hoc esse sit in anima,& nullū aliud esse habeat:cōsequēs est q̄ negationes huiusmodi & priuatiōes nō sint entia nisi in anima obiectiuè. & sic earū esse nihil aliud est, q̄ intelligi quomodo tanrū omnia entia rationis habēt esse.

CIRCA Tertiam differētiam aduertendum est, quòd cum nomina sint signa cōceptuum , secundum ordinem concipiendi est ordo nominādi:propterea sicut ab ente primomodo tanquam a composito nobis notiori essentiæ notitiam sumpsim⁹: sic Essentiæ nomen ab ente originem habet.

Et quia,ut dictum est, ens hoc modo dictum diuiditur per decem genera , oportet quòd essentia significet aliquod commune omnibus naturis,per quas diuersa entia in diuersis generibus & speciebus collocantur,sicut humanitas est essentia hominis:& sic de aliis.

¶In hac secūda particula declaratur quid nomine Essentiæ importetur tali cōclusione , Essentia significat quoddā commune omnib⁹ naturis omniū entiū.Cuius talē declarationē insinuat: sicut ens significat aliquod commune omnibus existentibus,ita essentia,cum ab illo sumatur, significat aliquod commune omnibus generibus & speciebus:& sicut ens significat id quod est in quolibet genere & qualibet specie , ita essentia oportet q̄ significet id quo aliquid est in quocunque genere & quauis specie. habent enim se ens & essentia vt quod & quo. cum autem naturæ rerum sint illæ , quibus res reponuntur in generibus & speciebus : sequitur quòd essentia significat aliquod commune omnibus naturis rerum: vnde quemadmodum ens prædicatur de homine,boue,& similibus, quæ sunt in generibus:ita essentia prædicatur de humanitate & bonitate, quibus in generibus reponuntur.per nomen ergo Essentiæ intelligitur natura rei,sicut per nomen Entis.id quod habet naturam illam.

QVÆSTIO II.

Num Ens & Essentia significent immediatè ipsa prædicamenta: vel alsorum naturæ,an immediatè.

CIRCA Hanc particulā insurgit dubitatio valde difficilis: an ens & essentia significēt immediate ipsa prædicamenta seu naturas eorū, an mediatè:in hac dubitatione tria agam. Primò declarabitur titulus quæstionis: secūdo adducetur opinio Scoti,& impugnabitur.tertiò ponetur opinio Sancti Thomæ.

Pro primo scito,quòd significare mediatè in proposito & significare aliquid mediate aliquo superiori : sicut animal significat species suas mediatè (mediante scilicet natura sensibili) non enim animal significat hominem:nisi quia homo est substātia animata sensibilis. Significare immediatè est significare aliquid nō per aliquam naturā,seu realitatē superiorem, sed per ipsam primò:sicut animal significat gradum sensitiuum immediatè: vt patet. Vertitur ergo in dubiū hoc, an ens significet aliquem gradum seu aliquam realitatem abstrahibilem à naturis prædicamentalibus communem eis sicut superius essentiale suis inferioribus: & sic immediatè significet prædicamēta,an immediatè significet ipsas naturas prædicamentales.Hæc de primo.

QVO Ad secundum,Scot.vt colligitur ex primo sen.dist.3. q.1.& 3.& di.8.q.2.opinatur q̄ ens significet decē prædicamēta mediatè:& imaginat enim q̄ a quibuslibet similib⁹ fit abstrahi bilis vna realitas obiectiua vtriusq; cōmunis & prior vtroq;:& sit cū substātia & accidēs habeat similitudinē in ente, & ab eis est abstrahibilis vna ratio obiectalis vtriusq; cōmunis & prior tā substātia,q̄ accidēte q̄ nomine entis significat.Quod vt melius intelligat pono ,pcessum istarū abstractionē diffusè.Cū enī Socrates cōueniat cū Platone in humanitate & nō cū Brunello ab eis pōt abstrahi humanitas cōmunis & prior eis : & inde cū homo cōueniat cū Brunello i sensibilitate & nō cū plāta,ab eis pōt abstrahi animalitas cōmunis & prior eis:& inde cū animal cōueniat cū plāta in vegetabilitate , & nō cū lapide,ab eis pōt abstrahi vita cōmunis & prior eis:inde cū viuū cōueniat cū lapide in corporeitate & nō cū intelligētiis , ab eis pōt abstrahi corporeitas cōmunis,& prior eis:inde cū corp⁹ cōueniat intelligētiis in substātialitate,& nō cū accidētib⁹, ab eis pōt abstrahi substantialitas cōmunis & prior eis:inde cū substātia cōueniat cū accidēte in entitate reali,& nō cū entib⁹ rationib⁹.ab eis ab strahibilis entitas cōmunis & prior eis , & cū hic realitas vltimò abstrahibili.. sit illa,q̄ significat ens immediatè , oportet q̄ prædicamētales realitates seu naturæ mediatè sub entis significatione claudātur. ¶Ad hanc positionem confirmandam multa possent adduci media,quæ ne digrediamur ad analogiam entis & comparationem transcendentium ad prædicamenta,an scilicet sint eorum prædicata quidditatiua vel non, omittemus pro nunc:quia infra speciales erunt de his quæstiones.

Scot.1. dist.3.q1. & 3.dist. 8.q.2.

¶Cōtra hāc opinionē arguo dupliciter.Primò autoritate Arist. 8.Met tex.cō.16.vbi soluēs quæstionē.Quare quidditas sit vna, dicit q̄ in substātiis separatis nō est quærēda alia causa: quia in eis nō est nisi forma,quæ statim seipsa est ens & vnū:queadmo dū,ens statim seipso est substātia& quātitas, & cætera prædicamēta,non expectās aliud faciēs, ipsum naturas prædicamentales.ex qua autoritate arguitur sic,ens significat quandā realitatē priorē prædicamētis:ergo expectat aliquid contrahēs ipsum ad prædicamēta cōsequētia nota.consequens autem est contra Arist.ergo à destructione consequentis ad destructionem antecedentis ens non significat realitatem priorem prædicamentis.

ca 2.q.2. exp.1.cū ca met.18 quodam dubio.2. c.16. Com.18.

¶Secūdo arguitur auroritate.Cōment.10.Met.com.18.dicentis, q̄ hoc nomen ens,vnū,significat id quod significat in prædicamēto substātiæ & quantitatis & qualitatis prima significatione sine medio & non mediāte aliqua cōmuni.quid clarius? Ratione non arguo:quia oportet egredi limites. Hæc de secundo.

Cōclusio nes duæ.

QVO AD Tertium pono opinionem S.Thomæ ex duabus conclusionibus eliciendam. Quarum prima est ista,Ens significat vnum conceptum formalem communem in repræsentando substantiæ & accidenti Deo & creaturæ.

SECVNDA Est ista,Ens significat vt conceptū obiectalem aliquod reale inuentum in omnibus distinctum secundum rationem à propriis conceptibus obiectalibus omnium generum:nullum gradum suprà naturas genericas specificas & indiuiduales exprimens.

¶Pro intelligentia terminorum nota, q̄ conceptus est duplex, formalis & obiectalis.Conceptus formalis est idolū quoddam, q̄ intellectus posibilis format in seipso repræsentatiuū obiectaliter rei intellectæ : quod à Philosophis vocatur intentio seu cōceptus:à Theologis verò verbū. Cōceptus autem obiectalis, est res per cōceptū formalem repræsentatā in illo terminans actū intelligēdi.Verbi gratia cōceptus formalis leonis,est imago illa,quam intellectus posibilis format de quidditate leonina,cū vult ipsam intelligere:conceptus verò obiectalis eiusdem,est natura ipsa leonina repræsentata & intellecta. Nec putandum est cum dicitur nomen significare conceptum q̄ significet alterum tantum: significat enim leonis nomen conceptū vtrunq; , licet diuersimodè.est nanq; signum cōceptus formalis,vt medij, seu quo,& est signū conceptus obiectalis,vt vltimi,seu quod.Vnde idem est loqui de conceptu entis & de significatione eius.

¶Probo ergo conclusionē primā tali medio,omnia similia quacunq; similitudine etiam analoga seu imitatiua secundum id in quo assimilātur,possunt per eandē imaginem repræsentari: sed Deus & creaturæ substātia & accidens habent similitudinē inter se saltē analogam:ergo secūdum id in quo assimilantur,possunt per eandē similitudinē repræsentari.Sed assimilātur in esse: ergo eadē similitudine poterunt repræsentari inquātum habēt esse similitudo illa est conceptus formalis entis : ergo, &c.Processus clarus est,& propositiones ab omnibus sunt concessæ:cū Maior fuerit dilucidata,quā sic ex notioribus suadem⁹.Vbicunq; inuenitur agēs ,ducere sui similitudinē in alio,si id aliud ,ducat aliud simile sibi ēm id,quo ipsum assimilatur primo:oportet tertiū assimilari vtriq; ea ratiōe: q̄a quicquid est simile alicui in eo,q̄ illud est alteri simile est simile vtriq;:sicut species Socratis i oculo meo ,ducta ab imagine Socratis i speculo ē similitudo repræs

sentatiua vtriusq; & figuræ Solisān speculo à qua immediatè est causata:& figuræ Socratis i seipso à qua est mediatè causata.Sed ita est mō,q̄ inter habētia analoga similitudinē Deū& creaturā,substātia & accidēs, reperiē hmōi habitudo in ordine ad cōceptū formalē:igitur,&c.Fit aūt hoc sic manifestū exemplariter,Sapiētia diuina ,ducit sapientiā humanā.quæ est quēdā sui similitudo(imperfecta tamen)sapientia aūt humana producit similitudinē sui in intellectu nostro,quæ nil aliud est,q̄ sapientia in esse incōtionali:sicut sapiētia extra est sapiētia in esse naturali. Cū aūt similitudo ista sapiētiæ in intellectu repræsentet sapientia humana secūdū id quo illa assimilat sapiētiæ diuinæ:quia repræsentat eā secūm ,ppriā rōnē formalē, sequit de necessitate,q̄ hic vnica similitudo repræsentat vtrāq;, humanā,s. q̄ diuinā:vtpote quæ similis est vtriq;:licet ab humana sit immediatè exēplata , à diuina mediatè.Ex hoc exēplo in terminis specialib⁹ intuere propositū nostrū in terminis trāscendētibus, qualis est eris.Cùm enim esse creaturæ assimiletur esse diuino à quo exēplatū est , & esse accidentale assimilet esse substātiali à quo emanat:similitudo ,ducta in intellectu ab esse substantiali siue accidentali in quantū assimilātur, erit oim repræsentatiua imago,& cū cōcept⁹ nō requirat ad intellectionē nisi vt obiectaliter repsentet rē vnico cōceptu intellect⁹ in Deū & creaturā in quo ens feret:& simīr in substantia, & accidēs.Nec oportet ponere plures cōceptus , & multiplicare entia sine necessitate.Quòd aūt hic sint nō solū secūdū mentē S.Tho.dicta, sed etiā secm expssam sniam patet in q.de diu. potēia Dei q.7.art. 5.in corpore:vnde hāc rōnem accepi.& in eadē q.ar.6.vbi circa finē corpis q.adducit exemplū de speculo:& dicit expresè , q̄ sic se habet conceptus nr̄ ad Deū & creaturas sicut species rei visæ in speculo ita : q̄ Deus se habet vt res producens similitudinem suā in speculo:creatura vt species in speculo:conceptus nr̄ vt similitudo extracta à specie in speculo vtriusq; repræsentatiua. Vnde nullus mentis compos pōt hoc negare in eius via.

CONCLVSIO secūda habet tres partes. Quo ad primā declarat sic , cōcept⁹ obiectalis entis est id q̄ repsentatur p eius cōceptū formalē:sed eius cōcept⁹ formalis repræsentat id, in quo assimilantur oia entia realia,q̄ oportet in eis esse , ergo cōceptus obiectalis entis est aliquid reale inuentū in omnibus. Secūda ,ppositio assumpta licet patere posit ex dictis , tamen declarāt adhuc,sicut cōcept⁹ formalis aialis repsentat fundamētū similitudinis genericæ:& cōcept⁹ formalis hois repræsentat fundamentū similitudinis specificæ : & vniuersaliter quælibet imago cōis pluribus in repræsentādo repsentat fundamentum similitudinis inter illa plura : vt patet in exēplo suprà posito de specie in oculo causata à specie Socratis in speculo:qm illa repsentat nō similitudinē inter specié in speculo, & Socratis:cū sit relatio , sed fundamentū illi⁹ similitudinis puta qualitates & lineamēta quæ sunt in vtroq;:sic cōceptus entis formalis repræsentat fundamentū analogicæ similitudinis in esse inter omnia entia realia existentis quod in omnibus esse absq; opere intellectus ex eo patet , vnde q̄ similia sunt extra aiam:cū hoc fundamentū repræsentatū sit cōceptus obiectalis entis,vt dictum est,patet conceptum obiectalem entis esse aliquid reale inuentum in omnibus:quod erat in prima parte conclusionis positū. Secunda pars cōclusionis sequitur ex ista,si enim cōceptus obiectalis entis inuenitur in oibus : & nullus conceptus obiectalis proprius substantiæ , aut accidentis inuenitur in omnibus, consequens est,quòd non omnino sunt idem,& quòd saltē ratione distinguatur conceptus entis à propriis omnium conceptibus obiectalibus:quòd erat secunda pars conclusionis.

¶ Tertia pars eiusdē sic declaratur, Si cōceptus obiectalis entis esset aliquis grad⁹ supra gradus specificos & genericos:tūc cōsideratis præcise gradib⁹ specificis & genericis,cū eorū præcisè passionibus nō esset in eis vt sic,inuenire passiōes entis:hoc est falsum:ergo à destructionib⁹ cōsequētis, &c.cōsequētia declarāt:quia ens animal dicit aliū gradū ab hoīe , ideo hoī secundū differentialem conceptū præcisè non insunt passiones a ialis, vt ostēdit falsitas istius reduplicatiuæ,homo inquantū rōnalis, est bipes,circūloquendo per ly,bipes , passionem animalis propriā & simīr si ens dicit alium gradū à substantia , sequitur q̄ considerata præcisè ratione constitutiua substantiæ substantia non est vna,nec vera nec bona , &c.quæ nominant passiones entis, &c.Falsitas cōsequentis probatur sic, Homo inquantum rōnalis præcisè est vnū quid vnitate,quæ est passio entis : homo inquantum rōnalis dicit alium gradū ab ente,secundū te, contra quem arguo:ergo passio entis conuenit aliis gradibus ab ente præcise,vt sic accepti:quod est oppositū,cōsequētis. Prima ,ppositio assumpta habet ex Scot.in secundo sen.di.iij.q.j.tenente vnitatē media minorē vnitate numerali,& maiorē generica esse passionē entis, & sequi naturā specificam rōne vltimæ differentiæ.Manifesta quoq; fit sic pro nunc eadem propositio. Homo inquantum rationalis est indiuisibilis formaliter suppositō.

Infra . c. 4.q.6.

Quinq; nomina quæ ad Essentiā spectant.

Et quia illud,per quod res ōstituitur in proprio genere uel specie , est quod significamus per diffinitionem indicantem quid est res. Inde est,quòd nomē Essentiæ à Philosophis in nomen quid dictis mutatur. Et hoc est quòd Philosophus in in septimo Metaphisicæ frequenter nominat,quod quid erat esse id est hoc, per quòd aliquid habet esse quid. Dicitur etiam forma , secundum quod p.r formam significatur perfectio,uel certitudo uniuscuiusque rei,sicut dicit Auic.in secundo Metaphysicæ suæ.Hoc etiam alio nomine natura dicitur accipiendo naturam secundum primum modum illorum quatuor modorum , quos Boëtius de duabus naturis assignat,secundum, scilicet quod natura dicitur esse illud: quod quocunque modo intellectu capi potest : non enim res intelligibilis est nisi per suam diffinitionem & essentiam. Et sic etiam dicit Philosophus in quinto Metaphysicæ,quod omnis substantia est natura: Nomen autem. Naturæ hoc modo sumptæ uidetur significare essentiam rei secundum quod habet ordinem uel ordinationem ad propriam operationem rei , cum nulla res propria destituatur operatione. Qualitatis verò nomen sumitur ex hoc,quod per diffinitionem significatur:sed essentia dicitur secundum quod per eam,& in ea res habet esse.

Parum post principium.

¶In hac tertia parte huius capituli declaraturus,quomodo differant nomina Essentiæ inter se , enumerat quinq; eius nomina:primò,scilicet essentia,quidditas, quod quid erat esse,forma, & natura:quorum ratio & differentia satis clarè , ac manifesto sermone in litera traditur,adeò vt addere non sit opus.

¶ Nota tamen circa id quod de Boëtio affertur, q̄ Boëtius in libro de duab⁹ naturis,& vna persona Christi, naturā quadruplici citer accipi dicit.Primò omne intelligibile:secūdò omnis subitātia:tertiò principium intrinsecū motus : quartò specifica essentia seu differētia: quos modos(si Boëtiū non habes) vide si placet in secundo sen.S.Thom.dist. 7.q.1.art.1.primo modo accipit

Universidad de Deusto
Biblioteca

hic naturam 8. Tho. quoniam sic communis est essentiis substantialibus & accidentalibus generiçis & specificis,&c.

CAPVT II.

Substantiarum essentiam propriè dici, accidentium autem non nisi secundum quid ostendit: nobiliores item esse simplicium essentias: quam compositarum substantiarum probat. quod demum essentia substantiæ composita non materia, non forma, vel inter ea aliqua excogitata relatio, vel quippiam ipsi composito superadditum, sed ipsum sit compositum variis rationibus demonstrat.

SED quia ens absolutè & primò dicitur de substantiis, & posterius, secundum quid de accidentibus: inde est quòd essentia propriè & verè est in substantijs: sed in accidentibus est quodammodo & secundum quid, &c.

¶ Expedito primo propositorũ exequẽs in hac secunda parte tractatus, quomodo essentia in diuersis diuersimodè inueniat, ꝙ secũdo loco propositũ erat. Primò declarat, quomodo essentia inueniat in substantijs cõpositis in trib⁹ capitulis, secũdò in substãtijs separatis duob⁹ capitulis: tertiò in accidẽtibus vnico capitulo. Circa sustãtias cõpositas tria declarãtur in illis tribus capitulis. In primo, q̃d sint entia substãtiarum cõpositarũ: in secundo, quomodo differãt inter se essentię substãtiarũ cõpositarũ. In tertio, quomodo se habeãt ad intẽtiões Logicas. incipiẽs aũt exequi in hoc. c. quomodo essentia in diuersis diuersimodè inueniatur. Primò hoc declarat in cõi, oẽs essentias vniuersi ad inuicem cõparando in duabus cõparationibus. Secundo, q̃d sit essentia substantiarũ compositarũ tribus cõclusionibus negatiuis, & quarta affirmatiua. Tertiò mouet dubitationẽ quandam circa conclusionẽ affirmatiuã, & soluit eã. Facit primò cõparationẽ primã inter essentias substantiarũ & accidentiũ tali cõclusione, Substãtia verè & propriè habet essentiam: accidẽs aũt sc̃dm quid, quã sic probat. Vnumquodq; sicut est ens, ita habet essentiam: sed substantia est ens simp̃r, accidens verò est ens secundum quid. ergo substantia habet essentiam simp̃r, accidens aũt secundũ quid. Maior ex dictis in præcedẽti capitulo patet. Minor licet habeatur septimo Meta. in principio, tamẽ sic probatur in litera: illud est ens simp̃r de quo ens absolutè & primò prædicat, & illud est ens secundũ quid, de quo ens posterius. & secundũ quid dicitur: sed de substãtia ens dicitur absolutè & primò, de accidente autem posterius & secundũ quid: ergo substantia est ens simp̃r, accidens verò secundum quid.

QVAESTIO. III.

Num ens per prius de substantia, posterius de accidente dicatur. an de vtroque vniuocè.

CIRCA Hanc Particulã dubitatur, an ens per prius dicatur de substãtia & posterius de accidẽte, an vniuocè de vtroq; In hac quæstio. quinq; agenda sunt. Primò declarabitur titulus. Secũdò ponet opinio Scꝯ. Tertiò arguet cõtra illã. Quartò ponet opinio S. Tho. Quintò rñdebitur ergumẽtis in oppositum.

¶ Quo ad primũ sciendum est, ꝙ aliquid dupliciter cõtingit de aliquib⁹ prædicari per prius & posterius. Vno mõ sc̃dm esse illius prædicati. Alio mõ secundũ propriã rõnem eiusdẽ. Illud dicit prædicari analogicè (secundũ esse) ꝙ perfectius habet esse in vno & sic omne genus prædicatur per prius & posterius de suis speciebus: eo ꝙ perfectius esse necessariò habet in vna specie, quã in alia. vnde cõmentator 12. Met. com. 2. dicit ꝙ prioritas & posterioritas specierũ non impedit vnitatem generis. & hoc modo nõ quærimus hic. per se enim motum est omnibus, quòd ens perfectiori modo est in substantia quàm in accidentibus, & quòd hoc modo prædicatur per prius & posterius.

¶ Illud verò dr̃ prædicari analogicè, seu per prius & posterius secundũ rõnem propriã, quod de vno prædicatur sine respectu ad aliud, de altero verò non nisi in respectu ad aliud. Verbi gra: Sanũ prædicatur de aĩali sine respectu ad diætã, medicinam & vrinã, de istis verò prædicatur nõ nisi in respectu ad animal. dr̃ em animal sanũ absq; additione aliqua. vrina verò non dr̃ sana, nisi quia est signũ sanitatis existẽtis in animali: & dieta simp̃r nõ est sana, nisi quia est cõseruatiua sanitatis: & sic de aliis. Cũ em̃ diffinies sanũ p̃dicatũ de aĩali, nõ pones in eius diffinitione respectũ ad aliq̃d horũ. Cũ autẽ diffinies sanũ p̃dicatũ de vrina, in diffinitiõe eius ponet respect⁹ ad sanitatẽ aĩalis cũ ipsa aĩalis sanitate. & simp̃r in diffinitione diætæ & medicinæ in eo ꝙ sanæ sunt. dices em̃. (vt iã dictũ) ꝙ vrina est sana, in eo ꝙ signum est sanitatis: diæta in eo ꝙ conseruatiua: & medicina in eo ꝙ causa est illius: & hoc mõ vertit hic in dubiũ an ens p̃dicetur analogicè. ita ꝙ absolutè p̃dicet de substãtia: de accidẽtib⁹ verò nõ nisi relatiuè ad substantiã: ꝙ idẽ est ꝙ q̃rere, vtrũ substantia in eo, ꝙ ens nõ includat accidẽs. accidẽs verò in eo ꝙ ens includat substãtiã: & in hoc pẽdet tota quæst. inter nos & Scotũ: q̃n accidẽs in eo, quòd accidẽs includere substantiã ab omnibus conceditur. sed nõ accidẽs in eo, quòd ens. Hæc de primo.

QVO Ad secundũ Scotus primò sent. di. iij. q.j. & iij d. viij. q ij. ponit hac cõclusionẽ, Ens est vniuocũ substantiæ & accidẽti Deo & creaturæ: & ꝓbat eã sic: Ois intellectus certus de vno conceptu, & dubius de diuersis, habet conceptũ, de quo est certus, aliũ à cõceptu de quo dubius: intellectus quisq; põt esse certus de Deo seu de ꝓpria passione, quòd sit ens, dubitando an sit ens finitũ vel infinitũ: siue an sit substãtia vel accidens. ergo conceptus entis est alius à cõceptibus istis, & ita neutrũ est ex se. sed in vtroq; illorum includitur: igitur vniuocus. prima propositio patet ex terminis. Minorem verò experientia docet.

¶ Secundò sic, Ens nõ est vniuocũ, ergo Deus nõ est à nobis naturaliter cognoscibilis aliquo cõceptu simplici. hoc est falsum: ergo à deitructione cõsequẽtis, &c. Cõsequentia probatur, Nullus cõceptus est p̃ducibilis in intellectu nro, q̃ nõ contineat essentialiter, vel virtualiter in obiecto relucente in phantasmate: sed conceptus nõ vniuocus Deo & obiecto relucente in phantasmate est nõ cõtentus tã essentialiter q̃ virtualiter in obiecto relucẽte in phãtasmate. ergo nullus cõceptus est p̃ducibilis in intellectu nro, nisi sit vniuocus obiecto relucẽte in phantasmate: hoc aũt est creatura. ergo ois cõceptus simplex, quem habemus de Deo, est vniuoc⁹ creaturæ: & cõsequẽter cõcept⁹ entis Maior patet, Minor declarat: quia obiectũ creatũ continet essentialiter conceptũ increatũ, vt de se notum est, nec virtualiter: quia pri⁹ nõ includit virtualiter in posteriori, sed ecõuerso.

¶ Tertio sic. Omnis inquisitio Metaphysicalis de Deo, p̃cedit, cõsiderãdo orõnem formalẽ alicui⁹: & auferẽdo ab ea imperfectionẽ. q̃ habet in creaturis, & reseruando illã rõnem formalẽ, & attribuendo sibi omnino summã perfectionẽ: & sic ponẽdo illam in Deo. ergo omnis inquisitio de Deo supponit intellectũ habere conceptum eundẽ vniuocum, quẽ accipit ex creaturis.

¶ Quartò sic, Ens nõ est vniuocum substãtiæ & accidẽti ergo substantia non est à nobis naturaliter cognoscibilis. hoc est falsum: ego, &c. Tenet cõsequentia, eo ꝙ cũ substantia nõ immutet immediatè intellectum nr̃m ad aliquã intellectionẽ sui: sed tantum accidẽs sensibile: sequitur ꝙ nullũ cõceptum quidditatiuũ habere poterimus de ea, nisi aliquis talis posset abstrahi à cõceptu accidentis: sed nullus talis quidditatiuus abstrahibilis est à conceptu accidẽtis, nisi ens vniuocũ accidenti & substantiæ. Hoc aũt quod in ista rõne assumit, scilicet ꝙ substantia non immutet intellectum nr̃m ad aliquã sui intellectionẽ, probatur sic, Quicquid sua præsentia immutat intellectum, absentia illius potest naturaliter cognosci ab intellectu quando immutatur (sicut apparet ex secundo de Aĩa) quod visus est tenebræ cognoscitiuus. q̃n lux nõ est præsens, eo quòd tũc visus nõ immutatur. igitur si intellectus naturaliter immutatur à substãtia immediatè ad actum circa ipsam, sequeretur quod quando substantia non esset præsens, posset naturaliter cognosci nõn esse præsens: & ita naturaliter cognosci posset in hostia consecrata non esse substantiam ꝓnis: quòd est manifestè falsum.

¶ Quintò arguitur autoritatibus secundi Meta. tex. com. 4. Probans Arist. causam entitatis & veritatis, maximè entia & vera, assumit hanc propositionẽ. Vnumquodq; maximè ipsum aliorũ dicitur, secundum qd̃ aliis inest vniuocatio. ens ergo vniuocum dr̃ apud Arist. de causa entitatis, scilicet Deo & aliis: aliter processus Arist. nullus esset. arguit enim sic, Causa vniuoca entitatis & veritatis est maximè ens: & verè Deus est huiusmodi. ergo Auicenna quoq; primo Meta. c. ij. dicit, Substantia & quantitas non habet intentionem cõem nisi entis, cuius quædam sunt quasi species: & q̃dam quasi accidentia propria. Et capitulo quinto facit argumentum, quod adductũ est de conceptu certo, & dubiis, Oẽs inquit, imaginantur incertitudinem entis. dubitant autem vtrũm sit agens vel patiens. Algazel in Metaphysica sua tractatu primo habet, quòd quidam homines putauerunt, quòd ens non prædicat alium conceptum à suis inferioribus, dicentes quòd esse accidentis nihil aliud sit, quàm esse substantiæ. Multa alia argumenta adducuntur ad hoc: sed quia (vt patebit) non probant vniuocationẽ, sed alietatem conceptus entis, omitto: & etiam quia ex dicendis cuilibet ingenioso patebit responsio ad omnia. Hæc de secundo.

Auic. c.2. circamet.

Algazel

Prima ratio.

QVO Ad tertium arguo primo sic. Nullum vniuocatum in ratione sui vniuoci habet aliquid plus quàm reliquum vniuocatum: substantia & accidẽs sunt vniuocata per se in ente: ergo accidens nõ habet aliquid plus in rõne sui vniuoci, scilicet entis, quã substantia: discursus bonus: cõclusio verò est falsa. ergo altera præmissarum, non Maior: quia illa haberur ex ante prædicamentis: ergo Minor, quæ est cõclusio aduersæ partis. Falsitas conclusionis habetur septimo Meta. textibus & commentis secundo & tertio, vbi dicitur quod in rõne accidẽtis inquantũ ens ponitur substãtia, vnde Cõment. dicit in commento tertio, q̃ sedẽs & stãs non dicũtur esse entia sine substãtia. patet autẽ quod in diffinitione substantiæ, inquantũ ens nõ ponitur accidens, nec substantia, eo quòd abstrahit apud eos ab illis. Patet secundò falsitas illius cõclusionis ex dictis Antonij Trombetæ, qui in hac quæstione fatetur in diffinitione accidentis, inquantum ens, cadere substantiam. Vnde etsi ratio posit à Scoto secundum apparentiam solui glossando Aristotelem (glossa destruente textum) nullo tamen pacto potest ab Antonio Trombeta solui: eo quòd ab ipsa veritate coactus concesit in Quolibeto suo falsitatem conclusionis, quam Scotus negaret.

Vide ad hoc propositũ cõmentum huius dist. secundo Poste. ca. 6. circa me. & eadem cõsequẽtia. Arist. 2. d. 13. q. 1. ij. c. 14. 2. d. 13. q. 1. 13. in solutione quinti cõtra vocationem entis.

¶ Secundo arguitur sic, Ens est vniuocũ prædicatũ in quid de pluribus differẽtibus specie, in nulla differẽtia quidditatiue inclusum: ergo est genus. Tenet cõsequẽtia ex diffinitiõe generis, & cõditione apposita à Scoto in primo sen. di. iij. q. iij. vltimam eius particulã assumptã exigi dicit ad genus & bene sc̃dm Aristo. quarto Topi. Antecedẽs quo ad primã partẽ & sc̃dam Scoti ibidẽ est. Quo ad tertiam aũt probat sic: Si ens esset inclusum in aliqua differẽtia nõ vltima, sequeretur quòd addendo differentiã nõ vltimã generi, esset nugatio: hoc est falsum: ergo, &c. Tenet cõsequentia: quia bis ens poneretur eodem modo, semel rõne generis, & semel rõne differentiæ. Verbi gratia, Si ens includitur quidditatiuè in rõne aĩalis, & rõnalis, dicendo animal rõnale, erit nugatio: cum em̃ prima pars rõnis aĩalis sit ens, erit rõ propria animalis ens, A, B, C, Similiter cum prima pars rõnis sit ens, erit ratio rationalis ens, D, E, F. & sic dicendo animal rationale, dicens ens, A, B, C, ens, D, E, F, & consequenter ponens bis: & expresse nugationem committes. Nec est opus impugnare responsionem Scoti, vbi suprà ad hoc argumentum, quia non est ad propositum: ait enim ꝙ sicut dicimus, animal album absq; nugatiõe, eo ꝙ ens clausum in rõne albedinis denominat accidẽtaliter ens clausum in rõne aĩalis: ita in proposito dicimus animal rationale, eo ꝙ ens clausum in rõnali denominat essentialiter ens clausum in animali absq; nugatione.

¶ Hoc enim nõ est ad propositũ: aliud em̃ est loqui de ente in sua rõne cõi, in qua indistinctè vniuocãtur supradicta: & aliud est loqui de ente particulariter accepto. Licet em̃ palliari possit, ꝙ ens particulatũ ad album & rõnale denominet ens partis, culatum ad animal: non tamen potest intelligi, quòd prima pars rationis alibi formaliter sumpti, denominet primã partem rõnis animalis. Ea enim est ens eodẽ modo sumptum, cũ vniuocum sit: remanet ergo, quòd nugatio est dicere apud Scot. animal rationale: imo animal album eodem modo arguendo, vt prius vtendo loco nominum eorum rationibus quidditatiuis.

¶ Quòd si aliquis vim faciẽdo in verbis Scoti, fortè dixerit, ens nõ claudi in rõnali quidditatiuè & albo, sed in rationalitate & albedine, tunc interim sequitur principale intentum nostrum: quòd, scilicet ens in nulla differentia, includatur quidditatiuè: quia rationalitas non est differentia, sed differentiæ principium secundum veram Auicennæ doctrinam: differentia enim prædicatur de specie: rationalitas autem non: quare, &c.

2. Met. T. c. 16.

¶ Tertio arguitur sic, Ens est vniuocũ substãtiæ: & accidẽtis: ergo in rõne substãtiæ expressè cadit ens: ergo in diffinitione hominis explicitè cadit ens: hoc est incõueniens & contra Aristotelem & viam communem: ergo, &c. Prima cõsequentia probatur, ex eo, quòd omne superius vniuocum explicitè cadit in rõne sui essentialis inferioris: sicut animal cadit explicitè in rõne hominis. Secunda consequentia probatur ex autoritate Aristotelis posita in secundo libro Topicorum: illa, scilicet quando aliquid ponitur in diffinitione alicuius loco illius: si ponatur eius rõ, clarior erit intellectus. Cum ergo substantia ponatur in diffinitione hominis, & loco substantiæ liceat ponere eius rõnem, in qua explicitè cadit ens, vt clarior fit diffinitio, sequitur quòd ens debeat poni in diffinitione hominis explicitè: vt clarior reddatur. Nec prohibet hoc cõmunissimus ambitus ipsius entis, aut carẽtia differentiarũ. Sicut nec ex his prohibetur ens tanquam prædicatum vniuocum & quidditatiuum cadere in ratione substantiæ. Et confirmatur hoc per Scotum, qui in primo. senten. dist. iij. ponit ens esse primum cognitum cognitione distincta: eo quòd ens cadat in cõceptu quidditatiuo omnium tanquam primum prædicatum quidditatiuum. Hæc de tertio.

Cap. 5.

QVO ad quartũ principale prænoto differentiã inter vniuocum & æquiuocũ, purum & analogũ. Vniuocata sunt, quorum nomen est cõe: & rõ secundũ illud nomen est eadem simpliciter. Pura æquiuocata sunt, quorum nomen est cõe, & ratio secundum illud nomen est diuersa simpliciter. Analogata sunt quorum nomen est cõe & rõ secundum illud nomen est aliquo modo eadẽ: & aliquo modo diuersa, seu secundũ quid eadem, & secundum quid diuersa. Verbi gra, Animal & medicina sunt analogata sub ꝛãno: vnde habent illud nomẽ cõe: vtrunq; enim illorum dicimus sanũ: diffinitio aũt eorum inquantũ sana sunt, est aliquo modo eadem, & aliquo modo diuersa: animal em̃, inquantum sanum, est habens sanitatem: medicina, inquantũ sana, est causa sanitatis: sunt enim eædem aliquo modo ĩstæ diffinitiones: quia in omnibus includitur sanitas: & sunt diuersæ aliquo modo: quia diuersis modis sanitatẽ respiciunt: vnde analogum est medium inter purum æquiuocum & vniuocũ: sicut inter idem simp̃r, & diuersum simp̃r cadit medium idem secundum quid, & diuersum secundum quid: & sicut mediũ lapit naturam vtriusq; extremi, dicit enim quodammodo plures rõnes, & quodammodo vnam, propter quod inuenitur quandoque apud illustres Philosophos, quòd analogum dicit plures rationes, & quandoque quòd dicit vnam rationem.

1. dist. 3. q. 2.

Prima ratio.

¶ Nota secundò, quòd duplicia sunt analogata. Quædã secundum determinatã habitudinẽ vnius ad alterũ. Quædã secundũ proportionalitatẽ. Exemplũ: Substantia & accidẽs sunt analogata primo modo sub ente. Deus aũt & creatura secũdo modo: infinita em̃ est distantia inter Deũ & creaturã. Differunt autem hæc plurimum: q̃n analogata primo modo ita se habent, ꝙ posterius secundũ nomen analogũ diffinitur p fuũ prius: puta accidens inquantũ ens per substantiam. Analogata vero secundo modo non: creatura em̃ inquantũ ens nõ diffinitur per Deum: vnde analogata primo mõ habent nomẽ cõe: & rõnem secundum illud nomen secundum quid eandẽ, & secundum quid diuersam: per hoc ꝙ analogum illud simp̃r, id est, sine additione aliqua de primo dicitur: de aliis verò nõ nisi diuersimodè respiciendo primum, quod cadit in eorum rõnibus: sicut in exemplo de sano manifestum est. Analogata verò secundo mõ habẽt nomen cõmune, & rõnem secundũ illud nomen aliquo modo eandẽ & aliquo modo diuersam: non propter hoc, ꝙ illud simpliciter dicat de primo & de aliis relatiue ad primũ, sed habent rõnem eandem secundum quid propter identitatẽ proportionis, quæ in eis inuenit, & secundũ quid diuersam ꝓpter diuersitatem naturarũ suppositarũ illis proportionib⁹. Exemplũ: Forma & materia substãtialis, & forma, & materia accidentiũ sunt analogata quædã sub nominibus formæ & materiæ: habent em̃ nomen cõe, puta formã & materiã & rationem secundum nomen formæ siue materiæ eandem, & diuersam hoc modo: quia forma substantialis ita se habet ad substantiã, sicut forma accidentalis ad accidẽs: simil̃r materia substãtiæ ita se habet ad substantiã, sicut materia accidentis ad accidens vtrobiq; em̃ soluatur identitas proportionum cũ diuersitate naturarum & vnitate nominis: hunc modum analogiæ exprimit Commentator 12. Metaph. com. 8. & clarius cum Arist. primo Ethic. c. vij.

com. 28. & 5. Met. cõ. 12 circa mediũ. c.

QVIBVS sic prælibatis, pono duas cõclusiones. Prima est, Ens analogicè vtroq; mõ analogiæ dr̃ de substãtia & accidente. Secunda cõclusio, Ens dr̃ de Deo & creatura secundo modo tantum. Prima conclusio probari põt rationibus factis contra Scotũ, & maxime prima. Autoritatibus aũt Arist. 4. Meta. text. com. 3. & Cõmentatoris ibidẽ: expresse em̃ ibi dicitur ꝙ ens nõ est vnum, sed ad vnũ. Duodecimo quoq; Metaph. text. com. 28. expresse dicitur, ꝙ principia prædicamentorũ non sunt aliquo modo eadẽ nisi secundum proportionẽ. Super qua autoritate põt argui sic, Illa non sunt vniuoca, quæ nullam identitatẽ habent nisi proportionis: sed principia propria substantiæ, & accidentium sunt hmõi: ergo, &c. Minor expresse est in litera Arist. Maior est nota ex terminis: si em̃ nullam aliam identitatem habent nisi proportionis: oportet ꝙ careant vnitate vniuoca. Et hæc autoritas est notanda cõtra Scotistas, quia fi cõcedant ens habere entitatẽ analogam, dicunt cũ hoc, ꝙ habet etiã identitatem vniuocam: cuius oppositum Arist. dicit, solam identitatem proportionis inter principia prædicamentorum ponens.

7. Cõcin sões duæ

In tract. de Analogia.

¶ Secunda cõclusio nõ aliter pro nũc probetur, quàm autoritate S. Tho. in quæstionibus de veritate, q. ij. art. ij. vbi examinãs quomodo sciẽtia sit analoga scientiæ diuinæ & scientiæ creatæ, expresse faterur, quòd secundo modo sit analoga, & nõ primo modo. Vnde cũ ens dicitur de Deo, & creatura, hoc modo dicitur ꝓportionabiliter, qui exprimitur, ꝙ sicut Deus se habet ad suum esse, ita creatura ad suum: sed de his aliàs, cũ ex proposito tractabitur, diffusius loquemur: modò sufficiant hæc pauca dixisse, ex quibus innotescere põt, ꝙ conceptus entis formalis est vnus inæqualiter repræsentans esse substantiæ & accidẽtis Dei & creaturæ: & quòd conceptus obiectalis nõ habet nisi vnitatem proportionis determinatæ ex idẽritate termini. vel vnitate proportionabilitatis & identitate proportionũ. Ex quibus elici põt, ꝙ cùm talis vnitas apud Arist. quarto Metaph. text. com. ij. sufficiat ad obiectum scientiæ, ens non oportet poni vniuocum ad hoc, quod passiones habeat: & contradictionem fundet, & reliqua huiusmodi habeant sibi conuenientia. Hæc de quarto.

1. dist. 3. q. 8.

QVO ad quintum respondetur ordinatè ad argumenta.

¶ Et ad primum dicitur, quòd argumentũ illud fi aliquid probat alietatem conceptus non vniuocationem probat sicut ipsemet Scotus dicit, & ideo gratis concedimus illud, sicut etiam Auic. qui tenet ens nõ esse prædicatũ quidditatiuũ, cõcedit ens dicere aliũ conceptũ, non tamen vniuocum & quidditatiuum.

¶ Ad secũdũ negatur consequẽtia. Ad cuius probationẽ dico, quod aliquod continere virtualiter aliud, potest intelligi dupl̃r.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vno modo sicut causa virtute sua cõtinet effectum. Alio modo sicut effectus cõtinet virtutẽ causæ,participãdo illã sic:hoc stãte Minor est falsa, etenim effectus quilibet virtualiter continet secũdo modo Deũ.Nec oportet ꝙ cõtinens isto modo sit prius: imo necessario est posteri⁹.Quòd si mihi dixeris,ꝙ hoc est abusi vocabulis, quia apud oẽs continere virtualiter non attribuitur nisi causæ:dico quòd si fiat vis in verbo, falsa est Maior: eo ꝙ datur triplex modus continendi,scilicet essentialiter, virtualiter,& participatiuè:sicut effectus continet in se causam.

¶ Ad tertium,concesso toto antecedenti, negatur consequentia:sufficit enim analogia illius rationis formalis.

¶ Ad quartũ negatur cõsequẽtia,Ad probationẽ dicitur, ꝙ falsum supponit,scilicet ꝙ substãtia non immuret intellectum per propria speciẽ.Vnde ad eius ꝓbationẽ dico, ꝙ quãtitas & accidẽtia in Eucharistia agũt & patiunt totũ,quod ageret & pateretur substãtia, si esset:sicut enim acceperũt modũ essendi substantiæ. Labsq; subiecto:ita etiam agere & pati eius: & ideo ex multis hostiis sensatis generat in intellectu species intelligibilis substantiæ panis:& eius quidditatiua cognitio, sicut ad nutritionẽ agunt, acsi esset ibi panis:nõ em minus ex illis accidẽtib⁹ nutrimur, q̃ ex aliis hostiis nõ cõsecratis:sicut nõ min⁹ ex cõsecratis generant vermes & cineres,quã ex nõ cõsecratis.Vnde ad argumentũ dico,ꝙ panis absens immutat, qm̃ non est oino absens:remanst enim ibi accidens suũ, qd̃ est vice panis:quare non est simile de visu respectu tenebrę. Nec est contra nos auctoritas Aristo.quoniã hæc oia habent locum,vbi est simp̃r absentia obiecti: quam hic non concedimus quo ad operationes.

¶ Ad quintũ dico, quòd quia mediũ cõparatum vni extremorum,vt oppositũ induit alterũ extremũ, vt dr quinto Phys.tex. com.6.ideo analogũ cõparatũ æquiuoco, quod diuersas rõnes simp̃r sonat,vniuocum appellatum est ab Aristo.ibi:& meritò, eo quòd vtebatur analogo secundum id, quod habet de vnitate:oportet enim ad verificandam illã maximam, ꝙ causa & effectus non in sola voce conueniant, sed in rõne aliqua formali eadem aliquo modo in illis:vnde textus ille non est contra nos.

¶ Ad Aucen,& Algazelem dico,quòd nihil contradicunt:quia alietatem non vniuocationem conceptus entis insinuant.

Ad 6tium. *Substantiarum uerò quædam sunt simplices, & quædã compositæ, & in utrisque est essentia. Sed in simplicibus uerior & nobilior modo secundum etiam quod habent esse nobilius, sunt etiam causa eorum,quæ composita sunt,ad minus substantia prima,& simplex,quæ Deus est.*

¶ Hic ponit secunda cõparatio, qua substãtias inter se cõparat tali coclusione:Substantiæ simplices nobiliori & veriori modo habent essentia,q̃ cõpositæ,quã probat dupl̃r:primò sic, Quorũ esse est nobilius,eorũ essentia est nobilior: substantiarũ simplicium esse est nobilius,quã compositarũ:ergo essentia substãtiarũ simpliciũ est nobilior.Secundo sic,Causa,supple effectiua, non vniuoca habet nobiliorem essentiam suo effectu: substantia simplex saltem prima est hmõi causa compositarum: ergo substantia simplex est perfectioris essentiæ quam composita.

Substãtia simplices subsistentes perfectiores sunt substantiis cõpositis Sco 1. d. 8. q 1 ad primum quolibet q 5. Diffinitio perfectionis simpliciter.

AD Euidentiã huius partis nota,ꝙ vt habes à S.Tho.quarto sent.dist.ij.q.ij.art.j.ad primum simplicitas nec perfectionẽ simpliciter nec imperfectionẽ sonat:res enim ex eo ꝙ simplex,non habet pfectionẽ maiorẽ:sed ex eo ꝙ taliter simplex, id est simplicitatem subsistentẽ habet. Vnde materia prima est simplicissima,& formæ accidentales sunt simplices, & tamen non sunt perfectiores substantiis cõpositis, Et ideo cũ dicimus substantias simplices esse perfectiores cõpositis,intelligas non de quibuscunq; simplicibus substantiis,sed de simplicibus subsistentibus in sua simplicitate:quales sunt substantiæ separatæ omnes.

PROTEREA Caueto hic opinionẽ Scoti in primo sent. dist. viij. q. j.dicentis simplicitatem esse perfectionem simpliciter.Vt autem veritatem tutari ac falsum impugnare scias, notato quid sit perfectio simpliciter.

Perfectio simpliciter, Apud Anselmũ Monologiõ 15.est quę in vnoquoq; melior est ipsa,quã nõ ipsa.Glosla sic,In vnoquoque inquantũ est indiuiduũ enius,id est,hoc ens nõ inquãtũ est indiuiduũ huius vel illi⁹ naturæ,puta,hic hõ, aut hic Angelus, melior est, &c.quia cõparatiũ includit suũ positiuũ:ideo melior est,id est,bonitate seu pfectionẽ meliorẽ ponit, quã nõ ipsa,i.quã quodlibet sibi incomposibile:ita ꝙ(ly nõ ipsa)non teneat cõtradictorię, sed incõposibiliter.Vnde perfectio simpliciter exigit duas cõditiones:primò,ꝙ dicat perfectionẽ:secũdò, ꝙ illa perfectio in indiciduo entis sit melior, quã quodlibet sibi in eo incõposibile.Propter defectũ enim primæ cõditionis tam relatio, quã negatio a perfectionib⁹ simp̃r excluditur. Propter verò defectũ secundæ,ratiocinari,ridere,latrare,& hmõi perfectiones simp̃r non sunt:quia ista etsi sint meliora in indiuiduo huius vel illius naturæ, non tamen entis. Diximus ꝙ ly non ipsa tenetur incompolsibiliter & nõ contradictoriè: quia aliter omne positiuum ellet perfectio simp̃r:quia in indiuiduo entis meli⁹ est positiuũ quodlibet quolibet cotradictorio formaliter sumpto.Nec superficie tenus cõsideres primã conditionẽ:quoniã ꝓpter defectũ eius simplicitas nõ dicit perfectionẽ simp̃r. Simplicitas em̃ nihil aliud est quã negatio compositionis:vnde non est perfectio, sed negatio imperfectionis.Propterea deficit talis modus arguendi. In indiuiduo entis quodlibet incompossibile simplicitati dicit imperfectionem:ergo ipsa simplicitas est melior in vnoquoq; quam non ipsa: & consequenter perfectio simpliciter. Oportet enim addere in antecedente: & ipsa dicit perfectionem,quod falsum est:quia negatiuum prædicatũ est.

¶ Potes autem contra Scoti positionem arguere sic. Nulla perfectio simp̃r saluatur in relatione, vt relatio est:simplicitas autem saluatur in relatione,vt relatio est:ad, siquidem est simplissimum, nullam enim compositionem includit. & vniuersaliter secundum Scotum omnis differentia vltima relationis, ergo &c.maior patet.ex eo quòd relatio vt relatio nec perfectionem nec imperfectionem sonat apud nos & Scotum.

¶ Præterea,Quod diuiditur per quantũ, & nõ quantũ,non est perfectio simp̃r.Patet ista,quia implicat ꝙ aliquid sit nõ quantũ & perfectio simp̃r. Sed simplicitas diuiditur per quantũ & nõ quantũ,ergo,&c.Patet Minor, quia diuidit in simplicitatem relatiuam & absolutã:simplicitas autem relatiua est nõ quanta.

¶ Si dicatur ad ista,ꝙ relatio formaliter sumpta nõ est simplex, sed simpliciter prædicat de ea denominatiuè:hoc nõ euadit argumenta:quia simplicitas relãtiua est passio relationis ẽm hoc, aut modus intrinsecus. Impossibile est aũt ꝙ alterũ horũ sit pfectius eo,cui⁹ est vt arguat sic: Nulla passio est maioris entitatis subiecto suo:simplicitas denominãs relationẽ est ei⁹ passio, sicut vniuersaliter passio superioris est passio inferioris,licet nõ primo.ergo simplicitas relationẽ denominãs nõ est maioris entitatis relatiõe,sed relatio nõ est quãta.ergo simplicitas relatiua nõ est quãta.ergo nec perfectio simp̃r.Stat ergo assumptũ verũ,scilicet ꝙ simplicitas diuiditur per quantũ & nõ quantum.

¶ Simꝛ arguere potes,si dicant ꝙ simplicitas sit modus, ꝙ tamen minus cõsonum veritati videtur. Substãtiæ ergo immateriales(non rõne simplicitatis sunt perfectiores essentiis substãtiarum compositarum) sed ratione simplicitatis subsistentis, & adunantis in se tantam perfectionem,ita indiuisè,qua gaudent.

Sed quia illarum substantiarum essentia sunt nouis magis occultæ, ideo ab essentijs compositorum incipiendum est:ut à faciliorib⁹ conuenientior fiat disciplina. In substantiis igitur compositis forma & materia notæ sunt,ut in homine anima & corpus. Non autem potest dici, quòd alterum eorum tantum essentia dicatur essentia. Quod enim materia sola non sit essentia, planum est:quia res per suam essentiam cognoscib.lis est, & in specie ordinatur vel in genere:materia autem non est cognitionis principium: nec secundum causam aliquid ad speciem vel ad genus determinatur:sed secundum id solum,quo in actu aliquid est.

Materia non est essentia substantiæ composita.

¶ In hac secũda parte capituli quid sit essentia in substãtiis cõpositis,declaraturus(quia à notioribꝰ inchoandũ est)cõclusionẽ hãc negatiuã ponit, Materia sola nõ est essentia substãtię cõpositæ:q̃ duplicirõne,ꝓbat.Prima est talis, Illud quod est essentia substãtiæ cõpositę est principiũ cognoscẽdi illa:sed materia sola nõ est principiũ cognoscẽdi illa: ergo materia sola nõ est essentia substãtiæ compositę.Maior patet ex eo,quod vnũquodq; ꝙ sua essentiã cognoscit quidditatiuè: vnde oẽs aliæ cognitiones oriuntur.Minor habetur ex 9. Meta.text. com.2. vbi dicitur,quòd principium cognoscendi est actus & non potentia.

¶ Secunda rõ est.Essentia substãtiæ cõpositæ est id,quo res ponitur in genere & specie:sed materia sola nõ est id quo res ponit in genere & specie,ergo materia sola: nõ est essentia substãtiæ compositæ. Maior est euidẽs inducẽdo in singulis:Socrates enim per suã naturã in specie humana collocatur: simꝛ in genere aialis:& sic de aliis. Minor probatur:quia id,quo aliquid in specie reponit, oportet quod actuale sit, eo quod est principiũ distinguendi ipsum ab aliis speciebus:& collocandi ipsum in tali gradu vniuersi:materia autem sola actualitatẽ non includit.

Commẽtator 7. Met.t.21

Neque etiam forma tantum substantiæ compositæ essentia dici potest, quamuis quidam hoc asserere conentur. Ex his & comenim, quæ dicta sunt,patet, quòd essentia est id, quod per diffinitionem rei significatur:diffinitio autem substantiarum naturalium non tantum formam, sed & materiam continet, alit. enim diffinitiones naturales & Mathematicæ non differrent. Nec etiam potest dici, quòd materia in diffinitione substantiæ naturalis ponatur, sicut additum essentiæ eius: ut ens

Essentia 34. Essentia substantiæ cõpositæ, non est relatio inter materiã & formã, aut aliquid superadditũ composito.

Boetius in lib. de Duabus naturis, & una Persona Christi. 5. Met. c. 4. Cõ. 27

ens extra illam naturam, uel essentiam eius:quia hic modus proprius est accidentibus,quæ essentiam perfectè non habent: unde oportet,quòd in diffinitione sua substantiam,uel subiectum recipiant, quod est extra genus eorũ patet ergo quòd essentia comprehendat materiam,& formam.

¶ Hic ponitur secũda cõclusio negatiua talis,Essentia substantiæ cõpositæ nõ est sola forma,qua vnica rõne probat sic, Illud est essentia substantiæ cõpositæ, quod p eius diffinitionẽ significatur:sed sola forma per ei⁹ diffinitionẽ nõ significat:ergo sola forma non est essentia substãtiæ cõpositæ. Maior est de se nota: minor ꝓbatur:quia diffinitiões naturales p hoc differũt à Mathematicis:quia istę significãt sola formã.id est formã absq; mria sensibili:naturales verò significãt formã, & materiã sensibilem.

¶ Sed ad hanc rationem potest dici, quòd cùm significari per diffinitionem contingat dupl̃r. Vno modo,vt pars rei diffinitæ: alio modo, vt subiectum rei diffinitæ:seu vt deferens rem diffinitam, per diffinitionem naturalem significatur sola forma vt res diffinita:& ideo quidditas est sola forma : materia autem significatur,vt quidditatem deferens.

¶ Contra hãc responsionẽ subiungitur in litera talis ratio,Illud quod est propriũ accidẽtibus ex imperfectiõe suæ essentiæ,nõ conuenit specificis substãtiis:sed recipere in diffinitione aliquid extra essentia suã est propriũ accidẽtibus ex imperfectione suæ essentiæ:ergo hoc nõ conuenit substãtiis specificis:Maior patet ex terminis:quod enim est propriũ alicui ex sua imperfectiõe, non cõuenit alteri habenti perfectionem oppositam illi imperfectioni.Minor habetur ex septimo Meta.tex.com.13.15.& 16.

CIRCA Maiorem nota, ꝙ licet formæ partis,puta animæ conueniãt etiã diffiniri p aliquid extra essentiã eius:ac per hoc istud videat esse nõ ꝓpriũ accidẽtib⁹:sed cõe eis & formis partiũ:in rei tñ veritate propriũ est accidẽtiũ, eo ꝙ diffinitio non est nisi rerũ existentiũ in recta linea prædicamẽta habẽtiũ speciem cõpletam,cũ diffinitio cõponatur ex genere, & differẽtia, sola aũt accidẽtia inter entia, & specie cõpleta sunt per additamentum diffinibilia:& ideo propriũ accidentibus dixit esse tali modo diffiniri:vnde , & anima diffinitur per aliud extra essentiam suã,pro quanto participat de accidentis natura esse in alio.

Non etiã potest dici,quòd essentia significet relationem, quæ est inter materiam & formam, uel aliquid super additum illis, quia hoc de necessitate esset accidens extraneum ãre, nec per eam res cognosceretur: quæ omnia essentiæ conueniunt per formam enim,quæ est actus materiæ, materia efficitur ens actu, & hoc aliquidunde illud, quòd superaduenit.non dat esse actu simpliciter materiæ,sed esse actu tale, sicut accidentia faciunt:ut albedo facit actu album, unde quando talis forma acquiritur, non dicitur generari simpliciter,sed secundum quid.

¶ Hic ponit tertia cõclusio negatiua,Essentia substãtiæ cõpositæ nõ est aliqua relatio inter materiã & formã aut aliqd additæ,nõ est aliqua relatio inter materiam & formã, & similiter omne additũ compositio ex materia & forma est accidẽs extraneum substãtiæ:nulla essentia substãtiæ cõpositę est accidẽs extraneum:ergo Minor est de se nota:Maior verò ꝓbatur, Oẽ adueniens enti simp̃r faciens formaliter ens tale est accidens extraneæ naturæ à substantia:ois relatio media inter materiam & formam,& oẽ additum cõposito aduenit enti simpliciter,& faciunt ens tale:ergo oia hmõi sunt accidentia extraneæ naturæ à substãtia cõposita.Hui⁹ ꝓsyllogismi Minor declarat:primò ex eo, ꝙ forma substantialis aduenies materiæ facit esse simp̃r, & hoc aliquid,vt dicitur secundo de Aia,tex.com.2.Declarabitur secundo ex eo,ꝙ generatio terminata ad formã substantialem est generatio simp̃r : terminata verò ad formam accidentalẽ,est generatio secundũ q.d,vt dr 5.Phy.text.cõ.7.cũ eñ materia Socratis aq rit formã substãtialẽ,tũc sine additiõe dr Socrates fieri:acq fita aũt forma substãtiali,cũ magnitudinẽ acquirit, nõ dicit socrates fieri simp̃r, & sine additiõe,sed fieri magnus.

¶ Secunda ratio est ista, Nullum additum vt relatio illa media, aut vt quomodolibet sequens compositum ex materia & forma est proprium principium à priori perfectæ notitiæ substantiæ compositæ : essentia substantiæ compositæ est proprium principium à priori completæ notitiæ eius:ergo,&c.

Relinquitur ergo quòd nomen Essentiæ in substantiis compositis significat illud quod est ex materia, & forma compositum:& huic positioni sonat uerbum Boetij in commento Prædicamentorum,ubi dicit quòd Ousia cum apud Græcos idem est, quod essentia apud nos, ut ipsemet in lib.de Duabus naturis fatetur. Aucen. autem dicit, quod quidditas substantiarum compositarum est ipsa compositio formæ, & materiæ. Commentator autem dicit super 7. optimo Metaphysicæ, natura quam habent species in rebus generalibus est aliquod medium,id est compositum,ex materia, & forma. Huic etiam ratio concordat, quia esse substantiæ compositæ non est tantum formæ,nec tantum materiæ, sed ipsius compositi:essentia autem est secundum quam res dicitur esse. Vnde oportet ut essentia, qua res denominatur ens, non tantum sit forma, nec tantum materia,sed utrunque:quamuis huiusmodi esse, siue essentiæ sola forma suo modo sit causa. Sicut enim in aliis uidemus quæ ex pluribus principiis constituuntur, quòd res denominantur ex altero illorum principiorum tantum, sed ab eo quod utrunque completur,ut patet in saporibus quia ex actione calidi digerentis humidum causatur dulcedo: & quamuis hoc modo calor sit causa dulcedinis, non tamen denominatur corpus dulce à calore, sed à sapore,qui calidum & humidum complectitur.

¶ Hic ponit quarta cõclusio affirmatiua:Essentia in substantiis cõpositis significat cõpositum ex mria & forma, quã per locũ à diuisione cõcludit ex autoritate Boẽtij, Auic.& Cõmentatoris, septimo Met.cõ.27.& rõne tali ,ꝓbat, Id quo tanquã principio cõpleto denominãte,substãtia cõposita est ens, est cõpositũ:sed essentia ipsius substantiæ cõpositæ est id,quo tanquã principio completo denominãte substãtiæ cõpositæ est ens:ergo essentia ipsius substantiæ cõpositæ est cõpositũ.Minor de se est clara, dr em̃,& est Socrates ens ꝓpter suã essentiam,q̃ habet:Maior verò declarat sic, Qñcũq; aliqua res ex plurib⁹ principiis cõstituit, non est talis ex altero eorũ, vt cõpleto principio,sed ex cõplẽtẽ vtrũq;:sed substãtia cõposita est ens ex plurib⁹ principiis, constitutũ,i.mria & forma:ergo non ex altero tanquã cõpleto principio,sed cõpleẽtẽte vtrunq; est.& dr ens:sed id qd cõpletũ vtrũq; est cõpositũ:ergo id, qd substãtia cõpósito tãquam cõpleto principio,denominãte esse,oportet esse cõpositũ:quod erat ꝓbandũ:Maior hui⁹ ꝓsyllogismi exẽplariter in saporib. declarat in lra tanquã ex notioribꝰ.& declaratio est manifesta per se:quod aũt dicitur,ꝙ sola forma,& causa essendi,infrà patebit.

QVAESTIO. IIII.

Num Materia sit pars quidditatis naturalis.

CIRCA prædicta dubitatur, an materia sit pars quidditatis naturalis. In hac dubitatione tria faciam:primò ponam opinionem S.Thom.tertiò respondebitur argumentis oppositis.

QVO ad primũ, Cõmentator 6.Met.cõ.21.& 34.opinatur, mriam nõ esse partẽ quidditatis naturalis, sed cadere in diffinitione rei naturalis,vt deferẽs illã quidditatẽ : adducit aũt in 34. cõ.ad hæc rõne talẽ:Essentia rei est substãtia declarãs rẽ quidditatiuè:mria nõ est substãtia declarãs quidditatẽ rei : ergo materia nõ ptiner ad essentiã rei:minor colligitur ex primo Phys. tex.cõ.69.vbi dicitur,ꝙ mria secundũ se est ignota:& per consequẽs alterius declaratiua nõ est.Ex com.vero 21. pot elici talis rõ ad hoc:si quidditas hois esset homo cõpositus ex materia & forma,tunc quidditas hois haberet quidditatem:& sic quidditatis esset quidditas:ꝙ est falsum.Tenet cõsequẽtia:quia quæcunq; sunt idẽ,quicquid habet vnũ,habet reliquũ:si ergo quidditas hois & homo cõpositus sunt idẽ cùm homo compositus habeat quidditatẽ, sequitur ꝙ quidditas hominis habeat quidditatem.Hanc eandẽ positionẽ videtur docere Arist.7.Meta.tex. cõ.34.exprefsẽ dicens materiã nõ esse partẽ quidditatis : & secundo Phy.text.cõ.28.partes diffinitiones in genere causæ formalis collocans.Vnde & 12.Meta.text.com 25.dicit quòd mas, & fœmina nõ variant speciem quia sunt differentiæ materiales.

¶ Idem etiam persuaderi potest ex consequentibus materiam: materia enim est causa corruptionis, distinctionis suppositi à natura sensibilitatis & similium, quorum opposita conueniunt quidditatibus:sunt enim essentiæ rerum ingenerabiles, incorruptibiles,insensibiles,& huiusmodi.Hæc de primo.

CONCLVSIO.

Materia est pars quidditatis substantiæ naturalis. *Lect.9.*

QVO ad secundũ S.Tho.7.Met.supra text.com.33.& prima parte q.lxxv.art.iiij.& hic tenet materiam esse partẽ quidditatis substantiæ naturalis:probat hanc conclusionem tribus rationibus quarũ duæ in litera ponũtur.Tertia,verò est ista, Quicquid de essentia omnium indiuiduorum contentorum sub specie,vniuersaliter conceptum est de essentia speciei : ista est vera pro tanto:quia aliter essentia specifica non prædicaret essentialiter totam essentiam indiuidui:sed materia est de essentia omnium indiuiduorum naturalium:ergo materia vniuersaliter accepta est de essentia speciei, & sic non cadit in specie, vt deferens ipsam,sed vt pars essentialis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad primam rõnem in lra factã dicunt aduersarij, q̃ propriũ est accidẽtibus diffiniri p additamentũ alterius generis:& hoc non cõuenit substãtijs sed diffiniũtur substantiæ per additũ sui generis:mria enim est in eo genere,in quo est quidditas delata.

¶ Cõtra.Ergo nulla est differẽtia inter diffinitionẽ formæ partis,& diffinitionẽ formæ totius, nisi fortè secundũ modũ significandi,cũ vtraq; peraddituˇ sui generis diffiniatur.& sic eadem erit diffinitio animæ & viui:& tunc sicut nullũ genus prædicamenti substantiæ ponitur in diffinitione animæ:ita nullũ ponetur in diffinitione viui:& sic de aliis:quod est manifestè falsum.

¶ Confirmatur S.Tho.positio adhuc tripliciter.Primo sic,In oi obiecto quidditatiuè sumpto, cui conuenit aliqua passio adæquata,oportet inueniri intrinsecæ causam illi⁹ passionis:sed corpus cõtrarietati subiectũ quidditatiuè sumptũ est subiectũ, cui cõuenit corruptibilitas per modũ passionis adæquatæ:ergo in corpore cõtrarietati subiecto quidditatiuè sumpto oportet intrinsecè inuenire causam corruptibilitatis:& talis causa nõ est nisi mria:ergo,&c. Maior est de se nota: quia passio fluit ab intrinsecis principijs quidditatis:aliter nõ conueniret ei ſm quod ipsa.Minor ex eo manifestatur,q̃ corruptibilitas primò concludit de corpore cõtrarietati subiecto. Quod aũt causa corruptibilitatis sit materia,clarum est, apud Commẽtatorem maximè.

¶ Secũdò sic,id q̃ est pars humanæ naturæ est pars quidditatis humanæ:quia natura & quidditas sunt idẽ:sed materia est pars naturæ humanæ:ergo,&c.probatur Minor, ex eo q̃ materia est natura secũdo Phy.tex.cõ. 1.Et si nõ est pars,oportet q̃ in Socrate sint duæ naturæ nõ partiales:quia nõ sunt partes alicuius naturæ:quod est impossibile. Tertiò declaratur hãc fuisse mẽtẽ Aristo.primò ex octauo Met.tex.com.11. & 16.vbi assignat causam, quare diffinitio cõpositorũ est vna:quia ex actu & potẽtia natum est fieri vnũ.quidditates aũt simplices seipsis,inquit,habẽt vnitatẽ statim,eo q̃ formæ tantũ sint:ex quibus habettur,q̃ si essentia substãtiæ cõpositæ esset sola forma, nõ oportet Arist. assignare causam ꝓpter quid sit vna:forma enim seipsa est vna: sed quia est cõposita ideo dixit q̃ vnitatem habet,ex eo q̃ altera pars est actus,altera potentia.Similiter 9.Meta.textu vltimorum commentorũ dicit,q̃ in quidditatibus compositorum accidit error,non autem in quidditatibus simpliciũ propter multitudinem partiũ:ex quibus sunt cõpositæ illæ quidditates, vnde ex earum cõpositione error accidere potest:qui in simplicibus,cùm careant partibus, locum non habet: ex quibus apparet ipsum opinari essentiam compositi esse compositam,& non simplicem: & quòd quidditas substãtiæ materialis differt à quidditate separata, ex eo quòd ista est essentialiter simplex:illa verò est essentialiter composita.Hæc de secundo.

Primo Phy. cap. 79. fi. 9. met. co. 17.T.c.7

T.c.22.

QVO ad tertium dicendum est ad rationes in oppositum: ad quarũ primam negatur Minor:licet enim materia secundum se,id est,solitariè sumpta sit ignota, adiuncta tamen & substracta tali formæ specificæ,siue genericæ declaratiua est alterius.

¶ Ad secundã negatur cõsequentia:ad cuius probationẽ dicit, q̃ Maior illa põt intelligi dupliciter.Vno modo sic,Quæcunque sunt idem realiter.quicquid realiter coniunctum est vni, est & realiter coniunctum alteri:& sic conceditur.sed non est contra nos.Alio modo sic,Quæcũq; sunt idẽ realiter,quicquid prædicatur de vnò prædicat de altero: & hoc modo est falsa.Aliquid enim cõuenit vni,vt distincto secundũ rõnẽ ab altero:quod nõ conuenit alteri,sicut in proposito: habere quidditatem cõuenit homini, vt distincto à tua quidditate secundum rationẽ:distinguitur enim ab illa,vt habens ab habito: & quia sic oportet distingui illã.Maiorẽ in proposito,ideo argumentũ non procedit.

¶ Ad id quod additur ex Arist.dicitur q̃ septimo Metaph. non remouet materiã à quidditate: sed materiã particularem & eas partes,quæ per accidẽs se habẽt ad speciei intellectũ, vt manus & pedes:verbi gratia,ab hominis rõne:& has carnes & hæc ossa.Quod aũt partes diffinitiõis in genere causæ formalis collocentur nõ est cõtra id quˇ dicimus.Meminisse eñ oportet q̃ oẽ superi⁹ se habet,vt formale respectu inferioris:vt ibid.ab Aristo. habeˇ. Mascul⁹ quoq; & fœmina etsi nõ differãt specie ĩ genere aialis,sicut albũ & nigrũ,differũt tñ specie in genere sexus, cuius differẽtiæ ad genus aialis p accidẽs se habẽt, & ex pte materiæ:& ꝓpterea in illo genere nõ causant diuersitatẽ specificã.

T.c.34. & 37.

Secundo Phys. T. 6.28.

¶ Ad vlti.cõfirmationẽ de passionibus materiæ dicit, q̃ illa sequũtur materiã particulariter existẽtẽ:& nõ sequũtur materiã abstractã à singularibus, q̃ est pars quidditatis specificæ:& ideo nõ oportet illã inesse quidditati,nec oportet mriam remoueri à quidditate propter hoc,q̃ illorum opposita quidditati insunt.

Sed quia maiuiduationis principium est materia,ex hoc forte uidetur sequi,quòd essentia, quæ completitur in se simul & formam, sit tantum particularis & non uniuersalis. ex quo sequeretur uniuersalia diffinitionem non habere, si essentia est id, quod per diffinitionem significatur.

¶ In hac tertia parte huius capitulũ obiicit cõtra quartã cõclusionẽ sic, Id quod cõprehendit in se materiã intrinsecè est particulare:essentia substãtiæ cõpositæ cõprehendit in se materiã intrinsecæ:ergo essentia substãtiæ est particularis:ergo non dat essentia substãtiæ cõpositæ vniuersalis: quod est falsum.Et vlterius sequitur, q̃ vniuersalia naturalia nõ sunt diffinibilia:quia rerũ naturaliũ non nisi essentiæ sunt diffinibiles:eo q̃ diffinitio significat essentiam rei: essentiæ autẽ naturalium vt deductum est particulares sunt.Maior probatur sic, Quod habet in se actu intrinsecè principium indiuiduationis, est particulare: habens intrinsecè materiam, habet in se principium indiuiduationis, quia materia est principium indiuiduationis:ergo,&c.

Et hæc scienaum est, quòd materia non quomodolibet accepta est principium indiuiduationis,sed solum materia signata.Et dico materiam signatam,quæ sub certis dimensionibus consideratur.hæc autem materia in diffinitione hominis,inquantum homo non ponitur, sed poneretur in diffinitione Socratis, si Socrates diffinitionem haberet:in diffinitione autem hominis ponitur materia non signata:non enim in diffinitione hominis ponitur hoc os,& hæc caro, sed os & caro absolutè,quæ sunt materia hominis non signata.

¶ Hic respõdet obiectioni, destruẽdo Maiorẽ cũ sua probatione dicens, q̃ materia dupˇr accipitur:signata scilicet & non signata:signata est principium indiuiduationis, non signata ponitur pars essentiæ specificæ: signata poneretur in diffinitione Socratis si diffiniretur:nõ signata ponitur in diffinitiõe vniuersalium.vnde & patet vniuersalia diffiniri: & tamen materiã includere:sed non signatam, quæ particularitatis est principium.

QVAESTIO V.

Num materia sit principium indiuiduationis.

CIRCA hanc partẽ dubitatur an materia sit principiũ indiuiduationis.In hac quæstione sunt sex agenda. Primò declarabitur titulus:secundò ponetur opinio Scoti:tertio impugnabitur:quartò ponetur opinio S.Tho.quintò arguetur contra illam:sextò respondebitur argumentis in oppositum.

QVO ad primũ nota, quòd cũ de principio indiuiduationis agitur,cũ indiuiduũ duo dicat, scilicet indistinctũ à se & distinctũ ab aliis:nihil aliud quærit nisi p quid primò natura specifica reddatur incõmutabilis : ita q̃ repugnet sibi cõmunicari pluribus:vt superius inferioribus cõmunicatur, atq; per quid hoc indiuiduũ primò distinguit realiter ab aliis eiusdẽ speciei. Duo ergo quærunturˇ cõcurrentia ad indiuiduationem, scilicet quo (primò) natura specifica reddatur incõmunicabilis & quo (primò) realiter distinguatur ab aliis eiusdẽ speciei. Et aduertas bene singulas partes tituli,quas declaraturus, quoniã aliquos in hac parte errare inuenio. Agitur eñ hic de incõmunicabilitate,q̃ opponitur cõicationi reali,& non de incõicabilitate,quę opponitur cõicationi formæ, hanc enim nullus dubitat primò conuenire materiæ Et ſmˇr agitur hic de distinctione reali indiuiduorum sub eadem specie, quæ non est nisi inter ẽntia realia, & nõ de distinctione qua Socrates viuus & Plato mortuus distinguuntur.Aduertendo semper, q̃ non loquimur nunc nisi de indiuiduatione substantiarum materialium.Hæc de primo.

SCOTI PROPOSITIO.

Non materia, nec forma, sed compositum, sed indiuidualis proprietas,hecceitas principium est indiuiduationis.

QVO ad ſm.Scotus secũdo sen.dist.iij.q.vj.opinatur,q̃ natura specifica indiuiduatur per quoddã positiuũ per se contrahens illã, & faciẽs vnum cum illa:ita q̃ illud positiuum nec est materia,nec forma,nec cõpositum:sed est modus omnium, seu vltima realitas materiæ,formæ & cõpositi, eadẽ illis realiter : & sic apud eũ de principio indiuiduationis ponitur talis conclusio.Principium indiuiduationis non est materia,nec forma, nec quantitas:sed proprietas indiuidualis,scilicet hecceitas.

¶ Huius cõclusionis ꝓbationes,quo ad tres primas partes nũc omitto,postmodũ quantũ ad propositũ spectat adducẽdas.Pro quarta arguitur sic:Vnitas sequitur entitatem, & proportionaliter loquẽdo, eodẽ enim modo res est ens & vna.igitur vnitas simplr vltima,scilicet numeralis seu indiuidualis sequitur entitatem indiuidualem.sed clarum est, q̃ entitas illa indiuidualis non est aliquod eorũ,quæ sunt actu in specie,nec aliquod accidens:cũ oia accidentia sint post.ergo est ꝓprietas indiuidualis, indiuiduorũ scilicet cõstitutiua:& arguatur sic, Illud ad quod primo sequit vnitas numeralis, est principiũ indiuiduatiõis:ꝓprietas illa seu hecceitas est id,ad quod primò sequitur vnitas numeralis,ergo hecceitas est principiũ indiuiduationis.Maior patet:quia vnitas ꝓportionaliter sequitur ens. Minor probatur: quia vnitas numeralis non sequitur quidditatem, vt patet:nec ad aliquod accidens,cùm præcedat totum genus accidentium.

¶ Secũ

¶ Secũdo sic,Omnis differẽtia differẽtiũ reducit ad aliqua primo diuersa:alioquin nõ esset ſtaˇ in differẽtibus:sed indiuidua ꝓprię differũt,ergo eorũ differẽtia reducit ad aliqua primò diuersa,hæc nõ sunt naturæ ipsorũ,nec priuationes,nec accidentia aliqua, ergo sunt hecceitates. ꝓbatio huius vltimi assumit quo ad tertiã partẽ,q̃ a si differẽtia idiuiduorũ reducit ad aliq̃ accidẽs, maximè reducit ad quantitatem: sed hoc nõ:Quod sic patet:quæraˇ enĩ p quid hæc quãtitas & illa quantitas differãt, nõ seipsis:sic enim specifice distinguerent,aliquo alio, puta titib⁹.Sed hoc nõ põt esse: q̃ aut distinguũtur situ, qui est speciale pdicamẽtũ,& hoc nõ,quia ille ẽ posterior,quãtitate aut situs quia est differẽtia quãtitatis,& hoc nõ:quia quæraˇtur per quid illi situs distinguntur,aut seipsis,& hoc nõ põt dici:quia seipsis nõ sunt hi,aut aliquo alio, & sic in infinitũ, Et ꝓpterea cũ sitⁿ, qui est differẽtia quãtitatis integretur ex cõtinuatiõe & permanẽtia partiũ idẽ est dicere,hæc quantitas differt ab illa propter aliũ situ,& quod hæc quantitas differt ab illa quantitate seipsa.

¶ Tertiò sic, Id q̃ se toto primò constituit aliq̃ singulare in sua entitate singulari,& vnitate cõsequente talem entitatẽ,ei se toto primo repugnat diuidi diuisione oppoſta illi vnitati:& cõsequenter est principiũ indiuiduationis, sed sola proprietas indiuidualis seu hecceitas est huiusmodi.ergo, &c.Maior patet ex terminis:Minor eodẽ modo probatur,vt supra.Hæc de secundo

Contra Scoti exi stimationem.

QVO Ad tertiũ arguit cõtra opinionẽ Sco,qua dupliciter Primò sic.Omnis actⁿ singularis præexigit potẽtia singularẽ, q̃ actuat:sed hecceitas est actus singularis, ergo præexigit potẽtiã singularẽ, q̃ actuat : sed illa potẽtia est natura seu in natura ipsius indiuidui,ergo natura indiuidui est singularis ante aduẽtũ hecceitatis:& sic hecceitas nõ est principiũ indiuiduationis,ꝓpositiões assumptæ oẽs sunt Sco.in hac materia,etiã maior:quæ tamẽ,ꝓbatur ex doctrina Arist.2.Phis.tex. com.38 vbi docet cõparatiões causarũ, vnde sicut forma particularis pexigit materiã particularẽ: & sic actus potẽtia distingunt realiter, ea q̃ tũc potentia realiter recipit actũ:hoc nõ obstat:eo q̃ ſm Sco.qũ aliqua duo adunantur realiterˇeundẽ ordinẽ ex natura rei retinẽt,quẽ haberẽt si essent distincta realiter,cùm ergo actus singularis si distinctⁿ esset realiter,ex natura sua præexˇgeret potẽtiã singularẽ:oportet q̃ & nunc hoc idem exigat, cùm ordo idẽ seruetur.

¶ Secũdo sic,Illa quæ sunt principia indiuiduatiõis,sunt seipsis primò diuersa: hecceitas Socratis & Platonis non sunt hmõi: ergo.Maior est Scoti,minor probaˇ,Id q̃ cõuenit magis cũ vno qua cũ alio:nõ est primo diuersum ab eo, cũ quo magis cõuenit:sed hecceitas Platonis magis conuenit cũ hecceitate Socratis q̃ cũ hecceitate albedinis:ergo hecceitates Platonis & Socratis non sunt primò diuersæ : Maior prosyllogismi patet ex texminis primo ẽm diuersum ab alio nõ cõuenit cũ illo, Minor probaˇ dupˇr:primò:quia hecceitas Socratis & Platonis conuenit in specie:hecceitate Socratis & albedinis differũt genere.Secũdo, quia illa magis cõueniũt quæ magis assimilant:magis aũt assimilanˇ quæ sunt magis cõparabilia:hecceitates aũt Socratis & Platonis sunt cõparabiles magis q̃ hecceitates Socratis & albedinis:sicut vniuersaliter res eiusdem prædicamenti sunt magis cõparabiles, quã res diuersorum prædicamẽtorum.

¶ Tertio sic, Quod cõuenit & repugnat alteri indiuiduo eiusdẽ speciei præexigit necessario ipsorũ distinctionẽ:ꝓprietas indiuidualis puta Sorteitas, conuenit Socrati, & repugnat Platoni eiusdẽ speciei indiuiduo:ergo ꝓprietas indiuidualis præexigit distinctionẽ Socratis à Plat.& sic ꝓprietas idiuidualis nõ est id, quo primò Socrates distinguit à Plat.Cõclusio est falsa ſm Scot. ꝓcessus est bonⁿ:ergo altera præmissarũ est falsa: vtraq; aũt est sua:ergo oino fallus cõuincit:& Maior quidẽ habet à Scoto in quolibet q.ij.Minor aũt est sua cõclusio quã nũc impugnamus.

¶ Quarto ostẽdo hãc positionẽ cõtradicere Peripateticis.Arist. & Com.12.enim Metaph tex.com.42.fit hæc cõsequentia, primũ cælũ,id est primũ principiũ est vnũ specie & plura numero: ergo habet materiã,quæ consequentia nulla esset, si proprietas indiuidualis poneretur distinguere indiuidua eiusdem speciei.

¶ Gloſſam aũt Sco.intelligẽtis per materiã indiuidualẽ ꝓprietatẽ,destructiuã esse textus,apparet ex Cõmentatore ibi dicente,Omne q̃ est vnũ in specie & plura in numero, habet materiam:sed iam declaratum est:q̃ principium cæli nõ habet materiã ex quibus verbis apparet,q̃ de illa materia loquitur, quam declarauit nõ esse in primo principi. Apparet autẽ in tex.commen.30. expresse declarasse motorem cæli nõ habere materiam ad vbi & ad esse, & nullam feciſſe mentionẽ de proprietate indiuiduali.Apparet quoque fictio illius gloſſæ ex 3.Metaph.text. commen.11, vbi dicitur q̃ omnis multitudo,aut est rerum differentium secundum formam,aut secundum quãtitatem,quod idem habes in Commentatore in primo Physic.com.6.

¶ Nec admittẽda est gloſſa Antonij Trõbetæ, q̃ intelligit cõcomitãter.Eodẽ enim modo & vniformiter debet teneri (ly secundum)in primo mẽbro & i secũdo:in primo aũt notat causalitatem, ergo & in reliquo Deprehendi quoque potest esse puram fictionem nouam hanc de hecceitatibus inuẽtionem, ex primo cæli textu com. 92. & 93. vbi vnitatem & pluralitatẽ indiuiduorũ in eadem specie, in rebus materialibus non nisi ex materia,assignant Arist.& Comment.Hæc de tertio.

T. co 92. & 93.

CONCLVSIO.

Materia signata est per se intrinsecum indiuiduationis principiũ, non autem quippiam aggregatum ex materia & quantitate.

QVO Ad quartũ opinio S. Tho.posita ab eo hic & in multis alijs locis est q̃ materia signata est principiũ in diuiduatiõis.

¶ Circa hãc cõclusionẽ aduertẽdũ est, q̃ Thomiſtæ inter se differũt & cõueniũt.Conueniũt in hoc oẽs, q̃ ad indiuiduationẽ duo cõcurrere debẽt,materia & quãtitas.Differũt aũtẽ quia aliqui tenẽt q̃ aggregatũ ex materia & quantitate fit intrinsecũ indiuiduationis principiũ:materia dante incommunicabilitatẽ, siue in distinctione in se, quantitate dante distinctionẽ ab alijs. & tale aggregatũ dicũt esse materiã signatã.Alij vero lõgè melius sentiũt dicentes,q̃ principiũ intrinsecũ indiuiduationis & quo ad incõmunicabilitatẽ, & quo ad distinctionẽ ab alijs est materia signata nõ materia quãta: seu aggregatũ est materia & quantitate.Et cum hoc iudicio meo sit doctrina S Tho. vera vt ostendatur,ideo hãc declarare volumus & tueri.declarãdo primò q̃d importet materia signata: secũdo excludẽdo prima expositionẽ Thomistarũ: tertio probando cõclusionem intentam.

¶ Materia signata nihil aliud est quàm materia capax huˇ quãtitatis,ita q̃ nõ ipsius : hæc nãq; materia est pars intrinseca Socratis de diffinitione eius si diffiniret:Imaginãdũ est eñ.q̃ ages particulare, puta hoc semẽ cõtinue appropriat materiã ad formã inducẽdã hoc modo, q̃ sicut semẽ humanũ appˇropriat materiã ad animã:ita hoc semẽ ad hãc animã:vnde cũ i primo instãti generatiõis Socratis,q̃ ẽ primũ esse Socratis,& primũ nõ esse formæ præcedẽtis & accidentiũ primo ordine naturæ fiat particulare cõpositũ: deinde naturali ordine sequuntur oia accidentia(in via nostra)in illo priori ſm naturã: quo cõpositum particulare terminat per se primo generationem : materia q̃ est pars itrinseca eiˇ, i.Socratis,ita est a appropriata ipsi Socrati ab agente particulari,q̃ non est capax alterius quãtitatis q̃ eius q̃ Socrates sibi determinat:omniũ enim natura cõstãtium determinata est ratio magnitudinis & augmenti, vt dicitur ſcdo de Anima ex com.4. & talis materia vocat materia signata. Nihil ergo addit materia signata supra materiã, nisi capacitatẽ huius quãtitatis:ita q̃ nõ illius.Capacitas aũt materię respectu huius quantitatis nihil aliud est quam potentia receptiua huius quãtitatis:ita q̃ nõ illius,potẽtia aũt receptiua nihil realiter distinctũ in recto dicit:sed addit aliquid reale distinctũ ſm rationem tãtũ a materia.Sicut materia propria nihil addit, ſupra materiã realiter distinctũ ab ipsa:dicit tamẽ aliquid reale in materia, q̃ non explicat materia ſm se:materia enim signata non est diffinibilis,nisi per hanc quantitatẽ si diffiniretur: sicut ꝓpria potẽtia:nõ nisi per propriũ actum diffinitur,vt dicit tertio physicorum,textu cõmento 10.Materia aũt ſm se hanc quantitatem in sua diffinitione non exigit : vnde materia propria indiuidui, & materia signata, & materia sub certis dimensionibus idẽ importãt:& propterea S.Tho.non dixit materiam signatam materiam cum certis dimensionibus:ſ.sub certis dimẽtionibus: & alibi dicit,q̃ sicut materia in ordine ad formas generales, puta formam toralem & partialem distinguit genericæ corpora cælestia ab inferioribus:ita materia in ordine ad hanc vel illam quantitatem distinguit numeraliter in rebⁿ materialibus. Materia igit signata nõ dicit aggregatũ ex materia, & quãtitate, sed materiã in recto significat,quantitatẽ vero in obliquo: sicut potentia materiæ significat materiam in recto: in obliquo vero actum,quem respicit, eo quòd nõ nisi per actum est diffinibilis. Et sic manifestum est quid importet materia signata.

T. ca. 30.

¶ Quod autẽ Thomiſtæ alij nõ cõenitẽter exponant, sic declaratur, Idem est principium distinctiuũ indiuidui à specie & ab altero indiuiduo eiusdẽ speciei:sed materia nõ quanta,sed sic signata modo ꝓpositio est principiũ intrinsecæ distinctiuũ indiuidui à specie: ergo nõ materiam q̃ta: sed materia signata est principiũ intrinsecũ distinctiuũ indiuidui ab altero eiusdẽ speciei indiuiduo.Minor ab eis cõceditur:& est S.Th expresse intractatu q̃ de principio indiuiduatiõis vocatur : qui ſm veritatem & antiquũ titulũ vocatur de Potẽtijs cognoscitiuis:vt habetur in Bibliotheca ſummi Pontificis, in qua sola tractatũ illũ cõpletum vidi:est enim tituˇcatus ille, qui cõmuniter habetur. Maior verò nõ nisi voce à proteruis negari posse videt: vniuersaliter nanq; verũ videmus, q̃ quandocunq; aliquod cõmune diuiditur in plures partes subiectiuas, per idẽ differũt inferiora inter se, & à superiori:sicut per idẽ homo differt ab animali, & à Leone,ſ.differentia propria : vnde, & Porphyrius tres actus differẽtiæ dat.diuidere superius,constituere inferius, & distin-

Tractatũ de principio individuationis.

c de differentia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

guere cõstitutũ à superiori,& alijs cõparibus. Probatur ergo hec cõclusio modo præ expolito,ſ.materia ſignata eſt intrinſecũ indiuiduatiõis principiũ illud eſt intrinſecũ principiũ indiuiduatiõis:cui primò repugnat cõmunicari plurib⁹ per modũ, quo vniuerſale cõmunicatur particulari:ſed materia ſignata eſt id,cui primò repugnat cõmunicari,vt vniuerſale particulari,ergo &c.Maior ab omnibus cõceditur.Minor vero probatur: ſed nota q̃ Minor duo includit in ſe,ſ.q̃ materiæ ſignatæ repugnat communicari pluribus:& q̃ primò ei repugnat: primũ horum ex ſe patet:materiãenim capacẽ huius q̃titatis tantũ,impoſſibile eſt plurificari. Secundũ autẽ probatur, illud cõpetit primò materiæ ſignatæ,q̃ circũſcripto quocũq; alio ſibi cõuenit: & ipſa circũſcripta nulla alteri cõuenit (ex primo Poſteriorũ) ſed non cõmunicari pluribus vt vniuerſale particulari circunſcripto quocũq; alio exiſtẽte i ſubſtãria ſenſibili cõuenit materiæ ſignatæ: & ipſa circũſcripta nulla alteri conuenit: ergo non cõmunicari pluribus primò cõuenit materiæ ſignatę inter oia, quæ in ſubſtantia ſenſibili inueniũtur.Probatur minor, quo ad vtrãque ſui partem,quo ad primã ſic Id q̃ materia ſignata ſpecifice ſumpta ſibi vendicat,ita q̃ ſub eius oppoſito nõ eſt intelligibilis,cõuenit ſibi circunſcripto quocunque alio: patet iſta ex terminis, ſed incõmunicabilitas cõuenit materiæ ſignatæ præciſe vt ſic acceptæ: ita q̃ ſub eius oppoſito materia ſignata non eſt intelligibilis: nõ enim poteſt intelligi materia ,ppria indiuidui cõmunicabilis:ergo incõmunicabilitas cõuenit materiæ ſignatæ circũſcripto quocũque alio. Secũda pars Minoris patet exẽpliariter: quia circũſcripta Socratis materia ſignata,ſeu materia propria:q̃ idem eſt,certum eſt q̃ nõ remanet hic, neq; forma eius remanebit hic,neque ipſa materia:ſi enim materia propriã non habet per quid erit ordinem cõmuniũ.Secundò probatur eadem concluſio ſic,Fruſtra fit per plura , q̃ põt fieri per pauciora,& æquè bene , ſed abſque quibuſque alijs ex materia ſignata ſufficienter ſaluatur indiuiduatio ſubſtãtiæ compoſitæ: ergo fruſtra addũtur quæcũq; Minor ex dicẽdis apparebit: vbi ſolutis aduerſarioꝝ ratiõibus,ſtabilis ac firma remanebit poſitio noſtra. Et cõfirmatur: quia cũ in ſubſtãtia cõpoſita non ſint niſi materia & forma & cõpoſitũ ex his , & accidẽtia quæcũq; in diuiduo accidũt,nullã aliã intrinſecã cauſam habent, niſi aliquid horũ:& ſic ad inueſtigãdã indiuiduatiõis cauſam nõ oportet extra hoc vagari. Probatur tertio eadẽ cõcluſio authoritatibus Ariſt,& com.ſupra inductis, quas nõ opus eſt repetere.Apparet quidẽ apud eos euidenter omnẽ diſtinctionẽ aut ex formis, aut à quantitate oriri. Eſt igitur materia ſignata intrinſecũ indiuiduationis principiũ: quo intrinſecè (licet particulariter) Socrates eſt hic.Dico aũt particulariter:quia non arbitror materiã ſignatã eſſe ipſam indiuidualẽ ,ꝓprietatẽ ſeu differẽtiã:ſed potius differentiæ indiuidualis eſſentiale principiũ. Opinor eñ q̃ proportio materiæ ſignatæ ad proprietatẽ ſeu differentiã in diuidualẽ ſit,ſicut proportio animæ humanæ ad differẽtiã hominis cõſtitutiuã:ſicut enim anima intellectiua nõ eſt ipſa differẽtia puta ratiõale:ſed id vnde ſumitur: ita materia ſignata nõ eſt ipſa differẽtia indiuidualis : ſed id vnde ſumitur,& q̃ cauſat ipſam intrinſecè. Et ſicut homo eſt homo, & p rationale tãquã per principiũ formale torale, & per animã intellectiuã tanquã per principium partiale intrinſecum formale , à quo rationale mẽdicat & cauſatur:ita Socrates eſt hic p differẽtiã indiuidualem,tãquã per totale quoddã denominans, q̃ nihil aliud eſt, q̃ gradus indiuidualis: ſicut differẽtia ſpecifica eſt gradus ſpecificus,& per materiã ſignatã tanquã per priorẽ cauſam intrinſecã à qua ipſa indiuidualis differẽtia mẽdicat. Vt ſic inter nos & Sco.in hoc ſtet diuerſitas , q̃ ipſi differẽtias indiuiduales abſq; eſſentiali depẽdentia à materia ſignata multiplicãt : nos aũt ſicut animal cõtrahere neſcirem⁹ ad hominẽ & Bouẽ ſine formis partiũ:a quibus differẽtiæ cõtrahẽtes animal cauſantur:ſic ſpeciẽ,puta hominẽ cõtrahere ad indiuiduũ nõ nouim⁹ ſine materia ſignata quæ eſt cauſa indiuidualiũ differẽtiarũ:& cõſequẽter primò principiũ indiuiduatiõis intrinſecũ. Moueor ad hoc dicẽdũ,quoniã teneo Socratẽ ſubſtantialiter ſumptũ in recta.ſ. linea prædicamẽtali ſub ſpecie eſſe vnũ numero : nõ vnitate de prædicamẽto quãtitatis: ſed ſubſtãtiali:quã: neceſſe eſt antecedi;cũ ſit entis paſſio ab indiuiduali gradu : quẽ ipſa indiuidualis differẽtia importat.Et hoc an ſit de mẽte S. Doct. nõ cenſeat quiſquam.priuſquã legerit ipſum:& in compendio Theologiæ, cap.157.vbi vult Socratẽ eodem numero eſſe poſt reſurrectionẽ eius quantitate numerata, & in tractatu ſupradicto.

Secunda ratio.

Ca.157. De principio individuationis. 2.d.3 q. 7.

QVO ad quintũ arguit contra cõcluſionẽ & dicta in ea à Sco. vbi ſupra. Primò ſic, Impoſſibile eſt aliquid dependens à poſteriori naturaliter , eſſe idẽ priori naturaliter: quia tũc eſſet prius: & non prius: ſed ſubſtãtia eſt prior naturaliter quãtitate: igit nihil cauſatũ à quãtitate ſiue qualitercũq; exigẽs naturã quãtitatis põt eſſe idẽ ſubſtãtiæ, nõ igitur ſignatio iſta à quãtitate cauſata eſt eadẽ ſubſtãtia,probatio Maioris , vbi eſt vera & realis idẽtitas, licet nõ ſit formalis , ibi impoſſibile eſt hoc eſſe, & illud nõ eſſe:quia tũc idẽ realiter eſſet & nõ eſſet: ſed poſſibile é pri⁹ nr̃aliter eſſe ſine poſteriori nr̃aliter : ergo multo magis abſq; eo q̃ derelictum eſt vel cauſarũ à poſteriori nr̃aliter.

¶ Præterea,Id q̃ eſt neceſſaria cõditio cauſæ in cauſando , non poteſt habere eſſe a cauſato:q̃a tũc cauſa, inquãtũ ſufficiens ad cauſandũ,eſſet cauſata à cauſato: & illud cauſatum eſſet cauſa ſui ipſi⁹:ſed ſingularitas ſiue ſignacio ſubſtãtiæ eſt neceſſaria cõditio in ſubſtãtia ad cauſandã quãtitatẽ: quia cauſarũ ſingulare requirit cauſam ſingularẽ , ergo impoſſibile eſt iſtam ſignationem ſeu ſingularitatẽ eſſe à quantitate.

¶ Præterea, Quæro quid eſt quantitatẽ cauſare vel derelinquere talem modũ ſeu ſignificationẽ in ſubſtantia, ſi nihil ex hoc eſt, niſi quòd præfuit quantitati,tunc nullo modo ſignatio eſt per quantitatem: quia tunc ſignatio ſubſtantiæ naturaliter præcedit ipſam quantitatem.Si autem aliquid aliud, quæro quomodo cauſetur à quantitate,& in quo genere cauſæ.

¶ Præterea, Quare quantitas potius relinquit talẽ modũ in ſubſtãtia,quã qualitas:non videtur ratio:q̃a ſicut qualitas in ſeipſa informat ſuperficiẽ : nihil relinquẽ;do in ea:ita quantitas informat ſubſtantiam in ſeipſa & nõ per aliam formam derelictam.

¶ Præterea, Quãtitas iſta quæ ad indiuiduationẽ concurrit, aut eſt quãtitas terminata, aut interminata,non terminata,quia illa ſequitur formã in materia,& per conſequens ſingularitatẽ ſubſtãtiæ:quia ſicut ſubſtãtia eſt cauſa ei⁹,vt eſt terminata, ita hæc ſubſtantia eſt cauſa eius,vt eſt hic terminata.Et cõfirmatur hoc quia cũ quantitas terminata varieſt ſola rarefactiõe, idẽ indiuiduũ erit multis ſingularitatibus idẽ:q̃ eſt impoſſibile.Si autem interminata,contra:illa manet eadem in genito & corrupto.

¶ Præterea,Si quantitas concurrit ad indiuiduationẽ,vt primò diſtinguens, oportet q̃ in ſeipſa ſit primo diſtincta numeraliter ab alia:ſed tunc tua ,poſitio nõ eſt vera:illa.ſ.ois differẽtia formalis eſt ſpecifica.quãtitas eñ hæc & illa cũ ſint formæ, differrent ſpecifice.Quod ſi quantitatem excipias ab illa proportione fundamentali ædificij ruinoſi , vnde probabitur , q̃ differentia formalis ſit ſpecifica ? quæcunque enim ratio fuerit adducta de forma,habebit locum in quantitate,cùm quantitas forma ſit.

¶ Præterea, Tota latitudo prædicamẽti ſubſtãtiæ eſt prior cæteris prædicamẽtis,ergo cũ indiuiduũ ſubſtãtiæ claudatur in iſta latitudine,oportet q̃ ſit intrinſecè cõpletũ abſq; dependentia à quãtitate,quæ eſt poſterior.Et cõfirmat:quia nihil reponitur in aliquo genere p aliquid , q̃ ſit extra illud gen⁹ Multa alia argumẽta fiũt à Sco.& aliis:ſed quia cõcludunt mria ſolã vel q̃titatẽ ſolã, vel aggregatũ ex mria & quãtitate nõ eſſe principiũ indiuiduationis omiſi,nihil eñ cõtra nos. Omiſi præterea q̃ indirectè cõtra poſitionẽ nr̃am eſſent,breuitati ſtudẽs. Hæc de q̃nto.

In c.5.q. 8.ſecundum.

Cap.tertium.

QVO Ad ſextum reſpondendum eſt argumentis factis: nunc deinde aliis pro opinione contra inductis.

¶ Ad primũ igitur iſtorũ dicitur:q̃ falſa eſt Maior. Ad cui⁹ euidentiam eſt notandum , q̃ proportio materiæ ſignatæ ad hanc quantitatem eſt proportio potentiæ ad proprium actum:vnde ſicut potentia materiæ eſt eadem realiter ipſi materię:& tamen dependet à forma : ita potentia ſeu capacitas materiæ reſpectu huius quantitatis,quæ vocatur eius ſignatio, depẽdet à quantitate:& tamẽ eſt eadẽ materia. Et quia potẽtia eſt prior & poſterior , & naturaliter actu , prior eſt in genere cauſæ materialis: poſterior in ordine cauſæ formalis , ideo ſignatio materiæ eſt prior quantitate ordine cauſæ materialis : poſterior autẽ in ordinæ cauſæ formalis vnde vtroq; modo Maior eſt falſa:tã ſi intelligatur de priori & poſteriori ſecundũ genus cauſæ materialis , quã intelligatur de priori & poſteriori in ordine cauſæ formalis.Aliquid enim dependẽs à forma eſt idẽ realiter materiæ: & aliquid depẽdens à materia eſt idem realiter formæ vt patet. Ad probationẽ primam quæ dicitur:quia tũc eſſet prius,& non prius, dico q̃ nõ eſt inconueniens in conuerſis generibus cauſarum.Ad aliam probationem,qua dicitur,Vbi eſt vera & realis identitas , &c.negatur ſecunda poſitio aſſumpta:non enim omne prius poteſt eſſe ſine poſteriori:vt alias oſtendetur.

¶ Ad ſecundũ negatur Maior, cùm cauſarũ eſt cauſa ſuæ cauſæ in alio genere cauſæ:ſicut in poſito accidit:materia enim ſignata eſt cauſa quantitatis in genere cauſæ materialis:quãtitas eſt cauſa materiæ,ſignatæ in genere cauſæ formalis, vt act⁹ potẽtiæ Et patet falſitas Maioris i exẽplo ſupra poſito:poẽtia eñ materiæ eſt neceſſaria cõditio materiæ ad cauſandã formã:& tamẽ dependet à forma in genere cauſæ formalis.Ad probationẽ dicit, q̃ cauſa materialis ẽm cauſalitatẽ ſuã depẽdet à ſuo effectu,ſ.forma:ſed nõ inquantũ eſt effect⁹ ei⁹, ſed in eo q̃ eſt cauſa materiæ:cauſæ eñ ſunt ſibi inuicẽ cauſæ, vt dicit ſecũdo Phyſi. tex.com,⁹ nõ ergo inconuenit cauſam in cauſando dependere à cauſato:non vt cauſato, ſed vt cauſa eſt ſecundũ aliud genus.

¶ Ad tertium dicitur,quod quãtitatem cauſare talem ſignationem in materia nihil aliud eſt, quã materiã eſſe ſub hoc agente factam

factam capacem adeo huius quantitatis: quod non illius.& ſic quantitas concurrit ad ſignationem materiæ vt actus: propter quem talis capacitas ſit. Agens vero vt efficiens illã : & talis ſignatio ſeu capacitas præ eſt ipſi quãtitati in genere cauſæ materialis: & non poteſt ex hoc inferri, ergo non ſit per quantitatem: eo q̃ ſit quantitate in genere cauſæ formalis , quæ ſicut & finis inter cauſas poſteriores ineſſe numeratur.

¶ Ad quartum dicitur , q̃ non ſolum quantitas tali modo ſignat materiã, ſed etiã qualitates ,ꝓprie: Materia eñ Socratis ita eſt capax harum qualitatum ,q̃ non aliarum: ſed quia ſola quãtitas immediatè recipitur in ſubſtantia, & ex ſola quantitate oritur radicaliter diſtinctio materialis,ideo ad propoſitũ , materiam ſignatam , materiam ſub certis dimenſionibus & non ſub certis qualitatibus dicimus.

¶ Ad quintũ dicitur,q̃ quantitas illa quæ ad indiuiduationẽ vt originalem non intrinſecum indiuiduationis principiũ cõcurrit;eſt quãtitas terminata.Nec obſtat,q̃ ſequatur formã :q̃a etiam forma ſequitur potẽtiã materiæ,à qua tamen cauſatur:& concedimus hanc ſubſtantiã eſſe, cauſam materialẽ huius quãtitatis:ſed econuerſo in genere cauſæ formalis hanc quantitatẽ eſſe cauſam huius ſignationis materiæ modo præexpoſito. Ad cõfirmationem.Antonij Trombetæ dicitur: q̃ quantitas terminata ad indiuiduationẽ concurrens non ſtat indiuiſibili. ſed latitudinẽ habet. ſicut enim quælibet ſpecies naturalis determinat ſibi quantitatẽ maximã & minimã infra quãdã latitudinẽ: ita & quodlibet indiuiduum determinat ſibi hanc quantitatẽ infra tales limites , & non indiuiſibili vnde põt fieri rarefactio ſine eius (vt indiuiduatiua eſt) variatione. non enim hic accipitur quantitas terminata punctualiter:ſed cũ certa latitudine.

¶ Ad ſextum dicitur cõcedẽdo conſequẽtiã primã: ſed negando q̃ ex hoc ſequatur falſitas illius propoſitionis fundamẽtalis firmiſsimi ædificij. Peccauit enim argues peccato maximo nõ diſtinguens inter differentiam formalẽ & formarũ:omnis enim differẽtia formalis eſt ſpecifica, nõ aũt omnis differẽtia formarũ,vt dicit S. Tho Secũdo cõtra Gentiles.ca. Si alioquin forma huius ignis & forma illius ignis diſtingueretur ſpecifice cũ ſint formæ,& differãt,vnde linea mathematica diuiſa in partes, habet duo indiuidua.quælibet enim pars lineæ eſt linea , & illa indiuidua ſunt formæ,& differũt ſed nõ differẽti a formali.Appellatur aũt differentia formalis illa , quæ eſt p principia quiditatiua. hæc enim ſemper oritur à forma in eo q̃ forma qualis nõ eſt iter hãc lineã & illã:cũ ſit eadẽ vtriuſq; q̃ditas. verũ ar guẽtis error eſt vãde puerilis,ſicut formę,& differũt:ergo differũt formaliter:eſt monach⁹,& eſt alb⁹,ergo eſt monach⁹ albus .

¶ Ad vltimũ negatur cõſequẽtia: licet enim id q̃ eſt in prædicamẽto ſubſtãtiæ ſit prius ſimpliciter quodlibet aũo prædicamẽto,tamẽ aliqua cõditio(ſine qua indiuiduũ vt ſic nõ eſt in prædicamẽto)põt eſſe poſterior in genere cauſæ formalis , & alterius prædicamẽti , eo quòd cauſa formalis eſt poſterior in eſſe.

¶ Ad confirmationem dicitur q̃ quodlibet prædicamẽtum cõpletur per res ſui generis , ſi loquamur de his quæ ponuntur in prædicamẽtis,& de ratione reponendi ea in illis , nõ autẽ ſi loquamur de cõditione rei repoſitæ in prædicamẽto.Socrates eñ non eſt niſi ſubſtantia, & ratio ponens ipſum in prædicamento eſt ſubſtantia:cõditio autẽ indiuiduationis , ſine qua nõ eſt ratio reponẽdi ipſum in p̃dicamento , nõ incõuenit quod coexigat aliquod accidens,puta quantitatem.

¶ Ad primum vero eorum,quæ pro oppoſita concluſione adducta ſunt, dicitur quod Minor eſt falſa , ad materiam nanque ſignatam primo ſequitur vnitas numeralis.

¶ Ad ſecũdum dicitur, q̃ differentia indiuiduorũ reducitur ad quantitates: quantitates autem differunt ſitibus proprijs , qui ſunt differẽtiæ quãtitatis. ſitus aũt nõ ſolum integratur ex illis duobus:ſc.permanẽtia & cõtinuatiõe partiũ:ſed ex his duobus cũ tertio ordine,ſc. partiũ in toto: vt docet Albertus in prædicamẽtis,ca.de quãtitate:q̃ hoc enim differt à ſitu ſpeciali prædicamẽto q̃ dicit ordinẽ partiũ in loco: vnde ſitus in propoſito diſtinguuntur ſuis ordinibus partiũ in toto, qui ſunt de eorum ratiõe: ordines aũt ſeipſis:in diffinitione enim ordinis cadit diſtinctio:& ſic patet,q̃ nõ eſt æque dubiũ de his , ad q̃ facimus reductionẽ, & de quatitatib⁹, & q̃ nõ oportet quantitates pp hoc diſtingui formaliter: talis enim ordo partiũ in toto vt materiale q̃d, eſt in ipſa quãtitate: q̃ in nulla alia forma inuenitur.

¶ Ad tertiũ Antonij Trombetæ dicitur q̃ minor eſt falſa: materia enim ſignata ,vt ,pbatũ eſt,eſt id,cui prima repugnat diuidi, vt vniuerſale in particularia : ratione enim repugnat eſſeitati.

Con. 10. Eſſentia Generis ſpecies & individui diſtinguuntur abſolutè: conſiderata ſignatum. & non ſignatũ.

PATET *ergo,quod eſſentia hominis & Socratis non differunt, niſi ſecundum ſignatum & non ſignatum. unde Cõmẽtator dicit ſuper 8. Meta. quod Socrates non aliud eſt,quã animalitas & rationalitas,quæ ſunt quidditas eius. Sicut etiam eſſentia generis & eſſentia ſpeciei ſecundum ſignatum & non ſignatum differunt. quamuis alius modus deſignationis ſit utrobique , quia deſignatio individui reſpectu ſpeciei eſt per materiam determinatam dimenſionibus: deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis eſt per differentiam conſtituentem,quæ ex forma rei ſequitur.*

POSTQVAM Determinatum eſt quid ſit eſſentia ſubſtantiarũ cõpoſitarũ in cõmuni.in hoc tertio capite intendens agere de differẽtia eſſẽtiarũ cõpoſitarũ inter ſe: cũ eſſẽtiæ cõpoſitæ ſint tres,ſ.generica ſpecifica, vt indiuidualis , quinq; facit.Primò loquit de differẽtia earũ abſolute:Secũdo determinaturus de differẽtia earũ, vt ſubſunt primis intẽtionib⁹, & illarum nominibus, oſtẽdit quomodo eſſentia generica differat à ſpecifica: Tertio genus, ſpecies differentia, diffinitio qualiter inter ſe differãt,declarat:Quarto excludit quãdã dubitationẽ:Quinto alsignat differentiã inter eſſentiã ſpecificã & indiuidualem.

AD EVIDENTIAM dicendorũ prænotãdũ eſt q̃ de eſſentiis poſſumus tripliciter loqui:primò , de eis abſolute abſq; habitudine ad primas, vel ſecudas intẽtiões:Secũdo,de eis,vt ſub ſunt nominib⁹ primæ intẽtiõis:Tertiò, vt ſubſunt nominib⁹ ſecundæ intẽtionis:verbi gra,De natura humana contingit loqui ſecundũ ſe,i.ſm ea:q̃ cõueniunt ſibi rõne ſui, cõtingit loqui de ipſa,vt ſtat ſub hoc noie,humanitas,& hoc noie : hõ,& ſimilibus:contingit & tertiò loq de ipſa:vt ſtat ſub hoc noie ſpecies. S.Tho.ergo in prima hui⁹ c.parte loquit de eſſentiis rerũ primo mõ : in toro verò refiduo loquit de eis ſcdo mo ſumptis, in ſequenti aũt.c.de eis tertio mõ acceptis ſermonẽ faciet & hoc, ſi nõ vis decipi in hoc.c.diligẽtiſsime notato ponit igit alsignãdo differẽtiã inter eſſentiã generica:ſpecificã : & indiuidualẽ ẽm ſe ſumptas hãc cõcluſionc.eſſentiæ p̃dictæ nõ differũt,niſi ſecũdũ ſignatũ & nõ ſignatũ.hoc ſic declarãt,aſalis,hois,& Socratis eſſentiæ ,ꝓprie nõ differũt,niſi p hoc:quia in rõne aſalis cadit ſub ſtãtia animata ſenſibilis abſq; determinatiõe eius p rõnale: in rõne aũt hois ponit ſubſtãtia aiata ſenſibilis rõnalis & ſic addit i ea de ſignatio p differẽtiã:rõ verò Socratis ponit ſubſtãtiã aiatã,ſẽſibilẽ:rõnalẽ i iſtis carnib⁹, & iſtis oſsibus: & ſic i ea addit deſignatio materiæ q̃ nõ ponebat in rõne hois:vñ abſolute loquẽdo,& ſcdm ſuas rõnes ,ꝓprias apparet,has eſſentias, nõ niſi ẽm ſignatũ,& nõ ſignatũ differre,i.ſcdm explicitã inclusionem alicui⁹ deſignatiõis,ſiue determinatiõis,& nõ explicitã inclusio nẽ illi⁹. licet talis deſignatio nõ vniformiter ſit in natura ſpecifica,& in natura indiuidui determinatio eñ q̃ addit natura ſpecifica ſupra generica, eſt formalis eſſentialiter diuerſificãs genꝰ: vtpote à forma in eo,q̃ forma ſumpta:determinatio aũt,q̃ natura indiuidualis ſupra ſpecificã addit,eſt materialis,nõ formaliter,ſed materialiter tm diuerſitatẽ in ſpecie faciẽs vtpote ſumpta à mrialis cõditionib⁹ rei Ex his habes q̃ hõ & humanitas: aia & aialitas ſcdm ſe,i.naturas ſignificatas , nullo mõ differũt, eadẽ oino eſt rõ naturæ ſignificatæ p hoiem,& humanitatẽ,ita q̃ nulla deſignatiõe differũt,ſed.vt poſt dicetur,differũt vt ſubſunt noibus primæ intẽtiõis,Quia verò diſtinctio p ſignatũ, & nõ ſignatũ,nõ eſt diſtinctio realis:ideo dicit com.7.Meta.cõ.10. q̃ Socrates ſubſtãtialiter ſumpt(,nil aliud eſt quã aialitas, & rõnalitas, quæ ſunt quidditas eius : Sorteitas enim quæ naturam Socratis nominat,eadem realiter eſt animalitati,& rationalitati.

Com. 10.

Hæc autem determinatio uel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis , non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, quod nullo modo in eſſentia generis ſitimo quicquid eſt in ſpecie,eſt etiam in genere,ut non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo , ſed pars eius , non prædicaretur de eo:cum nulla pars integralis prædicetur de ſuo toto.

Genus compara tur ad ſpeciem non ſicut eius pars ſed ut to tum.

¶ In hac ſecunda parte capituli determinatur quomodo eſſentia generica differt à ſpecifica, ſecundum q̃ ambæ ſtant ſub nominibus primæ intentionis , puta quomodo differant eſſentia hominis, & eſſentia animalis ſub his nominibus , homo & animal , & intendit , q̃ eſſentia ſignificata per nomen genericum, puta aimal & eſſentia ſignificata per nomen ſpecificũ, puta homo,non differunt per hoc quod eſſentia ſignificata per nomen ſpecificum includat aliquã determinationem, quæ omnino ſit, extra rem ſignificatam per nomẽ genericum,ſed per hoc, quod eſſentia per ſpeciei nomen importata includit actu deſignationem ſpecificam,quæ fit per differentiam eius conſtitutiuam,ſicut homo actu includit rationale: ponitur nãq; in eius diffinitione.Eſſentia verò nomine generico ſignata cõfuſe,& indeterminate

CAPVT III.

Eſſentia generũ ſpeciei . & individuorũ quomodo tam abſolute quã primæ impoſitionis nominibus concepta diſtinguantur: quomodo iſtę Genus. Species: Differẽtia, diffinitio differat exponit deinde quomodo Eſſẽtia ſpectet ipſis individuis comparetur: declarat

Universidad de Deusto
Biblioteca

minate importat designationē illam: sicut animal in potētia includit rationale, vt dicit Porphyrius: vnde animal & vniuersaliter oīs essentia generico nomine importata vt sic, totū includit & includit species. licet non eodē modo. Et propterea ad positæ differētiæ declarationē ponit talē cōclusionē, Genus dicit totū esse speciei: quā si probat, Omne prædicatū dicit totū esse eius, de quo prædicat: genus prædicat de ipsa specie, ergo natura generica, puta animal, dicit totū esse speciei. Maiorē p̄bat per hoc: quia nulla pars prædicatur de suo toto. Vbi aduertēdū est q̄ hic sermo verus est de prædicatione in recto & directo siue essentiali, siue denominatiua, & de parte, in eo q̄ pars, & nō de parte vt significatur per modū totius: pōt enim pars vtrobiq; modo significari sicut materia significat vt pars rei (per ly materia) significatur aūt vt totū (per ly materiale) his enim modificata cōditionibus propositio illa. s. nulla pars prædicatur de suo toto, nullam patitur instantiā: cùm enim dico, Homo est albus, ly albus, cōfundit in se totū q̄ est in homine. & similiter cū dico, Homo est materialis. ly materialis, comprehendit in se implicite totum q̄ est homo. & sic cùm dicitur, Homo est animal, ly animal, continet implicite totum q̄ est homo, modo qui infra declarabitur. & sic probādum est: q̄ essentia generico nomine importata includit designationem ipsecificam: extra totum enim nihil est.

In ca. de differentia.

Hoc autem quomodo contingat, uideri potest, si inspiciatur corpus secundum quod ponitur pars animalis, & secundū quod ponitur genus: non enim potest dici eo modo esse genus, quo est pars integralis. hoc igitur nomen, quod est corpus, multipliciter accipi potest: corpus enim secundum quod est in prædicamento substantiæ, dicitur ex eo quod habet talem naturam, ut in eo designari possint tres dimensiones: ipsæ autem tres dimensiones designatæ sunt corpus, quod est in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet unam perfectionem ad ulteriorē perfectionem pertingat sicut patet in homine, qui naturam sensitiuā habet, & ulterius intellectiuam similiter etiā & super hanc perfectionem, quæ est habere talem formam: & ut in ea possint tres dimensiones designari, potest alia perfectio adiungi, ut uita uel aliquid huiusmodi, potest ergo hoc nomen corpus rem quandam designare: quæ habet talem formam, ex qua sequitur in ipsa designabilitas trium dimensionum cum præcisione, ut scilicet ex illa forma nulla ulterius perfectio sequatur, sed si aliquid aliud superadditur, sit præter significationem corporis sic dicti, & hoc modo corpus erit materialis & integralis pars animalis: quia sic anima erit præter id quod significatū est nōie Corporis, & super uenies ipsi corpori, ita q̄ ex ipsis duobus, scilicet ex alia et corpore sicut ex partibus constituitur animal. Potest etiam hoc nomen Corpus hoc modo accipiri significet rem quandam, quæ habet talem formam, ex qua possint in ea tres dimensiones designari: quæcunque forma sit illa, siue ex ea possit prouenire alia ulterior perfectio, siue non: & hoc modo corpus erit genus animalis: quia in animali nihil est accipere, quod in corpore implicitè non contineatur. non enim anima est alia ab illa forma, per quam in re illa poterant designari tres dimensiones: itaco, quando dicebā, quod corpus est, quod habet talem formam, ex qua possunt designari tres dimensiones, in eo intelligebam quæcunque forma esset illa siue anima esset, siue lapideitas, siue quæcunque alia forma, & sic forma animalis implicite in corpore, siue in corporis forma continetur: prout corpus est genus eius.

Gen⁹ cō. paratum ad speciē concipitur vt pars.

Immediate sup̄a.

¶ Quoniā declaratū est, genus cōparari ad speciem, non vt eius partē, sed vt totū: aperire intendit hoc quomodo res per generi cum nomē significata possit vtroque modo accipi; vt pars s. & totum: & primo in corpore tanqua notiori: deinde in animali, dicens q̄ ex quo non potest eodem modo sumpta res esse pars rei & genus eiusdē (vt ostensum est) scire debes, q̄ hoc nomen Corpus accipitur dupliciter: est enim æquiuocum ad corpus quod est res prædicamenti Substantiæ, & ad corpus quod est res prædicamenti quantitatis. Corpus vt significat rem prædicamenti Substātiæ, importat naturam, ex qua nata est fluere trina dimensio. Corpus vero vt significat rem prædicamenti quantitatis importat ipsam trinam dimensionem.

¶ Iterū corp⁹ q̄ significat rē ꝓdicamēti Substātiæ, de quo nūc est sermo, accipit dupliciter. Vno mō, vt significat naturā illā: ex qua nata est fluere trinadimēsio, cū præcisione oīs subst antialis pfectiōis vlterioris. Alio modo, vt significat illāmet naturā absq; p̄cisione vlterioris perfectionis substātialis. Causam huius & similiū distinctionū assignat in litera, ex eo q̄ res habēs, aliquā perfectionē substātialē, non excludit à se aliquā aliā vlteriorem substātialē pfectionē, sicut hō ex eo q̄ habet pfectionē sensitiuā, nō excludit à se perfectionē intellectiuā: & similiter corpus ex eo, q̄ habet pfectionē corporeā, nō excludit à se perfectionē vitalē: & sic de aliis: cū enim prior pfectio substātialis nō excludat secūdā & tertiā & manifestū sit etiā, q̄ nō includit eas in actu: pōt prior perfectio cōcipi & significari, & cū p̄cisione seu exclusione aliarū, & cū inclusiōe confusa earū. Ex eo nanque, q̄ formaliter nō includit alias, pōt p̄cisè cōcipi & significari. Ex eo verò, q̄ cōiunctionē cū aliis nō excludit, pōt cū aliarū cōfusa & potētiali inclusione cōcipi & significari: vnde natura signi ficata per hoc nomē Corpus, quia nō formaliter includit perfectionē vitalē, nec sensitiuā, nec intellectiuā pōt cum præcisione hominū horū cōcipi & significari: & quia nō excludit aduntio nē essentialē sui cū illis: ideo pōt absq; eorū præcisione concipi & significari, vt cōsusè & determinatè includēs omnia illa: colligitur autē ex textu triplex differētia inter hæc: differunt enim primò in hoc, quia corpus primo modo dicit corporeitatē solā, ex qua nata est fluere trina dimēsio, & nulla vlterior perfectio: corpus vero secūdo modo dicit formā quācunq;, à qua fit corporeitas: ex qua nata est fluere trina dimensio cū quacunq; alia perfectione. Secūdo differūt, quia corpus primo modo est pars speciei, eo q̄ significatū formale est præter & extra significatū eius: sicut aīa rōnalis est extra corporeitatē: tunt enim in hoie duo, perfectio. s. corporalis, quàm præcisè acceptam patet non includere aliquo modo intellectualitatem: & perfectio intellectualis, quæ est altera pars: corpus verò secundo modo est totū respectu speciei, eo quod perfectio, seu forma formaliter importata per speciem includitur in significato corporis sic accepti: significat enim quācunq; formā, à qua fit perfectio corporea, & sic anima intellectiua includitur in ly quacunq;, Tertio differunt, quia corpus primo modo non est in rectā linea prædicamētali, sicut nec quęcūq; pars: corpus verò secūdo modo est directè in prædicamēto substātiæ sicut & quodlibet aliud genⁿ.

Ad idē.

Et etiam talis est animalis habituāo ad hominem. Si enim animal nominaret tantum rem talem, quæ habet quandam perfectionem, ut possit sentire & moueri per principium in ipso existens, cum præcisione alterius perfectionis: tunc quæcunque alia perfectio ulterius superueniret, haberet se ad animal per modum partis: & non sicut implicitè contenta in ratione animalis: & animal non esset genus. sed est genus secundum quòd significat rem quandam: ex cuius forma potest prouenire sensus & motus, quæcunque sit illa forma: siue sit anima sensibilis tantum, siue sit anima sensibilis & rationalis simul.

¶ Declarat hoc quoq; in hoc genere, q̄ est animal, potest enim animal accipi vt significat formā, ex qua præcisè oriātur sensus & motus, quibus animal à non animali discernit: vt dicitur primo de Anima, text. cō. 19. potest etiā accipi animal. vt dicit formam quamcunq;, ex qua oriantur sensus & motus non præcise. & sic est genus: primo autem modo est pars speciei: vnde homo est compositus ex animali & intellectiuo principio tanquā ex suis partibus essentialibus, accipiendo animal primo modo, sic enim extra significatum eius est intellectiua natura, animal vero secundo modo est totum respectu hominis implicitè includens specificas perfectiones: cum enim sic dico. animal dico. habes naturā sensitiuam indeterminate relinquendo: per quam formam habeat sensitiuam naturam: & sic implicite includuntur omnes formæ specificæ: habetur enim natura sensitiua non nisi per formam hominis, leonis vel Bouis, &c. Ex his patet differentia inter essentiam genericam & specificam, vt subsunt nominibus generico & specifico primæ intentionis: quia. s. differunt sicut includens implicite & includens explicite illāmet.

Vide Auicen. 5. metap. c. per totū. Genus.

Si igitur genus significat indeterminate id totum, quod est in specie, nō enim significat tantū materiā similiter etiā differentia significat id totū, quod est in specie, & non tantū formā: & etiam diffinitio significat totū, & etiam species, sed diuersimode. Qua genus significat totū: ut quædā denominatio determinans id: quod est materiale in re sine determinatione propriæ formæ: unde genus sumitur à materia: unde patet ex hoc quòd corpus dicitur ex hoc, quòd habet talem perfectionem ut possint in eo designari tres dimensiones. quæ quidem perfectio est, ut materialis se habens ad ulteriorem perfectionem. Differentia uero econuerso est, sicut quædam determinatio à forma determinata sumpta præter hoc, quòd de intellectu primo sit materia determinata: ut patet cum dicitur animatum, scilicet illud

speciei, diffinitio idem & realiter sunt: distinguuntur autē forma alterius eorū significatu.

2. Metap. 5. circa med.

illud, quòd habet animam, non determinatur quid sit, utrum corpus. Vel aliquid aliud. unde dicit. Auicen. quòd genus non est in differentia, sicut pars essentiæ eius, sed solū sicut ens extra quiditatem, siue essentiam, sicut etiam subiectum est de intellectu passionum. & ideo genus non prædicatur de differentia per se loquendo, ut dicit Arist. in tertio de anima, & quarto. Topicorum: nisi forte sicut subiectum prædicatur de passione. Sed diffinitio siue species comprehendit utrumque, scilicet determinatam formam, quam designat nomen Generis & determinatam formam, quam designat nomen Differentiæ.

In hac tertia parte capituli cōparat genus, speciē differentiā & diffinitionē inter se quo ad cōuenientiā & differētiā. Conuenire ait hæc oīa i hoc q̄ quodlibet eorū significat totū q̄ est in specie, Quod ex prædictis immediatæ sequitur: si enim genus significat totū, quia verè & propriè prædicatur de specie, & cōfundit in se omnia, ad quæ se extēdit: pari ratione differentia cū verè & proprie prædicet de specie, & confundit in se omnia, ad quæ se extēdit vt prædicabile, totū significabit. Differentiā autē duplicē pont inter ea. Differūt primo quo ad formalia significata eorū: q̄a formale significatū generis est perfectio materialis: formale autē significatū differētiæ est perfectio formalis: forma le verò significatū speciei est aggregatū ex vtraq; perfectione, non distinguēdo eas: formale aūt significatū diffinitionis est similiter aggregatū ex vtraq; pfectione: sed diuidendo in singulas verbi gratia. formale significatum animalis est natura sensitiua quæ se habēt vt materialis ad perfectionē intellectualē, quæ formaliter importat per rationale: & cōsequēter perfectio intellectualis se habet vt formalis: similiter formale significatū hois & animalis rationale est aggregatū ex natura sensitiua & intellectiua: sed animal rōnale separatim explicat vtrūq;, hō verò non.

PRO Intellectiuorū nota q̄ significatum formale nominis ad præsens est perfectio seu forma determinate: & primo explicata p illud nomē. Materiale verò est illud q̄ sub nominis significatiōe cadit non primò: vnde cōsiderato omni eo q̄ tā forma liter q̄ materialiter importatur per genus, speciē, differentiā & diffinitionē, dicit. q̄ idē significant, & q̄ cōueniūt: consideratis aūt formalibus eorū significatis, dicimus, quod differūt & quod nō significat idem. Sed ne vageris, quærendo differentiam inter significatū formale speciei & diffinitionis: quoniā nulla est, sed in modo tantū exprimēdi idē formale significatū differunt: species enim indistinctè actu tñ explicat totum: diffinitio verò diuidit in singula, vt dicit 1. Phy. tex. com. 5. Genericū ergo nomē, puta animal formaliter & determinata explicat materialē homi nis perfectionē, s. sensitiuam & ideo genus sumitur à materia, 8. Met. tex. com. 9. Differentiæ verò nomē puta rationale formaliter & determinate explicat formalē rei perfectionē: ideo dicitur ibi idē sumi à forma. Et sicut in formali significato generis non pfectio per differentiā importata, quia indeterminate in illo includitur: ita in formali cōceptu differentiæ nō cadit genus eadem rōne: q̄a s. perfectio generica indeterminate cadit in nomine Differentiæ. Sicut enim ex eo q̄ animal significat habēs naturā sensitiuā, duo significat, naturā sensitiuā formaliter, & primò, & q̄ habet illā indeterminate: non enim explicat an id sit homo vel Bos: sic rationale. ex eo q̄ significat habēs rationalitatē, duo significat, scilicet rationalitatē formaliter & primò, & habens illā secundario & indeterminate. nō enim determinat quid sit id habēs an homo, vel animal, & ideo dicit Auic. q̄ genⁿ nō est indifferētia. sicut pars essentiæ eius: id est sicut pars sui formalis significati, sed est extra formale significatum eius: sicut subiectum est

2. Meta. cap. 6.

Prædicamento sub stentia.

Vide Auicen. 5. metap. c. 5.

Genus sumitur à materia, quam nō significat: differentiæ uero à forma: quæ non importat: species uero à composito ex utraque quamen non significat.

ficati, sed est extra formale significatum eius: sicut subiectum est passione q̄ dicit forte, nō dubitāris est, sed nō determinātis cōsueuit enim apud ipsum res non decisa sub dubia verborum forma poni.

¶ Aduerte q̄ licet in intellectu differentiæ cadat genus determinatè: nomen tamen differentiæ genus illud non explicat determinate, rationale enim nō explicat animal cū rationalitate, sed habens rationalitatem, sicut & in diffinitione risibilis cadit homo: & tamen hoc nomen risibile non explicat hominem determinate significat enim habens risibilitatem.

Et ex hoc patet ratio, quare genus & species & differentia se habeant proportionaliter ad materiam, formam & compositum in natura: quamuis non sint idem cum illis, quia neque genus est materia: sed sumitur à materia ut significans totum minùs differentia est forma, sed sumitur à forma, ut significans totum. unde dicimus hominem esse animal rationale, & non ex animali & rationali, sicut dicimus eum esse ex corpore & anima. Ex corpore enim & anima dicitur esse homo, sicut ex duabus rebus quædam tertia res constituta quæ neutra illarum est, homo enim nec est anima neque corpus: sed si homo aliquo modo ex animali & rationali dicatur esse, non erit sicut res tertia ex duabus rebus, sed sicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. Intellectus enim animalis est sine determinatione formæ specialis naturam exprimēs rei ex eo quod est materiale respectu ultimæ perfectionis. Intellectus autem huius differentiæ rationalis constituit in determinatione formæ specialis, ex quibus duobus intellectibus constituitur intellectus speciei, uel diffinitionis: & ideo sicut res constituta ex aliquibus, non recipit prædicationem earum rerum, ex quibus constituitur: ita nec intellectus recipit prædicationem eorum intellectuum, ex quibus constituitur: non enim dicimus, quod diffinitio sit genus, uel differentia.

¶ Correlarie cōcludit secūdā differētiā inter genus & speciē & differentiā: q̄a. s. genus ꝓportionaliter se habet ad materiā, quæ pars cōpositi, & nō significat ipsam: differētia proportionaliter se habet ad formā & nō significat ipsam. species ꝓportionaliter se habet ad cōpositum ex materia & forma: & vt sic nō significat cōpositū ex materia & forma, sed aliquid cōplectēs genus & differētiā. In assignatione huius differētiæ ꝑm quodlibet membrum ponuntur duæ particulæ: puta in primo mēbro prima particula est q̄ genⁿ ꝓportionaliter se habet ad materiā, secūda verò est, q̄ genⁿ nō significat materiā: similiter in secūdo & tertio mēbris. Prima particula omniū sequit ex supradictis. Si enī pfectio generica quæ formaliter importat p genⁿ, est materialis respectu pfectionis differētialis, quæ formaliter importatur per differētiā, oportet q̄ sicut se habet materia respectu formę in cōposito naturali, puta Socrate: ita genⁿ respectu differētiæ in cōposito rationali, s. specie: vt sicut materia est potētialis, & pficit ac specificat p formā, sic generica pfectio est potētialis pfectibilis & specificabilis p differētiā. Secūda verò pticula. licet sequat etiā ex supradictis quia ex eo, q̄ genⁿ differētia & species significat totū, sequit immediatè q̄ genⁿ nō significet materiā q̄a materia nō est totū: & q̄ differentia nō significet forma, quia forma non est totū & q̄ species vt sic nō dicat cōpositū ex materia & forma, eo q̄ ptes eius vt sic nō sunt materia & forma, sed genⁿ: & differētia. Attñ S. Tho. probat eā tali ratione. Materia & forma sunt ptes sui totiⁿ, sicut duæ res tertiæ rei: genus & differētia nō sunt partes sui totius, s. speciei, vt duæ res tertiæ rei: ergo genⁿ & differētia nō sunt materia & forma speciei. Maior patet ex se, homo enim est alia res à materia sua, & alia à sua forma Nec est curæ modo vtrū sit res distincta realiter, vel ꝑm rationē ab illis duabⁿ cōiunctis: sufficit enim nobis. q̄ sit tertia res realiter distincta à qualibet parte. Minor vero declarat hoc modo, Si genⁿ & differētia cōponerēt speciē, vt duæ res tertiā tunc hō esset cōpositus ex animali & rationali: hoc est falsum: ergo à destructione cōsequentis genus & differētia nō cōponūt speciē, vt duæ res tertiæ: q̄ erat ꝓbandum. Cōsequētia patet ex se: falsitas vero cōsequētis ꝓbatur, ex eo q̄ nulla pars prædicatur de suo toto, vt supra dictū est. Habetur quarto Topic. cap. 11. Animal autem prædicatur de homine: similiter rationale: dicimus enim, quod homo est animal, & quod est rationalis.

ADVERTENDVM est q̄ S. Tho. in tex. explicādo Maiorē exꝑlariter dicit, q̄ hō dicit esse ex anima & corpore, sicut ex duabⁿ rebⁿ tertia res. Circa q̄ verba dubitat quō hoc sit verū. cū doctrinā sustinēdo ponētis vnicā formā substātialē. In cōpositō: quæcūq; enī sunt idē realiter, nō cōstituūt aliq̄d, vt duæ res tertiā: perfectio aūt corporea, & anima sunt idē realiter. si vnica forma ponit: quomō ergo cōstituēt hominē, vt duæ res tertiæ

¶ Hanc

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Hanc dubitationē propter eius magnā difficultatem diuersimodē foluunt Quidam dicunt, Corpus & anima non sunt ſm rem partes hominis,sed ſm rationem tantùm:licet enim anima ſit verè pars,corpus autem ſm rem est totum, dicit enim compositum ex materia & forma,quæ est anima:ideo non est compositus ex anima & corpore tanquam ex duabus partibus ſm rem,ſed ſm rationem , ſed bene est compositus ex eis tanquam ex duabus rebus:eo modo,quo totū & pars sunt duæ res,vt tertia res ſecundum rationem diſtinctam ab altera, ſcilicet corpore:& ſecundum rem ab altera,ſcilicet anima.

¶Alij dicūt,& in idē redit,quod homo est cōpositus ex anima & corpore,ſicut ex causa formali,& eo cuius est causa formalis. Diuersæ enim res sunt ſm Auicen.causa formalis, & id cui⁹ est causa formalis:ſicut lucidū est cōpositū ex luce & lucido. vnde & illi dicunt, ꝙ est compositus homo ex duabus rebus,ſcilicet ex toto & ex parte: ſed non ex duabus partibus ſecūdum rem.

¶Alij dicūt, ꝙ locutio iſta est intelligēda per ſynecdochen,Homo est cōpositus ex anima & corpore ratione ſuæ partis, ſ.materiæ.Mihi autē pro nunc videtur dicendū, ꝙ homo est cōpositus ex anima & corpore,non ſolùm tanquam ex duabus rebus tertia res:ſed tanquam ex duabus partibus ſm rē totū,accipiēdo corpus:non vt est genus,ſed vt ſignificat partē,& accipiēdo animam præcisè,vt diſſinitur ſecūdo de Anima.Significat autē corpus ſic acceptū compoſitū ex materia & perfectione corporea præcisè. Anima verò perfectionem vitalē præcisè.Probatur intentū ſic,Corpus differt realiter ab anima, & non vt totum à parte,ergo vt pars à parte.Probatur media: quia totum cōſusè ſaltē includit partem , corpus autē ſic acceptū excludit animā: vnde in diſſinitione animæ ponitur corpus,vt ſubiectū deferēs animam:vt ibi dicit S.Tho.Prima propoſitio est ex ſe euidēs, & ab omnibus conceſſa.Conſequentia autē ex ſufficiēti diuiſione robur trahit:oportet enim vel vt totū à parte,vel vt pars à parte,corpus realiter differre ab anima:ſi realiter differūt:homo igitur est cōpoſitus ex corpore & anima tanquā ex partibus realiter diſtinctis:ꝙ erat intentū.Et aduerte ꝙ corpus,pars cùm importat corporeitatem præcile extra ipſum,est idētitas perfectionis corporeæ ad animā ſeu perfectionē vitalē:accidit enim,accidente extraneo corpori præciſe, ꝙ eius perfectio ſit idem cum anima:per ſe enim præſcindit animā.& ideo per ſe loquēdo ſubtiliter dictū est:hominē componi realiter ex anima & corpore. Vnde ſm hoc ad obiectionē deductā, dic ꝙ licet perfectio corporea,ſeu forma corporeitatis ſit eadem realiter animæ:corpus tamen aliud est realiter ab anima , & ipſa perfectio corporea, per ſe loquendo, non est eadem realiter ipſi animæ : imò ipſam excludit præciſe accepta:& ideo corpus & anima cum præciſione,per ſe loquendo realiter partes ipſius hominis concedit eſſe. Huic reſpōſioni fauent verba tex.vbi aſsignatur pro cauſa dicti præciſio animæ à ſignificato corporis.Quod dicimus de corpore est anima reſpectu animalis,dicere poteris de animali & anima:intellectiua reſpectu hominis , de corpore & forma lapidis reſpectu lapidis:& ſic de aliis,ſemper accipiēdo terminos præcile ꝓ partibus, licet nō conſuetū ſit dici inanimata cōponi ex corpore & forma ſpecifica, ſicut animata ex anima & corpore, pp latētē differētiā inter corporeitatē & formā inanimatorū: & etiā q̄a forma animatorū eleuat cōpoſitū ad hoc,ꝙ moueat ſeipſum oportuit i ipſo diſtinguere partē mouētē,& partē motā:animā ſ.& corpus:ꝙ nō inuenitur in formis inanimatorum.

ADVERTE. Secundò,ꝙ S.Tho,ad clarificādā minorē dicit,ꝙ homo nō est ex animali & rationali,ſicut ex duabus rebꝰ tertia res:ſed ſicut intellectus tertius ex duobꝰ intellectibꝰ. Vbi ſciendū,ꝙ genus, ſpecies & differētia poſſunt accipi tripliciter. Primò modò pro re ſignificata per nomē genericū,ſpecificū,& differentiale primæ intētionis. Secundo modo pro cōceptu formali taliū nominū.Tertio modò pro re ſignificata per eorū nomina ſecundæ intētionis:verbi gratia, Anima,homo,& rationale poſſunt accipi primò pro re ſignificata per hec nomina: ſecūdo pro cōceptibus eorū formalibus: tertio pro relationibus generis,ſpeciei & differētiæ: primo modo nec ſpecies nec diffinitio est cōpoſita ex genere & differētia , eo ꝙ res ſignificata per ſpeciē & diffinitionē est eadē realiter cum re ſignificata per genus & differētia:idē enim nō cōponitur ex ſeipſo.Tertio modo ſimiliter nec ſpecies nec diffinitio est cōpoſita ex genere & differentia , eo ꝙ relatio ſpeciei relatiuè apponitur relationi generis,vt dicitur à Porphyrio. Nullū autem correlatiuū cōponitur ex ſuo correlatiuo,& vniuerſaliter non apparet quomodo relatio poſsit cōponi ex aliis relationibus : vnde ſicut relatio quam ſignificat hic nomen Propoſitio,non est compoſita ex relatione prædicati ad ſubiectū : ſed est relatio attributa ab intellectu ipſi cōplexo ex prædicato & ſubiecto:ita relatio diſſinitionis est relatio attributa tali formato cōceptui in prima operatione intellectus explicanti diſtinctè genus & differentiam.

¶Secūdò verò modo tā ſpecies, q̄ diſſinitio est cōpoſita ex genere & differētia:cōceptꝰ enim formalis ſpeciei integrat ex cōceptu formali generis & cōceptu formali differētiæ tāq̄ ex duabꝰ partibꝰ:verbi gratia,Cōceptꝰ formalis hois est aggregatū q d ex cōceptu formali animalis,& cōceptu formali rationalis. Quod ex ſupradictis ſic deducit:ex eo enī ꝙ oſtēdim⁹,genꝰ & differētiā & ſpeciē differre in ſignificato formali,ſequit ꝙ cōceptꝰ forma lis animalis est cōceptꝰ pfectionis ſenſitiuæ,& cōceptꝰ formalis rationalis est cōceptꝰ pfectionis intellectiuæ, & cōceptꝰ formalis hois est cōceptꝰ vtraq; pfectionē cōplectēs ex illis tanq̄ cōceptꝰ 3.illorū adunatiōe formatus:& ſic hō est ex animali & rationali tanq̄ intellectus 3.ex duobus intellectibꝰ: id est tanq̄ cō ceptus tertius ex duobus cōceptibus & nō tanq̄ res ex duabus rebꝰ:& q a nulla pars vt pars prædicat in recto de ſuo toto:ideo intellectꝰ,ſiue cōceptꝰ formalis animalis nō prędicat in recto de intellectu.id est cōceptu formali hominis.Iſta enim est falſa.Cōceptus formalis hominis est cōceptus formalis animalis : quia cōceptus formalis hominis aggregat totū ex intellectiua & ſenſitiua perfectionis cōiunctū:cōceptꝰ verò formalis animalis nō niſi partē,ſ.perfectionē ſenſitiuā dicit:licet.vt ſuprà dictū est.ſm cōceptum ſeu ſignificatū materiale & formale ſimul totū dicat. homo ergo ſecūdū ſuū formalē intellectū ſeu cōceptū acceptꝰ nō est animal,neq; rationale:ſed ex animali & rationali.Et ſicut dictum est de homine,qui est ſpecies,ita dicito de animali ꝙ est diffinitio : animal enim rationale ſm ſuum formalē conceptum nō est animal neq; rationale, ſed ex animali & rationale: differt nanque formalis cōceptus animalis rationalis à cōceptu formali animalis,& à cōceptu rationalis ſicut totum à partibus.

HOC AVTEM ꝙ dictū est,cōceptū formalē, ſ.ſpeciei & diffinitionis cōponi ex cōceptibus formalibꝰ generis & differētiæ pōt duplicit intelligi,vno modo de cōceptu mētali.alio modo de cōceptu obiectali formaliter ſumpto.Si primo modo,adhuc dupliciter intelligi pōt. Vno modo de cōceptu mētali ſm esſe ſubiectiuum,ſeu ſm id ꝙ est. Alio modo de illo ſm esſe repræſentatiuū:cōceptꝰ mētalis ſpeciei,ſecūdū id ꝙ est,nō est cōpoſitus ex cōceptibus mētalibus generis & differētię ſecūdū id ꝙ ſunt,eo ꝙ oēs ſunt qualitates ſimplices, nec poſſunt diſtingui in plures partes cōponētes.Nō enim est imaginandū,cū intellectus formet cōceptu diſſinitionis hominis, ſ.animal rationale.ꝙ formet plures cōceptꝰ,ſed vnū tātū:qui est quædā ſimplex qualitas,diſtincte ſingulas repræſentātē,ſicut & in re extra,res diſſinita est habēs rē generis & differētię abſq; cōpoſitione realiꝰ:vñ hoc primò modo dictū noſtrū nō eſt verū: cōceptꝰ verò mētalis ſpeciei ſecūdū eſſe repreſentatiuū formaliter acceptꝰ est cōpoſitus ex cōceptibus mētalibꝰ generis & differētiæ ſecūdū eſſe repræſentatiuū formaliter acceptis,ſicut idolū repræſentans totū ex idolis partiū : homo enim in mēte repræſentat aggregato ex pfectione ſenſitiua & intellectiua:animal verò in mente formaliter nō repræſentat niſi pfectionē ſenſitiuā,rationale aūt nō niſi intellectiuā:vnde hoc mō verificat dictū noſtrū. Cōceptus aūt obiectalis ſpeciei formaliter ſumptꝰ,cū nihil aliud ſit,q̄ ſignificatū formale,cōceptꝰ mētalis eiuſdē est cōpoſitus ſecūdū rōnem ex cōceptibꝰ obiectalibꝰ generis & differētiæ formaliter acceptis:ſicut ſignificatū formale ſpeciei est cōpoſitū ſecūdū rationē ex ſignificatis formalibꝰ generis & differētiæ, vt ſupra oſtēſum eſt:vñ hō acceptꝰ vt est obiectꝰ cōceptui mētali.ſuo, ſ.ſpecifico nō est animal neq; rōnale:ſed ex animali & rōnali,accipiēdo ēt animal & rōnale, ſecūdū ꝙ obiecta ſunt ſuis mētalibꝰ cōceptibꝰ:vt oſtēdit falſitas huius propoſitiōis, Obiectū formale ſpecifi cū est obiectū formale genericū,ſiue differētiale: dicit enim hō vt ſic aggregatū est pfectiōe ſenſitiua & itellectiua:animal vero vt ſic nō niſi vnā partē aggregati,ſ.ſenſitiuā naturā, & rōalem, vt ſic nō niſi altera partē,ſ.intellectiua perfectionē.Manifeſtum eſt ante ꝙ aggregatū nō est aliquid aggregatorū:vñ & hoc modo dictū noſtrū veritatē cōtinet:& est maxime ad propoſitū.Et ſic animal quo ad rē importatā , nec est pars nec totū reſpectu hominis & animalis rōnalis , quo ad ſignificatū verò materiale & formale ſimul est totū:quo ad ſignificatū:formale aūtem est pars tā obiectaliter q̄ repræſentatiue ſumptū. Vnde cū dico, Hō est animal rōnale,ſi res ipſa ſolū attēdat,nec partis,nec totiꝰ rō ſaluabit ſi verò res ipſa ac ſignificata,ſ.implicite includēs inferiora inſpiciat,totiꝰ rōnem habet:ſi aūt res ipſa ſit ſignificata attendatur ſecundū id,ꝙ explicite includit vt ſic:partis rationem ſortitur,propter quod animal ponitur in diſſinitione hominis , vt res:res enim de re prædicatur vt totū , quia prædicat in recto, & vt pars,quia additur differentia,quę aliud explicat,&c.

¶Quod ſupra dicimus de ſpecie, dicito de diffinitione, ſeruato ſemper eo ꝙ dicitur 1.Phyſic.tex.com.5,ſ. ꝙ diffinitio diuidit in ſingula:non autem ſpecies.Nec fallaris,noſtra dicta in hæc materia legēs,& ſupra(quoniā ſupra)nec conceptum formalē cōceptum mentalem diſtinctum contra obiectalem accepimus,in hac materia verò per intellectū ſeu cōceptū formalē tā mentalē cōceptū , quā obiectalē formaliter ſumptū intelligi volum⁹

Quamuis

Tametsi genus significet totā essentiam, plures tamen species essentialiter distinguitur.

Quamuis autem genus significet totam essentiam ſpeciei, non tamen oportet ut diuersarum ſpecierum,quarum est idem genus, ſit una essentia:quia unitas generis ex ipſa indeterminatione uel indifferentia procedit : non autem ita quod id quod ſignificatur per genus,ſit una natura numero in diuerſis ſpeciebus,cui ſuperueniat res alia, quæ ſit differentia determinans ipſum : ſicut forma determinat materiam, quæ est una numero:ſed quia genus ſignificat quandam formam, tamen non determinate hanc uel illā. quam determinate differentia exprimit,quæ non est alia quam illa,quæ indeterminate ſignificabatur per genus:& ideo dicit Cōmentator in 11. Metaphyſico. quod materia prima dicitur una per remotionem omnium formarum,ſed genus dicitur unum per communitatem formæ ſignatæ:unde patet,quod per additionem differentiæ remota illa indeterminatione,quæ erat cauſa unitatis generis,remanent ſpecies diuerſæ per eſſentiam.

¶In quarta parte capituli huius intēdit excludere talem obiectionem,Quæcunq; habēt vnum genus,habēt vnā essentiā:diuersæ ſpecies habent vnū genus:ergo diuersæ ſpecies habēt vnā essentia,ꝙ est falſum:quia ſpecies differūt eſſentialiter.Maior ꝓbatur ex eo, ꝙ genus ſm prædicta dicit tātam essentiam ſpecierum.Et licet iſta obiectio faciliter ſolui poſſet, dicēdo ꝙ ſpecies habent eandem essentiā genericè,non tamen ſpecificè: quia tamen argumentum altiorem difficultatem petit,ex altiori principio reſpondere oportuit.Inducta est enim hæc obiectio ad concludendum diuerſas ſpecies habere eandem essentiam ſimpliciter,& nō genericè:vt patet ex medio aſſumpto ſic arguēdo, Ea quorum tota essentia est vna, habent eandem essentiam ſimpliciter:diuerſarum ſpecierū eiuſdem generis,tota essentia est vna: ergo diuersæ ſpecies eiuſdem generis habent eandem essentiam ſimpliciter.Minor patet ex eo, quod genus dicit totam essentiā ſpecierum,& est vnum in eis.

¶Ad huius obiectionis excluſionē declarat quomodo genus est vnū & innuit talē diſtinctionē.Aliquid ſignificat vnum duplici ter: vno modo per poſitionē vnius determinate rei ſignificatæ: alio modo per indifferentiā ſeu indeterminationē pluriū rerum importarū. Primo modo genus non ſignificat vnū,ſed ſecundo modo. Illud enim primo modo ſignificat vnū,cuius ſignificatū ſm ſe acceptū est vna aliqua natura & determinata:ſicut homo ſignificat humanitatē,quæ est certa & determinata natura,ſ.humana.Illud autē,ꝙ ſignificat vnū ſecūdo modo, habet ſignificatū,non aliquā determinatam naturam,ſed plures naturas indeterminate: ſicut animal ſignificans perfectionē ſeu naturā ſenſitivā non ſignificat aliquā certā & determinatā naturā ſiue formam:nulla enim est in vniuerſo forma, quæ ſit anima ſenſitiua, ſed quælibet est vel bouina,vel leonina vel humana,&c.vnde dicitur 7. Phyſ.tex.com.31. quòd iuxta genus latent multa. & 10. Meta.tex.com.24.ꝙ natura generis diuerſa est in ſpeciebus.& 1. de Anima.tex.com.ꝙ ratio animalis ſm vnūquodq; animal est altera:est igitur genus vnum ſecundo modo.vnde ad formā rationis dicitur ſecundum præmiſſam diſtinctionem:ꝙ quorū est tota essentia vna primo modo, eorum est essentia eadem ſimpliciter,non autem quorum tota essentia est vna ſecūdo modo:ſicut est in propoſito.ſpecierum enim totam eſſentiam non adunat genus niſi vnitate indeterminationis.

ADVERTENDVM autē est in litera appoſitā fuiſſe differentiā inter vnitatē generis & vnitatem materiæ primæ ad maiorem prædictorum euidentiam: quam etiam differentiam ponit Commen.12.Metaphy. Commen.14. vbi nota ꝙ de materia contingit loqui dupliciter. Vno modo,vt est quoddam totum vniuerſale reſpiciens hanc materiam, vel illam, vt partes ſubiectiuas:& ſic de ipſa modo non est ſermo.idem enim est iudiciū de eius vnitate & de vnitate cuiuſq; vniuerſalis.Alio modo cōtingit loqui de ea ſolitarie ſumpta ſm ſe:non prout est vniuerſalis,aut particularis,neque prout est in hac ſpecie vel illa:& ſic de ea loquitur Commen.ibi.& S.Tho.hic differunt ergo vnitas materiæ ſic accepta & vnitas generis in hoc, ꝙ vnitas materiæ est vnitas numeralis fundata ſupra determinatā rem:vnitas verò generica est vnitas non numeralis,ſed indeterminationis ſun data ſupra diuerſas naturas indeterminate.Cùm autem audis vnitatem materiæ primæ eſſe vnitatem numeralem intellige negatiue non poſitiue.Dicitur enim aliquod vnum numero duplicter:poſitiue ſcilicet & negatiue,illud est numero poſitiue quod est vnum per poſitionem proprietatis ſeu differentiæ numeralis : ſicut Sor. & hoc modo materia prima ſecundum ſe non est vna numero:quia nullam proprietatem indiuidualem includit. Illud est vnum numero negatiue,quod vniuerſale cum non ſit, est non plura numero.hoc autem est illud,quod nullum diſtinctiuū includit in ſe : vnde pluralitatē & numerū habere queat: & hoc modo materia prima ſecūdū ſe est vna numero : & talis vnitas numeralis fundatur ſupra determinatā entitatem, illā, ſ. quę est materia:quæ nullū diſtinctiuū includit cū ab omni denudata ſit actu,cuius est diſtinguere:& ideo dicit.Cō. & materia est vna per remotionem omnium formarum:quia vnitatem ſuam negatiue habet . ex hoc ꝙ non habet diſtinctiuas formas. Genus autem non eſſe vnum numero neq; poſitiue,neq; negatiue fundatur ſupra certam & determinatam rem : ꝙ in genere nō inuenitur,dicit enim genus plures naturas & res,ex quibus numerari poteſt.Sed & ꝙ genus ſit vnum vnitate indeterminationis, ex eo patet ꝙ naturæ plures per genus importatæ nō adunantur in eius ſignificatione, niſi propter hoc,ꝙ indeterminate ſignificat eas:animal enim ideo adunat in ſe equum,bouē, leonem &c.quia nō determinate explicat quis eorum ſit habēs perfectionem ſenſitiuam,& ideo dicit Commen.ibi,ꝙ genus est vnum per communitatem formæ ſignificatæ.id est ex eo ꝙ cōmuniter & nō determinate formas ſignificat.Vnde & patet quo modo propoſito S.Tho.deſeruit inducta autoritas.Si enim materia & genus in hoc differunt quod materiæ vnitas est per negationem formarum ſupra entitate determinata fundata,& genus non est vnum niſi propter hoc quod ſignificat communiter plura , conſequens est quod genus non ſit vnum niſi ex indeterminatione:quod erat propoſitum.

Eſſentia ſpeciei in diuiduis comparatam totū contingit eſſe, & parte. Vt aūt pars eſt de, illis, minime prædicatur. Vt autē totum est. & in concreto nomine ſignificata de indiuiduis hominis non prædicatur. Vt propter hoc quandoque hoc nomen eſſentia inuenitur prædicatum de re, dicitur enim Socratis eſſentia quædam: & quandoque negatur, ſicut dicimus quod eſſentia Socratis non est Socrates.

Et quia,ut dictum eſt,natura ſpeciei est indeterminata reſpectu indiuidui,ſicut natura generis reſpectu ſpeciei , inde est quod ſicut id , quod est genus, prout prædicatur de ſpecie implicite in ſua ſignificatione,quamuis in dictione:totum id quod determinatè est in ſpecie , ita id quod est ſpecies ſecundum quod prædicatur de indiuiduo : oportet quòd ſignificet totum,quod eſſentialiter est in indiuiduo licet indiſtinctè,& hoc modo eſſentia ſpeciei ſignificatur nomine Hominis : unde homo de Socrate prædicatur.Si autē ſignificatur natura ſpeciei cū præciſione materiæ ſignatæ quæ est principiū indiuiduationis,ſic ſe habebit per modū partis : & hoc modo ſignificat nomen humanitatis humanitas enim ſignificat id unde homo eſt homo. Materia autem ſignata non est illud,unde homo eſt homo : & ita nullo modo continetur inter illa , ex quibus homo habet quòd ſit homo:cum igitur humanitas in ſuo intellectu includat tantum ea,ex quibus homo habet , quòd ſit homo, patet quòd à ſignificatione eius excluditur, uel præſcinditur materia determinata uel ſignata. Et quia pars non prædicatur de toto,inde eſt,quòd humanitas nec de homine, nec de Socrate prædicatur:unde dicit Aui. quod quidditas compoſiti non est ipſum compoſitum,cuius est quidditas , quamuis etiam ipſa quidditas ſit compoſita,ſicut humanitas , licet ſit compoſita,non tamen eſt homo , imo oportet quòd ſit recepta in aliquo,quod eſt materia ſignata. Sed quia,ut dictum eſt,deſignatio ſpeciei reſpectu generis est per formas, deſignatio autem indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam : ideo oportet ut nomen ſignificans id,unde natura generis ſumitur,cum præciſione formæ determinatæ perficientis ſignificet partem imaterialem totius:ſicut corpus eſt pars materialis hominis : nomen autem ſignificans id,unde ſumitur natura ſpeciei cum precisione materiæ deſignatæ,ſignificat partem formalē : & ideo humanitas ſignificatur ut forma quædam. Et dicitur quòd eſt forma totius, non quidē quaſi ſuperadditæ partibus eſſentialibus materiæ et formæ,ſicut forma domus ſuperadditur partibus integralibus eius, ſed magis eſt forma,quæ eſt totū.ſ.forma complectens & materia:cum precisione tamen eorum,per quæ materia eſt nata deſignari.Sic ergo patet, quòd eſſentia hominis ſignificatur hoc nomine,homo,& hoc nomine,humanitas:ſed diuerſimode,ut dictū eſt:quia nomen; homo ſignificat eam ut totū:inquantum , ſ.non prætendit deſignationē materiæ,ſed implicite cōtinet eā, & indiſtinctè , ſicut dictū eſt: quòd genus cōtinet differentiā:& ideo prædicatur hoc nomē:homo de indiuiduis:ſed hoc nomen humanitas ſignificat eam ut partem:nec continet in ſua ſignificatione niſi id quòd eſt hominis inquantum homo : & præſcindit omnem deſignationem materiæ, unde de indiuiduis hominis non prædicatur : & propter hoc quandoque hoc nomen eſſentia inuenitur prædicatum de re, dicitur enim Socratis eſſentia quædam: & quandoque negatur, ſicut dicimus quod eſſentia Socratis non eſt Socrates.

¶In hac quinta & vltima parte huius capituli cōparat eſſentiā ſpecificam ad indiuiduum ſm totalitatem partialitatē, prædicabilit

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilitatem & formalitatem.

¶Ad quorum euidentiā aduertendū est,q̄ sicut suprà de essentia generica dictum est, q̄ potest significari per modum totius & per modum partis,ita nūc dicitur,q̄ essentia specifica potest accipi vt significata nomine primæ intētionis per modū totius, & per modum partis.Per modum quidem totius sicut essentia humana significatur per ly homo:per modum vero partis,sicut illamet significatur per ly humanitas. Differt autem ipsā à se altero modo significata in hoc q̄ significata per modū totius implicitè includit indiuidua: significata verò, per modū partis excludit illa à sui significatione.Quod sic declaratur exempliariter, Homo cū significet habēs naturā humanam,implicitè includit sub ly habēs omnia indiuidua humana:habēs enim naturā humanā est quodcūq; indiuiduū humanū:humanitas autem cùm significet quo homo est homo,omne aliud ab humanitate excludit à ly quo:nullū enim aliud ab humanitate est, quo homo est homo:& ideo cū principia indiuiduantia sint aliud ab humanitate,vt suprà dictū est,sequitur q̄ humanitas excludit principia indiuiduantia à sui significatione:& cōsequēter indiuidua,quæ sine indiuiduatione intelligibilia nō sunt:ficut nec ſpecies abſq; differētia intelligi potest & cum pars vt pars nō prædicetur de suo toto:omne autem prædicatū in recto habet rationē totius, ideo essentia primo modo,id est per modū totius significata de indiuiduis in recto prędicatur:significata verò per modū partis nequaquā.& ꝓpter hoc illa est vera,Socrates est homo,illa autē falla,propriè loquēdo,Socrates est humanitas(vt Auic.testat) & sic iā patet proportio essentiæ specificæ ad indiuiduum secū dum tria, scilicet totalitatē,& partialitatem, & prædicabilitatē.

¶Quo ad formalitatē verò declaratur apposita differentia inter essentiā genericā per modum partis significatā respectu ſpeciei, & essentiā ſpecificā per modum partis significatā respectu indiuidui.Differt enim in hoc,q̄ illa est pars materialis ſpeciei,ista vero est pars formalis indiuidui.Et ratio est,q̄ illa,ſ.essentia generica cōparatur ad alterā partē ſpeciei, vt materia ad formam & perfectibile ad suam perfectionē, cum designatio seu determinatio generis ad ſpeciē fiat per differentiā,quæ sumitur à ſpecifica forma, quæ perficit & complet perfectionem genericam: ista verò,scilicet ſpecifica essentia comparatur ad alteram partē indiuidui,vt forma ad materiā,& perfectio ad perfectibile,cùm designatio seu determinatio ſpeciei ad indiuidua fiat per materiam signatam,quam imperfectiorem esse ſpecifica forma,qua el ſentia ſpecifica ſumitur,constat: ideo animalitas est pars materialis hominis,humanitas verò est pars formalis Socratis,& dicitur quod est forma totius non quaſi ſuperaddita,&c.

AD EVIDENTIAM horum verborū est notandum,q̄ forma totius & forma partis,vt in secūdo ca.viſum fuit,differūt realiter:non sicut vna forma differt ab alia forma puta albedo à dulcedine,ſed sicut totū & pars,& ideo dicitur hic q̄ forma totius non est quaſi ſuperaddita partibus,id est,non est forma addita materiæ & formę, sicut forma domus est,forma addita lignis,lapidibus,cæmēto, & cæteris partibus : ſed magis est forma,quæ est totū, id est ipſum cōpositum reſultans ex partibus. Quod cum per modum partis formalis ſignificatur, forma totius appellatur, eo quòd totius est completè certificatiuum & diſtinctiuum & determinatiuum:hæ enim ſunt conditiones formæ.Et reſiduum ſermonis epilogus per ſe patens est.

CAPVT IIII.

Quanam ratione eſſentia conueniat eſſe genus, ſpeciem, vel differentiam oſtendit.

Nulla eſſentia ſubſtātia compoſita ſignifi cata per modum partis, eſt genus vel ſpecies, vel differen tia, vel ſpecies, vel differen tia.

VISO quid ſignificetur nomine Eſſentiæ in ſubſtantiis compoſitis ,uidendum eſt quomodo ſe habeat ad rationem generis, ſpeciei, & differentiæ, quia autem cui conuenit ratio generis,ſpeciei uel differentiæ,prædicatur de hoc ſingulari ſignato, impoßibile eſt quod ratio generis uel ſpeciei uel differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundum quod per modum partis ſignificatur,ut nomine humanitatis uel animalitatis:& ideo dicit Auic.quod rationalitas non eſt differentia,ſed differentiæ principium, & eadem ratione humanitas non eſt ſpecies,nec animalitas genus.

Tia 5.Meta.cap 6. in prīc.

IN HOC quarto ca.intēdes determinare quomodo eſſentia ſubſtātiarū cōpoſitarū ſe habeat ad intētiones logicas, ſ.gen' ſpeciē,differētiā,quatuor facit,primò ſex cōclusionib' determinat intētū:ſecundo excludit quēdā Auer.errorē:tertiò excludit quā dā aliā obiectionē:quartò reſpōdet cuidā tacitæ obiectioni. ¶Pro intellectu primæ ptis notādæ ſunt duæ diſtinctiones. Prima est iſta. Natura ſeu eſſentia ſubſtātiæ cōpoſitæ pōt tripliciter accipi:primò,vt ſignificata p modū partis:ſecūdò,vt p ſe existēs ſepar ata à ſingularib':tertiò,vt ſignificata p modū totī'. Secūda diſtinctio,quæ est ſubdiuiſio tertij mēbri est iſta: Natura ſubſtātię cōpoſitę ſignificata p modū totius pōt accipi tripliciter:primo,ſecundū ſe,ſecūdò,ſecundum eſſe quod habet in ſingularibus:tertiò,ſecundum eſſe quod habet in intellectu.

¶His prælibatis,ſcias q̄ fm ſingula mēbra harū diuiſionū ponit ſingulas cōcluſiones: fm primā quidē duo mēbra vtriuſq; diuiſionis ponit quatuor negatiuas: fm verò vltima vtriuſq; ponit duas affirmatiuas,ita q̄ fm quālibet diuiſionē primò ponit duas negatiuas, deinde tertiā affirmatiuā:& ſic fiūt ſex cōcluſiones.

¶Prima ergo cōcluſio negatiua est.Eſſentia ſubſtātiæ cōpoſitæ ſignificata p modū ptis.ſicut animalitas,humanitas,rationalitas nō est gen' neq; ſpecies neq; differētia: Quā ꝓbat ſic,Tā gen', quā ſpecies,quā differētia prædicatur in recto de hoc particulari ſuppoſito,puta Socrate:eſſentia ſubſtātiæ cōpoſitæ ſignificata p modū partis nō prædicatur in recto,de hoc particulari ſuppoſito:ergo eſſentia taliter ſignificata nō est genus,nec ſpecies,nec differentia.Omnes propoſitiones patent ex præcedenti ca.& ideo dicit.Auic.q̄ rationalitas , quæ ſignificat per modū partis, non est differētia,ſed principium differentiæ:& ſimiliter anima litas non est genus ſed generis principium:& humanitas nō est ſpecies,ſed ſpeciei principium, ſicut albedo est principium albi, & pars est principium eius,cuius est pars.

Eſſentia per ſe ſubſiſtens non ſignularib. eſt genus vel ſpecies ſeu differentia.

Similiter etiam non poteſt dici, quod ratio generis ,ſpeciei, differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundum quod eſt quædā res exiſtens extra ſingularia,ut Platonici ponebant : quia ſic genus & ſpecies non prædicarentur de hoc indiuiduo:non enim poteſt dici quod Socrates ſit hoc,quod ab eo ſeparatū eſt. Nec ſeparatum illud proficit in cognitione huius ſingularis ſignati.

¶Hic ponit ſecūda cōcluſio negatiua.Eſſentia ſubſtātiæ cōpoſitæ per ſe nō in ſingularib' exiſtēs nō est ſpecies ſiue gen', Et ꝓbat eam duplici ratione.Primò ſic,Genus ſeu ſpecies prędicatur de hoc particulari eſſentia per ſe ſubſiſtens non in ſingularibus non prędicatur de hoc particulari: ergo eſſentia per ſe ſubſiſtēs non in ſingularibus non est genus ſeu ſpecies. Maior patet,Minor probatur ſic,Subiectum.i.q̄ in recto de eo prædicatur:Sortes nō est homo ſeparat':ergo Socrates nō est ſubiectū reſpectu hominis ſeparati: ergo homo ſeparatus non prædicatur de Sorte:q̄ erat aſſumptū in Minore.Secūdò ſic,Genus ſeu ſpecies est id,quo indiuidua cognoſcuntur:eſſentia per ſe ſubſiſtēs non in ſingularibus non est id, quo indiuidua cognoſcuntur : ergo eſſentia per ſe ſubſiſtens non est genus neque ſpecies.Maior patet ex eo q̄ vnumquodque per ſuum genus ſpeciem , differentiam cognoſcitur.Minor verò ex eo,q̄ vnūquodq; cognoſcitur quiditatiuè per id q̄ est in eo:& non per id quod non est in eo.

Eſſentia ſubſtantia compoſita ſignificata per modū totius ſignificatur, ſimul nomine concreto, eſt genus ſpecies, vel differentia. Eſſentia vel natura per ſe id eſt abſolute accepta nō prædicata quidditatiuè conuenit ſumpta vero habet ſe in ſingularib. vel in anima, vel conuenit per accidēs, & denominatiuè. & abſtrahit ſine præciſiōe, id eſt nec includit nec excludit aliquod huiuſmodi eſſe vel nō eſſe:natura autē tā ſecūdo quā tertio modo accepta,alterū illorū eſſe includit,& alterum excludit.vt de ſe patet, homo enim ſecūdū quòd est in ſingularibus,non est in intellectu: & econtra:ſecundū quòd est in intellectu non est in ſingularibus.

Et ideo relinquitur,quod ratio generis,uel ſpeciei,uel differentiæ conueniat eſſentiæ,ſecundum quod ſignificat per modum totius,ut nomine Hominis , uel animalis prout implicitè & indiſtinctè continet totum hoc,quod in indiuiduo est.

¶Hic ponitur 3.concluſio affirmatiua:Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſignificata per modum totius est ſpecies, genus vel differentia,&c.probatur ſic,Genus,ſpecies ſeu differentia ſubſtantia liter continet & implicitè totū,q̄ est in indiuiduis:eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non niſi ſignificata per modum totius continet implicitè totum eſſe indiuiduorum: ergo eſſentia ſubſtātiæ compoſitæ ſignificata per motū totius est genus vel ſpecies vel differentia.Proportiones omnes ex præcedenti ca.patent:vbi dicimus genus,ſpeciē,differentiā, cōuenire in hoc q̄ ſignificāt totū q̄ est in ſiſeriorib',& ſua abſtracta excludere ea: q̄ ſunt in inferiorib': est igit animal gen',homo ſpecies, ratiōale differētia.

Natura autem uel eſſentia ſic accepta poteſt dupliciter conſiderari.uno modo ſecundum naturam & rationem propriam: & hæc eſt abſoluta cōſideratio ipſius:& hoc modo nihil eſt uerum de ea dicere:niſi quod cōueniat ſibi,ſecundum quod huiuſmodi. Vnde quicquid aliorum ſibi attribuitur,falſa eſt attributio:uerbi gratia,Homini in eo,quod eſt homo,cōuenit rationale & animal,& alia quæ in eius diffinitione cadūt, album uerò uel nigrū uel quodcunque huiuſmodi,quod non eſt de ratione humanitatis, non conuenit homini in eo,quòd eſt homo. Ideo ſi quæratur utrū iſta natura poſſit dici una uel plures,neutrum concedendum eſt, quia utrunque eſt extra intellectum humanitatis,& utrunque poteſt ſibi accidere.Si enim pluralitas eſſet de ratione eius,nunquā poſſet eē una:cū tamē una ſit ſecūdū quòd eſt ī Socrate.Similiter ſi unitas eſſet de intellectu & ratione eius:tūc eſſet una & eadē natura Socratis et Platonis,nec poſſet ī pluribus pluraliſicari. Alio modo cōſideratur,ſecūdū quòd habet in ſe in hoc uel in illo: & ſic de ipſa prædicatur aliquid per accidens ratione eius in quo eſt:ſicut dicitur quod homo eſt albus,quia Socrates eſt albus,quia uis hominis albedo differat ab eo,q̄ est homo.Hæc autē natura habet duplex eſſe,unū ſingularibus,aliud in anima & ſecūdū utrunq; cōſequuntur accidētia dictam naturam: & ſic in ſingularibus habet multiplex eſſe ſecundū diuerſitatē ſingulariū:& tamen ipſi naturæ ſecundum propriā conſiderationem, ſcilicet abſolutam,nullum iſtorū eſſe debet,falſum enim eſt dicere,quòd natura hominis, inquantum huiuſmodi,habeat eſſe in hoc ſingulari.Si enim eſſe in hoc ſingulari conueniret homini , inquantum eſt homo, non eſſet uniquam extra hoc ſingulare. Similiter ſi conueniret homini inquantum eſt homo,non eſſe in ſingulari, numquam eſſet in eo.Sed uerum eſt dicere , quòd homo , inquantum eſt homo,non habet quòd ſit in hoc ſingulari uel in illo. patet ergo quòd natura hominis abſolutè conſiderata abſtrahit à quolibet eſſe:ita quòd non fiat præciſio alicuius eorum:& hæc natura ſic conſideratа:eſt quæ prædicatur de omnibus inauiduis.

¶ Hic antequā ponatur quarta cōcluſio,inchoāt ſecūda diuiſio ſupra poſita,cuī' terminos oportet ꝓdeclarari ad intellectū cōcluſionum.Natura ꝓ modū totius ſignificata,ſecūdū naturā ſeu rationē propriā , vel ſecūdū ſe,idē sunt q̄ natura conſiderata ſecūdū eas conditiones,ſiue ea prædicata,quæ cōueniūt ſibi ex ſua diffinitione,ſeu in primo modo dicendi per ſe. Natura verò ſecūdū eſſe in ſingularibus idem ſonat quod natura conſiderata ſecundum eas conditiones,ſiue ſecūdū ea,prædicata, quæ cōueniūt ſibi ex hoc, q̄ in ſingulari vel in ſingularibus eſſe habet. Natura autē ſecundū eſſe in intellectu idē ſonat quod natura conſiderata ſecundum eas conditiones , ſiue illa prædicata quæ cōueniunt ſibi ex hoc, q̄ habet eſſe in intellectu. Differūt aūt quadrupliciter, vt ex textu colligitur, conditiones conuenientes naturæ ſecūdum has diuerſas acceptiones, eo q̄ cōditiones debitę naturę ſecūdū ſe ſumptę ſunt prædicata eſſentialia.homo enim ſecūdū ſe nō est niſi animal rationale, cōditiones verò debitæ naturæ reliquis duobus modis ſunt prædicata denominatiua.homo eñ nō est res illa, q̄ conuenit ei ex eſſe in ſingularibus,ſed ab ea denominatur:nō enim homo est albedo q̄æ cōuenit ei ex hoc q̄ est in Socrate,ſed ab ea denominatur alous.Similiter homo non est res illa quæ cōuenit ei eſſe in intellectu,puta relatio vniuerſalitatis,aut ſpeciei , ſed nominat ab ea vniuerſalis,& ſpes.Et licet hæc duo vltima mēbra in hoc cōueniāt quòd attēdunt penes ꝓdicata denominatiua:differūt tamē q̄ ꝓdicata denominatiua,quæ cōueniūt naturæ ſecūdū eſſe in ſingularibus,aliquid ponūt reale ſuprà ipſam , ſicut albū addit ſuprà hominē,natura albedinis quæ est ens reale: ꝓdicata verò denominatiua q̄ cōueniunt rei ſecūdū eſſe in intellectu nihil ponūt reale ſuprà naturā ipſam: ſed denominationē negatiuā, aut relatiuā ſecūdū aliquā relationē rationis.Cū em dico.Homo est ſpecies,ly ſpecies, nihil reale addit ſuprà hominē, ſed ſolem, relationē rationis, qua reſpicit ſuū genus: ſpecies enim generis est ſpecies.

¶ Secūdò differunt illius diuiſionis poſitæ mēbra in hoc q̄ natura abſolutè ſūpta nec est vna numero,nec plures numerò. ſi enim eſſet vna numero,nō poſſet raperiri in pluribus numero: q̄ patet eſſe falſum,eo q̄ natura humana est in Socrate & Platone.Conſequētia ꝓbatur ſic,Natura ſecūdū ſe est vna numero : ergo nō pōt eſſe diſtincta numero:ergo nō pōt reperiri in pluribus numero:q̄ erat intētū.Prima conſequētia harū ex eo est clara , quia impoſſibile est aliqua conuenire oppoſitū eius quod cōuenit ei ſecūdum ſe ſicut impoſſibile est homini cōuenire irrationale, diſtinctio autem numeralis est oppoſita vnitati numerali , & ideo ſi natura ſecundum ſe habet vnitatē numeralē,nūquā habere pōt diſtinctionē numeralē.Similiter probatur,q̄ natura ſecundū ſe nō ſit plures numero:ſequeretur enim naturā humanā nō eſſe in Socrate,quia nō poſſet habere vnitatē numeralē , ex quo vēdicat ſibi ſecūdū ſe nō poſſet habere vnitatē numeralē ſortitur:ꝓpterea nanq; homo est vn' numero,q̄ Socrates est vn' numero:& ꝓpterea hō est diſtinctus numero in pluribus,quia Socrates & Plato ſunt diſtincti numero.

¶ Tertiò differūt in hoc,quia natura ſecundum ſe ſumpta nullum eſſe ſibi vendicat: ſ.nec eſſe in ſingulari aut ſingularibus , nec eſſe in intellectu : nec etiā vēdicat ſibi non eſſe in ſingulari & ſingularibus, aut non eſſe in intellectu,quod patet ex eiſdē fundamētis.ſi enim eſſe in ſingulari eſſet de ratione ſua nunquā extra illud inueniretur:cum nihil inueniatur extra id quod est de eius ratione. ſimiliter ſi eſſe in ſingularib' eſſet de eius rōne, modò poſſet in vno inueniri:q̄ in vno natura exiſtēs nō est in pluribus. ſimiliter ſi eſſe in intellectu eſſet de rōne eius,nunquā poſſet extra intellectū reperiri.eodē modo ſi non eſſe in ſingularibus,aut ſingulari eſſet de eius rōne nūquā poſſet habere eſſe in aliquo ſingulari:& ſi nō eſſe in intellectu eſſet de ius ratione.nunquam poſſet habere eſſe in intellectu ex illo fundamēto.Nulli poteſt cōuenire oppoſitū,q̄ est de ratiōe ſui:vnū natura abſolute ſumpta ab omni eſſe & nō eſſe abſtrahit ſine præciſiōe,id est nec includit nec excludit aliquod huiuſmodi eſſe vel nō eſſe:natura autē tā ſecūdo quā tertio modo accepta,alterū illorū eſſe includit,& alterum excludit.vt de ſe patet, homo enim ſecūdū quòd est in ſingularibus,non est in intellectu: & econtra:ſecundū quòd est in intellectu non est in ſingularibus.

¶ Quarto differūt:quia natura per modū totius ſignificata ſecūdū ſe ſumpta est ea,quę prędicatur de indiuiduis.cū dicitur.Socrates est homo.Natura autem ſumpta tā prout est in ſingularibus, quā prout in intellectu non prædicatur de indiuiduis:quòd declaratur ſic,Id prædicatur de indiuiduis : quòd attribuitur illis in propoſitione:ſed natura abſolutè accepta & non ſecundum eſſe in ſingularibus , neque ſecundum eſſe in intellectu attribuitur indiuiduis in proportione:ergo natura abſolutè ſumpta & non ſecundum eſſe in ſingulari.vel intellectu prædicatur de indiuiduis.Maior eſt nota ex terminis.Minor declaratur exēpliarter,cum dico,Socrates eſt homo,ſenſus ꝓpoſitiōis eſt,Socrates eſt animal rationale:ita quòd in iſta propoſitiōe nihil attribuitur Socrati niſi eſſe animal rationale:quæ ſunt cōditiones naturæ humanæ abſolutè accepte:vt pater, nō enim cū dico,Socrates eſt homo,attribuo Socrati aliquod debitū naturę humanę ex eſſe in ſingularibus,aut ex eſſe in intellectu: neque attribuo Socrati habere naturā humanā cum aliquo additō:ſed rātum attribuo Socrati habere naturā humanā,ſeu eſſe animal rationale:quæ ſunt vt dictum eſt cōditiones naturæ humanæ ſecundum ſe acceptæ.Natura igitur primo modo ſumpta eſt,quæ prædicatur de indiuiduis, & non natura ſecundo & tertio modo.

Dubitatio.

I N hoc loco antequam vlterius procedatur,dubia quædam examinanda ſunt.Circa prædicta dubium eſt.Primò circa primam differentiam aſſignatam in eo , quod dictum eſt quòd naturæ ſecundum ſe ſumptæ non in ſunt niſi prædicata quidditatiua , hoc enim patitur difficultatem tum propter tranſcendentia,tum propter quædam prædicata negatiua.ſi enim tranſcēdentia,quę ſunt, ens,res,vnum,aliquid,verum,& bonum, conuenire aſſerantur naturæ abſolutè ſumptæ erunt prædicata quidditatiua , & ſi ſic ponatur in diffinitione.nulla enim diffinitio eſt completa,niſi omnia prædicata quidditatiua includat:tranſcendentia autem in diffinitione poni omnes negānt.

¶Confirmatur cōſequentia ex dictis S.Tho.in litera , vbi habetur q̄ quę inſunt natura abſolutè ſunt de diffinitione illius.ſi aūt trāſcēdētia dicātur nō cōuenire naturę abſolutè,tūc homo ſecūdū ſe ſūptus nō eſt aliq d,nec res,nec vnū quid:quod omnino negatur.

Sco.1. d. & non ſunt omnino idem:oportet quòd ſint diuerſa aliquid idem in ſol. q. entia:& cōſequēter ſequitur,quòd differentiæ vltimæ ſint propriè 3. & ſubdiſtā differentes,& ſic habent alias differentias,& non ſunt vltimæ. tia per ſe.

DE Prædicatis verò negatiuis occurrit difficultas talis:quia negationes naturarum diſparatarum ſi conueniūt naturæ abſolutæ erūt prędicata quidditatiua:& ſic negatio erit de diffinitione ſubſtantiæ. Si autem conueniunt naturæ ſecundum eſſe in ſingularibus vel in intellectu, tunc accipiendo hominem abſolutè,iſta erit falſa homo non eſt Leo:quod videtur irrationabile.

AD horum diſſolutionem conſiderāndum est primò , quomodo tranſcendentia ſe habeāt ad naturas rerum.ſuprà quas cadūt. vt autem ſuprà in quæſtione de ſignificatione entis tactum fuit, nullum tranſcendētium importalium gradum,ſeu aliam naturam a gradibus ſeu naturis eorum,quibus apponuntur.cum enim dico,ens homo,vnus homo, res homo,verus homo , bonus homo, aliquid homo,nullum alium gradum ab humanitate ſignifico, ſed ipſam humanitatem diuerſis modis,ly enim ens ſignificat humanitatem,prout habet eſſe:ly vnus,illam prout non est diuiſa formaliter:ly res, illam prout latitudinem habet vtpotè non ex intellectu fabricata:ly bonum, ipſam , prout perfectiua est appetitus : ly verum,ipſam vt perfectiua est intellectus : ly aliquid, ipſam, vt aliud quid est ab aliis. Simili modo est dicendum accepto quocunque gradu generico:vt faciliter exemplo manifeſtari poteſt.

c.1.q.2.

Conſiderandum est ſecundo, quòd cùm primū inter tranſcendentia ſit ens(eo quòd eius ratio cæterorum rationes prę ueniāt)& omnia conuertantur cum ente,tanquam eius paſſiones, cùm declaratum fuerit quomodo ens conueniat naturis rerum, planum erit de cæteris.Scotus ergo primo ſent.diſt.3.q.3.opinatur ens eſſe vniuocum & prædicari , inquit de omnibus inferioribus exceptis vltimis differentiis. Et primum quidem horum,tanquam per ſe notum ſupponens,ſecundi duplicem rationem reddit.

¶Primò,quia ſi differentiæ includant ens vniuocè dictum de eis,

¶ Secūdò,quia ſicut ens compoſitum in re est compoſitū ex actu & potētia:ita conceptus compoſitus per ſe vnus est cōpoſitus ex conceptu actuali & potentiali determinabili & determinante. Sicut ergo reſolutio compoſiti in re ſtat ad ſimpliciter ſimplicia,ſcilicet actum vltimū & potentiā vltimā:ita quòd actus nihil potentiæ,& potentia nihil actus includat:ita reſolutio conceptus debet ſtare ad conceptus ſimpliciter ſimplices actualē & potētiā determinabilē tātū ita quòd nihil determinabilis includat. & determinātē tantū,q̄ nihil determinabilis includat.tales ſunt cōceptus entis & vlt. differentiæ:ergo vlt.differentia non includit formaliter ens.

Sco.1. d. 8. q. 3. & ſol. ratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONTRA primum arguitur: quia sequeretur, quòd ens pōneretur in diffinitione, contra Arist. octauo Meta. tex. com. 16.

¶ Præterea sequitur, quòd esset negatio in diffinitione, vt suprà in quæst. de vniuocatione entis deduximus.

¶ Contra secundū dictum arguo sic. Omne id de quo formaliter sumpto prædicantur in secūdo modo passiones entis includit in se formaliter ens: sed de vltima differētia formaliter sumpta prædicantur in secūdo modo passiones entis: ergo vltima differētia includit in se formaliter ens: Minor patet, quia vlt. differentia est per se vna & intelligibilis: Maior probatur sic, Omne formaliter includens medium proprium à priori, per quod demonstratur passiones entis, includit in se formaliter ens. patet ista: quia entis conceptus est illud mediū. Sed omne id, de quo formaliter sumpto prædicantur in secundo modo passiones entis, includit in se formaliter medium, per quod tales passiones de eo sunt demonstrabiles: ergo omne tale includit formaliter ens. Patet ista Minor, quia implicat oppositum. Si enim formaliter A non includit propriū mediū concludēdi B, quomodo de A formaliter sumpto erit à priori demonstrabile B. Secundo arguo, & in idem redit: Omnis passio cōueniens pluribus formaliter sumptis, cōuenit eis ratione alicui us communis in eis formaliter inclusi, cui illa passio primò cōuenit: sed vnitas vel intelligibilitas est passio conueniēs omnibus vltimis differentiis formaliter sumptis: ergo conuenit eis ratione alicuius communis formaliter inclusi in eis, cui primò conuenit: ta le autē est ens: ergo omnes differētiæ vltimæ includūt ens. Minor est per se nota. Maior est Arist. primo Posteriorum. Nec potest dici ad Maiorem, quòd sufficit subiectū denominatiuè includi in eis, quibus formaliter sumptis cōuenit passio illius subiecti. Quia cū tota ratio quare passio alicuius insit alteri, sit participatio illius subiecti primi: si alicui formaliter sumpto inest passio, eidem formaliter sumpto inest & subiectum. & si formaliter sumptū subiecti expers est, quomodo formaliter sumptum illius passionem habere potest? Vt arguatur sic, Id quod formaliter sumptū à se subiectum excludit, etiam à se passionē excludit: sed vltimæ differentiæ formaliter sumptæ non excludunt à se passiones entis in secundo modo: ergo nec excludunt ens in primo modo. Nec patiantur aures tuæ audire respōsionem Fracisci de Mayronis dicētis, regulam adductam Posterioristicam Arist. non tenere in transcendentibus, Voluntaria enim & destructiua totius Metaphysicæ glossa est.

¶ Ad rationes autē Scoti dicitur: quòd cum tam prima, quàm secunda supponant ens habere cōceptū obiectum vnū simpliciter, nihil concludit. Dicitur secundò ad secundam quòd argumētum à simili claudicat: licet enim sit similitudo quo ad aliquid inter cōpositum naturale & intellectuale: dissimilitudo tamen est magna in proposito, q̄a partes cōpositi naturalis mutuò se excludūt: quia quædam res speciales sunt, partes autē cōpositi intellectualis non possunt mutuò se excludere: quia altera (puta ens) est adeò vniuersalis vt nihil possit eam subterfugere.

AVICENNA Autem Alpharabius & Algazel, vt testatur Albertus in Polt prædicamētis c. 9. opinantur, quòd ens non conueniat naturæ absolutè sumptæ. Vnde dicūt hanc consequentiam non valere, Homo est substātia: ergo homo est ens: eo quòd ens significat aliquid additum essentiæ rei: quod non est de eius ratione, quod expresse etiam de Auicenna refert Commentator quarto Metaph. com. 3. & 10. Metaph. com. 8.

S. THO. autem cuius est opus, quod exponendum suscipimus super quarto Meta. lectu. 2. super text. com. 3. & super lectur. 1. suprà tex. com. 8. expresse in hoc reprehendit Auicen. vnde sententia eius non est censenda eadem opinioni. Auicen. licet difficile sit videre in quo differat ab ea, cùm ipse teneat nullum aliud à Deo esse ens per suam essentiam, sed per aliquid additum suæ essentiæ: & expresse dicat in quolibeto secundo. q. 2. articul. 1. ens non esse prædicatum essentiale: & in primo contra Gen. c. 36. dicat ens nō cadere in conceptu substantiæ: quod est genus generalissimum. ¶ Propter quod à quibusdam dicitur, q̄ ens dupliciter sumitur, scilicet nominaliter & participaliter. Et quod ens nominaliter quidditatiuè & intrinsecè de omnibus prædicatur: sic enim vnū quodque est ens per essentiam suam. Ens verò participaliter, cùm idem sonet quod existens non est prædicatum quidditatiuum: sic enim nihil aliud à Deo est ens per essentiam suam: vnde secundum istos ens nominaliter conuenit naturæ absolutè, non autem ens participaliter. Addunt quoque quòd ens nominaliter est diuisum in decem prædicamenta, & est transcendens conuersum cum aliis, propriè loquendo, non ens secundo modo: & ideo repræhibilis erat Auic. qui hanc distinctionem prætermisit,

¶ Mihi autem aliter dicendum occurrit: dico enim quòd ens participaliter est id quòd est trāscendentes, diuisum in decem prædicamenta. Quod ex eo patere potest, quòd S. Tho. prima parte, q. 5. & 6. & in quæstione de veritate, quæstio. 21. ostendit bonum, quod etiam diuiditur in decem prædicamenta (vt dicitur primo Ethicorum) conuerti cum ente participaliter non nominaliter vt clarè patet ex duobus.

¶ Primò ex eo quod dicit, quòd cùm bonum & ens conuertātur sicut res est ens, ita bonum: sed non est ens per essentiam suam: ergo nec bonum. In quo processu, vt fallacia æquiuocationis vitetur, non nisi de ente participaliter est sermo. Secundò, ex eo quòd dicit, id, quo res formaliter est bona, non esse ens: quod dictum de ente nominaliter falsum est: quia esse actualis existentiæ, quo res est ens & bona, est ens nominaliter. Ens igitur quod conuertitur cum bono, quod est transcendens, diuisum in decem prædicamenta, est ens participaliter.

¶ Sed in Entis nomine duo aspici possunt, sicut à quo nomen Entis sumitur: scilicet ipsum esse, quo res est. Et id ad quod nomē Entis impositum est, scilicet id quod est. Suprà enim, in principio operis dictum est, ens significare id q̄ est in quodlibet prædicamento: & in hoc differre ab essentia, quæ significat, id quo res in prædicamēto reponitur. Vnde primo Physi. text. comment. decimitertii. Aristo. loco ly ens, ponit ly quo est. Auicen. ergo attendens ad id, quo res est, vnde nomen entis sumptum est, dixit simpliciter ens esse prædicatum extra essentiam rei: S. Thom. verò intuens id quod est, id quod nomen Entis impositum est, Auicenna. non adhæsit. Nāque ipsum quod est, non prædicat aliquid extra essentiam rei. Insuper aduertens, quod ipsum, quo res est, scilicet actualis essentia, non est extraneæ naturæ ab ipso, quòd est, sed per principia propria ipsius, quod est, constituitur inter prædicata accidentalia, ens annumerare noluit: hoc enim non potest asseri de quocūque alio extra essentiā rei. Nihil enim extra essentiā rei per ppria principia ipsius rei cōstituitur, nisi rei existētia. Quodcunque enim aliud per principia propria alteri⁹ generis cōstituitur, scilicet genus proprium, & differentiam propriā, & vniuersaliter propria illius prædicamenti principia, Ipsum autem existere, non nisi per genus & differētiam & principia ipsius, quod est cōstituitur. Et hæc est ratio, quia S. Tho. arguit Auicen. quarto Metaph. vbi suprà vnde ens prædicatum de aliquo, puta homine, cum non trahat hominem extra proprium genus & propriam differentiam, nec ratione ipsius quod est substantiale, prædicarum esse relinquitur cum Aristotele & Cōmentatore, vbi suprà, licet non sit omnino eodem modo substantiale, quo prædicata illa, quæ in diffinitione cadūt. His prælibatis, ad dubium dico q̄ transcēdētia nō sunt prædicata propria naturæ secundum suam absolutā cōsideratiōnē, neque secundum esse in singularibus, neque secundum esse in intellectu: sed sunt prædicata cōmunia naturæ quomodolibet acceptæ. conuenientia non solùm cōcomitatiuè, sed & causaliter. Et de natura quidem tam secundo quàm tertio modo accepta, patet: ex hoc enim quod homo in singularibus inuenitur entis vnius rei, & reliquorum rationem habet. Similiter ex hoc quod habet esse in intellectu ens est aliquo modo indiuisum, &c. debent enim sic sibi aliquod esse, licet rationis. De natura autē primo modo sumpta, ex dictis patere pōt: & ex eo q̄ in quocūque inuenitur posterius trāscendens, inuenitur & prius. Manifestum est autem de posterioribus trāscendentibus quæ sunt vnū, res, aliquid, &c. q̄ conueniūt naturæ absolutè. Vnde de homine, absolutè loquēdo, ista est vera, Homo est ens. Vnde & S. Tho. dicit super 10. Meta. vbi suprà, q̄ ens prædicat naturas decem generum, secundum q̄ sunt actu, vel potentia & non tantum secundum quòd sunt actu.

¶ Ad rationē in dubio tactā, qua dicebatur, Si sic, ergo transcendentia essent ponēda in diffinitione, dicitur primò, q̄ non oportet omnia prædicata essentialia poni in diffinitione, sed ea tantū quæ explicāt aliū gradum essentialem diffiniti: qualia non sunt transcendentia. de quibus dictū est: quod eundem gradū prædicant, quem genus vel differētia importat. Vnde 8. Meta. tex. com. 19 dicit Arist. quod ideo nec ens ponitur in diffinitionibus, ne vnum: quia ens statim est vnum quodque: diffinitio enim cōpleta tunc est, cùm omnes rei gradus explicantur à prima potentia vsque ad vltimum actum intrinsecum, quod sine transcendentibus, quæ nullum gradum addunt, fit. Dicitur secundo de ente, quòd quia ens importat aliquo modo ipsum esse: quod pertinet ad quæstionem, An est: & non ad quæstionem, Quid est. ideo a prædicatis quidditatiuis aliqualiter declinat.

¶ Ad dictū S. Tho. dicitur, quod transcendentia duo habent: & quòd in nulla diffinitione ponatur ratio dicta & quòd in quolibet conceptu includantur, vt dicitur de ente, 3. Metaph. tex. cō. 10. quod secundum ideo dictum arbitror: quia transcendentia quemlibet gradum cōmitantur: & ideo cōceptui nulli desunt. Et sic dico, quòd ea quæ naturæ absolutè conueniunt, in cuius ratione cadunt conueniunt rei in eo, quòd talis. homo enim in eo quòd homo, est ens, res, aliquid, &c. Ex his diligens lector, habes vnde diuersa dicta S. Thomæ, sanè intelligere debeas.

¶ Quo ad prædicata negatiua verò dicitur breuiter, q̄ negationes illæ possunt dupliciter accipi, formaliter, s. & fundamentaliter. Si formaliter sallum est, q̄ conueniant naturę absolutè: per opus eñ intellectus attribuūtur ei, cū negationes entia rōnis sint. Si fundamētaliter cū negatio super affirmatiōe fundetur, cōceditur esse prædicata q̄dditatiua, sed sic sumptæ nihil aliud sunt, q̄ genus

Primo sent. q. 6. quæ quæritur q. etiā à simpliciter simplicibus possit abstrahi aliquis cōceptus cōmunis in fine. Ca. 5. Cap. 3. Ca. 8. circa T. cōs. 5. Circa T. con. 8. Qualib. a. q. 2. ar. 2. cōl. Gē. c. 26.

Prima parte. q. 3. arti. 1. ad primū de Sor. q̄. 21. c. 7. Vide cō. huius doc. & Pot. c. 6 in prin. & circa medium.

c. 12.

Duo includuntur in prædicamento Entis c. 1 in prin. T. c. 13. Discordia ter S. T. & Dun. Auicen.

Immediate sū. T. c. 10.

Circa T. c. 3. T & c. 3. ad dubiū primum princip.

Circa T. c. 8.

Sup. c. 1. q. 2. fi. T. c. 16.

Ad secūdam dubiū, dentatius pradicen.

Vnitas est ens reale pro ut existit extra suas causas

genus & differentia propria. fundamentum enim negationum naturarum disparatarum de homine nihil aliud est quàm natura hominis: ex hoc nanque quòd homo est animal rationale, non est Leo neque Bos, &c.

QVAESTIO VI.

Num natura absolutè sumpta vnitatem vel pluralitatem habeat.

DVBIVM Secundò est circa dictum S. Thomæ in litera in assignatione secundæ differentiæ, quo dicitur, quòd natura absolutè sumpta nec vnitatem, nec pluralitatem habet.

¶ Videtur enim hoc esse impossibile, cum id, q̄ vnum non est diuisibile non sit: vt dicitur 7. Met. tex. cō. 13. imò nec intelligibile, vt habetur quartò Met. cō. 10. Et si vnitatem naturæ absolutè habere concedatur: qualis sit illa vnitas non est facilè assignare: cū nō numeralis sit, vt declaratū est nec specifica, nec generica, cū hæc ex intellectu fiāt, nec analogica, vt de se patet, homo enī nō est vnū analogicè. Nec ēt facilè quisquā dicet, an vnitas illa sit realis an nō.

T. c. 13. T. c. 10.

In expositione litera.

¶ Ad euidentiam huius dubitationis quinque facienda sunt. Primò videndum est quid sit vnitas quælibet. Secundò, vnde habeat vnitas realitatem. Tertiò, quomodo vnitas quælibet sit extra animam. Quartò respondendum est dubitationi motæ. Quintò, quædam obiectiones excludendæ sunt.

Vnitas qualibet est diuisio. T. c. 3.

QVO ad primum sciendum est, q̄ cùm vnum nihil addat suprà ens, nisi priuationem diuisionis: ita q̄ vnū nihil aliud est quàm ens indiuisum: vt dicitur 4. Met. tex. Com. 3. Vnitas quælibet nihil aliud est, quàm rei indiuisio. Et quia quælibet priuatio per suum habitum cognoscitur: ideo vnitas quæ indiuisionem sonat, ex natura diuisionis, quam priuat, cognosci debet: & secundū diuisionis multiplicitatem, multiplicitatem vnitatis accipere oportet.

¶ Considerandum est igitur q̄ diuisio est duplex, quædā est materialis per principia indiuiduationis causata, quædā est formalis, quæ per essentialia fit. Et hæc habet latitudinē, quia quædā est per essentialia principia ppria. Quædam verò per principia essentialia communia. & hoc iterū habet latitudinem, secundū q̄ principia essentialia cōmunia sunt magis & minus communia, verbi gratia, inter Socratem & platonem est diuisio numeralis & nō formalis: quia non causatur distinctio eorū ex essentialibus, sed indiuidualibus principiis. Inter Socratē verò & hunc Leonē, dato q̄ Leo & homo essent sub eodem genere proximo, est diuisio formalis per essentia principia propria vltimas scilicet differentias tantùm. Inter Socratem verò & hanc plantam est maior diuisio formalis per principia. scilicet essentialia communia Socrati, & multis aliis speciebus scilicet sensibile & insensibile. Inter Socratem verò & hunc lapidem est diuisio formalis adhuc maior per communiora principia, scilicet per animatū & inanimatum. Et sic semper ascendēdo intenditur diuisio formalis: adeò quòd inter Socratem & hanc albedinem est maxima diuisio formalis: vtpote per propria & cōmunissima principia essentialia, scilicet substantiuum & dispositiuum modos entis prædicamentorum constitutiuos.

¶ Similiter p̄ omnia de vnitate dicendū est. Vnitas enim est duplex. Quædā numeralis, & quædā formalis. Vnitas numeralis attēditur penes priuationē diuisionis numeralis. Vnitas aūt formalis attēditur penes priuationē diuisionis formalis: & hęc habet latitudinē. Quædā eñ priuat diuisione formali omnino causabili p̄ principia, ppria communia: & hæc est vnitas formalis simpliciter. Quædā verò priuat diuisiōe formali nō simpliciter, sed taliter causabili, s. per principia cōmunia: & hæc est vnitas formalis secundū quid, & habet latitudinē secundū q̄ diuisio priuata causabilis est à magis & minus cōmunibus principiis essentialibus verbi gratia, Socrates est vnus numero: quia nō est per materiales differentias in se distinctus. Homo est simpliciter vnus formaliter: quia nō cōpatitur secū diuisionē formalē quancunque. Animal verò est vnum formaliter, inquantū non cōpatitur secū diuisionē per sensibile & insensibile nō tamē habet vnitatē simpliciter, quia cōpatitur secū diuisionē per rationale & irrationale. Corpus verò est minus vnū formaliter: est enim vnū, quia nō est in se diuisum per corporeū & incorporeū. Est autē minus vnū. quia compatitur secum diuisionē formalem maiorem, scilicet per animatum & inanimatum. Ens aūt minimè est vnum, vnū quidem est pro quāto non est in se diuisum proportionaliter: minimè verò pro quanto tantam diuersitatem formalem cum sua vnitate compatitur. Ex his patet primum quid scilicet sit vnitas quelibet: quia scilicet vnitas est indiuisio, & talis vnitas est talis indiuisio, id est diuisionis priuatio: ita q̄ nihil aliud est dicere, Socrates est vnus numero, id est Socrates est ens carens diuisione numerali. Homo est vnus formaliter, id est homo est ens carens diuisione formali. Hæc de primo.

QVO ad secundum est sciendum q̄ ens reale dupliciter accipitur. Vno modo vt distinguitur contra ens ab intellectu fabricatum. Alio modo vt distinguitur cōtra nō existens actu. Primo modo omnis res prædicamentalis est ens reale siue sit, siue nō. Secundo modo id tātū quòd realiter existit extra causas suas, est ens reale. Et quia hoc propriè est ens reale apud S. Thom. dicentem in quæstionibus de potentia Dei, q. 3. arti. 5. ad secundum, quod res

antequam existat, est nihil, & est sententia hæc conformis Aristoteli in prædicamentis dicenti, quòd destructis primis substantiis, impossibile est aliquid remanere: ideo vnitas sicut & cætera realitatem habet propriè loquendo: pro quanto ipsa existit actu extra animam & causas suas.

Potentia q. 3. arti. 5. 2. in prædicamento substantiæ.

QVO ad tertium propono tres propositiones. Prima est. Quælibet vnitas supradicta, tam scilicet numeralis, quam formalis existit extra animam. Secunda est. Nulla vnitas communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis existit in rerū natura. Tertia est. Omnis vnitas formalis existens extra animam multiplicatur realiter ad multiplicationem ipsarum rerū. Prima propositio est adeò manifesta, q̄ nullus sanæ mentis potest eam negare. In Socrate enim præter omnem intellectus operationem apparet vtraque vnitas. Caret enim in seipso diuisione numerali & formali causabili per principia propria & cōmunia: & sic indiuisionē numeralem & formalē habet. Vnde in Socrate nō est sola vnitas numeralis, sed formalis multiplex secūdū multitudinē prædicatorū quidditatiuorū: & sicut nō sola indiuidualitas Socrates est extra animā sed quodlibet eius prædicatū q̄dditatiuū: ita nō sola vnitas numeralis, sed quelibet eius vnitas formalis extra animā dicēda est esse.

Probatur prima propositio.

AD Intelligentiam verò secundæ est notandū quod res potest intelligi communis extra animam dupliciter. Vno modo positiuè, alio modo negatiuè. Illa res est communis positiuè, quæ indiuisa manens in pluribus suppositaliter distinctis inuenitur. Illa verò est communis negatiuè, quæ nulli supposito est propria. Primo modo rem communem nullam recolo asserētem dari extra animam, nisi essentiam diuinam secundum fidem Christianam. Secundo modo videtur à quibusdam poni res extra animam communis, de quibus sermo erit infrà: & quia hoc alienum à veritate mihi videtur: ideo de tali communitate intelligendo secundam propositionem probo dupliciter.

Probatur secūda propositio.

¶ Primo sic, Nulla res exigens quidditatem solitariè inueniri extrà animam existit in rerum natura: sed vnitas cōmunis extra animā, negatiuè pluribus suppositaliter distinctis est res exigens quidditatem solitariè inuenīri extra animam. ergo nulla vnitas communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis existit in rerū natura. Maior sic probatur: Nullum exigens ad suum existere aliquod impossibile inuenitur: sed quidditatem extra animam solitariè inuenīri est impossibile. oportet enim ipsam esse in aliquo supposito. ergo id quod exigit ipsam solitariè inueniri, nunquam existit in rerum natura. Minor aūt probatur sic: Id, quod exigit quidditatem non propriam alicui supposito extra animā, exigit ipsam solitariè existentē. Sed vnitas hominis extra animā pluribus suppositaliter distinctis exigit quidditatem non propriam alicui supposito. ergo vnitas communis extra animam pluribus suppositaliter distinctis exigit quidditatem solitariè inuenīri in rerū natura. Huius prælegati præmissę notæ sunt ex terminis. Maior quidem: quia quidditas nō propriè alicui suppositō necessariò est solitaria. si enim non est solitaria, est in aliquo suppositō: & si est in aliquo suppositō, est propria illi. Minor verò patet: quia cōmune & proprium sunt oppositā: commune enim includit negationem proprij. & econuerso. Statim enim vt res appropriata est alicui communis negatiuè, esse definit, eo quod negatione appropriationis caret: & ita tim vt communis negatiua est appropriata alicui, nō est, eo q̄ negationē appropriationis habet. Oppositum ergo prædicati infert oppositum subiecti in vtraque præmissa.

In hac quæst.

¶ Præterea secundo probo sic: Omnis res existens in rerū natura est res particularis. Nulla vnitas cōmunis extra animam pluribus suppositaliter distinctis est res particularis. ergo nulla talis vnitas est in rerū natura. Maior est nota ex communi Peripateticorū sententia. Minor ꝓbatur sic: Omnis res Particularis est alicui vni suppositō ppria: aliter nō esset particularis. Nulla vnitas cōmunis extra animā pluribus suppositaliter distinctis est alicui vni suppositō ppria. Hoc patet ex terminis, ergo nulla talis vnitas est pricularis.

Probatur tertia positio.

¶ Tertia ꝓpositō ꝓbatur sic: Quotiescūque aliqua duo sunt conuertibiliter idē realiter, multiplicato realiter vno, multiplicatur & reliquum: sed res vna & vnū sunt conuertibiliter idē realiter: ergo multiplicata realiter multiplicabitur realiter & ei⁹ vnitas. Sed pluralitas numeralis est realis. ergo pluralitas re numeraliter pluificabit, & eius vnitas. vñ in Socrate & Platone sicut sunt duæ corporeitates, animalitates & humanitates: ita sunt duæ vnitates formales sequētes corporeitates & duæ sequētes animalitates, & duę sequētes humanitates. Oportet eñ secūdū numerū prædicatorū essentialiū esse numerū vnitatū formaliū in quolibet indiuiduo. Sicut eñ quodlibet ꝑdicatū q̄dditatiuū dat aliq̄d esse: ita dare oportet aliq̄ vnitatē, vnū eñ & ēs idē sūt, vt dicit 4. Met. tex. cō. 3.

T. com. 3.

¶ Ex his patet tertiū, quomodo. s. vnitates habeant esse extra animā: quia sunt nō cōmunes, sed particulatę & multiplicatę numeraliter iuxta numerū indiuiduorum quorum sunt. Hæc de tertio.

Neutra absolutè sumpta habet q. nitatem.

QVO ad quartum dico, quòd natura absolutè sumpta habet vnitatem quandam: vt efficaciter concludit ratio adducta, quæ est sancti Thomæ, in tractatu de Natura generis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

formalé ettam & generica vel specificam habet, nõ quidé formaliter, sed tota illa Sua tatia fundamentũ est, nulla autem modo ꝙ nitatem vel pluralitatẽ numeralẽ habere dicitur.

¶ Et quando quæritur, aut illa vnitas est numeralis, aut specifica, dico, ꝙ est vnitas formalis, quæ alia est à numerali, sicut diuisio formalis alia est à materiali. Nec illa vnitas formalis est specifica aut generica formaliter: sed est fundamentum vnitatis specificæ & vnitatis genericæ. Hæ enim vnitates formaliter ab intellectu fiunt: illa verò omnem actum intellectus præuenit. Quod autem in litera dicitur, quod natura absolutè sumpta, nec est vna, nec est plures: intelligendum est de vnitate & pluralitate numerali.

¶ Ad id verò, quòd dubitationi additur, an ista vnitas sit realis, aut non, dico ꝙ secundum se est realis primò illorum modorũ, quos suprà posuimus, accipiendo ens reale sicut & natura ipsa absolutè sumpta: & sicut natura secundum esse in singularibus est ens reale secundo modo, ita vnitas illa, quæ semper naturam comitatur, in particularibus, posita est realis verè & propriè. Idem enim est iudicium de natura & eius vnitate. Hæc de quarto.

QVO ad Quintum duo dubia propria occurrunt. Primum est circa secundam propositionem, in qua dictum est, quòd nulla est vnitas communis extra animam. Secundum est circa id quod nunc dictum est: quia scilicet alietate sit alia vnitas formalis à numerali in Socrate.

In hac quæst.

¶ Contrà primum enim instatur sic. Quæcunque suppositaliter distincta sunt vnum formaliter extrà animam habent aliquam vnitatem communem eis extra animam, Socrates & Plato sunt vnum formaliter extra animam: ergo Socrates & Plato habent aliquam vnitatem sibi communem extra animam. Maior ex eo videtur manifesta, ꝙ si aliqua suppositaliter distincta sunt vnum in eo, quo sunt vnum in eo, quo sunt vnũ, non distinguũtur: & sic illud vnum est commune vtrique extra animam, ex quo sic sunt vnum. ¶ Præterea, Humanitas quæ est in Socrate, quantum est ex se, non est determinata ad Socratem vel Platonem: ergo vnitas formalis humanitatis, quæ est in Socrate quãcũ est ex se, est cõmunis negatiuè Socrati & Platoni. Cõsequentia est nota: quia etiã vnitas formalis non est determinata quantũ est ex se ad Socratẽ & Platonẽ. Antecedens autẽ de se est manifestum: datur ergo extra animam aliqua vnitas cõmunis negatiuè pluribus suppositaliter distinctis.

CIRCA Secundum dubium videtur, ꝙ inter vnitatem formalem & vnitatem numeralẽ in Socrate existentẽ sit alietas realis: quia quarũcunque priuationũ habitus distinguuntur realiter, ipsæ quoque distinguũtur: sicut quia visus & auditus distinguuntur realiter, cæcitas etiam & surditas realiter differunt: sed vnitatis formalis numeralis habitus distinguuntur realiter: ergo, &c. Patet ista: quia diuisio formalis & diuisio numeralis adeò distinguuntur, quòd in rebus separatis à materia formalis sine numerali inueniatur: & in istis inferioribus indiuidua ciusdem speciei numeralem diuisionem absque formali habeant.

¶ Ad opposita verò respicienti apparebit, quòd sit alietas rationis tãtùm: quia sicut se habet natura formalis ad naturam indiuidualem, ita vnitas formalis ad vnitatem numeralem: sed natura formaliter sumpta est eadem naturæ numeraliter sumptæ, & non nisi ratione ab ea distinguitur: ergo vnitas formalis est eadem realiter vnitati numerali, & non nisi ratione ab illa est alia.

PRO Dissolutione primi dubij nota, ꝙ aliqua duo suppositaliter distincta esse vnum formaliter contingit dupliciter. Vno modo per hoc, ꝙ illa duo adunentur in aliquo extrà animam communi vtrique indiuiso in vtroque illorũ. Alio modo per hoc, quòd illa duo habent mutuam negationem inter se diuisionis formalis. Exemplum primi non inuenio in rerum natura, nisi (vt dictum est) secundum fidem Christianam in Trinitate. Exemplum secundi inuenitur in omnibus indiuiduis eiusdẽ speciei. Socrates enim nullo intellectu considerante habet hanc negationem: scilicet ꝙ non est diuisus à Platone formaliter, & Plato similiter non est diuisus à Socrate formaliter. Et quia ad eos esse vnum formaliter, nihil aliud requiritur, quàm esse indistinctos formaliter: ideo simpliciter verum est Socratem & Platonem esse vnum formaliter extrà animã. Committitur ergo fallacia Consequentis in argumento à superiori ad suum inferius affirmatiuè, esse enim vnum formaliter est superius ad habentia aliquod commune indiuisum in eis extra animam, & ad habentia duas naturas cum vnitate negatione diuisionis formalis. Non enim est imaginandum Socratem & Platonem esse vnũ formaliter: quia conueniant in aliquo, in quo distinguuntur extra animam: sed ideo, quia vterque negatione diuisionis formalis ab altero gaudet. Vnum enim formaliter nihil aliud est, quàm non diuisum formaliter. Et quod dicimus de vnitate formali simpliciter inter Socratem & Platonem, intellige de vnitate formali secundũ quid inter Socratẽ & hũc Leonẽ, & hunc lapidẽ, & hãc intelligentiã, &c. Sicut enim quia Socrates & Plato habẽt duas naturas, inter quas non cadit diuisio formalis: ideo sint indistincti formaliter simpliciter extra animam: ita quia inter Socratis & huius Leonis naturas non cadit diuisio formalis talis qualis nata est cadere inter sensibile & insensibile. ideo Socrates & hic Leo sunt indistincti formaliter secũdũ quid. Ita etiã quia inter Socratẽ & hunc lapidem non est diuisio formalis per corporeum & incorporeũ, ideo Socrates & hic lapis sunt indistincti formaliter secundũ quid, ita quoque quia inter Socratem & Gabrielem nõ est diuisio formalis, quia nata est causari per modos entis, scilicet per se & in alio: ideo Socrates & Gabriel sunt indistincti formaliter secũdum quid: & cõsequẽter sunt vnũ formaliter absque omni opere intellecti. ad eũ pluries dictũ est, vnũ idẽ sonare ꝙ ens indiuisum.

¶ Ad secundũ dico, ꝙ aliud est dicere, natura humana existens extra animã secũdũ se est cõmunis pluribus negatiuè, seu indifferẽs negatiuè. Et aliud est dicere, natura humana existens extra animã est communis pluribus seu indifferens negatiuè, prima enim est vera, secunda verò est falsa. Et veritas primæ patet ex suprà dictis, vbi diximus ꝙ natura, quæ est extra animam, puta natura Socratis, secundum se, id est solitariè sumpta, non est determinata, neque appropriata alicui, & consequenter est indifferens, seu communis negatiuè. Falsitas autem secundæ patet ex eo, ꝙ omnis propositio est simpliciter falsa, in quæ prædicatum repugnat subiecto ratione conditionis explicitè importatæ in illo: sicut ista est simpliciter falsa. Ignis non approximatus combustibili comburit: quia cõburere repugnat igni non approximato passo. Sed illa propositio secunda, scilicet natura existens extra animam est communis pluribus negatiuè, est huiusmodi: ergo ista est falsa. *In hac quæst.*

AD Euidentiam minoris scito, ꝙ cùm dico natura secundũ se, seu natura absolutè, dico duo, scilicet naturã & solitudinẽ, & eius conditionem. Similiter cum dico, natura existens extra animam, dico duo: scilicet naturam & particularem existẽtiam sibi cõiunctã, & eius cõditionem. Vnde aliquid conuenit siue repugnat naturæ absolutè rõne naturæ, & aliquid ratione solitudinis. Similiter aliquid cõuenit siue repugnat naturæ existenti extra, ratione naturæ & aliquid ratione affectionis eius ad particulare. Cũ igitur cõmunitas negatiuæ, quæ est prædicatũ in præpositione nostra, nõ conueniat naturæ absolutè ratione sui, scilicet naturæ, quia non est eius prædicatũ quidditatiuũ, sed cõueniat ei ratiõe explicitè cõditionis per ly secundũ se, seu ly absolutè, quæ est solitudo (ex hoc enim natura est cõmunis negatiuè, quia solitarie accipitur absque determinatiõe ad hoc, vel illud) oportet ꝙ repugnet naturæ sub opposita conditione sumpta rõne illius oppositę cõditionis. Explicat aũt conditionẽ oppositã solitudini natura existens extra: eo ꝙ explicat coniunctionẽ eius ad particulariẽ existentiam, quæ solitudinem illius tollit. Et ideo communitas negatiuè repugnat naturæ existenti extra: non ratione naturæ, sed rone cõditionis explicitæ per ly existenti extra animã: & consequenter propositio illa, in qua subiectum erat natura existens extra, & prædicatũ erat communitas negatiuè, est simpliciter falsa. Statim enim, vt natura perdit solitudinem, communitatem quoque perdere cogitur. Amittit autem solitudinem, quàm primum in alio est.

Sco. 1. d. 3. q. 1.

¶ Vnde apparet responsio ad argumentum, quòd licet tam natura quàm vnitas formalis, quantum est ex se id est solitarie, sit communis negatiuè: ipsa tamen existens extra, nõ est communis: sicut ipsa, quantũ est ex se, non est cũ alio: ipsa tamen existens extra necessariò est cũ alio, & sic nõ licet inferre, ipsa quantũ est ex se non est cũ alio, ergo ipsa existens extrà nõ est cũ alio: ita nõ licet inferre, Ipsa quantum est ex se, est cõmunis negatiuè, ergo ipsa existens extrà, est communis negatiuè. Vtrobique enim idem peccatũ accidit, & est secundum fallaciã accidentis. Et si hoc intuitus fueris, videbis in quo differt positio Scoti in secundo sen. di. 3. q. 1. à positione nostra: & vnde in talem opinionẽ incidit. Dicit enim ipse naturã specificã, puta humanitatẽ ratione sui sequi hæc duo, scilicet vnitatẽ formalem & cõmunitatem negatiuam, seu indifferentiã ad plura numero. Dicit nanque in fine illius quæstionis, quòd non oportet quærere causam, quare natura sit cõmunis: quia natura ipsa est causa sufficiens suæ communitatis: sed bene oportet quærere causam, quare sic singularis: quia nõ ex se est singularis: & ideo sicut extra animã inuenitur natura vna formaliter: ita inuenitur natura cõmunis pluribus. Nos aũt in primo nõ dissentimus, sed in secũdo. Dicimus enim naturã ratione sui sequi vnitatẽ formalẽ: sed cõmunitatẽ negatiuã fatemur nõ sequi eam ratione sui, sed ratione solitudinis suæ: sicut singularitatẽ sequi eã diximus ratione associationis eius ad existentiã. Et quia conditio solitudinis non conuenit naturæ ratione sui: nec ratione ipsius esse, ꝙ habet extra animam, sed rõne intellectus quia natus est adunata diuidere: ideo ante omnẽ actũ intellectus nulla cõmunitas in natura inuenitur. Et sicut quærenda est causa, vnde habeat natura esse solitariũ, & esse extra, quia de se neutrũ habet: ita quærẽda est cãvũ habeat natura cõitatẽ & singularitatẽ: de se eũ neutrũ habet.

Causa duplex erroris. Secunda pessima Scoti opinio.

¶ Causa autẽ vnde falsitas in hoc Scotica processit opinione, videtur duplex. Prima est æquiuocatio illius termini, ex se, seu, de se, Potest enim vtrunque eorum accipi dupliciter. Vno modo positiuè: & sic non dicit aliquam habitudinem causæ. Alio modo negatiuè. et sic dicit solicitudinem: id est non cum alio. et primo modo intellexit naturam esse communẽ ex se, ita ꝙ ipsa est sibi sufficiens causa suæ cõmunitatis, vt ex verbis eius ibi patet: cũ tamẽ debuisset intelligere secũdo modo: natura eũ ex se, id est nõ cum alio, est indif-

indifferens & communis: sicut quando dicitur natura ex se est sola. ly ex se, non dicit aliquam causalitatem, sed tantum negationem coniunctionis cum alio.

Secunda

¶ Secunda causa est distantia inter propositionem negatiuam & affirmatiuã de prædicato infinito, reduplicatione addita. Licet enim ex affirmatiua de prdicato infinito sequatur negatiua, & ecõuerso, vt dicitur in secundo Perihermenias, quando non sunt replicatiuæ, cum reduplicatione: tamen licet ex affirmatiua de prdicato infinito, sequatur negatiua de prædicato finito: nõ tamẽ ecõtra. Hãc enim, Homo in eo ꝙ homo nõ est albus, nõ sequitur ista, Homo in eo, ꝙ homo, est nõ albus. Si enim homo in eo ꝙ homo esset nõ albus, nũqnam homini cõiungi posset albedo: quia quod conuenit alicui: secundum quòd ipsũ, conuenit ei semper necessario & per se. Apparet aũt in hoc defecisse manifestè processum Scoticum: cùm enim cõmune negatiuè idem sonet quod nõ proprium, argumentatus est sic, Natura, puta humanitas, inquantum talis, non est propria alicui: ergo humanitas, inquantum humanitas, est nõ propria: vbi expresse patet defectus prædictus. Et quòd sic ꝓcesserit, patet ex suo ꝓcessu. Conclusio enim sua est affirmatiua de prædicato infinito. cum cõcludat, ergo natura ex se est cõmunis, id est nõ propria, Antecedens verò est negatiuum scilicet natura non est de se hic, id est ꝓpria alicui. Similiter patet ex alio processu, quem ibi inducit, scilicet humanitati Socratis ratione sui nõ repugnat esse in alio, ergo humanitas Socratis ex se est cõmunis: vbi apertè patet ꝓdictus defectus. Reduplicationem enim in primo processu sonat ly ex se, seu de se, in secundo ly ratione sui, &c. Et hoc est valde notandum in hac materia, & in materia, de vniuersalibus: eo quòd hinc omnia pẽdet. Attentum ergo oportet esse, quòd hæc propositio, Natura ex se est communis, si debet esse vera, oportet quòd tam ly ex se, quàm ly communis, teneatur negatiuè secundum viam nostram & veritatẽ: & tunc idem est, ac si dicatur, Natura non cum alio sumpta, est non propria alicui: qđ patet esse verum. Secundum verò Scotum, ly ex se tenetur positiuè & malè: & sensus est, Natura ratione sui, siue inquantum talis est non propria alicui: quod est manifestè falsum.

Ad secundum dubium.

AD secundi dubii euidentiã sciendum, ꝙ vnum, cùm dicat ens indiuisum, importat aliquid positiuum, & aliquid priuatiuum. Si loquamur de vnitate formali & vnitate numerali substantiali, qđ ad propositum quod important, sic sunt idem realiter & distinguuntur sola ratione. Sic idem realiter sunt Socrates & homo: & ratione distinguuntur: eo ꝙ eadem res est quæ est vna formaliter & numeraliter. Si autem loquamur de his vnitatibus, quo ad priuationes diuisionum importatas, sic dico ꝙ distinguuntur realiter: dũmõ non fiat vis in hoc, ꝙ distinctio realis sit passio entis realis, eo ꝙ alia priuatio est priuatio diuisionis formalis: & alia est priuatio diuisiõis numeralis: Sicut alia est diuisio formalis, & alia est diuisio numeralis. Nec inconuenit in vno esse plures vnitates substantiales realiter distinctas: quo ad priuationes importatas: esset aũt impossibile in vno esse plures vnitates substãtiales realiter distinctas quo ad res positiuas, quas important. Vnde vtriusq; rõnis adductæ conclusio concedenda est, diuersimodè loquendo: nec aliter respõdere est opus.

QVÆSTIO.

Num Natura absolutè sumpta sit illa, quæ prædicatur de indiuiduis.

Dubium tertium.

DVBIVM est tertio circa alsignationem quartæ differentiæ: non enim videtur verum, ꝙ natura absolutè sumpta, nõ est vniuersalis, neque communis. In huiusmodi aũt propositionibus. Socrates est homo, & Socrates est animal, & similibus prædicatur vniuersale, & superius de particulari & inferiori. Similiter etiã cũ quæritur, an ista prædicatio, Socrates est homo, sit æqualis de æquali, vel inferioris de inferiori, nõ videtur posse responderi, tenendo ꝙ natura absolutè prædicatur, cùm illa nec æqualis, nec superior sit.

¶ Ad hoc dicendum est, ꝙ sicut in natura extra est considerare ipsam rationẽ agẽdi: & est considerare conditionẽ eius sine qua nõ operatur. Verbi gratia, in colore cõsideratur natura eius, ex qua est visibilis: & cõsideratur particularitas, quæ est cõditio, sine qua nõ est visibilis. Ita in natura prædicabili est cõsiderare duo, scilicet ꝙ prædicatur & attribuitur subiecto, & cõditionẽ sine qua nõ attribuitur illi. Sicut in hac propositione, Socrates est homo, id quod attribuitur subiecto, est ipsa natura humana: & nihil aliud. Cõditio verò sine qua ly homo, nõ prædicatur de Socrate, est esse vniuersale superius cõmune, vel aliud huiusmodi: vt enim infrà patebit, & habetur ab Ari. 7. Met. tex. com. 46. Nulla res prædicatur, nisi vt habet esse in intellectu, eo ꝙ prædicatio ab intellectu dependet. Vnde ad dubiũ dico, ꝙ natura secundũ suã rationẽ est id quod prædicatur de ipso indiuiduo. Est enim prædicatio rei de re. Superioritas tamen & vtilitas &c. huiusmodi, sunt conditiones eius. Et ideo ad interrogationem, an in illis prædicationibus sit prædicatio æqualis vel superioris, dico ꝙ est prædicatio superioris.

In fine. huius e. T. c. 46.

¶ Nec obstat ꝙ superioritas non insit naturæ absolutæ quæ prædicatur: quoniam non dicit S. Tho. ꝙ naturæ absolutè, prout abstrahit ab omni esse: conueniat hæc conditio, scilicet prædicatio de indiuiduis: sed dicit ꝙ res cui conuenit illa conditio, est natura absolutè, & non aggregatum ex natura & esse in intellectu, seu in singulari. Non enim, cum dico, Socrates est homo, est sensus, Socrates est homo secundum esse in intellectu, aut in singulari: aut superiori, aut æquali: Socrates est habens humanitatem.

T. c. 12.

In hac quæst.

¶ Vnde valde attendenda est distinctio inter id ꝙ prædicatur & conditionẽ prædicati: quia non attenta fortè decepti sunt dicentes absolutè ex hoc textu haberi, ꝙ ista, Homo est animal: nec est prædicatio superioris, nec inferioris, nec æqualis. Sensus ergo literæ est, Natura absolutè quæ est prædicatur id est natura secundũ cõditiones sibi debitas ratione sui est id quod attribuitur singularibus: & nõ secũdũ cõditiões sibi debitas ex esse i intellectu, vel singulari. cũ quo stat, ꝙ esse in intellectu vniuersalitas & superioritas sint cõditiões, sine quib⁹ natura ipsa nõ prædicat de singularibus.

Essentia absolutè sumpta non est vniuersalis.

Non tamen potest dici, quod ratio vniuersalis conueniat naturæ sic acceptæ, quia de ratione vniuersalis est vnitas & communitas. Naturæ autem humanæ neutrum eorum conuenit secundum suam absolutam considerationem. Si enim communitas esset de intellectu hominis, tunc in quocunque inueniretur humanitas, inueniretur communitas, & hoc falsum est: quia in Socrate non inueniretur communitas aliqua, sed quicquid est in eo, individuatum est.

T. c. 27.

¶ Hic iam ponitur quarta conclusio negatiua, essentia substantiæ cõpositæ absolutè sumpta nõ est vniuersalis, vt species, &c. Probatur sic, Vniuersale est vnũ cõmune multis: essentia substãtiæ compositæ secũdũ se nõ est vna cõmunis multis: ergo essentia substãtię cõpositæ secũdũ se nõ est vniuersalis, &c. Maior est Aris. secundo Posteriorũ. Minor vero probatur ex eo ꝙ si secũdũ se essentia substantiæ cõpositæ esset vna & cõmunis, in quocũque inueniretur illa essentia, esset vna & communis multis, quod est impossibile. Cõsequentia patet ex eo, ꝙ omne quod conuenit alicui secundũ se, conuenit ei in quocunque ponatur: vt ex primo Posteriorũ apparet. Impossibilitas autem consequentis adeò est manifesta, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Auic. dicat secundo suæ Metaphysicæ, quod nullus sanæ mentis
T.c.11. potest oppositum illius opinari. Quis enim est adeo fatuus, qui
dicat essentiam Socratis sibi communem esse & Platonis?

SED hic occurrit dubium circa propositionem illã, suprà quã
fundatur totus processus, scilicet, Omne quod conuenit alicui
secundum se conuenit ei, in quocũq; ponatur: videtur enim mul-
T.c.15. tas habere instãtias. Motus enim secundũ se est velocitabilis in in-
T.c.28. finitum: ex sexto Physi. text. Com. 15. Motus autẽ in cælo positus,
T.c.33. nequaquam, sed est velocitas vt dicitur secundo Cæli. text. Cõ. 28.
T.c.37. Similiter continuum secundũ se est diuisibile in infinitum ex sex-
T.c.41. to Physi. tex. Com. 3. Cõtinuum autem in re naturali positũ, non
T.c.8. cum omniũ natura constãtiũ determinata sit ratio magnitudinis:
&14. vt dicitur secundo de Anima: tex. Com. 41. Similiter motus secun-
T.c.20. dum se habet contrarium, ex 5. Physi. tex Com. 8. & 14. Motus au-
tem in cælo positus caret contrario: primo Cæli. tex. Com. 20.

AD hæc & similia dicitur prænorando quòd aliud est dicere,
A conuenit aliquid secundum se: & aliud est dicere, A non repu-
gnat aliquid secũdum se. Ad veritatem enim primi exigitur, quòd
A vendicet sibi illud in primo, vel secundo, vel quarto modo per-
feitatis. Ad veritatem secundi sufficit, q̃ ipsi A vt sic, non repugnat
illud. Ad veritatẽ quoque primi sequitur illud conuenire sibi in
quocunque ponatur: ad veritatem secundi, non. Multa enim sunt
quæ non repugnant animali in eo q̃ animal: quæ tamen nõ inue-
niunt in quolibet animali. Quicquid aũt cõuenit animali in pri-
mo, vel secundo, vel quarto modo dicendi, per se inuenitur in om
ni animali. Vnde in proposito dico, q̃ nulla instantiarum adduc-
tarum est contra propositionem assumptam, eo q̃ omnia, quæ in il-
lis dicuntur, intelligenda sunt per nõ repugnantiã & cõueniẽtiã.
Cùm enim dicitur motum esse velocitabilem in infinitum, intel-
ligimus motui vt sic, nõ repugnare velocitatem in infinitum. Si-
militer cum dicitur, continuum esse diuisibile in infinitum, intelli-
gitur continuò vt, sic non repugnare diuisibiliratem in infinitũ.
Similiter cùm dicitur, motum habere contrarium, intelligimus
motui, vt sic non repugnat habere contrarium.

¶ Quod si hoc non placet, dicito, q̃ aliud est dicere, A in eo q̃, A
conuenit aliquid: & aliud est dicere, A in eo q̃, A nõ conuenit ali-
quid: vt patet. Et q̃ quicquid conuenit A, in eo, q̃ A, conuenit
omni A: quicquid aũt non conuenit A, in eo quod A, non oportet
negari ab omni A. Risibile enim non conuenit animali in eo, q̃ a-
nimal: & tamen non negatur ab omni animali. Cõuenit enim ani-
mali in homine. Et subiungito, q̃ omnes propositiones in instan-
tiis adductæ sunt intelligendæ negatiuè, vt sit sensus: Motus est ve-
locitabilis in infinitum, id est motus vt sic, est determinatæ velo-
citatis. Similiter continuum est diuisibile in infinitum, id est cõ-
tinuum vt sic, non est determinatæ diuisionis. Similiter motus ha-
bet contrarium, id est motus vt sic, non determinat sibi esse ab-
sque contrario: & sic secundum vtrunque modum respondendi,
remanet propositio assumpta vniuersaliter vera.

Essentia absolutè accepta non est vniuersalis & habet esse in singularibus.

Posset tamen & aliter dici ad has instantias: sed quia magis ad
formam propositionis attendo, quàm ad materiam, ideo in præ-
sentiarum pertranseo.

Similiter etiam non potest dici, quòd ratio generis accidat naturæ humanæ secundum illud esse, quod habet in individuis, quia nõ inuenitur in individuis natura humana secũdum vnitatem, vt sit vnum quid conueniens cuilibet, quod ratio vniuersalis exigit.

¶ Hic ponitur quinta conclusio negatiua. Essentia substantiæ cõpositæ secũdũ esse quod habet in singularibus, nõ est vniuersalis, probatur sic. Vniuersale est in multis essentia substantiæ cõpositæ secundum esse quod habet in individuis nõ est vna in multis, sed diuersa in multis: ergo essentia substantiæ compositæ secundum esse, quod habet in individuis, non est vniuersalis: & consequẽter, nec species, nec genus nec differẽtia q̃ vniuersalitatẽ supponunt.

Essentia vt habet esse in intellectu: est vniuersalis. Vel vt genus Vel species, Vel differentia.

Relinquitur ergo quod ratio speciei accidat naturæ humanæ secundum illud esse, quod habet in intellectu. Ipsa enim natura habet esse in intellectu abstractum ab omnibus individualibus, & habet rationem vniformẽ ad omnia individua, quæ sunt extra animam: prout essentialiter est imago omnium: & inducens in cognitionem omnium, in quantum sunt homines, & ex hoc, quòd talem relationem habet ad omnia individua, intellectus adinuenit rationem speciei: & attribuit sibi, vnde dicit Commentator priõ de Anima, quod intellectus est, qui facit vniuersalitatem in rebus: hoc etiam Auicen. in sua Metaphisicæ octauo dicit.

Cõmentator. 8. in medio.

¶ Hic per locum à diuisione cõcluditur sexta cõclusio affirmatiua determinatiua quæsitę difficultatis scilicet essentia secũdũ esse in intellectu est vniuersalis, genus, species, differentia. &c, probatur sic. Vnũ in multis & de multis est vniuersale natura secũdũ esse in intellectu est vna in multis & de multis: ergo est vniuersale. Probatio Minoris, Vniformiter se habens ad multa, vt essentialis eorum imago, est vnũ in multis & de multis natura secũdũ esse in intellectu est huiusmodi, quia habet esse abstractũ ab omni difformita te indiuiduorũ essentialiter eorũ cognitionem gignens: ergo, &c.

AD euidentiam huius conclusionis & rationis: quia termini multipliciter dicti secundũ Arist. doctrinã distinguẽdi sunt. Nota primò distinctiones terminorum in conclusione positorũ. Esse in intellectu contingit dupliciter, subiectiuè, & obiectiuè. Esse in intellectu subiectiuè est inhærere ipsi, sicut accidens, suo subiecto, vt albedo superficiei. Esse in intellectu obiectiuè, est terminare actũ intellectus. Intellectus est duplex in nobis, agens & posibilis, vt dicitur tertio de Anima. tex. Com. 17. Intellectus agens est *T.c.17.* ille, qui abstrahit speciem intelligibilem à phantasmatibus. Intellectus posibilis est ille, q̃ intellectionem recipit in se. Vniuersale duplex, repræsentando & in prædicando. Vniuersale in repræsentando in proposito est quod repræsentat rem, non repræsentando conditiones eius indiuiduales. Vniuersale in prædicando est illud quòd prędicatur de multis differentibus secundum esse.

¶ His visis, scito conclusionem illam, scilicet natura secundum esse in intellectu est vniuersalis tribus modis verificatur. Primò sic, Natura secundũ esse obiectiuũ in intellectu agẽte est vniuersalis in prædicando. Secũdò sic, natura secũdũ esse subiectiuũ in intellectu posibili est vniuersalis in repræsentãdo. Tertiò sic, Natura secũdũ esse obiectiuũ in intellectu posibili est vniuersalis in prædicando.

Sciendum est secundo, quòd res extra, secundum q̃ est actu intelligibilis est obiectiuè in intellectu agẽte: sic enim terminat eius actionem, quia ad hoc positus est ab Arist. intellectus agens, Vt faciat rem intelligibilem in potentia intelligibilem in actu, vt Com. *Com.18.* dicit tertio de Anima. Com. 18. Fit aũt actu intelligibilis res extrà ab intellectu agente, nõ p hoc q̃ recipiat, aut perdat aliquid secũdum esse per illius actionem, sed ex hoc q̃ eius species intelligibilis producitur ab intellectu agente. Per hoc enim res extrà repræsentatur nõ repræsentatis cõditionibus indiuidualibus: cũ quibus in potentia intelligibilis erat nõ in actu. Vnde ipsa p̃ductio speciei intelligibilis est factio rei extrà, intelligibilis in actu. Habet enim ratio illa duos terminos. Vnũ intra animam, s. speciẽ intelligibilẽ, quę realiter producitur de nouo in intellectu posibili. Et aliũ extra, scilicet rem cuius est illa species, quæ nihil reale ex hoc acquirit, sed tantum denominationem extrinsecam, scilicet q̃ est abstracta ab hoc, & nunc: quod est actu intelligibilis, &c.

¶ Natura aũt extrà, secundum, q̃ est actu intellecta, est obiectiuè in intellectu posibili: sic enim terminat eius actionem, quæ est intelligere. Fit aũt & est actu intellecta res extra. non per hoc q̃ aliquid accipiat, aut amittat per actionem intellectus posibilis, sed ex hoc q̃ conceptus eius formatur ab intellectu posibili: tunc enim res intelligitur, quando eius conceptum formamus. Vnde ipsa conceptus formatio est factio rei extra actu intellectæ: habet enim & hæc actio duos terminos. Vnum intra animam, scilicet conceptum, qui realiter fit, qui nihil aliud est quàm expressa similitudo rei, rem prælentem obiectaliter faciens intellectui posibili. Et alterum extrà, scilicet rem quæ ex producto conceptu extrinsecè denominatur actu intellecta.

Capi. 1.

¶ Ex his patet, quæ sit differentia, & quæ sit conuenientia inter rẽ obiectiuè in intellectu agente & intellectu posibili. Differentia siquidem est quia ex hoc q̃ obiectiuè in intellectu agente fit, & est actu intelligibilis, non autem actu intellecta. Ex hoc verò q̃ est obiectiuè in intellectu posibili, quæ iam erat actu intelligibilis, fit actu intellecta. Conuenientia autem est, quia tam ex hoc quòd est obiectiuè in intellectu agente, quàm ex hoc quòd hoc est obiectiuè in intellectu posibili, habet quòd sit repræsentata absque indiuidualibus conditionibus: & consequenter quòd sit abstracta ab hoc & nunc, &c.

Sciendum est tertio ex Auic. 5. Meta. c. 1. quod vniuersale in prædicando, est id quòd in intellectu non est impossibile prædicari de multis. Et hoc tripliciter potest sehabere.

¶ Primò, quod illa multa sint actu in rerum natura: sicut homo obiectus intellectui est vniuersale respectu Socratis & Platonis.

¶ Secundò, quod illa multa non sunt: possint tamen esse, sicut domus heptangula obiecta intellectui, est vniuersale respectu plurium heptangularum, quæ non sunt. possunt tamen esse.

¶ Tertiò, q̃ illa multa nec sint esse sicut Luna obiecta intellectui est vniuersale respectu plurium Lunarũ, quas impossibile est esse. Et Gabriel obiectus intellectui est vniuersale respectu pluriũ Gabrieliũ, quos implicat contradictionẽ esse. Vniuersale primo modo vocatur à S. Thom. prima parte. q. 13. vniuersale secũdũ rem & secundũ rationẽ: quia res illa realiter est in pluribus, & nõ solùm vt obiecta intellectui. Vniuersale tertio mõ vocatur ibidẽ vniuersale, seu cõmune secũdũ rationẽ tantũ: quia res illa non inuenitur realiter in pluribus, sed vt obiecta intellectui tantùm. Vniuersale secundo modo ibi distinguitur contra vniuersale primo modo. Posset tamen nomine proprio dici vniuersale secundũ rationẽ & secun

1. per 9. 13. arist. 9. c.

secundum rem in potentia tamen. Nec solùm nomina ibi imponuntur à S. Tho. sed & dictorum ratio assignatur valde subtilis, quæ super quatuor propositiones fundatur.

In hoc cap.

¶ Prima est, Vniuersalitas & predicabilitas non cõueniunt rei secundum se: nec secundum esse, quod habent extra animam. patet illa ex dictis.

¶ Secũda est, Res materialis, quę sola p̃ propriã speciẽ cognoscit à nobis: secundũ q̃ est in intellectu nostro, obiectiuè repræsentatur absque cõditionibus indiuidualibus pateret illa etiã ex dictis.

¶ Tertia est, Res immaterialis etiam Deus ipse secundum quod est in intellectu nostro, obiectiuè repræsentatur per modum rerũ materialium, scilicet non representatis proprietatibus indiuidualibus. Patet illa: quia res illæ non cognoscuntur à nobis secundum quòd in seipsis sunt, sed per modum rerum materialium: nec per proprias species, sed per species rerum materialium.

¶ Quarta est, Res omnis vt repræsentata absque cõditionibus indiuidualibus, nõ magis respicit vnũ q̃ plura indiuidua. Patet illa: q̃a vt abstracta est, æqualiter ad vnũ & multa se habet. Nihil enim fingi põt, vnde abstractũ vt abstractũ vnũ magis respiciat, quam plura, vel econtra. Vnde & notanter Auic. appositit in diffinitione vniuersalis illã particulã, secundũ quod est in intellectu. Multa eñ sunt vniuersalia, quibus tam secũdũ esse extrà, quàm secũdũ propriã rationem repugnat prædicari de pluribus, vt de intelligentiis dicetur. Nulli aũt vniuersali, secũdũ q̃ est in intellectu repræsentatũ, absque propria & particulari existẽtia proprietate & hypostatica repugnat prædicari de pluribus. Ex quibus formatur talis ratio: Res quælibet & sola æqualiter se habens ad vnum & plura indiuidua est vniuersalis in actu prædicando res quælibet sola vt representata intellectui nostro, est æqualiter se habens ad vnum & plura inferiora: ergo res quælibet & sola vt repræsentata intellectui nostro, est vniuersalis in actu in prædicando. Maior patet ex diffinitione vniuersalis assignata ab Arist. primo Perihermenias. Minor verò quo ad secundam partem patet ex prima propositione: quo ad primam autem partem ex reliquis tribus.

1.3.9.9.

c.5. circa principium.

EX his corollarię elicio, q̃ ad hoc q̃ aliquid sit vniuersale in actu in prædicando, non exigitur actualis relatio naturæ obiectæ ad particularia: sed sufficit q̃ res ipsa sit in ea dispositione, secundum quam intellectus ad libitum posit illam relationem sibi verè attribuere, nihil addendo præter ipsam actualem relationem.

¶ Istis præhabitis iam patere potest conclusio intenta secundum omnes tres sensus assignatos.

Primus sensus.

¶ Et pro primo quidem sensu argui potest sic, Id quod in intellectu non est impossibile prædicari de multis, seu(vt Aristo. verbis vtar) aptum natũ est prædicari de multis, est vniuersale in prædicãdo: sed res secũdũ esse obiectũ in intellectu agẽte est huiusmodi. ergo res secũdũ esse obiectiuũ in intellectu agẽte est vniuersalis in prædicãdo. Maior patet ex Auic. & Arist. Minor verò probatur sic, Res abstracta à conditionibus indiuidualibus vt sic, est apta nata prædicari de pluribus: res secundũ esse obiectiuum in intellectu agente, est abstracta à conditionibus indiuidualibus: ergo, &c. Præmissæ omnes ex dictis sunt manifestæ.

2. dist. 3. q. 1.

EX his habes quàm malè dixerit Scot. secundo sen. dist. 3. q. 1. in responsione ad primum, dicendo, quòd natura ante actum intellectus posibilis nihil habet, nisi quod conuenit sibi extra animã. patet enim iam quòd secundum sententiam Arist. est actu intelligibilis abstracta ab hoc & nunc: & consequenter vniuersalis in actu ante actum intellectus posibilis.

¶ Pro tertio sensu arguere aliter non est opus: eo quòd eodem modo procedendum esset.

Secundus sensus.

¶ Secundus autem sensus intelligentibus terminos ex rationibus terminorum clarus est. Natura nanque secũdũ esse subiectiuũ in intellectu posibili: nihil aliud est q̃ similitudo immaterialis sui repræsentatiua in illo existens. Similitudo aũt immaterialis à singularibus abstracta, rem vniuersaliter necesse eit repræsentet: eo ipso quòd abstracta est. Si enim rem vniuersaliter non repræsentet: sed particularibus conditionibus immixtã: & non à materialibus conditionibus abstractam, non esset vniuersalis: ergo in repræsentãdo ipsam est vniuersalis res, secũdũ q̃ est subiectiua in intellectu posibili, id est species seu similitudo ipsius naturæ, p quãto repræsentat naturã ipsam non repræsentatus cõditionibus indiuidualibus. ¶ Et nota q̃ quia natura ipsa habet duas similitudines in anima, s. speciẽ intelligibilẽ & conceptus: siue speciẽ impressam & speciẽ expressam: ideo secundũ vtrãque speciẽ est vniuersalis in repræsentãdo. Quare aũt oporteat duas species ponere, & quomodo, si Deus concesserit nobis vitam alibi dicetur. Quãuis autẽ cõclusio secunda posit omnibus modis dictis verificari: attamẽ primus & tertius sunt ad propositum literæ. Intendimus enim hic de vniuersali in prædicãdo, quòd intentionem logicam sonat, & non de vniuersali in repræsentãdo quod nulla intentione secunda logica dicitur vniuersale, sed ex esse proprio quod secundũ rem sortitur.

¶ Literã sic glossare potes. Ipsa enim natura habet esse in intellectu agẽte, vel posibili tam obiectiuè, quã subiectiuè abstractũ ab omnibus indiuidualibus conditionibus. Et habet rationẽ vniformẽ obiectiuè in prædicando, subiectiuè in repræsentãdo, ad omnia indiuidua quæ sunt extrà, prout essentialiter est similitudo omnium obiectiuè in essendo: subiectiuè in repræsentando, inducens cognitionẽ omnium, inquantum sunt homines: quia vt sic assimilantur. Et ex hoc quòd talem relationem: scilicet vniformitatis & similitudinis essentialis, vel repræsentatiuæ habet natura ad omnia indiuidua intellectus, adinuenit rationem speciei, id est secundam intentionem, quæ est species, & attribuit ipsi naturæ vniformiter se habenti ad indiuidua ex hoc, quòd repræsentatur absque omni indiuiduantium difformitate.

QVÆTIO. VII.

Num vniuersalia in actu sint extra animam.

CIRCA dicta est quæstio non modica, An vniuersalia in actu sint extra animam, an fiant per opus intellectus, quamadmodum dictum est. In hac quæstione primò declarabitur titulus. Secundo ponetur opinio Scoti. Tertiò ponetur opinio S. Tho. Quartò respondebitur ad argumenta in oppositum.

QVO ad primum: quia hæc questio diuersimodè intellecta, diuersis modis à Philosophis determinata est, impræsentiarum Peripateticam sententiam supponendo, scilicet q̃ vniuersalia non subsistant extra singularia, declarãda est quomodo intelligatur.

¶ In nomine vniuersalis tria intelligimus. Primò vniuersalitatem, que est relatio rationis. Secundò rẽ, quæ denominatur vniuersalis ab illa vniuersalitate. Tertio, aptitudinem ad essendum in multis, quæ est quid medium inter illa duo, & est fundamentũ proximũ quare res suspiciat illã relatiuam denominationem: ideo enim rei intellectus attribuit relationem vniuersalitatis, quia res illa apta nata est esse in pluribus: nõ vertitur in dubium: an illa relatio, quæ vocatur vniuersale formaliter sit extra animam: eam enim omnes ab intellectu fieri dicunt. Nec quæritur an illa res, quæ denominatur vniuersalis, quæ vocatur vniuersale obiectiuè in potentia, sit extra animã. Cõmunis enim sentẽtia est quòd quãdoq; res illa est extra animã, quãdoque non. Si enim res illa est res realis, puta homo, bos & huiusmodi ponitur extra animam. Si autem res illa sit ens rationis, nõ ponitur extrà, vt subiectũ, prædicatũ, propositio, syllogismus, & similia. Sed dubitatio est an aptitudo ad essendum in multis sit extra animam: ita q̃ absque omni tẽpore intellectus inueniatur res apta nata esse in multis, quæ vocatur vniuersale in actu obiectiuè. an solum extra animam sit res. Aptitudo autem ad essendum in multis ineſt rei per opus intellectus. Et quia aptitudo illa cõplet rationem vniuersalis in actu obiectiuè sumendo vniuersale, licet non formaliter: ideo quærere an extra animam inueniatur totum hoc, scilicet res apta nata esse in pluribus: est quærere, an sit extra animam vniuersale in actu obiectiuè.

Vniuersale duplicitèr sequitur

ET debes scire ad euidentiã terminorum, q̃ sicut album accipitur dupliciter scilicet formaliter & subiectiuè: ita vniuersale accipitur dupliciter, scilicet formaliter & subiectiuè. Subiectiuè enì accipi non potest, eo q̃ vniuersalitas in nullo est subiectiuè cùm sit ens rationis. Vniuersale formaliter est ipsa vniuersalitas, quæ relationis est. Vniuersale obiectiuè subdiuiditur in vniuersale obiectiuè in actu, & vniuersale obiectiuè in potentia. Vniuersale obiectiuè in actu est totũ hoc, scilicet res vna apta nata esse in pluribus. Vniuersale obiectiuè in potentia est res ipsa vna formaliter, non adiungendo sibi aptitudinem ad essendum in pluribus. Ex his patet, in quo stat difficultas: & patet in quo quid nominis terminorum in titulo quæstionis positorum. Intendimus enim non de vniuersali formaliter, nec de vniuersali obiectiuè in potentia: quia in his conuenimus, sed de vniuersali obiectiuè in actu. Propterea cum loquimur de vniuersali in actu absque additione obiectiuè intelligi volumus ne in æquiuoco laborem[a].

[a] *Scot. 7. met. q. 16. & 2. diff. 3. q. 1.*

QVO ad secundum Sco. supra. 7. Met. q. 16. sequẽdo fundamẽta sua: q̃ scilicet naturam extra animam sequatur vnitas formalis & cõmunitas, opinatur rem vnã aptã natam esse in pluribus dari extra animam: ac hoc dicit vniuersale in actu esse in rerũ natura absque omni ope intellectus. Adducit quoque ad hoc multas rationes, quas in mediũ afferre esset limites intentionis nostræ excede re: propterea eas afferã, ex quarũ solutione reliquarũ debilitas innotescit. ¶ Arguit primò per locũ à diffinitione ad diffinitũ sic: Circumscripto quocunque actu intellectus res est apta nata esse in pluribus: ergo datur vniuersale in actu extra animam. Tenet consequentia, quia vniuersale obiectiuè in actu, vt distinguitur contra singulare & prædicabile diffinitur, prima Perihermenias vniuersale est quod aptum natum est esse in pluribus. Antecedens, probatur: quia si non, ergo aptitudo ad essendum in pluribus repugnat sibi, nec conferri sibi posset saltem ab intellectu: quia tunc pari ratione posset dare Socrati talem aptitudinem.

cap. 15. Lec. 10.

¶ Præterea, Vniuersale in actu est proprium obiectũ intellectus: igitur præcedit actum intellectus Tenet consequentia ex secundo de anima, vbi dicitur quòd obiectum est prius actu.

T.c.38.

¶ Præterea, Obiectum scientiæ realis est ens extra animã, vniuersale in actu est obiectũ scientiæ realis: igitur vniuersale in actu est

Universidad de Deusto
Biblioteca

ens extra animam.

T.c.20. ¶Præterea, Relatio mensuræ est realis, quinto Meta. sed illa fundatur in aliquo vniuersali. Probatur: quia oportet esse aliquod vnum mensuram aliarum specierum: sed non vnum numero secundum Arist. ergo vniuersale.

T.c.39. ¶Præterea: Operatio seu passio realis primo & adæquatè in est vniuersali: vt intelligere homini ex primo Posteriorum. igitur datur vniuersale extra animam.

¶Præterea, contrarietas est oppositio realis: & eius extrema sunt vniuersalia non singularia: ergo dantur vniuersalia extra animam.

¶Præterea, Si vniuersale sit ab intellectu, quomodo res prædicatur de re? & quomodo vniuersale est vbique & semper incorruptibile & æternum? & quomodo materia & forma pertinent ad quidditatem vniuersalis Physici? & quomodo vniuersalium tantùm est diffinitio? & quomodo genera & species, vniuersaliter prædicamenta sunt entia extra animam?

¶Præterea, si nihil esset in re nisi singulare: nulla esset vnitas realis: nisi numeralis, quæ est propria singulari: consequens est falsum: ergo, &c. Hæc de secundo.

Opinio sancti Thom. QVO ad Tertium scito nos sequentes S.Tho. ac per hòc communem Peripateticorū doctrinā oppositā in hac re proferre sententiā. Dicimus nanque, ꝙ illorum trium, quæ in Vniuersalis nomine intelliguntur, vnū tatùm quādoque est extra animā, scilicet res ipsa vna formaliter reliquis duobus opus intellectus consequētibus: quod & probatur simili modo arguēdo, quo suprà argutū est. Quicquid sequitur naturam ratione sui, simpliciter prædicatur de indiuiduo illius naturæ. sed aptitudo ad essendum in pluribus apertè sequitur naturam: puta humanitadem ratione sui. ergo aptitudo ad essendum in pluribus prædicatur simpliciter de indiuiduo humanæ naturæ: igitur ista erit vera, Socrates est aptus natus esse in pluribus: quod est impossibile. Maior manifesta fuit suprà, ex eo quòd omnia, quæ comitantur naturam ratione sui, non separantur ab ea posita in indiuiduo: & consequenter prædicantur de eo: quia (esse in) fundat dici de.

In hoc e. 6.q.5.circa fin. ¶Præterea, Omnis aptitudo fluens ab aliqua natura, inuenitur in qualibet singulari natura inferiori ad illam: sed aptitudo ista, s.ad essendum in pluribus fluit ab aliqua natura: puta ab humanitate, ergo aptitudo ad essendum in pluribus inuenitur in qualibet natura humana processus bonus, & conclusio fasa: ergo altera præmissarum, non Maior. quæ ex terminis patet: ergo Minor, quæ est conclusio aduersariorū. Falsitas cōclusionis probatur sic, Illa aptitudo attribuenda non est cuilibet humanitati, quæ in qualibet humanitate impossibilis est reduci ad actum. Patet ista: quia aliter otiosè data esset talis aptitudo. Aptitudo enim est propter actum. sed aptitudo ad essendum in pluribus est huiusmodi, s.ꝙ in qualibet humanitate posita impossibilis est reduci ad actum: quia impossibilis est, vt humanitas Socratis actu sit in Socrate & Platone, aut migret de Socrate in Platonem: ergo aptitudo ad essendum in pluribus non est attribuenda cuilibet singulariter humanitati. Dicamus igitur rem vnam esse extra animam. Aptitudinem autem ad essendum in pluribus conuenire rei secundum esse, quod habet in intellectu: quia conuenit ei sub solitudinis conditione posita. Solitariè enim accepta natura apta nata est in multis, saltem secundum rationem esse. Solitudo autem cùm importet separationem naturæ à proprietatibus indiuiduabus, non conuenit rei nisi in intellectu agente vel possibili obiectè.

hoc eod. c.5.circa fin. ET Aduertas ad maiorem nostræ positionis euidentiam quòd hic accidit similis defectus Scoto illi, qui positus est suprà. Cùm enim aptitudo ad essendum in pluribus sit idem, quod non repugnantia ad essendum in pluribus, arguit sic, Naturæ, puta humanitati inquantum humanitas non repugnat esse in pluribus: ergo humanitati, inquantum humanitas, conuenit aptitudo, seu non repugnantia ad essendum in pluribus: & consequenter humanitas est vniuersalis absque opere intellectus. Apparet autem manifestè peccatum in hoc processu, cum ex negatiua intrare affirmatiua de prædicatio infinito reduplicatione addita. Prima enim propositio, quæ est negatiua veritatem habet. Secunda verò quæ affirmatiua est, est impossibilis: quod patet ex eo, ꝙ humanitas inquantū humanitas abstrahit à repugnantia ad essendum in pluribus, & non à repugnantia ad essendum in pluribus sicut abstrahit ab albo & non albo. Si enim humanitas vendicaret sibi inquantum humanitas, non repugnantiam ad essendum in pluribus, nullo pacto humanitati posset conuenire repugnantia ad essendū in pluribns: & sic nec per se, nec per accidens posset repugnare humanitati esse in pluribus: ꝙ est manifestè falsum, Humanitati enim Socratis ratione adiunctæ hæccheitatis repugnat esse in pluribus: Consequētia tenet: quia oppositum eius quod conuenit alicui, secundum ꝙ ipsum nullo modo potest inueniri in illo: vt habes ex primo Posteriorum. Quamuis igitur naturæ ratione sui non repugnet esse in pluribus: non tamen vendicat sibi ratione sui non repugnantiam ad essendum in pluribus: & cum eam non vendicet sibi secūdum esse, quod habet in singularibus, relinquitur ꝙ vendicabit eam sibi secūdum esse quod in intellectu fortitur. Et quia ad hoc quòd aliquid sic vniuersale in actu, exigitur ꝙ vendicet sibi non repugnantiam ad essendum in pluribus cùm in diffinitione eius ponatur: quod enim ponitur in diffinitione per se competit diffinito: ideo res ratione sui non potest esse vniuersalis in actu, sed quam primum est obiecta intellectui agenti vel possibili, fit vniuersalis in actu, quæ vniuersalis erat in potentia. Quomodo autem fiat huiusmodi reductio potētiæ ad actū, iam dictū est, scilicet quòd ad intellectu agente fit per productionem speciei intelligibilis, ab intellectu vero possibili per formationem conceptus.

In hoc e. cap. ¶Quod si aliquis finxerit, vniuersale in actu constitui per negationem repugnantiæ ad essendum in pluribus: & non exigere affirmationem non repugnantiæ aduertat se errare propter tria.

¶Primò, propter hoc, ꝙ in diffinitione vniuersalis affirmatiuæ ca dit ipsa aptitudo, seu non repugnantia ad essendum in pluribus.

¶Secundo, quia si ad vniuersalem sufficit negatio repugnantiæ ad essendum in pluribus. ad singulare quoque sufficiet negatio repugnantiæ ad essendum in vno solo. Sicut enim vniuersale se habet ad multa: ita singulare ad vnum tantum: & si fic est tunc humanitas, inquātum humanitas, erit vniuersalis & singularis: de ea enim vt sic negatur vtraque repugnantia.

2 ds.art. con.33. ¶Tertiò, quia cùm vniuersale in actu distinguatur contra singulare: sicut singulari repugnat esse in pluribus, ita vniuersali in vno tantum: humanitati autem, de qua negatur repugnantia ad essendum in pluribus, non repugnat esse in vno tantum, ergo negatio talis repugnātiæ non sufficit ad cōstituendum vniuersale in actu. Et potest hæc ratio formari cōtra principale sic: Vniuersale in actu repugnat esse in vno tantum: humanitati inquantum humanitas nō repugnat esse in vno tantū, aliter non posset saluari in vniuoco tantum indiuiduo: ergo humanitas vt sic, non est vniuersalis in actu. Similiter dicas de quacunque alia natura. Hæc de tertio.

QVO ad quartum respondendum est argumentis in oppositum. Et primi quidem negatur antecedens, ad cuius probationē dicitur negando consequentiam. Non enim valet res circūscripto actu intellectus, non est genus: ergo sibi repugnat esse genus. Sat enim quòd abstrahat ab vtroque: sic autem est in proposito. Natura enim ipsa circunscripto actu intellectus abstrahit ab aptitudine ad essendum in pluribus, & à repugnantia ad essendum in pluribus: vt ex dictis patet.

2.d.art. 11. com. 33. ¶Ad secundum dupliciter respondetur, & vtroque modo bene. Primò negatur consequentia, si sermo fit. de intellectu agente: quia potentia actiua non præsupponit obiectum suum, sed facit illud. Si autem sermo sit de intellectu possibili, concessa consequentia prima, non sequetur, ergo vniuersale in actu est extra animam: quia sit per actū intellectus agentis. Secundò dicitur, quòd cùm vniuersale in actu nominet duo, scilicet rem & aptitudinem, &c. res ipsa est obiectum, aptitudo autem est modus obiecti seu conditio, sine qua res non est obiecta. Sufficit autem, ꝙ res ipsa, quæ est obiectum, præcedat actum intellectus: & non oportet quòd modus eius præcedat. Obiectum enim, ait Aristot. est prius actu non modus obiecti. Vnde ad formam argumenti negetur consequentia, quia & si posterioritati antecedentis non obstet aptitudinem esse medium obiecti: obstat tamen illationi consequentis ex eo, prioritas enim modi non potest inferri ex posterioritate obiecti.

¶Per hoc idem respondetur ad tertium, quòd scilicet res obiecta scientiæ reali est extra animam, non modus rei obiectæ: vniuersale autem in actu nominat vtrunque, scilicet rem & modum: & ideo vniuersale in actu nō sequitur esse extra animam, ex eo quòd res, de qua est scientia est extrà.

¶Ad formam argumenti dicitur, quòd vera existente maiore cōmittitur fallacia figuræ dictionis: mutatur enim res obiecta in modum rei, seu in rem cum modo.

SED contra istas responsiones instat Sco. ibi: & primo contra primam sic, Quicquid est per intellectum agentem est prima intentio: ergo nullum vniuersale est in genere substantiæ: consequenter nulla est prædicatio in quid superiorum de inferioribus.

¶Præterea, Vniuersale præcedit sensum, vt aliàs probatum est, ergo præcedit intellectum agentem. 2.d.3.q.1.inquinta Giacō tra ad.

¶Præterea, Intellectus agens & possibilis sunt vna potentia: aliàs quilibet homo haberet duos intellectus: sed vnius potētiæ est vnū obiectum quare si præcedit actum vnius, præcedit actum alterius.

¶Præterea, Secundum hoc nō esset generatio vniuoca sine actione intellectus agentis. Dicetur forte ꝙ nō habeat aliquā vnitatem realem generans & genitum, sed similitudinem. Contrà, quia proximum fundamentum similitudinis est vnū quinto Metaphysicæ: sed non generans neque genitum, ergo aliquid commune vtrique.

T.c.11. ¶CONTRA secundam vero responsionem arguit: quia nullo intellectu considerante non erit vniuersale in actu: & ita scientia habitualis non esset obiecti vniuersalis in actu. T.c.20.

¶Præterea, Obiectum, inquantum est prius actu, non intelligitur sub hoc modo: ergo vel sub nullo, vel sub opposito modo: sed non sub nullo: ergo, &c.

¶Præter

¶Præterea, Aut ille modus est factꝰ ab intellectu, aut nō, si nō, habet intētū: si fic, ergo nó est necessarius in obiecto: ꝙ prius obiectū est intellectū sine illo modo causato p intellectionē obiecti.

AD HAS Instantias respondetur, præsupponendo sæpe iam dictū, quod vniuersale duo dicit, rem & aptitudinem, seu vniuersalitatem. Vniuersale pro re posita in prædicamento est prædicabile, scibile est obiectum intellectus, diffinibile, & huiusmodi. Vniuersale autem pro aptitudine est modus: seu conditio rei prædicamētalis prædicabilis, scibilis, diffinibilis: &c. neque intellectus agens, aut possibilis facit rem, sed modum tantum.

¶Ad primam ergo conceditur, ꝙ vniuersale pro eo quod sit ab intellectu agente, non est in prædicamento substantiæ, vlterior autem consequentia nullam habet apparentiam.

¶Ad secundam negatur antecedens, visus enim etsi sic coloris vniuersaliter, vt habes, à S.Sho. Prima secundæ, q.26.ar.6. non tamen est coloris vniuersalis.

¶Ad tertiam similiter negatur antecedens: necessariū enim est vt dicitur 3.de Anima, tex. Com.17. in anima nostra esse duos intellectus, s.agentem & possibilē: qui nō possunt esse eadē potentia cū potentia actiua & potentia passiua non sint eadem apud Arist.

¶Ad quartam negatur cōsequētia, & dicitur ꝙ responsio illa ibi data est optima sanè intellecta. Ad improbationem eius dicitur, ꝙ similitudo fundatur supra res ipsas, puta duas albedines: vel humanitates, tanquam fundamentum, & ꝙ vnitas non est fundamentum similitudinis, sed conditio fundamenti: fundatur enim similitudo propriè dicta supra duas res habentes illam conditionem. s. mutuam negationem distinctionis formalis, puta duas albedines: & hoc modo intelligendus est Arist. 5. Meta. Et dato ꝙ vnitas esset fundamentum, adhuc non sequeretur, dari aliquid T.c.30. commune vnum vtrique: dicam enim ꝙ similitudo non fundatur supra vnum, ꝙ est generans, neque supra vnum quod est genitum sed supra vnum, ꝙ sunt generans & genitum. Iam autem declaratum est suprà committit fallaciam consequentis, si fic procedatur, Generans & genitum sunt vnum formaliter, ergo habent aliquid vnum commune vtrique.

In hoc quæst. 5. AD PRIMVM Eorum, quæ contra secundam responsionē adducuntur, dicitur ꝙ præcisè loquendo, de intellectu possibili, secatur vniuersale, quēadmodū scientia: ita ꝙ scientia in actu est vniuersalis in actu: scientia in potentia est vniuersalis in potentia, & scientia in habitu est vniuersalis in habitu, quod tunc accidit, quando cùm volumus ipsum, in actu facimus. Egrediendo autem ad intellectum agentem, dicitur ꝙ nullo intellectu considerante, dummodo producta sit species intelligibilis, datur vniuersale in actu: eo quod Philosopho dormiente, rosa, cuius species intelligibilis in illius iutellectu conseruatur, denominatur repræsentata absque hoc, & nunc actu intelligibilis, &c.

¶Ad secundum dicitur, ꝙ obiectum vt prius actu nullum sibi vendicat modum: abstrahit enim ab omni esse & modo quidditas.

2.d.art. 11. com. 33. ¶Ad tertium dicitur, ꝙ modus ille fit ab intellectu agente: & cū infertur, ergo non est necessarium, negatur consequentia: quia potentia actiua non præsupponit conditionem sui obiecti, sed facit. Dicitur secundo, ꝙ dato ꝙ non fieret ab intellectu agente, fit ab intellectu possibili: & similiter negatur illa cōsequētia. Ad probationem dicitur, ꝙ falsum assumit, s. ꝙ prius intellectus intelligit rē, deinde facit eius modum. simul enim vtrumque fit, intellectus enim formādo cōceptā rē absq; hoc & nunc apud se facit, neqs potest imaginari, ꝙ prius faciat rem, deinde absque hoc, & nunc sicut Socrates simul generat hominem nunc, & non prius hominem, deinde hunc.

¶Ad quartum negatur, ꝙ relatio mensuræ fundetur in aliquo vniuersali, fundatur enim neque in vniuersali, neque in singulari, vt fic, sed in natura vna formaliter quæ in singulari reperitur. & fic nō est vnum numero, vt fic mensura aliorum, sed vnum formaliter.

¶Ad quintum dicitur, ꝙ nihil aliud concludit, nisi quod vniuersale pro re est extra animam, fic enim accepto vniuersali inest primo passio seu realis operātio, homo enim est cui primò conuenit ridere, non homo vniuersalis, alioquin risibile non inueniretur in homine non vniuersali, puta Socrate.

¶Ad sextum dicitur similiter, ꝙ extrema contrarietatis sunt res ipsæ non res particulares vt sic, neque vniuersales, aliter res non vniuersales, s. hæc albedo & hæc nigredo, non essent contrariæ.

¶Ad septimum dicitur, ꝙ stant ista duo simul, Vniuersale prædicatur de rebus, &, Vniuersale fit ab intellectu, eo ꝙ vniuersale pro re est id ꝙ prædicatur, & quo ad hoc non fit ab intellectu. Vniuersale autem pro aptitudine est conditio rei, quæ prædicatur, & talis fit ac intellectu, prædicatio enim non debetur rebus nisi habentibus conditionem aliquam intentionalem. Vnde & Arist. 7. Meta. tex. Commen. 46. ait, quod substantia nō dicitur de subiecto, quia loquebatur de ea secundum suam naturam. In prædicamentis vero vbi de substantia induta accidentia intentionalia loquebatur, dixit substantiam dici de subiecto.

¶Ad id verò, ꝙ ibi additur, dicitur ꝙ omnia illa verificantur de vniuersali pro re, sed exponenda est affirmatiua proposita negatiuè, vt sit sensus, Vniuersalia sunt vbique, &c. id est, naturæ ipsæ denominatæ vniuersales non terminant sibi locum neque tempus. Si militer dicitur ad, quod subiungitur, ꝙ forma & materia pertinēt ad quantitatem vniuersalis, id est rei physicæ, quæ denominatur vniuersalis. Similiter vniuersalium tantum est diffinitio, id est rerū quæ denominatæ sunt vniuersales. Similiter res denominatæ genera, species, & differentiæ sunt extra animam, conditiones autem earum sunt per opus intellectus.

Hoc eo c. ¶Ad octauum dicitur ꝙ per ly singulare, duo intelligere possumus. quandoque intelligitur ipsa singularitas, quandoque totum, s. res singularis. Primo modo accipiendo singulare, conceditur cōsequentia, sed antecedens non est verum. Secundo modo antecedens Peripateticum est sed consequentia nihil valet, suprà enim iā diximus, in singulari multas vnitates existere, & nō tm numerales.

Et quamuis hæc natura intellecta habeat rationem vniuersalis, secundum quòd comparatur ad res, quæ sunt extra animam, quia est vna similitudo omnium, tamen secundum quod habet esse in hoc intellectu, vel in illo, est species quædam intellecta particularis, & ideo patet defectus Commentatoris in tertio de anima, qui voluit, ex vniuersalitate formæ intellectæ vnitatem intellectus concludere, quia non est vniuersalitas illius formæ secundum hoc esse, quod habet intellectum, sed secundum quod ad res refertur, vt similitudo rerum. Sicut etiam, si esset vna statua corporea representans multos homines, constat quod illa imago, vel species statuæ haberet esse singulare & proprium, secundum quod esset in hac materia: sed haberet rationem communitatis, secundum quod esset commune representativum plurium.

¶Et hæc secūda parte capituli huius Auer. errorem remouere intendit, qui in tertio de anima. cō. 5. ex vniuersalitate formæ intellectæ voluit declarare vnitatem intellectus hoc modo. Quod est vniuersale. suam vniuersalitatem retinens est indistincta numero: forma intellecta, id est natura secundū esse in intellectu subiectiue est vniuersalis suam vniuersalitatem retinens: ergo est indistincta numero. igitur subiectum eius ꝙ est intellectus possibilis non est distinctum numero: & sic vnus intellectus in omnibus hominibus concluditur. Maior videtur ex fe nota, quia vniuersalitati opponitur distinctio numeralis. Minor verò ex eo patet ꝙ species intelligibilis repræsentat vniuersale. Hæc ratio etsi alterius principium exigat pro sui dissolutione, & pro sui probatione: attamen quantum præsentis intentionis est ex dictis sic destruitur, vniuersale est aliquod duplex, s. in essendo & in repræsentando. Vniuersale in essendo esset, si daretur natura hominis separata, vt idea Platonis & de tali vniuersali vera est Maior: sed falsa Minor. Vera quidem Maior, quia tali vniuersali cùm secundum esse vniuersalitatem sortiatur, secundum esse quoque repugnabit distinctio numeralis: vnde impossibile est imaginari plures homines vniuersales. Falsa autem est Minor, quia species intelligibilis non est vniuersalis in essendo, cum sit in singulari subiecto, s. intellectu possibili, qui indiuiduum quoddam est, licet immateriale. Vniuersale verò in repræsentando (vt dictum fuit) est ꝙ rem vniuersalem repræsentat. & tali vniuersali falsa est maior: licet Minor sit vera & Maioris quidem falsitas ex eo cognosci potest, ꝙ tale vniuersale vniuersalitatē non habet secundum suum esse, quo respicit subiectum, vnde vnitas vel pluralitas numeralis in accidentibus oritur: sed habet vniuersalitatem secundum repræsentationem, quæ respicit obiectum: vnde nō repræsentat obiecta distincta numero: sed vnum & idem obiectū omnium repræsentant omnes species cuiusdem rei puta species humanitatis in te & in me: sicut eadem Socratis facies à pluribus per plures species idem omnino repræsentantes videtur. Minoris autē sic intellectæ veritas ex supradictis liquet: species enim intelligibilis repræsentat naturam, non repræsentando cōditiones particulares eius, vt dictum est: hæc est sententia literæ in hac parte.

Et quia naturæ humanæ secundum suam absolutam considerationē conuenit, quod prædicetur de Socrate: & ratio speciei non conuenit sibi secundum suam absolutam, scilicet humanæ naturæ considerationem, sed est de accidentibus, quæ consequuntur eam, secundum quoddam esse, quod habet in intellectu: ideo nomen Speciei non prædicatur de Socrate, vt dicatur, Socrates est species: quod de necessitate accideret si ratio speciei conueniret homini secundum esse, quod habet in Socrate, vel secundum suam absolutam considerationem, scilicet inquantum est homo, quicquid enim conuenit homini, inquantum est homo, prædicatur de Socrate.

¶In hac parte tertia capituli huius talē obiectionē ex supradictis

Universidad de Deusto
Biblioteca

excludere intendit, quia ꝙ prædicatur de prædicatio prædicatur & de subiecto, sed species prædicatur de homine, ꝙ est prædicatum respectu Socratis. ergo species prædicatur de Socrate, & sic Socrates erit species, Conclusio est falsa, Maior vera ex ante prædicamẽtis habetur. Huius obiectiõis peccatũ vnde oriatur ex suprà posita distinctione eorũ quæ cõueniũt naturæ, manifestat simul ex hoc infinuãs quàm cõueniẽs tradita fuerit doctrina, cũ ex eà difficultates accidentales dissoluuntur. Cùm enim dictum sit, ꝙ triplicia sunt quæ de natura prædicantur, quædam s. absolutè, & quædam secũdũ esse in intellectu, & quæda secũdũ esse in singulari, ea quæ cõueniũt naturæ secũdũ esse in intellectu, non conueniũt ei absolutè, neque secũdum esse in singulari cùm opposita sint, & ideo prædicto processu error accidit, quia denominatio specifica homini secũdũ esse in intellectu cõuenit, & cõcluditur de homine secũdũ esse in singulari, dũ infertur, ergo Socrates est species. Vt autẽ ad formã argumẽti dici possit, innuit talem distinctionem, Prædicari de prædicato contingit dupliciter. Vno modo vt prædicato, id est secundum ꝙ illud prædicatur de altero, sicut animal prædicatur de prædicato Socratis, scilicet homine, secundum id secundũ ꝙ homo predicatur de Socrate, secũdũ idẽ enim homo recipit prædicationẽ animalis & prædicatur de Socrate, secundum suam naturã, & hoc modo Maior est vera, Minor autem falsa. Alio modo contingit prædicari de prædicato, non vt prædicato, id est non secundũ illã rationẽ, quia illud prædicatũ de suo subiecto prædicatur, sicut in proposito species non prædicatur de homine inquantũ homo est prædicatũ Socratis, id est nõ prædicatur de homine secundum illud esse, quo homo prædicatur de Socrate, eo ꝙ homo prædicatur de Socrate secũdũ suũ esse quiditatiuũ absolute, species autẽ prædicatur de homine nõ secũdũ eius esse quidditatiuũ, sed secũdum esse ꝙ in intellectu habet, & hoc mõ Maior est falsa, Minor autẽ vera semper, ergo altera præmissarũ est falsa. Et hoc est ꝙ in litera dicitur, ꝙ ratio speciei non cõuenit homini secũdũ suam absolutã consideratiõnẽ, secundum
In hoc c. qõ. 5. fi. quã conuenit sibi prædicari de Socrate, quia sic oportet etiã conuenire Socrati (vt supra dictũ fuit) sed conuenit ei secundum esse in intellectu secundum quod esse prædicatur de Socrate.

Et tamen prædicari conuenit generi per se, cum in eius diffinitione ponatur. Prædicatio enim est quoddam, quod completur per actionem intellectus componentis & diuidentis, habens tamen fundamentum in re, ipsam vnitatem eorum, quorum vnum de altero dicitur. Vnde ratio prædicabilitatis potest claudi in ratione huius intentionis, quæ est genus quæ similiter per actionem intellectus completur, nihilominus id, cui intellectus intentionem prædicabilitatis attribuit, componens id cum altero, non est ipsa intentio generis, sed potius id, cui intellectus intentionem generis attribuit, sicut quòd significatur hoc nomine Animal, sic ergo patet qualiter essentia vel natura se habet ratione speciei, quia ratio speciei non est de illis, quæ conueniunt ei secundum suam absolutam considerationem, neque de accidentibus, quæ consequuntur ipsam secundum esse, quod habet extra animam, vt albedo vel nigredo sed est de accidentibus, quæ consequuntur eam secundum esse, quod habet in intellectu, & per hunc modum conuenit sibi ratio generis vel differentiæ.

¶ In hac quarta parte capituli huius respondere intendit cuidam tacitæ obiectioni, quæ talis est. Quod per se prædicatur de speciebus conueniẽ ipsis speciebus, sed ly genus, ꝙ se prædicatur de speciebus, puta homine & Boue, ergo ly genus, conuenit ipsis speciebus, & sic homo erit gen⁹ & similiter Bos. Maior est ex terminis nota, implicat enim ꝙ aliquid per se prædicatur de aliquo in quocũq; modo perfectatis & nõ cõueniat illi. Minor probatur sic, Illud, in cuius diffinitiõe ponit prædicari de speciebus, per se prædi
Ca. de genere. cat de illis, sed ly genus est, in cuius diffinitiõe ponit prædicari de specieb⁹, ergo genus per se predicatur de speciebus. Maior syllogismi huius patet ex eo, ꝙ quælibet pars diffinitionis in recto in primo mõ perfectatis conuenit diffinito. Minor aũt in Porphyrio patet sic dicẽte, Gen⁹ est prædicabile de plurib⁹ specie differentibus.

¶ Similiter omnino põt argui de speciei respectu indiuidui, cum etiã in diffinitione speciei ponatur prædicari de indiuiduis, & sic videtur ꝙ malè dictũ sit, Socratẽ non esse speciẽ, Huius obiectionis in litera motiuũ tantum tangitur, cum dicitur. Et tamen prædicari per se conuenit generi, cum in eius diffinitione ponatur.

¶ Responsio autem in residuo ponitur, in quo ad plenã materiæ huius discussionẽ duas distinctiões innuit. Prima est, prædicari dupliciter capitur. s. formaliter, & fundamentaliter, seu materialiter. Secunda est, genus dupliciter accipitur, scilicet formaliter, & fundamẽtaliter, seu materialiter. Et debes scire, vt terminos intelligas, ꝙ in hac propositione, Homo est animal, sunt tria, s. ly homo, ly est, & ly animal, quæ extra animam nihil aliud sunt, quam natura humana importata per ly homo, & natura sensitiua importata per ly anima, & vnitas seu coniunctio earum inter se importata, per ly est: hęc enim tria intellectus apprehendens in secunda sua operatione format hãc propositionem, Homo est animal, qua formata reflectendo se super illa tria, vt terminant actum sui componentis adinuenit & attribuit eis quasdam relationes, & ly homo, attribuit relationem subiecti, & ly animal, relationem prædicati, & ly est, relationem prædicationis. Vnde prædicatio formaliter est illa relatio adinuenta ab intellectu: fundamentaliter verò seu materialiter est coniunctio rei prædicate cum re subiecta. Similiter cùm intellectus apprehendit naturam sensitiuam, & reflexerit se super illam, vt stat sub actu eius, videritque eam vt sic indifferenter se habere ad species in quibus primo inspexerat naturam illam saluari, attribuit naturæ sensitiuæ, seu animali obiecto relationem generis, & sic genus formaliter est illa relatio, genus autem fundamentaliter, seu materialiter est natura ipsa, puta sensitiua, & sic patent termini distinctionum.

EX HIS tria deducuntur. Primum est, ꝙ cùm genus fundamentaliter, puta animal, non includat in diffinitione sua prædicationem fundamentalem, quia in diffinitione animalis non ponitur coniunctio eius cum homine, vel Boue, neque predicationẽ formalẽ, quia in diffinitione rei non ponitur res secũde intẽtiõis, cõsequẽs est ꝙ genus formaliter sumat, quãdo diffinit à Porphyrio. *Ca de genere.*

SECVNDVM est, ꝙ in diffinitione generis formaliter non cadat prædicatio fundamentalis de specie, puta homine, quia relatio generica non est coniuncta realiter rei, quæ denominatur species, consequens est, ꝙ prædicari de pluribus positum in diffinitione generis, sit accipiendum formaliter, scilicet pro relatione prædicationis: vna enim relatio potest cadere in diffinitione alterius, ita vt conceptus relationis, quæ est prædicatio de pluribus, &c. cadat in conceptu relationis, quæ est genus. Et hinc habes: quam conformiter S. Tho. dicant afferentes genus & speciem diffiniri pro secundis intentionibus in concreto.

TERTIVM deducendum est, ꝙ aliquid dicitur prædicari de specie dupliciter. Vno modo, vt res denominata prædicabilis de speciebus, & sic animal prædicatur de homine & Boue. Alio modo, vt id, quo res denominatur prædicabilis de speciebus, & sic genus, in cuius diffinitione ponitur prædicari de speciebus, prædicatur de ipsius speciebus. Sicut aliquid dicitur disgregatiuum visus dupliciter. Vno modo vt res denominata disgregatiua visus: hoc enim modo nix dicitur disgregatiua visus. Alio modo, vt id, quo res denominatur disgregatiua visus quemadmodum albedo dicitur disgregatiua visus, cum in diffinitione eius ponatur, disgregare visum. Et sicut stant ista duo simul. ſ.ꝙ res diffinita per disgregare visum est albedo, & non nix, res autem denominata disgregatiua visus est nix & non albedo, ita precisè in proposito stant ista duo simul. ſ.ꝙ res diffinita per predicari de speciebus est relatio generica, res autem denominata prædicabilis de speciebus est natura, quę subest illi relationi, puta animal, ita ꝙ res diffinita per prædicari, &c. est genus formaliter non materialiter, res autem denominata prædicabilis est genus materialiter, non formaliter. Vnde in litera dicitur, ꝙ ratio prædicabilitatis clauditur in hac intentione, quæ est genus, id tamen, cui intellectus intentionem prædicabilitatis attribuit non est ipsa intentio generis, sed res, cui etiam ipsa intentio generis attribuitur. *De hoc vide c. huius doc. super Por. in cap. de genere pri.*

¶ Ex quibus patet responsio ad obiectionem, quia loquendo de eo, ꝙ per se prædicatur de speciebus, vt res denominata prædicari, vera est Maior, sed falsa Minor: loquendo aũt de eo ꝙ per se prædicatur, vt ratio denominandi falsa est Maior, licet Minor sit vera. Vnde cùm semper altera præmissarum sit falsa nihil concluditur. Hac distinctione nunc assignata in terminis simplicibus sic vti poteritis, prædicabile de speciebus dupliciter, formaliter & denominatiuè, ꝙ prædicatur de homine & Boue denominatiuè est animal: ꝙ autem prædicatur formaliter de homine & Boue, est genus, de prædicabili nominatiuè falsa est Minor de prædicabili formaliter falsa est Maior. Hæc dicta cum applicaueris ad speciem respectu indiuiduorum ad differentiã, proprium: & accidens, & reliqua huiusmodi, solues multas obiectiones, & illucescet tibi veritas multarum propositionum, quæ obscuræ apparent. Residuum capituli est Epilogus, per se patent, & cætera.

CAPVT V.

Quod simplicium substantiarum essentia minimè sit ex materia & forma quid compositum, sed tantum forma, non item comparatur compositum essentiæ, & quod ex esse & essentia sit composita. Quid denique intelligentiæ effectiuè sint à Deo ex actu & potentia compositæ, multipliciter ostenditur. *Substantia simplicium atque essentia immateriales sunt.*

NVNC restat videre secundum quem modum essentia sit in substantiis separatis scilicet in anima intelligentiis & causa prima. Quamuis autem causæ prima simplicitatem omnes Philosophi concedant, tamen compositionem materiæ & formæ in intelligentiis & animabus quidam niuntur ponere, cuius positionis fuisse dicitur Auicebron Autor libri, Fontis vitæ. Hoc autem dictis philosophorum reperitur esse contrarium, quia eas substantias a materia seperatas nominant, & absque omni materia esse pronant, cuius demonstratio potissima est ex virtute intelligendi, quæ in eis est. Videmus enim formas non esse intelligibiles in actu, nisi secundum quod separantur a materia, & a conditionibus eius: nec efficiuntur intelligibiles in actu, nisi per virtutem substantiæ intelligentis secundum quod recipiuntur in ea, & secundum quod aguntur per eam: vnde oportet, quod in qualibet substantia intelligente sit omnimoda immunitas a materia, ita quod nec habeat materiam partem sui, neque etiam sit sicut forma impressa materiæ, vt est de formis materialibus.

¶ Hic incipit tractatus secundus huius operis, intendens in duobus capitulis tradere notitiã de essentiis substantiarũ simpliciũ, quemadmodum tradita est de essentiis substantiarum compositarum. Facit autem sex in præsenti capitulo. Primò declarat, ꝙ essentia in simplicibus non significat cõpositũ quid ex materia & forma, sed formam tantum. Secũdo comparat illas essentias essentiis substantiarum compositarũ. Tertio ostendit tales substantias esse compositas ex esse & essentia. Quartò declarat intelligẽtias habere esse effectiue à Deo. Quinto ostẽdit eas esse compositas ex actu & potentia. Sextò de multitudine eorum agit. Præmissa igitur primò concordi sententia Philosophorum de simplicitate omnimoda primę causæ, & quibusdã dissentientibus circa immaterialitatẽ intelligentiarũ adductis. Contra hos talem cõclusionẽ ponit, Omnis substantia intellectualis est immateriali, id est cõposita ex materia & forma, & independens à materia: quam sic probat, Omne patiens, vel agens, vel recipiens, vel habẽs in se intelligibile in actu est immateriale: omnis substantia intellectualis est patiens, vel agens, vel recipiens, vel habẽs in se intelligibile in actu, ergo omnis substãtia intellectualis est immaterialis. Maior quo ad tres sui ptes ex eodem medio probatur: ſ. ex hoc ꝙ intelligibile in actu oportet esse immateriale, tertio de Anima. tex Com. 11. & 15. agens aut rem immaterialem oportet esse immateriale, eo ꝙ agẽs nõ potest esse ignobilius suo effectu, vt dicitur 3. de Anima tex. Com. 18. & text. Com. 40. recipere quoque immateriale non potest res Immaterialis, vt patet 3. de Anima, Com. 5. vnumquodque recipitur per modum recipientis: & per idem innotescit, ꝙ habere non potest res immaterialis immateriale cognoscibile in seipsa. Minor autem ab omnibus conceditur. Fruſtra enim esset substantia intellectualis nisi aliquid intelligeret: cum vnumquodque sit propter suam operationem, vt dicitur 2. Cæli. tex. Commento. 17

T. 8. 11. T. c. 15. T. c. 5.

Intelligentia simplex immunis est non modo à corporali, ab omni materia & forma tantum est.

Nec potest dicere aliquis quod intelligibilitatem non impediat materia quælibet, sed materia corporalis tantũ: Si enim hoc esset ratione materiæ corporalis tantum, cum materia non dicatur corporalis, nisi secundum quod stat sub forma corporea, tunc oporteret, quod hoc haberet materia a forma corporali, scilicet impedire intelligibilitatem. Et hoc non potest esse: quia & ipsa forma corporalis actu intelligibilis est, sicut & aliæ formæ, sed quod à materia abstrahuntur. Vnde in anima intellectiua & intelligentia nullo modo est compositio ex materia & forma, vt hoc modo accipiatur materia in eis sicut in substantiis corporalibus, sed est ibi compositio formæ & esse. Vnde in commento nonæ propositionis libri de causis dicitur, quod intelligentia est habens formam & esse, & accipitur ibi forma pro ipsa quidditate, vel essentia simplici.

¶ Quia posset aliquis credere rationem factam recipere responsionem, ideo intendit hic excludere responsionẽ: quæ posset imaginari sufficiens. Ad hoc posset aliquis distinguere de materia corporali & materia simpliciter & dicere ꝙ maior est vera de materia corporali, non autem de materia simpliciter, & consequenter concedere, ꝙ omnis substantia intellectualis est immunis à materia corporali, non autem a materia, quia non materia, sed materia corporalis impedit intelligibilitatem in actu.

¶ Contra hanc fugam instatur ratione ducente ad impossibile sic, Materia corporalis impedit intelligibilitatem per te, ergo forma corporalis est id vnde materia habet, ꝙ impediat intelligibilitatẽ. hoc est impossibile, ergo à destructione cõsequẽtis, &c. cõsequẽtia est nota ex terminis. Cùm enim materia corporalis duo dicat,

ſly materia, & ly corporalis, & ex ly materia secundum aduersarium non impeditur intelligibilitas in actu. restat ꝙ hoc impedimentum sit ex ly corporali, sed ly corporalis nihil addit supra materiam, nisi formam corpoream, ergo ex forma corporali seu corporea oritur, ꝙ materia impediat intelligibilitatẽ in actu. Falsitas aũt cõsequentis ꝓbatur sic, Omnis forma non cõcepta cũ materia est actu intelligibilis, patet ista ex 3. de anima tex. Com. 11. Forma corporea est forma secũdũ se non cõcepta cum materia, accipitur enim distincta contra materiam, ergo forma corporea secũdũ se est actu intelligibilis. Tunc vltra Nihil secũdũ se actu intelligibile ex se impedimentum præstat intelligibilitati, forma corporea est homini, ergo forma corporalis nõ est id vnde materia impedimẽtum intelligibilitatis sumat, ꝙ erat probandũ. Est igitur tam anima intellectiua, q. intelligentia quælibet non composita ex materia & forma. Si accipiamus compositionẽ ex materia & forma vniuocè, prout s. materia & forma nominant partes essentiales rei, queinadmodum dictum est, subsũtias aliquas esse cõpositas, in præcedentibus, sed est in eis aliud genus compositionis s. ex forma esse, de quo infra erit sermo, & sic habetur prima pars intenti, s. ꝙ essentia in subsũtiis intellectualibus non significat compositum quid ex materia & forma. Remanet ergo modo declarandum, quomodo significet formam tantum, propterea subiungit

T. Com. 11.

In cap. 2. hic eo cap. Dubio seqũ. post 9. 10. Essentia simplicium tantum forma est

Et quomodo hoc sit, planum est videre. Quæcunque enim ita se habent adinuicem, quod vnum est causa esse alterius, illud quod habet rationem causæ, potest habere esse sine altero sed non conuertitur. Talis autem inuenitur habitudo materiæ & formæ, quod forma dat esse materiæ & ideo impossibile est esse aliquam materiam sine forma: tamen non est impossibile esse aliquam formam sine materia: forma enim non habet in eo, quod forma dependentia ad materiam, sed si inueniantur aliquæ formæ, quæ non possunt esse nisi in materia, hoc accidit eis secundum quod sunt distantes a primo principio, quod est actus primus & purus. Vnde illæ formæ, quæ sunt propinquissimæ primo principio, sunt formæ per se sine materia subsistentes: non enim forma secundum totum genus suũ materia indiget, vt dictum est & huiusmodi formæ sunt intelligentiæ: & ideo non oportet vt essentia, vel quidditates harum substantiarum sint aliud quam ipsa forma.

Alterius causa existens potest secũdum aliquid suũ ordinem esse sine illo.

¶ Intendens in his verbis declarare, quomodo essentia in subsũtiis simplicibus significet formã tantũ tali ratione hoc ꝓbat: Quęcunque ita se habẽt, ꝙ vnũ est causa esse alterius, & nõ ecõuerso: illud ꝙ habet rationem causæ, potest esse sine altero: sed forma & materia ita se habent, ꝙ forma causat esse materiæ, & non econuerso, ergo forma põt esse sine materia, & materia non sine forma. Tunc vltra, Essentia intelligentiarum non est composita ex materia & forma, & non põt esse materia totum, ergo est forma tantũ.

ET NOTA Quod maior propositio potest dupliciter intelligi. Vno modo sic. ꝙ id ꝙ est causa alterius. &c. idem numero pot sit esse sine altero. & sic nõ assumitur à nobis, quia est falsa & extra propositum. Falsa quidem: quia subiectum causat esse propriè passionis, & non econtra: & tamen subiectum non potest esse sine propria passione. Extra propositum verò, quia nolumus cõcludere, ꝙ forma quæ est in materia, sit sine materia: sed ꝙ aliqua forma non exigit materiam. Alio modo intelligitur Maior, ꝙ id ꝙ habet rationem causæ secundum suum ordinem, potest esse sine altero, id est secũdũ aliquod sui ordinis potest reperiri sine altero, & sic est vera, & ad propositum. Vera quidem, quia causa cum independens sit à causato, consequens est, vt aliquod pertinens ad suum ordinem possit habere esse extra causarum. Ad propositum verò, quia intendimus concludere, ꝙ forma secundũ suũ genus nõ dependet à materia, ita ꝙ aliqua forma potest inueniri separata, Vnde & in minori notanter non assumitur forma materialis, seu habens esse in materia: sed forma sine additione aliqua ad infinuandum ꝙ loquimur de forma, vt forma, est, non vt talis vel talis. Patet autem Minor illa ex nono Metaphy. tex. com. 13. & 15. vbi habetur ꝙ actus est prior potentia simpliciter & independens ab ea. Ex eo enim ꝙ forma essentialiter est actus, materia autem essentialiter potentia, si actus secundũ totã suã latitudinẽ non dependet à potentia, consequens est ꝙ forma secundũ totũ suũ ordinẽ non dependet à materia. Materiam autem cum essentialiter sit potentia, necesse est dependere à forma sine qua actualitas non inuenitur: & sic patet Minor: quia à forma absolute in eo ꝙ forma, dependet à materia in suo esse, sicut potentia ab actu, & non econuerso. Quod vero alicui actui cõueniat, quòd nõ inueniatur nisi recept⁹ in aliqua potentia, hoc est ex eius imperfectione, & non habet hoc in eo, quòd actus: & similiter quod aliquæ non sint nisi in materia, hoc habent ex sua imperfectione, formæ quæ attenditur penes distantiam à primo principio Deo glorioso, & propinquitatẽ ad pri-

T. c. 13. & 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad primam materiam, vnde tales formæ non solùm causant esse materiæ, sed & ipsæ causatæ sunt quodammodo à materia. Causæ enim sunt sibi inuicem causæ, vt dicitur secundo Ph. text. Comen. 30. Essentia igitur substantiarum intellectualium est immaterialis & forma tantum.

QV AESTIO VIII.
Num materia possit esse sine forma.

T. c. 30. CIRCA hanc partem occurrit quæstio, & hęc est octaua, an materia possit esse sine forma. In hac quæstione tria facienda sunt, primò ponetur Scoti opinio, secundo ponetur opinio San. Tho. tertiò respondebitur rationibus in oppositum.

Sco. 2. di. 12. q. 2. QVO AD primum Scotus in 2. sententia. distinct. 12. quæst. 2. opinatur posse materiam esse sine forma, arguitque ad hoc probandum multipliciter.

Secundo. ¶ Primò sic, Non minus dependet accidens à subsstantia quã materia à forma, sed accidens potest esse sine substãtia, vt patet in Sacramento altaris. Ergo materia potest esse sine forma.

T. c. 16. ¶ Præterea, Absolutum distinctũ & prius alio absoluto potest esse sine illo absque contradictione, materia respectu formæ est huiusmodi, ergo potest esse sine forma, minor est euidens, maior probatur, quia prius in eo quod prius, non dependet à posteriori, & accipitur hoc ex quinto Metaphysi. tex. Commen. 16. priora sunt, quæ possunt esse sine aliis, alia non sine ipsis.

Tertio. ¶ Præterea, Quicquid absolutum facit Deus in creaturis mediante causa secunda, quæ non est de essentia causati, potest facere sine illa, sed materiam Deus facit mediante forma, quæ nõ est de essentia eius, ergo potest facere sine illa.

Quarto ¶ Præterea, Quicquid Deus immediatè creat, immediate conseruat vel conseruare potest, sed materiam Deus immediatè creat,

Quinto. ergo immediatè conseruare potest, ergo sine omni forma.

¶ Præterea, Cùm nihil Deus extra se necessario velit ex hoc quòd vult materiam esse, non est necesse q̃ velit materiam esse, nisi propter necessariam connexionem vtriusque, sed inter materiam & formam non est talis necessaria connexio, ergo, &c. Quod autem non sit talis necessaria connexio inter materiam & formam, probatur, quia tunc sequeretur, q̃ materia determinaret sibi necessariò aliquam determinatam formam. Probatio consequẽtiæ, Quod determinat sibi genus formæ determinat sibi aliquam speciem in genere illo, & q̃ determinat sibi speciem, determinat sibi esse in aliquo indiuiduo illius speciei, omne enim q̃ de necessitate est homo necessariò est hic vel ille homo, consequens autem est falsum, materia enim nullam sibi determinat formam, ergo relinquitur, quòd materia non determinat sibi genus formæ ad hoc quòd sit. Confirmatur, Quicquid contingenter se habet ad quodlibet generis absoluti, contingenter se habet ad id genus absolutũ, sed materia contingenter se habet ad quamlibet formam, ergo materia contingenter se habet ad genus formæ. Probatur adhuc, quòd si materia sibi determinat de necessitate genus formæ. q̃ etiam de necessitate determinat sibi vnum indiuiduum solum illius generis, quia vnum essentiale & vnum singulare est impossibile dependere à pluribus essentialiter eiusdem generis. materia autem est vna essentialis & singularis, ergo impossibile est, quòd dependeat à pluribus formis eiusdem generis, & sic si necessario determinat sibi genus formæ, necessario quoque determinabit sibi aliquam vnam formam, quod falsum est. Hic de primo.

1. quæst. 66. ar. 1. & c. pot. 3. art. 4. 1. quolib. 9. 13. QVO AD secundum S. Tho. in prima parte. quæst. 96. articulo primo, & in quæstionibus de potentia Dei, quæst. 4. artic. primo, & in quolib. quæst. 3. articu. 1. confirmat id quod hic dicit, scilicet materiam non posse esse sine forma duabus rationibus.

¶ Prima est ducens ad impossibile sic, Si materia existeret absque omni forma, materia simul non esset, & nõ esset: hoc implicat cõtradictionem, ergo: probatur consequentia quo ad secundã partẽ, quia quo ad primã ab aduersariis cõceditur. Impossibile est effectũ formalẽ separari à forma, sed existere est effectus formalis formæ, sic enim diffinitur, Forma est quæ dat esse rei. ergo impossibile est ponere existentiam sine forma. Sicut enim impossibile est esse album sine albedine, ita esse in actu sine actu, actus autem primus, cuius est dare esse, idem est q̃ forma. Ex illa ergo propositione, Materia existit absque omni forma sequuntur duo contradictoria simul vera, ex eo enim q̃ materia existit, sequitur q̃ sit in actu, ex eo autem q̃ est absque omni forma, sequitur q̃ non sit in actu. Huic rationi dat Sco. quandam responsionem, quæ quia non nisi chimerica, & tanquam indigna, de qua verba fiant, omittatur, quolibet enim proferente contraria solicitum esse stultum est, ait Arist. à quo didicimus in libro nono Metaph. quid sit actus & quotuplex.

2. Topic. cap. 9. T. c. 11. ¶ Secunda ratio S. Tho. ad hoc idem est ista, Omne indiuiduũ determinatum ad genus cõpletum vel incõpletum in rerũ natura per se existens est in aliqua certa specie per se vel reductiue, materia sola neque per se neq; reductiue est in aliqua certa specie, ergo materia sola non potest esse indiuiduũ quodcunque in rerum natura. Minor est ex se clara, non enim facile esset fingere, in qua determinata specie esset materia sola. Maior probatur ex eo q̃ indiuiduum omne tam completum, quàm incõpletum, si per se existit in rerum natura separatum (q̃ dico propter individuum generis, vt hæc substantia, hoc anima, &c.) non continetur sub genere per se, vel reductiue immediate: sed mediante specie, inter genera enim & indiuidua mediat species, & inter principia generis & principia indiuidui mediant principia speciei pariformiter. Insuper hæc Maior potest probari ad hominẽ assumendo dicto Sco. 5. arg. ibi enim ipse expresse assumit, q̃ quid determinat sibi genus aliquod, determinat sibi aliquam certam speciem illius generis. Et potes etiam ex dictis Sco. ibi arguere ad hominem, & probare oppositum intenti sui sic, Quicquid determinat aliquod genus, determinat sibi aliquam certam speciem illius generis, materia solo determinat sibi genus substãtiæ. ergo determinat sibi aliquam certam speciem substantiæ saltem reductiue, ergo materia sola esset in aliqua certa specie, hoc est falsum, Minor est omnium, & processus bonus. ergo, &c.

¶ Hanc veritatem approbat Arist. (vt ipse Sco. confitetur) loco allegato. Sed quia dicit ex falso fundamento Arist. hanc cõclusionẽ tenuisse, ex hoc, quòd Deus non potest agere sine causis secundis, ostendo in hoc, Scotum errare ex dictis Commen. secundo enim Physico. Commen. 12. Auer. ex eodem præcisæ fundamento q̃ S. Tho. adduxit in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vbi nullam fieri mentionem de connexione causalitatis primæ causæ apparet, sed tantum de actu & potentia, ita quòd ex natura actu & natura primæ materiæ, quæ est pura potentia. concludit Auer. q̃ duo contradictoria essent simul vera, vt deducitur est &c. Auicẽna quoque in secundo Metaphysicæ suæ, capitulo tertio tenet cõclusionem Scoti esse impossibilem, & tamen posuit expresse materiam esse creatam. Vnde hæc tanquam destructiua Metaphysicalium principiorum vitanda est. Hæc de secundo.

2. dist. 3. qõ. 2.

Com. 12. 1. Phy. c. 56. & septimo. Ad primum.

QVO AD tertium respondeo. Ad primum negatur antecedens, plus enim dependet potentia pura ab actu, quam actus imperfectus ab actu perfecto.

¶ Sed contra hoc instat Antonius Trombeta sic, Magis dependet posterius à priori, quam prius à posteriori, sed accidens est posterius substantia, materia autem est prior forma, ergo magis dependet accidens à subiecto, quàm materia à forma. Forte dicetur (ait) quòd materia non est prior. sed posterior forma. Contrà nam licet materia sit posterior forma ordine perfectiõis, est tamen prior ordine generationis, & consequenter prior simpliciter, vt arguatur sic, Quandocunque sunt aliqui duo ordines, quorum vnus simpliciter est prior altero, quicquid est in ordine priori est simpliciter prius quocunque existente in ordine posteriore, sed ordo originis & ordo perfectionis ita se habent, q̃ ordo originis est simpliciter prior ordine perfectionis (& hoc in natura limitata) ergo quicquid est prius origine, est prius simpliciter quocunque priore ordine perfectionis, sed ita est, q̃ materia est prior origine forma, licet forma sit prior perfectione, ergo materia est simpliciter prior forma. Processus bonus. & Maior probatur, q̃ ordo originis est simpliciter prior ordine perfectionis, nam priora generatione sunt posteriora perfectione, natura enim semper procedit de imperfecto ad perfectum, ergo quicquid est imperfectius, est simpliciter prius quocunque perfectiori, sed materia prima est imperfectior forma, ergo materia prima est simpliciter prior forma. Tũc vltra, Est simpliciter prior forma, & omne prius in suo priori potest esse sine posteriori, ergo, &c.

T. c. 15. T. c. 30.

¶ Ad hoc respondetur triplici responsione, ad insinuandum argumenti multiplicem defectum.

¶ Primo dicitur, quòd forma, licet sit posterior materia ordine generationis. est tamẽ prior etiam ordine generationis materia existente. Magni enim refert dicere materiam, & materiam existentem, sicut superficies est prior albedine. albedo tamen est prior superficie habente esse album, vnde in proposito cùm sermo fit de materia existente. si enim poneretur materia sola in rerum natura oportet ipsam existere) patet falsum assumi.

¶ Secundò, dicitur q̃ aliud falsum ibi assumitur, s. q̃ ordo generationis sit simpliciter prior ordine perfectionis, stando infra limites naturæ finitę. cum enim actus sit prior potentia simpliciter, tam si ponatur Deus finitus, quàm infinitus, vt patet ex nono Metap. tex. Com. 15. & 12. & tex. Cõ. 30. & prioritas actus sit prioritas perfectionis, consequens est q̃ secundum Arist. & veritatem ordo perfectionis sit simpliciter prior ordine generationis. Amplius, sd q̃ est prius natura ratione & tempore, est simpliciter prius. ordo perfectionis prior natura ratione & tempore ordine imperfectionis, qualis est ordo generationis, qui se tenet ex parte causæ materialis, ordo igitur perfectionis est prior simpliciter media quoque propositio est Arist. octauo Physic. tex. Com. 75. vbi expresse loquitur in natura finita ad probandum, s. motũ circulare esse primum. Vnde ad probationem, concesso, quod priora generatione sunt imperfectiora, & q̃ natura procedit de imperfecto ad perfectum, negatur consequentia, ergo ordo generationis est simpliciter prior, licet enim agens naturale prius attingat imperfectum.

T. c. 30. T. cõ. 75.

oportet

oportet tamen prius agens in se perfectũ esse: vt dicitur in 12. Metaph. tex. Com. 40. Hic aduerte tu, q̃ oportet mendacem esse memorem in quæstione de primo cognito. Anto. Trombeta, quas impugnat propositiones, has nunc assumit, &c.

1. c. 40. q. 1. Scid. ¶ Tertio dicitur, q̃ dato toto processu, vltima consequentia nihil valet, falsum est enim, quod omne prius posit secundum rem absolui à posteriori quolibet (vt ad secundum dicetur.

¶ Sed contra primam responsionem, quæ ponit materiam nõ habere propriam existentiam: sed eam mendicare à forma, instatur sic: Cuicunque conuenit actu causare pro aliquo signo, conuenit & existere pro eodem signo: sed materiæ primæ in primo signo, quo recipit formam, conuenit causare, ergo pro tunc sibi conuenit existere: sed pro illo signo non habet existentiam formæ, ergo propriam. Et confirmatur quia materia aut causat compositum, & recipit formam, quando existit, aut quando non existit: non quando non existit ergo quando existit, ergo pro tunc. cõuenit sibi propria existentia, quia existentia formę sequitur, totum compositum. Et confirmatur secundo, quia causa non mendicat à suo effectu materia autem causat existentiam compositi & formæ: ergo non mendicat existentia ab eis, &c.

¶ Ad hæc dicitur, quod sufficit causæ pro quolibet instanti temporis quo actu causat habere existentiam: nec apparet necessarium, q̃ pro quolibet signo naturæ insit existentia sibi: quo in est causalitas ordo enim naturæ talis est in eodem istanti temporis, q̃ s. materia recipit formam: ex quibus resultat compositum, cui iam esse actualis existẽtiæ aduenit: quo ipsum compositum primo, forma secundò, & materia tertio existunt. Ad formam autem primæ instantiæ negatur Maior. Ad primam confirmationẽ dicitur, quod materia causat, quando existit: quia pro omni instanti quo causat, existit: quando enim est terminus temporalis. Ad secundam confirmationem dicitur, quod licet causa vt causa non mendicet à suo effectu: tamen causa materialis mendicat à suo effectu, quę est eius causa in altero genere causæ: eo quod causę sunt sibiinuicem causæ, quinto Metaph. tex. com. 2. Oportet autem has responsiones à Scotistis admitti: quia cum Sco. ponat secundo sent. distin. 3. q. 3. existentiam esse vltimum actum posteriorem tota coordinatione prædicamentali, licet non distinctum realiter à re cuius est, oportet essentiam materiæ ex natura rei habere habitudinem ad suam euidentiam, vt potẽ tiam ad actum. Et tunc potest argui sic, Essentia materiæ, vt distincta contra suam existentiam causat ex natura rei in genere causæ materialis suam existentiam, recipiendo eam: ergo sibi pro illo signo conuenit existentia, & sic habet existentiam antequã recipiat eam. similiter stando in illo signo: aut essentia materiæ recipit ex natura rei suam existentiam, quando est, aut quando non est, &c.

T. c. 2. de. 3. q. 3.

Ad secũdũ T. c. 6. ¶ Ad secundum principiale negatur Maior. Ad eius probationem dicitur, q̃ non sola dependentia sed necessaria connexio aliquorum potest esse causa inseparabilitatis eorum. Ad id, quod adducitur ex quinto Metaph. dicitur q̃ vniuersalis affirmatiua non cõuertitur simpliciter: ista enim est vera, Quæcunque possunt esse sine aliis & alia. non sine ipsis sunt priora, sed non conuertitur, quæcunque sunt priora possunt esse sine aliis, & alia sine ipsis.

¶ Et nota q̃ maxima illa Scotica, Omne prius absolutum, &c. nõ potest saluari, etiam sequendo viam Sco. q̃ pro nunc ex duobus manifestatur. Primo ex eo, q̃ partes essentiales simul sumptæ sunt priores toto, & tamen apud Sco. non possunt esse sine toto.

Ad tertium. Ad quartum. Ad quintum. ¶ Secundo ex eo, quod prædicamentum quantitatis est absolutum prius prædicamento qualitatis, præsertim quo ad quartam speciem eius, & tamen non potest fieri quantitas continua sine figura. Si enim quantitas sine figura fieri dicatur, aut finita, aut infinita, non infinita, quia illa non dabilis, & si forte imaginetur dari adhuc cum oporteat esse lineatam, aut ergo linea recta aut curua, & sic esset figura, si finita, ergo figurata, figura enim est quæ termino, vel terminis clauditur, & similiter aut habet lineas rectas, aut curuas, aut circulares.

¶ Ad tertium quicquid sit de Maiori, negatur Minor, forma em etsi non sit de essentia materiæ, est tamen de essentia materiæ existẽtis.

¶ Ad quartum dicitur, q̃ cum medium sit duplex effectiuum & formale, quicquid immediatè Deus causat effectiuè, potest absque media causa effectiua conseruare, non autem absque media causa formali, quale medium est forma respectu materiæ.

¶ Ad quintum negatur, q̃ inter materiam & formam non sit necessaria connexio. Ad cuius probationem negatur consequentia, cuius probationis falsa est Maior, per id autem q̃ additur 1. secundum q̃ necessariò est homo, necessariò est hic, vel ille homo, nil aliud habetur, nisi q̃ quia materia necessariò determinat sibi genus formæ, ideo materia non potest esse sine hac, vel illa forma, quod est intentum nostrum. Non enim valet consequentia. A necessariò est homo, ergo A necessariò est hic vel ille determinate, sed vage: & sic conceditur, materia necessariò determinat sibi formam, ergo necessariò determinat sibi hanc vel illam formam, non determinate, sed vage.

¶ Ad confirmationem, cum dicitur, Quicquid contingenter se habet ad quodlibet generis absoluti, contingenter se habet ad genus ipsum, eodem modo respõdetur, distinguendo contingẽter se habere ad quodlibet determinate, vel vage. Primò enim modo falsa est Maior. Secundo verò falsa est Minor, materia enim non contingenter, sed necessario se habet ad quamlibet formam indeterminate, & Vage.

¶ Ad aliam probationem, dicitur, q̃ vnum essencialiter vnum & singulare negatiuè, sicut est materia prima, pòt essentialiter depẽdere inesse à pluribus eiusdem generis inderminate & vage, secũdum q̃ illa plura habent vnam rationẽ cõmunem, sicut in proposito omnes formæ conueniũt in hoc q̃ dant esse actuale. Reflectę hoc argumentũ contra Sco. de quantitate & figura, & forte persuadebis infirmitatẽ eius, quantitas em continua determinat sibi genus figuræ, nullã tamen sibi figuram vendicat. Hæc de quarto.

In hoc ergo differt essentia substantiæ compositæ & substatiæ simplicis, quòd essentia substantiæ compositæ non tantum formam, nec tantum materiam, sed complectitur formam & materiam, essentia vero substantiæ simplicis est forma tantũ. Et ex hoc causantur duæ aliæ differentiæ, & vna est, quòd essentia substantiæ compositæ potest significari vt totum, vel vt pars, quod accidit propter materiæ defignationem, vt dictum est, & ideo non quomodolibet prædicatur essentia rei compositæ de ipsa re composita. Non enim potest dici, quod homo sit quidditas sua. Sed essentia rei simplicis, quæ est sua forma, non potest significari nisi vt totum, cum nihil sit ibi præter formam, quia formam recipiens. Et ideo quæcunque modo sumatur essentia substantiæ simplicis, de ea prædicatur. Vnde Auicenna dicit quod quidditas substãtiæ simplicis est ipsummet simplex, quia non est aliquod recipiens ipsam.

5. Met. cap. 5. post medium.

¶ In hac secunda parte capituli comparat essentias substantiarum simplicium essentiis substantiarum compositarum, triplicem differentiam inter eas assignando. Prima differentia est, q̃ essentia substantiæ simplicis significat formam tantum. essentia autem substãtiæ compositæ significat compositum quid ex materia & forma: vtraque pars differentiæ patet ex supradictis. Secunda differentia est: q̃ essentia substantiæ compositæ potest significari vt totum & pars, non autem essentia substantiæ simplicis. Vnde oritur, q̃ quia prædicatum non debet habere rationem partis q̃ essentia substãtiæ compositæ quandoque prædicatur de ea: & quandoque non cùm scilicet significatur vt pars. Essentia autem substantiæ simplicis, quia vt pars denotabilis non est, semper prædicatur de eo, cuius est.

capit. 39. fin. 5. met tap. ca. 5.

AD EVIDENTIAM Huius differentiæ notandum: quia primo aspectu apparet falsa ex eo q̃ patet q̃ in positis nominibus substantiis separatis: possunt significari earum essentiæ in abstracto & in concreto, & consequenter vt totum & pars: possum enim dicere Gabriel & Gabrielitas, Deus & Deitas &c. Sed licet ita appareat, diligenter tamen inspicienti oppositum illucescit. Considerandum enim, q̃ loquimur de essentiis rerum & conditionibus earum, quæ eas sequuntur, & non de illis quæ ex solo opere intellectus fiunt essentiæ enim substantiarum compositarum ex eo, q̃ duas partes realiter habent, seu ex eo, q̃ sunt formæ in materia, ex se habent: vnde intellectus fundet in eis significationem per modum partis & per modum totius. Cùm enim significat formam illam in habente seu deferente, significatur vt totum & concretum, vt homo: cùm autem significat illam, non vt in habente seu deferente, sed per se significat in abstracto & per modum partis, vt humanitas. Essentiæ autem substantiarum immaterialium, quia dicunt formas non recipias in materia: ideo ex se non habent q̃ significentur in concreto & in abstracto, vt totum & pars & cæteras. non enim est ibi deferens nec delatum. Sed quia intellectus noster intelligit res simplices & altissimas per modũ rerũ compositarũ: ideo, vt dicunt Cõmen. 12. Metap. cõ. 39. & S. Tho. prima pte. q. 13. fuit necesse, in illis formaret abstractũ & concretũ, & intelligeret eas per modũ totius & partis. Differentia ergo posita hic est cũ additione intelligẽdæ: sic q̃ essentia substantiarũ cõpositarũ, ex se habet. q̃ significabilis sit per modũ totius, & partis, essentia aũt simpliciũ ex se nõ habet, q̃ significetur per modũ totius & partis, sed ab intellectu tantũ: & ideo diuersitas, quæ inter abstractum & cõcretũ in substantiis cõpositis est ex parte rei, & reducitur ad distinctionẽ, quæ est inter subiectũ deferens & formã delatã. Diuersitas autẽ, quæ est inter abstractũ & concretum in substantiis separatis, non est id ex parte intellectus: vt Commen. ibi dicit. Et propter hoc dicit Auicen. q̃ quidditas simplicis est ipsum simplex, & quidditas compositi non est ipsum compositum.

Ca 39. 3. qua. 12. 6

CIRCA Hanc particulam est vnum dubium, An verum est, quòd in substantiis separatis idem sit quidditas, & id cuius est, id est

Universidad de Deusto
Biblioteca

id est natura & suppositum. Est autē ratio dubitādi, quia S. Tho. *Quolibet 2. q. 2. ar. 2. T. Cō. 20. & 21. T. Com. 9. l. 9. q. 2. articu. 3. in fine.* in quolib. 2. q. 2. arti. 2. dicit q̄ cum apud Arist. 7. Meta. tex. com. 20. & 21. in his quibus admiscet aliq̄ accidens, natura & suppositum distinguūtur, & intelligentiis alia à prima aliquod accidens sit in omnibus excepta prima, natura & suppositum distinguūtur siue q̄ditas, & id cui' est. Ex alia pte, 3. de ani. Cō. 9. dicit in separatis à materia idē est, q̄ q̄d est & id, cuius est. Et in prima pte, S. Th. q. 3. artī. 3. expresse hoc dicit q̄ & apparet hic autoritate Auicennæ.

AD intellectum huius difficultatis est notandum, q̄ cum nomine Naturæ intelligatur id q̄ per diffinitionem significatur, nomine autem suppositi indiuiduum habens illam quidditatem secundum triplicem gradum substantiarum, in vniuerso tripliciter inuenitur differentia suppositi à natura.

¶ In substantiis siquidem materialibus suppositum differt à natura dupliciter secundum rem, & vltra hoc secundum rationē. Differt primo modo intrinsece, quia aliquod reale suppositum sibi intrinsecum includit q̄ non includit natura, s. principia indiuiduationis. Si enim Socrates diffiniretur, in eius diffinitione poneretur hæc materia, quæ nō ponitur in diffinitione naturæ humanæ. Differt secundo extrinsece, quia aliquid reale extrinsecum sibi includit suppositum, s. esse, actuale existentiæ, q̄ non includit natura, existentia enim primo est actus suppositi, cuius est fieri, quæ tamē caderet in diffinitione Socratis, si diffiniretur. Differt tertio secundum rationem, vt patet.

¶ In substantiis autem separatis aliis à prima suppositum differt à natura duobus modis tantùm, scilicet extrinsece secundum rem & secundum rationem, nihil enim reale intrinsecum sibi includit suppositum in eis, q̄ non includat natura, quia non indiuiduatur per aliquod positiuum contrahens naturam specificam, q̄ sit vel sunt differentia indiuidualis suppositio intrinseca, sicut est in substantiis materialibus. Sed quia in eis, vt patebit, existentia differt realiter à natura, quæ primò, vt dictū est, est actus suppositi, ideo suppositum in eis differt extrinsecè à natura, addit enim extrinsecè realitatem existentiæ. Differt secunda secundum rationē, vt patet. In Deo verò glorioso suppositum vno modo tantum differt, s. secundum rationem, quia nec natura diuina indiuiduatur per additum, nec existentia sua distincta est realiter ab eius essentia, vnde patet, q̄ vtraque pars dubij est vera aliquo modo, & q̄ in substantiis separatis differunt, secundum rem q̄ quid est, & id cuius est, quia extrinseca differentia differunt secundū rem, & quod sint idem quia non differunt per aliquam intrinsecam differentiam realem, hanc autem esse mentem S. Tho. diligenter intuenti dicta eius in locis allegatis facilè innotescere potest.

Essentia simplicium non pluralitatur in eadem specie, sicut *Secunda differentia est, quia essentiæ rerum compositarum ex eo quod recipiuntur in materia designata, vel multiplicantur secundum diuisionem eius contingit quod aliqua sint idem specie, & diuersa numero. Sed cum essentia simplicium non sit recepta in materia, non potest ibi esse talis multiplicatio. Et ideo non oportet quod inueniantur plura indiuidua vnius speciei in illis substantiis. Sed quotquot sunt indiuidua tot sunt species, vt Auicenna dicit expresse.*

¶ Hic ponitur tertia differentia in ordine vocata secunda inter eas quæ oriuntur ex prima, & dicitur q̄ differunt etiam in hoc essentia substantiæ compositæ & essentia substantiæ simplicis, q̄ essentia substantiæ compositæ est plurificabilis numero in eadem specie, sicut essentia humana distinguitur numero in Socrate & Platone. Essentia autem substantiæ simplicis, id est separatæ à materia non est plurificabilis in plura indiuidua eiusdem speciei, sed quod speciem, & distinguitur specificè ab alio. Et fundamentum libet indiuiduum constituit vnam eius est in duabus propositionibus quarum prima est, Cum actus sit, q̄ diuidit & separat. 7. Meta. tex. com. 49. omnis diuisio aut est formalis aut quantitatiua, vt Arist. inquit. 3. Meta. tex. Com. 11. & Commentator primo Physicorum. com. 6. Secunda est, Formæ specificæ, sunt indiuisibiles formaliter. Ex his enim deducitur q̄ formæ specificæ quæ recipiuntur in materia diuiduuntur ad diuisionem materiæ perquantitatem, & sic fiunt multa indiuidua eiusdem speciei, & formali quidem ciei. Forma aūt specifica non recepta in materia omni diuisione caret, & formali quidē ex eo q̄ species specialissima est, quantitatiua autem ex eo, q̄ non est recepta in materia, quam sequitur quantitas & ideo non potest esse multa indiuidua in eadem specie, multitudo enim diuisionem sequitur.

compositorum. Cā. 49.

QVAESTIO IX.

Num qualibet species substantiarum separatarum. vnum tantum habeat indiuiduum.

c. 11. Cō. 6. Sco. 3. d. questi. 7. prima. CIRCA HANC partem occurrit quæstio, An quælibet species substantiarum separatarum vnum tantum habeat indiuiduū. In hac quæstione tria sunt facienda. Primò ponetur opinio Scoti cum fundamentis, Secundo ponetur veritas Peripatetica, tertio respondebitur argumentis in oppositum.

QVO AD primum Scotus secundo sententiarum dist. 3. q. 7. opinatur plures esse intelligentias eiusdem speciei talibus mediis. 2. articu.

¶ Primò sic. Omnis q̄ditas quantum est de se est communicabilis, intelligentia est aliqua quidditas, ergo quidditas intelligentiæ est de se communicabilis, ergo potest inueniri in pluribus. Maior probatur, quia si quidditas omnis non esset communicabilis, vel cōmunicabilitas repugnaret ei ratione perfectionis quidditatiuæ aut imperfectionis, non ratione perfectionis quia communicabilitas, secundum fidē catholicā, conuenit quidditati diuinæ quæ summe perfecta est. Nec ratione imperfectionis, quia cōmunicabilitas conuenit quidditatibus substantiarū cōpositarū, quæ sunt imperfectæ. Cū ergo ratione neutrius repugnet sibi, restat Maior vera. *Secunda*

¶ Præterea, Omnis quidditas intelligibilis sub ratione vniuersalis, absque contradictione est plurificabilis numero, quidditas separata est intelligibilis sub ratione vniuersalis absque contradictione, ergo est plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, q̄ implicat intelligi sub ratione vniuersalis, & esse de se hoc, est enim vniuersalitas opposita hecceitati: sicut implicat intelligere essentiā diuinam sub ratione vniuersalis, quia est de se hoc. *Tertia.*

¶ Præterea, Deus potest hunc Angelum in hac specie annichilare isto annichilato, Deus potest speciem hanc reparare in aliquo alio indiuiduo, nō in eodem, secundum istam opinionem, quia secundum istos homo non posset resurgere idem numero, nisi anima intellectiua remanēte eadem numero, ergo in eadem specie erunt plura indiuidua saltem successiuè. *Quarta*

¶ Præterea, Animæ intellectiuæ distinguuntur numero in eadem specie, & tamen sunt immateriales, ergo &c. *Quinta*

¶ Præterea, Aug. in Enchiridio cap. 29. dicit quòd quia tota natura seu species humana ruerat, ideo misertus Deus ad eam saluandam venit non autem venit ad saluandam naturam angelicā, quia tota non ruit. Ecce, q̄ Aug. dicit totam naturam angelicam non lapsam esse per peccatū, q̄ nō pōt esse verum, si tot sunt species, quot sunt indiuidua. sic enim multæ naturæ angelicæ lapsæ totaliter essent. humana autem tantū vna, cū humana non sit nisi vna. *Sexta Quolib.*

¶ Præterea, Damascenus in Elementario, cap. 12. dicit, quod secundum vnamquanque speciem fecit Deus Angelos. *9. 2. ſu pra Pa. Quoli. q. 2. articu. Pariſien.*

¶ Præterea, arguit ad idem in quolibet. q. 2. q̄ prædicta opinio est damnata Parisijs in pluribus articulis. Primus est, Si quis dixerit Deum non posse multiplicare formas sine materia, error. Secundus, Si quis dixerit formam non recipere diuisionem sine materia, error. Tertius, quòd quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non posset eiusdem speciei facere plures, error.

¶ Quod si dicatur, inquit Antonius Trombeta quod ista sententia non est damnata vbique, dato quòd Parisiis sic sit, contra, nam sententia damnata in aliqua Vniuersitate famosa vbique est damnata, aut suspecta de hæresi, non solùm autoritate diœcesani, sed etiam autoritate domini Papæ, vt patet extrà de hæreticis, capitulo ad abolendam. Hæc de primo.

CONCLVSIO.

Quæuis intelligentia constituit vnam speciem.

QVO AD secundum, veritas Peripatetica ab Arist. Commentator & S. Th. accepta est, quod quælibet intelligentia constituat vnam speciem, ita quod non possint ibi inueniri plura indiuidua eiusdem speciei. Et S. Thome quidem in quæstionibus disputatis de spiritualibus creaturis, articu. 8. & in secundo contra Genti. cap. 93. & in prima parte. q. 50. articu. 4. & alibi probat hoc multis rationibus, quarum duabus nunc vtendum est. *S. Tho. 1. q. 50. articu. 4.*

¶ Prima ex earum immaterialitate sumitur, vnde omni principio distinctiuo numeraliter carent, & formatur ratio sic, Omnis species habens plura indiuidua, habent in se distinctiuum numerale, intelligentia non habet tale principium distinctiuum, ergo Minoris probationem habes supra immediate ante quæstionem. Et nota, q̄ hæc ratio est sumpta ex 12. Metap. tex Cōmen. 49. vbi fit hæc consequentia, Cælum, id est primum principium est vnum specie & plura numero, ergo est materiale, vnde expresse datur intelligi, q̄ immaterialitas est sufficiens causa non plurificationis numeralis. Sed quia Sco. expresse dicit loco prælegato, q̄ opinio sua est contra Arist. ideo omittam autoritates. *Te. Com. 49.*

¶ Secunda ratio S. Tho. est sumpta ex ordine vniuersi fundata super tres propositiones, quarum prima est, Vniuersum habens tres partes, s. sphæram generabilium & corruptibilium, corpora cælestia, & substantias immateriales habet pro bono intrinseco ordinem, hæc habetur, 12. Metaph. tex Commen. 2. *T. cō. 15.*

¶ Secunda propositio est, quòd ordo est duplex scilicet per se & per accidens. Ordo per se inter essentialiter ordinata, vt species quæ sunt sicut numeri. 8. Met. tex. Com. 10. Ordo per accidens est inter indiuidua eiusdem speciei, vt dicitur tertio Meta. tex. Com. 11. *T. c. 10 S. c. 11.*

¶ Tertia propositio est, q̄ ea pars vniuersi, in qua est ordo per se purus, est potior ea, in qua est ordo per se admixtus ordini per accidens ex 12. Met. tex. Com. 5. vbi comparatur prima pars vniuersi filij familias, quibus nihil ordinatum per accidens inest. Super his propositionibus fundatur talis ratio, Id quod cadet ordine per accidens non habet plura indiuidua eiusdem speciei, suprema pars vniuersi

vniuersi caret ordine per accidens, ergo non habet plura indiuidua eiusdem speciei. Maior ex terminis patet: Minor licet ex Arist. habeatur loco allegato: quia isti tamen negant Arist. in hac parte sicut & alibi, ratione probatur sic. Non minus excludit ordinem per accidens suprema pars vniuersi, quam media pars: cum supremitas sit perfectior & bonitas vniuersi in ordine consistat, & ordo per accidens sit imperfectum quod & deficiens ab ordine per se, imo ordinatum per accidens est inordinatum, eo quòd per accidens est conditio diminuens ratione ordinis. sed media pars excludit ordinem per accidens, vt patet: corpora enim cælestia non habent plura indiuidua eiusdem speciei, non enim est nisi vnus Sol, vna Luna, &c. ergo suprema pars vniuersi à fortiori excludit ordinem per accidens. Hæc de secundo.

Respondetur ad argumēta QVO AD Tertiū respondetur argumētis Sco. Et ad primum quidē, vt terminos Theologicos admittamus: quia argumentum theologicū est, dicitur quòd communicabilitas est triplex. Quædā cum diuisione essentiæ, sicut vniuersale communicabile est particularibus. Quædam vero absque diuisione aliqua essentiæ & esse per identitatē, sicut essentia diuina cōmunis est trib⁹ suppositis. Quædam per assumptibilitatē ad hipostaticam vnionem, sicut natura humana communicabilis est omnibus suppositis diuinis. Si in præmissis Sco. assumit communicabile primo modo, falsa est Maior, patet in essentia diuina: Si secundo modo, falsa etiam est Maior: nulla enim essentia creata est illo modo communicabilis. Si tertio modo falsa quòque est Maior, vt patet de essentia diuina. Si autem accipiatur communicabile neutro illorum modorum: sed pro communicabili in communi non delcendendo determinate ad hoc, vel illud communicabile, concesso toto argumento, non concluditur quòd quidditas angelica sit communicabilis, sicut vniuersale particularibus. Committitur enim fallacia consequentis à superiori ad inferius affirmatiue. Vnde probatio adducta nihil contra nos facit. Communicabilitas primo modo repugnat intelligentiis propter earum perfectionem. Communicabilitas secundo modo repugnat intelligentiis propter earum imperfectionem. Communicabilitas tertio modo conuenit eis ex earum imperfectione: quia esse distinguitur realiter ab earum essentia. *Ad 1.*

Ad secundum 1. q. 13. supra 6. c. ¶ Ad secūdū dicitur distinguēdo maiorē. Aliquid enim esse intelligibile sub ratiōe vniuersalis cōuenit dupliciter. Vno modo ex parte rei & intellectus, vt verbis S. Tho. vtar. Alio mō ex parte intellectus tantum. Primo modo Maior est vera, & Minor falsa. Secundo modo Maior est falsa, licet Minor sit vera: cum enim vniuersalitatis fundamentum ex parte rei sit, inuētio illius quidditatis in pluribus indiuiduis simul vel successiue. Fūdamentum verò ex parte intellectus sit præsentatio illius quidditatis non representatis conditionibus indiuiduationis, vt sic illud est vniuersale vtroque modo, ex parte rei & intellectus: quòd vtroq; fulcitur fundamēto, sicut humana essentia est intelligibilis sub ratiōe vniuersalis ex parte rei: quia ipsa est realiter diuisa & inuenta in multis & ex parte intellectus: quia representatur absq; hic & nūc. Illud autem est vniuersale ex parte intellectus ta tū, q̄ altero tantū fulcitur fundamento, s. repræsentatione, &c. ita quod eius vniuersalitas ex hoc solo habetur, quòd obiectiue in intellectu ponitur: cui obiicitur res secundum conditiones quidditatiuas non indiuiduales vt sic: & hoc modo quidditas intelligentiæ est vniuersalis. Licet enim in diuiduale & specificum esse ibi idem habeat principium, quia tamen repræsentatur vt talis res non vt hoc: quia non repræsentatur secundum quòd in se est, sed secundum modum rerum compositarum, in quibus aliud est natura, & aliud est indiuiduum illius naturæ: ideo est vniuersalis. vt obiecta est tantum. Ex hoc eodem mō est prædicabilis quidditas intelligentiæ de pluribus, scilicet nec a- titudine. sed vt obiecta est intellectui, vt ab Auicen. habes. 5. Metaphi. quinimo ipsa quidditas diuina hoc modo communis & vniuersalis secundum rationem est, vnde & numerum pluralem apud grammaticos habet. Ad probationem autem Maioris sic negatur patet responsio: cum enim dicitur quod implicat quidditatem esse de se hanc & vniuersalem & prædicabilem de pluribus: hoc est ve rum, accipiendo vniuersale ex parte rei: & similiter prædicabile. Vniuersale enim secundum rationem tantum est vnum in multis & de multis vt obiectum est tantum. Vniuersale tantum ex parte rei est in multis secundum rem, licet vnitatem habeat, vt obiectū est. Hæc si vis plene intelligere, memento eorum quæ dicta sunt in quæst. de Vniuersalibus. *Exp. 3. Supra c. 4. q. 7. ad tertium. Vide S. T. quod. 3. q. 5. ad quartum.*

¶ Ad tertiū dicitur quod in casu illo repararetur necessariò idem numero Angelus: ex podem enim Gabriel est hic & Gabriel. Nec est verum quòd apud nos Deus non posit idem numero reparare licet dicamus quòd si in resurrectione non resumeretur eadem anima numero: quæ non annichilata esse debet: si resurrectionis ratio saluanda est, non esset idem homo numerò cum quo stat idem numero esse reparari à Deo.

¶ Ad quartum dicitur, quòd non est simile de intelligentiis & animabus intellectiuis quo ad hoc quia animæ sunt partes speciei corporibus vnibiles: non autem intelligentia: sed de his infra erit amplior sermo.

¶ Ad quintum respondet S. Tho. quòd natura humana & angelica possunt dupliciter accipi. Vno modo secundum esse naturæ: & sic natura humana est vna: angelica verò plures. Alio modo accipiuntur secundum esse via, scilicet vt viatrices ad beatitudinem supernaturalem: & sic sicut natura humana est vna ita nota latitudo angelicarum specierum est vna natura, eo quòd sicut omnes homines vno modo tendunt ad patriam, s. per liberum arbitrium flexibile remediabiliter sic omnes Angeli vno modo tendunt, ad beatitudinem, scilicet per liberum arbitrium flexibile irremediabiliter: semel enim flexum reuerti amplius non potest: apprehendunt enim immobiliter. Et propterea Augu. vt Theologus loquens ad quem pertinet consideratio de homine & Angelis inesse viæ & patriæ vocauit omnes Angelos vnius naturæ. *Ad quintum. c. 6. q. 1. in de ſpi ritual. hue crea turis. q. Vni. ſu pra 8. ad primū.*

¶ Ad sextū dicitur, quod Damas. forte opinionem illorum quos in hoc non sequitur imitans dixit illa verba. vel per speciem intellexit speciem subalternam, non specialissimam: & hoc mihi placet magis cùm non constet ipsum contrariæ opinionis esse: & nunc large speciei nomen accipiendum est, si veritatem habere debet. *Ad ſextum. Ad ſeptimū.*

¶ Ad septimum dicitur primò, quòd argumentū procedit ex malo intellectu articulorum Parisiensium illi enim sunt contra Auerroistas, qui animam intellectiuam, nō multiplicabilem numero dicunt: quia est forma immaterialis: vnde sensus primi articuli est, Si quis dixerit Deum non posse multiplicare formas sine materia id est sine dependentia à materia, error. Similiter secundi. Si quis dixerit formas non recipere diuisionem sine materia. id est sine dependentia à materia, error. Similiter tertij, quòd quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non posset eiusdem speciei facere plures error. non habent materiam, id est dependētiam à materia, vel non posset. id est ex impotentia Dei procederē. *De articulo Pariſien ſibus. Renouā tis ſūt ar. Pariſien ſes. et tā gūt doct. S. Th. Vi minum Stephanum Episcopum Parisiensem apud Eertheiacum, anno Domini 1325. Die Ionis ante sacras Cineres vt patet in literis, quæ incipiunt. Magistra rerum experientia certis indiciis euidenter demonstrat. de de i. ſtis artī. Capreo.*

¶ Vel dicatur secundò. quòd articuli Parisienses, in quantum tangunt vel tangere videntur doctrinam S. Tho. reuocati sunt per do *2. d. 2. q. 2. ad 8. S. Th. Vi cōtra pri mā cōclu ſionem.*

¶ Dicitur tertio. quòd cum sanctissimus vrbanus Papa doctrinam S. Tho. approbauerit in Extrauagāti quæ incipit, Laudabilis Deus in Sanctis suis & in sui maiestate mirabilis, mirum est quomodo isti audeant contra Romanæ ecclesiæ approbationem reducere articulos Parisienses. Sunt autem verba domini Papæ in calce Extrauagatis ad vniuersitatem Tholosanam, illa, volumus insuper, & tenore præsentium vobis iniungimus, vti dicti Beati Theo. doctrinam tanquam veridicam & catholicam sectemini, eamque studeatis totis viribus ampliare. Datum apud Montem Flasconem, &c. Hæc verba attendant aduersarij. & videant quānta temeritate contra mandatum summi Pontificis catholicum S. Tho. doctrinam impugnare nituntur. *Effect ſimpli- cīū cōpo ſita ſunt ex eſſe & eſſ. uitas.*

Huiusmodi ergo substantiæ quamuis sint formæ sine materia, non tamen in eis est omnimoda simplicitas. nec sunt actus puri, sed habent permixtionem potentiæ, & hoc sic patet, Quicquid enim non est de intellectu essentiæ uel quidditatis hoc est aduenies extra & faciens compositionem cum essentia, quia nulla essentia sine his quæ sunt partes essentiæ intelligi potest. Omnis autem essentia uel quidditas intelligi potest sine hoc quod aliquid intelligatur de suo facto, Possum enim intelligere quid est homo uel phœnix, & tamen ignorare an esse habeant in rerum natura, ergo patet quod esse est aliud ab essentia, uel quidditate. *cōueniēt tia & dif ferentia inter cōpoſitio nē. exma teria & forma et cōpoſitio ne acceſſē tia. & eſſe Differūt primo.*

¶ In hac tertia parte capituli huius probatur substantias separatas esse compositas ex esse & essentia. Sed antequam ab probationem accedatur, præmotandum est in substantiis materialibus inueniri quatuor realiter distincta, scilicet materiam, formam, essentiam compositam ex eis, & essentiam. In homine enim est considerare materiam, in qua recipitur eius forma, & formam ipsam, quę est illius materiæ, actus, & essentiam humanam, quæ nec est materia nec forma, & esse actualis existentiæ, quo homo formaliter existit in rerum natura, vnde fit, vt in istis substantiis duæ compositiones pertinentes ad genus substantiæ reperiantur. Quarum prima est ex materia & forma, secunda est ex essentia, & existētia quę vocatur compositio ex esse & essentia.

¶ Conueniunt autem inter se & differunt hæ compositiones. Conueniunt quidem in duobus: Primò in hoc, quòd vtraque constat ex actu & potentia: materiam enim & formam clarum est se habere vt potētiam & actum, essentia autem & esse ex eo liquet, quòd se habent vt potentia & actus, quia quidditas quælibet ex hoc ponitur in rerum natura quod existentiam acquirit.

¶ Secundo cōueniunt in hoc: quòd vtrūque extremorum sunt in eodem genere, tam enim materia & forma hominis, quàm essentia & esse eius in genere substantiæ & specie humana reponuntur.

¶ Differ

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Differunt autē quo ad decem. Primò, quia extrema primę compositionis sunt partes subſtātiæ & nō sunt subſtantia, propriè loquendo, vt patet. Materia enim & forma non sūnt in genere subſtantiæ niſi reductiuè, vnde prædicationē subſtantiæ, quæ est genus generalissimum non niſi in obliquo ſuſcipiunt. Extremorum verò ſecundæ compoſitionis neutrum eſt pars ſubſtantiæ, ſed alterum eſt ſubſtantia, eſſentia ſcilicet quæ eſt in recta linea prædicamentali, alterum verò extra ſubſtantiam ſcilicet exiſtentia.

Secūdo. ¶ Secundò differunt, quia extremum illud q̄ ſe habet vt potentia in prima compoſitione, eſt ens purē potentiale materia. I. Extremum verò illud quod ſe habet in potentia, in ſecunda compoſitione non eſt pura potentia, ſed ens in aliqua ſpecie quidditatiuè completum eſſentia ſcilicet.

Tertio. ¶ Tertiò differunt, quia extremum illud, q̄ ſe habet vt potentia in prima cōpoſitione, nō eſt id q̄ eſt, nec q̄ fit. propriè loquēdo. *T.co.27. & 22. Me. tex. Com. 12.* Materia enim non fit, vt dicitur 7. Meta. tex. com. 27. eiuidē autem eſt eſſe cuius eſt fieri, cum fieri ad eſſe terminetur. Extremum verò id q̄ in ſecunda cōpoſitione ſe habet, vt potentia eſt id q̄ eſt & fit, cum omnis factio ad cōpoſitū terminetur, ſit ibidem dicitur.

Quarto. 7. met. T.ca.27. ¶ Quarto differunt, quia extremū illud q̄ in prima compoſitione ſe habet, vt act⁹ nō eſt vltima actualitas rei, ſed cauſar alium vltiorem actum: forma enim hominis, quæ eius materiā informat, cauſando totum compoſitum, complet propriū receptiuū ipſius exiſtentiæ, & ſic eam cauſat: quæ eſt vltior actus. Extremum verò illud quod in ſecunda compoſitione ſe habet, vt actus eſt vltima actualitas illius generis, poſt exiſtētiam enim Socratis nihil ſibi ſubſtantiale amplius aduenit.

Quinto. ¶ Quintò differunt: quia extremum illud, q̄ in prima compoſitione ſe habet vt act⁹ eſt ita actus, q̄ tamen comparatur ad aliud, vt potentia. Extremum verò illud q̄ in ſecunda compoſitione ſe habet vt actus eſt ita actus, q̄ ad nihil ipſius rei cōparatur vt potentia. Quod patere pōt aduertēdo proportionem, quæ eſt inter formam & exiſtentiam. Eſt enim proportio formæ ad eſſe actuale, ſicut proportio diaphaneitatis ad lumen, forma ſiquidē recipit exiſtentiam & cauſat eam, ſicut diaphaneitas lumen. Sicut nanque aēr in eo q̄, aēr non eſt capax luminis, ſed oportet ipſum diaphaneitate informari, vt ꝑprium receptiuū luminis fiat, ideoq; neq; aēr nec diaphaneitas, ſed aēr diaphanus eſt qui primò luminoſus eſt, licet ſecundario tam aēr q̄ diaphaneitas lumine careat, ita in propoſito materia ſola non eſt capax exiſtētiæ, quia actus in propria ſuſcipi debet potentia, ſed oportet in ipſa formam recipi, vt propriū exceptiuum exiſtētia fiat, non materia nec forma, ſed cōpoſitum ex eis. Id enim q̄ primò exiſtit, eſt cōpoſitū cuius primò etiam eſt fieri, tamē tā materia, quam forma ſecundario actuatur illamer exiſtentia, Vnde ſicut diaphaneitas eſt cauſa formalis aēri diaphano, & eius cōplementum formale ad hoc vt propriū ſuſceptiuum luminis fit, & cum hoc cōparatur ad lumen aduenies vt potentia recipiens, licet ſecūdario ad actum. ita forma eſt cauſa formalis compoſito & cōplemētū eius formale ad hoc: vt propriū receptiuū exiſtentiæ fit, ac per hoc, comparatur ad ipſam exiſtentiā ſubſequētē vt potētia recipiēs, ſecundariò tamē ad actū receptū, vñ fit vt ipsū eſſe actualis exiſtētiæ ad nihil aliud cōparetur, vt potētia ad actū, ſed ſit vltima actualitas oīs rei etiā ipſi⁹ formę.

Nota oppime hanc ſubtilitatem.

Sexto. ¶ Sextò differunt, quia extremū illud, quod in prima compoſitione ſe habet vt actus eſt de intellectu: ſeu diffinitione rei extrinſecē, forma enim ſecundum omnes intrinſecē, in diffinitione concipitur. Extremum verò illud q̄ in ſecunda cōpoſitione ſe habet vt actus, eſt extra quidditatē rei: diffinitio enim nō ſignificat eſſe, vel non eſſe, vt dicitur primo Poſte.

T.c.25. Septimo. ¶ Septimò differunt, quia ex extremis primæ cōpoſitionis ſit vnū tertium per ſe vnū. Ex extremis vero ſecundæ compoſitionis non fit vnū tertiū per ſe vnū neque per accidēs, propriè loquēdo. Et colligitur ratio huius differentiæ ex ſupradictis, vnum enim per ſe non fit niſi ex duobus, quorū vtrūque eſt pars ſubſtantiæ, nulla enim ſubſtātia completa facit vnum per ſe cū quocūq; alio, & quorū alterū eſt pura potētia, ex duobus enim actibus nō fit tertiū per ſe vnū, & quorum alterū eſt ita actus, vt poſsit cōparari ad aliquid aliud, vt potētia: partes enim ſunt materia totius, quīto *T.Com.3.* Meta. tex. com. 3. Cum aūt in prima cōpoſitione omnes iſtæ compoſitiones ſaluentur, in ſecunda verò nulla, ſequitur q̄ in ſecunda compoſitione nō fiat vnum tertium per ſe, neque etiam vnū per accidens fit, quia vnū per accidens arggregat res diuerſorum generum, cum his tamē fiat quod eſſentia per ſe adunetur cum eſſe.

Octauo. ¶ Octauo differunt, quia prima compoſitio eſt cōpoſitio ex his, & ideo ſit ibi vnum tertiū. Secūda vero eſt cōpoſitio cū his. Nulla enim res datur, quæ conſtet ex eſſentia, & exiſtentia, propriè loquendo, ſicut datur res conſtans ex materia & forma, ſed eſſentia componit cum exiſtentia & econuerſo, & ideo dictum eſt, quod adunantur per ſe, non tamen componendo tertium.

Nono. ¶ Nono differunt, quia prima compoſitio ad pauciora ſe extendi, quam ſecunda. Extrema enim primæ compoſitionis non inueniuntur niſi in rebus, ſanſibilibus, eā nanq; ſolā ex materia & forma cōſtare ſuparā concluſum eſt. Extrema vero ſecundæ compoſitionis nis reperiūt & in reb⁹ ſenſibilibus, & in reb⁹ immaterialibus, habēt enī intelligētiæ q̄ditatē & exiſtētiā. Vnde prima cōpoſitio infert ſecundā, & nō ecōuerſo, omne enim compoſitū ex materia & forma eſt cōpoſitū ex eſſentia & eſſe, ſed nō cōuertitur. *2.2. ca.5. in pri.*

¶ Decimò differūt quo ad paſsiones ſuas, cōpoſitionē enim prima quantitas, accidentia ſenſibilia & tranſmutatio ſaltem localis ſequuntur. Cōpoſitionē autē ſecundā neque generatio, neque corruptio, neque tranſmutatio aliqua phyſica ſequitur: ſed tantū recipere & recipi, perficere & perfici, quia hæc ſequūtur actum & potentiam, illa vero materiā & formā. In litera igitur hanc ſecundam cōpoſitionem in omni ente circa primum inueniri probatur tali cōcluſione propoſita, Omne ens aliud à primo eſt cōpoſitū ex eſſe & eſſentia. Ratio talis eſt: Omne habēs aliquid realiter ſuæ quidditati coniunctum, q̄ eſt extra eſſentiā eius, eſt cōpoſitū ex quidditate & illo additamento, id eſt eſſentia & eſſe: omne ens aliud à Deo habet aliquid reale ſuæ quidditati realiter cōiunctum extra eſſentiā eius. ſ. eſſe, ergo omne ens aliud à Deo eſt cōpoſitū ex eſſe & eſſentia. Maior relinquitur à S. Tho. pro manifeſta. Et eſt modificanda ita. quod illud additum ſit extra eſſentiam rei particulariter ſumptam (q̄ dico propter inferius: cùm ſit extra eſſentiam ſuperioris, non tamen componit cum illo) & etiam deſeruit ſit modifica propoſitio, quia eſſe eſt extra eſſentiam Socratis, nō enim ponēretur in eius diffinitione ſi diffiniretur. Relinquitur igitur manifeſta Maior, quia duo adunata, quorum neutrum eſt contrahens alterum, & alterum ſe habet vt actus, & alterum vt potentia, non niſi per compoſitionem realiter ſunt coniuncta. Minor autem patet ex ſexta differentia, & Ariſtotele primo Poſteriorum dicente, quòd nulla diffinitio ſignificat eſſe. *Decimo. Format ratio ista tex. poſt. 1.tex.*

Niſi forte ſit aliqua res, cuius quidditas ſit ſuum eſſe, & hæc res non poteſt eſſe niſi una & prima, quia impoſsibile eſt ut fiat pluralitas alicuius niſi per additionem alicuius differentiæ, ſicut multiplicatur natura generis in ſpecies bus. Vel per hoc, quod forma recipitur in diuerſis materijs, ſicut multipl catur natura ſpeciei in diuerſis indiuiduis. Vel per hoc, quod unum eſt abſtractum, & aliud in aliquo receptum, ſicut ſi eſſet quidam color ſeparatus, eſſet alius à colore non ſeparato, ex ipſa ſua ſeparatione. Si autem ponatur aliqua res, quæ ſit eſſe tantum, in ipſum eſſe ſit ſubſiſtens, hoc eſſe non recipiet additionem differentiæ, quia iam non eſſet tantum, ſed eſſe, & præter hoc forma aliqua. Et multo minus recipiet additionem materiæ, quia iam eſſet eſſe non ſubſiſtens. ſed materiale, unde relinquitur, quod talis res, quæ ſit ſuum eſſe, non poteſt eſſe niſi una, unde oportet, quod in qualibet alia re præter eam ſit aliud eſſe ſuum, & aliud quidditas uel natura, ſeu forma ſua. Vnde in intelligentiis oportet quod eſſe formam: & ideo dictum eſt, quod intelligentia eſt forma & eſſe. *T.ca. 25.*

¶ Hic ponitur ſecunda ratio ad idem quæ inducitur per modum excluſionis tacitæ reſpōſionis, q̄ aliquis poſſet dicere ad rationē factā, q̄ aliqua res, eſt cuius quidditas eſt ſuū eſſe & illius diffinitio non abſtrahit ab exiſtere. Contra hoc inquā inducitur ſecūda ratio probans, q̄ in vno ſolo ente. ſ. primo, eſſentia eſt idē q̄ exiſtentia, & conſequētur in quolibet alio, eſſe & eſſentia diſtinguūtur realiter. Ratiocinatur ergo ſic, Omne pluribile ſeu plurificatum alterotrium modorū multiplicatur, vel par additionem differentiæ formalis, vel per receptionem vniuſq; in materia. vel per receptionē vnius in materia & alterius ſeparationē ſed quidditas quæ eſt ſuum exiſtere, nullo iſtorum modorū eſt multiplicabilis, ergo quidditas, quæ eſt ſuum eſſe, nec plurificabilis nec plurificata eſt: ergo eſt vna tantū, & ſic omne aliud ab ea non eſt ſua exiſtētia, Proceſſus clarus, Maior vero declaratur, quoniam cum pluralitas ſequatur diuiſionem, diuiſio alicuius fit per differentias formales, ſicut natura generica animalis multiplicatur in homine & Leone. Vel per differentias indiuiduales, ſicut natura ſpecifica multiplicatur in Socrate & Platone propter hoc p humanitas Socratis eſt in alia materia ſignata ab illa, in qua eſt humanitas Platonis. Vel tertio modo pōt imaginari diuiſio inter aliqua duo eiuſdē naturæ: ꝑpter hoc q̄ alterum eſt omnino ſeparatū à materialibus conditionibus, alterū verò concretū eſt illis ſicut homo ſeparatus apud Platonē, diſtinguitur ab homine particulariter propter hoc: q̄ nō ſeparatus eſt immaterialis, natura vero Socratis eſt recepta in hac materia. Nec apparebit diſcurrenti p omnia Predicamēta aliquis alius modus realis multiplicationis in vniuerſo, Nec aliquis mihi obiiciat q̄ quātitas & ſubſtātia diſtinguuntur realiter, & tamē non per differētias formales, nec, &c. Quoniā ſiue modis ſiue differētiis fiat diuiſio, nō refert dūmodo cōtrahans ad aliquā limita

limitatam naturam trahat cōtractum. Minor autē declaratur quo ad omnes eius particulas. Primò, q̄ non ſit multiplicabilis per modum generis, patet ex eo, q̄ genus recipit additionem differentiæ, per quam trahitur natura generis ad determinatam naturam ſpecificam: & ſic perdit genus puritatem propriam: animal enim contractum ad humanam ſpeciem non eſt purum animal, ſed animal humanum: quidditas verò, quæ eſt ſua exiſtentia, eſt ipſum eſſe purum & nō coarctatū: ſtatim enim quod contraheretur, ꝑdere puritatem, & eſſent ibi duo: eſſe, ſcilicet & quidditas. ad quam cōtractum eſſet. Secunda pars Minoris clarius patet: q̄ enim recipitur in alio, non eſt eſſe purū. & per ſe ſubſiſtens, ſed ſuſtētatur in alio: quidditas autem, quæ eſt ſuum eſſe. eſt pura: & conſequenter per ſe ſubſiſtens, & non alteri admixta, in quo ſuſtentetur. Per idē quoque patet tertia pars Minoris. ſi enim vn⁹ quid ſitas, quæ eſt ſuum eſſe, eſt ſeparata, altera quæ eſt recepta ex hoc, q̄ eſt recepta, non poterit eſſe eadem ſuæ exiſtentiæ: vt enim dictum eſt, eſſe receptū non poteſt eſſe idem quidditati: & ſic concluditur, quòd quidditas, quæ eſt ſuum eſſe, eſt vna tantùm, quæ eſt prima cauſa omniū, ac per hoc cætera habent diſtinctum à ſuis eſſentiis.

Intelligentia ſunt effectiua producta à Deo.

Omne autem quod conuenit alicui, vel eſt cauſatum ex principijs naturæ ſuæ, ſicut riſibile in homine, vel aduenit ab aliquo principio extrinſeco, ſicut lumen in aēre ex influentia Solis. Non autem poteſt eſſe, quòd ipſum eſſe ſit cauſatum ab ipſa forma, vel quidditate rei: dico ſicut à cauſa efficiente: quia ſic aliqua res eſſet cauſa ſuipſius, & aliqua res ſeipſum in eſſe produceret, quod eſt impoſsibile: ergo oportet, quòd omnis talis res, cuius eſſe eſt aliud a natura ſua, quòd habeat eſſe ab alio.

¶ In hac parte quarta huius capituli declaratur intelligentias habere eſſe à Deo effectiuè, in quo omnino idem eſt eſſe cum eſſentia: primum horum in ſua vniuerſali concluſione hoc, ſcilicet omne aliud à prima cauſa eſt productū ab ipſa, probatur ſic, Omne habēs eſſe diſtinctū à ſua quidditate, eſt productum effectiuè à prima cauſa: omne ens aliud à cauſa prima habet eſſe diſtinctū à ſua quidditate: ergo omne ens aliud à prima eſt effectiuè productū à prima cauſa. Minor ſupponitur ex dictis & dicendis. Maior probatur ſic, Omne illud, cui conuenit aliquod diſtinctū à ſua quidditate, ita ſe habet q̄ vel ipſum eſt cauſa effectiua illius, aut habet illud ab alio effectiuè. nō enim poteſt imaginari tertium: riſibilitas ſiquidem & albedo, & quicquid aliud conuenit homini, aut cauſatur ab ipſo homine effectiuè, aut ab aliquo alio, quod non eſt hominis quidditas: ſed impoſsibile eſt, vt aliquod ens efficiat ſuā propriam exiſtentiam, vt dicitur. 2. de Anima text. com. 47. ergo oportet quòd illam habeat ab alio effectiuè. Quòd autem ſit impoſsibile, vt aliquid ens efficiat ſuam propriam exiſtentiam, patet ex eo, quòd ſequeretur, quòd illud eſſet antequā eſſet, ex eo enim q̄ efficeret, eſſet: omne enim efficiens exiſtit, 3. Phyſ. text. Com. 17. ex eo verò quòd ſuum propriū eſſe cauſaret ſuum exiſtere, eius cauſalitatem ſequeretur: & ſic eſſet antequam eſſet. *T.cap. 47. T. c. 17.*

Eſſentia prima cauſa eſt ſui exiſtere. Immediatè ſupra.

Et, quia omne, quod eſt per aliud, reducitur ad id, quod eſt per ſe, ſicut ad cauſam primam: ideo oportet quod ſit aliqua res, quæ ſit cauſa eſſendi omnibus rebus, eo quod ipſa eſt eſſe tantum, aliàs uretur in infinitum in cauſis, cùm omnis res, quæ nō eſt eſſe tantum habeat cauſam ſui eſſe, vt dictum eſt. Patet ergo, quod intelligentia eſt forma & eſſe, & quod eſſe habeat à primo eſſe, quod eſt eſſe tantum: & hoc eſt prima cauſa, quæ Deus eſt.

¶ Hic declaratur ſecundum propoſitorum, hæc concluſio, ſcilicet eſſentia primæ cauſæ eſt ſuū exiſtere, tali ratione, Omne quod eſt per aliud tale, præceditur ab eo quod eſt ꝑ ſe tale: omne ens aliud à prima cauſa eſt per aliud tale, id eſt ens, ergo præcedetur ab eo quod eſt per ſe ens, cauſa eſt omnibus vt entia ſint: vt dicitur 2. Met. tex. Com. 4. prima ergo cauſa eſt ex ſe ens, ſeu per ſe ens, & cōſequenter ſua quidditas eſt ipſum eſſe, aliter non eſſet per ſe: ſed ꝑ aliud à ſua quidditate ens: & conſequenter dependeret ab alio, vt antè poſita ratione deductum eſt. Maior propoſitio etſi habeatur ſecundo Phyſ. tex. Com. 66 & 8 tex. Com. 29. tamen in litera probatur ex eo, quòd aliter ſequeretur proceſſus in infinitum in cauſis: ſi enim nō eſſet deuenire ad vnum per ſe tale, ſed omnia eſſent per aliud talia: qua ratione aut vnum eſt aliud, eadem ratione ante illud erit aliud: & ſic de infinitum. Minor verò eſt concluſio præcedentis rationis. *T.c.4*

QVAESTIO. X.

Num intelligentiæ ſint à Deo effectiuè productæ.

CIRCA hanc partem dubitatur, an intelligentiæ effectiuè ſint productæ à Deo.

¶ Et pro parte quidem negatiua arguitur ſic, Omne agēs aliquid, agit illud per motum: nullā cauſa ſubſtantiarum immaterialiū agit eas per motum: ergo nulla cauſa earū eſt agens eas. Maior eſt Ariſt. 1. de Generatione tex. Com. 45. Et confirmatur: quia apud Ariſt. 12. Met. tex. Com. 12. omnis productio exigit tria, à quo, ex quo, & ad quod: quæ in ſubſtantiis immaterialibus ſaluari non poſſunt. *T. c. 45. T. c. 12. T. c. 33.*

¶ Præterea, In 1. Phyſ. tex. Com. 33. communis conceptio Philoſophorum eſt, quòd ex nihilo nihil fit, ſed ſi intelligentiæ ſunt effectiuæ à Deo, ſunt ex nihilo, &c.

¶ Præterea, Quarto Cæli, Com. 1. nullum æternum, inquit Auerr. habet efficiens verè, niſi per modum formæ & finis. Similiter 12. Meta Com 44. reprehendit modernorum morem, dicen, quòd in ſeparatis à materia non eſt verè agere.

¶ Præterea, Nullum poſsibile ex ſe eſt neceſſarium ex alio, apud Commentatorem 12. Met. Com. 41. niſi motus: ſed intelligentiæ ſi ſunt effectiuæ à Deo, ſunt poſsibiles ex ſe, ergo non ſunt neceſſariæ ex alio, ergo corruptibiles.

Auer. c. 1. c. 44. poſt me. ſecunda ratio com. 41.

I N hac dubitatione, quoniā noſtra ætate in hoc Patauino ſtudio non vertitur in dubiū, an ita ſit, q̄ Deus creauerit intelligentias, ſed an hoc ſit ſecundū mentē Ariſt. & Commentatoris: ideo breuiter & perſuadere volumus. q̄ omnes intelligentiæ ſunt à Deo effectiuæ ſecundum cōmentatorem: & conſequenter Ariſt. omnes enim admittunt in hac re conſequentiam iſtam. Deinde quoniam multi in hac re quærunt modum, quo apud Commentatorē productio iſta fit, declarabitur & modus productionis.

T. c. 4. c.36. cir. ca. med. & 44. Ibidē de forma balnei, &c.

¶ Primum declarabitur ſic, Id quod eſt maximè ens & verum eſt cauſa entitatis & veritatis in cæteris, 2. Met. tex. com. 4. Deus eſt maximè ens & verum: ergo Deus eſt cauſa entitatis in cæteris. Si dicatur q̄ eſt cauſa finalis & nō effectiua, contra 12. Met. cō. 36. & 44. quælibet res ſeparata à materia, cuiuſcunque eſt principiū finale, eſt principiū efficiens: ergo ſi Deus eſt principiū finale intelligentiarū, erit & principiū efficiens earū. Dicitur forte q̄ Cōmentator non ponit illā propoſitionē vniuerſaliter, ſicut aſſumpta eſt, ſed indefinitam: cōtra, Commentator ex ſeparatione à materia, ſeu immaterialitate rei ponit cauſalitatē effectiuā concomitari cauſalitatem finalē reſpectu eiuſdem effectus: vt patet ibi: ergo vbicunque reperitur immaterialitas cū cauſalitate finali reſpectu alicuius, oportet etiam reperiri cauſalitatem effectiuam reſpectu eiuſdem. Confirmatur ex verbis Cōmentatoris in de ſubſtantia orbis, capitulo ſecundo: vbi expreſsè dicit cælū egere intelligentia non ſolùm mouēte, ſed largiente in ſua ſubſtantia permanētiam æternam: par autem eſt ratio de intelligentiis. Quòd ſi dicatur q̄ loquitur de cauſa finali & formali exēplari, replica facta eſt: & adde quòd ibi dicit Commentator, q̄ finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria: & ſunt verba valde notanda. Confirmatur adhuc, quia Auer. in 12. Met. & nunc nunc declarabitur, non ſolum ponit ipſas produci, ſed etiam modum quo à prima cauſa omnes producuntur, aſsignat. Modus aūt productionis ab ipſomet ponitur. 44. Com. 12. Meta. reprehendit Auic. nō quia ponebat intelligentias produci à Deo: ſed quia ponebat. quòd Deus cauſaret eas per modum naturæ, ſcilicet quòd ab vno vnum tantùm procedat, Poſquit enim Auicenna Deum glorioſum, qui pura actualitas eſt, intelligēdo ſe, producere primam intelligentiam, quę producta intelligendo Deum, producebat ſecundam intelligentiam: intelligendo autem ſe ſecundum id, quod habet de actualitate, producebat animā primi orbis: intelligendo autem ſe ſecundum id quod habet de potentialitate, producebat orbem primum: & ſimiliter ſecunda intelligentia faciebat vſque ad vltimam, quæ præſidet ſparæ actiuorū & paſsiuorū. Reprehenditur ergo Auic. de hoc, quòd vnum tantùm procedere à Deo immediatè dicebat. Vnde dicit, Non enim eſt illic prouentus, neque conſecutio, neque actio: ita q̄ dicamus, q̄ vna actio ſequitur vnum agentem. Vbi apparet quòd propterea appoſuit ly. Ita q̄ vna actio, vt declararet modum productionis ſe impugnare. Vnde & verè producitus modum ſubiungit in verbis ſequentibus dicēs, Tantùm enim eſt illic cauſa & cauſatū, ſecūdum quod dicimus, intellectū eſt cauſa intelligentiis. Vbi ſcito ex Alberto 12. Metaphyſ. quòd contemplatio intelligentiarum, ſi veritatem inuenire quærit in eas, vt operatiuas non ſpeculatiuas tendar: ſunt enim eſſentialiter opifices. vt earum inſtrumenta corpora, ſcilicet & cælestia præ ſe ferunt. Inter artes enim talis inuenitur proceſſus, q̄ ars communis & principalis ſpeciales artes ſubſeruientes cauſat exemplariter & effectiua (partialiter ſaltem) prout diuerſis modis eſt imitabilis: Verbi gratia, ars militaris cauſat equeſtrem & frænefactiuam, & alias huiuſmodi, vt ſic, & ſic & aliter imitabilis: omnes enim inferiores artifices intuēdo artē principalē, & cōmunē, ad eius imitationē formāt operationes ſuas proportionatas illi, Deus aūt glorioſus eſt ars prima & cōmuniſſima imitabilis ab omnibus artificibus ſpecialib⁹, quales ſunt omnes intelligentiæ. Vnde ipſa ars diuina, vt ſic imitabilis, puta per modum talē, qualis eſt motus Saturni cauſat artē intelligentiæ Saturni: & vt alio modo imitabilis. pura per operationes tales quales ſunt Iouis, cauſat artē intelligētiæ Iouis, & ſic de aliis: cauſat dico non ſolū exēplariter, ſed effectiuè, & totaliter. Ars enim vniuerſalis in humanis ideo nō cauſat, niſi partialiter & exēplariter artes ſpeciales:

Cap. 2. Cap. 44. Vbi ſupra cap. 44 parū poſt principium. Nota hic diuinam declaratio nem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia nō potest nisi cōcurrente lumine intellectus agentis in alterius intellectus fieri. Si nāque ars vniuersalis esset reparata à materia per se subsistēs ex se, nō, phiberetur quin posset artes speciales sui imitatiuas effectiuè producere. Vnde cum ars diuina sit per se subsistēs, & summè efficax, nō requirit coagens: sed sola intelligendo se vt pluribus nobis imitabilem artes speciales orbiū motiuas tāquam propriorū instrumentorū produxit: & quia artes illæ nō sunt receptæ in aliquo, oportet q̄ sint subsistētes, & quòd sint nō solum formæ intelligibiles, sed intelligentes. Omnis enim res immaterialis si est subsistēs, est intelligēs secūdū doctrinā Arist. 3. de Anima tex. Com. 16. Vnde cùm Deus immediatè producat plures artes speciales subsistentes, sequitur q̄ immediatè producat plures intelligentias, ipsæ enim sunt essentialiter artes: & sic ibi est tantum causa & causatum, sicut intellectum, id est ars communis intellecta, est causa intelligentis artificis subsecutientis.

T. c. 16. & 15.

In eodē Cōmen.

¶ Confirmant hunc sensum verba sequētia, quibus ait, non est impossibile, vt id q̄ est per se intelligentia & intellectum, sit causa plurium entium, secundum quod ex eo intelligūtur multi modi. Ars enim diuina, quæ est pura intelligentia & purum intellectum, secundum quod intelligitur à se practicè pluribus modis imitabilis, plures artes producit. Quarum cuilibet, quia quod concipit de arte communi, est ratio operandi, cum sumat principia sua ab illa: ideo subdit, quòd aliud est quod concipit de primo motore motor orbis Iouis, & aliud quod concipit motor orbis Saturni: & est causa in anima, eius scilicet, quòd operetur.

¶ Confirmat quoque hoc idem proportio inter intelligentias assignata ab ipso Commentatore. ait enim in Com. 44. quod habitudo intelligentiarum aliarum ad primam est habitudo artium specialium ad communem ita quòd sicut artes speciales perficiūtur & causantur à cōmuni in humanis: ita proportionabiliter intelligentiæ aliæ perficiuntur & causantur à prima.

Ad primum.

A D primum in oppositum dicitur, quòd agens dupliciter fit mitur. Quandoque propriè pro illo, q̄ ex sua actione infert passionē, quæ magis facta abuic à substātia: & sic sumitur ibi ab Arist. agens, sic enim opponuntur agens & patiens. Alio modo pro omni eo, quod in genere causæ efficientis causat: & sic agens communius est mouente, vt patet ex septimo Meta. Commen. 31.

Ad confirmationum Com. 31.

¶ Ad cōfirmationem primam dicitur, quòd & illud & similia intelligenda sunt de productione Phys. scilicet per motum & mutationem. Similiter dicitur ad secundum.

Ad primā rationem.

¶ Ad autoritates Commentatoris adductas & similes sibi dicitur, quòd loquuntur de agente proprio dicto & productione Physica: vel contra positionem Auic. quod vnum ab vno emanat.

Ad secūdam rationem.

¶ Ad rationem secundam concessa Maiore, negatur Minor: stat enim apud Arist. Commentatorem, & S. Tho. & veritatem aliquid esse ab alio effectiuè, & tamen esse necessarium ex se.

A D cuius euidentiam notandæ sunt quatuor propositiones. Prima est. Possibile ex se est id, quod habet in seipso potentiam ad non esse. Patet ista ex extremis, ideo enim aliquid est in ordine possibilium & non in ordine necessariorum: quia habet in seipso potentiam ad non esse. Si enim careret potentia ad non esse, impossibile est ipsum non esse: & sic necessarium esse illud esse.

Secunda propositio est, Id solùm habet in seipso potentiam ad non esse: cuius aliquid habet potentiam ad aliud esse. Patet ista ex eo, q̄ nulla potentia per se primò appetit non esse: omnis enim appetitus per se tendit ad aliquod esse, sed quia cùm illo ad quod tendit, non potest stare esse quod habet: ideo ex consequenti appetit non esse, quod est priuatio formæ, quā habet. Sicut materia aquæ per se primò appetit formam ignis: sed quia cum forma ignis non potest simul stare aquæ forma, ideo ex consequenti appetit priuationem formæ aquæ, quam habet. Potentia ergo omnis appetens non esse prius natura appetit aliquod aliud esse. Notanter autem dixit in hac propositione cuius aliquid habet potētiam: quoniam non totum appetit aliud esse, sed pars potentialis. non enim tota aqua appetit esse ignis, sed eius materia.

T. c. 6.

Tertia propositio est, Necessarium ex se est illud quod caret potentia ad esse & non esse. Patet ista ex terminis quinto Metaphysicæ, textu Commenti sexti. Necessarium enim est quod impossibile est aliter se habere. quod autē caret potentia ad esse, & non esse, impossibile est aliter se habere. omnis enim successio, quæ dicitur sic ad aliter se habere, fit per posse hoc esse perdere, & aliud acquirere.

Quarta propositio est, quòd nec intelligentiæ, nec corpora cælestia habent aliquid fui, quod sit in potentia ad aliud esse. Ista quo ad intelligentias est per se nota: quia sunt simplices formæ: quo ad corpora cælestia verò secundum Auerroim similiter dicēdum est, quia sunt substantiæ simplices apud ipsum: secundum autem Sanctum Thomam ex eo est vera, quòd materia cuiusque eorum non est capax nisi formæ quam habet.

¶ Ex quibus quatuor propositionibus succinctè declaratis patere potest, q̄ secundum veritatē intelligētiæ & corpora cælestia sunt necessaria ex se arguēdo sic, Omne carens potentia ad esse & non esse est necessarium ex se: intelligentiæ & corpora cælestia carent potentia ad esse & non esse. ergo, &c. Cùm hoc tamen stat, quòd sint effectiuè ab alio: potest enim vnum necessarium esse effectiuè ab alio necessario. vt dicitur octauo Phys. tex. Comm. 15. & quinto Meta. tex. Com. 9. Vnde intelligentiæ & corpora cælestia dupliciter sunt necessaria & ex se & ab alio. ex se quidem formaliter & extrinsecè ab alio verò effectiuè & extrinsecè. Vnde Commentator 12. Met. Com. 41. dicit, quòd non potest esse aliquid possibile ex se, necessarium verò ex alio nisi motus: & non dixit impossibile est aliquid esse necessarium esse ex se & ex alio. Et cùm hoc inspexeris facilè gabuntur omnes dubitationes inter dicta eius in de substantia orbis, & hic, reputauit enim impossibile nisi in motu aliquid esse necessarium ex alio præcisè. pro nunc sufficiant hæc.

T. c. 5. T. c. 9. Com 41. Natura & ratio optima.

Omne autem, quod recipit aliquid ab alio, est in potentia respectu illius: & hoc quod receptum est in eo, est actus eius, ergo oportet, quòd ipsa forma vel quidditas, quæ est intelligentia sit in potentia respectu esse, quod à Deo recipit. & illud esse receptum est per modum actus, & ita inuenitur actus & potentia in intelligentiis: non tamen: forma & materia, nisi quod est æquiuocè. vnde etiam pati, recipere, subiectum esse, & omnia huiusmodi, quæ videntur rebus ratione materiæ conuenire, æquiuocè conueniunt substantiis intellectualibus & corporalibus, vt in tertio de Anima Commentator dicit.

Intelligentia est composita ex actu & potentia & hoc est ratio optima.

¶ In hac quinta particula declaratur talis conclusio. Intelligentiæ sunt compositæ ex actu & potentia, quo est & quod est: sic omne quod recipit aliquid ab alio effectiuè, est compositum ex recipiente potentia & actu recepto: intelligentiæ recipiūt aliquid ab alio, scilicet esse à Deo: ergo intelligentiæ sunt compositæ ex potentia & actu. Maior ex eo pater, quòd nihil est in seipso. Minor autem ex præcedentibus nota est. Et quamuis sic sit, quòd in intelligentiis inueniatur actus & potentia non tamen habent formam & materiam. In plus enim se habent actus & potentia, quàm forma & materia. Vnde pati, recipere, & subiici, & similia, quæ sunt passiones materiæ æquiuocè in inferioribus, & superioribus reperiuntur. Alia enim est ratio recipiendi, ibi & hic: ibi absque omni motu & materiali conditione, in istis verò non nisi cum motu & individualibus conditionibus, vt & Commentator testatur 3. de Anima com. 14.

Ca. 14. circa princip. cap. materia.

Et quia, vt dictum est, intelligentiæ quidditas est ipsamet intelligentia, ideo quidditas, vel essentia eius est ipsum quod est ipsa, & esse suum receptum à Deo est id, quo subsistit in rerum natura, & propter hoc à quibusdam huiusmodi substantiæ dicuntur componi ex quo est, & quod est, vel ex quo est, & essentia, vt Boëtius dicit.

Ca. præd. 14. in prin. In lib. de Hebdō. c. 1.

¶ Assignat rationem, quare intelligentiæ dicuntur compositæ ex quo est: & quod est, Omne compositum ex quidditate, quæ est ipsum suppositum & esse est compositum ex quo est, & quod est: intelligentiæ sunt compositæ ex quidditate, quæ est ipsa intelligentia, & esse quo subsistunt. ergo sunt compositæ ex quo est & quod est. Omnia assumpta ex prædictis sunt manifesta.

Sco. 3. d. 6. q. 1.

QVAESTIO. XI.

Num esse actualis existentiæ & essentia distinguantur realiter.

CIRCA supradicta duæ dubitationes sunt. Prima est, an esse actualis existentiæ & essentia distinguantur realiter. Secunda est: an intelligentiæ sint compositæ ex actu & potentia.

¶ Circa primam tria agenda sunt: Primò ponetur opinio Scoti. Secundò ponetur opinio Sancti Thomæ. Tertiò respondebitur argumentis in oppositum.

QVO ad primum Scotus in tertio sententiarum, distinctione sexta, quæstione prima, opinatur esse actualis existentiæ & essentiam rei esse idem realiter: licet distinguantur ex natura rei, sicut modus intrinsecus & quidditas cuius est: sicut nec albedo distinguitur à suo modo intrinseco gradu scilicet, vt tria vel quatuor. Ad probandum autem hoc licet adduci possent rationes Scoti: quia tamen vnionem naturæ humanæ cum supposito diuino concernūt, decem rationes inductas ab Antonio Trombeta in Quolibeto suo nunc recitandas primo censui.

-Antoniu Trō beta in Quolibet mediali.

¶ Primò arguit, vt ipse dicit, contra fundamentum Thomæ sic Manēte eadem ratione, manet idem effectus: sed tota ratio quare ponitur ab istis essentiam differre ab esse est propter indifferentiam essentiæ ad esse & non esse: nam. vt dicunt, lapis est in potentia, vt sit & non sit. ergo vbi talis indifferentia inuenitur. ibi ponenda est talis distinctio: sed ita est, q̄ est consimilis indifferentia esse ad esse & non esse (esse enim rosæ in hyeme non est, in vere autem est) consimilis etiam indifferētia est essentiæ ad essentiam & non essentiam, essentia nanque creaturæ ab æterno non est, ergo esse differt realiter ab esse, & essentia differt ab essentia, quod est ridiculum.

¶ Præt

Secūdo. ¶ Præterea, Quandocunq; sunt aliqua duo essentialiter ordinata, & realiter distincta, prius potest sine cōtradictione fieri ablq; posteriori: sed essentia non potest fieri sine existentia. ergo Minor patet: quia essentia particularis, que sola fit, necessario est existens.

Tertiō. ¶ Præterea, Quæcunque distinguuntur, realiter se habent sicut res, & res: sed essentia & existentia non se habēt sicut res, & res: ergo, &c. Patet ista: quia res, propriè loquendo, conuertitur cum ente in actu actualitate existentiæ.

Quarto. ¶ Præterea, Nulla res componit cum sua realitate, ergo nulla quidditas differt realiter à sua existentia. Tenet consequentia: quia existentia est ipsa realitas rei, nihil enim aliud est dicere rem esse realiter, quam existere, & econuerso. Antecedens est de se notum, ridiculum est enim dicere quòd aliquid componas cū sua realitate.

Quintò. ¶ Præterea, Homo verus non componit cum sua veritate: nec homo affirmans cum sua affirmatione: ergo quidditas non componit cum sua existentia. Consequentia patet ex eo, quòd rei existentia nihil aliud est, quàm positio veritatis & affirmatio huius. Antecedens autem oppositum non videtur bene intelligibile.

Sextò. ¶ Præterea, Existentia & essentia habent idem contradictorium, ergo non distinguuntur realiter. Consequentia est nota: antecedēs verò manifestatur ex eo, q̄ nihil est q̄ priuet esse, quin priuet essentia: nec est aliud nihil priuans esse: & aliud nihil priuās essentia.

Septimò. ¶ Præterea, Homo in potentia non cōponit cum homine in actu: ergo essentia & existentia non cōponunt: & cōsequenter nō realiter distinguuntur. Consequentia relinquitur per se nota: quia essentia est in potentia, existentia verò est actualitas eius. Antecedēs verò patet ex eo, q̄ actus, & potentia diuidunt ens, vt cōditio diminuens, & perficiens: sicut verum & pictū diuidunt animal, vt Commentator dicit nono Meta. com. 7. homo ergo in potentia cùm non sit homo simpliciter, cùm sit homo in actu, solam conditionem distrahentem perdit positum sub conditione perficiente: & sic nullam compositionem habet cum homine in actu.

Com. 7.

Octauò. ¶ Præterea, esse existentię si est distinctum realiter à quidditate, non est substantia, nec accidens: ergo probatur antecedens: quod enim non sit accidens vt concessum ponatur. Quod autem non sit substantia, probatur: quia aut est materia, aut forma, aut compositum: nullum illorum est apud Thomam: ergo, &c.

Nonò. ¶ Præterea, Existētia & essentia distinguūtur realiter: ergo in qualibet generatione substātiali sunt duo termini totales, & duo termini formales. Consequens est impossibile: ergo, &c. Consequētia probatur quo ad vtrunque partem, supponendo duo. Primum est, quòd compositum per se vnum fit ex per se actu, & per se potentia, ex octauo Metaphisicę, vbi nullam causam nouit Arist. quare compositum substantiale est per se vnum, nisi quia materia est per se potentia, forma verò per se actus. Secundò supponitur, q̄ essentia est per se potentia: existentia verò per se actus. Ex quibus concluditur, q̄ id quod resultat ex esse & essentia, est per se vnū, quo dato, sequitur q̄ erunt duo compositа per se vnitatem habentia: quorum alterum erit compositum ex materia, & forma, alterum ex esse & essentia: & cùm vnumquodque per se vnū natum sit terminare generationē, ergo in generatione erūt duo termini totales: & sic patet prima pars. Erunt etiam duo termini formales, f. existētia & forma substantialis: quod etiam probatur sic, Terminus formalis generationis est id, quo aliquid generatur: sed tā existentia, quā forma est id, quo aliquid generatur: ergo, &c. probatur Minor sic, Eo modo, quo aliquid est ratio essendi, est ratio generandi: sed existentia est ratio essendi. ergo est ratio generandi. Vel formetur sic ratio, Eo modo quo aliquid generatur, eo modo est: sed per terminos generationis non generatur per esse sic, quòd esse sit terminus compositum non generatur per ipsum esse. Consequens est falsum, ergo altera præmissarum: non maior, ergo minor.

T. c. 15.

Decimò. ¶ Præterea, Ex existētia & essentia fit per se vnum: ergo datur processus in infinitum in essentiis. Consequens est impossibile: ergo, &c. Antecedens patet ex precedenti ratione: & probatur sic. Nam sicut ex materia & forma resultat tertium per se vnū: quia illa est per se potentia, hæc per se actus: ita ex existentia & essentia, cum etiam existentia sit per se actus, & essentia, per se potentia eadem enim ratio est. Consequentia aū: probatur: quia si ex esse & essentia fit tertium per se vnum, cùm illud iterū distinguatur à sua existentia, componet cū ea, & ex eis fiet aliquod per se vnū: & iterū cum essentia, componet cū ea, & ex eis fiet aliquod per se vnū: & iterū arguitur eòdem modo de illo: & sic in infinitum. Hæc de primo.

Opin. S. Tho. 12. contra Gen. c. 52 Prima ratio.

QVO ad secundum, opinio S. Thomæ ab eo posita in secundo contra Gentiles. c. 52. est quòd in omni creatura quidditas, & eius esse actualis existentiæ distinguuntur realiter: & licet hæc cōclusio nunc in textu probata sit, attamen ad pleniorem declarationem deducam tres probationes ex S. Tho. ibi

¶ Præterea est, Omnis essentia creata habet aliquid sibi realiter cōiunctū, præter suum esse: nullum esse receptum habet aliquid sibi annexu præter se: ergo nullum esse irreceptum est essentia creaturæ, & consequenter esse & essentia non sunt idē: esset enim ipsum esse irreceptū si esset idem essentiæ, sicut & ipsa essentia irrecepta est, de substātiis loquēdo. Maior est nota per se: Socrates em prætes suum esse habet quantitatem, albedinem, & similia: similiter substantiæ separatæ, vt nunc supponimus, habent aliquod accidens, puta actum intelligēdi saltem. Minor verò declaratur ex eo, quòd si affirmatio est causa affirmationis, negatio erit causa negationis: sed præcisa causa, quare esse habeat aliquid præter se annexū, est, quia esse est receptum in alio, in quo potest recipi aliud: q̄ patet ex hoc, q̄ esse substantiale Socratis & esse albū eiusdem nulla alia ratione adunatur, nisi quia vtrūq; recipitur in Socrate: sunt enim tantùm vnū subiecto. Cùm ergo esse non erit receptum, non remanebit aliquis modus, quo potest habere aliquid sibi annexum.

Capi. 1. propositione. 4.

¶ Confirmatur hoc: quia esse substantiale Socratis, aut adunatur cum aliis præter se identicè, & hoc est manifestè falsum esse: esse enim substātiale Socratis, nō est esse albū. Aut sicut potētia & actus: ita, quòd esse substantiale fit potentia, & accidentale actus eius: & hoc non, quia nullum esse actualis existentiæ potest poni subiectum alterius, cùm sit vltima actualitas. Remanet igitur, quòd ea ratione adunentur, quia ambo recipiuntur in tertio: & ideo sublato hoc ab ipso esse actualis existentiæ, q̄ sit, scilicet rereptum, aufertur etiam, q̄ possit habere aliquid sibi annexum: & hoc est quod Boëtius dicit in Hebdomadibus, quòd ipsum quod est aliquid, habet sibi præter se coniunctum: ipsum verò esse nihil.

Secunda ratio.

¶ Secunda ratio ad idem est, Omne esse irreceptum est infinitum simpliciter: nullum esse creaturæ est infinitū simpliciter, ergo nullum esse creaturæ est esse irreceptum: ergo distinguitur ab essentia, &c. Minor est per se nota. Maior probatur sic, Omne purum esse est infinitum simpliciter: Omne esse irreceptū est purum esse ergo omne esse irreceptum est infinitum simpliciter. Maior est nota ex terminis (esse enim ideo est limitatum, quia non est purum, sed prædicamentis mixtum) esse enim limitatur per naturas prædicamentales: à quibus si deputetur, omni finitate carens infinitum omnino restabit. Minor verò etiam patet ex præcedenti ratione, & ex ratione facta suprà in textu. Et adhuc exemplariter declaratur, Albedo si ponatur non recepta in aliquo, est pura albedo: & nihil haberet nisi se tantum, & esset infinita in specie albedinis, vt de se clarum est: non enim potest à sano intellectu imaginari albedo separata definita ad aliquem modum albedinis: omne enim quod est per se tale, habet omnem perfectionem possibilem illi naturæ: sicut homo separatus apud Platonem, habet omnem perfectionem possibilem naturæ humanæ.

3. dist. 8. 9. 4.

Nec valet id quod Antonius Trombeta contra hoc dicit sumptum ex Scoto, secundo sententiarum. dist. 3. q. vlt. quòd si albedo esset separata, & haberet omnem perfectionem possibilem tali speciei, sequeretur quòd albedo esset infinita simpliciter: quia haberet perfectionem infinitorum indiuiduorum possibilium esse sub specie albedinis. Hoc inquam nihil valet: quoniam sicut infinita indiuidua albedinis, etiam simul posita non sunt perfectionis infinitæ simpliciter, cum sint limitata ad speciem albedinis, ita nec albedo separata eorum perfectiones habens erit infinita simpliciter, sed in tali specie.

Tertia ratio.

¶ Tertia ratiò est ista, Id quod conuenit naturæ specificæ absque omni causa effectiua, distinguitur realiter ab eo, q̄ conuenit illi, non nisi per aliquā causam effectiuam: sed prædicata quidditatiua conueniunt rei ablque omni causa effectiua: existentia aūt nō cōuenit rei, nisi per aliquod efficiens: ergo prædicata quidditatiua, & existentia rei distinguuntur realiter: Maior est per se nota. Minor etiam quo ad secundam partem est clarissima: quo ad primā verò declaratur sic, Secluſa omni causalitate effectiua respectu rosæ, quæro an ista sit vera, Rosa est substantia corporea: si sic habeo intentum: si non, ergo sola absolutè sumpta non est in prato: & prædicata primi modi possūt intelligi nō ad esse rei, & diffinitio separatur à diffinito quæ omnia nō sunt imaginabilia, &c. Videtur etiā hæc opinio ab antiquis deriuata. Platone, f. Alpharabio, Auicēna, Algazele, Boëtio, Hilario, Alberto, & eorū sequacibus: licet ab Arist. nihil manifesti in hac re habeamus. Hæc de secundo.

Videas huius do. cō. in 2. pos. c. 6. circa princ. 2. contra Gen. 52.

QVO ad tertium respondetur argumētis in oppositum. Et ad primum dicitur præmittendo, quòd arguens non vidit S. Tho. in fonte: vt enim apparet ex secundo contra Gentiles, vbi ex intentione septem rationibus fundat suam opinionem, seu positionem: ratio assumpta ab arguente non nominatur inter illas: vnde peccauit imponendo nobis hoc esse totum fundamentum positionis nostræ, licet illa ratio ex dictis S. Thomæ primo sententiarum, distinctione octaua, quæstio. 4. artic. 2. elici possit (vbi tamen de hac re non tractat) & est formanda sic ratio illa, Essentia particulariter sumpta est indifferens ad esse & non esse: ergo distinguitur realiter à suo esse. Nec valet responsio sua dicens, quòd in antecedente oportet addere, quod essentia habeat propriam realitatem aliam à realitate existentiæ, quia hoc est voluntarium. Distinctio enim realis est inter materiam & formam: quas Philosophi non dubitant habere eandem realitatem existentiæ, cùm ex eis ponant vnū per se fieri.

1. dis. 8. q. art. 2.

¶ Ad argumētū ergo cōtra hāc rōnem factū dicitur, q̄ falsum est, q̄ esse sit indifferēs ad esse, & nō esse, & essentia ad essentiā, & nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

essentiam:nihil enim est indifferens ad aliqua duo: quorũ alterum sibi determinat in sua diffinitione: constat autẽ ꝙ esse est de intellectu esse,& essentia de intellectu essentiæ. Quòd aũt esse rosæ in hyeme non sit,sed in vere:hoc ideo est,quia essentia rosæ. cui semper sua prædicata quidditatiua adsunt,ad actum essendi non pervenit,& non ideo,quia ipsum esse sit indifferens.Cũ autẽ addit ꝙ essentia est indifferens ad essentiam,& non essentiam:quia non est ab æterno,non videtur intelligere vocem propriam:ex negatione enim actus essendi ab æterno, bene sequitur, quæ rosa sit indifferens ad esse & non esse: sed non quòd sit indifferens ad rosam & non rosam:vt enim dicunt Alpharabius,Auicenna, Algazel,& Albertus, siue rosa sit,siue non sit, semper est rosa,& semper est substantia corporea,&c.si aliquo termino mensuræ in his vti licet.

Ad secundum. ¶Ad secundum negatur vtraque præmissa: & Maior quidem supposita ostensa est esse falsa.Minor verò ostenditur in Christo in quo humanitas absque creata existentia actuali est.

Ad tertium. ¶Ad tertium negatur Maior ad intellectum arguentis: non enim requiritur ad distinctionem realem,quòd vtrunque eorum habeat propriam existentiam.

Ad 4. ¶Ad quartum dicitur,ꝙ sicut esse est duplex, scilicet existentiæ & essentiæ,ita duplex est realitas essentiæ & existentiæ: & licet nulla res componat cum sua realitate, tamen cum hoc stat,quòd componat cum realitate existentiæ: vnde essentia hominis absolutè in reali prædicamento, substantiæ scilicet reponitur: posita autem in rerum natura fit realis realitate existentiæ.

Ad quintum. ¶Ad quintum dicitur eodem modo:quia etiam verũ conuertitur cum ente & re:vnde simpliciter homo dupliciter est verus, scilicet veritate essentiæ & existentiæ, homo verus veritate essentiæ non componit cum tali veritate,quæ nihil aliud est, quàm fundamentalis conformitas ad sua prædicata quidditatiuè:componit autem cum sua veritate existentiæ:id est cum esse, quòd fundat hanc veritatem,homo est similiter dicitur de affirmatione.

Ad sextum c. 12. ¶Ad sextum negatur antecedẽs:cuius probationis vtrũque assumptum est falsum. Cum enim quot modis vnũ opposito rũ dicitur, tot dicatur & reliquum (in primo Topicorũ) sicut ens dupliciter dicitur,ſens quidditatiũ & existentiæ: ita non ens,ſeu nihil dicitur dupliciter:scilicet nihil quidditatiuè,& nihil existenter: homo enim absolutè sumptus cùm sit in prædicamento substantiæ, est ens quidditatiuè,non tamen extrà nihil oppositum actuali existẽtiæ: & ideo aliud est nihil oppositum enti prædicamẽtali seu essentiæ,& aliud,quod opponitur existẽriæ actuali, &c.& similiter alia est negatio essentiæ,& alia est negatio existentiæ.

Ad septimum. ¶Ad septimũ negatur consequentia:non enim idem est dicere,homo in potentia cõponit cum homine in actu & essentia cõponit cum existentia . prima enim est falsa quia idem non cõponit cum seipso: secũda autẽ est vera , quia extrema realiter distinguuntur, vnde non est eadẽ proportiõ existentiæ ad essentiam , & hominis in actu ad hominẽ in potẽtia.Inter prima enim est proportio potentiæ receptiuę ad actũ: & distinctio realis vtroque extremo posito extra causas suas : inter secunda verò non , sed est proportio eiusdem ad seipsum secundum diuersas sui dispositiones simul incompossibiles, scilicet esse in potentia & esse in actu.

Ad octauum. In hoc eodẽ ca. ¶Ad octauum negatur antecedens: existentia enim substantiæ est substantia , & existentia accidentis est accidens & (vt suprà patet) existentia substantiæ non est materia,nec forma;nec cõpositũ, sed actualitas omnium eorũ & sic est reductiuè in genere substantiæ. Sed contra hoc instat arguens sic,Omne quod est reductiuè in genere , reponitur vt principium ipsius : sed esse non est principium substantiæ,ergo non est in genere substantiæ reductiuè.

Ad hoc dicitur , quòd cum esse sit vltima actualitas rei & vltimum in generatione sit primum in intentione esse in genere substantiæ vt principium formale vltimatum ipsius substantiæ : per hoc enim res reponitur in genere substantiæ , quia est capax esse substãtialis:etenim differentiæ in omnibus generibus (vt infrà declarabitur)sumuntur ab ordine ad ipsum esse. *Cap.6. par. 3.*

Ad 9. T. c. 15. ¶Ad nonum negatur cõsequentia.Ad cuius probationem dicitur, ꝙ primum suppositum malè intellectũ adducitur, eo quòd Arist. 53-Met.tex.com. 15.quem arguens adducit , non dicit quòd ex per se potentia & per se actu resultet vnum tertium,sed quod ideo res habens partes est vna:quia altera est actus, altera verò potentia,& intelligendum est (sicut suprà declaratum fuit) si ad cõpositionẽ realem referatur , scilicet quòd altera pars est pura potentia, eo ꝙ ex duobus actibus non fit tertium per se vnum : modo quidditas rei & existentia eius non se habent sicut pura potentia & actus, nec sunt partes,vt patet: vnde autoritas illa non est ad propositũ. Relinquitur ergo falsum esse ꝙ essentia fiat tertium per se vnum & consequenter probatio consequentiæ quo ad primam partẽ nihil valet, quia non sunt ibi duo compossita. Ad probationem vero consequentiæ quo ad secundã partem dicitur,quòd non inconuenit generationem habere duos terminos formales differmiter,vnũ primò,alterum secũdariò: terminus formalis generationis primus est forma, secundarius autem esse, sicut per oppositum creationis terminus formalis primò est esse: secundarius verò forma , & hoc modo conceduntur argumenta. *In hoc eodem capitul.*

¶Quòd si intendat probare, ꝙ esse sit terminus generationis primò respondetur & dicitur ꝙ id quod assumit, scilicet eo modo, quo aliquid est ratio essendi,est ratio generandi. falsum est:licet enim sit verum,ꝙ id quod est ratio essendi,sit ratio rei, quòd generetur: non tamen est verum, quòd eo modo quo est ratio essendi, sit ratio generandi, & ratio est: quia res per generationem nõ exit de nõ esse omnino ad esse,sed de priuatione ad formam,vt dicitur 1.Phyſ.creationis enim est proprium , vt res transferat de non esse omnino ad esse,quo fit vt esse, quod est primò ratio essendi,meritò sit & primò ratio primæ productionis,quæ est creatio: & forma,quæ est,secundariò ratio essendi,sit prima ratio secũdæ productionis, generationis scilicet.vnde & primo Phyſ.principia generationis ponuntur forma & priuatio. Per idem patet ad aliam formam eiusdem rationis falla enim est Maior, alius namque est modus quo res generatur:& alius quo est,est enim per formam secundariò,per se autem primò generatur verò econuerso. *To.c. 75. T. c. 66. & 67.*

¶Ad decimũ patet respõsio ex dictis, falsum enim est antecedens.

CIRCA secundum dubium sciendum est ,communem Philosophorum sententiam esse intelligentias alias à prima non esse actus omnino puros:sed admixtionem in se potentiæ habentes:verum diuersitas inter eos magna est de modo,quo hæc duo, actus scilicet & potentia eis insunt. *Ad decimum secundum dubium,suprà in.*

¶Et vt reliquos omittamus, ne limites intentionis nostræ egredia mur.Sco.in primo sentent.dist.8.q.3.opinatur omnem creaturam esse compositã ex actu & potentia hoc modo,quia quælibet creatura cum non sit nihil, oportet quod habeat aliquam actualitatẽ & cùm sit definita ad tale genus , vel speciem, seu gradum perfectionis , oportet ꝙ habeat in se negationem alterius perfectionis possibilis reperiri in latitudine entis:& sic sit possibilis , quicquid enim est ens , & caret aliqua perfectione in ente possibili , est simpliciter possibile , & sic quælibet res est composita ex actu & potentia obiectiua,ex eo enim ꝙ est,habet in se actum:ex eo verò,ꝙ est ens possibile,habet in se potentiam,possibile namque à potentia dicitur. Cùm autem solus Deus sit actus non possibilis , id est non potens terminare actionem alicuius agẽtis sui factiui: intelligẽtiæ apud ipsum erunt compositæ ex actu & potentia obiectiua tantum: quia nullam in earum substãtia receptiuam formã ponit. *Intelligentiæ sint compositæ ex actu & potentia opposito Sco. 1. d. 8. q. 2.*

S. Thomas autem ex fundamendis in dubitatione præcedenti positis opinatur intelligentias & quamlibet creaturam esse compositas ex actu & potentia: sicut ex duabus rebus distinctis realiter, esse scilicet & essentia : nec oportet repetere probationes, sed soluere rationem Sco.quam ibidem facit contra hoc.Arguit enim sic, Si in qualibet creatura est compositio ex duabus rebus , accipio alteram illarum rerum componentium , & quæro, an sit simplex , an composita. Si simplex, ergo non quælibet res creata est composita. Si composita,iterum quæretur de partibus eius: & sic in infinitum. *Ratio. Sco. vbi supra.*

¶Ad hoc facillimè respondetur : procedit enim argumentum ex malo intellectu positionis nostræ.cum namque dicitur,ꝙ quodlibet aliud à Deo est compositum(ly Quodlibet) distribuit non nisi pro his,quæ verè sunt, & propriè esse habent: quæ apud Aristo.& veritatem sunt sola substantia:omne ergo suppositum tam substãtiale,quam accidentale (si sic loqui licet) est compositum ex actu: & potentia realiter distinctis , quidditate scilicet & esse: Socratis enim quidditas,vt declaravimus distinguitur realiter à suo esse:& huius albi albedo distinguitur realiter à sua propria existentia , vt ex dictis patere potest. Non enim sumus adeo insensati , vt dicamus omnem entitatem qualitercunque esse compositam:Componentia enim vltima in resolutione quis dubitat oportere esse simplicia ? Dicimus igitur in proposito intelligentias cùm subsistant habere in se quidditatem.& existentiam adunatas vt potentiam & actum : & sic compositas esse ex duabus rebus realiter distinctis. Scot. autem sententiam tenere potest suam absque alterius laxatione.sed linguam coërcere debet. *Respondetur. Septimo Meta. T. c. 27. I. 9. pra.*

Et quia in intelligentiis ponitur potentia & actus . non erit difficile inuenire multitudinem intelligentiarum: quòd esset impossibile, si nulla potentia in eis esset. Vnde dicit Com. in tertio ad Anima , quòd si natura intellectus possibilis esset ignorata , non possemus inuenire multitudinem in substantiis separatis. Ista ergo distinctio earum adinuicem secundum gradum potentiæ & actus,ita quod intelligentia superior: quæ plus propinqua est primo,habet plus de actu & minus de potentia, & sic de aliis: & hoc completur in anima humana , quæ tenet vltimum gradum in intellectualibus substantiis. vnde intellectus potentialis eius se habet ad formas intelligibiles sicut materia prima quæ tenet vltimum gradum in esse sensibili ad formas sensibiles , vt Commentator tertio de Anima dicit : & Facilè est numerum intelligentiarum inuenire cum sint cõpositæ ex actu & potentia. c. 5. ca.magistro circa t. 51. cap.5.

ideo Phi

ideo Philosophus comparat eam tabulæ rasæ , in qua nihil est depictum. Et propter hoc,quia inter alias substantias intelligibiles plus habet de potentia:ideo efficitur intantum propinqua rebus materialibus,vt res materialis trahatur ad participandum esse suum: ita quòd ex anima & corpore resultat vnum esse in vno composito,quamuis illud esse prout est animæ, non sit dependens à corpore , & ideo post istam formam ,quæ est anima,inueniuntur aliæ formæ plus de potentia habentes, & magis propinquæ materiæ , intantum, quòd esse earum sine materia non est : in quibus etiam inuenitur ordo , & gradus vsque ad primas formas elementorum: quæ sunt propinquissimæ materiæ , vnde nec aliquam operationem habent nisi secundum exigentiam qualitatum actiuarum,& passiuarum,& aliorum, quibus materia ad formam disponitur. *Tertio de Anima. T. c. 14.*

¶In hac sexta & vlt.parte huius cap.de multitudine intelligentiarum ageos primò proponit duas conclusiones:quarum prima est, ꝙ secundum fundamenta prædicta non est difficile inuenire pluralitatem intelligentiarum.Secunda est,quòd absq; talibus fundamẽtis impossibile est inuenire in eis pluralitatem:& hoc quidem non nisi autoritate Com.3.de Anima. com.14. Probatio verò primæ conclusionis est:quia quandocunque est aliquod medium per participationem vtriusq; extremi plurificatur penes maiorẽ . participationem vnius & minorem alterius:verbi gratia, Imponatur nomẽ coloribus mediis,& vocentur A:tunc A quia est inter albedinem, & nigredinem mediũ,per participationẽ multiplicatur in plures ſpecies:puta pallidũ,croceum,citrinum, propter maiorem appropinquationẽ ad albedinẽ & recessum à nigredine , & ecõuerso: sed intelligentia est quid medium secundũ prædicta inter duo extrema,scilicet actũ purum,& purã potentiam,participans naturam vtriusque:quia habet actũ coniunctũ potentiæ:ergo intelligentias plures esse: ex hoc fundamento facile perpendi potest, scilicet ex eo quòd sunt compositæ ex actu & potentia.

AD horum euidẽtiam est sciendum, ꝙ in latitudine entis sunt duo extrema,scilicet Deus gloriosus actũ purus omnino , & materia prima pura potentia omnino : reliqua omnia sunt intermedia,vtpotè habentia actum & potentiam:& attenditur eorũ essentialis,seu specifica multitudo penes appropinquationem & elongationem ab extremis:quia enim aliquid magis sapit naturã actus, quàm aliud, & illud quàm aliud:ideo plura sunt,& dignitas in eis est penes maiorem appropinquationem ad extremum nobile, scilicet actum purum : quantò enim res est actualior : & minus potentialis,tantò nobilior:omnes igitur formę intermedię participãt actum & potentiam . Sed inter eas quædam tantùm actualitatis fortitæ sunt,vt adeò propinquæ sint actui puro , ꝙ per se absque materia subsistant , vtpotè ab ea valde elongatæ : non tamen sine admixtione potentiæ, cuius puritas est ratio materiæ ꝙ sit extremum:& inter has tanta latitudo est secundum maiorem & minorem participationem actus & potentiæ , vt vltima earum tantùm potentialitatis habeat , quod materiam informet (anima , scilicet intellectiua.) Hæc enim inter omnes formas subsistentes elongata est maximè ab actu puro:propter quod cõtigit ꝙ adeo appropinquat alteri extremo,vt materiam ipsam recipiat & ad eius esse trahatur. Aliæ autem formæ tãtùm potentialitatis habẽt, ꝙ à materia dependẽt in esse & fieri: inter quas etiã magna latitudo inuenitur , dum quædã quibusdã actualiores sunt. Quod ex operibus cognoscere potes(operatio enim facit cognoscere formam) vnde formæ elementorum, quæ sunt maximè potentiam habentes, vtpotè materiæ ꝓpinquissimæ , nullius sunt principia operationis, nisi per materiales qualitates, scilicet caliditatẽ,frigiditatẽ. Formæ verò mixtorum, vtpotè eleuatiores à materia altiori mõ operãtur: sicut adamas trahit ferrum non ratione caliditatis,aut frigiditatis. sed ex naturæ proprietate . Formæ aũt animalium longè actualiores dignoscuntur,cum seipsa mouere & alia discernere intuemur.

EX his non solùm percipitur , quàm facilis sit aditus ad pluralitatem intelligentiarum cognoscendam , sed etiam ꝙ impossibile est fingere illam absque hoc fundamẽto.Quomodo enim latitudo potest inueniri in eo:quod actu & potentia caret? Commune est nanque omnibus extremis. si extrema sunt, latitudinem in seipsis nõ cõpatiẽtes:essent enim vlt.& non vltima, vt de se patet: & ideo oportet media esse illa, in quibus latitudo quæritur, quæ vtriusque extremi naturam sapiãt.Et quia intellectualem naturam, quàm ex hoc, ꝙ intellectualis est, scimus actualitatem habere, non cognoscemus habere potentiam admixtã,nisi videremus animã nostrã illam habere, cùm potentia æquiuocè dicatur de potentia rerum intellectualiũ , & de potentia rerũ sensibiliũ : & sine potentia non potest intelligi multitudo substãtiarum intellectualiũ: ideo Commentator ait,ꝙ si non esset nota natura intellectus possibilis, non possemus intelligere pluralitatem in substantiis abstractis.

Notanda sunt in hac litera tria.Primum est, hoc ex dictis Commentatoris adducitur ꝙ si non esset nota natura intellectus possibilis,non possumus scire pluralitatẽ in substãtiis immaterialibus. *Tertiò de Anim. c. 5.*

¶Secundum est , quòd S. Thomas non dicit animam intellectiuam esse adeò potentiæ participem, vt forma materialis sit: sed vt materia trahatur ad participandum esse ipsius animæ. *fin.*

¶Tertium est:quia dicit animæ & corporis esse vnum & idem esse:quod est indepẽdens à corpore.

Primo dicto videtur obuiare processus Arist. 12. Met- tex. com. 43.vbi ex pluralitate motuum pluralitatem intelligentiarum concludit, & nullo modo meminit actus, & potentiæ. Sed hoc rectè intelligentibus non obstat . Aliud est enim concludere numerum motorum , & aliud est concludere pluralitatem substantiarum intellectualium: licet enim idem subiecto sint motores orbium,& substantiæ immateriales : differunt tamen ratione, adeò vt ad diuersas scientias pertineat,secundum Cõmentatorem 12.Met.com. 6.& ideo ex pluralitate motuum quamuis pluralitas motorum vt sic concludi possit:non tamen pluralitas substantiarum intellectualium vt sic.Intendunt igitur Auerrois & S. Thom. ꝙ intelligentiarum,inquantum intelligentiæ sunt, multitudo nõ nisi per notam naturam intellectus possibilis discernitur à nobis : licet ea rum,inquantum motrices sunt orbium,ex suorum effectuum numero pluralitas inferatur. Vel dicito , quòd venatio illa supposita notitia habita in libro de Anima:vbi radicaliter innotuit pluralitas substantiarum intellectualium possibilis quærit ex numero motuum,quot sunt. Quòd autem ibi supponatur, motores proprios orbium habere potentiam admixtam , potest persuaderi ex eo, ꝙ supponitur ibi, scilicet motores proprios orbium esse proportionatos suis orbibus : ita vt vnus vnum tantùm moueat orbem, Et si stella adderetur,vel non moueret,vel tardius (vt dicitur secundo Cæli) textu com.71.Talis enim proportionis, seu commensurationis, cùm alterum extremum sit res materialis , scilicet orbis. reliquum extremum à potentia omnino denudatum putandum non est: imò à sano intellectu non est intelligibile. *Num esse animæ sit etiam ipsius corporis. Sco. quo. q. 9. 4. dist. 43. q.2. Primò. T. c. 43. T. c. 71.*

Propter secundum intelligendum est inueniri duplicem rerum ordinem in vniuerso,intelligibilium, scilicet & sensibilium. Ordo sensibilium materialis est materiam sibi necessariò vendicans:omnes enim substantiæ sensibiles materiam habent, licet diuersimodè:vt dicitur octauo Met. tex. com. 3. & 12. Ordo intelligibilium immaterialis est , & à materia non dependens . Intelligibile enim est vnumquodque per separationem à materia : vbi dicitur 3. de Anima tex.com.11. Cùm ergo materia sit sub aliqua forma sensibilis ordinis , cuiusmodi est omnis forma habens omnes vires suas sensibilibus organis affixas , non egreditur limites proprios : ipsa enim ad illud genus pertinet. Cum verò sit sub forma intelligibilis ordinis, extrà limites suos ascendit & trahi dicitur ad id quod capacitatem eius transcendit,scilicet esse rei à se non dependentis: & quia supremum infimi attingit infimum supremi secundum doctrinam Dionisij in libro de Cælesti hiera.cap.ideo supremum inter sensibilia : homo , scilicet seu materia eius coniungitur infimæ formæ intelligibilis ordinis:scilicet animæ intellectiuæ, & eius esse participat : & propter hoc dicitur , quòd materia trahitur ad esse eius,eleuatur enim materia ad superius. *T. c. 3. & 12. & 14. T. c. 11.*

A D euidentiam tertij adducendæ sunt rationes Scoti contra hoc dictum S Thomæ, vt magis veritas eluceſcat. Scot. in quolibet q.9. & 4.sen.dist.43.quæst.1.sex.motiua contra hoc facit:quorum aliqua recitantur ab Antonio Trombeta,in quæstione vtrum corruptum per potentiam diuinam possit idem numero redire. in qua tam ipse,quàm Scotus vbi supra S.Thom. opinionem non suam attribuunt de eo , quòd ibi quærit : & hoc quia locuti sunt non tota lege perspecta,& iuxta Arist. ad pauca respicientes de facili enuntiant.

¶Arguit ergo primò in proposito sic , Esse animæ & hominis est idem: ergo anima coniuncta corpori non est perfectior seipsa extra corpus,Consequens est contra S.Thom.prima parte,q.69 .vbi dicit animam habere perfectiorem statum in corpore : quàm extrà.Consequentia autem probatur:quia nihil habens idem esse, ex hoc solo est perfectius,quòd aliquid communicat alteri,licet alterum perficiatur ex hoc: communicare enim licet supponat perfectionem in communicante, non tamen dat illam ei:modo anima in corpore sit semper retinet idem esse : nihil in corpore plus habet,nisi quod communicat esse suum corpori:ergo ex hoc non est perfectior seipsa separata . Et confirmatur : quia ex hoc solo quòd causa non communicat aliquid,nullam imperfectionem acquirit: ergo anima non est imperfectior separata.si idem esse retinet:nihil enim amisit nisi sui communicationem corpori. *Primò. Confirmatio.*

¶Præterea,Anima habet idem esse cum homine : ergo homo non est perfectior in essendo ipsa anima in essendo . Antecedens est falsum:consequentia verò probatur quia quæcunque habent omnino idem esse sunt æquè perfecta in essendo,vel saltem id,cui cõmunicatur illud esse non est perfectius in essendo cõmunicante. *Secundo.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Homo, vt homo, est tertium ens realiter distinctum ab vtraque sui parte, scilicet anima & corpore: ergo habet proprium esse aliquid ab esse partium: & consequenter non est idem esse animæ & hominis. Tenet consequentia, quia distinctum eos debet habere distinctum esse.

Quarto. ¶ Præterea, Esse hominis in morte corrumpitur, esse aũt animæ nõ corrumpitur: ergo esse animæ & hominis nõ sunt idẽ. Consequentia plana est, & antecedẽs probatur, quia sicut generatio terminat ad esse cõpositi, scilicet hominis: ita corruptio ad esse ipsius.

Quinto. ¶ Præterea, Homo post mortem nõ manet: ergo nec esse eius. Tunc vltrà, Esse hominis non manet post mortem: ergo esse animæ & hominis non est idem: cum esse animæ remaneat. Processus totus clarus est excepta prima consequentia, quæ probatur ex eo q̃ nullius actuale esse inuenitur, cùm illud cuius est, non inuenitur.

Sexto. ¶ Præterea, In homine est alia forma præter animam: ergo in ea est aliud esse præter esse animæ. Consequentia est nota: quia quælibet forma habet proprium esse: antecedens verò aliàs probatum est.

1. par. q. 76. a. 4. q. de a. q. 9. quoli. 11. q. 5 1. par. q. 76 supr. 3. & 4. Potẽtia Dei. q. 3. & a. 9. neque forma elementorũ 1. q. 76. a. 4. & Differẽtia inter hominem & alia composita materialia.

Antequam ad argumenta hæc respondeatur, aduertas primò, fundamentum S. Tho. vniuersaliter esse, in omni composito non inueniri nisi vnũ esse substantiale actualis existentiæ, de quo nũc sermo est eo q̃ vnam tantùm formam substãtialem in composito tenet, ab vna enim forma non est nisi vnum esse substantiale. Sed inter esse hominis & esse aliorum diuersitas est, quòd licet tã esse hominis, quàm aliorum primò sit actus suppositi, vt quod in homine: tamen totum compositum mendicat illud esse à forma: cuius est primò actus, vt proprij & compleri principij: in aliis verò compositis forma mendicat illud à composito. Et est ratio disparitatis: quia in solo homine, qui supremum tenet locum inter sensibilia, ordo inferior, sensibilis scilicet, trahitur ad ordinem superiorem intelligibilem & immaterialem. Vnde esse hominis, cũ ab anima intellectiua fluat, immateriale & alterioris ordinis, quã homo, sicut & ipsa anima: & ideo homo mendicat illud ad anima: cui est propriũ: vtpotè ad suum pertinens genus: & inde est q̃ post mortem hominis anima remanet, esse etenim proprium independens erat à composito corrupto: & sic illud retrahendo ad se subsistit. Cæterorum verò esse, cùm sint eiusdem ordinis cũ cõpositis, quibus attribuuntur, sicut & formæ à quibus fluũt, formæ ipsæ mẽdicant à compositis, sicut & fieri: ita quòd tandiu illo gaudent, quandiu in compositis sunt. vnde corruptis compositis ipsæ (cum sine existentia remanere non possint) desinunt ẽtiam.

Aduerte secundò pro resolutione argumentorum tres propositiones. Prima est, q̃ cùm duplex sit perfectio rei prima scilicet & secunda, res creata potens causare, etsi non efficiatur perfectior secũdũ defectionem primã, ex hoc q̃ actu, causat, efficitur tñ perfectior secundũ perfectionẽ secunda. Patet hoc ex tribus. Primò ex eo q̃ est magis in actu res actu causans re in potẽtia causante. operatio enim est actus secundus causæ, perfectio autem actualitatem sequitur, sicut imperfectio potentialitatem. Secundò patet ex eo quòd vnũquodque est perfectius coniunctũ suo fini, quàm separatum ab illo: res autem actu operans coniuncta est suo fini intraneo, qui est operatio: iuxta illud secundi de Cælo & mundo *T. c. 17.* tex. com. 17. Vnumquodque est propter suam operationem. Tertia patet idem, q̃ vnumquodque quantò est similius Deo, tantò perfectius est: res autem actu causans est similior Deo, quàm nõ actu causans: quia non solùm assimilatur Deo secũdum hoc, quòd est, sed etiam secundum hoc, quòd est communicare se aliis.

Libro de Hebdomadib⁹ 1. q. 8. ar. 1. Ad primũ 1. q. 6. ar. 3. c. Triplex perfectio rei.

¶ Secũda propositio est, Res est perfecta simpliciter non propter perfectionem primam, sed propter vltimam. Hoc traditur à Boëtio in libro de Hebdomadibus, dicẽte, Intueor in rebus aliud esse, quòd sunt, & aliud esse, quòd bona sunt: & declaratur à S. Thoma. prima parte, quæst. 5. artic. 1. ad primum.

¶ Ad cuius intellectum nota, q̃, vt idem dicit prima parte, q. 6. art. 3. triplex est perfectio, rei, scilicet prima, secundum quam res constituitur in suo esse, sicut prima perfectio hominis est esse suum substãtiale. Secunda verò est secũdum quam est potẽs proximè ad suas perfectas operationes: sicut vires animæ & habitus eas informantes, quibus homo in perfectã operationẽ potest exire. Tertia autẽ perfectio est, secundum quã coniungitur suo fini: sicut speculatio, quæ hominem substantiis separatis vnit. Manifestum est aũt, non esse hominem simpliciter perfectum, qui sola naturæ bonitate gaudet: aut qui à proprio fine procul est, vnde ordo entis simpliciter ad ens, secundum quid oppositus est ordini perfecti simpliciter ad perfectũ secũdũ quid: secundũ namque esse substãtiale homo ens simpliciter dicitur, perfectus autẽ secundũ quid: ideo enim qui nullam aliam perfectionem habet, nisi quia est homo perfectus, non asseritur simpliciter, sed cũ additione dicimus, q̃ est perfectus secundũ esse substantiale. Secundũ verò esse accidẽtale. quale est habituum & operationũ, ens secundũ quid homo dicitur, perfectus autem simpliciter. nihil enim tunc sibi deficit eorum, quæ ad perficiendum hominẽ exiguntur. Patet ergo intenta propositio, quod scilicet res est perfecta simpliciter ex vltima perfectione.

Opposito modo dicitur ordo entis simpliciter, & ordo perfectionis simpliciter.

¶ Tertia propositio est ista, Realis pars essentiæ perfectior est in toto existens, quàm separata: & declaratur sic, Vnumquodque est perfectius, cùm est in complemento sui esse specifici, quàm cùm deficit ab illo: pars autem essentialis, quando est in toto, est in cõplemento suæ speciei, ad cuius integritatem essentialiter ordinatur: cùm autem est separata ab eo, iam cum esse completo speciei non est natura specifica materiam & formam aggregante: perfectior igitur est in toto pars essentialis, quàm separata.

¶ Ex quibus ad propositum descendendo, dicimus perfectiorem statum habere animam intellectiuam in cõposito, quàm extra: eo q̃ quãdo est cõiuncta corpori, habent nõ solum perfectionẽ primã, quæ est esse, sed etiam perfectionem secundam, influendo vires suas corpori, & communicãdo se: & sic similior est Deo. quam separata: licet Deus omnino immaterialis & incomponibilis sit: sicut cor motum similius est Deo, quàm non motum, licet Deus sit omnino immobilis, perfectio enim eorum consistit in hoc.

¶ Est præterea perfectior in corpore: quia in eo habet completum esse specificum, quod nõ nisi partialiter obtinet separata. quamuis enim integrum esse existentiæ retineat separata, quod in composito habebat: non tamen habet tunc integrum esse essentiæ completum in specie eo modo, quo nata est habere, scilicet vt pars in toto: ad quod tamen habendum non accidentaliter, sed essentialiter ordinatur: vnde fallum est, animam separatam retinentem, idẽ esse actualis existentiæ, & nihil nisi sui communicationem ex separatione perdidisse: amisit enim esse quidditatiui specifici integritatem, quandoquidem in sua specie integra non manet: vnde & beatus Tho. in quæstionibus de anima, q. 1. ad 16. ait principia essentialia alicuius speciei ordinari, non ad esse tantum, sed ad esse huius speciei. Licet igitur animal possit per se esse, non tamen in complemento suæ speciei esse sine corpore.

q. de a. q. 1. 16.

Ad primum. AD primum ergo argumentorum negatur consequentia. Cuius probationem patet ex prima propositione assumere falsum: licet enim communicare supponat primam perfectionem, in communicante, tamen perficit ipsam perfectionem secunda, qua res perfectior simpliciter dicitur: imo apud Dionysium supremum, quod participant creaturæ, de Deo est, quòd cõmunicatiuæ sunt. ¶ Dicitur secundò, q̃ etiam minor probationis est falsa, scilicet quòd anima separata hoc solo careat, scilicet communicatione sui, vt patet ex tertia propositione: caret enim integritate specifici sui, esse: & hoc est primum & principale quod reddit imperfectiorem animam separatam: ideo namque caret perfectionibus secundis, quia caret integritate specifica, & non econuerso. Ad confirmationem patet ex prima propositione: quia causa creata ex hoc, quòd causat, habet perfectionem secundam, cuius priuatio imperfectio magna est: & in proposito aliquid plus est: quia anima separata non solum desinit communicare se, & vires suas: sed est in statu tali, in quo impeditur à sui & virium suarum cõmunicatione, & hoc est signum imperfectionis non modicæ: & est ea, quam diximus, scilicet separatio à completo esse quidditatiuæ suæ speciei: vt expresse habetur à Sancto Thoma, in quæstione de spiritualibus creaturis, quæst. 2. ad quintum.

Ad confirmationem.

q. de spiritualibus creat. q. 3. 5.

¶ Ad secundũ negatur cõsequẽtia. Ad probationẽ dicitur q̃ cum esse sit duplex, quidditatiuum & existentiæ actualis: primũ nõ remanet in anima nisi partialiter. homo verò habet illud integraliter: & secundum tale esse homo est perfectior in essendo. Quo ad esse autẽ existentiæ potest dici homo perfectior, quo ad modum habendi hunc, scilicet quia habet illud vt suppositum. anima autem secundum alium modum perfectior dici potest: inquantum. s. tale esse eit sibi, & non homini proprium, modo supra declarato: vnde se habent in hoc homo & anima sicut excedens & excessum.

Ad secundum.

¶ Ad tertium negatur consequentia, de esse actualis existentiæ loquendo: non enim res distincta realiter ab alia habet aliam existẽtiam ab illa: iam enim dictum est, partes & totum habere idem esse. Conceditur autem cõsequentia de esse essentiæ: sed hoc nostro fauet proposito.

Ad tertium.

¶ Ad quartum dicitur sicut antè, quòd si in antecedente sit sermo de esse essentiæ, verum assumitur in prima eius parte, sed non in secunda: liquet enim ex supradictis, quòd esse specificum completum animæ corrumpitur.

Ad 4.

¶ Si autem sit sermo de esse existentiæ, potest dupliciter intelligi. Primò, q̃ esse actualis existentiæ hominis definat simpliciter. & sic est falsum: retrahit enim anima illud ad se. Alio modo pòt intelligi, quòd esse hominis in morte definat esse hominis, id est definat informare hominem. & hoc modo conceditur: sicut enim de generatione hominis specialem sermonem facimus, & non sic de cæterorum propagatione animalium, dicente Aristo. in secundo de Generatione animalium, cap. 3. quòd intellectus tantùm venit ex intrinseco. & ipse solus est diuinus, eo quòd operatio sua non habet communicationem cum operatione corporali omnino. ita de corruptione eiusdem specialis sermo esse debet, dicente eod. 12. Met. tex. com. 17. quòd in quibusdam nihil prohibet formã remanere post, vt si est anima talis: non omnis forsan, sed intellectus.

Cap. 3.

T. c. 17.

¶ Ad quintũ negatur prima cõsequentia. Et ad probationem vtendo distinctione facta dicitur, quòd cum esse actuale hominis dupliciter sumatur, scilicet secundum se, seu simpliciter. Alio modo prout est huius: primo modo remanere non est impossibile corrupto homine: secundo modo non est intelligibile, quòd remaneat: nullius ergo rei esse actuale manet, vt eius est, quãdo id cuius est, non inuenitur: potest tamẽ simpliciter inueniri: & ratio est in proposito sæpè iam dicta: quia id esse non est proprium homini, sed animæ: ideo oportet quòd inueniatur semper quando est id, cuius est proprium: etsi designat id, cuius erat vt communicatum.

Ad quintum.

Ad sextum. ¶ Ad sextum negatur antecedens. Ad probationes verò alias factas sunt responsiones alias datæ: relinquitur igitur verum esse de esse actualis existentiæ, quòd vnum omnino est esse animæ intellectiuæ, & hominis, quod secundum se independens est à corpore, vt potè non causatum ab illo: quia non est eductum de potentia materiæ, licet prout est huius, scilicet hominis, non nisi in corpore inueniri possit.

CAPVT VI.

Qu. sit an sit Essentia Dei: quãnam item ratione in simplicibus substantijs separatis, & à quo genus & differentia sumendum sit, & quomodo multiplicari eas contingat, exponit.

Essentia anima est ipsum eius esse.

IIS visis, patet quomodo essentia inuenitur in diuersis. Inuenitur autem triplex modus habendi essentiam in substantijs: aliquid enim est sicut Deus, cuius essentia est ipsum suum esse: & ideo inuenientur aliqui Philosophi dicentes, quod Deus habet essentiam: quia essentia eius non est aliud, quàm esse eius.

¶ Hoc est principiũ capituli sexti, quod diuiditur in quatuor partes. In prima agitur de essentia Dei. In secunda de essentia intelligentiarum & animæ. In tertia ostenditur, quomodo ista se habeãt ad intẽriones logicas. In quarta replicatur de essentiis compositis.

Cap. 5. in princ. & circa medium.

De essentia ergo Dei positurus duas conclusiones, & exclusurus duos errores ponit primam conclusionem affirmatiuam talem, Essentia in Deo significat ipsum esse eius: Hanc conclusionem non aliter, quàm ex supradictis deducẽdo ponit: fuit nanq; suprà probata, & ab omnibus est concessa. Est autem intellectus conclusionis, quòd esse actualis existentiæ diuinum est ipsa quidditas eius: ita q̃ prædicatur de Deo sicut prædicatũ primi modi dicẽdi per seita q̃ ista, Deus est, est in primo modo perseitatis: quod de nullo alio à Deo communis via fatetur: dato etiam, quòd esse & essentia in creaturis teneatur esse idem realiter, & quia ipsum existere est essentia Dei: ideo à quibusdam Platonicis, scilicet dicitur, quòd Deus non habet essentiam, quasi pura existentia sit.

Deus nõ est in genere.

Et ex hoc sequitur, quod ipse non sit in genere: quia omne quod est in genere, oportet quod habeat quidditatem præter esse suum: cum quidditas, aut natura generis, aut species non distinguatur secundum rationem naturæ in illis, quorum est genus, vel species: sed esse est in diuersis diuersimodè.

¶ Hic ponitur secunda cõclusio & negatiua, Deus nõ est in genere: Probatur in litera ex antedictis sic, Omne q̃ est in genere, habet quidditatẽ præter suum esse: Deus non habet quidditatẽ præter suum esse: ergo Deus nõ est in genere. Minor est cõclusio præcedens: Maior probatur sic, Omnia quæ sunt in genere, indistincta sunt in essentia generis, vel speciei: distincta autem per diuersimodè habere esse illius naturæ genericæ, vel specificæ: ergo esse naturæ genericæ, vel specificæ est præter naturam ipsam genericam, vel specificã: & sic omne quòd est in genere, habet naturam præter suũ esse. Antecedens huius consequentiæ est de se notum: homo enim & Leo, sunt indistincti in natura animalis: distinguũtur autem inter se per hoc, q̃ diuersimodè habent esse animatum, genus enim diuersum habet esse in speciebus: Similiter Socrates, & Plato indistincti sunt in natura humana: distinguuntur autem inter se, quia habent diuersum esse humanum: non enim est intelligibile, q̃ homo habeat idem esse in Socrate & Platone. Consequentia verò patet ex eo, quod videtur imaginabile, quòd id, quo aliqua distinguuntur, non sit præter id, quo aliqua conueniunt.

¶ Et nota, q̃ ad intẽrum huius rationis sufficit, quòd esse sit præter essentiã, id est præter cõceptum quidditatiuũ: sic enim sufficit differre principium conuenientiæ à principio differentiæ, vt patet de genere & differentiis, quorũ altero cõueniunt, alteris differũt species: & quia in solo Deo esse est de cõceptu quidditatiuo, ideo solus Deus extra genus ponitur. Sed quoniam esse ideo est præter conceptum quidditatiuum, quia est distinctũ realiter ab essentia: & ideo est de conceptu quidditatiuo, quia est idem realiter essentiæ: ideo ex hac radice, scilicet, q̃ esse & essentia sunt idem realiter, in Deo procedere dicitur, quòd Deus non sit in genere. Nec te moueat, quòd ratio ista digredi videtur ab esse actualis existentiæ ad esse quidditatiuum: quadoquidem in Minore est sermo de esse actualis existentiæ & postmodum in probatione Maioris: quam oportet de eodem esse loqui, transitur ad esse quidditatiuum, cùm dicitur, Species conueniunt in genere, & differunt in esse diuerso: hoc enim verificatur de esse quidditatiuo specificè accepto, homo nanque & Bos conueniunt in animali, & distinguntur differentiis specificis, quibus animal in eis diuersum esse specificum acquirit. Propter hoc, inquam non oportet turbari: quoniam (vt in hoc patebit capit.) differentiæ naturam genericam non diuersificant, nisi in ordine ad diuersum esse actualis existentiæ: & ideo mira subtilitate S. Th. digressus non est primam rationem distinctionis naturæ genericæ in inferioribus antecedens: hoc autem infrà melius intelligetur cum communissima regula assignabitur, vnde sumantur genus & differentia.

In hoc cõ.

A D euidentia eius, quòd hic supponitur, scilicet, quòd in Deo esse est de cõceptu quidditatiuo: quia est idem essentiæ, nota tres propositiones. Prima est, Quidditas quæ in sua existẽtia actualis, *sit, quod* non est ad aliquod genus determinata. Hoc declaratur breuiter *in Deo sit* vnico medio sumpto ex secundo cõtrà Gentiles, c. 25. sic, Omnis *de sit de* quidditas in genere limitata est essentialiter designabilis per differentiam, à qua mendicat esse in actu: nulla quidditas eadem suę actuali existentiæ est ad aliquod genus determinata. Maior notificatur inducendo: animal enim est essentialiter determinabile per differentias, rationale, s. & irrationale, & ab eis mendicat esse in actu, cum impossibile sit esse animal in actuali existentia, nisi sit rationale, vel irrationale: similiter color essentialiter est determinabilis per suas differentias, per quas existentiam actualem sortitur: non enim potest inueniri color, nisi albus, vel niger, &c. minor autem intelligentibus terminos patet ex se: quomodo nanque existentia actualis mendicabit esse in actu ab aliquo alio formaliter? Si enim mendicat esse in actu ab aliqua differentia formaliter cum esse in actu nihil aliud sit, quàm habere existentiam actualem: sequetur quod existentia actualis habebit existentiam actualem formaliter, per aliquid aliud à se: sicut animal per rationale formaliter acquirit existentiam actualem: hoc autem non videtur intelligibile: ergo, &c.

conceptu quidditatiuo cõtra Gẽ. c. 25.

Secunda propositio est ista, Existentia actualis ad nullum genus determinata, est purum esse: ista patet ex similibus: si nanq; animal nõ sit determinata ad aliquam speciem, purũ animal erit: & albedo si non sit coartata in aliquo subiecto, pura albedo erit ita & esse ad nullius naturæ prædicamẽtalis capacitatẽ determinatum, purum esse necesse est: & si abstractio huiusmodi est per opus intellectus, etiam puritas ipsa est secundum rationem. Si autẽ fuerit secundum rem, & puritas ipsa est secundũ rem, vt de se patet.

Deus nõ est ipsum esse omniũ quo res formaliter sunt.

Tertia propositio est ista, esse est de conceptu quidditatiuo puri esse tantùm. Patet ista quo ad vtranque expositionem, & quo ad primam quidem: quia non est intelligibile quòd de puro esse non prædicetur quidditatiuè, illud oportet esse, ipsum esse, cum purum esse ponatur. Quòd autẽ cætera non recipiant esse in suis quidditatiuis conceptibus ex eo patet, quòd cùm esse non habeant in sua puritate, sed suis quidditatibus coaptatum possunt secundum suas quidditates absque esse, & non esse diffiniri. Ex his deducitur intentum sic, ideo existentia est de conceptu quidditatis rei, quia res illa est purum esse: ideo autem res illa est purum esse: quia non est ad genus aliquod limitata: ideo autem res illa non est ad genus limitata, quia est idem cum sua existentia: igitur de primo ad vltimum: ideo existentia est de conceptu quidditatiuo rei: quia res illa est eadem suæ existentiæ.

¶ Et quoniã si affirmatio est præcisè causa affirmationis, negatio est causa negationis ex hoc, quòd res creata non est eadem suæ existentiæ esse non est de eius conceptu quidditatiuo. Vnde cùm Deus gloriosus sit suum esse, ipse nihil est aliud, quàm ipsum esse secundum rem separatum à naturis prædicamentalibus à sua puritate subsistens.

Nec oportet, si dicimus quòd Deus est esse tantum, vt in errorem eorum incidamus, qui Deum dixerunt esse illud esse vniuersale, quòd quælibet res formaliter est. Hoc enim esse, quòd Deus est huius conditionis, est vt nulla sibi additio fieri nũ possit. Vnde per ipsam suam puritatem est esse distinctum ab omni esse: propter quod in commento nonæ propositionis libri de causis dicitur, quòd induiduatio primæ causæ, quæ est esse tantum est per puram bonitatem eius. Esse autem commune sicut in intellectu suo non includit aliquam additionem ita nec includit in intellectu suo aliquam præcisionem additionis: quia si hoc esset, nihil posset intelligi esse, in quo super esse aliquid adderetur.

¶ Hic excluditur Primus quorundam error talis: s. Deus est commune esse omniũ: imaginati sunt isti, q̃ cùm omnia cõueniant in hoc, q̃ habent esse ipsum esse omniũ, quo res formaliter sunt in cõi seu vniuersali sit ipse Deus gloriosus. Moti sunt aũt tali rõne, Esse nulla additione specificatum est esse commune: Deus est esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulla additiõe specificatum:ergo Deus est esse cõmune. Sed peccat ratio illa propter multiplicẽ Maioris intellectũ:dupliciter enim intelligi potest esse à nulla additione specificari. Vno modo secundum rem extra animã subsistendo:alio modo secundũ intellectus cogitationem tantũ:primo modo Maior est falsa:Minor autẽ vera: Secundo modo Maior est vera:Minor autẽ falsa : esse nanque cõe per intellectum à sua abstractione acceptum,nullã contradictionem includit : secundum vero q̃ est extra intellectum , sine contradictione non inuenitur : omne nanque esse est contractum ad substantiam , vel accidens:esse autem,quod est quidditas diuina, est purum absque omni additione secundũ rem,& ex ipsa sua puritate secundũ tẽ est distinctũ ab aliorũ esse & hoc:& nullo modo cõe sicut albedo separata ex hoc ipso , q̃ esset pura albedo , esset distincta albedo ab aliis albedinibus cum substantiis mixtis , & non esset albedo in cõi. Peccat secundò Maior illa:quia contingit adhuc dupliciter esse nulla additione specificari seu contrahi.Vno modo actu tantum:alio modo actu & potentia.primo modo Maior est vera:Minor verò falsa. Secundò modo Maior est falsa , Minor autem vera.Esse nanque in cõmuni , licet nulla sit additione contractum, est tamen contrahibile , aliter nulla res haberet esse, quæ aliquid addit suprà ipsum esse:& sic homo non haberet esse, cum vltima esse habeat humanitatem,quantitatem,&c.Vnde esse cõmune actu tantùm,specificatione caret:esse verò diuinũ nullã specificationem habet actu,nec aliquam habere potest:& ideo actu & potentia additione caret. Et hæc est solutio, quàm in litera S.Th. ponit sub aliis verbis , dicens quòd omne cõe nec includit, nec excludit additionẽ,id est non includit actu : potest tñ habere illam.Esse verò diuinũ non solum non includit illã:imo excludit, id est non solũ non includit actu, imò nec potẽtia:& sic excludit illam:q̃ enim impossibile est conuenire alicui , excluditur omnino ab illa.De his diffusè habes in primo contra Gentiles, cap. 27.

Vide primo cõtra Gentiles cap. 27.

Deus tamen si est ipsum esse, omnes tamẽ in ipso perfectiones habet.

Similiter etiam quamuis sit esse tantum, non oportet quod ipsum esse deficiant ei reliquæ perfectiones, vel nobilitates: imo habet omnes perfectiones , quæ sunt in omnibus generibus propter quòd perfectum simpliciter dicitur : vt Philosophus & Commentator in 5. Meta. dicunt. Sed habet eas modo excellentiori omnibus rebus quia in eo omnes vnum sunt. Sed in aliis diuersitatem habent: & hoc est , quia omnes illæ perfectiones conueniunt sibi secundum suum esse simplex. Sicut si aliquis per vnam qualitatem posset efficere operationes omnium qualitatum , in illa vna qualitate omnes qualitates haberet, ita Deus in ipso esse suo omnes perfectiones habet.

Hic excluditur secundus error talis,ſ.Deus non est simpliciter perfectus.Ratio autẽ huius erroris in proposito est ista, Id,quòd habet esse tantum, est imperfectũ respectu eius q̃ habet esse viuere, & intelligere:sed Deus habet esse tantum.ergo Deus est imperfectior aliis.Maior est ex se nota.Minor verò ex dictis deducitur sic, Quod est purum esse non est admixtũ aliis,puta viuere & intelligere,aliter esset purũ & non purum.Deus est purũ esse,ergo non est admixtus aliis. ſ. viuere & intelligere. & consequenter Deus non habet nisi esse : quod erat probandũ.Defectus huius rationis in litera non explicatur:sed in primò cõtra Gentiles c. 29.vbi declaratur q̃ ex hac propositiõe,Deus est purũ esse subsistẽs,sequitur,Deum esse vniuersaliter perfectissimum.Et propterea notater in textu dicitur,Imò habet omnes perfectiones, &c. ac si dicat q̃ ex hoc nõ sequitur,Deum aliqua perfectione carere:sed oppositũ potius ex hoc concluditur. Est autẽ modus ex illo fundamento intentũ deducendi talis,Id cui cõuenit esse secundũ totã virtutẽ, seu potestatẽ ipsius esse nulla perfectione,seu nobilitate essendi caret,sed esse purũ subsistẽs est id,cui conuenit esse secundũ totam virtutem,seu potestatẽ ipsius esse. ergo esse purum subsistẽs nulla perfectione , seu nobilitate essendi caret. Maior declaratur ex eo, q̃ omnis perfectio cuiuscunque generis nõ nisi secundũ aliquod esse est.Non enim sapientia perfecit hominem,nisi ea homo sapiẽs sit:nec iustitia perfectio hominis dici potest , nisi homo ea iustus sit.Si igitur omnis perfectio attenditur secundum aliquod esse:id in quo tota plenitudo essendi reperitur omnẽ perfectionẽ patet habere.& sic repugnat, quod id habeat esse ſm totã amplitudinẽ suam,& aliqua perfectione essendi careat. Minor verò exemplariter notificatur, sicut enim si albedo separata inueniretur , nihil ei de virtute albedinis deesse posset. Vt enim supradictum est , ratio quare albedini huic non inest tota perfectio possibilis reperiri in specie albedinis est,quia coaptata est receptiuo, quòd secundũ totũ posse eius non recipit eam : ita esse ipsum si receptum est in alio coartatũ est ad naturæ illius recipientis limites, substantiam, scilicet , vel accidens & consequenter limitatum ad illius generis nobilitatem. Si verò purum & non receptum est in aliqua sit natura,illimitatum & infinitum simpliciter est , & omnes perfectiones possibiles in ente reperiri simpliciter præhabet. Cum autem audis,quòd albedo si separata sit omnem perfectionẽ possibilem suæ speciei habet, non intelligas , vt veritatis æmuli obiiciunt,quòd negatio,scilicet receptionis eius in alio daret sibi illam perfectionem : sed sicut receptio albedinis est conditio ad suam requisita imperfectionem,ita negatio receptionis est conditio suę illimitatæ perfectionis comes. Vnde efficax argumentum,ex receptione & separatione eius sumitur tanquam à conditionibus necessariis & inseparabilibus.

Excluditur secũdus error.

cap. 29.

Nota 6. primo.

¶Et quoniam habere perfectiones , omnium generũ potest intelligi dupliciter:Vno modo in seipsis,Alio modo in aliquo superioris ordinis:ideo ad declarandũ,quo modo ipse Deus,qui est ipsum esse essentialiter,habeat omnes perfectiones:dicit quòd Deus non habet omnes perfectiones in seipsis , id est distinctas ab inuicem in propriis naturis : sicut homo habet sapientiam, iustitiam, prudentiam, &c. Sic enim in Deo oporteret esse maximam compositionem, sed habet eas indistinctè vnitas in suo esse simplicissimo. Illud quippe esse diuinum æquiualet omnibus perfectionibus omnium generum , & excedit singulas, & omnes simul vtpote res superioris & inaccessibilis ordinis. Cuius exemplum in luce Solis habet , qua sola Sol potest quicquid possunt omnia inferiora per tot varias qualitates, propterea à Philosopho & Commentat. quinto Meta capitulo de perfectio,dicitur quòd Deus solus est ens simpliciter perfectum,vniuersitatem perfectionum in se habens.

QVAESTIO XII.

Num perfectiones existentes in Deo, sint aliquo modo distinctæ præter omne opus intellectus.

HIC quæritur an perfectiones existentes in ipso Deo sint aliquo modo distinctæ absque omni opere intellectus.

¶In hac quæst. quinque agenda sunt , primò declarabitur titulus quæstionis. Secundò recitabitur opinio Scot. cum fundamentis. Tertiò declarabitur opinio S. Tho. Quartò impugnabitur opinio Scoti.Quintò respondebitur argumentis in oppositum.

Perfectio simpliciter quid sit.

QVO ad primũ scito primò perfectionem esse duplicem:quædam est perfectio simpliciter:& quædã est perfectio in hoc vel illo.Perfectio simpliciter est illa,quę in suo proprio,ac formali conceptu dicit perfectionem cum nulla imperfectione, vt sapientia, bonitas,& similia.Perfectio verò in hoc vel illo est quę in suo proprio ac formali cõceptu dicit perfectionẽ imperfectioni mixtam, vt humanitas, æquitas,& his similia. Dixi (in proprio ac formali cõceptu) quia includere aliquã imperfectionẽ in cõceptu communi sibi & aliis,aut materiali,nõ derogat suæ perfectioni simpliciter.Sapiẽtia enim licet in generis cõceptu,puta habitu,seu qualitate imperfectionẽ dicat,porẽrialitatem,faut dependentiam, &c. quia tamen in suo differentiali conceptu hoc formaliter non includit,non prohibetur quin perfectio simpliciter sit.Dixi dici,perfectionem propter relationem,quæ in suo proprio ac formali conceptu,cum nulla imperfectione nullam perfectionem sonat.

¶Scito secundò,q̃ perfectiones esse in aliquo cõtingit dupliciter. Vno modo formaliter,alio modo virtualiter.Esse formaliter in aliquo est esse in eo, vt forma est in habente ipsam : sicut humanitas,albedo,quantitas,& alia huiusmodi in homine sunt, Esse autẽ in aliquo virtualiter est esse in eo, vt effectus est in sua causa effectiua , quemadmodum calor est in Sole. Poteris autem comprehẽdere multum distare inter hos modos essendi in aliquo ex hoc vno eorum effectu pro nunc , quòd ea quæ primo modo insunt, intrinsecè denominant suppositum tale. Ea autem quæ secundo modo insunt, non determinant suppositum tale, vt patet in Sole, qui luce dicitur lucidus,calor autem non dicitur calidus.

In quo stat difficultas.

¶Amplius,Perfectiones esse in aliquo formaliter,contingit dupliciter. Vno modo in suis ,ppriis naturis distinctas & limitatas:sicut in homine est esse intelligere & velle, &c. Alio modo cõtingit eas esse formaliter in aliquo supioris ordinis vnitas & illimitatas:sicut in Solis luce sunt virtus calefactiua, & deficcatiua, & alia hmõi. Nec parum distãt isti duo modi inter se. Longè nanq; excellẽtius est esse in aliquo secundo modo,vt in exẽplo dato apparet. Quanuis igitur perfectiones omniũ generum excellentiori modo sint in Deo,quam in creaturis:quia tamen perfectiones non simpliciter sunt in eo virtualiter tantũ (eis enim non denominatur talis) perfectiones autem simpliciter sunt in eo formaliter,& nõ in propriis naturis limitatæ, sed vt in re superioris ordinis realiter indistinctę & illimitatæ: ideo vertitur in dubium an perfectiones simpliciter existentes formaliter in Deo cum reali identitate sint aliquo modo ablq; omni opere intellectus distinctæ.Hæc de primo.

Sco. 1. di. 8. qũ. 3. per totã.

QVO Ad secundum Scotus in primo sent.dist.8.q.3.opinatur perfectiones has esse distinctas præcisio omni opere intellectus distinctione ex natura rei formaliter.Appellat autem distinctionem ex natura rei quæ innascitur ex ipsarum rerum natura : ita quòd absque omni intellectus operatione est. Formalem verò addit: quia non omnis distinctio ex natura rei est formalis , sed eatantùm,quæ ex quidditatibus seu rationibus formalibus fit. Probat autem intentum suum multis rationibus , quarum eas adducendas censui,quæ ex puris naturalibus procedunt : quoniam Theologiam nunc tradere non intendimus,&c.

¶Arguit

Prima ratio.

¶Arguit ergo primò sic Sapiẽtia & bonitas absolutè distinguuntur formaliter ex natura rei:ergo sapiẽtia infinita & bonitas infinita distinguũtur formaliter ex natura rei:Antecedẽs est euidẽs.Consequẽtia aũt ꝓbatur:q̃ infinitas nõ variat rationẽ formalẽ eius, cui addit.In quocunq; enim gradu perfectionis sę latitudinis in telligat perfectio aliqua semp retinet eandẽ rõnẽ formalẽ, vt patet in omnibus.Si igit sapiẽtiæ & sapientiæ infinitæ est eadẽ ratio formalis,& ratio formalis sapiẽtiæ distinguit est natura rei a ratione formalis bonitatis:necessariò sequitur q̃ ratio formalis sapiẽtię infinitæ non includat ex natura rei rationẽ formalem bonitatis.

Secũda.

¶Præterea,Distinctio præcedẽs rationem primi distinctiui nõ est per tale distinctiuum : sed distinctio naturæ & intellectus præcedit intellectionẽ,quæ est primum distinctiuũ secundũ rationem, ergo,&c.Probatur Minor : quia si nulla distinctio eorum præcederet,non magis distinguerentur intellectione, vt intellectio est, quam ea,vt natura est.Quicquid enim distinguitur intellectione, vt est omnino indistincta à natura , distinguitur etiam natura.

Tertia.

¶Præterea. Illa quæ formaliter distincta intelliguntur intellectu intuitiuo, habent distinctionem, vt existentem : sed perfectiones diuinæ intelliguntur formaliter distinctæ ab ipso Deo intellectu intuitiuo : ergo habent distinctionem vt existentem in eis. Talis non potest esse distinctio rationis:oporteret enim intellectum diuinum suæ intuitione causare aliquam relationem rationis in sua essentia,vt existentem : quod est absurdum, igitur talis distinctio est ex natura rei. Maior patet ex differentia inter intellectum intuitiuum & abstractiuum.Minor verò est clara de se.

Quarta.

¶Præterea,Deus intelligit essentiam suam vt veram : vult autem vt bonam:ergo veritas & bonitas distinguntur ante omnẽ actum intellectus. Tenet consequentia:quia distinctio obiectorum præuenit distinctionem actuum,sicut causa effectum.

¶Præterea.Bonitas & veritas in Deo nõ distinguuntur ex natura rei:ergo sunt formaliter synonyma.Consequens est cõtra terminum : consequentia autem probatur: quia bonitas & veritas nõ significant nisi ipsas puras perfectiones in re nullo modo distinctas in ea.

Quinta.

¶Præterea , Inter perfectiones diuinas est ordo demonstratiuus quo doctores vnam ex alia demonstrant : est etiam distinctio inter prædicationes formales,& non formales. Dicitur enim quòd sapientia non prædicatur formaliter de bonitate: est & æqualitas secundum Au.15 de Trinitate:igitur distinguuntur ex natura rei.

Sexta.

Vt quid enim doctores implent tot quinternos , si omnia sunt idem formaliter? Præterea inter perfectiones diuinas ante omnem actum intellectus inuenitur contradictio:ita quòd Deus intellectu intelligit & non vult:voluntatem autem vult & nõ intelligit: ergo inter perfectiones diuinas est distinctio ex natura rei.

Ca. 3.

¶Præterea,Ad complementum doctrinæ , distinctio fundans distinctionem realem non dependet ab opere intellectus:sed distinctio perfectionum diuinarum fundat distinctionem realem emanationum diuinarum: igitur est ex natura rei : & non ex intellectus operatione,&c. Hæc de secundo.

Septima.

CONCLVSIO.

Perfectiones existentes in Deo secundum se, distinguuntur, virtualiter tamen sunt fundamentaliter in eodem vere, vt terminat actum intellectus, distinguuntur ratione sed actualiter.

QVO AD Tertium præmissa Trinitate personarũ declarandæ sunt tres propositiones,in quibus consistit sententia.S.Tho.& veritas.Prima est, In Deo secundum se nulla est distinctio actualiter.Secunda est,In Deo secundum se est distinctio rationis virtualiter seu fundamentaliter.Tertia est,In Deo,vt terminat actum intellectus nostri,est distinctio rationis actualiter.

¶Ad euidẽtiã primæ propositionis sciẽdũ est , q̃ aliud est iudiciũ de rationibus formalibus rerũ in propriis naturis, & aliud est iudicium de rationibus formalibus earundẽ in re aliqua superioris ordinis formaliter existentibus.Res enim in propriis naturis ideo secluso omni opere intellectus distinguũtur formaliter:quia se mutuò nõ includũt in suis formalibus rationibus.Ideo aũt ratio formalis vnius nõ est alterius:quia quælibet earũ ita est ipsa,quòd nõ altera:Verbi graria,Ideo virtus calefactiua & virtus deficcatiua in propriis naturis distinguuntur formaliter ex natura rei : quia virtus calefactiua ita est calefaciendi principiũ , q̃ non deficcandi & econuerso. Res autem adunatæ in aliquo superioris ordinis, sicut in vna simplici re altiori inueniuntur:ita in illius vnica ratione formaliter adunantur:sicq; distinctione formali ex natura rei necesse est careant,cũ desit ibi talis distinctionis radix iam dicta,limitatio scilicet illa,quælibet earũ ita est ipsa,q̃ non altera:neutra nãq; earum, cùm sunt tabiter vnitæ,est magis ipsa quã alia. Verbi gratia, prosequendo exemplum datum, Virtus calefactiua & deficcatiua in luce Solis formaliter inuentæ sicut in vna lucis natura adunantur:ita in lucis ratione formali indistincte formaliter sunt:ita quòd absque omni intellectus operatione est. Formalem verò addit: quia non omnis distinctio ex natura rei est formalis , sed eatantùm,quæ ex quidditatibus seu rationibus formalibus fit. Probat autem intentum suum multis rationibus , quarum eas adducendas censui.quæ ex puris naturalibus procedunt : quoniam Theologiam nunc tradere non intendimus,&c.

Secunda ratio. Tc. 24.

¶Secundò principaliter ꝓ prima propositione arguitur sic, Omnis actualis distinctio ex natura rei fundatur super actuali oppositione ex natura rei,sed inter perfectiones nulla est actualis oppositio ex natura rei ergo. Maior habetur ex 10. Met. tex. con. 24. Minor probatur inductione, q̃ enim ibi nõ sit oppositio cõtradictoria,neque priuatiua formaliter,ex eo ꝓ patet q̃ vtriusque oppositionis alterũ mẽbrũ est formaliter negatio , quã ponere in Deo formaliter,nefas est.Nec sufficit,q̃ sit ibi negatio fundamentaliter:quoniam distinctio actualiter exigit actualiter oppositionem:oppositio autem actualiter exigit extrema actualiter,vt patet regulariter de omni oppositione. Quòd autem non sit oppositio inter eas contrariè, patet ex eo, q̃ alterum contrariorum semper est defectiuum 10.Metaphy.tex.cõ.16.Quòd verò non sit oppositio relativa inter illas,ex se manifestum est.Nec obstat, q̃ ex hoc sequi videtur,q̃ in Deo non sint multæ perfectiones,sed vna tantùm,puta deitas : verissimum enim est, q̃ Deus ipse non est, nisi vna perfectio illimitata,omnino præhabens in se multiplicatas & multiplicabiles in aliis perfectiones omnes.

Tc. 16.

Cõtra ar gu. pri.

¶Ad euidentiã tam secũdæ,quã tertię propositionis nota,q̃(vt in quadam quæstiõe supra diximus)sicut res illa simplicissimæ,quam Deum dicimus,est id,cui asimilantur omnes perfectiones simpliciter in propriis naturis existentes , ita est id,cui asimilantur omnes cõceptus formales earum,cùm nihil aliud sint,quã ipsæ perfectiones in esse itentionali.Ex hoc aũt, q̃ Deus terminat conceptiones has vt obiectum in eis intellectũ necesse est Deũ ipsum omnium earum correlatiuũ intelligi pluribus relationibus rationis secundũ earũ numerũ:sicq; distinctionẽ in se rationis actualiter habere:ita vt Deus obiectus pluribus conceptionibus,seu rationibus formalibus dicat habere in se distinctionẽ rationis formalem actualiter,obiectiuè tamen,& propter pluralitatẽ conceptuum formaliũ,quibus obiicitur,& propter pluralitatẽ relationum rationis,quibus refertur,seu referri intelligitur ad perfectiones prædictas:tam in esse naturali quam in esse intentionali.Ex eo autem q̃ in Deo,secluso omni opere intellectus est,vnde causare & terminare possit conceptus prædictos,dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, seu fundamentaliter. Habet autem hæc Deus ipse ex summa illimitatio sui perfectionis, cuius,sicut nulla creatura est capax in esse naturali,ita nullus intellectus creatus in esse intentionali : quicunque enim intellectus creatus (etiam vidẽs Deũ per essentiã)impotens est ad formandũ conceptum vnũ diuinæ adæquatũ perfectioni,Vnde ꝓ secũda propositione argue sic. Omne habens in se. vnde causare & terminare, ꝛc verificare obiectaliter possit.distinctas rationes seu conceptiones formales,habet in se distinctionem rationis virtualiter, secluso omni opere intellectus. Deus gloriosus est homini : ergo. Pro tertia verò propositione argue sic, Omne terminans plures conceptus formales , habet in se actualiter distinctionem rationis, Deus est huiusmodi:ergo,&c.Hæc de tertio.

Secunda ꝓpositio.

Probatur secũda ꝓpositio.

Probatur secũda ꝓpositio.

QVO ad Quartũ arguit cõtra Scotũ tripliciter.Et primò,sic, Distinctio formalis ex natura rei est maior distinctio distinctione reali:ergo pfectiones diuinæ non distinguntur formaliter ex natura rei.Cõsequẽtia tenet:& antecedẽs ꝓbat sic,Distinctio ꝓ intimiora est maior illa,quæ fit ꝓ ea,quæ sunt extra intima rei:distinctio formalis ex natura rei est per maximè intima rei : distinctio autem realis per ea quæ sunt extra intima rei:ergo, &c.Minor patet ex Sco.in 1 sen.dist.2.dicẽte q̃ distinctio formalis ex natura rei fit per prædicata primi modi quæ insunt rei i primo signo:dist.in-

Cap. 1. q. 2. cõclusiõe prima.

1. dist. 2. qua. 4.

Universidad de Deusto

ctio autē realis sit per ea quæ insunt post. Maior probatur, Distinctio per aliqualiter intima est aliqualiter distinctio: distinctio per magis intima est maior distinctio: ergo distinctio per maxime in quasi ultima est maxima distinctio. Sic ēm simpliciter sequit ad simpliciter proposita & magis ad magis, maxime necessariò sequitur ad maximum, &c. circa me ¶ Secundo arguitur sic, Perfectiones diuinæ abstractæ abstratione præcisissima, sunt formaliter infinitæ. Ergo sunt idem formaliter dū. Sc cūdo Sco ex natura rei. Antecedens est Sco. in 1. sent. distinct. 8. quæst. 3. in 1. 1. d. 8. q. 3. resp̄sione ad argumentū principale. Consequētia probatur, supponendo secundū duplicē infinitatē (in responsione ad primum mū principale. declaranda) dupliciter posse intelligi illud antecedēs. s. de infinitate infra propriam rationē, & de infinitate infra entis latitudinem: tunc sic aut intelligis illud antecedens verificari de infinitate prima, & hoc non: quia nullum prius includit formaliter suum posterius: perfectio autem diuina, pura sapientia, est prior infinitate illa quia modus eius intrinsecus est, &c. Aut intelligitur de secunda infinitate, & tunc sequitur intentum: quia si sapientia diuina præcise & formaliter sumpta est ita infinita q̄ ad nullam entis per fectionem simpliciter & formaliter terminata, oportet q̄ infra suę rationis formalis ambitum omnem perfectionē simpliciter contineat, & q̄ nullam a ratione sua perfectionem formaliter excludat: & consequenter, q̄ à nulla formaliter distinguatur ex natura sua: statim enim q̄ ab alis perfectionibus distingui ponitur, coartata formaliter infra entis ponitur latitudinem: quod ad oppositum antecedentis sic intellecti, ponitur enim talem & tantam entis perfectionem formaliter importare, ita q̄ non omnem. Verbi gratia, ponitur q̄ sapientia formaliter ex natura sua eam perfectionem ponit, quam enti sapientia addit: ita quòd nó eam quam iustitia sua bonitas enti addit. &c.

Tertio. ¶ Tertiò sic, Perfectiones diuinæ distinguntur formaliter ex natura rei. ergo, inter eas est relatio realis. Tenet consequentia, quia distinctio illa cùm sit relatio existens in rerum natura necesse est quòd sit realis, sicut & quodlibet aliud existens in rerum natura reale est, consequens autem est contra Auicen, dicentem quòd eiusdem ad seipsum non est relatio realis.

3. me. c. 10. no. optime duplexin finita. QVO ad quintū pro resp̄sione ad primū & destructionem Scoti fundamenti nota, q̄ aliquid esse infinitum cōtingit dupliciter. Vno modo secundū propriā rationē: alio modo, secūdū quod ens seu simpliciter. Illud est infinitū secundū propriā rationē q̄ nullis suæ propriæ latitudinis clauditur terminis, licet sit ad talem entis gradū definitū, quod nō omne essendi perfectionem habeat. Illud verò est infinitū secundum q̄ ens seu simpliciter, quod nullis infra totius entis latitudinem terminis limitatur, sed omnem habet perfectionem essendi. Exemplū in quantitate molis: Quantitas si daretur infinita, esset secundum quantitatis rationem infinita: esset enim infinita quantitas, non tamen esset secundum esse infinita: esset nanq; ens finitum & limitatum ad quātitatis genus. Similiter in quantitate virtutis: Albedo si esset infinita intensiuè esset infinita secundum propriam rationē, esset enim infinita albedo: non tamen esset infinitum ens, quia ad speciem esset definita. Non parui autem refert quā quis infinitate dicat esse aliquid infinitum. Prima enim infinitas, cum attendatur penes ea, quæ infra rei latitudinem sunt, rationem rei formalem in ea, qua inuenit formali limitatione relinquit: vt patet in exemplis datis. Secunda autem infinitas, attenditur penes ea, ad quæ totius entis latitudo se extendit: rem & eius rationem formalem illimitat, & eleuat ad hoc vt ipsa omnis sit perfectio in ente possibilis: & non magis sit ipsa, quam quæcunque alia perfectio simpliciter, ac per hoc distinctionem & formalē limitationē, qua ab aliis formaliter ex natura rei absolutè sumpta distinguebatur, eam comitari non finit.

¶ Ad propositum ergo descendendo dico, q̄ licet sapientiæ & sapientiæ infinitæ prima infinitate sit eadem omino ratio formalis: tamen sapientiæ infinitæ secūda infinitate est lōgè altior ratio formalis. Cōcludit enim in sua ratione formali omnē perfectionem simpliciter, & sic cum in Deo sint perfectiones omnes infinitate, oportet omnium vnam esse simplicem rationem formalem.

Optime soluitur Achilles Scoti. ¶ Ad argumētum, sub quacunq; forma fiat, respondeat, attendendo æquiuocationem infinitatis: quoniā, vt dictū est, infinitas prima est illa, quæ non variat rationē formalē, & quæ attenditur penes gradus perfectionales propriæ latitudinis rei, nō aūt secunda. Vnde si perfectiones diuinæ non essent infinitæ nisi prima infinitate, argumentum cōcluderet: quia habent secunda ante omnem actum intellectus, ideo nihil concludit. Nec obstat, q̄ fortè infinitas prima cuiuscunque perfectionis simpliciter inferat secundam: Sufficit enim q̄ ratione distinguātur, vt aliquid secūda fiat, quod non prima. Similiter non obstat, si quis perfectiones communissimas, putasse bonitatē, & similes, &c. vtranq; infinitatem habere negaret: nescienti in eis imaginari primam: propterea quod propria latitudine careāt. Hoc enim magis nostro fauet ppōito: quoniam si vtramque infinitatē habēt, q̄ alibi discutiendū est, distinctione supra dicta opus est, vt autem secundā tantùm absque distinctione aliqua regandum est esse, & esse infinitū habere omnino eandem rationem formalem: & sic ruit totum Scoticum ædificium.

¶ Ad secundum loquendo de distinctione actuali quacunque negatur Minor. Et ad eius probationem dicitur negando omnia assumpta. Sufficit enim ad hoc, quòd aliqua distinguantur intellectione, vt intellectio est, & non natura, distinctio rationis fundamentaliter inter naturam & intellectionem. Vnde quādo dicitur. Quicquid distinguitur intellectione, vt omnino indistincta est à natura, distinguitur etiam natura, distingue ly indistincta actualiter, vel fundamentaliter. Et primo modo dic esse falsum, secundo modo verum: sed tunc negatio Minorem sublumendam, scilicet sed intellectio & natura sunt indistinctè fundamentaliter ante omnem actum intellectus, habent enim distinctionem rationis fundamentaliter, vt declarauimus. *Ad secūdum*

¶ Ad tertiū negatur Minor, licet enim Deus intueatur perfectiones suas ab æterno distinctas, non tamen ab æterno distinctas actualiter. Licet ponere distinctionem rationis actualiter, causari per actum intellectus diuini non sit à Philolophia alienum. *Ad tertium.*

¶ Ad quartum negatur cōsequētia. Sufficit enim q̄ obiecta intellectus & voluntatis prædistinguantur fundamentaliter: nec est opus distinctione actuali pro tūc, sicut nec intellectus & voluntas Dei pro tunc distinguūtur, nisi fundamētali distinctione rationis. *Ad quartum.*

¶ Ad quintū negatur consequētia, Synonymeitas enim cū sit passio nominum, non attēditur penes identitatē rationis formalis rei secundum se, sed penes identitatē cōceptus formalis seu mētalis: voces ēm sunt notæ earū quæ sunt in anima passionū: vnde cum veritas & bonitas Dei habeant diuersos conceptus, in nobis non sunt synonymæ. Ad probationem ergo dicitur, q̄ licet significent eandem rem formaliter secundū se, & solū illam vt rem significantem: tamē significant etiā distinctè cōceptus mētales, vt rationes significandi, & hoc destruit synonymeitatem, vt dictum est. *Ad quintum.*

¶ Ad sextum dicitur, quod ex parte rei sufficit ad omnia illa distinctio rationis virtualiter, seu fundamentaliter cum distinctione rationis actuali ex parte nostri. Loquimur enim, vt concedimus. Formamus autem distinctos conceptus, quorum vnus ex alio oritur, & de alio non prædicatur, & habet aliquam habitudinem, quam alius non habet. Et ideo demonstrationes prædicationēsque formales & identitas facimus: negamúsque de Deo sub vno cōceptu quod affirmamus de ipso sub alio. Implent ergo libros doctores balbutiendo, vt possunt, excelsa Dei humano more resonantes sublimissimam illam rationem formalem. Omne quod in Deo est formaliter complectentem, non nisi particularibus conceptibus inspicere, tradereque potentes, & non proprer distinctionem, quæ ibi sit ex natura rei. Aequalitas autem inter perfectiones diuinas ante omnem actum intellectus non est nisi fundamentalis non excessus inter se, qui inter eas virtualiter tantùm distinctas saluatur. *Ad sextum.*

¶ Ad septimū dicitur, q̄ quia ante omnē actū intellectus nō inuenitur cōtradictio formaliter, sed fundamēntaliter tātùm: quia alterum contradictorium est formaliter negatio, quæ non est nisi per opus intellectus: ideo sufficit pro tunc inquiri distinctionē rōnis fundamētaliter, quod cōcedimus: nec aliud exigit, vt patet per se. *Ad septimum.*

¶ Ad vltimū dicitur, quod emanationes distinguunt & realiter & formaliter: & licet distinctionis formalis earū fundamentū sit distinctio intellectus & volūtatis nō tamē distinctionis realis earū. nō enim ideo processiones diuinæ distinguunt realiter quia altera est ab intellectu, altera à volūtate: sed quia habēt reale oppositionem relatiuam (vt Boetius tradit.) Falsum ergo assumitur, q̄ scilicet distinctio perfectionum diuinarum fundet distinctionem realem emanationum diuinarum. Ad fundandā autem distinctionem formalem inter eas sufficit distinctio formalis fundamentalis inter intellectum & voluntatem. sicut etiam ipsæ processiones diuinæ non distinguntur formaliter ex natura rei, seclusa distinctione reali, sed distinctione rationis virtualiter tantū ante omne opus intellectus. ita q̄ absque reali oppositione relatiua non magis distinguuntur ex natura rei quàm intellectus & voluntas. *Ad ultimum.* *De trinitate. c. 12.*

¶ Potest autē breuius ad hoc & similia argumenta dici, q̄ in diuinis est ante omnē actū intellectus distinctio formalis nō formaliter, sed virtualiter, id est eminēter cōtenta hoc modo: quia quodlibet diuinū propria exequitur, ac si esset distinctum formaliter ab alio. Intellectus enim ita intelligit & nō vult: & volūtas ita vult, & nō intelligit: ac si esset distinctio formalis formaliter inter intellectum & voluntatē: & sic de aliis. Fūdatur autē talis modus habēdi distinctionem formalē supra deitatis eminentem vnitatē formalē formaliter: & sufficit ad omnia saluāda. quæ per distinctionē formaliter saluanda inducuntur: quia illi eminenter æquialer. *Alia solutio breuis & optima.* *Substantiarū intellectu aliū esse diuersū est ab essentia: et nulla in eis est materia. Et earū es-*

Secundo modo inueniuntur essentia in substantiis creatis intellectualibus, in quibus est aliud esse, quam essentia ipsorum, quamuis essentia sit sine materia, vnde esse earum non est absolutum sed receptum: & ideo limitatum & finitum ad capacitatem uel ad naturā recipientis. Sed natura uel quidditas earum non est absoluta non recepta in aliqua materia: & ideo dicitur in libro de causis, quod intelligentiæ sunt finitæ superius, & infinitæ inferius. Sunt enim finitæ quantum ad esse suum

quod

se finitū quod à superiori recipiunt: non tamen finiuntur inferius, quia essentia earum formæ non limitantur ad capacitatem alicuius materiæ recipientis eas: & in talibus substantiis non inuenitur multitudo individuorum in vna specie, vt dictum est, nisi anima humana propter corpus, cui vnitur.

Probatur tertia propositio. ¶ In hac secunda parte capituli huius de essentiis substantiarum intellectualium creatarum, quæ in secundo ordine collocantur, quatuor propositiones colligit. Prima est: In substantiis intellectualibus creatis esse est aliud ab essentia. Secunda, In eis non inuenitur materia. Tertia, Esse earum est finitum: essentia autem infinita. Quarta, Nulla earum multiplicabilis est numeraliter nisi vltima, anima scilicet humana. Prima & secunda (tanquam declaratis omissis) tertiam explanat ratione & autoritate.

ADRATIONIS Autem euidentiam est notandum, quòd actus finitur per potentiam, in qua recipitur & potentia finitur per actum quem recipit, diuersimodè tamen, quod enim est in potentia, non est determinatum: sed determinabile per actum, ad quem est in potentia: cùm autem ipsum receperit ab eo formaliter finitur. Similiter actus secundum essentiam suam receptibilis est in hoc vel illo: & consequenter determinabilis ad hoc vel illud subiectum. Cùm verò receptus est in hoc, iam non remanet in eo amplitudo & indefinitio ad hoc vel illud. est enim ad hoc determinatus. Est ergo duplex finitas & duplex infinitas. altera s. ex parte actus: altera ex parte potentiæ. Sed infinitas ex parte potentiæ imperfectionem sonat, cùm sit per carētiam actus potentiam finiētis. Infinitas autem actus perfectionem maximam dicit, cùm sit per carentiam potentiæ actum finientis. In cuius signum formæ secundum rem non receptæ in aliquo longe perfectiores sunt formæ receptis, vt pater. Cùm ergo esse subsistentiarum intellectualium sit receptum in earum essentia: consequens est q̄ sit finitum eo modo, quo actus finitur per potentiam. Vnde & contractum & limitatum est ad genus sui receptiui, naturæ scilicet cuius est. Quia verò essentia earum non est recepta in aliquo, cùm sit forma non recepta in materia: consequens quoque est, q̄ sit infinita infinitate se tenente ex parte actus: non est enim determinata ad capacitatem alicuius materiæ ipsam recipientis, sicut sunt formæ rerum materialium. *Actus finit potentia finit actum.*

¶ His prælibatis formetur ratio sic, Id, cuius esse est receptū, forma autē irrecepta, habet esse finitum, essentiam autem infinitā: intelligentię sunt huiusmodi. ergo. Et nota q̄ in ratione hac sermo est semper tam de finitate, quam de infinitate se tenente ex parte actus. Tali enim finitate esse intelligētiarum finitum est: & tali infinitate earum essentia est infinita. Si enim loqui volumus de finitate se tenente ex parte potentiæ, earum essentia finita inuenitur, eo quòd potentia in eis est terminata per actum essendi.

¶ Confirmatur autem hoc autoritate libri de Causis, vbi dicitur, q̄ intelligentiæ sunt finitæ superius & infinitæ inferius. quia esse earum, quod est supremum in eis est receptū: essentia verò, quod infimum est, non est recepta: & quia essentia earum vt respicit id, quod est supra se formaliter, ipsum. I. actum essendi, & finita, recipiendo ipsum. vt autem respicit id quod est infra se, materiam scilicet, est infinita, vt potè non recepta in ipsa, &c.

ADVERTE Hoc ad multorum supradictorum intelligentiam, & vt euites errorem eorum, qui horum fundamentum non intelligentes, dicunt, q̄ si esse ideo est infinitum simpliciter, vt suprà diximus, quia in nullo receptum est, cum essentia tam subsistātiarum immaterialium, quam compositarum in nullo penitus recepta sit: erit infinita simpliciter, quod est ridiculum. vnde ex irreceptione infinitatem arguere, valde leue videtur.

¶ Scito igitur positionē hāc fundari super hac propositione, Omnis res secundū suū ordinē receptibilis in alio, realiter irrecepta est infinita infinitate opposita finitati: quam res sui ordinis recepta contrahit. Dixi, secūdum suum ordinē receptibilis in alio, propter cōposita & materiā, quæ in tota sua latitudine irreceptibilia sunt. Dixi, est infinita infinitate opposita, &c. quia sicut non quodlibet receptibile est in quolibet, sed quilibet actus habet proprium receptiuum (vt habetur in secundo de Anima textu Cō. 24. & 25.) ita non ex qualibet receptione sequitur quælibet finita: sed determinata ex determinata, & per oppositum ex tali irreceptione talis infinitas opposita (finitati: quamcūq; recepta esset) res illa contraheret. Verbi gratia, albedo, cum sit receptibilis in subiecto, si ponatur irrecepta, erit infinita, nō quacunq; infinitate, sed ea, quæ opponitur finitati, quā in subiecto habet. In proposito ergo tam esse quam forma secūdum suum ordinem receptibilis rationem habet (neutri enim recipi repugnat) sed in alio & alio receptiuo. receptiuum verò est materiam. Et ideo sicut alterius rationis est receptio formæ in materia à receptione esse in essentia, vt supra ostendimus: sic alterius rationis est finitas formæ per materiam à finitate esse per essentiā: licet conueniant in hoc, q̄ vtraq; est per modum, quo actus finitur per potētiā: & similiter diuersārū rationū oportet esse infinitatem, quā forma fortitur ex hoc, quod est irrecepta in ma-

T. cō. 24. & 26. *Cap. 5. in 3 parte de ca. in princ. huc immediate supra.*

teria: & infinitatē, quam esse sortitur ex hoc, q̄ in quidditate nulla est receptum. Forma namq; ex hoc, q̄ recepta in materia infra ipsam claudi:tur, amplitudinem suā, qua ad hoc vel illud particulare est indefinita, amittit, & ideo ex hoc, q̄ separata à materia est, non aliter est infinita, nisi quia ad nullius materiæ capacitatem coartata eius terminis caret. Esse autem, quia ex hoc, quod recipitur in aliqua quidditate, ad illius genus & speciem coartatur: si irreceptum ponatur, ad nullum genus diffinitū erit: & consequenter cuiuslibet generis terminis carens simpliciter infinitum.

¶ Habes ergo dubij solutionem ex hoc, q̄ non dicimus, omne irreceptum infinitum: sed rem secundum ordinem receptibilem irreceptam & ex hoc, q̄ non dicimus, omnem rem secūdum suum ordinem receptibilem irreceptam esse eodem modo infinitum, sed diuersimodè. Ex primo enim patet, q̄ substantia cōposita nullam infinitatem ex sua irreceptione habet. Ex secundo verò, q̄ essentia intelligentiæ quæ clauditur in ordine formæ, cum sit pura forma separata à materia, & non sit ipsum esse, ex sua irreceptione in materia est infinita: sed non simpliciter, & c. & q̄ esse diuinum q̄ sub ipsius esse ordine concluditur ex sua irreceptione in quidditate seu essentia est infinitum simpliciter. *1. Post. T. c. 3.*

HABES & hinc vnde Scotistarum & Scoti, eorum iudicio, peccatum deprehendas in primo. Sententiarum dist. 2. quæst. 2. vbi ab eis imponitur S. Thom. ratio vltimò ibi inducta ad concludendam Dei infinitatem, quæ est talis. Forma finitur per materiam, ergo forma, quæ non est nata esse in materia est infinita. Iam enim nosti qualem infinitatem ratio hic concludat, & quod infinitas Dei altiores negat terminos secundum S. Thomam. *ca. 5 q. 9.*

¶ Vnde aduertas triplex ibi peccatum. Primū est, q̄ ratio prædicta ad concludendam infinitatē simpliciter assumpta a nobis dicitur: cùm apud nos non concludat nisi infinitatem secundum quid. Secundum est, q̄ ratio prædicta secundum fallaciā consequentis sophisma asserit, quia forma prius natura est finita in se, quam finiatur per materiam: sicut illud tertij Phys. corpus finitur ad aliud corpus: ergo si non est finitum ad aliud corpus, est infinitum. Manifestè enim patet error: quia cum dicitur. Forma finitur per materiam, ly per, denotat causam præcisam finitatis secundum quid supradictè: non enim forma secundum se est tali modo finita: cum secūdum se sit indeterminata ad hanc vel illam materiam: & ideo benè sequitur: ergo forma, quæ non est nata recidi in materia: est infinita secundum quid. Si enim affirmatio est causa præcisa affirmationis, negatio erit causa negationis, non est autem talis processus tertij Phys. quia corpus non finitur per aliud corpus causaliter & præcisè. Tertium est, quod inficiari conatur aliud supradictum. I. q̄ essentia intelligentiæ est finita superius per suum esse. Contra, inquit, esse est posterius essentia, & accidēs eius apud vos: ergo essentia intelligentiæ in primo signo naturæ videtur infinita intensiuè: & consequenter non finibilis per esse in secundo signo. *Vbi infra.*

¶ Ad hoc quidē dicitur, q̄ licet esse sit posterius essentia ordine generationis & accidens eius, id est extra cōceptum formalē: tamen essentia in illo priori est finita simpliciter, & per hoc q̄ est receptiua ipsius esse, & non est ipsum suum esse, &c. sicut enim per hoc q̄ essentia est ipsum esse est infinita simpliciter (vt patet in Deo ex dictis) ita per hoc q̄ essentia non est suū esse, nō est infinita simpliciter, iuxta maximam illā, Si affirmatio est causa affirmationis, &c. Quia ergo in omni priori essentia intelligentiæ est fundamentaliter receptibilis ipsius esse, & ab hoc abstrahi non potest, licet non in omni priori habeat illud: sequitur, q̄ sit simpliciter finita per suū esse, id est, per hoc non est suum esse, sed illa actuabilis, vel actuata est, &c. Sic enim intelligitur, cum dicitur q̄ essentia intelligentiæ finitur per suum esse. Quarta propositio quo ad primam partem superius discussa relinquitur. Quo ad secundam verò, q̄. I. anima intellectiua, quæ est vltima inter subsistantias intellectuales sit multiplicata numeraliter, eget magna consideratione. In textu autem assignatur pro causa huius vnio ad corpus: omnis enim forma sic vnita corpori, q̄ dat ei esse formaliter, necessariò multiplicatur secundū multiplicationē illius: alioquin plura corpora haberēt idem esse in numero: ab vno enim forma non prouenit nisi vnū numero esse subsistātiale, & meritò ex vnione ad corpus anima multiplicari numeraliter dicitur: quia distinctio numeraliter, cum non sit formalis, oportet q̄ sit secundū quātitatē (vt supra declaratū fuit) secundū quantitatē autē esse nō posset talis distinctio in anima, si forma non esset rei quantæ (vt intelligentiæ ostendunt.) Efficax ergo ratio ad cōcludendam pluralitatem numeralem animarum est coniunctio ipsius animo ad corpus numeraliter multiplicatū. *Probat. quarta.* *c. 3. q. 9. c. Anima humana cū ex occasione multiplicentur ad corpora multiplicatio permanente destructis corporibus.*

Et licet induiduatio eius ex corpore occasionaliter dependeat, quantum ad sui inchoationem: quia non acquiritur sibi esse induiduatum, nisi in corpore cuius est actus non tamen oportet, vt destructo corpore, induiduatio pereat: quia cum habeat esse absolutum, ex quo acquisitū est sibi esse induiduatum ex hoc quòd facta est forma huius corporis illud esse semper remanet induiduatum, & ideò dicit Auicenna, quod

indi

Universidad de Deusto

indiuiduatio animarum & multiplicatio dependet ex corpore, quantum ad sui principium, sed non quantum ad sui finem.

¶Hic obiectio quædam contra quartam propositionem excluditur, quę talis est. Forma multiplicata ad multiplicationem corporis destructis corporibus, non remanet in sua multitudine: anima humana est multiplicata ad multiplicationem corporis: ergo non possunt remanere multæ animæ humanæ destructis corporibus, &c. Processus bonus, conclusio autem falsa est: ergo altera præmissarū non Minor, vt probatur: ergo Minor, quæ fuit quarta propositio. Maior probat ex eo, q̄ remota causa, remouetur effectus. Si ergo causa multitudinis animarū est ipsa multitudo corporum, remota multitudine corporum remouebitur etiam multitudo animarum. Excluditur autem hic obiectio in litera, declarādo, formas dupliciter pluificari ad plurificationem corporum: scilicet cum dependentia à materia, & sine dependentia ab illa: & primæ quidem destruuntur destructis corporibus, secundæ verò remanent, eo q̄ non nisi occasionaliter eorum indiuiduatio à corporibus est: de harum autem numero est anima intellectiua.

AD horum euidentiam nota primò, q̄ idem est iudicium de esse & vnitate & multitudine rei, quo ad dependentiam & independentiam: ita scilicet q̄ cuius esse à materia non dependet, nec eius vnitas: nec multitudo à materia dependet. Cuius autem esse à materia dependet, tam vnitas, quam pluralitas eius etiam ab illa dependens est, vnum enim & multa entis passiones sunt.

2 de ge. an. ma lium c.3.

NOTA Secundò q̄ formæ sunt in triplici differentia. Quædam fiunt in materia & educuntur de potentia materiæ, vt formę materiales. Quædam fiunt in materia, sed non educuntur de potentia materiæ: vt anima intellectiua, quæ venit de foris. Quædam nec fiunt à materia, nec educuntur de potentia materiæ vt formę separatæ à materia, intelligentiæ. f. Non potest autem dari quartum genus earum, quæ educantur de potentia materiæ, & non fiant in materia: quia implicat, vt de se patet.

ca.5.q.9. cōueniūt inter se. T.ca.24. & 26.

¶Et illæ quidem, quæ nec educūtur de potētia materiæ nec fiunt in ea, omnino independētes & separatæ sunt à materia & immultiplicabiles numeraliter, vt suprà probatum fuit. Primæ verò & secundæ, quia conueniunt in hoc, q̄ fiunt in materia, habent & hoc commune, q̄ oportet vtrasque esse coaptatas & proportionatas suis receptiuis materiis, in quibus fiūt: proprios enim actus oportet in propriis fieri materiis, vt dicitur 2. de anima text. com. 24. & 26. Forma namque Leonis debet esse commensurata corpori Leonino, ita q̄ non equino: & huius Leonis forma oportet q̄ sit commensurata huic corpori Leonino, ita quòd non illi, &c. Et ex hoc consequenter conueniunt ita in hoc, q̄ vtrasque oportet simul multiplicari in propriis corporibus. Quæcunque enim oportet esse inuicem coaptata & proportionata simul, recipiūt multitudinem & vnitatem, vt patet in discurrendo: in singulis semper enim multiplicationem formarum in vna specie comitatur multiplicatio corporū in illamet specie, & econuerso: aliter vel vna forma esset in diuersis materiis, vel diuersæ materiæ sub vna forma, quorum vtrunque est impossibile. Ex eo verò q̄ primæ formæ educuntur de potentia materiæ, & non secundæ, differunt inter se in hoc q̄ primæ habēt esse dependens à materia, sicut à causa materiali earum esse causante & sustentante. Secundæ autem habent esse excedens totam materiæ capacitatem & independens ab ea, vtpotè non causatæ ex illa. Et ex hoc consequenter differunt secundò, q̄ primarum tam vnitas, quā multitudo à materia dependens est, sicut & esse: & ideo sicut destructis corporibus ipsę destruuntur: ita vnitas & pluralitas earum. Secundarum verò tam vnitas, quam multitudo independens est à materia, sicut & esse: & ideo sicut destructis corporibus earum esse remanet, ita vnitas & pluralitas, Et hoc est quod hic intendit S. Tho. dicens diuisuationem animæ, id est vnitatem eius. Et similiter intelligendum est de pluralitate occasionaliter ex corpore dependere. Dependet enim hoc modo: quia fit in corpore, non autem ita, q̄ educatur de potentia corporalis materię: & hoc est quod subdit, quia non acquirit illud in corpore, & rationem addit, quia cum habeat esse absolutum, id est independens à corpore, corrupto corpore, absque illo remanere potest, & ideo Auic. dicit indiuiduationem animę ex corpore in sui initio dependere: non autem in fine, quia. f. non fit nisi in corpore. Potest autem esse de facto est post mortem sine corpore, & sic soluta est obiectio facta, quia Maior est falsa de secundo ordine formarum, qualis est anima humana.

Differūt inter se.

De indiuiduatione animæ intellectiuæ.

¶Ad probationem eius iam patet quid dicendum, quia corpora multiplicatio non est propriè causa, sed occasio & non nisi in fieri multitudinis animarum: cessante autem causa in fieri, non cessat effectus quo ad esse.

QVAESTIO. XIII.

HIC circa indiuiduationem animæ intellectiuæ, per quod scilicet indiuiduetur, dubitatur. In hac quæstione facienda sunt tria. Primò recitabitur opinio Scoti. Secundò declarabitur opinio S. Tho. Tertiò respondebitur argumentis in oppositum.

QVO ad primum Sco. in secundo sen. dist. 3. quæstio. vlti. & in quo lib. q. 2. sequēs posuimus suam de hęccheitatibus tenet animam, sua propria hęccheitate, indiuiduari: arguit q̄; sic contra S. Tho. Eo primo, quo aliquid est in actu extra causam & intellectū eo primo est hoc: sed anima sicut & quælibet entitas præcipue absoluta seipsa primò est in actu extra causam & intellectum: ergo anima seipsa primò est hæc. Maior probatur: quia vniuersalitas sine esse non hoc non conuenit rei nisi in intellectu. Minor patet ex eo, q̄ res seipsa primò recedit à non esse.

Sco.di.2. 3. qu. 7. in cap 9. quo. q. 2. Quarum post prin cipium.

Prima ratio.

¶Præterea, Omnis distinctio formalis seu non per materiam est specificata per re: animę intellectiuę distinguntur formaliter, seu non per materiam. ergo distinguntur specificè. conclusio est falsa, ergo altera præmissarum. Minor. quia animę intellectiuę separatę carent materia. ergo Maior: quę est fundamentum positionis tuę.

Secunda ratio.

Quòd si dicas, q̄ animę habent inclinationes ad diuersa corpora, & per has distinguntur: contra, Anima prius natura est terminus creationis, qui vr talis formaliter est hoc, quam vniatur materiæ. ergo prius natura anima est hęc, quam vniatur materię. ergo anima indiuiduatur & non per vnionem ad corpus: Antecedēs probatur sic, Prius est quod potest esse sine alio, & aliud non sine illo ex 5. Meta. text. com. 16. de anima non solum secundum essentiam, sed etiam secundum existentiam potest esse sine vnione ad materiam, nō autem absq; hoc sit terminus creationis & hic: ergo anima est prius natura terminus creationis & hæc, q̄ sit in materia.

T.c.16.

¶Si dicatur q̄ anima non est hęc per actualem vnionem seu existentiam in materia, sed per aptitudinem essendi in illa: cōtra, Hoc non euadit difficultatem, quia natura absoluta est prius natura ipsa sua aptitudine, quia enim anima est hæc ideo habet hāc aptitudinem ad hoc, & illi repugnat, &c. vt arguatur sic, Quod conuenit vni, et repugnat alteri eiusdem speciei, non conuenit per se huic, secundū id q̄ commune est istis: vel saltem præexigit eorum necessariò distinctionem. f. huius ab illo. sed hęc aptitudo conuenit huic animę, & repugnat illi: ergo necessariò præexigit distinctionem huius ab illa: igitur non indiuiduantur aptitudinibus.

¶Confirmatur, Ratio aptitudinis formaliter loquendo, non est ad se, nec est ratio entis in actu: ergo non potest esse indiuiduatium principium animæ. Antecedens probatur pro prima parte: quia si esset ad se, posset intelligi non ad aliud, vt ad terminum, quod est falsum. Pro secunda quoq; parte probatur, quia quod necessariò exigit aliquid non existens, ipsum est non existens in actu: aptitudo autem est ad terminum non existentem: ergo eius ratio nō est ratio entis in actu. Consequentia patet, quia distinctio relativa præsupponit distinctionem absolutam: quia enim anima est hæc: ideo habet hanc aptitudinem, & non econtra. & quia hæc anima est singularis singularitate actuali siue in actu, non est hæc aptitudine ad hoc corpus. Hæc sunt quæ isti in hac re sentiunt.

1. contra Sco. ca.3.q.5. ca. 5.q.9. Quomodo cōmēsuratio indiuiduet animam intellectiuam.

NOS autē peripatetica fundamēta sequētes, animā indiuiduari cōmensuratione substātiali ad hoc corpus dicimus, & hāc animā, & illā distingui cōmensurationibus suis ad hoc & illud corpus. probationes autē hui⁹ supra adductæ fuerūt cū deductū fuit distinctionē numeralē non nisi à quantitate originari posse. Vnde nunc sufficiet declarare quō fit hoc quod dicimus. Cōmēsuratio dupliciter sumit. Vno mō pro relatione cōmēsurationis: alio modo pro ipsa substātiali coaptatione rei primo modo cōmēsuratio est res respectiua essentialiter: & in genere relationis: secundo modo est res absoluta, & de prædicamento rei commensuratæ: est enim idem essentialiter quod ipsa, sed differens ab ipsa sola ratione, & similiter dico de inclinatione, aptitudine, coaptatione, sigillatione. & similibus, quæ ad exprimendum propositum assumuntur.

¶Absolutū quoq; pro nunc sumitur dupliciter. Vno modo à termino, & sic dicimus substātiam, quantitatē & qualitatē esse entia absoluta. Alio modo à receptiuo seu subiecto: & sic nullū prædicamentorum accidentiū est absolutū: sunt enim essentialiter receptibilia in substantia. Cùm ergo dicitur, q̄ animæ suis cōmensurationibus indiuiduantur, intelligendū est cōmensurationibus substātialibus, quæ sunt res absolutæ à terminis, & si nō à receptiuis, & nō cōmensurationibus, quæ sunt relationes, &c. Sicut nāq; de essentia animæ in cōi est, q̄ essentialiter fit proportionata corpori philosophico organico, quod in eius diffinitione ponitur: ita de essentia animæ humanæ est, cōmensurari corpori humano: est nāque ita perfectiua corporis humani, q̄ nō bouini: sic quoq; de essentia huius animæ est cōmensuratio ad hoc corpus, & sic cōmēsuratio ad corp⁹ humanū nō sequitur animā ią humanā, sed cōstituit ipsam humanā. Per hoc enim primò differt ąia hominis ab anima Bouis: quia illa est proprius actus corporis humani, ista verò bouini. Cōstat autē, q̄ idē est esse actū propriū corporis humani, & esse substātiale substātialiter cōmensurātā perfectionē eius. Ita substātialis cōmēsuratio hui⁹ animæ ad hoc corpus, nō sequitur ąiam hāc, sed cōstituit ipsam hāc, est em hæc ąia substātialiter proprius actus huius corporis: vnde hæc anima ab illa primò differt: quia illa est propri⁹ actus hui⁹ corporis, illa verò proprius actus alterius, & hoc est qđ S. Tho. in 2. cōtra Gen. c. 81. tradit, & in quæst. de anima, & vbicunq; de hac re loquitur. est autem conueniens

2. di. ar. 3 con. 6.

2. contra Ge. ca. 8.

9q.3. ad 15. 1. contra Gt. cap. 74. & 79. c. 3. de part. anima.

niens propositio ista principiis Aristo. docet enim in primo lib. de Partibus animalium, q̄ propriæ differentiæ alicuius diuisi debent esse per se distinguētes illud in eo q̄ tale. verbi gratia, propriæ differentiæ animalis nō debēt esse albū & nigrum, quæ nō diuidunt animal in eo, q̄ animal. Stat enim idētitas animalis, cū illarū diuersitate: nec debēt esse nauigatinum & volatiuum: quia nō diuersificāt hæc per se naturā sensitiuā; sed debent esse tale sensitiuum vel tale. animal enim in eo, q̄ animal, cū sensitiuo cōstet, nō diuersificatur per se nisi per differētias sentiēdi. Vnde cū anima in eo q̄ talis essentialiter sit actus corporis philosophici propriis differentiis diuiditur per hoc, q̄ actus talis corporis vel talis: & iterum actus talis corporis, puta humani propriis differētiis diuiditur (materialibus tamen) per hoc quod est huius corporis vel illius. Indiuidua tur ergo ipsæ animæ cōmensurationibus substātialibus nō absolutis receptiuis: sicut & ipsæ animæ essentialiter sunt non absolutè à perfectibilibus corporibus earum receptiuis. Et non considerare hoc, est causa erroris eorum, qui de omnibus volunt eodē modo iudicare (vt sunt Scotistæ) quibus dum non considerant proprias rerum naturas & res suis cōceptibus adæquare volunt, accidit vt de omnium indiuiduatione eandem proferant sententiā, & in eorum numero sint, de quibus dicitur secundo Cęli text. com. 80. q̄ quærunt vsque quo non habeant contradicere sibiipsis.

Ad primum.

HIS visis ad solutionem argumentorum procedendum est.

¶Ad primum dicitur, q̄ falsa est Maior, licet enim quælibet res posita extra intellectum & causam sit hæc. non tamen eodem primò est, & hæc. Est enim ipso esse primò. Hæc autem hęccheitate primò: multa enim inseparabiliter sese comittantur, quæ non eodem principio habentur primò: sicut quodlibet ens aliud à Deo extra intellectum & causam est, & est dependens, non tamen eodē primò est & dependet. Minor quoque est falsa: res enim non seipsa primò, sed per existentiam actualem distinctam realiter à se extra nihil ponitur vt suprà declaratum fuit, &c.

1. 5. p. 4. Ad secundum. Distinctio formalis que sit. Distinctio formarum que sit.

¶Ad secundū negatur Minor. Duæ enim animæ humanæ separatæ non distinguūtur formaliter, seu per materiā: licet sint puræ formæ à materia abstractæ. Aliud enim est dicere, omnis distinctio formalis est specifica: aliud, omnis distinctio formarum. Distinctio enim formalis, cum sit illa, quæ ex principiis diffinitiuis constat, specifica est: Quæcūque enim habēt diuersas diffinitiones specie differūt cū saltē differētias vltimas habeāt non easdem; quarum diuersitas sufficit ad diuersitatē specificā: sed talis non est inter animā Socratis & Platonis: habēt siquidē eādem diffinitionem. Distinctio aūt formarū cū sit, vndecunq; inter formas diuisio accidat in duabus animabus separat, id est, inuenitur ex hoc q̄ diuersis corporibus coaptatæ sunt. Vnde non est similis ratio de eis & de aliis substantiis separatis, quæ corporibus vnibiles nō sunt. Et sic responsio ibi data est bona si sanè intelligatur modo. f. expositō q̄ animæ inclinationibus substantialibus ad diuersa distinguuntur.

¶Ad id quod primò obiicitur, contra dicitur q̄ nō concludit intētum. Cōcludit enim, ergo anima prius natura est hæc quā habeat actualē vnionem ad corpus: cùm debeat concludere, ergo anima prius natura est hæc quam sit coaptata, seu inclinata ad hoc corpus. Non enim dicimus animam indiuiduari formaliter per actualem vnionem ad corpus, sed per coaptationem substantialem ad hoc corpus, quā prius natura debere animæ quā ipsam actualem vnionem, patet ex eo q̄ omnia hic per se terminat creationem, & nō anima hoc existens: & ex eo q̄ inesse præsupponit esse: esse aūt particulari tam immediatior est, quā inesse. Vnde respōsio ibi recitata est bona, cū grano tamen salis. Dicimus enim animas indiuiduari per aptitudinem substātialem, seu cōmensurationem formaliter: per vnionem verò actualem ad corpus conditionaliter, id est tanquam per conditionem sine qua non: & quia prius natura inest rei ratio formalis quam conditio, sine qua non, ideo, &c.

1. c. 45.

¶Ad argumētum cōtra hoc patet respōsio ex dictis: assumit enim hoc falsum. f. q̄ natura huius animæ sit prior aptitudine sua substantiali. Vnde Maior argumenti ibi formati pro secunda parte distinctiuæ est falsa. f. q̄ quodlibet conueniens vni & repugnans alteri eiusdem speciei præexigat distinctionem ipsorum. Stat enim q̄ non præexigat, sed faciat distinctionē ipsorum, sicut quod cōuenit vni speciei & repugnat alteri eiusdem generis, non opus est, q̄ præexigat illarū specierum distinctionem, sed stat quod faciat earum distinctionem. Verbi gratia, rationale cōuenit homini, & repugnat Leoni, & irrationale conuenit Leoni, & repugnat homini, & & tamen rationale & irrationale non præexigunt distinctionē hominis & Leonis, sed faciunt. Vnde subsumas sub illa Maiore, Sed hæccheitas animæ Socratis conuenit sibi, & repugnat animæ Platonis. ergo hæccheitatis supponunt ipsas distinctas: & sic suadebis Sco. vim argumēti sui. ¶Ad cōfirmationē, cū dicitur, Ratio aptitudinis nō est ad se, dico. q̄ rō aptitudinis substātialis, de qua loquimur, est ad aliud, sed nō vt ad terminū, sed vt receptiuū. Probatio autē cōtra hoc nihil facit cōcedēdo: enim q̄ pōt intelligi nō ad aliud, vt ad terminū. nō autem non ad aliud vt receptiuum, sicut quantitas & qualitas absolutè sunt à termino, & non à subiecto.

¶Ad id quod secundo loco in antecedente ponitur. f. q̄ ratio aptitudinis nō est ratio entis in actu, dico primò, quod falsum est. Aptitudo enim ad videndum. f. visibilitas habet rationem entis in actu primò, licet potentiam ad actum secundum. Probationis verò, vtraque propositio est falsa: & Maior quidem. f. q̄ necessariò exigit aliquid non existens, ipsum est non existens in actu: quælibet enim potentia actiua in actu primo tantùm exigit operationem suam non existere: & tamen ipsa est existens in actu. Minor verò, quia aptitudo substantialis animæ ad corpus non excludit corpus. sed compositio ex contrariis est: quæ facit aptitudinem animæ esse absque actuali vnione.

T.com.2. & 53.

¶Dico secundò, q̄ æquiuocamus de aptitudine. Aptitudo enim ista, quā in anima intelligimus, nō est nisi cōmensuratio, seu substātialis figillatio ipsius animę ad hoc corpus: quā cōstat esse in actu, & dum est corpori vnita & dū est separata ab eo, sicut in exemplo suprà posito de cera liquet. Argumentū aūt procedit, acsi aptitudo ista esset quid potentiale expectās aliquid quod reducat ipsam in actu, &c. Ad consequentiam patet quid dicendum sit, quia non est talis distinctio relativa, sed absoluta relativè ad receptum, &c.

Et quia in istis substantiæ quidditas non est idem quod esse, ideo sunt ordinabiles in prædicamento, & propter hoc inuenitur in eis genus, species, & differentia, quamuis earum differentiæ propriæ nobis occultæ sint. In rebus enim sensibilibus etiam ipsæ differentiæ essentiales nobis ignotæ sunt: unde significantur per differētias accidentales, quæ ex essentialibus oriuntur: sicut causa significatur per suum effectum sicut bipes ponitur differentia hominis. Accidentia autem propria substantiarum immaterialium nobis ignota sunt: unde differentiæ earum nec per se, nec per accidentales differentias nobis significari possunt.

Intelligētia sunt in prædicamento quaquā illarum differentia late sant.

¶In hac tertia parte capituli huius declaraturus. S. Tho. quō quidditates substantiarum separatarū se habeāt ad intentiones logicas, f. genus, specie, & differentiam, &c. quatuor notatis se absolvit excludendo post duas obiectiones. Proponit ergo primò cōclusionem talem, Intelligentiæ sunt in prædicamento, quatenus earum sic, Omne id, in quo differt ab essentia, est in prędicamento, intelligētię sunt huiusmodi: ergo, &c. Minor suprà probata est. Maior verò probari potest sic, Omne habēs esse limitatū, est in genere, si enim limitatum esse habet, ad aliquē genus definitū est. Quod enim ad nullū genus definitū est, ac per se subsistit, vnde aut quō esse limitatū habet? omne aūt ens, in quo esse distinguitur à sua essentia, habet esse limitatū, vt suprà declaratū fuit: ergo oē tale est in prędicamēto. Ex quo corolariè cōcluditur, q̄ habēt genus, specię, & differētiā. Addit aūt, q̄ uis occultæ sint nobis earū differētiæ, & vt respōderet dubitationi, qua quis dicere posset, Quomodo scis in eis esse differētias, si illas ignoramus? stat em scire de eis quæstionem an est, & ignorare quæstionē quid est: nouimus inquā differentiam esse in illis sed quæ sint illæ, latet: latēt aūt intelligentiarū differētię secūdū se: quia cōe est omnibus substātiis habere occultas differētias proprias secūdū se: & in hoc cōueniūt cū substantiis inferioribus: latēt secūdū accidērales ,proprietates; quæ sunt earum passiones, quia excedunt facultatē naturalem intellectus humani, qui se habet ad manifestissima in natura: sicut oculos noctuæ ad lumen Solis, & in hoc differunt à sensibilibus substantiis, quarum propriæ differentiæ nōbis suarum proprietatum significantur: sicut causæ nominibus suorum effectuū: vnde omnino immanifestę sunt nobis intelligentiarū differentiæ quo ad quid sunt, &c.

c. 5. par. 3. in prę. Hæc qō. 1 parte. 2. in pri. 2. Met. tex. c. 1.

QVAESTIO. XIIII.

Num intelligentiæ sint à nobis quidditatiuè cognoscibiles in hac vita.

CIRCA Hanc particulam dubitatur, an intelligentiæ sint à nobis quidditatiuè cognoscibiles in hac vita, &c.

¶In hac q. septem agenda sunt: primò declarabo titulum & intētionem quæstionis, Scdo adducetur opinio Auer. Tertiò impugnabitur: Quartò respondebitur suis rationibus: Quintò declarabitur opinio S Tho. Sextò adducentur: rationes Ioannis de Gandauo contra S. Tho. Septimò eis satis fiet, &c.

Differ cognitio quidditatis à cognitione quidditatis.

QVOAD Primum nota, q̄ aliud est cognoscere quidditatē, seu cognitio quidditatis, & aliud est cognitio quidditatiua, seu cognoscere quidditatiuè. Cognoscit enim Leonis quidditatē quicūque nouit aliquid eius prædicatū essētiale. Cognoscit aūt quidditatiuè nō nisi ille, qui oia prædicata quidditatiua vsq; ad vltimā differētiā nouit, &c. Cū autē cognoscamus intelligentias esse substantias, & esse intellectuales, &c. liquet q̄ earum quidditates cognoscimus: vnde hoc in dubiū nō vertitur, sed quæst, est, an quidditatiuè cognoscere eas possimus, vt penetremus. f. vsque ad vltimas earum differentias: & licet hæc quæst. habeat opiniones plurimas, vt patet tertio de Anima, cō. 36. quia tamen non nisi cū Scoti stis & auerroistis hic agitur, & Scot. opinio in conclusione non

discrep

Universidad de Deusto

discrepat. vt patet in primo senten. distin. 3. cum solo nobis discertandum est Auer. Hæc de primo.

Putat Alexādri, Alphārabis Auer. pace & ib. Sco. pri. di. 3. q. 3. in solutione dubii ibid. moti in c. q. circa med.

QVO ad secundū Auer. in 3. de Anima. com. 36. suppositā fictionē, quā in com. 5. opinatur, q intellectus possibilis, vt appropriatus nobis adeptis omnibus intellectis speculatiuis, ac per hoc continuatus intellectus agenti, vt formæ per illū intelliget substātias separatas: & cōsequenter nos, quibus per hoc fiet intellectus agens forma: sicut modo est intellectus possibilis: ita q sicut modo per intellectum possibilem intelligimus materialia, ita tunc per intellectum agentem intelligimus substantias separatas.

¶ Probat aūt rationē suā duabus rationibus. Prima ratio fundatur supra duas propositiones. Quarū prima est, Intellectus, & prima intellecta speculatiua se habent sicut forma & materia. Probatur illa sic. Illa quorū est vnamet operatio, ita q operatio vnius communicetur alteri, se habēt, sicut agens & instrumentū, vel sicut forma & materia. sed intellectus agentis & primorum intellectorum speculatiuorum est vnamet operatio: ita q operatio intellectus agentis. s. facere intellecta in actu, communicatur primis intellectis speculatiuis, ergo intellectus agens & prima intellecta speculatiua se habent sicut agens & instrumentum, vel sicut forma & materia. Patet Minor, quia intellectus in habitu potest nō solum intelligere, sed facere conclusiones intellectiuas in potentia intellectas in actu, vtrunq; enim experimur in nostra esse potestate. s. intelligere & facere conclusiones actu intellectas mediantibus primis intellectis: quę solo lumine intellectus agentis fiunt intellecta in actu. In Maiore verò notāter dicitur (ita q ppria operatio vni⁹ cōmunicetur alteri) quia plures trahētes nauē, ad eandē operationē concurrunt, nō tamen sicut materia & forma, nec sicut agēs & instrumentū: propterea quia alter alterius propriā operationē non sortitur. Clarū est aūt, q cōicans operationē suā alteri cōcurrēdo ad idem se habet ad illud: sicut agēs principale ad instrumentum, quēadmodum carpentarius sedis factionē ferræ communicat: vel sicut forma ad materiā, sicut calor calefactionem aquæ calidæ cōmunicat. Et licet vtraque pars difiunctī concluſi sit vera: quia tamen prima pars manifestior est, & minus ad propositū, ideo Commentator secundam partem declarat. s. q prima intellecta speculatiua & intellectus agens se habeāt vt materia & forma: & hoc facit declarando, q intellectus agens. & non solum prima, sed anima intellecta speculatiua se habent sicut forma & materia. Manifestat autem hoc sic, Quandocūque est aliquid receptiuū aliquorū duorum ordinum inter se habentiū id quod est perfectius & formalius, est sicut forma: id verò quod est imperfectius. & minus forma le, habet rationē materiæ: sed intellectus possibilis est receptiuus intellectorum speculatiuorum, & intellectus agentis ordinem inter se habentium: ita q intellectus agens est perfectior & formalior intellectis speculatiuis: ergo intellectus agens & intellecta speculatiua se habent sicut forma & materia. Dicitur autem in maiori, ordinē inter se habentiū: quia aliter propositio nō esset vera. sicut patet de albedine & dulcedine lactis: quarū neutra est alterius forma. Cùm enim ordinata sunt necessario verifica propositio, vt patet. cum aër recipit colorem & lumen. Minor patet ex eo q intellectum recipitur in intelligente. Intellectus autē possibilis intelligit, & intellectū agentē & intellecta speculatiua & c. & sic patet prima propositio. ¶ Secunda propositio est, Intellectus possibilis & appropriatus nobis, quādoque recipit intellecta speculatiua & intellectū agentē in potētia tantū: quādoq; partim in actu, & partim in potētia. quādoq; totaliter in actu. Ista ppositio quo ad intellecta speculatiua est clarissima, intellect⁹ nāq; infantis est in pura potētia. sicut tabula rasa, in qua nihil est depictum: postmodum verò recipit primorū principiorū notitiā deinde multarū conclusionū succesiuè acquirit notitiā: & sic secūdū aliquid est in actu, puta secūdū principia: & secūdū aliquid in potētia, puta secūdum cōclusiones, & postremò acquisitis omnibus cōclusionibus & totaliter, & secūdū omnia in actu tā principia, quia cōclusiones. His si cōiunxeris primam propositionē, illucescet tibi hæc secūda propositio, quo ad secundā partē. Si enim intellectus agens est forma intellectorū speculatiuorū, eadē erit proportio coniunctionis ad intellectum agentem, quæ est inter intellectū possibilem & intellecta speculatiua quo ad hoc, q sic totaliter vni totaliter & reliquo cōiunct⁹ erit: & si partialiter vni, partialiter & reliquo cōiūct⁹ erit.

2. propositio Auer. ibi. circa parumante finem.

Formatur prima ratio Auerro.

¶ His præmissis formatur prima Auer. ratio sic, Omne quod mouetur ad acquisitionē alicuius vt formę illa pfectè acquisita, pōt operari operatiōe propria illius formæ: sed intellectus possibilis vt appropriatus nobis, mouetur ad acquisitionem intellectus agētis, vt formæ: ergo illo acquisito, potest operari operatiōe propria illius. Sed operatio propria intellectus agēris est intelligere substātias separatas quidditatiuè. ergo intellectus possibilis poterit per illum intelligere substantias separatas: & cum intellectus possibilis operatio noua nos denominet, consequenter nos per intellectū agentē intelligimus, substātias separatas &c. Maior patet exemplariter cū aqua mouetur à forma caloris, acquisito illo pōt calefacere, & similiter apparet in omnibus. Minor verò probatur dupliciter. Primò ex duabus propositionibus præmissis sic, Quādocunq; aliqd mouetur ad aliqua duo recipiēda ordinata inter se, ad id quod est formalius & perfectius mouetur, vt ad formā ex prima ppositione: sed intellectus possibilis mouetur ad intellecta speculatiua, & intellectū agentē: quia quādoq; est in pura potētia, quādoq; partim in actu, & partim in potētia, ex secūda ppositione ordine inter se habēria: quia mediātibus intellectis speculatiuis recipitur intellectus agēs: & intellectus agēs est formalior & perfectior. ergo intellectus possibilis mouetur ad acquirendū intellectū agentem vt formā. Secūdò probatur illa Minor sic, intellectus possibilis mouetur ad acquisitionē intellectus agentis vt finis: ergo vt formæ. Antecedēs patet ex eo, q ipse intellectus agens est efficiens illius motus: quo mouetur intellectus possibilis ad ipsum, in separatis enim à materia idem est efficiens & finis motus: vt Com. 36. 12. Meta. haberur. Cōsequentia verò patet ex secundo Phy. tex. com. 70. vbi dicitur, q finis, motus & forma idem sunt, & hanc probationē tangit Auer. 12. Metaphy. in fi. com. 38.

Com. 36. T. c. 70. Com. 38. 2. ro. pr. ibi. circa tex. Com. 13. cōtra gēti. 1. ca. 45. post. nec 1. q. 88. art. 1. ad. 1. quæst. 37 post medium.

¶ Secunda ratio Auer. ponitur secundo Meta. com. 1. Si intelligētiæ nō essent à nobis cognoscibiles, natura ociosè egisset: consequens est falsum. Consequētia probatur: quia fecisset id quod est in se naturaliter intellectū: non intellectum ab alio sicut si fecisset Solem non cōpræhensum ab aliquo visū. Et quoniā hæc cōsequētia cum sua probatione derisibilis à S. Tho iudicatur, ppterea q frustra est quod non potest consequi finem suū: & intelligentiarum finis non est intelligi à nobis: dato enim q intelligi esset finis earum, sufficit earum intelligibilitati, vt à seipsis intelligātur: non enim sequitur, ab intellectu humano nō intelliguntur, ergo à nullo. sicut non valet, Sol non videtur à noctua, ergo à nullo visu. Idcirco Ioann. de Gan. in tertio de Anima, dupliciter probat illam consequentiam. Primò dicens, q Cōmentator non supponit q finis substātiarum separatarum, sit intelligi à nobis: sed supponitur q intelligentiæ ex se sint intelligibiles ab intellectu nostro, cùm cōtineātur sub eius obiecto primo, scilicet ente: & tunc bene sequitur, intelligentiæ sunt ex se naturaliter nobis cognoscibiles, intellectus noster naturaliter natus est eas intelligere: naturaliter eū actiuo quale est intelligentia debet correspondere naturale passiuum quale est intellectus, aliter potentia actiua esset frustra in natura. Secundò deducitur ab eodem illa consequentia: quia etsi intelligētiarū finis primarius nō sit intelligi ab intellectu nostro, est tamen earū finis secundarius. Agunt enim prima intētione propter se: secūdario autē propter alia, vt dicitur secūdo cæli, Com. 21. & ideo sequitur q intelligētiæ saltē quo ad finē secūdariū essent frustra: & sic natura fecisset aliquid otiosē. Propterea, inquit, cōsequētia Commētatoris est vna propositionibus per se notis: & nō est derisibilis. Pōt adhuc tertiò deduci illa cōsequētia ex dictis Commentator 3. de Anima. Com. 36. vbi examinans rationē Thæmistij, dicit q si intellectus noster est immaterialis, cōsequētia ista tenet, intellectus noster intelligit res sensibiles factas immateriales, ergo intelligit res secundum se immateriales. Et fundatur hoc dictum super verbum Aristot. tertio de Anima. tex. Com. 4. dicentis q intellectus excellenti intelligibili apprehensio vigoratur ad altius intelligendum. Ex quibus habetur in proposito, quòd immaterialitas est sufficiens causa virtuti cognoscitiuæ, quòd intelligere possit substantias separatas. Vnde sic probatur consequentia. Intelligentiæ non sunt ab intellectu nostro cognoscibilis, ergo à nullo alio sunt cognoscibiles, ergo frustra sunt cognoscibiles: sicut Sol frustra esset visibilis, si à nullo posset videri. Prima consequentia tenet ex eo quòd si immaterialitas non dat intellectui nostro illas intelligere, nulli hoc dabit: quia iam declaratum est immaterialitatē esse sufficientem causam huius: sicut quia sensitiuum est sufficiens causa sensus tactus, si positum in vna specie animalis non daret tactum, nulli alij hoc daret. Secunda consequentia clara est exemplo. Quilibet ergo intellectus potest subsistentias separatas cognoscere ex sua immaterialitate: plus tamen & minus secundum q plus & minus perfectionis habent. Hæc de secundo.

Com. 21. Com. 3. ante me co. 3. fi. & 4 in princip. T. c. 7. Quòd cōtinuatio intellectus agēti nō per ducat intellectū possibilē ad cognitionem quidditatiua substantiarum immaterialium Positio quod intellectus possibilis

QVO AD Tertium arguitur contra hanc opinionē dupliciter. Et primò probatur, quòd talis continuatio posita non producat intellectum possibilem, vt nobis appropriatum, ad intelligendas substantias separatas: id quod continuatur intellectui agenti non nisi vt formæ intellectorum speculatiuorum non potest per illum intelligere substantias separatas quidditatiuè, sed intellectus possibilis, vt appropriatus nobis continuatur intellectui agenti non nisi vt formæ intellectorum speculatiuorum, ergo intellectus possibilis vt appropriatus nobis per talem continuatione non potest intelligere substantias separatas quidditatiuè. Maior probatur, supponendo quod intellectus agens habet proportiones diuersorum ordinum ad superiora & inferiora, substantias immateriales. s. & intellecta speculatiua. Ad superiora enim comparatur vt contemplatiuus, & non vt eorum forma: ad inferiora verò, vt factiuus & forma. Hoc stante patet vis maioris. Quandocunque enim aliquo vnum habet diuersi ordinis proportionem ad diuersa, id quod continatur ei, secundum quòd habet proportionē ad inferiora, ex hoc nō cōtinuatur secundū quod habet proportionē ad superiora. Cōmittitur enim manifestè fallacia accidentis, ex vno aliud concludendo. Id ergo quod continuatur intellectui agenti vt formæ intellectorū speculatiuorū, non ex hoc cōtinuatur ei. vt cōtēplatiuo substātiarū immaterialiū. Minor verò ex Cōmentatoris dictis habetur, nullum aliud modū ponentis in proposito, quo cōtinuetur possibilis cum agente, nisi per intellecta speculatiua, vnde dicit q cùm est in pura potētia ad intellecta speculatiua est & in pura potentia ad intellectum agentem, cum verò partim est in actu, & partim in potentia respectu illorum, est etiam sicut respectu istius: & cum fuerit totaliter in actu secundū intellecta speculatiua. erit totaliter copulatus intellectui agenti.

Intelligere quid distinctiu é substantia separata per intellectum a tente sibi copulata. Adhuc hos non intelligeremus cōsidera virtutes humanas & humanum & vnibus quantum vales cōtra errores Auer. ad probandū impossibilitatē propri. Com. 3. ante me co. 3. fi. & 4 in princip. T. c. 7. Ad secūdum.

¶ Secundò probatur, q posito, q talis continuatio ad hoc perduceret intellectū possibilē, nunquā tamen nos ad hoc perducere potest: & arguo sic, Id quod cōtinuatur intellectui agenti, nō nisi vt coloratū lumini, & intellectui possibili non nisi sicut coloratū visui: non pōt denominari operās propria operatione luminis, vt visus seu intellectus agentis, aut possibilis. sed homo phātasians habet huiusmodi cōtinuationē cū his intellectibus: ergo non potest denominari faciēs intellecta, & intelligēs substātias immateriales, quæ sunt operationes intellectus agentis, nec intelligens res sensibiles, quæ est operatio intellectus possibilis. Minor est nota ex terminis, non enim pōt verè dici, q coloratum illuminet, aut videat. Minor autem patet ex tertio de Anima, tex. com. 18. & 30. Nec obstat aliquo modo similitudini dꝛæ, q homo proprio actu cogitatiuæ spiritualizat phantasmata. Coloratum verò non spiritualizat colores. Quoniam si fingamus coloratum in seipso nō posse obiici oculo, neque lumini, sed spiritualizatum tantùm in speculo. q propria operatio speciem in se colorati spiritualizaret, similitudo, curreret quaruor pedibus: & tamen tale speculum obiectum lumini & visui non verè posset denominari illuminans. neq; vidēs & hæc ratio apparet mihi demonstratiua: & aliàs, si Deus concesserit nobis vitam, eius efficaciam plenius ostendemus. Hæc de tertio.

Tertio de anima & 2. c. 71.

QVO Ad quartū. Ad primā rationū Auer. dicitur q Maior est vniuersaliter falsa, si teneatur, vt teneri debet ad hoc, q intentum concludat. Debet enim vniuersaliter teneri, nedum subiectum, sed etiam prædicatū hoc modo. Omne q mouetur ad acquirēdam ali quā formā, illa perfectè acquisita potest operari omni operatione propria illius formæ, aliter nō cōcluderet. patet autē hanc esse falsam ex eo q sufficit, quòd id quod acquisiuit aliquā formā participet aliquā operationem illius formæ, illam, s. quæ conuenit formæ secundum id, quo recipit receptiuum: & ratio huius est assignata in prima ratione contra Auer. facta, quia. s. non oportet rem continuatam formæ habenti diuersas proportiones ad inferiora & superiora, ex hoc q perfectè continuatur ei secundō inferius, q continuetur ei secundū superius. vnde ex hoc, q intellectus possibilis acquisiuit intellectū agentē, vt formā, licet sequatur. q possit operari operatione intellectus agentis. vt est forma intellectorum speculatiuorū, quia vt sic acquiritur. s. formare intellecta in actu, & extendere se ad omnia intelligendo, ad quæ se extendit intellectus agens vt factiuus: non tamen sequitur, q possit omnia intelligere quæ respicit intellectus agens, vt contemplatiuus.

¶ Ad secundā rationē respondetur negata consequētia, & ad primam probationē dicitur, q cōcomittitur fallacia consequentis à superiori ad suum inferius affirmatiuè: concesso enim q intelligentiæ sunt cognoscibiles ab intellectu nostro: quia continentur sub eius primo obiecto, non sequitur, ergo sunt à nobis intelligibiles quidditatiuè. Non enim omne contentum sub ente est quidditatiuè à nobis intelligibile: eo q ens, licet sit obiectum adæquatum intellectui nostro extensiuè, non tamen est adæquatum adæquatione mutua intensiuè: & est dicere, q licet omne ens possit à nobis intelligi: non tamen omne ens potest à nostro intellectu penetrari vsque ad vltimas differentias, hoc enim modo quidditas rei materialis est, obiectum adæquatum intellectus nostri: scilicet adęquatione intensiua, solam namque eam & omnem intellectus noster natus est intelligere quidditatiuè.

¶ Ad secundum modum deducendi consequentiā similiter respōdetur, licet enim detur, q intelligi à nobis sit finis secundarius intelligentiarum: non tamen valet, ergo intelligi quidditatiuè à nobis est finis secundarius: imò hoc est impossibile.

¶ Similiter ad tertium modum dicitur, q licet immaterialitas sit sufficiens causa virtuti cognoscitiuæ, quod possit intelligere substantias separatas: non tamen valet, ergo ex immaterialitate habet, q possit cognoscere eas quidditatiuè.

¶ Autoritas autem Aristot. adducta, cū rectè intelligitur, non obstat. Aduertendum est enim, sensum respectu excellentis sensibilis, duo fortiri, & q. s. non perfectè cognoscit illud, & q patitur passione corruptiua ab illo: intellectus autem respectu excellentis intelligibilis primum tantum habet. s. q perfectè non intelligit illud: passionis enim expers est. & ratio est, quia secundum sequitur materiam, cuius actus est virtus sensitiua, non autem intellectiua: primum verò sequitur improportionem potentiæ ad obiectum, quæ saluatur ita in virtute immateriali, sicut materiali. Sicut enim noctua ex sua specie visum improportionatū claro lumini habet, ita homo ex sua natura intellectum improportionatum claro intelligibili separato. s. secundū rem à materia. Conueniunt ergo intellectus & sensus in primo, sed differunt in secundo. Et qua differentia Arist. ibi dicit oriri, q sensus post excellens sensibile sentatū debilitatur: intellectus autem post excellens: intelligibile intellectum non alteratur, magis potest intelligere alia. q intelligendum est secundum modum sibi possibilem. Ex hoc autem non licet inferre, ergo potest quidditatiuè cognoscere substantias immateriales: sed, ergo non procedit ex eius alteratione. q illas non possit comprehendere quod gratis concedimus: habet enim homo intellectum ratiocinatiuum, qui oritur in vmbra intelligentiæ apud Isaac: & ideo proportionatus naturaliter ad intuendum intelligibile non purum & clarum, sed obumbratum materiæ: quale est quidditas à sensibilibus abstrahibilis. Hæc de quarto.

Opin. S. Tho. 1. parte. q. 88. art. 1. 3. cōtra Gent. c. 45. & 2. Metap circa te. com. 1.

QVO Ad quintum ponenda est opinio, S. Tho. quā ex prima parte. q. 88. & tertio cōtra Gent. c. 45. & 2. Meta. assumo. Tenet ipse hanc conclusionem. Anima humana corpori coniuncta non potest quidditatiuè cognoscere substantias immateriales quæ ad presens dupliciter probatur. Primò sic, Intellectus existens in potentia non nisi ad recipienda intellecta abstracta ab intellectu agente, non potest intelligere quidditatiuè substātias immateriales: intellectus humanus est huiusmodi, ergo. Maior ex terminis patet: oppositum enim prædicati infert oppositum subiecti. quod enim potest intelligere substantias separatas quidditatiuè, non est tantū in potentia ad recipienda abstracta ab intellectu agente, quoniam substantiæ separatæ non sunt abstractæ à materia per operationē intellectus agentis. Minor ex Arist. colligitur 3. de Anima. tex. com. 17. vbi dicitur, q intellectus agens potest omnis facere, quæ intellectus possibilis potest fieri.

T. c. 17.

¶ Secūdò probatur sic, Nullus effectus sensibilis pōt ducere quidditatiuam cognitionē substātiarum separatarum, ergo intellectus humanus coniunctus corpori, non pōt quidditatiuè illas cognoscere: cōsequentia tenet: quia nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu. Antecedēs verò probatur ex eo, q effectus dupliciter pōt in cognitionē quidditatiuā suæ causæ ducere. Vel per modum similitudinis: sicut effectu vniuoco cognito, eius causam quidditatiuè cognoscimus: propterea quia sunt eiusdem naturæ: & hoc modo clarū est nullū sensibile posse perducere ad substantiarū immaterialium naturas, eo q differunt nō solùm specie, sed genere. Alio modo effectus ducit in quidditatiuā cognitionem suæ causæ non per modum similitudinis, sed per hoc, q demonstrat totam virtutem suæ causæ. Sicut intelligere ostendit totam virtutem animæ intellectiuæ: & ideo ex tali operatione in eius quidditatiuam cognitionem procedimus. Nec hoc modo sensibilia valent ad cognitionem quidditatiuam intelligentiarum nos perducere. Nullus enim effectus particularis adæquat totam virtutē causæ virtualis, quodlibet autem sensibile est effectus particularis vt materiales cōditiones earum cuiusque ostendunt: sigitur per nullum sensibile in quidditatiuam cognitionem substantiarum materialium, quæ causæ vniuersalissimæ sunt peruenire possumus, &c. Hæc de quinto.

QVO AD SEXTVM contra hanc determinationem arguit supradictus Io. de Gan. in tertio de anima, multipliciter.

Ioan. de Gan. q. 37. ante melium. Prima. Cap. 9. can. 8.

¶ Et primò contra illam particulam in conclusione positam conjuncta corpori. Nulla forma impeditur sua nobilissima operatione propter vnionem eius ad propriam materiam: sed intelligere substantiarum separatarum quidditates est nobilissima operatio animæ humanæ, vt patet primo & decimo Ethic. Corpus autem humanum est eius propria materia, ergo anima humana propter vnionem ad corpus non impeditur à speculatione substantiarum immaterialium.

Secūda.

¶ Præterea ad idem, Anima humana, aut nata est intelligere substātias separatas per suam substantiā, aut per speciē influxam, aut per speciem causatam ex phantasmate. Si per suā substantiā, cùm substantia eius per vnionē ad corpus non impediatur, poterit eas intelligere: si per speciem à phantasmate sumptam, vnio ad corpus iuuabit: si per speciem influxam, quæritur quomodo vnio ad corpus impedit, aut nō ꝓmittit talē influxū fieri: hoc enim nō videtur rationabile aliquo modo esse, quia generatio vnius speciei nō impeditur à corpore, nisi corpus habeat cōtrariā dispositionē dispositioni requisitæ ad eius generationē. Verbi gratia, quia color exigit diaphaneitatē in aēre, ad hoc vt recipiatur in eo, nullū corpus impediet generationē speciei coloris, nisi habeat opacitatem quæ cōtraria est diaphaneitati, modò corpus humanum nullam habet dispositionem contrariam dispositioni, quam exigit receptio speciei intelligibilis influendę, vt patet: ergo. Et cōfirmatur ratio sic, Bonū simpliciter alicuius naturę nō impeditur ꝓpter bonū simpliciter eiusdē naturę. Quod enim impedit bonum simpliciter alicuius naturę est illi malum simpliciter: sed intelligere substantiarū immaterialium quidditates est bonum simpliciter animę humanæ: ergo nō impeditur per vnionem ad corpus, cùm hoc sit ei etiam bonū simplic

Confirmatio.

Universidad de Deusto

Tertio. simpliciter. Tertio arguitur contra conclusionem ipsam ex dictis S.Tho.sic,illi dicunt ꝙ cognoscimus esse intelligentias ũ nõ quidditates,aut esse est idem ꝙ quidditas aut diuersum,Si diuersum:ergo vtrunque sub nostra cadit cognitione,quicũque enim cognoscit diuersitatẽ aliquorum, cognoscit extremalium diuersitatis, vt dicitur secundo de Anima.text.Comm.146.Si idem,ergo cognito vno cognoscitur & reliquum.

Tc. 146. ¶Si dicatur ꝙ cognoscimus illas quidditates,sed non perfectè,cõtrà.Primò quia hoc repugnat duobus dictis Thomistarum,quorũ primũ est, ꝙ nos nõ intelligimus quidditates substantiarũ separatarũ. Secundũ est,ꝙ cognoscimus esse illarũ nõ quidditates, Ex primo arguitur sic,Homo nõ intelligit quidditates separatas:ergo nullo modo intelligit eas. Tenet cõsequentia per locum a toto in modo ad suam partẽ negatiuè.Ex secundo dicto arguit sic,Ea cognitio negatur de quidditate, quæ affirmatur de esse, sed esse non cognoscitur à nobis,nisi imperfectè:ergo cognitionem etiam imperfectã negare intendunt de quidditatibus.Si enim vtrũque imperfectè cognoscimus, quare magis alterũ negatur cognosci, aut alterũ affirmatur: secundò probatur, ꝙ responsio in se sit falsa sic, Si imperfectè cognoscimus quidditates illas, aut hoc est, quia nescimus eas ita perfectè sicut a seipsis cognoscũtur: & hoc nõ.quia hoc est ridiculũ vertere in dubium, aut quia nescimus eas perfectione debita nobis secundũ nostram naturam : & hoc est voluntarium: nulla enim ratione hoc conuinci poteſt, vnio namque ad corpus hoc impedire non poteſt, vt probatum est. Hæc de sexto.

1. par. q. 88. art. & q.89. art.1. & 3.c. QVO Ad septimum pro responsione ad hæc argumenta ꝓno tandũ est ꝙ secũdũ doctrinã S.Tho.prima parte,q.88.& 89.inter cognitionẽ aiæ cõiũctæ & separatæ hoc inter est, ꝙ cõiũcta sicut habet modũ essendi,cõcernẽdo se ad phãtasmata : ita ꝙ ex cõformitate modi operadi ad modũ essendi, fit vt aia cõiuncta fit cõuerla ad phãtasmata secundũ intellectũ possibilẽ,vt possiuũ ad actiuum:adeò vt non nisi ab illis cũ intellectu agente recipere possit species. Separata aũt à corpore,sicut habet alium modũ essendi absque corporis informatione,ita habet & alium modũ intelligẽdi,vt etiã ex conformitate modi operãdi ad modũ essendi fiat, vt anima separata cõuertatur secundũ intellectũ ad superiora vt actiua,vt ab eis influxũ specierũ recipiat,vtpote in modo essendi similis illis reddita,& corpore relicto liberior quodãmodo facta ampliꝰ phãtasmatibꝰ nõ alligata.

Differũt anima separata & coniuncta Primo.

Secundo ¶Ex hoc aũt oritur alia differẽtia,ꝙ anima cõiuncta nõ põt substãtias immateriales cognoscere,nisi per species à sensibilibus acceptas.Alligatus est em eius intellectus phãtasmatibꝰ.Separata verò põt illas p species ꝓprias cognoscere,cũ cõuersa iã sit ad superiora.

Tertio. ¶Nascitur quoq; ex his tertia differẽtia apud subtiliter speculantes animã esse partẽ speciei & vniri corpori ꝓpter melius : quia s. cognitio, quam habet anima p species acquisitas est cognitio distincta, & quidditatiua ptinges vsque ad vltimas rerũ differẽtias, Cognitio aũt.q. separata ex speciebus influxis fortitur,confusa est, & in cõmuni res notificat,Cũ enim anima naturaliter sit pars hominis,naturalẽ modũ intelligendi ex propria natura sibi vendicat per species acceptas à phãtasmatibus intelligere, & non p species influxas : hic enim modus intelligẽdi naturalis est in intelligentiis ex sua natura,& ideo sicut intelligẽtiæ perfectã rerũ notitiam per species influxas habent:sic anima per species acquisitas de sensibilibus notitiã habere potest perfectã, species enim influxæ facultatem naturalem intellectus eius excedunt. Est hic modus superiori ordini connaturalis & proprius, & animæ nõ cõuenit nisi per quãdã defectiuã participationẽ. Cùm sit præterea talis inter substãtias intellectuales ordo,ꝙ quò proximiores sunt primæ omnia p sola sua substãtia intelligẽdo penetrãti,eo per vniuersaliores species rerũ notitiã perfectã naturaliter capiunt ; vltima inter eas anima, s.intellectiua ex natura sua,adeò dearticulatas exigit species, vt singularum quidditatum singulas oporteat habere similitudines, ꝓpter ꝙ & corpori vnitur, vt eas inde accipiat:& ideo vis eius intellectiua,cùm per species superiores quales sunt influxæ intelligere tentat,opprimitur quodãmodo.& confusam tantũ notiam habet, sicut discipulus vniuersales cõceptus præceptoris apprehẽdere nõ valẽs ablq; distincta cognitione remanet.Huius aũt signũ est,ꝙ inter homines,qui sunt perspicacis ingenij, statim ꝓpositis principiis ad conclusiões sese cõferũt & ex eiusdẽ principiis multas cõclusiões speciales deducũt, Hebetis aũt ingenij non nisi pricipiis applicatis à ꝓceptore ad singulas cõclusiões & i forma syllogistica,& cũ exẽplis materialibꝰ distictã pcipiũt veritatẽ.

Ad primam. Cap. 9. Cap. 8. ¶Ex his iã potes intelligere, ꝙ anima nec cõiuncta nec separata quidditatiuã cognitionẽ substãtiarũ immaterialiũ habere naturaliter potest.& ꝙ plus est,habes ex his,ꝙ anima separata per species influxas nec Bouem nec Leonem quidditatiuè cognoscit, sed omnia præter sui ipsius naturam in cõmuni notiã. Vibicunque aũt alibi inuenies S.Tho.dici, ꝙ anima separata quidditates substantiarum immaterialium nouit, &c. recolito ab ipso vocari cognitionem quidditatiuam cognitionem eam, quam habet de illis anima separata per propriàs species, quam habere non potest

Ad Rationem igitur primam dicendũ est quod licet intelligere substãtias immateriales sit nobilissima operatio animæ intellectiuæ: intelligere tamen eas quidditatiue est operatio sibi impossibilis: nec Ari.in 1,aut 10.Ethi.dixit oppositũ: imo quæstio mota ab ipso in 3.de Anima text. cõ. 36.nusquam soluta reperitur, Posuit enim fœlicitatem humanam incõtemplatione substantiarum leparatarum nobis possibilis,quæcunque sit illa.Similiter dicitur ad secũdam, ꝙ vnio animæ ad corpus non impedit cognitionem quidditatiuam substantiarum immaterialium:quandoquidem illa animæ secundũ omnẽ naturæ statũ est impossibilis. Quòd si hæ duæ rationes formentur ad concludendum animã vtina posse habere talem notitiam substantiarũ immaterialiũ,qualem per earum species separata habet.Respondeatur ad primũ negãdo,ꝙ intelligere substãtias immateriales tali modo si inobilissima simpliciter operatio animæ:licet sit nobilissima secundũ quid: maiorẽ enim perfectionem simpliciter ponit in anima intelligere substantias sensibiles distincte,& quidditatiue:& substãtias immateriales per effectus sensibiles & communia, q̃ intelligere ea in cõfuso : licet sit secundũ quid nobilior illa cõfusa intellectio ex hoc ꝙ est p earũ species & immaterialiori modo. Vnde dico ꝙ nõ inconueni: animã nostrã impediri ad operatione nobilissimã secundũ quid propter pfectionẽ sibi nobilissimã simpliciter acquirendã ex vnione ad ꝓriã materiã:vnde non sequitur vnionẽ esse præter naturalẽ, sed naturalissimã,vt pote propter perfectionem suã simpliciter:& præsertim quia cognitio illa, quam habet, separata est sibi quasi præternaturalis,sicut & modus essendi,quem habet:&c.

Vt ipsemet lo. testatur in q. 37. 3. de Anima. *Ad secũdam alia sol.* *Ad primum.* *Ad secũdum.*

¶Ad secundam dicatur,ꝙ impeditur anima ex vnione ad corpus, ad receptionem talis influxus ex hoc ꝙ modũ essendi in corpore sequitur modus operandi non nisi per conuersationem phantasmata:naturalis enim cõuertio animæ ad phantasmata est impeditiua conuersiõis ad superiora. ꝓbatio autẽ contra hoc nihil facit, contingit em̃ alio modo impedimentũ dari:vt iã patet. Ad cõfirmationẽ dicitur,ꝙ minor est falsa.Intelligere enim substantias immateriales tali modo est bonũ aiæ secundũ quid,& nõ simpliciter: vnio verò ad corpus cũ sequẽtibꝰ ipsam, est bonũ eius simpliciter.

Adcõfirmationẽ. *Ad tertium.*

¶Ad tertiũ dicitur, ꝙ siue esse & essentia distinguantur. siue sint idem,nõ valerent argumenta ꝓpositum:in Deo enim sunt idem, & in aliis intelligentiis distinguuntur, & tamen eandem de veritate proferimus sententiam,dicentes quòd cognoscimus esse, non quidditatem. Responsio ergo ibi data vera est: quia dicitur, ꝙ cognoscimus quidditatẽ imꝑfecte.Nec hoc repugnat dictis Thomistarum. Non q̃dẽ primo q̃a illud debet intelligi de cognitione quidditatiua, & nõ de quacunque cognitione, vnde non valet, ergo nullo modo cognoscimus:sed,ergo nullo modo cognoscim' q̃ditatiue.

Secundo Poste. 1. com.8.

¶Secundo autẽ dicto nullatenus aduersatur.Cum enim dicimus, ꝙ cognoscimus esse & non quidditatem, affluenti Peripateticis sermonibus, intendimus, ꝙ scimus de illis terminare, quæstione an est,quæ de esse querit:& ꝙ nescimus de eis terminare quæstionem quid est,quæ quidditatem scrutatur:& si secundũ aliquod prædicatum quidditatiuum terminare illam nouerimus:notitiam illam (quia & nõ quidditatiuam vocamus)sequentes Arist. vestigia,qui notitiam rei per communia, notitiam quia in posterioribus analyticis appellat . Et propter hoc ea notitia proportionaliter negatur de quidditate à Thomistis in proposito,quæ affirmatur de esse: quia notitia de propria quæstione quidditatis non haberi dicitur. notitia verò de propria quæstione ipsius esse non caremus.

In q. In sepa- ratis sub stantiis genus ſu- mitur nõ à mate- ria. Tota e- ſſentia alteri aſ- ſumitur ab altera eadẽ ſed non forma quæ ſit pars com- poſiti.

¶Ad vltimum,quo probatur, ꝙ responsio sit falsa in se:dico ꝙ ideo dicitur intellectus noster imperfectè substantias immateriales cognoscere:q̃a nõ quidditatiue potest eas apprehẽdere,& magis imperfectè in hac vita.q̃a per species aliorũ.Et licet primo modo eas cognoscere sibi ipsi tantum conueniat,& ridiculum esset dubitare à quo id, ꝙ conuenit solis intelligentiis, conueniat aliis : necessarium tñ est dubitare,an cognoscere eas q̃ditatiue sibi solis. an etiã aiæ nostræ cõueniat.ꝙ secũdo modo eas cognoscere sit nobis in hac vita impossibile,nõ voluntarie,sed ratione cogente dicitur. Corpus em̃ vnitum aiæ animã ad sensibilia conuertit: vt declaratũ est &c.

Hoc tamen sciendum, quod non eodem modo sumitur genus & differentia in illis substantiis & in substantiis sensibilibus. Quia in sensibilibus genus sumitur ab eo, quod est materiale in re: differentia verò ab eo quod est formale in ipsa. Vnde dicit Auic. in principio libri sui de Anima, quod forma in diuersis rebus compositis ex materia & forma est differentia simplex eius, quod constituitur ex illa non autem ita, quia ipsa forma sit differentia sed quia est principium differentia, vt idem dicit in sua Metaphys. & dicitur talis differentia esse differentia simplex, quia sumitur ab eo, quòd est pars quidditatis rei, scilicet a forma. Cum autem substantiæ spirituales sint simplices quidditates : non potest in eis differentia sumi ab eo, quòd est pars quidditatis, sed à tota quidditate:

Secundo Metaphy. 5.6.

& id

& ideo in principio de anima dicit Auic. quod differentiam simplicem non habent, insi species, quarum essentia sunt compositæ ex materia & forma. Similiter etiam in eis est tota essentia sumitur genus modo tamen differenti : vna enim substantia separata conuenit cum alia in immaterialitate. Differunt autem ab inuicem in gradu perfectionis secundum recessum à potentialitate & accessum ad actum purum . Et ideo ab eo, quod sequitur illas, inquantum sunt immateriales, sumitur in eis genus sicut intellectualitas,vel aliquid huiusmodi: ab eo autem, quod sequitur in eis gradum perfectionis, sumitur in eis differentia, nobis tamen ignota.

prin.

Nota ad in diſtãtia munis repe- tantur.

¶Ponitur hic secundum notatum,quo vnde sumatur differentia, & vnde genus in substantiis immaterialibus, declarat opposita comparatione ad substantias sensibiles.

¶Ad cuius euidentiam scito,quòd in rebus compositis ex materia & forma quatuor intelliguntur, scilicet materia : quæ est altera pars compositi specifici, forma reliqua pars: tota quidditas vt habet rationem perfectibilis vlteriori perfectione formali,& ipsamet tota quid ditas,vt habet vltimam perfectionem formalẽ.verbi gratia,in homine potes considerare materiam in qua sua forma recipitur,& formam in illa receptam.Aduertes etiam ipsum hominẽ, inquantum est substantia: est enim homo substantia,& vt substantia habet rationem perfectibilis,per corporeum per rationale,&c. Aduertes etiam hominem, inquantum est rationalis naturæ, quæ est vltima eius perfectio formalis : Hæc aũt quatuor ita se habent ad genus & differentiam,ꝙ & materia,quæ est pars, & ipsum totum,& perfectibile fundant genus,diuersimodè tamen.Forma verò,quæ est pars & ipsum totum, vt posteriori perfectione formali perfectum fundant differẽtiam diuersimodè etiam.Cum enim genus sumatur à natura explicet,totumq; secundũ id quo adhuc perfici põt imꝑfecte cõtineat differẽtias incompletèque ac in potentia rei genericæ,& ideo comparetur à toto secundũ ꝙ possibile est formaliter perfici,& à materia ipsa sumi dicitur:Similiter cum dicere sit diuidere, terminare, differentiare genus totumq; secundũ posteriorẽ perfectionem & actualitatẽ explicare, radix autẽ actualitatis & perfectionis sit forma: meritò à toto secundũ ꝙ perfectũ est, & à forma differentia sumitur.Diuersimodè verò fundãt genus & differẽtiã partes ipsæ rei materia.f.& forma:& quidditas tota vt pfectibilis & pfecta.Sumitur em̃ genus à tota essentia,vt habet rõnẽ perfectibilis, tanquã à re formaliter significata, seu denominata ab ipso: à materia verò tanquã à radice sui formalis significati. Similiter differentia sumitur à tota essentia, secundũ vlteriorẽ perfectionẽ tanquã à re formaliter significata,seu denominata ab ipsa:à forma aũt,vt à radice sui formalis significati:nõ enim materia,quæ est pars hominis, denominatur eius genus: neque forma differentia, sed ipse homo vt substantia,vt animal generis denominationem sortitur, vt corporeus vt rationalis differentiæ denominationẽ habet. Et propterea quia genus & differentiam radicaliter fundant materia & forma: ideo ab Arist.7.Met.tex.com.33.dicitur, ꝙ sicut se habet tota rõ ad totã rẽ: sic pars rationis ad partẽ rei & 8.Met.tex.com.9. inuenies genus sumi à materia, & differentia à forma.Præterea,& Com.secundo cæli com. 49.ait , ꝙ si corpora cælestia conueniunt in genere,& differũt in specie, sunt cõpositæ ex materia & forma. Inuenies quoque,quia genus & differetia à tota essentia sumũtur, vt à re significata nomine primæ intẽtionis, & denominata nomine secũdæ intẽtionis,& nõ à parte:illustres viros dicere quãdoq; ꝙ genus nõ sumitur à materia:& differẽtia nõ sumitur à forma: quorũ cũ intuitus fueris rõnes, supradictis non aduersari videbis. Quæ cùm ita sint in substãtiis materialibus ad substãtias immateriales ascẽdẽdo,genꝰ sumi nõ dicimus à materia, nec differẽtiã,à forma, quia carẽt his partibus:vnde restat,vt à tota essentia tã genus,quã differentia nõ solùm formaliter,sed etiã radicaliter in eis sumatur. Propterea & Auic.vt in litera dicitur,assignat diuersitatẽ inter differentiã substãtiarũ cõpositarũ & simpliciũ, dicẽs ꝙ differentia in speciebus cõpositis ex materia & forma est simplex.Differẽtia verò rerũ nõ cõpositarũ nõ:& vocat differentiã simplicẽ eã,quæ nõ à toto radicaliter, sed à parte eius exit quæ simplex est. Sumuntur ergo ex tota essentia in substãtiis immaterialibus genus & differẽtia,sed differẽter:q̃a genus sumitur ex tota essentia secũdũ id quo essentialiter vna alteri assimilatur : cõueniunt enim intelligẽtiæ in aliquo prædicato quidditatiuo. Differẽtia vero sumitur à tota essentia secũdũ id,quo vna differt substãtialiter ab aliis:& hic est certus formalis perfectionis gradus indiuisibilis formaliter,quãto aliqua intelligentia proximiori purissimo actui Deo glorioso fortita fuerit:tãto perfectior erit:ꝙ hoc enim differũt inter se.ꝙ vna altera propinquior est actui puro & plus à potẽtialitatis natura recedit.

Tota eſſentia ſumitur à toto & pars à forma Tc.co. 33. T.com 9. Com.49.

AD MAIOREM Horum intelligentiam altius exordiendum est. Sciendum est nanque, quòd aliud est loqui de genere &

differentia simpliciter,& secundum ea quæ sibi accidunt,& per se conueniunt:aliud est loqui de eis,secũdũ quod ad tales naturas applicãtur.Si enim loquimur de eis secũdũ se:sic ad vtriusque generis, scilicet & differentiæ rationẽ exigitur, & sufficit ꝙ differentia quidem explicet certum & limitatum gradum entis nõ extraneæ naturæ à natura generis,cuius est diuisiua formaliter: genus verò explicet certam naturam determinabilem formaliter. Et primum quidem horum quæ de differentia dicimus, sequitur ex eo ꝙ differentia aduenies generi constituit speciem & ponit ipsam in determinato gradu entis,illo .s.quem explicat.vnde 8.Met.cõ.10.species numeri assimilantur:eo ꝙ sicut numeros subtracta, aut addita vnitas variat,sic differẽtia addita vel subtracta entibus ipsa diuersificat.Secundum autem sequitur ex eo ꝙ differentia diuersificare genus debet:ita vt non solum ipsa species sit altera ab altera specie, sed natura generis in hac specie sit diuersa à natura generis in alia specie.vt 10.Met.text.com.24.habetur. Vnde in 11.de Animalibus ait Arist.ꝙ si debeat diuidi figura differentiæ eius non erunt habere angulos æquales duobus rectis:& habere angulos æquales multis rectis:quia hæc accidentia sunt figuræ.Genus autem certam naturam significare oportet, vt transcendentia excludantur. Determinabilem verò formaliter vt specialissima segregentur.

T. cõ. 10. T.c.24.

Nota hic profundissima dicta & pulcherrima.

¶Si autẽ loquamur de genere,& differẽtia:vt applicantur ad substantiales materiales:sic genus nõ solũ explicat rẽ,& determinabilem formaliter,sed etiam radicabiliter sumitur à materia: & differentia similiter nõ solum significat determinationem & actuationem generis,sed sumitur radicaliter à forma:sed hæc accidũt generi & differentiæ ex eo ꝙ essentia,cuius sunt,est composita & realiter integrata ex duobus principiis,materia.f.determinabili,& forma determinante.Per se enim cõuenit animali,ꝙ significet naturã sensitiuam determinabilẽ formaliter per rationale.Sed quia natura sensitiua habet,ꝙ sit determinabilis per rõnale.& nõ ratione materiæ, nõ minus animal esset genus, Similiter rõnale per se habet ꝙ significet ratiocinatiuã perfectionem essentialiter determinatiua naturæ sensitiuæ.Sed quia gradus intellectiuus habet ꝙ determinet sensitiuã ex eo ꝙ aia intellectiua est forma corporis : ideo accidit huic differentiæ,f.rationale, inquantum est differentia,ꝙ sumatur à forma.Nõ minus enim rationale esset differẽtia si perfectior ratiocinatiua determinaret sensitiua absque eo ꝙ informaret anima corpus.Propter hoc communiter ꝙ dicitur sumitur genus ab eo,ꝙ est materiale potius quã à materia:& differentia sumitur ab eo ꝙ est formale,potius quam à forma.Illud cõuenit eis per se:hoc aũt ꝓ accidens.Cũ aũt substãtiarũ immaterialiũ simplex essentia sit determinata,& diffinita ad certum perfectionis gradũ,cũ infinitæ entitatis nõ sit:consequens est vt in ea sit vnde genus & differentia sumi queant.Et hoc enim, quod natura limitata est, ex ipsa determinatione sumitur differentia.Ex natura aũt communi quæ determinari intelligitur,sumetur genus.Ex eo verò,ꝙ simplex ex seipsa terminatur,ita ꝙ non habet duas partes reales,quarum altera terminetur,& altera terminet:sicut substantiæ sensibiles habent materiam & formam.

¶Et sic in acceptione generis & differẽtiæ in substantiis materialibus saluatur id quod est per se.f.ꝙ genus significet certam naturam formaliter determinabilem. Et differentia explicat determinatã perfectionem substantialem formaliter constitutiuam illius in certo gradu entis, licet non saluetur id quod est per accidens scilicet quòd genus sumatur à materia:differentia verò à forma.

A D Profundiorem huius rei perscrutationem notandæ sunt tres propositiones.Prima est ꝙ omne individuum distinctũ realiter à suo esse habet plura prædicata quidditatiua:quorum successu magis ac magis appropinquat ad suum esse. Secunda propositio est ista, Inter prædicata quidditatiua supradicta talis est ordo, ꝙ tãtò vnumquodque est actualius quo appropinquat ad esse: & tantò est potentialius,quantò remotius est ab esse.Declarãtur primò exemplariter, deinde ratione propositiones istæ. Socrates distinctus realiter à suo esse existentiæ habet plura prædicata quidditatiua,f.substantiam,corpus viuum,animal,homo,& certum est, quod Socrates inquantum substantia,valde elongatur à sua exiſtẽtia:exigitur enim ad hoc, ꝙ Socrates sit non solum ꝙ sit substantia,sed etiam quòd sit corpus.Cum autem acceperis Socratem inquantum corpus vicinior apparebit ad existentiam habendam, licet adhuc satis elongetur ab illa.exigitur enim ad hoc,ꝙ Socrates sit,nõ solùm ꝙ sit substantia corporea,sed etiã quòd sit viuens.Et cũ cõsideraueris Socratẽ vt viuũ videbis magis appropinquare ad esse,tamen adhuc remotũ:exigitur enim ad hoc,ꝙ Socrates sit nõ solùm ꝙ sit substantia animata,sed etiam ꝙ sit animal. Et cum inspexeris ipsum,inquantum animal,proximiorẽ ad essendum inuenies,adhuc tamen remotũ ex eo,ꝙ exigitur ad hoc,ꝙ Socrates sit nõ solũ ꝙ sit substantia animata sensibilis,sed etiã rationalis (nihil enim põt.In rerum natura sub aliquo generi contineri,ꝙ non sub aliqua specie cõtineatur) cum autẽ consideratus fuerit vt substan-

Universidad de Deusto

tia animata sensibilis rationalis, tunc iam esse actualis existentiæ suscipere potest: nihil enim aliud formale intrinsecum exigitur ad hoc, quòd sit: licet requirantur causæ extrinsecæ & proprietas individualis: vt conditio existentis. Patent autem adducta prædicata ita se habere, quòd semper id quod propinquius se habet ad existentiam, comparatum ad remotius se habet vt actuale ad potentiale: sicut homo ad animal, animal ad viuum, viuum ad corpus, corpus ad substantiam. Et ex consequenti id, quod proximius est ipsi esse est actualius: illud verò quod remotius est ab esse est potentialius, & sic patet vtraque propositio exemplariter. *Probantur rationes istæ secundæ propositionis.*

¶ Ratione autem probo cum enim esse sit actualissimum omniū, quæ sunt in re, & tantæ actualitatis vt non nisi completæ essentiæ actus proprius sit, ad hoc quòd essent æ eius receptiuum fiat: oportet intrinsecè completam & determinatam esse, sicut ad hoc quòd aër recipiat lumen oportet prius, q̃ perficiatur à diaphaneitate: terminatur aũt, perficitur, & completur substantia his prædicatis quidditatiuis: & ideo quantò prædicatum quidditatiuū erit magis essentię determinatiuum, & magis appropriabit ipsam ad hoc, q̃ sit receptiuum proprium ipsius esse. Et per oppositũ quantò prædicatum quidditatiuum est minus determinatiuum essentiæ: tantò minus eam appropriat ad hoc, quòd capax sit ipsius existentiæ: & quia vnumquodque quantò est propinquius actualissimo, tantò est actualius, & quantò remotius ab illo tantò est potentialius. Idcirco inter prædicata quidditatiua talis est ordo, q̃ propinquius ipsi esse est actualius: remotius verò potentialius. *Regula generalis à quo sumitur genus & differentia.*

HIS Duabus propositionibus, postquam tertiam addideris, scilicet q̃ genus sumitur ab eo, quod est vt potentiale. Differentia verò ab eo, q̃ est vt actuale: conficietur regula generalissima, q̃ genus & differentia in omnibus sumuntur a tota essentia rei secundum elongationem & propinquitatem ad ipsum esse existentiæ. Differẽtia enim vltima cũ sit constitutiua speciei: & propriũ illi inter entia gradum donet: vltimum complementum ipsius essentię est, ad hoc q̃ sit. Vltra eam enim (vt iam dictum est) individuum nullum aliud complementum intrinsecum expectat, vt sic. Genus quoque generalissimum cùm essentiam maximè determinabiliter explicet, ab eo sumitur, quo essentia ipsa ab existentia magis est elongata: vt pote determinabilis & perfectibilis omnibus differentiis ad hoc, vt esse suscipere possit. Genera verò & differentiæ intermediæ ab intermediis sumuntur (& propter hoc dicitur q̃ diffinitio explicat diffinitũ a prima potentia vsq; ad vltimum actũ) includit siquidem primũ genus, quod sumitur ab eo quo primo essentia ipsa pòt habere esse: & omnes differẽtias, quibus paulatim essentia determinatur & actuatur vsque ad vltimam differentiam quæ actus vltimò determinans & perficiens ipsam, vt esse habeat, propterea & Porphyrius ait q̃ secũdũ interius perscrutantes differentia est, quæ concludit ad esse. Nec propter hoc quod diximus, intendimus, quòd genus & differẽtia sumantur ab esse actualis existentiæ, scimus enim diffinitiões abstrahere ab esse: sed intendimus, quòd genus & differentia sumuntur (vt verbis S. Tho. vtamur) ab ordine ab esse actualis existentiæ. Ab ordine aũt dicimus non relatione ordinis, sed fundamento eius ab eo, scilicet quo essentia appropinquat vt receptiuum ad ipsum esse, & ab eo quo essentia elongatur ab ipso. Et secundũ hæc habes vnde in intelligentiis, substantiis materialibus, & accidentibus sumantur genus & differentia, vt facile est cuilibet exercitato deducere in singulis. Et propter hoc solus Deus caret genere & differentia: quidditas enim sua cum sit sua existẽtia actualis, nõ pòt cõcipi vt elõgata ab existentia, vel propinqua illi. Vnde sufficientissima causam S. Tho. in principio huius capituli assignauit: quare Deus non sit in genere, & intelligentiæ sint in prædicamento: quia ille est suũ esse, istarum autem essentia distinguitur ab esse proprio. *Cap. de differentia.*

Nec oportet has differentias esse accidentales: quia sunt secundum maiorem & minorem perfectionem, quæ non diuersificat speciem, Gradus enim perfectionis in recipiẽdo eandem formam non diuersificat speciem sicut albius, & minus album in participando eiusdem speciei albedinem, sed diuersis gradibus perfectionis, in ipsis formis vel naturis participatis, diuersificat speciem, sicut natura procedit per gradus de plantis, ad animalia, per quædam, quæ sunt media inter animalia & plantas, secundum Philosophum, in lib. de Animalibus.

¶ Hic excluditur prima obiectio, dictũ est enim q̃ differentiæ in intelligentiis sumunt à diuersis pfectiõis gradib⁹, quibus vna altera ppinquior est actui primo: Cõtra hoc instatur sic, Quæcunque differũt secũdũ actũ perfectũ, & minus perfectũ, differũt solũ accidentalibus differentiis: intelligẽtiæ differũt non nisi secũdũ magis & minus perfectũ, ergo differũt solũ accidentalibus differentiis. Processus bonus: eonclusio verò est falsa: ergo altera præmissarũ, non Maior, vt ꝓbatur: ergo Minor, q̃ est positio supradicta. Probatio Maioris est: q̃ a magis & minus nõ variãt speciẽ: albedo enim pfecta & min⁹ perfecta vnius speciei sunt, quæcũq; aũt sunt eiusdẽ speciei accidentalib⁹ solũ differẽtiis distinguunt, cũ in omnib⁹ essentialib⁹ cõueniãt. Hanc obiectionẽ excludit hac pulchra distinctione, Perfectius & minus pfectũ possunt attẽdi vel penes modũ habendi aliq̃ formã vnã simpliciter, vel penes ipsas formas habitas magis & minus. primo mõ non variãt speciẽ, sed secundo modo: quæcunq; enim ita se habent q̃ secundũ diuersos gradus perfectionis atomã suscipiunt formã, solo numero vt sic distinguũtur, vt patet de albo, vt 4. de albo, & 6. Ea verò quæ diuersos gradus perfectiõis nõ eiusdẽ formæ, sed pluriũ formarũ suscipiũt, essentialiter seu specificè distingui necesse est, vt patet de homine & Boue. Vũ patet resp̃sio ad obiectiões, q̃ primo modo. Minor est falsa, secundo mõ Maior. Cuius ꝓbatio ideo videtur sine additiõe vulgata, quia comparatio denotata per ly magis & minus non fit ꝑpriè, nisi in anatoma specie, vt dicitur septimo Phy. in com. 27. *T. c. 27.*

Nec iterum est necessarium, vt diuisio intellectualium substantiarum sit semper per differentias veras, quia hoc est impossibile in omnibus rebus accidere, vt Philosophus dicit, in vndecimo de Animalibus. *Ca 30.*

¶ Hic excluditur secunda obiectio. Obiicitur enim contra idem dictum sic, Vbicunque sunt verum genus & veræ species, ibi debet esse artificialis diuisio illius generis per duas veras differẽtias: sed in intelligentiis inuenitur verũ genus & veræ species: ergo ibi debet esse diuisio per duas differentias veras. Conclusio est cõtra diuisionẽ suprà assignatã, qua dictũ est, Genus intelligentiarũ descendit ad suas species per magis pfectũ & minus perfectũ: quæ non sunt veræ differẽtiæ. Maior verò ꝓbatur ex eo, q̃ vbi verũ genus cũ veris speciebus inuenitur, oportet esse diuisiuas ipsius generis & specierũ cõstitutiuas differentias: ex eo aũt q̃ diuisio est secundũ artẽ debet esse bimẽbris, vt Boẽtius testatur. Hãc obiectionẽ excludit S. Thomas, dicẽs, Maiorẽ esse vniuersaliter impossibilem secundum Aristot. sententiarum in 2. libro de Animalibus. *In libr. diuisionum. Cap. 3.*

AD Cuius euidentiam notandum, q̃ cùm veræ differẽtiæ appellentur differentiæ positiuæ nõ extraneæ cõtrariæ inter se conuertibiles cum his quorũ sunt differentiæ: vt ibi dicit Arist. cap. 3. Genus illud, q̃ plures duabus speciebus continet immediatè non potest diuidi duabus veris differẽtiis, sed si veris differentiis diuidendum erit potestatem eius euacuantibus, oportet q̃ diuidatur pluribus duabus: & sic diuisio nõ erit bimẽbris. si enim diuisione bimẽbri partiendum erit, oportet alteram differentiam esse nõ veram: erit enim cum priuatiõe accepta alterius. Sicut si animal immediatè contineat hominẽ, Bouem & Leonẽ, oportet tribus veris differentiis diuidi, vel altera vera, puta rationali: altera non vera, sed priuatiua communi reliquis duabus, puta irrationali. Quia igitur inueniũtur aliquæ res in mũdo plures duabus cõtrãæ immediatè sub aliquo comuni formaliter diuisibili: ideo dicitur, q̃ impossibile est vniuersaliter, q̃ omnis diuisio fiat per duas differẽtias veras: & hoc in ꝓposito nostro accidit. Cũ enim intelligẽtiæ careãt genere subalterno, vt S. Th. in tractatu de Natura generis. c. 5. testatur, eo q̃ perfectio earum ex pluribus coniunctionibus differentiarũ non consurgit, sicut perfectio specierum in istis inferioribus, quibus non sufficit genus cõmune & differentia, omnes immediatè sub vno genere continebuntur: & sic genus earum, si veris differentiis ad illas descendere debet, oportet multimembrem fieri diuisionem nobis ignotã: quod si bipartita diuisione contrahendũ erit, alteram simpliciter necesse est esse non verã: quia priuatiuam, alteram propter debilitatem intellectus nostri ad nullam propriam earum differentiã descendere potentis, necesse quoque est esse non veram. Tales autem fuerunt differentiæ in litera assignatæ: scilicet magis perfectum & minus perfectum. *Cap. 5.*

¶ Ex his iam patet resp̃onsio ad obiectionem, declarata impossibilitate Maioris vniuersaliter. Boẽtij verò dictum non obstat: quãuis enim dicat diuisionem omnem ad bimembrum reduci non tamen dicit, quòd omnis bimembris fiat per differentias veras inferiorum per illam diuisionem accipiendorum.

Tertio modo inuenitur in substantiis compositis ex materia & forma, in quibus & esse est receptum & finitum propter quod & ab alio esse habent, & iterum natura vel quidditas earum recepta est in materia signata, & ideo sunt finitæ & superius & inferius & in eis iam propter diuisionem materiæ signatæ possibilis est multiplicatio individuorum in vna specie: & in his substantiis, qualiter se habeat essentia ad intentiones logicas supra dictum est. *Cap. 4.*

In hac quarta & vltima parte huius capituli quatuor colligit de essentiis substantiarum compositarum. Primum est, quòd esse earum est limitatum: quia habet illud ab alio vtpote distinctum realiter à se: & per hoc primò distinguitur à primo ente cuius esse est infinitum, & idem realiter suæ quidditati.

¶ Secundum est q̃ essentia earum est recepta in materia signata: sunt enim in hoc vel in illo, ad hic & nunc determinatæ: sicut formale suum materiale.

¶ Tertiũ, q̃ ex istis duobus corollariè sequitur, est q̃ sũt finitę superius & inferius. Superius quidẽ quia habẽt esse limitatũ, & essentia earũ per ipsum esse, q̃ vt superius respicit, terminatur. Inferius verò, quia recipiũtur earũ formæ in materia, & ipsæ ad hoc & illud terminãtur, quæ respiciũt vt inferius: per hoc q̃ in his & illis conditionibus materialibus recipiũtur tanquã in parte materiali.

¶ Quartum est, quòd essentia earum est multiplicabilis numeraliter in eadem specie propter materiæ signatæ diuisionem. Et per hæc tria differunt ab intelligentiis in secundo ordine positis, quæ immunes à materia infinitæque inferius parem sibi non compatiuntur. Et sic terminatur tractatus secundus huius libri.

CAPVT VII.

Quod accidẽtia habeant essentiã incompletã ostendit. Varia ità accidẽtia distinguit & quomodo in ipsis sumatur genus & differẽtia exponit.

Cap. 1 in fi. Accidentia habent essentiam incompletam.

VNC Autem restat videre, qualiter essentia sit in accidentibus: quomodo autem sit in omnibus substantiis, dictum est. Et q̃, ut dictum est essentia per diffinitionem significatur, oportet quòd eo modo habeant essentiam, quo habent diffinitionẽ. Diffinitionem autẽ habent incompletam quia non possunt diffiniri, nisi ponatur subiectum in eorum diffinitione: & hoc ideo est quia non habent in se esse absolutum per se à subiecto, sed sicut ex forma & materia relinquitur esse substantiale, quando cõponitur: ita ex accidente & subiecto relinquitur esse accidẽtale: quando accidens subiecto aduenit. Et ideo etiam nec forma substantialis cõpletum essentiam habet, nec materia: quia in diffinitione formæ substantialis oportet, quòd ponatur illud cuius est forma & ita diffinitio eius est per additionem alicuius quòd extra eius genus est: sicut & diffinitio formæ accidentalis, ut etiã in definitione animæ ponitur corpus naturale: qui considerat animam solum, inquantũ est forma physici corporis. Sed tamen inter formas substantiales tantum interest quia sicut forma substantialis non habet per se esse absolutum sine eo, cui aduenit. ita nec illud, cui aduenit: scilicet materia: & ideo ex ea coniunctione utriusque relinquitur illud esse, in quo res per se subsistit. & ex eis efficitur unũ per se, propter quod ex coniunctione eorum relinquitur essentia quædam: Vnde forma, quamuis in se considerata non habeat rationẽ completæ essentiæ, tamen est pars essentiæ completæ. Sed illud, cui aduenit accidens, est ens in se completum consistens in suo esse, quòd quidẽ esse naturaliter præcedit accidens, quòd superuenit: & ideo accidẽs superueniens ex coniunctione sui cum eo, cui superuenit, nõ causat illud esse in quo res subsistit, per quòd res subsistens intelligi potest esse: sicut primum potest intelligi sine secundo, uel prædicatum sine subiecto. Vnde ex accidente & subiecto non fit unum per se, sed unum per accidẽs, & ideo ex eorũ coniunctione non resultat essentia quædã sicut ex coniunctione formæ cũ materia, propter quòd accidens neq; rationem completæ essentiæ habet neque pars completæ essentiæ est: sed sicut est ens secundum quid, ita & essentiam secundum quid habet. *2. de Anima Tc. 9. Differentia inter formã substantiale & accidentale.*

¶ In hoc tractatu tertio vnico capitulo cõtento, determinatur de accidentibus, vt nihil sub latitudine entis intactum remaneat. diuiditur autem in tres partes, in quarum prima quid significet essentia in accidentibus declaratur. in secunda verò diuersitas accidentium à substantia & inter se. in tertia autem, quomodo se habeant ad intentiones logicas. Declarat ergo primum tali conclusione, Accidẽtia habent essentiam incompletam. Probatur sic: quæcunque habent diffinitionem incompletam, habent essentiam incompletam: accidentia habent diffinitionem incompletam. ergo. Maior patet ex eo, quòd essentia est id quòd per diffinitionem significatur, vt dictum fuit in principio libri. Minoris probatio est: quia quæcunque diffiniuntur necessariò per aliquod, quod est extra eorum essentiam, habent diffinitionem incompletam. diffinitio enim talium non completur per intrinseca, sed eget intrinseco additamento: sed accidentia diffiniuntur necessario per aliquod, quòd est extra eorum essentiam: oportet siquidem in eorum diffinitione poni subiectum vt dicitur septimo Meta. tex. Com. 15. ergo accidentia habent diffinitionem incompletam. *Cap. 2. in fi.*

¶ Ad euidenter manifestandam Minorem S. Tho. in litera comparat accidentia formis substantialibus penes conuenientiam & differentiam. inde enim clarè patebit, quomodo accidentia habẽt essentiam incompletam. *T. c. 15.*

¶ Conuenire ait accidẽtia cũ formis substãtialibus in tribus. Primò in hoc, quòd neutrũ eorũ habet esse absolutũ a subiecto independẽs à receptiuo, sed sicut ex forma substantiali coniuncta materiæ fluit esse commune vtriqueita ex coniunctione accidentis, cum subiecto relinquitur esse commune vtriquex coniunctione enim albedinis cum niue fit esse, quo & alba est, & nix est alba. *Conuenientia*

¶ Secũdò cõueniũt in hoc q̃ neutrũ eorũ habet essentiã cõpletã *formæ* quia essentia vtriusq; essentialiter ad aliud refertur, vt receptiuũ: *substãtia* forma siquidem substantialis essentialiter est entitas perfectiua materiæ: & accidens essentialiter est entitas subiecti qualificatiua. *et accidentalis.*

¶ Tertium autem, in quo conueniunt est, quòd neutrum eorum habet diffinitionem completam propriis terminis, sed per additamentũ, sicut enim diffinitione accidẽtis oportet poni suum subiectum, quod est extra eius genus: ita in diffinitione formæ substantialis oportet ponere receptiuũ, materiam. Quæ est extra eius genus. nus propriũ. nam genus formæ est actus (vt patet secũdo de Anima) materiam autem cum ens diuidatur in actum & potentiã, sub potentia contineri clarũ est. & cõsequẽter esse entitas actum, quod est genus formæ. huius signum est, quòd fecit Aristot. diffiniendo animam, dum posuit in eius diffinitione, corpus physicum organicũ, quòd propria materia est animæ in eo q̃ est corpus, physici perfectio. Addidit autẽ hoc, ne mireris, quare in diffinitione animæ non ponitur materia, cum sit forma substãtialis sed corpus physicum. non enim ideo est: quia physicus non cõsiderat animam vt formã substantialẽ, sed vt animã, quæ vt sic, corpus physicum præexigit tanquã propriã materiam. Hinc habes, quòd cõsiderare animã intellectiuam vt sic, secundũ suã completã quidditatẽ non est opus physici: vt etiam tradit Arist. in lib. 1. de partibus animalium, c. 1. *T. c. 4. Secundo de Anima. T. c. 6.*

¶ Differũt autẽ in quinq;. Primò, quia receptiuũ formæ substãtialis nõ habet esse per se sine esse formæ. est enim in hoc conforme suæ formæ: sicut enim forma substãtialis nõ habet esse præter suũ receptiuum: ita nec suũ receptiuũ habet esse præter suã formã: receptiuum verò accidẽtis habet esse per se præter esse sui accidẽtis. Huius differẽtiæ rõ est: quia receptiuũ formæ substãtialis est ens in pura potẽtia. receptiuũ verò formæ accidẽtalis habet esse in actu. *Cap. 1. Differentia inter formam substantiale & accidentalem.*

¶ Secundò verò differunt, quia ex coniunctione formæ substantialis ad suum receptiuum emanat esse illud, quo res ipsa subsistit seu simpliciter est. Ex coniunctione verò formæ accidẽtalis ad subiectum fluit esse: quo res secundum quid est. Et hæc differentia oritur ex prima: ex quo enim receptiuum formæ substantialis caret esse per se illo esse, quod ex forma fluit, primò est: & per oppositum, ex quo subiectum accidentis proprio esse gaudet, per adoptionem accidentis tale esse acquirit, & non esse simpliciter. hoc enim præhabet: & sic secundum hoc primum esse potest intelligi esse sine secundo. potest enim substantia ab accidente separari, vt dicitur septimo Met. tex. com. 4.

¶ Tertiò differunt: quia ex cõpositione formæ substantialis cũ suo subiecto fit vnũ per se. Ex cõpositione autẽ accidẽtis cũ subiecto nõ fit vnũ nisi per accidẽs. Oritur aũt hæc differẽtia ex secũda: ex quo enim ex forma substantiali esse simpliciter fit quo res per se est, oportet q̃ vnũ simpliciter fiat quo res sit per se vna, ens enim sequitur vnũ. Ex eo verò, q̃ subiectũ & accidẽs duo esse habet, vnũ per se facere nõ possunt eadem ratione: quia, si vnum sequitur ens: nõ enim potest esse quòd vnum per se sequatur ens per accidẽs. *T. c. 4.*

¶ Quartò differũt: quia ex cõiunctiõe formæ substãtialis cũ materia resultat essentia quædã tertia, scilicet ens. Ex coniũctiõe verò accidẽtis cũ subiecto non fit aliqua essentia tertia. Oritur autẽ hæc differẽtia ex tertia: cũ enim essentia sit id q̃ per diffinitionẽ significatur, vt res diffinita: diffinitũ autẽ oportet esse vnũ per se secũdũ Arist. septimo Met. tex. cõ. 16. ex eo q̃ ex accidẽte & subiecto nõ fit vnũ p se: habeat q̃ nec essẽtia aliqua resultat, & p oppositũ ex eo q̃ ex forma substãriali & materia vnũ p se fit, essentia tertia resultat. *T. c. 16.*

¶ Quintò differunt: quia forma substantialis etsi non sit essentia completa est tamen pars completæ essentiæ. Accidens verò non est essentia completa, nec pars essentię completæ. Sequitur autem hæc differentia quinta ex quarta. si enim ex forma & materia fit essentia quædam. tertia forma substãtialis illius pars erit. Si autem ex accidente & subiecto essentia nulla resultat, accidens nullius cõpletæ essentiæ pars poni potest & sic accidens incompletum & secundum quod est ens, ac consequẽter incompletam essentiam & diffinitionẽ habet. Nec te moueat, quòd formam substantialẽ non absoluta à receptiuo. & esse nõ habere sine materia modò dicatur & superius dictũ sit animã intellectiuã indepẽdentẽ à materia & separatã ab illa secũdũ rẽ remanere: hoc enim est simpliciter verũ: ad verificationẽ autẽ eius quod modò diximus, sufficit animã intellectiuam esse essentialiter materię intrinsecam. & tali mõ ab illa insolubilẽ secundum esse quidditatiuũ, vt eius diffinitio ostendit, & quòd forma substãtialis vt sic, non habeat vnde secundum esse actualis existentiæ à materia absoluatur & independens sit: licet alimunde alicui formæ substantiali hoc insit, puta ex hoc quòd est intellectiua: loquimur enim de forma partis substantiali vt sic. *c. 5. per. 6. ca. 6. & per. 2.*

CIRCA Hæc supradicta multa sunt dubia. Circa secundam enim conuenientiã dubitatur, an sit verũ quod ibi dicitur, s. quòd essentiæ accidentales essentialiter non sunt absolutæ à receptiuo. *Primum dubium.*

Universidad de Deusto

Secundu. Tertium. Quartū. Sextum.

¶ Et hanc dubitationem comitatur alia, circa tertiam conclusionem, an scilicet accidens successariò per subiectum distinguatur.

¶ Occurrit quoque quæstiones circa differētias, assignatas & prima quidē habet dubitationem de vtroque libro cum sua radice, an scilicet forma substantialis pure potentiæ tantū actus sit.

¶ Et, an forma accidentalis insente, in actu tantùm recipiatur.

¶ Circa secundā differentiam est dubiū, an accidentia habeant p̄ priam existētiam distinctā realiter ab existētia substantiali.

¶ Et iterum est ibi dubium, an substantia subiecta accidenti possit intelligi esse absque omni accidente.

¶ Istas sex dubitationes si diffusè tractare vellemus, propositi limites excederemus, alioquin enim negotij est: sed ne omnino ieiuni trsæamus, de pluribus earum dicetur ordine sup̄adicto, fundamenta & nostra & aduersariorum adducendo.

QVAESTIO XV.

Num inhærentia aptitudinalis sit de inhærentia accidentis.

CIRCA Primum dubiū declarato titulo primo adducetur opinio Scoti, secundo S. Tho. tertiò respondebitur argumētis in oppositum. Est igitur sensus primi dubit, an de essentia accidentis sit dependentia ad subiectū: quod sub specialibus vocabulis dubitatur ab aliis, cum quæritur, an inhærētia aptitudinalis sit de essentia accidētis. Scotus in quarto sen. dist. 12. q. 1. decidit hanc quæstionem, quo ad accidētia absoluta, scilicet quantitatem & qualitatem atque tales qui hoc vertunt in dubium: quid nominis ipsius inhærentiæ ignorare, conrētúsque est vnica ratione ad probandum, quòd impossibile sit inherentiam quancunque esse de essentia accidentis absoluti, sic. Nulla relatio est de conceptu formali rei absolutè: omnis inhærentia est relatio, ergo nulla inhærētia est de conceptu formali rei absolutè.

Opinio Sco. 4. d. 12. q. Vnica ratio Sco. Confirmatio rationis.

¶ Aliter hæc ratio formatur ab eodem, sic, Id quod essentialiter ad se, non includit in se essentialiter respectum secundum Augustinum septimo de Trinitate, capitulo secundo: sed accidens absolutum est ad se: ergo accidens absolutum non includit essentialiter respectum, inhærentia autem respectus est: ergo.

¶ Ab aliis autem confirmatur eadem ratio sic, Omne quod relatiuè dicitur est aliquid præter relationem, fundamentum enim relationis est aliud formaliter à relatione: sed accidens absolutum, puta qualitas relatiuè dicitur inhærens: ergo est aliquid absolutū præter inhærentiam.

Tertia confirmatio.

¶ Præterea, Inhærentia aptitudinalis est de essentia accidentis, ergo quantitas & qualitas non sunt genera generalissima. Tenet consequentia ex eo, quod tunc à quantitate & qualitate & cæteris accidentibus posset abstrahi conceptus communis quidditatiuus eiusdem rationis in omnibus illis inferior conceptu entis: & superior illis nouem generibus scilicet, esse in: & sic cum omnis talis conceptus sit genus: nouem genera accidentium generalissima non erunt, haberent enim superueniens genus.

Op. Thomistarū.

Thomistarum autem sententia est inhærentiam aptitudinalem esse de essentia accidentis, & eam non esse relationem.

¶ Sciēdum est enim aliquid esse absolutum vel respectiuū dupliciter, scilicet à subiecto & à termino. Absolutum enim à subiecto ens, est id quod non est natum recipi in alio vt subiectum. Respectiuum ad aliud, vt subiectum est id, quod essentialiter natum est recipi in alio, vt omne accidens. Absolutum à termino est id, q̄ formaliter non respicit aliud præcisè, vt terminum ad quem, vt substantia, quantitas, & qualitas. Respectiuum ad aliud vt terminum est id, quod formaliter respicit aliud præcisè, vt terminum ad quem, sicut prædicamentum relationis. In hoc enim differt relatio pertinens ad prædicamentum relationis ab aliis respectibus ea cæterorum generum, qui à quibusdam transcendentes vocantur, quod respectus pertinens ad genus ad aliquid, essentialiter est ad aliud, non vt receptiuum, vel causam efficientem, aut finalem, aut formalem: sed præcisè est ad aliud tanquam terminū, vnum enim relativorum nec est forma nec finis, nec efficiens aliter

Ca. 6. q. 13.

rius, sed terminus. Propter quod dicit Magnus Albertus, quòd vnum relativorum non est diffiniendum per reliquum: eo quòd Iy per, denotat causalitatem. Respectus autem aliorum generum, qui propter vocabulorum penuriam respectus dicitur: respicit essentialiter aliud, sed vt subiectum, vel materiam, vel formam, & econtra: vt de commensuratione animæ intellectiuæ supra dictum est. cum ergo inherentia aptitudinis importet respectum ad aliud vt receptiuum, ipsam non de genere relationis, sed idētificatam cuilibet generi, modo adsolutum ens modo relatiuum significare dicimus. Vnde non prohibetur inhærentia aptitudinalis esse de essentia absoluti accidentis ex eo, quod est respectus: imò ex hoc, quod accidens absolutum non à subiecto est, licet à termino: sequitur quod de essentia eius sit essentialis dependentia ad subiectum, quam inhærentia aptitudinalis explicat.

¶ Consona autem nostra positio rationi ostenditur, ex eo quòd sicut esse ad constituit accidens relationem: ita esse in cōstituit accidens vniuersale. Contrahitur enim ens per esse in, ad nouem generatio accidentium & ideo sicut ad, est de essentia relationis: ita in est de essentia accidentis. Vnde Simplicius in Commento prædicamentorum dicit esse in, nullum constituit genus, sed omne accidens circuit.

¶ Et confirmatur ex eo, q̄ nisi aptitudinalis inhærentia esset de essentia accidentis, posset completa diffinitione ipsum accidens cōcipi absque aptitudinali inhærentia in eius diffinitione posita, q̄ est impossibile. oportet enim ipsum in sua diffinitione habere essentialem dependentiam ad subiectū, quā inhærentia aptitudinalis explicat aliter subiecto nō esset opus ad diffiniendū. Propterea in pluribus locis ait S. Tho. q̄ diffinitio accidentis est hoc, seu aliud huiusmodi, res. cui debetur esse in alio. Hæc de secundo.

Ad primum.

A D Primum autem in oppositum dicitur, quòd Minor primi est falsa, & deceptus videtur Scotus: quia non vidit differentiam inter respectum In, & Ad respectus enim In, & non est relatio, nam licet talis respectus terminetur ad subiectum, & consequenter subiectum sit terminus: tamen non terminat vt terminus, sed vt receptiuum illius, & hoc oportet hic valde attendere, aliud est enim dicere A, est terminus talis respectus: & A terminat talem respectum vt terminus: vt ex dictis patet.

Sco.

Ad cōfirmationē.

¶ Et per hoc patet responsio tam ad secundam, quàm ad tertiam formam eiusdem rationis: semper enim supponit aptitudinalem inhærentiam esse relationem.

¶ Ad vltimum negatur cōsequentia: dicitur nāque q̄ esse ineſt diuersarū rationū in prædicamentis, sicut & ens: est siquidē in analogū ad nouem genera accidentiū sicut & ens ad omnia genera.

EX his patet solutio secundi dubij, in quo Scotus nobiscum concordat in quarto, dist. 12. ita quòd vnanimiter fatemur accidēs non posse complerè diffiniri absque additione subiecti, vt nunc nunc est probatum: quod plenius inferius patebit, cùm declaratum fuerit, vnde sumantur genus & differentia in eis. Testatur & hoc Arist. in 7. Metaph. tex. Com. 15. & 17.

T.c.15. & 17. et tex Com. 4.

TERTIA dubitatio, quoniam nimis est ampla, alibi discutienda relinquatur. oportet siquidem ad plenam illius resolutionem multos quinternos implere.

QVAESTIO XVI.

Num dimensiones interminatæ præcedant formam substantialem in materia opino. Auteon. de Substantia orbis. cap. 1. col. 2. primo Phys. c. 63 & 4 Phys. cap. 25. prima ratio.

QVARTAM Verò, quia de accidentis natura est, cuius tractatum agimus non omnino prætermittendam duco. In qua tria agenda sunt. primò, recūabitur opin. Auer. secundo ponetur opin. S. Tho. tertiò respondebitur argumentis in oppositum.

¶ Sciendum est quo ad primum, Auerroim in libro de Substantia orbis fundasse opinionem nobis contrariam ponendo in materia prima, quæ est pura potētia, accipi dimensiones interminatas. Ex hoc enim sequitur nō omne accidēs esse subiectiue i ente in actu.

¶ Mouetur autem ad hoc opīnandū rationibus plerisque ducētibus ad impossibile. Prima est Dimēsio interminata nō est in materia coaterna sibi. ergo corpus fit ex nō corpore & dimensio ex non dimensione. & tunc vltima sequitur. ergo formæ corporales, id est dimensiones sunt sibi inuicē contrariæ, & succedentes sibi inuicē in subiecto. sicut sibiinuicem succedunt formæ substātiales in eadē materia: cōsequēs est impossibile. ergo à destructione cōsequētis, &c. impossibilitas consequentis patet ex eo, q̄ neq; motus neque mutatio aliqua est ad quantitatem interminatam. Augmētatio enim est ad quātitatē terminatam. Patet quoque ex eo q̄ quātitati nihil est cōtrarū. vt dicitur in prædicamētis. Cōsequētia aūt probatur ex eo, q̄ omne quod fit ex suo contrario seu priuatiuè, vt dicitur primo Phy. tex. Com. 64. & 5. eiusdem tex. Com. 7.

In prædicamento quantitatis. T.c.64. & 47. T.c.7.

¶ Secūda ratio est ista. Quantitas interminata non est in materia. ergo materia non pōt simul formas distinctas specie, aut numero recipere, cōsequens est falsum ad sensum. ergo Consequentia probatur ex eo, q̄ diuersæ formæ non possunt simul recipi nisi in diuersispartibus materiæ, materia verò diuersis partibus caret ante quantitatis receptionem, substantia siquidem exclusa quantitate indiuisibilis est. vt dicitur primo Phys. tex. Com. 15.

Secunda ratio. T.c.15.

¶ Tertia ratio est ista. Quantitas non est in materia subiectiuè, ergo forma non diuiditur per diuisionem materiæ. Tenet consequentia: quia forma recipitur in materia indiuisibili, cum quantitate ponatur carere. Tunc vltrà, ergo forma recepta in materia nullam diuisionem habet. Tenet consequentia: quia omnis diuisio formæ materialis præexigit diuersitatem partium materiæ. Tunc vltrà, ergo forma recepta in materia est æterna & carens contrario. Tenet consequentia: quia temporalitas formæ corruptibilitatem eius sequitur: corruptibilis autem non est forma aliqua, nisi receptiuum eius habeat diuersas partes, quarum alteram ipsa, alteram formam alia informet: cùm oportet communicari in materia ea, quæ inuicem corrumpuntur vt primo de generatione text. Com. 53. dicitur. & tunc vltimò sequitur quòd nullam nisi primam formam materia recipiat, oportet enim corruptionem vnius esse generationem alterius, vt dicitur in primo de generatione tex. Cō. 7. & cōsequenter caret cōtrario. Hæc de primo.

Tertia ratio. T.c.53. T.c.17.3. Phys. T.c.73.

Opi scilicet d. 4. li. 3. q. art. 2. 4 item ad 44. 51. art. Liquæstiuncula tertium, quartū contra Gen c. 8. secundū in trat. de natura materia, ratio contra Auer.

Hanc opinionem, Et si in quibusdam suis libris sequatur S. Tho. propria tamen sententia oppositum vltimò determinauit in prima parte, q. 76. ar. 6. vbi tali ratione vtitur contra Auer. positionē. Quandocunque aliquid est in potentia ad actum omnem, ordine quodam prius recipit actū primū simpliciter & demū sequentes, sed materia prima secundū se est in potentia ad omnes actus substantiales & accidentales ordine quodā: ergo prius recipit actum priorē simpliciter: deinde posteriorē, sed primus actus simpliciter etiā ordine generationis est esse. ergo primū, quod intelligitur recipi in materia est esse substātiale, & nō nisi à forma substantiali: ergo prius recipitur in materia forma substātialis, quàm quodcūque accidens. & sic omne accidens sequēs adueniet enti in actu. Quòd primus actus simpliciter sit esse, patet tum autoritate libri de causis in principio. Tum quia esse quantum præsupponit esse: & similiter esse quale præsupponit esse: & sic de aliis. Sequuntur præterea ad hanc positionē multa inconuenientia: q̄ scilicet ens secundum quid præcedat esse simpliciter. & q̄ ens per accidens sit prius ente per se: & quòd materia maiorē connexionē habeat cum forma alterius generis, q̄ cū forma proprij generis, ex quo à qualibet forma substantiali est dunabilis, & nō à qualibet forma accidentali: & quòd formæ substantiæ generabilis sint non solùm tria, sed quatuor principia, s. materia, forma, priuatio & quantitas terminata. non enim potest fingi quin sit principiū saltē per accidēs, cū sit coniuncta principio per se, sicut de priuatiōe dicitur & sic debuit cōnumerari ab Arist. Tenenda est igitur opi S. Tho. q̄ omne accidēs est subiectiuè in ente & actu, & p̄ hoc differt à forma substātiali, quę est subiectiuè in ēte in pura potētia. Et hęc de secūdo.

Primo Physic. 57. & 56.

Ad primum.

A D Primam rationem Auer. dicitur q̄ consequens primum illarum habet multiplicem sensum & quandoque verum & quandoque falsum: & ideo distinguendum est. si nanque ly ex, dicat habitudinem causæ materialis verum est: corpus enim fit ex materia quæ nō est corpus & indiuisibilis in actu, licet fit corpus & diuisibilis in potentia. si autē ly ex, dicat habitudiné terminī à quo falsum est: nec esse est enim materiam, ex qua fit corpus immediatē, ante illud instans habuisse corporeitatē: & vniuersaliter in omni instanti temporis necesse est ipsam esse sub dimensionibus. & hoc modo intelligendum est quod Arist. tertio Cæli, tex. com. 29. & 64. dicit, q̄ impossibile est corpus fieri ex non corpore, id est post non corpus. Amplius est distinguendū ly fit: corpus enim seu dimēsionem fieri intelligi potest dupliciter. Vno modo terminatiuè, id est vt fiat tanquam terminus alicuius motus. vel mutationis, & hoc modo est impossibile fieri dimentionem. Alio modo concomitatiuè, id est vt sit tanquam aliquod consequens ipsum terminum motus seu mutationis: & hoc modo verum est. corpus fieri: neque enim generatio, neque alterario, neque motus localis ad quantitatem terminatur, vt quantitas est, licet augmentatio terminetur ad quantitatem perfectam, sed quando generatio terminatur per se primò ad compositum subst antiale, generantur consecutiue eius accidentia inseparabilia: de quorum numero est quantitas, quæ substantialem corporeitatem sequitur. Peccatum ergo accidit in prima ratione Auerrois: quia concessa prima consequentia, pro quanto infert consequens in sensu vno, non tenet secunda consequentia, quæ supponit dimensiones fieri non concomitatiuè, & per accidens, sed determinatiuè. de illis enim, quæ fiunt vt termini mutationum, verificatur, q̄ corrumpuntur à cōtrario, & q̄ succedunt sibi inuicem se mutuò expellentia, & non de illis quę fiunt consecutiuè de quorum numero est quantitas interminata.

T.c.29. & 64.

Secunda responsio.

Ad tertiam.

¶ Ad secundam rationem negatur consequentia. Et ad probationem dicitur, q̄ diuersas formas præexigere diuersas partes in materia potest intelligi dupliciter. Vno modo vt ly præ, dicat ordinē temporis: & sic verum est, quascūque duas formas simul recipiēdas in materia præexigere eam esse distinctam in plures partes immediatè ante illud instans, in quo illæ formæ inducuntur, eadē enim pars materiæ nō potest simul ad duas formas alterationē sufficiente disponi. sed talis distinctio partium materiæ præexacta non oportet quòd fiat per interminatas dimensiones ipsi materiæ inhærentes, sed fit per dimensiones præcedentium compositorū. Alio modo potest intelligi vt ly præ, dicat ordinem necessarium: ita q̄ in instanti introductionis formarum necesse sit materiam habere prius natura diuersitatem partium, & post formas distinctas: & hoc est falsum: oportet enim prius natura materiam esse, quam distinctam esse: in illo ergo & pro illo instanti exigunt duæ formæ distinctas partes materiæ sed non præexigunt.

Ad secūdam.

Ad tertiam.

¶ Ad tertium dicitur q̄ forma diuidi per diuisionē subiecti potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt ideo forma diuisionem habeat ex subiecto, quia in materia prædiuisa recipitur, & hoc modo quo modo fit verum & quomodo sit falsum nunc nūc declaratum est. Alio modo, vt ideo forma diuidat ad diuisionē subiecti: quia forma habet talem diuisionem ratione subiecti & hoc modo verum est: eo q̄ diuisio quantitatiua conuenit formæ substātiali ex hoc quòd est in materia, ratione cuius cōpositū est quantū: sicut enim qualitas sequitur compositū ratione formæ: non ita tamen quòd ipsa qualitas præsit in ipsa forma subiectiuè. ita quantitas ineſt cōposito ratione materiæ, non ita q̄ præsit in materia: quia ergo diuisio quantitatiua formæ non conuenit nisi ratione materiæ, in quia recipitur, vt formæ à materia separatæ ostendunt: ideo formas diuidi ad diuisionem subiecti concedimus, non tamen diuisionem istam præcedere formā. sed comitari. Vnde patet responsio ad totum processum rationis: quoniam ruit, fundamento falsò innitēs, fundatur enim super hoc quòd in expositione nostra sequitur, formas nō diuidi ad diuisionem subiecti: quod patet nō sequi.

Quinta dubitatio præmittēdis argumentis secundum. S. Thomæ doctrinam habet partem affirmativam veram. Cùm enim ab omni forma fluat aliquod esse, quia forma est quæ dat esse rei, necesse est à forma accidentali fluere accidentale esse: sicut ab albedine esse album, & à dulcedine esse dulce.

Quinta dubij solutio.

¶ Quòd autem esse q̄ fluit à forma accidentali non est idem quod esse substantiale, ex propriis rationibus substantiæ & accidētis notissimum est, esse nanque substantiale est esse simpliciter secundum se independens & primum: esse autem accidentale est esse secundum quid in alio dependens à subiecto & posterius. Nec esse solùm actualis existentiæ accidētis distinguitur realiter ab esse subiecti actualis, sed etiam ab ipsa essentia formæ accidentalis à qua est. Iam enim suprà probatum est, q̄ nulla quidditas creata est suū esse existentiæ. Vnde existentia albedinis nec est ipsa albedo nec existētia subiecti, nec receptio albedinis in subiecto: sicut nec existentia formæ substantialis est ipsa forma aut materia, aut receptio formę in materia, sed quemadmodum forma substantialis recepta in materia perficit ipsam, vt vtraque existentiam recipiat: ita albedo recepta, in subiecto perficit ipsam, vt esse album recipiat, ita q̄ sicut forma est ratio materiæ & compositi substantialis, q̄ esse habeat: ita albedo est rō subiecto composito ex albedine & subiecto q̄ habeat tale esse, album scilicet. & sicut tot esse substantialia in aliquo oportet esse quot sunt formæ substantiales: ita secundum numerum formarum accidentium multiplicatur esse accidentale. Aliud est siquidem esse album & aliud est esse dulce.

Accidēs habere propriā existentiam distinctam ab existētia subiecti. c. 5. q. 2.

q. 1. in prin. c. Soluto sexti dubij.

¶ Errant propterea qui S. Thomæ imposuerunt opinionem recitatam à Scoto, in quarto sen. dist. 12.

Circa sextam dubitationem, an scilicet distantia accidenti subiecta possit intelligi esse sine omni accidente, declaranda est primò sententia sancti doctoris. Error deinde quidam elidendus.

¶ Ad percipiendum primum, distinguendum est q̄ de substantia & accidente dupliciter loqui possumus. Primò modò vt sic, id est de substantia sub ratione substantiæ & de accidēte in eo quod accidens. Alio modo contingit loqui de substantia & accidente sub ratione talis substantiæ & talis accidentis. primo modo substantia est separabilis ab omni accidente eo quòd esse substantiale, vt sic, nullam connexionem necessariam habet cum esse accidentali: alioquin omnis substantia esset accidēti subiecta. Secūdo modo substantia non potest separari ab omni accidente: quia non à propria passione propter connexionem necessariam, quæ est inter subiectū & propriam passionem, nō propter hanc quòd subiectū dependet à passione. Propterea S. Thomæ in quæstionibus disputatis de spiritualibus creaturis, quæsti. vltima ad septimum, & in quæstionibus de Anima, quæ. ad septimum ait, q̄ subiectum esse sine propria passione non est possibile nec intelligibile. In litera aūt loquens de esse substantiali & accidentali, vt sic, ait si subiectum posse esse sine accidentali forma sibi adueniente. Ostendit autem natura demonstrationis subiectum esse non posse sine passione, oportet nanque conclusionem quæ inhærētiam passionis in subiecto concludit necessariam esse, & impossibile aliter se habere.

q. de spiritualt. Creatu. q. 2. q. de a. 90. 12. septimū.

Error autem intolerabilis hic cauendus est, positus ab Antonio Trombeta in Quolibet suo dicente, q̄ quia secundum S. Tho. & eius sequaces subiectum non est nisi causa materialis respectu passionis. & passo est accidens, ex quo necessario sequitur subiectum posse esse sine propria passione. Fundamentum autem huius cōsequentiæ est quia omnis potentia passiua, est potentia contradictionis: sed subiectum est solum in passiua potentia respectu passionis: ergo est in potentia contradictionis. ergo pōt habere ipsam & non ipsam. Maior habetur ex nono Met. tex. com. 17. & probatur etiam ratione sic, passionis entis distinctæ sunt, tales, quòd vna includit negationem alterius: ergo potentiam includit negationem actus & per consequens potentiæ, vt potentia est non repugnat esse sine actu, ergo omnis potentia est potentia contradictionis.

Antoni Trombeta in Quolibet. Meta. T. com. 17.

¶ Præterea ad idem, Possibile est medium inter necessarium & impossibile, ergo cū necessarium respiciat esse solùm & impossibile: non esse solùm possibile respicit esse & non esse: & sic omnis potentia cùm ab ea dicatur possibile est potentia contradictionis.

¶ Præterea ad idem, Ideo potentia passiua est ad esse: quia potest ab alio recipere esse, sab agente, si aūt ab alio recipit esse, illo circunscripto quantum est in se est sub non esse. Si ergo potentia passiua ex se est sub non esse, & ab agente potest habere esse necessariò sequit quòd est potentia contradictionis, scilicet ab esse & nō esse.

Universidad de Deusto

1.q.77. ar. 6. c. Obi supra 9. Meta. T. c. 17. Accidit autem error hic & in principiis & in conclusione. In principiis: quia S. Tho. in Prima parte, q. 77. art. 7. tenet ex intentione, & probat subiectum esse causam suæ propriæ passionis in triplici genere causæ, scilicet materialis, effectiuæ & finalis: vnde patet error minoris. Maior autē licet sit Arist. est tamē malè intellecta & probata: potentia enim materialis est duplex, quædam est receptiua tantùm, quædam verò non solùm receptiua, sed etiam passiua extenso nomine passionis ad omne genus transmutationis. Potentia receptiua tantùm est necessar. ò cœtus suo actui, eo q̄ si esset ante suum actum, oporteret q̄ per aliquam transmutationē illum reciperet: & sic non esset receptiua tantùm respectu illius. Potentia autē passiua necessariò nulli actui cœtus est, respectu cuius est passiua: eo q̄ omnem actum per transmutationem acquirit. & consequenter per transmutationem perdit, omne enim genera-

T. c. 10. 26. 27. & 28. T. c. 17. bile est corruptibile, vt dicitur primo Cæli. Propositio ergo illa, Omnis potentia est potentia cōtradictionis, est intelligenda de potentia passiua, & non receptiua tantùm. Hanc glossam & sensus ipse & tex. Arist. coniungunt. Ad sensum enim patet, in cælo esse potentiam receptiuam suæ figuræ: & tamen in eo talis potentia non est potentia contradictionis: cœlum enim non est in potentia ad aliam figuram. Arist. verò text. allegato nono Meta. ait cælum non esse in potentia ad motum, sed ad terminos eius tantùm: & tamen constat cælum habere potentiam receptiuam sui motus. vnde ex hoc infinuauit, quòd de potentia passiua loquebatur: ea enim cælum est in potentia ad terminos motus. Vnde cum subiectum non habeat potentiam passiuam, sed receptiuam tantum respectu propriæ passionis, nulla enim mutatio medi at inter subiectum & passionem: oportet subiectum non esse in potentia contradictionis respectu passionis: & sic conclusio deducta fuit falsa.

Ad rationes Tromb. ¶Ad rationes autem, quibus arguens nititur illam propositionem de omni potentia receptiua probare, respondetur. Et ad primam dicitur, quòd passiones entis distinctas esse tales, quòd vna includit negationem alterius, verū est: quia vnaquæ est alia formaliter.

Ad primam. potentia enim non est actus formaliter, sed ex hoc non sequitur, ergo quælibet potest esse sine alia. Nam non valet, hoc non est illud, ergo hoc potest esse sine illo.

Ad secundam. ¶Ad secundam dicitur, q̄ possibile vt distinguitur cōtra necessarium & impossibile, sumitur à potentia passiua, & nō à potentia receptiua tantùm: & ideo ex hoc non sequitur. nisi potētiam passiuam esse potentiam contradictionis: cùm tamen arguens debeat probare, q̄ omnis potentia receptiua sit potentia contradictionis.

Ad tertiam. ¶Ad tertiam dicitur, q̄ propositio prima ibi adducta, s. q̄ ideo potentia est ad esse: quia potest recipere esse ab alio, scilicet ab agente. in vno sensu est vera, & in altero falsa. si enim ly potest, dicat posse distinctum contra impossibile. Arist. dicit eam esse falsam, est enim sensus quòd ideo potentia est ad esse: quia non est impossibile ipsam recipere esse ab agente, & sic cælum esset in potentia ad motum. cū recipiat ipsum ab alio. Si autem ly potest, dicat potentiā, vt distinguitur contra esse in actu, tunc propositio est vera, ideo enim aliquid est in potentia ad esse: quia potest recipere esse quod adhuc nō habet, sicut ideo aliquid est potētia ad nō esse, quia pōt habere nō esse quo caret, sed cū omnis actus possibilis haberi ab aliqua potentia non nisi per transmutationem acquiratur, ad nostram positionē redit ur, q̄ scilicet potentia passiua sola fit ad esse.

Alias rationes, quibus separabilitas substantiæ, ab omni accidente à Scotistis probatur, ex supradictis facilè est soluere. Assumunt siquidem propositiones, quarum falsitas est superius declarata.

Substantia est eā accidentium. T. c. 4. *Sed quia illud, quod dicitur maximè & verissime in quolibet genere, est causa eorum, quæ sunt post in illo genere: sicut ignis, qui in fine caliditatis est causa caloris in rebus calidis, vt in secundo Meta. dicitur: ideo substantia, quæ est principium in genere entis, maximè & verissimè essentiam habens, oportet quòd sit causa accidentium, quæ secundario & quasi secundum quid rationem entis participant.*

¶In hac secunda parte capituli diuersitatem accidentium inter se declaraturus præmittit causam accidentium, quæ sit, vt causas diuersitatis eorum insinuet tali conclusione, Substātia est causa accidentium, quam probat sic. Maximè & verissimè ens est causa reliquorū entium: substantia est maximè & verissimè ens. ergo substantia est causa aliorum entium: sed talia sunt accidētia. Minor verò ex septimo Meta. in principio patet. Maior verò ex secūdo Met.

T. c. 2. T. c. 4. tex. Com. 4. habetur, vbi dicitur, q̄ vniuersaliter id quod est maximè tale in aliquo ordine, q̄ est causa omnium aliorum in illo ordine, vt sic: sicut ignis qui in ordine calidorum est maximè calidus: omnium calidorum est causa vt sint calida. Vtitur autem nomine generis in litera, sicut Aristo. vtitur vbi vniuocatione: eo q̄ ad veritatem huius propositionis exigitur, q̄ causa communicet cum effectu in nomine & ratione, licet analogicè eadem, non enim sequitur, cælum est causa omnium calidorum, ergo cælum est maximè calidum, quod tamen sequeretur, si cælo calidi nomen non æquiuocè conueniret. Quia igitur substantia & accidens in nomine & ratione entis analoga tamen conueniunt, & subitantia maximè est ens, ideo causa est omnium aliorum vt entia sint.

Quòd tamen diuersimode contingit: quia enim partes substantiæ sunt materia & forma, ideo quædam accidentia principaliter consequuntur formam & quædam materiam. Accidētia alia sunt consequentia formam substantiæ, alia consequuntur materiam. Accidentia aliqua se habent ad formam: aliqua ad materiā.

¶Quia accidentia causantur à subsstantia in qua sunt, & effectuum diuersitas ex causis prouenit, assignat diuersitatem inter accidentia à priori ex diuersitate partium substantiæ à quibus fluunt: accidentia: & ponit tres distinctiones.

¶Quarum prima cum suis diuisionibus talis est, Accidentium alia sequuntur principaliter formam: alia sequuntur principaliter materiam. Accidentium sequentium formam quædam communicant materiæ, quædam verò sunt separata à materia. Accidentium autem sequentium materiam, quædam sequuntur eam in ordine ad formam generalem & quædam in ordine ad formam specialem.

¶Est autem ratio primæ diuisionis, quia cum vnumquodque operetur per q̄ esse actu & semper species aliqua mouere & agere existimetur vt dicitur tertio Phy. tex. Com. 17. oportet formam sequi operationes & operatiuas virtutes: similiter cum patiatur & transmutetur vnumquodque ratione materiæ, oportet plura accidentia eam sequi. vt ea quæ propter materiæ diuersam complexionē insunt, & ipsam motui subiiciunt. &c. Apposuit autem in prima diuisione ly principaliter, vt distinguitur contra toraliter: nullum enim accidens est solius formæ, aut solius materiæ: sed omnia sunt cōpositi (etenim ad ipsam quoque intellectionem non solùm anima cōcurrit, sed totū compositum ex materia & forma, Socrates enim est qui primò intelligit) est ergo sensus diuisionis q̄ accidentium quædā sequuntur formā nō vt causam totalē, sed principalem: quædam similiter sequuntur materiam, vt causam principalē non totalem. Cùm enim omnium accidentium causa sit id quod verè est, id est subsstantia completa omnium causa est cōpositum ex materia & forma: sed aliquorum principalis radix est forma, aliquorum verò principalis radix est materia. Sicut enim in artificialibus aliquid cōuenit composito rōne formæ & aliquid rōne materiæ, quemadmodū scindere conuenit serræ rōne formæ, duritiesaūt rōne materiæ: ita & in naturalibus aliquid oritur in composito rōne formæ, & aliquid rōne materiæ quemadmodū in Socrate sentire & intelligere est ratione formæ: masculinum verò ratione materiæ. Quæ autem sit regula ad discernendū accidētia sequētia formā ab accidentibus sequentibus materiam, infra assignabitur.

In hoc cap. Accidentium formam sequitur alia sequuntur formam substantiæ, alia sequuntur materiam. Accidentia aliqua se habent ad formam: aliqua ad materiā. T. c. 17.

Forma autem inuenitur aliqua, cuius esse non dependet a materia, vt anima intellectualis. Materia verò non habet esse nisi per formam, vnde in accidentibus, quæ sequuntur formam, est aliquid, quod non habet communicationem cum materia, vt intelligere, quod non fit per organum corporale, sicut probat Philosophus in tertio de Anima. Aliqua verò ex consequentibus formam sunt, quæ habent communicationem cum materia, vt sentire, sed nullum accidens sequitur materiam sine communicatione formæ.

Hic ponitur prima subdiuisio cū eius causa. Cū enim propriæ virtutes & proprietates & operationes formarū ipsis formis proportionari debeāt ita si essentia ipsius formæ sit dependens à materia: virtus & operatio eius (cùm nō sint ipsa forma à qua fluunt perfectiones) dependere oportet à materia. Et si essentia formæ est independens à materia virtutem aliquā oportet habere à materia independentem. alioquin ociosè fecisset natura formam independentem, fecisset siquidem naturam eleuatam supra materiam, vt sic nō posset operari & cōsequenter nec finem proprium cōsequi. vnūquodque enim est propter suam operationem. vt dicitur secūdo cæli, tex. com 17. Quia ergo inuenitur duplex genus formarum substantialium, dependentiū scilicet à materia, vt sunt omnes formæ materiales, & independentium ab ea vt est anima humana: ideo inuenitur duplex genus accidentium sequentium formam.

T. c. 17. Accidetia quædam sequuntur formam dependentem, aliqua formam independentem à materia.

¶Quædam enim fluunt à forma dependente à materia, & hæc ita fluunt ab ea, quòd tamen recipiuntur subiectiuè in composito: propterea dicitur quòd habent communicationem cum materia: vt sentire, vegetare, & huiusmodi.

¶Quædam verò fluunt à forma independente à materia vt sic: & hæc ita fluunt ab ipsa forma, quòd recipiuntur in sola forma subiectiuè: & propterea dicuntur non habere communicationem cum materia, vt intellectus & voluntas intelligere, velle, & huiusmodi.

NEC Arbitraris nos immemores contradicere superius nunc dictis: vtrunque enim est verum quòd, scilicet omne accidens est compositi, vt supra diximus: & quod aliquod accidens est solius formæ, vt modò dicemus. Accidens enim esse alicuius potest intelligi dupliciter. Vno modo vt compleri principij elicitiui & receptiui. Alio modo vt suppositi, homo secundo modo omne accidens

accidens est cōpositi cuius est esse & fieri. vnde anima non intelligit suppositum quod operatur. Sed Socrates per animā. Primò verò modo aliquod accidens est ipsius animæ & aliquod est cōpositi: virtus enim intellectiua nō est subiectiuè in aliqua parte corporis, composita ex materia & forma, sed est subiectiuè in sola essentia animæ. vnde in tertio de Anima, tex. com. 4. dicitur q̄ intellectus nullus corporis est actus. Virtutes autem sensitiuæ non sunt

Top. c. 4. subiectiuæ in sola anima, sed in determinatis corporis partibus cōpositis ex materia & forma subsstantiali. Similiter completum elicitiuum principium sensationis non est sola potentia animæ sed compositum ex organo corporali & virtute animæ. Intellectionis autem principium elicitiuum completum est ipsa sola virtus intellectiua: & cùm operatio immanens sit subiectiuè in suo elicitiuo principio, intelligere erit in solo intellectu sicut in subiecto.

¶Propterea S. Thom. alibi dicit, q̄ anima intelligit sicut oculus videt: videt vt completum principium elicitiuum, oculus enim nominat compositum ex organo corporeo & virtute animæ: non ergo contradicunt ista, omne accidens est compositi, vt suppositi, & aliquod accidens ex solius formæ, vt completi principij elicitiui & receptiui. Et licet totus sermo sit de accidentibus subsstātiarum materialium: ex his tamen innuitur natura accidentium, quæ sequuntur formam independentem à materia.

¶Et nota quòd antequam ponatur alterius membri subdiuisio assignatur causa in litera, quare non sit talis subdiuisio de accidentibus sequentibus materiam, qualis facta est de his quæ sequuntur formam vt dicatur, Accidentium sequentium materiam, quædam communicantur formæ & quædam non: & causa est ista: quia non inuenitur duplex materia, altera dependens à forma & altera non, sicut inuenitur duplex forma: nulla enim materia potest esse sine forma vt probatum fuit.

Ca. 5. q. 1. Accidētum, qua sequuntur materiā duplex genus. *In his tamen accidentibus quæ materiam consequuntur, inuenitur quædam diuersitas. Quædam enim accidentia consequuntur materiam secundum ordinem, quem habet ad formam specialem, vt masculinum & femininum in animalibus quorum diuersitas ad materiam reducitur, vt dicitur in decimo Meta. vnde remota forma animalis dicta accidentia non remanent nisi æquiuocè. Quædam verò consequuntur materiā secundum ordinem, quē habet ad formam generalem: & ideo remota forma speciali adhuc in ea remanent, sicut nigredo cutis est in Aethiope ex mixtione elementorum, & non ex ratione animæ & ideo post mortem in eo remanet.*

Signum differentia assignata. ¶Hic ponitur alterius membri diuisio talis, Accidentium sequentium materiam quædam sequuntur eam in ordine ad formam generalem: quædam in ordine ad formam specialem. Illa accidentia dicuntur sequi materiam in ordine ad formam generalem, quę indiuiduo generis altioris conueniunt ratione magis suæ materiæ, quàm formę: sicut hoc mixtum habet cutis nigredinem nō ex ratione formæ mixti, sed quia materia sua talis passa est, puta in tali climate, vbi calor solis abundat. Illa verò dicuntur & consequi materiam in ordine ad formam specialem, quæ indiuiduo inferioris generis, vel speciei conueniunt magis rōne materiæ, quā formæ: sicut hoc animal est masculinum non ratione animæ principaliter, sed quia materiam ad animam dispositam talis passio comitata est: puta quia materia plenè dominio actu vigorosi seminis subiecta non fuit. Signum autem, q̄ taliter accidentia se habent, scilicet q̄ sequuntur materiam, secundum quod respicit formam altioris vel inferioris generis est q̄ aliqua eorū eiusdē rationis remanent cōposito corrupto: & quædā nō remanent nisi æquiuocè: nigredo siquidem hominis viui & mortui eiusdē rationis est: masculinitas autem nō. causa autem huius nulla est alia, nisi quia masculinitas sequitur animal ratione suæ propriæ materiæ: & propterea corrupto animali & non remanente nisi æquiuocè, oportet masculinitatem, in cuius ratione ponitur animal, æquiuocè remanere. Albedo autem quia mixti materiam sequitur in cadauere remanentis, secundum eandē diffinitionem non æquiuocè remanet.

QVAESTIO XVII.

Num eadem accidentia numero sint in genito & corrupto. Autor istarum quarundam opinio. In de substantia orbis capitulo primo, & primo Phys. 66.

CIRCA Ea quæ hic dicuntur accidit dubium, Vtrum nigredo cutis in Aethiope vino & mortuo sit vna & eadem numero: & vniuersaliter vtrum sit idem numero accidēs in genito & corrupto. In hac dubitatione tria agenda sunt: primò recitabitur opinio quorundam: secundò ponetur opinio Sancti Thomæ, tertiò respondebitur ad obiecta.

QVO Ad primum quidam opinantur accidentia communia genito & corrupto esse eadem numero in vtroque inter quos aliqui quibusdam verbis Auerrois innixi tali distinctione suam promunt imaginationem, Accidentia communia genito & corrupto habent duplicem modum essendi, terminatum, scilicet & interminatum. Accidentia interminata vocant essentias accidentium absque limitatione ad talem, vel talem gradum. Accidentia verò terminata dicunt essentias accidentium limitatas ad hunc vel illum gradum. Accidentia interminata ponunt eadem numero esse in genito & corrupto: non autem terminata, vnde sicut quantitas interminata communis expresse à Com. & eadem in omnibus poniturita color interminatus communis: & idē est in aēre & igne.

T. c. 23. ¶Confirmatur autē opinio ista autoritatibus & rationibus. Aristoteles enim primo de Generatione, tex. com. 23. dicens, In his autē si aliqua manent in genito & corrupto, puta in aēre & aqua si ambo diaphana, aut humida &c. ostendit nō esse inconueniens quòd aliquod idem accidens sit in genito & corrupto. Et in secundo de

T. c. 25. Generatione. tex. com. 25. vult expresse quòd in habentibus symbolum est facilior trāsitus: quia est facilius corrumpere vnum quàm duo. Auerrois quoque in libro de Subsstantia orbis, non longè à

Capi. 1. principio dicit non solùm dimensiones interminatas quas simplices vocat remanere eadem in genito: sed vniuersaliter qualitates omnes communes genito & corrupto.

¶Ratio autem prima ad hoc est: quia si qualitates disponentes materiam rei corrumpendæ ad nouam formam corrumpuntur quæritur, Quid educit formam generandam? non potest dici quòd illud sit agens extrā: quia hoc non potest facere, nisi per qualitates medias introductas in materia: qualitates autem illæ corrumpi dicuntur ab aduersario ante inductionem formæ: ergo remanet, q̄ nihil sit quod educat formam: quod est impossibile.

¶Præterea, Qualitates symbolæ, quæritur, à quo corrumpuntur, cum nullum contrarium appareat: & frustà corrumpi res censeatur in aliquo instanti in quo eadem oportet generari.

¶Præterea figura cadaueris, organi ratio & cicatrix, & si qua sunt huiusmodi, si non remanent eadem quæritur à quo generantur: & cùm non possit dici à quo generantur per modum sequelæ, oportet quòd nullum sit generans. Quod autem non generentur per modum sequelæ, probatur. Accidentia enim aliqua ideo consequntiuè generantur, quia dans formam, dat consequentiam ad formā: modò ista accidentia repugnant formæ magis quam sequantur eam: cuius signum est, quia sub forma cadaueris ad corruptionem tendunt. Et hæc de primo.

CONCLVSIO.

Num sunt eadem numero accidentia in genito & corrupto.

QVO Ad secundum sciendum est Thomistarum esse opinionem: nullum accidens esse idem numero in genito & corrupto. Sequitur enim hoc necessariò ex nostris principiis. Nam si nullum accidēs est subiectiuè in materia: & nō datur nisi vna forma subsstantialis in cōposito, impossibile est idē accidēs remanere idē numero: migraret siquidem accidens de subiecto in subiectum, & esset idem & non idem. Nec rationes pro nunc ad hanc conclusionem afferam, quia oportet ad hoc efficaciter probandum probare illud principium, scilicet quòd incompositō est tantùm vna forma subsstantialis. Sed declarabo quomodo hoc sit possibile, & quomodo defendenda est ab aduersariis positio nostra.

Accidēs quatuor modis corrumpitur. ¶Sciendum est igitur accidens quadrupliciter corrumpi. Primò per alterationem oppositā suo contrario: vt frigus à calido. Secundò ad absentiā conseruatiui agentis, vt lumen in aēre desinit Sole recedente. Tertiò ad corruptionem subiecti, vt risibilitas corrumpitur homine mortuo. Quarto ad corruptionem termini, vt simili tudo desinit cōsimili perempto. Et quia quot modis dicitur vnum oppositorū, tot modis dicitur & reliquū. accidēs generatur quadrupliciter. Primò ab agente sibi simili per transmutationem: sicut aqua calefit ab igne calido. Secundò ad præsentiam agentis fieri & esse, vt lumen in aēre fit à Sole præsente. Tertiò ad generationē subiecti, vt risibile generatur homine genito. Quarto ad generationem termini, vt Socrate solo albo existente, statim ad alterius albi generationē consurgit in Socrate similitudo. Et licet omnibus istis modis cōtingat accidens secundū totā latitudinē corrūpi: nullus tamē illorū modorū cōuenit accidentibus omnibus nisi tertius. Cōmune namque est omnibus accidentibus corrūpi eorum subiecto corrupto, cùm accidentis esse sit in esse: & ideo sufficiens causa corruptionis accidētū redditur, quādo subiecto corruptio assignatur. Vnde cùm ex aēre fit ignis, licet non oporteat corrūpi calorē aēris, sed potius intendi quia tamen aēr qui subiectū illius est, corrūpitur, necesse est ipsum quoque calorem corrūpi absque contrario ad solum subiecti defectum. Propterea apparet qualiter peccent peccato fallaciæ consequentis argumenta ea quæ qualitates symbolas & dispositiones pro forma introducenda facientes: quia carent contrario corrumpente, remanere inferunt.

Quatuor modis generatur accidēs. ¶Et notandum, q̄ quando accidens generatur ad generationem subiecti, vel corrumpitur ad corruptionem subiecti: nec cùm eadem actio terminetur ad vtrumque, ad subiectum per se, & accidens consecutiuè, non oportet quærere aliud generans, vel corrūpens nisi generatiuum vel corruptiuum subiecti. Idem enim est agens q̄ vtrumque simul & eadem operatione facit: sicut cū ignis,

Universidad de Deusto

ex aëre ignem generat, alterando aërem, in fine alterationis aërem corrumpit per se, & consecutiuè calorem introductum: & vniuersaliter omnia accidentia, quæ in aëre subiectiuè erant ea consecutionis necessitate: quia accidens sine subiecto proprio remanere nõ potest, & in eodẽ instãti generat ignẽ per se, & calorẽ cõsecutiuè absque alia media alteratione simile calori ante illud instans ex instanti. Simile autẽ est iudicium de quãtitate & figura & aliis dispositionibus, accidẽtibus similibus in genito & corrupto: omnia enim ista cõcomitatiuè producũtur. & ideo nõ oportet quærere generans nisi q̃ subiectũ generat. Et cùm supradicta inspexeris videbis, q̃ simile a suo simili cõcomitatiuè & per accidens quãdoque corrũpitur: & per oppositum à nõ simili cõcomitatiuè, per accidens generari cõtingit ipsum accidẽs. Arist. ergo quoties dicit eadem remanere in genito & corrupto eadẽ specie, nõ numero, ait: & hoc per accidens. Variatur enim vnitas numeralis, non propter generationis vim, sed subiecti corruptionem. Facilior quoque transitus in habentibus symbolum, non ex identitate numerali symboli accidentis, sed ex non repugnantia illius in agendo, vel patiendo prouenit. Et ex hoc q̃ formæ subsũriales à quibus fluunt similes qualitates sunt similiores: ex effectibus enim, natura causæ innotescit. Auuerrois autem (si saluari debet) eodem modo glossetur.

Ad primum. Ad rationem autem oppositæ opinionis dicitur. Et ad primam quidem, quòd educẽs formam in vltimo instanti, est generans extrà, non per aliquam actionem, quam in illo instanti eliciat sed in termino actionis nudam materiæ essentiam attingens. Vnde, cùm dicitur, agens extrà, non potest educere formam, nisi per qualitates medias introductas, verum est. dum agit: non autem, cùm est in termino actionis. Sufficit enim & exigitur alteraſſe ad materiæ expoliationem & dispositionem.

Ad secundum. ¶ Ad secundũ dicitur, quòd qualitates symbolæ, & similia corrũpuntur per accidens ad corruptionẽ subiecti à corrũpente per se subiectum: nec frustra in eodẽ instãti est primũ nõ esse earũ, & primũ esse similium: sed necessariò necessitate materiæ, vt dictum est.

Ad tertium. ¶ Ad tertiũ dicitur, q̃ figura, cicatrix & huiusmodi, producuntur cõsequutiuè, & per accidẽs, à generãte eorum subiectum, scilicet cadauer: nec est verum, q̃ sola illa accidentia generentur cõsequutiuè, quæ sequuntur formam: sed multa accidentia sequuntur compositum ex necessitate materiæ, quæ sunt, licet non incompossibilia: aliqualiter tamen opposita ipsi formæ, vt patet de se. Et ideo dico, q̃ figura, & similia sequuntur cadauer ex necessitate materiæ, quia. s. agens naturale non potest tam citò dispositiones per tot transmutationes radicatas corrumpere totaliter, & ideo similes dispositiones sequuntur: & quia non sunt facientes pro forma geniti, ideo ad corruptionem properatur.

Accidẽtia insequentia materiã sunt accidentia indiuidui insequentia uero formã. sunt propriè passiones. *Et quia vnaquæque res indiuiduatur ex materia & collocatur in genere vel specie per suam formam, ideo accidentia quæ consequuntur materiam sunt accidentia indiuidui secundum quæ etiam indiuidua eiusdem speciei differunt adinuicem. Accidentia verò, quæ consequuntur formam, sunt propria passiones vel generis, vel speciei, vnde inueniuntur in omnibus participantibus naturam generis vel speciei: sicut risibile consequitur in homine formam, quia risus contingit ex aliqua apprehensione animæ hominis.*

¶ Hic ponitur secũda diuisio accidentiũ, quę talis est, Accidẽtium alia sunt accidẽtia indiuidui, alia sunt accidẽtia generis, vel speciei. ¶ Duplex autem inter ista differẽtia ponitur. Prima est, q̃ accidentia indiuidui cõsequuntur compositum ratione materiæ principaliter, accidentia verò speciei, vel generis sequuntur cõpositum ratione formæ. Secũda est, q̃ accidentia indiuidui sunt ea, penes quæ attenditur differentia inter particularia eiusdem speciei. Accidentia verò speciei, siue generis sunt communia necessariò omnibus indiuiduis illius speciei vel generis. Exemplum masculinum, & fœmininum sunt accidentia indiuidualia: sequuntur enim materiam, & penes ipsa differunt Socrates & Berta. Risibile autem est accidens specificũ: sequitur enim intellectiuam apprehensionẽ & omnibus hominibus necessariò conuenit. Assignatur quoque radix proximæ differentiæ, cum dicitur, q̃ materia est principium indiuiduationis, forma autem est, per quã res in genere, vel specie collocatur. Ex hoc enim, q̃ materia est causa esse indiuidualis vt sic, sequitur q̃ sit etiam radix accidentium cõsequentium ipsum esse indiuiduale: ac per hoc accidentia indiuidui sunt quæ consequuntur materiam, ex eo q̃ forma est principiũ esse generici & specifici oportet q̃ etiam sit causa proprietatũ & accidentium cõsequentium speciẽ, vel genus: & sic accidẽtia speciei siue generis sequuntur formam. Secundæ verò differentiæ ratio est: quia cùm tã in forma specifica quàm generica conueniant omnia contenta sub eis, oportet etiam proprietates earum omnibus esse cõmunes. Cùm autẽ penes materiã differãt indiuidua, accidentia quoque materialia oportet esse ea, secundũ quæ ipsa particularia inter se differunt. vt effectus proportionabiliter propriis respondeant causis.

Accidunt hic duo dubia circa literam. Primum est qualiter sit verum, quod accidentia sequentia materiam sint ea penes quæ differunt indiuidua in eadem specie: quandoquidem quantitas sequitur materiam: & tamen est communis omnibus indiuiduis corporis & inferiorum.

¶ Secundum dubium est, qualiter verificetur quòd accidentia sequentia materiam non sint passiones generis, vel speciei, cùm masculinum & fœmininum sequatur materiam: & tamen passiones sunt animalis, vnde & animal in eorum diffinitione ponitur, sicut subiectum in diffinitione passionis, vt 10. Met. tex. Com. 25. habetur. Similiter quantitas videtur esse passio corporis de prædicamento substantiæ: & tamen sequitur materiam. *T. c. 25. 7. Met. T. c. 17. Quomodo penes accidentia sequẽtia materiam, indiuidua.*

Ad euidentiam primi scito, verba illa scilicet accidentia sequentia materiam sunt ea secundum quæ indiuidua differunt non esse intelligenda vniformiter, sed differmiter. Indiuidua enim differũt penes accidentia materialia dupliciter. vel quia vnum eorum habet vnum, & reliquum aliud: vel quia vtrunque habet idem, sed alio & alio modo. Verbi gratia, Socrates & Berta differunt penes masculinum & fœmininum, ex eo q̃ ille habet masculinitatem, illa fœminitatem. Differunt quoque penes suas quantitates: nõ ex eo q̃ ille sit quantus & illa non, sed ex eo q̃ non eodẽ modo sunt quanti, nunquam enim inueniuntur duo quanta omnino similia: sitibus siquidem propriis differre necesse est. Quantitas ergo licet sit communis omnibus indiuiduis, quia tamen non vniformiter eis conuenit, est secundum quam indiuidua inter se differunt secundo modo. & hoc sufficit.

Passiões generum duplices. Ad intelligentiam secundi notandum quòd passiones generum sunt duplices. Quædam conuenientes eis ratione formæ genericæ: & quædam ratione materiæ. Illæ quæ sequuntur formam, vocatæ sunt hîc passiones generum: & non illæ, quæ sequuntur eorum materiam: propterea quia natura generica ex sua forma est talis & non ex materia: animal enim est animal ex sua forma, & non ex sua materia. Vnde cum in proposito animalis passio ratione formæ sit sensibilitas, & ratione materiæ masculineitas, vel fœmineitas: diuersis rationibus moti Arist. in Met. & S. Tho. hîc, diuersimodè locuti sunt. Quia enim est passio animalis ratione materiæ, ideo vocata est ibi passio: quia autem non ratione formæ, ideo hic non est dicta passio. *10. Met. T. c. 2. 7. Met T. c. 17. §19.*

¶ Similiter dicendum est de quantitate, quia sequitur corpus rõne materiæ: sequitur enim ipsum secundũ id, q̃ est in propria diuisibile, q̃ nõ est nisi materia, vt indiuisibilitas rerũ immaterialiũ ostendit. Et nota q̃ hæc secunda diuisio accidentium non differt à prima per membra diuidentia: eadẽ enim sunt huius & illius mẽbra, sed secundũ rationẽ, quia illa diuisio accepta est penes primas earum radices, materiam scilicet & formam: ista autem penes subiecta, quibus appropriantur, scilicet genus, speciem & indiuiduum.

Sciendum etiam est, quod aliquando accidentia ex principiis essentialibus causantur secundum actum perfectum, sicut calor in igne, qui semper actu est calidus. Aliquando verò secundum aptitudinem tantùm, sed complementum accipiunt accidentia ex agente exteriori: sicut diaphaneitas in aëre, quæ completur per corpus lucidum exterius: & in talibus aptitudo est accidens inseparabile: sed complementum quod aduenit ex aliquo principio, quod est extra essentiam rei, vel quod non intrat constitutionem rei, est separabile, sicut moueri, & huiusmodi.

¶ Hic ponitur tertia diuisio accidentium, Quædam causantur ex principiis essentialibus subiecti secundũ actũ perfectum, quædam secundũ aptitudinem tantùm. Illa accidentia vocat causari secundum actũ perfectum ex essentialibus principiis, quæ secundũ suas actualitas ex intrinsecis principiis subiecti in ipso fluunt: vt calor in igne. Illa verò dicit causari secundum actũ imperfectũ, seu aptitudinem tantùm, quæ non secundũ suas actualitates, sed secundum quasdam inchoationes ex principiis essentialibus subiecti in ipso fluunt, vt moueri sursum in igne ex principiis eius causatur secundũ sui inchoationem. puta leuitatem. Differũt autẽ, quia prima & secundũ suas aptitudines, & secũdũ se inseparabilia sunt à subiectis: secunda verò secundũ se quidẽ sunt separabilia, secundum autem suas aptitudines non possunt separari. Ab igne enim neque aptitudo ad calorẽ, neq; caloripse separari potest ipso remanẽte: motus autẽ sursum non semper in est igni, sed aptitudo ad motũ sursum, puta leuitas est inseparabilis ab ipso: & causa horũ est, quia in illis ipsa actualitas accidentis ex solis principiis essentialibus fluit, in istis verò aptitudo tantùm ex solis principiis essentialibus fluit: ipsa autem actualitas aliũde expectat ex aliquo, scilicet extrinsecè concurrente, vel agẽdo, vel nõ prohibendo: vt patet in exẽplo dato de motu sursum q̃ nõ inest igni, nisi in aliquo concurrẽte extrinsecò remouente scilicet prohibens, & diaphaneitas

non est actu in aëre, nisi concurrente extrinseco illuminante: lumen enim est actus diaphani secundum actum, vt dicitur secundo de Anima, text. Commen. 69.

¶ Profundiorem autem huius diuisionis causam elicio ex Prima secundæ. 10. art. 1. ad secundum q̃ scilicet ideo aliqua accidentia oriuntur ex principiis essentialibus inseparabiliter secundum actũ completum, aliqua autem separabiliter secundũ actum completũ, & inseparabiliter secundum aptitudinem: qui à illa sequuntur rei actualitatem, ista verò potentialitatem. Quod sic intelligo quia vnumquodque agit secundum quod est actu: patitur autem secundũ quod est in potentia ex sufficiente rei actualitate proceditquod accidens in se completè producat, & per oppositum ex sufficiente actualitate. & consequenter potentialitate ex qua omnis sufficiẽtia est. prouenit q̃ res habet accidens in se secundum aptitudinem tantum: & q̃ ab illo expectet actualitatem, seu quòd accidens separabile sit secundum actualitatem quod idem est. *T. c. 69. Prima Secũdæ. q. 10. a. 1. & 2.*

¶ Amplius cum esse & bonum actualitatem sequantur, & nõ esse & malum potentiam: ex actualitate rei prouenire necesse est esse accidens perfectum & inseparabile secundum actum & aptitudinem, & per oppositum ex rei potentialitate procedere oportet in completionem accidentis, separabilitatem eius secundum actum: est enim separabilitas ipsa quoddam non esse, cùm nihil aliud sit, quam negatio necessariæ sequelæ fui esse completi ad esse subiecti. Intelligere autem hic vt suprà, scilicet q̃ ex actualitate subiecti aptitudo est: ex potentialitate autem separabilitas accidentis secundum suam actualitatem.

¶ Aduertendum vero est, q̃ S. Thomas passiones, quæ dicunt aptitudinem non collocauit simpliciter inter accidentia ex essentialibus principiis fluentia sed potius ipsarum passionum & aptitudinum actus quos secundum incompletum esse aptitudines vocauit. Fecit autem hoc: quia aptitudo de se non habet rationem alicuius per se producti seu producibilis: nullum enim naturale producens intendit aptitudinem, sed aptum illius: non est nanque opus risibilitate, nisi vt rideatur, vnde & risibilitas inchoatio quædam risus est: propterea igitur inter effectus essentialiũ principiorũ aptitudo nõ est simpliciter posita, sed actus quia nõ ipsa, sed eius actus est qui a principiis productiuis intẽditur: & quia aptitudo nihil aliud est quã inchoatio quædã. inchoatio aũt est actus imperfectus: ideo accidẽtia secũdũ actũ incõpletũ aptitudines vocãtur. *T. c. 9. T. c. 4. & 17.*

Nũ quod uis accidens habeat aliquod subiectũ proprium. ANTEQVAM Terminemus tractatũ de diuersitate accidentium, quæritur an omne accidens habet aliquod subiectum proprium, aut aliqua accidentia sint ita cõmunia. quod nulli propria.

¶ Est autem ratio dubitandi: quia si omne accidens est proprium alicui. cùm proprium conueniat omni, soli, & semper: nullum accidẽs erit separabile ab eo in quo est. Ineſſet enim soli & semper proprio subiecto.

Amplius sequeretur, semper, corruptionem cuiuscunque accidentis comitem fieri corruptioni substantiæ, sicut corruptio risibili corrumpitur homo. Patet consequentia, quia corrupto proprio, necesse est corrumpi illud cuius est proprium, aliter non conueniret ei semper: hæc autem experimur esse falsa, vt patet in accidentibus communibus & actibus secundis.

¶ Ex opposito autem, cum omne accidens sit diffinibile, & in diffinitione cadat subiectum, de quo accidens per se prædicatur, vt patet primo Posteriorum, & secundo Metaphysicæ, oportet q̃ omne accidens habeat proprium & per se subiectum, per se nanque supponit de omni semper & necessario. *Quæstio de virtutibus q. 1. art. 3. c.*

A D Huius dubitationis euidentiam sciendum est, q̃ cùm apud S. Thom. in quæstione de virtu. quæst. 1. articu. 3. subiectum habeat triplicem habitudinem ad proprium accidens, s. sustentantiis ad sustentatum, potentiæ ad actum, & principij & principiatum, sicut calor ignis non habet esse, nisi sustentetur in igne, & est forma accidentalis eius, & oritur ex ipso, secundũ quod participat istas cõditiones, potest dici accidentis subiectum, & secundum quod ab istis habitudinibus recedit, potest negari accidentis subiectũ. Vnde propter defectum primæ, quę principalior est, dicitur in primo Posteriorum, q̃ nullum accidens est subiectiuè in alio accidente, quia videlicet nullum accidens potest sustentare aliud, sed sola substantia, quæ est ens per se, aliis fulcimentum præbet essendi. Quia autem aliquod vnum accidens potest comparari ad aliud, vt potentia ad actum, & quandoque vt proximum principium ad principatum, & ideo conceditur etiam vnum accidens esse subiectum alterius, quemadmodum superficies dicitur subiectum coloris, quia est impotentia respectu coloris, & dulcedo esse in calido & humido, quia causatur ex calido & humido. *T. c. 35.*

¶ Potest ergo quadruplicem intellectum habere dubitatio mota. Primò potest intelligi, vt quæratur, an omne accidens habeat proprium subiectum vt sustentatiuum, secundo, an habeat proprium subiectum vt potentiam, tertiò an habeat proprium subiectum vt principium, quartò, an habeat proprium subiectum vt sustentatiuum potentiæ, & principium simul.

SIQVAESTIO sit secundum primum sensum, respondetur negatiuè, q̃. s. omne accidens habet proprium subiectum in ratione sustentantis, vt probant rationes primò inductæ, multa enim sunt accidentia, quę nullũ proprium sustentans sibi vẽdicant, sed cõiter multis insunt, vt eorũ separatio ostendit, separantur nãque à substantia sustentante ea naturaliter remanẽte. quod de proprijs accidentibus dici non potest. Eadẽ quippe substantia absque sui mutatione contraria sustẽtat, vt dicitur in Prædicamentis.

¶ Si autẽ iuxta secũdũ sensum dubitetur, respõdetur affirmatiuè, q̃ scilicet omne accidens habet proprium subiectũ in ratione priæ potentiæ eo q̃ quilibet actus respicit propriã potentiã, sicut enim actus respicit potentiam, sic talis actus talem potentiam, & actus specificus potentiam specificus, accidẽs autem omne actus quidem est, igitur omne accidens habet propriam potentiam, cuius est actus. propter quod tertio Physic. tex. Com. 10. dicitur, potentia ad infirmitatem est alia à potentia ad sanitatem, eo q̃ sanitas est aliud ab infirmitate, & 12. Meta. longo processu probatur, principia Prædicamentorum esse eadem proportionabiliter, quia cuiuslibet actui propria respondet potentia.

¶ Si autẽ tertio sensu inquiratur, respõdetur negatiuè, q̃ sci. nõ omne accidens habet aliquod subiectum propriũ in ratione principij proprij, eo q̃ habere subiectum proprium in ratione principij includit fluxum illius accidentis à tali subiecto in genere causæ efficientis, eo modo, quo duorum effectuum ordinẽ inter sese habẽtium prius est causa effectiua eius quod necessariò primi productionẽ sequitur, siue illud subiectum sit receptiuum accidentis. vt quo, siue vt quod: patet q̃ nõ omne accidens fluit à suo receptiuo effectiuè: sed multa sunt, respectu quorum receptiuum pure passiuè se habet: vt patet cum species rei sensibilis recipitur in medio, siue in sensu.

¶ Si autem quarto modo intelligatur quæstio, patet quid dicendũ sit: negatiuè enim respondere oportet.

SED Aduertendum est q̃ hæc, quæ diximus intelligi debent de accidentibus. s. seorsum acceptis actibus, & seorsum aptitudinibus: loquendo nãque de accidẽtibus. vt S. Tho. in litera loquitur. s. non iudicando actualitates accidentium seorsum ab aptitudinibus: dicerem q̃ omne accidens secundũ suã radicalem aptitudinẽ habet aliquod subiectũ propriũ in ratione sustentantis potentiæ & principij, licet non secundũ sitã actualitatẽ eo q̃ aptitudo ad tale accidens nõ est nisi à tali gradu substãtiali fluat mediatè, vel immediatè, & cõsequẽter nisi in tali gradu subiectiuè sustẽtetur immediatè, vel immediatè. Verbi gratia, Lumen secundũ suam actualitatem & substantiã, licet sit ab extrinseco, & sit accidens separabile: tamen secundũ suã inchoationẽ, seu radicalẽ aptitudinẽ, puta diaphaneitatẽ est inseparabile. & fluit à certo gradu substantiali cõmuni superioribus & inferioribus. Et similiter se de relicet sit accidẽs, per accidẽs tũ secũdũ suã aptitudinẽ est propriũ: & nõ natũ cõuenire nisi certò enti, puta animali tali &c. fluit enim aptitudo ad sedendũ ex suis principiis. Similiter & videre licet sit accidẽs separabile: radicalis tũ aptitudo ad vidẽdũ separari à tali aiali nõ põt.

¶ Ex his patet quomodo ad vtranque partẽ rationis adductæ verũ concludunt diuersimodè. Nam loquendo de accidentibus secũdum suas essentias & actualitates, conclusio rationũ primò adductarum cõceditur, accipiendo subiectũ in ratione sustentantis & principij. In ratione aũt potentiæ falsa est cõclusio, vt dictũ est. Nec probatio contra hunc applicata sensum valet: eo q̃ cum dicitur, q̃ propriũ cõuenit soli, omni & semper, intelligitur de ipso proprio nõ secũdũ suã actualitatẽ, sed secundũ aptitudinẽ. Et similiter cũ dicitur q̃ ad corruptionẽ proprij definit subiectum, intelligitur, si corrumpitur secũdũ aptitudinem: non autem secundũ actum, vniuersaliter loquendo. Vel dicatur q̃ inseparabilitas, & huiusmodi non conuenit accidenti, vt respicit subiectum in ratione propriæ potentiæ, sed vt sustentatiuum, & principiũ. Loquendo autem de accidẽtibus secũdũ suas aptitudines, patet quomodo rationes peccant. Dico enim q̃ nullũ accidens est separabile secũdũ aptitudinẽ radicalem saltem, sed coæuum subiecto necessario: & q̃ corrupto accidente secundum talem aptitudinem potest subiectum corrumpi. Ratio autẽ in oppositum adducta concludit, q̃ omne accidens habet subiectum, de quo per se prædicatur secũdũ se, vel secundũ suam aptitudinem. Cùm enim eius sit actus, cuius est potentia (vt dicitur in Somno & vigilia) idem subiectum erit q̃ cadit in diffinitionem accidentis, secũdũ aptitudinẽ & secundũ actũ: sicut homo debet poni non solum in diffinitione risibilis, sed risus. Stant ergo ista duo simul, q̃ accidens secundum, suam actualitatem non habeat proprium subiectum, cui vniuersaliter soli & semper insit: & tamen habeat proprium subiectum per quod diffinitri debeat: quia ad hoc secundum sufficit, q̃ secundum se vel secundũ suam aptitudinem per se de illo subiecto prædicetur. Ad primum verò sufficit accidẽs secundũ se tantũ non prædicari per se de subiecto. *Lect. 2.*

Sciendum est autem, quod in accidentibus alio modo sumuntur genus, differentia, & species, quàm in substantiis, nam in cõquia enim in substantiis ex materia & forma substantialis, crata *Accidentia.*

Universidad de Deusto

non sunt impradicamẽto, sed in abstracto propriè sunt in pradicamento.

su per se vnum, vna quadam natura ex eorum coniunctione resultante, quæ propriè in Prædicamento substantiæ collocatur, ideo in substantijs nomina concreta, quæ compositum significant proprie in genere esse dicuntur sicut genera, vel species, vt homo vel animal: non autem forma vel materia est in Prædicamento hoc modo, nisi per reductionem, sicut principia in genere principiatorum esse dicuntur. Sed ex accidente & subiecto non fit vnum per se, vnde non resultat ex eorum coniunctione aliqua natura, cui intentio generis vel speciei possit attribui, vnde nomina accidentium concretiue dicta non ponuntur in Prædicamento sicut species vel genera, vt album vel musicum, nisi per reductionem, sed solum secundum quod abstracta significantur, vt albedo & musica.

¶In hac tertia parte capituli huius determinatur, quomodo accidentia se habeant ad intentiones logicas, & primò, quomodo se habent ad esse in prædicamento, deinde sumantur in eis genus & differentia. Quo ad primum ponit duas conclusiones, scilicet, Accidentia in concreto non sunt propriè in prædicamento. Et accidentia in abstracto proprie sunt in prædicamento.

AD quarum euidentiam seiendum est, ꝙ accidentia habent vnũ modum essendi, scilicet esse in alio, non enim sunt nisi insint alicui. Habent autem duos modos intelligendi, eo quòd intellectus est natus ea, quæ sunt adunata in re, diuidere. Intelliguntur enim quandoque cointelligendo sibi subiectum, cui insunt, & intelligũtur per modũ accidentis, eo ꝙ accidentis esse est in alio esse. Quãdoque verò intelliguntur solitariè, non cointelligendo, scilicet eis subiectum, cui secundum rem insunt, & tunc intelliguntur per modum substantiæ, eo ꝙ esse per se, id est solitariè soli substantiæ conuenit, accidentia enim semper comite egent. Cùm autem modus significandi non fundetur super modo essendi, sed intelligendi, sicut habent duos modos intelligendi, sic habent duos modos significandi. Vnde significantur quandoque consignificãdo subiectum, & tunc significãtur per modũ accidentis, & vocãtur significata in concreto, vt album, nigrũ, &c. Quandoque verò significãtur ipsa sola, absque scilicet subiecti cõsignificatione, & tunc significantur per modũ substantiæ, & vocantur significata in abstracto, vt albedo & nigredo Abstractum enim & concretum in accidentibus, licet differant in modo significandi, id est penes consignificare subiectum, & non consignificare illud, conueniunt tamen in significatione ipsius formæ accidentalis. Album enim purã qualitatem significat (sicut in Prædicamentis dicitur) sicut & albedo. album significat albedinem in subiecto, albedo autem significat albedinem absque illo. Quia igitur accidentia in concreto totum coniunctum important, puta sicut album albedinem in subiecto, coniunctum autem hoc nõ est vnum per se. sed vnum & ens per accidens, id autem quod in prædicamento reponitur, debet importare vnum & ens per se, cùm prædicamenta diuidant ens per se, quinto Met. tex. Com. 14. ideo accidentia in concreto nõ propriè reponuntur in prædicamento. Et hæc est ratio, qua in litera prima conclusio probatur, quę sic formari potest, Nullum nomen important ens & vnũ per accidens, est propriè in prædicamẽto, cõcretũ accidentale importat vnũ & ens per accidens, ergo nomen concretũ accidentale nõ ponitur in prædicamento propriè & per se. Ad declarationem Minoris ponitur differentia inter concretũ accidentale & subsantiale in hoc, ꝙ concretum substantiale importat compositum ex materia & forma, & tale est vnũ per se, & ideo reponitur in prædicamento, vt genus, vel species, accidentale verò importat ex subiecto compositum & accidente, quod est vnũ per accicens, ex accidente enim & subiecto non fit nisi vnũ per accidens, vt dicitur 7. Meta. & ideo non debet poni in prædicamento, nisi reductiuè, eo modo quo res impura ad suæ puritatem naturæ reducitur.

Impradicamento substantia.

T.cõ. 14.

¶Et sic remanet secunda conclusio vera, ꝙ accidentia, scili. in abstracto, in prædicamento speciei & generis prædicationem suscipiunt taliter omnino à prædicamentis accidẽtia sunt excludenda.

CVM autem audis abstractum solam formam importare, non ideo hoc dictum putes, ꝙ abstractũ subiectũ formæ à se omnino excludat, hoc enim falsum est: sed ideo quia abstractũ ex modo suo significandi, quo solo differt à concreto, non includit subiectum principaliter, sed secundariò, & ex consequẽti. Quod ex conuenientia & differentia inter ea ex modo significãdi persuaderi potest. Conueniũt enim in hoc, ꝙ tam abstractũ. quam concretũ ex modo significandi importat duo, scilicet quod & quo, seu subiectum & formam. Idem enim importat definitio & definitum, licet alio modo. Definitio autem vtriusque importat vtrunque dictorum, vt exemplariter patet, similitatem enim dicimus curuitatem nasi, & simũ nasum curuum. Quòd autem hoc fit ex modo significandi, ex eo clarum est, ꝙ tam abstractum, quàm concretum puram formam significat, vt in prædicamentis testatur Aristo. Differunt autem abstractum & concretum ex varietate modi significandi in hoc, ꝙ concretum importat ex modo significandi principaliter subiectum, & secundario formam. Abstractum verò principaliter importat formam & ex consequenti subiectum.

Cãuemtia inter concretũ & abstractum in Pradicamẽto sub Rantia. Differẽtia concreti & abstracti accidentium.

¶Aduertendũ nanque est, ꝙ contrario ordine se habent subiectũ forma, ad significationem nominis cõcreti, & eius modum significandi. Importat enim concretum ratione significationis primò formam, & subiectum nõ nisi ex consequenti copula. Quo ad modum verò significandi primo subiectum & ex consequenti formã importat, Cuius signum est, ꝙ in diffinitione concreti exprimitur primò subiectum tam quam genus, quod prima pars est diffinitio & forma secundo loco ponitur quasi differentia. Dicimus nanque ꝙ simũ est nasus curuus. Abstractũ verò & ex significatione & ex modo significãdi primò formã, importet secũdariò autẽ ex eo cõsequẽti subiectũ. In cuiꝰ signũ in eius diffinitiõe forma ipsa primò exprimitur vt genus, subiectũ autẽ secundario loco differentiæ, vt patet, cum dicitur, simitas est curuitas nasi. Oritur autem hæc differentia ex eo, ꝙ concretũ importat habitudinẽ inter subiectum & formam, prout incipit à subiecto & terminatur ad formam. Abstractum verò importat habitudinem inter formam & subiectum prout incipit à forma, & terminatur ad subiectũ. vt exẽplis datis apparet. Ex hoc enim ꝙ habitudo importata per cõcretũ, importatur ex modo significandi, vt incipiens à subiecto, sequitur ꝙ primò importet subiectũ, a quò incipit, & similiter ex hoc ꝙ habitudo importata per abstractũ importatur ex modo significãdi, vt incipiens à forma, consequens est vt primò importet formam à qua incipit. Causa enim huius diuersitatis est, quia cõcreta ad cõposita significanda sunt inuẽta. Compositio autem à subiecto oritur. Abstracta verò inuenta sunt ad significãdas formas apud nos inuentas simplices quidẽ, sed à quibus denominatio ad subiecta deriuatur, vnde & concreta cõpositũ quid sonant, abstracta verò formas, vt cadentes tamen ad subiecta, non igitur ꝓpterea dictũ est ꝙ abstractũ solã formam importet, quia nullo modo copulat subiectũ, sed quia ex modo significãdi compositũ non sonat, nec principaliter importat ipsum subiectũ, quamadmodũ concretũ, sed extrinsecè tantùm terminum habitudinis formæ significatæ.

Apud Metaph. quid sit ingene.

ADVERTE hic ꝙ de abstracto & concreto quomodo sunt in prædicamento aliter Metaphysicus, & aliter Logicus iudicabit. Cum enim apud Metaphysicum, qui res secundum suas essentias considerat, & nõ secundũ modos intelligẽdi, vel significãdi abstractũ & concretũ nõ differãt, eo ꝙ eadẽ res abstractè & cõcretè sit significata, dicit ipse sicut abstractũ ita & cõcretũ in genere esse, res enim per suam essentiã ingreditur, vel egreditur genus Metaphysicaliter sumptum, id est per rẽ generis, & nõ per modum significandi. vnde non dicet Metaphysicus album ens per accidens, sed hoc album. vt patet 5. Met. text. Com. 15. et 14. et 7. eiusdem tex. Com. 16. Logicus autem, qui non res secundum suas naturas, sed secundum intentiones adiunctas primis intellectis ac significatis, considerat, dicet abstractum esse in genere, concretum verò non, quia res nomine abstracto, significata potest denominari species, vt albedo, et genus, vt color, concretum verò non propter alietatem modi significandi vt dictum est.

T. cõ. 13. T. cõ. 16.

Apud Logicum quid in genere ponas.

¶Causa autẽ quare alietas modi significandi hãc veritatẽ Logico præbeat, est quia modus significãdi prætendit secũdas intẽtiones, et fundat quodãmodo ipsas, licet enim tã modus significandi quã secunda intentio cõueniant in hoc ꝙ sequãtur rẽ, nõ secundũ se, sed vt intellectã. prius tamẽ rẽ. vt intellectã sequitur modus significandi, quã secunda intentio, eo ꝙ modus significandi nihil aliud est, quã signũ modi intelligẽdi. sicut vox significãs est signũ rei intellectæ, vnde sicut vox significatiua prius sequitur rẽ intellectã, quã secũda intẽtio ita eius modus significãdi modũ intelligẽdi. vt totus ordo pertinẽtiu ad nomina primæ intẽtionis præcedat ordinẽ quẽ pertinent ad nomina secundæ intẽtionis. Quia igitur secũdæ intentiones res vt intellectas & significatas denominãt, & non absolute, ideo stat eandẽ rẽ diuersimode intellectã & significatam denominari speciẽ, & consequenter esse directè in prædicamento & non esse directè in eo. sicut eadem natura humana significata nomine Hominis, species est: significata verò nomine Humanitatis species non est, sed speciei principium. Vnde in proposito apud Logicum res illa quæ Albedinis nomine intelligitur, diuersimode significata, in prædicamento esse affirmatur, & negatur. Si enim in abstracto significetur, cùm sic speciei denominationem habeat, in prædicamẽto reponitur. si autẽ in concreto significetur, cũ sic speciei, vel generis denominationẽ nõ habeat. quia rẽ extraneã ex modo significandi includit, in prædicamento directè esse negatur. Et quia intentio S. Thomæ est declarare qũò accidentia se habeant ad intentiones logicas, & non ad cuius generis rem pertineat, ideo concretum accidentale à Prædicamentis separauit.

CVM his omnibus aduertas, ꝙ aliquid facit rẽ reponi in prædicamento dupliciter. Vno modo vt ratio reponendi ipsum in prædicamẽto. alio modo vt conditio sine qua nõ. Ratio reponendi rẽ in genere siue specie tã apud Logicũ quã apud Metaphysi. est essentia illius

illius rei, res enim per suam essentiam ad genus & speciem, definitur: conditio autẽ, sine qua, non est modus ipse significandi, Et in prædicamento quidem substantiæ conditio, sine qua res non suscipit generis vel speciei, &c. denominationem, est modus significandi in concreto. In prædicamentis autem accidentium conditio, sine qua nõ est modus significãdi in abstracto: propterea cùm dictum est concretum accidentale non directè reponi in prædicamento apud Logicum, intellige hoc propter defectum conditionis, sine qua non, & non propter defectum rationis reponendi. Et similiter cùm dicitur, ꝙ humanitas & vniuersaliter abstractũ substantiale non est in genere substantiæ, intellige propter defectum conditionis, sine qua non, & non rationis reponendi.

In accidentibus non sumitur genus & differentia materia & forma, sed genus ex proprio modo essendi quo prædicamentum pars entis constituitur sumitur t. c. per 6. 3.

Et quia accidentia non componuntur ex materia & forma: ideo non potest in eis sumi genus a materia, & differentia à forma sicut in substantijs compositis. sed oportet vt primum genus sumatur ex ipso modo essendi, secundum quod ens diuersimodè secundum prius & posterius de decem generibus prædicatur. sicut dicitur quantitas ex eo quod est mensura substantiæ, & qualitas secundum quod est dispositio substantiæ, & sic de aliis secundum Philosophum in 11. Met.

¶Hic declaratur vnde in accidentibus sumantur genus & differentia propositionibus tribus. Prima est, Genus & differentia non sumuntur in eis ex materia & forma, Secunda est, primum genus sumitur ex proprio modo essendi, quo prædicamentum ipsum pars entis constituitur. Tertia est, Differentiæ sumuntur in accidentibus ex diuersitate propriorum principiorum. Prima patet sic. Incompositum ex materia, & forma nõ potest habere genus sumptum à materia, & differentiam à forma, sed accidentia sunt incõposita ex materia & forma: igitur non potest in eis sumi genus à materia, & differentia à forma sicut fit in substantijs compositis: quod qualiter intelligendum sit, supra dictum est. Secunda patet sic, Primum genus oportet explicare essentiam secundum propriam potentiam, quæ est in ea: sicut vltima differentia debet explicare essentiam secundum vltimum actum: sed essentia accidentis secundum modum illum, quo pars entis constituitur habet propriã potentiam: ergo ex illo modo sumendũ est genus primũ.

INTELLIGENDVM est hic primò ens diuidi per quosdam modos in prædicamenta: sicut quoddammodo genus in species per differentias: ita quòd sicut species per id, quo generis partes efficiuntur in esse specifico, cõstituuntur: ita prædicamẽta per id, quo partes entis fiunt, in esse generalissimo constituuntur: & ideo modi proprij quibus ens ad quodlibet prædicamentũ descẽdit, sunt illi, penes quos prima genera constituta sunt. Sunt autem isti modi per substantiam, mensurativum, dispositivum, relativum, actiuum, &c. vt dicitur quinto Meta. tex. commen. 14.

NOTANDVM est secundò, quòd cùm genus sumatur à re secundũ id quo habet rationẽ determinabilis, primũ genus sumendum est à re secundũ id, quo primo habet rationem determinabilis: primò autem habet rationem determinabilis res secundũ primum sui gradũ cõcepta. Primus autem gradus rei is est, quæ res ex modo illo sortitur, quo proprium sibi locum inter partes entis vẽdicat: & ideo primũ genus sumptum ab illo modo entis importat rem, vt primò determinabilẽ: & propterea ista se consequuntur, sumi à re secundũ propriam potentiam eius, id est secundum, id quo primò habet rationem determinabilis, & sumi à re secundum modum illum, quo entis pars fit, Et sic patet assumpta ratio.

T. c. 14. In accidentibus sumitur differentia secũdum diuersa illorũ propria principia.

Differentiæ verò in eis sumuntur ex diuersitate principiorum, ex quibus causantur, & quia propriæ passiones ex propriis principijs subiecti causantur, ideo subiectum ponitur in diffinitione eorum loco differentiæ, si in abstracto diffiniantur, secundum quod sunt propria in genere, sicut dicitur, quod simitas est nasi curuitas: sed econuerso esset si eorum diffinitio sumeretur secundum quod concretiue dicuntur, si enim subiectum in eorum diffinitione poneretur sicut genus, quæ tunc diffinirentur per modum substantiarum compositarum, in quibus ratio generis sumitur à materia sicut dicimus, quod simum est nasus curuus, similiter etiam est si vnum accidens alterius accidentis principium sit sicut principium relationis est actio, & passio, & quantitas, & ideo secundum hæc diuidit Philosophus relationem in quinto Metaphisicæ.

¶Hic ponitur tertia propositio. ſ. ꝙ differentiæ sumuntur in accidentibus ex diuersitate propriorum principiorum, & declaratur à posteriori. Signum enim, quòd differentiæ sumantur ex diuersitate propriorum principiorum est, quòd in diffinitione accidẽtium in abstracto, quæ propriè habent genus & differentias subiectum ponitur loco differentiæ, hoc enim non esset, nisi accidentia different penes sua propria principia propterea enim propriæ passiones differunt inter se, quia principia subiecti, ex quibus causantur, inter se differunt.

T. c. 20.

¶Et quia posset aliquis signũ hoc inficiari, dicens ꝙ subiectũ proprium quandoque ponitur in diffinitione proprij accidentis loco generis & non differentiæ, ideo ad hanc obiectionem excludendã subditur, Licet econuerso esset, &c. & vult dicere ꝙ licet ita sit, ꝙ quandoque ponatur subiectum in diffinitione proprij accidentis loco generis & non differentiæ, quia tamen hoc non fit, nisi cùm accidens in concreto diffinitur, quod vt sic non est in genere, ideo hoc non obstat nostræ sententiæ, quia accidentis differentiam. secundum quod in prædicamento est vnde sumenda fit, declarauimus. Causa enim, quare in diffinitione accidentis in concreto subiectum Ponitur loco generis, non est ipsa natura accidentis, ita ꝙ subiectum eius essentia pro genere sibi vendicet, sed est modus eius significandi, quia enim concretum ex modo significandi importat totum coniunctum, ſ. accidens & subiectum, ideo per modum rerum diffinitur compositarum in quibus genus sumitur à materia, & differentia à forma, & propterea subiectum, cùm se habeat vt materia, loco generis ponitur, & natura accidentis, cum se habeat vt forma, loco differentiæ ponitur. & dicitur simũ est nasus currus, nõ sic autẽ est cũ diffinitur accidẽs in abstracto, tũc enim ponitur vt genus in quod essentia ipsius accidentis determinat sibi vt genus, & ponitur loco differentiæ id, à quo accidens secundum naturam suam specificam differentiam trahit, scilicet subiectum proprium, & dicitur, simitas est curuitas nasi. Manifestum quoque sit hoc, scilicet ꝙ differentiæ accidentium sumuntur ex diuersitate principiorum propriorũ, nõ solũ, quãdo accidẽs immediatè causatur à subsãtia, sed etiã quando vnũ accidẽs est alterius principiũ propriũ: tũc enim differentias fortiuntur accidẽtia accusata penes diuersitatem accidentium causantium vt patet de relationibus, quarum differentia attenditur penes sua fundamenta seu causas, puta actionẽ. passionẽ & quantitatẽ, vt patet ex diuisione relationum facta ab Arist. 5. Met. tex. com. 10. Et per hoc excluditur obiectio alia, quæ posset fieri de secunda & tertia passione eiusdem subiecti. Posset enim aliquis obiicere, quomodo alia est differentia secundæ passionis à differẽtia primæ, si ex principijs ex quibus fluit passio: differẽtia sumitur, quãdoquidẽ eadẽ sunt principia, à quibus fluũt prima & secũda. Excluſa enim est obiectio p hoc quod dictũ est, ꝙ quãdo vnũ accidẽs est principiũ alterius, differẽtia posterioris accidentis nõ ex diuersitate remotorum principiorũ, sed propriorũ attẽditur: & ideo. cũ prima passio sit principiũ secũdæ, nõ sunt eadẽ ꝓpria & immediata principia primæ & secũdæ.

Sed quia propria principia accidentium non semper sunt manifesta, ideo quandoque sumimus differentias accidentium ex eorum effectibus sicut congregatiuum & disgregatiuum visus dicuntur differentiæ coloris, quæ causantur ex abundantia & paucitate lucis, ex qua diuersæ species coloris causantur. Sic ergo patet, quomodo essentia est in substantijs & accidentibus, & quomodo in substantijs compositis & simplicibus, & quomodo intentiones logicæ vniuersales in eis inueniuntur, excepto primo principio, quod est infinitæ simplicitatis, cui non conuenit ratio generis vel speciei, & per consequens nec diffinitio propter suam simplicitatem, in quo sit finis & consummatio huius sermonis.

¶Quia posset tertiò aliquis dubitare de hoc quod dictum est, ſ. ꝙ differentiæ accidentium sumitur ex eorum propriis principijs, ex hoc ꝙ quandoque sumimus eorũ differẽtias ab effectibus. sicut albedinis & nigredinis differẽtias dicimus cõgregare & disgregare visum: ideo ad hãc dubitationẽ tollendã dixit, ꝙ hoc contingit nõ ex natura ipsorum accidentium, sed ex nobis. quibus propria principia accidentium occulta cùm sint, opus est ex effectibus differentias sumere, quæ differentias veras quodammodo, nobis insinuãt: sicut in exemplo proposito liquet. albedo enim & nigredo differunt à priori ex abundantia & paucitate lucis: lux enim in opaco corpore existens aliqualiter obumbrata albedinem constituit valde autem effuscata nigredinẽ. à posteriori autem differunt congregatione & disgregatione visus: ex hoc enim contingit disgregare, quia ibi est satis de luce, & non econuerso. Et quia abundantia & paucitas lucis non ita nobis manifestæ, sicut congregare & disgregare: ideo loco propriarum differentiarum, congregatiuum & disgregatiuum ponimus dicentes, albedo est color disgregatiuus visus, nigredo verò congregatiuus.

HIC ADVERTAS, Quod non dixit subiectũ esse differentia accidẽtis, sed poni loco differentiæ, habent enim proprium genus, & propriam differẽtia sui generis, quæ tamen absque obiecto non possunt explicari cõpletè: & ideo omnino oportet subiectum in diffinitione accidentis cadere, vt dictum est. Vltimò epilogus

fit

Universidad de Deusto
Biblioteca

fit eorum, q̃ dicta sunt, in quorum explicatione meam opinionem ita probatam esse volo, vt vbi veritati consentanea inuenta nõ fuerit, & ingenio & ætati venia detur, adolescentiæ enim adhuc ago. Vbi autem veritatis trámitem secuta vedebitur, gratiarum debitæ actiões diuo Thomæ habeãtur à quo quicquid veri est, didici.

Commentariorum Thomæ de vio Caietani Cardinalis Sancti Xisti in librum diui Thomæ Aquinatis de Ente & Essentia, finis.

TRACTATVS OCTAVVS

solitionum quorundam locorum sibi inuicem aduersantium, in commentariis Sancti Thomæ contentorum.

AD FRATREM IACOBVM Crecton Scotum, lectorem Theologiæ.

PETITIONIBVS tuis, fili charissime, deesse nolens, ad proposita duo dubia respondere curaui. Proponis primo dissonantiam dictorum nostrorum inter se. dum in Commentariis primæ partis, articulo primò, quæstione duodecima, diximus creaturam rationalem vt ordinatam ad fœlicitatem, & non absolutè, naturaliter appetere visionem Dei in se, in articulo autem primo, quæst. 82. respondendo quarto argumento Scoti diximus, quod ad naturaliter volendum finem vltimum in particulari, non sufficit indubietas, quoniam hæc est in quolibet fideli, sed exigitur euidentia, quæ solùm conuenit Beatis.

¶ Proponis secundò ambiguitatem circa quandam glossam nostrã in eisdem Cómentariis, quæstione 47. articulo tertio, ad tertium, vbi dicente textu, Non est possibile esse aliam terram, quam istam glossauimus, ly possibile, sumi pro possibili sumpto ex potentia indita rebus creatis, secundũ quam diximus, impossibile est mortuum resurgere, & non pro possibili secundum potentiam actiuã Dei, neque pro possibili logico, videtur enim tibi, q̃ de possibili logico sit sermo, propter materiam subiectam, de qua ibi disputatur. & hoc propter tria, Primo, quia propositio illa præcedẽs, Mũdus constat ex tota sua materia, sumpta ex Philosopho, aut intelligitur de totalitate individuali, & hoc non, quia quodlibet individuum perfectum isto modo constat ex sua materia. Aut de totalitate specifica, & sic oportet ingelligi de impossibili absolutè quum implicet contradictionẽ habere totam materiam speciei, & non habere aliquam partem, quæ esset extra illud. Secundò, quia idem dicitur iudicium de terra & de aliis partibus mundi, sed esse duos Soles, implicat contradictionem, ergo sermo est de impossibili absolutè. Manifestatur autem implicatio contradictionis, quia positis duobus Solibus, si materia vnius appeteret formam alterius, neuter haberet suam materiã, quia Sol constat ex materia sitiara sua forma. si autem materia vnius non appeteret formam alterius, sic differrent non solũ specie, sed genere. Tertiò, quia secundum istam glossam, quũ dicitur, Non est possibile esse aliam terram, sensus esset, Non est potentia actiua in rebus creatis, quæ possit producere aliam terram, hic autem sensus longè est à proposito. & quis vnquam de hoc dubitauit?

AD PRIMVM dubium respondemus, q̃ ly naturaliter non secundum eandem significationem in vtroque loco sumitur. Nam in quæstione duodecima naturale attenditur penes naturam tanquam principium, ita q̃ naturalis appetitus appellatur, qui prouenit à principio indito secundum superadiectum diuinæ gratiæ ordinem. Vt enim locutio naturalis est homini à principiis naturalibus, ita appetere cælestis patriæ fœlicitatem, naturale est homini ex principiis gratiæ, quia ex illis natum est prouenire. In quæstione autem 82. naturale attenditur penes modum, vt distinguitur contra liberalem, ideoque ibi dicitur, quòd naturaliter id est non libere velle Deum in particulari, &c. solis Beatis conuenit, vnde nulla relinquitur inter dicta dissonantia.

AD SECVNDAM autem dubitationem respondetur, clare constare ex textu, q̃ possibile sumitur secundum potentiam in rebus existentem, dum probatur in textu, ex naturali motu terræ ad centrum hoc. hæc enim probatio manifestat, de Physica potentia sermonem esse. Nam certum est, apud Theologos omnes, posse à Deo creari aliam terram extra istum mundum, & conseruari ibi in æternum.

¶ Ad primam igitur obiectionem dicitur, propositionem illam, Mundus constat ex tota sua materia, intelligi de omni totalitate materiæ, possibili tamen potentia Physica, quoniam hoc sufficit ad probandum in philosophia naturali, q̃ constat ex tota sua materia simpliciter, hoc est sine additione aliqua. Et sic stant ista duo simul, quòd mundus constat ex tota sua materia, & q̃ Deus potest per omnipotentiam suam similem materiam extra mundum creare, quoniã primum intelligitur de tota sua materia possibili Physicæ. Nec implicat contradictionem habere totam possibilem

Physicè, & non habere aliquam partem, quæ per omnipotentiam diuinam fieret extra.

¶ Ad secundam autem dicitur, q̃ nulla apparet contradictio, ponendo plures Soles eiusdem speciei specialissimæ ex diuina omnipotentia, & q̃ existentibus pluribus Solibus, neutrius materia appeteret alterius formã, quia vtriusque materia contenta esset sua forma, sicut modò materia existens in vna parte cælestis corporis homogenei non appetit esse in alia parte, & similiter inmotibus pars ignæ ignæ contigua accidentali parti orbis Lunæ non appetit esse in Orientali parte eiusdem orbis. Et omnium vna communis est ratio, q̃ in his, quæ sunt eiusdem rationis, vna est etiam ratio appetitiuæ quietis, ac per hoc quodlibet contentum est illa portione, quam habet, & meritò, quoniam priuatio, quæ machinatur ad malum, non est in certa materia, propter formam eiusdem speciei. Nunquam enim Socrates corrumperetur, si materia eius non appeteret, nisi formam humanam, quoniam illam iam habet, & sic de aliis.

¶ Ad tertiam dicitur, q̃ aliud est aliqua esse idem, aliud est aliqua consequenter se habere. Vnde licet ad sensum expositum consequatur illa alia propositio. Nulla est potẽtia actiua in rebus creatis, quæ possit facere aliam terram, non tamen est idem quod sensus expositus, quoniam iuxta sensum expositum sermo est de potentia naturali non, descendendo ad actiuam aut passiuam, & secundum huiusmodi potentiam affertur ratio de motu naturali & non de potentia vel impotentia generatiua terræ.

¶ Hæc sunt quæ velut à somno scientiarum speculatiuarum excitato occurrerunt respondenda. Reliquum est, vt attendas tibi & lectioni, & ores pro me, & bene vale. Romæ 23. Nouembris, 1522.

TRACTATVS NONVS

de vinculo obedientiæ, cuius est vnicæ quæstio.

QVAESTIO.

Num Homo teneatur superiori obedire in his, in quibus parendo oportet periculo mortis se exponere.

VTRVM homo homini superiori teneatur obedire in his, in quibus oportet se exponere periculo mortis? Et videtur q̃ non. Primo ratione, quia homo homini non est subditus, quo ad naturam ac per hoc non tenetur vitam perdere ad mandatum alterius. Et confirmatur autoritate, quia S. Tho. in Secunda Secundæ, quæst. 105. art. 5. in corpore dicit, Tenetur homo homini obedire in his, quæ exterius per corpus sunt agenda. In quibus tamen secundum ea, quæ ad naturam corporis pertinent homo homini obedire nõ tenetur, sed solùm Deo, quia omnes homines natura sunt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem & prolis generationem. Hæc ille.

¶ Secundò, quia non tenetur homo secundũ charitatis ordinem ponere vitam corporalem pro quocũque exteriori bono, aut pro vita corporali alterius, quum plus teneatur diligere corporalem vitam suam, quàm proximi, & contra aut suprà charitatis ordinem non tenetur homo homini obedire.

¶ Tertiò, quia humana iura de actionibus humanis intelliguntur salua consistentia, imò incolumitate subiecti, vt pater de præcepto ieiuniorum, de diuinis officiis persoluendis, de obseruatione festorum, non enim tenetur homo ad diuinum officium aut ad obseruationem festorum. si non posset hæc sine non solum vitæ, sed sanitatis periculo seruare. Eximit ergo periculum vitæ ab obedientia humana.

¶ Quartò, quia timor cadens in constantem virum, qualis est timor mortis, excusat ab omni iuris ac iudicij humani executione, ergo idem quod prius.

CONCLVSIO.

Tenentur inferiores ac subditi, legi & superioribus in omnibus obedire, quæ ab ipsis præcipiuntur, vt ad virtutem actus, & communi bonum attinent, etiam si mortis periculum parendo immineat.

AD EVIDENTIAM huius quæstionis sciendũ est, q̃ non distinguere inter per se & per accidens occasio est minus bene sentiendi, contingit enim etiam sapientes. inquit Arist. falli in iis quæ sunt per accidens. Aliud est igitur subdi hominem homini in his, quæ sunt naturæ, per se loquendo, & aliud per accidens. Subiici nanque per se. est directè & formaliter subiici, ita q̃ possint illa directè & formaliter præcipi. Subdi verò per accidens est per concomitantia, aut sequelam ad illud, in quo per se subditur subiici. Exemplum, Homo homini non subditur per se secundum intentiones motus animi, & ideo non potest superior præcipere directè & formaliter interiores actus animi, soli enim Deo hoc est proprium. Subditur tamen per accidens, inquantum interiores animi motus sunt exteriorum actionum rationes, sic enim comitantur exteriores actiones, in quibus homini homo per se subiicitur. Et ideo superiores aliter iudicant hominem ex materia, aliter ex passione, aliter ex ignorãtia operantẽ. In proposito autẽ verissimũ est hominẽ non subdi homini in his, quæ ad naturã spectãt, sed hoc intelligitur per se & formaliter & ideo nullus potest alteri præcipere vt se occidat, vt nõ comedat, vt nõ generet. Sed per accidẽs in his etiam homo homini subditur, pro quanto hæc cõcomitanter se habent ad actiones, in quãtũ homo homini per se subditur, vt patet in laicis subditis, qui tenẽtur mãdante principe, præliari, & exponere se mortis periculo, vt experiẽtia testatur quia potest princeps præcipere, vt tueantur armis rempublicã, vt vlciscantur armis eandẽ. & huic annexũ est periculum mortis. ideo ex tali annexione subdũtur etiã, quo ad vitã. Ratio autẽ huiusmodi debitæ obedientiæ est: quia de humanorum actuũ subiectione iudicãdũ est secũdũ ea quæ insunt per se, & nõ secũdũ ea quæ sunt per accidẽs. sicut vniuersaliter de ceteris cõditionibus humanorũ actionũ cõsideratio & iudiciũ si non fiat per se, nõ rectè iudicãtur nisi diuinãdo, oportet ergo inspicere ad naturã operis humani, an sit per se de genere subditorũ superior homini, an sit de genere exemptorũ à subiectione humana, vt fecit Diuus Thomas in loco allegato, duo operũ genera per se exiens a subiectione, humana opera scilicet interiora animi, & opera naturæ sustẽtãdæ & ꝓpagandæ. Et aduerte q̃ etiam non per se subiectæ operationes alteri homini, possunt per accidẽs fieri subiectæ alteri homini. vt declarauimus. Quũ igitur cõstet, exteriores actus virtutũ necessarios ad commune bonũ politicũ, vel domesticum subiectos esse homini superiori, quoniã & leges humanæ huiusmodi actus principum, & superiores ad hos cogunt subditos. non sunt à suo subiectionis ordine eximendi, ꝓpter accidentia annexa: vt testãtur præcepta de actibus fortitudinis. Si enim leges & præcepta principum de actibus fortitudinis exceptionem admittunt, quãdo est fortitudinis actibus annexum vitæ periculum, vanus est omnis principatus ad præcipiendũ quæ sunt fortis: vnde nil aliud est dicere, q̃ lex, aut princeps, aut superior nõ potest præcipere actus. quibus annexum est vitæ periculum, quã exterminare præcepta fortitudinis à potestate humana: quum fortitudo circa mortis pericula sit: quod quia absurdũ, imò ridiculum est. stet iudiciũ in his, quæ sunt per se. Simile quoq; facile apparet in actibus religionis: præcipit ecclesiastica lex Missam celebrare non nisi cũ sacris vestibus, cũ altari, cũ calice, si fiat exceptio de mortis periculo, sacerdos cõminata sibi morte celebrabit licitè in diaploide, habẽs tantũmodo panem & vinũ: quis satuus diceret hæc: Similiter Episcopus cõferet ordines sacros in diploide sine vllis cæremoniis, sola forma substantiali seruata ob comminatam sibi mortem q̃ est sacrilegiũ. Ex quibus quilibet sapiens potest percipere, falsum esse, fundamentũ, q̃ humana lex & superior homo nõ pòt præcipere actus virtutũ vsque ad mortis periculũ inclusiue, & q̃ subditi non teneãtur obedire. Stetur ergo, vt dictum est, in his, que sunt per se, cẽsendo q̃ tã lex, quã superior homo potest præcipere oẽs exteriores virtutũ actus necessarios ad cõmune bonũ illud cuius curã habet, ad quod subditos habet: & subditi tenẽtur obedire, nõ obstãte quocunq; vitæ periculo annexo, Vnde quia prælatus pòt precipere subditis religiosis eo, quæ sunt ad mutua obsequia, inter quæ nõ infimũ tenet locũ curа infirmorũ: ideo tenetur subditus obedire ad seruiẽdũ ægris etiam infectis epidimię morbo: quoniã hoc periculũ vitæ concomitanter se habet ad opus, quod per se precipitur. S. seruitũ infirmorum. Nec minus tenetur religiosus in his & similibus obedire quã secularis, suo principi ad præliandum, vbi est maximũ mortis periculũ cõcomitãs. Et quoniam hoc clarũ est, nõ me extẽdo amplius, sed ex his constat satisfactũ esse primæ rationi in oppositũ allatæ, & autoritati S. Tho. verificantur siquidem formaliter & per se: secus autem est quum concomitanter concurrit id quod est naturæ, seu vitæ ad illud quod per se præcipi potest.

¶ Ad secundã verò rationem de charitatis ordine, respondetur q̃ charitatis ordo habet, vt pro actu virtutis cuilibet exponat vitam suã corporalẽ, & miles pro actu virtutis, scilicet iustæ defensionis, aut iustæ vltionis, exponit vitã suã periculo. & seruient infectis pro actu virtutis, scilicet religiosi obsequij exponit se periculo mortis, & nõ pro bonis externis, aut corporali salute alterius. Cõstat autem hos & similes virtutum actus debitos posse præcipi, nec contra nec supra charitatis ordinem, sed secundum charitatis ordinem quantum bonum animæ præstat corporali vita.

¶ Ad tertiã dicitur, q̃ actus virtuosi præcepti à iure positiuo relati ad vitæ periculũ, non sunt vniformes. Quidam enim sunt quorũ rectitudo destruitur ex vitæ periculo annexo, vt sunt actus abstinẽtiæ, qui si cũ crimine vitæ fiant, nõ sunt virtuosi, quoniã recta abstinẽtiæ ratio mediũ sic exigit, vt non subtrahatur necessarium ad vitam, & de his verificatur, q̃ leges humanæ intelligũtur salua consistentia subiecti. Quidam verò sunt quorum rectitudo constituitur ex periculo vitæ. vt actus fortitudinis, qui si discrimen vitę effugerent, in vitium inciderent. Et simile est de reliquis actibus virtutum necessariis ad commune bonum, vt sunt obsequia, officia, ministeria necessaria ad commune bonum, in quibus est nonnulla fortitudo in sustinendo pericula vitæ superuenientia, sustinetur enim in tantum eorum rectitudo ex periculo vitæ, vt si huiusmodi periculum effugerent in vitium inciderent timiditatis, & in huiusmodi non subintelligitur salua consistentia subiecti. Quidam verò sunt me. lij respicientes periculum vitæ omnino accidentaliter vt sunt multi religionis actus, puta audire Missam, seruare festa, & huiusmodi. Et horum duplex est differentia. Nam qui dam sunt, qui ex supradicto vitæ periculo & licite omittuntur, & supererogatorie fiunt vt sint actus prædicandi & corrigendi, qui quandoque (puta non cogente diuini iuris necessitate) possunt propter vitæ periculum omitti licitè, quia est licitum quandoque fugere, possunt & tunc nihilominus supererogare, volentes prædicare & reprehendere, & Ioan. Baptista arguit Herodem: sciebat enim Herodes crimen suum, ita quod non necessitatis, sed supererogationis erat Io. reprehensio. Quædam verò sunt, quæ si fiant propter timorem mortis: illicitè omnino fiũt, vt celebrare Missam, absque sacris vestibus, calice, & altaris, celebrare scienter coram excommunicatis nominatim, & reliqua similia quæ si fiant propter timorem mortis, sunt illicita, qui non excusantur à toto, sed à tanto. Et horum omnium vna communis est ratio quia legis & principis est præcipere actus virtutum necessarios ad commune bonũ, vt autem, declaratum est, à vita nõ recederetur, si mortis periculum in prædictis exciperetur.

¶ Ad quartam dicitur, quòd timor cadens in constantem virum, excusat iuxta prædictam distinctionem, quandoque à toto, vt in his, in quibus omissio, vel commissio ob mortis periculum à rectitudine non recedit. Et hoc gratia materiæ humanitatis pietate fussultæ plerunque fortè à Iuristis extenditur. Quandoque autem excusat sed à tanto coram Deo, quanuis coram humano iudice excuset à toto, vt in prædictis patet: & tunc moriendum est potius viro forti, quam incurrere obliquitatem etiam venialem. Romæ die 27. Decembris, 1522.

TRACTATVS DECIMVS

de Missæ Sacrificio & Ritu aduersus Lutheranos, ad Clementem VII. Pontificem Maximum, in sex capita diuisus.

1 Quanam sit operis intentio.
2 Conuenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa sacrificium Missæ.
3 Ex institutione Christi Eucharistiam immolari.
4 Ex institutione Christi immolari Eucharistiam in remissionem peccatorum.
5 Obiectiones ex Epistola ad Hebræos contra sacrificium Missæ.
6 Responsio ad obiecta.

CLEMENTI VII. PONT. MAX. THOMAS de Vio Caietanus, Cardinalis sancti Xisti, fœlicitatem.

MANDATI Olim P. beatissime, ut tanquam instructor nuntij scriberem respondenda obiectis in libello de Cœna Domini, asserente corpus & sanguinẽ Christi in Eucharistia esse duntaxat, sicut in signo: oblato autem nuperrimè mihi Libello Lutherano etiam de Cœna Domini affirmante in Eucharistia uerum Christi corpus & sanguinem, sed negante sacrificium Missæ. contra uniuersas etiã scholasticorum Ecclesias, existimaui non esse expectandum mandatum sed officij mei partes exequi, manifestando rationes errandi in hac noua hæresi. Suscipiat itaque decernendam Apostolatus tui censura lucubratunculam hanc, & fœlix. uale.

CAPVT I.

Qua sit intentio operis.

MNICVS Magister omnium dominus Iesus Sadducæos (qui ex sacris libris solos libros Moysi recipiebant) confutando ex libris Moysi, docuit nos, vt aduersus hæreticos abstineamus a testimoniis, quæ nõ recipiunt: sed illis vtamur sacris testibus, quos nõ refutant. Quocirca aduersus hæreticos, qui Lutherani vocantur, innittentes solis testimoniis sacrarum Scripturarum, scripturus de sacrificio Missæ, ex solis sacris Scripturis disputationem doctrinã que omnem perficere intendo: tum ne glorientur in solido fundari sacrarum Scripturarum fundamento, negationem sacrificij Missæ. tum ne minus docti putent ex Ecclesiæ institutione. non Scripturæ autoritate, fulciri sacrificium Missæ: tum vt habeant Lutherani illi, qui ignoranter errant, vnde respiscant.

¶ Vt autem clara fiat apud omnes veritas, primùm in quo conueniunt, & in qno differunt Lutherani à catholicis deinde quid ex sacr

Universidad de Deusto

ex sacris scripturis de sacrificio Missæ habetur, & demum Lutheranæ obiectiones discutientur.

CAPVT II.

Conuenientia & differentiæ Lutheranorum cum Catholicis circa sacrificium Missæ.

CONSENTIVNT Lutherani Missam posse sacrificium memoriale appellari, ea ratione, quia in memoriam sacrificij oblati in cruce verum corpus Christi, cum verò sanguine Christi consecratur, veneratur & sumitur, dicente Domino, Hoc facite in mei commemorationem. Negant autem duo. Alterum est, offerri corpus, vel sanguinem Christi Deo, quamuis enim affirment in altari esse verum Christi corpus, negant tamen illud verum Christi corpus offerri Deo. Alterum est, esse in altari hostiam, seu sacrificium pro expiatione peccatorum, siue pro viuis siue pro defunctis. Et fundant vtrumque super doctrinam Epistolæ ad Hebræos vbi clarè vnica oblatio corporis Christi in cruce semel facta sufficiens manifestatur pro peccatis totius mũdi. Et propterea inferunt, quòd quamuis cultus corporis Christi in memoriam passionis & mortis Christi fuit institutus à Christo, oblatio tamen corporis Christi tanquam hostiæ pro peccato, est adiuuentio humana contraria documentis sacræ Scripturæ.

CAPVT III.

Ex institutione Christi Eucharistiam immolari.

CATHOLICI autem agnoscimus in sacris literis scriptam esse institutionẽ immolationis Eucharistiæ. Euangelistæ enim (specialiter Lucas capite vigesimo secundo, specialiusque Paulus ad Corinthios vndecimo,) tradunt post multas actiones Domini Iesu in cœna, eum mandasse, Hoc facite in mei commemorationem. Quę quia verba sunt Iesu Christi, liberanda valde sunt, tum pronomen, Hoc, tum verbum Facite, tum, In mei commemorationem.

¶ Ad intelligendum itaque demonstratum per pronomen, Hoc inspicienda sunt quæ præmittuntur. Præmittitur autem, quod Iesus accepit panem, gratias egit, fregit, dedit, dixit, Accipite, comedite, hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur, vel secundum Lucam, datur, Statimque subiunxit, Hoc facite in mei commemorationem. Pronomen itaque. Hoc, quum non arctetur ad demonstrandum aliquod præmissorum, & ad aliquod premissorum non demonstrandum, consequens est vt demõstret vniuersitatem præmissorum.

¶ Verbum, Facite, multa fert mysteria. Nam non dicit hoc dicite, sed hoc facite, vt significaretur, quod id, quod mandat, non consistit in dicere, sed in facere, quodque dicere hic interueniens, non propter dicere. sed propter facere est, vt intelligeremus, quòd verba consecrationis sunt verba efficientia illud, quod significant. Et adiungendo. In mei commemorationem, distinguit facere à commemorare, vt significãtius nõ dixerit, hoc commemorare, sed hoc facite in commemorationem mei. Mandat itaque Dominus Iesus hoc, id est vniuersã præmissã, facerẽ in memoriam sui. Actus ergo faciendi hoc. mandatur relatus ad recordationem Domini Iesu.

¶ Ex eo autem, quòd sub facere hoc, comprehenditur non solum facere corpus Christi, sed etiam facere corpus Christi quòd frangitur seu datur pro nobis, manifestum est Dominum Iesum mandasse facere corpus meum quod pro vobis frangitur & datur. Perinde autem est, Quod pro vobis frãgitur & datur, ac si diceretur, Quod pro vobis immolatur, neque enim aliter frangitur aut datur nisi pro quanto in cruce frangitur & datur (hoc est immolatur) pro vobis, facere autem corpus meũ, quod pro vobis immolatur vt sic, perinde est, ac facere corpus meum, quatenus pro vobis immolatur.

¶ Vt autẽ hæc, quæ dicimus penetres, aduerte quòd si Dominus Iesus ob veritatẽ dũtaxat corporis sui significandam adiunxisset, quod pro vobis frangitur, seu datur, sat fuisset dicere, quod in persona mea videtis, seu quodcunque aliud eiusmodi Sed absit à Domini Iesu Christi nomine, sermo non formalis, quo adempto, omnis tollitur certitudo sermonis, vagaretur enim per infinita accidentia. Dicendo itaque, quod pro vobis frangitur, seu datur, formali sermone significat facite corpus meum, quatenus pro vobis offertur, & hoc ipsum facite in mei commemorationem.

¶ Porro ex eo q̃ facere hoc in Christi memoriã, plus est quã consecrãdo facere corpus Christi (quia est etiam facere corpus Christi, quod datur & frangitur pro vobis) & plus est, quam recordari Christi (quia est facere Christi corpus quod datur ac frangitur pro nobis in Christi recordationem) & dari ac frangi pro nobis, est immolari pro nobis (nam dari significat in genere offerri, fragi verò significat in specie modũ offerẽdi, per fractionẽ scilicet) de dit enim semetipsum Deo in cruce fractione manuum, pedum ac lateris pro nobis, consequẽs est quòd mandãte Domino Iesu, hoc facite in mei commemorationem, mandatur hoc facite immolatitio modo in mei commemorationem, facere enim corpus Christi quod immolatur, est facere illud immolando, seu per modum immolationis, nã sic dũtaxat fit à nobis corpus Christi, quatenus immolatur, nisi vtrunq; facto impleatur, videlicet & cõlecrado facere corpus Christi. & immolando facere quod datur, & frangitur nobis adiunctio tertio, videlicet in Iesu Christi memoriam.

¶ Et aduerte prudẽs lector, facta in cœna Dominica, vt perpendas quã quadret institutio institutioni, & factũ facto, & immolatio immolationi. Cœna siquidẽ agni Paschalis, instituta in memoriã eductionis de Aegypto, in facto consistebat immolationis, ita q̃ ipsa cœna erat immolatio Paschalis agni. Similiter nãq; Dominus Iesus completo sacrificio Paschalis agni, instituit nouum nostrum Pascha seipsum, vt immolatur, dicẽdo, Hoc est corpus meũ quod pro vobis datur ac frangitur, hoc facite in mei memoriam. Ac si verbo dixisset, quod surrogationis facto dicebat, quemadmodum hactenus in memoriam exitus de Aegypto fecistis Pascha, ita deinceps hoc facite in meæ immolationis memoriam. Vt ipsa surrogatiõe noui Paschatis pro veteri loqueretur, ac diceret, Pascha illud fecistis immolando communi cœna, & hoc facite immolando communi mẽsa in mei cõmemorationem. Ita q̃ ex ipsa surrogatione noui Paschatis veteri, significatur, q̃ dicendo, Hoc facite in mei memoriam, intelligitur de facere immolatitio modo, nam & immolatitio modo fecerant vetus pascha,

¶ Huic autem esse germanum sensum mandati istius, testãtur etiã facta recitata à Paulo 1. ad Corin. 10. Cõmemorat siquidem Paulus panẽ sanctũ, & poculũ sanguinis Christi inter immolata. supputat mẽsam nostrã inter altaria, decerni edẽtes & bibẽtes de mẽsa Domini inter comedentes & bibentes immolata. Ex quibus clarè patet, tũ Apostolos intellexisse mãdatum Christi, hoc facite in mei memoriam, de facere immolãdo Eucharistiam, tam Apostolorum tempore Eucharistiam fuisse in Christi Ecclesia nõ solũ sacramentũ, sed etiam sacrificium, tũ in sacra Scriptura, & non solum in vsu Ecclesiæ & libris Doctorum, haberi, immolationem corporis & sanguinis Domini. Verba autem Apostoli sunt hæc: Fugite ab idolorum cultu, vt prudentibus loquor, iudicate vos quod dico. Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne cõmunicatio sanguinis Christi est? panis quem frangimus nonne cõmunicatio corporis Christi est? quoniã vnus panis, vnũ corpus, multi sumus nam omnes ex eodem pane participamus, Videte Israẽlem secundum carnem, nonne qui edunt victimas, participes altaris sunt? Quid ergo dico, q̃ simulacrum aliquid sit, aut q̃ simulacris immolatum aliquid sit? sed q̃ quæ immolant gentes, dæmonis immolant, & non Deo. Nolo autẽ vos communicantes fieri dæmoniorum, non potestis poculũ Domini bibere, & poculũ dæmoniorum, non potestis mensæ Domini participes esse, & mẽsæ dæmoniorum. Hæc ille. Ex his enim manifestè patet Apostolorum inter victimas Israelis, & immolata dæmoniis recenisere panem, quem frãgimus & poculum benedictionis, & inter altare Israelis & mẽsam dæmoniorum, mensam Domini, & intercedentes victimas altaris Israẽl & edẽtes immolata dæmoniis, edentes de mensa Domini & bibentes de illius poculo, & ex huiusmodi ratione arguere, quòd non possunt immolatorum Deo & dæmonibus participes esse. Nisi enim immolata essent Deo panis & calix Christi, vniuersa Pauli fabrica ex immolatis tã Deo vero ab Israele, quam immolatis dæmoniis à Gentibus surgẽs rueret. Sed hoc tã clarũ est testimonium, quòd panis & calix Christi tempore Pauli immolabantur, vt nostra clarificatione non indigeat.

CAPVT IIII.

Ex institutione Christi immolari Eucharistiã in remissionẽ peccatorũ.

ALTERVM Lutheranus negarum in Missa, videlicet q̃ sit hostia pro expiatione peccatorũ, facile ex eodẽ Domini Iesu mandato, eadẽ procedendo via mõstratur falso negari. Nam Matth. 26. Dominus Iesus accepto calice non solum dixit, Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur, sed adiũxit, In remissionem peccatorum, & subiunxit, Hoc facite in mei recordationem. Sub mandato itaque hoc facite, comprehenditur facere immolando sanguinẽ Christi in poculo, non solũ quatenus effunditur, sed etiam quatenus effunditur pro multis in remissionẽ peccatorum. Sermo enim formalis significat, q̃ quemadmodũ effusio sanguinis in remissionem peccatorum est ipsa cruẽa hostia pro peccatis nostris ita facere poculũ sanguinis, qui effunditur in remissionem peccatorum vt sic, est immolare poculum sanguinis quatenus effunditur in remissionem peccatorum, quatenus operatur remissionem peccatorum, effundi enim in remissionẽ peccatorũ est operari remissionẽ peccatorũ, quãtũ est ex parte sua, quicquid sit de effectu. Non igitur humana est adiuuentio, sed intelligentia & obedientia diuini mandati, tum offerre corpus & sanguinem Christi sub specie panis & vini in memoria Domini nostri Iesu Christi, tamen hee ipsa offerre pro expiatione peccatorũ, vt optima legis interpres cõsuetudo vniuersarum Ecclesiarum, non solũ Latinarum, & Græcarũ, sed Armenarum, Persarum & reliquarum per orbem diffusarum ab antiquo semper interpretata est.

CAP

CAPVT V.

Obiectiones ex Epistola ad Hebræos contra sacrificium Missæ.

ADVERSVS Hæc duo instituta insurgunt Lutherani ex multis dictis in Epistola ad Hebr. cap. 7. vsque ad decimũ inclusiuè. Et contra quotidianã quidem oblationẽ Eucharistiæ arguunt tripliciter. Primò, ex multitudine sacerdotum. Nam ibidem differentia ponitur inter Christum sacerdotem noui Testamenti, & sacerdotem veteris Testamenti, quòd ille est vnicus, istum autem oportet multiplicare: quia ille æternus, iste temporalis: inconueniens ergo est in nouo Testamento affirmare talem hostiam, cui non sat est vnicus sacerdos, Christus. sed oportet succesiuè, secundum temporum successus sacerdotem sacerdoti succedere: vt oportere videmus in Missæ sacrificio. Secundò, ex repetitione oblationis. Nam ibidem differentia scribitur inter sacrificium veteris Testamenti & sacrificium noui Testamenti, quod illud repetebatur tum singulis diebus à sacerdotibus simplicibus: tum singulis annis à summo Sacerdote: hoc autem nec quotidie nec quotannis repetitur, sed semel oblatum est: inconueniens est ergo, in nouo Testamento sacrificium affirmare, q̃ oportet sæpe repetere. Tertiò, ex parte rei oblatæ. Nam ibidem differentia inter sacrificium veteris & noui Testamenti, ponitur, q̃ tũc sanguine hircorum. &c. vrebatur sacerdos: nunc autem per proprium sanguinem semetipsum semel obtulit: inconueniens ergo est, per nos offerri sub specie panis & vini, qui semel sufficientissimè oblatus est Christus à seipso.

CONTRA hoc verò, videlicet q̃ Eucharistia sit hostia pro peccatis, arguunt etiam tripliciter. Primò ex repetitione: quia ibidem hostiarum veteris Testamenti infirmitati ad delenda peccata, ascribitur repetitio Hostiæ. Si enim peccata purgassent, desiissent offerri: & ideo noui Testamenti hostia tollens peccata, non repetitur inconueniens ergo est, in nouo testamento affirmare hostiam pro peccatis, quam oportet repetere: qualis est Missa. Secundò, ex sufficiẽtia sacrificij Christi, quia Christus vnica oblatione semetipsum offerens in cruce, consummauit omnes accedentes ad eum, &c. iniuria ergo fit sufficientissimæ Christi hostiæ pro peccatis, totius mundi, addendo hostiam aliam in nouo Testamento pro peccatis. Tertiò, ex parte abolitorum peccatorum: quia (vt ibi dicitur) vbi non restant peccata expianda, non est opus hostia pro peccatis: sed omnia peccata sunt abolita per grãtiam noui Testamenti, quod Christi morte firmatum est: non est ergo locus alteri hostiæ pro peccatis in nouo testamento.

CAPVT VI.

Responsio ad obiecta.

FVNDAMENTVM Veritatis & intelligẽdi diuersa sacræ Scripturę dicta circa noui Testamenti sacrificium ac sacerdotium est vnitas hostiæ, simpliciter & absolutè immolatæ semel in cruce ac ipso Christo secundum seipsum, & secundum quid immolatæ quotidie ab eodẽ per ministros in Ecclesia sua. Ita q̃ in nouo Testamento est hostia cruenta, est & hostia incruenta. Hostiã siquidem cruentã agnoscimus Iesum Christum in crucis ara oblatũ semel pro peccatis totius mundi: hostiam verò incruentam agnoscimus institutã à Christo, corpus & sanguinem eius sub specie panis & vini: vt citatæ Scripturæ testantur. Verùm hostia cruenta & incruenta nõ sunt hostiæ duæ, sed hostia vna: quia res quæ est hostia, est vnamet res, non enim Christi corpus in nostro altari est aliud ab illo Christi corpore, quod oblatum est in cruce nec sanguis Christi in nostro altari alius est ab illo Christi sanguine, qui fusus est in cruce. Modus verò hanc vnã eandemque hostiã immolandi, alter est, quia ille vnicus substantialis ac primæuus immolãdi modus, fuit cruẽtus, vtpote in propria specie corporis fractione in cruce sanguinẽ fundẽs, iste verò quotidianus externus accessoriusq; modus, est incruẽtus, vtpote sub specie panis & vini oblatum in cruce Christũ, immolatitio modo repræsentans. Quocirca noui Testamenti hostia cruenta & incruẽta, vnica est ex parte rei oblatæ, & ex parte modi offerẽdi, licet sit diuersitas, quia tamẽ iste modus, f. incruentè immolare, non est secundum seipsum tanquã disparatus modus immolandi institutus, sed duntaxat vt refertur ad cruentam in cruce hostiam, consequens est apud sapientes, & penetrãtes, q̃ vbi vnum non nisi propter alterum, ibi vnũ duntaxat est, consequẽs inquam est non posse affirmari, propriè loquendo, duo sacrificia aut duas hostias aut duas oblationes, immolationes, & quouis nomine appelles esse in nouo Testamẽto, ex hoc q̃ est in hostia cruẽta Christus in cruce & hostia incruẽta, Christus in altari, sed esse vnicam hostiã semel oblatã in cruce, perseuerantẽ modo immolatitio quotidiana repetitione ex institutione Christi in Eucharistia. Perseuerantiã autem hostiæ in cruce oblatæ fingimus in nostro altari, sed ex identitate rei oblatæ in cruce & in altari habemus, ex eo enim, quòd vnum atque idem Christi corpus est, quod oblatum est in cruce, & illudmet offertur in altari clare patet, non esse aliam hostiam in altari & in cruce, sed eam, quæ in cruce oblata semel est, perseuerare, alio tamen modo in altari, mediante Christo, Hoc facite in mei commemorationem. Si nanque iunxeris hæc duo, videlicet, hoc facite, & in mei memoriam, perpendens q̃ vnum atque idem illud, quod tunc fiebat, facimus in Christi memoriam, quod est illud vnum atque idem quod tunc frangebatur & effundebatur perseuerare sub specie panis & vini in memoriam Christi.

EX HIS IGITVR ad singula obiecta sigillatim diluenda descendendo, dicitur ad primum de vnitate sacerdotis, quod in nouo Testamento vnicus est sacerdos Christus, & ipsemet est sacerdos in nostro altari. nam ministri quinque non in personis propriis, sed in persona Christi consecrant corpus & sanguinẽ Christi, vt testantur verba consecrationis, ac per hoc vices Christi agentes offerunt, non enim dicit sacerdos, Hoc est corpus Christi, sed Hoc est corpus meum. faciendo in Christi persona sub specie panis, corpus Christi, iuxta mandatum Christi, hoc facite. Et quum infertur, inconueniens esse affirmare hostiam in nouo Testamento, cui non sat est Christus. sed oportet succedere ministros, respõdetur quòd aliud est affirmare disparatam hostiam requirentem successionem sacerdotum, & aliud est affirmare, perseuerantiam hostiæ in cruce oblatæ requirentem successionem ministrorum. Primum enim dedeceret noui Testamenti statum. secundum autem consentaneum nouo Testamento est, vt iugis vigeat victima vnica illa semel oblata.

¶ Ad secundum ex parte repetitionis, dicitur, q̃ in nouo Testamẽto non repetitur sacrificium seu oblatio, sed perseuerat immolatitio modo vnicum sacrificiũ semel oblatum, & in modo perseuerãdi interuenit repetitio, non in ipsa re oblata, nec etiam ipse, qui repetitur modus, concurrit ad sacrificiũ propter se, sed propter oblationem in cruce commemorandam incruentè. Huius autem modi repetitionem non esse contra doctrinam Epistolæ ad Heb. testãtur verba illius, inferentia quod si repeteretur noui Testamenti sacrificium, oportuisset Christum sæpe pati. De repetitione igitur sacrificij manifestat se loqui non de repetitione istius modi à Domino Iesu Christo instituti.

¶ Ad tertium ex parte rei oblatæ, dicitur q̃ cùm hoc, q̃ Christus semel proprium sanguinem sufficientissimè & abundãtissimè fuderit in cruce, quadrat vt perseueret immolatitio modo in Eucharistia illa vnica ac sufficientissima sanguinis in cruce effusio.

AD primum autem cõtra Eucharistiam, quatenus affirmatur hostia pro peccatis dicitur concedendo, q̃ ex hostiæ impotentia ad delenda peccata decreta est in lege veteri repetitio eiusdem hostiæ. Et quum infertur, inconueniens esse, in nouo Testamento affirmare hostiam pro peccatis, quam oportet repetere: conceditur totum propriè loquendo: quia non repetitur in Missa hostia: sed illamet hostia in cruce oblata perseuerans immolatitio modo recolitur in qualibet Missa.

¶ Ad secundũ autem dicitur q̃ absit à fidelibus mentibus eam cogitare, q̃ ad supplendã efficaciam hostiæ in cruce oblatæ celebretur Missa: celebratur enim tanquam vehiculum remissionis peccatorum per Christum in cruce factæ: ita q̃ quemadmodum nõ est alia hostia, ita non aliam affert remissionem peccatorum. Nã quẽadmodum Christus per proprium sanguinem penetrauit cœlos perseuerans sacerdos in æternum ad interpellandum pro nobis (vt in eadem Epistola scribitur:) ita perseuerat nobiscum per Eucharistiam immolatitio modo, intercedẽdo pro nobis. Sicut enim sufficientia & efficacia summa sacrificij in ara crucis non excludit perseuerãtiam Christi in cœlis in officio interpellandi pro nobis, ita non excludit perseuerantiam eiusdem nobiscum immolatitio modo ad intercedendum pro nobis. Nam quemadmodum continua intercessio Christi pro nobis in cœlo, non derogat vnicæ intercessioni mortis Christi: ita non, imo multò minus eidem derogat, perseuerantia Christi immolatitio modo, ad intercedendum pro nobis, vt participes simus remissionis peccatorum in ara crucis factæ quando ista intercessio fit per mysterium sub specie panis & vini: illa autem in cælo fit per Christum in propria specie, in qua crucifixus est. Si enim derogationi locus esset, magis derogaret vnicæ mortis intercessioni, vt post mortis intercessionem intercedat Christus sub specie propria, quam sub specie aliena: illud nanque intercedere præ se fert quasi supplementum intercedendi: hoc autem præ se fert ceremoniale intercedendi modo, nobis valde consonum.

¶ Ad tertiũ dicitur, q̃ cum grano salis intelligendum est peccata esse nobis remissa per Christi mortem: videlicet per Christi mortem applicatã nobis per institutã à Christo sacramentalem hoc enim Christiani omnes conuenimus. Inter sacramenta autẽ à Christo instituta supputatur & est sacramentum Eucharistiæ, institutum ab ipso Christo immolatitio modo, vt declaratum est ex verbis Christi & Pauli. Et ideo si qui inter Christianos sunt egentes post Baptismã remissionẽ peccatorum, Eucharistiæ hostia prodesse potest illis ad remissionem peccatorum applicando efficaciam mortis Christi ad illos, non egentibus autem remissione peccatorum, prodest ad vegetationem animæ quemadmodum cibus

Universidad de Deusto

cibus & potus corporeus vegetat corpus, sacramentum enim Eucharistiæ quãuis immolatitio modo institutũ sit etiã pro expiatione peccatorũ facta per crucem Christi applicanda colentibus, nõ tamẽ est institutũ propter hoc dũtaxat, sed pro aliis animæ bonis.
¶ Cum omnibus igitur scriptis in Epistola ad Hæbreos stat sacrificium Missæ, q̃ Ecclesia catholica edocta Christo & Apostolis celebrat. Et hæc sint dicta extensione ibidẽ dictorũ admissa ad Eucharistiæ hostiam: noui enim, q̃ iuxta genuinum sensum, de sacrificiis cruentis tractat Autor illos Epistolæ monstrans excellentiã cruenti sacrificij oblati à Christo condendo nouum testamentum relatiue ad sacrificia omnia veteris Testamenti, Visum fuit quidem est expedire claritati veritatis Catholicæ, admittere huiusmodi extensionem, vt nulla ex parte hæsitandi locus relinquatur, ad Dei gloriam. Romæ, die tertio Maij, M. D. XXXI.

Tractatus de sacrificio Missæ, editi per Reuerendissimum Dominum, Dominum Thomam de vio Caietanum Cardinalem Sancti Xisti, finis.

TRACTATUS UNDECIMUS de Fide & operibus aduersus Lutheranos, ad Clementem VII. Pont. Max. in duodecim capita diuisus.

1 *Positio Lutheranorum de fide.*
2 *Primus in præcitatis error, quod incidit aquinuocatio in nomine fidei.*
3 *Secundus in præcitatis error, quòd dicta credulitas apprehendit remissionem peccatorum.*
4 *Tertius in præcitatis error, quod ante Christianitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.*
5 *Positio Lutheranorum de Operibus.*
6 *Quid & quomodo intelligatur meritum in proposito*
7 *Humana opera esse meritoria alicuius à Deo.*
8 *Opera Sanctorum Christi membrorum esse meritoria vitæ æternæ.*
9 *Modus quo opera nostra meritoria sunt vitæ æternæ.*
10 *Valor operum existentium in peccato mortali.*
11 *Opera nostra esse satisfactoria pro peccatis*
12 *Responsio ad obiectiones quarto capite scriptas.*

PRAECEPTIS beatitudinis tuæ, Clemens septime Pontifex Maxime, etsi semper parere fas est, nunc tamen etiã iucundum mihi est, venena siquidem Lutherana de fide & operibus diffundi etiam in corda fidelium timens. cupiebam vt iretur obuiam, & non nisi paulò ante beatitudinis tuæ mandatũ cogitaueram animum ad scribendum tractatum hunc appellere, Suauissima itaque hæc obedientia venit, vtinam & Christi fidelibus fructuosa, & tuæ beatitudini (cui etiam censura libelli huius incumbit) grata.

CAPVT I.
Positio Lutheranorum de fide.

MAGNIFICANTES Lutherani Euangelicã doctrinam de æterna salute hominum per fidem Mediatoris Dei & hominum hominis Christi Iesu, docent homines consequi remissionem peccatorũ per fidem in Iesum Christum, extendendo nomen fidei ad credulitatem, qua peccator accedens ad sacramentum credit se iustificari ex diuina misericordia, intercedente Iesu Christo. Et vsque adeò magni pendunt hanc credulitatem, vt dicant eam assequi remissionem peccatorum ex diuina promissione. Aiunt enim q̃ nisi homo habeat huiusmodi firmam credulitatẽ diuini Verbi, iniuriã facit diuino Verbo, minus credendo diuinæ promissioni: si autem firmiter credit se iustificari, suscipiendo sacramentum, verè iustificantur, alioquin non esset vera & efficax diuina promissio.
¶ Nonnulli quoque Lutherani vsque adeò extollunt huiusmodi fidem, vt eam assequi remissionem peccatorum antequam peccator habeat charitatem, doceant, ea ratione quia fides iustificans distinguitur contra legem longo sermone à Paulo Apostolo, charitas autem comprehenditur sub lege, quoniam diligere Deum ex toto corde, &c. est primum & maximũ mandatum in lege, vt Dominus in Euangelio dicit Matth. 22. Hæc sunt in quibus consistit neruus doctrinæ Lutheranæ de fide.

CAPVT II.
Primus in præcitatis error, quòd incidit æquiuocatio in nomine fidei.

FIDEI nomen aliud significat cum de illa sacræ literæ tradunt, q̃ iustificat homines, & aliud significat credulitatem qua homo credit se iustificari per Christum & sacramenta, nam fides iustificans est quæ significat id quod per eius diffinitionem manifestatur ad Hæbr. 11. dicendo q̃ fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium, sic enim sumpta est vna trium virtutum theologalium, dicente Paulo, Nunc autem manent fides, spes, & charitas. Et fides in hac significatione sumpta est, quæ est domũ Dei, vt dicitur ad Eph. 2. p quã saluamur, & sine qua impossibile est placere Deo, & est qua credimus omnes articulos fidei & quæcunque sunt de necessitate salutis credenda.
¶ Fides autem significans credulitatem, est quam iste homo credit se iustificari, hic nunc suscipiendo hoc sacramentum ex merito Christi, multum distat à fide primo modo sumpta. Quod declaratur, tum ex parte rei creditæ, quoniam fidei non potest subesse falsum, credulitas autem ista potest falli. Et ratio est, quia credulitas ista est de singulari effectu hic nunc, & in hoc prouidens partim ex fide necessaria ad salutem, & partim ex humana cõiectura: pro quanto enim est de merito Christi & sacramentis, imperatur à fide, pro quanto autem est de effectu hic nunc in seipso ex humana prouenit coniectura. Nam sub fide Christiana clauditur, q̃ quilibet confidens in merito Christi & ritè intus & extra suscipiens sacramentum iustificatur ex diuina gratia. sed non extenditur Christiana fides ad credendum, q̃ ego nuc sim intus & extra suscipiẽs ritè sacramentum. quemadmodum ex Christiana fide teneor credere in hostia ritè consecrata esse verum Christi corpus, sed Christiana fides non se extendit ad credendum. q̃ in hac hostia ab isto nunc in hoc altari celebrante est corpus Christi: quoniam hoc potest aliunde esse falsum. Tum quia fides omnium Christianorũ est vna, iuxta illud ad Eph. 4. Vnus Dominus, vna fides, perspicuum est autem q̃ sub fide quæ est in me, non continetur credere q̃ ille suscipiens sacramentum nunc hic iustificetur, aut q̃ in illa hostia est corpus Christi, ergo sub nullius fide credere hunc singularem effectum huius sacramenti in hoc nomine compræhenditur. Ex vnitate ergo fidei apparet secundo diuersitas dictæ credulitatis à fide. Et propterea primus in hac re Lutheranorum error est, q̃ ea quæ attribuuntur in sacra Scriptura fidei, attribuunt huic credulitati: semper enim cum hanc docent creduliratem textus sacræ Scripturæ citant, tractantes de fide, puta, Iustificati ex fide, pacem habemus ad Deum, & fide purificans corda eorum, & infinitos fimiles textus.

CAPVT III.
Secũdus in præcitatis error, quod dicta credulitas apprehẽdit remissionẽ peccatorũ.

QVOD autem dicũt, q̃ huiusmodi credulitas assequitur remissionem peccatorũ, potest & bene & malè dici & intelligi. Nã si dicatur & intelligatur, q̃ hæc credulitas formata fide & charitate assequitur vemã peccatorum, verum est, si autem secluditur charitatis formatio falsum est, quoniam, vt Augustinus dicit 15. de Trinit. c. 18. nullũ est isto Dei dono excellentius, solum est quod diuidit inter filios regni æterni & filios perditionis æternæ.
¶ Et scito, q̃ hæc credulitas communis est omnibus deuotæ accedentibus ad sacramenta, nam quilibet deuotè accedens ad quodcunque sacramentum, credit suscipiendo illud se iustificari ex merito passionis & mortis Christi, alioquin non accederet. Sed non est par in omnibus ista credulitas, vnus enim magis credit se iustificari, quam alter, & regulariter cum hæsitatione de posito inest deuotis mentibus ista credulitas, quia nulla Scripturæ autoritate, nullo Ecclesiæ documento docemur, oportere nos huiusmodi credulitatem habere absque hæsitatione aliqua. Ratio autem hæsitandi est, quia communiter nullus scit, an ex parte sui impedimentum aliquod inueniatur suscipiendi donum remissionis peccatorum, nullus regulariter scit an ipse desit gratiæ Dei, & propterea sic hæsitans, nullam iniuriam infert diuinæ promissioni, quoniam non hæsitat ex parte Dei, non hæsitat ex parte meriti Christi, non hæsitat ex parte sacramenti, sed hæsitat ex parte sui: scriptum est enim, Delicta quis intelligit? Testatur quoque hanc communem hęsitationem de effectu singulari diuinæ misericordiæ (hoc est remissionis peccatorum istius viri nunc deuotè conuersi ad Deum) Ioël Propheta cap. 2. nam de iis qui conuertendi erant ad Deum ex toto corde, in ieiunio, fletu, & planctu, citata diuinæ misericordiæ excellentia super peccata, subiungit, Quis scit si conuertatur Deus & ignoscat? Neminem ergo eorum, qui conuertebantur, certum esse, sed quemlibet sub hęsitatione esse, an ignosceret Deus illi, manifestat.
¶ Et confirmatur, quia credulitatis hæsitatio nõ rationabiliter tollitur nisi ex aliqua trium causarũ, videlicet vel diuina reuelatione, quæ in proposito non habet locum quia quamuis Deus reuelauerit, q̃ omnes, qui ritè intus & extra cõfidunt se cõsequi remissionem peccatorũ per meritũ Christi consequuntur illam, non tamẽ reuelauit. q̃ iste nunc ritè conuertitur intus & extrà, hic enim effectus particularis non comprehenditur sub reuelatione, cui innititur fides Christiana. Vel ex sufficientia testimoniorum conuincentium ad aliquod singulare credendum, sicut sufficientia testimonia conuincunt eum, qui nunquam egressus esse è Roma, ad credendum q̃ inueniatur insula Calicut, seu Taprobane, clarũ est enim in credulitate, qua iste credit se iustificari non interuenire testimonia conuincentia intellectum ad credẽdum hũc effectũ nũc in seipso. Vel ex qualitate testium, puta quia sunt omni exceptione maiores, iuxta quod dixit Apostolus ad Romanos octauo, quòd Spiritus sanctus cõtestatur spiritui nostro q̃ sumus filij Dei. Nã hæc cõtestatio præsupponit remissionẽ peccatorum factam, quia præsupponit illũ, de quo testantur esse filiũ Dei, vt clarè ipsa litera sonat: credulitas autẽ ista, quã Lutherani ponunt, non præsupponit remissionẽ peccatorũ in illo, sed apprehendit illam, vt præcedens apprehendit quod sequitur. Voluntariũ igitur dogma est, dicere q̃ huiusmodi credulitas in verbo Christi, in merito passionis eius, &c. Infallibiliter remissionem peccatorum. Et ideo à Leone 10. inter damnatos Lutheri articulos annumerati sunt articuli dicentes, Peccata non sunt vlli remissa, nisi remittẽte sacerdote, credat sibi remitti, imò peccatum maneret, nisi remissũ crederet non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiã credere esse remissum. Nullo modo confidas absolui propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi, Quodcunque solueris, &c. hic inquam cõsidẽ si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quicquid sit de contritione: si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed ioco absolueret: si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus.

CAPVT IIII.
Tertius in præcitatis error, quòd ante charitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.

INtolerabilius autem est dimitti peccata ante charitatem insusam illi, cui dimittuntur peccata: quod sic clarissimè conuincitur. Impossibile est ex inimico reddi amicum sine amicitia, cum amicus sine amicitia nec intelligibilis sit, quemadmodum nec albus sine albedine intelligibilis est. Sed cum homo ex iniusto fit iustus per Christum, fit ex inimico Dei amicus Dei, dicente Apostolo Ad Ro. 5. Cùm inimici essemus: reconciliati sumus Deo per mortem filij eius: reconciliatio enim amicum reddit reconciliarum. Ergo peccatorem iustificari sine amicitia Dei, nec est possibile, nec intelligibile: charitas autem est ipsa amicitia inter hominem, & Deum: est enim amor amicitiæ hominis ad Deum, & econtra, iuxta illud, Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo: & ibidem (.I. primæ Ioannis quarto.) Diligimus Deum, quia ipse prior dilexit nos. In mutuo enim amore cõsistit amicitia: ergo per charitatem formaliter fit remissio peccatorum. Ita q̃ vna atque eadẽ res est, quæ vocatur iustitia fidei, & charitas: sed iustitia fidei vocatur, quatenus ea homo est iustus apud Deum, secundum rationes diuinarum rerum atque actionũ, quas credimus, apperitu sensibili debitè subdito voluntati, & voluntate rectæ rationi, & rectæ ratione Deo secundum rationes eorum, quæ de eo, ac cælesti patria fide tenemus. Nominatur verò charitas, quatenus est amor amicitiæ ad Deum communicantem nobis ciuitatem cœlestis patriæ iuxta illud ad Phil. 3. Nostra autem politia in cælis est: & ad Eph. 2. Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei. & Cantic. 2. Dilectus meus mihi & ego illi.
¶ Et hæc sola ratio, quia cõuincit intellectũ, sufficit, sulta nihilominus autoritate Christi, Petri, Ioannis & Pauli est: isti enim omnes attribuũt remissionem peccatorũ fidei, & charitati simul. Et Christus quidẽ Luc. 7. peccatrici dixit, Fides tua te saluam fecit: & de eadem dixit, Dimittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multũ. In quibus verbis dilectionem esse proximam causam remissionis peccatorum testatur coniunctio, Quoniam, dum dicitur, Quoniam dilexit: fides enim inchoatiuè, charitas autem completiuè est causa remissionis peccatorũ. Petrus Apostolus Actuũ decimo ait, Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere omnes, qui credunt in nomine eius: & in primæ suę Epistolæ capitulo quarto ait, Charitas operit multitudinem peccatorum. Ioannes similiter Apostolus in prima sua Epistola capitulo quinto ait, Omnis qui credit, quòd Iesus est Christus, ex Deo natus est. & in capitulo tertio dicit, Nos scimus, q̃ translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. Nec obstat si dicatur, quod ad literam Ioannes loquitur de dilectione proximi. quoniam perspicuum est vnam atque eãdem esse charitatem, qua diligimus Deũ propter seipsum, & proximum propter Deum, vt habetur primæ Ioan. 4, & de tali duntaxat fratrum dilectione verificatur translatio de morte ad vitam.
¶ Paulus demum Apostolus ad Rom. 5. ait, Iustificati ex fide, pacem habemus ad Deum. Et 1. ad Cor. 13. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem non habuero, nihil sum, in esse spirituali. quo constituimur filij Dei. Et ad Gallatas quinto, Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per dilectionem operatur. Vbi clarè non fidei qualicunque, sed per dilectionem operanti attribuit valere in Christo. Perspicuum est igitur, verissimam esse communem Ecclesiæ doctrinam, quòd nõ per fidem informem, sed per fidem formatam charitate fit remissio peccatorum. Ita quòd autoritates autenticæ sonantes. iustificari nos per fidem, intelliguntur ad literam de fide formata, amicitia diuina, quam vocamus charitatem.
¶ Ad obiectionem autem in oppositũ (ex eo q̃ fides distinguitur contra legẽ, & dilectio comprehenditur sub lege) respondetur q̃ Legis nomẽ aliter sumitur à Christo, cùm dicitur, q̃ hoc est primum & maximum mandatum in Lege: & aliter sumitur, cum fides distinguitur ab Apostolo cõtra legẽ. Nã Christus vtitur Legis nomine, vt comprehendit omnia mãdata diuina. scripta in libris Moysi. Apostolus autem vtitur Legis nomine arctius, vt distinguitur in præcepta moralia, cerimonialia, & iudicialia.
¶ Nec ego fingo hanc dilectionem, sed ex Scriptura ipsa sacra sic habeo, vt etiam aduersarios oporteat eis assentire. Quod enim Christus vtatur sic large Legis nomine, ex eo conuincitur, q̃ in eodem tex. Deut. 6. vnde citatur præceptũ de dilectione Dei immediate ante ponitur præceptũ fidei, dicendo, Audi Israel, Iehouah Eloenoster, Iehouah vnus: sub eodẽ ergo contextu legis ponunt. præceptũ fidei, vt credatur Deus vnus dũtaxat, & præceptũ dilectionis eiusdẽ Dei, vt intelligamus, q̃ nõ magis sub lege clauditur præceptũ charitatis, quam præceptũ fidei, loquẽdo de lege largo vocabulo: vt hinc etiam clarè pateat, q̃ quemadmodum fides distinguitur cõtra legẽ ab Apostolo, charitas quoq; pariter distinguitur cõtra eandẽ legẽ. Loqui autem Apostolũ de lege, seclusis iis quæ sunt fidei & charitatis, patet ex eo, q̃ appellat eam legem factorum, & dicit eã seruari naturaliter ab Ethnicis: ait enim ad Ro. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciũt: certũ est enim, q̃ non faciunt naturaliter ea quæ charitatis sunt. Aequiuocè igitur vtitur obiecto hæc Legis nomine, & propterea nihil valet: dilectio enim dei clauditur sub lege factorũ, contra quam distinguitur fides sed sub eadem lege, sub qua clauditur fides vt patet Deut. 6. vbi simul dantur præcepta fidei, & dilectionis Dei. Ad alia autem à Lutheranis obiecta, patet ex dictis responsio. Et hæc de fide sufficiant.

CAPVT V.
Positio Lutheranorum de operibus.

DOCENT Lutherani opera nostra nõ esse meritoria gratiæ, nec vitæ æternæ, nec esse satisfactoria pro peccatis, eo q̃ sufficientissimè Christus meruit nobis gratiam remissionis peccatorũ, & vitã æternam, & sufficientissimè satisfecit pro omnibus: & proinde nefas esse attribuere operibus nostris esse meritoria gratiæ (seu remissionis peccatorum) aut vitæ æternæ, & esse satisfactoria pro peccatis nostris. Nam hoc redundat in opprobrium Christi, quãdoquidẽ quod est proprium Christi attribuere nobis blasphemia est: & detraheretur merito ac satisfactioni Christi, vtpote insufficientibus, si opus esset meritis & satisfactionibus nostris. *Horũ solutiones leges 12. c. huius tractatus.*
¶ Fulciuntur autem hæc multis sacræ Scripturæ autoritatibus. Et in primis, q̃ non mereamur per nostra opera remissionẽ peccatorum probatur ex eo, q̃ Paulus ad Rom. & ad Gal. probat nos iustificari non ex operibus, sed ex fide, iuxta illud Abacuc 2. Iustus ex fide, viuet: & ad Titum scribit, Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit: & ad Ephes. 2. Gratia saluati estis per fidem, idque non ex vobis. Dei donum est, non ex operibus, ne quis glorietur.
¶ Quòd verò per opera non mereamur vitam æternam, sed per Dei donum, scribitur ad Rom. 6. Stipendia peccati mors, donum autem Dei, vita æterna. Ad idem quoque & ad probandum simul, q̃ opera nostra, quantuncũque iusti simus non sint satisfactoria pro peccatis, affertur illud Luc. 17. Cum feceritis omnia quæ præcepero vobis, dicite quod debuimus fecimus, serui inutiles sumus. Si enim facientes omnia præcepta Christi sunt serui inutiles, ergo non merentur mercedem: ergo multò magis qui non seruerunt omnia præcepta, sed egent satisfactione pro peccatis, sunt inutiles ad satisfaciendum.
¶ Authoritates autem, quibus manifestatur sufficientia meriti, & satisfactionis Christi pro nobis, omittendas duxi, quia de hoc nulla est quæstio.
¶ Docet igitur Lutherani opera bona esse facienda, quia sunt præcepta à Deo quia sunt fructus fidei iustificantis, & nõ vt sint meritoria æternæ vitæ, aut satisfactoria pro peccatis. *Ex diuina promissione & gratia opera humana meritoria sunt vitæ æternæ & nõ simpliciter.*

CAPVT VI.
Quid & quomodo intelligatur meritum in proposito.

ANTEQVAM declaretur, opera nostra esse, vel non esse meritoria, præmittendum est summarie quid Meritũ significet, & qualiter à Theologis intelligatur in operibus nostris in proposito. Meritum appellatur voluntarium opus siue internum, siue externum, cui iure debetur merces, seu præmium, dicente Apostolo ad Rom. 4. Ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiã sed secundum debitum. Et propterea ad meritum concurrunt quatuor, videlicet persona quæ meretur, & operatio volũtaria quæ est ipsum meritũ, & merces debita merito, & persona reddẽs mercedẽ frustra enim q̃s mereretur, nisi mereret ab aliqua persona reddendã sibi mercedem.

Universidad de Deusto

Et quoniã de nostro merito apud Deũ est quæstio, oportet declarare quomodo verificatur, homines mereri à Deo mercedẽ sui operis. difficile enim apparet, q̃ operi nostro iure reddatur merces a Deo, quoniã inter nos & Deũ non est ius simpliciter & absolute iuxta illud. Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, sed est ius secũdũ quid, multò minus quàm ius filij ad patrem, & serui ad dominũ, quarũ mentes sumus nos relati ad Deũ, homine seruo relato ad hominẽ dominũ eius. & filio relato ad carnalẽ patrẽ, qui genuit eum. Ecpropterea si pro quia, vt scribitur in 5. Ethic. inter seruũ & dominũ inter patrẽ & filiũ non est ius simpliciter & absolutè, sed ius secundũ quid, multò minus est ius inter nos & Deũ. Ex hoc nanque, q̃ quicquid est seruus est domini sui, & filius non potest æquales reddere patri, negatur inter dominum & seruũ inter patrem & filiũ ius simpliciter & absolutè. Multò autẽ magis quicquid est homo, est Dei, & multò minus potest homo Deo reddere æquales. Non potest igitur homo mereri aliquid a Deo sic q̃ iure debeatur homini, nisi iure tam attenuato, vt sit longè minus quam ius domini ad seruum & filij ad patrem. Nec hoc tã attenuatũ ius inuenitur inter hominem & Deũ absolutè, quoniam absolutè loquẽdo omnis bona operatio voluntaria hominis debetur Deo, & quanto potioribus & pluribus bonis operibus internis, vel externis pollet homo, tãto plus Deo debet, quia ipse Deus operãtur in nobis & velle & perficere & omnia opera nostra, sed hoc attenuatũ ius est inter hominẽ & Deũ ex diuina ordinatione, qua Deus ordinauit opera nostra ad hoc vt sint meritoria à Deo. Quod probatur ex eo, q̃ quãdo homo meretur aliquid a Deo, Deus nõ fit nec est debitor homini, sed sibipsi Deo. si enim hoc attenuatũ ius esset inter hominẽ absolutè & Deum, Deus deberet homini mercedem quã meruit, sed perspicuum est Deũ nulli debere, dicente Paulo ad Rom. 12. Quis antè dedit illi, & retribuetur ei? Sibi ergo ipsi duntaxat Deus debet, vt adimpleat voluntatẽ suã qua cõtulit humano operi esse meritoriũ reddẽdo homini mercedẽ operis. Et hæc sunt vera & indubitata simpliciter & absolutè loquẽdo, secus autẽ est præsuppositа cõuentione facta inter Deũ & hominẽ de aliquo nã quẽadmodum inter homines si dominus pactũ aliquod cũ seruo suo facit nascitur inde ius inter seruum & dominum: ita si Deus dignatur pactũ facere cum homine, nascitur ius inter hominẽ & Deum quo ad illud de quo pactum est. Sæpe enim legimus in veteri Testamẽto, Deũ dignatum esse paciscí cum hominibus. Geneſis enim 9 scribitur pactum Dei de non futuro amplius vniuersali diluuio. & Geneſis 15. fœdus inuit Deus cum Abraham de terra Chanaan danda semini eius. & Gen. 17. fœdus circuncisionis scribitur. & Exod. 24. Moyses dicit, Hic est sanguis fœderis, &c. Hiere. quoq; 31. de fœdere nouæ legis ac veteris Deus manifestè loquitur. In nouo autẽ Testamento Saluator noster manifestat Deum sub specie patrisfamilias conducentis operarios ad vineam conuenisse cum operariis de mercede diurna, vt patet Matth. 20. conuentione inquit, facta de denario diurno, misit illos in vineam. & rursus. Nonne pacto conuenisti mecum? Ex his enim manifestum fit, quòd ratio meriti etiam iure potest inueniri in operibus nostris relatis ad primum, de quo conuentio facta est cum Deo.

¶Veruntamen scito q̃ quantumcunque interueniat pactum de præmio inter Deum & hominem: nunquam tamen Deus sit aut est debitor nobis, sed fit & est debitor sibipsi. ita quòd præsuppositа conuentione debetur quidem operibus nostris præmium de quo conuentio facta est. sed Deus non propterea fit illius præmij debitor nobis, sed voluntati suæ priori qua dignatus est pacisci no biscum: & propterea verissimè profitemur, quòd Deus nulli debet nisi sibipsi. Duplex itaque ratio meriti potest inueniri in operibus nostris relatiuè ad Deum (vel secundum ius attenuatum, vel secundum fœderis) & nunquam Deus debet nobis. Et hæc sint prælibata, vt intelligant omnes voces proprias, cùm loquuntur de meritis nostris apud Deum.

CAPVT VII.

Humana opera esse meritoria alicuius à Deo.

Reuelauit nobis Deus in sacris literis humana opera mereri apud Deum aliquid. Et ne occupemur in exponẽdis singulis sacræ scripturæ locis de hoc scito, quòd vbicunque promittit Deus horum mercedẽ ibidẽ cointelligitur meritũ: eo quod merces & meritum, correlatiua sunt. meritum enim est mercedis meritum, & merces est meriti merces, & propterea absque alia declaratione cum leges in sacra Scriptura Deum promittere mercedem homini, cointellige meritum hominis respectu illius mercedis à Deo reddendæ. Perspicuũ est autem in vtroque testamẽto promittere Deum mercedem homini. nam Gen. 5. dicit Deus ad Abraham, Ero merces tua multa valde. & Isa. 40. dicitur, Ecce Dominus venier, ecce merces eius cum eo. & Ezech. 29. scribitur. Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fecit exercitum suũ seruitute magna aduersus Tyrum. & merces nõ est reddita ei. &c. & subiungit Deus, & erit merces exercitui eius terra Aegypti.

Matth. quoque 20. dicit Deus. Voca operarios, & redde illis mercedem. Apoc. quoque 22. dicit Deus, Ecce, venio citò: & merces mea mecum est, vt reddam vnicuique secundum opera illius. Ex his enim clarè patet non solùm opera Sanctorum esse meritoria alicuius boni à Deo, sed etiam opera iniquorum, imò & Ethnicorum, rex enim Babylonis & exercitus eius Ethnici erant, nec ex intentione seruiendi Deo obsederant Tyrum: & tamen testatur Deus meruisse mercedem, & decernere, quod Aegyptum dabit illis in mercedem, vt intelligamus tam benignam esse bonitatem diuinam, vt etiam ordinando humana bella in subiplius Dei seruitutem, gaudeat se conferre actionibus, quamuis iniquis, quòd sint meritoriæ ab ipso Deo alicuius boni. Hinc enim documentum magnum habemus, quòd multo propensior est Deus ad conferendum bonis actionibus hominum, quòd sint meritoriæ alicuius mercedis à Deo.

CAPVT VIII.

Opera viuorum Christi membrorum esse meritoria vitæ æternæ.

Concedunt multi humana opera esse meritoria apud Deum aliquorum bonorum, sed non vitæ æternæ. & propterea monstrandum superest in specie, quod opera viuorum Christi membrorum sunt meritoria æternæ vitæ. Saluator noster Matth. 5. Gaudete, inquit, & exultate, quia merces vestra multa est in cælis. perspicuũ est enim, q̃ in mercede cęlesti eorũ, qui patiũtur propter Christũ, primũ tenet locum beatitudo, quæ vocatur vita æterna. Matth. quoque 20. describẽdo mercedem datam operariis dicitur, quòd acceperũt denariũ. perspicuum est autem quòd cõmunis merces omnibus operariis in vinea Domini, est vita æterna. Paulus quoque 2. ad Tim. 4. scribit. Bonũ certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi. Dominus iustus iudex. perspicuũ est enim, q̃ corona Pauli per se primò claudit beatitudinẽ: & nisi merces esset debita præmissis operibus, nequaquã verificaretur, q̃ quatenus iudex Dominus reddet illi corona: manifestè enim vitam æternam sibi iure deberi propter relata opera docet. Idem quoque manifestat Dominus Matth. 25. describẽdo q̃ cùm iudicabit mundum, propter opera misericordiæ dabit vitam æternam. Esuriui enim & dedistis mihi manducare, &c. cõcluditur enim. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti verò in vitam æternã. Quod enim à iudice datur ex diuersitate operũ, secundum q̃ opera merẽtur, datur: alioquin afferret non causam pro causa. Ex his enim manifestum est nonnullorum hominum opera meritoria esse æternæ vitæ secundum sacras Scripturas. Et quod plus est, ex Matt. 20. habetur, operarios mereri illam ex conuentione. nam Origenes, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, & Chrysostomus denariũ omnibus datum exponunt beatitudinem communem Beatis.

CAPVT IX.

Modus quo opera nostra meritoria sunt æternæ vitæ.

Tradunt Theologi opera nostra esse meritoria æternæ vitæ, eo q̃ à charitate, à gratia gratum faciente, à spiritu sancto habitante in nobis procedunt, & docent quòd quamuis opera humana, quatenus procedunt ex libero arbitrio, nõ sint meritoria æternæ vitę (nisi ex quadam cõgruitate, qua cõgruit homini recte vtenti libero arbitrio in iis quæ Dei sunt, Deum largiri secundum affluentiam suæ gratiæ) quatenus tamen sunt a Spiritu sancto habitante in homine per gratiam & charitatem, sunt meritoria æternæ vitæ. Tum quia gratia, seu charitas est tanquam semen Dei. 1. Io. 3. cuius vis se extendit ad producendum fructum: ita q̃ quemadmodum actioni seminis debetur naturali iure fructus, ita diuinæ gratiæ in anima, actionibus debetur fructus æternæ vitæ. Tum quia diuina gratia vt Dominus dicit Ioan. 4. fit in homine habente illã fons aquæ salientis in vitam æternam, vbi clarè patet efficacia gratiæ in nobis ad ascendendum in vitam æternã. Et dicendo quòd gratia data, fit in homine fons aquæ ascendentis in vitam æternam, docet quòd mediante operatione ascendit in vitam æternã. nam quod fit in me post acceptam gratiam, me cooperante fit. Tum præcipuè, quia vis Spiritussancti habitantis in homine non est impar ad acquirendum æternam vitam. & ad efficiendũ quòd operibus eius in nobis debeatur æterna vita.

¶Clarior autẽ ac perspicabilior modus huiusmodi meriti est aperiendo, q̃ meritũ vitæ æternæ non est tã actio nostra, quam actio Christi capitis in nobis & per nos: supponendum est enim cum Apostolo ad Ro. 12. ad Eph. 4. & ad Col. 2. homines in gratia cõsti turos, esse Christi capitis membra viua. Ita q̃ Christus caput cũ hominibus viuis eius mẽbris nõ est sicut vnus corpus politicũ, quale est corpus ciuiũ reip. bene gubernatæ) sed constituit vnũ corpus, quẽadmodum est vnũ corpus naturale: quia Christus caput Spiritu suo viuificat mẽbra tua, & per iuncturas, ac nexus spirituales vnit membra corporis, vt clarè patet ex verbis Pauli. Huic autem præsuppositо adiunge, q̃ etiam sacra Scriptura tradit, videlicet & passiones & actiones viuorum Christi mẽbrorum esse passiones

passiones & actiones Christi capitis. Et de passionibus quidẽ testatur ipse Christus act. 6. Saule Saule, quid me persequeris? cum tamen ille persequeretur mẽbra eius. Et Paulus ad Gal. 4. reuocat ad memoriam Galatarũ, q̃ Christus crucifixus fuit in eis. proculdubio in cruciatibus eorum pro Christo perpessis. De actionibus verò testatur Paulus, scribens Corinthiis in 13. c. secũdæ Epistolæ, An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? & vniuersaliter dicit ad Gal. 2. Viuo ego iam nõ ego, viuit autem in me Christus. Ex quibus habetur, q̃ verissimè dicere possum, mereor ego, iam nõ ego, meretur autem in me Christus: ieiuno ego, iam non ego, ieiunat autem in me Christus: & sic de aliis operationibus voluntariis, quas Christi membra vera exercent propter Deum. Et isto modo meritum æternæ vitæ non attribuitur operibus nostris q̃ operibus Christi capitis in nobis, & per nos. Ita q̃ hinc discernitur inter meritum æternæ vitæ in infantibus baptizatis debetur æterna vita merito duntaxat Christi, illo, quod meruit Cristus in hac vita mortali degens, patiens & moriens: adultis autem proficientibus in gratia debetur æterna vita dupliciter: primò ex iure meriti Christi quod in propria persona meruit: postea ex iure meriti Christi, quod Christus caput in adulto, & per adultum imperando meretur. Conuenit autem diuinæ liberalitati, vt vtroque modo communicet meritum æternæ vitæ adultis Dei filiis: nam vt dicitur ad Ro. 8. prædiffiniuit eos cõformes imagini filij sui. Conformiores autem sunt Christo habentes meritum vitæ æternæ vtroque modo, quàm primo tantùm: nam ipsi Christo duplici iure debita fuit sua gloria, primò iure gratiæ vnionis personalis, qua Verbum caro factum est. & hoc ius conuenit Christo sine eius meritò. Deinde eadem gloria debita fuit Christo per meritũ obedientiæ eius vsq; ad mortẽ, dicente Paulo ad Philip. secũdo. Factus obediẽs vsque ad mortẽ, mortem autem crucis: propter quod & Deus exultauit illum, &c. Christo igitur duplici iure habenti gloriã, conformiores reddimus duplici quoque iure acquirẽtes, & non vitam æternã, videlicet & sine nostro merito per Christi in propria persona meritũ, & cum nostro merito per Christi capitis in nobis, & per nos meritum. Et quemadmodum ad Christi excellentiam pertinet, q̃ etiam proprio merito acquisierit immortalem corporis vitam, & gloriam sui nominis, &c. ita ad dignitatẽ mẽbri Christi pertinet vt cooperetur capiti suo ad acquirendam æternam vitam. Omnium enim diuinissimum est, inquit Dionys. cap. 3. cæle. Hierarch. Dei cooperatorem fieri. Et hinc quoque habes non esse superfluum nostrum mereri. vitam æternam, quoniam est reddere vitam æternam esse nobis debitam alio modo, seu altero iure, quemadmodum Christus meruit suam exaltationem, reddendo sibi eam altero iure debitam. Ad obiecta autem in oppositum postea respondebitur.

CAPVT X.

Valor operum existentium in peccato mortali

Quamuis conueniamus in hoc, q̃ opera existẽtium in peccato mortali non sunt meritoria æternę vitæ, nec sunt meritoria remissionis peccatorum, multùm tamen esse vtilia homini subiecto peccato mortali, bona opera eorum ad remissionẽ peccatorum consequendam tradit Scriptura: nam etsi non habent vim meritoriam remissionis peccatorum habent tamen vim impetrãdi remissionem peccatorum: ita q̃ per modum supplicationis multùm valẽt ad consequendum remissionem peccatorum à diuina largitate. Et quidem quòd oratio multùm vtilis sit ad remissionẽ peccatorum consequendam testatur Saluator, Luc. 18. inducens Publicanum orantem, Deus propitius esto mihi peccatori: sic enim consequutus est veniam. De ieiunio verò testatur Ioël in persona Dei, Conuertimini, inquit, ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & plãctu: ibi enim subiungitur, Quis sit si conuertatur Dominus, & ignoscat? De eleemosyna quoque testatur Daniel: capitulo quarto, consulens Nabuchodonosor regi, Peccata tua eleemosynis redime: & ad Hebræos decimotertio scribitur, Beneficentiæ, & communionis ne obliuiscamini, talibus enim hostiis conciliatur Deus. Et idem est iudicium de peregrinationibus, afflictionibus, continentiis. & id genus reliquis.

¶Suprà hanc autem vim simplicem, tradit sacra Scriptura maiorem quandam vim impetrandi in obseruatione vniuersorũ mandatorum Dei. Ezech. enim 18. docemur, q̃ conuersio impij ad facienda mandata Legis terminatur ad remissionem peccatorum, dum dicitur, Et dixistis, nõ est æqua via Domini, audite ergo domus Israël, nunquid via mea non est æqua? Nonne viæ vestræ nõ sunt æquæ? cum enim auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in ea iniquitate quam operatus est: & cùm auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam: ipse animam suam viuificabit: considerans enim & auertens se ab hominibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita viuet, & non morietur. Quæ verba testatur, q̃ in hoc consistit viarũ Dei æquitas, vt sicut iusti auersio à iustitia ad opera iniqua terminatur ad mortem animæ, ita impij conuersio ad opera bona terminatur ad animæ vitam: reuelatur enim Prophetæ, quòd tam accepta est Deo conuersio peccatoris quo ad opera (hoc est, ab operibus malis ad opera bona propter Deum) vt Deus non recordetur omnium iniquitatum præteritarum quod est dare remissionem peccatorum, & vitam gratiæ.

¶Ampliorẽ quoquoq; impetrandi vim huiusmodi operibus hominum subiectorũ peccatis reuelauit Deus Isaiæ, c. 1. Lauamini, mundi estote, auferte malũ cogitationũ vestrarũ ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra tanquam vermiculus, velut lana alba erunt. Ex quibus discimus, tantam esse Dei largitatem, vt à fordibus conuersis ad iustitię, & misericordiæ opera seipsum obtulerit arguendum Deus, si non remittat peccata præterita.

¶Ex diuinis ergo reuelationibus habemus bona, quòd impiorum opera non solùm sunt vtilia ad remissionem peccatorũ, sed quòd cum ex corde redeunte ad Deum prodeunt, ita comitem habent diuinam benignitatem, vt & terminentur ad remissionem peccatorum, & tanquam ex conuentione impetrent illam. Verè benignissimus erga nos est Deus, prouidendo, vt quam in statu peccati mereti non possumus remissionem peccatorum, impetrare oratione, ieiunio, eleemosynis, aliisque bonis operibus valeamus. In hoc enim immensa charitas diuina erga peccatorum salutem commendatur, vt etiam nostris quamuis impiorum bonis operibus vim impetratoriam remissionis peccatorum largiri dignata sit. Et præter hæc vt (in capite septimo, ex verbis Ezechielis monstrandum est) sunt meritoria alicuius temporalis boni à Deo. Ex quibus patet inducendos esse peccatores ad bona opera, quia verè vtilia sunt ad remissionem peccatorum impetrandam & assequendam, cùm deuota mente fiunt.

CAPVT XI.

Opera nostra esse satisfactoria pro peccatis.

Via Lutherani satisfactionem auferunt ab operibus nostris, supereſt declarandum quid Ecclesia de hoc sentiat. Distinguendum in primis est de statu, in quo fiunt opera, an in statu peccati mortalis, an in statu gratiæ, & rursus, de satisfacere pro peccatis, vel quo ad culpam, vel quo ad pœnam. Dicimus itaque primò, quòd nulla nostra opera sunt satisfactoria pro peccatis nostris quo ad culpam quia nec facta in statu peccati mortali faciunt Deo satis pro offensa, vt patet: & facta in statu gratiæ præsupponunt culpam, seu offensam abolitam ex diuina gratia ex satisfactione Christi, qui fecit Deo satis pro offensis, quibus offendimus Deum, offerendo vitam propriam in ara crucis.

¶Dicimus secũdo, quòd nulla opera nostra in statu peccati mortalis sunt satisfactoria Deo pro pœna debita peccatis nostris, quamuis prius abolitis in sacramento pœnitentiæ. Et ratio in promptu est, quia cùm remittitur à Deo peccatum quo ad offensam, fit peccator de inimico, amicus Dei, & consequenter non remanet puniendus hostiliter (quod esset puniri pœna inferni) sed si non tam copiosum diuinæ gratiæ donum collatum tunc est vt, cum remissione culpæ remissa fit tota pœna, remanet obligatus ad amicabiliter soluendum residuum pœnæ: & propterea si in reciduum lapsus est. & iterum factus est inimicus Dei, antequam illud residuum pœnæ soluerit, opera eius quia sunt opera in statu hostili, non possunt amicabiliter exoluere, quod est non posse satisfacere pro illa pœna.

¶Dicimus tertiò, quòd opera perseuerantis in amicitia Dei nullum habent impedimentum ad hoc quòd sint satisfactoria pro illo residuo pœnæ. Et in hoc errant Lutherani dupliciter: primò docendo, quòd cùm remittitur peccatum quo ad offensam, remittitur quoque quo ad pœnam omnem: ita quòd non remanet obligatus ad pœnam cõsecutus peccati veniam a Deo. Hoc enim manifestè contrariatur sacræ Scripturæ, docenti secundo Regum duodecimo, quòd quamuis Dauid consecutus fuerit remissionem peccatorum, dicendo, Peccaui Domino, non tamen consecutus est remissionem totius pœnæ, sed remanſit obligatus ad pœnas multas, vt Scriptura testatur. Deinde errant, quòd tollunt ab operibus viuorum Christi membrorum vim satisfactoriam pro pœna non remissa. Hoc enim contrariatur efficaciæ Christi capitis in nobis, nam satisfacio ego, iam non ego, satisfacit autem in me Christus: contrariatur & Ecclesiæ catholicæ vsui, quo consueuit salutares satisfactiones imponere per ministerium sacerdotum verè pœnitentibus & confessis.

CAP. XII.

Responsio ad obiectiones in capitulo quinto scriptas.

Superest obiecta diluere. Prima autem obiectio fuit sumpta ex sufficientia meriti & satisfactionis Christi. Respõdemus meritum Christi fuisse sufficientissimũ, & satisfactionem eius sufficientissimam pro peccatis non solùm nostris, sed totius mundi, originali, mortalibus & ve-

Universidad de Deusto

nialibus iuxta doctrinam 1. Io. 2. & propterea non ex insufficientia meriti, aut satisfactionis Christi opera vinorum Christi membrorũ meritoria ac satisfactoria apponuntur, sed ex affluentia meriti christi cõmunicatur membris eius viuis, vt illorũ quoq; opera sint meritoria & satisfactoria. maior enim gratia Christi nobis confertur communicãdo nobis, quòd ipse caput nostrum in nobis, & per nos tanquã membra sua mereatur & satisfaciat, quàm si meritum duntaxat Christi in propria persona participaremus.

¶ Cùm autem obiicitur id quod est proprium Christo, nõ esse nobis attribuendum, respõdemus q; non est nobis attribuendum eo modo, quo est proprium Christo: potest tamen nobis alio modo attribui, videlicet per communicationẽ, sicut quod est proprium Deo, nulli est attribuẽdum eo modo, quo est propriũ Deo, potest tamẽ per communicationem ab aliis participari. Verbi gratia, videre diuinã essentiam, est proprium Deo (nulla siquidem creatura potest videre Deum, sicuti est, sed solus suapte natura videt seipsum) potest tñ ex gratia communicari videre Deum participatiuè: & sic cõmunicatur beatis omnibus. Sic in proposito mereri vitam æternam est proprium Christo, intelligendo mereri ex propriis viribus: quod tamen potest communicari membris eius viuis, non vt mereantur ex propriis viribus, sed vt mereantur ex virtute capitis Christi. Et similiter intellige de satisfactione.

¶ De merito autem remissionis peccatorum non oportet respondere, quia iam diximus hoc non cõmunicari vnius Christi membris, eo quòd opera eorum præsupponunt remissa fuisse eis peccata: nullus autem meretur id quod præhabet: sed omne meritum est rei non habitæ. Et hæc est ratio, quare Christus communicat membris suis mereri augmentum gratiæ & cælestem beatitudinem, & non communicat eis mereri remissionem peccatorum: quia videlicet beatitudine æterna carent membra Christi in hac vita, remissionem autem peccatorum iam habuerunt in hoc ipso, quòd fuerunt facta membra Christi nullus autem meretur quod habet, sed quod sperat. Ex quibus clarè apparet, q; nihil detrahitur merito aut satisfactioni Christi per merita & satisfactiones nostras, sed extenditur gratia meriti & satisfactionis Christi per seipsummet ad ipsummet Christum, vt caput operantem in membris suis & per membra sua.

¶ Ad autoritates vniuersas sonantes. q; non meremur per nostra opera remissionem peccatorum, non oportet respondere, quia in hac conclusione omnes conuenimus. Ad autoritates verò inducẽtas ad probandum, q; non meremur vitam æternam per opera nostra respondendũ est. Et ad illud quidem quod affertur ex Apostolo ad Roma. Donum Dei vita æterna, respondetur, q; vtique nos hoc dicimus & docemus. quoniam donum Dei gratiæ gratum facientis est tum nos esse membra Christi, tum ex virtute Christi capitis in nobis, mereri vitam æternam: non enim dicimus, quòd ex operibus nostris, quatenus à nobis sunt, sed quatenus à Christo in nobis & per nos sunt, meremur vitam æternam.

¶ Ad id verò quod obiicitur ex documento Christi, Dicite, serui inutiles sumus, cum eadem distinctione respondetur, q; nos quãtuncunq; omnia Christi præcepta impleamus. quatenus impleamus ea ex nostro libero arbitrio, inuenimur serui inutiles ad ea, quæ sunt domus patris cælestis, inuenimur inutiles ad ea quæ sunt politiæ nostræ, quę in cælis est, qualia sunt remissio peccatorum, gratia Spiritussancti, charitas & cætera propria filiis Dei. Et in promptu ratio est, quia nos quatenus à nobis operãtes, sumus, tam infirmi, vt non possumus ascendere ad conferendum aliquid supremo ordini opprobriorum bonorum filiorum Dei. Cum qua tamen veritate stat, q; nosmet quatenus, ex Christo in nobis capite sumus operantes, vt illius mẽbra viua, multùm conferre possumus per nostra opera politiæ cælesti & paternæ domui: quia vt sic sumus eleuati in ordinem filiorum Dei, nec vt sic sumus inutiles: sed membra vtilia paternæ domui & cælesti politiæ.

¶ Etsi ex hoc Christi documento argumentum fiat contra vtilitatem iustorum operum in statu peccati mortalis ad impetrandum remissionem peccatorum, iuxta scripta superius in cap. 10. si inquam, fiat argumentum ad inferendum, quòd bona opera non sunt vtilia ad impetrandum remissionem peccatorum: respondendum est quòd orationes, ieiunia, eleemosynæ, & alia iusta opera impiorum, quatenus ab ipsis procedunt, non sunt vtilia ad remissionem peccatorum impetrãdam, sed quatenus afflata diuina benignitate ordinante ea ad impetrãdam remissionem peccatorum, sunt valde vtilia ad impetrandum illam. propter hoc enim apud Ezechielem appellantur viæ Dei, & non viæ nostræ. prouidit siquidem diuina bonitas, vt multa impetremus, quæ nunquam meruimus: dedit diuina bonitas, (vt Christus, Esaias, Ezechiel & Apostolus ad Hebr. testantur) bonis operibus redeuntium ad Deum, vim impetratoriam remissionibus peccatorum à diuina misericordia per Christum meritum. Ex hac parte ieiunia, orationes, eleemosynæ & reliqua iusta opera peccatorum vtilia sunt non ad merendum, non ad satisfaciendum, sed ad impetrandum remissionem peccatorum. Et hæc puto sufficere ad intelligendum

materiam hanc, quæ in quæstionem vertitur de fide & operibus, ad Dei omnipotentis gloriam & piorum consolationem. Romæ die 13. Maij, 1532.

TRACTATVS DVODECIMVS

De communione sub vtraque specie, De integritate Confessionis, De Inuocatione Sanctorum aduersus Lutheranos ad Clementem VII. Pont. Maxim. in quatuor capita diuisus.

1 *Nequaquam illicitum esse populo Christiano sub altera tantum specie communicare.*
2 *De integritate confessionis quo ad omnia peccata.*
3 *Post peccati veniam necessariam quoque esse satisfactionem pro peccatis. & eam fieri posse nostris operibus.*
4 *De inuocatione Sanctorum.*

PROOEMIVM.

PERTINAX Lutheranorum animus prætextu conscientiæ, Clemens septime Pontifex Maximè, erga communionem populi sub vtraque Eucharistiæ specie, confessionémque non omnium peccatorum, ac negatam satisfactionem, nec non inuocationem Sanctorum, inuitat me ad scribendum de his non absolutè, sed quatenus pendent ex sacra Scriptura, quoniam ipsi solius sacræ Scripturæ autoritatem suscipiunt & profitentur se illi inniti. Et quamuis pertinacibus non proderunt nostra hæc, speramus tamen vtilia fore tum ad retrahendum alios, ne illos imitentur: tum ad consolandum fidelium mentes. videre enim in sacra Scriptura falsitatem eorum, quæ hæretici iactantes se professores sacri Euangelij docent, non paruum solatium fidelibus confert. Et quamuis hæc pro Ecclesia catholica scripserim, ad tribunal tamen beatitudinis tuæ non minus hæc quàm reliqua mea omnia refero.

CAPVT I.

De communione sub vtraque specie.

LVtheranis non sat est, ipsos communicare sub vtraque specie, sed nequeunt flecti ad dicendum, licitam esse communionem sub altera tantum specie: quia tum ex vsu Christi, tum ex præcepto eiusdem communicandum est sub vtraque specie. Proinde opus est discutere secundum Scripturas sacras vtrunque, vt videlicet manifestemus nec ex vi vsus Christi, nec ex vi præceptorum eius illicitum esse populo communicare sub altera tantùm specie. hoc siquidem patefacto, clarum erit non teneri populum ex diuina lege ad communionem sub vtraque specie.

¶ Quia igitur Saluator noster in vltima Cœna instituens sacramentum Eucharistiæ, vsus est hoc sacramento sub vtraque specie, communicando Apostolos (vt Euangelistæ testantur) hinc infertur, quòd sacerdos non nisi sub vtraque specie dare debet Eucharistiam, debet enim sacerdos dare Eucharistiam, quemadmodum dedit illam Christus. & similiter debemus omnes communicare, quemadmodum communicauerunt Apostoli.

¶ Nos autẽ facilè manifestamus vsum Christi & Apostolorũ, non habere vim legis, q; simili modo distribuatur populo Eucharistia. nam si ille vsus Christi vim legis haberet, non obligaremur ad quædam in vsu illius distributionis seruata. & ad quæda non, sed ad omnia in illo vsu seruata. perspicuum autẽ est, nos nõ obligari ad omnia illa in distributione facta à Christo: ergo nec tenemur distribuendo Eucharistiam seruare hoc vnum, videlicet dare sub vtraq; specie. Quod enim nõ teneamur ad seruandum omnia, patet: tum quia Christus fregit, fractámq; dedit speciem panis: ridiculum aũt est dicere, q; sacerdos teneatur dare hostiam fractam: tum quia Christus distribuendo, non immisit in ora Apostolorũ Eucharistiam, sed dixit, Accipite & comedite: ridiculũ autem est dicere, q; sacerdos tenetur non immittere Eucharistiã in os cõmunicantis, sed dare in manum illius, vt ipse se communicet: tum quia Christus distribuit hoc sacramentum Apostolis post Cœnã. plus autẽ quàm ridiculum est dicere, q; teneamur communicare post Cœnam, illicitúmq; fit dare Eucharistiam ieiunis. tum quia Christus dedit Eucharistiam sub specie panis azymi. & tamen vniuersalis Ecclesia fatetur non esse illicitum Eucharistia vti siue in azymo, siue in fermentato. Ex his enim omnibus clarè patet, quòd distributio Eucharistiæ, qua vsus est Christus, non habet vim legis, statuentis, vt similiter fiat distributio à nobis.

¶ At si quispiã contenderit in hoc vno imitandam esse Christi distributionem, q; sub vtraque specie dedit Eucharistiam, animaduertat Christum dedisse sub vtraq; specie Apostolis solis, & non dedisse septuaginta Discipulis, nec multitudinem eorum, qui credebant

debant in illũ, vt vel ex hoc sat sit inferre ab exẽplo Christi, ergo successoribus Apostolorũ danda est Eucharistia sub vtraq; specie: non enim plus inferri potest ex Christi distributione, non igit inferri potest, ergo vniuersis Christianis danda est Eucharistia sub vtraq; specie. Patet itaq; q; ex sensu Christi non potest inferri illicitam esse communionẽ populi sub altera tantũ specie. Et multò minus inferri hoc potest ex vsu Ecclesiæ Corinthiorum, cuius meminit Paulus in 1. Epistola ad Corinthios: vsus enim vnius particularis Ecclesiæ non statuit legem Ecclesiis aliis. Hæc de vsu.

¶ Discutiẽda sunt deinceps præcepta Christi iam ante institutionem Eucharistię, q̃ in ipsa institutione promulgata. Primum itaq; præceptum ex verbis Domini, Io. 6. olim assumptum est à Boemis ait enim Christus, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Quid inquiunt, clarius? Eodem enim modo necesitatem cõmunicandi sub vtraque specie promulgat, quo promulgauerat necessitatem Baptismi: nam quemadmodum de baptismo dixerat Io. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu non potest introire in regnum Dei: ita de Eucharistia dicit, Nisi comederitis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

¶ Nos autẽ dicimus hæc Christi verba non esse ſm genuinũ sensum intelligenda de vsu Eucharistiæ, imò nec posse intelligi salua Christiana fide de cibo & potu sacramentali. Et hoc facilè manifestatur, ex eo q; si intelligerentur de Eucharistia: tolleretur Baptismi sufficientia ad salutem: pari siquidẽ modo hæc necessitatẽ sonant edendi carnem & bibendi sanguinẽ filij hominis, quo sonant illa alia Domini verba, necesitatem nascendi ex aqua & Spiritu: & propterea manifestè sequitur, q; si in istis verbis indicitur necesitas sumẽdi Eucharistiam, nõ sufficit Baptismus ad salutẽ, sed ad hoc q; aliquis habeat vitam, oporteret & baptizari, & sumere Eucharistiam. Cuius contrariũ non solùm in Symbolo fatemur, confitentes vnum baptisma in remissionẽ peccatorum: sed Dominus in Euangelio dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: & Paulus Apostolus ad Tit. 3. Saluos inquit, nos fecit per lauacrũ regenerationis. Quia igitur idẽ est asserere verba illa Christi. Io. 6. intelligi de cibo, & potu sacramenti Eucharistiæ, & negare baptismi sufficientiam ad salutẽ, clarè patet verba illa nec intelligi posse de cibo, & potu Eucharistiæ: & propterea inde non habetur præceptum adsumendũ Eucharistiam sub vtraq; specie. Discutere autẽ quis sit Germanus sensus illorũ Christi verborũ, non est præsentis negotij, nã sat est propositæ quæstioni nosse, q; non loquitur ibi dominus ad literã de sacramentali cibo & potu.

¶ Superest demum discutere præcepta Christi promulgata, quando instituit Eucharistiæ sacramentum. Vide Euangelia omnia, & nullum inuenies in illis de Eucharistia præceptum, nisi apud Lucam immediate post Eucharistiam sub specie panis. Hoc facite in mei commemorationem. Apud tamẽ Paulum Apostolum primæ ad Corinth. 11. duo præcepta leguntur data à Christo in institutione Eucharistiæ: alterum immediatè post Eucharistiam sub specie panis. Hoc facite in mei commemorationem: alterum immediatè post Eucharistiam sub specie vini, Videlicet, Hoc facite quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

¶ Quæ præcepta si perspicacius fuerint considerata, nullũ secum ferunt mandatum de cõione sub vtraque specie, vt patet discutiẽdo singula. Præceptum enim immediatè post specie panis tam apud Lucã, q̃ apud Paulum manifestè refertur ad Eucharistiã sub specie panis, vt ipse cõtextus testatur. Præceptũ autẽ apud solùm Paulum scriptum de imitatione Christi in Eucharistia sub specie vini, limitatur manifestissimè ad vices, quibus bibimus in cõmemorationem Christi: ità q; non est præceptũ absolutè, sed est præceptum ex suppositione, videlicet si biberimus in Christi memoriam, faciamus hoc q; fecit Christus. Non igitur præcepit, vt bibamus in eius memoriã, sed præcipit vt quoties in eius memoriam biberimus, faciamus q; fecit ipse, hoc est, quoties vtemini calice Eucharistiæ, sacrificate hoc. Bibite nãq; manifestè significat vsum calicis, & consequenter facere distinctum: contra bibere, significat consecrare hoc præcipitur enim ad literam, vt associetur vsus calicis, sacrificio calicis. Et ex hoc ipso, q; similem associationem non præcipit circa vsum Eucharistiæ sub specie panis, insinuauit quòd vsus quidem calicis illius esset seorsum à sacrificio, vsus verò sub specie panis licitus, vt ritus Ecclesiæ seruat, non reseruando Eucharistiam sub specie potus, sed duntaxat sub specie panis, & pro infirmis, & pro cõmunicantibus extra Missarum solennia.

¶ At si quispiam contenderit, q; hoc præceptum directè obligãdo sacerdotes, consequenter obligat populum. Nam ex eo q; bibentibus in Christi memoriam præcipitur, Hoc facite, manifestè sequitur, q; sacerdotibus celebrantibus Missas (quos constat bibere in Christi commemorationem) præcipitur, Hoc facite, sed sub hoc Facite comprehenditur etiam dare aliis calicem, quia cõprehendit omnia quæ Christus fecit circa calicẽ: ergo ex hoc præcepto sacerdos tenetur, quoties ipse bibit, dare aliis calicem, ac per hoc alij tenentur accipere, & bibere. Aduertat hoc argumento vtens imprimis ad textũ literæ, quia contextui literæ non quadrat hic sensus. Nam in litera, hoc facite, distinguitur cõtra Libere: ac per hoc conficere sacramentum distinguitur contra vsum sacramenti, ac per hoc non tam amplè in hac litera extenditur, hoc facite, sed ex ipso contextu restringitur ad demonstrandum ipsum sacrum, vt distinguitur contra vsum sacramenti, eo ipso q; distinguitur contra vsum calicis. Quæcunque igitur spectant ad vsum calicis comprehenduntur hæc sub bibere, & quæ spectant ad ipsum sacramentum conprehenduntur sub facere hoc, secundum suaue contextus sensum: perspicuum autem est, q; dare aliis calicem, spectat ad vsum sacramẽti, & non ad sacramentũ ipsum. Non igitur comprehenditur in hac litera sub hoc facite, dare aliis calicem. Aduertat deinde quòd Lutherani non constarent sibi ipsis, dicendo sic, quia ex hoc argumento sequitur manifestè, q; sacerdos celebrans tenetur dare calicem omnibus præsentibus, si, hoc facite, comprehenditur etiam dare sacramentum, vt Christus dedit: nam Christus dedit omnibus præsentibus: constat autem Lutheranos hoc non seruare: non igitur obligatur Christianus populus ad bibendum sacramentũ Eucharistię ex hoc Christi præcepto, secundum planum suauissimúmque literæ sensum. Et quia nullibi nisi in allatis locis habetur in sacra scriptura mandatum aliquod de communione Eucharistiæ, manifestum est q; non tenetur Christianus populus ex præcepto in diuino iure scripto ad communionem sub vtraque specie: voluntariè igitur, & non autoritate Scripturæ prædicatur illicitam esse communionem sub specie panis tantùm. Et hoc sufficit aduersus Lutheranos, solius sacræ Scripturæ autoritatem suscipientes. Hæc de communione populi sub altera tantùm specie.

CAP. II.

De integritate confessionis quo ad peccata omnia.

CONfiteri peccata mortalia omnia, quæ quis admisit, Lutherani non solùm negant esse necessarium, sed affirmant repugnare sacræ Scripturæ, & esse impossibile: quia scriptum est, Delicta quis intelligit?

¶ Nos autem dicimus haberi ex Euangelio cõfessionem peccatorum mortalium omnium, & non obstare Prophetæ sententiam allatam. Quod enim peccata omnia confitenda sunt in sacramentali confessione, ex ipsa forma ministrandi sacramentum pœnitentiæ tradita à Christo, quando instituit hoc sacramentum Io. 20. manifestatur: ait enim Christus Apostolis, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. In quibus verbis datur à Christo ministro sacramenti facultas duarum actionum, videlicet remittendi, vel retinendi peccata quorumcunq;: & ex hoc ipso, quòd ministro committitur facultas discernendi an remittenda, an retinenda sint peccata cuiusq; pœnitentis: manifestè sequitur, quòd oportet ministrum (nisi cœcus ministrare velit) nosse si in pœnitente est aliquod peccatũ retinendum: quod est nosse, si in pœnitente est aliquid impediens remissionẽ. nam omne peccatũ retinendum impedit remissionem cuiuscunque peccati hominis confitentis, quia non potest simul vnum peccatum remitti, & aliud retineri: nam mortalia peccata, quæcunq; vnius hominis connexa esse tam quo ad remissionem, quàm quo ad retentionem. & relatiuè ad Deum, & relatiuè ad Christi ministrum, perspicuum est. Et relatiuè quidem ad Deum, patet ex eo q̃òd ille cui remittitur à Deo peccatum, amicus Dei constituitur iuxta illud, Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatũ, ille autem, cuius retinet peccatum, & manet in peccato vnico, inimicus Dei est, vtpotè omniũ reus, iuxta illud Iac. 2. Qui in vno offendit, reus omnium factus est. Ex hoc aũt q; rã remissio quam retentio diuina est peccatorũ mortalium omniũ quę quis habet, manifestè sequitur, q; etiam tam remissio quam retentio quæ fit à Christi ministro debet esse non aliquorum peccatorum mortaliũ cõfitentis: sed omniũ: quia tam remissio, quàm retentio ministri debet esse talis, vt remissioni alsistat diuina remissio, & retentioni alsistat diuina retẽtio, alioquin nõ verificarẽtur Christi verba, Quorum remiseritis, peccata, remittũtur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Non vendicaret autem sibi remissio ministri, alsistentiam remissionis diuinæ, si discordaret à remissione diuina: discordaret autem si Deo remittente omnia, vel retinente omnia: minister quoque non remitteret omnia, vel non retineret omnia, ad hoc autem vt minister, vel remittat omnia, vel retineat omnia, oportet ministro innotescere omnia, nisi cœcus ac temerarius remissor, vel retentor sit: & quoniam ministro Christi peccata pœnitentis per ipsius confessionem propriam innotescunt, consequens est, vt oporteat confitentem confiteri omnia sua mortalia peccata. Vide, examina, & libra prudens lector, quæ diximus, & perpendes ex ipsa institutionis forma in Euangelio scripta, haberi confessionem omnium peccatorum.

¶ Superest diluere obiecta à Lutheranis, distinguẽdo de cõfessione vel absolutè, vel vt est actus humanus. Est aũt confiteri omnia absolutè, nullum peccatum incõfessum relinquere: confiteri verò omnia, vt cõfessio est actus humanus, est cõfiteri omnia: quorum

Universidad de Deusto

Confessio subest humanæ facultati. Vnde ex hoc q̃ delicta nullus ad plenū intelligit.esto q̃ impossibile sit hominē confiteri absolute omnia peccata sua(quoniā ignota relinquit inconfessa)non tamen hinc sequitur,quin cōfessione humana possit quis confiteri omnia peccata sua,quoniam sub integritate cōfessionis humanæ non cōprehenduntur omnia peccata absolutè,sed dūtaxat nota, & quorū quis memoriā habet. non oblita & incognita confiteri nō subest facultati humanæ. Et quia perspicuum est sub lege tam diuina, quàm humana actionum nullam exigi ab homine, quæ non sit in hominis potestate:ideo cum ex Euangelio habetur,confessionem omnium peccatorum requiri ad sacramentum pœnitentiæ,non est sermo de confessione omnium peccatorum absolutè, sed de confessione omnium peccatorum, vt subest facultati humanæ,quod est dicere,vt pœnitens confiteat omnia peccata sua, non ignota nec oblita.Hæc de confessione omnium peccatorum.

CAPVT III.

De satisfactione.

Satisfactionem pro peccatis, quæ tertia pars pœnitentiæ ponitur.Lutherani negant, tum quia non habetur ex sacra Scriptura, tum quia opera nostra non sunt meritoria nec satisfactoria.

¶Nos autē dicimus ex sacra Scriptura haberi necessariam quandoq; esse post veniam peccati satisfactionē pro peccatis,eāmq; fieri posse operibus nostris. Et quidē post consecutā veniam peccati,satisfactionem quandoq; superesse pœnæ pro peccato,testatur duplex modus, quo Deus remittit peccatum.Legimus em Deum quādoq; remittere peccatū,quo ad culpā,& quo ad pœnā.vt patet tum in latrone,cui dicit, Hodie mecum eris in Paradiso,tum in remissione peccatorum,quæ fit Baptismo,gratia siquidem Baptismalis sola sufficit ad salutem æternā,si ante quàm Baptizatus moriatur, nouum peccati obicem non ponat vltimo Baptismi effectui,qui est vita æterna.Et in huiusmodi remissionibus perspicuum est non esse opus satisfactione.Legimus quoque, Deum quandoq; remittere peccatū, & non remittere totā pœnā peccati,vt patet 2. Reg.12.vbi clarē legimus q̃ arguente Natham propheta Dauidē de adulterio simul & homicidio: & dicēte Dauide,Peccaui Domino,respondit Natham,Etiam Dominus transtulit,fecit peccatū tuū,& non morieris:veruntamen filius, qui natus est tibi morietur. Ex his em patet Deum remisisse peccatū & quo ad culpā, & quo ad aliquam pœnā:non remisisse autē quod ad punitionē Dauidis in morte filij, nec vt subiuncta in ca.16.testantur) quo ad punitionē eiusdem in publica violatione vxorū à proprio filio nec quo ad punitionem eiusdem in perpessione mali ex domo propria. nā propter hoc peccatū passus est Absalō filio suo. omnes siquidem pœnas has ex parte Dei Natham propheta comminatus est propter illud peccatū Dauidis.Ex hoc igitur, q̃ Deus remittit quandoq; peccatū, & tamen post peccati veniam restat, qui peccauit adhuc puniendus. manifestè dicimus Deum quandoq; remittere peccatū, & non remittere totam pœnā pro peccato debitam. Hinc ergo nascitur necessitas exoluendi illud pœnæ reliquum, quod Deus non remisit remittendo peccatum.

¶Quia autē huiusmodi reliquiæ pœnę exolui possunt dupliciter (vel satisfaciendo) & Dauid exoluit sapiendo(nām nō ipse intulit sibiipsi quas debebat pœnas, sed Deus intulit eas illi) superest ostendere ex Scriptura,q̃ huiusmodi reliquias pœnę possumus satisfaciendo exoluere.Lege in Euangelio Matth. cap.3. & inuenies Ioannem Baptistā predicantem duo:alterum.Pœnitentiam agite: alterum facite fructum dignum pœnitentia.Quorum primū spectare ad ipsum peccatum Græca dictio apertius manifestat, dum simplicem pœnitēdi actum significat. Secundū autem verba ipsa testantur ad nostra opera pœnitentiā cōsequentia pertinere,fructus enim pœnitentiæ sonat opus prouenies à pœnitentia vt à radice, seu arbore.Et ex eo q̃ non dicit, Facite fructum dignum innocētia, seu fructum dignum iustitia,seu fructū dignum bonitate,sed fructum dignum pœnitētia:manifestum fit,quòd de fructu digno pœnitentia formaliter (hoc est quatenus pœnitentia) loquitur vt videlicet faciāt fructū dignum radice internæ pœnitentiæ. Perspicuum autem est ex eo q̃ pœnitentia est præteritorum peccatorum, q̃ fructus dignus pœnitentia est opus restaurans ea,quorū est pœnitentia, hoc est reparās ea quæ omisisse,vel cōmisisse nos pœnitet.hoc autē vocamus satisfacere pro peccatis pro quanto in hoc cōprehenditur deletio omnium malorum, quæ in pœnitente remāserunt ex peccato,quorū vnum est reatus reliquæ pro peccato pœnæ.Si enim pœnitētia non fructificat reparationem omniū perditorū per peccatū, nequaquā ad fructus dignos seipsa extenderetur, quoniam suapte natura exigit vt ad perfectum ducatur quod ipsa inchoauit : & clarum est ad perfectum non duci donec supereſt aliquid ex peccato soluendum.

¶Ex autoritate itaque sacræ Scripturæ habetur, quòd quandoque post veniam peccati opus est satisfactione, quæ fit per opera, qui sunt fructus digni pœnitentia.

¶Quod verò obiicitur de nostris operibus, q̃ nec meritoria, nec satisfactoria sunt,indignū censeo discutione noua.Nam scriptura plena est sentētiis sonātibus, tū q̃ opera nostra nō sunt meritoria,tum q̃ opera nostra sunt meritoria: & perspicuū est has duas sentētias nō sibiinuicē aduersari,sed esse censum, q̃ opera nostra quatenus sunt ex nobis nō sunt meritoria, & cōsequenter nec satisfactoria:quòdq; opera nostra, quatenus ex diuina sunt gratia, & præueniente,& subsequente,& perficiente, sunt meritoria, & cōsequenter satisfactoria.Et ambo tā clarè habentur in innumeris Scripturæ locis, vt apud exercitatos in sacris literis luce meridiana clariora sint. & propterea pertrāseo.Hæc de satisfactione.

CAPVT IIII.

De inuocatione Sanctorum.

Vtherani inuocationem Sanctorum aiunt ex Scriptura non haberi. Et quamuis non putem eos loqui de inuocatione sanctorum Angelorum,sed sanctorum hominum, tutiorem tamen eligendo partem declarabimus summariè,primum de sanctis Angelis,deinde de sanctis hominibus,quæ habentur in Scriptura de inuocatione eorum.

¶Et quidem quòd Angeli intercedant pro nobis, clarè patet Zachar.1.vbi Angelus dicit Deo,Domine exercituum, vsquequo nō misereberis Hierusalem & vrbium Iuda, quibus iratus es iam septuaginta annos? Matthæi quoque 18. Dominus Dicit Angelos causām agere pusillorum, qui contemnuntur:Videte ne contemnatis vnum ex pusillis illis : dico enim vobis,quod Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, proculdubio ad patrocinium præstandum pusillis contemptis.

¶Quòd autē inuocādi à nobis sint sancti Angeli, habetur in primis ex Gen. 32. vbi Iacob inuocauit Angelū ad benedicēdū sibi, Non dimittā,inquit,te nisi benedixeris mihi.Deinde ex Dan.7.vbi Daniel de seipso dicit,Accessi ad vnum de assistentibus, & veritatem quærebam ab eo. Nec est dubium, q̃ de sanctis Angelis assistentibus loquitur.Ad Hebræos quoq; c.1.de sanctis Angelis dicit,q̃ omnes sunt administratorij spiritus, qui in ministeriū mittuntur,propter eos qui hæreditatem capient salutis.Ex hoc enim q̃ Deus disposuit gubernare nos per medios Angelos, non propter se Deū sed ,ppter nos hæredes viæ æternæ, ordinasse intelligitur,vt nos inuocem⁹ sanctos Angelos tanquā medios inter nos & Deum,nisi vsq; adeo desipere liceat,vt dāte principe,seu curia aduocatum peregrino,vel pupillo,negetur simul disponi vt peregrinus aut pupillus inuocare possit patrocinium aduocati dati.

¶Quo circa inuocationem sanctorū Angelorum vtpote manifestā em sacras Scripturas relinquendo, ad inuocationem sanctorū hominū trāseamus. Duob⁹ modis inuocare cōsueuimus sanctos, vel directē eos rogādo,puta,Sancte Petre,ora pro nobis : vel rogando Deū per Sanctorū merita, vt in canone Missæ Ecclesia cōsueuit rogare,dicendo,Quorū meritis precibusq; concedas, &c. Vtroq; autē modo ex sacra Scriptura haberi inuocationē Sanctorū dicimus.Et quidem q̃ animæ Sanctorum intercedant pro nobis,habetur ex Apo.c. 6. Vidi sub altari animas interfectorum propter verbum Dei,& clamabāt voce magna,dicentes, Vsquequo Domine,sanctus & ver⁹ non iudicas & vindicas sanguinem nostrū de his,qui habitāt in terra?Ex hoc enim q̃ animæ Sanctorum orant Deū contra malos habitantes in terra, manifestē dicimus q̃ multò magis orant pro salute electorū, quanto propensior est voluntas Sanctorū ad bonū nostrum,quam ad malum nostrum.Rursus Luc 16.reuelauit nobis Dominus,q̃ diues in inferno interceſsit pro fratribus suis in hac vita manentibus.ex hoc enim reuelatū esse insinuauit,q̃ multò magis sanctæ animæ intercedunt pro salute suorum.Nam si diues,cui dum esset in hac vita,nulla fuit cura salutis fratrū,in tormentis positus etiam importune supplicat pro salute fratrū,multò magis sancti viri,quorum in hac vita studium fuit circa salutē fratrū,exuri carnē, iāq; beati continuāt charitatis effectū,& intercedunt pro salute fratrum.

¶Quòd aūt à nobis inuocādi sint,ex scriptis Matth. 27. habetur. Scribitur enim ibi q̃ multa corpora Sanctorum,qui dormierant, surrexerūt & venerunt in sancta ciuitatem,& apparuerunt multis.Hinc enim habētur,q̃ Deus post Christi resurrectionem gubernat,instruēdo nos non solùm per sanctos Angelos, sed etia p sanctos homines.nō enim vane apparuerūt multis,sed ad instruēdum eos de vero Messia,dēque illius resurrectione. Ex hoc enim q̃ vsq; ad tēpus illud gubernauit nos per Angelos sanctos,& nō per homines sanctos, & tunc incepit gubernare nos per sanctos homines insinuauit noua se habuisse media gubernatiōe electorum.Et nisi ordinis gubernationis diuinæ erga nos, adiunctos ex merito passiōis & resurrectionis Christi, sanctos homines manifestare voluisset Deus, misisset Angelos in Hierusalem ad apparēdum multis & instruendos illos,sed ex eo q̃ non solùm per medios Angelos in sepulchro apparentes mulieribus, sed etiam per sanctos homines apparentes multis in Hierusalem manifestauit resurrectionē Christi, insinuauit q̃ ad ea quæ sunt nostræ æternæ salutis ministerio Angelorū adiunxit ministerium hominum beatorum

beatorum. Et hinc vlterius sequitur,quod ex ipso ordine diuinæ gubernationis quo gubernat nos,etiam per sanctos homines, manifestatur recurrendum esse nobis ad sanctos homines, alioquin rediret illud idem absurdum quod deductum est, si nō possemus inuocare sanctos Angelos : datos enim esse sanctos homines ad nostram vtilitatem medios inter Deum & nos, testatur dicta apparitio : ad datos autem diuinitus medios posse nos recurrere, perspicuum ex dictis est, Paulóque minus absurdum sequitur, si Deus disposuit gubernare nos per medias interceſsiones sanctorum hominum(vt priores Scripturæ testantur)& nobis non liceret ad interceſsores nostros recurrere.

¶Quòd demum orandus sit à nobis Deus per merita Sanctorum,habetur ex Exodi 32.cap.dum Moses supplicando Deo,inter alia dicit, Recordare Abraham Isaac & Israēl seruorum tuorum. Hoc enim nihil aliud est, quam rogare per merita Abrahæ, Isaac & Israēl Et huic si adiunxeris prius declarata,videlicet quòd Sancti intercedunt pro nobis, manifestè inferes quòd non solùm per merita, sed etiam per preces Sanctorum supplicare nos Deo è Scriptura habetur. Et his si adiunxeris quòd in idem redit orare Deum per merita & preces sanctorum.& orare Sanctos vt merita & preces proponant apud Deum(nam res est eadem,licet modus sit dispar,& vtrobique est inuocatio Sanctorum, licet diuersimodè) facilè perpendens omni ex parte tradi ex sacra Scriptura inuocationem Sanctorum. Et hæc de propositis dicta, qui legerint,meminerint ineruditorum esse certitudinem Mathematicam quærere in moralibus,& vniuersaliter in agendis à nobis, Romæ die 25.August.1531.

TRACTATVS DECIMVSTERtius,Thomæ Vio de Caietani Cardinalis sancti Xysti, ad serenissimum Angliæ regem fidei que defensorem,Henricum eius nominis octauum: de coniugio cum relicta fratris sententia.

TRACTATVS sum in iis,quæ dicta sunt mihi, quòd nō celsitudinis autoritate,sed sacrarū literarum documentis maiestas tua ad antiqui cōiugij explosionē nouāmq; ducendam vxorem mota est:quòdq; id licuisse,non credendo doctoribus,sed proprij ingenij acumine propriāque intelligentia se scire profitetur.Gratias profectò debemus Deo,qui ætatem nostrā Rege Theologo decorauit, quocirca non ab re charitatis Christianæ putaui doctissimo regi supplicare,vt subiuncta legere, librare,atq; cum iis, quæ intellectum maiestatis eius mouent,conferre dignetur:si forte plus videant oculi, quam oculus. Et quia Regem Theologum alloquor,veræ Theologiæ fundamenta duntaxat tangam. Optimè autem celsitudo tua nouit vniuersam de hac materia quæstionem pendere ex hoc, an coniugium inter dictam fratris & leuirum sit prohibitum iure diuino moralij.& partem affirmatiuam fundari super legem Leuiticā scriptam capite decimooctauo.& vigesimo,& super verba Ioan. Baptistæ, Matthæi 14. & Marci 6. Et propterea si compertum fuerit, quòd neuter textus continet huiusmodi inhibitionem moralem,manifestum erit tale coniugium non esse aduersus ius diuinum morale. Et q̃ lex quidem Leuitica (videlicet Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui est)nō prohibeat inhonestatem moralē,ex duobus ostēditur capitibus.Alterum est in eodem.18.cap. Leuitici,ibidem enim cōceditur, vt vir sororem defunctæ vxoris ducere possit in coniugem, dicendo, Sororem vxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpitudinem eius adhuc illa viuente. quamuis iuxta Hebraicam veritatem dictio interpretata pellicatum sonet angustiam. ex eo enim q̃ inhibitio coniugij cum sorore vxoris restringitur ad tempus vitæ vxoris.perspicuum est, sub hac inhibitione nō comprehendi coniugium cum sorore vxoris mortuæ,ad hoc enim apposita est illa limitatio viuente illa,liberum esset coniugium cū sorore defunctæ vxoris.nam quēadmodum coniugia in quibuscunq; gradibus tam affinitatis quam consanguinitatis non prohibitis in lege Moysi, inter indulta supputabantur, ita coniugium cum sorore vxoris defunctæ,ex hoc ipso q̃ in lege Mosi non prohibetur, intra indultorum numerum cōprehendebatur. Conferendo itaq; hanc legem priori, formatur ratio hæc inter vnam mulierem & duos fratres & inter vnum virum & duas sorores æquale est vinculum affinitatis, par est ratio turpitudinis, vt per se manifestum est :ac per hoc si coniugium cum relicta fratris continet inhonestatem moralem : coniugium quoq; cum relicto sororis continet inhonestatem moralem, & si cōiugium cum relicto sororis nullā continet inhonestatem moralem:coniugium quoque cum relicta fratris nullam continet inhonestatem moralē. Et quia lex Leuitica monstrat coniugium cum relicto sororis non continere inhonestatem moralem non comprehendendo illud inter prohibita: consequens est vt ex eodē capite Leuitici discamus, q̃ cōiugium cum relicta fratris non continet inhonestatem moralem : ac per hoc non est prohibitū,quia malū moraliter. sed ideo malum quia prohibitum. Si enim ex morali inhonestate fuisset prohibitum, non fuisset indultum cōiugium cum sorore vxoris mortuæ:quia parem inhonestatē moralem habuisset.Quòd verò æquale sit vinculum necessitudinis vtrobique,probatione non eget : quòd autem par sit ratio turpitudinis vtrobiq;,patet ex eo quòd sicut turpitudo fratriæ non detegenda sancitur, quia est turpitudo fratris defuncti, qm̃ effecti fuerant vna caro fratria & frater defunctus, ita turpitudo sororis non detegenda est, quia est turpitudo sororis defunctæ : nam sororius & defuncta soror effecti fuerant vna caro.Ex hoc igitur quòd lex diuina vnum prohibet,& aliud concedit,attestatur quòd ratio inhibendi alterum non est inhonestas moralis,sed autoritas legislatoris,quia sic placuit legislatori.

¶Alterum caput surgit ex collatione Leuiticæ legis cum honestate coniugij inter leuirum & relictam fratris in casu defuncti fratris absque prole. nam ante legem Moysi tale coniugium in tali casu solùm licitum,sed sancitum consuetudine, vel Patrum autoritate, innuit scriptura Geneſis trigesimooctauo, in historia Thamar : & postea sub lege Moysi mandatum legitur Deuteronomi 25.Ita quòd coniugium inter leuirum & relictam fratris regulariter erat illicitum:in casu autem mortui fratris absque prole, erat licitum. Ex iis autem surgit ratio hæc, Si coniugium inter leuirum & relictā fratris esset per se malum moraliter,in nullo casu fuisset licitum : sed fuit licitum in casu mortui fratris absque prole tam ante legem, quàm sub lege:ergo non per se malum moraliter. Assumpta conditionalis manifestatur, & probatur: manifestatur siquidem in blasphemia,periurio.mendacio,adulterio,rapina,furto,& id genus reliquis per se malis moraliter : quia enim sunt per se praua,in nullo casu sunt licita. Probatur autem: quia id quod per se conuenit alicui,nunquam separatur ab eo,sed comitatur illud in quocunque illud inuenitur, quia necessario cōuenit illi:ac per hoc impossibile est separare à re id quod conuenit illi rei per se:ac per hoc si coniugium inter leuirum, & relictam fratris est per se prauum, in omni casu est prauum semper. & in omnibus ipsum eius prauitas comitatur.Ex hoc itaq; quòd coniugium inter leuirum & relictam fratris inuentum est quandoque sine prauitate,dicimus quòd non est per se prauum,quod non fuit prohibitum ,eo quòd esset per se prauum:sed ex autoritate legislatoris effectum est prauum, quia prohibitum , Hæc de Leuitica lege.

¶Verba autem Ioan.Baptistæ ad Herodem Galileæ Tetrarcham, Non licet tibi habere vxorem fratris tui, aliena sunt à proposito, tum quia de vxore fratris viuentis loquebatur Ioannes,vt testatur Iosephus Antiq. lib. decimooctauo, cap.xiiij.clarè enim dicitur, quòd Herodias deseruit viuum virum. Egesippus quoque de exci.Hieros.lib.secundo,capite quarto,clarè dicit de Herode, quòd fratris vxorem viuentis eripuerat, habentem semen de germano ipsius. Tum quia aliud est esse illicitum coniugium cum relicta fratris,aliud est esse illud illicitum ex prauitate morali per se conueniente tali coniugio, committitur enim sophisma à pluribus causis ad vnam determinatè. Illicitum siquidem proficisci potest ex multis causis:& quantum ad propositum spectat, in promptu erat causa illiciti coniugij ipsa lex Leuitica. Herodes enim legem profitebatur Iudæorum:& ideo esto quòd Herodias fuerit relicta fratris,verum dixit Ioannes. Non licet tibi habere vxorem fratris tui:quia prohibitum hoc est in lege.Clarum enim erat,quòd non ad suscitandum semen fratris duxerat eam. Non potest itaq; hinc inferri moralis prauitas per se conueniens tali coniugio : sed prauitas moralis propter prohibitionem legis : talis enim prauitas certa, & clara omnibus erat.

¶Hæc doctissimè Rex,si vera,ac sufficientia esse videbuntur,corrigendum est factum , at si non sat esse iudicantur : significetur quæso quid deest:confido enim in diuinæ gratiæ largitate, quòd qui cœpit , perficiet. Si verò probabilia censentur, agat obsecro defensor fidei hominem inter hinc inde probabilia ambiguum: optimè autem nouit maiestas tua quid in dubiis agendum sit, quid diuina lex Deuteronomi decimoseptimo , statuit agendum in occurrentibus dubiis. Si demum falsa existimabuntur confutare dignare doctissimè princeps : paratus enim sum,& dicere,& mutare sententiam , Tolle obsecro scandalum tantæ multitudinis Christianorum in Europa, non solùm vulgarium , sed & religiosorum,& peritorum. Tolle autem,manifestando iustitiam facti,vt scandalum non fit datum,sed acceptum : offero enim me præconem iustitiæ celsitudinis tuæ:quæ fœlix valeat. Romæ vigesimoseptimo Ianuarij. 1534.

Responsionis Thomæ de Vio Caietani Cardinalis sancti Xisti ad præmissas 16. articulorum censuras, eiusdémque de coniugio cum relicta fratris sententiæ (quæ simul cum enarratione Iobis, ad studiosorum vtilitatem, post mortem autoris per Ioannis.Danielis. S. C. N. Papæ pœnitentiarum editæ sunt)finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TRACTATVS QVARTVS DECIMVS de Conu 10 Regis Angliæ cum relicta fratris sui, ad Clementem septimum Pontificem maximum, in decem capita diuisus.

1 Quæ intentio sit operis.
2 Enarratio facti.
3 Quid diuino iure statutũ est de cõiugio inter leuirũ & fratriam.
4 Quod non omne coniugium inter leuirum & fratriam est diuina lege prohibitum.
5 Quod secundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam est inhonestum.
6 Quod secundum legẽ tã diuinã, quã naturalem patet fieri inter leuirum & fratriã coniugium honestatum propter aliam causam quã propter suscitandum semẽ ac nomen fratris defuncti.
7 Quod secundum ius tum diuinum, tum naturæ honestũ potest esse coniugium inter leuirum & fratriã propter commune bonum.
8 Quod coniugium inter serenissimos Angliæ Regem & Reginam, eius fratriam nec iuri diuino, nec iuri naturæ aduersetur.
9 Quod siue ligẽt siue nõ dicta diuinæ iuræ, coniugiũ hoc est honestũ.
10 Quod sacrorum Conciliorum, Pontificum, ac Doctorum dicta non militant aduersus hoc coniugium.

CAPVT I.

Quæ intentio sit operis.

BEATISSIME pater, post pedũ oscula beatorum perpetuam fœlicitatem, iussisti, vt libellos de coniugio inter serenissimos Angliæ reges ad me perlatos, causámque totam diligenter inspicerem, quidve iudicij consiliij; mei esset, accuratissimè perscriberem, quo quantum in me esset, quamprimum Beatitudinem tuam hac molestia liberarem, studui mox (vt par erat) iussis parere. prælectisque libellis pro & contra, animaduerti multas communes infertas quæstiones. Videlicet de multiplici iure diuino, de illorum duratione, de diuersis naturæ iuribus, de præceptorũ iudicialium diffinitione, de multis dispensandi modis, de potestate Papæ circa ea, quæ sunt diuini aut naturæ iuris. Quæ si tractanda essent & multa conficienda essent volumina, & latissimus literariis certaminibus campus daretur, vt desiderandus semper finis superesset. Quocirca contuli ad propria causæ de qua agitur, & ad punctum quæstionis veniendo ante oculos locadum in primis quod in quæstionem vertitur, duxi, vt omnes intelligant materiam, de qua loquor. Deinde circa hoc, tum in genere, tum in specie quid diuina ac naturæ iura censeant, scrutandum. His enim notis manifesta apparebit quasi veritas.

CAPVT II.

Enarratio facti.

SERENISSIMVS Angliæ modernus Rex, dum esset adolescẽs, serenissimo patre eius Angliæ regem agente, cõtraxit matrimonium cum Serenissima moderna regina Angliæ, tunc non regina, sed relicta fratris eius primogeniti absq; prole defuncti, filia serenissimorum regum Hispaniarum, intercueniente autoritate Iulij II. Rom. Pon. ob bonum seruandæ pacis ac amicitiæ inter eosdem Reges, consummauitque matrimonium, ac genuit ex ea, multisq; annis coniugali effectu & effectu cum ea versatus est, modò perit diuortium, eò quòd coniugium inualidum fuerit, vtpote contra ius diuinum atque naturæ a sacris Conciliis, Pontificibus ac Doctoribus comprobatum. Hæc est causa ex propriis discutienda, præmisso tenore apostolicæ dispensationis.

¶Iulius, &c. Dilecto filio Henrico charissimi in Christo filij nostri Henrici Angliæ regis illustris nato, & dilectæ in Christo filiæ Catherinæ charissimi in Christo filij nostri Ferdinandi regis, & charissimæ filiæ nostræ Elisabet reginæ Hispaniarum, & Siciliæ Catholicorum natæ, illustribus salutem &c.

¶Romani Põtificis præcellẽs autoritas cõcessa sibi desuper vtitur potestate prout personarũ, negotiorum & tẽporũ qualitate pensata, in Dño cõspicit salubriter expedire. Oblata nobis nuper pro parte vestra petitionis series cõtinebat, q̃ cum alias tu in Christo filia Catherina, & tunc in humanis agens, quondam Arturus charissimi in Christo filij nostri Hẽrici Angliæ regis Illustris. primogenitus pro cõseruandis pacis & amicitiæ nexibus, & fœderibus inter charis. in Christo filium nostrum Ferdinãdum, & charis. in Christo filiam nostram Elisabet Hispaniarum & Siciliæ reginã, Catholicos, ac præfatum Angliæ reges, & reginã matrimonium legitimè per verba de præsenti cõtraxissetis, illúdque carnali copula forsan cõsumauissetis, dictus Arturus prole ex huiusmodi matrimonio nõ suscepta decessit. Cùm autem sicut eadẽ petitio subiungebat ad hoc vt vinculũ pacis & amicitiæ inter præfatos Reges & Reginam huiusmodi diutius permaneat, cupiatis matrimoniũ inter vos per verba legitimè de præsenti cõtrahere. supplicari nobis fecistis: vt vobis in præmissis de opportunę dispẽsationis gratia prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui inter singulos Christi fideles & præsertim Catholicos Reges & principes, pacis & concordiæ amœnitatem vigere intentis desideriis affectamus vos & quemlibet vestrum à quibuscunque excommunicationibus, &c. Huiusmodi supplicationibus inclinati vobisc unq;, vt (impedimẽto affinitatis huiusmodi ex præmissis prouenientę, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis cæterisque contrariis nequaquam obstantibus) matrimonium per verba legitimè de præsenti inter vos contrahere, & in eo, postquam contractum fuerit, & si iam forsan hactenus de facto publicè vel clandestinè contraxeritis, ac illud carnali copula consumaueritis licitè remanere valeatis, autoritate apostolica tenore præsentiũ de spiritualis dono gratiæ dispensamus: ac vos & quemlibet vestrum, si contraxeritis, vt præfertur ab excessu huiusmodi ac excommunicationis sententia, quam propterea incurristis, eadem autoritate absoluimus prolem ex huiusmodi matrimonio siue contrahendo, susceptam forsan, vel suscipiendam legitimam decernendo, prouiso q̃ tu in. Christo filia Catherina propter huiusmodi rapta non fueris. Volumus autẽ quòd si huiusmodi matrimonium de facto contraxeritis, confessor per vos & quemlibet vestrum eligendus, pœnitentiam salutarem propter ea vobis iniungat, quàm adimplere teneamini. Nulli ergo, &c. Si quis, &c. Datum Romæ, &c. 1507. calen. Ianuarij, anno primo.

CAPVT III.

Quid diuino iure statutũ est de coniugio inter leuirum & fratriam.

CIRCA coniugiũ inter vxorẽ fratris & leuirum ter Mosaica lex statuit, primo Leui. 18. his verbis, Turpitudinem vxoris fratris tui non reuelabis: quia turpitudo fratris tui est. iterũ cap. 20. his verbis, Qui duxerit vxorem fratris sui, rem facit alienam, seu illi citam, turpitudinem fratris sui reuelauit, absque filiis erit tertio Deut. 25. his verbis, Quando habitauerint fratres simul & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & progenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non delectatur nomen eius ex Israel: si autem noluerit accipere vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicẽtque, Non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me in coniugem sumere illatimque accersiri eum facient, & interrogabunt, si respõderit, Nolo eam vxorem accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calciamentum de pede eius, spuẽtque in faciem illius, & dicet. Sic fiet homini qui non ædificat domum fratris sui: & vocabitur nomen eius in Israel, Nomen discalciati.

¶Hæc iuxta vulgatæ editionis verba allata, quãuis ẽm veritatem sufficerent, quantum ad præsentem spectat causam, quia tamen nonnulli ex eo q̃ aliter sonat textus Hebraicus, vertunt in dubiũ, legem Deuteronomij loqui de fratribus, quos carnales dicimus obiiciendo, quòd non dicitur, Accipiet eam frater viri eius sed cognatus eius: & similiter non vxor fratris, sed cognata repetitur, constat enim Cognati nomine consanguineos intelligi) ideo diligentiam adhibui, vt textũ hunc de verbo ad verbũ iuxta Hebraũ haberẽ hic inserendũ & est talis, Quando sedebunt fratres simul, & morietur vnus ex eis, & filius non est, non erit vxor mortui foris viro extraneo: leuir eius veniet super eã & capiet eam sibi in mulierem, & leuirabit eam & erit primogenitus, quem pariet, surget super nomen fratris eius mortui, & non delebitur nomen eius ex Israel: & si non volet vir capere fratriam suam, ascendet fratria ei⁹ ad portam ad senes, & dicet, Recusauit leuir meus facere surgere fratri suo semen Israel, non voluit leuirare me, vocabũt eum senes ciuitatis & loquentur ad eum, & stabit, & dicet. Non volui capere eam, & appropinquabit fratria eius ad eum in oculis senum, & excalciabit calceũ eius, à pede ei⁹ & spuet in faciẽ eius, & respõdebit & dicet, Sic fiet viro qui non ædificauit domũ fratris sui: & vocabit nomen eius in Israel, Domus excalciati calceo, hæc ibi.

¶Vbi clarè patet legẽ hanc loqui de fratribus, quos fratres carnales appellamus & quòd inter pres nouus, qui cognato & cognata vsus est. Latinã linguã iuxta vulgare Italicũ vsurpauit, appellando eũ qui Latinè appellatur leuir, cognatum: & eam, quæ Latinè fratria vocat cognatam, eo autẽ, vsque Hebraicus sermo vtit prorio Leuiri nomine, vt ex illo formet verbum, quo bis in hac lege vtit, loco cuius oportuit fingere nouum verbũ Latinũ à leuir deductũ Leuiro. as, significans exequi ius leuiri erga fratriam Mirũ est aũt, in dubiũ verti legẽ hãc de fratribus carnalibus loqui, cum & Sadducæi in Euãgelio proponẽtes Christo vxorẽ septẽ fratrũ secundũ legẽ Moysi, id testẽt, & etiã apud mulierculas hoc notissimũ fuisse testentur verba Noemi, Ruth primo. & ex toties repetito fratris nomine in hac lege clarè habeatur. Nam vbicunq; in illis legibus est nomen Fratris, in Hebræo, eadẽ penitus dictio habetur: ita q̃ idẽ nomen Fratris habet in legibus Leuitici, & in lege Deut. vt si vnã æquiuocandi licentiã quis vsui petsalias quoq; æquiuocandi legitimè concedat: ac per hoc siquis exponeret pertinaci sensu Deuteronomicam legem loqui de Fratribus non carnalibus, desista: à cœpto. ex hoc q̃ eadẽ licentia leges Leuiticæ exponerẽtur de fratribus nõ carnalibus. Quo fieret, vt nullum de cõiugio inter leuirum & fratriã jus tã diuinum, quàm naturæ scriptũ haberetur. & cõsequẽter cessaret tota quæstio hæc, innixa iuri diuino, aut naturæ scripto, quia super hoc solo vniuersa moles huius controuersiæ fundata est. Non est itaque vertendum in dubium, leges has de fratribus quos carnales appellamus, loqui.

Mat. 22. c. & Lu. 20. f. Ruth. 1. manifestissimè solu itur quæstio vbi de fratrib⁹ ex eodẽ utero egredientibus est sermo. Nota quod reperitur nomen fratris secundũ scripturas de Gœa. bulũ cũ dicitur.

CAPVT IIII.

Quòd non omne coniugium inter leuirum & fratriam est diuina lege prohibitum.

quãdo habitabunt fratres simul, nõ aiũt quãdo dicitur cognatus vel leuir, &c. Non est certũ in dubiũ cũ apud Rabinos Hebræos etiã pro cõfesso habeatur.

CONuenientibus igitur legibus his Leuiticis & Deuteronomiis in hoc, quòd de fratribus carnalibus loquũtur, differentia manifesta inter Leuiticas & Deuteronomias est penes hoc, q̃ Leuiticæ sunt leges de genere, Deuteronomia verò est lex de specie. Nam Leuiticæ statuunt de vxore fratris, non specificando viui vel defuncti. Deuteronomia de vxore fratris defuncti, ille de vxore fratris non specificãdo cũ filio, vel sine filio: ista de vxore fratris defuncti sine filio, ille de vxore fratris non cognoscenda, nõ specificando ad propriũ, vel fratris semẽ nominq; seruandũ, ista de vxore fratris defuncti absq; filio ad suscitandũ semẽ nominq; fratris quibus adiunge quartã necessariò subintellectã specificationem, q̃ ille de vxore fratris non specificãdo, an ætatis qua possit generare, an vetula. Ista de fratris vxore in ætate, qua potest generare: loqui cõuincitur, quia ducenda præcipitur ad suscitandum semen fratris. Ex hac autem manifesta differentia inter has duas leges habetur, absq; omni controuersia, non omne cõiugium inter leuirũ & fratriã esse diuina lege prohibitum: sed discernendum esse inter coniugium leuiri cũ fratria sine specificatione aliqua, vel tot specificationibus in Deuteronomia lege vallatũ, & fatendũ q̃ in genere sine specificatione aliqua cõiugium inter leuirũ & fratriam, est diuina lege dãnatum: coniugiũ verò inter leuirũ & fratriã tot conditionibus fultum non solum licitũ, sed præceptũ diuina lege est. Hæc sunt, quæ circa cõiugiũ inter leuirum & fratriam manifestè sancita à Deo habemus. An autem diuinæ istæ leges veteris Testamenti ligent noui Testamenti professores, an expirauerint parui refert quo ad causam proposita. Illud tamen silentio inuoluendũ nõ est, q̃ cum istæ leges conueniant cũ sentẽtia (videlicet de coniugio inter leuirum & fratriam tum in actu) videlicet actu pietatis, quæ cultum officiúmque sanguine iunctis exhibet tum in ratione moris (quia omnes innitimur rationi moris pietatis naturalis) tum in genere præceptorum (quia vtræq; sunt præcepta, partim iudicialia, & partim moralia) tũ in autore (quia omnia diuina autoritate sunt edita per Moysem) quatenus diuina ligat, eadẽ ratione perseuerat, & Deuteronomica, quatenus diuina lex: & qua ratione Deuteronomica expirauit, eadem & Leuitica expirauit, cum gratia & veritas per Iesum Christũ facta est. Dixi quatenus diuina: quia nõ est nũc sermo de eisdẽ legibus, quatenus morales sunt, sed quatenus diuina sunt autoritate per Moysem fultæ.

CAPVT V.

Quòd secundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam est inhonestum.

QVID autẽ naturale ius de coniugio inter leuirum & fratriam habet, non est difficile ex dictis haurire. Semoto siquidẽ omni tam diuinæ quàm humanæ legis nõ testimonio, sed vinculo, clarè patet tũ coniugium inter leuirum & fratriã absolutè esse turpe (Turpitudo enim moralis opposita honestati cultus ex naturali pietate debiti fratriæ ratione fratris, pro ratione legis redditur in lege Leuitica dicendo, Turpitudinẽ fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui est) tum cõiugium inter leuirum & fratriam vallatum tot antedictis conditionibus esse moraliter bonũ. Ex eo enim q̃ cõiugium inter leuirũ absolutè est turpe infert, q̃ turpitudo illa per cõiugium inter eosdẽ tot conditionibus fultum, &c. tollitur. Alioquin etiã tot conditionibus vallatum esset moraliter turpe, ac per hoc illicitum, cuius opinionem testatur lex diuina & cùm turpitudo moralis non tollatur nisi per bonũ morale, consequens est, q̃ per morale bonũ consurgens ex concursu tot conditionum in coniugio inter leuirũ & fratriam, tollatur turpitudo, quæ ineffet eidem coniugio nudo, patet igitur inter leuirũ & fratriam coniugium honestatum tot conditionibus, bonum moraliter esse. Et si altius scrutatus fueris, inuenies maius bonum moraliter esse in coniugio inter leuirum & fratriam sic honestato, quàm sit turpitudo consequens coniugiũ inter eosdem absolutè. Nã nisi istius bonitas vinceret illius turpitudinẽ, præceptũ istius in specie non vinceret prohibitionẽ illius in genere, ita q̃ diuinũ ius præceptam prohibitionẽ illius vigẽte, attestatur maiorem esse bonitatem in hoc, quam turpitudinem, quæ consequitur coitum leuiri cum fratria & tantùm excellit, vt etiam tollat rationem turpis ab huiusmodi coitu, & reddat eundem honestum & pium. Quo fit, vt si qui quo ad hoc soluti ab huiusmodi vinculo legis diuinæ & humanæ leuir & fratria contraherent matrimoniũ honestatum his conditionibus proculdubio honestum ac pium connubium subirent. Quod etiam testatur coniugium inter Thamar & filios Iudæ ante legem Moysi. Genesi 38

CAPVT VI.

Quod secundum legem tam diuinam quam naturalem patet fieri inter leuirum & fratriam coniugium honestatũ propter aliam causam, quam propter suscitandum semen ac nomen fratris defuncti.

EX his autẽ manifestis iuxta diuinum ac naturæ ius rectissima infertur ratione, q̃ si longè maius bonũ, quã bonũ ex omnibus conditionibus in lege Deuteronomia expressis consurgens, posset iniri coniugium inter leuirum & fratriã, fieret proculdubio in tali accidente coniugium inter leuirum & fratriam honestum, quatenus pendet ex lege tum naturali, tum diuina. (Secretis enim loquor humanis legibus.) Et secundum quidem naturæ iura patet illatio, rectæ rationis dictamen exigit, vt si minus bonum sufficit ad tollendũ turpitudinem cõiugij inter leuirum & fratriam, multò magis ad eandem turpitudinem tollendam sufficiat maius bonum. Secundum verò diuina iura patet eadem illatio ex eo, q̃ nullæ leges multiplicantur propter multitudinem euentuum, qui contingere possunt. Oportet enim infinitas condere leges, iuxta infinitos euentus contingentes) sed in omni politia leges conditæ intelliguntur sic, q̃ ex vno casu decreto intelliguntur decreti omnes similes, & si minus bonum decretum est sufficere ad tollendam aliquam turpitudinem, intelligitur decretum esse quòd multò maius bonum etiã sufficit ad tollendã omnem turpitudinem. Hæc, ni fallor, tam clara sunt, vt probatione non egeant, sed insinuatione, q̃ in proposita materia (si in propriis sistendum est) non est digrediendum ad quodcunque maius bonũ, sed ad maius bonum fratri defuncto, quia turpitudo coniugij inter leuirum, & fatriam consistit in fratris defuncti de honestatione, & in coniugio Deuteronomio tollitur huiusmodi irreuerẽtia defuncti fratris per eiusdem fratris defuncti bonum, videlicet nomen eius suscitandum & propagandũ in familia, geniti ex fratria, quæ fuerat vna cũ ipso charo, & ex leuiro cõiunctissimo ẽm carnem defuncto fratri, tãquam supplẽte vices defuncti ad generandũ ipsi defuncto familia. Et hæc ideo discussa sint, nõ quia supponamus cõiugium inter serenissimos Reges Reginãque Angliæ contractum fuisse ad suscitandum nomẽ fratris defuncti: cõstat enim hoc esse falsum, sed vt clarè pateat ẽm ius naturæ diuina etiam autoritate firmatũ, nõ vnico tantùm euentu honestũ esse couiugiũ inter leuirũ & fratriam, sed in omni euentu maioris boni fratris defuncti, quam sit illud tam exiguũ bonũ, videlicet nominis per filium fictum idque incertum. Incertum enim est an proles sequatur.

CAP. VII.

Quod secundum ius tum diuinum, tum naturæ honestum potest esse coniugium inter leuirum & fratriam propter commune bonum.

SI perspicacius consideratum libratũque fuerit, q̃ id iuris naturæ, quod in his Leuiticis legibus cõtinet, videlicet deshonestatio fratris defuncti, repensatur per tam exiguũ ac incertũ bonũ defuncti, cui nihil boni, aut mali accidere potest ex operibus merè humanis, nisi in existimatione hominum, quodq; bonũ cõmune ciuitatis, vel patriæ nõ in opinione, sed in re & longè maius & finis suapte natura est (nã singulorũ bona externa ad cõmune bonum ordinantur vt finẽ) manifestabit q̃ tam ẽm naturalis quam diuini iuris rationẽ rectissimũ cõiugiũ inter leuirum & fratriam honestatur, si ob commune patriæ bonum fiat. Validius enim est ad tollendũ dehonestationẽ defuncti fratris, cõmune patriæ bonum quã tam exiguũ idq; incertũ bonũ defuncti fratris. Nam constat huiusmodi bonum esse bonum externũ, vtpotè in nomine consistens, idq; exiguũ, vtpotè nõ cõsequẽs præclarũ aliqd factũ, imò nullũ defuncti factũ, sed naturale opus alterius, si eñ efficax erit ad generandum. Nec interuenit in hac deductione aliqua digressio a propriis materiæ quæ tractatur: quoniam procedere à bono externo vnius ob bonũ commune, non est digredi. sed progredi aparte ad totum, à bono partis ad bonum totius, à re ordinata ad finem ad rem illius finem: & hæc tam manifesta tanque consona sunt iuribus, vt iniuria illis fiat si diutius discutiantur.

CAPVT VIII.

Quod coniugium inter serenissimos Angliæ Regem, & Reginam eius fratriam nec iuri diuino, nec iuri naturæ aduersatur.

EX hoc igit, q̃ diuinum ius testificat in minori bono cõmune patriæ bonũ sufficere ad tollendũ turpitudinẽ cõiugij inter leuirũ & fratriã, & naturæ ius in minori quoq; bono testat idem, manifestè infertur, coniugiũ inter hos serenissimos Regem & Reginam ob bonũ seruãdæ pacis inter reges Hispaniarum, & Angliæ contractum (vt clarè explicatur in literis apostolicis) non contrariari iuri diuino, aut iuri naturæ, sed honestum esse ac consonum vtrique iuri, adeò quòd si fecernãtur humana iura, coniugiũ hoc nulla indiguisset dispensatione, quoniam ferendo secum commune bonum

Universidad de Deusto

bonum pacis inter tã excelsos reges fert secum conditionem tam diuini, quam naturæ iuris testimonio sufficientem ad honestandum coniugium inter leuirum & fratriam. Verùm dispensatione ecclesiastica opus fuit, tum ad tollenda vincula humanorum iurium, tum ad autorum honestationem illius singularis coniugij ob commune bonum pacis. Honestatio enim illius coniugij ex communi bono pacis suapte natura est, sed à doctoribus definitur magistraliter. ab apostolica autẽ dispẽsatione autoratur. Quocirca Iulius Papa dispensando nihil ademit diuino iuri, nihil ademit iuri, naturæ, sed abtulit vincula iuris humani circa hoc singulare, sed definiuit legitimum, sed autoratuit illud, vtpote ex expressa rationabili causa ac more consonum tam diuino, quàm naturali iuri. Omnia enim hæc fert secum dispensatio ob commune bonum pacis. Alienum siquidem à Christiana professione est, vt Papa, quantuncuq; minimum ius diuinũ, aut naturæ in toto, vel in parte tollat. Hoc enim autori naturæ referuatur, illud verò autori diuinæ legis, sed non alienum à Christiana professione, vt Papa in ambiguis interpretetur ac diffiniat, tam ius diuinum, quam naturæ. Dispensatio itaq; illa diuersos simul protulit effectus iuxta diuersas, quas attigit materias: pro quanto enim attigit iuxta humana, efficit licitum ꝙ secũdum humana iura fuisset illicitum: quatenus verò attigit iura diuina & naturæ. diffiniuit ac autoratuit licitum, quod secundum diuina & naturæ iura dubitabatur, vel reputabatur, seu dubitari vel reputari potuisset illicitum.

¶Et ad opulẽtiam honestationis cõcurrunt duo bona fratris defunctí: alterũ ꝙ vxor eius quæ fuerat vna cum ipso charo ex hoc coniugio, sublimata est in futuram Reginã Angliæ, vt regno, quo ipse defunctus non potuit per seipsum potiri, saltem in carne sua potiretur. Alterum ꝙ frater eius ex hoc coniugio redditus est securus à tali ac tanta malorũ congerie, qualẽ & quantũ bella inter regna afferunt inter se. Interesse autem mea defuncti mala pœnæ futura fratri meo testatur euangelicus diues sepultus in inferno dum rogat Abrahã, ne fratres sui veniant in illum locum tormentorum. Honestatur itaq; hoc coniugium, tum ex bono fratris defuncti non minore, quam sit illud descriptum in Deuteronomio. non consistente in nomine, sed in re dubio, sed certo: tum ex maximo communi bono pacis, autoratúrq; apostolica potestate.

CAPVT XI.

Quod siue ligent, siue non dicta diuina iura, coniugium hoc est honestum.

VNIVERSA autem diuina lege perspecta facilè monstratur ꝙ siue diuinæ leges, circa coniugiũ inter leuirum & fratriã ligent modo, siue expirauerint, coniugium hoc inter serenissimos reges Angliæ licitum atq; honestum est. Nã si diuina veteris Scripturæ ipsa ruit, nulla hinc illis intertur iniuria: si verò etiã hodie ligãt cùm constet ex eadẽ diuina lege Deuter. c.17. ad summum sacerdotem spectare emergentes causas ambiguas ac difficiles diffinire iuxta legem Domini: consequens est ꝙ etiam si omni ex parte nõ pateret bonum sufficere, ad honestandum coniugium inter leuirum & fratriam, ex eo ꝙ summus Sacerdos requisitus, vt hinc diuina iura naturæq; , ac humana, quæ videntur obstare huic coniugio, illinc tale bonum pacis seruãdæ libraret (propter hoc enim constat supplicatum fuisse summo Pontifici) & qui tunc erat summus Sacerdos Iulius dispẽsando autorauit inter hos serenissimos leuirum & fratriam, coniugium ob tale bonum pacis reddidit illud licitum & honestum. Nam per hoc diuina autoritate sibi in lege diuina concessa exemit illud ab iniuria omnium iurium diuinorum, naturalium, ac humanorum: quia etiã fingendi licentia concessa inficiari mẽte quauis ore nemo potest, ambiguã saltem fuisse iuxta legẽ diuinam ac naturæ causam, videlicet si ob tale bonum pacis honestandũ erat cõiugium inter leuirum & fratriam & diffinitionẽ talis ambigui spectasse ad summum tunc sacerdotem, & causam boni pacis communis conformẽ esse diuinæ legi, cui inter humana nihil magis quadrat, quàm commune pacis bonum. Et hæc dixerim, nõ ꝙ causa ambigua sit, qm deductum iam est commune bonum pacis causam esse sufficientem ad honestandum coniugium, iuxta leges diuinas & naturales (sed ad demonstrandum) ꝙ esto quod ambigua, ac difficilis fuisset causa autoritas summi Sacerdotis, diffiniẽdo iuxta rationem valdè consonam, diuinis & naturæ legibus coniugium hoc licitum, honestum ac legitimum sufficeret, ad reddendum coniugium hoc licitum, honestum ac legitimum, etiam si leges Leuiticæ non solum quatenus morales, sed quatenus diuinæ ligarent Christianos.

CAPVT X.

Quod sacrorum Conciliorum Pontificum ac doctorum dicta non militant aduersus hoc coniugium.

ET QVONIAM sacra Concilia, sacri Pontifices, sacri Doctores, damnãdo coniugium inter leuirum & fratriam ius diuinum & naturæ citant, manifestum ex auditis fit, quod non militant eorum dicta aduersus hoc cõiugium, secundum ius diuinum & naturæ apostolicáque autoritate contractum. Damnant siquidem inter leuirum & fratriam, cõiugium nudum, non coniugium tot cõditionibus consonis diuino naturæq; iuri fultum, ex hoc ipso, quòd iuri diuino ac naturæ innituntur, Clara enim luce iam patet iure diuino ac naturæ prohiberi inter leuirum & fratriam coniugium in genere seu nudum: consonum autem fore vtriq; iuri inter leuirum & fratriã coniugium vestitum multis honestatis speciebus, siue propter bonum fratris defuncti, siue propter bonum commune, Quocirca Iulius nihil aduersus doctrinam sacrorum Conciliorum, Põtificum, aut Doctorum egit, nec etiam aduersus illos Doctores qui dicunt & verissimè, Papam nec in iure diuino, nec in iure naturæ posse dispensare, hoc est facere licitum quòd diuino, aut naturæ iure constat esse illicitum. Nam (vt patet ex dictis) coniugium inter leuirum & fratriam ob commune bonum pacis, nec diuino nec naturæ iure prohibetur imò tum diuino, tum naturæ iuri consonat. Sed Papa iure suo ordinario, quo de iure super ius potest vti, diffiniuit & autorauit coniugium honestatum ex causa communis boni pacis, ad tollendum omnem ambiguitatem vtriusque iuris, Hoc est Pater sancte, in causa hac iudicium meum: consilium autem non occurrit mihi melius, quam quod à Spiritu sancto proficisci non ambigimus, Diligite iustitiam, qui iudicatis terram. Fœlix in secula valeat beatitudo tua. Romæ die 13. Mart. 3530.

Tractatus Reuerendissimi D. Thomæ de Vio, Caietani, Cardinalis S. Xisti ordinis Prædicatorum, De coniugio regis Angliæ, finis.

TRACTATVS QVINTVS DECIMVS *Responsionum ad quosdam articulos nomine Theologorum Parisiensium editos ad magistrum Ioannem studij Moguntini Regentem missus.*

MISISTI ad me conclusam in tuis literis schedulam scandalosam apud Germanos, rogans vt scandalo prouidere velim, declarando veritatem. Precibus itaque tuis satisfacere cupiens, responsionem mitto ad receptam à te schedulam sexdecim articulorum, quorum titulus est.

¶Articuli aliquot pro erroneis à Theologis Parisiensibus ex libris. Caietani excepti.

¶Titulus iste in primis falsus est: quoniam multi subscripti articuli non sunt in libris meis. Et deinde titulus iste, incertum manifestat autorem. Ex eo enim quòd dicitur à Theologis Parisiensibus, non explicatur qui sunt isti Theologi. nam innumerabiles sunt Theologi Parisienses, & ad verificandum numerum pluralẽ sufficiũt duo. Quocirca multi suspicantur animo fallaci scriptum hunc titulum: ita quòd ille qui titulum hunc apposuit, aliud dixerit & aliud intenderit. dixit enim à Theologis Parisiensibus intendit autem vt palsim legentes & audientes fallantur, intelligẽdo ab vniuersa Theologorum schola Parisius, Nec temere suspicantur: quoniam quisquis ille fuerit, imponit mihi multa quę non scripsi: ipsa enim impositio, signum est mali animi: propterea vos quidem estote cauti, vt non fallamini ex hoc titulo: illius verò quisquis fuerit ille, misereatur omnipotens Deus, Ego autem tanquam ad libellum famosum respondebo.

¶Articulus itaque primus est, Licitum est viro vxore fornicante, ducere aliam. Secundus, est, Non est eadem libertas vxori, quę viro. Articuli isti non sunt mei. neuter enim inuenitur assertus in libris meis: vt patet in commen. super Matth. cap. 19. vbi duntaxat disputaui de hac materia, & reliqui diffiniendam ab Ecclesia.

¶Tertius articulus est, Epistola Pauli ad Hebr. non est autentica. Iste articulus non est meus. in cõmentariis enim super dictã Epistolam non negaui Epistolam esse autenticam: sed dixi ꝙ dubio apud Hieronymum. autore eius Epistolæ existente, dubia quoque redditur Epistola, quam, nisi sit Pauli, non perspicuum est canonicam, & non nego ipsam autenticam, existente authore Epistolæ dubio. Aliud est enim Epistolam esse canonicam, & aliud est esse perspicuum, quòd est canonica. perspicuitas enim spectat ad notiam nostram, esse verò canonicam, spectat ad ipsam Epistolã secundum seipsam, si nanque tolleretur dubium & fieret perspicuum, non propterea Epistola fieret nouiter canonica: sed quæ erat secundum se canonica, manifestaretur canonica. certum est tamen quòd durante dubio, non est tantæ autoritatis apud nos, vt sola sufficiat ad ea, quæ sunt fidei. Ego igitur locutus sum de nostra notitia: non de ipsa Epistola (vt verba mea clarè sonant) articulus verò loquitur de Epistola secundum se.

¶Quartus articulus est, Posterior pars vltimi capituli Marci. s. Nouissimè autem recumbentibus, non est autẽtica. Iste articulus non est meus: vt patet in Commen. super Marcum. Sed ex verbis Hiero

Hieronymi, dixi ꝙ illa scripta Marci, quæ Hieronymus habet pro dubiis, non sunt solidæ autoritatis ad firmandã fidẽ, sicut sunt reliqua Marci indubitata. Certum est enim ꝙ ea quæ vertũtur in dubium, nõ sunt tantæ autoritatis, quantæ sunt indubitata: dubium enim ad nostram spectat notitiam, & non adscripta ipsa in se.

¶Aduertendum est autẽ circa hunc articulũ præcedentẽ & similes, ꝙ ego nullã Bibliæ partem reieci, nisi quas reiecit beatissimus Hieronymus: & nullã partẽ, aut particulã in dubium verti, nisi illas de quibus dubitat Hieronymus. Secutus sum Hieronymum, & ex illius verbis deduxi conientanea sermoni eius Hieronymus enim vniuersæ Ecclesiæ lumen est, ad discernendas partes & particulas sacræ Scripturæ ab iis, quæ non sunt partes, nec particulæ eius, & ad discernendum partes, seu particulas certas à dubiis. Cur itaque acculor sequens beatissimum Hieronymum? accusando siquidem in istis me, accusant Hieronymum, qui est principalis autor huiusmodi dubiorum.

¶Quintus articulus est, confessio auricularis non est instituta à Christo nquantum auricularis & secreta. Iste articulus non est meus: sed Ioan. 20. scripsi, ꝙ Christus instituit confessionẽ volun tariam peccati, sed modũ confitendi, & similiter absoluendi, an ad aurem in publice. Ecclesiæ vsui reliquit, iuxta tamẽ qualitatẽ peccati publici vel occulti. Quod non est dicere hanc negatiuã Confessio auricularis non est instituta à Christo: sed est dicere, ꝙ confessio instituta à Christo, non restringitur ad hunc modum confitendi: quia extenditur etiam ad confessionem publicam, satisfacit enim præcepto Christi. qui postquam publicè peccauit, publicè confitetur, publicè absoluitur, & publicè satisfacit.

¶Sextus articulus est. Non est necessariũ, hominẽ, qui mortaliter peccauit, & qui habet copiam Confessoris, confiteri antequa Eucharistiã sumat. Hic articulus meus est: & fundatus super doctrinã Apost. Pauli, dicentis de existẽte in peccato mortali, ꝙ manducaret & biberet indignè Eucharistiã, nisi prius probaretur. Probet autem. inquit, seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calide bibat: qui enim manducat & bibit indignè, &c. Probare enim seipsum, ad contritionẽ spectat: confessio verò spectat ad probationem non solum à seipso, sed etiam ab alio, videlicet à confessore. Et hoc itaque, ꝙ Paulus dicit sufficere ad euitandam indignitatẽ probare seipsum, dicit contritionem sufficere ad sumendam Eucharistiam, nisi enim sufficeret probare seipsum, non adiunxisset, Et sic de pane illo edat, clare enim significat, ꝙ homo, qui sic est probatus à seipso, de pane illo edat, & de calice bibat. Non est itaque articulus erroneus, quem Paulus docuit.

¶Septimus articulus est, Nõ habetur verus textus sacræ Scripturæ in lingua Latina, nisi fiat translatio de verbo ad verbum ex lingua, ex qua sumitur, & fiat omnino talis qualis in sua origine est. Iste articulus nunquam fuit à me scriptus: vt testatur procœmium super Psalterium, in quo solo materiam hanc tractaui.

¶Octauus articulus est, Melius est, ꝙ orationes dicantur in lingua vulgari in Ecclesia, quam in lingua Latina. Iste articulus non integrè recitatur: quoniam non scripsi, ꝙ est melius, sed ꝙ est melius ad ædificationem Ecclesiæ: neque scripsi orationes, sed orationes publicas, quæ audiente populo dicuntur. hoc autem super doctrinam Pauli fundaui i. ad Cor. 14.

¶Nonus articulus est, Pensiones super beneficiis curatis pecunia numerata redimi possunt. Iste articulus recitat plus, quàm ego scripserim: quoniam ego non scripsi de beneficiis curatis in specie, sed de beneficiis ecclesiasticis in genere: & fundaui dicta mea super doctrinam diui Tho. Et ea vera esse, testatur mos Ecclesiæ passim. nam quotidie fiunt huiusmodi redemptiones, etiam à viris timoratis. Et consueuit quantitas pensionis redimi, soluendo pecuniam in proportione quintupla: reputatur enim communiter huiusmodi pretium iustum.

¶Decimus articulus est, Nec ratione nec authoritate probari potest, ꝙ absolutè loquendo, sacerdos peccet contrahendo matrimonium, quin potius & ratio ducit ad oppositionẽ. Iste articulus non est meus, quãtũ ad illam particulam, probari potest: quoniam vt tex. quæstionis manifestat, scripsi nec ratione nec authoritate probatur, ꝙ sacerdos secluſis legibus iuris positiui & votis, peccet contrahendo matrimonium, &c. & attuli, rationẽ, contra quã oportet aduersantes, rationibus procedere, & non libello famoso.

¶Vndecimus articulus est, Summus Pontifex salua cõscientia potest dispensare cum sacerdote Occidentali, ꝙ contrahat matrimonium, etiam cessante causa publicæ vtilitatis. Iste articulus est meus: & alienus monstratur ab omni errore in illa quæstione. nulla enim iura arctant causam dispensandi ad vtilitatem posteritatis publicam solam: occurrente enim alia causa rationabili, Papa, vti sua potestate, vt clare patet.

¶Duodecimus articulus est, Vtrum discordia orta inter coniuges huiusmodi sine spe remedij, sit rationabilis causa dispensandi, vt vterque eum alio contrahat, crediderim ꝙ sic; coniugium consensu accedente. Iste articulus de coniugio non consummato meus est. & tam moderatus, vt irreprehensibilis omnino sit, tum quia nihil asserui, nisi credulitatem. tum quia innititur autoritati sedis Apostolicæ, quæ huiusmodi causam habet pro rationabili: vt apostolica rescripta testantur.

¶Tertiusdecimus articulus est, Asserit ꝙ Christus descendens ad inferos prædicauerit dæmonis & damnatis: iste articulus non est meus: quoniam nunq; iam hoc asserui. Sed in cõmentariis super primã epistolam Petri c. 3. manifestè dixi, Petrus non loquitur de prædicatiõe qua Christus manifestauit apud inferos seipsum esse Messiam, & conuicit tam dæmones, quam incredulos omnes: huiusmodi enim prædicatio communis fuit omnibus apud inferos. Vbi clarè patet, ꝙ non de prædicatione absoluta, sed de prædicatione huius (hoc est confutante & conuincente dæmones & incredulos omnes) locutus sum: mihi autem imponunt mihi prædicationem sine aliqua additione.

¶Quartusdecimus articulus est, Epistola secunda Ioan. non tam eget expositione, quàm correctione. Iste articulus non integrè recitatur. nã in Commentariis super ipsam Epistolam scripsi. Nec tã eget expositiõe, quã correctione, quoniã in multis differt a textu Græco. Vbi clare patet, ꝙ de correctione verborũ dissonãtium à textu Græco locutus sum. Et si hoc est error, quare Hieronymus tanto tempore laborauit ad corrigendum libros sacræ scripturæ iuxta Hebraicam veritatem? quare Augu. pro correctione librorũ veteris Testamenti remittit lectores ad Hebraicũ textum, & pro correctione librorum noui Testamenti ad textum Græcum?

¶Quintusdecimus articulus est, Iacobus Alphæi, frater Domini appellatur, quia filius fuit Ioseph ex alia vxore, Iste articulus non est meus, nunquam enim sciui, nunquam asserui ꝙ Ioseph habuerit aliam vxorẽ, quamuis opinio dicentiũ hoc nõ mihi displiceuerit: & propterea scripserim in Commentariis super Epistolam ad Phili. c. 4. scripsi, disputare hic, an Paulus habuerit vxorem, superfluũ duriciam ex aliis locis Epistolarũ Pauli nihil certi habeam: & hic locus cogere videatur nõ ratione demonstratiua, sed sensu valde rationabili, quòd Paulus habuerit vxorẽ. Ex hoc autem articulo, & multis aliis prærecitatis, facile patere potest, ꝙ articuli isti indigni sunt Theologis, indigni & respõsione: vtpote vel impositi. vel alieni à materia erroris, nullius siquidem error incurritur, putando Paulum habuisse vxorem, vel non habuisse vxorem: nullus error est, putare Ioseph habuisse, vel non habuisse aliã vxorem, ante beatam Virginem: nullus error est Epistolam Ioannis esse correctam vel non correctam iuxta textum Græcum nullus error est dubitare de illis, de quibus dubitat beatus Hieronymus: & id genus multa in articulis schedulæ istius contenta. Pro consolatione itaque tua & Germanorum, honorande magister, hæc scripsi vt perpendas ridiculos fore apud eos, qui libros nostros legunt, & intelligunt, libellos hos famosos, pugnent rationibus & authoritatibus Scripturæ, non libellis famosis, non nominis supercilio, qui oppugnare nostra cupiunt. Bene vale. Romæ 30. Decembris. 1534.

FINIS.

Series Chartarum.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT. Omnes sunt quaterniones, præter TT qui est ternio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca